ARW
25/2/54

NOSOLOGIA METHODICA
SISTENS
MORBORUM CLASSES
Juxta Sydenhami mentem & Botanicorum ordinem.

AUCTORE

FRANCISCO BOISSIER DE SAUVAGES

Regis Conſiliario ac Medico, in Monſpelienſi Univerſitate Medicinæ, olimque Botanices, Profeſſore Regio; Academiæ Scientiarum Monſpellienſis, Londinenſis, Upſalienſis, Berolinenſis, Florentinæ, Phyſico-Botanicæ, Suecicæ, Naturæ curioſorum, & Inſtituti Bononienſis Socio.

EDITIO ULTIMA, AUCTIOR, ET EMENDATIOR.

TOMUS SECUNDUS.

Si morbi cujuslibet hiſtoriam diligenter perſpectam haberem, par malo remedium numquam non ſcirem adferre. *Sydenham.*

VENETIIS, MDCCXCV.
Apud Joſephum Orlandelli.
NOMINE
qu: FRANCISCI EX NICOLAO PEZZANA.
SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b28769946_0002

CLASSIS SEPTIMÆ SYNOPSIS.

DOLORES.

ORDO I.

DOLORES & moleſtiæ vagæ ſæpius univerſales aut cutaneæ ad phlegmaſias non referendæ.

I. ARTHRITIS, *goutte*, articulorum dolor ſpontaneus periodicus.
II. OSTOCOPUS, *douleur des os*, oſſium dolor non erraticus & internus in artubus.
III. RHEUMATISMUS, *rheumatiſme*, dolor diuturnus in parte carnoſa artuum.
IV. CATARRHUS, *catarrhe*, collo vicinarum partium dolor a frigore ſuſcepto, cum tuſſi, coryza, &c.
V. ANXIETAS, *anxietè*, moleſtia quæ ad continuam loci mutationem cogit.
VI. LASSITUDO, *laſſitude*, moleſtia cum debilitate quæ ad quietem invitat.
VII. STUPOR, *ſtupeur*, moleſtia quæ ſenſum tactus obſcurat.
VII. PRURITUS, *prurit*, moleſtia quæ ad ſcalpendum nos cogit.
IX. ALGOR, *froideur*, moleſtia qualis a ſummo aeris frigore excitatur.
X. ARDOR, *chaleur*, moleſtia qualis a ſummo aeris calore producitur.

ORDO II.

DOLORES CAPITIS, ſcilicet vel capillitii vel faciei.

XI. CEPHALALGIA, *mal de tete*, gravativus capitis dolor.
XII. CEPHALEA, *cephalée*, periodicus diuturnus tenſivus capitis dolor.
XIII. HEMICRANIA, *migraine*, dolor alterutrius lateris frontis.
XIV. OPHTALMIA, *ophtalmie*, dolor oculi cum rubore, lucis intolerantia.
XV. OTALGIA, *douleur d' oreille*, dolor aurium.
XVI. ODONTALGIA, *mal de dents*, dolor maxillarum dentiumve.

ORDO III.

DOLORES PECTORIS, jugulive anhelationis expertes, anhelationibus non accenſendi.

XVII. DYSPHAGIA, *difficultè d' avaler*, moleſtia deglutitionem impediens.
XVIII. PYROSIS, *cremaſon*, ardor œſophagi ad ſtomachum extenſus.
XIX. CARDIOGMUS, *douleur du cœur*, dolor cordis cum ejus pulſatione.

ORDO IV.

DOLORES ABDOMINALES INTERNI.

XX. CARDIALGIA, *cardialgie* in ſtomacho ſyncopem minitans.
XXI. GASTRODINIA, *douleur d' eſtomac*, dolor vehemens epigaſtri ſtomachive.
XXII. COLICA, *colique*, dolor inteſtinorum.
XXIII. HEPATALGIA, *douleur hèpatique*, dolor hypocondrii dextri hepatiſve.
XXIV. SPLENALGIA, *mal de rate*, dolor aut moleſtia in regione lienis.
XXV. NEPHRALGIA, *douleur nèphrètique*, dolor lumbi alterutrius ureteris ductum ſequens,
XXVI. DYSTOCIA, *difficultè d' accouchet*, dolor uterinus in gravidis cum conatibus parturitionis.
XXVII. HYSTERALGIA, *mal de mère*, dolor uteri ſine niſu parturitionis.

DOLORES partium externarum locales, artuumque.

XXVIII. MASTODYNIA, *douleur du ſein*, dolor mammarum.
XXIX. RACHIALGIA, *colique de Poitou*, dolor abdominis, & ſpinæ dorſi in brachiorum paralyſim aut convulſiones deſinens.
XXX. LUMAGO, *Ereintement*, dolor lumborum corporis erectionem impediens.
XXXI. ISCHIAS, *Sciatque*, pelvis & coxendicis dolor clàndicationem ſæpius inducens.
XXXII. PROCTALGIA, *Mal du fondement*, dolor podicis citra teneſmum.
XXXIII. PUDENDAGRA, *douleur despartiei honteuſes*, dolor genitalium citra dyſuriam.

CLASSIS SEPTIMA.

MORBI DOLORIFICI,

SEU

DOLORES.

ALGEMATA Græcis, quo nomine etiam *Hippocrates* noſemata, ſeu morbos in genere intelxit; Gallis *Douleurs*, *maledies de douleur*; Ang'is *Pein*, *Aſch*; Hiſpanis *Laſtimas*: Italis *Dolori*.

2. *Character*. Morbi quorum præcipuum ſymptoma eſt ingrata & moleſta ſenſatio, aut imaginatio, qualis ex nervearum partium laceratione, roſione, uſtione, preſſione, aut diſtractione oritur.

3. Non omnis moleſta ſenſatio dolorificos morbos determinat, cum vix ullus ſit morbus qui moleſtam ſenſationem non inferat; unde *Hippocrates* morbum per moleſtiam definivit; requiritur dolor conſtans, vel notabilis, qui cætera ſymptomata ſuperet; ſi enim morbum febrilem, inflammatorium, convulſivum, veſanum, evacuatorium comitetur dolor, tunc ægritudo ad illas claſſes pertinet.

Theoria Doloris Mechanica.

4. Dolor eſt moleſta & confuſa perceptio, qualis a fibrarum nervearum diſtractione, roſione, punctione, ſimilive læſione oritur.

5. Perceptio moleſta a ſenſatione, ſeu actione corporis cujuſvis in fibras nerveas oriunda, dolor eſt *ſenſitivus*; quæ vero ab actione ſimili in fibras cerebri medullares, aut ſine ulla actione in corpus, ab animæ affectione dependet, dolor *imaginarius* eſt, qualem experiuntur ſomniantes, hyſtericæ, artubus truncati, pathematis agitati, ſine ullo vitio corporeo.

6. Dolor vulgaris a ſenſatione oriundus pendet materialiter ab ea nervis illata violentia, ex qua rupturæ, vel diſſolutionis periculum imminet; formaliter vero a perceptione & metu hujus periculi proxime imminentis.

7. Cauſæ hujus actio eſt proportionalis vi fibras impetenti, & attentioni animæ periculum ruptionis ſentienti.

8. Fibræ nerveæ quæ magis exiles, nudæ, ſolitariæ, tenſæ, illæ cæteris paribus ab eadem vi facilius rumpuntur.

9. Corpora majorem vim habent ratione molis, & ea plures ſimul fibras lacerant, & ratione velocitatis, & ea eodem tempore altius penetrando fibras attingunt.

10. Si vis corporum in nos agentium imminuatur a partium reſiſtentia, quo major eſt moles ſimul partibus applicata, eo dolor eſt magis extenſus, ſed minus intenſus, qui corporis impetus a pluribus fibris ſuſtinetur.

11. Si vis corporum in nos agentium partium noſtrarum reſiſtentia longe major ſit, dolor quidem ab ejus actione velociori exſurgens acutior eſt, ſed tanto fugacior, quia ſectis fibris nerveis earum ſenſus perit, & dolor evaneſcit.

12. Hinc patet cur ab eodem pondere capillorum faſciculum trahente, nullus dolor, vel levis; ſi vero unicum pilum trahas, dolor acutus exſurgat? Si pluma labii fibras leviter vellicet ſenſatio moleſtior eſt, quam ſi carnes abdominis manu diſtrahantur; quia febrillæ nerveæ, ſolitariæ, nudæ, magis tenſæ, magis

a tractatione periclitantur, quam trunci nervei crinibus immerſi, laxi.

13. Si globus in manum impinguat, actio globi eſt, ut ejus vis totalis, dum manus reſiſtit immobilis; ipſius globi vi minor, quo magis cedens recedit manus; nulla, ſi manus pari velocitate recedat, qua globus eam premit; omnium maxima, ſi in globum impetentem manus ipſa moveatur. Hinc gradus colliſionis, doloris a contundentis inſtrumenti actione & reactione quiſque repetat.

14. Hinc ſequitur ſævos fore dolores, ſive corpus humanum in parietem impingat, ſive paries in corpus humanum irruat, ſive calculus, dum homo curru vehitur, in renes impetat, ſive ren, vel veſica ſpaſmodice ſe conſtringens calculum fortius comprimat.

15. Actio ſtimulantis in corpus noſtrum, ſi par fuerit reſiſtentia, eſt ut ejus vis, ſeu ut moles & velocitas quadrata conjunctim, quæcumque fuerit ejus figura. Sic globus plumbeus obtuſiſſimus, & minimus, modo ſumma velocitate moveatur, duriores corporis noſtri partes poteſt diffringere.

16. Si minimæ fluidi cujuſdam moleculæ valeant ſolidas noſtras partes rodere, diſſolvere, certum eſt eas tanto majori velocitate pollere, quo minores ſunt, aut indigere tanto majori temporis ſpatio, ut datum effectum præſtent, quo ſunt pauciores.

17. Errant itaque illi, qui vim corroſivam, ſtimulantem, diſſolventem ex ſola molecularum minimarum ſtimulantis, vel ſolventis figura acuta, & rigiditate deducunt: cum figura acuta nullam viam habeat ad agendum, & tantum agat commodius, ſi vis ſufficiens ipſi applicetur.

18. Ut aqua pura rodit duriſſimum metallorum, & oleum blandum diſſolvit cuprum, ita moleculæ fluidi ſalibus, partibuſque acutis ac rigidis deſtituti, valent nervos lacerare, rodere; ex eo quod fluidum rodat & ſtimulet, non ſequitur illud gaudere rigidis & acutis particulis.

19. Vi adhæſionis moleculæ fluidorum agunt eo fortius in ſolida, quo major eſt mutuus eorum contactus; ſed mutuus contactus eſt major, quo major eſt affinitas gravitatis ſpecificæ, & ſimul molecularum & pororum eas recipientium: adeoque vi adhæſionis moleculæ fluidorum poſſunt agere plus vel minus in fibras nerveas corporis humani, licet ſphæricæ & obtuſæ ſint, ac omnis duritiei expertes.

20. Corpora molliſſima, ut aqua, ſi velociter impetantur, ut a manu, non minus repercutiunt quam ſi forent dura; ita non minus feriunt, ſi corporis ſolidi & reſiſtentis partes impetant illa fluida; utrobique enim æqualis eſt colliſio; ergo a vehementi actione corporis in nervos ad ejus duritiem non valet conſequentia.

21. Si explodi poſſunt errores, quos in Scholas inducit Carteſiana, in mechanicis ſæpius erronea, philoſophia; qui tamen errores, ſi longis præjudiciis confirmati, vix avelli poſſunt.

22. Principia morborum dolorificorum ſunt, vel 1. *Inſtrumenta* mechanice pungentia, oſſa acuminata fracta, calculi aſperi renibus impacti; vel prementia, ut calculi ſphærici, politi; vel trahentia, ut quæ os luxant, ſubluxant; vel vulnerantia, aut contundentia, ut vis corporum in nos impingentium, aut corpus noſtrum in dura obvia lapſu, impetu, impactum.

23. Vel 2. *Infarctus* vaſorum, ſeu obſtructio a copioſo, vel ſpiſſo fluido, maxime ſi retroſequens fluidum urgeat infarctum; unde vaſa infarcta aggravantur, diſtenduntur, hinc dolor gravativus; vel etiam diſtrahuntur fortius, unde dolor diſtenſivus; vel inflammata pars in acumine fere laceratur, hinc dolor punctorius, pertereбrans, pulſans, cum infarciuntur arteriæ, antequam in reticula, vel in venas abeant.

24. Hujus *infarctus* quantitas eſt eo major, quo emiſſaria fluidi magis ejus effluxui reſiſtunt, vel culpa ſolidi conſtricti, compreſſi, vel culpa fluidi viſcoſi, craſſi; & quo immiſſaria fortius immiſſum recipiunt ſimul fluidum, ut a corde vehementer contracto ab ipſo immiſſario fortius pulſante, vel ſpaſmodice ſe contrahente; utraque enim de cauſa pars infarcta fortius diſtenditur, premitur, concutitur, ut accidit in phlegmone; hinc dolor vehemens.

25. Vel 3. vitia ſolidorum dolori anſam præbent, quia majori *erethiſmo* pollent, aut ob præviam tenſionem, aut ob influxum fluidi nervei majorem quo tenduntur, aut ob phlogoſim, aut ob ſenſibilitatem adauctam a metu, debilitate, pathemate, ſubitanea & inaſſueta actione, partis teneritudine. Sic metus titillationem reddit dolorificam, & intolerabilem; aſſuetudo tegendi caput facit ut a levi aura, ſi detectum fuerit, frigeat; oculi ophthalmici diu clauſi, cum ſanati ſunt, a luce etiam læduntur; pars nimis diu calide fota, & remollita dein a minima cauſa dolet; ægri debilitati delicatiores fiunt, & moleſtius afficiuntur a levibus incommodis; nerveæ fibræ aeri expoſitæ nudæ ab aeris attactu dolent acerrime; tendines tormentis diſtracti levi preſſione dolent; oculi phlogoſi affecti lucem non tolerant; convulſa inteſtina colicam, ileum inducunt.

26. Vel 4. *Acrimonia* humorum, ut bilis, urinæ, ichoris, puris, tabi, virus ſyphilitici, ſcabioſi, cancroſi, & ſimilium; dolores excitat maxime pruriginoſos, rodentes, acres, calidos, urentes, vi adhæſionis; & quoniam diverſa corporis ſolida, viſcera, ac colatoria, gaudent diverſa gravitate ſpecifica, ut docent ſtatica *Hambergerii* experimenta, idem fluidum acre illi potius adhæret parti quam alteri, eadem ratione qua bilis potius ſecernitur in hepate, quocum gravitate ſpecifica affinis eſt, & urina in rene, & ſaliva in parotide, non vero e converſo. Hinc intelligitur cur materies arthritica articulos, rheumatica muſculos, ſiyphilitica vetus perioſteum, ſca-

ſcabioſa cutim, &c. aggrediatur, ibique dolores excitet.

27. Vel 5. Conatus naturæ ad expellendam, aut corrigendam materiem quamvis morbificam, ſive blandam, ſed copia vel ſitu incommodam, ſive conatus ſit rationalis, ſive erroneus, ſive voluntati congruus, ſive illi repugnans; atque hi conatus ſunt frequentiſſimum dolorum principium. Dolores capitis non raro ſunt a conatu naturæ ad excitandam narium hæmorrhagiam; dolores pectoris a conatu naturæ ad expectorandam materiem morbificam; unde tot dolores pertinaces capitis, pectoris, uteri, obortis hæmorrhagia, hæmoptyſi, catameniis evaneſcunt. Dolores partus non certe a pondere fœtus; quippe quidni pridie doleret uterus? Cur illico noni menſis fine tantum illi dolores excitantur, & per intervalla deinceps continuo breviora revertuntur eodem dato pondere? Dolores illos excitant conſtrictiones naturales uteri, quæ ligamenta lata diſtrahunt; revertuntur illa iterum tormina, cum excluſo fœtu ſequenti die excludendi ſunt grumi cruoris in utero concreti, orificium adhuc dolens deduci debet per violentiam qua conſtringitur uterus, unde dolores atroces. Quis ignorat autem in partu, voluntatem quandoque naturæ ſuppetias ferre in eliminando fœtu.

28. Indicatio rationalis eſt cognitio utilitatis, vel opportunitatis cujuſdam auxilii in dato morbo adhibendi, ex qua determinatur voluntas ad illud agendum, vel præſcribendum, quod profuturum eſſe cognoſcimus.

29. Indicatio empyrica eſt memoria utilitatis, qua quoddam auxilium in ſimili caſu fuit adhibitum, etiamſi modus agendi, & morbi conditio, ſeu cauſa ignoretur. Hæc valet in uſu remediorum ſpecificorum, & arcanorum, quorum utilitas ſola experientia, vel hiſtoria comperta eſt.

30. Indicantur in omni dolore ſenſitivo, 1. laxantia, quæ fibræ nerveæ diſtractæ tenſionem minuunt: 2. anodyna, quæ animæ ſenſibilitatem tollunt, vel minuunt. Nam cum laxantia & anodyna neceſſario deſtruant ſenſibilitatem & diſtractionem, quæ ſimul junctæ dolorem conſtituunt, ex illorum uſu cognoſcimus ægrum melius habiturum; ergo ea auxilia utpote profutura indicantur.

31. Verum cum partium laxitas earum officiis noceat, animæque ſomnus, & ſtupor ejus actiones liberas impediat, ille ſtatus diu ſine ſanitatis detrimento perſtare non poteſt, nec narcotica poſſunt continuo deglutiri. Neceſſum eſt ut principia doloris, ſeu cauſas etiam hujus diſtractionis tollamus; principia vero ſunt vel inſtrumenta mechanice lædentia, vel infarctus, vel acrimonia, vel erethiſmus, vel demum naturæ conatus, iiſque ſublatis tollitur diſtractio, quæ doloris cauſa eſt materialis; ergo ea auxilia indicantur, quibus ea tolluntur principia.

32. Irritantia mechanica ſunt vel externa, ut chlamydes pectus conſtringentes, calcei pedem prementes, collaria, vincula arctiora, quæ removenda ſunt; vel interna, ut calculus veſicæ qui lithotomia educendus, fœtus mortuus cujus partus provocandus, ſcybala dura clyſmatis educenda, ſaburra emetico catharticove ejicienda, fragmentum cranii trepano attollendum, pus in abſceſſu, cui via paranda; quibus omnibus chirurgica auxilia ſæpius competunt.

33. Infarctus fit vel per fluxionem, ut plegmo, eryſipelas, cujus remedia in claſſi inflammationum quærantur; vel per congeſtionem ab humorum ſpiſſitudine & craſſitie, vel ſiccitate, quæ indicant medicamenta reſolventia, ſeu ea quæ phyſice agendo fluidis inſpiſſatis fluiditatem conciliant: Illa vero agunt imminuendo mutuos contactus humoris concreti; ſive interponendo moleculas aqueas ſphæricas, ut diluentia, emollientia; ſive interjiciendo particulas igneas, quæ moleculas cohærentes ſeparent, ut calida; ſive intermiſcendo particulas fluidi ſpecifice levioris, ut reſinoſa, oleoſa, unguenta; ſive impediendo perſpirationem, eamque colligendo, unde veluti in balneo vaporis retinetur pars infarcta, quod præſtant emplaſtica, unguinoſa.

34. Sed quoniam infarctus dolorificus ſimul ſtipatur tenſione nervorum, eaque tenſio laxantibus ſimul & anodynis minuitur; ea præ cæteris eligenda reſolventia, quæ ſimul emollientia ſunt & anodyna, quæque cutim ſatis alte penetrant, ut ad partem affectam devenire poſſint.

35. Talia ſunt flores chamæmeli & meliloti; folia cicutæ & hyoſcyami, ex quibus in aqua, vel lacte coctis parantur cataplaſmata, vel intinctis linteis fomenta partibus calide admovenda; farinæ etiam quatuor reſolventes dictæ, orobi, lupini, fœnigræci, in paſtam redactæ, addito croco, oleo lini, & ſimilibus, ovorum vitelli, ſperma ceti; catelli, columbæ, pulli juniores vivi ſecti & lateri, capitive dolenti, vel contuſo, vel bubonoceli applicati optime reſolvunt, & ſedant; Idem præſtant axungiæ, adipes, olea, butyrum lactis, cacao, quæ etiamſi a cauſa frigida dolentibus calide illiniuntur, ſuperpoſita charta emporetica; huic ſcopo etiam conducit vinum rubrum, quo cum mica panis paratur cataplaſma reſolvens; aſt ex ſpiritu vini & camphora, cujus uncia libram ſpiritus vini ingrediatur, fit reſolvens penetrans & antiphlogiſticum; etiam ſapones in aqua vitæ ſoluti, & partibus dolentibus applicati, necnon irrigationes, ſemicudia ex aquis thermalibus ſulphureis, quæ dolores rheumaticos reſolvendos fugant.

36. Interna reſolventia doloribus accommodata ſunt chinæ radix, ſalſa parilla, dulcamara; & potiſſimum electriſatio. Chinæ radix conſciſſa bulliat in aqua, vel juſculo a drachma ſemiſſe ad drachmam pro quovis juſculo; ſalſæ parillæ ſemi uncia pro quavis aquæ libra po-

tum præſtat optimum; dulcamaræ ſtipites in lacte cocti vim reſolventem & anodynam lacti conciliant, modo magna copia lac ſingulis diebus bibatur. Sed in doloribus rheumaticis a lympha ſpiſſa factis, in iſchiade, nihil eſt utilius iterata quotidie electriſatione, ſcintillis e collo extricatis, & addita ſub finem levi fulminatione, quo ſolo auxilio innumeros ſanatos vidimus; conducunt & laconica, ſtuphæ, ſeu fomenta calida ex foliis ebuli, vel hederæ in aqua, vel ſub cineribus coctis, & parti dolenti, ac œdematoſæ admotis.

37. Ubi acrimonia datur, conducunt edulcorantia, in calidis doloribus a ſanguine exſucco, lymphave arida productis; in hunc finem parantur ex pullo juniore, ranis, vitulina carne decocta, quæ forma ptiſanæ, juſculive potantur ubertim, præmiſſis generalibus; præmiſſis juſculis, interpoſito leni cathartico, lacticinia felicius adhibentur, ut lac aſininum, vaccinum, caprillum, ea pro omni cibo arthriticis, rheumaticis feliciter uſurpantur. Flores malvæ, violæ, radices althææ, ſemina lini infuſa in ſufficienti aquæ copia ſuppeditant potum calculoſis, dyſentericis optimum. Extus edulcorant cataplaſmia de mica panis cum lacte & croco, de oryza cocta, pulpa radicis althææ, & axungiæ recentes, butyrum inſulſum, unguentum de althæa modo recens ſit; oleum olivarum, amygdalarum.

38. Ad erethiſmum & naturæ conatus compeſcendos conducunt laxantia demulcentia, ut balneum in oleo, in decocto foliorum malvæ, violæ, clyſmata ex iiſdem; litus; potus diluens & demulcens, maxime oleum amygdalarum dulcium intus & extus uſurpatum; præſtant in doloribus acutis, vel febrilibus phlebotomiæ, hirudines; ſed demum ubi dolor non eſt gravativus, nec æger interno capite laborat, hos erethiſmos & quovis naturæ ferociores conatus moderantur, & ſedant anodyna & narcotica, maxime in doloribus ſpaſmodicis ſine ſoporis metu, in hyſtericis motibus, in atrocibus quibuſvis membranarum divulſionibus, in colica, ileo, nephritide.

39. Mitiſſima ſunt ſyrupus de papavere albo, qui puerulis ad drachmam, adultis a ſemiuncia ad unciam datur; diacodium, quod opii partem recipit, minori copia præſcribitur; caput unum aut alterum papaveris albi, quod in pauca aquæ copia coquitur, & decoctum hauritur; laudanum adhibetur, ubi doſis ſyrupi papaverini non ſufficit, atque laudanum liquidum intus guttatim uſurpatur, ut a gutta una ad ſex pueris, ad viginti & multo plures adultis minorem doſim expertis: Solidum laudanum a ſemi-grano præſcribitur, ſenſim augendo, vel quarta quavis hora repetendo, vel majori doſi initium ducitur, ſi dolor urgeat. Theriaca recens etiam uſurpatur, cujus una drachma continet opii granum; vel diaſcordium, cujus una drachma vix dimidium opii granum continet; vel pilulæ de cynogloſſo, cujus grana octo continent opii, & ſeminum hyoſcyami ex ſingulis granum unum, vel ſapo Starhæi hic vix uſitatus.

40. Ex laudano ſolido, ad grana tria cuique unciæ unguenti de althæa mixto, fiunt litus anodyni; ex granis aliquot laudani & tacamahaca, vel galbano fiunt emplaſtre temporibus applicanda.

41. Verum & narcotica, quandoque intus non adhibenda, poſſunt extus admoveri, ut folia hyoſciami, cynogloſſi, ſtramonii, lacti vel aquæ incocta, & in cataplaſma ſeu pulpam redacta; ſic ſuccus ſolani hortenſis, phytolaccæ cum oleo leniſſimo tritus in mortario abit in unguentum quod ulceribus cancroſis applicatur; ſic balſamum tranquillum calidum partibus admovetur.

42. Ubi vires ſunt refocillandæ, ſtomachus roborandus, humores torpidi diſſolvendi, anima exhilaranda, doloreſque ſpaſmodici compeſcendi, guttæ minerales anodynæ fruſtulo ſacchari affuſæ intus ſumantur; nitrum in doloribus nepkriticis, & calore, ſiti ſtipatis, uſurpatur; hujus grana decem vel viginti in ſingulis ptiſanæ libris ſufficiunt; id fervorem temperat, & ſanguinem diſſolvit.

43. Sal ſedativum Hombergii in doloribus hyſtericis ad grana duo, vel forma ptiſanæ ad grana decem uſurpatur in animi anxietatibus, agrypnia. Nullus ſopor ab æthereo liquore Hoffmanni, nitro, nec a ſedativo ſale Hombergii pertimeſcendus eſt.

44. Si primæ viæ ante opiatorum uſum internum non ſint expurgatæ, metuendæ ſunt cardialgiæ, nauſeæ; ſi ſanguis non ſit edulcoratus, & ſolida laxata, metuendum eſt ab horum uſu delirium; aut ſopor turbulentus, anxius, agrypnia pejor, exſpectandus.

45. Narcotica evacuationes ſupprimunt, naturæ conatus ſuſpendunt; ab his itaque abſtinendum, cum evacuationes, & naturæ conatus neceſſarii ſunt, ut in aſthmaticis; vires fractas ab evacuationibus immodicis, ut dyſenteria, cholera, reficiunt; ſuppreſſa ob dolorem, & ſpaſmum catamenia non retinent. Aſt facile eorum uſus in conſuetudinem difficile deponendam abit, niſi edulcorantia in narcoticorum locum ſenſim ſubrepant.

46. Nunquam felicius naturæ conatus ſedantur, quam ſublato eorum principio, ſeu 1. ſublata materie morbifica, ut avulſo dente carioſo in odontalgia; evacuatis ſinubus frontalibus in hemicrania inde oriunda; rejectis vomitu ſaburris, quæ cardialgiam excitant; miſſo ſanguine in rheumatiſmo calido, & inflammatoriis morbis; extracto calculo in dyſuria calculoſa; 2. vel correcta materie morbifica, ut viru ſyphilitico per hydrargyroſim; ſcorbutico per lacticinia; ſcabioſo per ſulphur, &c. hæc ſunt omnium mitiſſima, quæ dolores ſedant, auxilia; 3. vel revellendo ſeu conatus naturæ aliorum determinando per ſtimulantia, quæ tamen methodus Empyricis ut plurimum relinquenda: Sic colicam cauterio

terio actuali pedibus admoto curant Javanenſes: Sic Sinenſes moxa accenſa urunt dorſum ut ſopiant dolorem lateris, pollicis abductorem ad curandam odontalgiam, quam noſtrates infuſo in aurem allii ſucco ſanant. Cephalæam accenſis capillis ſanatam vidit *Hombergius*; iſchiadem combuſto femore ſanabat *Hippocrates*, & quod ferrum non ſanat, igne ſanari pronuntiabat; vide *Hertelii diſſert. de ſtimulantium effectu ſedativo*. Hinc liquet quare emetica cephalalgiæ ſpeciem ſæpe tollant duplici titulo.

47. Ad ſedantia referri debet nervorum parti dolenti proſpecientium mechanica preſſio, ut maxillaris inferioris juxta auriculam decurrentis vel arteriæ temporalis in cephalæa, nec non vinctura capitis in eodem morbo, quibus frænatur naturæ impetus dolorem efficiens.

Theoria Doloris Pſychologica.

48. Pſychologia eſt ſcientia eorum quæ per animam poſſibilia ſunt: *VVolf Pſychologia rational. prælim.*

49. Animam in morbis dolorificis non mere paſſive ſe habere, ſed pro doloris averſatione, & agendi potentia, qua pollet, ad ejus principia tum avertenda, tum auferenda, diverſos conatus edere, tum rationi, tum experientiæ conſentaneum eſt.

50. Motiva itaque animam in his morbis ad agendum ſollicitantia, fines quos ejus conatus intendunt, media quibus utitur, ad theoriam doloris pſychologicam attinent.

51. Nulla propoſitio certior eſt in Geometria quam hæc pſychologica, hominem ſcilicet felicitatis, ſeu non interruptæ voluptatis eſſe adeo cupidum, ut quidquid meditetur aut exſequatur, illud hujus finis gratia directe vel indirecte faciat; ita ut philautia, ſeu amor proprius, ſit omnium hominis actionum auctor, & ſuaſor.

52. Non vero ſolas actiones liberas philautiæ famulari certum eſt, ſed etiam naturales in eum finem dirigi docent qui pathematum theoriam certiorem ſcripſere, ut *Archiater la Chambre*; & qui conatus ira, metu, libidine percitorum pro inconcinnis, & fortuitis machinæ, & fluidi nervei motibus habent, non minus errant quam qui motus oculorum, palpebrarum, pupillæ, ex eo quod eorum non ſimus conſcii, pro inanibus, & fortuitis habent, licet in eximios fines, ut viſus perfectionem dirigantur.

53. Philautia exigit ut quantum de machinæ ſuæ integritate, robore, pulchredine, & ſanitate lætatur anima, tantum de ejus deſtructione, debilitate, deformitate, ægritudine mœreat. Mœror enim eſt intuitiva imperfectionis ſuæ cognitio; cum autem perfecta non ſit machina niſi integra, robuſta, pulchra, ſana tendat ad hominis longævam felititatem; omneſque ejus partes ad eundem finem conſpirent, ſi quavis de cauſa ſaucietur, vulneretur, corrumpatur ejus machinæ ſtructura, ea imperfectior evadit, & ejus imperfectionis intuitu mœret, quæ ipſi unitur, & ejus conſervationi invigilat, anima.

54. Nervorum diſciſſionem, ruptionem, lacerationem inferunt quæcumque vulnera corpori extus inflicta; nervi enim cuſtodiam fidelem referunt, quæ ſenſum moneat de periculo imminente; horum itaque læſio, diſtractio, non poteſt eſſe non moleſta, atque moleſta percepta tactu ob imminentem partium ruptionem *Dolor* dicitur.

55. Omnis perceptio dividitur in ſenſitivam, & imaginariam: illa ſenſitiva eſt, quæ refertur ad objectum reſpectu cerebri externum, & ejus actioni tribuendum; ſic viſio ſenſitiva eſt ſcintillæ, ſi reapſe ſcintilla exterior agit in organa viſus.

56. Perceptio vero imaginaria vel phantaſtica dicitur, quæ etiamſi referatur ad objectum externum, ſit tamen a ſola mutatione intra cerebrum, nulloque objecto ſimili præſente ſeu agente in organa; ſic etiamſi uulla reapſe ſcintilla ſit præ oculis in diverſis morbis cerebri, aut etiam percuſſo in tenebris oculo, ſcintillæ nobis repræſentantur, & viſio illa imaginaria eſt.

57. Ita & errores in tactu admittuntur, quippe aliæ tactus operationes ſunt ſenſitivæ, & reſpondent objecto tactus præſenti, ut dolor ab acicula manum actu pungente; aliæ vero ſunt imaginariæ, ut dolor quaſi ab aciculis pungentibus manum, quæ tamen ab aliquot annis fuit amputata: hujus vero doloris imaginarii exemplum vidimus aliquot abhinc annis in mendico, cujus humerus in nocoſomio Sancti Elœi fuerat amputatus.

58. Cum anima non poſſit contriſtari, quin huic attenta cetera objecta, & negotia negligat, ut homo curæ intentus ceteris muniis minus aptus eſt, a gravi dolore languent ceteræ functiones, quæ ab animæ actione tanquam principio movente dependent: hunc actiones liberæ, ut loquela, deambulatio, labores minus ad vitam neceſſarii, actiones omnes artuum voluntati ſubditorum languent, intermittuntur, differuntur, ſegniter fiunt.

59. Actiones naturales ab anima pendent, licet intellectus eas minime determinet, nec voluntas præcipiat, ut motus cordis reſpiratio, excretiones, quæ appetitu quodam jucundo ſollicitantur, ut ſalivæ ad juſculi ſuavis aſpectum; languent admodum, intermittuntque quantum neceſſitas permittit; ſic in dolore diriſſimo pulſus exilior, debilior, rarior; reſpiratio ſimiles pulſui patitur mutationes; iſta quandoque ſuſpirioſa, interrupta, querula, turbata; pulſus etiam quandoque intermittens, turbatus.

60. Actiones vero quæ vitæ actuali non ſunt neceſſariæ, ut excretiones memoratæ, ut manducatio horis aſſuetis, ambulatio, omnino per horas, dieſque etiam aliquot dimittuntur. Nulla voluptas odoratum, viſum recreat, omnia diſplicent, & faſtidiuntur, appetitus ciborum, potulentiorum, veneris, tabaci, caffe, &c. etiamſi in deliciis prius habeantur, jam evaneſcit, ut apud eos qui magno mœrore a principio morali

ficiun-

ficiuntur; deglutitio etiam difficilis quandoque evadit, & ſi cibi conſueti ſolita doſi ingerantur, tor, indigeſti diu gravant ſtomachum.

61. Omnes partes conſentiunt, ſeu ſe mutuo adjuvant, ſic pedibus inſiſtere ſtando non poſſumus quin ad hanc ſtationem concurrant muſculi pedum, tibiarum, crurum, lumborum, pectoris, colli, &c. nec in hoc ſitu pedem loco movere, quin omnes prædicti muſculi ſimul agant, nobis inſciis, etiam invitis; aſt ſi alter muſculus, v. g. in collo, dolorifico morbo laboret, is dum contrahitur dolet acrius, atque cum pedem ſtando loco movemus, is contrahitur nobis invitis, & inſciis, ergo in hoc caſu dolet acrius a motu pedis. Idem dictum eſto de aliis partibus remotiſſimis, dum pes luxatus eſt, dum mariſcæ podicis dolent, vel leviſſimus brachiorum, vel trunci motus dolorem redintegrat, tuſſis, ex creatus eum exacerbat.

62. Hinc ſedula arthriticortm, rheumaticorum, fractorum, luxatorum attentio, viriumque intenſio, eo fine, ut motus conſpirantes, etiam remotarum partium, caveantur vel leniſſime fiant; hinc poſituræ delectus ſcrupuloſus, hinc etiam partim virium impenſa, & debilitas in his morbis.

63. Ex ſumma doloris averſatione, ſumma hujus principii tollendi enaſcitur cupiditas, tanta ut qui patientiſſimo alias animo ſunt, in hiſce tormentis impatientiſſime moram tolerent, remedia expetent, & contra obvios dolori ſedando inutiles facile iraſcantur; ut in atroci dolore novam poſituram, a qua levatum iri ſe ſperant, continum quærant, ſeu irrequieti ſint, li cei ex poſituræ mutatione ſæpe magis doleant, vires exhauriant, perſpirationem inhibeant, hinc majora mala ſibi accerſant. Ea enim eſt hominis indoles, ut præſente dolore nihil ipſi videatur acerbius; inde omnia experiri mavult licet dubia, quam certo pati ſtatum præſentem.

64. Pathematum nexu Deus optimus omnes homines invicem uniri voluit: quod tibi fieri vis, alteri facias, eſt principium divinæ ſapientiæ, humanæ philautiæ conſentaneum; ſi vis me flere, dolendum eſt primum ipſi tibi: etenim pathemata, velut ſi contagioſa forent, ſive grata ſint ſive ingrata, cum adſtantibus, licet peregrinis & idioma non intelligentibus, communicantur. Si quem videamus vel merito, vel immerito pœnis mulctatum, inviti vel volentes condolemus, & ad ipſi auxiliandum proni ſumus; inquirant ſagaciores quo mechaniſmo homo dolori ferendo impar, ut infantulus diro cruciatu excarnificatus, lachrymetur voce querula, ſingultibus interpolata, vicinam excitet, alias ridiculis, ſeu humana ratione vix explicandis, faciei diſtorſionibus dolorem ſuum invitus exprimat. Rideat quantum vis ſtoicus hos inconcinnos, &, ut putat, inutiles, vel dolori exacerbando aptos naturæ motus: Non in his miramur ſtatim divinam bonitatem, quæ ſancivit, his ſignis adſtantes manæ aut non ferinæ indolis condolere, & inde ad auxilium miſeris ferendum excitari. Inde inteligimus quam ſapienter hi motus, hæ diſtorſiones faciei quæ aliis ridiculæ videntur, quia harum finem non percipiunt, a natura inſtituantur, ut auxilium aliunde perat, & imploret, & ope vocis quæ a diverſarum gentium hominibus, confuſe quidem, ſed clare, cognoſcitur: quod e loquela diſtincta vix obtineri poſſet.

65. Inde intelligitur cur magnus dolor mutus ſit, cum eo affectus nullum auxilium ſperet; cor dolor ab inimica manu voluntarie nobis excitatus, lachrymas non extorqueat tunc inutiles; aſt ſi quem videat ſibi facilius compaſſurum, nec ipſi vires ſuppetant ad vindictam, illico ad gemitus, fletumque confugiat miſer.

66. Nec quis objiciat idem in brutis fieri, adeoque hos fines naturam ad agendum non determinare, ſed cœco mechaniſmo ea omnia deberi. Is vero ſupponit bruta non ſentire, nec doloris remedia phyſica vel moralia quærere, cum contrarium doceat experientia. Intellectus ad hos fines pervidendos neceſſarius non eſt, & inſtinctus ſufficit, nec poteſt ſentiri dolor quin ejus mali fugiendi nos, & bruta inceſſat cupiditas, quin ſimul & naturales, & liberos, ad eum removendum conatus inſtituamus.

67. Conatus liberi maxime inſtituuntur, quoties principium materiale doloris in ſenſus incurrit. Sic ſi os in faucibus impactum dolorem procreet, ipſamet quadrupedia muſculos omnes vicinos contrahunt, ut os ejiciatur, ſi deglutiri nequeat; ſimul collum, capite demiſſo, vicinis corporibus apprimit animal in eumdem ſcopum; jam digitos pedum anticorum intra fauces adigit, ut obicem extrahat; aerem tuſſiendo velociter emittit, ut hac vi etiam ſi fieri poſſit, avellat; nec non vomitu nauſcaque iteratis illud foras eliminare tentat, non ceſſaturum a conatibus, donec vires deficiant, aut ſeſe ab hoc malo liberet. Scintilla ignis in felis palmam advolet, illico ignem fugit velociſſime, & currendo palmam exagitat, ut ſcintillam excutiat. Spina ſit tendini infixa, ſubito dentibus extrahere, motu brachii excutere ſpinam nititur; illi vero conatus qui in brutis mere naturales ſunt, in hominibus ſæpe ſunt liberi.

68. Verum ſi ſpinula alte adacta extus non incurrat in ſenſus, tunc quid ſupereſt agendum, quod natura non exſequatur in homine, & in bruto? Spinula illa vel deſtruenda eſt, vel foras educenda; tutum non eſt auxilium, ſed parum refert, ait *Celſus*, utrum tutum non ſit, modo unicum remedium: facto abſceſſu ſpinula quandoque corrumpitur, vel ſi ſit metallica tandem puri innatans innoxia evudit, & cum extrorſum vergant fere omnes abſceſſus, corpus nocuum feliciter demum

demum eliminatur. Ad hunc finem aſſequendum neceſſaria eſt inflammatio, unde quidem dolor augetur, & rariſſime corpus noxium vaſorum, & tendinum ſubſultibus frangitur, vel deſtruitur; aſt cum inſtinctus non dignoſcat quænam ſit materiæ morbificæ durities, & ſæpius in ſimili caſu a fluido ſtagnante, cruore coagulato ſimiles dolores fiant, in quo caſu ſubſultus, & contractiones ſpaſmodicæ vaſorumque impetus acuti ad malum tollendum ſufficiunt, ſimiles conatus edit natura.

69. Aſt in his circumſtantiis magnum praeſidium eſt Medici intellectus, & ſcientia medica, quae cauſas morbi diſtinguit, & remedia aptiora, magiſque rationi conſona partibus dolentibus applicat; inutilia tamen, ut plurimum, niſi natura ſimul ſuam in curatione ſymbolam conferat.

70. Hactenus potiſſima dolorum ſymptomata, ut anxietatem, gemitus, lachrymas, debilitatem ex principiis pſychologicis deduximus; plura ſupereſſent explicanda, ut pervigilium; verum quiſque ex prægreſſis illa deducere poteſt: ſic ex lege ſenſationis non poteſt una vivida idea excitari, quin aliæ ipſis alligari ſolitæ exſuſcitentur; verum ſi plures ſimul ideæ ſenſitivæ claræ excitantur, homo dicitur vigilare: ergo intelligitur quare vigilia dolores notabiles comitetur.

CLASSIS SEPTIMA.

DOLORES,

PONOI & *Algemata Hippocrati*, quo etiam nomine morbos in genere indigitavit, cum dixit *quamvis moleſtiam morbum eſſe*. *Paſſiones* Arabum, ut paſſio colica, iliaca &c. *Odynes Galeno* & *Copoi* multis, unde dolor oſſium *oſtocopus* dictus eſt. *Algeia* etiam idem ſonat, unde *cardialgia*, *otalgia*, ſeu cordis dolor, auris dolor; nec non *agra* ſeu captura, inde *podagra*, *gonagra* &c.

Si dolor ſimpliciſſimus & in abſtracto conſideretur, tunc certe *Symptoma* eſt, ut Pathologi veteres volunt; ſed cum dolor ſecum gerat alia ſimul accidentia, horum concurſus morbum conſtituit, ſicque dolores notabiles, qui obſervantur, morbos conſtituunt, quoties ſcilicet dolor eſt ægritudinis præcipuum ſymptoma; ſi vero moleſta ſenſatio comitetur graviorem morbum, ut febrem, phlegmaſiam, convulſionem, fluxum, &c. tunc pro horum morborum accidente dolor reputandus eſt. *Dolores* claſſi morborum adſtrictorum annumeravere Methodici: *Vide Proſper. Alpinum Medic. Method. lib.* 9. *Felix Platerus lib.* 3. *de doloribus* hanc claſſem primus inſtituit, quam ordine anatomico diviſit, verum immerito Febres doloribus accenſuit.

Congeſtionum nomine hos indigitarunt eximii *Junckerus* & *Nenterus*, cauſam loco morbi obtrudentes.

Dolores dividebantur ab Antiquis in *graves*, *infixos*, *mordaces*, *punctorios*, *cutos*, *pulſatorios*, *tenſivos*, *frigidos*, alioſque plures quoad magnam partem ab *Archigene* excogitatos; ſed multo ſatius eſt morbos dolorificos a ſede quam ab idea doloris diſtinguere, cum confuſiſſima ſit doloris idea, nec ullis definitionibus diſtincte tradi queat, licet ſentienti clara ſit; adde quod in eadem ægritudine, ut colica, odontalgia, dolor ſæpe a priori diverſus percipiatur nec morbus genere diverſus ſit, licet gradu variet, ut omnibus eſt in confeſſo.

Accidentia dolores ſaltem notabiles comicantia ex intellecta dolorum theoria facile cognoſcuntur, ſcilicet cur in atroci dolore vigilia, anorexia, anaphrodiſia, aſthenia, deinde macies, pallor, ſyncope, &c. ſuperveniant.

Cum enim anima conſervationi corporis invigilet, ea debet ad partem dolentem continuo attendere, & nimis urgentes neceſſitates conſiderare, ſed ex acri attentione, vigilia acris exſurgit, omnis ſomnus arceri & phænomena ex pervigilio derivanda accidere debent.

Per ſomnum ſit uberior fluidi nervei ſecretio, adeoque facultas motrix reſarcitur; deficiente itaque ſomno, deficit reparatio virium, unde languor & aſthenia omnium organorum & artuum.

Fluidum nerveum ex nervis extremis debet admiſceri ſuccis digeſtivis, eo vero deficiente ſucci digeſtivi ſunt vappidi, inertes, adeoque minus apti ad digeſtionem & famem, inde anorexia. Uber eſt proventus fluidi nervei in organis generationis, eo itaque deficiente, viribuſque languentibus, nulla libido, ſeu datur anaphrodiſia; ut datur neglectus omnium voluptatum aſſuetarum, tabaci, caffe, indifferentia erga deambulationes, negotia, ludos; cordis viribus imminutis ſanguis debilius fertur in vaſa, adeoque ultima & anguſtiſſima non penetrat per majuſcula tantum provolutus, hinc pallor; denique cur macies ſuccedat ex defectu digeſtionis, ex virium penuria, ex fluidi nervei diſſipatione aſſidua, cuique evidens eſt.

Doloris nomine non intelligo tantum eam vividam ſenſationem quæ a nervearum fibrarum diſtractione procedit, ut vulgo in Scholis intelligitur; ſed quidquid animam moleſte afficit, angit, vexat, ex corporis diſpoſitione oriundum, unde a pathematis moralibus differt; ſic pruritum, anxietatem, frigus, ardorem dolori-

loribus accenſeo; ſic pro doloribus hepatis, lienis, habeo moleſtiam, gravitatis ſenſationem, quæ ex horum viſcerum infarctu ſæpe procedit; unde differt a mœrore, triſtitia mere pathetica, veſaniarum comite, quæ a determinatæ partis vitio non pendet, ſed ab errore ſeu hallucinatione animæ, ut in melancholia, producitur.

Dura meninx, pleura coſtalis, perioſteum & aponeuroſes acute ſentiunt; acute etiam ſentiunt lingua, cutis, villoſa inteſtinorum tunica, nec non tracheæ bronchiorum: obſcure vero ſentiunt pleura pulmonaris, mediaſtinum, pericardium, peritonæum quod viſcera abdominis obvolvit, muſculi, exceptis illis qui, ut in collo, nervis ſcatent; nullus ſenſus in textu cellulari, in peritonæo quod abdomen ſuccingit; ex his quænam ſint dolorum acutiorum ſedes in morbis intelligitur.

ORDO PRIMUS.

DOLORES VAGI.

SUnt ea morborum dolorificorum genera quæ artus diverſos affligunt, nec a determinata individua ſede, vel dextra vel ſiniſtra corporis parte characterem ſuum mutuantur.

Artus nomine intelligimus brachia & crura, quæ ſunt organa præcipua motus localis, adeoque ille ordo motus hujuſce difficultatem vel impoſſibilitatem ſecum ſæpius importat, ſaltem in parte affecta; atque cum pedum, tibiarum & crurum ope corpus indigeat ut huc illucve transferatur, his artubus dolore tentis, ille corporis totius motus vel difficilis vel impoſſibilis evadit, quod de artubus ſuperioribus non valet.

Morbi illi quatenus vel totius corporis motum localem impediunt, ut Arthritis, Rheumatiſmus, iſchias, vel quatenus plurimas partes afficiunt aut ſimul aut ſucceſſive, univerſalibus annumerantur, dum ceterorum ordinum morbi peculiaribus accenſentur, ut colica, cephalalgia; vetum tamen particulares, ſi atroces ſint, ita vires labefactant ut totum corpus inde debilitetur, & ſæpe lecto addicatur.

Dolores vehementes vagi ſæpius initio pyrexiam accerſunt, ſed fugacem; unde differunt a phlegmaſiis membranoſis, ut Phrenitide, Pleuritide, Hepatitide; illi etiam qui cum pyrexia incipiunt, non a frigore & horrore ordiuntur, ſi catarrhum excipias; unde a febribus diſtingui poſſunt. Dolores qua tales ſunt morbi, adeoque ſenſationis moleſtæ conſtantia, aut ejus intenſitate, vel extenſione ſe demonſtrant, nec ad hanc claſſem ideo referendi ſunt morbi aliarum claſſium, qui fugaci & ſymptomatica moleſtia quadam ſunt ſtipati; ſic in diarrhœa, dyſenteria, teneſmo, eſt moleſtia dolorifica, ſed ob majorem evidentiam & conſtantiam fluxus alvini, ea genera ad fluxus potius quam ad dolores referuntur; ut pleuritis, peripneumonia ad phlegmaſias potius quam ad dolores attinent. Ne tamen Philiatri in praxi hæreant, dum morbos obſervant qui ex utraque Claſſe, v. g. fluxus & doloris aut etiam phlegmaſiæ participes videntur, ſpecies ambiguas ad utramque Claſſem referre malui, adeoque dicta repetere, quam Philiatri inquiſitioni aut dubitationi opem ſæpe utilem recuſare.

I. ARTHRITIS; *La Goutte.*

Cognoſcitur ex ſpontaneo, vago, & periodico articulorum dolore.

Spontaneus eſt quatenus ſine principio evidenti ut plurimum accedit; ſi enim ideo quis artubus doleat quia verberatus aut vulneratus eſt, non arthriticus dici poteſt.

Gutta dicitur ex abſurda veterum hypotheſi qua ab humoris cujuſdam ſtillicidio in articulos facto eum dolorem oriri putabant.

Si genus confundatur cum arthritidis ſpecie vulgari quæ podagra dicitur, ut vulgo fit, periculoſi inde errores pronaſcentur, quod tamen fiet quamdiu vigebunt innata Medicorum mentibus præjudicia, quamdiu genera ab ſpeciebus non diſtinguent.

1. *Arthritis podagra; Podalgia* Dioſcoridis; *Podagra* Boerrhaave Aph. 1244. *Goutte ordenaire ou régulière:* L. P. Ægri *Podagrici*. Chirac Conſult. 1.

Eſt Arthritis regularis ſimplex, ſive hereditaria ſive adventitia, quæ adultos & ſenes ſæpius, raro mulieres, eaſque ſeneſcentes tantum, nunquam infantes aggreditur, atque pedis pollicem, mox talum cum rubore, tenſione diſcruciat; ſub galli cantum dolor ſedatur, ſequenti die alterum pedem aggreſſurus, alias reverſurus, vere & autumno ſæpius recurrens.

Hujus hiſtoriam graphice tradidit *Sydenham*, eam ad ſuæ vitæ terminum paſſus, qui notat plures ſapientes quam fatuos, divites quam pauperes, ea affici, maxime vero eos, qui mature Baccho & Veneri litarunt, qui ex vitæ genere ſumme exercitato, pathematis vexato, in ſedentarium & tranquillum ſubito tranſivere, qui voraces ſunt, nec ſatis cibos maſticant.

Notum eſt Arthritidis podagræ ſeminium eſſe materiam calcaream, eamdem quæ oſſium compoſitionem ingreditur, quæque e lympha cui ineſt ſecernitur intra cavum articuli, ibique tophos gypſeos inducit; eadem etiam calculos in renibus podagricorum efformat: veroſimillimum eſt ex hiſtoria Diabetis 6i, Aſtheniæ 10æ, & Cachialgiæ 8æ, ab acido quodam diſſolvi calcaream baſim oſſium, unde filula in urinis natantia Arthritidem juxta *Doverum* deſignantia, eaque exalbida illa materies cretacea, in ſanguine diſſoluta, quandoque ad alias partes defertur: D. Baro du Bouchet, Velaunus, hydropota, venator & tamen podager, liberari conſuevit a paroxyſmis larga exſpuitione pulve-

ris arenuloſi granulati, duri ad inſtar tartari ſub digitis crepitantis, qui etiam ex naribus multus emungitur, unicus paroxyſmus diutius ſolito eum divexebat, uſquequo D. Fontfrede Medicus ejus ſialagogis, & vaporibus ori naſoque appoſitis hanc retardatam arenarum excretionem revocavit, unde convaluit: vivit adhuc vero Nobilis ille vir nephralgiæ calculoſæ obnoxius.

Communis opinio *Sydenham* & *Boerrhaave* eſt ab ſtomachi debilitate hunc morbum primitus oriri: indigeſtionis certe ſigna per ſeptimanas aliquot paroxyſmum antecedunt, licet ipſo pridie fames intenſior ſit; dein per totum tempus quo paroxyſmuli concatenantur, fames languet cum alvo adſtricta, urina pauca, coloratione, aliquali rigore corporis juxta veſperam. Ille vero paroxyſmus initio, cum nondum eſt inveterata podagra; eſt brevior; magis inconſtans in periodo, deinde vero ſeneſcente podagrico ditior evadit, & typum certiorem affectat.

Diſcuſſo paroxyſmo pedis affecti pruritus, furfuraceaque deſquamatio ſuccedit, fames & bonus habitus redeunt; paroxyſmi eo remotiores ſunt, quo atrociores & e contra, atque in regulari hac ſpecie non ultra duos treſve menſes extenduntur, immo incipiente morbo multo breviores ſunt.

Ex hac ſpecie regulati licet dolores atroces oriantur, quos vel levis pavimenti motus exacerbat, quos ira continua ægri comitatur, cum febricula initio, interea nullum vitæ periculum infertur & vitalitatis longioris potius præſagium eſt quam mortis principium, imo inter paroxyſmos ægri ſunt floridi, corpulenti, alacres, ad venerem & voluptates omnes proni: ſed ſi demum conſenuerit morbus aut imperite tractatus fuerit, tum anomalus evadit & periculum involvit.

Curatio exigit non phlebotomiam ſaltem repetitam, quæ non niſi in paroxyſmi vigore apud adoleſcentes, ad ſedandum dolorem, poteſt adhiberi, non vero impune pluries repeti: nec exigit iteratam catharſim, aſt tantummodo extra paroxyſmum leniſſimam catharſim ex manna & ſero lactis; nec demum ſudorificis eſt utendum, licet in temperamentis frigidis ſæpius profecerint; ea omnia efficiunt ut ſequentes paroxyſmi ſint atrociores aut pertinaciores; imo quod pejus eſt, ut anomala evadat podagra. Scopus itaque Medici eo potiſſimum ſpectet, ut vires ſtomachi roborentur, & ut humorum acrimonia & fervor temperetur, de quibus conſulatur *Sydenham*: Arthriticus præter offam, carnem aſſam & elixatam, abſtineat ab omnibus cibis; pro potu utatur aqua fontana cum quinta, &, ſi ſenex ſit, quarta circiter parte vini veteris, potiſſimum Hiſpanici; ab albis Gallicis & potiſſimum immaturis abſtinens. Quotidie ſe exerceat vel ambulando vel equitando, vel ſaltem rheda utens; frigus, vigilias, animi contentiones, ſtudia a paſtu, veneremque fugiat, aut illa moderate utatur; ſtomachum theriacæ bolo, cum opus eſt, roboret; frigus pedum, manuumque vitet; lectum mutare petat. Qui ſenes ſunt, ſi potu mere aqueo utantur, ſtomachi debilitatem incurrent, & pejus habebunt; & juvenes bilioſi aquæ addicti pluries ſe ab arthritide liberarunt.

Qui juvenes ſunt & acrimonia humorum multa laborant, diæta lactea conſtantiſſime adhibita ſæpe ſe ab Arthritide liberant.

Udones tela cerata pedibus geſtati Arthritidem in pedes revocare apti ſunt; ſed ſi ſudor accedat, ab his eum reprimi periculum eſt.

Ptiſana ſudorifica cum diæta tenuiſſima per triduum multos ab ingruente paroxyſmo liberat; *Vide* Ptiſanam apud *Helvetium*.

In paroxyſmo juvant victus tenuis, potius diluens leviter diaphoreticus, cataplaſma e mica panis cum lacte & croco; ſi dolor acrior ſit, laudanum horis nocturnis. Podagricum, quem negotia urgentia alio advocabant, e paroxyſmo liberavit. *D. Lazerme* tuſa vena pedis affecti.

Arthritidis varietates.

2. *Arthritis hiemalis*. L. P.

Ea eſt podagra quæ fere per totum annum recurrit, exceptis tribus menſibus æſtivis, qualem deſcribit *Sydenham* ea forte affectus. Ea pituitoſis ſenibuſque frequentius inhæret, minori calore in paroxyſmo & pruritu extra paroxyſmum ſtipatur; in illa conveniunt magis ſudorifica, ut ptiſana ex radice chinæ, ſalſæperillæ, ligno guaiaco, ſaſſafras; electuaria ſtomachica & antiſcorbutica ex calamo aromatico, angelica, kinkina, enula campana, extracto juniperi; nux moſcata, theriaca. Hæc eſt omnium frequentiſſima; dicitur *calida* cum tumor partis dolentis eſt ruber, calidus, tenſus atque febricula ſtipatus, cruſta inflammatoria cruorem in patella tegente; *frigida*, ſi hæc abſint; ſed hæ ſunt meræ varietates, atque ſecundum magis vel minus differunt.

3. *Arthritis Rheumatica*. *Arthritis Rheumatiſmo ſuperveniens* Muſgrave c. 2. *Goutte Rheumatiſmale* De Mezerey n. 396. P. L.

Ea ſpecies arthritidi frigidæ fere ſimilis eſt, aſt non eſt primaria, ſed ſecundaria, id eſt, rheumatiſmo ſuccedit, qui rheumatiſmus tumores in muſculoſis partibus exerere conſuevit oviformes, nucis magnitudine ut plurimum. Hæc ſpecies nunquam tophos in articulis generat, ut podagra, nec per periodos regulares revertitur, ſed fere continuo leves paroxyſmulos identidem procreans, non ſolum pedes, ſed nunc manus, nunc genua moleſtat. Epidemica fuit Moguntiæ anno 1757., *Strack Journ. de Med. Avril.* 1766. pag. 350. tumentibus articulis hirudines admovendas ſuadet *Pringle*.

Cenſetur oriri a lentore & viſciditate lymphæ ex qua ſimilis gelatinæ ſynovia in articulos amandatur. Paroxyſmi frequentiores ſunt autumno, & hieme a leviſſimo frigore redivivi, cum tumore partis dolentis fere œdematoſo, manus digiti.

giti ab hac ſpecie magis affecti torquentur, manus ipſa retroagitur. Ad vitæ terminum ſæpius affligit hic morbus; nullo cardiacorum abuſu, ut in calida arthritide, paroxyſmus ejus excitatur, & ſanguis in paroxyſmo extractus molli gelatina tegitur, ut in rheumatiſmo; tumores in ſuppurationem non vergunt.

Curatio exigit medicamina ſanguinem reſolventia; ſanguis autem & lympha; ſi fides eſt *Muſgravii* experimentis, ad alkalinum ita vergunt, ut ſyrupo violaceo virorem in hoc morbo concilient. In hunc finem tamen ſuadet Auctor non ſolum antiſcorbutica, ut armoraciam, cæpam, arum, cochleariam, ſyſimbrium, in quibus eſt alkalinum volatile, ſed etiam ſpiritum cornu cervi, urinæ, fuliginis, ſalis ammoniaci, qui fortiora ſunt ejuſdem ordinis alkalina. Advertit etiam repetitis emeticis quoſdam robuſtiores ſanatos fuiſſe, liquata per concuſſionem vomitionis lympha, ſed violenta hæc methodus paucis convenit. Oleum terebinthinæ intus ad guttas quatuor hora ſomni deglutiendum, balſamum ſulphuris terebinthinatum artubus motu privatis bis in die ſuperillinendum præſcribit. Camphoram etiam intus, extuſve adhibendam cenſet; quæ juncturis ineſt gelatina per tenuem fiſtulam orificio facto immiſſam exſugi debet, ut in arthritide podagra vulgare jam & pervagatum eſſe putat; articulos dein vino uſtulato fovere & emplaſtro magiſtrali tegere oportet.

Mulier quadragenaria, rite menſtruata, boni habitus, initio hiemis per duos menſes laborabat arthritide rheumatica, ſeu dolore omnium articulationum extremarum, cum manuum, pedum, genuum tumore: nullum levamen ſenſerat a juſculis diluentibus, at ſumpto extracto hyoſcyami albi melius habuit intra ſeptimanam, doſis a grano uno ſenſim adaucta ad grana decem; ipſi tunc accidit pro ſolito more ſuffuſio *danaes* dicta, hoc ſolo remedio intra menſem convaluit.

4. *Arthritis æſtiva*, *Goutte chaude*. L. P.

Eam quam ipſe a decem annis experior deſcribam, quæ cum per totam æſtatem me defatiget, & hieme omnino me liberum faciat, merito æſtiva vel calida dicitur. Differt a regulari, quod nullam periodum conſtantem ſervet, quodque ita mitis ſit, ut nunquam me domi detineat, & ſolummodo levem in progrediendo moram mihi injiciat, prima quidem ejus invaſio fuit acerbiſſima, aut autumno me per menſem lecto affixit; aſt deinde dolorem pedis, manuſque ſiniſtri lateris, raro cubiti, fere continuum, inducit cum aliquali extra paroxyſmos debilitate & teneritudine, ſine tumore aut coloris mutatione: cum primum verna tempeſtas calorem revocat, doleo pedibus, manibuſve; dolor refrigerato aere miteſcit, rurſus ex calefacta atmoſphæra revertitur, calore æſtatis intenditur, hieme vero rigente nullus omnino eſt. Ille morbus partim hæreditarius eſt, partim ab acriori ſtudio excitatus. Pruritus acer in dorſo paroxyſmos fortiores ſequitur; qui prius frigidulus eram potiſſimum toto latere ſiniſtro, jam a novem annis multo minus a frigore hiberno patior, ſeu frigus minus experior. Ut ut acris ſit materia hujus morbi quem calor aeris in motum agit, & a balneis domeſticis bene habeam, tamen lac & juſcula refrigerantia frequenter adhibere non ſinit vel ſtomachi debilitas, vel ætas ingraveſcens nec a vino abſtinere mihi fas eſt, ne diarrhœa accedat; imo ſtomachica calida in uſum quandoque vocanda cenſeo; nihil juvit electriſatio.

5. *Arthritis Chlorotica* Muſgrave de Arthrit. ex Chloroſi, vel *arthritis alba* ejuſdem. L. P.

Ea eſt ſpecies quæ mulieribus, quarum parentes arthritici fuerunt, quæque catameniorum retentione aut chloroſi laborant; in ipſa juventute ſupervenit, nec non adultis ſterilibus raro aut parum catamenia patientibus, corpulentis, ſedentariis, viraginibus voce gravi, ſæpe etiam barba præditis, accidit.

Ea ſpecies ad frigidam ſeu hiemalem accedit, & in hoc altero caſu ætate provectas adoritur; atque licet moleſtam, tamen longiſſimam vitam ſpondet.

Curatio apud juvenes obtinetur per medicamina quæ catamenia revocant, ſcilicet martialia, boracem & ſimilia, multo vero melius ope matrimonii & partus: ſi vero ſteriles ſunt, tunc emmenagoga tentanda ſunt; quæ ſi non ſuccedant, locum faciant catharticis quandiu catameniorum revocandorum ſpes eſt, ea vero cathartica ſemel in menſe tantum adhibenda: hac ætate prætergreſſa in fonticulo & decoctis amaris ſolamen inquirendum.

Idem dictum eſto de Arthritide aſcitem excipiente, in qua catharſis ſæpius iterata convenit.

6. *Arthritis melancholica* Muſgravii Cap. 5. L. P.

Ea eſt quæ longo mœrore, ſtudio, ærumnis debilitatos, hypochondriaſi, hyſteria etiam vexatos, demum aggreditur, ita ut cum hac animi dejectione alternet, ea recedente accedat dolor, accedente vero recedat. Melancholiæ nomen hic ab Auctore uſurpatur in plebeio ſignificatu pro triſtitia, non pro delirio, licet vere melancholici ab hac Arthritide non ſint immunes. Ea ſpecies eſt mitiſſima qualem meam deſcripſi. In paroxyſmo nil diverſum ab aliis exigit; ſed in prophylaxi opere prætium eſt 1. alvum laxam ſervare; 2. coctionem inſtaurare: in hunc finem aquæ acidulæ ferrugineæ æſtate cum manna uſurpentur; infuſum theæ cum præparatis martialibus, ut limatura martis intra offæ cochlear, kinkina etiam parca doſi diu continuatum prodeſt, & pro potu decoctum ex radice chinæ, ſalſæparillæ, &c. Cavendum autem eſt ne nimia doſis limaturæ ferri paroxyſmos concitet, adeoque ea ad grana pauca uſurpetur.

7. *Arthritis Scorbutica* Muſgravii Cap. VI. VVillis de Scorbuto C. 5. *Goutte volante*. L. P.

Eſt illa quæ ſcorbuto calido jam affectos aggreditur, podagræ genuinæ & calidæ ſimilis, ſed

ſed multo mitior, diuturniorque in paroxyſmis, ut plurimum cum ſcabie, maculis lividis, gingivarum vitiis, pruritu acri, oſſium crepitu.

Ejus ſignum pathognomonicum ſunt filamenta viſcida, albicantia, urinæ innatantia, textus pellucida; Optimum hujus ſpeciei remedium eſt ſapo ſumptus a ſemiuncia ad drachmas ſeu per plures ſeptimanas: *Clerk*.

In paroxyſmo applicentur lenia attrahentia, ut ceratum viride, ex quo fiunt petaſothecæ: an tela cerata, vel folium braſſicæ?

Extra paroxyſmum acrimonia ſanguinis emendetur, cui ſcopo hydrargyrum, ut calomelas; antiſcorburica, cathartica, martialia, &c. ſuadet Auctor; cavendo tamen ne fluxus humoris ad pedes interpellatur.

Duo ægri ſexagenarii ſunt in Noſocomio generali, qui conqueruntur a ſex menſibus de dolore aſſiduo urente in interiori pedum, qui dolor nullo tumore ſtipatur, & noctu potiſſimum eos diſcruciat, ita ut neuter ſomno indulgere valeat nec leviſſima ſtragula præ calore ibi loci tolerare; ambo ſunt macilenti, luridi, cute obſcura, fere flaveſcente, oculis tamen minime flavis; alter edentulus eſt fere, dentibus cæteris carioſis; alter vero gingivas habet molles, ſanguinolentas; uterque a ſex menſibus anorexia laborat, & ſimul diarrhœa. Solo laudano hactenus ſublevantur. Tibiæ alteri liveſcere cœperunt, & metatarſus rigeſcere, dein nigreſcere, cum ſumma ſiccitate; nigredo & ſiccitas dein totum pedem & partem tibiæ utriuſque occupant.

Hic morbus a nemine rite deſcriptus eſt, non tamen rarus; ejus ſymptomata eſſentialia ſunt dolor calidus noctu exacerbans, adducens contracturam ſcorbuticam, pedumque nigredinem minime gangrænoſam & ſtomacacem. *Vide Catochum ſcorbuticum*.

Conveniunt poſt levia cathartica ex rheo, opiatæ abſorbentes, juſcula ex millefolio, enula campana; dein lac; & ſi diarrhœa abſit, plantæ antiſcorbuticæ forma juſculi, nec non amaræ, ſtomachicæ; in junioribus pediluvia emollientia, reſolventiaque quondam profuerunt.

8. *Arthritis ſyphilitica* Muſgrave Cap. VII. *Arthriticis paturſæ ſuccedens* ejuſdem; *venerea* Locheri; L. P.

Bis nuper eam obſervavi, & quidquid dicat *Muſgrave*, eruptionibus ſyphiliticis, ſcilicet rubedine, puſtuliſque, ſtipatam eam vidi, nunc in pedibus, nunc in manibus, cum doloribus vere arthriticis, noctu quidem magis excruciantibus; Illa ſpecies a gonorrhœa ſuppreſſa ſæpius oritur, & hydrargyroſi ſolito more curatur; poſt longas tamen præparationes non ſolum ſymptomata ſyphilitica, ut puſtulæ, rubores evaneſcunt, ſed etiam aliquando dolores arthritici omnino recedunt, quod factum vidi tamen nonniſi pluribus poſt hydrargyroſim menſibus; ſi tamen ſyphilis acceſſerit arthritidi primariæ, dubito utrum dolorum arthriticorum ſanatio ſuccedat. Salivationem, quam laudat *Muſgrave*, nec mercurium dulcem adhibui. Suffitus in Italia prius adhibiti morbum in altero ægro per aliquod tempus ſuppreſſerant. Si hæc arthritis negligatur, ea in apoplexiam ducit ſæpius quam aliæ docente *Muſgrave*. Senes tantum hoc morbo affectos vidi.

Magna doſis mercurii dulcis data veſpere pridie catharſeos eſt remedium a *Rivoro* & *Pringle* laudatum in hac ſpecie; aſt litus mercurialis præſtat cæteris remediis. Vidi hanc ſpeciem cum magno genuum tumore ac dolore, quem preſſio non intendit. Spiritus antivenereus in quibuſdam ſub initio hos dolores intendit, dein vero mitigat.

In doloribus arthriticis Americani radices napi raſpatas ad digiti craſſitem parti dolenti applicant; nos utimur pediluvio ex decocto chamæpityos; aut florum ſambuci in lacte: ſunt qui folia braſſicæ tepida admovent. In arthritide rheumatica laudant quidam pulverem ex anaticis partibus radicum ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, foliorum chamædryos, chamæpityos & centaurii minoris, doſis drachma una in infuſo theiformi per tres menſes, dein ſucceſſive minuenda. *Journ. de Med. Juill.* 1757.

9. *Arthritis aſthmatica* Muſgrave Cap. VIII. L. P.

Ea eſt quæ adjungitur aſthmati pituitoſo, circa quinquageſimum ætatis annum nou prius: ea ſat mitis eſt ſine nodis, hieme ſilet, ſeu eſt æſtiva, a catharticis draſticis exaſperatur, aut revertitur.

Illa arthritis ſublevat aſthma, & aſthmaticis utilis eſt; adeoque ſi deficiat, recedatve, eſt revocanda per ceratum viride, vel aliud leve epiſpaſticum. Extra paroxyſmum leves catharſes præmittantur, dein decocta amara, martialia & bechica uſurpentur.

10. *Arthritis febriſequa*. *Arthritis febri vel continua, vel eryſipelatoſa, intermittenti quartanæ ſuccedens* Muſgrave Cap. IX. L. P.

De hac utpote rariori conſulatur Auctor.

Febriſequam voco, quia febrem ſequitur, ut pediſequa.

a. *Arthritis febricoſa* VVerlhof. Obſ. de Febrib. pag. 55. Cockburn de Morbis Navigantium, Obſ. 19. A. P.

Eſt arthritis vaga ſeu rheumatiſmus arthriticus cum febre remittente, tetartophya duplici in caſu Auctoris, a viru febrili dependens.

Præmiſſis generalibus, obſervato per tres hebdomadas typo, *D. VVerlof* in remiſſione præſcribit kinkinam cum pulvere lumbricorum terreſtrium, & jubet continuari poſt profligatam febrem, addita ari radice in infuſo vinoſo. Evanuit inde perpetuo & febris & arthritis; catamenia huic ægræ redierunt cum fame; ceſſavit vomitus, debilitas, &c.

11. *Arthritis rachialgica*. *Arthritis a colica* Muſgravii Cap. X. Journal de Med. Avr. 1765. p. 328. C. L. P.

Eſt illa ſpecies quæ ſupervenit rachialgiæ apud Damnonios familiari ob uſum pomacei immitis, & acidi, ut *Muſgravius* & nuper *Huxhamius* oculati teſtes fidem faciunt; ea arthritidi podagræ

dagræ omnino ſimilis eſt, & eadem in paroxyſmo curam expoſtulat; in prophylaxi ſtomachica & cardiaca, aquæ thermales ſulphureæ, lenia identidem eccoprotica ſuadentur.

12. *Arthritis exanthematica; Arthritis morbis cuticularibus ſubjecta.* Muſgrave Cap. XL. L. P.

Ea eſt quæ cutaneis morbis exanthematicis tum acutis, ut miliari, eryſipelati; tum chronicis, ut cruſtis herpeticis, ulceroſis, hæmorrhoidalibus, mariſcis, ſupervenit, de qua conſulatur Auctor.

Arthritidis omnis ſignum ſtatuit *Doverus* fibrillas quaſdam in urina natantes, quas in urina aliquot arthriticorum quæſivi, videre non potui.

13. *Arthritis rachitica.* Vide Duverny, Malad. des os, tom. 2. du Rachitis, Obſerv. 1. pag. 296. ex D. Saviard. C. P.

Eſt ſpecies in qua dolent omnia fere oſſa & facillime ex attactu franguntur, ſine febre, cum ſymptomatis Rachitidis.

Mulier triginta annos nata, a quatuor menſibus dolores in toto corpore atroces patiebatur ſine febre; ingreſſa Noſocomium gradi & aliquot motus ſatis libere exercere poterat; ad minimum corporis attactum dolor recrudeſcebat, dein lecto addita poſt tres menſes omnium oſſium fracturas experta eſt, unde dolores intendebantur; poſtquam decem menſes ſic undique fracturas paſſa vixiſſet, demum obiit. Inventa ſunt oſſa fœmorum tenerrima fracta & ita fragilia, ut digitis preſſa fatiſcerent, uti cortex arboris putridus, in minima fragmenta, plena erant medulla rubeſcente; oſſa cranii ſub digito deprimebantur; carnes erant albidæ, molles; cartilagines & articuli, viſceraque omnia bene ſe habebant.

14. *Arthritis Americana. Le Pian.* C. P.

Eſt morbus doloribus arthriticis chronicis primum divexans quibus deinde ſuperveniunt tumores avellanæ magnitudine, cruſtoſi, ulcera phagedænica, caries oſſium, & tandem pedum, manuumque rhagades, ex quibus fungoſæ excreſcentiæ progerminant, *frambeſia* dictæ. Huic morbo fruſtra oppununtur medicamenta ex hydrargyro deſumpta; ſola conveniunt ſudorifica ex decocto ſalſæparillæ, chinæ, &c. *De Frambeſia vide Claſſ. X.*

15. *Arthritis Bahamenſis*, Philoſ. Tranſ. N. 114. Art. V. B.

Piſces ſunt in *Inſula Bahama* circuitu, quorum uſus excitat atroces articulorum dolores, qui poſt aliquod tempus terminantur pruritu triduano.

II. OSTOCOPUS, Gorræi Definit. *Dolor oſſium. Doleur des os.*

Eſt dolor conſtans & notabilis oſſium a perioſteo interno potiſſimum affecto, preſſione non exacerbans.

Differt ab arthritide quod non per periodos recurrat, & quod preſſione non augebtur, prætereaque non ſolis epiphyſibus inſideat. Dictus fuit ab *oſteon* os, & *copos* dolor.

1. *Oſtocopus ab arthrocace; Teredon* Græcis; *Spina ventoſa* Rhaſes, Freind hiſtor. medic. anno 900. pag. 112. Petit malad. des os, de l'exoſtoſe, Cap. 16. *Epine venteuſe.*

Dolor eſt profundus in oſſibus tubuloſis, ut tibia, peronæo, femore, a medullæ & perioſtei interni roſione uriundus, cum oſſis ipſius intumeſcentia ſeu exoſtoſi. *Vide* diverſas ſpecies *exoſtoſeos claſſ. 1. ord.* 5. Inter eas cancroſa & ſyphilitica dolores atrociores excitant, oſſis medullam corrumpunt, & carie laminas internas afficiunt, ſimulque vel deinceps intumeſcit perioſteum externum, atque dolet quandiu intumeſcit; cum exoſtoſis externa non amplius creſcit; illa quidem extus non dolet & os poteſt contrectari ſine dolore; verum oſtocopus remanet cum dolore interno. Indicatio eſt ut terebretur os, quod primus *Argillata* executus eſt circa medium decimi quinti ſæculi: variis in locis, potiſſimum in parte ima, perterebratur ope malleoli plumbei & ſcalpri. Cavitas detegenda, ut caries detergi poſſit, ope ferri candentis & aliorum in carie uſitatorum.

Si ſpina ventoſa ſit ſyphlitica, & hydrargyroſis decenter adminiſtrata fuerit, ſupereſt operatio jam indicata. *Vide Petit de l'exoſtoſe. Heiſter. diſſert. de tumoribus oſſium.*

2. *Oſtocopos a pædarthrocace. Pædarthrocace* Severini de abſcondita abſceſſuum natura. C.

Differt pædarthrocace ab ſpina ventoſa quod dolor & tumor in ſpina ventoſa a medio oſſe initium ducat, in pædarthrocace apopyſes afficiat, dolorque in iſto ſit initio mitior vel nullus, dein creſcat, vel accedat; adde quod Pædarthrocace pueris ſit familiaris, adeoque ad rachitidem accedat, aut ad exoſtoſim, tum ſcrophuloſam, tum varioloſam. *Petit de l'exoſtoſe.*

Quid per oſtocopum vel oſteocopum ſibi velint Græci, non evidens eſt, niſi tantum laſſitudinis gradum intelligant, ut docet *Gorræus.* Qui ſic laborant ne minimum quidem motum ſuſtinent, ſed omnem formidant; ſentiunt autem in tendinibus circa oſſa manifeſtum calorem una cum morſu & tenſione, vitioſo humore in totam corporis molem large effuſo.

3. *Oſtocopus Cancroſus: Clavus.* C.

Mulier quæ in mamma dextra gerebat carcinoma capitis magnitudine, quæque ab hydrargyroſi, ſine ſyphilidis ſuſpicione, adhibita ſublevata fuerat, ita ut carcinoma ad pugni magnitudinem rediiſſet, in decurſu morbi horrendo in medio dextri humeri dolore diſcruciata eſt, a preſſione non mutabili, pertinaciſſimo, in uno fere puncto perterebrante; poſt aliquot menſes utroque morbo conſumpta periit: diſſecto brachio inventum eſt in puncto doloris perioſteum ab oſſe humeri pauliſper ſemotum, cum aquæ guttula, nil ultra. Num ichor cancroſus hac delatus partem eroſit? Num medulla oſſis laborabat? Hoc vero exemplum, licet rarum, non eſt

eſt unicum. Videtur hic affectus analogus paronychiæ perioſtei, & ratione doloris etiam malidi furiali, hemicraniæ clavo, & crampo, niſi iſte ultimus fugax eſſet. In hiſce caſibus ſcalpellus foret ad os uſque adigendus, ut in triſmo dolorifico fieri diximus.

4. *Oſtocopus a gummatis* Heiſter. Diſſert. de Oſſium tumoribus, 1740. C.

Gummata ſunt tumores tuberoſi, inæquales, oſſibus faciei & capitis potiſſimum ſupervenientes in ſyphilide veteri, qui conſiſtentiam tophaceam friabilem obtinent: *Tophi* etiam vocantur, aliis etiam *nodi*, qui quidem initio nullum dolorem creant, ſed in tertio gradu oſſa ſubjecta afficiunt, & dolores quandoque acerbos excitant

Cura exigit 1. remedia generalia, ut phlebotomiam apud adultos, catharſim ex jalappa & mercurio dulci apud pueros. 2. Sanguis corrigitur decoctis ex bardanæ, chinæ, ſalſæparillæ, pimpinellæ albæ radicibus; ex lignis ſaſſafras, guajaco, junipero; ex uſu mercurii dulcis, panaceæ, æthiopis mineralis exigua doſi ſæpe repetitis. 3. Gum hæc gummata ſuppurata ſunt, citiſſime ea aperienda ſunt uſque ad os, quod fere ſemper invenitur corroſum uſque ad meninges. 4. Pure ejecto linamentis carptis tegitur vulnus, & finitur puris effluxus per aliquot dies. 5. Dein oſſa expurgantur ope eſſentiæ ſuccini & myrrhæ, quæ cum tinctura euphorbii, pauxillo ungenti digeſti admiſcentur, ſemota per volſellam parte oſſis teredinoſa; & ſic quotidie ſemel, imo æſtate bis deligando ulcus, intra aliquot menſes novus callus, nova caro ſuccreſcit, ſed cicatrix concava ſemper remanet. Æger interea lacte, balneis, & veſpere narcoticis utitur.

5. *Oſtocopus ſyphiliticus* Aſtrucii, lib. 4. cap. 11. de Morbis venereis; ubi vide hiſtoriam & curam. C. P.

Hic dolor juxta illuſtriſſimum Profeſſorem pendet a medulla oſſis ſuppuraſcente, putraſcente, unde evidens eſt nullam exſpectari poſſe medelam, niſi oſſe perterebrato, ulcus illud expurgetur, quod raro perfici poteſt. Oſteocopus autem ille non ſolum eludit hydrargyroſim, ſed etiam ſæpius illam ſequitur, cum partis dolentis, ut tibiæ, humeri exoſtoſibus.

6. *Oſtocopus ſcorbuticus* Leind. de Scorbuto. T.

Eſt dolor oſſium ipſorum atrox, cum crepitu, carie, eroſine; coſtæ inter reſpirandum quandoque crepitant & poſt mortem pars oſſea a cartilaginea ſeparata eſt; ut in articulis apophyſes ab oſtium corpore diſtinguantur; coſtæ expræſſe fundunt cruorem atrum; loco ſynoviæ in articulis adeſt humor virideſcens. Hæc obſervavit *Lind* in veteri ſcorbuto. *Vide Arthitidem ſcorbuticam*.

Leind omnibus Medicis in eo refragatur quod contendat dolores ſcorbuticos non eſſe noctu diriores quam interdiu.

7. *Oſtocopus ab oſteocoſarcoſi* Tranſ. Philoſoph. 470. a Sylvano Bevan.

Dolores ſunt atroces, qui cum diabete incipiunt & perſeverant, in ſcapulis, dorſo, artubus, comitantibus hectica & anorexia. Oſſa dorſi omnia, potiſſimum ubi duriora fuerant, remolleſcunt; medulla rubella, plena, membranacea, apophyſibus adhuc firma: hic morbus ab acido calcaream oſſium materiem diſſolvente pendere videtur, & uſum aquæ calcis, huic acido infringendo aptæ, ſuadere videtur, quæ aqua in diabete Anglico plurimum valet.

III. RHEUMATISMUS; *Rheumatiſme, fourbure, courbature.*

Eſt diuturnus muſculorum, in artubus potiſſimum, dolor, ſine coryza, raucedine ac rheumate.

Differt ab *Arthritide* & *oſteocopo* ratione ſitus doloris in partibus carnoſis, non in articulus & oſſibus ipſis. A *catarrho* & *laſſitudine* febrili, ratione diuturnitatis quæ ad plures menſes & annos extenditur, (ſolo acuto excepto) nec non quia catarrhus incipit a coryza, raucedine, &c. A *cephalalgia*, *pleurodyne*, *iſchiade*, *lumbagine*, &c. quod rheumatiſmus brachia, crura, nunc illa nunc iſta vage afficiat, non vero determinat's locis inhæreat, aut ſimul huc illucve excurrat, unde etiam differt a phlegmaſiis dolorificis, ut pleuritide, phrenitide, &c. A *rachialgia*, *hepatalgia*, *nephralgia* diſcriminatur ſignis horum generum propriis.

Hoc genus militat quandoque inter phlegmaſias, ratione febris acutæ, cruſtæ inflammatoriæ ſanguinis, & forte in duo genera rectius divideretur, unum acutum, alterum chronicum.

Genus rheumatiſmi eſt modernum; hoc nomine *Cælius Aurelianus* diarrhœam, *Riverius* arthritidem vagam intellexere; ægri vocatur *rheumatici*, aut rectius *rheumatiſmales*, metu confuſionis rheumatiſmi cum rheumate.

Frideric. Hoffmannus rheumatiſmi nomine complectitur plura genera, ut odontalgiam & otalgiam; quidni colicam & omnes dolores, quod ab uſu & recta logica recedere eſt.

1. *Rheumatiſmus acutus; Rheumatiſmus* Sydenhami cap. 5. ſect. 6. *Arthritis vaga* quorumdam; *Rheumatiſme chaud*. A.

Eſt illa ſpecies quæ febre continua acuta, ſcilicet ſynocho, ſtipatur, deinde apyreta evadit.

Differt a febricoſo, qui intermittenti febri, ejuſque veneno debetur, ac ope kinkinæ curatur.

Incipit a frigore & horrore, dein calor & pyrexia ſuccedunt cum doloribus noctu, diuque diſcruciantibus, in diverſis muſculis artuum & trunci, motum impedientibus; accedit ſudor, qui quandoque uberrimus & coſtans eſt; a levi artuum denudatione dolor recrudeſcit. Febris tamen eſt immunis a putredine, lingua eſt nitida, nullus ructus, nulla cardialgia, ſanguis in patella eſt tectus gelatina alba, ſubpellucida, craſſa, molli, unde a pleuritica differt, quæ denſa, firmoque eſt. Poſt duas circiter hebdomades, iteratis pluries phle-

phlebotomiis & potu diluente, febris evaneſcit, tunc lenia adhibentur cathartica, juſcula refrigerantia, cremores uſurpantur, & reſidui dolores ope lactis tandem evaneſcunt.

Hic morbus ſub finem autumni adoleſcentes laute viventes exercitatos, birioſos, plethoricos adoritur,

Prognoſis ſatis tuta eſt, niſi quod male tractatus hic morbus in rheumatiſmum apyretum chronicum degenerat.

Hæc ſpecies eſt vere inflammatoria; ſudores, ſi parci ſint, ptiſana calida de cichorio, capillis veneris promovendi ſunt; uberiores, ptiſana refrigerante ut aqua, & cremoribus oryzæ temperandi; quotidie, ſi ſudor ceſſet, e lecto ſurgendum, aut in eo ſedendum, ut ardor ventiletur; parce utendum narcoticis, quæ materiam morbificam figunt ſeu ſanationem retardant, phlebotomiæ ſæpius quinque aut plures in noſtra regione deſiderantur, intra ſeptem primos dies inſtituendæ. Hæc ſunt peæcipua hujus ſpeciei remedia.

Ante *Sydenham* hujus ſpeciei hiſtoria diſtincta nulla erat.

2. *Rheumatiſmus vulgaris; Dolores rheumatiſmales* vulgo; *Rheumatiſme ſimple chronique.* L.

Illa eſt ſpecies quæ per intervalla recurrit ſine febre, ſine ſudore, & valde affinis eſt doloribus catarrhalibus, niſi quod ſigna catarrhi cætera deſint. Illa ſpecies a ſanguinis & lymphæ viſcoſitate aut ſpiſſitudine pendere creditur, & quoniam hieme magis vexat, atque diaphoreticis curatur, ideo dicitur vulgo rheumatiſmus frigidus, ſeu a cauſa frigida. In hac ſpecie quandoque tumores molles cuti concolores, vel parum rubri in diverſis partibus ſoboleſcunt, extantes, hæmiſpherici, nucis magnitudine, potiſſimum apud plethoricos, & mulieres non menſtruatas nulla febris adeſt, aut levis & fugax, cruor tamen gelatina pellucida albeſcente in patella tegitur.

Curatur in paroxiſmis repetita phlebotomia, parcius tamen quam in acuto, niſi methodum ab *illuſtr. Medico Settenſi D. Uffroy* adhibere placeat. Potus diaphoreticus, ex decocto ſcabioſæ, infuſo capillorum veneris, uſurpandus ad ſudores movendos: frigus omnino vitandum, narcotica veſpere adhibenda.

In prophylaxi ſeu dolorum intervallis, induſium laneum (flanelle) cuti immediate applicatum geſtetur, aqua calida ſit potus ordinarius ſaltem hieme, juſcula viperina & ex cancris fluviatilibus; dein inſtituta catharſi, lac vaccinum aut caprillum, decocto lignorum ſudoriferum, ut buxi, guajaci, chinæ alteratum, per menſem uſurpetur: in temperamentis frigidis ammochaſia menſibus calidiſſimis, thermæ Balerucanæ menſe Majo aut Octobri ſub forma potus, balnei, ſtuphæ, luti in uſum advocentur; & quod ſæpe miros effectus præſtat, electriſatio quotidie per horæ quadrantem repetatur per dies quindecim, ſi tempeſtas frigida, & ſicca fuerit, additis ſcintillarum extractionibus ex collo & partibus affectis, nec non aliquot fulminationibus. *Vide Acta Academ. Suecicæ.*

3. *Rheuamtiſmus arthriticus; Rheumatiſmus* Riverii; *Rheumatiſme goutteux; Goutte vague.* L.

Ille eſt qui & articulos & paſſim partes carneas afficit ita conſtanter ut ad rheumatiſmum ſimul & arthritidem fere æqualiter inclinet, qui proinde utriuſque morbi curam exigit. Is morbus accedit quandoque poſt arthritidem vagam, & hoc præludium more morbi acuti ægrum lecto per menſem affigit cum pyrexia, dolore articulos & pedes, genua, nec non caput, thoracem, lumbos & artus ſimul vel ſeorſim infeſtante; alias ille morbus eſt chronicus, vagus, apyretus, nunc has, nunc illas partes aggrediens, perſpiratione potiſſimum ſuppreſſa; maciem inducit, digitos immobiles facit, & ſubrigidos; ſublevatur ptiſanis leviter diaphoreticis ex guajaco, china, necnon lacticiniis & thermis ſulphureis, ut Baregianis, Lamalou, de Rennes juxta Aleth, de Bagnaul juxta Mimatem, de St. Laurent apud Helvios, &c.

4. *Rheumatiſmus ſcorbuticus* Frider. Hoffmanni de Rheum. Lind de ſcorbuto 1. vol. pag. 375. *Rheumatiſmus cruralis* Ettmulleri pag. 446. VVilliis de ſcorb. cap. 5. L.

Eſt vel *comes* vel *pediſequus* ſcorbuti.

In *comite* dolores non magis noctu quam interdiu ſæviunt; ſæpe mutant locum, in lumbis, articulis, tibiis, potiſſimum cum intumuere tibiæ pectus lancinant, cum dyſpnœa a levi exercitio creſcente; adeſt laſſitudo univerſalis, abdominis tenſio & tumor, facies pallida & œdematoſa, pigrities, torpor, odontalgia, maxillarum dolor.

Pediſequus eſt, qui ſanato ſcorbuto accedit; eſt etiam arthriticus, chronicus, cum dolore & ſtupore articulorum, creſcit uterque a motu locali, abit uterque in contracturam, uterque maculis tibiarum eſt inſignitus, præter oris vitia.

In utraque ſpecie præter generalia remedia, ut juſcula antiſcorbutica, lacticinia, conveniunt equitatio & epithemata ex ſpiritu vini, aceto, & camphoræ pauxillo, quæ partibus dolentibus & maculoſis applicanda: item decoctum ex ſedo acri extus admovetur, & ſi duplo cereviſiæ miſceatur, intus ſumi debet ad uncias tres quovis mane. Hoc remedium quandoque emeticum evadit & tunc citus juvat.

In hoc morbo phlebotomia eſt pernicioſa.

Si dolor unam vel alteram partem afficiat, juvant fotus ex lixivio cinerum vulgarium, incoctis ſimul chamæmeli, ſambuci floribus, abſinthii, rutæ foliis & corticibus limonum.

Veſicatoria pernicioſa ſunt & gangrænam acceſſunt. Cochlear ſeminum ſinapis *ſemel* in die deglutiendum. *S*udores promovendi, & juxta *Lind* hydrargyroſis ſubeunda, quod ego nunquam ſuaſerim.

Vide lumbaginem & pleurodynem ſcorbuticam.

5. *Rheumatiſmus calidus;* L. *A lympha ſpiſſa & acri* Jac. Lazerme curat. de morbis cutaneis; inter

inter quos rheumatiſmum male collocat vir aliunde meritiſſimus.

Hæc ſpecies a ſcorbutica differt defectu vitiorum oris & macularum cutis, cum ea convenit ratione acrimoniæ ſanguinis; differt ab acuto ex eo quod chronicus ſit & ſine febre; ſiccitate, caliditate, macie, temperamento bilioſo; calido & ſicco ægrorum cognoſcitur; juvatur lacticiniis, juſculis diureticis ex cihorio, ſyſimbrio, veronica, beccabunga, aquis acidulis calide aſſumptis, balneis dometicis, necnon ſulphureis ut *Lamalou*, *Bagnaul*; irritatur ſalinis, ut Balerucanis; in contracturam facile vergit & ad arthriticum accedit. In hoc ſtuphæ domeſticæ ex aqua vulgari hieme proſunt. Itali in ſimili morbo partes affectas æſtate glacie ipſa confricant, ſæpe cum ſucceſſu.

Cyrillus in conſultatione medica 21. *Centur.* 3. hanc ſpeciem a ſcabie repreſſa ortam cum juſculis *Septalii* cum lignis ſudorificis, viperis, plantis diureticis, addito mare intra nodulum ſoſpenſo, ſaudet etiam cathareres præmittendas & aeris mutationem. *Vide* etiam ejuſd. *centur.* *obſ.* 51. In utroque morbo dyſpnœa comes erat.

6. *Rheumatiſmus equuus* Bourgelat Encycloped. *la Fourbere*. Equi affecti dicuntur *Fourbus*; Signa & curam vide loco citato & apud *Soleyſel*.

7. *Rheumatiſmus hyſtericus*. *Dolores hyſterici* Sydenhami differt. de paſſione hyſterica.

Eſt dolor diverſarum partium ut capitis, ſcrobiculi cordis, dorſi, coxendicum, extremorum, cui obnoxiæ hyſtericæ, dolor ille, ait *Sydenham*, internas, & nonnunquam etiam exteriores partes occupat, carneſque muſculoſas, ut maxillas, homeros, manus, crura, tibias, nunc cum tumore, nunc ſine tumore, in quo genere is qui tibias diſtendit tumor præ reliquis conſpicuus eſt. Inter omnia hujus morbi tormenta nullum ſe tam crebro ingerit quam dolor in dorſo, quod certo certius perſentiſcunt quotquot vel leviſſime hoc affectu tanguntur; quin imo id habent commune dolores prædicti, quod illa cui inhæſerant regio, etiam poſt eorum diſceſſum, tenera ſit, & quaſi fuſtibus probe dedolata tactum refugiat, quæ quidem teneritudo ſenſim evaneſcit: Curatur lacticiniis.

Morbus, apud Suecos raro obvius, quem *Dievaren*, necnon *Laufendovaren Schenckius* nominaſſe videtur, quem *Bartholinus Act. Haffn. T. II. n.* 118: *Illuſtris* etiam *Linneus volaticam* appellant. Dolor ille atrox diverſas idemtidem partes, veſpere potiſſimum diſcruciat, ſemi hora ad ſummum in eodem loco permanens, e tibiis ad ulnas, ad femur, ad brachium, relicta priori ſede, momento citius ſe transferens, ſine ullo ſigno externo, ſi aſcaridum exitum e parte affecta, a *Schenckio* memoratum, excipias: æger præ dolore clamitat, mortem aut Dei opem implorat, ac intra aliquot horas ſanus eſt, niſi tamen dolor ad abdomen deveniat, tunc enim pertinacior eſt, abdomen tenditur, palpitatio, anxietas, aphonia accedunt, obſervante *Ill. Linnæo*. Affinem morbum vide apud *Freind. Hiſtor. Med.* in vita Albucaſis.

8. *Rheumatiſmus ſalatorius* Cardani lib. 3. de Venenis; *Flatuoſus* qui *nakir* Albucaſis; *Spaſmus flatulentus* Plateri pag. 277. *Rheumatiſmus verminoſus*. Vide D. Tiſſot Avis au Peuple, du Rheumatiſme Chap. XI.

Apud Helvetios infantes obnoxii ſunt doloribus adeo violentis & univerſalibus, ut, ubivis tangantur, clamores edant vehementes; cave ne decipiaris hunc morbum pro vulgari rheumatiſmo curans; pendet aliquando a vermibus ſeu lumbricis, quibus rejectis, ægri convaleſcunt. Hæc *Illuſtr. Tiſſot*.

9. *Rheumatiſmus verminoſus*, D. Marteau de Grandvilliers Journ. de Med. Iuil. 1765. pag. 37. Obſ. 5. Tiſſot Avis au Peuple: Du rhumatiſme Chap. XI. n. 165. A.

Puella, vermibus obnoxia, laborabat febricula, cephalalgia, ſtupore dolorifico omnium artuum; alternans rubedo alterutrius genæ vermes arguebat; indicabantur cathartica, ſed dolor abdominis ejuſque tenſio, ſine tumore tamen, tanta erat, ut ne ſummis digitis tangi pateretur; fruſtra phlebotomiæ, oleoſa, clyſmata, emollientia abhibeantur, ſenſibilitas abdominis evaſit univerſalis, maxime vero affecit totum abdomen, pedes, verticem; nulla pars ſine dolore tangi poterat, omnes dolores ad tumorem cuti concolorem in regione illiaca dextra tanquam ad centrum, vergebant: a motu vel tactu corporis tantum dolebat ægrotans: adhibitis in caſſum remediis, etiam anthelminticis, poſt decem dies carotica evaſit, pupilla immobili ut & palpebris; artus flexibiles; reſpiratio pacata, color, pulſus, facies ut in ſtatu ſano, ſed ſomnus profundiſſimus; hic carus fugax, fumo tabaci in nares immiſſo diſcuſſus, iterum per aliquot dies revertebatur, demum clyſmata e lacte & vermifuga ſucceſſive quadraginta quatuor lumbricos, quorum tres rubri erant, foras ejecerunt: eorum forte glomus in regione iſiaca tumorem memoratum excitaverat: & ſic ægra convaluit.

9. *Rheumatiſmus febricoſus* Mortoni, cap. 9. hiſtors 22. *Febris intermittens rheumatismum ſimulans*, ſeu *Febris rheumatica* ejuſdem hiſtor. 12; pag. 84. hiſtor. 10. ad 14. Ill. Sc.. de recondita febrium natura. A. P.

Cognoſcitur hæc ſpecies 1. quod urinæ ſint lateritiæ: 2. quod per intervalla cum frigore accedant dolores ſingulis alterniſve diebus, & remittantur; 3. ex pulſu etiam, niſi doloris intenſitas eum deprimat: 4. ex prægreſſis acceſſibus.

Cura *Mortoni* in vehementi paroxyſmo, ubi deliquium animi imminebat, fuit 1. phlebotomia larga: 2. poſt ſex horas vomitorium: 3. kinkina cum laudano. Ab hemetico dolores rheumatiſmi ſedari pluries expertus eſt *Mortonus*.

Quartanæ chronicæ non raro ſuccedit rheuma-

matiſmus, ut obſervavit *Ballonius de Rheumatiſmo*, & dein *Frid. Hoffmannus*. Sed ea ſpecies ad rheumatiſmum ſcorbuticum accedit.

10. *Rheumatiſmus metallicus* D. Doazan, Doct. Med. Monſpel. L.

Eſt illa ſpecies quæ pictoribus, figulis, deauratoribus, colorum trituratoribus, calceorum femineorum fabris, talos ſcilicet colorantibus, plumbi laminatoribus, fuſoribus, vini lithargyrio edulcorati potatoribus, &c. accidit, ſine prævia abdominis rachialgia. Incipit illa ſpecies a manuum & brachiorum ſtudore, formicatione, digitorum contractione, lingua albida, mucoſa, ſine pulſus frequentia: Exacerbatur phlebotomiis iteratis, emollientibus, intus vel extus uſurpatis; miteſcit ab emeticis draſticis, aſt ſequenti die abit in dolores lancinantes, rodentes, contundentes, crurum, genuum, tibiarum, pedum, quibus miſere torquentur & ejulant ægrotantes; ſed alternis diebus purgati, interpoſitis clyſmatis ex vino & oleo, nec non veſpere narcoticis & laudano & bolo theriacæ, intra docem aut duodecim dies convaleſcunt omnes fere. Hæc ſpecies rarior eſt rachialgia inteſtinali.

Hæc obſervavit in Noſocomio Charitatis Pariſinæ egregius Burdigalenſis Medicus ſupra laudatur, atque aſſerit dolores lancinantes, atroces artuum inferiorum, niſi adhibeantur mochlica, certius adventuros, cum ſuperiorum paralyſi, & difficilius expugnatum iri, ſi methodus edulcorans adhibita fuerit.

Curatio Lobbiana rheumatiſmi acuti, ſeu *Febris rheumaticæ Theoph. Lobb Tract. Pract. c. 9. T. 2.*

D. VVitham 55. annos nata 1. Junii querebatur de magnis doloribus in toto corpore, oculi velut inflammati, identidem delirium, reſpiratio prompta & brevis, ſitis urgens; tuſſis importuna, pulſus velox, ſatis fortis, cutis fervida: Die 2. accerſitus *Lobbius* nullam phlebotomiam præſcripſit, hujus vero loco bolum attenuantem, ſexta quavis hora repetendum, ſuperbibendo infuſum meliſſæ in bolo erant nitri, florum ſulphuris, lapidis contrayervæ, ana, gr. ſeptem; ſalis ſuccini, ſalis volatilis coccinillæ, croci, myrrhæ, ana, gr. duo. Tertia quavis hora ſumenda erant tria cochlearia julapii attenuantis; ex ſalis abſinthitis, ſcrupul. duob. aquæ lactis alexiteriæ unc. ſex., aquæ cinnamomi, unc. una & ſemiſſe, ſpiritus nitti dulcis, gutt. quadraginta, ſyrupi limon. & balſam. ana, drach. duabus. Ægra ſubinde capiebat mixturæ ſequentis guttas viginti quinque, ſpiritus vitrioli dulcis & tincturæ croci ana drachmas duas ſuperbibendo hauſtum decocti cornu cervi & vini albi. In languorihus vero capiebat julapium ex aqua lactis alexiteria, aqua brioniæ compoſita, ſpiritu lavendulæ, & tinctura mirrhæ, Febris remiſit quinta die, evanuit ſeptima, dolor vero octava. Ad accelerandum curationem quarta diæ præſcripſit *Lobbius* julapium eo antimonio diaphoretico, lapide contrayervæ, diaſcordio, coccinilla, ſale abſinthite, aqua lactis alaxlteria, aqua bryoniæ compoſita, ſyrupo de althæa, & tinctura caſtorei, & ſic deinceps.

Monſpelli phlebotomia primia diebus ter in die circiter fuiſſet repetita; potus fuiſſet largus calidus ex decocto cichorii, vel infuſo capillorum veneris; noctu narcoticum, ſedata febre, cathartica mitia, &c. eodem modo quo *Sydenham* hunc morbum curabat Londini.

Lobbius vero pleuritidem veram in adulto viginti duos annos nato ſimiliter abſque phlebotomia curabat ſudorificis, cardiacis, emplaſtris, veſicatoriis ulnæ applicitis. Videatur ejus *obſervatio* 49. & 50. *Tom.* 2. & maxime in aphoriſmis quibus terminatur opus, quibus aſſerit morbos omnes febriles, inflammatorios, ardentes, putridos, malignoſve acutiſſimos, ſine catharſi, ſine emetico & phlebotomia curari poſſe, & pluries a ſe ipſo curatos eſſe.

Hinc concludo naturam eſſe optimam morborum medicatricem, cum invitis quæ a Medico objiciuntur impedimentis, ægrum tamen a morbo liberat.

11. *Rheumatiſmus dorſalis* Lommii de tabe dorſali. C.

Eſt ille qui nimium Veneris uſum ſequitur. *Vide Lumbaginem a ſatyriaſi; Tabem dorſalem.*

12. *Rheumatiſmus miliaris* Cl. Bonté Journ. de Med. Janv. 1757.

Puerperis familiaris eſt cum eruptio miliaris abit in ſquammas; dolores enim vagi, qui prius viſcera affecerant, ad artus excurrunt; in articulis fit intumeſcentia, qualis in arthritide rheumatica; cutis colorem lucidum ibi adipiſcitur, ſine œdemate; hæc intumeſcentia lucens, pallida, ab uno articulo ſeu geniculo ad alterum migrat, & pertinax eſt; dolores acuti ſunt, ægræ ex his immobiles fiunt; doloris enim acerbitas a leviſſimo tactu adaugetur: criſis in hoc morbo utilis eſt urinæ turbidæ copioſæ proventus; juvant ideo diuretica levibus diaphoreticis juncta, ut ſerum lactis cum incocta radice chinæ.

13. *Rheumatiſmus fugax; vulgo dolores rheumatici; courbature.* B.

Ille eſt qui febribus acutis & phlegmaſiis initio ſupervenit, dolor ſcilicet in omnibus artubus & muſculorum aponeuroſibus, cum ſenſatione laſſitudinis, qui phlebotomiis, aliiſque horum morborum remediis evaneſcit; ægri dicunt ſe ſentire quaſi fractos & ubique contuſos aut fuſtibus dedolatos.

14. *Rheumatiſmus necroſeos.* Vide Necroſim uſtilagineam.

Dolores incipiunt a ſtupore pedum, qui ſenſim tibias, crura, manus, brachia invadunt: illi dolores atroces ſunt, urentes ſæpius, aere frigido ſublevantur, partes contabeſcunt & nigreſcunt, unde necroſis.

15. *Rheumatiſmus convulſivus.* C.

Eſt dolor artuum, dorſi, lumborum, vehemens cum artuum retractione ſpaſmodica, vel in ſtupo-

ſtuporem & extremorum necroſim deſinens, ut in necroſi uſtilaginea & epidemica Flandriæ, vel ſine necroſi perſeverans, ut in convulſione raphania.

IV. CATARRHUS; aliis *fluxio*, *defluxio*, *deſtillatio*; Italis *Infreddatura*; Hiſpanis *Romadizo*; *Caterre*, *Catarrhe*.

Character. Eſt partium, præſertim collo vicinarum, dolor frigidus cum tuſſi, aut coryza & levi partis intumeſcentia ab aeris viciſſitudine ortum ducens: Pyrexia veſpere datur exigua, ſi ulla; ſymptomata plura, ut tuſſis, coryza, ptyaliſmus, otalgia, odontalgia, tumor colli, frigus vagum præcedunt.

Difficilis eſt hujus morbi character, ſed certe qui deducitur a cauſa latente, eo pejor eſt, quod falſus ſit; abſurde ſcilicet eum definiunt Veteres per *humorum decubitum*; alii per fluxum materiæ ſeroſæ a capite ad partes; nec enim ille decubitus, nec ille fluxus in ſenſus incurrit.

1. *Catarrhus benignus*. D.

Dolor catarrhalis eſt ſæpius ſenſu frigoris ſtipatus, & a ſuſcepto ſæpius frigore ortum ducit, unde frigidus dicitur; attamen rubedine & phlogoſi lymphatica non raro ſtipatur, ſic rubet cutis capillata in cephalalgia catarrhali; utcumque eum morbum a perſpirationis repreſſione oriri ſæpius putem, non minus notum eſt omnibus eum non ſolum ab aeris ſubito refrigerio, vento frigido ſuſcepto, ſed etiam a ſubita poſt frigus aeris incaleſcentia ortum ducere, ut & ab inſolatione; ita plures catarrho affliguntur vere quam hyeme ob tempeſtatum viciſſitudines. Certum eſt a minori gradu frigoris homines affici magis, ſi majori aſſueti ſint calori, quam afficiuntur a frigore intenſiori, ſed continuo & uniformi; ſi calentem hominem leve frigus occupet, cutis magis conſtringitur quam ſi idem frigus antea non calentem afficiat. Perſpiratio totius corporis eſt æqualis dimidio aſſumptorum, ſeu quantitati urinæ, circiter quadraginta ſex unciis; ea vero materies urinoſa eſt & acris, qua proinde retenta irritantur partes, turgeſcit textus cellularis; hinc tumor, dolor, non raro febricula accedit; quæ veſpertinis horis augeſcit cum horrore & frigore. *Vide Amphimerinam catarrhalem*. Ille ſtatus eſt valde affinis ratione frigoris & febris cum amphimerina hyſterica, eo diſcrimine quod catarrhalem fere ſemper præcedat coryza, tuſſis, raucedo, odontalgia, otalgia, &c. dolores catarrhales ſæpe ad humeros, brachia, pectus ſe diffundunt & pleurodynem ac pleuritidem catarrhalem efficiunt, utplurimum vero genas inflant, maxillas impediunt, obſtipitatem inducunt. Is itaque affectuum concurſus dicitur a rheumate diverſiſſimus, licet ab eodem principio ortus, ſed nec non dyſpnœa & tuſſi diſcrepans.

Dolores catarrhales perſpiratione reſtituta, victu tenui, potu calido, aeris temperatura calidior, exercitio ſenſim tolluntur; ſi acriores ſint, phlebotomia, & quod minime negligendum, catharſi identidem repetita, demum theriaca recenti ad ſcrupulum veſpere ſumpta, ſanantur: ſi diuturniores evaſerint, ſignum eſt rheumatiſmum calidum his accreviſſe, lacticiniis ac thermarum ſulphurearum balneis impugnandum. Sunt multi qui confundunt catarrhum cum rheumate, & calidum dicunt catarrhum illud rheuma quod phthiſi viam ſternit.

De catarrho maligno qui agunt intelligunt febrem catarrhalem malignam Germanorum, quæ eſt Hemitritæi ſpecies nihil cum catarrho commune habens, ut notat *Illuſtr. Brendelius*, vel ſaltem catarrhum ferinum aut epidemicum volunt.

2. *Catarrhus Gerinus*. *Quinte*. *Coqueluche*.

De hoc videatur tuſſis ferina; tuſſis enim eſt tunc præcipuum ſymptoma, licet vividis doloribus dorſi, pectoriſque ſtipetur.

3. *Catarrhus epidemicus*, *catarrhalis epidemica* Huxham Febr. 1733. & Nov. 1737. *Grippe*; *Folette*. A.

Maxime diſtinguendus eſt a *febre catarrhali maligna Junckeri*, *Nenteri*, aliorumque Germanorum, quæ cum catarrho nil habet commune præter nomen.

Catarrhus epidemicus a ferino non diſcrepat niſi ex eo quod popularis ſit & graſſetur e loco in locum. Catarrhus iſte pendet a generali aeris vitio, & cum zephyrus tepidus in media bruma vento aquilonari frigido ſuccedit, ſæpius ſuboritur quam ſi frigus perſeveret: ſæpius eſt cum febre veſpertina. *Vide Amphimerinam catarrhalem:* Secus non minus moleſtus eſt ob horripilationes fere continuas per biduum triduumve, quas æger poteſt aliquatenus ſiſtere per aliquod tempus, conſtrictione quadam cutis & intenſo conatu corporis, adeſt frigoris ſenſus in diverſis partibus, tuſſis, coryza, capitis gravitas; ſuccedit deſtillatio ex naribus, ore; dein matureſcente catarrho, exſpuitio viſcoſa, muci narium copioſi rejectio, antea vero noctes inquietæ, anorexia, aſthenia, tuſſis defatigans. Curationem repete ex *Riverio*, *Hoffmanno*, aliiſque.

Catarrhum ſuffocativum etiam memorant Auctores, quem non ſatis intelligo, niſi tuſſim ſuffocantem velint: aſt plurimi hoc nomine inſigniunt aſphyxias ſeu mortes ſubitaneas, quarum multæ a rupto aneuryſmate interno, aliæ a vomica rupta dependent, aliæ ſunt apoplecticæ &c.

De catarrho, *vide Amphimerinam*, *Tuſſim*, *Rheuma*, *Coryzam*, *Cephalalgiam*, aliaque genera.

3. *Catarrhus Bellinſulanus*, Journ. de Med. Novembr. 1757. D. Rochard. Chirurgi. *Maladie particuliere des glandes*, *endemique a Belle-Isle en mer*. B.

OEdematoſe intumeſcunt glandulæ colli, maxillares, parotides cutaneæ; ad angulum maxillæ primo viget hic tumor, ac tantus ut deformis evadat æger; tumor quidem mollis eſt, & tamen dolorificus. Incipit morbus abſque febre, cum inappetentia, & laſſitudine, & poſt paucos dies, ſi a phlebotomia ince-

inceperit curatio, teſtis ejuſdem lateris, ambo etiam, ſi utrumque colli latus affectum ſit, dolent leviter ac tument. Hic affectus milites cuſtodiam ſub dio agentes aggreditur.

Curatur potu leviter emetico, dein diluentibus calidis, quibus præmiſſis ad phlebotomiam tuto confugere poſſunt; vitatur, ſi ab aere nebuloſo & frigido caveant. Hæc ergo ſpecies teſticulorum tumore adventitio diſtinguitur ab aliis.

5. *Catarrhus rubeoloſus*.

Eſt præludium *rubeolæ*, ut crampus, *Granf* dictus, *miliaris*; ſcilicet ante eruptionem rubeolæ æger ſæpe tuſſit, ſternutat, lacrymatur, coryza laborat, verbo catarrhoſum eum diceres, licet erumpentibus rubeolæ puſtulis hæc ſymptomata evaneſcant, excepta tamen tuſſi ſicca, quæ multum quandoque negotium ægris & Medicis faceſſit; his adde anginam catarrhalem, dolores capitis, aliaque catarrhi accidentia. Ille vero catarrhus ab epidemico vulgari diverſiſſimus eſt.

6. *Catarrhus pectoreus*. L.

Puella, quæ hiemali tempore ſericeo velo tantum pectus texerat, chlamidi denſiori aſſueta, per plures menſes in parte pectoris antica dolorem ſenſit, qui tactu paululum exaſperabatur; mœror a longitudine morbi metuſque phthiſeos acceſſit ob tuſſiculam accedentem; interea dolor erat mere catarrhalis ab adiapneuſtia ortus; fruſtra adhibitis juſculis edulcorantibus, & lacticiniis, craſſum & calidum muccinium, & pectori impoſitum, & aliquandiu geſtatum, calorem & ſuppreſſam hujus partis perſpirationem revocavit ac morbum ſuſtulit.

Dolores etiam a collo & facie diſſiti pro catarrhis habendi ſunt, licet tuſſis, coryza, nec ſternutatio præceſſerint, quoties evidens eſt eos ab adiapneuſtia ortum duxiſſe, unde a rheumatiſmo diſcrepant, quod ulterius confirmatur, ſi pannorum villoſorum aut denſiorum calidorumque tegumentorum applicatione & diluentium diaphoreticorum uſu tollantur; aſt ea diagnoſis non raro difficilis & obſcura eſt.

7. *Catarrhus caninus*, Journ. de Med. Fev. 1765.

Eſt illa epidemica ſpecies, quæ nuper genus caninum Monſpelii, Lugduni, per totam fere Galliam, impetivit, plurimoſque abſtulit. Incipit a frigore & horrore, ſequitur tuſſis, coryza, ptyaliſmus, inappetentia, tanta aſthenia ut paraplegici videantur, & cruribus poſticis quaſi reſolutis inſiſtere nequeant. *Vide P. Fournier D. M. Divionenſis de hoc morbo Schedulam ann.* 1764. Epidemia redivit hac hyeme 1765. nec non *D. Deſmars* qui eundem morbum anno 1763. obſervaverat ſymptomatis ſupra recenſitis addit tuſſim, dyſpnœam, oculorum lippitudinem viſcoſam; alii intra menſem, & tunc macie conſumebantur. In cadaveribus cerebrum depreſſum, pulmo vitiatus, ſtomachus ſaburra putri fœtidiſſima farctus.

V. ANXIETAS; *Dyſphoria*, *Aſſe*, *Aporia*, *Riptaſmos*, *Adaimonia*, *Bleſtriſmos* & *Alyſmon* Hippocratis & aliorum; *Inquietudo* Sennerti; *Reſtleneſs* Anglorum; *Deſaſſoſiego* Hiſpan. *Inquietude*, *Angoiſſe*, *Anxiete*.

Eſt moleſta ſenſatio quæ ad jectigationem cogit, ſed quomodo ab affinibus morbis diſcrepet, dicant qui experti ſunt.

1. *Anxietas febrilis*. Boerhaave Aphor. 631. A.

Tres hujus varietates merito diſtinguit ſagax & peritiſſimus ejus commentator, ſcilicet 1. anxietatem quæ in morbis acutis febrilibus oritur ab immeabilitate ſanguinis per cor ſiniſtrum & majores arteriæ aortæ ramos; ea pulſus inæqualitate, debilitate potiſſimum ſtipatur, cum angore cordis & præcordiorum intolerabili, eaque eſt ſæviſſima, periculoſiſſima: 2. anxietatem quæ oritur ob immeabilitatem ſanguinis per cor dextrum & arteriæ pulmonaris ramos, ab infarctis ſanguiductibus tum arterioſis tum venoſis, in morbo acuto pulmonum, ut peripneumonia, cynanche, orthopnœa, & illa ſtipatur ſuſpiriis frequentioribus, profundioribus, præcordiorum gravamine, moleſtia intolerabili, dyſpnæa ſuffocativa, quo quidem ſymptomate nullum eſt pejus præter primam ſpeciem quæ ſæpe huic adjungitur: 3. anxietatem quæ oritur ab impedito transfluxu in morbo acuto febrili per venam portarum, quæ ſtipatur incredibili cardialgia, ægritudine vehementi circa orificium ſuperius ſtomachi, cum ſenſu ponderis moleſtiſſimi, quod etiam quidam ægri præ intolerantia pugnis contundunt; huic ſuccedit quandoque ſalubris aurigo, ex qua mortis periculum removetur.

Has varietates, ſcilicet *præcordialem*, *pulmonarem*, *epigaſtricam*, docte enarratas, earumque ſigna & indicationes *vide* apud *illuſtriſſimum archiatrum Van-Swieten* Boerhaavianæ doctrinæ & famæ hæredem.

2. *Anxietas ſpaſmodica* Boerhaave aphor. 633.

Eſt illa præcordiorum & ſtomachi vehemens anxietas quæ hyſtericas potiſſimum, hypochondriacas, ſimileque genus hominum delicatiori & molliori genere nervoſo præditorum, maxime ſi per cathartica acria exagitentur, ſæpius diſcruciat; hæc ſtipatur angore animi, ſuſpiriis, oppreſſione, nauſeis, doloribus, & irrequieta miſerandaque corporis agitatione, quibus mortis imago præſens animis & in facie depicta terrorem ſummum adjungit.

Hæc vero ſpecies utcumque majorem cæteris terrorem ægris incutiat, cæteris multo minus periculoſa eſt, cum urinæ limpidæ & uberrimæ mictione, flatibus ano vel cato erumpentibus, ſpirituoſorum odoratu, aliiſque ſimilibus auxiliis cito diſcutiatur, & ſine febre, pulſu interea depreſſo, conſtricto, ſed non frequentiori exiſtat.

3. *Anxietas agnoſtica*. *Angoiſſes de la mort*. A.

Eſt illa quæ mortem imminentem concomitari

cari & præſagire conſuevit, in quovis morbo acuto vel chronico, a præcedentibus ideo diverſa; quæ viſus obtenebratione, pulſus inæqualitate, parvitate, inconſtantia, faciei pallore, delirio, oppreſſione pectoris, palpitatione cordis, virium muſcularium proſtratione ſtipatur.

Pendet a ſenſu confuſo periculi propter reſiſtentias circulationi oppoſitas & debilitatem naturæ quæ his ſuperandis jam impar evaſit.

5. *Anxietas cardica*. D.

Ea eſt quæ citra morbum inflammatorium aut febrilem pendet ab obice circulationi oppoſito, intra aut prope cor collocato, ut a polypo, aneuryſmate, coagulo ſanguinis, veneno v.g. viperæ & ſimilibus.

5. *Anxietas tibiarum*. Aſtruc de Morb. venereis. L.

Hoc affectu nihil eſt in praxi frequentius & non altius de quovis morbo quam de illo apud Auctores eſt ſilentium. Quotidie videmus mulieres & viros, potiſſimum arthriticos, rheumaticos, qui accedente veſpere tibias ne per minutum in eodem ſitu & loco retinere queúnt ob importunam quamdam ſenſationem, quæ motu illo pauliſper ſedatur, quæque vulgo decubitu in lecto evaneſcit.

6. *Anxietas a morſu; a morſu felis iratæ* Morgagni Epiſt. LXI. 14. L.

Felis irata tibiam heri ſui dentibus ungibuſque fauciaverat; quarta a morſo die magna præcordiorum anxietas acceſſit; nullus erat hydrophobiæ metus. Adhibitis in caſſum cucurbitulis & ſcarificationibus loci affecti, nec non phlebotomiis, æger ſolo balneo pluries repetito ſublevabatur; demum oborta ephemera & ſudore ubertim fluente, ſanus evaſit. Verum quolibet plenilunio in demorſo loco, eoque adhuc livido, irritationes per duos annos perſeverabat, indeque a præcordia adſcendebant, ubi anxietas magna, non niſi per phlebotomiam ſuperanda, redibat; & per alios duos annos hic affectus quarto tantam quovis plenilunio revertebatur.

Cæteræ anxietates partium diſtinctarum videantur in ſingulis morbis a quos attinent. De cætero multi morbi ab anxietate declarantur apud infantes lactentes maxime intra cunas vinctos.

VI, LASSITUDO; Græcis *Copos*; Anglis *VVearineſſ*; Italis *Stracchezza*; Hiſpanis *Canſancio*: *Laſſitudino*, *Courbaiure*.

Eſt ingrata ſenſatio cum debilitate juncta, quæ ad quieſcendum cogit virium reparandarum gratia. Procedere videtur ab infarctu muſculorum, ob ſanguinem in eorum vaſis minimis impactum eaque vaſa diſtendentem, interea dum ob defatigationem prægreſſam fluidum nerveum penuria laborat, aut ob aliam cauſam in artubus deficit, ut initio morborum accidit.

Hujus ſeptem ſpecies accenſet *Galenus* diviſione potius logica quam medico-practica. Huc attinet *Copos tonodes*, laſſitudo tenſiva, *Copos elcodes*, ſeu ulceroſa, in qua infixarum ſpinarum horroriſque ſenſus adeſt; *copos phlegmonodes* ſeu æſtuoſa, quæ ſenſum caloris ſecum infert; *copos iſchnotes*, quæ cum aridura corporis eſt, &c.

1. *Laſſitudo a lebre* Hippocr. de diæta lib. 2. Herellii diſſ. de laſſitudine, Altdorfiæ, 1706. B.

Ea eſt quæ a motu producitur ſive in toto ſive in parte, quæque, obſervante *Hippocrate*, ſequitur rationem compoſitam motus & debilitatis præviæ, ita ut quo motus vehementior, & robur minus, eo major laſſitudo, & e contra. Verum non ſolum a vehementia motus illa laſſitudo menſuranda eſt, ſed etiam ex eo quod motus ſit minus aſſuetus, magiſque conſtans; ſic qui laborem inaſſuetum, utcunque levem, ineunt, citius defatigantur, quam qui certos muſculos conſtanter contractos retinent, ut de ſtantibus oſtendit *Alphonſus Borellus*, qui reapſe citius defatigantur quam ambulantes. Cur laſſitudo vehementes convulſiones, ut paroxyſmum epilepticum, ſequatur quiſque intelligit.

2. *Laſſitudo a pathemate*. B.

Ea procedit vel ab ira quæ fluidum nerveum ſubito in omnes artus diffundit & diſſipat, vel a terrore & gaudio effræni, quæ alio modo non ſatis cognito vires infrigunt: verum infractis ſubito viribus corpus gravius ſolito perſentitur, unde laſſitudo. Huc pertinet quæ magnos dolores, quæ vigilias immodicas ſequitur.

3. *Laſſitudo a fluxu*. L.

Ea eſt quam *alvi fluxus*, maxime torminibus juncti, ut diarrhœa torminoſa, teneſmus, dyſenteria, cholera, vel *ſanguifluxus*, necnon phlebotomia, menorrhagia, vel demum *ſerifluxus* copioſi, necnon gonorrhæa ſeminalis & ſimiles fluxus excitant; huc pertinent puris effluxus ſubiti e magnis apoſtematibus.

5. *Laſſitudo a ſalute*. B.

Ea eſt quam atmoſphæera incaleſcens tempore verno, necnon calor hypocauſti, ſicut & calor a balneo ſimiliaque excitant, dum fibras omnes motrices ſubito relaxant, inde enim debiliores ſunt, & cum pondus corporis non pari paſſu decreſcat ac debilitas, corpus ponderoſius ſentitur.

5. *Laſſitudo a plethora*. B.

Talis eſt ea quam crapula ſeu exceſſus in potu & cibo excitant, quam catameniorum, effluxuumque aſſuetorum ſuppreſſio inducit; huc pertinet laſſitudo a ſomno nimio.

6. *Laſſitudo febrilis* Pr. Alpini de præſag. vit. lib. 2. cap. 21. B.

Duplex eſt, vel enim initium morborum præſertim acutorum eſt, de qua dixit *Hippocrates*, *laſſitudines automaticæ* ſeu ſpontaneæ *morbos prænunciant*, & ea pendet tum a plethora, tum maxime a debilitate univerſali; quam inducit infarctus vaſorum, reſiſtentia cordi a ſanguine oppoſita; tum quam metus obſcurus mali imminentis cauſatur: plethoram fere ſemper antecedere ſuadent perſpirationis retentio, quæ

multis morbis anſam præbet, neceſſitas phlebotomiæ in omnibus fere morbis acutis.

Vel laſſitudo febrem jam ortam comitatur cum dolore diverſarum partium, & eſt major in typho, peſte, aliiſque morbis malignis. *Vide aſtheniam febrilem*. De hujus ſpeciei prognoſi *vide Proſp. Alpinum l. c.* Laſſitudo localis in febribus declinantibus apoſtemata ſeu abſceſſus prænunciat ex *Hippocr. Aphor.* 31. 32. *ſect.* 4.

7. *Laſſitudo ſcorbutica* Lind. de ſcorbuto; *Laſſitudo cſtocopos* Græcorum *ulceroſa* Veterum L.

In prima periodo ſcorbuti adeſt pigritia inſolita, quæ abit in laſſitudinem, cum genuum ſtupore & debilitate a levi exercitio, atque dyſpnœa, quæ duo ultima ſymptomata, laſſitudo ſcilicet & dyſpnœa, ad finem uſque perſeverant, eo diſcrimine quod in ſecunda & tertia periodo accedit aſthenia ſeu debilitas creſcit admodum.

8. *Laſſitudo cachectica* Helvetii de laſſitudine. L.

Eſt illa quæ morbos chronicos cachecticos comitatur, inter quos potiſſimi ſunt aurigo, œdematia, aliaque genera; quæ a tenia in primis viis latente inducitur laſſitudo, ſingularem attentione meretur, cum ejus principium in ſenſus non incurrat, ut principium laſſitudinis quæ aſcitos, œdematoſos, corpulentos & convaleſcentes omnes afficit.

VII. STUPOR; Græcis *Narke*; Latinis etiam *Obdormitio*, *Engourdiſſemens*, *Stupeur*.

Eſt moleſta ſenſatio cum obſcuritate tactus. Differt maxime a torpore in eo quod torpor meram tactus & motus imminutionem deſignet; ſtupor vero illud ſingulare, quod quiſque experitur cum olecranii aut nervi fortis preſſio facta eſt, aut cum diutius horis pomeridianis brachio incubuimus. Differt a crampo, quocum tamen quandoque jungitur ex eo quod non ſit in ſtupidis muſculis rigiditas ut in multis crampis.

1. *Stupor a preſſione*. L.

Eſt ille quem experiuntur artus diu compreſſi vel proprio vel alieno pondere & ſitu non mutata. *Vide Gangrænam a contuſione*.

Ille etiam quem excitat contuſio olecranii, aliarumve partium per quas nervi majuſculi ſub cute tranſeunt; ſit univerſalis ſit & conſtans, hemiplegiam, apoplexiamve denunciat; ſi fugax & partialis, vix medela indiget.

2. *Stupor formicans*; *Formicatio* Latinis; *Eourmillement*.

Hæc ſpecies id habet ſingulare quod dolor ſit qualis a millenis formicis ſeu ſpiculis partem ſtupidam pungentibus, quodque ſimul motus artus affecti ſit torpidus, ſine tamen rigiditate, qualis eſt in crampis.

Curatur ſponte ſtupor frictione, calidis admotis, maxime ſpiritu vini calido, ut aqua lavendulæ, thymi, roris marini: ſi perſeveret, curatio paralyſeos adhibenda eſt.

Hujus morbi theoria adhucdum eſt obſcuriſſima. Videtur fluidum nerveum in partibus affectis hærere, congeri, unde pars appenſa obſcure ſentit, difficulter movetur, & pars ipſa affecta dolet.

Stupor eſt ſæpius accidens morborum ſoporoſorum imminentium, necnon dyſcineſiarum, ut paralyſeos; differt ab anaiſteſia aliiſque morbis *dyſæſtheſiis* dictis, ratione doloris ſeu moleſtiæ ſingularis.

Formicationem in fronte & facie centies expertus ſum quoties caput deorſum inclinarem, in quo certe caſu ex rubore faciei & legibus hydraulices patet ſanguinem ſolito fortius ſubire ultima ſua vaſa, eaque vellicare, forte lymphaticorum oſcula diducere; non ergo leviter in omni formicatione acrimonia horum eſt incuſanda.

3. *Stupor a gelu*, vernacule *Grepi*, Gallice; *onglée*. B.

Illa eſt ſpecies quæ extrema tantum, ut digitos manuum pedumve, intenſiſſimo frigori expoſita, ſenſim non ſubito corripit, rigiditate & aliquali partis ſtupore ſtipata, cum dolore acuto & ſenſu frigoris congelantis; Differt a crampo.

4. *Stupor a torbedine*. *Coup de la Torpille*. B.

Eſt ille quem Torpedo tangentibus incutit, maxime ſi immediate contingant, debilius vero, ſi baculi interventu duo muſculi dorſum illius rajæ tegentes, ſumma vi excuſſi, hunc effectum inducunt, quem docente *Kempfero* & experientia prævertunt qui ſummo niſu, dum torpedinem tangunt, anhelitum cohibent. Stipatur ille dolor aliquali ſtupore, & a manu ad humerum & altera extenditur. Duplex autem eſt Torpedo, altera Europæa quæ *Raja tota glabra Linnæi*, vulgo *Miraillet*, in Mediterraneo vulgaris: altera Americana, quæ eſt *Gymnotus tremulus*, *Act. Helvetic. Tom.* 4. utraque tangentibus vel mediate vel immediate artubus crampum vehementem imprimit. Illud tamen attentionem meretur, quod ſi inventu cujuſdam metallici corporis tangatur Gymnotus, ſuccuſſio multo intenſior eſt, aſt ſi interventu ceræ Hiſpanicæ, ſuccuſſio fere nulla ſit; quæ ſi vera ſint, ut teſtantur autoptæ, veroſimile eſt vim electricam horum piſcium eſſe hujus commotionis principium.

5. *Stupor miliaris*. *Granſ.* Taurinenſim Allione de miliari. A.

Eſt ſymptoma miliaris, ſeu ſtupor pungitivus in in digitis manuum vel pedum, aliiſve partibus, ante diem ſextum ſeu eruptionem frequens, cum pulſu exili, frequenti, contracto tremore, anxietate.

6. *Stupor rachialgicus*. C.

Vide *Rachialgiam* cujus eſt ſymptoma, *pareſeos* prodromus.

7. *Stupor a necroſi*, Ctar. Salerne de morbo Solonienſi; Mem. de l'Acad. R. des Sc. des Académiciens étranſgers 1755. Vid. Necroſim uſtilaginem. A.

Stupor eſt pedis, vel manus cum mentis hebetudine, qui ſemper præcedit dolores atroces ſine rubore necroſim uſtilaginem antecedentes; pars cito ni

nihreſcit, indureſcit, & ſiccata ſponte a ſana ſeparatur ſine hæmorrhagia; præceſſere pallor, phiſconia, macies, dein rheumatiſmus accedit. Confer *Tiſſot Avis au Peuple* a 670. 671. Vide Claſſ. X. Ord. VII.

a. Stupor ſaburralis.

Monialis quinquagenaria a menſe conquerebatur de dolore formicante manuum & pedum, cum ſtupore harum partium, tandem ſupervenit atrox cephalalgia cum nauſea ſine febre; præſcripto poſt phlebotomiam emetico copioſam bilem evomuit & omnia ſymptomata evanuere: ſequenti die revertebatur morbus, levior tamen: purgata iterum uberrimam bilem dejecit & omnino ſanata eſt. Moniales ſunt ſæpius atrabilariæ ob mœrorem, zelotypiam, ſimiliaque pathemata, quibus vitæ genus anſam præbet, cum deeſt ſincera vocatio.

VIII. PRURITUS, *Prurit; Demangeaiſon.*

Eſt moleſta cutis ſenſatio quæ ad ſcalpendum cogit. Ille dolor ſingularis, qui quadam voluptate temperatur cum pruriginoſa pars ſtrenue ſcalpitur, eſt ita quandoque ferinus ut vix cruentia cutis deraſione ſublevetur.

Pendere cenſetur ab acrimonia humoris mucoſi, qui in glandulis ſebaceis ſecernitur, verum & excitarur a cauſis etiam externis.

1. *Pruritus exanthematicus*. L.

Eſt ille qui accidit in multis morbis exanthematicis tum acutis, ut variola, rubeola, dum puſtulæ exſiccatæ ſunt, in ſcarlatina, dum ſevit, vel etiam in ſcabie, tinea, aliiſque impetiginoſis ultimæ claſſis morbis; demum & in vitiis primæ claſſeos, *efflereſcentiis* dictis, ut herpete, pſydracia, &c. Horum generum curam videſis.

2. *Pruritus pedicularis*.

Eſt ille qui a phthiriaſi, ſeu a pediculis vulgaribus, necnon a pediculis inguinalibus aliiſque dependet, quique facile curatur aſperſo pulvere vel ſeminum ſtaphiſagriæ, vel hordei cauſtici *Civadille* dicti, ni malint ægri ad litum vel cingulum mercurialem confugere.

3. *Pruritus ictericus*. L.

Eſt ille qui auriginoſos infeſtat, cum aliis auriginis ſymptomatis, & bilis ſanguini mixtæ præsentiam arguere videtur: curatur ut aurigo. An Melaſictero etiam ſuperveniant ignoro, licet Melaſicteros viderim.

4. *Pruritus arthriticus*.

Eſt ille qui poſt paroxyſmos arthriticos, pedes, manus, dorſum, aliaſque partes pertinaciter moleſtat, aſt accedente paroxyſmo doloris, imo ſæpius antea, evaneſcit.

5. *Pruritus infantum* Ettmulleri.

Eſt illa ſpecies quæ recens natos mire anxios reddit & inſomnes; quique non niſi oculatis obſervatoribus innoteſcit; pendet ſiquidem a orinonibus capillo vulgari longe tenuioribus, qui per cutem dorſi potiſſimum erumpunt, quique frictione iterata cum panno laneo excutiuntur; *vide Malidem in 10 Claſſe*.

6. *Pruritus fugax*. B.

Eſt ille quem excitant cauſæ externæ facile amovibiles, quæ tamen varietas attentionem meretur ne cum aliis confundatur.

Si quis manibus tangat phaſeoli pruriginoſi (pois pouilleux) legumen, eum pruritus per ſemihoram, & amplius defatigabit: *Vide Dolichum Ill. Linnæi.*

In luxationibus poſt diuturnas partis vincturas non raro pruritus eſt moleſtus, ſed qui aqua calida diſſipatur.

Pruritus non raro infeſtat tibias & dorſum eorum qui veſtibus tibialibusve laneis immediate cuti applicatis utuntur, quod non accidit in uſu linteorum.

Pruritus ſpecialius aggreditur præputium ob ſebaceæ materiei albæ inibi collectæ acrimoniam, verum ea facile urinæ ope eluitur, ſi ſcilicet præputium digitis inter mingendum obturetur.

Scrotum etiam pruritui eſt obnoxium ob linimen quoddam quo tegitur, quodque exſiccatum in lamellulas albas abit, quo calida eloto, pruritus ceſſat.

Si pruritus oculos, maxime carunculam lacrymalem invadat, hoc vitium pertinet ad ophthalmiam puſtuloſam. Si podicem afficiat, videndum num aſcarides adſint in excrementis. *Vide Teneſmum.* Si vulvam moleſtet, inquirendum an ex ſorditie pendeat, an a puſtulis ſyphiliticis, an a nymphomania, &c.

7. *Pruritus gravidarum* Puzos Traite des Accouchemens pag. 8v. C.

Circa graviditatis tempus medium ſerius ocius a perſpiratione retenta & acriori non raro ſupervenit pruritus ferinus, tum ubique paſſim, tum in genitalibus; ſive phlyctænæ accedant in cute, ſive immerſæ lateant in cute puſtulæ, mulieres unguibus noctu & interdiu ſe ſcalpendo cruentant, aut ſcopula affricta pruritum acri dolore commutant, pervigiles evadunt, febrique excitata, fere abortiunt.

Curatio obtinetur phlebotomiis repetitis, potu ex emulſionibus, lacte, ſero lactis, aqua pulli, apozematis lenientibus, clyſmatis, cremoribus ex oryza, avena, phaſeolis, imo balneis, ſi pruritus acer ſit, vapore aquæ tepidæ, fomentis emollientibus, levibus catharticis, demum & narcotitis; ſi vero his invitis perſeveret morbus, is puerperio demum cedere ſolet.

8. *Pruritus ex opio*.

Eſt ille qui ab uſu opii vel faciem vel totum corpus infeſtat, quod in bene multis ſubjectis conſtanter vel ex minima opii, laudani, theriacæ doſi accidere vidi; uſu lactis ſuppletur opii ſumendi neceſſitas in chronicis; & ſanatur ille pruritus, qui aliunde non viget niſi quaudiu opium agit vi ſua narcotica.

9. *Pruritus a meduſa*, B.

Meduſa eſt zoophytum gelatinoſum aquæ marinæ innatans, rubellum, quod intenſam oculis & manibus tangentibus uredinem & pruriginem excitat: non ſecus ac urtica: unde vulgo *urtica marina* vocatur, vernacule *pote*.

10. *Pru-*

10. *Pruritus ſyphiliticus*, Amati Luſ. Cent. VI. cur. 99.

Inguina ut plurimum afficit. Curatur venæ ſectione, hirudinibus & unguento camphoram & ſaccharum ſaturni recipiente, dein antiſyphilitici.

XI. ALGOR; Græcis *Kryos*, *Pſychos;* Latinis *Frigus morboſum*, *refrigeratio;* Anglis *Coldneſſ;* *Froideur; froid exceſſif.*

Hæc moleſta ſenſatio cuique cognita eſt, fere ſemper ſymptoma aliorum morborum, potiſſimum rigoris ſeu phricaſmi qui intermittentium acceſſum comitatur, unde inter morbos non accenſetur vulgo, & tanquam merum ſymptoma prætermittitur. Interea tamen hoc ſymptoma quandoque graviſſimum eſt & primarium, ſeu alterius morbi non eſt pediſſequum, & pro diverſis gradibus nunc frigus, nunc algor vocatur, nec ſemper cutis tremula agitatione ſeu horrore, nec muſculorum concuſſione ſeu rigore exagitatur.

1. *Algor externus; Froid de cauſe oxterieure.* B. Eſt ille quem patiuntur, qui frigido aeri, aquæ frigidæ, nivi diutius expoſiti ſunt, & ea ſenſatio eo moleſtior eſt, 1. quo magis inaſſuetus eſt homo, ſeu quo prius calidior, mutatio promptior, conſtitutio ſenſibilior, educatio mollior: 2. quo frigus intenſius, ut quod a decimo gradu Thermometri Reaumariani verſus punctum congelationis accedit, & quo infra illud congelationis punctum ulterius deſcendit: 3. quo diutius frigori exponitur homo eo intenſior dolor evadit, uſquequo vel typhomania ſingulatis vel ſphacelus partis ſenſum auferant.

Calore vitali fluiditas ſanguinis, & muſculorum, fibrarumque nervearum flexibilitas, permeabilitas conſervantur: frigore vero, id eſt, particularum ignearum receſſu fluida noſtra coagulantur, fibræ omnes denſatæ rigeſcunt, unde nervorum immeabilitas, muſculorum inflexibilitas: hinc ſtaſis circulationis in extremis partibus, quæ ut pote a corde remotiores citius frigore congetantur; hæc fibrarum condenſatio, vaſorumque anguſtatio fit a proprio elatere quem non amplius ſuſtinent aut cohibent fluida in minus ſpatium redacta, hinc vero fibrillarum nervearum rugæ, diſtractioneſque inaſſuetæ, dolorificæ, punctoriæ, ſenſatioque intolerabilis. Si frigus illud intenſum etiam ad interiora ſerpat ſanguineſque in majuſculis vaſis figat, mors accedit; ſecus vero, febris accenditur; calor interiorum partium augetur, vicina partis congelatæ inflammatur, pars congelata liveſcit, regelaſcit, putreſcit, ſphacelo corripitur, a ſana ſeparatur. Si eouſque non proceſſerit frigus & auxilia debita adhibita fuerint, ſaltem pars œdematoſa remanet, tendines flexilitatem aut mobilitatem ſuam vix recuperant, & nervi ſenſu fere orbantur.

Notum eſt a regelatione promotiori maximum ſphaceli periculum imminere, quod ut avertatur, per gradus illa debet excitari frictione partis cum ipſa nive vel aqua frigidula, deinde cum tepida, immerſione intra fimum equinum, & ſic ſucceſſive. *Vide Sphacelum a gelu.*

Millena incommoda patiuntur milites a frigore, ut catarrhos, rheumata, rheumatiſmos, perniones, ſphacelum, ſurditatem, febres varias, de quorum prophylaxi legi meretur *medicina militiaris D. de Meyſeroy*, *tom.* 1. *art.*14. *ad* 20.

2. *Algor internus; froid interieur.*

Eſt ille qui a principio interno procedit, ut ab acceſſu febrili potiſſimum quartanæ, a paroxyſmo tritæophyæ algidæ, catarrhalis; a catarrho ipſomet, ab auriginis præludio, ab iſchuria, cum urina ſanguini remiſcetur, quod facile fit per refluxum ejus a pelvi in venulas emulgentes ut vidi lac & atramentum in eas tranſeuntia, &c. a paroxyſmo amphimerinæ hecticæ, phthiſeos, aliorumque morborum quos ſuppuratio fovet.

In illis vero ſummis frigoribus non deeſt periculum, quippe qui intermittenti ſuccumbunt v. g. durante frigore moriuntur, pulſus evadit contractus, intermittens, facies albet, pallet, labia liveſcunt, tremor occupat artus, ita ut quandoque præ dyſpnœa & maxillarum triſmo vix quidquam ægri deglutire valeant; hinc ſumma anguſtia, urgens periculum, niſi cito ſuccurrant adſtantes, quæ auxilia ut omnibus notiſſima, ita & certiſſima, ſcilicet æger in lectulo apprime calefacto reponatur, ſufficienter tegatur linteis ſiccis calidiſſimis; vaſa excalefactoria pedibus apponantur, intus vinum calidum, theriaca, confectio de hyacintho, aqua cinnamomi ſimiliaque uſurpentur; ſimilibus auxiliis qui ex aqua frigida extracti pro mortuis habebantur, excitati ſunt. Vide *Aſphyxiam immerſorum*. His etiam plurimi homines frigore interno pene extincti reviviſcunt.

3. *Algor febricoſus*, Journ. de Medec. Janu. 1761. p. 36.

Eſt frigus graciale totius corporis a viru febris intermittentis dependens; differt rigor ab algore motu tremulo cum frigore conjuncto. Algor etiam comitatur Aſphyxiam immerſorum, hyſtericam &c.

X. ARDOR; Græcis *Diacauſis*, & *Cauma*, Angli *Heat; Chaleur exceſſive*, *Echauſement.*

Eſt moleſta illa ſenſatio omnibus cognita quæ a partium ignearum majori actione in nobis excitatur.

Calor hominis ſani eſt hieme 27 grad. in thermometro Reaumurii, æſtate ad 30um gradum aſcendit; ardor itaque eo major eſt, quo calor altius progreditur, ut ad 35um; 38um; ultra vero partes comburuntur, deſtruuntur organa, fit eſchara ſeu ſphacelus ſiccus, fluida exſiccantur, vaſa coarctantur, fibræ corrugantur, ſenſus, motuſque partis amittitur: infra vero 35um gradum fluida rareſcunt una circiter ducenteſima nativi voluminis parte, vaſa pari

paſſu diducuntur, pars rubet, dolet, intolerabili roſionis, punctionis, uſtionis ſenſatione divexantur.

1. *Ardor externus*, *chaleur externe*. B.

Ea eſt ſpecies quæ a corpore calido extus admoto dependet, ut ab aere fervido, inſolatione, hypocauſto, igne aperto, aqua, lixivio, oleo, ardentibus. Ille vero ardor vel toti corpori vel parti tantum applicatur; ex aere calidiori rubet cutis, turgidulæ evadunt venæ, cephalalgia, aſthenia, anorexia, laſſitudo, agrypnia, ſitis, hæmorrhagia narium, urinæ rubræ, paucæ; ſudor copioſus, dyſpnœa, orthopnœa, cardialgiæ, ſyncopes, aliique morbi oriuntur. Ex calore nimio parti applicato erythema, phlyctænæ, ambuſtio; ea vero phænomena ut pro gradu caloris diverſa ſunt, ita diverſam medelam exigunt.

In genere quamdiu nulla labes organica parti fuit inuſta, & ardor tantum eſt curandus, remotis, ſi fieri poſſit, cauſis externis, frigida actualia ſunt uſurpanda, potu, lotu, futu aqueo, item potentialia intus adhibenda, ut acida, nitroſa, diluentia. Huc pertinent ptiſanæ de ſucco limonum, aurantiorum, ſyrupi granatorum, berberidis, ribeſii, nymphææ; emulſiones ex hordeo, ſeminibus peponis, cucurbitæ, ptiſanæ, aquæ acidulatæ cum acido ſulphuris, ſalis marini & ſimilibus, adde balnea, acidulas &c.

Si pars laboret erypthemate, ambuſtione, videantur horum vitiorum curæ.

2. *Ardor internus*; *ardeur de cauſe interne*, *echauſement*. A.

Ea eſt ſpecies quæ tertianas bilioſas, tritæophiam, cauſum, phlegmaſiaſque bene multas comitatur, ut eryſipelas, pleuritidem, phrenitidem; cujus theoriam & praxim hiſce in claſſibus inquiras. Hinc pendent agrypnia, anxietas, dyſpnœa, laſſitudo, polydipſia, cacurema rubra, ſeu urinæ rubræ, paucæ.

Gradus autem caloris maximi thermometro teſte in corpore etiam febriente vix ad 34um aſſurgit: aquæ Balerucanæ cum calent ad 42um cito eryſipelas partibus immerſis conciliant, nec ultra pauca minuta tolerari queunt. Maximus calor atmoſphæræ apud nos anno 1746 & 1772 aſſurrexit menſe Julio pomeridianis horis ad gradum 30um: hic eſt gradus caloris ſanguinis in vulgari æſtate; quidam aſſuerunt ad 38um gradum eum aſcendiſſe apud Guineenſes; verum merito id in dubium revocat *Du Creſt* in thermometricis verſatiſſimus; calor autem ſanguinis hieme ad 28um circiter gradum aſcendit.

a *Ardor volaticus*, vulgo *æſtus volaticus*; *Keringbad* Suecis; *flammens du viſage paſſageres*; Occitanis *flamboiſes*.

Eſt ſubitaneus faciei, colli &c. calor & rubor, per quadrantem horæ ad ſummum perſeverans, quandoque in ſudorem prorumpens, qui mulieribus, dum menſtrua deficiunt, imo hyſtericis, cum anxietate & dyſpnœa ſæpius accidit & pluries recurrit; ſimilis eſt huic æſtus volaticus a pudore faciem ſuffundens: hoc ſymptoma videtur pendere ab impetu ſanguinis adaucto cum ſtrictura carotidis internæ, unde uberius ad externam amandatur.

ORDO SECUNDUS.

DOLORES CAPITIS.

SUNT illi qui potiſſimum capitis hanc vel illam partem afficiunt, ut calvariam, oculos, aures, dentes, ſeu maxillas, citra febrem, convulſionemve, niſi dolores pro horum morborum accidentibus, non vero morbis, ut ajunt, eſſentialibus habeantur.

Hi morbi apud nos generico nomine *mala* vocantur, ut *mal a la tete*, *mal aux yeux*, *mal aux dents*, &c. *Rheumatiſmi* vocantur a *Frider. Hoffmanno*.

Raro illi morbi ægrum in lecto detinent, quia pars tantum, non vero totum corpus, afficitur, niſi dolor ſit vehemens, & aſtheniam inducat; in paroxyſmis eſt adipſia, anorexia, anaphrodiſia, aliaque ſymptomata ejuſdem ordinis, quod de omnibus doloribus dictum puta; accedit etiam agrypnia, mœror, anxietas, moroſitas, ſi pernicioſius ſæviant hi dolores; ſi vero leviores ſint, non raro ſuperveniente gravi negotio vel pathemate animi inſolito, dolor evaneſcit vel feriatur. Omnes dolores partium internarum ſæpius ad partes externas referuntur, & horum idea, utut vivida, eſt ſatis confuſa quoad locum, ut ſæpe hæreant ægri in determinanda præciſe ſede doloris.

Principium horumce morborum frequentiſſimum eſt infarctum vaſorum aut congeſtio ſanguinis, vel lymphæ in parte affecta; ille infarctus eſt vel ſimplex vel philogiſticus; fit a ſanguine puro, vel a ſanguine vitioſo, ut lympha acri, rheumatiſmalis, arthritica, ſyphilitica, vel fovetur a carie, ulcere, exoſtoſi, luxatione, fractura.

Dolores ſunt vel idiopathici vel ſympathici. *Idiopathici* ſunt illi quorum principium materiale, ſeu materies morbifica cenſetur in eadem parte ac ea quæ dolet, ut cephalalgia a plethora vaſorum cerebri, meningum, &c. Dolores *ſympathici* ſunt illi quorum materies morbifica vel principium evidens eſt in uno loco, dum dolor eſt in altero, ut cephalalgia quæ tribuitur ſaburræ ventriculi, ſanguini in utero hærenti.

Falſum autem eſt dolores ſympathicos tribuendos eſſe ulli cauſæ, quæ ſit remota a parte dolente, ſeu falſum eſt ullam cauſam agere ubi non eſt: ergo errant qui cauſam cephalalgiæ v. g. ſtomachicæ in ſtomacho reponunt: verum quidem eſt ſæpe fieri ut emetico præſcripto illa cephalalgia evaneſcat; verum inde non ſequitur ejus cauſam fuiſſe in ſtomacho; dubium eſt num ſanguis inſpiſſans & vaſa meningum vel cerebri infarciens ſit incuſandus; num vero inſpiſſatus fuerit ob plethoram, ob ſaburram, inquirendum reſtat. Eſto fuerit inſpiſſatus a ſaburra e ſtomache in ſanguinis maſſam transfuſa, illa cephalal-

largis optime diſcutietur & præcavebitur uſu emetici, licet principium proximum hujus referatur ad caput, quo dolor etiam refertur. Commotio enim ab emetico facta poteſt ſanguinem in ipſo capite diſcutere, & ſaburra eliminata futuri dolores ſimul præcaveri poſſunt. Qui itaque morbi juxta quoſdam ſunt ſympathici, juxta alios diverſa theoria imbutos idiopathici ſunt; arbitraria eſt itaque illa morborum diviſio, & a theoria dependens ſæpius erronea.

Dolores interni gravativi capitis, aurium, oculorum, non raro pendent ab infarctu quem narcotica adaugent, nedum minuant: licet enim narcotica ſanguinem reſolvant & fluxiliorem faciant, interea cum morbi hujus ſolutio pendeat potiſſimum a vi ſyſtaltica vaſorum & contractione meningum, quæ humores congeſtos exprimat, cumque narcotica utrumque naturæ conatum ſupprimant, ex uſu narcoticorum infarctus non raro creſcit & cephalalgiam ſequitur ſopor, delirium aliudve malum ipſo dolore periculoſius; ergo caute illis utendum in ſimili caſu, nec apud epiplepticos, vetulos, paralyticos, ſimileſque ægros in ſoporem facile delapſuros.

Docet etiam experientia narcotica, topica, quæ in aliis partibus a capite diſſitis tuto uſurpantur, non ſine quodam periculo oculis, auribus internis, ſeu origini nervorum propius admoveri; ſic folia daturæ oculis admota mydriaſim, & amauroſim excitare valent, adeoque non niſi cum cautela illis ſimili caſu utendum eſt.

XI. CEPHALALGIA; *Ecplexis* Hippocratis; *Carebaria*, *Gravedo capitis* Gorræi Definit. Med.; *Dolor capitis* Sennerti; *Capiplenium* Baglivi; *Dolor cephalicus* Frid. Hoffmanni; *Mel à la tete*; *Etordiſſement*.

Eſt capitis gravitas vel ſenſatio moleſta, quæ refert caput interius diſtenſum, turgidum, & quaſi gravatum,

Veroſimile eſt hujus cauſam eſſe infarctum ipſius corticis cerebri, qui licet reſectus dolorem acutum non inferat, ſenſum tamen obſcurum obtinet, maxime cum ejus vaſa quocumque modo diſtenduntur & turgent.

Si ſedes morbi foret accuratis ſignis cognita, ex illa poſſet diſtingui cephalæa & hemicrania a cephalalgia; cephalæa etenim utpote dolore tenſivo vivido ſtipata membranas afficeret, tum extra tum intra cranium poſitas: hemicrania vero ſinubus frontalibus magis inſideret vel locis a ſympathico parvo nervos accipientibus.

1. *Cephalalgia plethorica*; *Ecplexis* Hippocratis; *Capiplenium* Baglivi, Morgagni Epiſt. I. 17 ex Covvpero, Commerc. Litter. Baiero; *a vaſis meningum ſanguine turgidis*, *varicoſis*: *etordiſſement*; *peſanteur de tète*, Dictionn. de Santé. B.

Dolor capitis a plethora oriundus cognoſcitur ex ſignis generalibus plethoræ, ſtipatur pulſu raro; ſemper enim obſervavi in gravibus capitis doloribus pulſum rareſcere, nec ſemper facies eſt rubicunda, ut dum plethora alias partes afficit, ſæpius in gravi cephalalgia palleſcit, gravitas ad frontem eſt notabilis, cum difficultate cogitandi, diſtincte ratiocinandi, reminiſcendi. Videtur eſſe conamen naturæ ad hæmorrhagiam narium excitandam, in quem finem, meningibus & vaſis ſanguiferis contractis, ea urget ſanguinem verſus vaſa excretoria narium, & reapſe ſuperveniente ſufficienti hæmorrhagia, hic dolor evaneſcit; creſcente infarctu vertiginoſus aut ſomnolentus evadit æger: præceſſere non raro dapes uberiores, vini potus copioſior, ſomnus pomeridianus, ſimiliaque erata, vel molem directe augentia, vel excretiunum conſuetarum ſuppreſſiones eam indirecte augentes. Hujus varietates ſunt.

2. *Cephalalgia catamenialis*. L. P.

Ea eſt quæ ob catameniorum ſuppreſſionem vel emanſionem mulieribus periodice & circiter quolibet menſe ſupervenit; atque catameniorum fluxu ſedatur vel evaneſcit. In curatione habenda eſt hujus principii ratio, ſeu extra paroxyſmum medicamina auxiliaque diætetica & gymnaſtica, quæ hunc fluxum reſtituunt, ſunt adhibenda; in paroxyſmo phlebotomia eſt eximium remedium.

3. *Cephalalgia hæmorrhoidalis* Hippocr. V. Epidemico Valleſ. 491: *a conſtipatione*: *Echauſement*. L. P.

Altera eſt plethoricæ varietas quæ a conatu hæmorrhoidali dependet, cum ſcilicet plethorici evadunt hæmorrhoidarii, illi ante mariſcarum turgeſcentiam cephalalgiæ gravativæ ſunt ſæpius obnoxii. Hoc aliquot dies perſeverat cum vertiginoſis motibus, idearum confuſione, frontis gravitate, corporis torpore, alvi conſtipatione: præmiſſa phlebotomia, clyſmata & deinde juſcula ſanguini diluendo & leviter incidendo apta conveniunt; extra paroxyſmum balnea, ſemicupia, tempeſtate conveniente victus parcior, exercitium moderatum indicantur; ſanguis enim craſſitie, ſeu ſpiſſitudine peccat ſimul & quantitate.

Hujus varietas eſt cephalalgia a conſtipatione alvi, a calore viſcerum, quam comitantur æſtus fugaces faciei, cum torpore & ſtupore capitis, capiplenio, oculorum rubore, viſus obnubilatione, quæ omnia clyſmatis & victu refrigerante debellantur.

4. *Cephalalgica ſtomachica* Riverii Pr. de Dolore capitis; Bonet. Sepulchret. Tom. I. pag. 12. obſ. 11. B.

Ea eſt quæ a ſaburra in primis viis hærente fovetur, aut, ut ait *Riverius*, quæ fit per conſenſum capitis cum ſtomacho; a ſaburra primarum viarum foveri dolorem capitis cognoſcitur ex prægreſſis & concomitantibus, ex prægreſſa crapula ſeu ciborum & potulentorum nimia ingeſtione, potiſſimum ex liquorum inebriantium abuſu, nec non ex habituali ſtomachi debilitate, ratione cujus male digeruntur alimenta; ex concomitantium numero ſunt ructus, nauſea, vomi-

... ; ventriculi gravitas, cardialgia, pravus vomitus... por; circa quod obſervandum vomitionem ori... cephalalgiæ & hemicraniæ ſupervenire ab... eo quod origo morbi ſit in ſtomacho, ut ...let ex vomitione quæ ſupervenit fracto cra...io. In hac ſpecie cephalalgiæ eximius eſt *aphoriſmus Hippocratis* 17. *ſect.* 4. *ſi ſit cibi faſtidium, cardialgia, oris amaror & vertiginoſa capitis gravitas, emetico opus eſt.* Quoties enim hæc ſymptomata cephalalgiam comitantur, vomitio præſtantiſſimum eſt remedium: ſi tamen aliunde vetetur uſus emetici, cathartica poſſunt, licet minus tuto, uſurpari; utrumque genus remedii; præmiſſis præmittendis, ut phlebotomia, abſtinentia, potu diluente, adhibeatur. Ea ſymptomata deſignant ſaburram inhærentem & latentem in ventriculo; ſaburra enim cruda a recenti crapula orta non ſtipatur oris amarore, & vomitione ſpontanea ſæpe tollitur, ſecus emeticis aut catharticis abigitur; illa ſpecies ſæpe cephalalgiæ febrili eſt adnexa, ſeu ſtomachica cum febrili ſæpe conjungitur, aſt diverſæ ſunt quoad principium.

5. *Cephalalgia febrilis.* B.

Eſt illa ſpecies quæ a ſanguinis impetu febrili dependet, in qaocumque febrium & phlegmaſiarum ordine morbus certe frequentiſſimus, niſi ſymptoma placeat nuncupari; quoties impetus ſanguinis eſt ſolito major, toties preſſio lateralis in vaſa ſanguifera creſcit; ſed cum ratione aſtheniæ febrilis æger horizontaliter jacet, impetus cruoris in vaſa capitis major eſt quam cum ſtamus; ergo hac duplici de cauſa preſſio lateralis vaſorum capitis major evadit; hinc cephalalgia gravativa quæ vulgo ad frontem refertur.

Eſt cephalalgia in febre acuta cum urina tenui, pellucida, phrenitidem, id eſt delirium portendit, maxime ſi æruginoſa vomunt ægri, & ſi cum ſurditate eſt pervigilium, ut docent *Prorrhetica*; ſi dolor capitis vehemens in hoc caſu ſubito deliteſcat, ſignum eſt delirium aut ſoporem accedere, quod ſi fiat ſine cauſa evidenti, ut a criſi, phlebotomia, &c., peſſimum eſt.

6. *Cephalalgia pulſatilis. Sphygmocephalus* an genus diverſum?

Eſt ſenſatio moleſtæ pulſationis in capite juxta tempora, quæ licet ſit ſymptoma cephalalgiæ febrilis, quandoque ſine dolore proprio dicto capitis obſervatur cum moleſto pervigilio; ita ut ægri de hac pulſatione tantum conquerantur & de agrypnia; ea etenim pulſatio tunc maxime moleſta eſt cum æger jacet, & ad ſomnum ſe componit; accidit autem ea pulſatio poſt magnas animi contentiones, ſtudia nocturna, curas graves, nec non ob pergræcationes, maxime ſpirituoſorum liquorum potationem, & quæcumque ſanguini impetum majorem concilant; ægri diſtinctas & arteriarum pulſui ſynchronas pulſationes in temporibus percipiunt, quæ perceptio an ad tinnitum bombum, an ad cephalalgiam magis referenda ſit, ambiguum eſt; pendet autem ex pulſatione arteriæ temporalis adverſus canalem oſſeum, quem in cranii ſubingreſſu prætergreditur; cum enim canalis ille ſit incurvus, & fluida velociter mota fortius agant in curvaturas oppoſitas, ibi cruor arteriam ſuam fortius impetit, cum velocius ſolito movetur; fluida enim quæ velociter moventur fere ſequuntur ſolidorum leges, juxta quas vis percuſſionis in plana oppoſita eſt, ut quadratum velocitatis; cum e contra fluida pacate fluentia quorum verſum æqualiter premant & libere per canales fluentia in parietes eorum minimum agant; hoc ſymptoma fugax eſſe ſolet, ſi nulla febre ſtipetur.

Eandem pulſationem obſervo cum agrypnia inde adaucta in muliere menorrhagiam uberrimam quovis menſe patiente, quæ inde chlorotica, id eſt pallida, picanſque evaſit, cujus ſanguis calidus & acer hyſteralgiam in medio catameniorum ſuorum excitat. Idem ſymptoma in melancholia Anglica, ſeu tædio vitæ, conſtanter adeſſe ab ipſo ægro percipio.

8. *Cephalalgia intermittens.* L.

Quotidie, vel tertia quaque die etiam ſine pulſus frequentia horis præfixis ea ſpecies ſupervenit, & a veneno febris intermittentis fovetur, quod apprime evincit curatio, quippe paucæ doſes kinkinæ, irritis cæteris omnibus remediis, hanc brevi tollunt, ut aliquoties expertus ſum.

8. *Cephalalgia gravidarum. Maux de tete des femmes enceintes.* L.

Quandoque gravidas vehemens divexat cephalalgia circa frontem & oculos; palpebræ difficulter attolluntur, imo quod pejus ſopor accedit minime levans; huic gravi malo, ex quo pejora metuenda ſunt, illico phlebotomia etiam repetita ſuccurrendum eſt. Hic morbus ſub graviditatis finem magis metuendus eſt, aorta ſcilicet ab utero compreſſa ſanguis in ſupernis partibus retinetur, inde metuenda apoplexia, eclampſia, &c.

9. *Cephalalgia inflammatoria* Manget. Biblioth. pract. tom. 1. pag. 1021, 1022; *Dolor capitis a meningum inflammatione* ab Heers. *Dolor capitis a phlegmone cerebri*, Braſavoli Comm. in Aphor. 51. lib. 7. River. obſ. comm. 21. A.

Huc referantur etiam dolores capitis ab ictu, vulnere, contuſione, fractura, ſimilibuſque principiis procatarcticis, quæ cephalitidem, phrenitidem, eclampſiam, alioſque graviſſimos morbos deinde inducere ſolent, adeoque cura in morbis inflammatoriis & tractatibus chirurgicis eſt inquirenda.

10. *Cephalalgia catarrhalis.* L.

Ea duplex eſt; vel enim eſt externa, id eſt, cutem ipſam tantum afficit, quæ duplici phænomeno patet, ſcilicet cutis capillatæ rubedine & dolore tactum refugiente; quippe etiam capillorum pectinatione exaſperatur. Altera eſt altior & capſulam aponeuroticam, qua involvitur cranium, afficit; atque ut prior cory-

coryza, tuſſi, ſternutatione ſe prodit; & maxime ex eo quod dolor tactu, frictione ſedatur; hic dolor quandoque eſt ſævus & pertinax cum tinnitu, ſtrabiſmo, viſu duplicato, prout in vicina organa ſerpit fluxio, ac catarrhorum more ad quadraginta dies extenditur. Curatur phlebotomia una vel altera, deinde catharſi bina, dum interea potus theiformes, diæta mediocris, ſuffitus ex karabe, fumus ſalviæ, ſacchari uſti, ſimiliaque in uſum vocantur; cum autem ab aeris frigiditate & humiditate procedat morbus, evidens eſt perſpirationem tegumentis calidis, ſiccis, aere calido, exercitio, potu calido eſſe revocandam; quod raſio capillitii denſioris etiam præſtat.

11. *Cephalalgia anemotropa* Georg. Hannæi, Miſcell. Cur. *Cephalalgia rara* Mangeti Bibliothec. Pract.

Ea eſt quæ quoties flat ventus meridianus, calidus & humidus, certos homines conſtanter afficit, & accedente vento boreali aut alio quovis evaneſcit; ad eum diſponunt quæcumque cerebri vigorem imminuunt, ut ſtudia immodica, curæ diuturnæ, quoties fiat auſter apud nos, electrica vis fere evaneſcit in aere, ut docent obſervationes electricæ; inde forte fit ut tonus cerebri laxetur, ſanguis in eo congeratur, & hæc ſpecies perbelle ſanatur illico per electriſationem, quæ diverſis artificiis excitatur. Datur altera quæ a vento boreali inducitur, qualem refert *Hannæus*.

An cephalalgia, quæ ab inſolatione accidit, habeat ſymptomata ſpecialia, aut curam ſpecialem, ac proinde inter ſpecies ſit recenſenda, nondum mihi notum eſt; ſcio quidem in hoc caſu ſoporem, imo aſphyxiam quandoque accedere; ſcio etiam mulieres huic malo mederi ſolitas eſſe ſingulari artificio quod vocant ſolis a capite extractionem, appoſito ſcilicet fronti cyatho inverſo frigida pleno; verum an hæc ſufficiant dubito.

12. *Cephalalgia hyſterica*. B.

Illa eſt diverſiſſima ab hemicrania clavo, quippe partem magnam capitis, ſæpe occiput totum, afficit cum ſenſu frigoris vehementis, quod quidem pro hyſteriæ criterio haberi voluit *Baglivi*; ſed hæc ſpecies ex ſignis genericis hyſteriæ magis innoteſcit; fugax eſt, tremorem incutit, ſpaſmodicas contractiones diverſorum organorum, catameniorum emanſionem; antihyſtericis tollitur.

13. *Cephalalgia metallica* D. Doazan Doct. Med. Monſpel. L.

Eſt ſpecies quæ potiſſimum figulis familiaris eſt, ex eo quod ad encauſtum, quod vitreandis vaſis ſuis adhibent, plumbum & diverſa metalla terere, fundere, eorumque tum pulverem, tum vapores haurire conſueverunt. Vide apud *Lemery Diction. des drogues* quænam ſint metalla diverſis encauſtis componendis adhibenda. Illos autem inceſſunt 1. dolor colli & occipitis pertinax, preſſione non exacerbans; 2. dolor gravativus totius capitis, frontis potiſſimum; 3. ſtupor mentis quaſi ſoporoſus.

Ille autem morbus curatur, ut rachialgia metallica, ſcilicet 1. die clyſma cum decocto colocynthidis, ſennæ & ſimilibus injicitur; 2. trihorio poſt noctu bolus ex theriaca præſcribitur; 3. mane ſequenti ſex grana tartari ſtibiati in duas doſes diviſa intra ſemihoram hauriuntur; veſpere clyſma ex vini & olei ana unciis quatuor injicitur, dein alternis diebus catharticum validum ad tres vices iteratur, & ſic ægri intra duodecim circiter dies ſanantur.

XI. CEPHALÆA; *Crotaphus* Cæl. Aureliani cap. 22. *Douleur de tete*, *Cephalee*.

Differt juxta *Cælium Aurelianum* a cephalalgia, quod illa chronica ſit, iſta vero acuta ſeu brevi terminetur: Cephalæa ſcilicet morbus eſt diuturnus dolor totius capitis, ſed etiam vehemens, qui a parva occaſione vehementes habet exacerbationes, inde ſequitur cephalæam gradu tantum, non genere, a cephalalgia diſcrepare, & forte ſatius eſſet eas ambas unico generi inſerere; utinam ſaltem ſi genus confuſum ſit, ſpecies dentur diſtinctæ. Cæphalæam Neoterici, Stahlianique diſtinguunt in eo quod dolore non gravativo ſed tenſivo ſpaſtico ſtipetur, verum an hoc verum ſit de omni ſpecie non conſtat.

1. *Cephalæa ſyphilitica*, *Cephalee verolique*, Mangeti Bibliotheca Pract. de dolore capitis C.

Ea præterquam quod ſigna ſyphilidis latentis, male curatæ obtinet, & quod noctu, dum æger lectulo incaleſcit, ferociat, nulla criteria propria obtinet: etenim vidi hanc ſpeciem ita catarrhali affinem ut, niſi hydrargyroſi ceſſiſſet, & noctu exacerbaſſet, pro catarrhali eam habuiſſem. Vidi alias hanc ſpeciem a biennio ſævientem, noctu exacerbantem, quam pro rheumatica Medicus ordinarius habuerat, proindeque phlebotomias repetitas præſcripſerat, juſculaque edulcorantia, ſed incaſſum; æger ſcilicet viru venereum celaverat, ſanguis extractus erat ut in rheumatiſmo gelatina alba craſſa obductus; cum demum accerſitus confeſſionem virus venerei extorſiſſem, adhibita hydrargyroſi æger convaluit, hæ ſpecies neglecta exoſtoſes carieſque cranii inducit.

2. *Cephalæa ab acrimonia*. *Cephalalgia ſcorbutica* Boneti in Sepulchr. *Dolor cephalicus a materia ſalina* Frid. Hoffmanni; *a ſcabie*, *gutta roſacea repulſis* ejuſdem.

Ea eſt quæ ab acrimonia humorum dependet. Cognoſcitur ex victu prægreſſo, ex temperamento calido & ſicco, a juvantibus ſcilicet lacticiniis, aquis acidulis, balneis, & a lædentibus, ut calidis, acribus. Si acrimonia tanta ſit ut oſſa erodat, diploen corrumpat, ad terebrationem, aliaque auxilia chirurgica deveniendum eſt.

3. *Cephalæa arthritica*, Muſgrave cap. 14. hiſt. 7. Frider. Hoffmann. de dolore cephalico; *Podraga capitis*, Act. Acad. N. C. Obſervat. 155. 214. &c. L. P.

Vidit hanc ſpeciem quotidie eadem hora meridie re-

recrudeſcentem adeo intolerabilem ut nihil magis; capite artiſſime vincto levabatur paululum, ea dolor ad pedes redeunte illico evaneſcit; ut autem ad pedes divertatur nihil eſt utilius epiſpaſticis, inter quæ lavipedium ex aqua calidiſſima aliquoties miros effectus præſtitit; novi aliquot viros ea methodo ſanatos.

4. *Cephalæa febricoſa.* Vide Morton. Pyretolog. pag. 32. *Hemicrania a febre intermittenti latente.* A. P.

Dolorem capitis intolerabilem, certis ſtatiſque periodis utplurimum recrudeſcentem, obſervavit Auctor, verum abſque aliquo ſolemni algore, rigore, calore & ſudore, qui ſeſe alternatim excipiunt in legitimis intermittentibus; urina vero multum tincta & contentis ſaturata ſpeciem aquæ cum pulvere lateritio mixtæ ſemper præ ſe ferebat.

Morbum ſæpe incaſſum frequenti phlebotomia, etiam e jugulari, epiſpaſticis, cephalicis omnigenis, errhinis, maſticatoriis, aggreſſus eſt *Mortonus*, eum vero auxit adhibitis emeticis: catharticis levioribus; chalybeatis, antiſcorbuticis; donec tandem experientia didiciſſet uſu copioſo kinkinæ doloris hujus fomitem penitus poſſe ſubigi.

5. *Cephalæa melancholica*, Ramazzini *hypochondriaca* dicta. L. P.

Eſt ea ſpecies quæ ſanguinis viſcoſitati, lentorique tribuitur, quæ ut plurimum mitis, ſed diuturna fere continua eſt, cum animi mœrore, ſolitudinis amore, & non raro puellis ob latens matrimonii deſiderium, vel aliud pathema, viris ab ærumna, curis, ſtudiis immodicis ſupervenit; valde affinis eſt cum ſpecie quam ſuppreſſio catameniorum & hæmorrhoidum fovet. Aſt peculiariter exigit diluentia, ruſticationem, venationem, quæcumque diverſitatem & hilaritatem idearum valent excitare, æſtate vero balnea, aquas acidulas, &c.

6. *Cephalæa Polonica*, Stabel. hiſtor. 5. & 6. plicæ Polonicæ. C.

Eſt ea quæ a plicæ Polonicæ retentione, vel capillitii plicoſi reſectione ortum ducit, quæque atrox eſt ac cariem cranio infert.

7. *Cephalæa ſeroſa*, Mangeti Biblioth. practic. de dolore capitis Tom. 1, Boneti Sepulchret. Tom. 1; Fabricii Hildani Centur. 3. obſervat. 20. C.

Numeroſæ proſtant obſervationes hujus ſpeciei quam tribuunt ſero in diverſis cerebri partibus collecto; an vero illud principium incuſant quia cadaverum diſſectio hoc ſerum adeſſe docuit? certe non valet conſequentia; an quia hydrotica, diuretica, veſicatoria, ſetacea profuerunt? inde non certo deduci poteſt morbum a ſero profluxiſſe, enim aliunde ſerum ſtupori, gravitati, ſopori potius inducendis par videatur, quam vividis doloribus excitandis, niſi aliquis ſit infarctus phlogodeus, ut in catarrhali cephalæa. Conſule *Morgagni de Sede Morborum Epiſt.* 1. ubi hujus cephalææ acutæ proſtant caſus a *Valſalva* obſervati.

Cephalalgiæ ſpeciem intolerabilem amentia terminari ſolitam putabat *J. Salzmannus* oriri a pineali glandula calculoſa vel ſcirrhoſa; talem invenere in hoc morbo *Scheu*, *Drelincurtius*, &c. ſed hujus ſpeciei ſigna deſunt.

Ab hydrocephalo ſinus cerebri ortam vidit cephalæam diriſſimam *P. Borellus Obſ.* 38. *Cent. I*; repulſa fuerat ſcabies; aqua puriſſima ad libras duas effluxit cum impetu ex ſinubus cerebris poſt mortem inciſis.

XIII. HEMICRANIA; *Migraine*, *Clou*.

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma dolor eſt in alterutro capitis latere, potiſſimum ad tempora, frontem, juxta oculos, iſque vehemens, ſæpe periodicus.

Differt a eephalæa ex eo quod ejus ſedes non eſt in encephalo, nec in calvariæ parte quæ immediate cerebrum tegit, ſed in ſinubus frontalibus, orbita oculorum, ita ut vel oculi globus vehementes afficiatur tractione, lachrymatione, vel æger naris obſtructione, coryza, ſimilive ſinuum frontalium læſione laboret ut plurimum, aut in loco, quem clavus aut pollex tegeret, terminetur affectus, quod in cephalæa non accidit.

1. *Hemicrania ocularis.* C.

Ea eſt quæ pendet ab oculi ſuppuratione, ſynchyſi, inflammatione interna. In illa dolor eſt conſtans, tenſivus in parte ſuperiori orbitæ alterutrius oculi cum viſus læſione notabili.

Sunt autem plurimi oculorum morbi quos ea comitatur, ſequiturve, & in quibus ille dolor ſæpe eſt præcipuum ſymptoma, & 1. quidem cataractæ purulentæ, & cataractæ a ſynchyſi: 2. amblyopiæ hydrophthalmicæ: 3. amauroſeos a ſynchyſi: 4. ophthalmiæ choroideæ, uveæ; ab eleomate, & ſæpe ſequitur extractionem cata ractæ, oculi ipſius evacuationem, atque non raro ad mortem uſque ægrum divexat; ſi vero ægrum orbum uno oculo dimittat, anno ſequenti alterum oculum aggreditur. Si ſit diapyeſis ſeu puris collectio in camera poſtica, puris emiſſio poteſt dolorem ſanare; ſi ſit ſynchyſis, ſuadet *Saint Yves* ipſius oculi extractionem; ſervet nos Deus immunes a morbo & a remedio.

Sola obſervatio poteſt evincere hemicranias immanes pendere a vitio partium remotarum, & quoniam Medici ſpecierum morborum doctrinam parvi faciunt, inde incidunt in errores ægris pernicioſos; ſic pro rheumatiſmo plures Medici curabant hemicranias odontalgicas, quæ demum illico dentibus carioſis avulſis a *Fauchartio* evanuere, nec amplius rediere.

2. *Hemicrania odontalgica* Fauchart 2, 3, & 4 obſ. pag. 413. B.

Ea eſt quæ principium ſuum habet in dente carioſo, ac nervis pedem anſerinum conſtituentibus, cujus curationem ex dentis avulſione, vel ex nervi affecti ambuſtione exſpecta; qualem tradidimus inter triſmi ſpecies: mira quidem ſympathiæ ſpecies, quippe utut principium in-

ner-

nervis dentium exiſtat, non raro ſolum caput juxta oculos dolet, quo dolore ineunte, vel remittente odontalgia apparet. Succus porri in aurem infuſus dolorem ſublevare dicitur; niſi omnes carioſi dentes evellantur, hemicrania permanet, & ad plures menſes ac annos quandoque perſeverat.

3. *Hemicrania ſinus*. Journ. de Med. Avril 1761, & pag. 371 a calculis. D.

Eſt ea quæ ab alterutru ſinu frontali obſtructo dependet; dolor eſt perſeverans, diuturnus, in ima parte frontis ſupra orbitam; naris ejuſdem lateris eſt ſicca, oculus vel ruber vel lacrymoſus cum dolore exacerbatur: hujus verro varietates ſunt 1. a vermibus vel larvis muſcarum intra ſinum latitantibus. *Vide Fernel.* 5. *Pathol. cap.* 7, *Rolfincium de capitis dolore*, *Boneti Sepulchretum tom.* 1. *pag.* 67; cognoſcitur ex pruritu & vertiginoſo affectu conjunctis; huic ſpeciei frequenter obnoxiæ ſunt capræ & oves, unde vertiginoſæ evadunt. A ſanguinis impetu critico & errore hæmrrahagiæ narium. Monialis bis hunc morbum cum febre acuta paſſa eſt, prima vice hæmorrhagia narium quam Medicus ex pulſu naſali prædixerat eam liberavit; altera vice eadem ſymptomata, idem pulſus, ſed naris ſicca fuit, & nihil ſanguinis ex ea effluxit: Febre ſanata dolor immanis in orbita permanſit: Conſultus cum *Ill. D. Captal* non dubitavimus quin ſanguis in ſinu clauſo collectus huic anſam præberet, & trepanum ſinui applicandum ſuaſimus. 30. Dantur ſimiles dolores a muco ibi collecto, imo indurato & in calcutos converſo; calculi alii per nares anticas reojecti fidem faciunt *Bonet. Sepulchret. appendic. pag.* 62. *tom.* 1; alii per nares poſticas; *idem ibidem pag.* 61; Acidulæ poratæ in hoc caſu profuere; *Fabric. Hildan. Centur.* 5. *obſ.* 1.

4. *Hemicrania coryza*.

Sic dicta quia a coryza incipit; & coryza ac alterius naris ſiccitate conſtanter ſtipatur; eſt dolor atrox periodice, ſed raro, ut ſemel vel bis in anno, revertens cum oculorum intra orbitam violenta retractione, lachrymatione, quandoque viſus hebetudine, aliiſque diris ſymptomatis, quique pendet ab infarctu ſinuum frontalium: infarctus vero ille eſt a muco viſcido & acri, ſaltem in ſene; hunc morbum vidi ſanatum duciis ex aqua Bellilucana, & inde ſecuto fluxu viſcoſo e naribus.

Verum quænam ſunt hemicraniæ quæ curantur veſicatoriis, ſetaceis, ſimilibuſque remediis pone caput applicatis? nonne ſunt cephalææ ſeroſæ?

5. *Hemicrania hæmorrhoidalis* Heiſteri; *Clavus hæmorrhoidalis*, diſſertat. ann. 1743. Helmſtadii. A. P.

Character. Dolor capitis fixus quaſi a clavo premente vel terebrante, hæmorrhoidibus & catameniis, hæmorrhagis narium, ſuppreſſis ſuperveniens, his reſtitutis ſanandus.

Adeſt partis intumeſcentia, calor, rubor, ardoris ſenſus, agrypnia, pulſatio temporum, corporis laſſitudo, urina rubra, ſpumans, pulſus durus, plenus.

Cura exigit ſanguinis detractionem & dilutionem, fluxuum ſuppreſſorum reſtitutionem ad principium tollendum: hoc præſtant phlebotomiæ pedis, dein hirudines parti ipſi aut ano etiam applicatæ, diæta diluens & refrigerans, medicamenta reſolventia & temperantia, ut pulvis temperans Stahlii vel Heiſteri ex matre perlarum cum nitri granis tribus, quatuorve, potiones ex lapide cancrorum, matre perlarum, aqua roſarum florum tiliæ, ſambuci, cinnamomi cum ſyrupo violaceo: fomenta ex floribus chamæmeli, ſambuci, millefolii & mica panis, ſpirito vini camphorato, &c. Cucurbitulam parti applicatam laudant *Naturæ curioſi*, hirudines *P. Borellus*; arteriotomiam *Pareus*, aquam frigidam nonnulli.

6. *Hemicrania clavus*; *Clavus hyſtericus* Sydenhami de colica hyſterica, proceſſ. integr. p. 669: *Le clou hyſterique* Raulin des maladies vaporeuſes pag. 258. A.

Eſt dolor atrox, perterebrans, capitis, in parte quam pollex vel ovum tegeret, clavi infixi ſenſationem referens cum animi deſperatione, proſtratione, ſæpe delirio, hyſtericas, chloroticaſque diſcrucians. Arabibus etiam *ovum teſta* dicitur, ſi paulo majus ſpacium occupet. Hic morbus atrox phlebotomiis incaſſum oppugnatur. Valet hic tantum curatio eadem ac in gaſtrodynia hyſterica, ſcilicet ſerum lactis & laudanum.

7. *Hemicrania purulenta* Nicolai Decas obſ. pag. 14 Argentorati, 1725. C.

Miles accepto ante triennium vulnere capitis cum fractura, ſed dudum conſolidato, ab hoc tempore laborabat cephalæa immani, quæ omnes Medicorum & ipſius carnificis conatus eluſerat, præſcripto denique pulvere cinnabaris & nitri, emulſione & emplaſtro, facta eſt cum aliquali fragore ſternutatio cum excretione purulentæ materie tenacis ſanguine interſperſæ per nares, integrum diem perdurante, & ad quadrantem menſuræ accedente, quam ſubita doloris mitigatio & tandem plenaria ſublatio ſubſecuta eſt; unde infert auctor ſæpe medicamentis tribui effectus quos minime præſtant & fortunam eſſe Medicorum fabrum.

Eſt itaque ea ſpecies quæ a pure ſinus frontales, maxillareſque replente deducenda eſt.

8. *Hemicrania ab inſectis*. Morgagni de ſedib. Morb. Epiſt. 1.

Eſt ea quæ oritur a quodam inſecto intra ſinus frontales nidulante, v. g. ab ſcolopendra, œſtro naſali, vel larvis muſcæ carnariæ, ab erucis, &c.

1. Catharina Pnaferin quinquagenaria per annum fuit vexata dolore exquiſito frontis verſus latus dextrum, cujus locum pollex tegere poterat: is dolor a ſomno tranquillo evigilantem, vel radiis ſolaribus expoſitam acrius diſcruciabat; aderat pruritus narium earumque ſiccitas & obſtructio ad partem dextram cum frequenti

ti ſternutamento, capitis obnubilatione, vertigine & palpebræ dextræ ſpaſmo; expergefacta tetrum odorem ex ore exhalantem, reliquo tempore ructus acidos experiebatur: Inſpiravit tabaci pulverem, aquam Reginæ Hungariæ: ex his repetitis ſecuta eſt muci copioſa emunctio, & denique viva ſcolopendra bicornis expedite currens, ſe in circulum convolvens, quindecim ex utraque parte aut plures pedes habens: Videtur ſcolopendra plana pedibus utrinque quindecim Faunæ Suecicæ 1263. Vide *Hiſt. de l' Acad. R. des Sc. Ann.* 1733. *p.* 33. *&* 1708. *pag.* 24. oleo in aurem immiſſo ſcolopendra poſt triennium ejecta fuit & ſyrigmus eam comitans ſanatus. 2. Ab Eruca piloſa intra ſinum frontalem latente *Fabricius Hildanus centur.* 1. *obſerv.* 8. obſervavit puerum hemicrania diſcruciatum: Vide iconem apud auctorem. Similem erucam piloſam medium digitum longam vidit e naribus ejectam *Tulpius lib.* 4. *obſerv.* 12. Illa hemicrania ovibus eſt familiaris, hominibus non raro tamen accidit, ut conſtat ſex obſervationibus quæ proſtant in *Ephemer. Nat. Cur.* Licet autem plures Authores eam tribuant vermibus intra cerebrum latitantibus, hoc nullius Authoris fide digni obſervatione conſtat, ut monet *Illuſtr. Morgagni Epiſt.* 1. *p.* 6. *&* 7.

In ſimili morbo *D. Lindern* Argentinenſis obſervat dolorem ad occiput exporrigi; mucum e naribus extillare, a lacte calido in nares attracto levari; ab errhinis exacerbari, vomitoriis excuſſam eſſe erucam inferne flavam ſuperne fuſcam, punctis nigris notatam.

9. *Hemicrania nephralgica* Baglivi p. 335. cap. 9. de fibra motrice. A.

Obſervavit *Baglivi* hemicraniam in nephralgia ex eodem latere quo calculus dolorem creat cum pulſu ejuſdem lateris parvo & depreſſo, quod deducit a doloroſa oſcillatione & contractione fibrarum communicata a renibus ad pericranium.

10. *Hemicrania lunatica* P. Salii cap. 10. ad Altomari praxim. L.

Ea eſt quæ determinate qualibet octava die circiter, ſeu juxta quamlibet lunæ phaſim ægros divexat. Tres vidit Auctor ægros, inter quos Dominicanus per tres annos & ſeptem menſes continuos qualibet octava die lunæ, ferme eadem hora, hemicraniam patiebatur cum ingenti & acuto dolore circa temporalem muſculum, triginta circiter horas perſeverante, quo tempore nec lumen aſpicere, nec ſtrepitum audire, nec etiam cibum guſtare poterat ſine manifeſta læſione; in intervallis ſaniſſimus erat.

Merito exiſtimat Auctor a veneno intermittentis febris octavæ pendere hanc hemicraniam.

XIV. OPHTHALMIA; *Pituita* Horatii; *Lippitudo* Celſi; *Oculorum inflammatio*, *Dolor oculorum* Sennerti; *Ophthalmoponia* Heiſteri; Gallice *Ophthalmie*, *mal aux yeux*.

Ophthalmia Græcis ab *ophthalmos* oculus, quaſi morbus ocularis.

Cognoſcitur ex oculi *dolore*, *rubore*, *intolerantia lucis & lachrymatione*.

Dolor & lucis intolerantia ſunt præcipua ophthalmiæ ſymptomata; rubedo in ophthalmiis externis tantum adeſt. Dolor in oculis eſt proportionalis hujus organi ſenſibilitati, quæ maxima; quippe nulla pars ſub pari volumine tot fila nervea recipit, quot oculus. Ille ex ſex paribus nervorum fila mutuatur, & ſenſibilitas eſt nervorum quantitati intra datum ſpatium proportionalis, ſi par ſit filorum nerveorum diſtractio.

Cum ophthalmia eſt inflammatione ſtipata, quod in plurimis ſpeciebus accidit; dolorem comitantur rubedo, calor, tenſio, tumor, quorum omnium cauſa eſt impetus cruoris in vaſa ſanguifera oculi: *Vide theoriam inflammationis*: Inde etiam nervorum diſtractio: verum dantur ophthalmiæ internæ quæ etiam in ſuppuratum abeunt, v. g. in cryſtallino, ſine præegreſſo rubore ac tumore conſpicuis, ut cum cryſtallinus ſuppuratur; ibique datur inflammatio lymphatica Boerhaave.

Intolerantia lucis retinæ ſenſibilitatem adauctam eſſe probat, ſive detur ejus infarctus phlogiſticus, ſive tenſa ſit nimium choroidea, ejuſque expanſio uvea, ſive ſimul conſentiat ſclerotica; in his omnibus caſibus datur *myoſis* ſeu pupillæ anguſtia huic lucis intolerantiæ proportionalis.

Illachrymatio uberior accidit propter dolorem oculi, ejuſque ſiccitatem & fervorem; natura ſiquidem eo fine ſecretionem illam intendit ut lachrymarum fluento, ſi quid eſt peregrinum, everratur, ſiccum humectetur, fervidum & acre temperetur; nec alio modo intelligitur quare ab irritatione magis augeatur lacrymarum excretio quam illarum per puncta lachrymalia reſorptio, quod tamen ad epiphoram ſtatuendam omnino neceſſarium eſt.

Differt a caligine, quia obſcuratio viſus in ophthalmicis eſt libera; ſi enim palpebras aperiant, clare vident; verum in caliginoſis eſt obſcuratio coacta quæ a voluntate ſuperari non poteſt.

1. *Ophtalmia Taraxis*. *Teraxis* Aetii, Pauli lib. 1. cap. 22. *Ophthalmia notha* Sennerti: *ophthalmia catarrhalis* Saint-Yves ſpec. 3. De Meyſerey art. 383. 382. B.

Ea ſpecies omnium leviſſima eſt, a nullo interno vitio præexiſtente fovetur, & tantum accidentaliter a principio procatarctico pendet, ut a frigore, rore veſpertino, fumo, vento, lectione immodica, oculorum labore in minutis aſpiciendis, ex vapore cæparum, allii, pulvere &c.

Sanatur naturæ vel artis auxilio; natura ſcilicet pulverem aut miaſma acre everrit, eluit, obortis lachrymis; dolorem ſedat a luce ortum clauſis interdiu palpebris; & naturæ imitatrix ars medica umbellam ex ſericea tela viridi prætendit, tenebras ſuadet, aqua tepida oculum eluendum jubet, nec non abſtinentiam a principiis nocivis, ut lectione potiſſimum nocturna, a vento, ſole. Si quid in oculos ſeu inter palpebram & oculum hæſerit, diducta palpebra interventu plumulæ vel fruſti papyri illud extrahitur.

1. *Ophthalmia trichiaſis*, *Trichiaſe* de St. Yves p. 98. L.

Trichiaſis eſt directio ciliorum verſus oculi globum. *Diſtichiaſis* eſt ſeries duplicata pilorum in palpebræ interna ſuperficie.

Si pili ciliorum prælongi ſub palpebris recondantur, naſcitur ophthalmia, quæ eductis ciliis evaneſcit; verum cum cilia ob ulcuſcula marginis palpebrarum intus enaſcuntur, ea acriter pungunt oculum, eumque inflammant, exulcerant, uſquequo exſtirpata ſint. Fruſtra reſecantur hi pili, qui rigidiores deinde ſuccreſcent; eradicari debent ſigillatim interpoſitis pluribus diebus, & dein, ne novi ſuccedant, ſub debitis cautelis, lapide infernali locus unde exſtirpati ſunt eſt comburendus, imo ſuadent quidam, ubi nullum aliud eſt remedium, palpebræ marginem pilis onuſtam omnino reſecare; de quibus vide *Heiſterum Chirurg. cap.* 47. & *Saint-Yves cap.* 8. pag. 98.

3. *Ophthalmia tuberculoſa*. L.

Poſthia Galeni, a *poſte* præputium vel *potos* deſiderium; Tubercula palpebris accreta ſunt *hordeolum*, Gallis *orgeolet*, *envie*, quia creditur accidere illis, qui gravidæ deſideranti quidpiam recuſant, *Grando*, Græcis *Crite*, Gallis *grain de grele* ob duritiem & pelluciditatem tuberculi, unde etiam *ſclerophthalmia* Aetio dicitur, nec non aliis *Chalaza*: *Præputiolum* Cornarii.

Naſcuntur ſcilicet in palpebrarum marginibus tumores rubri, duri, indolentes, aut parum dolentes, qui veluti præputiolum phimoſi affectum referunt.

Illa tubercula ſunt emollienda ut reſolvantur; ſi non reſolvantur, ſunt inflammanda aut adurenda ut ſuppurentur; vel ſunt enucleanda, & demum cicatrix eſt inducenda; ſi ſint verrucæ, atheromata excreſcentiæ, filo vinciri debent ut cadant, vel comburi, vel forficibus reſecari.

Emolliuntur emplaſtro de mucilagine, de vigo, cum pauxillo ſaponis &c. comburuntur gutta ſpiritus ſalis ammoniaci, vel quod promptius agit, acumine lapidis infernalis: enucleantur, reſecantur forcipibus; vinciuntur filo ſericeo ſi verrucæ, excreſcentiæ, petiolatæ ſint. Curatur, ulcuſculum unguento diapompholygos.

Vide *Boerhaave de Hordeolo Heiſt. Chirurg. c.* 43. 44.

4. *Ophthalmia Trachoma* P. Æginetæ.

Trachoma eſt aſperitudo palpebræ in parte interna. *Daſymma* vocatur, ſi ſit herpetica; *Tyloſis*, ſi calloſa; *Sycoſis* demum, ſi puſtulæ craſſiores fuerint.

Differt a pſorophthalmia ex eo quod puſtulæ duræ miliares ſeu exiguæ palpebras intus, non vero globum oculi afficiant.

Epidemica fuit Romæ poſt terræ motum & quadrageſimale jejunium, *Baglivi* & *Teloni de terræ motu*.

Cognoſcitur ex ſenſu gravitatis in palpebris; accedunt dolores vividi, pruritus aſſidui; calor & rubor in canthis & conjunctiva, ulceroſi videntur tarſi ex quibus lippitudo glutinoſa fluit cum lachrymis rodentibus; noctu palpebræ agglutinantur.

Si inveteraſcit morbus, palpebra potiſſimum inferior invertitur, & cartilago tarſus dicta prominet inſtar arcus tumidi; excoriantur tarſi, & morbus vocatur a Boerhaave *inflammatio excoriatoria palpebrarum*, hinc earum ſequitur exulceratio, necnon puſtulæ exiguæ miliares quandoque inſtar arenularum calloſæ interiora palpebrarum obſident. Affectus hic contumax eſt & valde incommodus: ægri de arenula in oculis pungente conqueruntur, nictando excoriationem recentant, &c.

Curatio mali recentis alia eſt quam inveterati.

In recenti inflammatio ſedanda maxime remediis internis, phlebotomia, catharſi, juſculis diureticis, balneis, necnon topicis.

Recipe bulbi liliorum unc. ſemiſſe; florum meliloti vel ſambuci, unc. i. croci, ſcrupul. i. coque in aqua; adde farinæ ſiligineæ q. ſ. & ſalis ammoniaci gr. vj.

Hoc cataplaſmate linteis involuto, bis in die renovato, foveatur oculus donec palpebræ prius tenſæ jam laxæ & rugoſæ evadant. Si ultra pergas, ſuccedet epiphora ſebacea, niſi adſtringentibus, ut roſis, malicorio, agrimoniæ foliis decoctis cum pauco mellis roſacei, utaris.

In inveterato morbo unguentum ſequens palpebris eſt illiniendum.

Recipe ſacchari ſaturni drachm. i; ceruſæ albæ, ſcrupul. iv; camphoræ, gr. vj; cum pauxillo olei roſarum tere, dein adde unguenti de tutia vel roſacei unc. i.; inunge mane & veſperi palpebras clauſas: ſi non poſſit tolerari, ex butyro recenti, oleo ceræ & cera alba fiat unguentum ſolum leniens.

Ulceratis & ſcabioſis palpebris *Saint Yves* admovet collyrium ex hepatis antimonii, drachm. ii; tutiæ ſemi-uncia, camphoræ ſemi-drachma, caryophyllorum gr. xx. quæ infundantur per octiduum in aquarum euphraſiæ, fœniculi, chelidonii magni & rutæ, ana unciis iv. ter in die inſtilletur aqua illa in oculum; veſpere unguentum de tutia applicetur. Si hoc non ſuccedat, lapide infernali urantur ulcuſcula marginis palpebrarum cum cautelis debitis.

Si herpes tantum ſit in palpebris, nec ulcus ullum evidens, ſufficit quater in die collyrium ex ſalis ſaturni & ſalis ammoniaci ana gr. iv. in aquæ roſarum & plantaginis ana unc. iv.

5. *Ophthalmia ſicca Xerophthalmia* P. Æginetæ. *Ophthalmia angulos oculi afficiens* Saint-Yves *ſpec.* 5. *ab acrimonia ſanguinis*, De Meyſerey n. 386.

Nullus tumor in palpebris, rubedo & pruritus tantum in tarſis, lachrymæ vix ullæ, palpebræ noctu agglutinantur, lux ab aquis reflexa vix toleratur; curatur facilius quam humida; interea eſt contumax & habitualis, quippe fovetur a lymphæ acrimonia, atque ſuperveniente levi dyſuria tanquam criſi ſanatur, metaſtaſi facta ex conjunctiva in præputium.

Cura exigit phlebotomiam quæ ſæpe ſufficit; maxime vero præmiſſa catharſi balnea per aliquot dies repetita ſuccedunt. Juſculum refrigerans, vel ſerum lactis e balneo exeunti propinatur; noctu anodyna proſunt, maxime puerulis

lis obſervante *Sydenham*. Aquæ acidulæ per æſtatem novem diebus potantur.

Topica quæ indicantur ſunt collyria ex aquis roſarum, plantaginis, mucilagine pſyllii; aqua ſpermatis ranarum; folia cydoniæ, petala roſarum; juvant etiam aqua vel ſolutio ſaturni, aut ſal ſaturni magna aquæ copia dilutum, ſaccharum canthum &c. *Saint-Yves* vero præſcribit collyrium ex aquarum roſarum & plantaginis ana uncii ii, tutiæ gr. xii. & ſpiritus vini cochleari: foveatur oculus per diem hoc collyrio; veſpere autem huic applicetur plumaceolum in decocto foliorum veronicæ, thymi & florum roſarum ex vino rubro intinctum; taleolæ pyri aut pomi ſedant apprime.

9. *Opthalmia puſtuloſa* Saint Yves Mal. des yeux. pag. 183. *Ophthalmie bourgeonnée* L.

In hac ſpecie faſciculi vaſorum rubrorum ab interiori palpebræ tunica ad corneam uſque excurrunt, & ad corneæ peripheriam puſtula excitatur lentis magnitudine; ſi vero in cornea ipſa reſideant puſtulæ, ibi pure confecto, abſceſſus albedine ſe prodit.

Cura exigit ſolutionem aquæ divinæ in aqua, modo puſtulæ corneam non attingant: ſi vero eam attigerint abſceſſuſque efformaverint, ut abſceſſus aperiatur guttatim affundenda eſt aqua deſtillata camphoræ, & apertis puſtulis ad ſolutionem lapidis divini recurrendum.

7. *Ophthalmia eryſipelatoſa* Saint-Yves ſpec. octava pag. 184.

Rectius *herpetica* nominanda eſt, in ea ſcilicet præter conjunctivæ ruborem, palpebrarum tumorem, cum doloribus oculi & capitis intolerabilibus ſummoque calore exoriuntur cruſtæ, & ſquamæ furfuraceæ in fronte, temporibus & naſo, quibus ſanitis cicatricoſæ remanent partes. Morbus eſt pertinax & curatu difficilis.

Curatio exigit 1. fomentum ex aqua florum ſambuci cum decima parte ſpiritus vini; 2. ſetaceum nuchæ applicabitur, præmiſſis phlebotomia repetita & catharſi, nec non ad veſicatoria ſcapulis aut pone aures admovenda confugiendum erit: propter dolores iteranda phlebotomia, & narcotica in uſum ſunt.

8. *Ophthalmia umida*. Saint Yves ſpec. 2. *Epiphora* Galen. introduct. *Ophtalmia vera* Senerti,

Habitualis eſt ut ſicca, ſeu fomitem habet in ſanguinis maſſa, unde eſt pertinax. Cognoſcitur ex lacrymarum abundantia, & palpebrarum tumore circa tarſos, ac copioſa lippitudine: dolores oculi lancinantes, lucis intolerantia, rubedo interioris oculi, cum impoſſibilitate palpebras diducendi; inde maculæ ſuccedunt in cornea; ſæpe apud pueros genæ a lachrymis excoricantur, naſus & labia ob ſitum declivem & inclinatum capitis intumeſcunt.

Cura exigit phlebotomiam e brachio, pede, jugulo, necnon hirudine oculi viciniæ admotas tres vel quatuor; ſecunda vel tertia die catharticum vulgare ex ſenna, manna, tamarindis; quibus præmiſſis juſcula ex lactuca, acetoſa, endivia uſurpanda ſunt; noctu narcotica aſſumenda; veſicatorium amplum inter ſcapulas applicandum, vel in pueris aurium fluxus excitandus, fovendus ut ſerum acre ab oculis revellatur; catharſis etiam iteranda, & balnea domeſtica tunc in uſum vocanda, niſi linguæ & ſtomachi ſtatus diſſuadeant. Interea oculis collyria initio mitiſſima admovenda, nec conveniunt aquæ fœniculi, multo minus aqua euphraſiæ quæ acrior eſt, ſed pulpa pomi in lacte cocti, lac ipſum recens mulctem, mucilango ſeminum pſylli, cydoniæ, albumen ovi cum aqua roſarum, aut quod melius eſt, quia oculis non agglutinatur, albumen ovi cum pauxillo alumnis intrito inſpiſſatum & linteo obvolutum: necnon albumen ovi ad duritiem cocti & tranſverſim ſecti, quod aque roſarum, vel plantaginis irroratur; ſedato fervore, aqua roſarum cum pauxillo aquæ Saturni, vel ſacchari Saturni, poteſt admoveri aquæ fœniculi & roſarum ana unciæ duæ cum ſacchari Saturni gr. ii. fiat collyrium, vel cum trochiſcis albis Rhaſis ſemi-drachma. Sedato dolore pulvis tutiæ oculis noctu inſpergi debet, ut palpebræ mane poſſint aperiri, ſecus lippitudo eas agglutinat.

Denique inveterata hac ophthalmia vitriolum vel album, vel romanum debet ea doſi aqua fontana diſſolvi, quæ ſi gutta inſtilletur, vividum dolorem, ſed momentaneum oculis inferat; ſic ſcrupulus vitrioli in aquæ unciis ſex cum ſacchari drachma hunc effectum præſtat; illud collyrium hora ſomni debet inſtillari, nec oculus faſciis aut ſpleniolis aggravari; nunquam vero mane acria inſtillanda ſunt, ſed ſolummodo oculi aqua tepida, aut aqua roſarum fovendi, balneandi.

Sunt qui vitriolo addunt æruginis grana tria, ut qui vinum in quo moneta cuprea per noctem infuſa ſit, adhibent, aut qui lapidem divinum in aqua infundunt, & hujus guttulas oculis veſpere inſtillant, quæ etiam collyria feliciter ſuccedunt, modo balneis, phlebotomiis, juſculis ſanguis edulcoratus fuerit.

9. *Ophthalmia ſcruphuloſa*, Diction. de Med. L.

Illa infantibus ſcrophuloſis familiaris eſt, eaque humida, cum palpebrarum marginibus tumidis, maxime lippitudine viſcoſa obductis, conjunctiva rubra, ſubtumida, lachrymis acribus; illi caput deorſum inclinant, naſum, labra, collum habent turgidula, ſubtumida, & leucomate ſæpius cornea opacatur.

Principium morbi eſt lympha ſcropuloſa, viſcida & acris, quæ debet dividi, attenuari, depurari. Hoc præſtant cathartica iterata, præmiſſa pilula ex aquilæ albæ granis duodecim; dein juſcula aperientia quæ pauxillum limature ferri, chinæ minutim ſecte & millepedum recipiant; præſcribenda ſunt, addito calendulæ ſylveſtris pugillo, aut apariens foliorum manipulo dimidio. Priſana etiam convenit ex chinæ & radicum lapathi ana uncia una, quæ bulliant in aquæ libris decem ad dimidii con-

ſumptionem: ſub finem coctionis adde ſummitatum cupreſſi pugillos tres, glycyrrhizæ drachmas duas, utatur pro potu ordinario. Dein utatur per triduum bolo qui recipiat æthiopis mineralis gr. xx. aut xxx. purgetur quarta die; qui bolus cum ſequenti catharſi poſt ſeptimanam iteretur: ſi tempeſtas permittat, balnea etiam in hac ſpecie fauſte ſuccedunt, atque, quod cæteris præſtat, eſt ſetaceum collo inſitum per menſes potiſſimum temperatos ſuſtinendum.

Remedium Doctoris *Han Sloane* hic apprime quadrat, collyrium ſcilicet ex axungia viperina & tutia paratam appoſito ſimul amplo ad nucham veſicatorio: lactis autem uſus minime negligendus, intereadum topica collyria ophthalmiæ humidæ in uſum vocantur, mixta cum reſolventibus ex thymo, verbena & euphraſia depromptis, quæ initio morbi metu inflammationis minime convenirent.

10. *Ophtalmia tenebricoſa*; *Hydrophthalmia* Græcis; Maitre-jan de l'extenſion du corps vitré, 2. pag. chap. 1. idem *Exophthalmia* chiap. vipart. 3. *Gutta ſerena* quibuſdam, L.

1. Dolet frons & oculus unus vel uterque. 2. Dolore ſedato vel recedente, bulbus oculi paulo major videtur & eminentior. 3. Pupilla multo magis dilatata eſt, minuſque ad ſolem coarctatur quam in ſtatu ſano. 4. Viſus ita obſcuratur, ut objecta vix diſtinguant, vix ſoli progredi queant ægri.

Oculi prominentia minus ſenſibilis eſt, ſi oculi ſint nigris iridibus præditi, præſertim ſi ambo ſint affecti; magis ſenſibilis vero cum irides ſunt cæruleæ vel albeſcentes, oculi maxime fixi; adhibitis auxiliis maxima horum pars viſum recuperat, ita tamen ut non priſtinam viſus diſtinctionem & claritatem attingant.

Hic morbus frequentius accidit viris atrabilariis, mulieribus ab uno alterove menſe gravidis, & ad partum perſeverat, virginibus oppilatis quas per quatuor vel quinque menſes affligit.

Sennertus hunc morbum deſcripſit *cap.* 37. *ſect.* 2. *libr.* 1. dicens hunc cognoſci, quod oculi plane clari appareant, nihilque vitii in eis advertatur, niſi quod pupilla nigrior & amplior appareat.

Hic morbus initio difficile diſtinguitur a cataracta vulgari incipiente, necnon a cataracta glaucomate, ſed cum nulla accedat cryſtallini opacitas, atque dein viſus aliquatenus reſtituatur, id ab aliis morbi diſtinguitur.

Principium vero ſynecticum hujus eſt moles vitrei increſcens per fluxionem vel congeſtionem, unde pupillæ dilatatio, dolor, oculi intumeſcentia, retinæ preſſio & viſus obſcuratio.

Curatio exigit phlebotomias initio repetitas ex brachio, collo, pede, imo arteriotomiam pro vehementia doloris & plethoræ gradu; deinceps ſerum evacuantia, ut veſicatoria nuchæ, pone aures appoſita; imo cathartica ſexta quavis die repetenda; ptiſanam ex ſalſæparillæ uncia & chinæ radicis ſemi uncia intra aquæ libras quatuor coctis ad quartæ partis conſumptionem, cujus duo cyathi mane, duo veſpere per quindecim dies propinantur. Topica vero vix ulla conveniunt niſi riſolventia; quæ etiam parum præſtant.

Si fluxio hanc ophthalmiam excitans validior fuerit, & fluida acriora, oculus magis extrorſum protuberat, vere inflammatur, lancinat intus, dolores intolerabiles accedunt, rubor extus cum calore, imo febris acuta, agrypnia, palpebræ oculum tegere non valent & invertuntur, epiphora fervida, viſus obſcuratio, ac demum perfecta & inſanabilis amauroſis accedit, atque ſuppuratis internis partibus, fit ſynchyſis, ſeu diſſolutio vitrei, dein fiſtulæ oculum perforantes, quæ omnia ad ophthalmiam internam referri debet.

11. *Ophthalmia ſyphilitica* Baglivi pag. 262. *Ophthalmia Gallica* Zacuti prax.; *Ophthalmia venerea* Camerar. Diſſ. Tubingæ 1734. Aloyſ. Luiſini p. 665. L cher de Lue Venerea; *Ophthalmie vénérienne* Saint Yves *ſpec.* 10ª. L.

Hanc dividit Auctor in duas varietates, ſcilicet in metaſtaticam & ſymptomaticam; utraque a viru ſyphilidis venereæ dependet, & verſus noctem ingraveſcit.

Symptomatica verſus auroram remittit, numquam in chemoſim abit, materies morbifica in illa non locum mutat, dolores ſunt mitiores, & ea auferatur ſyphilide ſanata, minuſque periculi importat; in ſecundo ſyphilidis ſtadio obſervatur.

Metaſtatica ophthalmia non remittit circa auroram, abit ſemper in chemoſim, materies morbifica in iſta ſedem mutat, dolores acriores infert, non aufertur ſyphilide ſanata, periculoſior eſt.

Calorem, dolorem, ruborem in lecto creſcere, hoc viru ſyphilidis venereæ tribuendum, necnon quod morbus vulgaribus remediis reſiſtat. Ophthalmia metaſtatica ex tumore ſceloreticæ ejuſque livore ac dolore acri & lancinante, depreſſa quaſi intia foveoleam cornea cognoſcitur: necnon ex eo quod a repreſſa gonorrhœa per metaſtaſim virus in oculum factam accedat; atque utplurimum gonorrhœa prius inſanabilis oborta hac opthalmia evaneſcat, & reciproce gonorrhœa oborta recedat. Ophthalmia venerea in genere curatur per pydrargyroſim, ſed mercurius nunquam oculis eſt applicandus: laudant alii decocta ſudorifica, pilolas mercuriales intus ſumendas: Monſpelii vero ſolus litus adhibetur. In metaſtica præter hydrargyroſim expedit materiem virulentam in textu celluloſo ſcleroticæ & palpeararum collectam levibus inciſionibus utriuſque membranæ evacuare; exit autem ichor gonorroico perſimilis, obſervante *Ill. Nicolai* & *Camerario*. Illam ſcarificationem ineunte hydrargyroſi inſtituere ſatius puto, quam ipſi præmittere, ut docet *Camerarius*.

Humidæ & chemoſeos valde ſimili eſt, excepto quod in ſyphilitica conjunctiva eſt velut carno-

ſa.

ſa & duriuſcula; incipit a lipitudine ſeu epiphora ſebacea ex albo flaveſcente, uberrima; omnibus remediis reſiſtit præter antiſyphilitica, ſæpius a ſuppreſſa intempeſtive gonorrhœa poſt biduum ſupervenit. Chirurgus Monſpelienſis decumbendo ſupra pulvinar ptyaliſmo ſyphilitici conſpurcatum illam contraxit,

Curatio exigit virus ſyphilitici extinctionem, quam optime præſtant litus mercuriales ex pomata ſcilicet neapolitana, præmiſſis poſt phlebotomiam & catharſim viginti quinque, pluribuſve balneis: ſuadet *Saint-Yves* panaceam mercurialem: Sume panaceæ mercurialis, drachmam unam; rhei pulverati, drachmas tres; balſami copayv e unciam ſemiſſe; miſce, fiat opiata; cujus doſis drachma una quotidie mane ſumenda purgetur æger quarto quoque die.

Recipe aquilæ albæ e gummi ammoniaci, ana, grana XV. trochiſcorum alhandal, gr. v. ſyrupi florum perſicorum, q. ſ. fiat bolus

Sed ſæpius præſtat cathartica vulgatiſſima in uſum vocare.

12. *Ophthalmia chemoſis* St. Yves *ſpec.* 9. & 13. *Chemoſis* Aetii: *traumatica*, De Meyſerey a. 382. 383. A.

Oritur a principio externo, ut gravi oculi contuſione, unde hypoſphagma; vel ab operatione chirurgica in oculo inſtituta, ut ab extractione cataractæ, operatione unguis, empyeſis, &c. aut a principio interno, metaſtaſi, catarrho gravi in ſubjectis cacochymicis.

Character eſt intumeſcentia atro-rubra conjunctivæ cum depreſſione & obſcuritate corneæ; quæ in fovea latere videtur: Gravis eſt inflammatio cum doloribus diris oculi & capitis, ſenſu gravitatis ſupra orbitam, pervigilio, febre, pulſatione, palpebrarum intumeſcentia, occluſione. Terminatur quandoque ſuppuratione oculi, unde immedicabilis cœcitas, ſaltem leucomata poſt ſe trahit, ſanguis in patella cruſta coriacea obducitur.

Curatio. Nihil eſt præſtantius initio repetitis ex brachio, pede, jugulo phlebotomiis; ipſis palpebris deinceps hirudines aliquot admovendas quandoque ſuaſi; alii opthalmoxyſim ſeu ſcarificatione oculi ſuadent; poſt duas treſve phlebotomias catharticum ex infuſione foliorum ſennæ ad drachmas duas, rhei drachma una, ſeminis lini, florum violarum, ana pugillo uno, mannæ unciis duabus vel tribus; alii fortius catharticum ex ſcammonio præſcribunt; iterum ad phlebotomiam deveniendum eſt; noctu ſyrupus papaveris, aut laudanum ſomni conciliandi gratia debent præſcribi, cum diæta tenui refrigerante & humectante.

Interea oculus initio lacte tepido, ſanguine pulli, pulpa pomi in lacte cocti tepida foveri debent; exulent cataplaſmata, quæ gravitate ſua noceant; infuſum ex croco, ſemine lini, floribus malvæ ſufficiat; aſt poſt paucos dies reſolventia in uſum advocentur, ut vinum aut aqua vitæ cum aqua fontana; imo ſi lividitas, doloriſque imminutio ſuadeant, aqua vitæ camphorata indicatur; *Saint-Yves* ſuadet ſplenioſa madida vino intra quod folia roris marini, ſalviæ, hyſopi ad pug. 1. infuſa fuerint pro vini ſemilibra, nec non, ſi detumeſcant palpebræ & conjunctiva, fiat collyrium ex aquæ fœniculi unciis duabus, & ſpiritus vini camphorati uncia ſemiſſe, maxime ſi leucomata adfuerint. Interea potus ſit reſolvens, qui prius erat leniens; potus reſolvens fiat ex ptiſanæ libris quatuor cum diaphoretici mineralis drachma una. Emplaſtrum veſicatorium ſcapulis applicetur, clyſmatis alvus laxa ſervetur; juſcula ex pullo, ſeminibus frigidis, foliiſque endiviæ, lactucæ, acetoſæ, finito ptiſanæ prioris uſu, per decem dies uſurpentur.

Si ſuppurationis ſigna adſint, Chirurgi opera eſt neceſſaria ad pus educendum, vulnuſque ſanandum; ſi vero ſynchyſis vitrei ſupervenerit, oculus artificialis in nativi locum eſt aptandus, ut ſaltem vitetur deformitas.

Ophthalmia choridea, *Ophthalmie interne de la retine ou de la choroide*. A.

Cognoſcitur ex lucis intolerantia, pupillæ conſtitutione, epiphora, cum vel ſine conjunctivæ rubore, his adduntur dolores hemicraniæ pertinaces.

Ea ſpecies fere ſemper accidit nona die poſt operationem, qua *Daviel* & *Janin* cataractam extrahunt circumciſa cornea, & quindecim circiter dies perſeverat, atque ultimis diebus cum æger demum palpebras deducit; is omnia objecta tanquam nive conſperſa videt. Si æger poſt aliquot ab hac operatione dies moriatur, inveniuntur vaſa choroideæ rubra, anfarcta, & quandoque vitreum in gelatinam puriformem mutatum.

Cum producitur a principiis internis, eodem modo curanda eſt quo chemoſis; aſt verſus finem maxime conducit guttulas aquæ diſtillatæ camphoræ oculis inſtillare; facta vero operatione vel cataractæ vel empyeſis vel unguis, ſedatur inflammatio vel mucilagine educta per aquam roſarum ex ſeminibus pſyllii, fœnugræci, cydoniæ, vel collyrio albuminoſo, id eſt, albumine ovi, cum aqua roſacea ad ſpumeſcentiam conquaſſato, & ſupra manipulum lintei carpti expanſo, quo fovetur oculus frigide ſtatim ab operatione, ter in die repetendo; addita faſcia per biduum, quæ ſcilicet arceat vitrei ejectionem ex oculo, ſi tuſſis, nauſea aut ſternutatio ſupervenerint.

14. *Ophthalmia angularis*; *Ophthalmie angulaire ou de l' agle naſal. Inflammatio lacrymalis carunculæ* St. Yves pag. 50. 182. 203. L.

Eſt dolor aut pruritus cum tumore, quandoque rubore in cantho naſali; accedit epiphora puriformis, plura autem eaque diſtincta vitia hanc ophthalmiam excitant, 1. Anchylops, de quo *vide Epiphoram*; 2. Rhyas, *vide* etiam *Epiphoram*. Phlogoſis carunculæ lachrymalis, ubi vaſa ſanguinea turgent ad corneam uſque protenſa, unde non raro pannus ſuccreſcit, & in hoc caſu vitrioli albi & iridis Florentinæ pulveratæ ana ſcrupulus unus infundatur in aquæ libra una, fiat collyrium.

15. *Ophthalmia cancroſa*, *Cancer des yeux*, *Cancer palpebrarum* S. Yves Cap. VI. C.

Eſt illa ſpecies quæ palpebrarum tumore ſæpius exulcerato, duro, lancinantique inſignitur; hujus quinque varietates obſervavit *Auctor citatus*, nec ullum aliud in oculis carcinoma vidit.

In *prima* varietate tumor durus palpebræ ſuperiori adnaſcitur cum ſanguineis vaſis ad baſim turgidis & colore plumbeo præditis, doloribuſque per intervalla lancinantibus. In *ſecunda* porrum oculi cantho naſali adhæret infra palpebrarum commiſſuram, illius porri radices altæ ſunt, tegiturque vaſis ſanguineis in faſciculos granulatos diſtinctis, ex quibus vel leviſſimo attactu ſanguis effluit; ille tumor ita pruriginoſus eſt, ut a ſcalptu vix abſtinere queat æger; unde cito ulcus cancroſum progerminat; hæc ſola varietas ſanabilis eſt liquore arcano quem ſibi reſervavit *Saint Yves*. In *tertia* varicoſa ſunt vaſa ſanguinea, & colore plumbeo, ſine porro aut tumore antecedenti, ſed in his tribus varietatibus ſucceſſu temporis accedit exulceratio cum carnibus fungoſis, quæ deinceps ſponte abſumptæ ulcus majus ac majus in cæteras faciei partes diffundendum reliquit. In *quarta* malum incipit ab epiphora ſeu lachrymis acribus, carunculam lachrymalem exulcerantibus, & deinde palpebram inferiorem exedentibus, cujus oræ deinceps calloſæ evadunt: hunc morbum quandoque præceſſit lachrymalis fiſtula. *Quintam* determinant non raro ictus oculo inflictus, quo vaſa contunduntur; ſanguiſque prius acrimonia propria cancris vitiatus alteratur, atque ſic ulcus cancroſum & calloſum ſubſequitur.

Hæ omnes varietates, excepta ſecunda, inſanabiles ſunt; cura vero palliativa exigit diætam lacteam, juſcula refrigerantia, balnea, aquas acidulas; inter topica laudantur aqua ſpermatis ranarum, aqua ſolani hortenſis cum aliquot granis ſalis ſaturni & plumbi uſti.

16. *Ophthalmia a ſynechia* Mauchartii Diſſert. Vide D. Demours Obſervat. in Eſſais d'Edimbourg. T. I. pag. 90. L.

Synechia morbus eſt oculorum in quo uveæ limbus corneæ adhæret, cum pupillæ diſtorſione, lucis intolerantia & nictalopia.

Adhæret uvea corneæ, tum quia prægreſſis vulneribus, ulceribus, aut fiſtulis corneæ, evacuatoque humore aqueo, vitreum preſſioni ſceleroticæ cedens uveam extrorſum trudit, & ſic uvea collapſæ corneæ, quam contingit, adhæret; tum quia ob decubitum pronum pondere ſuo uvea corneæ incumbit, maxime ſi tectis oculis, ut in opthalmia & ulcere, illius uveæ motus ceſſaverit, qui hanc adhæſionem impediret.

Symptomata partim ophthalmiatri viſui patent, ut adhærentia uveæ cum cornea, unde hujus; in parte ſaltem adhæſionis, immobilitas, nec non pupillæ figura mutata ex circulari in ovalem vel pyriformem, hinc impoſſibilitas pupillæ ad lucem meridianam coarctandæ; ſed lux meridiana, ſi pupilla non anguſtetur, viſum offuſcat, inde nyctalopia; dolet etiam retina a viſu lucis fortioris, inde intolerantia lucis, imo dolor, objecta valde lucida hinc expanſa vel appendiculata videntur, atque retinæ vaſis ſanguiferis ob phlogoſim turgidis, ægri muſcas, vel aranearum telas præ oculis verſantes vident, ut in ſuffoſione myode.

Curatio. Alia eſt radicalis, alia palliativa. *Radicalis* obtinetur operatione chirurgica, quæ acu intra cameram anticam intruſa perficitur; *vide Mauchartium Diſſert. de Synechia in Diſputationibus Chirurgicis Ill. Halleri*.

Palliativa eſt vel opus naturæ, quæ macula opaca corneæ ulcus ſubſequente vim lucis nimiam retundit; *Vide D. Demours, obſervat.* 3. *pag.* 111. vel opus eſt artis, quæ, ubi aliud auxilium non ſuppetit, ſimilem maculam corneæ inurit ope lapidis infernalis; ſed præſtat conſervis vitri colorati, vireſcentis, vel ſubcærulei jubar locis moderari, vel cupulis metallicis in centro exiguum foramen habentibus & manu geſtandis uti in meridiana luce: *Vide Ill. Demours ibidem*. Poſt operationem ſynechiæ æger ſupinus decumbat per aliquot dies, & oculum ſæpius luci exponat, ut nova adhæſio vitetur.

17. *Ophthalmia a lagophthalmo*.

Lagophthalmus eſt hiatus palpebrarum ex alterutrius retractione aut nativa brevitate, gallice, *œil de lièvre*. Sæpius vitium eſt in palpebra ſuperiore & procedit a diverſis principiis, ut ab ortu, ab ſtrictura cutis.

Curatio exigit ut palpebræ elongatio omni ope procuretur frequenti tractione poſt emollitionem per iteratam unctionem ope olei, butyri, unguenti de althæa; noctu emplaſtro glutinante deorſum trahatur palpebra ſuperior, ſurſum prematur ſplenio & faſciis aptis inferior.

Si hæc diu uſurpata non valeant, operatio inſtituatur ſcalpello, juxta directionem rugarum inciſiones duæ vel tres parallelæ cuticulam dividant, dein tractæ palpebræ curatio adornetur.

18. *Ophthalmia ab elcomate* Mauchart. de ulcere corneæ diſſert. 1742. L.

Elcomatis varietates ſunt *Argema*, ulcus occupans aliquam partem circuli corneæ externi, dimidiæ circiter lineæ latitudine, cum rubore tunicæ conjunctivæ, corneæ vero albedine. *Botrium*, latine *foſſula*, aut *annulus*, gallice *la foſſette*, eſt ulcus corneæ, exile, cavum, anguſtum, purum, ſine ſordibus purulentis ut cruſtoſis, æquale capitulo aciculæ; ſi fit in laminis internis, datur *Gerontoxum*, ſuccedit *Staphyloma*. *Epicauma: ulcère brûlante*, ulcus externum corneæ utplurimum mediæ, impurum, ſordidum, ardens, urenſve, coloris cinericii, aliquando inſtar flocci lanæ, minus profundum quam encauma. *Encauma*, ulcus corneæ admodum ardens, cruſtoſum, ſordidum & dyſepuletum. *Cæloma*, gallice *encaveure*, ulcus cavum, rotundum, latius ſed minus profundum botrio, reſidens

dens in illa corneæ regione quæ iridi proxima eſt. *Elcidrion*, ulceratio cornæ ſuperficialis, facta a quadam fluxione clara, ſubtili.

Principia ſunt vulnera, contuſiones, phlyctenæ, epiphora, ophtalmia, ſtaphyloma, collyria acria, puſtula varioloſa in cachecticis, ſcrophuloſis, ſypiliticis; poſt cibum acrem, uſum teleſcopiorum, lucubrationes, trichiaſim, accedunt ophthalmia, lucis intolerantia, viſus nebuloſus, ſenſus arenulæ in oculo.

Indicationes ſunt 1. affluxum humorum arcere, ablatis ex oculo peregrinis; huc phlebotomia, catharſis, ſanguinis depuratio. 2. Ulcus mundificare, quod præſtat lapis divinus *Saint-yves* qui paratur ex alumine, nitro, vitriolo cyprio in olla figulina fuſis, dein addito pauxillo camphoræ hujus lapidis grana ſex in aquæ cochlearibus aliquot ſolvuntur; adde ſacchari drachmas duas, aquæ vitæ cochlear unum. Acres, ſalinæ materies corriguntur tutia, creta, gummi arabico, mucilagine, radice althææ, lacte, albumine ovi; abſterſio fit ablutione frequenti ex decocto abſintii, hyperici, aqua calcis, unguento de tutia vel pulvere ex ſaccharo, radice iridis, alob, ſe oſepiæ. 3. Ulceris conſolidatio exigit victum edulcorantem, lenem, decoctum ex agrimonia, veronica, ſymphito, hyperico, collyria ex creta, pompholige, bolo armena, myrrha, maſtiche, oleum ovorum, albumen ovi.

Infunde in vino Hiſpanico caryophyllos, aloem, crocum metallorum, camphoram & tutiam; doſis, guttula ter in die ulcuſculo affuſa. *St. Yvts.*

19. *Ophtalmia ab unge* Maucartii. A.

Unguis, Græcis *onyx*, eſt abſceſſis inter lamellas corneæ; dicitur *Saint-Yves abſceſſus cornea*, *cap.* 9.

Incipit ab ophthalmia chemoſi, quæ magna cephalalgia pervigilio, pondere ſupra orbitam, febre, pulſatione, caligine ſtipatur; ratione cephalalgiæ, febris, &c. diſcrepat a leucomate *Saint-Yves*: Macula apparet ſubrotunda, alba, eminens, ſi ſub epidermide corneæ pus lateat, in quo caſu leve eſt malum; verum ſi inter profundas corneæ lamellas hæreat malum, gravius eſt; ſi in albuginea, ex ſolo tumore indicatur adeſſe.

Convenit paracenteſis, ſeu eductio puris ope lanceolæ; ſed ſæpius pus effunditur in cameram, unde Hypopium *Mauchartii*. *Vide Caliginem*.

20. *Ophthalmia a cornea fiſtula* D. Mauchart. Diſſ. de fiſtula corneæ. L.

Cognoſcitur viſu, foramine ſcilicet corneam vel recte, vel ſinuoſe perforante, oris calloſis, oculi ſubſidentia propter effluxum continuum aquei humoris; viſus obſcuritas, rubedo oculorum a puris illapſu accedunt.

Curatur operatione chirurgica. Sumatur aqua roſarum in qua tutiæ fruſtum ignitum extinguatur, imbuatur hac aqua ſplenium quo foveatur oculus. Veſicatorium nuchæ applicetur, vinciatur per aliquot dies oculus ſanus; juſculis per hos dies utatur æger, & ſupinus jaceat. Sic implebitur oculus humore aqueo: acus utrinque ſecans intra fiſtulam gyretur ad callos deſtruendos vel vulnus recentandum, affundantur guttula balſami; deligetur oculus.

22. *Ophthalmia phlyctænodes*, *Phlyctaina* Auctorum; *Pplyctœne cornea* Sennerti; *Phlyctides* etiam a *phlyzin*, fervere. *Puſtula* Arabibus *Bothor*. L.

Sunt veſiculæ vel bullulæ grane milii æquales in cornea vel conjunctiva vulgo exortæ; quæ in conjunctiva, rubro vel atro circulo cinguntur; quæ in cornæ lamina extima ſunt, nigricant, quæ profundius latent, albeſcunt. Dantur quandoque majores & ſolitariæ avellanæ magnitudine obſervante *gennerto*. Deſinunt vel reſolutione, quod optimum, vel ruptione ad interiora, vel ulcere externo, quod quandoque corneam late rodit.

Curatio. Ut reſolutio obtineatur, auxilia ophthalmiæ generica ſunt advocanda, ut phlebotomiæ, victus tenuis; fomenta emollientia; cathartica non ſunt omittenda; fiat fotus ex mucilagine ſeminum pſylli, cydoniæ, fœnugræci, ana drachmis duabus, aquæ roſarum unciis duabus, florum ſambuci uncia ſemiſſe, croci ſcrupulo ſemiſſe. Subſidente puſtula, aut remiſſa phlogoſi, reſolutio tenetur uquæ roſarum unciis duabus, aquæ euphraſiæ, uncia ſem tutiæ; opii ana ſcrupulo uno, vitrioli albi granis duobus, miſce.

Convenit albumen, imo luteum ovi cum ſaccharo & croco; fomenta ex decocto meliloti, verbenæ, rutæ, roſarum rubrarum.

Si poſtula remaneat, ea acu argentea pertundatur, & curetur ulcus, ut diximus dum de caligine ab unge vel ab elcomate.

22. *Ophtalmia uvea*. B.

Illa ut plurimum accidit a cryſtallino ſua ſede dimoto in cataracta mobili & in cameram anticam difficulter ingreſſo; unde cognoſcitur ex ſignis cataracte mobilis, ex diſtorſione pupillæ, dolore inde ſubſequente, ſine ulla oculi rubedine. Accedit ſæpe ſynechia; curatur vero extractione cryſtallini per inciſionem corneæ; ſedatur decubitu conſtanter ſupino, ut ſynechia excitetur: locuſque amplior cryſtallino concedatur in camera ſecunda.

23. *Ophthalmia febricoſa*, Mortoni Pyretol. exerc. 1. cap. 9. De S. Martin Journ. de Med. Sept. 1760. p. 228. B.

Dolor atrox oculi, periodicus, cum lachrymatione, fiti urgente, pulſu celeri ac forti & orinis intenſe rubris ac turbidis, ſine rubore, ope kinkinæ ſanatus.

24. *Ophtalmia metaſtica*, De Meyſerey art. 384, B.

Ea eſt quæ a materie mortifica arthritidis, ſcabiei, herpetis, eryſipelatis, fontanellæ, ulceris, ſetacei, repreſſa ſupervenit. Præter generalia auxilia hic morbus exigit horum humorum vel fluxuum revocationem.

Veteres Medici tot fere diſtincta inſtituerunt morborum oculi genera quot ſunt ophthalmiæ caliginiſque ſpecies, quem errorem ipſi in Hiſtoria

ſtoria naturali, quam plures ex illis colebant, admittere conſueverant, ut patet ex *Rondeletii Ichthyologia*; inde vero ſumma oritur confuſio & omnis methodi tollitur fructus. Si artis antiſtites cognoviſſent opthalmias internas, illi in definitione illius generis ruborem & tumorem conjunctivæ non repoſuiſſent, vel hos morbos ad diſtincta genera retuliſſent.

XV. OTALGIA; a Græco *ous* auris & *algeia* dolor; *Dolor & ſpaſmus otalgicus* Frid. Hoffmanni; *Douleur d'oreille*.

Morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt dolor notabilis in aure.

Omnis dolor eſt proportionalis periculo ruptionis partium nervoſarum & harum ſenſibilitati; omnis ruptio ſupponit vim applicatam vehementem reſpective ad tenacitatem partis, quæ vis eo efficacius agit, quo pars dividenda magis eſt tenſa, magiſque tenuis: tenſio lintei, chartæ eſt neceſſaria ad hoc ut forcipibus ſcindantur; ſic rigiditas, ſiccitaſque virgulti ad hoc ut frangatur; funiculi flexiles non poſſunt ſecari niſi prius tendantur vel indurentur in loco ſecando. Cum itaque perioſteum auris in ternæ, maxime vero labyrinthi, ſit ſicciſſimum, ab aere contiguo maxime tenſum ſupra oſſa, atque ſimul tenuiſſimum, eædemque conditiones in myringa, membraniſque feneſtellarum locum habeant, horum organorum dolorem fore vividiſſimum cuique patet, ſi vis inſolita applicata fuerit, quæ eſt vel peregrina, ut inſecta, corpora illapſa; vel indigena, ut vaſorum ſpaſmus, inflammatio, oſſiculorum luxatio, ſuppuratio, &c. ea excitabit dolorem atrociorem quam in alia quavis parte, quippe nulla eſt quæ exquiſitiori ſenſu, excepta forte retina, & majori nerveorum filorum copia ſit inſtructa: ex dolore atroci delirium, pervigilium, convulſio, febris acuta, artuum torpor, aliaque gravia accidentia ſuborientur.

1. *Otalgia inflammatoria* Ettmulleri. *Inflammatio aurium* Sennerti, A.

Cognoſcitur ex calore, rubore ad auriculam & genas diffuſis, dolore pulſatili, & pyrexia; ſæpius acuta, oxycoia, bombo; unde pervigilium, delirium, convulſio, ſyncope, frigus extremorum, & non raro mors; ſecus terminatur vel reſolutione, vel ſuppuratione.

Differt a catarrhali per pulſationem & fervorem necnon pyrexiam acutiorem, atque ex prægreſſis principiis juvenes graviora ſymptomata incurrunt quam ſenes; conatus enim naturæ apud juvenes ſunt fortiores; unde inflammatio intenſior, intolerantia major. Poſt ſeptimam diem ſuppuratio accedens dolorem tollit & febrem, inde otierrhœa purulenta.

Curatus antiphlogiſticis mature adhibitis, inter quæ potiſſima ſunt phlebotomia repetita, potus diluens, nitroſus, emulſionatus; cum decocto capitis papaveris, clyſmata laxantia, fomenta emollientia ex decocto malvæ, radicis althææ, violarum; cataplaſma de mica panis cum lacte, & croco; lac tepidum, oleum amygdalarum recens in meatum inſtillentur, renoventur; omnia acris ab Auctoribus Germanicis prædicata fugiantur; narcotica extus & intus adhibeantur, cathartica mitiſſima, ſedato dolore, uſurpantur.

Huic morbo anſam præbent hæmorrhagiæ narium; catameniorum, hæmorrhoidum ſuppreſſio, plethora apud juvenes, metaſtaſis in febribus, ictus, vulneraque temporum: ante ſeptimum diem mortis eſt periculum. Si tumor retro aures, expectanda ſuppuratio, quæ intus ſit melior quam quæ extus, facta ſupuratione diſcecæa vel cophoſis exſpectanda.

In otalgia ex ictu, vel lapſu, qui ſaniem ex auribus fundunt, omnes pereunt. *Riverii obſ.* 18. *pag.* 291.

2. *Otalgia verminoſa* Journ. de Med. Vandermonde 1758. pag. 145. Acta Acad. N. Cur. Obſ. 5. 166. 50. 57. &c. Morgagni Epiſt. XIV. 6. Verduc Pathologie T. 2. pag. 143. Ch. 4. D.

Catelin dolebat aure ad furorem uſque; Chirurgus Leautod Arelatenſis ex aure ſolerter extraxit vermes quinque pollicem longos, & quod incredibile prorſus, ſemipollicem latos; ſine pure, vel cruore, in ductus auditorii externi fundo latentes, unde illico ſanatus eſt. Hæc inſecta erant nymphæ ex ovis a quodam inſecto depoſitis oriundæ: inſectum eſt ut puto muſca carnaria. Huc pertinet fumus tabaci in ore retentus & per tubam Euſtachianam in aurem tranſire coactus. Caveant ab inſectis circum volitantibus qui otalgia ulceroſa laborant.

Exemplum paraphroſynes phreneticæ a dolore atroci, æger enim inſaniebat currens, clamans, & in Rhodanum mox ſeſe projecturus: in ſimili caſu nuper ex aure extractæ fuerunt larvæ plurimæ, oblongæ, albidæ, quæ in vaſo vitreo ſervatæ dederunt intra paucos dies muſcas carnarias.

3. *Otalgia catarrhalis* Ettmulleri, Zacuti praxis; *Otalgia notha* Nenteri. B.

Diſtinguitur ex procatarcticis, ut frigore, vento humido, frigidoque ſuſcepto, auribus vel capite nudis, antea calentibus. Symptomata mutomitiora ſunt, dolent viciniæ auris, leviterque tument; coryza, tuſſis, angina ſæpius comitantur; muſculus ſalpingo-ſtaphylinus ſæpe dolet, unde Euſtachianæ tubæ dolor, ſæpe ſyrigmus, tubæ Euſtachianæ diſtractio; ſonorum intolerantia, paracuſis, oxycoia.

uratio ab una phlæbotomia ordiatur, potus diaphoreticus, aer calidus, fomenta exſiccantia, perſpirationem juvantia, uſurpentur; caput deradatur, vel pectinetur, & furfure exſiccetur: ſuffitus aromatici ex ſuccino, olibano, ſaccharo adhibeantur, narcotica intus non contemnatur, panis calidi mica auri applicetur; hirudines auribus admovere ſuadet *Aretæus*.

Veſicam decocto florum malvæ, ſambuci, melitoti, lacte plenam auribus applicandam ſuadet *Haffi*.

Otal-

Otalgiam cum emicrania, dolore menti, palati & faucium a pluribus menſibus perſeverantem & a carioſo dente dependentem videſis ſanatam illico extractione dentis, apud *Fauchart obſerv.* 4. *pag.* 408. in libro cui titulus: *Chirurgien Dentiſte*.

4. *Otalgia ab intruſis* Jonſtoni idea medic; *ab inſectis* Jonſtoni; *a forficulis aliiſque* Ephem. Natur. Curioſ. VVolckameri obſerv. 266. a *teredinibus* Dec. III. Obſerv. 46. a *gryllis* Dec. I. Obſerv. 5. L.

Dolorem viginti annos per intervalla perſeverantem a forficulis aurem ingreſſi narrat *VVolkamerus*. Alium a vermiculis ex aure in frontem ſub cute repentibus recenſet; qui morbus oleo juniperi in aurem inſtillato, & ſuffitu gummi ammoniaci ſanatus eſt. Eumdem morbum avermiculis capite nigro donatis multipedis obſervavit *Carolus Raygerus Collect. Academ. tom. 3. pag.* 206. vermes illi in aure geniti cenſebantur ob ulcus præexiſtens. Decoctis vermifugis ceſſit dolor.

A globulo vitreo in aurem immiſſo dolores atroces cum diris accidentibus ortos narrat *Fabric. Hildanus*; illi poſt octo annos extracto globulo ſanati ſunt.

Exoſtoſim in aure quam pro corpore peregrino habebant Chirurgi, per violentiam extrahere conantes, ægrum e medio ſuſtulerunt.

A cerumine aurium acri factam otalgiam cenſet *Duverneyus* & *Ettmullerus*, verum vix credibile eſt; a larvis inſectorum meatui innatis otalgias recenſitas vide apud *Vandermonde*, *Journ. de Med. Fevr.* 1757. *pag.* 145.

De retrahendis in aurem illapſis conſulatur *Heiſteri Chirurg. Cap.* 66. Enecantur vero inſecta oleis & decoctis amaris.

Turunda terebinthinæ intincta ad extrahenda corpuſcula, aut inſecta quædam a *Tralliano* ſuadetur. *Riverius* pilos caninos in aurem immitti vult ad educendos pulices.

XVI. ODONTALGIA; *Dolor dentium* Sennerti Praxis; *Rheumatiſmus odontalgicus* Frid. Hoffmanni, Tom 2. *Odontagra* Heiſteri Praxis, *Mal aux dents*.

Cognoſcitur ex dolore diſtenſivo, pulſatili, rodente, lancinante, aut alio quovis ad dentes relato cum pervigilio, quandoque maxillæ tumore, ptyaliſmo, &c. Sede ejus eſt in nervo perioſteum dentis internus perreptante, quandoque in perioſteo dentis externo.

1. *Odontalgia curioſa*. Vide P. Fauchart. Chirurgien Dentiſte, Tom. I. Chap. 7. B. P.

Ea eſt quæ a carie humida dentis procedit; ſicca enim caries indolens eſt, caries vero humida eſt ſimplex, ſcorbutica, ſcrophuloſa, ſyphilitica, & vel *interna* quæ vel radices vel dentis interiora corrodit, a principiis internis procedens; vel *externa*, quæ vel vitrum dentis, vel ejus collum occupat, a tartaro; ictu ſæpius ortum ducens, quæque niſi ad cavum dentis penetraverit minus eſt ſanatu difficilis quam interna.

Hæc ſpecies ex ſignis cariei diſtinguitur, quæ in ſenſus ſæpius incurrit: aſt quandoque latet caries in dentium interſtitiis, & tunc color dentis ipſam peritis denunciat, dentiſcalpium, fætor, lancinatio ab aqua frigida, aere frigido intra os illapſo, eroſinis ſenſus, pertinacia morbi, ſine magno gingivarum tumore, fiſtulæ in gingivis ortæ cum tumore circulari ad ejus orificium, puris exitus. Morbus ille a vigeſimo quinto anno ad quinquageſimum eſt frequentior; caries dentibus poſticis ſæpius multo quam anticis inſidet, potiſſimum vero ſerotinis, ſeu ultimis molaribus; color cariem internam declarans eſt quaſi pellucidus, margaritæ inſtar, levis percuſſio ope dentiſcalpii metallici dolorem renovat.

Inveteratæ huic ſpeciei ſuperveniunt epulides, abſceſſus, alveoli caries, in paroxyſmo febris, furor, delirium quandoque obſervantur.

Quatuor remediorum genera huic ſpeciei conveniunt; omnium promptiſſimum & certiſſimum eſt dentis avulſio, in qua operatione peritiores ſunt non raro circumforaneis balatrones, qui in hac exercitatiſſimi ſunt. Alterum auxilium eſt cauterium actuale, ſeu ferri filiformi, prius dentis foramini aptati, deinde candentis; repetita applicatio, quæ nervum illico comburit & cariei pregreſſum ſiſtit. Tertium auxilium eſt olei cinnamomi & caryophyllorum guttula ope goſſypii intra cariem immiſſa prius detorſo cavo carioſo; horum defectu oleum cadinum uſurpari poteſt; ad præſervationem vero juvat lamellis plumbeis tenuiſſimis, abſente omnino odontalgia, cavum replere, modo ſurſum ſpectet foramen; necnon ex ſuaſu *Fauchartii* os quovis mane urina calida colluere, putidum quidem, aſt expertum remedium in morbo, qui levi de cauſa, ſi plures dentes carioſi ſint, reviviſcit. Guttula ſpiritus ſalis in dente carioſo odontalgiam ſedat: collutio oris ex aqua lavendulæ vel ſpiritu ejus aqua diluto, ipſum avertit, ſi quotidie adhibeatur.

1. *Odontalgia gravidarum*, Mauriceau, des Maladies des Femmes; Fauchart c. 13. p. 292. B.

Prægnantes nec non nutrices huic maxime ſunt obnoxiæ, ſive dentes carioſi ſint, ſive integri, & tanta eſt doloris vehementia, ut metus ſit ne fœtus, alumnuſque, ratione febris quam mater patitur, morbum gravem contrahat; aliunde vero ſunt mulieres quæ adeo exhorreſcunt inſtrumenta chirurgica, ut illius horroris ſequelæ poſſint eſſe ipſi fœtui funeſtæ; ſumma itaque requiritur in Chirurgo prudentia & ſapientia, qua vel dolentem ad ſubeundam operationem inducat, nec eam niſi præ atrocitate & contumacia doloris indicetur, ſuſcipiat.

In nutricibus quidem ſi dolor acerbiſſimus ſit dentem ut in ceteris hominibus avellere neceſſarium eſt, licet nulla ſint cariei indicia, dolorem enim intolerabilem, phlebotomiæ & laudano reſiſtentem, illico ablatum vidi, vel avulſo, vel etiam fracto vi inſtrumenti dente ſaniſſimo; phlebo-

phlebotomia autem apud prægnante odontalgicas eſt primarium auxilium.

3. *Odontalgia catarrhalis* Junker. *Fluxin ſur la dent.* B.

Eſt ea ſpecies quæ a frigore ſuſcepto calente corpore, a perſpiratione retenta, ſine carie, aut cum carie dentis, accedit; qui dolor intumeſcente gena utplurimum miteſcit; diſtinguitur ex prægreſſis, & ex eo quod non unus vel alter dens doleat, ſed tota maxilla ejuſdem lateris dolore, gingiva etiam tumore afficiatur, accedit &c. copioſus ptyaliſmus; præceſſit, quandoque frigus, adjunxit ſe tuſſis, ſternutatio, angina; aliaque acceſſere ſymptomata catarrhi; dolor non ita eſt vehemens & perterebrans, ac in carioſa, & tollitur phlebotomia una aut altera, collutione ex lacte & aqua calida, diæta ſudorifica, narcoticis, & ſialagogis, ut fumo tabaci, maſticatione radicis hellebori fœtidi, emplaſtro ex reſina tacamacha, caranna, oleo maſtiches, & opio ſupra alutam temporibus admovendum extenſo; paſtilli etiam maſticantur factis ex pyrethro, pipere, zingibare, ſemine ſtaphiſagriæ, caryophyllis, cinnamomo, vel ſimili quedam medicamine, quod pulveratum ope ceræ in globum piſiformem effingitur, vel purum in ore detinetur; nec negligendi panni lanei ſuffitu carabes, ſacchari, thuris, &c. imbuti; & calide genis admoti: confert etiam dentis ablutio ex ſpiritu vini camphorato. Cum dens cariem admiſit, alterius dentis e latere oppoſito ipſi reſpondentis & paralleli caries anno ſequenti venit expectanda.

Caries ſicca nullo fere fœtore, nullo omnino dolore eſt ſtipata, nec progreditur multum, eam proinde ferro, nec igne attingendam eſſe putant periti.

4. *Odontalgia ſcorbutica* Eugaleni de Scorbuto; Lind. ſigna primæ periodi, Fauchart Tom. I. pag. 266. L.

Eſt pruritus gingivarum, cui ſuccedit earum tumor, a levi tactu cruentatio, fœtor, anhelitus; mox gingivæ atrorubræ, molles, ſpongioſæ, dein fungoſæ, putridæ evadunt; præceſſere faciei pallor & levis tumor, laſſitudo labiorum, carunculæ lachrymalis vireſcentis, genuum ſtupor & debilitas, aliaque ſcorbuti ſigna.

Dentes autem nigreſcunt, gingivis denudantur, mobiles evadunt, & facile ac ſine dolore utplurimum labuntur, accedit etiam non raro dentium & oſſis maxillaris caries cum fiſtulis, hæmorrhagiis, & præter pruritum quandoque intolerabilem, a quo mali labes incipit, dolores etiam vividi non raro accedunt.

Præter remedia generalia interna hic maxime neceſſaria, ſunt & alia adhibenda topica, ac 1. quidem ad prophylaxim poſt quemlibet paſtum colluendum eſt os aqua cinnamomi hordeati, alii vinum rubrum in quo balauſtia decocta ſint, ſuadent: 2. In odontalgia forficibus, rectis vel incurvis detondendæ ſunt ſigillatim inter ſingulos dentes gingivæ tumentes, & ſanguis exprimendus, quod nedum dolorem excitet priſtinum compeſcit, dein melle roſaceo, vino calido, detergendæ gingivæ; ſi cultrum renuat æger, ſaltem dentiſcalpio acuto tundendæ ſunt gingivæ atro rubræ, tumentes, ut cruorem fundant. Si caries vel exulcerationes accedant, colluatur os ſæpius in die cum decocto foliorum hyſſopi, ſalviæ, cochleariæ, roriſmarini, ſyſimbrii aquatici in vino albo aquato, additis aliquot drachmis ſpiritus ardentis cochleariæ.

Sunt qui ſpiritum ſalis marini, vel etiam vitrioli cum trigecuplo aquæ roſarum & plantagiginis ad collutorium adhibent; alii guttas ſpiritus ſalis paucas melli roſaceo admiſcent, quo labia ulceraque gingivarum illinunt, vitatis dentibus. Ego vero ſuccum limonum vel aurantiorum his omnibus antepono, ejuſque loco folia cochleariæ, ſyſimbrii aquatici, acetoſæ, &c. maſticanda ſæpius in die, ſuadeo. *Vide Stomachacen inter ſanguifluxus, Claſſ. IX.*

5. *Odontalgia dentitionis. La dentintion.* A.

A ſexto ætatis menſe ad annum & ultra infantes odontalgia identidem ita laborant, ut ex hoc morbo plurimi moriantur. Errant autem illi qui ſcribunt dolorem illum atrocem procedere ex eo quod epithelis gingivas ambiens reſiſtat eruptioni dentibus, ita ut ſi illis fides ſit, in illo dolore gingivam tumentem unguibus vel cultro ſcindere utile ſit. Ego vero ſemper vidi per intervalla unius menſis duplicem obſervandum eſſe eventum, ſcilicet uno circiter menſe antequam dens unus ac alter erumpat, omnes gingicæ tument, dolent, veluti quadratæ evadunt, & ut nutrices ajunt, reduplicantur, tunc dolores ſunt pruriginoſi, intolerabiles, ita ut quæcumque oblata corpora dentibus apprimant, & affricent illi miſelli. Hoc novit nutrix cujus papillæ arcte ſtringuntur, & ardore oris incaleſcunt, infans ſitit, vigilat, ejulat, irrequietus eſt, non tamen lachrymatur; genua tument aliquandiu notante *Ettmullero*; accedit febris, faciei rubor, vomitus, diarrhœa, eclampſia, &c. cum hæc procella omnino deſiit, & minime dolent gingivæ, nec nutrices de ejus morbo cogitant, dentes primiores intervallo quandoque unius menſis ab odontalgia protuberant, ſenſim creſcunt; initium vero ducunt duo inciſivi maxillæ ſuperioris, poſt menſem aut circiter inciſivi inferiores pullulant, & ſic deinceps morales omnium ultimi ſoboleſcunt, ſed utplurimum ſine dolore.

Dentes primores decem in utraque maxilla, cum infans ſeptimum circiter annum attigit, delabuntur, ſucceſſive aliis in eorum locum ſuccreſcentibus. Illi vero qui delabuntur radicibus carere videntur, ideſt, pars tantum externa ſeu corona dentibus a radice ſeparata delabitur; illa vero ſecunda dentitio utplurimum dolore caret, ut & primorum lapſus; molares vero vix unquam delabantur; interea apud Pariſinos infantibus ſexennis, ut narrant, molarium eruptio odontalgiam tam immanem creat, ut plurimi hoc ætatis anno inde moriantur; quod apud noſtrates

ſtrates non accidit; dentes caduci apud infantes ſunt in utraque maxilla inciſorii quator, duo canini, & quatuor primi molares, quorum duo tantum quandoque delabuntur. *Vide curam dentitionis apud omnes Auctores*.

6. *Odontalgia arthritica* Muſgrave de Arthritide, Cap. IV. B. P.

Eſt ea quæ arthriticos invadit, cum venenum arthriticum pedes deſerit, & per corpus divagatur; illud ſuturas cranii rite delineat, quandoque dentes diſcruciat, accedente vero dolore articulorum evaneſcit odontalgia.

De odontalgia verminoſa ferme ſileo, quippe licet *D. Andry* vermiculos in dentibus carioſis ſe vidiſſe aſſerat, licet plures eſſe vermiculos in guttula ſalivæ quam incolæ in Provinciis Unitis ſcripſerit *Leeuvvenhoeckius*, ſunt gravia rationum momenta quæ me movent ad credendum hiſce fidem eſſe denegandam; vidit quidem *Loeſckius*, ut refert *obſervat. pag. 66.* vermiculum cauda bifida in dente carioſo; ipſe etiam vidi quid ſimile, quod pro vermiculo alii habebant; quod tamen fruſtulum nervi vel vaſis reſecti mihi viſum eſt.

7. *Odontalgia hæmodia; Stupor dentium* vulgo *l'agacement des dentes*. B.

Eſt moleſtia ſingularis dentium quæ a fructibus acerbis, ſtridulis ſonis auditis, affrictu dentium, &c. procedit, quam ſoli experti norunt.

Huic obnoxii ſunt potiſſimum rachitici, quorum dentes exquiſitiori ſenſibilitate gaudent. Hæmodiam ſæpius excitant non ſolum fructus acidi, ut ribes, ceraſa; ſed etiam ipſum ſaccharum, præſertim candum; dolent etiam eo modo dentes a ſonis acutiſſimis & raucis, ut limæ, ut ſuberis ſecti; hic vero dolor exacerbatur ab ingreſſu aeris in os, impedit maſticationem, ſed utplurimum fugax eſt, & vix ullius momenti.

Sublevatur linteo calido dentibus admoto, maſticatione portulacæ, imo acetoſæ; acidum debilius acriori mixtum illud enervat.

Dentes ſunt oſſa minima & duriſſima corporis, adeoque quorum tonus eſt omnium acutiſſimus, ex principiis acouſtices; debent itaque vibrari & exagitari eorum fibræ oſſeæ a ſonis externis acutiſſimis, & ſi diſcordes ſint, vibrationes ſimiles pati: unde diſtractio dolorifica calore ſublevanda.

8. *Odontalgia hyſterica* Ill. Raulin des Maladies vaporeuſes pag. 25. B.

9. *Odontalgia ſtomachica*, Memoire des Academiciens Etrangers, Tom. III. pag. 463.

Eſt dolor dentium & gingivarum vividus qui a ſaburra ſtomachi pendere videtur, quique vomitione ſanatur. *Vide Acta Phyſ. Med. Tom. III. pag. 163. App.*

Nota. Ad hunc ordinem referri deberet *Stomalgia*, *Gloſſalgia*; ſed dolores hujus partis ſunt ſymptomata alios morbos comitantia, ſcilicet catarrhum, rheumatiſmum, cynanchem, anginam, aphtham, carcinoma, de quibus ſuis locis egimus.

ORDO TERTIUS.

DOLORES PECTORIS.

SUnt potiſſimum peripneumonia & pleuritis inter phlegmaſias; pleuredyne & pneumonia inter anhelationes; palpitatio inter convulſiones. Huc itaque referendi dolores œſophagi & cordis.

XVII. DYSPHAGIA; *Difficulté d'avaler.*

Difficultas & dolor eſt deglutitionem maſticationemve concomitans, & non raro impediens ſine notabili reſpirationis læſione, unde ab angina diſcrepat.

1. *Dyſphalgia ſpaſmodica* Frid. Hoffmanni To. I. pag. 130. *Spaſmus gulæ*. B.

Eſt illa quæ ab œſophagi ſpaſmodica conſtrictione dependet; conſtrictio vero illa nunc in ſumma, nunc in ima œſophagi parte potiſſimum adeſt.

Signa ſpaſmis omnibus communia ſunt pedum refrigeratio, extremorum artuum tremor, ac rigor, alvi conſtipatio, flatulentia, borborygmi, ventris dolores, murmura, nauſeæ, cardialgiæ, urinæ pallidæ, pulſus duri, &c.

Signa propria ſpaſmi pharyngis ſunt deglutiendi difficultas, dolore aliquando ſtipata, nec fluida, nec ſolida tranſmittens, rigida vicinorum conſtrictio, dolor, impeditus motus, moleſtia ſuffocativa, ſenſus pali faucibus infixi, ac ſi quidquam inde proſerperet; vox perit, & hæc omnia per intervalla recurrunt, ac quandoque convulſiones vel eclampſiam accerſunt; ſigna ſpaſmi gulæ inferioris ſunt percepta deglutitorum hærentia in ipſo œſophagi tubo, maxime circa cardiam, potiſſimum a potu frigido; levamen a calido, dolor in ſpina dorſi inter ſcapulas; accedit nauſea, ructuatio, muci limpidi ex œſophago rejectio.

Hæc ſpecies opiſthotonum ſæpe comitatur, *Foreſt. lib. 10. obſerv. 112. & 113.* & *Boneti de Opiſthotono in Sepulchreto*. Vidit *Mead* tantam dyſphagiam in palpitationis cordis paroxyſmo ut a dyſphagia hydrophobiea ſimilem differret, vidi ego non in paroxyſmo epialæ cum convulſivo tremore & frigore horrendo ut ob præcipitem anhelationem ne cochlear potus cardiaci per horam integram poſſet deglutiri.

Curatio exigit antiſpaſmodica pro re nata diverſa.

2. *Dyſphagia hyſterica*, Mead of the Mad-dog p. 147. L.

Novi mulierem hyſtericam quæ diverſis terroribus vexatur, & quæ quoties cibum ſumit, metuit ſuffocationem, nec ſine labore quidquam deglutit, ita ut per annum & ultra ſola paſtum ſumat, quod indecorum putat cuilibet bolo vehiculum præbere hauſto aquæ potu. Itineratio, balnea & lacticinia hanc dyſphagiam demum auferunt; hyſtericis œſophagum a pa-

ro-

roxyſmo arctari, ut ne quidquam deglutire valeant; notum eſt omnibus, ſpaſmo hyſterico gulam & tracheam urgente; ſed hic affectus fugax eſt, nec cum ſpaſmo gulæ ſuperiori comparandus quoad periculum.

3. *Dysphagia paralytica* Foreſti lib. 15. obſerv. 30. Friderici Hoffmanni ibidem, pag. 130. numer. 6. Van Swieten Tom. I. pag. 702. An dyſphagia tuſſiculoſa? L.

Eſt ſpecies quæ a muſculorum laryngis dilatatorum atonia & reſolutione pendere putatur; ea difficultas deglutiendi non eſt interpolata ut priores, ſed continua; in hac alimenta per os ac nares regurgitant, aut quandoque laryngem ſubeunt. *Tulpius lib.* 1. *cap.* 44. allegat caſum in quo omnino impedita erat deglutitio cum faciei pallore, partium vicinarum mollitie, ac flacciditate, famem explendi impoſſibilitate, unde ſummum periculum.

Vide hiſtorias in *Acad. Nat. Cur.* ubi dyſphagiæ ab apoplexia, paralyſi relictæ, quæ paralyſeos curam exigunt. In hac ſpecie boli ſolidi per vim linguæ adacti reſiſtentiam ſuperant & deglutiuntur; fluida vero minime: *Vide Mangeti Biblioth. Med. de Paralyſi, pag.* 770.

4. *Diſphagia pharingea* Deidier Conſult. tom. 3. pag. 308. *ab excreſcentiis, fungis, verrucis œſophago innatis*, vide Synopſim Acad. Natur. Curioſ. verbo Deglutitio: *a thymo incraſſato* Boneti Sepulchret. obſerv. 16. pag. 35. *ab Oſſiculo retro laryngem nato*, Acad. Nat. Curioſ. Decur. 2. obſervat. 116. Tulpii lib. 1. cap. 44. *a calculo palatum obſidente*, Kruger Journ. de Medic. Juill. 1765. p. 69. L.

Ea eſt ſpecies quæ ſuperiorem œſophagi partem obturat, in qua proinde alimenta vix deglutiri poſſunt, ſed per nares & os regurgitant; ſi nullus ſit hiatus, inedia pereundum eſt; ſi exiguus, tunc liquida ſibi viam parant, non ſolida. Huc ſpectat obſervatio *D. Coulas*, *Mem. de la Soc. R. de Montpellier* de ovo ſeu hygromate ad radicem linguæ poſito, quod nuper mulier ore rejecit gallinaceo ovo non minus.

5. *Dyſphagia œſophagea* Coiteri Obſerv. anat. Deidier Conſultat. Tom. III. pag. 327. *ab obſtructo imo œſophago interventu ſcirrhi*, Fernel. Pathol. cap. 1. lib. 6. *a callo aortæ adnato* Dodonæi in cap. 30. Beninvenii de abditis; *a ſcirrho cardiam obſidente*, Vide Coiterum; *a tuberculo cancroſo in œſophago*, Bonet. Sepulchret. pag. 32. obſervat. 8. & 9. *a glandula œſophagea* Verheyeni & Heiſter Anat. de œſophago. D.

Ea eſt ſpecies quæ a tumoribus infra medium œſophagum, vel intus vel extus adnatis, dependet, vel etiam quæ ab ipſo tubo anguſtato producitur, ut *Heurnii Obſervat.* 30. patet. In illa ſpecie alimenta quidem deglutiuntur, ſed ad locum obturatum perventa ulterius progredi nequeunt, unde vomitione rejiciuntur.

6. *Dyſenteria lactentium* Bonet. Sepulchret. Obſervat. 5.

Eam intelligo quæ non a vitio pharyngis aut laryngis obſtructæ, induratæ vel anguſtatæ dependet, ſed quæ vel a palato perforato, vel a columellæ eroſæ, abſumptæ, velive palatini defectu oritur.

Ad deglutiendum neceſſe eſt bolum in faucibus undequaque magis comprimi, quam verſus œſophagum, & ſic qua data parte propelli; ſi itaque velum palatinum, ululave deficiant, nares poſticæ minime obturari poſſunt, nec proinde reſiſtere preſſioni quam bolus experitur: ergo bolus per nares regurgitabit, utcumque liberrimus ſit œſophagus. Novi tres homines quorum palatum ab ortu erat perforatum, unde paraphonia ſingulari laborant; illi vero lac a papilla oblatum deglutire in infantia non poterant uſquequo inventæ fuiſſent nutrices, quarum papillæ adeo extenſæ erant, ut ultra palati foramen protenderentur. Inde vero filius ipſius *Boneti* cito periiſſe mihi videtur, ut narrat loco citato, & *Act. Natur. Cur. Decad.* 2. *obſervation.* 5. Vide *veterem Salmuthi obſervationem*.

Ea ſpecies infantibus tantum fere accidit, nec eſt confundenda cum ea difficultate ſugendi lactis, quæ pendet ab aliis principiis; v. g. ſi frænum linguæ ſolutum non ſit, lac difficillime ſugunt infantes, & cito indignabundi pupillam reſpuunt, ſed nulla eſt deglutiendi difficultas ſaltem mihi cognita, quod tamen ulterius inquirant Medici.

7. *Dyſphagia tuſſiculoſa*. Vide Fabric. Hildanum, obſerv. 34. centur. 5. Majault. Journ. de Med. Ann. 1756. L.

Ea eſt quæ metum ſuffocationis incutit quoties liquida deglutiuntur ob illapſum illorum in tracheam. Hanc vidi in ſene qui quoties juſculum aut potum quemvis deglutire conabatur, toties ſuperveniente vehementi tuſſi defatigabatur cum ſuffocationis metu ob ſimilem cauſam. Hujus morbi theoriam tradit *Fabric. Hildanus* exiſtimans epiglottidem catarrhali fluxione incraſſatam non potuiſſe more ſolito glottidi applicari dum fluida bibebantur. Quid ſimile refert *P. Barbette* ab epiglottide duriori ortum, & inſanabile hoc malum merito reputat, obſervatque majores bolos ſolidorum ciborum deglutiri, non vero liquida. *Foreſtus lib.* 15. *obſervat.* 30. & poſt eum *Frid. Hoffmannus* hanc ſpeciem a paralyſi œſophagi pendere putant.

Adoleſcens a decem menſibus poſt cynanchem nil poterat deglutire, quin fluido glottidem ſubeunte, illico tuſſi violenta & convulſiva fere ſuffocaretur; præſcriſit *Illuſt. Majault* ut æger bibens caput in alterutrum latus inclinaret; & facto tentamine æger quoties in ſiniſtrum latus inclinabat capite, toties liquida ſine tuſſi & difficultate deglutiebat; quippe aderat ulcus in margine pharyngis & laryngis rimam glottidis in laryngem continuans; inclinato vero capite, muſculi deglutitioni famulantes hanc rimam mutua labiorum adunatione delebant, ut demonſtravit cadaveris ſectio.

8. Dy-

8. *Dyſphagia hydrophobica* Mem. de la Soc. R. De Montpell. obſerv. Ill. Hauguenot: *Dyſcatapoſis* Mead of the Mad Dog.

Patet ex ejus & aliorum obſervatione Hydrophobos, antequam in rabiem incidant, conqueri potiſſimum de quadam deglutiendi difficultate, ſine ulla dyſpnœa: *D. Lamorier*, citatum in hac hiſtoria ruſticum examinans digitum in ejus fauces intruſit inquirens cauſam difficilis deglutionis, & nihil vidit; quippe intra œſophagum latent illæ lacunæ quæ virus hydrophobicum fundunt; ſequenti vero die non ſine terrore audivit hunc ruſticum aſſerentem ſe tanta rabie affici ut exercitum integrum devorare cuperet; ſi monitus fuiſſet is inſignis chirurgiæ demonſtratur dari talem dyſphagiæ ſpeciem, is non ita facile ſuum digitum in os hujus lupi immiſiſſet, quod tamen impune factum eſt.

Presbyter, a fele rabida demorſus dudum, ſola dentium impreſſione relicta, ſine laceratione, per multos annos, eodem anni tempore quo fuerat impetitus a fele; magna faucium anguſtia, a qua primum cito evaſerat, corripi ſolitus erat, *Scaramucci Epiſtol.* 8. hiſtorias quindecim hydrophobiæ a morſu felium excitatæ recenſet *Illuſtr. Morgagni Epiſtol. XI.*, 14. his ego tres addere poſſem.

9. *Dyſphagia nauſeoſa* Bonet. Sepulchret. pag. 31 & 32, Tom. 2. B.

Eſt ea ſpecies quam nauſea & inde nata conſtrictio ſpaſmodica cardiæ excitat, quæ vel ab exulcerato œſophago, vel a ſuccis acribus in ventriculo contentis, vel ab antipathia dati cibi oritur. *Vide Act. Natur. Curioſ. Centur.* 1. *Obſervat.* 6. ægri licet deglutire conentur, paulo poſt nauſea, ſingultu, vomitione defatigantur, nec deglutire poſſunt. De hac ſpecie quam ulcus excitat, *vide vander Linden & Torti de Febrib. pag.* 132.

10. *Dyſphagia a de lutitis* Vaters diſſertat, *ab oſſiculo infixo pone tonſilias ſubſiſtente*, Diemerbroeck anatom. lib. 2. cap. 16. *a devorato oſſiculo & ex rejecto inflammatione œſophagi perſiſtente*, Fabric. Hildani, Centur. 5. obſerv. 35. *ab eſu ſeminis fagopyri*, Act. Natur. Curioſ. Dec. 3. anno 3. obſerv. 5. *a fruſtro cibi ſolidi* Friderici Hoffman. conſpleat. caſu 63. & Foreſti lib. 15. obſerv. 28.

Quibus artificis hæc ſemi-deglutita foras educantur, vide *Heiſterum & Fabricium Gildanum*.

12. *Dyſphagia a datura* Grugeri Ephem. Germanic. Decur. 3. pag. 84. P.

Sumpto ſemine daturæ ſeu ſtramonii ſupervenit dyſphagia ſtrangulans cum periculo ſuffocationis, vertigine, paraphroſyne & ecſtaſi, in qua æger chimæras & viſiones phantaſticas ſibi repræſentat. Uſus gargariſmatis ex ficubus, uvis paſſis, & plycyrrhiza juvat; theriaca ad ſudorem excitandum, pulveres abſorbentes ad reliquias veneni auferendas proſunt; mallem, præmiſſo vomitorio, acetum propinare.

Vide plures obſervationes circa noxam daturæ dum de paraphroſyne.

12. *Dyſphagia a ſarcomate* Hannemani Collect. Acad. Tom. 3. pag. 604. L.

Poſt abſceſſum œſophagi mulier dyſphagiam experta eſt oriundam ab excreſcentia ſeu caruncula huic abſceſſui ſuccedente, unde omnis in ventriculum aditus alimentis præcludebatur; bis ferro via cuſa fuerat, aſt tertiam operationem experiri noluit, adeoque fame periit ægra. De hac ſpecie *vide obſerv.* 14. *appendice ad cent.* 4. *Riverii*; vide etiam *Tulpium lib.* 1. *Obſerv.* 44.

A ſarcomate ſyphilitico ortam dyſphagiam memorat *f. Rhodius centur.* 2. *obſerv.* 46.

13. *Dyſphagia ab ſcirrho*, Joan. Rhodii Cent. 2. obſerv. 47. Otto Heurnius.

Ab hygromate ovum gallinaceum colore & magnitudine referente ortam vidit nuper dyſphagiam *Doctor Coulas*, ovumque illud inter baſim linguæ & laryngem latuiſſe & latere ſitum comperiit; mulier illa dyſphagia liberata fuit, hoc ovo per os expulſo integro: illud hygaoma continebat aquam ſubflavam minime in igne concreſcibilem. *Vide hyſtor. in Memoires de la Cociet. Royale de Montpellier* propediem edendis.

14. *Dyſphagia canina*, Eſſais d'Edimbourg Tom. 2. art. 15. *difficultas deglutiendi ob ſcirrhos œſophagum cingentes*, a J. Taylor Medico edimburgenſi. D.

Dolor conſtans ſub cartilagine xiphoidea, difficultas deglutiendi alimenta ſolida, eorum frequens rejectio antequam in ventriculum delapſa forent, in ima œſophagi parte pondus & dolor. Macies & aſthenia creſcunt in dies; cum tubercula illa ſuppurantur, accedit febricula, cum ſudore nocturno, quæ ſublevantur tuberculis rejectis. Poſt diverſos cruciatus mors: Canes habent glandulam Vercellonianam in imo œſophagi, in qua vermiculus ruber nidulatur, ſi ab ea, vel ſimili glandula intumefacta naſcatur dyſphagia, ea canina cognominatur.

Dyſphagiam caninam obſervante *Illuſtr. Pringle* initio deſignat vomitio omnium aſſumptorum ſtatim a deglutione, ſed lenis & quaſi ruminans, ſucceſſu temporis vires & evexia imminuuntur, accedit frigiditas æſtate non evaneſcens, demum atrophia maraſmodes. Aperto cadavere excreſcentiæ ſcirrhoſæ œſophagum a medio ad imum obſtipabant ut vix ſtylus trajici poſſet: *Eſſais d'Edimburg. Tom.* 2. *art.* 24.

15. *Dyſphagia Valſaviana*, Valſalva de aure cap. 2. num. 29.

A muſculorum hyopharyngeorum violenta diſtratione, qualis in majoris boli deglutione accidit, quandoque luxantur appendice oſſis hyoidis; quod ego in muliere Bononienſi a deglutitione majoris boli bovilæ carnis non bene manſæ obſervavi. Putabat mulier multiſque impoſuerat de divexari a bolo in faucibus hærente, quem ut inde obturbaret, varia manuum & medicamentorum auxilia tentavit, ſed incalſum; jam elapſum triduum erat ab eo quod ullum cibum & potum aſſumere potuiſſe, cum

cum denique a me opem quæſivit; ego vero omnibus perpenſis, cum in aliqua ex appendicibus cartilagineis oſſis hyoidis luxationem ſuſpicarer, partem, ut anatomica indicabat cognitio, ita digitis contrectavi, & illico per unam, alteramve contrectationem, omnia in priſtinam ſanitatem redacta ſunt, ut immediate abſque ullo deglutiendi incommodo juſculum ſumere & cibum mulier modo deſperata potuerit. Hæc *Valſalva*.

16. *Dyſphagia neuriſmatica*, Morgagni Epiſt. XVII. 18. 25. C.

Plurima ſunt exempla Dyſphagiæ, quæ ab aneuriſmate aortæ œſophagum comprimentis dependet; illud itaque ſymptoma ad hujus aneuryſmatis diagnoſim conferre poteſt.

16. *Diſphagia a labario*.

Labarium vocat *Illuſt. Linnæus* lapſum dentium aut vacillationem; ex his autem vitiis maſticationem impediri, lædi notum eſt.

18. *Dyſphagia a ciccitate*. B.

Eſt difficultas vorandi alimenta ſolida, ſicca, quæ obſervatur ubi fauces ſunt ſicciores, hoc ſimptoma obſervatur in ſynocho & tritæophya ardentibus, *Brunet. Sepulchret. Obſer.* 14. in anaſarca & aſcite, *Bouillet de l'Anaſarque*; dicitur etiam a fumo nicotianæ *Ephemer. Nat. Cur. Dec. III. An. I. Obſerv.* 79. comitatur etiam hæc ſiccitas uſum internum extracti ſtramonii, hyoſciami albi, nigri &c. *Mem. de la Soc. R. de Montpell.*

19. *Dyſphagia ab hypoſtaphyle; luette tombée*.

Differt ab angina, & cynanche, quod nulla ſit difficultas reſpirandi, nulla inflammatio; ſola eſt laxitas uvulæ extenſæ & propendentis, quæ curatur adſtringentibus & tonicis admotis, ut catechu, alumine, pipere, gallis roſis rubris, granatis, ſpiritu vitrioli.

XVIII. PYROSIS; *Cremaſon*.

Morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt ſenſus ardoris in ventriculo & œſophago ſine febre acuta.

Dicitur *ardor ventriculi* Hoffmanno Tom. 2. pag. 120. *Ardor ſtomachi* Frider. Stokari diſſert. cum hiſtoria accurata 1704. *Soda* Germanis, ut Neutro tabul. 90. *Den ſodt* Sennert. cap. 16. *Orexis* etiam Nenteri ibidem. *Corgoſſet* Lugdunenſibus, Meyſſonier; Occitanis *Cremaſon*, quia cremari ſeu uri videtur cardia. *Pyroſis* Græcis a *pyr* ignis.

1. *Pyroſis vulgaris*, *aigreur d'eſtomac; le ferrhaud*, Hiſtoir. de L'Acad. R. des Sc. 108. L.

Eſt fugax & indigeſtionibus acidis, empyreumaticis ſuperveniens atque poſt finitam digeſtionem evaneſcens. Sentitur ſenſus aciditatis & fervoris potiſſimum in gutture per totum œſophagum ſe diffundens, cum frequenti ſalivæ, quæ acida videtur, exſpuitione, ſimili circa epigaſtrium moleſtia, quæ vomitionem etiam concitat, animæ quædam moleſtia, quæ iracundiam aut moroſitatem, facieique diſtorſiones inducit. Familiaris eſt illis qui cibos crudos, aceſcentes male digerunt, maxime eos in quibus extricatur aleum copioſum, ut caſtaneæ, quod oleum prava digeſtione empyreuma contrahit; familiare etiam malum ab uſu piſcium, carnium, quoties cum oleo, adipeve maxime rancidis frixæ fuerint in ſartagine; item a liquoribus fermentatis.

Pyroſis vulgaris eſt ſimplex, fugax & curatu facilis, modo in hypochondriacos non incidat; *Hombergius* eam frequentem obſervat apud cereviſiæ potatores, & largo uſu oculorum cancrorum feliciter ſanavit; utplurimum ſelectis alimentis eupeptis evaneſcit aut catharticis cedit. Salia alkalina fixa in pyroſi vulgari laudat expertus *Pingle*: mutant enim ſuccos in ſaponem utilem: *Experim.* 36. Si in phiala cum pane, carne contritis & ſaliva, affundatur oleum vel ſubſtantia oleoſa, fermentatio violentior evadit, eamque ſaliva moderari non poteſt. Cum ſtomachus laxior alimenta diutius retinet, fermentatio completa evadit, etiamſi carnibus, pane & aqua tantantum uſus ſit homo, inde vero exſurgit aciditas qua dentes ſtupefiunt; *idem ibidem*. Teſtacea, aqua calcis, alkalia fixa, ac potiſſimum ſaliva aciditatem corrigunt. Alimenta cocta, carnes aſſatæ, bene maſticatæ, mora maceratæ, pecatius fermenteſcunt, & facilius digeruntur.

2. *Pyroſis bilioſa* Felic. Plateri de doloribus, Bianchi hiſtor. Hepat. tom. 1. p. 516. L.

Eſt ſpecies febre & cardialgia ſæpius ſtipata; de qua *Hippocrates* ait *in aphoriſ.*: *In febribus circa ventriculum & fortis æſtus & cordis morſus malum*. Hanc comitatur inappetentia, oris amaror, vomitio bilioſa; bilioſis eſt familiaris, maxime ſi utantur cibis acribus, cæpa, allio, caſeo veteri; hæc enim in ſtomacho calido indigeſtiones empyreumaticas excitant.

Commendatur catharſi ex tamarindis, deinde abſorbentia ex creta, oculis cancrorum, ebore uſto, bolo armena; item aqua portulacæ: conſerva cynorrhodonis, &c. Aquæ acidulæ ſcopo purgandi indicantur, & ſerum lactis cum extincto lateris fruſtulo.

3. *Pyroſis a phlogoſi* Solenandri; *ab inflammatis viſceribus*. Boneti. L.

Ea eſt ſpecies quam phlogoſis ventriculi ſeu gaſtritis, nec non hepatitis, cyſticis, hiſteritis excitant.

Curatur ut morbus primarius phlebotomiis, aqua pulli, narcoticis.

4. *Pyroſis ſuecica* Illuſtr. Equitis Linnæi, Archiatri Suecici epiſtola an. 1752. *Cardialgia ſputatoria* ipſi dicta. C.

Eſt apud apud Suecos, qui Alpibus Lapponicis proxime adjacent, morbus endemicus, quo dimidia pars hominum laborat tum mas tum femina. Dolor preſſorius ſub ſcorbiculo cordis premit verſus dorſum & pectus, repetitis vicibus ſumma cum anxietate, uſque dum æger incipit ex ore emittere ſalivam inſtar rivuli cum repetita nauſea, interdum vomitione;

ſaliva.

ſaliva exiens ad libram ſemiſſem & libram unam eſt calidiſſima, puriſſima, aquei coloris, quo effluxu mitigatur morbus aut ſaltem per unum, alterumve diem æger immunis eſt a morbo.

Paroxymus excitatur a cibis fumo induratis, carnibus ſalitis, larido, pulte quavis. Mitigatur carnibus recentibus, piſcibus, lacte dulci; morbus durat ſæpe per vitam, nulla vera medicina adhucdum cognita; nonnulli utuntur vomica nuce pulverata ad ſcrupulum unum intro ſumpta, alii alia adhibent; hæc ſcribit *Illuſtr. Car. Linnæi.*

5. *Pyroſis ulceroſa* Frider. Stokari diſſert. Academ. Ardor ſtomachi Baſileæ an. 1704. C.

Eſt ſpecies pyroſeos pertinacis, diræ, quæ ab ulcere pylori per multos annos fovetur.

Quidam multibibulus a triennio de ingenti ardore epigaſtrii verſus pylorum querebatur; a ſumpto quocumque ſalito vel acri, ut vino, juſculo, acerbiſſimum dolorem velut a pruna aut ferro candente inuſto patiebatur; dolore furente, pugno epigaſtrium valde comprimebat, gemitus, ſuſpiria ac ejulatus edere cogebatur, cætera bene erant.

Dabantur cremores hordei, farinæ avenaceæ, bolus armena, cornu cervi uſtum, creta, lapides cancrorum, ſed incaſſum; pulvis ex radice althææ, gummi arabici & tragacantha fuit inutilis; pulvis ſeminum cydoniorum aliaque fruſtra adhibita ſunt.

Sumpſit vomitorium a Medicaſtro, unde malum increvit, anorexia, ſitis, hectica, debilitas, urina rubicunda, vomitus habitualis, tabes maraſmodes, inde in aſcitem, & poſt atroces inteſtinorum dolores, mors, prius tamen anhelitus olebat graviter.

Abdomine aperto viginti menſuræ ſeri virideſcentis effluxere, ſtomachi ſedes mutata, fundus ſiniſtrorſum, orificia dextrorſum vergebant; ſtomacho aperto fœtor horrendus exivit, in antro pylori erat ulcus tres pollices latum, ſordidum, cœnoſum, fœtidum, & cacoethes, caro lacera & putris, ſanies fœtida, inteſtina valde attenuata, hinc inde inflammata, hepar exſangue, pallidum, duriuſculum, glandulæ meſenterii duriuſculæ, cor exiguum, flaccidum, pericardium ſero diſtenſum, ſanguinis vix unciæ duæ in corpore, &c.

Cura a lacte, quod nemini in mentem venit, erat auſpicanda.

6. *Pyroſis a conceptione* Paul. Hermani obſerv. Von der Lahr. diſſ. de ſterilitate. L.

Hic celeber Profeſſor Leydenſis obſervavit mulierem quæ imprægnatam ſe cognoſcebat ex pyroſi quam ſtatim a conceptione experiebatur, ita ut ſuam graviditatem inde certo prædicaret; hunc morbum *Hermannus* exhibitione oculorum cancrorum, martialumque feliciter ſedavit, at ultima vice per novem menſes graviori multo pyroſi cum majori ventriculi roſione & ardore ea vexabatur, ita ut iiſdem remediis profligari non potuerit, uſquequo demum dato tempore geminum fœtum excluſit; in illa itaque ſoda aura ſeminalis mariti erat principium morbificum; & quo uberius erat hoc principium, eo major erat pyroſis.

XIX. CARDIOGMUS; *Aneuriſma præcordiorum*; *Aneuriſme du cœur*, &c.

Eſt gravis pertinaxque moleſtia in præcordiis cum ſenſu ponderis & magnæ molis pulſantis a minimo motu increſcens; cordis vaſorumve vicinorum moli adauctæ aut aneuriſmati tribuenda.

Cardiogmi nomine, ait *Galenus*, quidam intelligunt cordis motum quemdam palpitationi ſimilem; *Gorrhæi definit.* Alii vero cordis etiam dolorem hoc nomine ſignificant: nos vero eum indigitamus morbum adhucdum obſcurum, qui a cordis & vicinorum majorum vaſorum aneuryſmate, tum ejus viſceris mole, cum vel ſine polypo, dependet.

De hoc morbo conſulendi ſunt *Lanciſius cap. vi. de cordis aneuriſmatibus*; *Illuſtr. Senacus des Malad. du cœur, tom. 2. liv. chap. 8. Anton. Matani in præcordiorum morbis aneuriſmaticis*, Florentiæ 1756. *pag.* 34. *&c. Meckel Mem. de la Soc. de Berlin*, 1755. *pag.* 58.

Cardionchus dici poteſt a *cardia* cor, & *onchos* tumor, ſed præſtat nominis cæterum vacui ſignificatum definitione determinare.

Portentoſe dilatari cordis ventriculos, auriculas, ſinus, cavam ipſam & aortam frequenter ſatis obſervatur, & frequentius obſervaretur, niſi denegarentur mortuorum extiſpicia; interea hujuſce morbi diagnoſis intricatiſſima remanet, & ſi a morbo palpitatione dicto diſtingui queat, id ex ſenſu magnæ molis in cordis regione pulſantis, quaſi præfocantis, repeti poſſe videtur; in his tenebris non ſpecies diſtinctas, ſed individuas obſervationes referemus.

1. *Cardiogmus polypoſus* Hombergii Hiſtoire de l'Acad. R. des Sc. ann. 1704. p. 159. C.

Matrona annorum 35 patiebatur dirum aſthma, frequens & magnum capitis malum, cum perpetua vigilia & *doloribus pectoris*: ſi vel minimum ſe dimoveret, aſthma adaugebatur, accedente violenta cordis palpitatione, quæ per horam interdum perſeverabat; aliis etiam ſymptomatis ſucceſſive laborabat, unde morti proxima ſæpe reddebatur; durante paroxiſmo, magna ac ſenſibilis aderat venarum colli & brachiorum pulſatio, exacte ſequens motum cordis & quaſi undulatoria.

Secto cadavere cor duplo majus inventum eſt & flaccidum, cava ſolito ampliora & graciliora, polypi cordi adhærentes & per arterias ad pedem & ultra extenſi.

2. *Cardiogmus Palaggii*, Lanciſi de cordis aneuriſmatibus prop. 53. Aneuriſma ventriculi dextri. C.

J. Palaggi, Canonicus Romanus, hypochondriacus, cordis palpitatione reverſiva laborabat

cum

cum pulſus inæqualitate & intermittentia, maxime vero quoties corpus aut animam vehementer exercuiſſet; ſuffocativum etiam aſthma identidem ac vertigo illum vexabant.

Vidit *Lanciſius* in cadavere valvulas aortæ oſſeas vel cartilagineas, venam cavam, auriculam & ventriculum dextrum ita dilatata, ut pugnum admitterent; interea ſiniſtra cordis cava in ſtatu ſano permanebant. An ex epilepſiæ paroxymis ortum duxiſſet his morbus dubitandum eſt: Idem Canonicus ſphacelum dextræ manus paſſus erat. Similem caſus refert *Hildanus Centur.* 2. *obſerv.* 99.

Ex oſſeis valvulis orificii aortæ dilatatum fuiſſe magis cor ſiniſtrum quam dextrum patet ex *hiſtoria* 49. *lib.* 2. *ſect.* 7. *Boneti*, quam ex *Horſtio* mutuatur. Multis aliis exemplis conſtat cardiogmum ſine polypis extitiſſe, & plures polypoſæ concretiones in agone mortis a lymphæ coagulo producuntur.

Similem morbum a vena pulmonari cartilaginea anguſtiori refert *Ill. Senacus*; a ſarcomate inter aortam & arteriam pulmonarem, *Garneriu*; ab aorta oſſificata & anguſtiſſima, *Blancardus*.

Multiplici obſervatione conſtitit mera cordis aneuriſmata ſine ulla concretione polypoſa exiſtere, & cardiogmi ſymptomata creare, *Illuſtr. Senac. liv.* 4. *chap.* 8. *nu.* 5. De hac ſpecie videſis *P. de Marchettis* & *Ill. Senac. pag.* 400.

3. *Cardiogmus auriculæ* Illuſtr. Senac. liv. 4. chap. 8. num. 8. C.

Puella vicennis difficulter reſpirabat, deinceps in lecto jacere non poterat, ſine periculo ſuffocationis; conquerebatur de violenta pulſatione infra xiphoideam cartilaginem pulſus imminuebatur, ferme evaneſcebat, ſub morbi finem ædematia pedes & tibias affecit; cor bubulo non minus inventum eſt, aſt ventriculus dexter maxime, & auricula dextra portentoſe intumuerant, cava inferior & ſuperior diametrum brachii adepta erant, pars ſiniſtra cordis recte ſe habebat; numquid in hac ſpecie pulſatio cordis debilior ob laxitatem ventriculi & auriculæ affectæ? numquid pulſatio a dextris aut ad antica debet eſſe potius quam ad latus ſiniſtrum? nonne in hac ſpecie jugularium undulatio frequentior? His ſignis addit *Lanciſius* pulſum magnum & æqualem.

4. *Cardiogmus cordis ſiniſtri* Poterii Centur. 3. cap. 22. C.

Quædam eſt reſpirandi difficultas, quæ per intervalla deambulantibus accidit; in hac fit præceps virium lapſus, æger propinquis tenetur niti adminiculis, alias humi corrueret; hi ægri utplurimum derepente moriuntur: In hoc morbo vena pulmonaris diſtenſa diſrumpitur, & ſanguine effuſo ſpiritus illico ſuffocatur.

5. *Cardiogmus aortæ* Illuſtr. Senac. pag. 407. num. 6. C.

Vidi, ait ille, virum violentis palpitationibus obnoxium; pulſationes erant e ſiniſtro latere infra coſtas, cum doloribus vividiſſimis; principium morbi erat dilatatio aortæ ab origine ſua uſque ad diaphragma, tanta ut capitis volumen æquaret, volumine cordis vix adaucto.

6. *Cardiogmus a mole cordis* Petr. de Marchettis obſerv. 49. C.

Venetus quidam, crapuloſus, quadragenarius, de reſpirandi difficultate conquerebatur, & de hypochondriorum anguſtia; ſubito extinctus eſt. Secto cadavere, cor adeo amplum obſervavit Auctor, ut tria naturalis magnitudinis æquaret, ventriculis itidem ampliſſimis & carnoſiſſimis, undique pericardio adhærens, & hypochondrium preſſione ſua in tumorem elevans.

Cor incraſſatum, pingueдinoſum pluries obſervatum eſt. Cardiogmum procreant quæcumque valent ſanguinis impetum in cor adaugere, ejuſque per vias ſuas transfluxum reprimere, ac tonum ejus cordis imminuere; hinc patet cur concionatores, iræ exercitiis violentis dediti huic ſint obnoxii; cur ad levem motum paroxiſmus accedat, tunc enim ſanguinis impetus in cor creſcit; cur lapſus, caſus, ictus pectori inflictus, cur cacocymia feroſa, acris, cordis textum laxans, vel erodens, cur ſtrictura orificiorum cordis, concretiones polypoſæ, aortæ aneuryſmata, tumores vaſa vicina prementes, huic morbo anſam præbeant.

Ad procraſtinandam mortem repentinam qua ſæpe terminatur hic morbus, quies corporis & animi neceſſaria eſt, nec non phlebotomia identidem repetita, licet hydrothorax & œdematia immineant in fine morbi; ſuadentur etiam narcotica ad ſpaſmos & dolores cordis minuendos, demum diæta media conſtanter ſervanda.

Morbus hic ſæpius confunditur cum palpitatione & cum aſthmate, verum longe diverſus eſt ratione principii; ſerior ætas hujus diagnoſim forte elucidabit. Maxima mortium repentinarum pars, quæ vulgo apoplexiæ tribuitur, pendet ab hoc morbo, quatenus ſubito rumpuntur aneuriſmata, ut aliquoties ipſe comperi; ſunt tamen qui diu hoc conflictati vivunt, ſic S. Philippus de Neri octogeſimum annum attigit hoc morbo laborans; referente *Cæſalpino*.

De his vide palpitationem, ſyncopem, orthopnœam, quibuſcum cardiogmus valde affinis eſt.

7. *Cardiogmus Leprotianus*, Ant. Leproti Obſ. de aneuryſmate arteriæ bronchialis Comment. Acad. Bonon. 1731. C.

Dolor ad ſternum, dorſum, ſcapulas, intolerabilis, qui minor erat cum æger pronus jacebat demiſſo capite; aderant vigiliæ, oris amaror, flatus, qui ab obice ex œſophago in ſtomachum repellebantur: dyſpnœa creſcens, facies livida, jugularis ſiniſtræ pulſatio in pectore, pulſus in carpo inæqualis: Hæc in curſore juveni.

8. *Cardiogmus Meckelii* Mem. de l' Academ. de Berlin des maladies du cœur Obſerv. C.

Eſt illa ſpecies in qua ob cohæſionem cordis cum diaphragmate & pericardio adſunt dolores cordis cum diſpnœa, præcordiorum anxietates, pulſus intermittens, &c. Vide ejus morbi hiſtorias in quibus ventriculi cordis flaccidi, ſanguine-

guineque turgidi ac diſtenſi fuerunt, *Vide Palpitationem 8om.*

ORDO QUARTUS.

DOLORES ABDOMINIS.

XX. CARDIALGIA; *Morſus ventriculi* Latinis; *Mal au cœur; Cardialgie.*

EST moleſta quædam ſenſatio ad ſtomachum aut epigaſtrium relata, quæ ſyncopem minitatur.

Diſtinguitur a cardiogmo defectu gravium ſymptomatum, ut oppreſſionis, palpitationis vehementis, quæ ſolent cardiogmum concomitari. Juxta Scholaſticos differt etiam quod principium habeat cardialgia in ipſo ſtomacho, vel ejus orificio ſiniſtro *cardia* dicto. Verum ægri ita confuſe ſentiunt locum affectum, ut indigitare ipſum determinare nequeant. Differt a Leipothymia, quia in cardialgia ſenſatio moleſta oritur circa epigaſtrium, in Leipothymia vertigo, obnubilatio oculorum ſcenam ducunt, & deinde ſequitur affectus cordis, vel cardiæ. Differt a Gaſtrodynia, in qua eſt atrox ſtomachi dolor, non ſimplex moleſtia, nec ille virium vitalium lapſus, quem exprimunt ægri dicentes *mox ſe morituros*, vel *cor ſibi mori*, aut *deficere*.

Advertendum eſt nomine generico *doloris* vel *algiæ* Veteres non ſemper intellexiſſe moleſtiam tantum eam, quæ partim a vulnere diſtractioneve oritur, vel dolorem vividum, cum in cardialgia ſit ſenſatio confuſa, quæ a dolore illo acri & vulnerante maxime diſcrepat.

Sedem ejus in cardia *Galenus*, in pyloro potiſſimum *Frid. Hoffmannus* reponit; aſt in cavo ſtomachi ſæpius eſſe veroſimile eſt.

1. *Cardialgia a ſaburra* Juch. Differt. Erfordiæ; *Dolor cardialgicus a cruditatibus oriundus* Frid. Hoffmanni tom. 2. pag. 371. n. 6. B.

Ea ſpecies cognoſcitur ex ſignis cujuſcumque ſaburræ in ſtomacho latitantis, ſcilicet ſive ſaburræ crudæ a crapula recenti, ſaburræ viſcoſæ, ſaburræ acris & bilioſæ, putris aut rancidæ, quæ ſigna ſunt, pondus epigaſtrii, anxietas, nauſea, ructus, pravus in ore ſapor, linguæ ſordities, borborygmi.

Curatur vero emeticis quoties adeſt cum cardialgia oris amaror, capitis vertiginoſa gravitas ſine tenſione epigaſtrii; verum emeſim ſæpe ciet aquæ tepidæ potus; ſi acris fuerit ſaburra, aquam pulli, oleum cum aqua præſcripſiſſe ſufficiet; in hoc etiam caſu potus leviter cardiacus, vires ſtomachi augendo, vomitionem quandoque adjuvat; demum cathartica recidivam prævertunt.

2. *Cardialgia a veneno* Frid. Hoffmanni cap. 2. n. 6. tom. 2. A.

Veneni nomine hic intelligo quidquid vehementi ſtimulo ventriculum laceſſit ore prius ſumptum, ut arſenicalia, antimonalia, immo cathartica reſinoſa inopportune aſſumpta. Hujus ſigna ſunt, cum intenſiſſimus eſt morbus, cephalalgia, vertigo, agrypnia, delirium, convulſio pectoris oppreſſio, cordis tremor & ſyncope, pulſus exiguus, debilis, interdum durus & inæqualis, vel intermittens, in abdomine ventris tormina, conſtipatio, urinæ ſuppreſſio, in artubus refrigeratio, horror, ſudor frigidus, facies livida, contracta, &c.

Vidi ab arſenici drachma deglutita ea omnia ſymptomata & alia plura acceſſiſſe, ſcilicet oris & œſophagi epithelidem ablatam, eroſam, penis ſub finem morbi ſpaſmum, & poſt octiduum mortem atrociſſimam, licet optimis auxiliis uſus eſſet hic miſer, a Pharmacopolæ ſimia deluſus, ſcilicet ab aromatario, qui contra leges medicamenta chymica ægris vendebat.

In his caſibus aqua pulli, pinguedo fuſa, butyrum fuſum, lac, aqua tepida, decoctum omaſorum affatim debent hauriri, ut vomitio juvetur, & venenum demulceatur; dein clyſmata ſimilia injicienda, & narcotica ſubjungenda.

3. *Cardialgia flatulenta* Huberti Marchant Diſſertat. Argentin. habita anno 1754; *Dolor cardialgicus flatulentus* Frid. Hoffmanni tom. 2. cap. 2. pag. 257. A.

Dignoſcitur hæc ſpecies per tumorem ovi gallinacei magnitudine verſus partem dextram epigaſtrii, ubi ſitus eſt pylorus, necnon ex majori reſpirandi difficultate propter turgeſcentiam ventriculi a flatibus; adde ructuum frequentiam, quibus dolor nonnihil ſublevatur; denique, addit *Hoffmannus*, poſt cibum, præſertim qui inflat, aſſumptum, ordinario dolor ingraveſcit.

Hæc autem cardialgia ab *Hoffmanno* deſcripta videtur vix diſcrepare a Gaſtrodynia flatulenta, vulgo colica ſtomachi ventoſa dicta a qua tamen omnes noſtrates Medici cardialgia diſtingui etiam genere contendunt.

In hoc morbo, ſi pulſus valeat, a phlebotomia oriendum; dein aqua pulli liberaliter haurienda, laudani granum unum eſt præſcribendum, præmiſſo, ſi minus urgeat dolor, clyſmate; lintea calida epigaſtrio & pedibus admovenda, eo fine ut ſpaſmodica orificiorum ſtomachi contractio ſolvatur. Si dolor levis ſit, temperamentum pituitoſum ac frigidum, ſtomachus debilis, valent in hoc caſu ſtomachica & carminativa, nimium ruſticis in quavis ſpecie laudata, ut decoctum baccarum juniperi, piperis grana integra, aniſum, fœniculum, quæ in aliis caſibus phlogoſim, ſiccitatem, doloremque intendere valent, & præ aliis theriaca recens.

4. *Cardialgia febricoſa*, Vide Mortonum hiſt. 16. cap. 9; *Febris cardiaca* Torti de Febrib. lib. 3. pag. 125. & 138. A.

Febricoſos nuncupat affectus *VVelhofius* illos qui febris cujuſdam intermittentis, vel remittentis ſunt accidentia, ut diſtinguat eos a febrilibus, qui continuas ſtipant. Cardialgia febricoſa eſt ſeries ſymptomatum cardialgicorum paroxyſmum febrilem concomitantium, cum eo ſæpius

pius ingruentium, & recedentium, & in febris vigore creſcentium, quod de quovis alio accidente febricoſo, vel intermittentem febrem comitante eſt intelligendum.

In tertiana ſæpius, dum adhuc rigor & horror ægrum infeſtat, vel deſinit, accedit accerrimum ventriculi morſus cum pauca vel inani vomitione; accedit animi defectio, ſeu ſyncope ſtomachica, pulſus exilis, facies Hippocratica, luctuoſum ſuſpirium, &c. pro exſpiratione eduntur clangores, aut ululatus in his caſibus, quæ vix unquam primum acceſſum comitantur, ſed ſecundum, aut tertium, raro quintum; quo graviora ſunt ſymptomata, eo majus mortis periculum eſt ſequenti acceſſu expectandum.

Quomodo differat a ſyncope febricoſa, vide quo loco; ſyncopem ſcilicet nulli dolores ventriculi præcedunt. Dolores ventriculi periodicos ſine febre alternis diebus recurrentes obſervavit *Bartholinus Centur.* 3. *obſ.* 50. in propria filia & aliis.

Cardialgia ſputatoria Car. Linnæi Archiatri Suecici epiſtola anni 1751. Vide Pyroſim. C.

6. *Cardialgia ſcirrhoſa* Boneti Sepulchet. obſ. 13.

A *Scirrho* ipſius ventriculi pluries obſervata Hippolito Boſco, unde dolor per annos perſeverans.

A *Mola*, ſeu excreſcentia carnoſa in ipſo ſtomacho obſervata a Vitaglino apud Panarolum.

Ab *Scirrho* pylorum, pancreaſque occupante, Riverius Rentur. 1. obſ. 90.

Ab *Hepatis lieniſque* duritie, Bonet. obſ. 31.

A *Pancreate ſcirrhoſo*, obſ. 49. & Piſo de colluvie ſeroſa pag. 594.

Hæc vero ſpecies potius ad Gaſtrodyniam attinet.

A *verruca Stomachi* Acad. Nat. Cur. Dec. 1. ann. 1. obſ. 100.

A *Struma*, Dec. 3 ann. 5 & 6 Obſ. 157. &c.

7. *Cardialgia Paralytica; Paralyſie du ventricule. Rarus ventriculi morbus* D. Lieutaud Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1757. pag. 223.

Cognoſcitur continuo ſenſu plenitudinis & gravitatis in ſtomacho, cum nauſea & impotentia vomendi.

Sexagenarius de his ſymptomatis diu conqueſtus, cui propinata emetica nullam vomitionem excitabant, poſt mortem exhibuit ſtomachum tenſum & repletum, licet per plures ante obitum dies perparum alimenti ſumpſiſſet, pylorus etiam liber erat, unde noſter Auctor aliquo jure deducit ſtomachum ſenſu & motu deſtitutum fuiſſe, nec potuiſſe alimentis ſe exonerare, quod accidit veſicæ urinariæ, dum ejus corpus paralyſi afficitur. Lein vero erat molis exiguæ; quippe illius hic uſus cenſetur, ut repleat ſpatium vacuum abdominis, cum cibis abſtinuit, æger, & detumeſcat, cum cibis farctus eſt ventriculus.

8. *Cardialgia arthritica* Sydenham Proceſſ. pag. 710. de podagra. A.

Maximo familiaris eſt ventriculi languor cum ventris torminibus apud arthriticos diu podagra conflictatos; in hoc caſu nihil æque votis reſpondet; ac vini canarini hauſtulus ſubinde deglutitus; exercitio utatur æger, ſi autem ſymptoma inducias non ferens mortem minitetur modo caput malum ſimul non impetat, ad laudanum ſtatim confugiendum; hac ipſa methodo ſe ab imminenti morte liberavit *Sydenham*, ubi ex errore aliquo in ingentem ſtomachi ægrutudinem incideret, cum vomituritione, & aliquali ventris dolores; artus interim, ex retroceſſione materiæ arthriticæ, doloris erant expertes, & ad motum plus ſolito habiles; congrum nempe unum liquoris poſſetici devorabat, & quamprimum totum per vomitum rejecerat, vini canarini hauſtum cum laudani ſui guttis ſexdecim ſumebat; quod ſi huic remedio ſymptoma non cedat, ſudor provocetur methodo & medicamentis huic uſui dicatis ad biduum, triduumve; mane & veſpere per duas, treſve horas continuas.

9. *Cardialgia bradypepta*. *Cardilaa* Plateri de dolore cordis a ventriculi imbecillitate, pag. 369 & 478. *Foibleſſe d'eſtomach*. L.

Eſt illa habitualis & conſueta cardialgia quæ ab imbecilitate ventriculi procedit: Stipata eſt inappetentia; dolores comprimendo, diſtendendo graviuſque etiam rodendo moleſtant, & levi errore in victu, ac gymnaſtica, maxime admiſſo frigore circa epigaſtrium, qua ſumptis cibis difficilioris paulo coctionis, excitantur.

Tarda & difficilis coctio eam moleſtiam inducit, & saburram crudam efficiendo diverſa inducit ſymptomata, ut in inappetentiam, nauſeam, ructus, cachexiam.

Huic originem præbent intemperies nativa, ſenecta, debilitas a morbis prægreſſis, frigidorum & humidorum abuſus, crapulæ prægreſſæ, quæ ſtomachum ſæpius diſtendendo ejus tenuitatem inducunt ex *Plateri* ſententia. Hæc ſpecies nominatur ab illo *cordis moleſtia*; *imbecillitas ventriculi dicta*, *pag.* 370. & curatio fuſe traditur, *a pag.* 398. *ad* 445, ubi ſequentia externa commendat, ſcilicet pannum ſcarlatinum vel pellem vulpinam, leporinam aut plumeum a vulture deſumptam, aut textum ex goſſypio factum, pulveribus galangæ, caryophyllorum, calami aromatici, menthæ, pulegii, ſeminibus fœniculi, carvi, &c. farctum, & ſcorbiculo cordis conſtanter appoſitum; ſuadet etiam ut manus calida, catelluſve ſtomachi regioni noctu applicetur; potiſſima vero auxilia ſunt vina ſtomachica & diæta conveniens.

10. *Cardialgia verminoſa* Bonet. Sepulchret. vol. 3. p. 528; Frider. Hoffmanni ibid. num. 19; *hirudinoſa* Acad. Nat. Curioſ. Centur. 1. obſervat. 172, Hercul. Saxon. prælect. pract. part. 2. cap. 7; River. lib. 9. cap. 10. & centur. 1. obſ. 91. A.

I. Bezac Univerſitatis Decanus accitus quondam fuit in oppidum Frontignan, ubi ſimilis cardialgia plures e medio ſuſtulerat. Secto cadavere invenit vermes ita tunicis ventriculi adhærentes, ut cum perforaverint. Tænia non raro horis matutinis & vacuo ventriculi hos ventriculi morſus creat, cum aliquali bulimia, ptyaliſmo, quæ aſſumpto ſublevabitur; identidem

tidem hujus fragmenta *cucurbitini* dicta foras amandantur; in hoc caſu magna copia olei juglandum, ſuccus aurantii amari *bigarreau* dicti, præter emetica; aquas Balerucanas, &c. non raro profuere.

Quædam medicamenta pro venenatis habita hic laudantur, ut radix *mimoſæ pudicæ*. Vide *Labat hiſtor. Antillarum*; *ſpigelia anthelmia*, *nicotiana*, *tabacum*, arcanum D. *Herrenſchvvand* forte ſunt hujus generis: Vide *VVepfer de cicuta aquatic. c.* 13. *hiſt.* 3, *Hildan. centur.* 1. *obſervat.* 27.

11. *Cardialgia lactentium*, *Cardiogmus* Nenteri Tabula 209. cap. 9. A.

Eſt, ait auctor, ſpecies cardialgiæ infantibus familiaris cum anxietate præcordiorum & dolore gravativo conjuncta, a flatulenta abdominis & ventriculi diſtenſione originem habens.

Cardiagia adultorum ſtrictior, iſta laxior eſt; cardiogmus cruditates tantum primarum viarum cum flatibus & vermibus pro cauſa agnoſcit; cognoſcitur, 1. anxietate & anguſtia præcordiorum cum dyſpnœa; 2. nauſea, anorexia, & vomitione concurrentibus; 3. copioſo ſalivæ effluxu, ſi vermes ſubſint; 4. febricula quando que ſatis intenſa, convulſiones non raro comites habente. Oritur a mercurii reliquiis, ſaburra viſcida, lumbricis, ſudore achoribuſve retro pulſis: ructus & flatus ſublevant; alvus aperta bona; panophobia, convulſiones & febricula periculum portendunt.

Purgetur infans ex ſyrupo florum perſicorum cum guttis tribus vel quatuor ſyrupi emetici Glauberiani, vel granis duodus tribuſve ipecacuanhæ ac mannæ uncia, ſi bimus vel trimus fuerit; unguenta oleo anethi, aut petrolei guttulis paucis additis umbilico illinantur, iteretur catharſis, clyſterum uſus, &c.

12. *Cardialgia a cardiogmo* Bonet. Sepulchret. tom. 2. pag. 80. obſ. 45. C.

Cardialgia per annum poſt paſtum revertens, cum reſpirandi difficultate, pulſus interceptione aliiſque gravibus ſymptomatis obſervata fuit ab *Antonio de Pozzis* apud Chiliarcham, cujus cor inventum oſt bovino majus, pulmones flaccidos comprimens, duobus polypis diſtenſum, quod a ſumpto cibo comprimebat ita ſtomachum, ut ea omnia ſymptomata ſequerentur; cardiogmus vero quid ſit juxta nos ſupra diximus. Raro de principiis morborum mechanicis in praxi cogitamus, qui omnia ſaburræ vel fluidorum vitiis tribuimus.

13. *Cardialgia inflammtoria* Tralles ad Gaſtritidem attinet. A.

XXI. GASTRODYNIA; *Cordis dolor* Fel. Plateri Claſſ. de doloribus; *Cardiaca* Panaroli; *Colica ventriculi* vulgo aut *Stomachi dolor*; *Dolor ventriculi* Boneti Sepulchret.; *Cardialgia* Fr. Hoffmanni, qui hoc genus cum ventriculi dolore confundit; a quo dudum ipſe Bonetus ſejunxit; *Colique d'eſtomac*, *foibleſſe d'eſtomach*, *peſanteur d'eſtommac*. Ægros *Stomachicos* vocat Cælius Aurelianus.

Eſt quicumque dolor notabilis & conſtans in regione ſtomachi, qui continua animi defectione non ſtipatur ut cardialgia, nec pyrexia ut gaſtritis.

In cardialgia imminet ſyncopes periculum; ægri animum, vireſque ſibi deficere ſentiunt, & noſtrates *ſibi ſtomacum mori* conqueruutur. Aſt in gaſtrodynia licet intenſus quandoque dolor in ſyncopem demum ducat, talis animæ defectio non conſtanter imminet; aut vix unquam adeſt.

1. *Gaſtrodinia ſaburralis*. *Colique d'indigeſtion*, De Meyſerey n. 410. A.

Eſt ea quæ a ciborum quantitate, qualitate, paſtus tempore, peccantium ingurgitatione procedit. Error autem in cibis eſt eo major quo cibus quantitate, qualitate & reſpectu ſtomachi aſſumentis vitioſior eſt; idem enim cibus qui ſano utilis eſt ſtomaco, debili noxius ſæpe deprehenditur. Hac ſarcina, Medicis ſaburra, onuſtius ſtomachus, licet ſæpe vomitu aut diarrhœa poſt cardialgiam fugacem ſe liberat, quandoque vehementer contractis ſuis orificiis contenta comprimit; & ab hac compreſſione dolet intenſe, ſæpius cum ſenſu ponderis reſpirationem inhibentis, pulſu duro, febrili, alias vero depreſſo, tardo. Dolor tolerabilior eſt multo quam in gaſtrodynia flatulenta & bilioſa.

Gaſtrodyniam a lacte coagulato, a lardi fruſto, ab horæis fructibus, a millenis aliis cibis dyſpeptis oriundam obſervare ſæpe datum eſt, utplurimum vero vomitio ſpontanea vel artificialis, aut diarrhœa oborta cum morbum ſolvunt, nec conſultum eſt alimentis farctum ſtomachum narcoticis conſopire, niſi atrocitas doloris ſuadeat; utplurimum aqua tepida, oleum, clyſmata, penna intra œſophagum adacta ægrum liberant; unde hanc ſpeciem vix inter dolores ſtomachi recenſent auctores, quam velut ſymptoma dyſpepſiæ, vomitus aut alterius morbi per tranſennam memorant.

2. *Gaſtrodynia flatulenta*; *Inflatio* Aetii; *cardialgia hypochondriaca* ettmulleri; *Cardialgia* Frid. Hoffmanni; *Colique ventouſe d'eſtomac*. A. Vide quæ de ea diximus, dum de cardialgia.

Eſt vehemens dolor tenſivus ſub cordis ſcorbiculo, cum reſpirandi difficultate, flectendi antrorſum trunci neceſſitate, qui flatuum emiſſione ſublevatur: accedit pulſus imminutio, depreſſio, extremorum frigus, ſumma anxietas, præcordiorum anguſtia. Differt a gaſtritide, a gaſtrodynia aliiſque, quod epigaſtrium preſſionem

a manu factam toleret, qua alias exacerbatur dolor.

Præmiſſa phlebotomia, ſi pulſus permittat, præmiſſoque clyſmate emollienti, & copioſo potu aquæ pulli calidæ, ſi dolor non nimis urgeat, ad oleum amygdalarum recentiſſimum & demum ad laudanum vel theriacam recentem, aut pilulas de cynogloſſo deveniendum eſt: laudanum ſolidum ad granum & ultra, liquidum ad guttas viginti, vel triginta, pilulas de cynogloſſo ad grana ſex vel plura: cavendum a catharticis etiam lenibus uſquequo dolor per diem evanuerit; in prophylaxi abſtinendum a cibis dyſpeptis, leguminoſis: juſcula emollientia, ſerum lactis, acidulæ uſurpandæ ad prophylaxin.

3. *Gaſtrodynia bilioſa; Cardialgia atrabiliaris* Hollerii & Zacuti; *Cardialgia epilepſiam inducens* Amati Luſitani Centur. 1. Obſervat. 20. *Cardialgia bilioſa* Bianchi; *ab ira effrani* De Moyſerey n. 411. *Colique bilieuſe d'eſtomac*. A.

Ea eſt quæ foveri cenſetur a materie bilioſa, acerrima, porracea, æruginoſa; bilem vero flavam in viridem mutari per acida vitriolica probant experimenta Groſii ab *Ettmulero* allata; dolor in hac ſpecie vehemens eſt, ut a veneno aſſumpto; quandoque convulſiones inducit; obſervante *Amato*, non raro morbus veneno aſſumpto tribuit: Imo poſt mortem repertus eſt ventriculus ruber & fere excoriatus obſervante *Bartholino* & *Boneto* in *Sepulchret. obſervat.* 1. *de ventriculi dolore*; de cætero, ſi æger bilioſus, calidus, liquoribus ſpirituoſis, regimini calido aſſuetus ſit, ad hanc ſpeciem præ cæteris pronus eſt: bilem e duodeno in ſtomachum facile refluere docent experimenta *Ludovici Davizard D. Med. Societatis Regiæ Scientiarum ſodalis meritiſſimi*.

Solvitur hic morbus vomitione & dejectione uberi bilis acris viridescentis, aut æruginoſæ, præmiſſa phlebotomia & ptiſana emolliente. Emetica levia in ipſo paroxyſmo adhiberi poſſunt, ut decoctum ſeminum raphani, oxymel ſcillicitum ad drachmas ſex, ſed ſi dolor minus urgeat, aqua pulli affatim bibenda & vomitione rejicienda: in prophylaxi nihil utilius eſt aquis acidulis.

4. *Gaſtrodynia a veneno* Boneti Sepulchret. obſerv. 2, 3, 4, 9, 17: *a viru*, De Meyſerey n. 414; *a vaſis cupreis:* Coſnier Journ. de Med. Oct. 1775. A.

Ea eſt quæ a venenis corroſivis aſſumptis producitur, ut ab acidis puris, nitri, ſalis, vitrioli, mercurio ſublimato corroſivo, arſenico, quod vel errore aſſumentis, vel malitia propinantis accidit, unde caſus medico-legalis, qui exigit magnam Medici coram Judicibus eum referentis ſolertiam & prudentiam. Si venenum ſit corroſivum, actuale, ut prædicta, evidens eſt labia, linguam, fauces, prius affici quam ventriculum, adeoque his reapſe corroſis de veneni aſſumpti realitate non dubitandum eſt. Si vero ſymptomata illa externa deficiant, dubium poteſt eſſe num morbus a cauſa interna, num ab externo veneno dato, procedat. Mos eſt in hoc caſu exenterato cadavere panis fruſtum in ſtomachi ſucco tingere, & cani vorandum præbere; & ex ſubſequente canis morte, ex ſtomachi eroſione, livedine venenum datum eſſe concludere; verum concluſio ex prædictis non eſt rigoroſe deducta, niſi plures circumſtantiæ conjecturam veroſimillimam faciant. *Vide curationem dum de cholera*: *a fungis venenatis* orta gaſtrodynia eſt gravativa, tenſiva, cum ſuffocatione & ſtrangulatu: vid *Orthophnæam*: præmiſſo emetico acida & potiſſimum acetum eximium eſt antidotum: ea vero quæ vaſis cupreis, plumbeis, ortum debet, ſtipatur convulſionibus, clamoribus, delirio: *vid. Rachialgiam*. & *Jour. de Medec. Octobr.* 1755.

5. *Gaſtrodynia ulceroſa* Boneti Sepulchr. obſerv. 5, 6, 7, 8, 27, 28, 42, 43, 48, & additamenti obſ. 3. *a Ventriculi ſphacelo*, *omenti*, *pancreatis*, *vicini hepatis putredine*, *exulceratione*, *corruptione*. obſ. 2, 18, 19, 23, 38, 48, 50, additam. obſ. 12, 22, &c. A.

Eſt ea ſpecies quæ gaſtritidem, & phlegmaſias ſuppuratas viſcerum ſtomacho vicinorum ſequitur, inde enim exeſio ipſius ſtomachi, aut a pure, ichore, vapore putri, ejus continua irritatio, vomitio frequens, hectica, aliaque lethifera ſymptomata exſurgunt.

6. *Gaſtrodynia americana; Prolapſus cartilaginis mucronatæ* G. Piſo. de morbis Ind. Occid. cap. 8. *Spinela* Luſitanis. A.

Corporis totius languorem inducit cum dolore ſtomachi, aliquando vomitu, ſumma reſpirandi difficultate, quæ ex refrigeratione muſculorum pectoris, tum imprimis mucronatæ cartilaginis compreſſione oritur; hinc mox ex dejectione appetitus magna virium imbecillitas ſubſequitur, & atrophiam minatur. Chronicus eſt morbus & frigidus, non tamen per ſe lethalis, paulatim invadens, & cognitu in principio difficilis.

Empyrici ſignum hujus morbi dicunt eſſe varices in brachiis; differt a cachexia, oppilatione cachectica, quod vultu quidem triſti & dejecto, non tamen decolore & livido ſint, nec pondus aut duritiem in hypocondriis ſentiant, tum & fames langueat.

Curatio diſcutientibus, calefacientibus & corroborantibus internis, externiſque abſolvitur, interea ſunt juſcula pipere, immo allio & cæpa condita, pilulæ ſtomachicæ, ſyrupus tabaci, vinum generoſum, balſamum copaivæ, ſalſæparillæ & ſaſſafras decoctum cum aniſo, cinnamomo. Externa ſunt cucurbitulæ ſiccæ iteratæ mammis applicatæ, mox ſtomachi & pectoris innunctiones ex oleo corticis aurantiorum, tabaci, artemiſiæ & menthaſtri; ſcutum ſtomachale ex herbis corroborantibus, demum emplaſtrum ex reſinis & balſamis. Commotus ergo, ait *Piſo*, feliciſſimo horum remediorum ſucceſſu, in colica atrophia, & dyſenteria, commendavi noſtri Chirurgis & cucurbitulas ſiccas & topica externa.

7. Gaſ-

7. *Gaſtrodynia periodynia.*

Periodynia Græcorum eſt ni fallor ſpecies Gaſtrodyniæ chronicæ, qualem obſervavi in ſexagenario Sacerdote qui ante ſex menſes per totum tempus digeſtionis in ſtomacho contorſiones, motus, dolores, & diſtractiones patiebatur, inteſtinis etiam conſentientibus, lingua ſicca, ſine ſiti tamen: macies acceſſerat, vires attritæ erant, alvus adſtricta, pulſus rarus, ſano ſimilis, quidam dolor in lumbis.

Præſcripſi juſcula ex pullo, narcotica, & dein lac aſininum, quo per menſem ſumpto, ſanus evaſit.

8. *Gaſtrodynia calculoſa* Schneideti, lib. 3. de Catarrhis, cap. 7. cognita Riverio, Alſario Crucio, Bartholino, aliiſque obſervata. C.

Eſt ea ſpecies quæ a bezoarticis aut ægagropilis in ſtomacho aut ejus vicinia enatis ortum ducit.

Faber quidam jamdudum de ſenſatione moleſta lapidem molarem in ſuo ſtomacho referente conquerebatur; invitis omnibus auxiliis obiit; inventus eſt in jejunio inteſtino lapis albeſcens pylorum comprimens, quem nullus Medicus ſuſpicatus fuerat. *Vide* ſimiles obſervationes, dum *de Ileo. Vide* etiam *Boneti Sepulchret. Tom. II. pag.* 77. *obſervat.* 33. *de Calculis cyſticis. obſervat.* 31. *de Calculo*, *ibidem*, *obſerv.* 32. & ſex hiſtorias calculorum ſimilium in *obſervat.* 29. Calculos gaſtricos vidi ellipſoideos, albos, aqua leviores, ovo columbino multo majores, ad ignem non inflammabiles, adeoque a cyſticis diverſos, ex quibus ileus fuerat.

Vidi etiam diverſos circulatores, quorum alter plures lapides duriſſimos, glabros, ſphæroideos, œſophagi diametro non minores, impune vorabat; alter præterea ſaxum teſtaceum, ex quo tota Urbs Monſpelienſis conſtructa eſt, maſticabat & deglutiebat cum lapillis grandiuſculis, quos in abdomine colliſo crepitantes audiebamus; utrum eos dein vomitione rejicerent compertum non habeo. Curavi etiam in Noſocomio militem, qui ludi gratia ſcyphos vitreos in ore contritos voraverat.

Sæpe hepatalgiam calculoſam comitatur gaſtrodynia. *Vide Boneti Sepulchret. Tom. II. pag.* 76, *obſ.* 31, 32, & 33.

9. *Gaſtrodynia adſtringens*; *Stomachi adſtrictio* Aetii lib. 3. ſerm. 1. cap. 13. L.

Eſt moleſta inter digerendum cum alvo conſtipata, æſtu generali, maxime vero manuum ac pedum, faciei rubore, pulſu frequenti, aut juxta quoſdam febricula, accidit temperamentis aridam & denſam carnem habentibus; hæc *Aetius*. Id morbi autem mihi pendere videtur ab ariditate & erethiſmo ventriculi, a defectu potus aquoſi, & a diſpoſitione ſpaſmodica generis nervoſi.

Suadet *Aetius* in paroxyſmo, id eſt durante digeſtione, frictionem, & vincturam extremorum, ſitu erectiorem, geſtationem in lectica, dein humectantia & diluentia adhibenda, ut inunctiores corporis ex oleo cum pauco nitro; extra paroxyſmum juvant multus potus aquæ calidæ, lavipedium & maniluvium frequens. Ipſe *Aetius* dicit ſe juvaſſe in intervallis illos ante paſtum lavando, morbo recedente vinum exhibetur; cibi autem ſint facilis coctionis, & in tres vel quatuor paſtus dividantur.

10. *Gaſtrodynia atterens*, Vide Jonſton idea medicinæ, pag. 445; *Stomachi attritio* Boneti Polyalth; *Periodynia ſtomachi* Hippocratis, quæ ejus vehementem & circum tenſum dolorem ſignificare, ſcribit Gorræus. *Foibleſſe d' eſtomach*, Diction. de Santè, ubi fuse ſigna & curatio. L.

Hæc ſpecies etiam inter digerendum accidit, ſed cum extremorum frigore, anhelituſque difficultate, unde a præcedente diſcrepat: an diverſa ſpecies a gaſtrodynia ſaburrali, flatulenta, &c.? *Jonſtonus* ſuadet inunctionem epigaſtrii cum oleo nardino, & intus piperis drachmam. *Hecquetus* potum copioſum & emollientem in paſtu; in dolore vero theriacam recentem.

11. *Gaſtrodynia a peregrinis*; *Celiacus affectus* Celſi lib. 4. cap. 12. D.

Fit a deglutitis corporibus omnino ab hominum uſu alienis, ut *ferro*, obſervante *Scholtzio*; *monetis cupreis*, *argenteis*, *cultello*, *fibula*, *clavis*, *aciculis*. Vide Ill. *Tiſſot*, *Avis au peuple*, num. 365. A *lapillis Carſtano*. *Heſſio*, &c. obſervantibus. *Pilulas deauratas*, ac reſinoſas, plures menſes in ſtomaco commoratas huic morbo anſam dediſſe obſervarunt *Bellonius*, *Mollenbroerkius*; *fruſtum Hildanus*, *centur.* 3. *obſervat.* 33. *zingiberis libram Platerus obſervat. lib.* 3; *veſiculas pediculis plenas Heurinus*; *lacertas ac ſerpentes*, quibus tres mille homines interfecti ſunt, *Geſnerus*, *Hiſtor. animal. de lacertis*. *Salamandras* demum emeticorum vi rejectas nuper recenſuit *D. Batigne*, *Mem. de la Soc. R. de Montp.*

De gaſtrodynia quam tæniæ, lumbrici, erucæ, ſimiliaque repetilia in ſtomacho latitantia ſæpius excitant, *vide Cardialgia verminoſam*.

Vidi impune deglutitas aciculas, calamum ſcriptorium, ſcyphos vitreos; teſtam mytuli, nucleos perſicæ, aliaque multa: ſed non ita felices ſunt omnes, & pluribus gaſtrodyniæ enormes ulceroſæ, lethales ab hiis erroribus ſuperveniunt; quæ diſſolvendis hiſce corporibus apta ſunt, ut conchyliis ſuccus limonum, atque tuto deglutiri queunt hic indicantur, nec non lubricantia quæ viam ad inferiora parant & aperiunt.

11. *Gaſtrodynia a xiphoide* Ballonii Epidem. lib. 2. pag. 242; Barbette Anat. pract. l. 1. c. 4. C.

Plebs Occitaniæ hunc morbum vocat, *la palette d. eſtomac torbèe*.

Non rarum hunc morbum teſtantur *Barbette* & *Bonetus*; rarior tamen eſt quam vulgus putat. Hac cartilagine xiphoidea introrſum luxata vel depreſſa ventriculi dolor conſtans ſupervenit cum vomitu, anorexia, & ſi morbus perſeveret, atrophia; aſſumpta eſculenta &

ta & potulenta illico ſurſum rejiciuntur, dolor ae menſes & annos diſcruciat. Suadet *Barbette* ut ampla cucurbitula ſemel vel bis epigaſtrio admoveatur, dein emplaſtrum adſtringens applicetur, omnia ſymptomata ſiluiſſe a reducta per manum dextri Chirurgi hac cartilagine, docet *Benetus*. Similis huic dolori eſt hepatalgia calculoſa, notante *VVepfero*.

Mulier quæ lapſa erat in partem pectoris anticam dolebat epigaſtrio, dolor a levi tactu creſcebat, ea per intervalla ſudabat, calebat, facies rubebat, erat oris amaror, anorexia, nauſea; idemtidem deficiebat pulſus, imminebat ſyncope, a cathartico pejus habuerat. Accitus præſcripſi phlebotomiam unam & alteram, & ſic ſanata eſt.

13. *Gaſtrodynia pulſatilis* Boneti Sepulchret. Tom. II., obſ. 45. pag. 80. L.

Cognoſcitur ex moleſta ſenſatione corporis in epigaſtrio pulſantis, quæ certe moleſtia a dolore alias ſpecies comitante diverſiſſima eſt. Hanc obſervavi bis vel ter, & non rara eſt in hypochondriacis: hyſtericiſque; vulgo tribuitur pulſationi arteriæ cœliacæ, quam refert *Bonetus* pugni magnitudine dilatatam: certum eſt & arterias gaſtricas & aortam, etiamſi non aneuriſmaticæ ſint, in his conſtitutionibus ſenſu exquiſito præditis, hunc moleſtum pulſum facere.

14. *Gaſtrodynia hyſterica*. *Colica hyſtrica* Sydenhami cap. 7, pagin. 132, & in proceſſionibus pag. 669. L.

Eſt morbus hyſtericas, ut morbo prægreſſo potiſſimum dyſtocia debilitatas mulieres afficiens, dolore circa ſcrobiculum cordis atrociſſimo, & vitideſcentium humorum rejectione ſtipatus. Colica bilioſa inteſtinis inſidet, gaſtrodynia vero ſtomacho; in gaſtrodynia maxima fit animi dejectio & proſtratio, vel deſperatio; per diem unum, alterumve faceſſit dolor, qui poſt paucas ſeptimanas revertitur, nihilominus ſæviens quam antequam ſolveretur paroxyſmus. Adde quod ſedato morbo ſuperſit in epigaſtrio ſenſibilitas minimam preſſionem refugiens, & quod aurigo non raro huic morbo comitem ſe adjungat per aliquot dies. Differt ab ileo & a colica bilioſa, ut attendenti patebit.

Cura. Poſſetum ſeu ſerum lactis ope alæ ſeu cereviſiæ eductum affatim hauriatur; apud Gallos vero aqua pulli vel ſerum lactis vulgare, quod dein vomitione rejiciatur; quo peracto laudani liquidi guttæ xxv in aqua cinnamomi hauriantur, quod paregoricum repetendum eſt, donec morbi ferocia ſuperetur; ſi vires ferant, initio phlebotomia præmittenda eſt.

Extra paroxyſmos, ſi revertantur, ſumatur bolus ex zedoariæ drachma una, vel ſemiſſe, cum ſyrupo e conditura citri mane & ſero per menſem, ſuperbibendo ſequentem infuſionem; ſcilicet zedoariæ ſemi-uncia infundatur in vini canarini unciis quatuor per horas duodecim, colatura ſerverur pro uſu, vel ſume balſamum Peruvianum, ut in rachialgia Pictonum.

15. *Gaſtrodynia chlorotica*. L.

Eſt ea ſpecies quæ a catameniis, hæmorrhoidibuſve retentis ſupervenit chloroticis, eaſque fere ſemper divexat, dolore quidem tolerabili, ſed conſtanti, ab epigaſtrio ad dorſum infra ſcapulas extenſo; quandoque cum epigaſtrii ſenſibili intumeſcentia adeſt dyſpnœa a levi motu, laſſitudo, crurum gravitas, faciei pallor, œdematia pedum, anorexia. Curatur ut chloroſis maxime uſu repetito chalybis.

16. *Gaſtrodynia hypoceondriaca*; *Colica hypochondriaca* Sydenhami Proceſſus integri de colica hyſterica, pagin. 670: *ab emphraxi ventriculi*, de Meyſerey n. 413.

Valde affinis eſt morbus gaſtrodyniæ hyſtericæ, ſed viros hypocondriacos afficit, & ſuadet *Sydenham*, ut inquirant Medici methodum curativam ipſi convenientem, cui quaſi genuine morbus cadat, tametſi chalybs imprimis confert.

17. *Gaſtrodynia febricoſa*, Morton de protef. febr. pagin. 33. hiſt. 16. Journ. de Med. Janu. 1761. pag. 25. A.

18. *Gaſtrodynia a frigore*. De Myſerey num. 411. B.

19. *Gaſtrodynia metaſtatica*, de Meyſerey num. 411. ab arthritide, ſcabie, herpete, fonticulis, ulceribus, mariſcis, repreſſis. A.

20. *Gaſtrodynia gaſtrocelia*, De Meyſerey num. 411. Vide *Gaſtrocem*. A.

Nota. Nomen colicæ dolorem coli tantum olim deſignabat, ſenſim idem nomen dolorem ilei, hepatis, uteri, ſtomachi, & neſcio quot aliarum partium ſignificavit, quo abuſu nihil in ſcientia medica pernicioſius eſt; cum enim cuique generi nomen proprium conveniat, ni confundi omnia velimus; cum genera morborum, diverſa viſcera afficientium, diverſa omnino ſint, diverſa debent eſſe nomina generica morborum diverſa viſcera afficientium, quorum ſaltem ſymptomata notabilia & connexa ſunt cognita, ſecus nomina cephalalgiæ, cardialgiæ, arthritidis, &c. proſcribenda.

XXII. COLICA; *la Colique*, *Douleur au ventre*, *Colique inteſtinale*.

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt dolor, vel moleſtia inteſtini, potiſſimum craſſi, regiones afficiens, & ab illius ſitu, figura & officiis determinata.

Cum inteſtinum tenue & craſſum diverſas ſedes occupat, & diverſis viſceribus abdominis contiguum ſit, difficile eſt ex ſenſu ægrotantis partem affectam determinare; & errare in hac aſſignanda quotidianum eſt; verum ratiocinio phyſiologico adjuvante ex cogniti morbi cauſa, principiis & ſymptomatis, cognitiſque inteſtini ſtructura, ſitu, uſu, poſſumus ſymptomatum nexum intelligere, & ex hac poſſibilitate intelligendi nexum ſymptomatum eruitur partis affectæ cognitio, in hoc & alio quovis morbo: dolendum quidem eſt quod morborum plura genera

nera non niſi theoriæ interventu ab invicem diſtinguantur; multo tutius & clarius eſſet ea a ſymptomatis ſolis definire; ſed ad hoc obtinendum deſideratur hiſtoria morborum accuratior quam quæ hactenus datur.

Colicæ nomen *Plinii* tempore novum erat; Græci hoc morbi genus ignorabant, ſeu nomine proprio non inſigniverant. Dolorem inteſtini tenuis cum conſtipatione & vomitione aſſidua *ileum* nominabant, vel paſſionem iliacam, ut Arabes dolorem longanonis, ſeu inteſtini craſſi *paſſionem colicam* nuncupabant. Addiderunt quidam colicæ definitioni alvi conſtipationem, ut torminalem colicam a vulgari diſcernerent; ſed hæc diſtinctio non pertinet ad genus; quippe ſi detur dolor vehemens, conſtans, etiam torminoſus; id eſt, ad alvi dejectionem vergens, & ſit morbi præcipuum ſymptoma, is merito colicæ annumerandus eſt, & a fortiori, ſi alvus ſimpliciter ſit libera, ut quandoque obſervatur, ſecus nullum erit genus ad quod is dolor pertineat, aut genus novum citra neceſſitatem erit admittendum.

1. *Colica flatulenta*, Sennerti de dolore colico; 1ª ſpecies, Bonet Sepulchr. Obſ. 1. & 2, *a veſiculis aere turgidis*, Collect. Acad. Tom. 3. p. 499.; *a colo obſtructo*, Journ. de Med. May 1755; *a ſcabie repulſa*, Frid. Hoffmann. II. 287; hac obiit Epiſcopus Monſpelienſis D. de Charancy; invenimus maculas rubras, puſtuloſas in ventriculo & inteſtina flatibus diſtenſa. *La Colique venteuſe*. A.

Cognoſcitur ex eo quod 1. clyſmatis aut alvi vejectione flatuumque per inferiora ejectione ſedatur, quod non accidit in gaſtrodynia flatulenta. 2. quod coli tractum ſequatur, ceu abdominis peripheriam, unde fit ut imam partem ſtomachi qua tranſit colum, non raro afficiat, ſed flatuum, borborygmorumque diffluxu, & loci mutatione ſedetur: 3. Etiamſi in gravi paroxyſmo urina ſupprimatur, peniſque contractus & imminutus rigeſcat ſine ullo voluptatis ſenſu, interea nec dolor renum, nec mingendi cupiditas urgeat, nec urinæ ardentes & mutabilis coloris ſint, ut in nephralgia: 4. Preſſione abdominis non exacerbatur dolor, ut in gaſtrodynia hyſterica, & in enteritide: 5. Adeſt alvi ſiccitas, fæcum induratio, conſtipatio: 6. Deſunt ſymptomata & principia procatarctica rachialgiam deſignantia.

Oritur ab alimentorum viſcoſa digeſtione, quæ aeris elaſtici geneſim copioſam infert, cum e contra ubi ſaliva & ſuccus gaſtricus, biliſque bene ſe habent, digeſtio ſine aeris generatione perficitur. Alimenta maxime flatulenta ſunt vinum non ſatis fermentatum, legumina, & fructus molles, cucurbitacei. Hæc ſpecies ſed fugax & levis non raro auriginem accedentem deſignat, ſuppreſſo ſcilicet bilis in duodenum effluxu; experimenta *Sevvartii* in cane & homine docent, denegato hoc bilis influxu flatus in inteſtinis generari; alvi etiam conſtipatio flatulentiæ anſam præbet.

Levis colica clyſmate emolliente, oleoſo, chamæmeli infuſo theiformi, fomento abdominis calido, frictioneque tollitur. Si vehemens ſit dolor, a phlebotomia auſpicetur curatio, aqua pulli affatim bibatur calida, clyſma emolliens injiciatur, & his irritis, laudanum liquidum ad guttas viginti vel triginta hauriatur; dein largo uſu olei amygdalarum recentiſſimi quarta quavis hora, aqua pulli continuata, clyſmatis ad ſemilibram, ſed rarius immiſſis lubricetur alvus; quo facto & dolore ſedato lenis catharſis inſtituetur, & convenienti tempeſtate acidulis bilis fluxilitas & primarum viarum mundities concilietur.

2. *Colica pituitoſa* Sennerti ibid. 3ª ſpecies; Fernel. pathol. lib. 6. cap. 9; Salmuth. centur. 1. obſ. 78; Bonet. Sepulchret. obſ. 23; *Colique glaireuſe*. A.

Ea eſt quæ cenſetur oriri ab humoribus craſſis & viſcidis inteſtino craſſo impactis. In hac dolor pali infixi, vel terebræ perforantis ſpeciem exhibet, ob violentam ibi loci, ubi pituita iſta hæret, diſtenſionem, & flatus ut plurimum ſimul retenti expanſionem. In aliis ſpeciebus licet dolores graves & acuti ſint, interea non *fixi* & *perforantes* quaſi ſunt; adde quod colica iſta pertinax eſt.

Ettmullerus dolorem illum a pituita, ſeu mucagine copioſa viſcida, non acri, *gravantem* eſſe contendit, & merito, quaſi conjuncta ſit cum acrimonia acida; dolorem non ſolum gravativum, ſed & etiam ſimul *contundentem* infert, non tamen negat eſſe etiam fixum, continuum, pertebrantem, atque exiſtimat eſſe ſæpius in hypochondrio ſiniſtro, eumque frequentiſſime hypochondriacos divexare, cum e contra colica flatulenta dolorem diſtendentem, & quaſi diſrumpentem inferat: Salia neutra in prophylaxi indicantur.

3. *Colica ſtercorea* Ettmulleri de inteſtinorum doloribus, tom. 1. pag. 139. A.

Eſt illa quæ a ſcybalis induratis inteſtina difficulter præterlabentibus oritur. Hanc aliquoties vidi apud mulieres, quæ per vim in quibuſdam Monaſteriis *Refugiis* dictis detinentur, ob mœrorem & vitam ſedentariam; fæces induratæ demum dolores vividos ſine febre excitant, quandoque cum cruentis aliquot dejectionibus, quod malum palpo fere cognoſci poteſt, & a catharticis leviſſimis exacerbatur, ſed longo & largo uſu olei amygdalini, fomentorum & clyſmatum emollientium, poſt aliquot dies evaneſcit ſine flatuum ſaltem notabili emiſſione, emiſſis ſenſim ſcybalis ſtrobylos cupreſſi referentibus.

4. *Colica verminoſa* Sennert. 2ª ſpecies doloris colici; Fabricius Hildanus Dentur. 1. obſ. 57. An *Strophus* Celſi? A.

Eſt ea quæ a vermibus, potiſſimum lumbricis, uritur, cujus character eſt dolor varius, nunc rodens, nunc pungens, & a loco in locum ſerpens ſine alvi aſtrictione; ſæpius ſunt dolores fugaces, varii, cum ſubſultu in abdomine,

mine, non raro cum cardialgia, nauſeis, febricula, excrementis apud infantes griſaceis, halitu oris ſingulari, faciei nunc pallore, nunc rubedine. His ſignis addit *D. Brun Med. Lugdunenſis* dejectiones alvi nocturnas pro ſigno pathognomonico: pulſus intermittens quandoque jungitur.

Utplurimum hæc ſpecies ob alvi laxitatem permittit uſum catharticorum ex ſenna, ſemine contra vermes, aquila alba, &c. niſi dolor conſtans fuerit; quandoque ſi gravis febris, delirium, convulſio immineant, in paulo provectioribus, emeticus ſyrupus Glauberi feliciter præſcribitur; ſæpiùs ſufficit ſuccus limonis cum oleo in ipſo paroxyſmo, clyſmata etiam dulcia, non raro lumbricos catharticis reſiſtentes, educunt; tres guttulæ petrolei intus ſumptæ, extus vero in juvenibus illatæ, proſunt.

5. *Colica bilioſa* Frid. Hoffmann. pag. 286. non vero Sydenhami, quæ *chordapſus* eſt; *Colicus dolor ab acri & ſcorbutico humore* Sennerti, Tralles de opio T. I. p. 239; *Colica atrabilaris* De Meyſerey n. 420.

Hæc ſpecies adoleſcentes vividos, calidos, iracundos, liquoribus ſpirituoſis indulgentes, viros bilioſos, æſtate fervente excalefactos, cum febre fugaci adoritur, aut ſine pyrexia. Symptomata ſunt vox rauca, cardialgia, cacoſitia, vomitio bilioſa, porracea, ſingultus, calor, ſitis, oris amaror, urina pauca, ruſſa, cum alvo non omnibus adſtricta; unde differt a chordapſo; imo cum dejectionibus bilioſis & crebris; dolor vero inteſtinum tenue ſæpius afficit, ut duodenum; abdomen nec tenſum eſt, nec fervidum, ut in enteritide; urinæ fluunt, caput vertigine tentatur, pulſus nec durus, nec tenſus, licet frequens; morbus acutus eſt: ſuccedit ſæpius aurigo.

Curatio exigit ſtatim phlebotomiam, clyſmata emollientia ex malva, ſemine lini, radice althææ, oleo; juſcula quibus incocta acetoſæ folia; potum acidulatum, ut ſerum lactis, limonatam, oxycratum, aquam nitratam, aquam pulli, fomenta emollientia, cremores hordei, emulſiones cum narcotico; urgente dolore laudanum, decoctum capitis papaveris in aqua oryzæ frigida; præmiſſa leniſſima catharſi & decocto caſſiæ, ſi revertatur dolor, ſemicupia proſunt.

6. *Colica phlogiſtica*, Sennert. ſpecies 4; *Phlogoſis inteſtinorum* Felic. Plateri; *Colique inflammatoire*, Cl. Tiſſot Avis au peuple.

Differt ab enteritide ratione gradus tantum, ex eo quod ſcilicet non ſit pyrexia acuta cum pulſu frequenti citato, totius corporis ardore, ſudore, &c. Diſtinguitur ab aliis ſpeciebus meteoriſmo abdominis, intolerantia palpi, vel magna ſenſibilitate, cum renitentia abdominalium viſcerum verſus umbilicum, urinæ difficultate, ſiti, &c. Curatur amplis phlebotomiis, irrigationibus emollientibus clyſmatis, aqua pulli, ut enteritis; colicæ flatulentæ calidis medicaminibus tractatæ non raro evadunt phlogiſticæ. Cathartica acria, intempeſtive aſſumpta, ut in alvi conſtipatione, hanc ſæpe excitant. De hac vide *enteritidem*.

7. *Colica ſpaſmodica* Frid. Hoffmanni de inteſtinorum dolore, pag. 287; *Colique convulſive*. Bonet Sepulchret. pag. 266. obſ. 2. A.

Alia eſt quam a ſero acri inteſtinis impacto deducit *Hoffmannus*; alia vero quæ eſt endemia apud Hungaros; iſta eſt vera Rachialgiæ ſpecies, de qua ſuo loco agemus; illa vero convulſionibus etiam externis eſt ſtipata: in arthriticis, ait ille, & ſcorbuticis obſervatur; inflammationem minatur, & vix curatur, niſi materies *arthritica* ad artus, *ſcabioſa* & *miliaris*, vel *petechialis* ad cutem revertatur; videtur itaque eadem ac *colica arthritica Muſgravi capite 3. de arthritide*. Præmiſſa phlebotomia, nihil utilius cenſet *Baglivi* infuſo theiformi chamomillæ.

8. *Colica plethorica*. *Colica hæmorrhoidalis* Junckeri Tabul. 106. quam podagræ, vel iſchiadis repulſioni tribuit, proindeque cum convulſiva confundit. *Colica ſanguinea* Nenteri Tabul. 26. A.

Eo nomine indigitamus eam quæ a catameniis, lochiis, hæmorrhoidibuſve retentis ſupervenit apud eos qui his effluxibus aſſueti ſunt, quæque illis effluxibus reſtitutis, aut recte ſe habentibus ſedatur. Accidit illa viris & fœminis plethoricis, hypochondriacis, ſæpe cum teneſmo hæmorrhoidali, & ſignis ſanguinis copioſioris.

Ea ſpecies exigit phlebotomias, diluentia, & ea quæ valent fluxus ſanguinis conſuetos revocare.

Colica catamenialis, ſeu a catameniis imminentibus ſæpius & inteſtina & lumbos & viciniam uteri ſequitur, quandoque atrox eſt, ſolvitur autem phlebotomia, eruptione catameniorum. *Vide Hyſteralgiam*.

9. *Colica Lapponica* Ill. Linnæi Flora Lapponica. pag. 69. de Angelica. C.

Morbo laborant ſæpius Lappones ſilvatici vehementiſſimo *Ullem* vel *Hotme* dicto, qui ſpecies colicæ eſt, & ad colicam ſpaſmodicam Scheuchzeri proxime accedit: corripiuntur enim interanea circa regionem umbilicalem ſpaſmis diriſſimis; qui extenduntur ad pubem uſque, paroxyſmis parturientium ſane vehementioribus, ita ut miſer Lappo vermis inſtar, per terram repat, & urinam ſæpe ſanguinolentam reddat; licet calculi nulla omnino ſit ſuſpicio apud hanc gentem a calculo & podagra nativo privilegio defenſam: poſt aliquot horarum, quandoque diei, ſpatium; terminatur morbus ptyaliſmo ingenti per horæ quadrantem durante; dicunt Lappones quod hic morbus in Alpibus eos non aggrediatur, ſed tantummodo dum in ſilvis per æſtatem degunt, hauſta ſcilicet ibidem aqua ſemiputrida, vi radiorum ſolarium incalefacta, vermiculo *Gordio* dicto ſcatente. In hoc morbo variis utuntur medicamentis & omnibus quidem fortiſſimis, ut radice angelicæ, cineribus aut oleo tabaci, caſtoreo liquido, &c. Colica convulſiva, quam in *Itinere Alpino* deſcribit *Scheuchzerus*, plures monachos abſtulerat uſos in culina vaſis

vaſis cupreis, & is morbus ad Rachialgiam pertinere videbatur. Certum fecit *Laurentius Montin*, hunc Lapponum morbum oriri ab aſſumpto cum aquis *Gordio* ſeu ſeta aquatica, quo extracto ſanatur.

10. *Colica Japonica* Kæmpfer. faſc. 3. amœnit. obſ. 11. C.

Senki Japonibus, id eſt ſpaſmus abdominis & inteſtinorum, ita familiaris ut ex decem adultis vix unus ſit qui ea non aliquando laboraverit.

Tribuitur uſui cereviſiæ ex oryſa paratæ, unde advenas ea utentes etiam adoritur.

Illa ſpecies diſtinguitur ab aliis, 1. quod non ſolum inteſtina lancinet, ſed etiam in inguine ſimul motus convulſionis excitet: 2. quod abdominis ipſos muſcolos dolore afficiat: 3. Perſæpe ſuffocationem hyſteriæ inſtar ægro machinetur convellendo totam regionem ab inguine uſque ad cartilaginem xipoideam: 4. Definit, ubi diu ſævit, in tumores hic illic promiſcue naſcentes: 5. 5. Et quod pejus eſt quandoque deſinit in viris in ſarcocelem quæ fiſtulam contrahit, in fœminis vero abit in fœdam catervam ficorum ſeu tuberculorum in ani, vulvæque labiis naſcentium (quæ Sarcocele *ſobl* dicta eſt, ægri *ſobimots*) & hi ficus extra colicam pariter frequentes ſunt & endemii in Japonia.

Therapeja in omnibus fere morbis familiaris apud incolas Corææ, Sinæ, & Japoniæ hauritur ex duplici remedio, ſcilicet ex *moxiburio* & ex *acupunctura*. Moxa eſt turunda conica ex filamentis artemiſiæ officin. carptæ digitum craſſa, quæ apice accenſa apponitur comburendæ parti quam baſi contigit; hæc vero ambuſtio tam lenis eſt, ut infantes hanc ſine fletu tolerent, teſte *Alpino* apud Ægyptios moxiburium obſervante, & *Kempfero* in Japonia. Arabes moxam parant ex panno goſſypino iſatide tincto, vulgo *coton bleu* Indi vero ex medulla ſcirpi paluſtris.

Acus ſunt argenteæ vel auræ quæ in carnes adiguntur ad ſemi-pollicem, raro ad pollicem, eo fine ut flatus & vapores, quibus fere omnes morbos tribuunt, foras erumpant; plures autem & tum numero, tum ordine ſuperſtitioſis, inſtituuntur acupuncturæ, quibus illico vel ſanari ægros, vel ſublevari teſtatur *Kæmpferus*. Alibi vero in India ſubſtituuntur plura eodem ordine moxiburia. Japones in epigaſtrio anticolicam acupuncturam celebrant, & novem punctionibus pollicem diſtantibus, figuram quadratam repræſentant; in aliis morbis alias partes acupungunt; aliaſque figuras delineant.

11. *Colica meſenterica*, Vid. Bonet. Sepulchret. obſ. 2. de dolore colico; id. ob. 7. 22. 28. 30. num. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. item, obſ. 34. 35. in quibus de meſenterii abſceſſu. C.

12. *Colica ſcirrhoſa*, Bonet. Sepulchr. obſ. 8. La Motte, obſ. 10. des Tumeurs.

Eſt dolor ab ſcirrho inteſtinis adnato.

Tumor eſt durus, per ſe indolens, integumentis abdominis profundior, inteſtinum premens, unde dolor a fæcibus, flatibuſve cohibitis.

Hæc obſervatio *Mauqueti de la Motte* proditerrem Chirurgorum, qui hujuſcemodi tumorem pro phlegmone habentes; aperuerunt lapidis cauſtici interventu; aperto vero fæces cum pure exierunt, & ægra intra triduum ab operatione obiit.

Similes tumores reſolutos fuiſſe continuo uſu emplaſtri de diachylo, mililoto, ex mucilaginibus obſervat *idem obſ.* 109. ſumptis intus aperientibus, *obſ.* 110.

13. *Colica pancreatica*. Vide Bonet. Sepulchret. pag. 150. obſ. 31. 35. 38. &c. *Ventris dolor ob apoſtema pancreatis* Heurnii in Aphor. 41. S, V. Hippocrat. Highmor. Diſquiſ. anatom. lib. 1. part. 2. D.

Eſt moleſtia perſeverans in abdomine circa regionem pancreatis ab ejus viſceris induratione, ulcere, abſceſſu, quæ poſt paſtum creſcit, & vomitionem aut nauſeam non raro excitat; in macilentis ſummo mane, flexis genibus, palpo poteſt explorari ſedes hujus morbi alias obſcuriſſimi.

14. *Colica pulſatilis*. Vide Bonet. Sepulchret. Ventris dolor pulſativus, obſ. 48. 50. 51. 52. L.

Raro dolor eſt vividus, ſæpius ſenſatio moleſta referens pulſationem in abdominis axi, arteriæ pulſibus reſpondentem, quæ ab arteriæ aortæ aneuryſmate ſæpius dependet. Si circa cartilaginem xiphoideam fit ea pulſatio, vulgo cœliacæ aneuryſmati tribuitur; aſt quandoque mucroni cordis tribuenda venit; aneuryſma abdominale pugni magnitudine cruſta oſſea tectum invenit *Fallopius*. Pulſationes aut ventris ſaltus & palpitatorii motus fugaces arteriæ pulſibus non reſpondentes ſunt quandoque tribuendi motibus ſpaſmodicis uteri, ut vidi in menorrhagia abortiva; ut narrat *Marcell. Donatus Hiſtor. mirab. lib.* 4. *cap.* 26. quandoque ab inteſtinis in globum convolutis, ſeu a globo hyſterico; ſed hæc ſymptomata aliorſum pertinent.

15. *Colica calculoſa* Bonet. Sepulch. de Dolore colico, obſ. 14. Chomel. Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. A,

Præter ſex obſervationes a *Boneto* recenſitas, vide alias, dum de Chordapſo calculoſo, Gaſtrodynia calculoſa, &c.

Huc referri poſſunt colicæ a corporibus duris ingeſtis, ut a nucleis ceraſorum, prunorum: *Vide Bonet. Sepulchr. obſ.* 17. a lapidibus, cultris, ferramentis deglutitis, *ibid. obſ.* 18. *& obſ.* 8.

16. *Colica gravidarum* Puzos pag. 79. A.

Si dolor ſupra umbilicum tranſverſim abdomen cingens per intervalla recurrat, præceſſeritque conſtipatio, flatulentia incuſanda eſt.

Juvant in hoc caſu clyſmata emollientia, oleoſa, largus potus aquæ pulli, theæ, olei amygdalini, ad tres quatuorve uncias pluries in die; theriaca recens, laudanum; ſed ſi diæta tenuis, & ea auxilia non juverint, revertente dolore, phlebotomia inſtituenda; hoc ſedato purgandum ex decocto caſſiæ cum manna, vel aqua mineralis haurienda ex ſale Ruppellenſi, ſeu polychreſto, cum uno vel duobus tartari ſtibiati.

biata granis, ex qua per cyathos hauſta calida alvus laxatur, minime vero vomitio excitatur.

Si vero temperamentum biliofum, ſi curæ, mœrores, terror, iracundia, prava alimenta, eaque acria, calida incuſentur, dolorque pungitivus, inteſtina tenuia, ſtomachumque moleſtet, cum vomitione ſaburræ vel crudæ, vel bilioſæ virideſcentis, colica bilioſa, hepatalgica cum febre adeſt, quæ phlebotomias promptas, largas exigunt, prout urgentia caſus ſuaſerit, dein curatio antecedens adhibenda.

17. *Colica hyſterica*. A.

Eſt vehemens dolor in inteſtinis, vel leviſſimum palpum refugiens, per intervalla, & ſubito ſine cauſa evidenti recurrens, qui in intervallis maximam partis veluti teneritudinem & tactus intolerantiam relinquit; quique alternat cum viſus obnubilatione, ſyncope, animi dejectione; in hoc morbo, ut in gaſtrodynia hyſterica, materies virideſcentes, non quidem ſurſum, ſed per anum ejiciuntur; hoc vero ſingularis ſpeciei ſignum eſt, quod dolores atroces abdominis minime ad dejectiones illas tendant, & nunc has, nunc illas abdominis partes ſubito invadant.

Nuper vidi puellam longo morbo & catharticis debilitatam, cachecticam, cui hæc omnia ſymptomata acciderant, quæque velut in agone mortis conſtituta grano laudani & potu cardiaco ex theriaca & aqua naphæ ab illa colica & febre, quam Chirurgi putridam judicabant, fere illico ſanata fuit.

Vide colicam hyſtericam Sydenhami, quæ cum iſta congruit, niſi quod illa ſtomachum, iſta inteſtina afficiat, & vero globo hyſterico ſtipetur.

18. *Colica accidentalis* VVilliſii Tom. II. cap. 15. de Colica. D.

a *Colique d'indigeſtion*. D. Tiſſot Avis au peuple, §. 305. &c.

Quæ pendet ab alimentis vel flatulentis, vel majori copia ſumptis, quæque ſponte non accidit, ſed poſt errorem ſimilem, citoque evaneſcit. Accidentalis eſt ab indigeſtione, ea torminibus ſtipata abit in diarrhœam torminoſam, qua curatur; ſi vero nauſea, chephalalgia, vertigine ſtipetur, ſæpius poſt cardialgiam vomitione ſanatur.

b *Colica a frigore*, *Colique après le froid*. Tiſſot ibid. §. 312. Baglivi Prax. p. 100. libr. 1.

Dolores ventris a deambulatione nudis pedibus ſuper pavimentum frigidum facta, appoſitis lateribus calidis plantis pedum ſtatim ſanantur; creſcente namque calore in pedibus ſenſim minuitur dolor in ventre.

19. *Colica meconialis*; *Tormina recens natorum*; *Tranchées dens enfans*. A.

Cognoſcitur ex recens nati ejulatibus intra ſex primas ab ortu ſeptimanas, & fæcibus vireſcentibus.

Præcaventur ſæpius a lacte materno, quod meconium magis diluit, & benignius expurgat quam lac ſpiſſius. Curatur vel ſudatur oleo amygdalarum, quod eum ſyrupo capillorum veneris, vel de althæa mixtum, omni bihorio ad drachmas duas vel tres offertur, vel decocto ex caſſiæ pulpæ drachmis duabus in aquæ unciis quatuor, quod pari doſi & intervallo hauritur. Fiat etiam cataplaſma umbilico imponendum ex ovis cum croco & oleo ſemi coctis, nec non injiciantur leniter clyſmata emollientia.

20. *Colica lactentium*; *Colique dens enfans qui tètent*.

Illa eſt quæ ultra ſex primas ſeptimanas lactentes diſcruciat, & a meconio minime pendet; nam intra illud tempus meconium omnino expurgatum eſt. Cognoſcitur ex ejulatibus ſubito obortis cum tenſione abdominis, ejuſque ſenſibilitate a tactu creſcente, ex excrementorum virore, ex vomitione ſuperveniente, citra dentionis ſigna. Hæc colica lacti craſſiori, vel aceſcenti, aut pultibus tribuenda eſt, adeoque vitia lactis, & nutricis ſunt exploranda.

Curatur clyſmatis emollentibus ex decocto malvæ, ſeminum lini, oleo amygdalarum cochleatim hauriendo, fotu umbilicalis regionis ex intrita ovis, oleo, croco confecta, ſubcalida, uſu ſolius lactis ſine pultibus, aqua pulli, decocto oryzæ pro potu, granis tribus vel quatuor theriacæ recentis.

Nam colicam mentiatur enterocele imperfecta examinare opus eſt, num etiam a dentitione illi ejuiatus oriantur, eſt inquirendum.

21. *Colica febricoſa*, Morton Pyretol. pag. 33. Hiſt. XVII.

22. *Colica enterocelica*, vide Ileum hernioſum.

XXIII. HEPATALGIA; *Dolor hypocondrii dextri* Boneti Sepulcret. tom. 2. *Douleur de foye*.

Morbus eſt cujus præcipuum ſymptoma eſt moleſta ſenſatio, gravativa, tenſiva, aut alia quævis in regione hepatis; differt ab hepatide defectu pyrexiæ acutæ.

1 *Hepatalgia calculoſa*. *Colique hèpatique*. C. P. Vide Mem. de l'Acad. de Chirurgie T. I. p. 177. Haler. in Boerhaave Tom. III. pag. 166. Morton Phthiſiol. L. III. n. 13. Bonet. Sepulchret. T. II. Sect. 8.

Cognoſcitur 1. ex atroci ſæpius dolore circa locum ubi canalis choledochus inſeritur duodeno; 2. ex eo quod dolor ille ad coſtas ſpurias & epigaſtrium extendatur; 3. quod tribus ſæpius a paſtu horis recrudeſcat; 4. quod auriginem comitetur aut ſequatur.

Pendet a conatibus naturæ ad expellendum in inteſtina calculum biliarum, unde ductus biliarius incredibiliter dilatatur.

Mœrores, vita ſedentaria, quæcumque valent bilis concretioni favere ſunt hujus morbi principia.

Curatio exigit longum uſum emollientium, diluentium, eccoproticorum, quibus præmiſſis balnea domeſtica repetita conveniunt, & dein æger

æger in ipſo balneo catharticum bibat, ut calculus in ipſo balneo foras eliminetur: qua methodo *Ill. Raſt Lugdunæus Medicus Montpel. Doctor* plures ſanavit. Hoc morbo periit Celebris Pictor le Brun, *Duhamel Hiſt. Acad.* Vide hiſtorias apud *Bianchi Hiſt. hep. Tranſ. Philoſoph. n.* 142. vomitione aut forti exſpiratione atrocibus doloribus hepatalgicis finem imponi monet *Haller. Phyſiol. Tom. III. pag.* 462. proſpere ſuccedunt clyſmata ex urina recenti & infuſum florum ſalviæ : *Varnier Journ. de Med. Juill.* 1755.

Signa præcipua hujus morbi ſunt juxta *Tacconium* 1. aurigo in decurſu morbi, 2. dolor mucronatæ cartilaginis & ſterni, 3. ſpaſmodica tenſio dextri lateris, 4. laſſitudo ſpontanea. Vide opus *Cajetani Tacconii de raris hepatis morbis Bononiæ* 1740.

2. *Hepatalgia ſcirrhoſa*; *Scirrhus hepatis* vulgo; *Scirrhe aufoye*. Haller Comm. in Boerhaave T. 3. p. 165. G. P.

Cognoſcitur 1. tumore & duritie in hypochondrio dextro, 2. dolore gravativo, obtuſo & tenſivo conſtanti, 3. decubitu in latus oppoſitum difficili, 4. dyſpnœa, & tuſſi ſicca, 5. inappetentia cum ſatietate a modico paſtu & preſſionis ſenſu in ſtomacho ac dyſpnœa : 6. color faciei pallidus, cachecticus, auriginoſus: 7. urina aurantii coloris, craſſa cum ſedimento mucoſo : 8. ſucceſſu temporis œdematia pedum, macies partium ſuperiorum, aſcites, amphimerina hectica. Addit *Hallerus* ſe hunc morbum vidiſſe cum atrocibus doloribus, periodico decurſu, vomitione, &c. ac putat eſſe idem cum colica bilioſa Sydenhami anno 1670. *Vide Gliſſonum pag.* 265.

Præceſſerunt ſæpius intermittentes febres diuturnæ, hæmorrhagiarum ſuppreſſio, topicæ contuſiones, vita deſes, victus ex cibis craſſis.

In curatione ſi temperamentum ſiccum, bilioſum, parcius utendum martialibus, indulgendum juſculis & apozematis cum herbis & radicibus leviter aperientibus, ſero lactis cum aſellis, tartaro chalybeato, &c. Si temperamentum ſit frigidum, pituitoſum, aquæ thermales, juſcula martialia, radices aperientes majores, præmiſſis & interpoſitis catharticis conveniunt.

3. *Hepatalgia infarctus*; *Tumor hepatis ſimplex* Sennerti cap. 5. *Intemperies hepatis* Sennerti lib. 3. pag. 6. *Infarctus hepatis* Junckeri tabul. 39. *Riedtkuchen* Sileſiæ; *Obſtruction du foye*. C.

Omnia prioris ſymptomata, ſed remiſſiora; regio hypochondrii dextri minus firma, nulla œdemata, nec hectica; de cætero anguſtia præcordiorum cum dyſpnœa, dolor gravans & obtuſus; æſtus volaticus faciei, cum rubore fugaci & calore in volis manuum; ſitis vaga, os ſiccum & amarum, tuſſis ſicca, ſaliva viſcoſa, inappetentia, cardialgia, laſſitudo & gravitas artuum, dolor a tactu creſcit, alvus ſæpe adſtricta.

Ille morbus vel eſt cum hepatis *inflatione* ſeu expanſione quod junioribus accidit, ubi tumor hypochondrii viſibilis eſt, vel eſt cum hepatis *conſtrictione* ſpaſmodica *Bianchi Hiſt. hep. pag.* 338. adeoque renitentia ad ſclerisma accedente; nulla utrobique tumoris circumſcriptio, uterque ſtatus minus eſt periculoſus & pervicax quam hepatalgia ſcirrhoſa; phlebotomia initio conducit, juſcula ex cichoraceis, martialibus juvant, necnon apozemata, ſerum lactis martialibus & millepedibus onuſtum, quandoque acidulæ martiales, extus emplaſtra emollientia, reſolventia: quæ tamen dolorem non augeant, ne ſuppurationem moveant. Rigor febrilis ſuperveniens tollit dolorem & infarctum: *Hippocrates Aphor.* 40. *ſect. VI.*

Si hepatis *intemperies ſit calida*, quod cognoſcitur ex caliditate ejus, ſeu ex eo quod morbi calidi, cibi calefacientes præceſſerint, ætas ſit juvenilis, animus pathematis vividis, potiſſimum iræ, deditus, quod potiſſimum a medicamentis calefacientibus lædatur æger, quod adſit carnis verſatio, dejectio bilioſa, vomitus bilioſus, urina flava, pyrexia, calor in volis manuum, color citrinus faciei, corporis macies, ſiccitas, linguæ aſperitas; in hoc caſu adhibenda refrigerantia hepatica, ut cichorium, taraxacum, fragaria, acetoſa, fraga, ceraſa, cucurbitacea, ſerum lactis, acidulæ, emulſiones, cibi refrigerantes, aer frigidulus, abſtinentia a pathematis exercitiiſque validis conveniunt: Vide *Chirac Conſult.* 26.

Si hepatis *intemperies ſit frigida*, ut ajebant Veteres, ſeu ſi ſolida ſint inertia, fluida, mucoſa, viſcoſa, vappida, quod conjectamus ex ætate provectiori, abuſu frigidorum extus intuſve uſurpatorum, phlebotomiis repetitis, pulſu parvo, raro, frigiditate ſeu juvamine a calidis & ſiccis, excretis pituitoſis, urina vix colorata, faciei pallore, diſpoſitione ad œdematiam, &c. in hoc caſu uſurpantur quæ ſanguini fluxilitatem conciliant & motum ejus intendunt, attenuando, calefaciendo, roborando, reſolvendo. Huc pertinent radices fœniculi, aſparagi, apii, pimpinella alba, agrimonia, abſinthium, lupulus, chamædrys, fumaria; cortices citri, cinnamomum; martialia, ſtomachica amara, vinum rubrum, aquæ thermales, &c.

4. *Hepatalgia intercus*. Vide Bartholinum. L. Ea eſt quæ ex abſceſſu inter muſculos abdominis hypochondrii dependet; præceſſit inflammatio, de qua vide *Hepatitidem intercutem*, quæ facile ex vulgari diſtinguitur ob tumorem & dolorem a cutis tactu exacerbantem. Curatur ut abſceſſus quicumque arte Chirurgica.

5. *Hepatalgia æruginoſa*. *Colica ſpaſmodica Angelimontanorum* Scheuchzeri Iter Alpinum 1. p. 12. an Rachialgia metallica? A.

Dolor coli ac tenuium inteſtinorum contumax, ſomnum arcens, delirium quandoque afferens; vomitione crebræ, bilioſæ, inappetentia, alvus obſtructa, flatulentia, ardor præcordiorum infra & ſupra cartilaginem xiphoideam, urentes & furentes dolores artuum ſuperiorum & deinde inferiorum, pareſis brachiorum, reſpiratio aſthmatica, ſenſus ponderis pectori incum-

cumbentis. Hæc patiebantur Benedictini qui uſi fuerant pro lacte, butyro, vino, continendis, vaſis æneis, æruginoſis. Cadavera oſtenderunt hepar folliculis concretis farctum, corpuſcula piſiformia, ſubviridia, inteſtinis inhærentia, in pericardio ſerum viride.

9. *Hepatalgia ſarcomatoſa;* Mangeti Bibliothec. Med. pract. lib. 8. pag. 784. 785. &c. *Excroiſſance du foye.* L.

Fuldenreichius in viro, cui hypochondrium dextrum dolore gravativo & tumore afficiebatur cum inappetentia, vomitione biliofa, polydipſia, invenit poſt mortem hepatis molem portentoſam, librarum ſcilicet quatuordecim, præter carnoſam excreſcentiam caput infantis æquantem, in meſenterio: in altero ægro ſimilia ſymptomata; ſed ex umbilico ſæpe materies ſeroſa & alba fluebat: Hepar grande, induratum & triginta ulcuſcula habens inventum eſt. In filia ſimili morbo affecta hepar inſolitæ molis erat, pallidumque & totam abdominis cavitatem replebat.

7. *Hepatalgia apoſtematoſa;* Bartholin. Centur. *Abſces au foye*, Civadier Journ. de Med. Mars 1757. pag. 216. calculi ex cyſtide fellea per apoſtema extracti. D.

Dolor ab aſceſſu hepatis ſtipatur febre, horrore, tumore, uti hepatalgia Petitiana, ſeu a cyſtide fellea turgida, ſed 1. dolor in apoſtematoſa creſcit cum pus efformari incipit, ſedatur vero cum turgeſcit cyſtis. 2. Dolor apoſtematoſæ eſt pulſatilis, non vero dolor a bile collecta. 3. Dolor apoſtematoſæ diutius perſeverat, vires magis dejicit. 4. In ſuppuratione hepatis pulſus eſt minor, phriciaſis diuturnior & ſudore terminatur: in Petitiana cyſtidis turgeſcentia, pulſus fortior, phriciaſis brevior, ſudor nullus. 5. Cyſtidis felleæ turgeſcentia extus apparet ſub ſpecie tumoris ſaccati, firmi, æqualis, circumſcripti: abſceſſus vero magis diffuſus eſt. 6. Abſceſſus in epigaſtri regione vel hypochondrio dextro ubivis reperitur, non cyſtidis felleæ tumor. 7. Fluctuatio abſceſſus in ejus medio tantum, marginibus adhuc reſiſtentibus obſervatur, locus fluctuationis ampliatur creſcente ſuppuratione.

Curatur inciſione qua pus extraducitur, injectione deterſiva & balſamica: Vide curationem a D. *Chicoyneau* & *Soulier Mem. de l' Acad. R. des Sc.* feliciter abſolutam, necnon conſule *Mem. de l' Acad. R. de Chirurgie tom.* 1. a D. *Petit*, *Amiand*, &c. Vide obſervationem apud *Heurnium ad aphoriſm.* 45. *ſect.* 7. & plures, *in Mangeti Bibliotheca Med. lib.* 8. *pag.* 783.

Adoleſcens auriginoſus qui pluries ſanguinem ex umbilico ſuderat, gerebat in hepate abſceſſum qui puris loco repletus erat materie ovorum intritorum luteorum perſimili, ut memini me vidiſſe Aleſiæ.

Legi de hoc morbo meretur diſſertatio *Cajetani Tacconii de Raris hepatis morbis Bononiæ* 1740.

8. *Hepatalgia Petitiana*, D. Petit Mem. de l' Acad. R. de Chirurg. tom. 1. C.

Eſt dolor & tumor in regione veſiculæ felleæ cum horrore, febre, ſenſu fluctuationis, circumſcriptione a veſicula fellea bile turgida & diſtenſa, qui morbus difficulter diſtinguitur ab Hepatalgia apoſtematoſa niſi per ſigna ſequentia, cum illius ſignis collata; ſcilicet; 1. dolor creſcente tumore decreſcit; 2. non eſt pulſatilis ſed diſtenſivus; 3. vires minus proſternuntur & dolor minus eſt diuturnus quam cum datur abſceſſus; 4. Horror citius terminatur, pulſus eſt major & nullus ſudor horrores ſequitur; 5. tumor eſt æqualis, firmus initio, circumſcriptus; 6. tumor eſt conſtanter infra cartilagines coſtarum dextri lateris e regione, veſiculæ felleæ; 7. ille tumor fluctuationem in toto ſuo volumine refert, margines in apoſtematoſo renituntur.

Curatur inciſione, modo tamen peritonæo adhæreat veſicula fellea & bilis in cavum abdominis non fluat, unde brevi mors accerſeretur; cognoſcitur vero ea adhærentia ex eo quod, 1. tumor loco ſuo non poteſt dimoveri; 2. ex molitie & rubedine tegumentorum, 3. frequenti recurſu inflammationis in tegumentis.

9. *Hepatalgia deceptiva*, D. Billebault D. M. Journ. de Med. Sept. 1762. p. 247. C.

Eſt ſpecies quæ apoſtema hepatis fere imitatur, & quæ pendet ab apoſtemate calculiſque renis dextri e ſua ſede deorſum lapſi.

Mulieris hoc morbo affectæ hepar incidere parati erant *VVinslovv*, *Gaulard* & *Morand* viri expertiſſimi; renuit ægra: demum ſectio cadaveris veram morbi ſedem aperuit. Symptomata hæc fuerant; a levi preſſione hypochondrii dextri, a motu citatiori, a poſitura improviſa, ſuffocabatur mulier pars tenſa, renitens acerrime dolebat a tactu, alias dolor obſcurus, continuus; ſtupor & torpor ab eodem hypochondrio ad femur extendebatur, ita ut difficillime moveretur aut antrorſum inclinaret, & ſtare cogeretur niſi ſomno victa; Tuſſis ſicca, ſputa interdum purulenta, aut cruenta cum amphimerina hectica, paroxyſmis pingui pectoris ſudore terminatis; interdum vomitio ſanguinis nigri ita copioſa, ut ſyncope ſubſequeretur, hanc præcedebant nigri fœtidique ſanguinis ante diem rejectio, urinarum fluxus liberrimus & abundans, ſine dyſuria, ſine ardore, ſine arenulis, pure aut muco: Diarrhœa habitualis, non ſeroſa; nunc purulenta, menſtruatio regularis, fames inordinata, picacea, cum anorexia alternans, tabes ſumma, mors.

Secto cadavere hepar & omnia viſcera ſana, exceptis rene dextro & pulmone; ren ille amplus, abſumptus intus, pure & calculis turgidus, ureter obturatus; pulmo ſiniſter abſumptus, dexter omnino farctus arenulis miliaribus, ſingulas veſiculas replentibus.

XXIV,

XXIV. SPLENALGIA; *Dolor lateris* Senerti *lib. 3. cap. 10. part. 4*: *Doleur de la rate.*

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt dolor pertinax in regione lienis, ſine pyrexia acuta; ægri *ſplenetici* vel *lienioſi* dicuntur.

1. *Splenalgia infarctus*; *Obſtructio lienis* Sennerti cap. 3. lib. 3. part. 4; *Obſtruction de la rate*. C.

In principio ſolum gravitas in ſiniſtro hypochondrio percipitur, poſtea dolor aliquis acutus præfertim in curſu & ambulatione concitatiori, dein color nativus faciei in lividum mutatur, corporis gravitas ſeu laſſitudo adeſt, dyſpnœa ab exercitio, interdum tuſſis ſicca, quandoque cordis palpitatio, ſcabies, hypochondriaſis, boulimia &c. ſuperveniunt, & ægritudo pertinaciſſima eſt.

Curatio eadem ac obſtructionis hepatis. Laudantur in his morbis lamii albi pulvis ad drachmam quovis mane, radicis filicis decoctum, limatura ferri ad grana aliquot diu uſurpata, terra foliata tartari ad grana decem bis in die per per menſem & ultra. Pauci ſunt quartana recidiva diu afflicti, qui hanc ſplenalgiam non patiantur, & vulgo longo kinkinæ uſui morbus hic tribuitur, quod vix credo.

2. *Splenalgia ſcirrhoſa*; *Scirrhe a la rate*. C.

Cognoſcitur ex tumore duro lineis figuram & ſedem obtinente cum ſenſu gravitatis; in infarctu vero tumor hypochondrii quidem adeſt, ſed nullatenus figuram lienis referens, nec durus, nec circumſcriptus, cum dolore acutiori qui efformato ſcirrho ſæpius abit in gravativum. Hic tumor mire quandoque diffunditur, raro cartilaginea cruſta tegitur, quartanam ſequitur, & in aſcitem non raro ducit. Splenetici colorem plumbeum, maciem etiam patiuntur; accedit dyſpnœa, ſenſus ponderis jugulum deorſum trahentis ad ſiniſtram, preſſio ſtomachi a paſtu, demum œdematia pedum, quandoque ulcera tibiarum.

Sanguis maxime retardatur in liene; ſi enim ſectio tranſveſa hujus viſceris ſit centies major ſectione tranſverſa arteriæ ſplenicæ, toties fere tardius ſanguis movetur in illa arteria. Memini me vidiſſe e liene cadaveris, cujus aortæ adaptaveram tubum aqua plenum, effluxiſſe per horam tantam humoris nigri copiam, ut ab eo lienem unquam elui poſſe deſperarem. Vidit in hoc morbo *Diemerbroekius* ejici per alvum tres atramenti maculas, & licet vena ſplenica in venam portam ducat ſanguinem, non in inteſtinale colum, attamen certus ſum retrogedi poſſe hunc ſanguinem & ingurgitare venas meſaraicas, dum ejus circuitus per hepar arcetur, ut ſibi viam cudat in inteſtinali tuba, aut per vaſa brevia intra ſtomachnm. Refluxum ſanguinis a venis in ramos earum in vivis multæ obſervationes mihi patefecerunt, & leges circulationis non repugnant, quippe ipſæ eædem ſunt ac leges hydrodynamicæ, quæ ſimilem regreſſum ſæpius exigunt. Ex hoc regreſſu fit *hepatirrhœa nigra*, vulgo morbus niger Hippocratis, ſeu dyſenteria hepatera, quæ lienoſos juvat non raro.

De cura & hiſtoria hujus morbi conſulatur *Mangeti Bibliotheca Med. practica lib. 10.*

3. *Splenalgia ſuppuratoria* Cornelii Stalpart. obſ. rarior. centur. 1. apud Mangeti Bibliothec. Med. pract. C.

Vidit ille Auctor lienem, velut ſaccum membranaceum, pure turgidum, quo rupto ægra obiit.

4. *Splenalgia ſarcomatoſa*; *Lien ingens* Blancardi Anat. pract. *Rate de groſſeur enorme*.

Is vidit lienem ſex libras ponderantem, humore nigro piceo repletum; duplo majorem refert *Helvihgius* apud *Riverium*. Vide multa exempla apud *Bartholinum*, *Borrichium*, *Blaſium*, *Fabricium*, *Schenckium*; &c.

Morbos affines videſis in ultima claſſe inter phiſconias, quæ tumore abdominis pariter ſtipantur.

XXV. NEPHRALGIA Zvvingeri; *Dolor Nephriticus* Sennarti lib. 3. pag. 7. *Colique renale.*

Morbus eſt cujus præcipuum ſymptoma eſt dolor fixus in regione renum & ureterum ſine pyrexia acuta, unde a Nephritide diſcrepat.

Colica Nephritica vulgo dicitur; ſed colica, a colo inteſtino dicta, nomen eſt quod perperam doloribus aliarum partium quam inteſtinorum trihuitur ob æquivocationem reſtringendum: unde merito *Zvvingerus in peculiari diſſertatione Nephralgiæ* genus conſtituit.

1. *Nephralgia calculoſa* Zvvingeri diſſ. 12. Baglivi p. 410. *Calculus renum* Sennerti; *Calcul des reins*. A.

Ea eſt quæ a majuſculo calculo renibus, vel utereribus inpacto pendere cenſetur; quæque cognoſcitur, 1. ex dolore & cruciatu acerbiſſimo in alterutra regione lumbari, raro in utraque, eoque fixo & ſtabili; 2. qui tamen juxta ductum ureteris in abdomine oblique verſus veſicam extenditur: 3. qui in viris teſtis ejuſdem lateris tractionem dolorificam, in fœminis cruris ſtuporem, doloremque comitem habet, ſi intenſus ſit; 4. necnon in vigore doloris nauſeam & vomitionem frequentem infert; 5. decubitu in latus dolens miteſcit, in oppoſitum vero exacerbatur; 6. cum urinis variantibus, initio aquoſis, paucis, dein turbidis, copioſis, ſæpe ardentibus ac cruentis.

Ulterius cognoſcitur ex hæreditaria diſpoſitione, ex eo quod a vectione in curru, rheda dolor recurrat, cum nephralgia hæmorrhoidalis a quiete & decubitu in lecto potius exaſperetur.

In lumbagine dolor maxime perſentitur, cum truncus prius flexus erigitur; in colica dolor per abdomen divagantur, & primis clyſmatis, aut alvinis dejectionibus ſedatur, quod in nephralgia non accidit. Arenularum mictio non pertinet ad hancce ſpeciem, nec muci copioſi excretio cum urinis hujus ſignum eſt, cum potius in calculoſis, modo veſica a calculo

fit.

ſit expers, urina ſoleat eſſe velut lixivium pellucidum.

A Nephritide, calculoſa differt nephralgia per pyrexiæ defectum, aut gradu tantum. Calculus renum ſæpe nullam ſenſationem moleſtam infert, niſi commoveatur a victu calidiori, a pathemate vivido, ab exercitio valido, a vectura ſupra pavimentum lapideum.

Dolorem illum ſublevant, 1. phlebotomiæ; 2. quies; 3. potus diluens mucilaginoſus ex ſeminibus lini, petalis malvæ, violæ, limonata; 4. narcotica; 5. olea lenia amygdalarum, lini, &c. 6. balnea; 7. diæta tenuis refrigerans. Cavandum ab aquis mineralibus affatim hauſtis, a diureticis calidis urinam uberius in renes advocantibus; inde enim calculus commovetur, & nephritis excitatur: ptiſana nitrata optime conducit.

Nephrotomia impoſſibilis cenſetur, adeoque ad curam radicalem tantum facere poſſunt lithontriptica, quorum uſitatiora ſunt, 1. aqua calcis oſtreorum hauſta, juxta methodum *Roberti VVhitt*, cujus ſatis laudabiles effectus obſervavi; ſed hæc per menſes & annos continuanda; 2. Sapo albus pilularum forma quotidie ad ſemiunciam, qui dolorem non raro ſedat, & calculum lente diſſolvit; 3. Leve infuſum arbuti uvæ urſi, vulgo *Buxerolæ*, quod calculos granulatos friabiles in minora fragmenta, glutine diſſoluto, diſrumpit; ſed ſine cautela dyſuriam creat, & licet maximam lutulentæ urinæ copiam evacuet, ut infuſum parietariæ, vix calculi molem minuit, ut expertus ſum.

2. *Nephralgia arenoſa* Bonet. Sepulchret. obſerv. 21. &c. ad 26. vulgo *la Gravelle*. C. P.

Eſt ſpecies ſenibus tantum familiaris, quæ raro renes, ſæpius ureteres & urethram afficit; in qua ſedato dolore, lapilluli ſeminibus lentis, ſed aſperis ſimiles, rubri, duriſſimi minguntur identidem; nulli vero ſunt magni calculi; illi vero lapilli raro hærent in renibus, ureteribuſve; vix ab ullo lithontriptico cognito diſſolvuntur, & ad uſque extremum ſenium vitam ægri miſeram faciunt. De his vide *Dyſuriam*. Laudantur in hoc morbo geranium, gratia Dei, ſanguineum, cynorrhodinis baccæ, ſpongia bedeguar, herniaria, thea, ſolidago, virga aurea, rubia, anſerina, ſanicula, alchymilla, pyrola, vinacei gigarta: vide *Heucheri Diſſert.*

3. *Nephralgia arthritica* Muſgrave de arthritide, cap. 0. & cap. 17. pag. 154. Sydenham p. 485. D. P.

Eſt ea ſpecies, quæ fit a materie arthritica, non renes, ſed membranas, perioſteumque vertebrarum lumbarium vellicante, qui dolor mentitur nephralgiam calculoſam; ſed diſtinguitur ab aliis ſpeciebus ex eo quod podagricos tunc afficiat, cum dolores extremorum ſilent, & reſtituto dolore in articulis, evaneſcit. Arthritici præterea ſunt obnoxii veræ nephralgiæ calculoſæ, & calculus in illis eſt tophaceus, cretæ ſimilis, friabilis, qui facilius cæteris diſſolvi ſe patitur. Aquæ de Banieres hic cenſentur aptæ: da. paroxyſmo podagræ non raro terminatur hæc Nephralgia.

4. *Nephralgia rheumatica*; *Lumbago rheumatica* Sydenham de Rheumariſmo, cap. 5. D.

Eſt immanis dolor idemque fixus circa lomborum regionem, ipſumque aliquando ad os ſacrum ſe demittens: paroxyſmum nephriticum mentitur, niſi quod æger non vomituriat: nam præter dolorem atrociſſimum, & vix ferendum circa ipſos renes, aliquando & ureteres per omnem eorum ductum ad veſicam uſque, eodem licet mitiori tentatur, qui & ipſi *Sydenham* olim impoſuit, tanquam a materia aliqua fabuloſa in iis partibus hærente penderet, cum revera materiæ rheumatiſmi peccanti & inflammatæ ortum ſuum debeat, quæ quidem partes illas jam ſolas urit, intacto reliquo corpore.

Immanis hic dolor, niſi abigatur eodem modo quo rheumatiſmus vulgaris, pariter etiam perdurat, pari ſævitia excrucians, adeo ut miſer æger nequeat procumbere; ſe vel lecto exſiliat, vel ſuper eodem erectus ſedeat, corpore interim perpetua agitatione nunc verſus anteriora, nunc poſteriora, inclinato, reductoque. *Hæc Syndenham.*

Evidens eſt his verbis non lumbaginem, ſed nephralgiam his ſymptomatis repræſentari: nec enim morborum genera a ſede nobis ſæpius ignota determinantur. De cætero repetitæ phlebotomiæ, & diæta tenuis, potuſque diluens hic omnino requiruntur, ut in rheumatiſmo.

5. *Nephralgia hyſterica* Sydenham de Colica biliosa cap. 7. p. 132. & diſſert. epiſtol. p. 430. A.

Eſt ea ſpecies quæ hyſtericas invadit quandoque, unde vomitio immanis, cum dolore lumborum per ureepris ductum ſe extendens, & calculum renum mentiens, uno eodemque tenore diutiſſime miſeras affligens, ita ut quandoque eas e medio tollat.

Hic morbus ſubito invadit, ſubitoque etiam recedit more ſymptomatum hyſtericorum, augetur a repetitis clyſmatis, maxime vero a lithontripticis, & diureticis calidis: tollitur vero narcoticis. Vide *Dyſuriam hyſtericam*.

6. *Nephralgia hæmorrhoidalis* Nenteri. *Nephritis ſpuria*, rectius *Nephralgia phletorica*. A. P.

Eſt ea ſpecies quæ a ſanguine copioſus in renes affluente dependet, quod cognoſcitur, 1. ex ſuppreſſione fluxus catamenialis, hæmorrhoidalis, phlebotomiæ, aut ſcarificationis conſuetæ, 2. quæ iis temporibus accidit quibus maxime illi fluxus accidiſſent pro more ſolito, 3. quæ his fluxibus ſponte reſtitutis ſponte ceſſat; 4. quæ demum ſigna plethoræ conjuncta habet; 5. nauſea & vomitione ſæpius caret; 6. dolores ſunt magis externi, & ad lumbaginem accedunt, 7. creſcunt a decubitu in lecto, victu calidiori; conſtipatione alvi ſtipantur.

Juvant phlebotomiæ, alvum emollentia, fluxus ſanguinis ex utero, ano; nitroſa, diluentia, &c.

7. *Nephralgia purulenta* Bonet Sepulchret. obſerv.

ſerv. 23, ubi quatuordecim hujus ſpeciei hiſtoriæ proponuntur. C.

Urina deponit materiem albam fluidam, veluti lacteam; adeſt gravitas continua in lumbo alterutro, cruris ſtupor, lenta pyrexia, inſignis corporis macies, nullus pyrexiæ paroxyſmus; præceſſere nephritis, vel nephralgia, hæmaturia, pituitoſæ vomitiones. *Vide Mangeti Biblioth. Med. Pract. tom. 4. pag. 993; Ephem. Natur. Cur. Dec. 1. ann. 1679. obſ. 182.*

Vide Chiliarchæ Tovvnshend celebrem hiſtoriam apud *Cheynæum, the English Malady pag.* 305.

8. *Nephralgia a Pancreate* Manget. Bibliothec. Med. Pract. de Nephritide, pag. 545. Coll. Acad. T. 3. p. 330.

Chirurgus quidam ſævis lumborum & dorſi doloribus excruciatus arenulas rubras cum urinis excernens, comitante vomitu graviſſimo demum obiit. In cadavere erat pancreas tumidum, cancroſum, quo diaphragma perforatum, & vertebræ duæ exeſæ fuerunt. Cancer hic nigricans ambos quoque renes corrupit, nigros & putridos effecit; nec in illis arenulæ, aut calculus inventus eſt. Hæc *Hertodius*.

9. *Nephralgia verminoſa* Zodiaci Medico-Gallici, Riverii obſ. 4. pag. 103. centur. 4.

Juvenis quidam renum dolore excarnificatus, demum excrevit cum urinis vermes plurimos nigros, magnitudine, & longitudine acus communis, cornutos & friabiles, quorum duos *Pachecus* miſit ad *Riverium*.

10. *Nephralgia meſenterica* Georg. Mercklini Ephem. Natur. Curioſ. Dec. 1. ann. 1677. obſerv. 50. C.

Dolor vehemens ad latus dextrum lumborum, & ad femur cum impotentia progrediendi; urina mutata, ſæpius turbida & albeſcens, vomitio quotidiana, nauſeæ continuæ, ſomnus nullus, extrema frigida; poſt mortem renes ſine ulla noxa, ſed in meſenterio abſceſſus pure & calculis tribus turgidus, & in pancreate calculus adhuc major nigricans.

11. *Nephralgia monſtroſa* Collect. Academic. T. 3, pag. 169, obſ. 277; ex Ephem. Nat. Cur. Cabrol. obſ.

Eſt Nephralgia atrox cum hæmaturia, in qua ægra cum urinis excernebat vermiformia fruſta renum, & ren inventus poſt mortem portentoſæ molis ponderans uncias ſeptemdecim, ſimulque exulceratus.

12. *Nephralgia a carie* Vandermonde, Journal de Medec. Tom. 9; pagin. 516, a D. Hazon. C.

23. *Nephralgia febricoſa* Morton. Pyretol. Hiſtor. 28, pag. 101.

Eſt ſpecies diriſſima quæ urina rubra, dolore atroci renum, vomitione, algore extremorum, lipothymia, ægros in ſummum vitæ diſcrimen inducit, quæque optimis remediis vulgaribus ipſique laudano reſiſtit; ea ab intermittentis febris larvatæ veneno dependenti non tutius curatur quam ope kinkinæ, ut omnes alii morbi febricoſi.

14. *Nephralgia miliaris* Hamiltoni de febre miliari.

Eſt ſymptoma præcedens eruptionem miliarem cum crampis, odore.

15. *Nephralgia ſcirrhoſa* Sachs Miſcell. Curioſ. *a lienis luxatione*, Bonet. Sepulchret. obſervat. 30. C.

Nephralgia ſcorbutica Eugaleni eſt potius lumbago, nec ullam nephralgiam obſervavit *Lind* in ſcorbuto in quo lumbago haud infrequens eſt.

Sympathicas nephralgias, quæ ſcilicet pendere putantur a vitiis in partibus a rene remotis, quæ ſolæ poſt mortem affectæ viſæ ſunt, miſſas facio, tum quia rariores, tum quia gratis tribuuntur vitiis partium remotarum, ut cordis, pulmonum; forte ſiquidem pendebant a vitio renum quod poſt obitum evaneſcebat, v. g. a phlogoſi, ſpaſmo, &c. horum enim in cadavere nulla ſigna ſuperſunt.

Nephralgias meſentericas, pancreaticas, nemo jure ex hoc genere expunxerit, cum nomen genericum morbi non deſignet neceſſario partem affectam, ſed tantum ſymptomata quæ ad datam partem referri ſolent; nihil autem obſtat, quominus hæc ſymptomata pendeant a vitio partis alterius proximæ nervos ex eodem plexu mutuantis.

16. *Nephralgia gravidarum* Puzos pag. 79.

Si dolor ſit in lumbis, ad veſicam protendatur, urinæ difficilius fluant; cum dyſuria vel mingendi cupiditate frequenti, urinis aquoſis & paucis, nephralgia adeſt.

Huic conducunt phlebotomiæ repetitæ, oleum amygdalarum, clyſmata emollientia, potus laxans, leniens. Procedit in gravidis a preſſione veſicæ, ureteribuſque illata; ab infarctu renum ob urinas craſſas, lacteas, ob diſtractionem nervorum; clyſmata, philonii romani drachmas duas vel tres recipientia, dolorem ſedant.

17. *Nephralgia hæmaturica* Tralles de Opio Sect. 2. p. 36.

Cum ſanguis ex rene fluit ubertim in ureterem, is non raro coagulatur, & in uretere retentus nephralgiam calculoſam mentitur, ac dolores atroces in omnibus viis urinariis excitat, cum iſchuria quæ ægrum capitali periculo exponit, niſi, cum emollientibus foris & intus exhibitis, opium in auxilium vocetur; accedit quandoque ſingultus.

XXVI. DYSTOCIA; a *Dys* difficile, & *tokus* partus; *Partus difficilis*; *Accouchement laborieux*.

Eſt dolorifica, laborioſa ultra modum fœtus excluſio, ſimulque muci, lymphæ amnii & dein ſanguinis effluxus.

Cauſa eſt reſiſtentia ex parte fœtus aut viarum major quam ut conatibus matris intra breve tem-

tempus vinci queat: ergo dyſtociæ principia ſunt ex parte fœtus major reſiſtentia ob molem majorem, ſitum incommodum, mortem, aut ſummam ejus debilitatem, ex parte matris anguſtia viarum, earum ſiccitas, & conatuum tum debilitas tum irregularitas.

Partus facilis accidit 1. circa finem noni menſis ſolaris; 2. præcedunt inſolitæ lumbagines: 3. tumor abdominis deorſum labitur verſus hypogaſtrium; 4. leucorrhœa mucoſa ex glandulis Nabothi per tres, quatuorve dies; 5. orificium uteri incipit hiare paululum.

Signa præſentis vel imminentis partus ſunt 6. dolores lumborum fortiores, periodis ſucceſſive brevioribus recurrentes, in quorum dolorum intervallis puerpera ad ſomnolentiam uſque non raro quieſcit; 7. pulſus frequentior, fortior ſolito evadit; 8. facies coloratior, calidior, ob reſpirationis, dum dolores vigent, cohibitionem; 9. genitalia tument in labiis; 10. ſæpe vomitio, minime noxia, accedit; 11. repetitis conatibus ſupervenit tremor minime frigidus crurum & tibiarum proximius imminente partu; 12. ſimul cruentum quid ex utero ſtillat; 13. tunc orificium uteri magis hiat & repletur veſica ovali, quæ quovis termino magis tenſa apparet, capite interim magis ac magis intra illam membranam extrorſum accedente; 14. creſcentibus & denſioribus torminibus crepant illæ membranæ fœtum obvolventes, & aquæ amnio contentæ cum impetu ad libram unam circiter profunduntur, 15. denique ſimul, vel cito poſt violentos conatus fœtus capite primo & facie prona, & paulo poſt vel ſimul placenta, excluduntur cum reſidua amnii aqua; 16. tuncque uberior ſanguis ſimul effluit, abdomen deprimitur, puerpera quieſcit, & dolorum prægreſſorum brevi obliviſcitur.

Cura. Torminibus partus accedentibus, cum ſcilicet quovis tormine os uteri dilatatur, membranæque protuberant, puerperæ, niſi alvus libera ſit, clyſma ex oleo, aqua & catholicone infundendum eſt; ſi plethorica fuerit, vena ſecanda: in ſedili commodo, in quo reſupinari queat, collocanda, genua firmanda; mappa utrinque extenſa lumbi ſunt ſuſtinendi, de cætero crocotæ, tunicæ laxandæ, ſeu abdomen, & pectus ab omni preſſione liberentur; ovum ſorbile, cruſtulum cum vino ſorbendum, ſitis ſyrupo limonum cum aqua temperanda, levis identidem deambulatio ſuadenda, obſtetrix perita os uteri exploret, & ſi trans membraaas caput dignoſcat, ne feſtinet, ſed partum præſtoletur, puerperam in veris torminibus adjuvet: ſi vero trans membranas oblongas caput fœtus non percipiatur. Chirurgum aut Medicum in arte obſtetricia peritum ſtatim advocet.

Dyſtociæ ex parte Matris.

1. *Dyſtocia a debilitate* Mauriceau chap. 10. livr. 2. A.

Mater vel habitualiter eſt infirma, vel actu debiliores edit conatus. Habitualiter infirma eſt vel a conſtitutione nativa, vel ob morbos prægreſſos, vel ob ſtructuram vitioſam, ut ſi ſit gibba, elumbis, clauda, maxime ſi organa reſpirationis ſint debilia, ut in aſthmate, phthiſi, cognoſcitur actu debilis ex pulſu parvo, faciei pallore, extremorum frigiditate, animi dejectione; tunc autem vino & cardiacis ac conſummatis, aromaticis refocillanda eſt.

Si gibba, elumbis, clauda, aſthmatica, auxilio obſtetricii viri eſt adjuvanda; ſi puſillanimis eſt, hilari vultu, promiſſis, exemplis ad bonum animum adhortanda: ſi vero ideo conatus ſufficientes non exerat, quia delirio, vel ſopore eſt detenta, nec proinde ſtimulos uteri ſentit, phlebotomia, clyſmatis acribus aut appoſitis huic morbo remediis ſenſus eſt revocandus; obſtetrix vero ſucceſſiva digitorum in uterum immiſſione & aſſidua ejus orificii diductione partum ſollicitare debet, uſquequo manu immiſſa fœtum, arreptis pedibus extrahere valeat.

Si menorrhagia, aut ſi epilepſia, eclampſiave laboret, Chirurgi opera fœtus quantocius educatur. Vide *Menorrhagiam gravidarum*.

8. *Dyſtocia a colica* Mauriceau chap. 10. liv. 2. A.

Quantum ad partum neceſſaria ſunt tormina uterina, tantum noxia eſt colica, quæ nedum reſpondeat utero, ejuſque orificium diducat, ipſum orificium potius arctat, & aliorſum dirigitur, ut ad diarrhœam excitandam. Clyſmata vero emollientia, laxantia, quæ colicam ſæpius compeſcunt, tormina partus excitare ſolent, adeoque duplici titulo indicantur; ſuadentur etiam in colica linteorum calidorum applicatio, uſus olei amygdalarum, & pulſu vigente phlebotomia.

3. *Dyſtocia a pathemate* Mauriceau chap. 10. pag. 258. liv. 2. A.

Gravidæ vehementibus animi pathematis ſunt obnoxiæ, quibus nihil eſt pernicioſius in parturitione, tum quia vires ad hoc opus utiles exſolvuntur, ut a metu, mœrore, pudore, puſillanimitate; tum quia divertuntur, ut ab indignatione, ira, ſimilibuſque: in his vero ſola Medici & obſtetricis facundia præſtat; quippe animus proſtratus promiſſis, verbis hilaribus, exemplis conſolantibus erigendus eſt, vel narrationibus, geſtis, fabulis appoſitis ab idea moleſta avocandus, ſpe pulchræ prolis, ſexus quem cupit, promptæ liberationis.

4. *Dyſtocia ab anguſtia* Mauriceau chap. liv. 2. A.

Vias anguſtant ſimulque conatibus inutilibus anſam prebent excrementa alvina, quæ proinde clyſma-

clyſmatis laxantibus ſunt expurganda, antequam fœtus intra orificium delabatur; tunc enim clyſma nec immitti, nec prodeſſe poſſet; urina copioſior in veſica latens debet per catheterem educi, ſi clyſma, ambulatio, aliaque auxilia non ſuffecerint. Primiparæ juniores, ſicciores debent longe ante partum & inſtante partu butyro inſulſo, pomatis emollientibus, vaginam & os uteri ſibi inungere, maxime vero ſi longe ante partum, aquæ, amnio rupto, elapſæ ſint. Si tumores ſyphilitici vaginam anguſtant, quantocius & primis etiam graviditatis menſibus, ſine præmiſſis tunc temporis balneis quæ gravidæ non ferunt, litus mercurialis ad hos reſolvendos, caute tamen, eſt uſurpandus, ut ſucceſſit *Barbeyracio*.

Demum ſi os uteri non ſufficienter hiet, utcumque conatus matris vegeti ſint & debito tempore duraverint, illius oris margo eſt non ungue, ſed convenienti inſtrumento ſecante ſcindendus, vitando partem ſuperiorem.

Si membrana fœtum obvolvens extra vulvam propendeat, durior ſit, non crepet, atque ſimul fœtus ſufficienter extrorſum protruſus, orificiumque uteri ita diductum ut ſpes ſit fore uti fœtus excluſioni nihil obſtiturum ſit, ſub his conditionibus tantum ungue, vel olio modo illa chorii membrana diſrumpenda eſt.

Seniores & primiparæ difficilius pariunt ob rigiditatem partium, oſſium immobilitatem.

Si anguſtia ſit immedicabilis, ad operationem cæſaream deveniendum, aut matri fœtuique moriendum eſt.

5. *Dyſtocia ab hyſteroloxia*. A. Vide Bened. Peliſſæi Diſſert. Argentinæ 1758.

Dyſtociæ culpa fœtus.

6. *Dyſtocia a mole fœtus* Mauriceau *ch.* 29. *&* 25. *liv.* 2. A.

Moles major eſt vel in toto, vel in parte, ſæpius vero in parte, ut cum hydrocephalo, aſcite, aut hydrothorace fœtus laborat, nec non cum monſtruoſe adhæret alteri fœtui; ſi explorato utero per manum immiſſam judicet obſtetricans impoſſibilem fore partum, niſi Chirurgiæ auxilium intercedat, quoniam a partu pendet vita matris & fœtus, nec utraque ſervari poſſit, & mors fœtus hydropici aliunde expectanda ſit, neceſſum eſt fœtum aliunde minime evaſurum matri immolare, ut ſaltem matris vitæ conſulatur; ergo cultro hamato ſolenter ope manus ſiniſtræ in uterum immiſſæ directo & dextra impulſo incidatur caput hydrocephalicum, abdomen aſciticum ad aquarum effuſionem, quo facto fœtus facile retrahetur. Cum vero molis & figuræ monſtroſæ eſt fœtus, eodem cultro ad juncturas incidantur ſigillatim artus, & ſic per partes extrahantur, cavendo maxime ne cultri apex extrorſum vergens uterum lædat.

Si moles creverit a numero fœtuum, difficilius eſt manum in uterum immittere; interea eligantur ambo ejuſdem fœtus pedes, qui collati aut manu ad uſque inguina extenſa, cognoſcetur, & ſic ab illo liberetur mater incipiendo a magis obvio; dein veró caveat ne placentam educat antequam alter fœtus exierit, ne ſcilicet durante hocce labore ſanguis ex placentæ ſolutæ radicibus ubertim effluat, quippe ſæpe accidit, ut una placenta duobus fœtubus ſit communis. Fruſtra autem ad alterius fœtus excluſionem naturæ conatus præſtolareris, cum mater novo hocce labore deterreatur, adeoque ni vegeta ſit & animoſa mater fœtus manu Chirurgi extrahendus eſt modo quo poterit commodiſſime, & promptiſſimo.

Si fœtus ſit recte conſtitutus, ſed reſpectu viarum uteri craſſior, tunc eum enecare nefas judico, & ad cæſaream operationem, quæ fœtum, matremque ſervare poteſt, confugiendum eſt.

7. *Dyſtocia a fœtu mortuo* Junckeri Tabul. Medic. 112. Chirurg. 104. Ill. Mauriceaut, liv. 2. chap. 30. 12. 14. A.

Conjectamus fœtum mortuum 1. ſi gravida vulnerata: 2. ſi gravi menorrhagia laboret; 3. ſi fœtus nondum maturus; 4. ſi ante quatuor, pluresve dies aquæ amnii elapſæ ſint; 5. ſi mammæ flaccidæ: 6. ſi facies matris plumbea; 7. ſi oculi intropreſſi, aſpectu languido, ſi fœteat anhelitus, ſi totus uterus attollatur per intervalla.

Aſſerimus fœtum mortuum 1. ſi a multis diebus non moveatur; 2. ſi multi ex utero humores fœtidi cadaveroſi exſtillent; 3. ſi dolorem magnum & pondus in utero ſentiat mater; 4. ſi fœtus, velut mola, a gravitate ſola volutetur quoverſus mater inclinat; 5. ſi matri ſyncopes, vel convulſiones frequentes accidant; 6. ſi dudum ex utero funiculus umbilicalis aut placenta exierit; 7. ſi manu in uterum immiſſa fœtus ſentiatur frigidus, nullus in fontanella, in funiculo, in carpo pulſus; ſi caput molle, ſuturis hians, oſſibus ejus decuſſatis. Fœtus autem mortuus, ſi aquæ elapſæ ſint, magis putreſcit intra biduum, quam putreſceret intra quatriduum, vel extra uterum; vel intra amnium integrum.

Cura. Expectandi conatus ad partum; medicamina fœtum expellentia noxia ſunt, aut inutilia, teſte *Mauriceau*; embryulcia ſeu fœtus extractio, eaque matura locum habet; & quoniam laborioſa eſt etiam ſi fœtus optimum ſitum ſervet, ad hamulos non deveniendum niſi plura ſimul ſigna mortis fœtus concurrant; cum certo mortuus eſt fœtus, cavendum, ſi pedibus trahitur, ne caput ab humeris avulſum in utero reſtitet; ſi caput offerat, ſæpius hamulo caput extrahendum eſt, imo ad inſtrumentum *tiretete*, dictum, quandoque confugiendum eſt, artus diſciſſi ſeorſim eximendi.

8. *Dyſtocia a fœtus ſitu*; *Accouchement contre nature*. Mauriceau, chap. 13. ad 27. A.

Multiplex eſt vitioſus infantis ſitus; 1. ſi *pedibus* primum naſcatur, uno vel duplici exertis? Is ſitus periculoſus, ſed minus cæteris, a

2. ſi *nates* primum prodeant, infantes ſub ipſo partu non raro moriuntur: 3. ſi *manus* præcedit, ſitus eſt periculoſiſſimus. In omnibus illis circumſtantiis 1. ambo pedes quærendi ſunt, & manu Chirurgi apprehenſi foras deducendi: 2. ita invertendus eſt fœtus, ut ejus facies gravidæ coccygem reſpiciat, ne mentum ejus oſſibus pubis incunentur: 3. cum ad pectus deventum eſt, obſtetricans debet digitis diductum tenere os uteri, & puerpera fortiter conniti, ut caput anguſtiam pertranſeat, ne conſtricto circa collum fœtus utero capitis excluſio impoſſibis evadat: 4. ſed antea manus utraque fœtus deorſum eſt adducenda.

9. *Dyſtocia a ſecundinis elapſis*. Mauriceau, ch. 26. & 27. lib. 2. A.

Si *funiculus umbilicalis* primum prodeat, eo in ore uteri conſtricto præpeditur circulatio a matre in fœtum, & fœtus intra breve tempus, ut ſemihoram, ocius, ſeriuſve moritur.

Si *placenta* primum extra uterum prodeat, non ſolum fœtus multum periclitatur, ſed etiam mater ob hœmorrhagiam uterinam ſummo in periculo verſatur.

In ambobus caſibus quantocius Medico-Chirurgus debet fœtum utcumque bene collocatum invertere, pedes apprehendere, & antequam funem umbilicalem ligare aggrediatur, gravidam liberare, quo facto ceſſat hæmorrhagia matris, & illico baptizatus fœtus, calide fotus, refocillatur halitu vini calidi, in quo cinnamomum, aut quid ſimile, ebullierit.

10. *Dyſtocia a mola*, Mauriceau ch. 31. lib. 2. Heiſter. Chirurg. cap. 156. Juncker. A.

Mola quæ *falſum germen* dicitur, ſi bimeſtris vel trimeſtris ſit, eſt moles carnoſo-lymphatica, ſæpe hydatidoſa, in quam mutata eſt placenta; cum fœtus, in ipſo amnio contentus, non explicatus fuit. Cognoſcitur 1. ex ſignis graviditatis uſque ad quartum vel quintum menſem; 2. ex eo quod hoc elapſo tempore nullus verus motus aut totalis aut partialis percipiatur in utero, niſi adſit ſpaſmus ipſius uteri; 3. maſſa gravitans pondere ſuo delabitur, quoverſus inclinat abdomen mulieris; 4. multo majora ſunt gravidæ molam quam fœtum geſtantis incommoda, ut laſſitudines femorum & tibiarum, mingendi difficultas, gravitas in pelvi; 5. mammæ minus turgent, veroque lacte non ſcatent; 6. Abdomen a mola æqualiter intumeſcit, a fœtu verſus umbilicum magis prominet; mola abſque ſocio fœtu, & ſolitaria gignitur, ſæpius circa ſecundum, tertiumve menſem ab utero ſponte excluditur prægreſſis partus doloribus. Sunt quæ utero adhærent firmius cæteris; ſunt quæ in annos plures utero latent.

Molæ excluſio vel medicamentis excitatur, vel arte chirurgica; primo modo præmiſſa frequenti unctione vaginæ, imo ſemi-cupio & ſectione venæ pedis, purgabitur ægra, & poſt paucas horas ab aſſumpto cathartico clyſma acre injicietur, ut tormina partus excitentur; modo metus menorrhagiæ abſit.

His irritis, maxime ſi mola utero hæreat, ſimulque os uteri paululum hiet, obſtetrix manum inſinuabit in uterum, & vel manu, vel hamulo molam extrahet.

XXVII. HYSTERALGIA; Hyſtralgia Haſſelquiſt Iter in Palæſtinam; *Dolor uteri* Auctorum; *Mal de mere*, *fortraiture*, *colique uterine*.

Nomen *Hyſteralgia* debetur *Montalto in Synopſi morborum*; oritur ab *hyſteros*, uterus, & *algeia*, dolor.

1. *Hyſteralgia ab hyſteroptoſi*. Claſſ. I. genus 49. *Deſcente de matrice*. L.

Eſt dolor uteri ob ejus prolapſum. Vide *Hyſteroptoſim*, in *Claſſi I. gen.* 49. *Vide Aſtruc. Tom. III. cap.* 10.

Vide curam apud *Sydenhamum tom.* 1. *pagin.* 436.

3. *Hyſteralgia ab kyſterocele*, Hippocrat. de Morbis mulierum, lib. 3. 4. 5. paſſim: *Ab Hyſteroloxia*, Claſſ. I. gen. 55. D.

Eſt ea quam inducit uteri e nativa ſede dimotio, cui morbos plurimos hujus viſceris paſſim tribuit *Hippocrates*; ſed hi perverſi uteri ſitus, utplurimum graviditatis ſunt comites; aſt dolores inde exſurgentes ad dyſtociam attinent, aut graviditatis ſymptomata, ut graviditatis tubalis, abdominalis, &c. *Vide Claſſem ultimam*.

3. *Hyſteralgia a menoſtaſia*. *Colicus dolor in purgatione menſtrua* River. cent. 4. obſerv. 85. *Colique des mois*. D. P.

Eſt ille dolor in utero, lumbis, femoribus, qui quovis menſe a difficili aut retardato catameniali fluxu dependet, qui dolor virgines potiſſimum ſanguineas adoritur, & ſingulis menſibus per aliquot dies eas divexat, unde etiam convulſiones excitatas vidi. Vulgo vero creditur illos dolores pendere ex diſtractione vaſorum uteri a ſanguine viſcoſo, copioſo, aut a vaſis anguſtis, ſiccis, rigidis, effluxum illum denegantibus; & reapſe raro accidit, ut is affectus mulieres quæ jam peperere, aut pluries catamenia expertæ ſunt, afficiat, niſi ob frigus ſuſceptum balneo, vento, potu, fluxus ille difficilior evaſerit.

Auxilia in hoc morbo convenientia ſunt phlebotomia in ipſo dolore, clyſmata oleoſa, anodyna, potiſſimum vero ſemicupia tepida, infuſum croci orientalis, florum calendulæ, cheiri, potus teiformis ex foliis chenopodii Mexicani. Vide plura apud Aſtrucium *de Morbis mulier. tom.* 1.

4. *Hyſteralgia cancroſa*, *Cancer uteri* Aſtrucii cap. 7. tom. 3. *Cancer de la matrice*. C.

Cancer uteri occultus hunc dolorem inducit, ulceratus vero Leucorrhœam excitat dolorificam. Vide *Leucorrhœam*.

Cancer uteri occultus cognoſcitur ex dolore circa inguina, abdomen, imum ventrem, ac lumbos; necnon ex tumore duro in regione uteri ſi contrectetur manibus; qui tumor renitens, inæ-

inæqualis, lancinantibus doloribus jungitur per intervalla; quem tumorem dolentem præceſſit durities ſcirrhoſa, ſimplex diuturna; hic ſcirrhus dein expanſus eſt in tubercula inæqualia, dura, quæ etiam tactu explorantur, ſi uteri collum vel vagina afficiantur hoc morbo: tactus autem non ſecus ac motus corporis hunc dolorem exaſperant.

Sublevatur hic dolor diæta refrigerante, ex oſſis hordei, oryzæ cremoribus, lacte bis vel ter in die ſumpto, abſtinentia a vino, a ſalſis, piperatis, ab uſu veneris; ſedatur potu ex levi decocto radicum althææ, vel infuſo florum malvæ, ſeminum lini, balneis aquoſis, vel ſemicupiis, ſero lactis, juſculis ranarum pulli, laudano liquido ſolidove quovis veſpere ſumpto. Poſſunt & injectiones demulcentes in vaginam leniter immitti ex lacte, decocto hordei mundati, infuſo florum violarum, malvæ, ſeminibus lini, mucilagine ſeminum pſyllii, ſucco ſolani hortenſis, &c. extractum hyoſcyami albi ac cicutæ non raro profuit.

Vide ulterius *Luchorrœam cancroſam*.

5. *Hyſteralgia ulceroſa*, *Ulcere de la matrice*, Aſtruc. de Morbis mulier. Tom. 3. cap. 4. C.

Hæc ſpecies fere ſemper ſtipatur ulcere interno uteri adeoque & effluxa fœtidiſſimo, ſanioſo, cruento ex vagina, unde morbus pertinet ad menorrhagiam ulceroſam, aut ad leucorrhœam ulceroſam; de cætero cum præceſſerit metritis, ſeu inflammatio uteri, hyſteralgia hujus morbi ſequela habenda eſt, & eadem auxilia ferme requirit ac hyſteralgia cancroſa; ſæpius enim uteri ulcera cancroſa evadunt.

Apoſtema uteri deſignant meritis non reſoluta, febris exacerbans, tumor & dolor obtuſus uteri, ſudores, &c.

6. *Hyſteralgia ſcirrhoſa*; *Scirrhe de la matrice*, Aſtruci tom. 4. 5. Puzos du ſcirrhe de la matrice. C.

Cognoſcitur ex moleſta ſenſatione ponderis in regione uteri, ex ipſius tumore duro, renitente, tactum tolerante; maxime ſi per vaginam explorari poſſit, aut ſi uterus ſurſum propellatur digito in vaginam immiſſo, & corpore reſupinato, cruribuſque flexis; poteſt tamen confundi ſcirrhus ſi totum uterum occupet cum graviditate, ni ſigna accuratius inquirantur; aut cum hydrometra, cum ſcirrhi moles eſt, notabilis dolor gravativus deorſum trahit, & ægra vix ſtare poteſt, ac imminet hyſteroptoſis, tumorumque delabitur quo verſus corpus inclinat; inveteratis ſcirrhis ſuperveniunt leucorrhœa, edematia, febris intermittens, &c. *Vide curam apud Auctores.*

Conqueritur mulier de gravativo dolore circa podicem, atque diſtenſivo circa uterum, inguina & lumbos. His admonitus Medicus palpo explorans hypogaſtrium, duritiem in ea regione percipit, a preſſione leviter dolentem, ſi fortius prematur uterus, cedit & rurſus reſtituitur; ſi in vaginam digitus immittatur, cervix uteri craſſior, brevior, aſpera; in ambitu, durior, & aliquatenus dolens obſervatur.

Dolores inguinum & lumborum, ſtante muliere, graviores ſunt; accedit meiendi difficultas, acceſſus febriles, inappetentia.

Sæpius ſcirrhoſus evadit uterus, dum catamenia ceſſant circa quadrageſima quintum ætatis annum, cum lac ſuppreſſum fuit puerperis; cum ictus uterus paſſus eſt, cum terrore ſubito fluentia catamenia ſiſtuntur.

Scirrhus incipiens vix ulla ſui præbet indicia, tunc hyſteralgia accedit, cum mole adaucta moleſta.

7. *Hyſteralgia pruriginoſa*, *Pruritus uteri* Roderici a Caſtro lib. 1. cap. 9. *Le Prurit de l'Uterus*. L.

Definitur ab Auctore ardens ſcalpendi, coeundique tentigo, cum maximo deſiderio & dolore, quod ſæviorem reddit affectionem; verum hæc libido intenſa ad nymphomaniam attinet. Hyſteralgia vero pruriginoſa eſt dolor potiſſimum in vagina a materie acri, ſæpius herperica, puſtuloſa, quæ continuo ſcalpendi neceſſitatem inducit, cum rubore, ardore & phlogoſi partis affectæ; pendet a materie ſeroſa, acri ſalſuginoſa, quandoque herpetica, quandoque ſyphilitica, alias cum puſtulis, alias ſine puſtulis.

Curatur refrigerantibus, ut balneis repetitis, præmiſſis juſculis ex lactuca, cucurbita, ſeminibus frigidis, quibus venter pulli infarcitur, additis diureticis ſanguinem lixiviantibus; ut ſyſimbrio aquatico, cochlearia, acetoſa, necnon mucilaginoſis, ut ranis, cochleis, floribus malvæ, radice althææ; hæc præmiſſa phlebotomia & catharſi conveniunt, noctu vero emulſiones, julapia: æſtate aquæ acidulæ Vallenſes, Aleſienſes; inter topica folia plantaginis, vitis, roſarum petela, præparata ſaturina; &c. primas tenent.

8. *Hyſteralgia ab oſſe* Edvvard Gody Philoſoph. tranſact. vol. 9. pag. 191.

Mulier quæ dudum laborabat dolore gravativo in regione uteri, necnon tuſſi, diſpnœa, difficultate mingendi, dolore inter dejiciendas fæces, erat aſthmatica a ſcirrho pulmonum; ſed præterea in utero inventa eſt ſubſtantia oſſea, cujus iconem vide *tabul. VIII. figur.* 113.

9. *Hyſteralgia febricoſa* Morton Pyretol. pag. 92. *Febris intermittens dolores partus ſimulans* hiſtor. 19. 20. &c. A. P.

Eſt dolorum, ſpaſmorum, animi deliquiorum concurſus, qualis in parturientibus obſervatur, ſed oriundus a veneno febris intermittentis, adeoque per periodos ſingulis vel alternis diebus recurrens; in gravidis abſunt lumborum uterique dolores, vomitiones, ſpaſmi, vociferationes, ſed ex recurſum periodico, ex urina lateritia, ex pulſu febrili, linguæ ſorditie, abſcentia ſignorum partus inſtantis, hæc ſpecies dignoſcitur.

Curatur hauſtibus febrifugis, præmiſſis phlebotomia, catharſi ac narcoticis pro rerum circumſtantia.

10. *Hiſteralgia vaporoſa*. *Colique hyſtèrique de l' uterus*. L. P.

Sunt dolores uterini a paſſione, ut ajunt, hyſterica procedentes, quorum duo ſunt potiſſima principia ex *Sydenhamo*, ſcilicet, *menorrhagia* ſeu fluxus immodicus catameniorum, aut lochiorum, a partu laborioſo, necnon qui verſus quadrageſimum tertium ætatis annum, antequam catamenia recedant, ſolet accedere, & uteri *procidentia*. Diſtinguitur hæc ſpecies urinæ limpide copioſa mictione, extremorum refrigeratione, animi dejectione, lachrymis & cachinnis ſe excipientibus, aliiſque hyſteriæ characteribus; potiſſimum vero hic morbus oritur apud puerperas a lochiorum parciori proventu & ſuppreſſione, ubi ſcilicet maturius aeri frigido ſe expoſuerint, de quibus omnino legi meretur *Diſſertatio Epiſtolaris Sydenhami ad G. Cole ſub finem*. In doloribus hyſtericis nil eſt utilius quam laudanum cum duplo caſtorei, aut cum viginti guttis liquoris mineralis anodyni, aut cum tinctura ſuccini.

11. *Hiſteralgia ex abſceſſu* La Motte obſerv. 57. des Tumeurs. C.

Mulier diris doloribus ab oſſe ſacro ad oſſa pubis excruciata, ſedem morbi vaginæ fundum referebat, tactu exploratis omnibus vicinis partibus, invenit Chirurgus infra os ſacrum & e coccigis latere locum dolentem fluctuantem pollicis latitudinem, quo pertuſo patella puris fœditiſſimi effluxit, & ægra convaluit.

12. *Hyſteralgia Imprægnatarum*. L.

In felicibus graviditatibus uteri ſenſibilitas & quæ ex ejus extenſione atque catameniorum retentione oriuntur ſymptomata, utplurimum tribus vel quatuor primis menſibus terminantur, aut maxime minuuntur, hoc ſignum eſt bonæ graviditatis, quoniam diſtenſio uteri cum triplam acquiſivit diametrum, eſt ad ejus diſtenſionem cum duplam obtinuit, ut ſunt diametri; interea tamen capacitas acquiſita in primo caſu eſt ad capacitatem in ſecundo, ut cubi diametrorum, ſeu ut 27. ad 8. capacitas uteri eſt ad ejus diſtenſionem in hiſce duobus caſibus fere ut 5. ad 2. adeoque creſcit in duplo, triplove majori ratione quam ejus dolores; ſicque ſucceſſu temporis quam minima fibrarum ejus elongatio ſufficit ad magnum volumen utero conciliandum; ſenſibilitas eo minor etiam evadit quo majus tempus adhibetur ad diſtenſionem eamdem, & quo minor eſt diſtenſio; aſſueſcit enim his natura & ab aſſuetis non patitur.

Priora recens imprægnatarum ſymptomata eo citius poſt conceptionem accidunt, quo citius recurrit catameniorum periodus, ea vero ſymptomata quæ ab uteri ſenſibilitate, a phletora, & a ſanguinis ſpiſſitudine procedunt, ſunt cacoſitia, malacia, nauſea, vomitus pituitoſus, ptyaliſmus viſcoſus, pyroſis acida, laſſitudo, hyſterica phænomena.

His ultra ter vel quatuor menſes perſtantibus aut etiam gravioribus medetur phlebotomia alvi libertas clyſmatis concilianda, ciborum delectus.

Hyſteralgia gravidarum ſeu circa ultimos graviditatis menſes aliam therapeiam exigit.

Diſtinguitur hyſteralgia imprægnatarum a colica ex eo quod 1. Hypogaſtrio inſideat potiſſimus dolor; 2. quod nephralgici dolores accidant, aut lumbaginoſi; 3. quod vomitio ſe comitem addat; 5. quod clyſmata licet reddita nullum levamen afferant, diſtenſio uteri, nervorum vicinorum preſſio, incuſandæ ſunt, ut in hyſteralgia catameniali.

His gravidis ſuccurrunt 1. Phlebotomia; 2. Victus legitimus; 3. Exercitium moderatum 4. Alvi libertas.

Gravidæ verſus quartum menſem dolore inguinum divexantur noctu & per intervalla recurrente ac claudicationem inferente, quod ex igaminum rotundorum diſtractione fit, & ſponte evaneſcit.

13. *Hyſteralgia lactea*, *Infiltrations laiteuſes* Vandermonde Journ. de Medec. Juill. ann. 1759. auctore D. Levret. L.

Puerperæ huic ſunt obnoxiæ a lacte ſuppreſſo, ſuffocato, ab aere frigido ſuſcepto: raro nutrices hunc morbum incurrunt.

Initio dolor gravitatus in pelvi & in inguinibus, debilitas in femoribus, ligamenta rotunda uteri dolent. In progreſſu infarctus femoris cuti concolor, vix dolens, parum prominens; creſcit tumor femoris, cum accedit tumor ſimilis in tibia, ſed hujus tumore accedente dolor remittitur; dein pedes intumeſcunt, aſt qua ratione tument minus dolent quam ante tumorem.

Fit ſtatus morbi intra octo decemve dies, & cum declinatio accedit, intumeſcentia crurum prima recedit, dein tibiæ & ſucceſſive pedes detumeſcunt, ut *in œdematia* reſolutione.

Differt œdematia lactea ab œdemata lymphatica; 1. Quod lymphatica pellucida ſit, lactea vero opaca: 2. Quod lymphaticæ ab imis partibus ad ſuperiores procedant, e contra lacteæ a crure ad tibiam, inde ad pedes ſe extendant. 3. Lactea œdematia originem habet juxta uterum, unde ad infimas partes ſe diffundit.

Curatio. Incipienti morbo ſudorifica & levia cathartica ad reſolvendum lac in maſſa ſanguinis retentum & nondum alicubi decumbens ſunt aptiſſima remedia: verum facto lactis decubitu ſeu partium quarumdam infarctu, ſapo ceteris medicaminibus præſtat. Cataplaſma & plantis emollientibus cum mica panis & ſapone œdemati lacteo reſolvendo convenit, ſapo in clyſmate ſolutus etiam prodeſt, nec non forma ſemicupii in aqua ſolutus.

14. *Hyſteralgia lochialis*; *Tranchèes naturelles des accouchèes*, Puzos traité des dépots laiteux, pag. 368.

Poſt partum naturalem accedunt tormina aliquot dies perſeverantia, periodica, in quorum intervallis perpera perfecte quieſcit. Quilibet

torminum

torminum hyſteralgicorum acceſſus definit perfluxum lochiorum vel cujuſdam grumi ſanguinis ex utero ; uterus qui in dolore tenditur, ceſſante dolore remolleſcit ; in intervallis, ſi paulo longiora ſuut, ſudiatiunculam patitur mulier, viget appetentia & pacate dormit.

Diſcrepat hæc hyſteralgia a metritide lactea, 1. Quod tormina hyſteralgica frequentiora ſint: 2. Stipata calore urenti, cephalalgia, ſiti, febre, doloribus vagis abdominis & lumborum: 3. Lochia magis ichoroſa ſunt ſeu fluxiliora, ſeroſa, fluunt magis propter irritationem quam propter uteri conſtrictionem naturalem: 4. Lochiorum fluxus, nec ſymptoma minuunt, nec ægrum ſublevant. Vide *Metritidem lacteam*.

Pro ſpecifico in hac ſpecie laudat *Baglivus* tinctnram ſuccini extractam cum aqua cinnamomi, & exigua doſi ſyrupi de cinnamomo: *Baglivi pag.* 224.

15. *Hiſteralgia ab Sparganoſi*, *Dépot laiteux dans l'hypogaſtre*. Puzos traité des accouchemens p. 35. L.

Congeſtio lactis in hypogaſtrio cognoſcitur, 1. ex eo quod aliquot diebus a partu accidat: 2. quod præludant tormina inſolita, vaga, importuna in toto abdomine, ſed ad locum fixum terminata: 3. locus ille eſt in alterutro inguine, ſcilicet in textu cellulari peritonæi, ligamentis latis vel in ovario: 4. hæc tormina nec uterum indurant, nec lochiorum fluxum excitant, ut tormina naturalia puerperis communia: 5. anorexia, agrypnia, febris vel ſynochia, vel intermittens quæ horrores pluries in die repetit: 6. circa decimum aut decimum quartum a partu diem tumor tactu deprehendi poteſt: 7. ſi hi tumores negligantur aut male tractentur, abſceſſus his in locis funeſtiſſimi ſuperveniunt.

Dicitur hyſteralgia licet uterus non afficiatur, quia ob torminum cum uterinis ſimilitudinem facile cum hyſteralgia vera confunditur, nec eſt genus morbi ad quod initio propius accedat, eum autem ab initio noſſe operæ pretium eſſe.

Curatur repetitis phlebotomiis; dein juſculis ex cichorio, taraxaco, chærophyllo, naſturtio aquatico, & ſale Glauberiano, unde urinæ uber proventus; clyſmata etiam interponantur, dein catharticis terminentur juſcula; identidem vero boli ex pulvere viperino, cinnabari, millepedibus, & antimonio diaphoretico præſcribantur.

16. *Hyſteralgia calculoſa*, Puzos traité des accouchemens pag. 139. Mem. de l'Academ. R. de Chir. Tom. II. pag. Louis Journ. de Medec. Juill. 1759.

Calculi uteri ſunt ſæpius gypſei, leves, aſperi, albi; cognoſcuntur tactu, ſpecillo, excretione, ponderis ſenſu. Accedunt in quibuſdam circumſtantiis dolores gravativi lumborum, femorum, claudicatio a dolore, maxime ſi concurrat hyſterocele, *pruritus* ferinus vulvæ & inguinum juxta femora, dolores acuti febriles: *Marc. Donat. hiſtor. Mirab. lib.* 4. *cap.* 30. *Schenth. obſerv.* 4. *Hiſtericis* cum leucorrhœa putri, purulenta *Act. Erud. Lypſiæ Auguſt.* 1712. calculis triginta duobus in utero; vel tubis; calculi illi diaphoretici ſunt ut Bezoarticum. *Leucorrhœa* cum doloribus lancinantibus ex ulcere a calculo uterino *Loius ibid. pagin.* 134. & leucorrhœa purulenta, maraſmus. *Dyſtocia* ſeu dolores ſimiles illis parturientium Pueri *De Generat. lib.* 24. *cap.* 9. *Hippocrat. de Epidem. lib. Sect.* 2. *Sterilitas* ſemper comitatur hyſteralgiam calculoſam. *Dyſuria Blancardi anat. pract. obſerv.* 74. *Philoſ. tranſact. Hody* 1636. *Iſchuria* a calculo uterino ſeu ab hyſterolitho. *Ephem. Nat. Cur. Dec.* 1. *ann.* 4. *obſerv.* 65.

Hæmorrhois ab hyſterolitho. *Duncan. Pathol. lib.* 2. utero petrificato, uteri petrificatio.

Eſt ea quæ pendet a calculo intra vaginam genito, cum perforata poſt partum veſica, urina in vaginæ fundo fibris loriſque intercluſo ſuum tartarum deponit, inde dolores, tormina vaginæ & inceſſus difficultas. Operationem in hoc caſu neceſſariam memorat *Puzos*. Carnium vegetationem præcavent turundo altius in vaginam adactæ, cum poſt partum difficilem imminet colli veſicæ ſupratio.

De hoc morbo etiam videantur *Comment. Academiæ Harlemenſis part.* 3. *pag.* 603.

Curatur extractione quam natura vel ars exſequitur, cum hiat orificium uteri aut in vaginam propendet.

ORDO QUINTUS.

DOLORES EXTERNI ET ARTUUM.

HUc refero dolores mammarum, trunci, lumborum, crurum, genitalium, &c. qui ad priores ordines non facile amandari poſſunt.

XXVIII. MASTODYNIA; *Douleur de mammelles.*

Notabilis & conſtans ſive periodicus ſive continuus mammæ alterutrius, vel utriuſque dolor; a *maſtos* mamma & *odyne* dolor.

1. *Maſtodinia phlegmonodes* Rod. a Caſtro de mamillarum inflammatione lib. 1. cap. 16. B.

Dolor eſt mammarum cum tumore, rubore, dolore pulſatili & renitentia, cujus cauſa eſt impetus ſanguinis per arterias mammaria accedentis ſolito major, ejuſque actio vehementior in vaſa ſanguifera mammarum: impetus ſanguinis eſt major, quod cognoſcitur ex pulſu duro, pleno, veloci aut frequenti ſimul, unde vaſorum mammæ diſtentio, robur, dolor, renitentia. Actio vero major eſt ob præpeditum ſanguinis tranſitum per vaſa minima, ut cum dolent mammæ thoracibus ferreis, arctioribus balænis cinguliſque compreſſæ, ſanguis enim retro urgens fortius agit in latera vaſorum quam ſi more ſolito in venas facile flueret; hic morbus ſæpe preſſionibus externis,

ictibus nec non plethoræ, catameniorum ſuppreſſioni ſupervenit.

Curatur 1. victu tenui ex juſculis, cremoribus, potu, diluente, refrigerante, ptiſana hordei, oryzæ; 2. phlebotomia repetita ex brachio vel e pede, clyſmatis emollientibus cathartico antiphlogiſtico; cum ſedata fuit inflammatio: topicis initio emollientibus, dein anodynis ac reſolventibus; refrigerant lintea oxycrato frigido madida, vel irrigata decocto foliorum ſeminum lini; reſolvunt levia cataplaſmata ex pulpa eorumdem, necnon meliloti, cum farina febarum, melle, aceto, croco medulla bovis, butyro, oleo olivarum, &c.

2. *Maſtodynia puberum* Krameri Commerc. Norimberg. 1755. hebdom. 30. §. 2. B.

Omnes pueri ad ætatem 12 vel 14 annorum pervenientes conqueruntur de dolore mammarum cum tumore & pruritu; mammæ, earumque areolæ inflammantur, & dolent, atque non raro vaſa earum lactea excoriantur, & exſudant.

Cura exigit ut exprimatur ſerum albeſcens ibi lactens; deinceps vero emplaſtrum apponatur. *Eſſais d'Edimbourg*, *tom.* 7. *pag.* 122.

3. *Maſtodynia Pilaris* Roder. a Caſtro lib. 4. cap. 26. *Lactis concretio*, *Febris lactea* ejuſdem; Græcis *Tromboſis*, ac *Trichiaſis*, Hiſpanis, *Pelo*, Gallis *le Poil*; Occitanis *Arcouſſel*; *Lait grumèle*. B.

Fabula eſt *Alſaharavii* hunc morbum a pilo a matre deglutito ortum habere. Dolent acerrime papillæ cum rubore, tenſione, lactis pauca & dolorifica excretione, glandularum vicinarum mammæ turgeſcentia, necnon exiguarum glandularum areolæ dolore pungenti & nigredine; unde attactus labiorum alumni tolerari non poteſt; hi exigui acini nigri ab Occitani *Cats négres* vocantur, & puerperas mire diſcruciant; his adde papillarum fiſſuras cum inflammatione valde dolentes, quibus accedit ephemera lactea horrore ſtipata, cum cephalalgia, ſudore caſeum acidum redolente, &c.

Hæc omnia caſeationi, vel congrumationi lactis in mammis tribui ſolent; ſed potius videtur inflammatio lactea, ſeu in lacteis vaſis & glandulis oborta; an ab infarctu, an ab impetu illis humoris & ſanguinis affluentis.

Curatur ut Maſtodynia polygala; ſed præterea fiſſuræ, ſeu rhagades illinuntur oleo ceræ, ovorum mucilagine ſeminis cydoniorum, inſpergitur pulvis gummi Arabici: Adhibetur cura *ephemeræ lacteæ Claſſ.* 2. & *maſtodyniæ phlegmondes*.

4. *Maſtodinia cancroſa*; *Cancer mammarum* Roder. a Caſtro lib. 1. cap. 22. *Cancer aux mammelles*.

Cognoſcitur ex dolore lancinante per intervalla ab axillis, aut vicinia ad mammæ quoddam punctum deſinente, & inſtar ſubulæ eam perfodientis, cum tumore verrucoſo, duro profundo, initio; dein vero tumor tuberoſus, inæqualis, venæ varicoſæ, aliaque ſymptoma accedunt, de quibus vide *Carcinoma in Claſſ.* X.

5. *Maſtodynia polygala*; *Sparganoſis* Dioſcoridis; *Lactis redundantia* Roder. a Caſtro, *lib.* 4. *cap.* 26. *Dépot laiteux aux mamelles* Puzos B.

Lactis abundantia in feminis quæ pepererunt interdum tanta eſt, ut mammæ eam ſuſtinere nequeant, ac præ copia diſtendantur, & incredibiles excitent cruciatus; tument, tenduntur, vix attrectari patiuntur ab alumno mamæ ſic turgidæ; unde niſi fluat ſponte lac ex papillis, id magis ac magis congeritur, & ſupervenit inflammatio, de qua ſupra egimus.

Curatio eſt difficilior, ſi lac ſuum reſtinguere velit puerpera; fallor, ſi papillas alumno, vel catellis aut ſuctrici præbere velit aut poſſit, quod licet difficile ſit & dolorificum, vitari vix poteſt per aliquot dies, uſquequo lactis redundantia imminuta fuerit; interea diæta tenui cavendum eſt, ne uberior lacti materies generetur; potu diluenti, diuretico, ut decocto radicum petroſelini ſuperfluum lac ad vias urinarias eſt deducendum, lochiorum fluxus eſt ſuſtinendus, & fovendus cautiſſime; clyſmata ſunt repetenda, phlebotomia etiam non negligenda, extus vero linteis calidis, cataplaſmatis reſolventibus lactis caſeatio avertenda, fluxilitas & excretio promovenda. Inter hæc præſtant mei illitum, cataplaſma ex follis petroſelini, cicutæ, ex quatuor farinis reſolventibus; ſalviæ, fœnicuii, apii decoctum, ex quo embrocationes parantur, &c.

6. *Maſtodynia butiroſa* Tandermonde Novembr. 1758. pag. 441. D. Funn. Med. Harlemenſis.

Quadragenaria mulier poſt terrorem doloribus in utraque mamma vividis diu conflictata fuit; unicum levamen erat ab admoto igne, & ſimul frictione mammæ, quæ humorem flavum ſpiſſum ex papillis excernebat, quæ operatio multoties in die repetenda erat; ſanata eſt litu ex oleis aromaticis cum ſpiritu vini, ſuperappoſito emplaſtro baſilicone, demum repetito uſu æthiopis mineralis cum gummi tragacantha, radice guayaci, in pilulas redacti.

Humor hic flavus ſpiſſus butyro ſimilis nomen dedit ſpeciei.

7. *Maſtodinia ex terrore* Act. Acad. Harlemenſis part. 3. pag. 31.

Mulier ex terrore percellebatur, ita ut vehementes in mammis dolores perſentiret, irritis pluribus remediis, calor carbonum ardentium cum lenta frictione ſublevabat dolorem, qua frictione papillæ quid viſcidi ſtillabunt; mammæ vix turgidæ & tumidæ erant; dein ſpirituoſis, & emplaſtro baſilico mammis admoto dolor evanuit.

8. *Maſtodynia emphyſematoſa* Roder. a Caſtio, de flatuoſo mammarum tumore, lib. 1. cap. 17. L.

Pars cum albedine; elaſticitate & tenſione dolet ſine glandularum tumore; pulſata mamma, ſi fides ſit Auctoribus, ſonitum edit. Diſtinguitur a prima ſpecie per albedinem mammæ; a cancroſa maſtodynia per uniformem, non tuberoſum, tumorem; quodque nulla ſeorſim

orſim glandula dura ſit, ſed tota mamma æqualiter renitatur; dolor ille menſtruatione accedente augetur, finita ſæpius recedit.

Curatur remediis catamenia revocantibus, necnon topicis reſolventibus, ut decocto foliorum anethi, melitoti, chamæmeli, florum ſambuci. *Vide curam emphyſematis I. Claſſ. & pneumatoſis X. Claſſ.*

9. *Maſtodynia apoſtematoſa. Abſceſſus mammarum.* Roder. a Caſtro, lib. 1. cap. 16. pag. 118. L.

Præceſſit inflammatio quæ non reſoluta fuit, ſed exacerbata ſunt pulſatio, dolor, tenſio; dein reſedit tumor, remolleſcit, apice albeſcit, fluctuat, febris remiſſa, tunc pus in tumore genitum, quod præmiſſis cataplaſmatis maturantibus, emollientibus foras per inciſionem debet emitti atque deterſum vulnus ad cicatricem perduci. Vide *Apoſtema in Claſſ. I.*

10. *Maſtodynia portentoſa*, Act. Societ. Lond. num. 52. L.

A mole mammarum, quarum altera 40. alia vero 64. libras ponderabat; hæc excreſcentia intra noctem fere ſupervenerat. Feminæ Toloſati a ſuppreſſis catameniis mammæ portentoſæ excreverant; ſumptis emmenagogis catamenia e naribus effluxere.

XXIX. RACHIALGIA; *Dolor colicus Pictonum* Citeſii; *Colica Plumbariorum* Ramazzini; *Colica Saturnina* Junkeri, *Damnonienſis* Huxhamii, *figula* D. Dubois ann. 1751. *Dolor colicus Pictorum & Figulorum* quibuſdam; *Entripado* Hiſpanis; *Colique de Poiotu*.

Genus novum ab *Illuſtriſſime Aſtrucio* conſtitutum eſt nomine Rachialgiæ, ab *algeia* dolor, & *Rachis* ſpina dorſi, quia dolorum principium nervis medullæ ſpinalis tribuit.

Licet autem theoria Aſtruciana nondum ſatis ſit confirmata, non minus retinendum eſt nomen generi huic ab aliis diſtinguendo utile, utpote proprium.

Character hujus morbi conſiſtit in atrocibus doloribus abdominis ad lumbos & dorſum ſerpentibus, preſſione non creſcentibus, cum umbilici non raro tetractione, alvi conſtipatione, ſumma pertinacia, manuum torpore, paralyſique, alias artuum contracturis chronicis terminantibus.

Convenit cum *hepatalgia* calculoſa quod hypogaſtrium divexet maxime, & ad thoracem ſerpat, atque chronice fit & paroxyſans; verum Hepatalgia auriginem inducit ſæpius, & hepatis regionem magis afficit; colicæ ſpaſmodicæ valde affinis eſt, & a multis proললbilioſa & ſpaſmodica habetur.

1. *Rachialgia Pictonum; Malum bilioſum* ab anno 1572. ad 1606. *Colique de Poitou vegetale* C. Cl. Bonté Journ. de Med. Nov. 1761.

Eſt ea ſpecies quæ a vini, potuſque acido-auſteri fermentati, acidorumque immaturorum nimio uſu pendet.

Morbus Damnonienſis Huxhamii Londinenſ. 1739. *Philoſoph. tranſact. Tom. 9. pagin.* 242. A pomaceo, Gallis *Cidre*, endemiam videre *Muſgravius & Huxhamius: Vandermonde*, *Journ. de Med.* 1758. *pag.* 133. A pomaceo veteri iterum fermentato, & a vino immaturo, acido apud Pictones frequens fuit olim, obſervante *Citeſio*. A vino albo non ſatis fermentato plures Monachos hoc morbo cruciatos *Piſo*, *Sennertus*, *Citeſius*, *Crato*, *Cardanus*, *VVepferus* memorant. A ſucco citri, a ſpiritu vitrioli, a potu acido, *Ponch* dicto, ortam vidit rachialgiam *Illuſtr. Tronchin*, qui tertiam Rachialgiæ ſpeciem conſtituit.

Symptomata ſunt angor ſummus, & dolor atrox epigaſtrii, pulſus debilis, inæqualis, ſudor frigidus, lingua ſordida, halitus fœtens, vomitio virideſcens, atra, pituitoſa, acida; dein alvi adſtrictio ſumma, vomitio minor, dolor quaſi nephralgicus in umbilico, lumbis, dorſo, cum ſenſu ponderis in perinæo, & urina, ſi flueret, craſſa: abdomen ſpaſmodice contractum; dein brachia, manuſque motu carent, femora ac crura dolent, artus & inteſtina alternatim cruciantur, paralyſis, puſtulæ rubræ morbum terminant. Differt rachialgia vegetalis, quæ a pomaceo in fermentationem acidam vergente, vetuſto, ab aliis ſpeciebus, quod abdomen a preſſione vehementer doleat, quod in metallica non accidit, quod gradatim augeſcat morbus, ægri ſcilicet languent, pallent, facies ex flavo plumbea evadit, ſtomachus gravis eſt, dein nauſea, ructus accedunt, dolent interanea; genua, crura debilitantur; pulſus debilis, inæqualis evadit; interea vomitiones virideſcentes, acidæ, amaræ, lingua ſicca, albeſcens, ſingultus; jam gaſtrodynia intenditur, inde in umbilicum ſerpit dolor atrox, umbilico minime retracto, abdomen levem etiam preſſionem refugit, conſtipatio pertinax, dolores artubus inſident, tibias, genua cum ſtupore, brachia laceſſunt; lumbago atrox, miteſcentibus ventris doloribus, in ſtatu morbi nulla pyrexia, nec ſitis, nec delirium, niſi in ſecunda morbi periodo.

Curatio eadem ac ſpeciei ſequentis. Sedato dolore proſunt acidulæ Selteranæ, Clauberianæ martiales, & equitatio. Si aurigo ſuperveniat, quod ſalubre eſt, ſignum eſt Rachialgiæ nuptam eſſe Hepatalgiam, ob bilis coagulum ab acido. Colicæ Pictonum medetur, ſi credamus *Sydenhamio*, uſus copioſus balſami Peruviani, qui præſcribitur ad guttas xx vel xxx ſacchari fruſtulo inſtillatus, bis terve in die; ſed pareſis huic remedio non cedit.

2. *Rachialgia febricoſa; Colica ab intermittenti febre*, Burlet de Hiſpanorum morbis 1714. *Colica Pictonum* a cauſa remora prima, Tronchin pagin. 45, Riverii Prax. Medic. Lib. X. cap. 1; *Dolor de tripas y entripado* Hiſpanis. Vide Journ. de Medic. Novembr. 1761. pagina 415.

Hæc eſt ſpecies quæ febres intermittentes, remittenteſve comitatur, vel preſſo pede ſequitur, ſi male curatæ ſint; obſervata *Fernelio Patholog. lib.* 6. *cap.* 10. *Ballonio conſult.* 5. *Spigelio de ſemitertiana. lib.* 4. *cap.* 13. *Carol. Piſoni conſil.* 3. 4. *cap.* 2. Epidemica viſa ab *Illuſt. Tronchino* Amſtelodami ann. 1727. Hanc Veteres bili æruginoſæ tribuerunt; Neoterici veneno febricoſo, potiſſimum tertianæ & hæmitritæi? aurigine ſæpius ſtipatur.

Senſus eſt ventriculi, tenuiumque inteſtinorum aſperrimus, cum alvi adſtrictione; multa inflatio accedit per totum abdomen, potiſſimum epigaſtrii, modo cum ructu, modo cum vomitione; dolor hic diuturnus, admodum recidivans, remediis non facile miteſcens, in contracturas & paralyſes abire ſolitus. Poſt epidemicam Rachialgiam Amſtelodamenſem peſte ſeveriorem, ſæpius viſi ſunt miſeri ſuperſtites veluti larvæ arte quaſi progredientes, exſangues, pallidi, manibus incurvis, pendiculis, cum voce clangoſa, debili, nec deerant aphoni.

Ad curationem miſſio ſanguinis, fortiaque tum emetica, tum catpartica vitanda; alvus mollienda eſt fomentis extus & balneis, intus blandis alimentis & medicamentis, ut oleoſis, mucilaginoſis, farinoſis; adde laxantia ex manna, pulpa caſſiæ cum oleo amygdalarum, ſero lactis tepido, omni trihorio parca doſi repetitis. *Citeſius* cathartica cholagoga expertus ad leniſſima reverſus eſt: Narcoticis abſtinendum. Morbi reliquiæ ſero lactis gramineo, cichoraceis, beccabunga, taraxaco fugandæ; demum tonus partibus aquis eſt reſtituendus.

3. *Rachialgia metallica*; *Colica Plumbariorum* Ramazzini de Morb. Artif.; *Dolor cardialgicus; ſpaſmodicus a veneno* Frider. Hoffmanni To. II. pag. 257. *Colica Pictonum*, vulgo *Saturnina* Junkeri; *Colica Pictonum* a *veneno* Illuſtr. Tronchin *Spec.* 2. *Mil-reech* Anglis, id eſt, *Vapor moletrina* Act. Soc. Reg. Lond.; *Colique des Peintres*, *de plomb*, *des Potiers*, *des Barboilleurs*. C.

Eſt ea ſpecies, quæ oritur, 1. a vino acido interventu lithargyrii edulcorato; fraus detegitur ope lixivii alkalini, in quo diſſolutio auripigmenti bullierit; 2. ab uſu interno medicaminum ex plumbo paratorum, ut ſacchari ſaturnini ad extinguendam venerem, ad gonorrhœam ſanandam; 3. ab uſu alimentorum in vaſis ſtanno obductis, cupreis, rubiginoſis diu ſervatorum; 4. a fumis arſenicalibus quibus nulla metalla carent, cum igne tractantur; unde Metallurgi, & qui calceorum corium ceruſa fuſa dealbant ſutores, huic ſunt obnoxii; 5. qui varia pigmenta liquefaciunt, pulverant, ore aſſumunt, ut Pictores; 6. Figuli qui vaſa terrea vitro ex plumbo obducunt; 7. ab antimonii crudi repetito uſu interno, ſi fides ſit *Illuſtr. Tronchino*, *pag.* 65. imo ex cinnabari, viridi æris, colore ultramarino, aliiſque pigmentis metallicis.

Hujus ſpeciei exempla ubique ſunt obvia, Monſpelii, Nemauſi, Aleſiæ nobis obſervata.

Differt a vegetabili ſeu Pictonum, quia, non pedetentim, ſed ſubito dolores accedunt, quod umbilicus retrahatur initio, quod in atroci ventris dolore preſſio abdominis dolorem non intendat, quod in ſtatu accedant pyrexia, ſitis, delirium.

In hac ſoli artus ſuperiores, inferiores nunquam paralyſi & ſtupore tentantur, ſæpius umbilicus retrahitur, fæces in ſcybala indurantur, ægri pallidi, tremuli, debiles fiunt.

Duplex autem eſt curandi methodus; 1a ab *Ill. D. Dubois* in Noſocomio Charitatis Pariſienſis frequentiſſime adhibita, & dudum multis ſucceſſibus firmata, docente *Ill. Bouvart*, qui ex ſexaginta ægris, quinquaginta novem ſanati aſſerit; eſt methodus Draſticorum.

Æger adveniens ſumit clyſma ex decocto drachmarum duarum ſennæ & pulpæ colocynthidis, cui adduntur diaphœnici drachmæ ſex, benedictæ laxativæ ſemiuncia, mellis mercurialis unciæ duæ, & ſæpe vini emetici unciæ etiam duæ. Poſt ſeptem horas injicitur alterum clyſma ex olei nucum & vini rubri ana unciis ſex; die ſequenti tartari ſtibiati magna doſis, vulgo ad grana quatuor, præſcribitur; ſtatim ab actione emetici datur theriacæ recentis ſemidracha cum laudani grano; die vero tertia repetuntur clyſteres; dein purgatur æger ex diæphœnici ſemiuncia, diapruni drachmis duabus, ſyrupi derhamno uncia, apozematis ſequentis unciis ſex. Apozema fit ex cuſcutæ, polypodii & ſennæ ana uncia una, ſeminum aniſi, & cremoris tartari ana drachmis duabus, bulliant in aquæ libris duabus ad uncias viginti; veſpere hujus catharſis repetatur narcoticum; ſuſtineantur hæc medicamina ope ptiſanæ ſudorificæ, ac potus cardiaci cum lilio Paracelſi: maxime ſi dolores ſuperſint, aut immineant, vel ſupervenit paralyſis. Hæc methodus intra ſeptimanam omnino ſanat, & ſi epilepſia, paralyſiſve nondum acceſſerint, eos morbos prævertit, ſi ſanatio imperfecta ſit, iteratur partim vel omnino methodus, ipſiſque atrocibus abdominis doloribus ſævientibus hæc draſtica uſurpantur. Intra 23 annos *D. Burette* 1200 ægros hac methodo curavit & omnes exceptis 20 liberavit.

2. Altera methodus *lenitiva* eſt, quæ in ipſo Noſocomio Charitatis ab *Ill. Bordeu*, Viennæ ab *Ill. de Haen*, & Monſpelii, occaſionem tamen raro data, ab omnibus Medicis uſurpatur. In hac præſcribimus, oleum amygdalarum ad uncias plures in die, clyſmata oleoſa, fomenta emollientia, narcotica, levia laxantia, ſerum lactis & ſopito dolore aquas ſulphureas tum thermales, tum acidulas; aſt a phlebotomia ſaltem repetita eſt abſtinendum, quam exhorrent qui methodum draſticam ſectantur. In ſecunda periodo morbi hæc methodus a *Cl. Bonte* ſola laudatur, in prima vero draſtica.

Mira certe opinionum de morbi cauſa, & methodorum circa therapeiam repugnantia; in aliis morbis ſaltem acutis, quæcumque ſit methodus, natura non raro morbis medetur, aſt in hoc

morbo

morbo ſolius naturæ vires non ſufficiunt, & methodi licet omnino oppoſitæ morbum tollunt: in hoc certe ovaret magnus Medicinæ adverſarius *Michael de Montagne*, qui in omni morbo methodum Medicis acceptiſſimæ oppoſitam æque ſucceſſuram eſſe contendebat.

Hujus varietas eſt.

a *Rachialgia Saturnina; Colica Saturnina* Ilſemanni, 1752. Zeller, Docimaſia vini lithargyrio mangoniſati Tubingæ 1707. *Colique de plomb.* 10.

Quotquot hoc vinum biberant conſtrictionem gulæ & dolorem ventriculi ac præcordiorum patiebatur; quibus acceſſit colica circa ventriculum & umbilicum, hinc & excrementa in ſcybala cogebantur: conquerebantur multoties deflatibus moleſtis, qui tamen nec ſurſum nec deorſum efflabantur, acceſſit vehemens mingendi conatus, inanis, & teneſmus; urina pene tincta erat, ac continuo turbabatur; pulſus erat durus & tardus, æqualis tamen, flaveſcebat album oculorum, genæ ſolæ rubebant, facies cætera virorem Judaicum præ ſe ferebat; ſicceſcebat os, ac vomituriebant; anxii inſigniter toto temporis decurſu erant, quam anxietatem adauxit horrida & inſignis cordis palpitatio.

Potiſſima cura mali recentis & primorum ſymptomatum conſiſtit in vomitoriis, purgantibus, oleoſis, tacte diu continuando, terreis ex bolo armena, terra ſigillata, oculis cancrorum, balſamo peruviano& vulnerariis. Lixivium calcis vivæ cum auripigmento ſumatur, ejus guttæ ſex in vini mangoniſati uncia affundantur, vinum turbabitur, & atramentoſum colorem adipiſcetur. Vel olei vitrioli guttas decem affunde vini unciis tribus, vinum lithargyrio mangoniſatum inſtar ſeri lactis albeſcet. Vide *VVilliſium*, *pharmac. pag.* 471.

4. *Rachialgia arthritica* Aſtruc. theſ. de Rachialgia pag. 9. Tronchini *Colica Pictonum ſpecies* 4ª, Zelſt de podagra 1738. C.

Ea eſt quæ cum arthriticis paroxyſmis alternat, in quam ſcilicet arthritis ſæpe terminatur, qua reviviſcere tollitur rachialgia. *Hippocrates lib. 6. epidem.* hanc alternationem dolorum articularium & inteſtinalium obſervavit, deinceps memorarunt *Andreas du Laurent*, *quæſt. anat. lib.* 4. *quæſt.* 8. *Roder. a Fonſeca. Mercurialis. Muſgravius*, &c. De Rheumatiſmo vero idem dicendum ac de podagra.

Si æger plethoricus vegetuſque ſit, phlebotomia præmittatur; cave ab acribus cacharticis; maxime ab emeticis; ſuris apponantur veſicantia, & plantis pedum cucurbitulæ ſiccæ, dein emplaſtrum de galbano, fomentaque tepida ſuris & femptibus ut materies arthritica deorſum vergat; molli culcitra, ſicca, tepida, ex floribus chamæmeli & ſambuci farcta foveatur abdomen: poſt lene clyſma hydrogala, vel lac purum ſæptus ſumatur, exinde ſalus ſpectetur; ſedatis doloribus vino generoſo vires refocillentur; equitatione, veſtibus hiemalibus corpus firmetur: hæc *Tronchin.*

a In Cœnobio Savigny incipiebat morbus a cardialgia gravativa poſt cibum creſcente, digeſtione tarda, moleſta; ſuccedebat alvi conſtipatio, fæces duræ, ſiccæ, nigræ, tum pyroſi & triſmus cynicus, ſeu ridendi cupiditas a titillatione cardiæ accedebat, mox ſenſatio ſtomachi ſurſum violenter diſtracti; inde dolor atrox epigaſtrii quaſi a ſtomacho intorto; inteſtina videbantur ſurſum reverſa, abdomen durum, tenſum, planum, quaſi vertebris adhærens; omnes muſculi dolebant quaſi divellerentur; poſtea atrociores atruum dolores accedunt: quaſi cubiti, genua, crura lacerarentur. His ſuccedit impotentia artus movendi cum ſenſu tactus imminuto, dolore ad ſtomachum redeunte; pectus etiam dolet, ſternum confractum videtur, vix plumæ attactus toleratur, uſtio eſt lenior hoc dolore: urinæ paucæ, alvus conſtipata, pulſus ſanus eſt niſi typus ſuperveniat.

An hæc ſpecies tribuenda eſt tartaro pomacei quo utuntur Normanni eoque non ſatis a doliis deraſo? An quod fructus immaturi ſervantur in cellis ſubterraneis nitro murario fœtis.

Curatur feliciter hæc ſpecies clyſmatis emollientibus, julapiis antiſpaſmodicis ſimul & anodynis, demum balneis; ſed artus debiles, dolores arthritici periodici, ſtomachi debilitas raro tolluntur. Hæc *Ill. Maraeau* Journ. de Med. 1763. *Juill.* 1764. *Janv. p.* 45. *Vide Nov.* 1761 *p.* 415.

b *Rachialgia arthritica*, Cl. Strack. C.

Ab arthritide vaga ſeu rheumatiſmo arthritico pendet hic dolor atrox abdomen aliaſque trunci partes infeſtans, qui Rachialgiæ ſaturninæ omnino ſimilis eſt, eo diſcrimine quod rarius pareſim & epilepſiam inducat; pareſim dico, ſeu motus abolitionem in artubus ſenſu eoque dolorifico, ſuperſtite.

Hæc arthritis vaga cognoſcitur ex doloribus & tumoribus quos in diverſis corporis partibus excitat, huc & illuc diſcurrens: miaſma vero arthriticum omnes fere corporis partes, internas externaſve, obſidet, unde ſuperveniunt carus, peripneumonia, pleuritis, aſthma; ſed ſi viſcera abdominis afficiat, inde ſuccedit Rachialgia arthritica, cujus hæc ſunt ſigna.

Dolor atrox citra febrem & inflammationem, pulſus parvus, lentus, vel exiguus & frequens, color faciei flavus aut olivaceus, oculi depreſſi; præceſſerunt dolores obſcuri artuum, vel laſſitudines a levi labore; ſomnus non ſublevans, ſudor cum ſenſu uſtionis aut vellicationis quaſi electricæ, vel præceſſerunt puſtulæ exiguæ, numeroſæ, pruriginoſæ, in ſquamas faceſcente, ſtranguria ſine cauſa manifeſta, urinæ limpidæ, quandoque albeſcentes feri lactis inſtar, cum ſtriis ſebaceis; hæc ſunt ſigna certiſſima Rachialgiæ arthiticæ.

Curatio conſiſtit in uſu balneorum domeſticorum, vel thermalium ſulphureorum, uſu interno antimonii crudi in alcohol redacti ad grana ij vel iij, & decocti ex lignis ſudorificis; verum balnea non juvant niſi plurima ut-

quin-

quinquaginta vel centum, quæ quotannis ſunt repetenda.

5. *Rachialgia ab adiapneuſtica. Colica Pictonum ab impedita perſpiratione.* Ill. Dronchin ſpec. 5, *Colica Surinamenſis* Herbert. apud Tronchin, Foreſt. obſervat. lib. 21. obſerv. 15. *Colique de Surinam.* C.

Ea eſt quæ a perſpiratione impedita, frigoreve ſuſcepto producitur, & in epilepticos inſultus, vel in paralyſim degenerat. Familiaris eſt Surinami, ubi licet ſummus calor interdiu incolas reſolvat, noctu venti frigidi incautos & frigoris avidos carpunt. Leniſſimis oleoſis eccoproticis inſiſtendum, mollia enemata ex infuſo florum chamæmeli paranda, opium cum pari camphoræ doſi, ſi urgeant dolores, adhibendum, cum largo potu ex infuſo ligni ſaſſafras; curam abſolvunt thermæ ſulphureæ.

6. *Rachialgia ſcorbutica* Ill. Tronchin. ſpec. 6ª & Eugalen. de Scorbuto, artic. 17. 24. C.

Sed *Eugaleni* fides merito multis ſuſpecta eſt, adeoque ſolis obſervationibus *Ill. Tronchini* innititur: Hæc ſpecies a *Lind.* minime recenſita. *Frig. Hoffmannus* colicam ſcorbuticam memorat; ſed rachialgiam in genere hoc nomine tantum deſcribit, non vero ſpeciem diſtinctam; Veteres huic morbo nomen colicæ biliosæ impoſuerant.

In hac ſpecie præter dolores abdominis atroces, dolent brachia, cæterique artus per intervalla, ac demum ipſi artus reſolvuntur, aut ſpaſmis tentantur, ſi fides *Eugaleno*; ſed verius eſſe puto quod vidit *Illuſtr. Tronchin*, ſcilicet extremos artus potiſſimum pedes & tibias nigreſcere, indureſcere, inſtar piſcis ſole indurati, ut ipſe vidi; ſudor ſponte prorumpens ſalſus abit etiam in cryſtallos digitis friabiles, ut vidit citatus Auctor in quodam qui ſale marino abuſus fuerat.

Fugienda phlebotomia, alvus blandis oleoſis laxanda, antiſcorbutica adhibenda, aquæ chalybeatæ juvant.

7. *Rachialgia traumatica.* Vid. Diſſert. Illuſtr. Aſtrucii, & adjunctam hiſtoriam; item, Journ. de Medec. Juin 1760. ubi duæ hujus ſpeciei proſtant obſervationes. D.

Ea eſt ſcilicet rachialgia, quæ ex ictu ſpinæ dorſali inflicto ortum ducit. Conſtat autem multiplici obſervatione homines ex hoc principio rachialgicos evaſiſſe, ſeu ventre, epigaſtrio deinde, admodum doluiſſe, ac artuum reſolutionem paſſos fuiſſe cum alvi conſtipatione, ſcybalorum induratione, aliiſque rachialgiæ ſymptomatis apte ab *Illuſtr. Aſtrucio* explicatis. Contendit ſcilicet *Ill. Auctor* labem eſſe in medulla ſpinali compreſſa, obſtructa, unde paralyſis artuum ſuccedit; dolent quidem interanea, quia origo nervorum in medulla afficitur, & ſenſatio ad extremos nervos refertur, ut accidit apud eos qui cum artus amputationem dudum paſſi ſunt, inrea ob pulſationem arteriæ vicinæ reſectæ, & nervum impetentis, dolores manus aut pedis dudum ablati perſentiunt; non mirum ait, etiam ſi cum acerrime dolent interanea, abdomen manibus premi poteſt, ac contrectari ſine ulla doloris exacerbatione, ſi inteſtina atona & motu periſtaltico orbata alvi excretionem remorentur. Hinc & rachialgiæ nomen a Græco, *rachis*, ſpina dorſi, & *algeia*, dolor. Vide *Quæſtionem medicam Ill. Aſtrucii, an morbo colicæ Pictonum, rectius rachialgiæ dicto, Venæſectio? ann.* 1750.

D. Privat D. Med. Aleſienſis meritiſſimus, curabat puellam, quæ cum horrenda gaſtrodynia laboraſſet, per trihorium ſubito incidit in paraplegiam, qua omnes partes collo ſubjectæ ſenſu, motuque orbabantur; inſpecto collo obſervavit ultimam colli vertebram prominentem, ita ut infra illam notabilis foret fovea, unde hujus ſebluxationem, adeſſe cognovit; puella ultra duos menſes ſupervixit. Gaſtrodyniam magnus vomendi conatus comitabatur, & hanc luxationem ab hiſce validis conatibus ortam fuiſſe, non inanis fuit ſuſpicio; oborta paraplegia ſtatim ceſſavit dolor, ut id rachialgia ſolemne eſt.

8. *Rachialgia oſteoſarcoſis.* Benjamin Gooch, Caſes of Surgery, pag. 178. ann. 1758. Sylv. Bevan Tranſ. Phil. n. 474. morbus a diabete incipiens, corpore ſeptemdecim pollicibus decurtato. C.

Eſt morbus cujus præcipua ſymptomata ſunt dolores totius corporis, præpue vertebrarum lumbarium, cum ſucceſſiva oſſium omnium diſſolutione, flexilitate, & corporis decurtatione.

Fœmina, ſana hactenus, riteque menſtruata, trigeſimo ætatis anno dolores univerſi corporis cum pyrexia experiebatur; dolebant potiſſimum extrema corporis, poſt novem menſes crura fracta, flexilia, cum ſignis ſcorbuti; per quadriennium ſubſequens diſſolvebantur cætera oſſa cum dyſpnœa, gibboſitate, dolore ad vertebras, corporiſque decurtatione.

In cadavere viſcera ſana, pulmonibus tantum & corde flaccidis, oſſibus omnibus, præter dentes, remollitis; diſſolutio in oſſibus cylindricis ab interna parte incœperat, oſſa cultro non magis reſiſtebant quam muſculi. Varia medicamina imprimis chalybeata ſine fructu adhibita; corpus viginti ſex pollicibus decurtatum eſt. Vide hiſtoriam dum de Aſthenia ab oſteo ſarcoſi.

XXX. LUMBAGO. *Mal de reins.*

Eſt genus morbi dolorifici cujus præcipuum ſymptoma eſt moleſtia ad lumbos relata, cum trunci erigendi difficultate.

Ægri dicuntur *lumbaginoſi*, *elumbes*, Gallice *èreintès ou érenès*; morbus Græeis *lordoſis*, *oſphialgia*, &c. *Aſphialſia* Riolani; *Iſchias* Archigenis.

Differt a nephralgia ex eo quod nauſea, ureterum dolor, teſtium, femoriſve ſtupor, urinæque viria deficiant; a colica quod dolor ad partem poſticam corporis referatur, nec ab alvina

excre-

excretione tollatur, aut mitigetur; non raro cum iſchiade conjungitur, truncumque ſæpe incurvat, unde aliis *curvatura* lumborum vocatur.

1. *Lumbago rheumatica* Sydenhami pag. 170. Juncker. Tabul. 19. *Maelet* Helvetorum. L.

Eſt vehemens lumborum dolor, in quo æger ſemel flexum truncum erigere non poteſt, quin lumbos ſibi rumpi videatur; qui dolor nec tactu exacerbatur ut traumaticus, nec calore lecti recrudeſcit ut ſyphiliticus, ſcorbuticuſque, quique cruſtam albam gelatinoſam in ſanguine extracto comitem habet: adde quod artus utplurimum ſimili dolore vago affecti ſunt.

Curatur repetitis phlebotomis; diæta tenui initio, dein victu emolliente, refrigerante, leviter diaphoretico. Hic morbus muſculos extenſores dorſi afficit.

2. *Lumbago arthritica; Oſpialgia* Hippocratis; *Goutte aux lombes*, *Goutte aux reins* de Meyſerey *n.* 338.

Eſt ea ſpecies quæ arthriticos infeſtat, quæque procedit ex materia tartarea vertebrarum ligamenta, & perioſteum laceſſente; ea preſſione exacerbatur.

Spinam dorſi, & ſæpius os ſacrum afficit; exigit eadem auxilia quæ arthritis.

3. *Lumbago plethorica* Frid. Hoffman. Tom. II. pag. 297. *Lumbago hæmorrohidalis* Juncheri; *Catamenialis* Hippocratis: *A fluore albo* Frid; Hoffmanni: *A tubo intra muſculos effuſo*, Baglivi de fibr. motr. p. 303 304.

Eſt illa ſpecies quæ a ſuppreſſa ſanguinis ſolita evacuatione dependere putatur, ut a catameniis retentis, hæmorrhoidibus ſuppreſſis, a fluore albo repreſſo. Sunt qui contendunt a veneris abſtinentia ſimilem morbum induci.

4. *Lumbago febrilis* Moroni Director; *Varioloſa* Mortoni. pag. 48. 190. & 74. Pyretol. Mercurial. pag. 186.

Eſt utplurimum ſymptoma morborum febrilium & phlegmaſiarum ineuntium, ſed fugax, quod tamen morbos quoſdam preſſius ſequitur, & diſtinctius deſignat. Sic variolam in adultis initio comitatur lumbago gravis cum nauſea; in infantibus cum ſomnolentia.

5. *Lumbago ſcorbutica* Eugaleni apud Sennertum de Scorbuto; Leind. de Scorbuto.

Eſt dolor lumborum a quocumque exercitio recrudeſcens, noctu etiam ſæviens, in ſecunda & tertia potiſſimum ſcorbuti periodo accedens, minus mobilis quam cæterarum partium, cum urinis paucis turbidis, fœtidiſque, ſæpe œdemate tibiarum, laſſitudine, facie decolore, &c.

Nocent phlebotomiæ, juvant antiſcorbutica, lac, &c. prodeſt unciam oxymelitis ſcillitici intra diem aſſumere, & partem dolentem fovere lixivio cinerum vulgarium incoctis floribus chamæmeli, ſambuci, abſinthii, rutæ & cortice limonum.

6. *Lumbago pſoadica*, Obſ. Lamothe, Chirurgo Normanno Valognienſi. A.

Aliquoties is Auctor obſervavit lumbaginem illam ſingularem quæ pendet ab inflammatione & ſuppuratione muſculi *pſoas* dicti. Pſoas major oritur ex lumborum vertebris, & femori inſeritur. Pſoas minor oritur ex latere ſupremæ vertebræ lumborum & oſſi pubis inſeritur. Pſoas major flexor cruris ſæpius in hoc morbo afficitur, & inde fit ut ægri nunquam poſſint in hoc morbo femur extendere, quod eſt ſignum hujus ſpeciei pathognomonicum. *Lamothe*, præter remedia generalia, ſuadet, ut vulnere abdomini inflicto, culter uſque ad hunc muſculum, prægreſſa inflammatione abſceſſu tentatum, deducantur; nec ulla alia via tutior videtur ad pus educendum, quo ægri vita ſerius ocius tolletur, ſi in abdomine pus illud lateat.

7. *Lumbago partus*. *Douleur d'accouchement*. A.

Licet ille dolor lumbos graviter afficiant in gravidis, non minus verum eſt quod ad hyſteralgiam attineat, quippe pendet a diſtractione ligamentorum latorum, quæ pelvi utrinque annexia peritonæum lumbis applicatum, valde diſtrahunt, cum uterus contrahitur ad fœtum foras expellendum; illi vero dolores per intervalla ſucceſſive frequentiores recurrunt, intervallis lucidis etiam ſomnum quandoque permittentibus, ſimulque in quolibet dolore & conanime comitante orificium uteri dilatatur. Hic vero dolor id habet ſingulare, quod parturiens eo tantum ſublevetur, ſi magna vi ejus lumbi comprimantur faſcia circumducta lumbis & antrorſum tracta ſimulque pugnis verſus lumbos fortiter appreſſis; demum ſuperveniente genuum tremore, crepat corium, aqua ubertim ex utero erumpit, fœtus prodit in lucem, & dolores illico tolluntur, nullo alio auxilio ceſſuri nec impugnandi.

8. *Lumbago a ſaburra* Baglivi de fibr. motric. L. I. cap. X. pag. 345. meſenterica, id. p. 94. 95. De Meyſery n. 401.

Eſt ea quæ a cacochylia in meſenterio, ut ait ille, collecta, eaque cruda oritur; hujus & aliarum ſpecierum innumerarum poſſibilitas, quæ vulgo Medicis ſufficit, non mihi ſatis eſſe videtur, requiruntur obſervationes fidæ, quibus earum exiſtentia comprobetur.

Cognoſcitur ex longa alvi ſuppreſſione, ſapore linguæ mutato, levi inappetentia, gravitate totius corporis, lumborum calore ac dolore; hanc tribuit *Baglivi* repletioni miſenterii a congeſta putri caecochylia & crudis humoribus in ejus glandulis. Meſenterium ſic affectum mentitur lumbaginem; Romani hanc ſpeciem impugnant refrigerantibus, emulſi vis, unde morbus augetur. *Baglivi* a clyſmatis & fomentis curam orditur, & catharticis dein abſolvit.

9. *Lumbago miliaris* Allione de Miliari.

Hic dolor eſt ſæpe ſymptoma miliaris eruptionem antecedens, quod combinatum cum crampo, odore acido, pyrexiaque poteſt morbum erupturum patefacere; unde ſublevatur lumbago.

10. *Lumbago a niſu*. *Effort de reins*. *Reins entr'ouverts Ruſticorum*. B.

Ex venere nimium exercitata, maxime ſi pedibus inſiſtens vir eam ſæpius exerceat, ſæviſſimæ lumbaginis incurritur periculum cum atrophia

ſemi-

ſemi-paralitica femorum, unde lecto dein affigitur æger & exſolvitur: *Tiſſot de manuſtupratione pag. 222.*

A ponderum geſtatione, elevatione, vehementes quandoque ſuperveniunt lumbagines, verum ſæpſus ideo dolent lumbi, quia anrea rheumatico infarctu ſunt affecti, & perperam his niſibus dolores tribuuntur.

Ab Equitatione ſuccuſſante inaſſueti lumbaginem incurrunt, quæ ſequenti die ſævit magis quam prima; pars dolens a tactu vel preſſione læditur. Illæ omnes lumbagines raro phlebotomiam exigunt, ut plurimum quiete & calore lecti evaneſcunt: interea fomenta reſolventia & anodyna ex decocto florum meliloti & chamæmeli opem ferunt. Extenſores lumborum, ſcilicet ſacrolumbaris, longiſſimus dorſi, & ſemiſpinoſus ſunt diſtracti & contuſi in his conatibus; quod ex horum muſculorum ſitu & origine ac inſertione cognoſcitur.

Ballonius & *Baglivi* quandoque obſervantur in gravi lumbagine a niſu oriunda cruorem intra muſculus effuſum, qui fluctuatione ſine prævia ſuppurationis ſignis cognoſcitur, & lanceola adacta foras educitur.

11. *Lumbago ab aneuriſmate* Auberti in Boneti Sepulchreto Tom. 2. pag. 573. obſ. 35. C.

Hæc aneuryſmata vertebras erodere conſueverunt, & demum rupta mortem ſubitaneam inferunt. Dolor pulſatilis, qui arteriarum pulſationi reſpondet, ſine inflammatione, hujus ſpeciei ſignum eſt.

12. *Lumbago apoſtematoſa* Riverii obſervat. 2. miſſa a Franc. Chomel.

Eſt illa quæ ab abſceſſu lumborum procedit.

13. *Lumbago Sympatica* Boneti obſerv. 41. 42. &c. Eſt illa ſpecies quæ a viſcere quodam vicino læſo oritur nervorum communionem; & quæ talis ante mortem ægrorum viſa eſt Medicis. Tales ſunt ſequentes.

A Meſenterii glandulis induratis VVarthon Adenograph.

A pancreate tumido, purulento, ſchirroſo, putri.

Ab induratis pyloro, vena cava, pancreate.

A rene ſcirrhoſo, putrefato, obſerv. in Bonet. Sepulchret, 42.

ab abſceſſu circa vena cava bifurcationem, obſ. 43.

A vermibus intra renes, Additamenti obſ. 2.

14. *Lumbago ab hydrothorace* Morgagni Epiſt. XVI. 38. 41. Boneti Sepulchr. Tom. 2. Obſ. 60. §. 3.

Eſt dolor in lumbis; quem preſſioni ab aquis in hydrothorace, potiſſimum in pericardio, contentis adſcribendum cenſet *Morgagni*; nulla alia erant ſigna hydrothoracis, præter rheuma, febrem & pulſum humilem; dolor autem ad ſpinam dorſi in lumbis referebatur.

15. *Lumbago a ſatyriaſi*, D. Hatté Journ. de Med. Fevr. 1755. pag. 110. *Satyriaſme.*

Vir venere ter quaterve in die utens, in maciem & debilitatem eam devenit, ut auxiliis medicis indigeret: præcipuum ſymptoma erat dolor ſpinæ dorſalis vividiſſimus a medio dorſi ad coccygem cum tumore, quos dolores ut ſedaret æger procedebat flexis omnino genibus ut ſuras ſuas manibus ſuſtineret: nulla gonorrœa, nulla dyſuria, nec tremor manuum, nec cephalalgia gravativa: hic morbus ſucceſſerat ſatyriaſi, ſeu inexplebili coeundi deſiderio cui indulſerat, & ſanata lumbagine ſatyriaſis revertabatur.

Curatur phlebotomia, fomentis emollientibus, emulſionibus; hæc ſpecies vocatur *lumbago*, & *quarta ſpecies tabis dorſalis* a *Bonſœo* apud *Sennrtum de tabe.*

16. *Lumbago pſeudoiſchuria.* Vide Iſchuriam nepriticam.

17. *Lumbago ab arthrocate* Cl. Perrault Journ. de Med. 1757. pag. 389.

Dolor aſſiduus dorſi, inde trunci inflexio, gibboſitas. Secto cadavere aliquot vertebræ dorſales putridæ, porioſteum pure inodoro farctum; cartilagines ſolutæ, ſpina medullaris ſuppuran..

XXXI. ISCHIAS; *Dolor iſchiadicus* Sennerti, *Iſchiarga* Schneideri; *Dolor coxendicus* Boneti; *Malum Iſchiadicum* Nenteri; *Morbus coxarius* de Haen; *Sciatica* Barbaris; *la Sciatique.*

Morbus eſt cujus præcipuum ſymptoma eſt dolor conſtans, ſæpius diuturnus, coxendicis; ſive oſſi ſacro & oſſibus pelvis, ſive articulationi femoris cum illis oſſibus, ſive muſculis cruris & tibiarum inhæreat juxta faſciæ latæ extenſionem, quod ſæpius accidit; inde vero progrediendi, imo ſtandi difficultas, claudicatio, &c. Ab hyſteralgia non raro difficulter diſtinguitur.

1. *Iſchias intermittens* Eſſais d' Edimbourg, Dom. VI. artic. 49. pag. 143. L.

Eſt ſpecies quæ a febrili fermento intermittentium, ut quotidianæ, tertianæ, producitur, & quota, tertia vel quarta quaque die hora data accedit, cum febre, deinceps vero recedit cum ſudore.

Puerpera loci paludoſi incola, cœpit laborare dolore circa os iſchium qui ad vaſtum externum extendebatur, quipe ſingulis diebus determinata hora redibat, cum magna pyrexia ſudore terminanda, qno peracto bene ſe habebat & ab omni morbo videbatur.

Sumpto emetico & adhibitis catharticis ad uſum kinkinæ deventum eſt, additis elixirio vitrioli & antiſpaſmodicis, nec non emplaſtro veſicatorio cruri appoſito; convaluit. Hæc *Duncan Baine.*

2. *Iſchias ſanguineum* Bonet. Sepulchret. obſ. 13. *A ſanguine* Moroni director. L.

Iſchias non raro accidit mulieribus a ſuppreſſis catameniis, lochiiſve: & viris a ſanguine hæmorrhoidali retento, quod principium in omni iſchiade incuſant Sthliani.

Differt ea ſpecies a Rheumatica, quia ſanguis gelatina alba Rheumaticis familiari non eſt tecta

ctus in *patella*, cum plethora peccat tantum; curatur vero phlebotomiis & victu tenuiori, ut notat *Bonetus*.

3. *Iſchias Hyſtericum* Raulin des Maladies vaporeuſes cap. 8. Sydenham. pag. 132. Tom. I. de colica biliofa. L.

Diſtinguitur ab aliis 1. ex cognita hyſterica diſpoſitione ægrotantis; 2. ex eo quod fugax ſit, ſubito accedens & ſubito ſine cauſa evidenti recedens; 3. ex teneritudine partis quæ recedente dolore tangi vix patitur.

Panni fumo ſuccini imbuti calide applicati conducunt, nec non narcotica tincturæ caſtorei juncta intus ſumenda; juvat illico electriſatio.

4. *Iſchias Gravidarum* Mauriceau lib. 1. cap. 17. *Douleur des cuiſſes & des jambes*. L.

Eſt dolor crurum & tibiarum cum harum partium œdematia, & varicibus, ultimis graviditatis menſibus creſcens, ſtantibus major quam jacentibus, veſpere quam mane, ex denegato ob iliacarum venarum preſſionem ſanguinis reditu.

Varices minime aperiendæ citra magnam neceſſitatem, ſed molliter reprimendæ faſciis oblique circumvolutis; ab ambulatione abſtinendum, & ſæpius decumbendum; vino aromatico favendæ partes tumidæ. Sæpe illa œdematia ante partum evaneſcit, & eſt illis maxime familiaris quæ gemellos geſtant. Vide etiam hyſteralgiam imprægnatarum, quæ cruris dolorem & ſtuporem inducit a ligamenti rotundi alterutrius diſtractione; phlebotomia e brachio & ſitus conveniens ægræ his morbis opitulantur.

5. *Iſchias ab Sparganoſi*. *Depot laiteux à la cuiſſe*. Puzos Mém. ſur les dépots laiteux, pag. 350. Levret Journ. de Med. Juill. 1758. pagin. 80. L.

Sparganoſis ex *Dioſcoride*, eſt lactis redundantia & inde ejus deviatio in alias partes.

Hic morbus circa decimum quartum a partu diem, apud mulieres lacte redundantes quæque lac ſugendum non præbent alumnis, indicia ſui præbet a dolore inguinis unius lateris juxta tractum vaſorum cruralium protenſus, cum funiculi horum vaſorum intumeſcentia, accedit progrediendi difficultas, dolor ex femore ad poplitem, inde ad ſuram atque ad pedem ſerpit: œdematoſus vero tumor creſcit quandoque ita ut volumen extremitatis inferioris ſit duplo majus quam in ſtatu ſano.

Œdema ſeroſum diſtinguitur a lacteo quod ſeroſum ſeu vulgare incipiat a pedibus, ſenſim surſum aſcendat ſine dolore, amboſque pedes invadat; lacteum alterutri cruri inſidet, dein deſcendit & dolore ſtipatur initio, gravidaſque vel puerperas tantum afficit.

Hic dolor curatur 1. phlebotomia una, alterave; 2. catharſi; 3. calore aſſiduo partis & corporis; 4. topicis reſolventibus diu applicatis, ut decocto herbarum emollientium & reſolventium addito vino albo, aqua vitæ, ſale ammoniaco; embrocationes ex ſapone & butyro, oleum amygdalarum amararum cum ſpiritu vini, balſamum Fioraventi, frictionee ſiccæ repetitæ &c. adhibentur, & ſi ſanato crure alterum afficiatur, ut ſæpius accidit, iterantur eadem auxilia.

6. *Iſchias ex abſceſſu* River. obſerv. 53. centur. 2. Fabric. Hildani obſervat. 71. centur. 1. Lamotte Obſerv. de Chirurg. 110. 111. &c. Chifflot. Obſerv. 47. fol. 41. P. Borelli cent. II. Obs. 86. C.

Abſceſſus ſupra articulationem femoris cum iſchio, ſeu natem, poſt cruciatus annum integrum durantes, cum claudicatione, inciſus fuit, magna puris copia effluxit & ægra convaluit intra menſem; altera ibidem doluit per plures menſes, admotis cataplaſmatis maturantibus, poſt quinque dies facta fuit inciſio, & ſanitas ſubſecuta eſt puris effluxum. Hanc ſpeciem etiam mihi obſervare contigit in tribuno militum *D. du Billard*.

7. *Iſchias a carie* Benivenii de abditis cap. 79. eſt prioris ſequela.

Iſchias ſyphiliticum Baglivi pag. 206. lib. 2. §. 2. *Iſchias Gallica* Moroni Director. C.

Virum gravi iſchiade laborantem nuperrime curabamus, irritiſque optimis præſidiis deſperabamus de ſalute recuperanda, cum vero per tranſennam nobis ſubindicaſſet ſe, viginti abhinc annis, bubonibus gallicis male affectum fuiſſe, ſtatim ſuſpicionem dedit iſchiadem a fomite gallico pendere; quapropter præſcriptis decocto ſalſæparillæ, antimonio crudo, cortice nucum, &c. paucis diebus interjectis, a gravi iſchiade convaluit non ſine adſtantium ſtupore; hæc *Baglivi*, qui ea occaſione inſanos dicit Medicos, qui morborum ſpecies flocci habent in praxi; qui v. g. quodvis iſchias eadem methodo curandum docet.

8. *Iſchias verminoſum* Delii Amœnitat. pagin. 349. Zacuti Prax. pag. 398. B.

Puer habitus corporis ſtrictioris, pallidus, abdomine duriuſculo, de doloribus abdominis ſæpe conqueſtus, & interdum febriens habebatur pro atrophico; is titubabat genubus, pedem dextrum introrſum vertebat ſæpius, dolebat femore, præcipue circa os ileum dextrum: parentes luxationem femoris incuſabant; Chirurgi luxationem conantur curare; his irritis puer claudicare videtur. *Illuſtr. Delius* pruritum narium, oculos relaxatos, copioſam ſalivam, urinam ſero lactis ſimilem, dolores abdominis reſpiciens, lumbricos in inteſtinis ſuſpicatur, anthelmintica præſcribit, lumbriciſque vivis aliquot excretis, dolor iſchiadicus & omnia ſymptomata ceſſarunt.

Zacutus memorat cuidam ab anno iſchiagram graviſſimam patienti e ſecta vena pedis vermem vivum proſiluiſſe teretem palmaris longitudinis, quo excreto dolor evanuit, ſed eſt auctor ſubleſtæ fidei.

9. *Iſchias a ſubluxatione* Petit Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1718. *a fractura*. D.

Diſtorſio vehemens ligamentorum, capſulæ articularis, tendinumve femoris articulationem firman-

mantium a lapſu, niſu, ictu, dolorem vividum, & pertinacem inducit, qui phlebotomiis, quiete, victu mediocri, potu diluente ſedatur. Luxatio quidem integra citra fracturam impoſſibilis ferme eſt; niſi a laxitate tendinum ſenſim oriatur, eaque ex crurum longitudine inæquali cognoſcitur. Vide *Heiſteri Chirurgiam Part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 10.

10. *Iſchias Rheumaticum. Dolor iſchiadicus* Sennerti Cap. XI. L.

Differt ab iſchiade arthritico 1. quod non articulo inhæreat, ſed muſculos inter os ſacrum & genu, imo in tibia poſitos diſcruciet, latam ſcilicet aponeuroſim, quæ illos omnes obvolvit; 2. quod his affecti doloribus non patiantur, ut arthritici, dolores pedum & manuum: 3. nec ſi dolor ſit externus ullo tumore ſtipetur, ut arthriticus. Ille vero dolor eſt pertinaciſſimus, demum claudicationem & artus atrophiam inducens.

Immutanda eſt craſis ſanguinis viſcoſa & acris per juſcula diluentia, præmiſſis univerſalibus ut phlebotomia & catharſi, dein ſi temperamentum ægri ſit calidum & ſiccum, balnea domeſtica calida, intus ſerum lactis conveniunt, thermæ etiam ſulphureæ proſunt. Si vero æger ſit frigidus & pituitoſus, diſcutientia, veſicatoria, ſudorifica proſunt. Sic fomenta ex foliis ſambuci, hederæ calidis, aut ex horum decoctis, balneum ex arena marina ad ſolem vel ad ignem calefacta, immerſio in aquas bellilucanas, litus calidus ex ſapone in aqua vitæ ſoluto, &c. ſæpius proſunt. His invitis vidi ſanatum aliquoties iſchias ope electriſationis repetitæ paulo fortioris.

11. *Iſchias arthriticum* Sennerti cap. 603. *Malum iſchiadicum* Nenteri Tab. 32. Cap. 5. *Species 1a doloris iſchiadici*, de Haen de dolore coxarum Tom. 4. *Goutte ſciatique; Ankyloſe de la cuiſſe* de Meyſerey n. 404. L.

Aggreditur podagricos, potiſſimum annoſos; oſſi ſacro inhæret, quod mitius, vel ipſi articulo femoris, quod pejus. Dolor eſt profundus, vehemens, a motu exacerbans, ad pedes uſque extenſus, & in pedibus tumorem rubellum glabrum excitans; per periodos recurrit, non vero conſtanter divexat, ut vetus iſchias rheumaticum; ſanguineos, guloſos, veneri deditos, laute viventes ſæpius aggreditur.

Eadem cura generalis eſt quæ podagræ.

XXXII. PROCTALGIA. *Dolor ani* Tulpii; *Douleur du fondement.*

Eſt dolor podicis, ſeu extremi recti, & viciniarum ejus, cujus diverſæ ſpecies a totidem principiis diverſis pendent.

1. *Proctalgia inflammatoria; Inflammation du fondement.* Sennert. de inflammatione ani, cap. X. B.

Cognoſcitur tumore calido, dolore acuto, qui premendo irritatur, alvus difficulter redditur, & ſæpe dies aliquot ſubſiſtit, accedit febris.

Oritur hoc malum ex equitatione, ictu violento, hæmorrhoidibus reſtrictis, acribus applicatis, &c.

Malum hoc curatu eſt difficile, & in fiſtulas ſæpe abit; curatur phlebotomia, victu tenui, fomentis initio emollientibus, & anodynis, cataplaſmatis ex mica panis albi cum lacte & croco, foliis ſolani hortenſis, oleo roſaceo, amygdalino, decocto malvæ, radicis althææ, floribus chamæmeli, meliloti; ſi fiat abſceſſus, is mature aperiendus & detergendus, ne fiſtulam inducat.

2. *Proctalgia cancroſa.*

Eſt ea quæ ex ficis, thymis, ulceribus cancroſis, rhagadibus malignis procedit; fici quidem, criſtæ, condylomata benigna, imo ſyphilitica vix ullum dolorem creant, ſed non raro peſſimæ indolis ſunt, & carcinomatoſam indolem acquirunt, unde dolores pungitivi, pruriginoſi, lancinantes, cum duritie, aſperitate, ichoris acris effluxu, rhagadibus corroſivis, quæ omnia potiſſimum moleſtant in alvi dejectione.

Si hæc mala ſyphilitica ſint, præmiſſis multis balneis ad hydrargyroſim deveniendum eſt, atque in ejus decurſu criſtæ, porri, verrucæ, vel cultro auferendæ, vel cauſticis exedendæ; dein vulnus more conſueto deligandum eſt; ſed ſi carcinoma minime ſyphiliticum fuerit, tunc periculoſius multo eſt, & fere inſanabile: illud vero more aliorum corrodendum eſt; dolor butyro, unguentiſque ex lithargyrio, ceruſſa paratis deliniendus, non omiſſis narcoticis.

3. *Proctalgia fiſtuloſa; Fiſtule à l'anus.* C.

Fiſtulam ani præceſſere phlegmones, mariſcæve ſuppuratæ, & ſunt ulcera ſinuoſa, oris calloſi, quæ cum anum obſident, ſi cuniculos agant, in rectum, veſicam, vicinaſque partes, ſanatu difficillimæ ſunt.

Dividuntur in completas & incompletas; ſanantur operatione chirurgica, quæ eum in finem inſtituitur, ut ulcus calloſum in vulnus ſimplex mutetur. De his vide non veteres Auctores, apud quos curatio harum fiſtularum impoſſibilis cenſebatur, teſte *Sennerto*, ſed Chirurgus hujus ævi, ut *Heiſterum*, alioſque.

4. *Proctalgia intertriginoſa; Intertrigo ani* Sennert. L.

Eſt dolor cum excoriatione & rubore partium, quæ excoriatio ſi fiat a cauſis mechanicis, ut equitatione diuturniori, curatur appoſito ſevo inuncto, vulgo candela ſebacea, adipe, oleo roſaceo, aqua roſacea, &c. ſed ſæpius intertrigo infantes divexat recens natos ob acrimoniam urinæ in plicis & rugis harum partium immorantis & excalefactæ, idcirco frequens lotio ex vino & aqua, mundities ſedula requiruntur; item nutrices his plicis quotidie ſero & mane imponunt pulverem ceruſſæ, pauperes vero pulverem ſalicis carioſæ.

Si intertrigo ſit herpetica, vel ſimplex, vel ſyphilitica, quod malum adultis accidit, alia methodus eſt adhibenda, qualis in Hyſteralgia pruriginoſa.

5. Pro-

5. *Proctalgia ex rhagadibus* Sennert. loc citat. *Gerſures du fondemeat.* L.

Rhagades ſunt ſciſſuræ marginis ani ſine tumore & pure, quales labris, digitiſque ſæviente bruma, ruſticis potiſſimum, accidunt; hæc ulcera ſicca ſunt valde dolentia & imonrtuna, teneſmum excitant, & ob dejiciendi neceſſitatem exacerbantur quotidie; pendent ab acrimonia ſanguinis, quæ ideo primo eſt remediis internis, debitoque victu impugnanda; dein chirurgica auxilia ſuut adhibenda.

6. *Proctalgia Braſilienſis* Zacuti Luſitani Prax. pag. 396. *Morbus Braſilienſis*, *vermis* dictus; *Bicho* Luſitanis; *Malbundo* Braſilianis; *VVorm* Belgis; *Bittos* Angolenſibus Hiſtoire des Voyages. A.

Symptoma præcipuum hujus morbi eſt dolor ardens pudicis initio, cum conſtipatione, ſpontanea laſſitudine, quibus addunt ſe comites, ſaltem apud Angolenſes, profundus mœror, cephalalgia, tibiarum debilitas cum dolore acuto, oculorum prominentia, & quaſi exophtalmia. Initio morbi ſufficit non raro podicem eluere, & ſuppoſitorio ex limone uti, quandiu poteſt tolerari; inde enim atrocior evadit podicis dolor, ſed ſanatur.

Si ſerius adhibeatur hoc ſuppoſitorium, ardor & pruritus ani creſcit, tumet podex, exulceratur, & multum putridum album mucum, aut pus fundit; tunc vero præter ſuccum limonum, ſucco nicotianæ tabaci pars abluenda eſt; folia tabaci aceto irrorata, & ſal marinum adſperſum feliciter etiam adhibentur, ſed cum tanto dolore, ut æger per vim continendus ſit; proſunt etiam frequentia clyſmata ex decocto roſarum cum ovorum vitellis; prodeſt litus ex oleo roſaceo & ceruſſa; ſi vero negligantur hæc auxilia, ſerpit ulcus, ſphacelus accedit, & ſine febre ac ſiti, æger, viribus exhauſtis, e vita diſcedit.

7. *Proctalgia ab exania. Chute du fondement.* Vide Exaniam claſſ. 1. gen. 47. D.

Ille affectus frequentius agreditur infantes & pueros diarrhœa dudum affectos & conſtitutionis debilis; utile eſt inteſtinum prolapſum poſt quamvis alvi dejectionem blande reponere, priuſque vino eluere; in hoc vino folia verbaſci prius incocta ſint; ſi vero tenſum & dolens ſit inteſtinum, oleo, vel butyro prius inungendum eſt, quam reponi poſſit.

8. *Proctalgia ex Mariſcis* River. Centur. 3. ubſerv. 7. *Douleur des hèmorrhodes.* L.

Præmiſſa phlebotomia, æger utatur clyſmatis ex oleo tenui ſyringa injiciendis; ſyringæ cannula inteſtino gallinæ involvatur; æger utatur cremoribus ex ſecali, emulſionibus hypnoticis.

Succus ſempervivi cum ovi vitello mixtus addito opii grano mariſcis applicetur; ſola folia ſedi telephii Linnæi admota maxime proſſunt, necnon collyrium ex albumine ovi cum fruſto albuminis inſpiſſato, ſed linteis obvoluto.

Cataplaſma ex mica panis cum lacte & croco, verbaſco, malva, radice althææ; ſeminibus lini, floribus chamæmeli, foliis hyoſcyami, inceſſos ex horum decocto juvant; prævertuntur mariſcæ, ſi ſæpe foveatur podex aqua frigida; tepidave, & bibendo mane pintam aquæ cum lactis cyatho.

9. *Proctalgia Diarrhoica.* B.

Qui diarrhœa forti laborant, potiſſimum billoſa, nec non qui aquis mineralibus catharticis per aliquot dies utuntur, non raro dolorem vividum in podica experiuntur quaſi urentem & pungentem, qui tamen facile ſanatur, ſedata diarrhœa aut loto podice ex ipſis aquis acidulis: dolor ille qui a vividis inteſtinorum diſtrationibus dependet, non refertur ad inteſtina quæ obtuſo ſenſu gaudent, ſed ad cutim quæ marginem ani conſtituit, quia cutis acutiori multo ſenſu pollet; eadem eſt ratio cur calculoſi acutiſſimum dolorem referant non ad collum veſicæ, ubi eſt calculus, ſed ad extremum balneum, cujus tegmentum valde nervoſum eſt.

10. *Proctalgia Teneſmodes.* Vide teneſmi ſpecies varias.

De ani dolore videatur *Tulpius obſerv. lib.* 3. quem vidit diriſſimum quarta poſt dejectionem hora recurrere, quique ſublevatus eſt tantum hirundinum applicatione.

11. *Proctalgia equina.*

Eſt dolor vehemens podicis equos excrucians, inflammans, quem excitat œſtus hæmorrhoidalis ingreſſus, & illic inſtar mariſcæ adhærens. *Vide D. Linnæi Amœnitat. Academ. Tom. VIII. pag.* 357.

XXXIII. PUDENDAGRA. *Douleur des parties gènitales.*

Eſt dolor partium genitalium tum in viris tum in fœminis. Nomen a *Gaſparo Torella* inditum, ut mentulagra a *VVendelino Hokio.*

1. *Pudendagra a Parorchidio; Douleur des teſticules retires, dèplacès.*

Vide *Claſſ.* 1. *genus* 59. præſertim 2. *&* 3. *ſpeciem*, quarum altera eſt comes nephralgiæ calculoſæ.

2. *Pudendagra ex phimoſi; Douleur du gland provenant du phimoſis; paraphimoſis*, &c.

Vide *Claſſis* 1x *genus* 22. ubi diverſa phimoſeos ſpecies; quarum altera vaginalis eſt.

3. *Pudendagra Hernioſa*, *Douleur de Hernie.*

Eſt dolor oriundus ab ernia, ut ab enterocele, epiplocele, ciſtocele, quarum aliæ ratione loci ſunt inguinales, aliæ crurales, perinæales, vaginales, hypogaſtricæ.

5. *Pudendagra ulcuſculoſa; Chancres aux genitoires.*

Ulcera ſubrotunda lentis magnitudine in ambitu rubra, in mepio griſea, vix ulcera epidermidem profunda, ſerpentia, a viru ſyphilitico oriunda, vulvæ & vaginæ in feminis, balano & interiori præputio in viris inſident; illa quidem non admodum dolent, ſed tamen moleſtiam creant, & quod pejus eſt, virus ſyphilitici ſtrages edituri ſignum præbent funeſtum; his neglectis phimoſis ſupervenit, gonorrhœa præputii

cum

cum dyſuria, quandoque balani exeno, ſequuntur. Curantur autem radicitus per hydargyroſim aut vicaria hujus remedia.

5. *Pudendagra pruriens; Impetigo ſcroti* Forſeca conſil. 68. tom. 2. *Prurit des parties naturelles.*

Vide pruritum ſupra & Hyſteralgiam pruriginoſam. Diſtinquenda eſt hæc ſpecies ab ea quam aſcarides vulvæ excitant, & ab herpete harum partium.

6. *Pudendagra a Gonorrhœa; Dyſuria venerea ſicca* Aſtrucii lib. 3. cap. 3. de gonorrhœa ſicca.

Eſt dolor ardens in tractu urethræ ſine puris ſeminiſve ſtillicido notabili, ortum habens a phlogoſi eryſipelatoſa urethræ, quam virus ſyphiliticum acrius & volatilius in ſubjecto magis irritabili induxit, qui ſimul dyſuriam acrem, quandoque ſtrangurioſam, comitem habet: hic morbus paucis diebus ab impuro coitu ſe prodit & curatur 1. phlebotomia: 2. immiſſo ſæpius balano nudo intra lac tepidum vel decoctum radicis althææ, ſeminum lini; 3. vel admoto cerato Galeni, cataplaſmate de mica panis cum lacte & croco; 4. potu diluente, demulcente, emulſionato leviter narcotico; dolore ſedato, ad virus ſyphilitici curam progrediendum eſt.

7. *Pudendagra arſura* Aſtrucii lib. 1. pag. 49. *Incendium virgæ.*

Eſt dolor acer cum rubedine eryſipelatoſa balani, quæ olim a concubitu cum leproſa oriri conſueverat, qui dolor eſt urens & punctorius, præter quem accedunt puncturæ inter carnem & corium, & corporis excalefactio. In hoc morbo *Joannes Ardern* ſuadebat potiſſimum injectionem ex lacte, ſaccharo, oleo & decocto hordei, addi a ſi velis emulſione ex amygdalis.

8. *Pudendagra cancroſa; Carcinomata venerea* Aſtrucii de morb. venereis lib. 4. cap. XI. 5. 7. & lib. 3. cap. 6. de bubone carcinomatode; *Douleurs des cancers aux parties génitales.*

Eſt dolor a carcinomate pudendorum in viris ac fœminis, eoque occulto, vel ulcerato, ſive in bubone ſive in balano, pene, vulva, vagina, &c. de quorum affectuum ſignis, cauſis, cura vide loca citata.

9. *Pudendagra ab aſcaridibus* Ill. Delii Amœnitat. Medic. tom. 1. pag. 341. Collection Academiq. tom. 3. pag. 366. Auctore Benjamino Scharfio.

Eſt dolor prurigınoſus vulvæ & vaginæ ab aſcaridibus cum ardore incredibili, & eruptione vermiculorum caſei hoſpitum ſimilibus.

10. *Pudendagra teſtium.*

Utplurimum teſtes dolent a tumore phlegmonodeo quem ſuppreſſa gonorrhœa excitat, & vocatur vulgo *gonorrhœa in ſcrotum delapſa*, de qua videſis Chirurgos de morbis ſcroti.

Dolores ad alias Claſſes dimiſſi multorum ſunt generum, potiſſimi vero pertinent in *prima Claſſe* ad exarthrema, Gallice *entorſes*, *fractures*, ad enterocelem, phlegmonem, paronychiam, puncturam nervi, tendinis fracturam; in *tertia Claſſe* ſunt pleuritis, cephalitis, gaſtritis, nephritis; in *quarta*, triſmus, crampus convulſivus, raphania potiſſimum; in *quinta* pleurodyne, in *ſexta* dypochondriaſis, hyſteria, hydrophobia; in *nona* hæmorrhois, dyſenteria, ileus, cholera, teneſmus, dyſuria; in *decima* demum tympanitis, meteoriſmus, iſchuria, malis furialis, ſyphilis, ſcorbutus & gangræna dolores intolerabiles excitant.

CLAS-

CLASSIS OCTAVÆ SYNOPSIS.

VESANIÆ.

CHARACTER. Eſt morbus animi, error ſcilicet in imaginatione, appetitu, vel judicio, ſeu hallucinatio, moroſitas aut delirium.

ORDO I. HALLUCINATIONES ſeu errores mentis oriundæ ex vitio organi cujuſdam extra cerebrum, unde imaginatio deceptiva.

I. VERTIGO, (*Vertige*) apparens objectorum vacillatio vel nutatio.
II. SUFFUSIO, (*Berlue*) objectorum, quæ non ſunt, imaginaria viſio.
III. DIPLOPIA, (*Bevue*) hallucinatio qua idem objectum duplicatum vel multiplicatum apparet.
IV. SYRIGMUS, (*Tintoin*) auditin imaginaria ſoni, cujus nullum eſt extra aures principium.
V. HYPOCHONDRIASIS, (*Hipochondrie*) morbus diuturnus quo affectus ſe in mortis periculo verſari ex ructu, palpitatione, aliiſve levidenſibus malis imaginatur.
VI. SOMNAMBULISMUS, (*Maladies des noctambules*) hallucinatio qua ſomniantes e lecto ſurgunt, ſeque diverſis periculis exponunt.

ORDO II. MOROSITATES, (*Bizarrires*) cupiditates aut averſiones depravatæ.

VII. PICA, (*Gout dèpravé*) alimentorum inaſſuetorum appetitus cum aſſuetorum averſatione.
VIII. BULIMIA, (*Faim canine*) appetitus eſculentorum copiæ majoris quam quæ digeri poſſit.
IX. POLYDIPSIA, (*Soyf immodérèe*) appetitus majoris ſolito copiæ potulentorum.
X. ANTIPATHIA, (*Antipathie*) quorumdam objectorum tanta averſatio ut eorum viſu, vel olfactu æger gravia ſymptomata patiatur.
XI. NOSTALGIA, (*Maladie du pays*) parentum patriæve tanta cupiditas, ut hac non expleta æger gravi morbo decumbat.
XII. PANOPHOBIA, (*Terreur panique*) ſummus pavor inter dormiendum ſine cauſa evidenti.
XIII. SATYRIASIS, (*Satyriaſe*) effrænis, impudenſque veneris cupiditas cum libidinoſa penis tentigine.
XIV. NYMPHOMANIA, (*Fureur utèrine*) eſt effrænis in feminis veneris cupiditas.
XV. TARANTISMUS, (*Tarantiſme*) eſt effrænis choreas agendi, ſaltandi cupiditas.
XVI. HYDROPHOBIA, (*Rage*) eſt effrænis potulentorum averſatio, ſæpius a morſa animalis rabidi.

ORDO III. DELIRIA, (*Dèlires*) inſomnia ſeu errores mentis judicantis, a cerebri vitio oriundi.

XVII. PARAPHROSYNE, (*Tranſport, aliènation*) delirium fugax, a veneno, aut altero morbo dependens.
XVIII. AMENTIA, (*Dèmence*) delirium univerſale, mite, ſine furore & audacia, cum morbo diuturno.
XIX. MELANCHOLIA, (*Mèlancholice*) delirium particulare mite, cum mœrore, ac morbo diuturno.
XX. MANIA, (*Folie*) delirium univerſale cum furore, vel audacia & morbo diuturno.
XXI. DÆMONOMANIA, (*Dæmonomanie*) delirium melanchonicum quod vulgo diaboli potentiæ tribuitur.

ORDO IV. ANOMALÆ VESANIÆ, morbi prioribus affines.

XXII. AMNESIA, (*Oubli*) eſt omnis memoriæ Feriatio.
XXIII. AGRYPNIA, (*Inſomnie*) eſt pervigilium continuum, immodicumve.

CLASSIS OCTAVA.

MORBI VESANI, SEU VESANIÆ.

1. SUnt illi quorum præcipuum ſymptoma eſt animæ error, alienatio, delirium, aut dementia, ſeu imaginationis, judicii, aut cupiditatis, vel voluntatis depravatio.

2. *Paraphronici* Græcis dicti ſunt a *paraphroſyne*, quod delirium eſt, vel a *phrene*, quæ mens audit, vel a *paraſero*, transfero, ut Galli delirium mentis translationem *tranſport* nuncupant; *apologiſmi* Heſychio dicuntur. *Mentis alienationes* Fel. Plater; *morbi animi vel ſpirituales* Nov. Claſſ. *Morbi mentales* Ill. Linnæi.

Ægros Græci vocant *paraphronountas*, *paraleiros*, *parapaiontas*, *parapaiſantas*, *paracopſantas*, *maniacos*: Latini *mente captos*, *deliros*, *inſanos*, *ſtultos*, *dementes*, *deſipientes*.

3. Symptoma præcipuum ſi ſit imaginationis, *hallucinatio*, Græcis *leros*; ſi ſit delirium, *paraphroſyne*; ſi ſit judicii depravatio, *paraphronia* vel *dementia*, *ſtultitia*, *inſania* dicitur; ſi ſit hebetudo, *meroſis*, Latinis *amentia*, ſi depravata cupiditas aut averſatio, *furor*, *moroſitas*, Gallis *tic*, *manie folie*, *caprice*, & in genere *délire tranſport*, *aliènation d' eſprit*.

Theoria.

4. Anima tres facultates præcipuas obtinuit a Summo Numine, facultatem cognoſcendi, appetendi, & movendi.

5. Utraque inferior eſt brutis communis, & ſuperior hominibus propria. Facultas cognoſcendi inferior *inſtinctus* eſt potentia ideas objectorum confuſas eliciendi, ſuperior *Intellectus* ſeu facultas ideas rerum diſtinctas efformandi, ſeu genera, & ſpecies cognoſcendi.

6. Inſtinctus dividitur in ſenſum & imaginationem; *ſenſus* quintuplex, viſus, auditus, tactus, olfactus, & guſtus, ideas objectorum ſenſibilium præſentium, ſeu in organa noſtra agentium repræſentant.

7. *Imaginatio* nobis etiam abſentia olim per ſenſus cognita repræſentat, tum actualia, tum præterita, tum futura, & huc referenda eſt memoria, & prævíſio, ſeu prognoſis.

8. *Intellectus* has ideas comparat, combinat, & vi attentionis, & abſtractionis, ingenii ac rationis, ſuas actiones ſublimiores, ut ſyllogiſmum, & ratiocinium exſequitur, ſicque verum a falſo, bonum & malum apparens a reali diſtinguit.

9. Quod nos ſtatumque noſtrum perfectiores reddit, *bonum* eſt: *voluptas* vero eſt intuitiva perfectionis noſtræ perceptio. In conſtanti voluptate jacet *felicitas*, quam ideo nobis conciliant bona omnia, ſcilicet bona animi, corporis, fortunæ, &c. cum autem in eam finem nos creaveris Deus Optimus, ut noſtræ perfectionis promovendæ attenti felicitatem conſequamur, non mirum ſi bonorum appetitus, & malorum averſatio nobis ſint congenita.

10. Facultas appetendi bonum, & averſandi malum duplex eſt; *ſuperior Voluntas* dicitur ſeu inclinatio animæ verſus objecta pro ratione boni intellectualis ſeu in eis diſtincte percepti; averſatio vero rationalis *Noluntas* eſt.

Inferior ſeu appetitus ſenſitivus eſt inclinatio animæ verſus objecta pro ratione boni in eis confuſe ſeu ſenſuum ope percepti; averſatio vero ſenſitiva nos reclinat a malo ſenſibili; appetitus ſenſitivus proprie *cupiditas* vocatur, & opponitur voluntati ſeu appetitui rationali: cupiditas itaque a ſenſu, & imaginatione ducitur: voluntas vero a ratione, & intellectu.

11. Quæ nobis bona apparent ſenſu duce ſæpe mala ſunt, ut dulcia verminoſis; & quæ mala ſenſibus videntur ſæpe bona ſunt, ut amputatio artus ſphaceloſi; ſolius eſt itaque intellectus, & rationis bona realia a malis diſtinguere, & de illis judicare.

12. Cum itaque noſtra interſit maxime bona vera nobis conciliare, & mala realia effugere, ut felicitatem aut voluptatem veram, & conſtantem quantum fieri poteſt attingamus, noſtrum eſt etiam pro viribus intellectum noſtrum perficere, & rationi obtemperare, & conſequenter quæ optima ſunt agere.

13. Facultas ultima agendi ſeu movendi ſuperior, *Libertas* vocatur, ſeu potentia agendi quod rationi optimum videtur, & quod voluntas rationis nutui obtemperans indicat; non ſolum autem imperium libertatis in actiones corporeas extenditur, ut in motum, loquelam, &c. ſed & in actiones animæ proprias, ut ſunt attentio, abſtractio, reminiſcentia, appetitus, &c.

14. Inferior vero facultas *natura* dicitur, & eſt potentia agendi quæ ſenſui, & imaginationi bona videntur, quæque proinde a cupiditate aut averſatione ſenſitivis ſuadentur; illa vero expedite, ſine deliberatione, & vi coſuetueinis bona obvia abripit, mala ſenſibilia removet. Cum quis uritur, aut ad lapſum inclinat, illico natura duce membrum uſtum, aut lapſurum retrahit, cum ſecus antequam interceſſiſſet deliberatio, de eo actum eſſet.

15. Vehementia naturæ conamina ad bonum admovendum, aut malum removendum, conſequenter ad cupiditatem aut averſationem ſenſitivas, vocantur animi *pathemata*, quibus ſupprimendis & moderandis conceſſum eſt libertati imperium eo majus, quo quis attentius rationem ſuam excoluerit, & perfectioni propriæ acrius allaboraverit, ita ut in homine perfectiſſimo detur ſummus conſenſus inter volunta-

tem

tem & cupiditatem, inter actiones liberas ac naturales, nihilque appetatur niſi quod bonum, utile, decorum, & juſtum. Aſt in ſtatu imperfecto, & quo plus ad brutorum conditionem accedunt homines, ratione, philoſophia ac religione non ſatis exculti, majus ſit diſſidium, & actiones quæ ſenſui videntur jucundæ, intellectui videntur malæ, & quæ bona ratione duce cognoſcuntur, ab inſtincta ingrata deprehenduntur; hinc origo malorum tum moralium, tum phyſicorum; de phyſicis hic tantum agimus.

16. Veſania itaque inde oritur, quod cupiditatibus noſtris ſervientes ab illis duci nos patiamur, quod pathemata refrænare, moderari non aſſuevevimus: hinc erotomania, antipathia, pica, ab ærumnis melancholia, a repulſis furor, & ab erroribus in cibo, potu, geſtis, ingeſtis, &c. varia incommoda, vitiaque corporis, ex quibus iterum veſaniæ producuntur, quibus certe morbus nihil eſt miſerabilis, cum ad brutorum conditionem homines accedant, ut videre eſt ex mania, lycantropia, rabie.

17. Errores dividere poſſumus in theoreticos & practicos; cum quid opinamur verum quod falſum eſt, ut ſolem moveri, terram ſtare, error theorericus eſt, cum inde nulla pathemata ſubſequantur: ſi vero judicamus verum quod falſum eſt, ita ut inde pathemata gravia ſubſequantur, error eſt practicus, ut cum maniacus melancholicus amicos ſuos pro hoſtibus habet, a quibus inſidias, venenum & mortem timet, aut cum quis vertiginoſus imaginatur domum inclinare dextrorſum, & ſe inde pro metu ſiniſtrorſum præcipiat.

18. Prior error *hallucinatio*, Græcis *leros* dicitur, ut in ſyrigmo, ſuffuſione; alter error vocatur *delirium*, Græcis *paraphronia*, quoties ſcilicet pathema delirantis ipſi ſoli nocet, ut in noſtalgia, tarantiſmo, hypochondriaſi, panophoyia; *furor* vero dicitur, ſi animi pathema ad manus violentas ſibi, aliiſve inferendas, adeoque ad grave damnum eum inferat, ut mania, melancholia, rabies, nymphomania, dæmonomania, &c.

19. Inter hallucinationes referendæ ſunt veſaniæ, quæ a vitioſo organorum externorum ſtatu oriuntur, illæſo judicio; ita ut cerebri vitium nullum adſit, ut in boulimia, cacoſitia, poiydipſia, & juxta quoſdam in vertigine.

20. Ex ſola fibrarum cerebri conſonantia, & diſſonantia, qui rectam hominis rationem, & veſaniam deducere tentant, nullo habito reſpectu ad imperium libertatis in proprias animæ actiones, & ſua pathemata, illi materialiſtis, vel inviti velificantur: ſi erroris cauſa foret mere mechanica, nullus error deberet imputari; adeoque de philoſophia morali & jure actum eſſet, ut impii Spinoſiſtæ exiſtimant, qui moralitatem actionum fabulis accenſent.

21. Error non ſolum procedit a vitio corporeo, ut a retinæ obſtructione ſuffuſio, a vitio labyrinthi ſyrigmus, &c. verum etiam a neglectu ſuarum facultatum, aut ex eo quod in vero inquirendo, & judicio excolendo non ſatis invigilaverimus; unde libertatis noſtræ abuſu deinceps errores corrigere neſcimus. Sic ruſticus ſuffuſione laborans revera muſcam præ oculis volitare judicat, Philoſophus vero hunc errorem agnoſcit, & ab illo ſe liberat; ebrius duplicem candelam adeſſe judicat, ubi ſtrabo mentis excultæ errorem ſuum brevi dimittit, & unicam cernere aſſueſcit. Ipſe vidi hydrophobam, quæ pathemata ſua religioni & rationi ſubmittere aſſueta, affatim aquam bibebat, neminique ullo modo nocere parata erat; & recte monet *Illuſtr. de Sauit* bruta & ruſticos ſolum in hydrophobia adſtantes minitari; homines vero rationem excolere aſſuetos, minime.

22. Errorem ab organorum externorum vitio ortum corrigere facilius eſt, quam qui a vitio cerebri oritur; ſcilicet errorem corrigimus, 1. mutuo diverſorum ſenſuum, & imaginationis auxilio; 2. ope attentionis, abſtractionis, & judicii; auditus errores viſus & tactus corrigunt; viſus errores auditus, tactuſque arguunt, ut patet ex hiſtoria illius adulti, cui *Cheſeldenius* cataractam congenitam abſtulit, viſumque dedit, quique ſolo viſu corporum diſtintias, figuras, minime diſtinguebat, deinceps vero tactu & auditu viſui conjunctis optime diſtinxit; ergo ſi unum tantum ſenſus organum læſum ſit, errorem facilius erit corrigere, quam ſi in emporio affecto plures diverſorum organorum fibræ nerveæ lædantur; præterea cum cerebrum ipſum læſum eſt, gravius percellitur anima, quam cum organum ad vitam minus neceſſarium laborat, ut oculus; ergo huic attenta malo minus apta eſt ad operationes, quæ errori corrigendo neceſſariæ ſunt, dum hallucinationes ſunt fugaces. Vertiginoſus primo inſtanti timet, altero errorem ſuum agnoſcit, ut phreniticos maniacuſque errorem ſuum non agnoſcunt.

23. Quo erroris objectum ad vitam, aut felicitatem noſtram magis conducere nobis videtur, eo pathema ſubſequens vehementius eſt: fere omnes maniaci ſomniant ſe hoſtibus gladio aut veneno armatis ſtipari; & nunquam, ſi abeſſet ille timor, in furorem adigerentur? melancholici qui vitam ſuſpendio aut ſubmerſione finiunt, ſortem morte illa multo pejorem ſe manere ſomniant, & a ſtatu præſente multo magis quam a futuro cruciantur. Hydrophobi, quotquot accedunt homines, tot hoſtes ſcyphis ac phialis armatos judicant, quibus ad bibendum cogendi ſunt, & ipſi potum cane pejus & angue timere ſe dicunt; non mirum itaque ſi eo ſputis, minis, ululatibus removere conentur.

24. Licet maxima veſanorum pars vitio organorum, vel cerebri primario deliret, non rari ſunt tamen apud quos vitium primarium contraxit anima, notum eſt puerulos, qui noctu utcumque ſoli domum obambulabant ſunt

metu, ſtatim atque numquam ſatis punienda ancillarum & anicularum garrulitate, fabulas de larvis, vampyris, manibus, hauſerunt, miſere torqueri incipere nocturnis terroribus, ſibi mille ſomnia in lecto, aut in tenebris fingere, unde melancoliam, alioſque graves morbos incidunt.

25. Obſervat *Felix Platerus* moriones bene multos, qui quæſtus gratia apud Magnates mimos, hiſtriones & ſtultos ſe ſimulant, ut ipſis placeant, demum reapſe longa aſſuetudine deſipere. Aſſeris *Ovidius* plures qui tantum ſe amaturos finxerant, reapſe amore deperiiſſe; plures puellæ amicarum ſuaſu & exemplo ad gypſum vorandum, quod abhorrent, incitatæ, pica deinde revera laborant & pauci ſunt qui tabacomaniam ſimili modo non contraxerint; adde quod deliria febrientium, ut ſomnia dormientium, verſantur circa objecta quæ ſanorum & vigilantium animis aurea verſabantur, horum vero ideam abjicere prius poterant; febrientes vero aut dormientes nequeunt, cum ſenſuum ſuorum non ſint compotes; hinc patet principium horumce morborum non ſemper eſſe vitium corporeum, ut *Boerhaave* male inuit, & Spinoſiſtæ pronuntiant,

26. Multi in veſaniam incidunt, ne dicam omnes, ex pathemate, ſeu idea objecti, quod vehementem cupiditatem aut averſationem in ipſis excitavit, adeoque ob ideam *boni animi*, ut ſalutis, honoris, loci quem adipſci cupiunt, aut amittere metuunt; *boni corporis*, ſcilicet ſanitatis, formæ; *boni fortunæ*, ut opum quas conſervare deſiderant, vel perdere timent vehementius.

27. Sic plures ſunt melancholici qui ſe damnatos eſſe metuunt, inde vero deſipiunt; alii qui a Magiſtratibus, Judicibus, Militibus ſe inquiri putant, & famæ, vel vitæ detrimentum pati metuunt, inde delirant; plures mulieres quæ ſeneſcentes ex detrimento formæ, plures mercatores ex fortunæ, litigantes ex litis, adoleſcentes ex amaſiæ ſuæ jactura inſaniunt; dæmoniana obſeſſorum, vampyrorum, maleficiatorum, ſagarum a pathematis vehementibus pendet, ut ſigillatim in ſpeciebus videbimus.

28. Docet obſervatio quod ſi hiſtoriam cujuſdam facti audiamus, in qua omiſſa ſit temporis, loci, aliarumque circumſtantiarum determinatio, nobis illico fingimus locum, tempus, ut noctem, vel diem, aliaſque circumſtantias, & ſic caſum omnimode determinatum imaginamur; hæc eſt itaque lex ſenſationum, ut idea unius objecti excitet in nobis ideam omnium circumſtantiarum quæ illud concomitare ſolent.

29. Falſum eſt fibras cerebri medullares eſſe tenſas, elaſticas, cum reſecti ipſi nervi minime ſe retrahant; falſa eſt itaque hypotheſis; qua ſyſtema fibrarum illarum chordis clavicymbali confertur, & qua aſſeritur pulſata una cætera eo vividius reſonare, quæ ſunt ejus alterutræ harmonicæ, ut uniſonus, octava, &c. nec enim ulla eſt ratio cur credamus fibras quæ repræſentant colorem, figuram, aliaſque qualitates utcumque diverſas unius hominis; ejuſque veſtium, eas inter ſe, minime vero cum aliis, eſſe harmonicas, quæ tamen omnes audito illius hominis nomine juxta hanc hypotheſim debent reſonare ſilentibus cæteris; ergo illa idearum acceſſoriarum conjunctio minime mechanices muſices legibus tribuenda videtur, ſed difficultati res in abſtracto concipiendi, & facilitati illas in concreto, ut ſæpius fit, perſpiciendi, adeoque conſuetudini.

30. Cum itaque ob infarctum, preſſionemve quarumdam fibrarum medullarium emporii quædam ideæ in anima excitantur, quæ eam fortius afficiunt, anima v. g. metu perculſa ad hanc tanto fortius attendit, quo minus ipſi momentoſæ cæteræ videntur, aut quo ob opinionem præconceptam, motivum metuendi illi fortius viderur, ſtatimque huic ideæ ſimplici alias comites metui fovendo, vel augendo aptas adjungit; ſic qui ſomniando cogitavit ſe criminis cujuſdam inſimulari, cito ſatellites, judices tortores, patibulum hiſce conſociat; unde mire diſcruciatur, febrit, ſudat, & tandem evigilat, atque de errore ſuo viſu, auditu, verbo circumſtantiarum collatione, monitus reſipiſcit.

31. Verum non ita reſipiſcit ille, qui ob fibrarum emporii conſtans & permanens vitium, infarctum inflammatorium, ſiccitatem, rigiditatem fixam, priorem metu excutere non poteſt; aut ſi deferveſcente ſanguinis impetu, in febris remiſſione, reſipiſcat, febrili excandeſcentia revertente iterum delirat miſer: nec objectum delirii dimittit, niſi altera cerebri parte magis infarcta aut excalefacta a novo pathemate fortius quam a priori afficiatur.

32. De cætero quamdiu objectum delirii idem remanet, quod quandoque per integrum ægritudinis decurſum perſeverat, quidquid agit & loquitur delirans, præconceptæ ideæ conſonat, & conſequens eſt; & licet anima ſit in continuo ſtatu ſtatum ſuum mutandi, atque ſit nobis impoſſibile ad unam ideam ſimpliciſſimam per duo temporis ſecunda attendere, quin ad ideas ipſi conjunctas evagamur, interea ab objecto primario non ſemper recedimus; ita licet delirans videatur quandoque multa deblaterare, & textui primario intermiſcere, non raro accidit, ut per dies integros diſcurſſus, ejuſque actiones ſibi cohæreant.

33. Merito itaque definitur a *Pitcarnio* delirium *vigilantis ſomnium*; quippe ut in ſomnio ita in delirio, nullius ſenſationis ſumus conſcii, ſeu res præſentes non appercipimus, & abſentibus tantum detinemur, ſeu ſenſationes omnes ſunt obſcuræ; phantaſmata vero clara nos afficiunt; judicium vero minime læditur, cum ex præconcepta idea imaginaria recte judicent, & appetant delirantes.

34. Cum delirantes objecta præſentia obſcuriſſime

tiſſime aut nullatenus appercipiant, eorum ratiocinia non determinantur ab objectis externis. ſeu circumſtantiis non reſpondent ea quæ appetunt, loquuntur & agunt, ſed reſpondent imaginationi, quæ ab interna cerebri diſpoſitione maxime determinatur. Merito itaque dicit *Boerhaave* in delirio eſſe ideas, quæ non reſpondent objectis externis, ſed internæ cerebri diſpoſitioni, & illarum idearum exortus eſt cauſa delirii, quatenus anima ad eas ſolas attendit, & a circumſtantiis non afficitur.

35. Verumtamen in maniæ paroxyſmo, cum magna eſt agitatio in cerebro, ita velociter excitantur diverſæ omnino objectorum ideæ, ut nullam invicem cohæſionem habent, adeoque cum ex ea actionum & ratiocinorum cohæſione judicemus de judiciorum conſequentia, non mirum ſi in hoc caſu ipſum judicium maniaci nobis videatur depravatum; atque ſunt optimi Auctores, qui in hoc maniam a malancholia diſtinctam eſſe volunt, quod melancholici conſequenter ratiocinentur ex præconcepta idea, maniaci vero minime ſibi cohæreant; ſed reapſe limites inter utrumque morbum aſſignare difficillimum eſt, iique vix niſi gradu differunt in certis individuis.

Praxis.

36. Cum hallucinationes, ut vertigo, ſyrigmus, diplopia, &c. nullum cerebri vitium agnoſcant pro ſuo principio; nec maxima pars cupiditatum & averſationum, ut boulimiæ, cacoſitiæ, polydipſiæ, &c. in illis curandis corrigendum eſt organi determinati vitium, ut ſtomachi in boulimia, auris in ſyrigmo, oculorum in diplopia; quorum proinde morborum nil habet commune therapeia, quam quod medicamentis cuique organo convenientibus ſit utendum, iiſque diverſis pro diverſitate principii eos excitantis; interea tamen quoniam omnem vehementem cupiditatem & averſationem ſedant, quæ ſenſationem obtundent, in illis narcotica & ſedantia videntur geneneraliter indicata.

37. In maniacis vero, melancholicis, aliiſque, cum cerebrum peccare videatur, non ſolum remedia topica conveniunt, verum etiam ea quæ vitium ſanguinis & ſolidorum hic ſuſpicandum corrigunt, ſcilicet humectantia, laxantia, diluentia, necnon ea quæ ſenſationes compeſcunt, ut narcotica: demum cum remiſſior eſt morbus, & æger intellectus ſuo poteſt uti, auxilia moralia non negligenda ſunt; etenim illa deliria ſæpius ex eo procedunt, aut foventur, quod judicent ægri ſibi magnum malum impendere, ut paupertatem, infamiam, mortem, aut magni cujuſdam boni jacturam ſe paſſos eſſe; verum ſi quid apud eos valeat ratio, ut valet initio morbi, facile eſt magnis rationum momentis hanc piæjudicatam opinionem evertere, *ſunt verba & voces quibus hunc depellere morbum* poteſt Medicus philoſophus.

38. Sapientis eſt, ut felicitatem aſſequatur, eam finem ſemper ſibi proponere, & media certiſſima ad ſeum ſcopum attingendum adhibere, ad hanc conferunt bona, quæ ideo omnes quærimus avidi; verum non omnes æquali ſapientia eligimus; ea certe aliis anteponenda ſunt, quæ omnium maxima, quæ fortunæ non obnoxia, quæ ſola mentis aviditatem expelere poſſunt: talia certe ſunt bona animi, quæ ideo bonis corporis anteponenda, & præ quibus bona fortunæ ſunt meræ quiſquiliæ, quibus frui dulce eſt, adhærere inſipientis eſt. Inſani omnes bonum quoddam fluxum & labile miſere ambiunt, diliguntque. Sic ſunt adoleſcentes, quos etiam mentiri ſæpe non pudet, qui ita læduntur a contumelioſa mendacii exprobatione, ut hoc dedecus ſuo, aut adverſarii ſanguine eluere non dubitent, & ſi inulti ſunt, in morbum, ut melancholiam, delabantur; hoc furore tamen apud Sapientes multo plus eos infamari certum eſt, quam ab ultione decorari; miſera felicitas, quæ ab alterius arbitrio pendet.

39. Itaque inſanientes, falſis moralis philoſophiæ principiis imbuti, poſſunt ratiocinio ad rationis uſum revocari, modo velint nobiſcum perpendere quid vere bonum ſit, quid aliis anteponendum, & cujus poſſeſſionem contenti cæteris tuto carere valeamus: voluptas equidem eſt ſumma bonorum, ſed ea debet eſſe conſtans, inconcuſſa, ſincera, & vera, nulliſque obnoxia damnis.

„ Nam quid velle poteſt homo, ni vult eſſe beatus,
„ Hoc unum variis quærunt in motibus omnes;
„ Vos per delicias & lenimenta dolorum,
„ In quibus ut vento fluviique fugacibus undis
„ Nil ſtabile eſt, ubi ſe veri ſpes conſcia fundet;
„ Quos bona nulla movent, niſi quæ infinita putentur,
„ In virtute Deum, atque Deum in mercede requirunt.

40. Præter moralia ſunt etiam auxilia phyſica, quæ morbo radicato ſæpius inutilia ſunt, niſi a febre fugaci ſuſtineatur delirium; notum enim eſt maniam, melancholiam, ſimileſque morbos chronicos difficillime ſanari, & hypochondriaſim ipſam, licet multo leniori delirio ſtipetur; ob id crux & opprobrium Medicorum vulgo dicitur; cum autem in ipſis febrarum tenſio, & ſanguinis viſcoſitas ad ſiccitatem vergens ut plurimum morbum foveat, nihil deluentibus, refrigerantibus, & potiſſimum balneis felicius ſuccedit.

41. In melancholia vero & hypochondriaſi optimum auxilium eſt itineratio & equitatio; quippe cum maxime referat ideam morbificam, qua ægri torquentur, depellere, nihil eſt ad

ad hoc utilius quam animæ attentionem ab hac in alias, eaſque varias ideas divertere: docet autem obſervatio homini iter facienti, vel equitanti continuo varia nova & grate afficientia obſervari objecta, quæ ſucceſſu temporis animam a priori idea revocant; interea dum purioris auræ reſpiratio, & moderatus muſculorum motus ſanguinis lentorem reſolvunt, perſpirationem adjuvant, famem & digeſtionem reſtituunt, ſomnoque pacato anſam præbent.

CLASSIS OCTAVA.

VESANIÆ.

Aima, quandiu corpori ſociata eſt, ejus malis compatitur in omni morbo illa frigore & calore alterno, nec non moleſtia debilitatis afficitur in *febribus*; iiſdem miſeriis nec non dolore ſimul in *phlegmaſiis* vexantur; ejus facultas motrix depravatur in *ſpaſmis* & *anhelationibus*, languet in *debilitatibus*, ſenſuque feriatur in *comatibus* & *dyſæſtheſiis*, ut tactus intenditur & moleſtus evadit in *doloribus*. Verum præter facultatem movendi & ſentiendi, quæ in illis morbis laborant, ſunt aliæ ipſius facultates, quæ ſpecialiter læduntur in veſaniis, quippe facultas objecta abſentia ſibi repræſentandi, ſeu phantaſia, cujus ope ideas boni & mali retinet; revocatve, organorum culpa quandoque vitiatur, unde error imaginationi, ſeu *hallucinatio*, ut in vertigine & ſyrigmo, facultas ſuperior quæ ex idearum comparatione exſurgit, ſeu judicium etiam ab hallucinatione in errorem deducitur, maxime ſi cerebrum ratiocinii præcipuum organum lædatur, unde *delirium*; demum inclinatio & averſatio ejus circa objecta bona & mala phyſica, corporis noſtra converſationem aut ſpeciei propagationem ſpectantia, in errorem pariter trahuntur ex organorum & ipſius cerebri vitio; inde voluntates & cupiditates depravatæ, quæ *moroſitates* generice vocantur.

Morbos itaque quorum præcipuum ſymptoma eſt *hallucinatio*, *delirium*, aut *moroſitas*, claſſico veſaniæ nomine indigitandos volumus: *veſanos* ſiquidem a recta ratione alienos aut errore gravi, coſtantique detentos nuncupamus, atque error conſtans animæ in imaginando, judicando, vel appetendo, eſt hujus claſſis character; qui quidem directe ſub ſenſus non cadit, aſt ita facile a quovis homine ſano cognoſcitur, ut in ipſis ovibus ſimiles vel his affines morbos agnoſcant paſtores.

Rectæ hominum actiones ſunt illæ quæ in bonum quemdam finem conſpirant; in homine recte agente, & mente ſana prædito, hanc actionum conſpirationem cernimus, ſi geſtuum, localium motuum, cupiditatum, diſcurſuum, judiciorum inter ſe nexum reſpiciamus, nec opus eſt ad hallucinationem aut delirium agnoſcendum, ut ſyllogiſmos falſos proferat veſanus; ſufficit, ut ejus actionibus quibuſcumque inter ſe & cum communi hominum ratione non cohærentibus, ejus errorem aut alienationem intelligamus.

Facultas cognoſcendi ſuperior, quæ *intellectus* vocatur, homini conceſſa eſt, ut verum a falſo, bonum & malum reale ab apparenti diſtinguere valeat: ut autem facultatibus ſuis recte utatur, is debet libertate ſua non abuti, debito ſcilicet regimine corporis, organorumque ſuorum valetudinem ſervare, nec non veri, bonique ſtudio attente incumbere; qui ſecus faciunt, ſibi imputent, quod ſanitatem mentis cum ſanitate corporis amittant, quod erroribus & præjudiciis irretiti falſum pro vero amplectantur, & errent; quodque cupiditatibus aut averſationibus ſenſitivis abrepti, rationique minus obtemperantes, moroſitates admittant, ſeu pro boni habeant quæ mala ſunt, & pro malis averſentur quæ forent ſectanda.

Hæc eſt duplex hallucinationum, deliriorum & moroſitatum origo. Qui crapulæ indulgent, illi organa ſua ita vitiant, ut vertigine, viſu duplicato, ſomnolentia, paraphroſyne afficiantur, hinc vero intellectus depravatio, amneſia, amentia, mania ex corporis vitio; quod ſua culpa contraxerunt; verum ipſamet voluptatis ex vino percæptæ aſſidua contemplatio facit, ut vinoſus hoc bonum phyſicum attendat; bona cætera prætermittat, maxime vero intellectualia, adeoque ut pergræcationi, tanquam bono reali, & omnium maximo, inhiet. Hinc error qui cæteras animæ facultates, ut judicium, voluntatem tranſverſum rapit, & ſic abuſus libertatis vitia corporis vitiis ipſius animæ cumulat, & in diverſas veſanias hominem deducit.

Hinc ſequitur eos homines, qui cupiditatibus ſuis libentius indulgent, & intellectum minus excolunt, ut Americani præ Europæis, ruſtici præ litteratis, mulieres præ viris, ganeones præ Philoſophis, hiſce mentis erroribus & voluntatis depravationibus eſſe magis obnoxios.

Inter eos vero qui rationi obſecundant, ſuiſque pathematis frænandis & regendis incumbunt, illi morbis animi ſunt magis expoſiti qui etiam ſtudio acrius incumbunt, qui labores animi ſuis viribus majores ſubeunt; non ſecus enim ac cantores morbis pectoris, ganeones morbis genitalium; ita qui tum imaginationem, tum judicium; tum alias animæ facultates, ultra modum exercent, morbis animi ſæpius afficiuntur.

Hoc tamen non impedit quominus ex recto harum functionum uſu, & moderato exercitio

omnes

omnes animæ facultates roborentur, non ſecus ac qui modice choream ducere aſſuevit, qui modice lyram pulſare aſſuetus eſt, is facilius, aptius & expeditus eos motus exſequitur, conſtantiuſque quam in his minime exercitatus, & rudis eſt.

Veſaniæ a duplici conditione, tum animi, tum corporis pendent, ſcilicet vel nimia ſenſibilitate, vividitateque, vel a ſegnitie & tarditate idearum, phantaſmatum, judiciorum, appetituum; utrumque autem vitium pendet a principiis moralibus, aut a principiis phyſicis.

Quoniam vero inter principia moralia libertatis abuſus primas tenet, ejuſque rectus uſus ad ſanitatem animi ac corporis recuperandam omnino neceſſarius eſt in multis caſibus, non mirum eſt ſi veſaniæ ita rebelles & pertinaces ſint, raroque & difficulter ſanentur, quippe ægri quod in ſe ipſis eſt nequaquam agere ſuſcipiunt, quia ægritudinem ſuam ignorant, aut cognitam amant.

Morbos animæ curare non eſt ſtupidi & imperiti, ſed ſolertis & ingenioſi Medici, in pſychologicis & moralibus æque ac in phyſicis verſati, qui apprime diſtinguat quandonam irritabilitas generis nervoſi, ſeu nimia ſenſibilitas, quandonam vero atonia & torpor in cauſa eſt.

Imprimis eligendus Medicus fiduciam ægri jam adeptus, ubi valet illud effatum; *præſtat Medicum eſſe ægri amicum quam ignotum*; ſecus æger ſuſpicioſus, indomitus, ferox, ipſius conſiliis exaſperabitur, ejuſque auxilia recuſabit.

Veſani ſæpe ingenii acumine pollent, ut hyſtericæ & hypocondriaci, nec craſſæ minervæ dictis aurem præbent, vulgaremque ac utplurimum falſam medicaſtrorum theoriam vix ſibi cohærentem riſu excipient, ad populum phaleras dimittent. Quis enim niſi ſtolidus probaret eorum Medicorum opinionem quæ omnes morbos ſaburræ ſtomachi, vel horum ſpiſſitudini & & acrimoniæ tribuit?

Philoſophus ſit qui morbis animi mederi contendit; cum enim origo horum morborum ſit præconcepta idea boni cujuſdam circa quod errat ægrotans, illud vehementer apparens quod bonum ſibi videtur, periti Medici officium eſt, ut ipſi ratiocinando probet illud quod tantopere appetit bonum eſſe apparens, & malum reale, ſicqne eum ab errore abſtrahat.

Sed ſumma etiam in Medico requiritur animi lenitas & flexibilitas, qua diverſitate animorum ſeſe accommodet, eorumque fiduciam captet; nam nihil eſt difficilius, moroſiuſque veſanis, & in omni fere morbo plures, alias maxime rationales, jam moroſi evadunt; tempus opportunum ad conſilia & monita, nec non ad remedia offerenda eſt caute eligendum; ægris mœſtis, diffidentibus, deſperatis, Medicus hilarem & ſerenum vultum præbeat; meditabundum & triſtem ne invites ad riſum & jocos, indignabitur æger moleſtum interpellatorem; ut ejus formidinem pellat, errorem corrigat, mœrorem diluat, amice & familiariter, ut ait *Kloeckhofſius*, at lente & diſtincte, graviterque argumenta ſua proponat, pauca, clariſſima, quibus communis omnibus ratio ſtatim aſſentiri queat; ſi vel quidquam obſcuri, falſive detexerit æger, actum eſſe ſolet de toto molimine.

Maxima præterea in Medico requiritur patientia, ne ſuos conatus, utcumque induſtrios, dum multoties eluſos videt, de perficienda cura deſperet, & totum opus derelinquat, ne ægri moroſi faſtidia & repulſas tolerare recuſet.

Maximi momenti eſt principium erroris e tenebris eruere; non raro hoc celat cautiſſime veſanus, quem pudet fateri ſe gravem contumeliam paſſum, aut bonorum, honoriſve jacturam experiri; atqui tamen ſi ignoretur origo veſaniæ, ipſi mederi impoſſibile eſt. Mulier quædam quæ conjugem ſuum miſere amabat, & ab ipſo ſe pariter amatam eſſe hactenus crediderat, cum ſpe ſua ſe deluſam percepiſſet, & maritum perfidum eſſe cognoviſſet, animo ſuo mori firmiter decrevit, nec cuiquam ſuum aperuit propoſitum; interea vetabat religio, horror ſuicidii, parentum & natorum amor, quominus ſubito ſibi faceret ſatis; demum poſt multas inducias vitam ſibi ſubito eripuit. Si vero maritus hoc infortunium vitare potuiſſet, nihil erat aptius quam ipſius ægræ lateri continuo hærere, eam in itinere quodam grato comitem ſibi adjungere, ſicque mœrorem & zelotypiam idearum diverſitate, & fidei ſuæ argumentis diluere: acceſſitus Medicus varia præſcripſit medicamina, quæ morbi principium non attigere, & infelix ægra horrenda cataſtrophe vitæ ſuæ finem impoſuit. *Nichols*.

Quanto in errore verſabantur veteres Medici, qui in veſania fere quacumque atram bilem pro morbi fomite incuſabant, eamque acribus helleboratiſque catharticis evacuare contendebant. Medicamina nunc acria, ſi atonia fuerit, nunc lenientia, ſi erethiſmus adſit, conveniunt; verum cæteris longe præſtantiora ſunt utplurimum auxilia moralia. Plura de morbis illis curandis vide in eximio, nuperoque tractatu *Corn. Kloeckhorſſi de morbis animi ab infirmato tenore medullæ cerebri*, cujus verba mea facere, dato loco, non dubitabo.

ORDO PRIMUS.

HALLUCINATIONES.

Sunt illi morbi, quorum præcipium ſymptoma eſt imaginatio depravata, erronea. Hallucinantur illi qui vigilantes ſomniant, id eſt, apud quos ſenſationes pro imaginationibus, & imaginationes, ſeu phantaſmata pro ſenſationibus habentur, ut recte monet *ill. Delius*. Dum mens recte ſe habet, ideæ aliæ ſenſum miniſterio offeruntur, ſcilicet objecta colorata, ſonora,

ra, ſapida percipimus præſentia, & in organis noſtris impreſſiones ſuas actu exercentia, ſimulque ope reminiſcentiæ ideas univerſales prædicatorum illis objectis convenientiam repræſentare nobis poteſt phantaſia; unde fit ut celeri ſubjecti & prædicati combinatione cognoſcamus tale prædicatum tali ſubjecto congruere; v. g. ſaccharum eſſe dulce, abſinthium eſſe amarum; cum itaque ſaccharum ore detinemus, oritur perceptio dulcedinis quam ſenſationem eſſe cognoſcimus; cum e contra nullo ſaccharo in ore detento, hujus ideam nobis repræſentamus, exſurgit phantaſma, ſeu perceptio imaginaria ſacchari, quod ab ore cognoſcimus abeſſe; tum quia non percepimus motus prævios ad illud in os ingerendum neceſſarios, tum quia perceptio imaginaria multo debilior eſt ſenſatione; hactenus error nullus, tum in ſentiendo, tum in imaginando; verum ſi, ut accidit in ſomno, ſenſationes obſcuriſſimæ evadant, ita ut objecta præſentia non appercipiamus, ſimulque anima objectis externis minime diſtracta, & tota perceptionibus imaginariis attenta ſit, illa percipiet motus quos in organis fluidi nervei fluxus & refluxus, arteriarum, & ſanguinis motus excitant, qui inter vigilandum debilius non afficiunt quam ut percipi poſſint, utpote qui multo fortioribus impreſſionibus obſcurantur; tunc anima ideas æque vividas percipiet, ac ſi forent ſenſationes, cum tamen imaginationes ſint, adeoque objecta illa præſentia reputabit quæ ſunt abſentia, inde error qui hallucinatio eſt; nam anima more ſomniantium præſentium externorum impreſſiones non ſentiet, & internorum impreſſiones referet ad objecta quibus repræſentandis ſunt deſtinata, quæque proinde præſentia eſſe reputabit, licet ſint abſentia. Sic infans dormiens ſaccharum ſe deguſtare ſomniabit, ſi in ejus linguæ papillis aliqualis motus a ſaliva, ſanguine, fluidove nerveo exſurgat, qui affinis ſit cum ſpeciali ſacchari impreſſione; & cum ſimplex idea menti refricata, omnes cum illa ſociari ſolitas refricet per legem imaginationis (*Cl. VIII.* §. 28.) ex percepta ſolummodo idea dulcedinis, vel viſcoſitatis, vel friabilitatis ſacchari, cæteras omnes ſacchari qualitates, ut albedinem, in aqua ſolubilitatem, jucunditatem, percepturus eſt, quod eſt percipere in concreto, non vero in abſtracto, ſeu percipere objectum undique determinatum; hinc non mirum ſi illa imaginatio pro ſenſatione habeatur.

Anima vigilans ſimilem errorem vitat; quippe ope tactus, viſus, auditus, memoriæ, reflexioniſque ea diſtinguit omnes circumſtantias, quarum concurſu de objecti præſentia, vel abſentia, adeoque de ſenſatione & de imaginatione recte judicat; errores enim guſtus corrigit viſus, prævertit auditus, emendatve altera facultas; ſed in ſomno deſunt illa adminicula; unde errores illi in dormientibus ita familiares ſunt; in vigilantibus etiam obrepunt illi errores, ſive impreſſiones in organo factæ ab arteriis, ſanguine, ſucciſve aliis; ita ſunt actuoſæ, ut ſenſationibus fere æquales ſint. Hinc in febribus ob pulſationem vehementem vaſorum cerebri, aurium & occulorum, naſcuntur tinnitus, marmaryges, ſimiliaque phantaſmata, quæ nos vehementiſſime commovent.

Error etiam facile admittitur, ſi menti inhæreat fixa quædam idea, quæ maximam attentionis partem abſumat, unde anima ad alias ideas trutinandas, recipiendas minus fit apta; inde fit ut qui veneri continuo inhiat, voluptuoſiſque phantaſmatis continuo delectantur, non ſolum in ſomnis ex levi ſeminis titillatione imaginationes venereas, & inde ſequentes libidinoſos motus experiatur; verum etiam inter vigilandum a ſimilibus phantaſmatis detentus & turbatus, momentoſis negotiis, philoſophiciſque ſtudiis proſequendis impar fit, & veluti de rebus venereis continuo deliret.

Hallucinatio itaque pendet a duplici principio, ſcilicet 1. a fortiori, vividiorique fluidi nervei refluxu ſpontaneo, ſeu ſine objecti externi præſentia, ſed ob motum in organi fibris, arteriis, fluidiſque excitatum a cauſa intrinſeca. Sic agitata retina marmaryges, vellicato nervo acouſtico ſoni imaginarii percipiantur. Incuſanda itaque & fibrarum nervearum ſenſibilitas major, ſeu fluidi nervei nimia mobilitas, næcnon motuum ſanguinis intenſitas, aut humorum major activitas. 2. A defectu attentionis ad omnes circumſtantias quæ errorem fugaret, illa autem attentio ad omnes circumſtantias deficit, ſive organa ſenſuum ferientur, ut in ſomno, in anæſtheſiis, paralyſibus quorumdam organorum, ſive anima pathemate quodam detenta cupiditati, aut averſationi quidam tota inhærens, cæteras ideas attendere, & accurate perpendere nolit, aut nequeat.

Ex hac vero theoria, praxis hallucinationum deducitur; etenim ad eas curandas. 1. Organi affecti vitioſus ſtatus corrigendus eſt; ſic ablata macula corneæ, ablato retinæ infarctu, viſus errores qui ex his pendebant, corriguntur: imminuto ſanguinis fervore & impetu ſomnia terrifica, quæ a plethora aut calore oriebantur, evaneſcunt: alia vero auxilia ſunt moralia, & repetuntur a recto libertatis & aliarum facultatum uſu; ſic phyſici ut errorem in ſuis indaginibus vitent, ſumma attentione, acri ſtudio, meditationeque utuntur, optima inſtrumenta ad viſum auditumque acuendum adhibent, menſuras accuratas ſedulo capiunt, & ſic errores ſæpius vitant, quam ſtolidi, ruſtici, aut qui cupiditatibus ſuis, voluptatibuſque ſenſuum mancipati, ſuas facultates excolere negligunt.

Hallucinationes *viſus auditusque* ſunt omnium frequentiſſimæ; dantur enim *tactus*, ut in artubus dudum amputatis, *guſtus* in febribus, necnon *olfactus*: ſic in epileptico *Morgagni* fœtoris perceptionem imaginariam obſeſ-

ſervavit *Epiſt. XIV.* 28. hæ hallucinationes una ſunt morbi, ſed tantum aliorum borum cocidentia eaque anonyma.

I. VERTIGO; Græcis, *Dinos*, *Scotodinos*, *Scotoma* Græcis *Vertige*, *tournoyement de tête*.

Eſt hallucinatio qua objecta licet quieſcentia e loco moveri vel gyrum verſari nobis videntur. Ipſe æger ſibi quandoque nutare videtur.

Cauſa vertiginis eſt eadem impreſſio facta in retina quam reapſe inducerent objecta ſit viſa imaginem ſuam in diverſis retinæ punctis ſucceſſive depingerent. Non autem in omni vertigine repræſentantur menti objecta viſus ſeu quatenus colorata & colluſtrata, quippe oculis clauſis vertigo etiam datur, & tunc objecta tactus quorum colorem non percipimus, videntur e loco moveri licet quieſcant. Sic in lecto jacens vertiginoſus lectulum ſuum retrorſum, ſiniſtrorſum, vel dextrorſum præceps ruere vel inclinare imaginatur, & ne cadat ipſe metuit. Eſt ergo vertigo tactus, ut vertigo viſus, atque utraque fit per eadem organa, cum nervi viſorii ſimul tactus ſenſationem referre queant, cum non repræſentant objecta viſus.

Principia vertiginis ſunt ea quæ valeant ſucceſſive agere in diverſa retinæ loca, non ſecus ac agerent radii ex objecto circumgyrante vel moto prodeuntes retinam immiſſi: nam ideo non ſumus vertiginoſi cum objectum tranſiens dextris ad ſiniſtras ſuam imaginem depingit in retina continuo loco motam, aut oculo gyrante luſtramus objectum quieſcens, cujus imago percurrit oculum, quia novimus ſaltem confuſe noſtrum oculum, vel illud objectum moveri; ſed ſi ignoremus noſtrum oculum moveri, & credamus objectum v. g. murum eſſe immobilem, tunc motum illius objecti percipientes illud moveri imaginamur, in quo hallucinamur, non deliramus tamen; quia errorem noſtrum ſtatim corrigimus ope judicii & aliorum ſenſuum; interea in paroxyſmo ita hallucinamus, ut caſum illico ſeu lapſum & domus & noſtri corporis ab altero vix ſeparabilem metuamus, qandoque ad tremorem & palpitationem uſque.

Immoto bulbo oculi & muro videbitur objectum moveri. 1. Si lens cryſtallina, cujus motus non appercipimus, dextrorſum vel ſiniſtrorſum inclinet: quod accidit, ſi fibræ coronæ ciliaris, quæ in ſtatu ſano hinc & inde ſunt æquilibres, ſpaſmo quodam contrahantur, ut accidit in vertigine hyſterica & hypochondriaca: 2. Si globuli cruoris, qui percurrunt reticularia vaſa retinæ, inſolito modo moveantur; motus progreſſivus cruoris in illis vaſis eſt ita aſſuetus, ut a nobis non percipiatur, ut non percipimus pulſus arteriarum labyrinthi, nec molitor motus ſuæ moletrinæ; ſed ſi motu retrogrado ſanguis arterias illas percurrat, tunc inaſſueta illa actio in retinam novam in nobis ſenſationem excitabit.

Sanguinis motum retrogradum dari in vaſculis minimis arterioſis a leviſſima mutatione morbifica, obſervant omnes qui circulationem ſanguinis ope microſcopii in ranæ pedibus, meſenterio, cauda piſcis, &c. obſervant. Ipſe centies hunc motum ſanguinis retrogradum obſervavi, & aliis videndum præbui: vidit deinceps ſæpius *Ill. Hallerus*: Vide *ejus commentaria de motu ſanguinis ſect.* 4. *exper.* 64. *ad* 82. *Lauſanæ*. 1756.

Ita libere promovetur ſanguis ex truncis arteriarum in extremos ramulos, ut levi enato in venulis obice ſanguis ille in arteriolas & ex illis in truncos regrediatur per aliquot temporis ſecunda, rurſus progrediatur in venas, rurſuſque retrogrado motu in arterias influat. Ille vero obex eſt vel craſſities ſanguinis, vel ejus plethora, vel frigus, vel ligatur, vel ſpaſmus viam coarctans in minimis vaſculis, hinc totidem vertiginis principia. Cum autem oculis apertis & ſub luce hic retrogradus motus accidit, ſucceſſive diverſa retinæ loca afficiuntur non ſecus ac ſi objecta præſentia loco moverentur, & tunc datur vertigo viſus, quia refertur ad objecta viſibilia: ſi vero oculis clauſis aut in tenebris ſimilis motus retrogradus detur in retina, tunc non videre, ſed ſentire tantum, ſeu tactus quodam confuſo percipere horum objectorum vicinorum motum exiſtimamus. Sic cœcus in ſuo ſedili quieſcens exiſtimat ſedile retrorſum inverti, vel ad latus alterutrum inclinare & delabi, quia impreſſio in retina facta, licet non viſibilis, eamdem eſt ac ſi reapſe labaſceret ſedile, nec ullum objectum viſibile, ſed tantum tactile perciperetur.

In retina vero ille motus retrogradus eſt magis ſenſibilis quam in ullo alio organo, quia retina eſt tota nervea adeoque valde ſenſibilis. Secundo quia cum venulis careat, ut patet ex theoria ſuffuſionis reticularis, illa minime eſt aſſueta motui retrogrado, cum aliæ partes nervoſæ quæ habent venulas arteriolis contiguas motui terogrado ſanguinis per venulas ſuas ſint aſſuefactæ. Docet experientia impreſſiones ab objecto viſibili factus in retina aliquot ſecunda perſeverare etiam remoto objecto, ut patet ex zona flammea quam cernimus, cum titio accenſus præ oculis in circulum verſatur; ergo ſi corpus noſtrum in gyrum agatur circa ſuum axim, cum ſemel ſteterit, vertigine corripiemur fugaci, quippe impreſſio objectorum cyrcumgyrantium aliquandiu poſt in retina remanebit.

Idem accidit cum ex alta parte flumen præterfluens attente intuiti ſumus, vel rotam velociter circumactam, vel alterum motum, maxime ſi terrorem vel metum incutiat; clauſis etenim ſubito oculis aut alio directis adhucdum moveri objecta judicamus, quæ quieſcunt; terror autem, extreme vaſa membranaſque conſtringens, motum retrogradum ſanguinis

guinis excitat in retina ut in aliis organis; unde hallucinatio ſuſtinetur.

Similis motus retrogradus in auribus tinnitum vel ſibilum excitat, unde non mirum vertiginoſis aures ſæpius tinnire; cum ab eodem principio in auribus ac in retina ſæpe ſanguis retrogrediatur.

Qui vero tribuunt vertiginem majoribus arteriolarum retinæ oſcillationibus, illi ignorare videntur quod illæ oſcillationes, & turgeſcentiæ excitent tantummodo ſuffuſionem reticularem, qualem experimento ſingulari excitare valemus. Vide *ſuffuſionem*.

Hallucinatur vertiginoſus: non vero delirat: delirium enim eſt error conſtans qui a facultatibus animæ ſuperſtitibus corrigi non poteſt, quippe pendet a vitio ſenſorii communis, ut in mania, melancholia. Hallucinatio eſt error fugax qui pendet a ſolo vitio organorum externorum, quippe ab ipſo judicio & reflexione ſalvis facile corrigitur, ut qui globulum digito indice & medio ſuperimpoſitis palpando duplicem globulum ſe tractare ſtatim putat, aut qui flexo ope digiti oculo duplicem facem accenſam putat, cum unica eſt.

Licet ſit vertigo tactus, ut vertigo viſus, ultimæ etiologiam tradidiſſe ſufficiet, cum quæ de poſteriori dixerimus, mutatis organis, de priore facile intelligenda ſint.

Vertigo viſus eſt illa in qua reapſe objecta tanquam circumgyrantia in oculis depinguntur, licet ſint immota, aut motum ab eo diverſum obtineant.

Objecta moveri videntur, vel quia reapſe moventur, vel quia illis immotis, oculi noſtri aut quædam eorum partes nobis inſciis moventur eo modo qui ad ſucceſſivam objectorum in oculi partibus diverſis delineationem requiritur.

Cum autem ſitus imaginis in retina, ſit e directo objecti, quæ ſunt in latere dextro pinguntur ad ſiniſtram retinæ, quæ ſunt in ſumma pinguntur in ima oculi parte, & reciproce. Ergo ſi eadem fiat impreſſio ſucceſſiva in oculo a dextris ad ſiniſtras, quæ ab objecto circumgyrante, ſeu ad eadem a noſtris oculis diſtantiam modo accidit, objectum a ſiniſtris ad dextras circum agi videbitur. Et ſi imago objecti juxta axim oculi moti ſucceſſive clarior, diſtinctior, & major appareat, objectum ad nos accedere, ſecus vero a nobis recedere videbitur.

Inſultus vero vertiginis fugax eſt, licet, quandoque repetitus & interpolatus, vix ultra temporis minutum unquam quiſque inſultus perſeverat; ſæpius intra minuti trientem, imo quadrantem deſinit.

Polus opticus eſt pars oculi pupillæ e directo oppoſita, ille polus opticus non multum diſtat ab inſertione nervi optici, qui verſus canthum naſalem eſt; in meditullio ipſo nervi optici eſt arteria centralis dicta, quæ nullam venam comitem habet, quæque in retinam ramulos ſuos e centro ad circumferentiam tanquam radios dimittit; venulæ vero ab aliam viam perſequi videntur.

Si oculis parietem album proximum reſpicientibus, lucem retro accedentem, ſolarem non tamen directam, ſed reflexam accipiat paries, obſervator vidit in muro reticulum obſcurum, quavis artetiarum pulſatione apparentem, mox evaneſcentem.

Cum vero venulæ ſint arteriolis majores, ſi nullum reticulum ſuperſit, cum arteriæ ſunt in ſyſtole, nullas venulas ſaltem arteriis dilatatis æquales retinæ aſidere veroſimile eſt; ergo nullum eſt in retina, vel magis diſſitum eſt reticulum venoſum.

Juxta quamcumque plagam lumen oculos prætergrediatur, hujus imago ſequitur lineam curvam quæ a circumferentia incipiens verſus polum opticum accedit.

Lens cryſtallina polo antico corporis vitrei affixa limbo ſuo adhæret membranæ vitreæ; circa hunc limbum radiatim diſpoſitæ ſunt fibræ nigricantes alternatim breviores & longiores, quæ *coronam* dictam *ciliarem* conſtituunt, quæque videntur a ligamento ciliari procedere & in limbum cryſtallini terminari; ſi pauliſper contrahantur illæ fibræ, nihil facilius videtur quam quod lentem cryſtallinam ex eodem latere paululum deprimant, & ex oppoſito attollant.

Si lens vitrea cameræ obſcuræ foramini oppoſita tranſmittat imaginem objecti immobilis, eamque depingat in pariete oppoſito, docet experientia quod ſi immoto objecto lens vitrea ſola inflectatur; imago locum mutat ſeu movetur; ergo ſi lens cryſtallina per coronæ ciliaris tractionem inflectatur, imago objectorum movebitur, ſeu objecta loco moveri videbuntur, licet immota ſint.

Si globus ipſe oculi circa ſuum nerveum opticum huc vel illuc inclinet, nec hujus motus anima ſit conſcia; evidens eſt quod objectorum licet quieſcentium locus apparens mutandus ſit, ſeu oejecta circumgyrari videantur. Si vero anima hujus motus, quæ per muſculos rectos aut aliquos perficitur, ſit conſcia; tunc nulla ſubſecutura ſit hallucinatio.

Illæ tres hypotheſes phænomeno vertiginis explicando ſufficere videntur pro diverſis circumſtantiis, eo tamen diſcrimine quod ſi bulbus oculi loco moveatur, quoniam ille motus millies in die ſecutus eſt imperium animæ, millies in die connexus eſt cum conſcientia illius imperii, adeoque vix fieri poteſt quin hanc connexionem appercipiamus; ſed ſi appercipiamus hunc motum dependere ab animæ imperio, nulla vertigo ſecutura eſt: ergo ab hoc principio vertigo dependere non poteſt.

Motus quidem cryſtallyni minime pendet ab imperio animæ, & omnino inaſſuetus eſt, nec coram ſpeculo in nobis ipſis, nec in aliorum oculis percipi poteſt; ſi itaque accidat, anima ejus non erit conſcia, adeoque inde hallucinatio vertiginem conſtituens oriri poterit.

Verum eam non eſſe vertiginis omnis cauſam ex eo ſequitur quod vertigini tactus explicandæ non ſufficiat, cum ſupponat oculos apertos, & in-

& in luce conſtitutos, vertigo vero tactus etiam oculis clauſis & in tenebris nocturnis accidat.

Supereſt itaque prima theoria quæ utrique vertigini explicandæ ſufficere videtur, quæque proinde fuſius eſt examinanda.

Si ranæ vivæ membranam quibus ejus digiti connectuntur microſcopio ſolari ſubjiciamus, videbimus rivulos ſanguinis & lymphæ, quorum alii corde recedunt, & arterioſi ſunt, alii ad hoc accedunt & venoſi dicuntur, vaſa vero ipſa minime appercipimus. Aſt ubi animal vel conatu exagitatur, vel pungitur, vel quomodocumque perturbatur, nihil eſt frequentius quam quod videamus motum ſanguinis progreſſivum in retrogadum mutari, ita ut globuli ſanguinis ex venulis in arterias refluant, & per aliquod temporis ſpatium, v.g. ſemiminutum, per arterias verſus cor retrocedant, priſtinum iter mox recuperaturi, aut inter aliquot oſcillationes in hoc alterno progreſſu, & retrogreſſu hæſitaturi; hoc phænomenum ante viginti annos Philiatris ſæpius oſtendi.

Illud autem quod in minimis vaſis cylindricis familiare eſt, in majoribus difficilius accidit, quippe in Majoribus arteriis vis ſanguinem a corde ad extrema protrudens eo major eſt quo cordi proximiora & majora vaſa ſunt, & non niſi vi majuſcula ipſi æquali adhibita poteſt ſanguis refluere; in minimis vero vaſculis ſanguis ſubſequens non agit in antecedentem, ſed communi eaque exigua velocitate ambo procedunt, ita ut illi rivuli velut aquæ gutta in tubo vitreo horizontali poſita, ad progrediendum & retrogrediendum æqualiter proni videantur.

In nova pulſus theoria probavimus pulſationem vaſorum pendere ex eo quod ſanguis ſubſequens cum majori velocitate progredi conetur quam antecedens, ſicque in antecedentem & proinde in parietes eum continentes agit, atque ratione contrariorum, ubi nulla eſt pulſatio, conſequens eſt ſanguinis ſubſequentis in antecedentem nullam eſſe actionem, in extremis autem arteriolis microſcopium nullam pulſationem oſtendit.

Hinc ſequitur quod reticulum, quod in retina formant vaſa in experimento ſuperius allato ſenſibilia, non depingitur in arteriolis ultimis; quippe cum vaſa hoc reticulum depingentia pulſant, niſi tamen alia ſit circolatio in ranis, piſcibus & meſenterio catellorum in quibus eadem obſervantur, alia vero in oculis hominum, quod vix ullus admittat Phyſiologus.

Nihil itaque veroſimilius eſt quam quod in eiſdem circumſtantiis in quibus ſanguis per arteriolas minimas animalium prædictorum retrogradiatur, ſanguis etiam arteriolas retinæ humanæ præteriens refluat.

1. *Vertigo plethorica* Junkeri; *idiopathica* Pitcarnii. B. P.

Ea eſt quæ ſauguinis nimiæ copiæ tribuenda videtur & per plethoram intelligi poteſt; a plethora ſcilicet ob molem movendam majorem & affrictus adauctos ſanguinem in ultimis vaſis retardari pronum eſt; ſed ut ſanguis in minimis vaſis retardatur, vis qua progreditur tantumdem imminuitur, atque vi truſiva ejus imminuta facile ſanguis a minima vi huc vel illuc movetur, atque refluere poteſt; ergo a plethora intelligitur poſſibilitas vertiginis.

Cognoſcitur vertigo plethorica a præegreſſis, comitantibus, a juvantibus & lædentibus. Prægreſſa, ut ingurgitatio avida, copioſa exculentorum eupeptorum, cum fame, vis digeſtiva fortior. Comitantia, pulſus plenus, facies turgidula, rubra, ſegnities, laſſitudo, catameniorum, hæmorrhoidum, perſpirationis ſuppreſſio, venarum cutanearum tumeſcentia. Juvantia, vertiginoſi illi mane poſt inediam, vel exercitium melius habent, eruptis catameniis, hæmorrhagiis narium, perſpiratione, clyſmatis, melius habent, e contra ab epulis, a ſomnolentia, ignavia, poſt paſtum pejus habent.

Si plethora ſit magna, & cerebri debilitas, ex vertigine forti ſuccedere poteſt apoplexia, epilepſia vel alius gravis affectus, in quo caſu medicamenta negligenda non ſunt; in fugaci vero vertigine diæta tenuis ſufficit.

Curatio 1. Imminuenda eſt plethora: 2. Sanguis a capite eſt divertendus. 3. Vaſorum oculi robur eſt denique adaugendum.

Imminuitur plethora 1. victu parciori, eoque fluxiliori, quippe plethoram viſcoſitas ſanguinis facile comitatur; 2. auxiliis catamenia, hæmorrhoides revocantibus, phlebotomia ex brachio, clyſmatis, imo catharticis, ſed phlebotomia directe ſubitoque idem præſtat.

2. Derivatur ſanguis ad partes inferiores ſitu erecto, capite elatiori; non horizontali, collaris ſolutione, ſeu plenaria colli & thoracis, cingulorumque abdominis libertate, clyſmatis, phlebotomia e talo, lavipedio, frictione extremorum, catharticis.

3. Roborantur vaſa oculi medicamentis tonicis, cephalicis ſpecificis; huc ſpectant potus theiformes ex infuſo florum ſalviæ, lilii convallium, tiliæ, ex decocto chinæ, pauco vino & aqua ferrata, potu caffeæ tenuioris; medicamina ſint ſtercus pavonis ſiccum ad ſcrupulum, *Pitcarnio* laudatum, ſuccinum ad grana decem vel ejus tinctura, ſal &c. & quæ ab omnibus celebrantur, kinkina ad ℥ß. bis in die; ſyrupus martialis vel limatura ferri parva doſi diu uſurpanda.

Cavendum in plethorica vertigine ab aquis acidulis intus ſumptis, & ſuſpectæ etiam thermales porandæ; vitanda inſolatio, lucubratio, magna lux, animi contentio, capitis pertinax inflexio ſurſum deorſumve, lectio aſſidua; iteratæ purgationes nocent in plethorica, magis vero in hyſterica.

2. *Vertigo ſtomachica* Aretæi; *ab ebrietate*, *ingluvie* Riverii; *ſympatica* Pitcarnii. B.

Ea eſt quam præcedunt apepſiæ, nauſea cardialgiæ, crapulæ, vomitus, oris parvus ſopor, odor, pondus epigaſtrii, tuburcinatio, quæque a cru-

a cruditatibus primarum viarum ſanguinis maſſam inſpiſſantibus pendere cenſetur, aſt non ideo ſtomachica cenſenda eſt vertigo, quam nauſa non præcedit, ſed ſubſequitur; omnis enim gravis capitis affectus, ut fractura cranii, cephalalgia non raro vomitionem excitat, etiam ſi ſtomachus prius bene ſe habeat. Illa ſpecies eſt frequentiſſima omnium, ſi *VVilliſio* credamus, & comes eſt aſſidua initio morborum acutorum, ut ſynochi cum cephalalgia gravativa.

Curatio exigit 1. ut phlebotomia præmittatur, niſi æger frigeat; pulſus exilis ſit, temperamentum pituitoſum, ſubjectum ſenex, debile &c. 2. ut præmiſſo clyſtere, ſi alvus ſtricta ſit, vomitio cieatur ope tartari vel vini emetici magna aquæ tepidæ copia diluti, & partitis doſibus ſumpti; ſic pro adulto, uncia vini emetici in tribus aquæ cyathis quovis horæ quadrante aſſumendis ſufficit. 3. Sequenti die catharticum eſt præſcribendum ſatis efficax, additis, v. g. tabellarum diacarthami drachmis aliquot in potione communi. 4. Dein ſtomachus uſu caffeæ, cinnamomi, cortici VVinterani, kinkinæ, vino rubro opiata Salomonis, roboretur. 5. In paroxſymo ſpiritus ſalis ammoniaci, aqua Luciæ, acetum naribus offerantur, extrema fricentur, penna fauces irritentur, aqua tepida ad vomitionem pronus excitetur. 6. Demum ſtomachicis martialia, kinkina, antiepileptica addentur, inter ea laudatur a multis radix doronici pardelianches *Linnæi*, ad ſcrupulum, quæ majori doſi ſuſpecta, niſi tantum in loculo geſtetur, ut funambuli conſueverunt.

3. *Vertigo hyſterica* Etmuller. pag. 36. vel *hipochondriaca; vertige vaporeux*. B. P.

Eſt ſpecies quam magnæ nervorum ſenſibilitati aut irritabilitati tribuunt Neoterici; vaporibus Veteres, ſpaſmodicis motibus Bagliviani, ſanguinis ſiccitati, nervorumque tenſioni plurimi.

Hæc ſpecies ſtudioſos, meditabundos, melancholicos, ingenio acuto præditos pertinaciter divexat, auſtro flante potiſſimum hyſtericas, hypochondriacos: epilepticos infeſtat, a metu, curis terrore facile naſcitur, remediis evacuantibus repetitis, ſtimulantibus gravibus exaſperatur, anodynis leviter narcoticis, laxantibus, emollientibus cicuratur; ſummo terrore & angore ea animum percellit.

Novi hyſtericam quæ ſi templum vacuum ingrediatur, lapſum metuit & vertigine afficitur; minime vero ſi in media turba ipſi prætereundum ſit: Alteram vidi, cui per vicos progredienti pavimentum videtur inſtar goſſypii cedere & intro premi, unde continuo lapſum ad anteriora metuebat. Sæpe vertiginoſi caput ſuum quaſi vacillans & non ſatis collo cohærens imaginantur: illa capitis inſtabilitas, necnon idearum confuſio quam Gallice *ètourdiſſement* dicimus, ſunt quando ſola ſymptomata quo ad hoc vertiginis genus referimus, ubi tamen nulla eſt objectorum nutatio; ſtuporis torporiſque nomen huic ultimo ſymptomati experimenno impar eſt; quam multa ſunt quæ adhucdum ita parum ſunt cognita, utcumque familiaria, ut nomine proprio creant: talis eſt ſtatus eorum quos *attonitos* vocamus.

Curatio. Strictior diæta non imperanda eſt, ſomnus, quies conciliianda eſt, ſtudia, contentiones animi, curæ vitandæ ſunt, inedia in picrocholis fugienda; ubi principium morbi non ſatis eſt cognitum, ad ſpecifica & hyſteriæ convenientia remedia confugiendum eſt, temperamentum occulte conſulendum; ſic in mulieribus hyſtericis frigidis, pituitoſis, adipoſis, pulvis caſcarillæ, cortex VVinteranus, caſtoreum, guttæ minerales anodynæ conveniunt cum kinkina & martialibus, floribus calendulæ; pulvis temperans *Stahlii*; in ſiccis, macilentis, calidis potiones & pulveres cum nitro, julapia acidulata, ſerum lactis: paucæ guttæ laudani monente *Pitcarnio*; ab emeticis purgantibus, repetitis catharticis eodem docente abſtinendum; ſæpe morbus eſt contemnendus & eo gravior evadit quo plura medicamina adhibentur: externa non nocent, ut ſpiritus vini camphoratus; aqua Reginæ Hungariæ, Carmelitarum, cum ſpiritu cornu cervi cervici vel temporibus admoveantur, hauſtus vini poſt paſtum uſurpetur.

Acidulas ferrugineas potandas ſuadet *Heiſterus*; balnea & juſcula leviter aperientia tutoria videntur.

4. *Vertigo fugax* Sennert. *Vertigo accidentalis*. B.

Ea eſt quam motu verticoſo corporis noſtri vel aſpectu corporis in motum acti ex alto potiſſimum viſi, maxime ſi motus ſit, excitamus; illa vertigo paucis ſecundis temporis ceſſat; an vero præter durationem impreſſionis factæ in retina motus centrifugus impreſſus ſanguini retinæ ex eo latere verſus quod gyramus excitat ſanguinis regreſſum ex arteriolis in ſuos truncos? hoc ſuadere videtur obſervatio eorum qui oculis clauſis gyrantes vertiginem incurrunt? quorſum vero ex hoc vorticoſo motu ſequatur vomitio? an ex illa ſuccuſſione alimenta inventriculo verſata ventriculum irritant? an inde vomitus marinus in procellis creſcit?

5. *Vertigo ab ictu* J. Sculteri Armamentar.

Ictus capite exceptus, concuſſio a lapſu vertiginem excitant, ob conſtrictam a dolore & ſpaſmo ſubſequente coronam ciliarem, unde refluit ſanguis in arteriolam centralem nervi optici.

Duratur phlebotomia repetita, & ſi fractura adfuerit, eadem auxilia quæ in apoplexia traumatica conveniunt.

6. *Vertigo a venenis*;

A lolio & ab *opio*, ut docent Ephemerides Natur. Curioſorum: Vide tabulam Illuſtr. Buchneri.

A fumo lithrantacis & calcis, necnon vapore minerarum: Vide Ramazzini de morbis inauratorum, calcariorum, &c.

A vino, ſeu vertigo ebriorum. *A cereviſia*. Vide Sennert. de vertigine.

Ex tabaco. Vide Ephemerides Natur. Curioſorum.

Ex foliis coriorie manducatis capellæ vertiginoſæ evadunt.

Mu-

Mulier, ſumpto juſculo in quo folium hyoſcyami albi fuerat incoctum, patiebatur vertiginem in qua caput collo minime adhærens videbatur, corpus vero in aere ſuſpenſum exiſtimabatur ſine delirio, quippe ratio ſeu intellectus hanc hallucinationem apprime corrigebat.

7. *Vertigo ovila*, Boneti ſepulchr. Obſ. 8. Morgagni Index 2. de vertigine.

In ove quæ ſe per intervalla quotidie ſæpe circumvolvebat, nec ſibi caput tangi ferebat, *Valſalva* invenit folliculum aqua turgidum in ſinu cerebri, cujus pars corrupta os ethmoideum carie affecerat, inde in nares exſtillabat ſerum. In decem vertiginoſorum capitibus *Morgagni* ſerum effuſum invenit: inde fonticulorum & pulveris de gutteta uſus indicatus videtur.

8. *Vertigo ſyphilitica*, Frambæſarii Lib. II. Conſ. 3. Ettmulleri cap. 8. p. 365.

II. SUFFUSIO; *Scotoma* Heurnii Med. Pract. *Suffuſio* Latinis; *Hypochyma* Græcis; *la Berlue*.

Genus eſt morbi imaginarii, cujus præcipuum ſymptoma eſt hallucinatio viſus circa objecta, ita ut ſuffuſi ea videre ſibi videantur quæ non ſunt, ut muſcas, colores, ſcintillas, quarum imaginum prototypus extra oculos non exiſtit. *Vide Ophthalmiam* 18am & 19am

Differt a vertigine, quod *ſuffuſio* repræſentet ubſtantias aut corpora quæ non ſunt: *vertigo* vero modificationem corporum, ſcilicet motum, ita ut in ſuffuſione corpora quæ non ſunt, & in vertigine corporum præſentium motum qui non exiſtit, imaginemur.

Imaginatio eſt facultas percipiendi abſentia; error eſt imaginationis, ſi ea quæ non agunt in ſenſus, actu præſentia exiſtimemus: hoc accidit in ſuffuſione, qua fit ut videre nobis videamur ſcintillas, telas, muſcas, fulgura, ut actu præſentia, licet abſentia.

Error vero qui circa viſibilia verſatur, *opticus* vulgo cognominatur, iſque vel originem ducit a judicio temerario & præcipiti, ſine vitio cerebri, vel oculi, talis error ad Logicos attinet. Multiplices vero ſunt hujuſmodi errores; ſic fere omnes exiſtimant, dum navis a terra recedit, terram ipſam recedere; in rheda agros vicinos retrogradi, qui error vertiginoſus etiam circa motum Solis omnes, exceptis Aſtronomis, occupat. Sunt etiam errores ſuffuſioni affines milleni; ſic baculum aqua ſemimerſum fractum putamus, turrim eminus aſpectam non cylindricam, ſed planam, ſolem luna non majorem & utriuſque ſuperficiem planam; plebs in ipſis faciei humanæ varias partes videre ſe putat; ſed hæc a vitio corporeo non pendent, unde ad forum medicum minus attinent.

Errores vero optici morboſi, vel a vitio cerebri, vel a vitio oculorum potiſſimum oriri cenſentur; qui a vitio cerebri circa viſibilia verſantur, ſunt ſuffuſiones, vel vertigines gravioribus multis ſymptomatis ſtipatæ, ut ſopore, convulſione, delirio, & ad alia genera referendæ ſunt, ut phrenitidem, maniam, paraphroſynem, melancholiam. Verum ſi error opticus a vitio oculorum oriundus ſit præcipuum ſymptoma, tunc genus proprium conſtituit, ut vertiginem, vel ſuffuſionem.

Error ab organi externi, non vero cerebri, vitio oriundus vocatur apud *Platerum hallucinatio*, ut a delirio diſtinguatur, cujus principium eſt in ipſo cerebro; adde quod hallucinatiooem cito & facile corrigamus aliorum ſenſuum auxilio, ut ope tactus, auditus; delirium vero eo modo non facile tollatur, quia functiones mentis ad eam correctionem neceſſariæ impediuntur a vitio ipſius cerebri, harumce functionum præcipui inſtrumenti: ſic vulgo conſentiunt Medici vertiginoſos & ſuffuſos minime delirare, qui tantum hallucinantur; aſt delirant melancholici, maniaci, phrenetici, &c. Errare eſt acquieſcere judicio falſo, quale eſt judicium ſuffuſi, qui percipiendo imaginem muſcæ, inde præcipitanter infert adeſſe muſcam; judicium vero falſum eſt quoties prædicatum non determinabile eſt per notionem ſubjecti; cum vero perceptio eſt confuſa, ut in ſuffuſione, non datur vera notio quæ diſtinctam ideam involvit; ergo ex umbra fuſca, vel nigra per errorem muſcæ præſentia infertur. Hunc vero errorem facile corrigit ſuffuſus, cum manum prætendens in loco ubi muſca percipitur, nec quidquam tangens, ſic ratiocinatur intuitive: *Contradictorium eſt eſſe muſcam ubi ejus imaginem percipimus, & tangi non poſſe, ſed contradictoriorum alterutrum eſt impoſſibile; poſſibile vero eſt imaginem muſcæ in oculo impreſſam huc ab anima referri, quæ tangi non poteſt*, & ſic ab errore ſuo liberatur ſuffuſus.

Mirum certe eſt, cum objecta tantum percipiamus interventu imaginis in retina depictæ, eam imaginem minime a nobis percipi, ſed ad objecta quæ videmus hanc ſenſationem referri; hinc conſuetudine ducti, ubi datur in retina imago objecti, licet confuſiſſima, inferimus dari extra oculum objectum huic imagini reſpondens, & ſi quid in ea deficiat, imaginatio cætera ſupplet. Sic ex imagine meram umbram determinatam circularem referente imaginamur adeſſe muſcam, veſpam, vel crabronem, adeoque huic maculæ obſcuræ imaginatio alas, pedes, proboſcidem, aliaſque inſecti partes addit. Hæc enim eſt lex imaginationis, ut quoties idea ſimplex menti obverſatur, toties accedant ideæ, quæ priorem concomitari conſueverunt, ut idea loci, temporis ab imaginatione additur omni narrationi indeterminatæ; verbo imaginatio objecta univerſalia non amplectitur, ſed tantum individua, ſeu undequaque determinata.

Objectum quod imaginatione percipimus tanquam præſens, vocatur *phantaſma*, a phantaſia, ſeu imaginatione; diverſa ſunt phantaſmata in

in diverſis ſuffuſionis ſpeciebus; præcipuas hic delineabimus.

1. *Suffuſio myodes: Scotoma* Heurnii de vertigine. L.

Orchides quarum flori inſidere videntur muſcæ, veſpæ, crabrones, ſimiliaque inſecta volitantia, a Botanicis *myodes*, ſeu muſcis ſimiles cognominantur; ea ſuffuſionis ſpecies ſimile quoddam inſectum in aere præ oculis volitans repræſentat; aſt ſi oculus fixus chartam inſpiciat, cito percipimus hanc muſcam fixam eſſe, nec moveri, niſi moveatur oculus. Calculus dioptricus ſuadere videtur maximam diſtantiam ad quam hoc phantaſma refertur, decem vel duodecim pollices circiter non excedere; notum eſt autem apud opticos objectum non videri in loco ubi eſt, ſed tantum in foco virtuali, unde radii in oculum perveniunt, aut pervenire cenſentur.

Optimi quoad viſus aciem, organique pelluciditatem, & figuram oculi, huic morbo ſunt obnoxii; verum presbytæ & myopes ab hoc non ſunt immunes. Error fuit opticus veterum Medicorum aſſerere in oculo ſuffuſo ſe percipere quid opaci tanquam cataractæ rudimentum, quod huic phantaſmati principium præberet: error vero ille ex præconcepta theoria oriebatur; hinc factum eſt quod ſuffuſionem tanquam ſymptoma, vel ſocium, vel prodromum cataractæ plures etiam hodie habeant, licet experientiæ ſæpius repugnet.

„ Interfui aliquando (ait *P. Dechales Optic. lib. 1. cap. de ſuffuſione, pag.* 402.) Medicorum ſatis peritorum conſultationi circa morbum quem aliquis ex noſtris patiebatur: cum autem ex ſuis tantum principiis loquerentur, nec opticas rationes advocarent, mirum quantum in re alioquin facili hallucinabantur; conquerebatur ægrotans quod fere continuo ſibi obverſari videretur aliquam notam obſcuram inſtar muſcæ alicujus volitantis, & omni objecto inſidentis; vero aliud moleſti ſibi contingere aſſerebat. Re diu inter eos agitata, talis fuit ſententia: hujuſmodi notam eſſe rudimentum aliquod cataractæ, quæ pupillæ inſideret; imo aliquis eorum perſpicacior inſpectis diligentius ad lucem oculis, ſe in medio pupillæ eam notam videre aſſerebat; ridebam ego tacitus, nec multum eos hallucinari dolebam, cum ex hoc illorum errore nihil mali ægroto contingere præviderem. „

Hypotheſis horum Medicorum, quales etiamnum hodie non deſunt, admittebat concretionem, quamdam opacam in humore aqueo, (Nuperi vero potius in cryſtallino,) quod tamen pupilla minus ſit, ſecus occultaret omnia objecta. Verum illa molecula opaca primo intuitu Medicorum facile cognoſceretur, cum tamen oculi ſuffuſorum ſint maxime pellucidi; ſecundo hujuſmodi concretio inter cryſtallinum & corneam latens minime repræſentaret umbram quamdam determinatis limitibus circumſcriptam & opacam; quippe cum nulla ſit pars corneæ & pupillæ, quæ ex omnibus circumſtantibus objectis non recipiat radios, ſimilis concretio, quæ totam pupillam non obturat, minime poteſt impedire quin omnia objecta circumſtantia videantur, ſeu nullam objecti cujuſvis partem poteſt occultare, nec proinde notam opacam determinatam referre; atque id tantum efficere poteſt, ut paulo minus clara, ſeu illuminata ſint omnia objecta, cum ex ſingulis aliquam partem radiorum intercipiat.

Illi certe Medici magis errant quam plebs quæ hujus morbi cauſam eſſe putat, quod *æger felis cujuſdam morti adſtiterit*, cum error eorum facilius demonſtrari poſſit, quam plebis opinio refutari; ſed quoniam inutilis eſt demonſtratio adverſus eos qui vim ſyllogiſmi demonſtrativi non ſentiunt, quive & Logicam & Matheſim contemnunt, ſatius eſt ad experimenta provocare; itaque illi vel in oculo artificiali, vel in teleſcopio vitrum objectivum atramento partim offuſcent, vel corpuſculis opacis tegant; dein per tubum cœlum aſpiciant, ac attoniti percipient ſe non minus cœlum in toto ſuo ambitu videre, quam ſi nihil foret interpoſitum, nec ullas maculas, aut umbras videre.

Alterum facilius experimentum inſtituant; caput ſcilicet aciculæ corneæ admoveant; quo proprius eſt oculo, eo melius; illud aciculæ caput nullum objectum occultabit, nil umbroſi aut opaci ante oculum cernet qui id experietur. Si tamen caput aciculæ ad plures lineas removeat, tunc illud & pellucidum ut nebulam videbit, & illud mole maxime auctum apparebit. Iterum illud caput aciculæ removeatur ultra pollicem, & tunc radiis ab eo reflexis & coloratis videbitur, cujus tantum umbra prius conſpiciebatur: confuſa tamen erit viſio uſquequo quatuor circiter pollicibus a cornea diſſitum fuerit, quia in minori diſtantia radii in oculum procedentes, & ter refracti minime poſſunt, ut par eſt, in retina adunari, ſed a cryſtallino divergentes, aut ad ſummum paralleli ad retinam tendunt, cum ad viſionem diſtinctam neceſſum ſit, ut pone cryſtallinum radii convergant, & focum ſuum in retina habeant.

Si calculus dioptricus inſtituatur circa concretum quoddam opaciſſimum in ipſius corneæ ſubſtantia hærens, ut leucoma, quæraturque num oculus illud ſit percepturus, vel umbram diſtinguere poſſit, invenietur radios in retinam denique pertingentes fere diſpergi tanquam a centro convexitatis poſticæ cryſtallini, adeoque nullam hujus concretionis delineari pene imaginem, nec umbram; ultimus focus eſt ſcilicet in centro ipſius cryſtallini, vel o. 8. lin. ab ejus ſuperficie poſtica diſtat.

Neceſſum eſt itaque ut pone medietatem cryſtallini poſitum ſit illud quod radios intercipit, & quo proprius erit retinæ, ut in vitreo & retina ipſa, eo fortius expreſſa erit illa muſca imaginaria; radii ſcilicet qui incidunt in corneam

neam ex omni hemiſphærii puncto, quod ſtupendum eſt, in ſingula corneæ & pupillæ puncta perveniunt; ſed cum coni lucis inde procedentes invertantur, quilibet conus a puncto dato hemiſphærii procedens ſenſim ſeparatur ab aliis magis ac magis, ita ut ad retinam perventus apex ab aliis omnibus conis diſtinctus ſit omnino; adeoque ſi quoddam ſit in retina punctum, guttula v. g. cruoris, tectum, adeoque radiis lucis extrinſecus adventuris impervium, illud retinæ punctum non poterit recipere conum lucis, cujus apex ibi eſt, & baſis in tota cornæ ſuperficie, nec proinde partem objecti cujus radii conum prioris inverſum conſtituunt.

Sit guttula cruoris effuſa in textu retinæ, illa cum opaca ſit, intercipiet radios ab extra venientes e loco determinato, & ille locus obſcurior, vel nigricans videbitur; eritque diameter illius umbræ 8. 7. vicibus major: docet autem dioptrica quod maxima diſtantia ab oculo ad quam refertur illa imago, futura ſit 122. linei, ſeu 10. pollicibus æqualis.

Cum autem magnitudo apparens ejuſdem objecti creſcat prout longius ab oculo protenditur imago, ſequitur ſuffuſos eo minorem muſcam viſuros eſſe, quo propiori objecto inſidebit; ita ut ſi librum legant, quo magis ad oculos eum admovebunt, eo minor ipſis apparitura ſit muſca libro inſidens, cum e contra objecta extra oculum poſita eo majora videantur, quo propius oculis admoventur.

Verum illa muſca nec noctu, nec in mediocri luce apparebit; cum enim ideo videatur, quia vicina retinæ loca afficiuntur, quæ hujus umbram limitat, ſi illius guttæ ſanguinis umbra non limitetur, ſeu ſi omnia vicina loca æqualiter obſcurentur, nulla muſca videbitur; ergo tunc muſca debet ægris potiſſimum obſervari, cum cœlum, vel objecta magis illuminata reſpiciunt.

Ut in levi ecchymoſi intra paucos dies cruor effuſus calore loci reſolvitur, & a vaſis vicinis demum reſorbetur, atque qua ratione attenuantur globuli, eadem colorem mutent, ita ut ex nigredine ſequatur lividitas; dein flavedo, adeoque opacitas in dies minur ac minor evadat; ita & illæ muſcæ de die in diem ſæpe evadunt minus opacæ, dein in medio pellucidæ ac denique evaneſcunt.

Si tamen concrementum magis fuerit, ut apud *Boerhaave*, qui illico vidit umbram nigram pugni magnitudine, non omnio reſolvi poterit totum concrementum, unde umbra imminuetur quidem, ſed nucleus induratus perſeverabit.

Verum poſt aliquot annos anima huic viſioni aſſuefacta vix afficietur, niſi principium renovatum fuerit, & denique licet primum mali principium perſtet, muſca omnino evaneſcet, quod ſequenti experimento elucidabitur.

Notum eſt ex anatomia nervum opticum a latere interno ſeu naſali globo oculi inſeri, minime vero in polo optico; notum eſt ibi coarctari nervi medullam ita ut ejus diameter circiter ſemi-lineæ, quod ſpatium ſubrotundum vocatur *foramen choroideæ*, juxta eos qui choroideam eſſe immediatum viſus organum exiſtimant; ut *Mariolte*, *Le Cat*, *D. Bernoulli*; in hoc puncto debet deficere viſio; notum eſt pariter arteriolam centralem dictam ex axi nervi optici intra oculum ſerpere; ibique pone retinam ramos innumeros, minimos diſpergere: cum autem truncus illius arteriæ centralis non ſit viſus organum, radii in illum incidentes nullum objectum debent repræſentare, adeoque idem effectus eventurus ſit, ac ex foramine choroideæ provenire putat *Mariotte*. Talis autem eſt effectus.

Applicetur parieti albo ad oculi altitudinem fruſtulum chartæ nigræ pollicis magnitudine, & in eadem altitudine, ſed ad octodecim pollicum diſtantiam altera charta circularis decem pollicum in diametro cærulea; hoc facto claudatur oculus ſiniſter: ſi charta cærulea ſit a dextris & recedet oculos ad tres pedes a charta nigra, dum dexter oculus fixe eam intuetur; tunc oculus qui recedendo utramque chartam nigram ſcilicet & cæruleam videbat, jam cæruleam minime viſurus eſt, ſed hujus loco parietem album videbit. Hoc experimentum D. *Gauteron*, dein D. *Bernoull* & *Le Cat* diverſis modis tractarunt, & extenderunt, ſed ad idem omnia recidunt.

Cum eo devenit oculus, ut conus lucis a charta cærulea procedens & inverſus in oculo incidat in foramen choroideæ, vel in arteriam centralem nervi optici, evaneſcit charta cærulea: verumtamen hujus loco nulla videtur umbra, nec alterutro oculo aperto & fixo, ullam umbram in muro albo percipimus; quia huic umbræ aſſueti ſumus ab ortu, & quæ aſſueta ſunt non percipimus, ſi non percipimus pulſationes arteriarum in auribus niſi multum creſcant, nec pondus proprii corporis niſi debiliores evadamus, & hujus umbræ loco videmus album parietem, cujus ratio a ſequenti experimento innoteſcet.

Sint duo corpora conjuncta, unum album, alterum nigrum, ſi e longinquo uno oculo cernantur, licet æqualia ſint, album majus videbitur, & ſi corpus opacum ad nigrum accedat, tunc album recedere videbitur. *Vide De Chales Optic. pp. 37. 1. 1.*

Æger ſuffuſus utatur perſpicillo maxime convexo (*Lunette a cataracte*) vel microſcopio (*loupe*, *biloupe*) & tunc temporis evaneſcet muſca, quia radii fortiores facti, utpote uniti, trans guttulam ſanguinis in retinam agunt, adeoque nulla umbra percipietur.

Curatio a Veteribus tradita inanis eſt, imo noxia; ſuadebant ſcilicet Veteres diverſa colyria vel innocua, ut ſanguinem columbinum, vinum calidum, vaporem aquæ vitæ, oculis excipiendum, vel acria ut infuſum fœniculi; rutæ, ſuccum chelidonii, euphraſiæ, fel diverſorum animalium, ut reſolveretur concretio-

tio quam ex errore theorico in cornea aqueove humore ſupponebant ; in primo caſu inanis, in altero noxia erat curatio, nec medicamina ad principium morbi poterant pertingere.

Si ſanguis in retina effundatur, illud accidit utplurimum ex eo quod maximo ſolis ardore, per iter æſtivum ſub ſole, retina lædatur, ut accidit *Boerhaave*; vel ex eo quod ſanguis fortius per febrem ad extrema vaſa impellatur, ut accidit phreniticis, dum natura narium hæmorrhagiam fruſtra molitur; vel ex eo quod plethoricus ſit æger ob ſuppreſſas hæmorrhoides, catamenia ; maxime ſi lucubrationibus, microſcopiorum aut teleſcopiorum uſu, retina fuerit debilitata & veluti inflammata, ut accidit ſæpius Aſtronomis, qui vitro diaphano non obſcurato aut colorato eclipſes obſervant. In hiſce caſibus 1. Vena brachii, pedis, aut juguli eſt aperienda, & phlebotomia repetenda: 2. Si a ſolis fervore oriatur malum, oculus ſero & mane pluries aqua frigida eſt irrorandus, balneandus, ut ſueceſſit *Boerhaave* : balneis etiam ſæpius utendum; ſi a lectione nocturna ortum ducat malum, ut ſenſibilitas retinæ quæ in hoc affectu maxima eſſe ſolet, compeſcatur. 3. Si plethora concurrat, utatur victu moderato, auxiliis catamenia, hæmorrhoides revocantibus. In phrenitide per hæmorrhagiam narium maxime liberantur ægri ab hiſce phantaſmatis.

2. *Suffuſio articularis*. L.

In ea ſpecie ægri præ oculis umbras tenues & ramoſas, invicem reticuli inſtar connexas, videre ſibi videntur, eaſque arenearum telæ, lanæ carptæ & ſimilibus objectis comparant.

Hujus vero theoria non magis inclareſcere poteſt quam experimento ſequenti, quod quiſque capere poteſt. Sit cubiculum anguſtum, magnam quidem lucem reflexam, non vero ſolis lucem directam, accipiens ; ſedeat quis in hoc ante murum album luce maxime colluſtratum, atque hunc murum fixe a diſtantia unius pedis circiter aſpiciat ſimulque anhelitum per vices cohibeat ; is, ni fallor, percipiet in muro feneſtræ oppoſito, quem cominus reſpicit, reticulum umbroſum ; quod per intervalla accedit & recedit ; obſcuratur ſcilicet eo ipſo tempore quo arteriæ pulſant, claritatem vero recuperat dum arteriæ contrahuntur ; verum obſervabit ulterius filamenta hujus retis eſſe duarum linearum circiter diametro, eorumque margines minus obſcuros axi.

Ex hoc experimento rite penſitato, ſequitur filamenta hujus reticuli eſſe in retina arteriolas, nullas vero venulas apparere, licet venulæ ſint arteriis multo craſſiores, adeoque veroſimile eſt nullas eſſe venulas in retina, cum nulla ſit filamenta quæ non pulſent ; ſequitur etiam obſcurari reticulum dum arteriæ pulſant ; claritatem recuperare dum non pulſant, licet plenæ adhucdum ſint ſanguine, & modo non turgidæ ; denique arteriolas dum non pulſant minime percipi, ſeu umbram uarum ſupra retinam eſſe inconſpicuam licet realem.

Ex hoc experimento & ex theoria ſuffuſionis myodis facile eruitur cauſa hujus phantaſmatis ; ſanguine turgeſcunt arteriæ capitis dum reſpirationem cohibemus, & arteriolæ retinæ febrillis nerveis intertextæ lumen in illas caſurum intercipiunt, hinc umbra veluti reticulata ; arteriæ enim illæ reticulum in retina efformant, imo in ovina retina annulos coronæ ciliari veluti concentricos ſequuntur ; illarum imago eſt 77. vicibus amplior ipſo objecto ; ergo ſi duas lineas in diametro obtineant filamenta imaginis, arteriolarum diameter eſt circiter nona pars lineæ.

Experimentum mihi ſuccedit, quia retinam valde ſenſibilem habeo, ut omnes fere, quibus hæc ſuffuſio atque myodes ſolent accidere, atque ideo videntur in hiſce circumſtantis illa phantaſmata, quia magna luce colluſtratus eſt paries, unde clarius affecta retina clarius percipit differentiam inter loca umbroſa & colluſtrata, unde non mirum ſi extra has circumſtantias ætopteæ hac ſuffuſione careant. Inde etiam fit ut ſuffuſi ea filamenta non percipiant niſi in meridiana luce, & dum cœlum, vel objecta alba intuentur.

A vero longe aberrant illi qui filamenta in cryſtallino aut in cornea & aqueo humore ſupponunt, quique conſequenter ſcribunt in hujus morbi hiſtoria hæc filamenta locum mutare etiam ſi oculus ſit immobilis, ut ipſe exiſtimavit *La Hire*; hoc enim accidit in altera varietate quæ ſedem habet omnino diverſam, ſcilicet in ſuffuſione ſcintillante.

Suffuſio reticulata vel eſt fugax vel permanens: fugax ab arteriolarum retinæ infarctu procedit ; permanens ab errore loci ſeu deviatione ſanguinis in vaſa retinæ lymphatica ſeu ſeroſa procedere videtur ; nec exiſtimandum eſt infarctum mere lymphaticum huic phantaſmati producendo ſufficere, cum ipſæmet arteriolæ apud ſanos in ſyſtole nullam umbram depingant.

Curatio vero videtur eadem eſſe ac ſuffuſionis myodis ; revellendus ſcilicet cruor a ſuperioribus ; ſumma retinæ ſenſibilitas eſt minuenda ; juvant phlebotomiæ, victus mollis & humectans, clyſmata, balnea repetita, abſtinentia a lucubrationibus, ab uſu microſcopiorum, a viſione aſſidua rerum minutarum, & maxime lucis ; unde ſibi caveant aurifabri, phrygiones, cælatores, vitriarii, &c. atque ſcriptores amanuenſes, ſtudioſi utantur perſpicillis foci longiſſimi vulgo *conſerves*, vel etiam vitris planis colore ſubcæruleo, ſubviridi aut flaveſcente tinctis, quæ magnæ lucis *ſplendorem* mitigent, atque inter legendum & ſcribendum lucem a latere tantum excipiant, aut umbella moderentur, ut retinæ ſenſibilitas minuatur.

3. *Suffuſio ſcintillans* ; *Marmaryge* Hippocratis ; *Marmaryges* quibuſdam ; *ſplendores* & *fulgura*.

gura Latinis. *Berluc étiancelante ou rayonnante*. L.

Hujus ſpeciei tres vel plures varietates ſunt, ſed aliæ fugaces aut aliorum generum comites, quæque proinde ſpeciem ſuffuſionis non conſtituunt; alia eſt conſtans & præcipuum ſymptoma, quæ proprie ſuffuſio ſcintillans eſt.

a. Inter fugaces eſt *Suffuſio radians*, quæ ſe de, ſymptomatis & cura diſcrepat ab aliis; in hac ſcilicet, cum objectum quoddam radioſum, ut lampadem, cernimus, prælongi radii lucidi ex ipſo objecto, alii ſurſum, alii deorſum, protendi videntur, ſæpius objectum multiplicatur, & ſimul amplum, ſubrotundum atque radiolis minoribus circumdatum videtur. Illud ſymptoma accidit omnibus ſanis, ſi facem multis hexapedis diſſitam noctu palpebris conniventibus reſpiciant, atque ſi caput deorſum inclinent, evaneſcunt radii inferiores; ſi ſurſum erigant, ſuperiores; ſi oculos omnino aperiant, omnes e conſpectu avolant.

Ut eorum ratio intelligatur, obſervandum eſt 1. Corneam humore lachrymali continuo madere, quem ſuppediat partim glandula lachrymalis, partim vero humoris aquei per poros corneæ tranſudatio jugis; 2. conniventibus palpebris lachry malem humorem fluere inter palpebrarum limbum declivem non arcte corneæ applicatum, ſed hiantem ſpatiolo triangulari & corneam; 3. aqua illa ibi palpebris adhærens in tumorem aſſurgit, cujus pars jam ipſam corneam pellucidam tegit cum palpebræ connivent; ergo radii a face promanantes & in illam aquæ ſuperficiem convexam illapſi refractionem patiuntur, qua non ad axim opticum, ſed verſus ſuperiora retinæ tendunt, ſi de palpebra ſuperiori quæſtio ſit, verſus imum, ſi de inferiori agatur; ergo imago flammæ quæ in polo optico pingitur, eſt diverſa ab imagine horum radiorum, quorum illi in ſummo, alii in imo retinæ depinguntur, ſed ambo ipſi flammæ cohærent in cornea & in retina; demiſſo capite vel protenſa manu intercipiuntur radii qui in palpebram ſuperiorem tendunt; ergo radii qui ſunt in ſummo retinæ depicti, repræſentant radios inferiores facis; & viciſſim erecto & retrorſum flexo capite radii inferiorem palpebram pertingentes non admittuntur in oculum, & evaneſcit eorum imago; quæ flammæ ſuperiora patebat; diductis palpebris monticulus aqueus refringens nullus eſt, nulli proinde facies radii ſupra dicti.

Interea in hac facis magna diſtantia omnes homines hujus reſpectu ſunt veluti myopes, nam radii fere paralleli ex hac in oculos irruunt, adeoque juxta leges dioptricæ citius poſt cryſtallinum coeunt; ergo ſi aliunde oculus myops fuerit, imago facis magis ac magis confuſa futura eſt, ut patet ex theoria amblyopiæ diſſitorum, ſeu myopiæ, atque ex ea theoria intelligitur cur flamma diſſita, quæ pyramidalis eſt, videatur circularis & ſimul multo amplior quam proxima radiolisque circumdata, cum conus lucis ab ea in oculum pertingens & inverſus pone cryſtallinum iterum decuſſatis radiis non punctum, ſed maculam in retina depingat.

Ea autem ſuffuſio radians eſt ſymptoma epiphoræ, opthalmiæ humidæ & amblyopiæ, quæ magnam retinæ ſenſibilitatem comitatur, ſeu lachrymoſæ, quippe cum in his affectibus lachrymæ continuo exundent, non ſolum illi radii ſurſum deorſumque protendi videntur ad conſpectum facis, ſtellæ, &c. ſed etiam cujusvis objecti imago interdiu obnubilatur & turbatur a refractionibus quas monticuli aquei corneam & cilia enati excitant, ut quiſque inter lachrymandum expertus eſt. Quoruum vero faces multiplices videantur, hoc inquiremus dum de ſuffuſione multiplicante agendum erit.

Curatio vero petenda eſt a curatione epiphoræ & ophthalmiæ humidæ, quæ ſunt præcipua ſymptomata; ſuffuſio enim radians abſterſis lachrymis evaneſcit.

b. Altera *Suffuſio* fugax eſt *coruſcans* vel fulgurans, quæ vel a principio externo dependet, ut ab ictu in oculum, vel ab interno, ut a cephalalgia, vertigine, phrenitide, epilepſia &c.

Notum eſt omnibus quod ſi digito oculus e latere prematur, etiam in tenebris, ex altera oculi parte lux vivida videatur, eaque uniformis, ſemicircularis, quæ cum preſſione recedit; ſi vero alapa percutiatur oculus, tum lux ſplendidior irradians in toto oculo fulgeat; quod nares fortiter emungendo, aut etiam ſternutando ſimilis coruſcatio obſervetur.

Quæ ipſe in memetipſo pluries obſervavi accuratius referam; quoties inceſſit me cephalalgia ab auſtrina aeris conſtitutione vel a plethora dependens, eam per aliquot minuta pervideo, quippe marmaryges hanc prænuntiant; video ſcilicet, per horæ minuta ſeptem vel octo, etiam oculis clauſis, lineas lucidas quaſi igneas, ſed angulis acutis interſectas, inflexas, pluresque ſimul ſemicirculum conſtituunt; quod ſingulare eſt in illis lineis, eſt motus tremulus continuus quo agitantur, qui motus eſt multo frequentior arteriarum pulſatione; nunc vero illi arcus ſcintillant, nunc alii; circulus ab illis effectus eſt paulo major toto oculi ambitu, & hoc phantaſmate evaneſcente capitis gravitas accedit.

Ut hujus phænomeni rationem intelligamus, obſervandum puto 1. dari in oculo copiam filamentorum nerveorum, quæ reſpectu ad molem partis eſt fere decies major quam in ullo alio organo, etiamſi ſolum nervum opticum attendam, & plura nervorum paria ad illum accedentia omittam, 2. veriſimillimum eſt fluidum nerveum eſſe vaporem fluido electrico impraegnatum, adeoque intra oculum plus eſſe fluidi electrici quam in alia corporis parte oculo æquali; 3. fluidum electricum in oculis potiſſimum coruſcare, etiam ſine affrictu prævio, apud animalia valde electrica: quales ſunt

ſunt feles dum ipſorum pili non niſi hieme & ex affrictu fulgurant vel ſcintillant; unde credibile eſt ipſos oculos in obſcuriſſima nocte lucem objectis videndis præbere; aſt apud nos illud fluidum minus activum eſt, nec ſine affrictu aut percuſſione quadam coruſcant; nec in vitro, ſulphure, aliiſque corporibus electricis id accidit. Nota tamen hanc vim electricam felis, obſervante *D. Dufay*, cum vita animalis evaneſcere, ut evaneſcit oculorum ſplendor; 4. omnia filamenta nervhea retinæ, cum ad *orbiculum ciliarem* devenerunt, efformant ex *VVinslovvii* ſententia tunicam quæ antrorſum vitreum amplectitur, & cum tunica altera cryſtallinum involvente, ac fibris ciliaris *coronam* ciliarem efformant. Illa vero corona ciliaris terminantur circa annulum ſimilem a *Petito* detectum, celluloſum, vacuum, inteſtinulo valvulis diſtincto ſimilem, quo circumdatur cryſtalinus, qui annulus vocatur *Canalis Toroſus* vulgo *Petitianus* ab inventore, gallice *canal godronné*; is facile inſufflatione detegitur, nec communicat cum capſula cryſtallini quæ ſimiliter inſufflatione detegi poteſt; 5. illius canalis Toroſi uſus nullus alius videtur eſſe quam ut fibras ciliares ſuperimpoſitas attollat, in ſemi circulum, eo fine ut commodius poſſint, ſi contrahantur, extrorſum adducere cryſtallinum; ut ad viſionem diſtinctam ſæpius neceſſarium eſt: quippe ſi oculus eſſet idem in vivis ac in cadaveribus, quoad diſtantiam cryſtallini a retina & cornea, impoſſibile foret ullum objectum, vel proximum, vel remotum, videri diſtincte, ſine interventu perſpicilli convexi, ut ex dioptricis probari poteſt.

Veriſimile eſt itaque, quoties quidpiam intueri aut diſtincte videre volumus, toties, turgeſcere canalem Petitianum, a quo vero turgeſcere poteſt canalis, in quo nihil poſt mortem reperitur, in quem millieni tubi nervei deſinere videntur, iique fluido electrico turgidi, niſi repleatur illo fluido nerveo electrico.

Si nullus eſſet in aure interna aer, nullus ſonus audiretur: cum ad ſonum neceſſaria ſit aeris vibratio, & ſonus diverſæ frequentiæ vibrationem, diverſos tonos conſtituat; ita veriſimile eſt nullam lucem, nullumque colorem ab oculis videri poſſe, niſi foret in oculis materia lucis, quæ confuſa ſplendet & albicat, in radios vero diverſæ refrangibilitatis ſecreta colores conſtituit. Verum ut materia ſoni ſine vibratione nullum ſonum edit, ita nec materia lucis ſine vibratione ſplendeſcet, & ut quilibet ſonus a determinato vibrationum intra datum tempus numero, ita quilibet color a determinato vibrationum numero pendet, ut putant *Illuſtr. de Mairan*, *Euler*, &c.

Si auctoritate theſis noſtra comprobanda foret, præſto eſſent Auctores, non modo Poetæ, quibus *lumina* pro oculis continuo uſurpantur, ſed graviſſimi Philoſophi; ſic ex *Ariſtotele* eſt *lumen oculi quaſi portitor; qui ſpecies ab extimo lumine ad intimum anima traducit*; ex *Platone*, *poſtea quam im vultu luciferos oculos inſculpſere* (Dii) *lumen iilis igneum accendere*. *Galenus*, *de uſu partium*, dicit *ſe ſcripſiſſe Librum de ſpiritu viſivo*, *quod æthereum eſſe & lucidum putat*. Oculos re vera lucem ex ſe in media nocte emittentes habuere plurimi non ignoti homines, ut Cajus Marius, Auguſtus Octavius, Tiberius, Albani omnes ex *Plinio*, Aſclepiadorus teſte *Photio*; aſt *Cœlius Rhodiginus*, *Cardanus*, *Julius Cæſar Scaliger*, *Fromondus*, *Theodorus Beza*, de ſe ipſis teſtantur ſe nocturnis tenebris libros perlegiſſe ad lucem ab oculis emiſſititam; unus ſit pro omnibus teſtis *Illuſtriſs. E. de Mairan*.

Apud ægros vero nihil eſt vulgatius quam oculorum ſplendores; multi homines ſomno & nocte ſopiti, ſi inſperato excitati oculos diducant, manifeſtum intuebuntur ſplendorem; de ſe teſtatur *Th. Bartholinus*; de ægro a ſe obſervato *Galenus*. Aſt in vividis pathematis luxiſſe oculos, ut ab adſtantibus ſplendor cerneretur, teſtatur *Liber Eſtheris* de Aſſuero furore percito. In ira juxta *Ovidium*, *Oculis quoque pupula duplex Fulminat & geminum lumen ab orbe redit*; in Juliano Imperatore decertante; *Micantia ſidereis ignibus lumina* notat *Mamertinus*. Felibus œſtro venereo percitis clarius ardent oculi; menſe ſcilicet Februario, quo electricitas fortius viget.

Ut itaque ad propoſitum redeamus, vereſimillium eſt non ex ſimplici fibrarum nervearum oculi vibratione pendere coruſcationem; cum ad vibrandum nihil ſit ineptius ipſis fibris nerveis, nihil eſt mollius & flaccidius retina quæ pulpoſa eſt & flaccida; quid igitur lucem emittere poteſt, niſi impetus fluidi electrici in canalem Petitianum per vim intruſi, quod accidit in tuſſi, epilepſia, ſternutatione, furore, nec non ejus concuſſio & frictio, ut in alapa, oculi preſſione.

Unde vero figura circularis hujus luminis qualem deſcripſi, & qualem notat *Cælius Aurelianus* de epilepſia, dum ait, *circulos igneis circumferri oculis ſentiunt ægrotanttes*; de quibus epilepticis ait *Hippocrates in Coacis*, *quibus convulſis oculi intenſe relucent*, *nec apud ſe ipſos ſunt*, *& diutius ægrotant*; non video quorſum circularis illa radiorum convolutio poſſet excitari, niſi ab ipſo canali Petitiano valvulis interſecto, hujus luminis delineationem ſatis apte referente. Motus vero tremulus arcuum luminoſorum videtur arguere ſimilem motum in cryſtallino, vel fibris muſculoſis coronæ ciliaris cryſtallinum moventibus; cilia, palpebræ hiſce velociſſimis motibus tremulis in nyſtagmo ſunt obnoxiæ, qui metus in uvea *hippus* a *Mauchartio* vocatur.

c *Suffuſio Danaes*.

Denique vera *ſuffuſio ſcintillans*: quæ permanens eſt, ſic ſe habet; æger in magna luce conſtitutus; utplurimum presbyta, vel oculis nitidiſſimis gaudens, continuo præ oculis obſervari ſibi putat puncta lucida, quæ non huc & illuc voli-

volitant nec a commoto capite agitantur, ut putat *La Hire*, & ejus in hoc exſcriptor *Boerhaave*; ſed conſtanter ſi oculus immobilis remaneat, deorſum lentiſſime delabi videntur; adeoque veluti pluvia aurea præ oculis eaque denſa cernitur; quæ verticaliter ſemper deſcendit in quacumque capitis poſitura, ſive erecta, ſive lateraliter inclinata; hoc in me ipſo expertus per annos, obſervavi in aliis potiſſimum illis qui ſtudio nocturno indulſerant, & in ægrotante qui de eo ſymptomate ad melancholiam fere per multos annos ſollicitus erat.

Si fides ſit Auctoribus, iidem fere homines vident ſtrias lucidas, ſinuoſas, quandoque ramoſas, in medio lucentes, in marginibus umbroſas, quas cæteri pro ſuffuſione reticulata vaga habent; ſed diverſa res eſt; cum in reticulata non locum mutent filamenta, & in axi obſcuriora ſint quam in margine, contra quam in hac ſuffuſionis ſpecie a *La Hire* memorata.

Re diu perpenſa nulla alia hujus ſpeciei theoria mihi congrua videtur, quam theoria *D. Demours*, eximii Ophthalmiatri, quæ ſic ſe habet: 1. Ex poris corneæ a *VVinslovvio* notatis, aqua oculi continuo renovanda, continuo exſtillat extrorſum corneam lubricatura; in ipſis recens mortuis magna elaſticitas globi expreſſionem illam continuat, unde nitorem corneæ tollit humor in peliculam coactus, quo non reſarcito brevi remolleſcit globus antea firmiſſimus. 2. Illæ guttulæ minimæ ſcaturientes in ſuperficie corneæ paululum protuberant, adeoque hanc ſuperficiem veluti totidem lentes ſphericæ exaſperant: 3. Idem itaque debet exoriri effectus ſi retina ſit valde ſenſibilius, ac ſi vitrum tumoribus minimis exaſperatum (vulgo *godronne*) oculis obverſaretur, ſcilicet punctula totidem lucida, vel magis diaphana debent obſervari quot guttulæ hemiſphericæ: 4. Verum hæ guttulæ continuo per corneæ convexitatem deorſum labuntur, & ſic pluvia lucida, vel ſcintillans delabi videtur, cum hujus imago ſucceſſive percurrat retinam ab imo ad ſummum; hæc ſunt phænomena a me obſervata.

Si guttulæ ſint uberiores, rivuloſque conſtituant, illos in ramos dividi facile eſt; illi vero rivuli ramoſi eumdem effectum præſtabunt, ac vitra præ oculis poſita filamentis denſioribus deturpata, Aſtronomis & Opticis inviſa; lux ſcilicet in axi refracta major erit, in marginibus erunt tenebræ; ergo reticulum continuo in retina depingetur hujuſmodi, ut in axi filamenta luceant obſcuris lineis terminata, atque horum filamentorum ſitum, ordinemque facile mutari conſequens eſt, quod in ſuffuſione reticulata non accidit.

Non poſſum aſſentiri *La Hire* & *Boerhaave*, qui hujus morbi principium in humore aqueo reperiunt; nec intelligitur in ea ſententia, cur pluvia aurea vel lucida continua delabatur in quocumque capitis ſitu. Curatio vero in eo tota verſari videtur ut nimia retinæ ſenſibilitas, ſine qua ea phantaſmata nulla ſunt, ſimulque animæ melancholica attentio, hoc ſymptoma exagerans, tollantur.

Suffuſio Danaes accidit ſæpius in uſu extracti hyoſcyami albi, hoc vero finito evaneſcit, ut obſervat *D. Coulas, M. D. Reg. Soc. Soc. meritiſſimus*.

A. Suffuſio colorans. B.

Ea eſt quæ objecta alienis coloribus infuſcat, excluſo albo & nigro, qui proprie coloribus non accenſentur. Colores vero ſunt ſeptem; rubrum, aurantium, flavum, viride, cæruleum, indicum & violaceum. Ruber color inhæret radiis minime, violaceum maxime refrangibilibus; moleculæ ætheris vel lucis rubrum conſtituentes ſunt omnium craſſiſſimæ, violaceum facientes minimæ; omnes ſumma, imo perfecta elaſticitate præditæ, infinite parvæ ac ſpæricæ; numerus vibrationum dato tempore abſolvendarum eſt in illis diametro reciprocus; hinc tonus, proindeque color, cuique proprius & inhærens. Atque ut tonus determinatus ex aere externo in internum auris tranſmittitur, propter conſonantiam molecularum ejuſdem ordinis, ita color determinatus in lucem oculo contentam propagatur, atque per nervea filamenta ad animæ ſedem tranſmittitur. De his legi meretur *magni Eleuteri Diſſertat. Memor. de l' Acad. de Berlin* 1754.

Ut percuſſa fidium chorda, poſtquam ſonus principalis imminutus eſt, audiuntur a Muſicis toni ejus harmoniaci tertia, quinta, &c. ita ſi vivido lumine perſtringatur oculus, ut a ſolis directo aſpectu, ſubſequuntur ſucceſſive colores in lumine contenti, priuſque confuſi, ſcilicet ruber, luteus, viridis, cæruleus, violaceus, unde quoquo convertat oculos homo magnas maculas ſubrotundas cernit in parietibus & chartis albis.

Verum ſi corpora quæ inſpiciuntur jam colore quodam infecta ſint, ex diverſa colorum combinatione novi colores exſurgunt; ſic in hoc experimento ſi color cæruleus in corpus luteum incidat, viridis erit macula, ſi in rubrum, purpurea, &c.

Corporum quorumcumque, modo priſmaticis, puriſve coloribus tincta non ſint, ſi trans vitrum priſmaticum triangulare, vel limbum lentis vitreæ acutum inſpiciantur, margines inde cærulei, inde vero rubri apparent, ut docet experimentum vulgatiſſimum. Idem præſtat in oculis cryſtallina lens, ſi ejus limbus, pupilla nimis dilatata, lucem refrangant. Idem experiuntur Aſtronomi tum quando lentem ocularem in debita ab objectiva diſtantia non collocant, tum maxime cum apertura diaphragmatis, ſeu annuli chartacei quo vitri objectivi limbus tegitur, nimis eſt patula.

Si in lentem, cujus convexitates ſint ſphæricæ, lumen incidat, quoniam radii rubri ſunt minus refrangibiles una 77. parte quam violacei,

cei, focus non eſt punctum unicum, ſed axis juxta quem radii violacei propius, rubri vero remotius uniuntur; adeoque ſi ſphæricæ ſint cryſtallini convexitates, colores in oculo ſeparati viſionem turbarent, ut in tubis aſtronomicis; ſed huic incommodo triplici modo obviam ivit ſupremi Numinis ſapientia; primo quidem convexitatem corneæ & cryſtallini non ſphæricam, ſed hyperbolicam fecit, quod peritiſſimi hominum in vitris poliendis, ac fingendis adhucdum præſtare non potuerunt; ea autem eſt hyperbolicorum vitrorum proprietas, ut radios in puncto uniant. Secundo pupillam ita apte concinnavit, ut apertura diaphragmatis excludat radios a limbo cryſtallini juxta proportionem quam demum invenit Aſtronomorum ſagacitas: 3. Lentem cryſtallinam aqueo humore, aut vitreo, ejuſdem cum aqua denſitatis involvit, & denique ſummus *Nevvtonus* vi ſui ingenii, ac nuperrime *D. Eulerus* hoc artificium ad colores ab imagine abigendos eſſe utiliſſimum cognovere. Vide *Mem. de l' Acad. de Berlin.* 1747. Nullum eſt itaque tam ſublime ſummorum hujus ævi Philoſophorum & artificum inventum, quod in humanæ machinæ fabrica ſummi Numinis ſapientia ante ſæcula non occupaverit, & quo doctior ac peritior homo fuerit, eo ſublimiora & veriora ſcientiarum Mathematicarum & Artium principia in operibus Dei demirabitur.

Guttula cruoris retinæ inſidens & nigricans omnem lucem intercipiet, unde phantaſma obſcurum vel nigrum; verum ſi dilutus cruor radios rubros tranſmittat, tunc maculam rubram videbit æger, ut omnia trans vitrum inſpecta rubra ſunt.

Lumen candelæ ſebaceæ flaveſcit, unde objecta alba ad illud lumen flava apparent, & cærulea virideſcunt, luteaque pro albis habentur.

Qui ad ſolem diutius libros legunt, illi characteres intenſa rubedine tinctos brevi vident: ſi nivem in umbra arborum aſpiciant dum ſol nitet, nix apparet cærulea.

Qui aurigine habent infectos oculos non ideo vident objecta lutea, ſed minus colluſtrata, quia non ſubito intenſus ille color oculos inficit, & dein omnia objecta diluto illo colore ſenſim tincta æqualem corporis nativi imminutionem patiuntur, atque ob aſſuetudinem ſenſim inductam nativi coloris, ſi non gradum, ſaltem ordinem ſervare videntur; ſi ſubito flaveſcerent oculi, ſubito omnia flava viderentur objecta, ſed brevi temporis intervallo hoc phantaſma evaneſceret ob aſſuetudinem.

Obſervavit *Valſava* hominem qui continuo præ oculis palatia pulchre decorata & colorata ſibi obſervari videbat; veriſimile eſt illi fuiſſe combinatam ſuffuſionem reticulatam cum colorante, ſeu pupillam reſpectu cryſtallini fuiſſe nimis apertam, unde oculi ejus veluti priſmata triangularia omnibus objectis iridis cœleſtis colores inſpergebant.

5. *Suffuſio metamorfoſis*. B.

Metamorphoſis eſt figurarum mutatio; figura eſt limes extenſi; limites extenſorum mutantur, ſi ſitus, proportio, numerus, magnitudo partium mutetur additione, detractione, translatione, &c. Videamus itaque potiſſimum mutationes quas imagines objectorum patiuntur in magnitudine, ſitu, &c. ut intelligatur quomodo fiat metamorphoſis illa, quæ ſpecies ſingularis ſuffuſionis eſt.

Objectorum magnitudo apparens eſt 1. ut angulus viſorius tum interceptus a radiis objecti extrema radentibus & in oculum concurrentibus, ſi viſio fiat unico oculo; tum ut angulus ab axibus opticis objecti extrema radentibus efformatus; ſimilis enim eſt in oculo angulus imaginem menſurans, cujus magnitudini reſpondet apparens objecti magnitudo. 2. Quo objectum eſt magis diſſitum, eo majus judicatur ſub eodem viſorio angulo; unde judicium de diſtantia objecti mutat magnitudinem apparentem. Mutatur magnitudo apparens objectorum tum in viſu diſtincto tum in confuſo ſeu amblyopia; in viſu quidem diſtincto, ſi utamur vitro concavo aut biconcavo, objecta minora ſimul & diſtinctiora apparent; ſed etiam ſine perſpicillis, concavis, ſi pupilla anguſtetur nobis non jubentibus, objecta minora videntur. Sic a ſubitaneo frigore omnia objecta imminuta ſe vidiſſe refert *Le Cat* nativæ magnitudini probe memor; utplurimum tamen hanc imminutionem, cum omnibus ſimul objectis accidat, non percipimus.

Contrariorum ratione ſi cornea fiat magis convexa, etſi pupilla citra animæ imperium diducatur, objecta majora videntur.

In amblyopia nihil eſt frequentius quam augeri objectorum magnitudinem; cum enim myopes videant objecta interventu imaginis confuſæ, ſed multo amplioris quam apud ætoptas ſeu aquilinos oculos, conus opticus inter cryſtallinum & retinam terminatus rurſus dilatatur cum retinam attingit, illi objecta ampliora cernunt; ſic ſi myops facem accenſam e longinquo reſpiciat, is videt flammam circularem & valde extenſam. Idem autem accidit presbytis apud quos conus opticus ultra retinam pertingit adeoque ampla macula retinam inficit; ſic acicula prope oculum collocata, reſpectu cujus diſtantiæ omnes homines ſunt presbytæ, quadruplo craſſior videtur quam reapſe eſt, quia pone illam radii inflexionem a *Nevvtono* detectam patiuntur; & ſic angulus a radiis inflexis interceptus major eſt.

Homines qui fixe intuentur objectum proximum confuſe vident ſimul objecta remota & reciproce; ſi aciem oculorum in remotum dirigant, confuſe propiora cernunt: ergo presbytæ evadunt vel myopes horum reſpectu, ſimulque variam in iiſdem objectis magnitudinem percipiunt. Sic ſi filo ferreo ante pupillam poſito diſtans campanile intueamur, filum ferreum diaphanum & craſſiſſimum videtur; ſi dein-

ceps,

ceps ad filum dirigamus oculorum aciem, campanile videtur minus quam antea.

Si in hoc experimento filum ferreum horizontaliter ſitum coram oculo moveatur, campanile & montes remotiores videntur exſultare & ſubſidere viciſſim, radiis per inflexionem ita mutatis ac cum per lentem refringuntur, Sic cum trans vitra feneſtræ tuberoſa, nodoſa; prætereuntes cernimus, in illis motus circulare & figuras anomalas miramur.

Si itaque alterutrum lentis cryſtallinæ vel corneæ latus ſimili vitio laboraret, eadem metamorphoſis oculis obverſaretur. Novi myopem qui quoties montes in horizonte poſitos intuetur, in certa poſitura montes dextri lateris præruptos & deficientes cernit, in eo vero ſingularis mihi evenit obſervatio, ſcilicet ejus oculi fundum introſpicere datum eſt, non ſecus ac in fele aquis immerſa, habebat ſcilicet a *D. Lefevre Medico Uzetienſis* arcanum quoddam, cujus ſemigrano corneæ impoſito, ſtatim pupilla mirum in modum dilatata lucem in oculum admittebat & ex ejus fundo reflecti ſinebat: nihil morboſi in retina obſervavi, adeoque mihi venit in mentem illud phænomenon in omnibus evenire poſſe, maxime myopibus ut in experimento Mariotti accidit: non ita facile eſt intellectu cur illa hiſterica *Marcelli Donati*, cui in dextro oculo ſæpe dolenti lumen reſplendebat, ſiniſtro omnia objecta non niſi dimidiata apparebant. Vide *Bartholin. de luce animal. pag.* 41.

In hac ſuffuſione objecta mutantur per emarginationem, vel ſubſtractionem, in altera per additionem; vel ſi reſpiciatur pruna ardens in cineribus, vel carbo nigricans in medio igne, & digitus accedat ad conum opticum ab ipſo objecto procedentem, illius objecti latus videtur extendi, aut elongari verſus digitum. Hinc explicari poteſt obſervatio *Valſalva*, qui refert homini librum legenti, licet characteres æquales forent, alios aliis conſtanter majores apparuiſſe.

Denique ſitus objectorum mutatus apparet in experimento ſequenti, ex quo ſignum diagnoſticum tum myopiæ, tum presbytiæ erui poteſt. Candelæ accenſæ aliquot hexapedas diſſitæ reſpiciantur, flamma ea non pyramidalis, ſed circularis & ampla videtur; ſi vero digitus ſenſim ad radios in oculum incidentes a dextris admoveatur, tunc vel latus dextrum flammæ emarginari videtur, vel ſiniſtrum, ſi dextrum objectum in ſitu inverſo apparet, eſt homo myops, ſi ſiniſtrum, homo presbyta eſt. *Vide La Hire de diverſis viſus accidentibus Memor. de l'Academ. R. des Scian.*; *Le Cat*; *traité de la vuë*, &c.

Mulier in acceſſibus epilepſiæ non ſolum diplopia laborabat, ſed etiam ſpectra horrenda, atmoſphæram cæruleo-viridem circa omnia objecta, & ipſa objecta illuminata multoties majora quam reipſa erant, videre ſibi videbatur, ita ut muſca gallinæ magnitudinem referebat, & gallina bovis volumen adæquaret: uſus caſtorei hanc ſuffuſionem abſtulit, ſed ſequebatur vertigo quæ objecta virida repræſentabat. *Journ. de Mod. Nov.* 1760.

6. *Suffuſio dimidians objecta* Abrah. Vater Diſſertat. de viſus vitiis 1723. VVittembergæ.

Tres caſus hujus morbi memorat, & theoriam a compreſſione cerebri, ac nervorum opticorum decuſſatione ſuppoſita deducit. Vide *Collection. Academ. Tom. V. p.* 292.

7. *Suffuſio mutans*.

Illuſtr. Medicus Narbonenſis octogenarius per aliquot dies laborabat ſuffuſione, qua omnia objecta inflexa, flexuoſa, & in alterutrum latus nutantia ipſi apparebant: ita ut homines obvii ipſi viderentur trunco cruribuſque tortuoſi, ſimulque in alterutrum latus inclinantes, & ad lapſum proni, quos idcirco prima vice monebat, aut ſuſtentare conabatur; evanuit hic affectus, remanſit vero viſus ſolito obſcurior.

III. DIPLOPIA; *Suffuſio multiplicans*; *Viſus duplicatus* Auctorum; *Bevuë*: *Double Vuë*

Eſt hallucinatio qua idem objectum geminum, multiplicatum, vel multoties repetitum apparet.

Illud ſymptomata fere ſemper fugax eſt, atque libere illud patimur, ut in experimentis, idque vel unico oculo, vel binis aſpicientes. experimenta vero magnam hujus theoriæ lucem fœneratura adducam.

Si digito oculum e latere premamus, dum quoddam objectum intuemur, illud geminum illico videtur. Si unico oculo, ſed palpebris fere clauſis, maxime oculis humidis objectum quoddam exiguum in tenebris præfulgens & diſſitum, ut facem, intueamur, tum ætoptæ, tum imprimis myopes, illud multoties geminatum videbimus.

Similiter ſi chartam luſoriam acicula bis perforemus, ita ut foraminula non magis diſtent a ſe quam pupillæ diametro, atque carta oculo uni admota, altero obtuſo vel flammam candelæ, vel punctum nigrum in pariete albo apprime colluſtrato reſpiciamus, ſtatim foramina centies majora videbuntur quam reapſe ſunt, & quaſi nebuloſa, ſeſeque mutuo interſecantia; tum in ſegmine communi lucidiori, & medio videbimus punctum nigrum geminum, unum altero nigrius, removeatur charta uſquequo punctum unicum, aut flamma unica percipiatur, quod in presbytis quibuſdam vix unquam accidit, ea diſtantia, ſi *La Hire* credamus, eſt extenſio viſus diſtincti, ea eſt præciſe juxta ipſum diſtantia, cui debet eſſe æqualis ſemidiameter convexitatis perſpicillorum presbytæ experienti convenientium, & concavitatis perſpicillorum myopi dato eligendorum.

Si vero ulterius charta removeatur, iterum objectum geminum apparet, imo ſi tria ſint foraminula,

la, triplicatum; atque ambæ notæ nigræ a ſe mutuo tanto magis recedunt, quo charta ab oculo magis diſtat.

Quamdiu objectum non eſt in diſtantia viſus diſtincti, imagines binæ cuilibet foramini reſpondentes, in oculum illapſæ non uniuntur in retina, ſed diſtinctis in locis; adeoque polum opticum pro centro non habent, unde duplex videtur imago. Quippe longo uſu edocti ſumus per ſenſum confuſum, eſſe unicum objectum etiam ambobus oculis inſpectum, duplicemque imaginem depingere, quod, cum intuemur in polo optico, delineatur. Polus opticus eſt ſpatium circulare in fundo oculi, cujus centrum occupat axis opticus; quoties vero objectum quoddam ambobus oculis intuemur, toties, niſi ſit vitium in organis, ita convertimus oculos, ut axis uterque oculi concurrat in eodem objecti puncto, & longo uſu didicimus, tactu potiſſimum nos dirigente, duplicem imaginem reſpondere unico objecto, unde quoties in polum opticum incidit imago, toties unicum judicamus objectum; ſed ſi duplex imago incidat in eumdem oculum, & non concurrat in polo optico, tunc videre nobis videmur objectum idem in duobus locis diverſis, adeoque geminum nobis illud videtur.

Si lentis vitreæ biconvexæ ſuperficies charta opaca tegatur, relictis duobus foraminibus diſſitis, lentemque ſoli in camera obſcura obvertamus, duplex ſolis imago ultra lentem fulgebit excepta in unico puncto quod diſtabit a lente ejus convexitatis ſemidiametro, id eſt, in foco lentis in quo imagines combinatæ unicum objectum repræſentabunt; idem accidit in oculo, qui pro lente ſphærica poteſt haberi.

Si itaque palpebris conniventibus ciliorum interſtitia veluti totidem foramina luci pervia relinquant, & homo myops vel presbyta fuerit, vel objectum lucidum ultra citrave viſionis diſtinctæ diſtantiam poſitum; nil mirum, ſi objectum ter, quater, quinquies repetitum videatur. Sic *F. De Chales* qui myops erat, cum hominis faciem reſpiciebat, ſibi videre videbatur quinque, vel ſex ejuſdem vultus umbras, vel larvas horizontaliter poſitas.

Si ſimul lachrymis, aut lippitudine obducantur cilia, ibique efformentur totidem lentes aquæ, vel convexæ, vel concavæ, minus mirum erit, ſi per totidem lentes objecta multiplicentur, ut lippis accidit, vitra inæqualis ſuperficiei a perſpicillorum fabris dicuntur viſum illudere, ſuffundere, vulgo *berluer*, quia objecta multiplicant & immutant.

Suffuſio multiplicans cum myode in experimento ſequenti a *P. De Chales* propoſito combinatur; ſunt candelæ plurimæ ad minimum viginti paſſibus diſtantes ab oculo, caput aciculæ oculo admoveatur, & attente cernatur, negligenter vero candelæ accenſæ; macula nigricans in ſingulis candelis videbitur; ſed ſi candelas attento intueamur, macula nigricans evaneſcet, nec acidule caput videbitur, niſi velut nebula diaphana.

Viſio quæ binis oculis fit, ſi æque vigeant amborum oculorum acies; eſt una decima tertia parte clarior, quam quæ unico, juxta *Jurini* experimentum; aſt non minus diplopiæ obnoxia eſt. Longo uſu didicimus clariorem eſſe viſionem, quæ fit ambobus ſimul oculis, modo axes optici in objecto concurrant; planum ambabus pupillis parallelum, in quo concurrunt axes optici, vocatur *planum horopteris*, quaſi viſum terminans; inſcii, velut inviti & non attendentes, dirigimus axes illos ad horopteam, id eſt, ita convertimus utrumque oculum, ut linea pupillæ & cryſtallini centra conjungens in utroque oculo depicta eſt circularis, cujus centrum eſt polus opticus, ſeu extremum axis optici; in his circumſtantiis utpote uſitatiſſimis objectum unicum judicamus, licet imago duplex ſit; verum ſi diſtorto, ore digiti, vel ab altera cauſa, alterutro oculo, axes optici non concurrant in objecti centro, tunc imago objecti non poteſt incidere in polum opticum utriuſque oculi, & objectum in duplici loco collocatum nobis videtur, indeque geminum. Sic ſi idem ſonus non eodem inſtanti, ſed diverſis temporibus ad aurem perveniat, ut echo, duplicem ſonum eſſe judicamus, Oculus dexter cum ſiniſtro non conſpirat. vel quia alteruter ſtrabiſmo laborat, ſeu non abſecundat nutui voluntatis, vel quia non jubetur agere, quia cum viſu multo breviori, aut debiliori donetur, inutilis, eſt ad diſſitorum objectorum intuitum; inde vero fit, ut inico oculo utamur ad intuendum; unus itaque oculus ſit otioſus, & quoquo verſus vergat indifferenter; inde ſtrabiſmus, non vero ſemper diplopia.

Si non poſſit ex libertate animæ oculus cum altero conſentire; ſeu ad idem objectum dirigi, illud fit vel quia muſculus alteruter, ut abductor, nimis reſiſtit, vel antagoniſta, ut adductor fortius agit; unde oculus æger cum ſano conſpirare non poteſt, & tunc objecti imago in illius polum opticum incidere non poteſt, proindeque imago dextri oculi refertur ad unum locum, ſiniſtri vero ad alium; unde geminum judicatur objectum. Idem poteſt accidere abſque muſculorum vitio, ſi ſcilicet cryſtallibus cum pupillæ plano paralleliſmum ſolitum non ſervet, ut ſi a fibris coronæ ciliaris dextrorſum & ſiniſtrorſum diſtorqueatur; tunc enim axis ejus ſimiliter diſtorquetur, nec poteſt cum alterius axi conſpirare.

Si ſint duæ candelæ multas hexapedas ab oculo diſtantes & horopteris plano parallelæ; in media vero inter illos & oculos diſtantia intercipiatur earum viſio per magna chartaceam tabulam, in cujus tamen medio ſit foramen exiguum unicum, radii per illud foramen ad utrumque oculum ex hiſce candelis poſſunt accedere; dirigatur amborum oculorum acies in candelas, videbis duas candelas, & duo foramina, licet unicum ſit, quia imago candelarum in polum opticum, imago

for-

foraminis extra polum incidit; jam vero ſolum foramen fixe intuere, unicum foramen videbitur quia ambæ candelarum imagines hic coaleſcunt, ita ut ſi vitrum cæruleum coram una, luteum coram altera candela ponatur, in foramine radii utriuſque uniti viridem flammam expreſſuri ſint.

Si anima itaque negligenter objectum quoddam lucidum intuatur, nec ad illud dirigat axes opticos, tunc illius imago in diverſas utriuſpue oculi partes illabitur; unde duplicatus viſus, quod accidit ebriis, quorum axes optici in vino natant & titubant; vidi etiam diplopiam in muliere quæ hyoſciami folia manducaverat, necnon in Anglo cæterum ſano, ſed melancholico, apud quem hæc hallucinatio aliquot dies perſeveravit, nec principium verum morbi detegere potui; nullum vero remedium ſuaſi; quippe aliunde præſagiebam fore ut hic error intra breve tempus evaneſceret, ut fieri aſſolet in morbis acutis caput impetentibus; ineunte variola, phrenitide hoc ſymptoma rarum non eſt, ob ſpaſmos quibus vel corona ciliaris, vel oculorum muſculi diſtrahuntur. Hæc ſuffuſio fugax eſt, & ea quæ ſtrabonibus initio accidit, ſponte curatur, quia anima errorem viſus aliorum ſenſuum & judicii interventu corrigit. Qui plura deſiderat legat eruditam *Diſſertat. J. Clauholdii de viſu duplicato*, Argentorati 1746.

Diplopiæ varietates ſunt ſequentes.

1. *Diplopia pyrectica*.

Eſt ſymptoma febres & pyrexias acutas quandoque comitans in impetu morbi, quoties potiſſimum delirium, phrenitidemve inducit; tunc enim axes optici irregulariter mutantur, nec ad idem objectum convergunt; imo adeo ſubito divergunt & moventur, ut æger quandoque ubi unus eſt Medicus, plures ſibi videre videatur; in eo caſu phlebotomiæ & ſedantia quæ delirium tollunt, tollunt & diplopiam; inter ſedantia ſal ſedativum Hombergia cæteris præſtat in hoc caſu.

2. *Diplopia ab ſpaſmo* abductoris muſculi in oculo ſiniſtro VVilliſ. de anima brutorum, cap. 15. Vidi in epileptico.

3. *Diplopia a paralyſi* muſculorum unius oculi Plater. obſervat. lib. 1. pag. 132.

4. *Diplopia ab ancyloblepharo* Langii Epiſtol. 7a libr. 1.

5. *Diplopia a catarrho* Foreſti libr. 1. obſ. 39. Aquilonii Opticæ pag. 346. L. Vide Cephalalgiam 10am.

6. *Diplopia a debilitate* Boneti Sepulchret. obſerv. 22. caſu 43. 44. in morti vicinis & convaleſcentibus.

7. *Diplopia remotorum* Aquilon. Opticæ, pag. 346. Diſſita duplicia videntur, non proxima.

8. *Diplopia a contuſione* Thummig Act. Suecic. 1721. pag. 230.

9. *Diplopia a terrore* Abr. Vater. diſſert. de viſus vitiis 1723.

10. *Diplopia a temulentia*.

IV. SYRIGMUS; *Strepitus*, *Fluctuatio*, *Sonitus aurium*; *Tintouin*.

Eſt error imaginationis ſonos, qui extra aurem non ſunt, ſibi repræſentantis, ſeu hallucinatio ex imaginatione ſonorum, quorum principium eſt in ipſis organis acouſticis.

Variat ratione ſoni & toni; *Bombus* dicitur, ſi percuſſiones, vel ictu interpolatos repræſentet; *Tinnitus*, ſi tintinnabuli preſſe repetitos ſonos acutos referat; *Otenechos*, ſi dum loquimur ſonus acutus continuus ſit; *Suſurus*, ſi murmur, graviſque ſonus preſſe repetitus audiatur, ut rotæ, flumini; vel forti, ut tonitru, &c. unde videtur nullum ex hiſce nominibus generi deſignando convenire.

Character eſt ſonus importunus & imaginarius, vibrationibus aeris externi non reſpondens.

Cognoſcitur ex eo quod mutato ſito capitis, obturatis etiam auribus ſilentibus, vicinis objectis, idem ſit.

Cauſa eſt motus vibratorius fluido nerveo acouſticorum organorum impreſſus a principio interno, non ab impreſſione externa dependens; ejus itaque ſedes in cerebro in originem nervi acouſtici in oſſe petroſo, in labyrintho, tympano, vel canali auditorio; alius eſt fugax, nullius momenti niſi ad theoriam; alius conſtans & incommodus, ex quo auditus perturbatur; qui eſſentialis, vel accidentalis.

Inaſſueta & impreſſionibus externis non reſpondens fluidi nervei acouſtici agitativo pendet vel a motu expanſivo, aut agitativo aeris interni tympani, labyrinthi, aut a vaſorum ſanguiferorum turgidorum pulſatione, ut in combo, vel a fluminibus arteriolarum non pulſantium exundatis, aut a retrogreſſu ſanguinis & lymphæ intra vaſa labyrinthi, aut ad ſpaſmodico motu catenæ oſſiculorum, aut ab infarctu corticis cerebri juxta originem nervi acouſtici, aut a pulſatione diſſona meatus auditorii cum catenula oſſium, juxta Sauveuriana principia.

Concurrunt ſenſibilitas facultatis, & nervorum, ut in hyſtericis in quibus ſenſus eſt acribeia.

1. *Syrigmus a debilitate*. B.

1. A fame ſeu inanitione. 2. A convaleſcentia in morbis, *Riverii*. 3. A veneris abuſu. 4. Leipothimia.

Hujus cauſa eſt motus retrogradus ſanguinis vaſculis labrynthi; cum enim cor debilius impellit ſanguinem, minus reſiſtit ſanguis contractioni elaſticæ vaſorum a qua columella ſanguinis verſus partem minus reſiſtentem mittitur. Adde quod ſpaſmi carnium hinc inde ſæpe oboriantur in debilibus maxime hyſtericis & hypochondriacis, in quibus regreſſus ille excitatur; nec deeſt ſimilis ſpaſmus etiam in leipothymia, ut in verecundia.

Curatur illa ſpecies analepticis, tonicis, pulvere de gutteta, demum roborantibus.

2. *Syrigmus criticus* B.

In acutis bombus inſalubris, & ſonitus aurium lethalis. Si in febre ardente ſonitus aurium cum viſus caligine, & narium gravitate fuerit, delirium portendit, *Prorheticor.*, alioquin hæmorrhagiam prænunciat ex *Coacis*, Quibus ſanguis a naribus fluxurus eſt, aures tinniunt, is tinnitus perfecta criſi finitur. *Riverius*.

3. *Syrigmus plethoricus* Hoffmanni. B.

Eſt vel levis vel gravis, fugax vel continuus. Fovetur 1. a victu lauto opiparo, 2. a vita ſimul deſide, ſomnolenta; 3. Excitatur a capitis inclinatione, ſitu declivi; 4. Suppreſſioni hæmorrhoidum, catameniorum ſupervenit cum facie florida; 5. Concurrit maxime cum anarrhopia ſanguinis.

Cauſa hujus ſpeciei eſt rivulus ſanguinis fortius premens perioſteum labyrinthi. Si manus applicetur tubis antliarum aquam in altum ducentium, fremitus continuus perſentitur; & cum velocius fortiuſve agitatur machina a flumine altiori, fortior eſt ille fremitus, talis eſt ſyrigmus qui a plethora pendet.

4. *Syrigmus ſibilus; Sifflement d'oreilles*. B.

Sibilamus quando ope linguæ in exiguam rimulam contractæ, vel ope labiorum in exiguum foramen effictorum, aer vel expiratur; vel inſpiratur cum velocitate; tunc enim exigua glottis labialis, vel lingualis efformata in vibrationes tanto frequentiores agitur, quo peripheriam minorem illa glottis obtinet. Sibilus eſt itaque ſonus acutus continuus, ſed exilis in aure, qui a tranſitu aeris per exiguum foramen procedere poteſt.

Tuba *Euſtachii* obturata a mutua ſuorum labiorum adhæſione reſiſtit preſſioni aeris externi, quando aer internus debita elaſticitate præditus renititur; verum ſi aer internus abſumatur ut fieri aſſolet, tunc preſſione externi diducitur illa exigua glottis, & rivulus aeris cum ſibilo in tympanum influit: ſi vero aer internus expandatur, aeris externi preſſio vincitur, & reciproce ex effluxu interni fit ſibilus qui reſonat in aure, ut reſonat in ore ſibilus glottidis labialis, ſive aer inſpiretur, ſive exſpiretur.

Poſt unum alterumve minutum ſat aeris externi influit, aut interni effluit, ut nativum reſtituatur æquilibrium, unde ceſſat ſibilus, quem vulgus tribuit maledicæ alterius loquelæ, ſeu quod alteri male audiamus, *l'oreille me ſiſle*.

Errant ergo Neoterici qui Veterum vapores ab omni ſyrigmo excludunt, & pulſationem arteriarum in omnibus incuſant.

5. *Syrigmus ſuſurrus; fluctuatio* quibuſdam, *Brouiſſement d'oreille ou bruiſſement*. D.

Eſt ſonus ita frequenter repetitus, ut rotæ vel curriculi ſtrepitum referat, nec ictus numerari poſſint.

Ille affectus eſt ſæpe diuturnus, ſibilus vero fugax, aſt duplicis eſt ordinis; vel enim eſt *exacerbans* per intervalla, pulſationi cordis ſynchronus; vel eſt *continuus*, utriuſque vero non idem videtur eſſe principium.

Suſurrus uterque a ſibilo quod ſit ſonus gravis, ſibilus vero acutus, exacerbans; differt a bombo quod bombus ſit intermittens ictibus diſtinctis, ſuſurrus vero ſenſim decreſcat inter quamlibet pulſationem, nec ullum ſit intervallum a ſuſurro liberum.

Suſurri exacerbantis cauſa videtur affrictus undæ ſanguinis majoris intra vaſa labyrinthi projectæ, quæ injecto ſanguinis ideo cordis ſingulis ictibus reſpondet, aſt ictum ut impulſionem vividam non repræſentat, quia in canalem oſſeum inflexum non incurrit, ſed in mollem arteriolam lymphæ tantum vehendæ deſtinatam & jam a rivulo cruoris dilatatum, unde inaſſueta perioſtei ſuperincumbentis, & acute ſentientis diſtractio, quæ rivuli murmur aut undas repetitas exprimit; cum vero unda ſanguinis initio diaſtoles projecti ſit fortior, & ſenſim ad uſque finem ſyſtoles decreſcat, ſuſurrus a prætereuntibus globulis excitatus per intervalla pulſationem cordis creſcit & decreſcit.

In ſtatu ſano vel aſſuetæ vaſculorum ſanguiferorum undæ non percipiuntur; vel rivulus cruoris non tranſit niſi per vaſa patula ſanguifera, in ſuſurro vero lymphatica diducit, vel ſanguifera ſolito fortius titillat: cur vero in febre quacumque non detur ſuſurrus eadem eſt ratio, cur in febre quavis non incaleſcant aures; ut in leipothymia; vel genæ, ut in verecundia; vel penis ut in libidine. De anarrhopia fluidorum alias agemus.

Suſurri vero continui, ſeu ita frequenter pulſantis ictus numerari non poſſint, diverſiſſima eſt ratio; vel enim pendet a principio externo, ut inſecto, verme in meatu auditorio, oſcitatione, aqua illapſa, aure digito, manu, concha, obturata; vel a principio interno, ſcilicet a ſero, pure, muco intra tympanum, vel intra labyrinthum: quomodo vero ea ſuſurrum illum gravis toni & continuum inducant, obſcuriſſima eſt ratio, niſi a diſſonantia & pulſatione Sauveuriana procedat.

Dum nocte pacatiſſima in lectulo auſcultamus attentiſſime, ſonum quemdam acutum quaſi grylli tenuiſſimi percipimus, qui vigilantibus non percipitur? ut cum extra populoſam urbem recedimus ſemileuca, murmur hujus urbis ſentimus quod in media urbe non percipimus. Continuo ſcilicet vigilantibus vibratur catena oſſiculorum tympani, quæ vibratio cum meatu auditorio harmonica eſt, non auditur aſſuetis.

Si duo tubi organi eccleſiaſtici conſoni ſonum quemdam lenem edant, jam vero alterutrius tonus imminuatur vigeſima quinta parte, quod fit conſtricto vel partim obturato ejus extremo, imo manu ejus orificio appoſita, tunc auditur alter ſonus fortior pulſatorius ſeu intermittens quem muſici vocant *battement*. Si tubus ſit quinque pedes longus, is centum

vibra-

vibrationes edit in ſecundo; alter vigeſima quinta parte longior non niſi nonaginta & ſex edit, ergo quilibet vigeſimus quintus ſonus utriuſque occurrit quater in ſecundo: unde pulſationes quatuor ſingulis ſecundis, quæ proinde numerari poſſunt, & fortiores ſunt ſono priori; ex his ſequitur.

Si tonus nativus catenulæ oſſiculorum paululum minuatur, tono meatus eodem permanente, vel reciproce, debet ſupervenire pulſatilis ſonus, qui quater, quinquies, ſexies, &c. in ſecundo repetitus videbitur continuus, aut ita frequens ut pulſationes vix numerari queant; talis eſt ſonitus aurium ex experimentis ſequentibus.

Si oſcitamus, condylus maxillæ premit meatum auditorium, ejuſque tonum minuit; ſi aqua infundatur intra aurem, ejus tonus acuitur, ut accidit ſchypho vitreo; ſi digitus intra meatum inſertus fixus & immotus teneatur, aut manus applicetur auriculæ, idem accidit; nec hoc pendet a pulſatione arteriarum, nec a calore digiti, nec a perſpiratione, aut aere rarefacto; teſta conchylii, baculus, aqua, &c. idem præſtant. In his omnibus caſibus pauliſper mutatur tonus nativus meatus auditorii, adeoque diſſonant cum catenula oſſium, unde ſonitus fortior, & inſuetus, qui proinde auditur.

Idem pari ratione accidit, ſi quavis de cauſa vel catenulæ tonus augeatur, ut a colapho, ictu, phlogoſi, magna attentione noctu præſtita, vel ſi ejus tonus a pure, lympha, muco remittatur; unde diſſonantia cum meatu. Conſonare organa exigua cum meatu brevi docebimus dum agetur de theoria vocis; ſic perforato palato vox prius ſuavis evadit diſſona cum glottide, ut norunt omnes.

Si longitudo tubi organi in experimento Sauveriano ſit ad alterius tubi longitudinem ut 1. ad 6. ad 4. &c. ſexta, quarta quæque pulſatio concurret, ſed cum centum ſint pulſationes in ſecundo, erunt viginti quinque concurſus in ſecundo, qui ſomnum uniformem, minime vero ſuſurrantem edent, in hoc enim conſiſtit diſſonantia, quod ſoni tàm raro concurrant intra ſecundum temporis, ut ferme poſſint numerari; unde liquet cur dixerim ſuſurrum pendere ab organorum auris diſſonantia, quod certe nemo in acouſticis rudis intelligere valet.

6. *Syrigmus cephalalgicus*; *Paracuſis* Græcis; *Obauditio* Latinis; ab infarctu vaſorum cum vel ſine febre. B.

Eſt ille qui in gravitate aut dolore interno capitis cum obſcuritate auditus, gravi ſuſurro vel ſonitus accidit, quandoque accedente vertigine, unde metus debilis cophoſeos, epilepſiæ aut apoplexiæ, aut criſis per parotides, hæmorrhagiam: gravis eſt congeſtio, fluxiove in cerebri vaſis, ſi gravis ſit morbus; levior & fugax, ut in vomitione, inſolatione.

7. *Syrigmus a ventriculo* Frid. Hoffmanni; *ab hypochondriaſi* ejuſdem. B.

Obſcura eſt illa ſpecies, quam putat *Hoffmannus* procedere ex ventriculo flatibus diſtenſo, aortam premente & anarrhopiam excitante, vel ab ſpaſmis anarrhopiam inducentibus.

In hac lenia cathartica, dein ſtomachica, ſi bombus ab aneuryſmate pendeat, ut obſervat *Duverney*, a levi exercitio intendetur pulſatio.

8. *Syrigmus catarrhalis*; *a cauſa frigida*, *a frigiditate*, *a perſpiratione ſuppreſſa*.

Si aqua in auriculam illapſa ſit, pedi uni inſiſtens ſaltet ex ſuaſu *Tralliani*.

Si a frigore ſuſcepto, conveniunt ſuffitus aromatici ex abſinthio, verbena vel ex baccis lauri, olibani, ſuccini, vapor alkali volatilis cum bombace; fel, eſſentia caſtorei, aqua Reginæ Hungariæ, moſchus, vel goſſypium moſchatum, oleum rutæ, aqua fraxini, vinum album, ſuccus cæpæ, porri cum aqua vitæ, &c. juvant.

A *Platero* laudatur potus ſudorificus, &c. ſternutatoria, &c. Aquarum Bellilucanarum uſum ſuadet in hac ſpecie *Deidier*; frequens capitis pectinatio, imo capillitii viſcoſi deraſio, dein uſus ſcopulæ ad detergendum; pileoli aromatici, &c. electricitas.

9. *Syrigmus ab oxycœa*. B.

Ab exquiſitiori organi ſenſu, a ſubtilitate auditus, ab organi ſiccitate, tenſione, agrypnia, &c. Ab ictu, colapho, unde phlogoſis, otalgia.

In otalgia phlebotomia, reſolventia, lac, oleum conveniunt, hæc ſpecies fugax eſt.

In exquiſitiori ſenſu ſæpe ſyrigmus inveteraſcit, per annos perſeverat, & vix unquam ſanatur, maxime, ſi concurrat anarrhopia ſanguinis ſpaſmodica, hyſterica, hypochondriaca, in quo caſu balnea, narcotica, victus emolliens ſuadentur, ut in agrypnia hyſterica.

Syrigmus accidit etiam ab obſtructa tuba Euſtachiana ob aerem internum abſumptum; myringa introrſum ab aere externo premitur, unde mutatur tonus catenulæ aurium, & cum ſolvitur obex tubæ, aerque impeditur, ſubito extrorſum redit myringa cum ſtrepitu quaſi ruptæ veſiculæ, & murmur evaneſcit.

10. *Syrigmus vertiginoſus*.

Singulare eſt ſymptoma, vertiginis quandoque comes, necdum ab Auctoribus animadverſus, quo fit ut, dum quis loquitur a dextris, ejus verba videntur a ſiniſtris procedere aut vice verſa: error ille acouſticus eſt cognitus, verum a vitio interno pendens & morbum fugacem concomitans mihi novus videtur, & ab eodem principio procedit in nervis acouſticis, a quo vertigo in opticis. In illa vertigine quam actu obſervo hoc eſt ſingulare quod objecta nequaquam loco moveri videantur, ſed ægra ſubito ſibi videtur ita vacillans ut lapſum metuat, ſicut in vulgari vertigine.

Curatio Syrigmi. Omnium ſapientiſſime ſcripſit *Galenus* de ſonitu in auribus, cum notavit neutrius affectionis ſcilicet nec ſuffuſionis imaginariæ in oculis; nec ſyrigmi certam cognitionem cauſæ initio affectus haberi poſſe, non convenit tamen citra cognitionem hujus curatio-

rationem auſpicari, at ex principiis procatarcticis, ſiquis horum vires norit, conjectare poteſt an ex frigiditate, an ex ardore, an ex exquiſita audiendi ſubtilitate fiat ſonitus: potiſſimum a juvantibus & lædentibus ſpecies dignoſcitur.

De cætero quæcumque a duobus annorum millibus in hoc ſcripta ſunt medicamina *auricularia* dicta, a *Galeno* ſunt tradita, qui ea mutuatur ex *Archigene*, *Apollonio* vel *Andromacho*. In hoc morbo, ut in aliis multis, quorum theoria obſcuriſſima eſt, qui ſolertius conjectat, felicius curat; qui de theoria ſua non dubitat, lectores decipit.

Medicamenta auricularia ſunt 1. reſolventia acria, ut ſuccus elaterii, cæpæ, allii, porri, decoctum veratri, hellebori nigri. 2. Mitiora ut decoctum abſinthii, myrrhæ, cum nitro, vel natro, cumino, atramentum ſcriptorium, ſuccus raphani, aloe, mel. 3. Vel aromatica, nervina, tonica ut nardus, caſtoreum, cuminum, hyſſopum, oleum chamæmeli. 4. Vel lenientia, oleoſa, imo narcotica, ut oleum roſaceum, laurinum, amygdalinum, adeps anſerinus, lac muliebre, ſuccus mandragoræ, papaveris, cicutæ. *Riverius* aromaticis & lenientibus fere uſus eſt, cæteri auctores acria ſtimulantia auri infundenda proponunt; haud dubie falſa theoria ducti, vapores craſſos eſſe attenuandos rati; a Pharmacis vero auricularibus ſonitum quandoque oriri notat *Galenus*. Cave itaque, ſi non proſis, ſaltem non noceas. *Trallianus*, *Aetius* tantummodo *Galenum* exſcripſere.

II. *Syrigmus bombus. Sonitus a plethora* Frider. Hoffmanni.

Si pendet a pletora, tantum, tunc auditur cum accedit grypnia, adeoque facultat audiendi exquiſita creſcit a decubitu, quia ſanguis horizontaliter projectus ſpatium duplo majus percurrit eodem tempore, quam qui verticaliter aſcedit, ergo quadruplo fortius impetit canalem oſſeum carotidis pone aurem inſculpti.

Si pendet a febrili morbo, ſæpius præceſſit tenſio membranarum cerebri, capitis dolor, agrypnia, impetus ſanguinis eſt quoquoverſum major, aſt actio in arterias carotides fortior prout infarctus vaſorum capitis majorem ipſi apponit reſiſtentiam; nam actio eſt ut quadratum velocitatis reſpectivæ ſeu differentiæ inter velocitatem virtualem, & velocitatem actualem; creſcit hic bombus aut ſuſurrus in paroxyſmis, creſcit in criſi, tunc autem exſpectatio ſuadetur a *Galeno*: hæmorrhagia narium hunc ſolvit. Si criſis fit parotidis expenſio, ut vidit *Tulpius*, cataplaſmatis emollientibus, ea eſt ajuvanda: in paroxyſmis phlebotomiis, e pede impetus refrænandus, caput pauliſper attolendum.

Si morbus ſit inflammatorius capitis, auris, ut in phrenitide, otalgia, eædem indicationes vigent; oleum amygdalarum, lac, laridum inſulſum in aure adhibenda, pediluvia, phlebotomiæ, fomenta laxantia indicantur. Vide *oxycoiam*. Hæmorrhagiam prænunciat tinnitus cum ſuffoſione, narium gravitate, cephalalgia, obauditione, baricæa, delirii prodromis.

V. HYPOCHONDRIASIS; *Hypochondriaca paſſio* Latinis; *Morbus hypochondriacus* Frachaſtorii lib. de Morbo Hypochondr. *Melancholia hypochondriaca* Moroni Director.; *Hypochondriaciſmus* Huxham; *Ipochondria* Cocchi; Arabibus *Mirachia*; Gallis *Hypochondrie*, Ægri *Hypochondriaques*, *vaporeux*, *malades imaginaires*.

Morbus eſt chronicus quo affectus ſe in mortis periculo verſari ex cordis palpitatione, ructu, borborygmis aut aliis levidenſibus & ſine evidenti principio mutabilibus malis, imaginatur.

Hypochondriacos cognoſcimus ex eo quod mala multigena, nullo evidenti principio invicem connexa, ſolo ſæpe ægri relatu cognoſcenda, cum ſcrupoloſa minutiarum attentione, ipſiſque artis terminis, nobis enarrent: quod quæ alii ſpernerent incommoda, ipſi verbis exaggerent, millenis & ſæpe mutatis remediis impugnent; Medicos ſuis querelis alios mox & alios defatigent; de eventu ſolliciti & peſſime ominantes licet voraces, vegeti & functionibus omnibus utplurimum, excepto circa ſuum morbum judicio, bene ſe habentes.

Hallucinatio mentis in eis verſatur circa ſanitatem propriam, quam multo magis perditam reputant quam reipſa eſt, quamque continua ad corporis ſtatum attentione mœſta ſcilicet & fortiori, reapſe labefactant maxime ex eo quod Medicis ſuis diffidentes remedia proprio marte vel inconcinne adhibeant, ſæpius ſuo morbo contraria, ut repetita cathartica, frequentes phleotomias, clyſmata quotidiana, dum gulæ imperare neſciunt, aut digeſtionem mœrore, pravaque alimentorum qualitate vitiant. Hinc flatus, ructus, borborygmi, hypochondiorum dolores, nauſeæ, vomitiones acidæ, acres bilioſæ, atrabilariæ, alvi conſtipatio, ſomni turbulenti; hinc macies, cutis ſquallor, color fuſcus, &c.

Diurna moleſtaque in nervoſo ac membranoſo ſyſtemate, oſcillatorii, motus perturbatio & diſſonantia videtur *Fracaſſino* hujus generis cauſa & eſſentia. Hallucinatio nobis videtur repetenda ex nimia mentis attentione ad corporis valetudinem, tum ob nimiam philantiam, vitæque & voluptatis amorem, tum ob nimiam ſyſtematis membranoſi ſenſibilitatem huic philautiæ conjunctam.

Nervos vibratorio motu gaudere eſt hypotheſis; eorum nativa laxitas & elaſticitatis omnis defectus has vibrationes & conſonantias eſſe fictitias evincunt: in rheumatiſmo, arthritide, tritæophya, &c. vibrantur & diſſonant vaſa membranæ ſine hypochondriaſi; in epilepſia eadem ſæpe ſunt cætera hypochondriaſeos ſymptomata ſine ullo habitualis mortis metu, ſine

ſenſi-

ſenſibilitate, deeſt ſola animæ fortior attentio ad valetudinem, quæ initio libera eſt, ſucceſſu vero temporis coacta & veluti neceſſaria evadit, ut omnia pathemata quibus indulgemus.

Hæc ægritudo periculi expers eſt, niſi ſucceſu temporis alias graviores accerſat, aut cum illis ſit complicata; ideo autem eſt contumax, quia unde maximum exſpectandum eſt præſidium, mens ipſa laborat, & errore ſuo morbum facit ac fovet; ægri ſcilicet indocilitas, diffidentia, continua ſollicitudo, non ſolum digeſtiones lædunt, ſed impediunt quominus levidentia mala, quæ huic errori anſam præbent, ſanentur appoſitis diuque continuatis remediis, quorum alia animam ſpectant, alia corpus.

Therapeia ex parte corporis exigit 1. victum humidum, cibos facilis digeſtionis horis determinatis, parca doſi ſumptos, diu præſertim maſticatos, potu aquæ, vel vini, aquati copioſo dilutos; 3. ſomnum multum, vitando veſpertinis horis lectiones, negotia, nuncios quæ animam a ſomno avertunt; exercitium prodeſt jejuno ventriculo ſumptum, ut deambulatio, ruſticatio, venatio, potiſſimum peregrinatio, quatenus digeſtioni favent, 3. humectantia, laxantia in genere conveniunt ad ſenſibilitatem nervorum minuendam, & aliqualem fluidorum demulcendam acrimoniam: nihil eſt vulgatius iin hoc morbo quam præſcribere vere & autumno lac, præmiſſis juſculis refrigerantibus & a catharſi leni, æſtate aquas minerales leviores, ut Euzetenſis, Aleſienſes, ſerum lactis & balnea, noctu emulſiones cum narcoticis.

Ex parte animæ duplici modo poſſumus attentionem ab objecto hallucinationis removere, & 1. quidem ſermonibus philoſophi; quippe cum plures ſint ingenioſi & litterati hypocondriaci quam ſtolidi & ruſtici, fieri poteſt ut rationum momenta ſentiant; cum autem nimia philautia, vitæque & ſanitatis nimius amor religioſæ opponatur patientiæ, ac philoſophicæ Stoicorum apathæi, hypocondriaci admonendi [ſunt virum fortem dedecere hanc levium malorum intolerantiam, ac continuam de hiſce querelam.] Si enim ſatis perſuaſi forent neminem ex omni parte beatum eſſe in hac vita, niſi qui tædia & labores, cum animi, tum corporis eodem animo patitur, ac natus paterna manu caſtigatos, illi leves ſanitatis alterationes non tanti facerent. 2. Expedit ut aliis fortioribus ideis excitatis, idea morbi ex eorum anima deleatur; plures viſi ſunt, qui ſuperveniente lite, aut gravi negotio, morbi ſui obliti ſunt, & qui ejus oblivifci poteſt, ſalvus eſt. In hunc finem nihil convenientius eſt equitatione per loca amœna, tempeſtate ſerena, aut quod eodem recidit, & peregrinatione navigatione, ruſticatione; aſt equitatio præſtat ceteris; omni enim inſtanti continuo novis & variis objectis viſus, auditusque percellitur, ita ut fere impoſſibile ſit animam attentione funeſta non averti, & aliis cogitationibus non aſſueſcere in quo magna pars curationis conſiſtit.

Quo homo debilior eſt corpore, eo ſæpe debilior eſt animo, ſeu minus fortis & audax ad adverſa viriliter ſuſtinenda; ea vero fortitudo animi quæ deficit in hypochondriacis augetur amicorum colloquiis. Medici eos alloquentis ſecuritate & promiſſis: aſt utplurimum validis medicaminibus corpus enervatur, catharticis repetitis, phlebotomiis importunis debilitatur, unde vis animi perit, & recrudeſcit hypochondriaſis; nihil magis facit ad lætitiam excitandam quam ſufficiens perſpiratio, obſervante *Sanctorio*, adeoque ejus præcepta diætetica & gymnaſtica ad eam promovendam hic valent maxime, inter quæ iterum equitatio cæteris præſtat.

1. *Hypochondriaſis biliosa* Fracaſſini, ſeu *calida & ſicca*, 1ª *ſpecies*. L.

Species omnium rariſſima, quæ temperamento bilioſo jungitur: Vide ſigna & principia hujus temperamenti in Phyſiologia. Æger ſæpius conqueritur de cephalalgia gravativa, vertigine, ſyrigmo; dyſpnœa, palpitatione, doloribus artuum, nephralgia, cardialgia, bilioſa colica, gaſtrodynia, oris amarore, alvi conſtipatione; triſtitia & moroſitas ad audaciam uſque increſcunt, intolerantia eſt petulans; jungitur citius macies, pulſus velox, calor, ſiccitas.

Cura. Nocent in hac ſpecie calida & exſiccantia, ut rheum, aloe, amara, martialia. Juvant juſcula refrigerantia ex pullo, lactuca, endivia, ranis, emulſiones balnea, aquæ minerales leviores, potus aqueus, nec vitandæ ſunt initio & in paroxyſmis phlebotomiæ.

2. *Hypochondriaſis ſanguinea* Fracaſſini, *calida & humida*, *ſpec.* 2ª L.

Illa eſt ſpecies quæ plethoræ ſigna conjuncta habet, ut capitis gravitatem, dyſpnœam a levi motu laſſitudinem, deſuetas narium hæmorrhagias, ſuppreſſa catamenia, mariſcas parce fluentes, tumidas, famem vegetam, victum opiparum, colorem faciei floridum, &c. rara eſt hæc etiam ſpecies.

Plethora ſecum ſanguinis ſpiſſitudinem importat, utplurimum vitam ſedentariam, mollem ſequitur. Indicantur itaque 1. ſanguinis miſſiones repetitæ initio, quibus agrypiniæ, dolores capitis, artuumque ſubleventur, quæ non adeo in hoc caſu pertimeſcendæ ac in hyſteria pituitoſa & vetuſta merito permiteſcit *Sydenham*: hirudines etiam pro re nata mariſcis turgidis applicandæ: 2. Laxantia tum forma potus, tum forma clyſmatum optime quadrant, tum ad emolliendam & humectandum; peccat enim calore & ſiccitate corpus; alvo laxata caput melius ſe habet; potu theiformi ſubaromatico ex foliis meliſſæ, menthæ, caprariæ, theæ, fluida diluuntur, urinæ fluunt, ſanguis edulcoratur; præmiſſiſque lenibus catharticis ex manna, tamarindis, infuſo levi ſennæ, juſcula ex pullo, pediluvia in paroxyſmis, ac ſedantia proſunt; aſt opiata cum camphora & nitro injungenda. Inveterato morbo caſcarilla & chinæ radix periodicos inſultus avertunt.

Hypo-

Hypochondriaci, ſi frequentibus balneis corpora reddantur perſpirabilia, & victu humido utantur, ſani fiunt. *Sanctor*.

Si obſtructa ſint viſcera, adhibeantur pilulæ ex ſapone, rheo & tartaro vitriolato, cum pauxillo eſſentiæ juniperi, & ſyrupo aperitivo.

Pulveres abſorbentes *VVedelii* cum ſuccino cinnabari, & nitro laudantur, optime ſpaſmos compeſcunt.

Liquor mineralis anodynus *Hoffmanni* roborat & ſedat.

3. *Hypochondriaſis melancholica* Fracaſſini, ſeu *frigida & ſicca*, cap. 3. pag. 329.

Solida ſunt rigida, vaſa minima anguſtiora, pinguedo deficit, ſiccum eſt corpus, ſanguis craſſus, alvus ſicca, digeſtiones flatuoſæ, nephralgiæ, colicæ, ructus accedunt, hepar difficile permeatur, mens anxia, moroſa, triſtis, mores ſeveri, ingenium acre, ætas virilis; ſpecies hæc frequentiſſima.

In hac ſpecies præter phlebotomiam parcam ſuadet corporis inunctiones, fomenta emollientia, balnea tepida, oleum amygdalarum alvo lubricandæ aptum ad uncias tres quavis, die, in decocto chamæmeli, vel in juſculo; dein catharticum lene ex caſſia cum rheo, alternis diebus ad tres vel plures vices; tinctura rhei, cum ſale tartari, in decocto fumariæ, agrimoniæ, & ſi ſint obſtructiones, in decocto foliorum ſaponariæ, chelidoniæ; vaſis deobſtructis ad ſedantia, paregorica deveniendum, pilulæ de cynogloſſo cum nitro & camphora, nitrum cum cinnabari & ſuccino, pulvis Hanoverianus Marchionis in aquis tilæ, pæoniæ, calendulæ, ceraſorum nigrorum; Lac cum decocto chinæ, cochleariæ, fumariæ mixtum & ebullitum hujuſve loco juſcula ex pullo, ranis, cancris, hordeo, oryza repetenda ſunt.

Raſuræ corni cervi unciæ quatuor, cum aquæ libris viginti poſt digeſtionem ebulliant per ſex horas, adde carnem duarum teſtudinum & gallinæ juniores, coquantur, dein expreſſa colatura cum lactis libris octo, aquæ namphæ uncia una, florum borraginis, bugloſſi, foliorum cochleariæ, naſturtii aquatici ana manipulo ſemiſſe deſtillentur in balneo mariæ, doſis unc. x. ſervetur reliquum ad uſum.

Diæta aut ſemidiæta lactea etiam maxime congruit; aloetica, & martialia, aquæ acidulæ fortiores, pillulæ Becherianæ, Stahlianæ minus conveniunt.

4. *Hypochondriaſis pituitoſa* Fracaſſini cap. 4. pagin. 338. L.

Eos aggreditur qui frigidi ſunt & humidi.

In illis ſolida mollia minus elaſtica, ſanguis effœtus, bilis iners, circulatio tardior, pathemata languida, pulſus mollis, calor minor, pallor, ſomnuſque major, minor audacia, major debilitas corporis & animæ. Si vero ob ærumnas, lites, dedecus, anima debilior evadat, minus conſtans ſit & facile dejiciatur, inde mœror, languor; triſtitia, quæ digeſtiones peſſumdant: inde cruditas, vaſorum infarctus, flatus, aliaque ſymptomata hypochondriaca.

Hæc ſpecies exigit prœmittenda cathartica ſtomachica, ut rheum, aloem, ſennam; reſpuit phlebotomiam; exigit tonica ex marte, rheo, cinnamomo, macis; clyſmata carminativa ex chamæmeli, menthæ, anethi, carvi, fœniculi decocto, pilulas *Quercetani*, *Hermanni*. Curantur etiam illi hypochondriaci itinere, navigatione, venatione, muſicis concentibus, potiſſimum equitatione; huc conferunt aquæ ſulphureæ de Bagnols, St. Laurens, Cauterets, quæ tonum fibris & fluiditatem lymphæ conciliant; huc pertinet proceſſus ad hyſteriam a *Sydenhamo* commendatus ſuppreſſis lacticiniis & balneis.

5. *Hypochondriaſis hyſterica* Fracaſſin. pag. 351. part. 3. *Hypochondriaſis muliebris* ejuſdem L.

Cognoſcitur ex ſignis conjunctis hypochondriaſeos & hyſteriæ, ſcilicet quod a levibus pathematis, ut terrore, repulſa, tædio ortum ducat maxime apud mulieres puerperio, diarrhœis, phlebotomiis debilitatas, quod in paroxyſmis ſpaſmi cutanei, palpitationes, carus hyſtericus, aſphyxia hyſterica, diſpnœa, angina, dyſphagia, colica hyſterica, gaſtrodynia, globus abdominalis, urinæ limpidæ, copioſæ, oſcitationes, riſus & fletus ſine cauſa evidenti accedant & recedant. In terapeia diſtinguendi ſunt morbi hyſterici breves, vel acuti, de quibus jam egimus, ab hyſteria habituali, in qua non actu datur ullum ſymptoma grave.

In ſtatu habituali reſpicienda ſunt catamenia; ſi enim parcius aut nullatenus menſibus prægreſſis fluxerint, ille fluxus reſtituendus eſt, aut ſupplendus phlebotomia; in hunc finem in calidis aquæ acidulæ, equitatio, aqua ferrata, uſus croci; in frigidis limatura martis, juſcula aperientia cum rheo, radicibus aperientibus ſunt advocanda.

Menſtruis bene procedentibus ſerum lactis, balnea, aquæ acidulæ, juſcula emollientia, exercitium ſuadenda.

Si vero acuti morbi accedant, vide illas ſpecies in ſuo genere.

6. *Hypochondriaſis phthiſiyca* Fracaſſini part. 3. cap. 3. C.

Hujus combinationis duo exempla refert auctor; phthiſis vero hypochondriaſi accedens ea eſt quæ ab hæmophthyſi ortum ducit; ſigna obſcura non ſunt: Remedia vero edulcorantia, diluentia, lacticinia cum equitatione ægrum ſublevare poſſunt, non ſanare.

7. *Hypochondriaſis aſthmatica* Francaſſini part. 3. cap. 4. L.

Hanc ſpeciem comitatur aſthma vel convulſivum, vel humidum, vel mixtum.

Cum aſthma convulſivum eſt, ſuadentur phlebotomiæ in paroxyſmo, hirudines ano applicandæ, unctiones pectoris, pediluvia; extra paroxyſmum balneum pro remedio ſingulari habetur, oleum amygdalarum vel ſeminum peponis,

nis, ſerum lactis paregorica frequentia, lac aſininum.

In aſthemate humorali abſtinendum a balneis, phlebotomia, aliiſque laxantibus; reſolventibus inſiſtendum, ut croco, camphoræ ſuffumigiis ex ſaccharo, olibano cum pauxillo cinnabaris, vaporibus humectantibus ex decocto verbaſci, althææ, nymphææ inſpirandis: intus catartica lenia, ut manna in decocto tuſſilaginis, eryſimi, ſyrupus violarum, dein inciſiva bechica, ut extractum enulæ, ſcabioſæ, ireos, ſperma ceti, crocus, flores ſulphuris, benzoinum, ſal volatile ſuccini, cornu cervi; imo ſi viſcoſa ſint ſputa, gummi ammoniacum in aceto ſcillitico, fuligo præparata, olibanum.

Hypocandriaſis calculoſa Fracaſſini part. 3. cap. 5. C.

Nephralgia calculoſa accedit ſymptomatis Hypechondriaſeos, ut gaſtrodyniæ, hypotondriorum tenſioni, borborygmis, alvi conſtipationi, urinis tenuibus, ructibus acidis.

Curatur oleo amygdalarum, balneo aquæ dulcis, phlebotomiis & leni cathartico præmiſſis extra paroxyſmum, potu diluente, aquis acidulis; dein inter ſpecifica adhibetur raſura ſaponis cum tartaro vitriolato, terebinthinæ ope in pilulas redacta, ſuperbibendo decoctum ſaxifrageæ cridactylitis & millefolii.

9. *Hypocondriaſis tympanitica* Fracaſſini part. 3. cap. 6.

Ut plurimum inteſtinorum cavum flatus repletet; alia vero tympanitis eſt indolens, alia doloribus atrocibus ſtipata; rurſus hypocondriaſis quam comitatur eſt pituitoſa, vel eſt bilioſa, aut melancholica.

Ubi tympanitis eſt dolorifica, oleum ſeminum lini melius eſt oleo amygdalarum, paregorica parca doſi ſunt adhibenda, ſtomachica & diſcutientia intus ſunt neceſſaria, quæ aromatica, ſpirituoſa & volatilia ſint; poſtea aquæ martiales ſulphureæ & in pituitoſo temperamento chalybeata & corroborantia; extus vero fomenta ex vino, radice bryoniæ, ireos, floribus chamæmeli, ſeminibus carvi, aniſi, cerata reſolventia, faſciæ ventrem comprimentes, clyſteres carminativi cum melle ſolutivo, philonio romano.

At cum dolores abſunt, cathartica ex manna, ſenna, tartaro proſunt ſuper bibendo aquas Tetucianas: pilulæ aloeticæ, theum, mercurius dulcis, dragrydium, pilulæ Becherianæ conveniunt, dein tinctura rhei, extractum baccarum juniperi, decoctiones calami aromatici, infuſa menthæ, pulegii, corticis aurantiorum.

10. *Hypochondriaſis algida*.

Non rari ſunt hypocondriaci qui præter flatus, conſtipationem, mariſcas, ſubſultus convulſivos dum potiſſimum ſomnus accedit, pulſationes, borborygmos in hypochondriis, vertigines, cephalalgias, pectoris conſtrictiones, &c. conqueruntur potiſſimum, tum æſtate, tum hieme, & frigore continuo imprimis capitis & catarrhis, ita ut veſtibus hibernis media æſtate ſe cooperiant, unde fervor ſanguinis qui frigoris ſenſationem non tollit, niſi oborta ſudatiuncula; hinc ſudores, præſertim nocturni, quibus emaciatur: ſenſatio vero illa frigoris eos ducit ad thermas calidiſſimas quarum duciis morbus intenditur; friguſque minime ſublevatur, cum illud pendeat a cutis erethiſmo: hic morbus eſt pertinaciſſimus, eum vidimus ortum ab intempeſtiva & largiori hydrargyroſi ſine ſyphilide.

Indicantur & proſunt reapſe lacticina, balnea frigidiuſcula, juſcula emollientia, equitatio ſucceſſiva veſtium imminutio. Hæc ſpecies exiguo mortis timore eſt ſtipata, ita ut inter algorem & Hypochondraſim anceps ſit.

VI. SOMNAMBULISMUS; *Noctambulatio*, *Noctiſurgium*; Græcis *Noctegerſia*, *Hypnobateſes* & *Nyctobaſis*; *Maladie des ſomnambules*; Ægri *Noctambuli*, *Somnambulones*, Græcis *Nyctobatæ* & *Hypnobatæ*.

Eſt dormientium ea hallucinatio qua ſe vigilare putant, omnia vigilantium munia exſequuntur & ſe diverſis periculis exponunt.

Somnus ſanus eſt ille ſtatus quo omnes tum ſenſationes tum imaginationes ſilent, & feriantur, omneſque motus liberi ſuſpenduntur; in *ſomnio* vero ſano ſola viget imaginatio, omnes ſenſationes ſunt obſcuriſſimæ, & motus omnes, ut in ſomno, exceptis vitalibus, feriantur, demum in *vigilia* & ſenſatio & imaginatio, ut motus liberi exercentur. Hinc patet quid ſit *ſomnambuliſmus*, ſomnium ſcilicet in quo omnis ſenſatio feriatur, ſed imaginatio vividiſſima eſt, unde motus artuum arbitrarii exercentur, ut in vigilia.

Differt itaque ſomnambuliſmus a vigilia per ſenſuum omnium feriationem; ſomnambulo ſcilicet nec videt, nec audit, nec guſtat, nulla eorum quæ præſentia ſunt appercipit, de cætero eaſdem ac vigilans actiones exercet.

Daturne in excephalo centrum quoddam ad quod omnes nervi ſenſiferi pertingant; quodque ſit infarctum ita ut nulla ſenſatio fieri poſſit? verum nervi motui artuum deſtinati ſunt ſimul omnes ſenſiferi; quo pacto itaque fieri poteſt ut idonei ſint ad motum; dum ad ſenſum inepti ſunt? an anima attentionem ſuam retrahit ab organis ſenſiferis, ut oculis, auribus, cute, &c. & tota attendit ad motus fibrarum medullarium cerebri, qui imaginationes excitant? nonne ſimiliter in apoplexia & caro retrahit ſuam attentionem ab organis ſenſiferis, ſed eo diſcrimine quod nil agat in artubus apud apoplectas, agat vero per muſcolos artuum in ſomnambulis? æger ab utriuſque morbi inſultu rediens anteacturum omnino inſcius eſt. Sic apoplecta, ſyncopticus, ſomnambulo, epilepticus poſt inſultum æquæ ignorat quæ ſe peracta ſunt, ac ſi non exſtitiſſet toto illo ſuæ vitæ ſpatiolo, aut ad ſummum obſcuriſſimam quo-

quorumdam ideam ſervat, ut a ſomnio, ſi inſultus leviſſimus fuerit.

Si ſenſationes obſcuriſſimæ ſint in noctambulonibus, reciproce imaginatio vividiſſima eſt unde fit ut multo ingenioſius & ſagacius munia ſua perpetrent quam vigilantem; dormiendo ſcilicet ſcolaſtici noctambulones & themata ſua accuratius, & carmina ſua rectius componunt; murorum ſtructiores exceiſa tectorum tutius obambulant quam qui vigilant, aſt non ſine periculo in his circumſtantiis a ſomnio ſuo excitantur; difficulter autem excitantur; ſopor enim ſomnambulorum molto altior eſt ſomno ſanorum; licet levior ſopore catalepticorum.

1. *Somnambuliſmus vulgaris*. L. P.

Eſt illa ſpecies in qua homo ſopore excitabili detinetur, unde differt a cataleptico ſomnambuliſmo.

Duo vero ſunt hujus gradus, levior ſcilicet eſt ille quo detenti e lecto non exeunt, ſed ſe movent & loquuntur, inter quos ſunt qui enſem diſtingunt & vibrant, ſclopetum explodunt quaſi oſtes aut latrones impugnandos haberent, non ſine magno & ſui & vicinorum periculo. Alii vero e lecto exſiliunt, ſe veſtibus induunt, lampadem accedunt, claves inquirunt, fores reſerant, vinum e dolio extrahunt, aut quid ſimile patrant, quin evigilent; alii feneſtræ inſident & calcare equum, cui ſe impoſitos putant, exagitant; ſunt qui flumen tranant; alii ea omnia oculis apertis faciant, nec tamen expergeſiunt. Illi vero ſe diverſis periculis exponunt, maxime ſi imprudenter & inopportune excitentur. Infortuniorum exempla vide apud *Fabricium Hildanum centup. 2. obſerv. 84. & 85.*

Inſultum determinant ebrietas, cœna largior, cibi flatulenti, duri, tegumentorum copia, decubitus ſupinus capite depreſſo, uſus opii, ſemen cannabis, ſtudium poſt cœnam, ſomnus initus ante digeſtionem peractam.

Ex his intelligitur quibus cautelis præcaveri poſſit inſultus; verum ſi affectus ſit hæreditarius, aut ab ortu congenitus, difficile eſt eum eradicare. Profuit in ſene ſomnambulone repetita electriſatio, referente *Illuſt. Maffeyo*; prodeſt etiam cupam aqua plenam lecto admovere ita ut e lecto ſurgens balneo frigido excitetur; prodeſt etiam ſi amicus noctambulum ſe fingat & verum noctambulum verberibus proſequatur; interea cancellis feneſtræ claudendæ ſunt, ne ſe præcipitem det æger, ut ſæpe accidit.

De hoc morbo vide *diſſertat. Zvvingeri*; *Obſervations curieuſes du P. Bougeant, tom. 3. pag. 256. Theſim D. Gaſtaldy*. &c.

2. *Somnambuliſmus catalepticus*. *Catalepſis delirans* Act. Acad. Upſalienſis anno 1742. pag. 41. & Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. 1742.

Eſt ſpecies quæ paroxyſmo catalepſeos incipit & altero terminatur. Vide *Captalepſim*.

Medicus Ripelatenſis ſuam conjugem meæ curæ commiſerat; ea 24 annos nata, menſtruata, contumeliam a ruſtico paſſa, incidit in morbum periodice recurrentem, a levi animi turba recrudeſcentem, cujus paroxyſmi ſemi horam durabant; eo ſubito omnem ſenſum amittebat, ut in catalepſi delirante, ſed eo diſcrimine quod ſomnians pergebat, muſſando, geſticulando, vel loquendo, ſui animi ſenſa ab initio ad finem manifeſtare; tunc in lecto ſedens hoſtem ſuum videre ſibi videbantur in Chirurgo cubiculum ingreſſo, & in ipſum inſiliebat; tum umbram ſui corporis in muro oppoſito pictam cernens, & pro vario candelæ ſitu fugientem inſequens, iraſcebatur in illam, intereadum maritum alloquentem nec videbat, nec audiebat, neque quovis modo puncta aut laceſſita ulla ſenſus ſigna edebat. Hi paroxyſmi plures menſes redibant; fruſtram ubertim ſanguis ipſi miſſus eſt, fruſtra balnea, refrigerantia adhibita ſunt: Monſpelii procul ab objecto iræ ſuæ melius ſe habuit, multo rarius recurrebant paroxyſmi, imo ambulando, animum recreando tantum, convaluit. In ipſis paroxyſmis digiti, manus, artus, impreſſum ſitum retinebant quod in ſimili morbo nuper deſcripto ab *Illuſt. Lorry D. M. Pariſ.* notatum non video. Hic morbus omni ævo fuit, ni fallor, obvius, ſed a nemine obſervatus, antequam ejus hiſtoriam conſignarem; vid. *Mem. de l'Acad. R. des Sc.* aliud etenim eſt videre, aliud obſervare.

ORDO SECUNDUS.

MOROSITATES.

Moroſitas eſt voluntatis aut noluntatis depravatio. Moroſus, Gallice *Bizarre, capriceux, voluntaire*, eſt ille qui ſine ratione quodpiam conſtanter appetit quod ipſi bonum reale non eſt, aut averſatur quod malum apparens eſt tantummodo, licet realiter bonum ſit.

Bonum dicitur quod nos ſtatumve noſtrum perfectiores reddit, *malum* vero quod imperfectiores: perfectus eſt homo cujus omnes actiones & diſpoſitiones tendunt directe ad unum optimum finem, ſeu ad eum propter quem a Summo Numine creatus eſt. Media vero ad eum finem obtinendum apta ſunt totidem fines priori ſubordinati ad quos tendere debent ejus actiones & diſpoſitiones; qui enim vult finem, media ad ipſum ducentia velit oportet. Finis ultimus eſt haud dubie felicitas æterna, fines vero intermedii ſunt bona animi, bona corporis & bona fortunæ, ex quorum concurſu felicitas temporalis etiam obtinetur.

Quidquid agimus, illud finis alicujus gratia ſuſcipimus, & quod nos ad agendum determinat *motivum* eſt ſive rationale ſive erroneum: ratio exigit ut bonum majus minori anteponamus; qui itaque minus majori, breve diuturno, fugax conſtanti bono anteponit, is motivo minus recto, adeoque erroneo duci ſe patitur; atqui qui motivo erroneo ductus vehementius quid cupit aut averſatur, is moroſus eſt; quippe minus bonum majori, aut quod eodem recidit, quidpiam quod malum eſt bono anteponit, ſeu

malum

malum reale pro bono judicor. *Hippocrates in Aphoriſmis* vulgo bonum reputat quod a majori malo nos liberat licet ingratum ſit, ſic amputatio brachii in ſe quid malum eſt, & dolorificum; ſi vero brachium ſphaceloſum ſit, & ejus amputatio ad vitam ſervandam ſit neceſſaria, ea pro bona merito habetur. Suavitas quam a ſaccharo deguſtato percipimus quid bonum eſt; verum ſi inde progerminent vermes morbo gravi anſam daturi, ſacchari eſus malus habendus eſt, cum ſuavitas conſtans quæ a ſanitate exſpectatur, ſit quid melius ſuavitate fugaci ex eſu ſacchari percipienda.

Ideo itaque erramus in appetitu, ſeu moroſi ſumus, quod de objecti cujuſdam bonitate aut pravitate perverſe judicamus, quod v. gr. bonum minus majori anteponimus, ut ſenſibile intellectuali, fugax conſtanti. Id vero procedit ex eo quod objectum non ſatis cognoſcamus & noſmetipſos ignoremus; id enim bonum ſolummodo cenſendum eſt, quod nos perfectiores aut minus imperfectos reddit, ergo quid nobis deficiat prius cognoſcendum eſt quam eorum, quorum indigemus, cognitionem adipiſcamur, ſeu id ſolum appetere decet quod reſpectu noſtri & in datis circumſtantiis bonum eſt, licet in aliis circumſtantiis forte nocivum eſſet. Sic medicamentum emeticum quod ſano noceret, in quibuſdam morbis & circumſtantiis ejus morbi optimum eſt, & ejus averſatio erronea cenſenda eſt ac moroſa, cum veroſimile eſt, quod ab ejus omiſſione vitæ periculum immineat, & ab aſſumptione ſanitas reſtituatur.

Bona *ſenſibilia* ſunt voluptates ex ſenſationibus perceptæ, ut voluptas quæ a fame, ſiti, libidine expleta exſurgit; illæ nobis ſunt conceſſæ, ut ad individui ſuſtentationem & prolis generationem dato tempore invitemur, qui vero eam voluptatem pro fine ſibi proponit, quæ tantum eſt medium ad bonum majus aſſequendum, ille voluptuoſus, helluo, vinolentus aut libidinoſus habendus eſt; ſed illi errores, quatenus ſanitati directe non nocent, ſunt tantum errores *morales*; non vero moroſitates, quæ medicorum curam expoſtulant, licet pluribus morbis anſam præbeant.

Ut hallucinationum, ita & moroſitatum duplex eſt principium, alterum corporeum quoddam vitium, alterum vero animæ ipſius error; ſic libidinis morboſæ, ſeu ſatyriaſeos principium eſt ſeminis acrimonia, fibrarun nervearum ſenſibilitas major; aſt ſeminis acrimonia ipſa poteſt pendere ab uſu condimentorum gulæ placentium, liquorum ardentium; ac ſenſibilitas genitalium nimia poteſt intendi a laſcivis ideis & phantaſmatis ſæpius animæ oblatis & volutatis; ergo a cauſis *materialibus* & a *moralibus* non raro pendent hi morbi; proindeque auxilia utriuſque generis ad hos curandos ſunt adhibenda, errantque Medici qui auxilia moralia ita contemnunt, ut nullum in inſtitutionibus artis eorum mentionem faciant. Errat maxime *Boerhaave*, & Materialiſtis favere videtur, cum in definitione morbi nullam animæ mentionem ea ratione injicit, *quia corporis ſtatum determinatum idem*, ait ille, *animæ ſtatus individue comitatur*; unde ſequeretur nullum eſſe animæ imperium in pathemata, nullamque moralium auxiliorum in arte medica utilitatem, quod certe quotidianæ experientiæ refragatur, cum ex ipſo *Boerhaave Aphoriſ.* 104. *quædam auxilia ex mente repetenda ſint, ut quæ magnos affectus, ratiocinio, excitamento contrarii affectus vel divertendo, ſopiunt*, & hac arte nimium ſanguinis impetum retundunt. Status itaque corporis ab anima mutatur, nedum ſtatus animæ corporis conditionem ſemper & individue comitetur.

Moroſitates aliæ ſunt pathematis vividis, aliæ vero triſtibus, languidis potiſſimum ſtipatæ. Pathemata *vivida*, ut ira, gaudium, cupiditas, pendent utplurimum a fibrarum nervearum robore, tenſione, elaſticitate nimia, fluidique nervei activitate; pathemata *languida*, ut metus, animi deliquium, tædium, inappetentia, frigiditas, qualia obſervantur in noſtalgia, pica, moroſi, amneſia, videntur pendere ab imminuto tenore medullæ cerebri & fibrarum nervearum, inde in organa diſtributarum, fluidorumque vappiditate, inertia.

Ad utrum ex hiſce principiis moroſitas pertineat, docent prægreſſa; etenim ſi morbum præiverint curæ mordaces, vigiliæ, lucubrationes, victus opiparus, uſus ſpirituoſorum, aromatum, condimentorum, veriſimile eſt fibras, ſiccitate, elaſticitate, ſenſibilitate peccare; ſenſibilitas cum mollitie, & tenuitate fibrarum ponit earum *teneritudinem*, qualis in infantibus, puellis, hyſtericiſque obſervatur; hinc animi mobilitas, inconſtantia, judicii levitas, ad delirium, metum, deſperationem proclivitas. Medicus blandiens, crepundias offerens, ſpem promiſſis erigens, cardiacis debiles, caſtoreo hyſtericas, vino convaleſcentes reficit.

Senſibilitas nimia fibrarum cum harum firmitate & robore *irribilitatem* conſtituit, qualem in maniacis, ita percitis, ferocibus, ruſticis, phreniticis obſervamus. Plethora commota, febris acuta, vini uſus, dolor ſummus, commotiones animi tunc excitant, quas phlebotomia, victu molli, refrigerante, ſomno, quiete, tenebris, ſilentio, narcoticis, extra febrem balneis, fomentis pacare opus eſt. Quanta ſit illa irritabilitas in hydrophobis, in cephalæa diſcruciatis? In otalgia, vel levis ſuſurrus; in arthritide inceſſus ſupra pavimentum; in ophthalmia minimus lucis radius dolores gemitus, anxietates ægri ingeminant.

Anima debilitatis ſuæ conſcia timori, puſillanimitati, deliquio, mœrori ſe totam tradit; infirmatum tenorem medullæ cerebri incuſant Auctores quidam in omnibus animi morbis, ut *Kloeckhoffius*: aſt merito quieem in ipſis affectibus, maxime cum videamus hanc puſillanimitatem, mobilitatem animi, pronitatem in riſu

& mox

& mox in lachrymas, deliramenta, imaginationis ludibria ſupervenire, puerperis largas hæmorrhagias paſſis, mulieribus morbo chronico, catharticorum repetito uſu debilitatis, viris delicatulis quos ærumnæ, ſtudia acriora, vita ſedentaria, prodiga ſeminis ejectio, ptyaliſmus ab hydrargyroſi, &c. infirmarunt.

Illis conveniunt analeptica; quæ jacturas reparent, victus ex eupeptis, uſus vini, quies ſumma animi cum exercitio moderato corporis, in locis amœnis, animum divertentibus ab objecto mœroris, abſtinentia ab omni medicamine evacuante, uſu prudenti opii.

In cura ægritudinum animi, quæ fere ſemper cujuſdam boni ſenſitivi cupiditate foventur, aut mali ſenſitivi averſationem habent comitem, hoc tenendum Medico, penes nos eſſe, niſi affectus ſit vehemens, illas cupiditates moderari, mentem ad alia bona revocando, ideas novas prioribus oppoſitas excitando; ſic videmus bona phyſica minori in pretio eſſe apud eos qui bona intellectualia, ut virtutem, pietatem, ſcientiam ſectantur; Medicus ergo cupiditatum & voluptatum ſenſitivarum contemptum inſpiret ægris, earum noxam, inſtabilitatem, effectus ſanitati etiam funeſtos enumeret: ſi vero hac arte dolorem, mœrorem ægri non minuat, ad alterius boni cupiditatem ægrum incitet; ſic erotomania affectum amicorum conſortio, conviviis, ludis, theatro, venationis, muſices illecebris a priori cura dimoveat.

„ Ægro corporeis voluptatibus merſo in memoriam revocare decet, hominem natum eſſe qui ſummæ voluptati conſequendæ ſtudeat, quæ complectatur uſum bonorum omnium ſingularium quorum quiſque capax eſt; interea locum longe principem tueri bona menti magis propria."

Apprime tamen attendendum eſt, alios hujuſce claſſis morbos a prava organorum diſpoſitione pendere, quæ medicaminibus tantum poteſt reſtitui, ut pica ab acido in ſtomacho latitante, tymphomania ab acrimonia ſeminis; alios vero quos cauſæ morales producunt, ut pica, quæ ad pallorem pulchritudinis cauſa conciliandum excitatur, nymphomania, quæ imaginationis libidinoſæ & voluntatis ad voluptatem pronæ effectus eſt; harum vero cauſarum combinatio in eodem morbo frequentiſſima eſt, unde & phyſica & moralia remedia ſimul indicantur.

VII. PICA; *Picaceus appetitus* Rod. a Caſtro Lib. 3. *Citta* Cl. Linnæo, *Picatio* Barbaris; *Cizza*, *pitta*, *malacia*, ac *chitteſis* Græcis; *Appétit dépravé*, *gout bizarre*, *appétit bizarre*.

Pica eſt alimentorum conſuetorum averſatio, cum inaſſuetorum, ſaniſque inſalubrium appetitu.

Duplex itaque ſymptoma picam conſtituit, averſatio ſcilicet & appetitus; primum vocatur proprie *cacoſitia* & *apoſitia*, Latinis *cibi faſtidium*, quod ſi ſolum ſit, & ſeorſum ab inaſſuetorum appetitu, vix genus diverſum a *nauſea* eſt, aut ad *anorexiam* proxime accedit; verum ſæpius conjungitur cum abſurdorum appetitu; qui enim aſſueta alimenta averſatur, is fere neceſſario ad inaſſueta recurrit; dico inaſſueta, alia enim ſunt inſalubria ſanis, ut calx, carbones, acetum, araneæ, pediculi: alia licet minime ſanis inſalubria, ita copioſe, intempeſtive & ardenter appetuntur, quod apud gravidas accidit, ut ſi his frui non poſſint, graviſſime angantur; fœtus earum nævis ſingularibus notentur, obſervante *Hippocrate*. Novi mulierem quæ ardentiſſime oppetit, dum gravida eſt, penem craſſum nigricantem; alteram quæ noctu ſurgit, ut decem haleces crudos voret; dantur quæ per novem menſes tantum limonibus victitarunt; mitto loqui de iis quæ carnem humanam e vivo homine dentibus avulſerunt; nec defuerunt etiam ſcatophagi, teſte puella, (de qua *Zacutus Luſitanus*, *centur.* 304. *lib.* 3.) quæ oleto denegato, anxietate quadam vexabatur, & cor ſibi lancinare ſentiebat. *Vide* etiam exemplum in *Ettmullero*, de *Pica*, ſeu *Malacia*, *pag.* 88.

Ideo averſamur quædam alimenta, vel quia deguſtata male ſapiunt, vel quia ſumpta ſtomacho diſplicent; male ſapiunt, quia perverſa eſt ſalivæ craſis, quacum miſcentur alimentorum moleculæ, antequam papillas linguæ feriant; ex hac vero miſcela exurgit ſapor ingratus; verum idem accidit eadem de ratione in ſtomacho, in quo licet non detur guſtus, datur tamen tactus, aut ſenſus obſcurus, qui moleſte fert actionem alimentorum ſimili ſaliva, aut ſucco vitiatorum: hinc averſatio in organo digeſtionis, ut in organo guſtus; tunc autem homo alimenta vulgaria reſpuens quærit inaſſueta, & aliquali inſtinctu fertur in ſalem, humum, haleces, ſuccum limonum, &c. uſquequo gratum cibum, aut potum invenerit. Vidi mulierem gravidam, quæ per menſem integrum animo ſuo revolvebat quid appeteret, & noſſe non poterat: appetebat autem anxie quid ſibi omnino ignotum; datur itaque certe individui licet ignoti cupiditas, quidquid vulgare adagium contradicat; ſic canes ignotum ſibi gramen prima vice appetunt, & detectum avide vorant; ſic recens nati lac ignotum appetunt, ut puberes venerem.

Potiſſime ſpecies picæ mihi videntur ſequentes.

1. *Pica infantilis*; *Pica des enfans*. L.

Nihil eſt vulgatius quam infantes trimi, quadrimi, cacohymi, potiſſimum apud plebeios, qui humum, & murorum mortarium pugillatim & clam devorant per menſes & annos; non ſecus ac aves pulveratrices, ut gallinæ, in ſterquiliniis lapillos, arenulas eligunt, quibus indigent ad trituram alimentorum in ſtomacho cartilagineo juvandam; illi vero infantes debili ſunt ſtomacho, & ad aceſentem ſaburram prono; nativo itaque quodam inſtinctu ducuntur ad abſorbentia terrea, quæ hunc acorem corrigant aſſumenda, ita ut natura in hoc ſibi remedium quærat, ut quærit apud canes in gramine

eum in finem, vorando, ut vomitu rejectum viſcoſam ſui ſtomachi saburram everrat.

Quoniam vero ea medicina naturalis inſufficiens eſt, ars medica ſuppetitas ipſi ferre debet, adeoque cathartica, amara, tonica, ut rheum, aloe, vel ſenna in infuſo amaro, antiacido, ut abſinthii, centaurii minoris, chamædryos debent præſcribi; dein ſtomachica vitium ſalivæ & ſucci gaſtrici corrigentia præſcribuntur, ut pulvis cachecticus *Hartmanni* ex oculis cancrorum, limatura ferri, pulvere cinnamomi, ſaccharo, &c. Huc pertinet Pica a ſcabie retropulſa. *Ettmuller. Colleg. conſultat. caſ.* 3.: *Ephem. Nat. Cur. Dec. I. A. I. Obſ.* 83.

2. *Pica Chloroſiantium*; *Pales couleurs*. L.

Eſt illa quæ puellis pluribus, non menſtruatis, aut male menſtruatis, cum pallore, animi ſæpe mœrore, ſolitudinis amore ſupervenit. Excrementitius ille cruor ſuperfluus non retinetur in corpore, quin inde circulatio tardior evadat, quin ſerum ſuperfluum pravam craſim, ſæpius pituitoſam & viſcoſam, imprimat ſalivæ & ſuccis digeſtivis ab eo mutatis; inde inſipida eſt ſaliva, iners, fatua, linguam non titillans; inde inappetentia, alimentorum conſuetorum averſatio, & condimentorum neceſſitas; uti cogimur ſale, aceto, ſucco limonum condire, quæ ſunt viſcoſa, adipoſa, inſipida ad hoc ut guſtui arrideant; ita chloroſiantes condimenta appetunt alimentorum inſtar, eaque avide vorant, ſive liquida, ut acetum, oleum, muriam, liquores ſpirituoſos; ſive ſolida, ut piper, ſal, haleces, &c., hiſque mirifice delectantur; prima poſſet dici *pica abſorbentium*, iſta vero *pica condimentorum*.

Docet autem experientia quod reſtituto martialium ope catameniorum fluxu, & roborato ſtomacho, ac ſolidorum aliorum tono, vitioſa hæc ſaliva & ſaburra non amplius generetur, genitaque per catharſim expurgata, utplurimum hic morbus ſanetur.

Ad melancholiam vero dimittimus moroſitates illarum, quæ non alimentis, ſed ſingularibus viſus, odoratus objectis delectantur, ut numerandis vitrorum quadratis, tabulatorum tigillis, ſcalæ gradibus, odorando pulveri, qui verrendo cubicula ſpargitur.

A veneno ſcabiei repulſæ, hiſtoria *Etmulleri*; a veneno etiam plicæ, ſeu trichomatis induci picam *Stabelii* obſervationes docent; a primo vero inducitur prima ſpecies; a ſecundo quænam inducatur ignoro.

3. *Pica Malacia*; *Envie de femme groſſe*. L.

Malacia, Latinis mollities, effœminatio, eſt habitus ſuis cupiditatibus indulgendi etiam ratione refragante; *Malacos* Græci vocabant, quos Galli *Enfants gates* nuncupant, quod de utroque ſexu, & quavis ætate dicimur, quoties ob molliorem vitioſamque educationem, pueri ſuis voluntatibus præfracte adhærent, nec rationi aures præbent.

Itaque picæ illa ſpecies quæ malacia eſt, proprie ab illo animi vitio procedit; a prioribus ratione originis diſcrepat, & licet gravidis mulieribus familiaris ſit, non minus ſexus virilis, & potiſſimum ætas puerilis, hac pluries afficiuntur.

Illæ cupiditates non ſolum circa alimenta abſurda, aut inaſſueta verſantur, ſed etiam circa alia quævis objecta. Puer Monſpelienſis malacia correptus, languidus, gemebundus, omnem cibum recuſabat, & tantummodo vicini cujuſdam pſittacum noctu dieque ſibi dari cupiebat prece & pretio; mater gnati vitam ab hujus pſittaci eſu pendere exiſtimans, pſittacum ſibi comparat, occidit, & aſſatum filiolo chariſſimo offert; iſte vero vehementius ejulans clamat ſe velle pſittaci cantum audire; talis eſt malacia; talis erat morbus ejus fœminæ quæ piſtoris humerum manducare ita vehementer ardebat, ut quovis pretio maritus coactus fuerit ab illo piſtore obtinere, ut conjux duobus morſibus ſibi ſatisfaceret, & ægritudini ſuæ alias inſanabili hoc remedium optaret. Plura exempla apud *Sennertum* ſunt obvia. Quare vero gravidæ hac malacia ſæpe detinentur, duæ poſſunt afferri rationes; prima eſt vitium ſalivæ tum a ſeminis virilis aura infectæ, tum a ſuppreſſis catameniis, ut in chloroſi, vitiatæ; altera ratio eſt moralis, recens nuptæ mollius a parentibus educatæ, mariti & non raro totius familiæ, prolem avidiſſime exſpectantis, blandimentis ita vitiantur, ut quivis ſibi licitum eſſe perſuaſum habeant, & ob averſationem ciborum aſſuetorum a prima cauſa ortam, continuo animum ad alia inquirenda verſent, cupitiſque utut abſurdis præfracte potiri velint; tanta autem eſt hæc cupiditas, ut in proverbium abierit *nihil gravidæ denegandum eſſe*, ex repulſa fœtum ejus objecti cupiti notas geſtaturum; atque hoc mirum eſt quod ab alimentis illis inaſſuetis, alias ſæpe noxii, vix unquam illæ lædantur; malacia vero non ſolum primis quatuor menſibus gravidatis, ſed non raro ad finem ejus extenditur, totoque illo tempore viſcoſum mucum, inſipidum, aut nauſeoſum mane & jejuno ventriculo quaſi tuſſiendo eructant ex faucibus & ſtomacho, ſalivam mucoſam ſaporis fatui, eamque copioſam excernunt, animo debiles, delicatulæ, faſtidioſæ, molles ſunt; ad hoc genus morbi juxta *Cælium Aurelianum* attinet etiam horrenda cupiditas, quam maltachiſmum vocat.

Pica gravidarum differt ab aliis, 1. quod gravidæ edulia inaſſueta, ſed non abſurda vorent; 2. quod nunc iſtud, nunc illud appetant, 3. quod ab his vix unquam lædantur.

4. *Pica abſcorbuticorum*. L.

Sunt plures qui medicamina ſibi convenientia appetunt, quos Medicis inter picantes numerant; eorum vero plurimi appetunt alimenta antiſcorbutica, acrimoniæ ſanguinis ad putre & alkalinum vergentis antidota, fervori ſanguinis extinguendo apta. Sic novi puellam quæ edentula erat a vitio ſcorbutico, quæque per ſex menſes & ultra pomis tantum clam veſcebatur, quo certe cibo vix quidpiam aptius ad ſcorbutum ſanandum. Novi nobilem fœminam quæ

quæ hemiplegia imperfecta ſcorbutica laborans toto anno invitis remediis a Medico præſcriptis pejus habebat ; autumno vero rure degens pyra immatura a Medico prohibita in cibum frequenter adhibens, robur & ſenſum partium recuperabat : ſcorbutus autem adeo obſcurus erat, ut ipſum Medicus ordinarius non ſuſpicaretur ; aſt deinde filii duo & maritus ſcorbuto perierunt. In hunc cenſum revoco bene multos qui ſimili acrimonia ex fervore ſanguinis affecti limones, aurantia vorant, acetum affatim bibunt, ſimiliaque quibus olim Medici conſuetorum inappetentiam, pallorem, obſtructiones tribuebant ; cum meo judicio ea eſculenta & potulenta ægritudinis latentis ſunt medicamina, quorum tamen uſus arte medica melius quam a natura dirigi poteſt. In morbis chronicis pauci ſunt qui ſpem ſanitatis recuperandæ non foveant ſumptis vere ceraſis, vel autumno manducatis uvis, nec diffitendum eſt quin hæc ſint ipſis non raro ſaluberrima medicamina.

5. *Pica voluntaria ; Envies bizarres*. L.

Ea eſt quæ ab amicarum conſilio contrahitur ; puellæ ſi quidem plebeiæ & ruſticæ non paucæ ab amicis quandoque ſuadentur nihil eſſe aptius ad album & decorum colorem ſibi conciliandum quam carbonibus, pulvere, muria, aliiſque abſurdis uti, unde ſtomachus labefactatur, obſtructiones generantur, catamenia ſupprimuntur, & aſſuetudo ſenſim invaleſcit, qua talia etiam ſordidiora deinceps vorare coguntur. Puella mihi faſſa eſt ſe olim delectatam eſſe latrinarum cruſta muris adhærente : hæc eſt pica ſcatophagia *Helmontii p.* 271. *Zacutus* noverat puellam quæ per inſcitiam cum oleti ſui pauxillum deguſtaſſet ; ſenſim magnæ copiæ aſſueverat, ita ut jam tota vita eſſet ſuaviſſimum alimentum, quo non poterat ſine ægritudine carere ; altera ſalis libras duas multoties intra diem ingerebat, unde inciderat in diarrhœam bilioſam, a qua pica, a parentibus objurgata, & ſumpto lacte caprino chalybeato, convaluit, *Zacut. Luſitan. Centur.* 3. *obſerv.* 104. & 116. Notum eſt Hottentotos tota die in vorandis propriis pediculis occupari ; hic uſus apud eam gentem invaluit, ut apud alios locuſtis veſci, de quo affectu videatur *Malis in Claſſe* X. & hiſtoria itinerum de Hottentotis & Acridophagis.

Maxima pars Auctorum tribuit picam vitio humorum ventriculi, vel ſalivæ ; aſt haud dubium eſt quin etiam error judicii & voluntatis primario incuſandus ſit, non vero in omni ſpecie, ſicut contendit *Diemerbroeckius Anat. lib.* 1. *cap.* 6.

Stratagemate utendum eſt ad curandam picam, ſcilicet miſcenda cum iis quæ appetunt medicamina amara, aut cathartica, quæ picantes ad horum eſu deterreant.

6. *Pica ſimulata*.

Vidi duos circulatores qui ut fucum facerent plebi, quæſtus ſui gratia, pluries in die ſeptem, vel octo lapillos nucis fere magnitudine, alter totidem, & præterea notabilem copiam ſaxi cochlitis, quo urbs Monſpelii ſtructa eſt, vorabant ; ipſe commoto alterius abdomine calculos illos exploravi ; an vomitu eos rejiceret non potui certo comperire, videbantur tamen calculi in inteſtinis, & ultimus lithophagus pro homine fero, ſeu ſylveſtre prædicabatur, ac lapidibus & aqua vitæ tantum victitans ; ſed quid non mortalia pectora cogit lucri utcumque exigui cupido ! Dantur etiam vitrivori, cultrivori, ſeu qui ſcyphos vitreos, cultellos, &c., vorant non ſine periculo, ut admirationem adſtantium excitent.

VIII. BULIMIA ; *Faim canine*.

Inepte, ut advertit *Doctus Menjotius*, vertitur hoc verbum per *famem bovillam*, quo magna fames proprie Græcis ſignificatur, *Boulimiaſis*, *Boulimos* & *Cynorexia* Græcis ; *Phagedæna* Cæli Aureliani, non Galeni ; *Lycorexis* quibuſdam ; *Boliſmus* Gordonii ; *Palulimos* Plutarchi Symp. *Fames conina*, *lupina*, *bovina* Scholaſticis. Ægri vocantur *Famelici*.

Bulimia eſt fames nimia reſpectu virium digeſtivarum ſtomachi, ſeu appetitus majoris alimentorum copiæ quam quæ digeri poſſit.

In fame ſana eam copiam alimentorum ſumimus, quæ in paſtuum intervallis digeruntur ; in anorexia vel minima fit ciborum etiam delectus, ſeu guſtus conſulitur attente antequam cibus ingeratur, & hic ciborum delectus *appetitum* gallice dictum a fame diſtinguit ; in Boulimia nullatenus conſulto appetitu, vel breviſſimis vel ſolitis intervallis plura appetuntur, & ingeruntur, quam quæ digeri queant.

Quantitas alimentorum quæ quotidie potu aut cibo ingeritur eſt circiter vigeſima quinta pars ponderis hominis, ſi ſanitate fruatur ; hujus dimidia pars urinæ, altera perſpirationis via exhalat, excepta vigeſima parte aſſumpti quæ ſub forma ſecum amandatur. Hieme non major eſt quantitas aſſumptorum quam æſtate ; ſed major eſt tantum ratio ſolidi ad liquidum aſſumptum. Monſpelii adoleſcentes circiter 72. unicas, ſcilicet 46. in prandio, 26. in cœna aſſumunt : ratio media eſculenti ad potulentum eſt 1. ad 2.

1. *Bulimia canina* ; *Cynorexis* Græcis ; *faim canine*. A.

Eſt ea ſpecies in qua magna alimentorum copia appetitur, ingeritur, & indigeſta vomitione rejicitur.

Pendet ab ſpeciali acrimonia ſuccorum digeſtivorum & irritabilitate ſtomachi, unde ſenſatio moleſta, quæ cibis ſedatur pauliſper, unde fames ; ſed illi ſucci digeſtivi nec ad molem aſſumptorum diſſolvendam pares ſunt, nec ſtomachus nimis irritabilis ſufficienti tempore aſſumpta retinet, unde vomitio indigeſtorum.

Vigente hieme in locis nive conſperſis hic morbus ſæpius accidit, maxime ſi victus ex cibis acribus concurrat ; morbus hic, ſi quartanæ, aſci-

aſciti, aliiſque morbis chronicis ſuperveniat, funeſtus eſt.

Curatur per medicamina ſecantia & acrimoniam corrigentia; cathartica & emetica facile dyſenteriam aut choleram excitant, niſi ſint mitiſſim, non nauſeoſa; anteponantur itaque aquæ acidulæ, tamarindi, caſſia. Corrigentia ſunt vel abſorbentia, ut creta, oculi cancrorum, corallia, forte etiam alkalina, ut oleum tartari aqua multa temperatum, maxime ſi ad acidum vergant rejecta; vel ſunt oleoſa pinguia, ut butyrum, ſerum lactis, lac ipſum, oleum recens amygdalarum: demum narcotica irritabilitatem ſtomachi ſopiunt, ut vinum meracum, theriaca, crocus, laudanum, & ſi fas eſt, *Geſnero* innuente, utendum leviſſimo infuſo ſeminum Belladonæ in vino. Pilulæ ex aloe optime ſucceſſerunt *Poreſto*; ambra griſea ad grana quinque vel ſex *Riverio* laudatur.

Boulimia morbus eſt chronicus lienteriam, atrophiam, aſcitem demum inducens.

2. *Boulimia cardialgica*; *Fames bovilla* Scholarum; *Boulimus* Ettmulleri, *faimvalle* Hippiatrorum. A.

Eſt ſpecies boulimiæ quæ potiſſimum cardialgiam, imo frequentes ſyncopes inducit, in qua ægri paucis alimentis ſunt contenti, ſed ea ut eumque pauca non digerunt, & continuis leipothymiis vexantur; prægrandis appetentia, quia intenſa eſt cupiditas ciborum: interea pauco alimento ſatiabilis in cibi faſtidium & leipothymiam brevi deſinens; ſic definitur a *Manjotio diſſert. de Bulimo*.

Aggreditur eos qui per nivoſa loca inter faciunt, ut *Bruti* ac *Cyri* militibus accidit. Definitur ab *Avicenna* fames membrorum cum ſatietate ventriculi; pendet ſcilicet ab inanitione corporis, & ut ajunt, venarum ſectione; interea dum ventriculus male ſe habet, illico ſatiatur, nec ingeſta valet digerere. Juxta *Hoffmanum* eſt perpetua leipothymia ortum habens ex magna fame, ſeu ex magna ciborum indigentia, conſentitque *Galenus*.

In hac boulimia ſtomachus irritabilis eſt, dolet & facile convellitur, unde celer aſſumptorum immutatorum egeſtio, ſeu lienteria huic ſæpe ſe comitem addit; hinc quidam ſcholaſtici lupinam famem vocarunt ſeu Lycorexim, ſed fruſtra diſtinctam ſpeciem faciunt.

In boulimia iſta analeptica, cardiaca & antiſpaſmodica indicantur; cardiaca quidem dum urget animi deliquium, in quo caſu vinum offæ mixtum laudatur, nec non theriaca: pro analepticis juſcula ex pullo, oryza, cum capite papaveris; panatellæ tenues ex mica panis & carne pulli, jus vituli cum mica panis, piſces, gelatinæ, amygdalarum lac; teſtudinum juſcula. *Hecqueto* arrident, deinde vero lacticinia, denique laudanum. Multi mirantur, pauci intelligunt cur *Hippocrates* phlebotomias repetiit in hoc morbo, donec æger atrophus, & famelicus exſanguis fieret; an Gaſtritis imminebat?

3. *Boulimia verminoſa* Tralliani. *Morbus Epidemicus Saraguſæ fames dictus* Foreſti lib. 21., obſerv. 28. D.

Hæc ſpecies fovetur a lumbricis, tænia, aliiſve inſectis in ventriculo hoſpitantibus, cibum quidem paucum ſuffurantibus, ſed pabulo ſuo ventriculum irritantibus, inde oris fœtor ſingularis, febricula, nauſea, dolores vagi, punctorii, in abdomine, rubores fugaces faciei, cardialgia ex reptatu lumbricorum in œſophagum ad nares uſque, diarrhœa, ſtridor dentium, ſopor, ejulatus, &c.: boulimia ante paſtum eſt intenſior, ea pro vermis ætate ac magnitudine urgentior eſt ac tæniam maxime deſignat.

Vide hiſtorias in *Zacuto Luſitano lib. 2. Medic. princip. Schenckii lib. 3., obſerv. 27.*

Infiniti Saragoſſæ moriebantur hoc morbo, cum demum ope boli armenæ vermes copioſi ejecti ſunt, & ſalus reſtituta eſt. Numquid abſorbens illud acido dulce vermium pabulum correxit. Alii curati ſunt amaris, aloeticis, quidam ſyſimbrio aquatico, cujus ope tæniam rejecerunt. Oleum nucum recens quovis mane ſumptum ad uncias quatuor, ſuperbibendo vini Hiſpanici hauſtum tæniam ſæpius enecat.

4. *Boulimia eſurigo; Voracitè.* L.

Eſt ſpecies famis intenſæ, quæ vix eſt morbus. Ægri duplum, imo triplum conſuetæ ciborum copiæ ſumunt & digerunt; quod accidit gravidis, vegetis, & guloſis, nec non adoleſcentibus exercitatis, ut venatoribus, militibus fame exinanitis. Mihi ab hemitritæo olim revaleſcenti per menſem accidit illa boulimia, qua ex macie ſumma cito in corpulentiam mutabatur meus habitus, intereadum perſpiratio mea odorem moſchi intolerabilem referebat. Hoc morbo diu vexabatur *Randeletius* condimentis nimis uſus. Laborabat etiam miles, cui ad anorexiam curandam abſinthium præſcripſerat *Riverius*. De uſu kinkinæ in Tertiana famelica vide *Ramazzinum Conſt. an.* 1690. *n.* 10.

5. *Boulimia addephagia* Nenteri tabul. 174., c. 8.

Eſt fames ſumma & voracitas infantum circa quartum annum & ultra cum atrophia, ſæpe diarrhœa, pallore, abdominis intumeſcentia ſeu phiſconia, virium imbecillitate, carnium flacciditate; quæ quidem verminoſis affectibus ſæpe ſtipatur, alias vero ſine illis eos infeſtat, & niſi regimini debito adſtringantur, in diverſos morbos conjicit.

Ea addephagia Rachitidem etiam comitatur. Vide curam phiſconiæ infantum & rachitidis, quæ repetenda ab uſu martialium, rhei, cinnamomi, chinæ, &c.

6. *Boulimia convulſiorum* Muller. de morbo ſpaſmodico diſputat. Halleri tom. 1., pag. 79.

Non ſolum in convulſione epidemica Brandeburgenſi anni 1741. in ſtatu morbi aderat fames canina intenſa tanta ut in ipſo convulſionum paroxyſmo ægri digitorum miniſterio deſtituti eſculenta in ſtragulis poſita inclinato corpore labris & ore brutorum inſtar avide deglutirent;

ſed etiam io epidemia convulſiva a *Vvilliſio* & in altera a *Buddæo* enarrata, imo in eclampſia typohde quam *Sennertus* refert ad annum 1597., quæque cum prioribus & raphania convulſione idem morbus eſſe videtur; in harum altera lumbrici quidem vomitu rejecti ſunt; verum reſtat inquirendum num ab alio principio hæc boulimia repetenda ſit, an fuerit effectus tribuendus ſeculi rubiginoſo? Illa boulimia referente *Sennerto* lupina erat, ſeu cum diarrhœa. Boulimia quidem convulſionem raphaniam ſubſequens ſeminibus raphaniſti pani commixtis hodie tribuitur.

7. *Boulimia ab acidis*, Mercurialis de ingenti fame p. 365.

Cognoſcitur aciditate oris, corroſione ſtomachi, vomitione pituitoſa, acida, ſitis carentia, habitu corporis melancholico; Curatur refrigerantibus, abſorbentibus, ſale tartari.

IX. POLYDIPSIA; *Soif exceſſive*. *Sitis morboſa* Bonet. Sepulch. Tom. 2.

Eſt potulentorum appetitus immodicus.

Procedit a ſenſatione ſiccitatis aut ſalſedinis & fervoris in ore, ad quam ſublevandam potulentis indiget natura. Intera prava bibendi conſuetudo, potiſſimum extra menſas, huic ſymptomati anſam præbet, qui mos pueris & puellis ſæpe familiaris dum cubitum eunt, ipſis multa incommoda procreat, digeſtionique potiſſimum officit, unde pallor, chloroſis.

Polydipſia raro morbus eſt, ſæpius tantum morborum aliorum eſt ſymptoma ſecundarium ſeu minus præcipuum, unde varietates ſequentes deſumuntur.

a. *Polydipſia febrilis; ſitis febrilis* Boerhaave *Aphor.* 613.; *ſoif des febricitans*. B.

Sitis intenſitas ſub pari ſenſibilitate eſt in ratione ſicciatis, fervoris, & ſalſedinis ſalivæ; verum in febribus potiſſimum acutis bilioſiſque, ut in tritæophya ardenti, in tertiana duplici, ubi maxima perſpiratio, catharticorum uſus, diarrhœa bilioſa, aqueum laticem ſanguinis abſumpſere, eſt magna ſalivæ ſiccitas; ob attritum continuum vaſorum, & extricationem partium ignearum & alkaleſcentiam cruoris eſt magnus fevor in paroxyſmis; denique ob principiorum ſalinorum vehiculo deſtitutorum concentrationem, eorumque copiam ſenſim in febre creſcentem, ut probant *Langrishii* experimenta, eſt maxima ſalſedo; non mirum ergo ſi febres acutas ea polydipſia comitetur, bibendique neceſſitas urgeat ad ſanguinem diluendum, fervorem temperandum, acrimoniam demulcendam.

Si ſubito ſine ratione evidenti ceſſet ſitis in illis morbis, ſignum eſt ſentiendi facultatem feriari, quod a paraphroſyne, comate, aut debilitate ſumma poteſt oriri, ſed vulgo a paraphroſyne febrili oritur. Si ſenſim ſine ullo delirii ſigno, cum pulſus minori frequentia ſedetur ſitis, ſignum eſt paroxyſmum febris, fervoremque mitigari, & ex cruore jam reſoluto ſeroſum laticem, ex glandulis oris ſalivam, ſegregari.

Remedia ſunt 1. quæ ſiccitatem tollunt, adeoque ſalivæ, ſanguiniſque viſcoſitatem diluendo minuunt, ubi calida præſtant frigidis ſalivam coagulantibus; huc aqua forma potus, vaporis, fomenti, gargariſmatis, epithematis, &c., maxime vero aqua in qua vegetabile quoddam ſaponaceuum, nitroſum, decoctum vel infuſum fuerit, ut decoctum hordei, avenæ: 2. quæ fervorem extinguunt, ut acida, vegetabilia, qualia acetoſa, oxalis, ribes, limones, aurantia, granata, poma, ceraſa, ex quibus ſyrupi, aquæ, gelatinæ parantur, nec non foſſilia, ut nitrum, ſal prunellæ, acidum ſalis, ſulphuris ad gratam aciditatem, in magna aquæ copia: 3. quæ acrimoniam demulcent, ut emulſa, farinoſa, decoctum hordei, cremor oryzæ, emulſiones ex ſeminibus cucurbitarum, lactucæ, papaveris, ſerum lactis.

Si ſumma debilitas concurrat cum ſiti, conveniunt vinum, acetum, cereviſia, aqua vitæ & ſimilia; quoniam vero ſitis imperat potum hic neceſſarium, ea non eſt narcoticis ſupprimenda; ubi vero tuſſis adeſt, licet acuta ſit febris, ut in pleuritide, ſitis exigua eſt vel nulla, non minus potus diluentis ſumma eſt neceſſitas.

b. *Polydipſia hydropica*. C.

Ea eſt quæ aſcitem, phlegmatiam, hydrothoracem, nec non quæ diabetem, hydropemve ad matulam comitatur; quæque procedit ex aqueo latice ſanguinis amiſſo, vel in cavum quoddam derivato, vel ſudoris lotiive forma excreto.

In hiſce morbis ſitis intenſitas ſequitur ſalivæ ſiccitatem, ejuſque acrimoniam; acrimonia vero ſiccitati reſpondet, quippe principia ſalina, ſero deſtituta, concentratiora, adeoque fortiora evadunt.

In ſiti aſciticorum compeſcenda cavendum eſt ne copioſo potu aqueo, inerti, ſolidorum laxitas & extravaſalis ſeri copia creſcant, adeoque vel illa ſitis viriliter toleranda, aut fruſtranda eſt. Sitim fruſtrantur, & temperant fruſtula fructuum acidorum linguæ impoſita, gelatinæ ſeu rob ceraſorum, cydoniorum, groſſulariæ, limonum, ſyrupi de agreſta, de limonibus, globus pumbleus ore detentus, ptiſanæ leviter aperientes ex radice graminis, acetoſæ, fragariæ.

In ſiti a diabete, dyſuria, ſerum lactis acidulatum, lac cum aqua calcis mixtum, indicantur.

c. *Polypſia fluxuum*. L.

Fluxus in quibus polydipſia frequentior & intenſior eſt, ſunt dyſenteria, diabetes, diarrhœa bilioſa, ptyaliſmus, epidroſis immodica, &c.

Dyſuria a veſicantibus excitat polydipſiam Nil tam cito poſt adhibita veſicantia ſupervenit quam ſitis cum linguæ ariditate, quæ quandoque tanta eſt, præſertim in ægris aduſti tem-

pe-

peramenti & mente non alienata, ut quibuslibet remediis temperari vix poſſet; præterquam continuo aquæ gargariſmo; durat hæc ſitis ita vehementer per triduum circiter, prout ſcilicet ſerius aut citius, parcius aut uberius acres cantharidum feles e maſſa ſanguinis fuerint ſeparati; deinde ſenſim remittit; eamque appellare ſolet *ſitim vexcantium Baglivi de incommodis ab cauſa veſicantium cap.* 2.

In Iſchuria ob miſcelam urinæ cum ſanguine ſupervenit ſitis inexplebilis cum ardore ſummo, linguæ ſiccitate, unde loquela impedita; deinde paraphroſyne cum tremore ſitim extinguit & mors in promptu eſt: ſedatur hæc ſitis potu nitrato & medicamentis iſchuriam tollentibus, ut balneis, ſemicupiis, fomentis.

d. *Polydipſia a veneno*; *a morſu diſpſadis* ex Lucano; *a calce vorata*. A.

X. ANTIPATHIA; *Antipathie*.

Eſt quorumdam objectorum tanta averſatio, ſæpius nativa, ut ex eorum guſtatu, odoratu, viſu, tactu, vel auditu homo graviſſimas leipothymias, vomitiones, ſpaſmos, ſimiliaque ſymptomata patiatur.

Harum averſationum vel motiva quædam cognoſcuntur, vel nulla; prioribus accenſeri poſſunt averſationes rerum quæ perniciem afferre poſſunt, vel quæ ſenſibus injucunda vulgo ſunt. Sic horror cadaverum, operativum chirurgicarum, ſuppliciorum reis inflictorum, ſanguinis effuſi ex naturali commiſeratione oritur. Sic horror gladii nudi quo *Jacobus primus* Anglorum Rex laborabit, tonitrum qui diarrœam & leipothymias multis incutit, procellarum, ſerpentum, aranearum, oritur a metu nimio quidem, ſed tamen excuſabili, rerum vere noxiarum, aut quæ vulgo noxiæ cenſentur.

Antipathia etiam caſei, anguillarum, panis, vini, fragorum, ovorum apud eos qui quondam ab eorum uſu male habuerunt, v. g. qui lac nutricis caſeoſum, congrumatum, cum ſuo gravi damno quondam hauſerunt, qui ab his cibis inopportune aut copioſe aſſumptis aut vitioſe præparatis læſi fuerunt: hæc, inqnam, averſatio, utcumque nimia, ex confuſa anteactorum memoria & metu ſimilium damnorum intelligi poteſt.

Verum ſunt aliæ antipathiæ quæ non niſi ex ſingulari, ut ajunt, hominis idionſycraſia ſolent deduci; ſeu, ut clarius loquar, quarum nullum motivum, niſi divinatione quidam cognoſcitur, ut antipathia felium, murium, roſarum, ranarum, &c.: an effluvia ex his manantia cum humoribus hominis ea exhorreſcentia combinata quidpiam tertium conſtituunt, quod ipſis nocivum & venenatum eſt, uti mercurius cum acido marino chimice junctus conſtituit ſublimatum corroſivum? an aniles fabulæ mentem infantis præoccuparunt circa horum objectorum nocumenta, ut accidit multis circa ſaga, larvas, lemures, objecta mere imaginaria, & circa venenum veſpertilionum, ſerpentum vulgarium, ſcarabæorum, &c., quæ omni noxia carent?

Antipathia humana Zvvingeri diſſertat. 1.

Licet ſint antipathiæ odorum, colorum, ſonorum, ſaporum, &c., quarum plurima exempla congeſſit *Ill. Auctor* in hac diſſertatione, parvi refert eas ſigillatim diſtinguere, cum ſimul concurrant, & qui v. g. caſei ſaporem odit, ejus viſum non toleret & odorem utcumque latentem incredibili narium ſagacitate detegat & abhorreat. Ex his antipathiis vita hominum ſæpe miſera millenìſque incommodis obnoxia evadit, adeoque illæ prævertendæ ſunt; & ſi fieri poſſit, ſanandæ. In puerili ætate hæ antipathiæ ſæpius oriuntur, & creſcente ratione plures evaneſcunt. Puer qui caſeum impenſe oderat, ita ut ex paucis ejus granis cibo alteri jucundo permixtis & deglutitis fere in convulſionem incideret, deinde ætate maturior ſenſim huic non ſine ſumma animi contentione deguſtando aſſuevit; & hodie illum avide deglutit.

In ſexu fœmineo horror tonitrum, operationum chirurgicarum, quorumdam medicaminum difficillime ſuperatur, quia præjudicia ab animis nulla philoſophia umbutis vix eluuntur, ſed ſi mature phyſices ſtudio incumbamus, ſi rationem excolamus, facile intelligemus non magis a fulminibus quam ab aliis peculis vulgo prætervìſis, ut a domnum ruinis, timendum eſſe. Si operationum chirurgicarum in quibuſdam caſibus utilitatem, imo neceſſitatem cognoſcamus, ab illarum aſpectu minus turbabimur. Si ſerpentes, ſalamandras, bufones manibus tractare audeamus, illa paſſere minus eſſe noxia experiemur, & ſic ridiculo illo terrore liberabimur.

XI. NOSTALGIA, dicitur a Græco *Noſtein* redire, & *algeia* mœror; *Philopatridomania* Harderi; *Pothopatridalgia*, *Noſtomania* Zvvingeri Diſſ. 3., *Noſtraſſia* puorumdam; *Heim-VVehe* Helvetis; *Maladie du païs*.

Eſt genus moroſitatis quo peregrini ad parentes & patriam ſuam reverti tam intenſe cupiunt, ut reditu denegato, mœrore, agrypnia, anorexia, aliiſque gravibus ſymptomatis divexentur.

Noſtalgia ſimplex eſt vel complicata, utraque aggreditur juvenes mollius in parentum ſinu educatos, qui prima vice peregrinantes, vel adverſam fortunam, vel morbum incurrunt, & amici orbati patriæ ſuæ delicias mente revolvunt earumque deſiderio tanto majori tenentut quo pejus habent, ut ſi a ſociis pro rudibus habitis illis lubrio ſint, ſi ob linguæ, morumque differentiam, ſoli vivere cogantur, hinc alto mœrore detenti omnem ſocietatem fugiunt, nemini ſuæ ægritudinis cauſam declarant, anorexia, pervigilio, aſthenia, aliiſque gravibus ſymptotomatis extenuantur.

1. *Noſtalgia ſimplex*. D.

Eſt illa quæ nullo morbo gravi accedit; licet ſymptomata diverſa ſecum adducat, ſcilicet mœſtitiam, ſolitudinis amorem, taciturnitatem, cibi & potus averſationem virium proſtrationem, febriculam veſpertinam. In Noſocomio Monſpelienſi pluries obſervata eſt in corpore Noſtalgicorum una aut altera macula liviſcens. Vidi puerulum mendicorum filium, cujus proinde patria erant tantum trivia & viæ publicæ, qui parentibus ſuis orbus hoc morbo laborabat. Rariſſime Philatri Monſpelienſes hunc morbum experiuntur, quia in numeroſa amicorum ſocietate, facile parentium ſuorum obliviſcuntur, quandiu voluptatibus ſectandis eis copia ſufficit. Apud milites Helvotos, cum a patria exceſſerunt, frequens eſt hic morbus, & olim ea de cauſa plurimi caſtra deſerebant; erat autem cantilena Helvetiæ delicias revocans, quæ ipſos in hunc affectum deducebat, quam deinceps repetere ſua capitis pœna prohibitum eſt. Hanc vide apud *Zvvingerum*.

Curatio ex auxiliis moralibus ſolum eſt repetenda, ut ex amicorum conſuetudine, ludis, theatris commeſſationibus, ſufficienti nummorum copia, ſed ſi paulo gravior ſit morbus & illis remediis reſiſtat, unicum auxilium eſt reditus in patriam; licet enim ægri proſtrati, debiles, vix e lecto ſurgere poſſint, cum certa ſpes eſt ſe in patriam reverſuros eſſe, mox melius ſe habent, vires reſumunt, & in ipſo itinere ſæpe ſanantur: pauperculi vero quos e noſcomiis educere & apud ſe recipere non poſſunt parentes, aut qui parentibus orbi ſunt, fere omnes hoc morbo moriuntur, atque auxilia chirurgica & pharmaceutica ſaltem inutilia ſunt, evacuantia vero omnia ipſis noxia.

2. *Noſtalgia complicata*. A.

Eſt illa quæ ſynochum, tertianam, tritæophyam, vel aliam febrem comitem habet, in cujus quidem curatione ſumma virium conſervandarum debet haberi cura. Si quis ex febrium paroxyſmis, nauſea, vomitu, anorexia, concluderet ſaburram continuo præſentem, & e primis viis eliminandam, is potius animam foras ejiceret quam totam quam fingit ſibi ſaburram. Ad kinkina confugiendum eſt; emulſiones cum ſufficienti narcotici doſi veſpere ſunt exhibendæ, & non ſolum proxima ſpes redeundi in patriam ipſis facienda eſt, verum etiam utcumque æger ſit debilis, & febri correptus, vel rheda, vel lectica ad parentes ſuos eſt dimittendus, quippe hic ſolus itinerationis apparatus proximus plus valet ad morbum abigendum quam omnia remedia vulgaria; ſunt etiam qui perſpecta libertate patriam ſuam reperendi, ex hoc ſolo illico convaleſcunt, & noſtalgia liberantur, licet patriam ſuam non repetant, ſaltem ægri fere in medio itinere vires, & paulo poſt ſanitatem recuperant.

3. *Noſtalgia ſimulata*, De Meyſerey Malad. des Armées, n. 25., p. 109.

Dignoſcitur dolus ex pulſus robore, æqualitate, faciei nitore, colore ſano, fame, metu diætæ tenus, phlebotomiæ & catharſeos averſatione; ex cognito motivo vero ique militiam effugere cupiunt & miſſionem impetrare.

XII. PANOPHOBIA; *Thorybos* & *phobos* Hippocrat. Aphor. 24., S. III.; *Panicophobos* Herodoti Lib. VII.; *Pavor nocturnus* & *pavor in ſomno* Sennert. cap. 8. de morbis infantum; *Panophobia infantum*; *Pantophobia* Morgagni Epiſt. VIII. 28.; *Conturbatio conſternatio*; *Terreur panique*; *Frayeur nocturne*. Ægri *Pantaphobi*, & *Omnipavi* Cælio Aureliano Acut. Lib. III., cap. 12.

Hic morbus eſt infantibus lactentibus familiaris, dum ſomno ſepulti febricitant, ſudant, gemunt, aut evigilando clamant, tremebundi, perterriti, & fere convulſi ob phantaſmatum terrificorum aut ſpectrorum in ſomno viſorum imaginationem.

Hic morbus, ſi gravior evadat, eclampſiam aut epipleſiam poteſt inducere. Accidit etiam juvenibus pueris, qui aniles ſervarum fabellas de larvis & lemuribus noctu vagantibus avide exceperunt, quique deinceps vel dormiendo, vel in tenebris ſoli has ideas refricando ſummo terrore percelluntur. De Cura vide *Tiſſot Avis au Peuple* §. 522.

In lactentibus hic morbus fere ſemper pendet a ſaburra ventriculi, ſeu a lacte vitioſo copioſius aſſumpto, & ideo præſcribuntur levia cathartica, ut oleum amygdalarum, ſyrupus de roſis ſolutivus, vel etiam opus eſt ut ipſa nutrix alumni loco purgetur: verum crediderim id ſæpius evenire a ſtragulis denſioribus aut ab aere calidiori circa cunas undique clauſo & non renovato, quo quidem nihil eſt aptius ad febriculam excitandam & ſanguinem verſus caput determinandum; memini me nunquam ſomniis iiſque terrificis magis divexari ſolitum fuiſſe quam cum ſtragulis aggravabar, aut cum ſubito nocte tempeſtas ſerena & aquilonaris mutabatur in calidam, humidamque, auſtro flante.

1. *Panophobia verminoſa* Benivenii. A.

Eſt pavor infantum nocturnus a vermibus oriundus; materies verminoſa ſanguinem inſpiſſat, quo, ſi in cerebri vaſis hæſerit, inſomnia poſſunt excitari; maxime vero terrifica phantaſmata a reptatu vermium intra œſophagum aſcedentium ac quaſi præfocantium determinari poſſunt, unde præter cathartica & abſorbentia debent anthelmintica præſcribi.

1. *Panophobia hyſterica*; *Terreur panique de vapeur*. L.

Nihil eſt vulgatius hoc ſymptomate apud hyſtericas, & hypochondriacos, ſi baculus delabatur, ſi fores ex improviſo pulſentur, ſi ſuſpenſo pede quis earum cubiculum ingrediatur, illico terrore, palpitatione cordis, pallore, lipothymia corripiuntur: a fortiori vero non ſolum ſi tonitrua explodantur, ſi coruſcent in cælo fulgura, ſed ſi offerat ſe viſui aranea, veſper

pertilio, ſcarabæus, ſcorpius, illæ præ metu fere animo linquitur. Duo ſunt itaque horum terrorem principia; primum eſt ea nervorum ſenſibilitas & teneritudo quæ a leviſſima impreſſione lædatur, qualis eſt in otalgia ſenſibilitas nervei acouſtici, ita ut vel minimo ſono dolor auris intendatur, vel in retina inflammata quam lux minima inſtar fulguris irrirat. Secundum principium eſt philautia exquiſita ſeu vitæ & voluptatis amor nimius, ita ut vel minimam læſionem perpeti neſciant, vitæ voluptatibus affluenti aſſuefactæ & mollius quam par eſt educatæ. Hanc ſenſibilitatem adaugent debilitas corporis a morbis prægreſſis, a ſanguifluxibus potiſſimum, ærumnæ, ſollicitudines, animi contentiones; auxilia vero ſunt eadem ac hyſteriæ.

3. *Panophobia phrontis* Hippocratis; *La Maladie appellée Souci* ou *Terreur panique*, Le Clerc, hiſtoire de la Medec. pag. 176. L.

Ægri inquieti ſunt admodum, cœtus & lucem fugiunt, obſcuritatem amant, cuncta verentur, tumet his extrorſum diaphragma, timent vel leviſſimum ſui corporis attactum & dolent; inſomnia terribilia patiuntur, præcordiis quaſi infixam ſpinam ſentiunt & identidem vel mortuos, vel objecta terrefacientia ſibi videre videntur. Hæc ſpecies hypochondriaca vel hyſterica videretur.

4. *Panophobia a rabie*, Morgagni Epiſt. VIII., 27. A.

Ea eſt quæ a viru hydrophobico latente dependet, quæque non circa aquam & aerem, ſed circa omnia objecta verſatur.

Senex vegetus, qui ante tres menſes cane rabioſo demorſus fuerat, viginti diebus antequam hydrophobia corriperetur & biduo poſt moreretur, minis & verberibus a quodam exceptus, ex eo tempore cæpit miro atque inſolenti timore agitari, ut non modo quidquid increparet ſemper contreſmiſceret, ſed & quicumque ignotus occurreret, proditorem continuo eum putaret, & ſi quo poſſet aufugeret aut latebras quæreret; ad hæc luminis & aquæ demum horror acceſſit, cum in noſcomium importatus eſt, in quo biduum vixit. Inventus eſt ad ſummum pharyngis quidam rubor; arteriæ erant inanes, pulmones poſtice gangrænoſi, ubique ſanguine nigro turgidi; cerebrum non ſiccius ſolito.

XIII. SATYRIASIS; *Satyriaſmus* P. Æginetæ; *Priapiſmus* vulgi; *Satyriaſe*.

Eſt morbus viris proprius, cujus præcipuum ſymptoma eſt effrænis impudenſque veneris cupiditas cum libidinoſa penis tentigine.

Differt a priapiſmo, ſi *Aretæo* fidem adhibeamus, quod ſatyriaſis ſit morbus acutus, intra ſeptem dies ægros e medio tollens, & libidinis voluptate ſtipetur erectio; verum dantur ſpecies chronicæ ab illa multum diverſæ, quæ non niſi initio libidinis ſenſum inferunt, deinceps vero moleſtiſſimæ evadunt, adeoque ad priapiſmum proxime accedunt; de his judicent qui plures obſervationes habuerint.

1. *Satyriaſis acuta* Aretæi cap. 12., lib. 2. A.

Satyri Baccho ſacri arrecto pene figurantur. Eſt autem morbus qui laborantis penem excitat, erigitque, atque ob Dei figuræ ſimilitudinem, *Satyriaſis* nuncupatur; eſt autem inexplebilis coeundi appetitus; verum neque, ſi ad veneris opus accedant, quidquam juvantur, neque multo, aſſiduoque concubitu ſedatur erectio. Convulſiones autem omnium nervorum fiunt, & tendinum diſtenſio & inguinum, partiſque ejus quæ inter inguina & ſemen eſt, (*plechada* Græcis dictæ) genitalium præterea inflammatio & dolor; & in facie rubor ineſt, & ſudor roſcidus, porro ipſi ægri ſeſe incurvant & comprimunt, quieſcunt triſtes, utpote calamitatem ſuam gravatim ferentes; quod ſi hominis verecundiam id malum ſuperet, turpiter admodum lingua intemperantes efficiuntur; intemperantes quoque in alvo (flatibus) exoneranda, in venerem laſcivientes, menteque indecenter titubantes, nam ſe continere nequeunt, ſiti laborant, pituitam largiter evomunt, quoniam labris ſpuma inſidet, ut hircis libidinoſis, quin etiam haud abſimilis odor eſt; lotium poſt longam retentionem effunditur album, craſſum, genituræ ſimile: alvus reſolvitur, coſtæ & axillæ ſponte pruriunt, ac titillantur; convelluntur, a cibis abhorrent; ſed cum eos aſſumunt, rapaciter aſſumunt; conturbantur: ſeu ad interitum ægritudo ſpectat, inflantur, venterque in tumorem effertur; tendines & lacerti omnes contenduntur, ægre admodum corpus movetur, membra contrahuntur, arteriæ parvo motu, debili, inordinatoque agitantur; hæc omnia quandoque diſcutiuntur, ſi alvus conturbata multas pituitoſas, bilioſaſque humiditates ejecerit, eaſdem quoque vomitus non abſque diſcrimine effuderit; nempe medela non vacat diſcrimine; ea per ſomnum profundum longiſſimumque præſtatur, ſiquidem refrigeratio & reſolutio, ſtuporque nervorum multus, ſomnus eſt, ſtupor vero ac refrigeratio ſatyriaſi medetur. Id morbi genus vere atque æſtate potiſſimum ſævire conſuevit; inter ætates vero adoleſcentia & juventus ei maxime patet, præcipueque illi omnes quorum natura in venerem prona eſt. Acutiſſimum id malum triſte fœdumque eſt; nam plerumque in ſeptima die ægrum conſumat. Hactenus *Aretæus*.

2. *Satyriaſis chronica* Cheynæi de natura fibræ pag. 71. C.

Differt a priori quod contumax ſit, ac diuturna, menſes plures, imo annos perſeverans, & quod ſenes a venere alienos aggrediatur. Rarus quidem morbus eſt, ait *Cheynæus*; de quo vix quidquam meminit ſe legiſſe, & quo labo-

borantes tres tantum ægros vidit; qui morbus non junioribus & libidinoſis, ut prima ſpecies, accidit, ſed infirmis, debilibus & laxæ fibræ hominibus, tarde & imperfecte alimenta concoquentibus, hypochondriacis, flatulentis, animoque dejectis: raro interdiu, ſed nocte præcipue, ſtatim atque ſtragulis incaluerunt, invadens, quo tempore vehementem penis inflammationem & tenſionem ſentiebant, quaſi quis eum manu vi avellere conaretur; nec libidinis tamen œſtro ciebantur, intenſiſſimo dolore omnem laſcivæ cupidinis ſenſum excludente, cujus ſpecies eorum animis odioſa, nedum grata obverſabatur.

Unicum iis doloris levamen erat lecto exſilire, frigidoque ſe objicere aeri, unde ſtatim ſubſidebat inflatio; inde ſomni interruptio, appetitus ciborum digeſtioque languidior, unde intra paucas hebdomades illi ſpectris potius quam hominibus ſimiles, ſomni capiendi cauſa, quidvis facere aut perferre parati ſunt, interea opiata & omnia calefacientia morbum augent.

Curatio ab emeticis lenioribus inchoabatur, dein lactis, ſulphuris, æthiopis mineralis & cinnabaris antimonii longo ſex menſium uſu cum florum benzoini, & ſalis cornu cercini parca doſi; victus erat tenuis per longum tempus, tres ſcilicet vel quatuor carnis unciæ & vinum Briſtolienſi mixtum ac pauxillum ſingulis diebus concedebantur; poſtremo kinkinæ, corticis aurantiorum, & vitrioli martis aliquot grana præſcribebantur cum modico exercitio, & frequenti in frigidam immerſione; horum uſu intra biennium duo priores ægri ſanati ſunt; alter remedia recuſans diutius ægrotavit, per intervalla a victu pleniori facile in ſatyriaſim relabens.

Nemauſi monachus ætate provectus & caſtus hoc morbo diutiſſime laboraverit, curvato corpore incedens & triſtis, nec a peritiſſimis medicis levamen notabile experiebatur. A camphora aliquid ſpei affulget.

3. *Satyriaſis venerea* Cheynæi de fibræ natura pag. 61. L.

Intelligit Auctor ſymptomata gonorrheœæ virulentæ quod per ſe morbum non conſtituit, & curatur phlebotomia, potu emulſionato, narcoticis, pitiſanis lenientibus, mucilaginoſis, fomentis emollientibus, nitro, ſemicupiis, &c.

4. *Satyriaſis hydrophobica*, Cœlii Aureliani.

Eſt & aliud ſymptoma multo gravioris morbi, ſcilicet hydrophobiæ obſervatum a *D. Rivalier Medico Lauſanenſi* apud *Boneti Sepulchretum*, & Græcis etiam cognitum.

In Hydrophoborum cadaveribus cavernoſa penis corpora inflammata bis notavit *Ill. Morgagni Ep. VIII. & LXI.*; nec non *Ill. Brogiani* venenum hydrophobicum ſenſit eſſe affine ſemini veſicularum imo & proſtatarum, quippe hoc venenum in mulieribus nymphomaniam excitaſſe viſum eſt: Vide *Ill. van Swieten Comm. de Rabie*

5. *Styriaſis neogamorum* Hatté Journ. de Med. Fevr. 1755.

Eſt ſpecies diverſa a præcedentibus 1. quod iſta aſſiduo coeundi deſiderio frequentiſſimaque erectione & ejaculatione ſtipetur; ita ut æger per plures menſes, ter vel quater in die coeat: 2. quod inde ſucceſſive marceſcat debiliſque & macilentus æger evadat, demumque in lumbaginem 16ma delaaatur.

XIV. NYMPHOMANIA; *Metromania* Sorani & III. Aſtrucii de morbis mulierum; *Nymphotomia* & *Symptoma turpitudinis* Mercati; *Melancholia uterina* Nenteri; *Hiſteromania* Boecleri Diſſert. 8.; *Theligonia* Ill. Linnæi de Tænia, *Furor uterinus* & *Tentigo* Latinis; *Andromania*, *Nymphocluia*, *Gynaicomania*, *Entelipathia* paucis; *Fureur uterine*.

Eſt hujus generis character in fœminis effrenæ veneris deſiderium.

Ratione audaciæ & impudentiæ differt ab Erotomania ſeu melancholia amatoria; an ratione ſexus, adeoque organorum diverſorum, genus diverſum ſit a ſatyriaſi, judicent alii.

Metromania eſt vox æquivoca & muſomaniæ ſynonymica, unde minus arridet. *Nymphomania*, quaſi mania clytoridis, vox eſt uſitatiſſima apud eos qui nomina conſarcinata, ſeu e pluriмis diſtinctis verbis compoſita repudiant, qualе eſt *furor uterinus*.

Hujus morbi gradus ſunt diverſi pro diverſis generibus a *Sennerto* habiti.

1. *Nymphomania ſalacitas* Sennerti de virginum morbis. L.

Huic expoſitæ ſunt virgines cum pubertatis ætatem, temperamento calido præditæ, lectionibus laſcivis, cantilenis, feſcenninis, adoleſcentum illecebris captæ potiſſimum quæ ſub ſeverioris matris legibus aut cœnobiorum clauſtris diutius vixere, quæ turpi maſtupratione incendicula veneris excitavere; in illis autem cupiditas a feſtiva alacritate; amaſiorum provocatione incipit; denegata vero venere, depoſito pudore, verba laſciva blanditiis erga viros admiſcent, aut limis oculis, geſtibus ſollicitant procos; interea domi mœrent, gemunt, anorexia, agrypnia vexantur, macreſcunt; idem accidit junioribus viduis, maritum impotentem aut frigidum expertis, nec puerperii labores paſſis.

Quæ vero pudori litant, maxime quæ virtutem & religionem cordi habent, illæ ob acrimoniam ſeminis & ſanguinis ac organorum genitalium ſenſibilitatem ſimili, ſed tacita veneris cupiditate incenduntur & eo ardentius acmiſurabilius flagrant, quo ardorem ſuum tegunt accuratius; inde mœror, agrypnia, anorexia, macies, pollutiones frequentes, quæ averſas a levibus culpis animas multum cruciant; novi puallam hujuſcemodi quæ ad ſui confeſſarii ſenis & putidi pedes proſtrata & acerrime ſuam calamitatem deplorans, interea hiſce invitis

ſe-

ſeminis profluviis erat obnoxia, a duobus annis his miſeriis cruciata & caſtimoniam mentis intemeratam ſervans: immane erat veneris deſiderium ſenſitivum cui conſtanter reluctabat voluntas.

Certum eſt matrimonium eſſe præſtantiſſimum in ſalacitate remedium, fruſtraque non raro auxilia medica adhiberi, ut phlebotomias repetitas, refrigerantia, potum humectantem, lenia cathartica, balnea, ſerum lactis, antivenerea ut nymphæam, portulacam, emulſiones, &c. hæc, ait *Zacutus*, etſi proficua, profuere nihil, & virgo his malis vexata demum in puteum ſe præcipitare cogitabat, cum demum maritus cui nupſit juvenis, robuſtus, & officio ſuo ſtrenue defungens ac cui tanquam ſanguiſuga illa adhærebat, optimam ipſi medelam attulit; brevi enim ea puella effloruit, revixit & priſtinæ ſanitati reſtituta fuit: *Zacutus Luſitanus de furore uterino obſerv.* 84. *libr.* 2.

2. *Nymphomania furibunda*; *Satyriaſis muliebris*, Amat. Luſ. Cent. XI. Obſ. 97. *Fureur uterine*, A C.

Eſt alter gradus hujus morbi in quo omni depoſito pudore, nimphomaniacæ notos, ignotoſque ad venerem ſollicitant, pudenda etiam denudant, & ex denegato coitu dictis aut pugnis recuſantes male habent; quæ prius erant caſtæ & decenter educatæ jam obſcœna verba proferunt, obvio cuique ſui copiam faciunt, atque laſſatæ potius quam ſatiatæ recedunt; illis non raro ob attactus impuros clitoris multum excreſcit, & irritatur, quod in regionibus calidis ſolemne eſt; frequens eſt ſeminis ejectio, vulva intumeſcit, & hiat, ardor eſt in abdomine, urina pauca & rubra: atque ſi hæc calamitas caſtis & monialibus accidit, tunc ob præfocatum mœrorem & occultam diutius mali cauſam ægrotant miſerrime, vel aut tarantiſmum & dæmonomaniam ſimulant, aut inſaniunt eo fine ut rus foras e cœnobio dimittantur, milleniſque in eo caſu utuntur ſtratagematis, aut demum ſe laqueo ſuſpendunt.

Similem morbum in femina viro utente obſervavit *Matthæus de Gradibus conſil.* 80. quæ ſtatim atque a viro conceperat, libera erat ab illo furore; aſt vero ſi intra unum aut alterum annum non conciperet, furioſa evadebat, ex appetitu veneris cum ventris ſonitu, delirio, tremore, &c.

Hunc vero morbum deliriis non accenſeo, quia delirium non eſt præcipuum ſymptomata, ſed veneris effrænis cupiditas.

Cadavera oſtendere clitoridem tumidam, ovaria ſolito majora, tubas Fallopii clauſas.

Præter remedia antiaphrodiſiaca laudatur a multis uſus cicutæ; verum quod genus plantæ hoc nomine intelligatur dubium eſt. Vide infra *Paraphroſinem a conio*.

3. *Nymphomania fervor uteri* Sennerti de furore uterino L.

Eſt alius affectus prioribus cognatus, quem *uteris fervorem* Antiqui appellarunt, quando nimirium univerſa uteri ſubſtantia incaleſcit, cum dolore, lumborum gravitate, horripilatione, faſtidio, urinæ ac fæcum ſuppreſſione, & fœmina coitum vehementer appetit, ſed ob dolorem venere uti pertimeſcit.

Differt ſiquidem hic affectus a prioribus, quod nec a ſeminis acrimonia, nec a libidine morali procedat appetitus venereus; ſed tantum a phlogoſi, aut fervore uteri ejus ſenſibilitatem adaugente.

In hoc quidem caſu præter phlebotomias, victum refrigerantem & humectantem, potus nitroſi, emulſiones, balnea, injectiones emollientes in vaginam, fomenta, ſimiliaque proficua ſunt.

4. *Nyphomania pruriginoſa*; *Pruritus uteri* Sennerti lib. 4. p. 2. ſect. 1. cap. 2.; *le Prurit de uterus* L.

Non ſemper uteri, ſeu potius vulvæ pruritus veneris appetitum effrænem conciliat; adeoque ille pruritus eſt a nymphomania ipſa diverſiſſimus; verum quandoque hujus libidinoſæ cupiditatis principium eſt, potiſſimum cum clitoridem obſidet materies herpetica acris, mordax, in fœmina aliunde ad venerem prona; cum autem hæc cupiditas nec a ſeminis acrimonia, nec a depravata voluntate; ſed a ſede diverſa affecta dependeat, diverſum eſſe affectum viſum eſt Medicis, ut *Sennerto*.

Curatio eadem eſt ac herpetis.

XV. TARANTISMUS; *Il Carnevaletto delle Donne* Baglivi; *Extro di ballare*; *le Tarantiſme*, *le Janon*.

Eſt morbus in Apulia endemius, cujus præcipuum ſymptoma eſt inexplebilis ſaltandi, aut choreas agendi cupiditas: dicitur Tarantiſmus a Tarantula, & ægri *Tarantati*, quia invaluit opinio hunc morbum a Tarantulæ morſu excitari, quod *Baglivus* judicat; nuper vero *Ill. Cerao Academia Neapolitana a Secretis* inficiatur.

Romæ capta ſunt experimenta cum Tarantulis; horum morſus dolorem excitat; dein tumorem liveſcentem, paucis poſt diebus cruſta nigricante obſitum; accedit ſomnolentia, cardialgia, vel cordis oppreſſio, & deinde dolores in ſingulis corporis articulis; ſed numquam ſaltandi vel neceſſitas, vel cupiditas demorſus inceſſit; hos diaphoretica vulgaria ſanant.

Tarantiſmus ante ſæculum decimum quintum a nullo Auctore memoratur, licet tarantulæ multo ante forent cognitæ; in Sicilia, Melita, Africa regionibus Apulia calidioribus ſunt multæ Tarantulæ, nullus vero Tarantiſmus, ait *Ill. Serao*, cui contradicit *S. Gervaſius*.

Apuli habitant ſub cœlo calido & ſicco, ſunt ingenio acuto, imaginatione vivida, temperamento melancholico, amore muſices, ſeu muſomania inſignes; Tarantorum plurimi fatentur ſe a nulla Tarantula demorſos unquam fuiſſe quantum meminerint; ſolus *Baglivus* ſcorpio Apulo, cæteri omnes ſoli Tarantulæ hunc mor-

morbum adſcribunt, ob præjudicatam opinionem, ut Aſtrologi aſtrorum influxui bella, & epidemias tribuunt.

1. *Tarantiſmus Apulus* Baglivi Tarantula. A.

Eſt morbus apud Apulos endemius, quem morſui Tarantulæ ob præjudicatam opinionem tribuunt cujus præcipuum ſymptoma eſt ſaltandi, aut choreas agendi, & modulamina muſica audiendi effrænis cupiditas.

Occaſionem huic morbo forte præbuit olim ſucceſſus muſicorum ſonorum ad excutiendam ſomnolentiam quam morſus Tarantulæ excitat; inde orta apud plebem opinio adhucdum vigens, muſicæ ineſſe eam vim quæ venenum Tarantulæ per ſudores a ſaltu excitatos abigat, verum & citra tarantulæ morſum, ac ſcorpionis vulnus his morbus, fervente cœlo, homines ad hanc veſaniam prædiſpoſitos, quavis data occaſione invadit.

Morbus ille chronicus eſt cum paroxyſmis acutis quolibet anno recurrentibus; paroxyſmus incipit a mœrore, ſolitudinis amore; quandoque furor, ululatus, veſtium indecora abjectio, in cœno volutatio, quorumdam colorum, ut nigri averſatio, aliorum amor; accedunt; omnes ab inſtrumentis muſicis pulſatis, potiſſimum a modulaminibus velocioribus, e ſomno & profunda mœſtitia excitati, & per triduum & ultra ſaltant ad ſudorem uſque, arborum ramos manu geſtantes & exagitantes, a diſſonantiis, aut ingratis modulaminibus pejus habentes, alta ſuſpiria trahentes, imo, ſi defuerit illud auxilium, in caro morientes: ſecus a ſonis harmonicis & ſibi gratis convaleſcentes uſque ad annum ſequentem; nam eo tempore quo primum affecti ſunt, paroxyſmus revertitur; quovis anno eumdem morbum experiri ſolent, & ſi non ſaltaverint toto illo anno aurigine, anorexia, febricula, anxietate cordis, aliiſque ſymptomatis vexantur.

Varietates hujus morbi, ſi *Baglivo* fides ſit, ſunt repetendæ a diverſis inſectis, quorum morſui tribuitur hic morbus.

a. *Tarantiſmus a Tarantula alba* mitior eſt, ex morſu dolor ventris pungens, diarrhœa, pruritus.

b. *Tarantiſmus a Tarantula ſtellata* pejor, inde dolor acutior, pruritus, capitis dolor, ſtupor, gravitas, horror totius corporis.

c. *Tarantiſmus a Tarantula uvea* peſſimus; inde ſymptomata ſtellatæ, & præterea tumor ingens, & dolor partis demorſæ, ſpaſmus, ſudor frigidus, aphonia, nauſea, meteoriſmus, &c.

d. *Tarantiſmus a ſcorpio Apulo* Baglivi.

Demorſi non vitiis palmites, ſed enſes nudos geſtare volunt.

e. *Tarantiſmus ſimulatus* Baglivi, cap. 7. *il Carnevaletto delle donne*.

Non a ſolo Tarantulæ morſu occaſio præbetur huic morbo, ſed etiam a chloroſi, ut obſervat *Baglivus cap. 7.* Multæ chloroticæ, ait ille, eadem fere patiuntur ſymptomata, quæ Tarantati, & conſueto more ſingulis annis ſaltando a chloroſi, & hyſteria immunes omnino evadunt.

Romæ, licet Tarantulæ deficiant, mulieres ac potiſſimum hyſtericæ & moniales Tarantiſmum non raro ſimulant, ſive amoris igniculis, ſive jactura rei familiaris, ſive aliorum malorum his proprium tædio afficiantur, ob aſſiduum mœrorem in melancholiam & diſperationem abeunt, eademque ratione omni muſicos concentu & choreis delectantur ſummopere. Citharistæ vero ſimulantes a veris Tarantantis dignoſcunt, ex eo quod veri Tarantati, vel leviſſimum citharistæ errorem in modulamine, & diſſonantiam acutiſſimorum inſtar muſicorum percipiunt, non vero qui Tarantiſmum ſimulant, aut qui a Tarantula demorſi non ſunt, ut cum *Baglivo* loquar; nec enim magis eſt ſimulatus qui a chloroſi, hyſteria, melancholica, nymphomania, &c., pendet, quam cui Tarantulæ morſus occaſionem præbuit, ſi *illuſtr. Serao* fidem adhibeamus.

2. *Tarantiſmus enteneaſmus; Enthuſiaſmus* Galeni; *Saltus Valentini*, ac *Saltus Viti* Fel. Plateri; *Chorea S. Viti* Sennert. Lib. I., P. II., cap. 17. non vero Sydenhami; Ægri *Enteraſtici* Herodoto.

Eſt furor ſaltandi quem divinitus immiſſum putant *Guillerinus Hiſtor.*, *Vincentius Bellovacenſis*, *lib. 26. cap. 10*, quem narrant anno 1012. ſexdecim viris & tribus fœminis accidiſſe ex imprecatione ſacerdotis, eo quod in cæmeterio choream duxiſſent. Similem morbum cauſis phyſicis tribuendum narrat *Fel Plater. in obſervat libr. 1.* de fœmina Baſileenſi, quæ per menſem fere ſine intermiſſione ſaltavit; imo cum ſedere cogeretur, geſtu, motuque corporis inquieto corpus veluti ſaltans agitabat.

In Circulo Sueviæ juxta Ulmam eſt templum Sancto Vito dicatum; eo multæ concurrunt mulieres circa Feſtum hujus Sancti quolibet anno menſe Majo, ibique ſaltu cum perturbatione mentis nocte dieque ſe exercent, donec ecſtaticorum inſtar corruant, qua ratione ſibi reſtitutæ ſanitati videntur, & nihil per annum ſentiunt: ſecus membrorum inquietudine, tenſivis artuum doloribus, una cum laſſitudine ſpontanea, & capitis gravitate torquentur, donec anno ſequenti organum muſicum quod in eorum gratiam hoc Feſto pulſatur, audiant. Hæc teſtis refert *Gregorius Horſtius obſerv. lib. 2.* Similis eſt puellarum multarum apud Gibbenenſes phantaſia, aut furor, cum Divæ Mariæ Feſtum recurrit, & eas ad aliquod Sacellum una aut altera leuca diſtans cum amaſiis & ſociis ineundum invitat animi recreandi, ad fidium ſonos libere ſaltandi, & longe a cuſtodibus genio ſuo indulgendi pruritus; illa delectamenta ſub velo devotionis licita tam ardenter appetunt plures, ut ab iis denegatis ægrotent; expertus loquor, his enim feſti interfui.

Paulo gravior erat affectus quem prope Courtray in Flandria obſervavit *Nicol. Tulpius* (*obſ. lib. 1.*) Homo erat vere miſer, volaticus & irrequietus, qui noctes ac dies curſitabat, ſubſul-

tu tam pernici, & agitatione tam perenni, ut ſudoribus diffluerET, nec niſi inevitabili dormiendi neceſſitate preſſus quieſceret.

Huc referatur inquietudo & œſtrum ambulandi ac ſaltandi, quo plures tum viros, tum fœminas exagitatas vidit *VVilliſius*, ut graviores moleſtias & lipothymias alioquin invaſuras effugerent. *VVilliſ. de morbis convulſivis*, *cap.* 7.

Vide quæ de melancholica ſaltante inferius referuntur.

Tarantiſmus muſomania.

Eſt veſanus muſices amor, unde denegata hæc voluptate mœror, languor, quandoque furor & inſania; conceſſa vero tranquillitas, lætitia animi, ſanitas. Si muſices cupiditas effrænis eſt, atque ſanitatem lædat, *muſomania* eſt; hic muſices amor omnibus fere innatus videtur, cum infantes in cunis vagientes, irrequieti, inſomnes, mirifice ab harmoniaca cunarum agitatione ſubleventur; hoc teſtantur de cura doloris arthritici *Bonetus*, iſchiadi *Athenœus*, epilepſiæ *Chryſippus*, phthiſeos *Deſault*, aliique innumeri referunt, circa quod legi meretur egregium opus *Lud. Roger. Doct. Monſpel. de vi ſoni & muſices jatrica* anno 1758. Ipſe non dudum inviſi adoleſcentem, qui in febre gravi quotidie remittente a cephalalgia veſpertinis horis in paroxyſmo revertente non levabatur, niſi ſono tympani bellici, quod ut pulſaretur amicos rogabat, a quo quidem ſono adſtantes fere capite dolebant, ille tamen adoleſcens minime muſomaniacus eſt, cum bene valet; ad hanc ſpeciem attinet inſania illa epidemica, ſed fugax Abderitarum, qua perciti fuere, dum agebatur Andromeda Euripidis, ex qua exuentes velut inſani jambica canebant, vociferabantur, & tripudiabant Perſeum imitantes, referente *Luciano*. Si ſole ſub ardenti, ut in amphitheatris Veterum, Tragœdiæ noſtræ *Opera* dictæ luderentur, non minor excitaretur apud nos veſania, nec deſunt hujus corybantiaſmi exempla quotannis dum Saturnalia celebrantur, necnon apud Taraſconenſes, & Aquiſextienſes, cum dies feſti ipſis ſanctiſſimi revertuntur.

Huc attinet obſervatio muſomaniaci relata *Hiſt. de l'Acad. R. des Sc. an.* 1707., *p.* 7. Quidam Muſicus hemitritæo detentus, ſeptima die delirio correptus fuit, clamans, territus, lachrymans, inſomnis decima die, paululum remittente delirio, quæſivit ut in cubiculo ſuo fieret concentus; acceſſere amici inſtrumenta muſica afferentes, & ad primos ſonos æger exhilaratus; præ gaudio lachrymas fudit, febris expers fuit toto concentus tempore quo finito recidit in priorem languorem; iterato remedio par fuit ſucceſſus; imo deficientibus muſicis, cantilena cujuſdam vetulæ ipſum ſublevavit; demum poſt decem dies repetiti concentus ſanavere.

Similis fere priori eſt obſervatio facta Aleſiæ, & *in Hiſt. de l' Acad. R. des Sc.* relata *anno* 1708. quidam choreæ Magiſter gibbus, nomine Maſſon, ſimili morbo acuto laborans cum delirio, ſuaſu Dñi de Mandajors, Acad. Reg. Numiſmatum Socii, qui antecedentem hiſtoriam legerat, idem remedium adhibuit; ridebant adſtantes quod fidicem ad ægrum furioſum accerſeretur, & variis ſanis eum obtunderet, cum æger, contra omnium exſpectationem, tranquillitatem recuperans, in lecto corpus erigere, & dulcedine ſoni captus modulamina brachiorum & capitis motu imitari cœpit; poſt horæ quadrantem quo duravit ille concentus, æger, antea a ſomno alieniſſimus, placide obdormivit, ſudavit, & ſanus evaſit.

4. *Tarantiſmus Tingitanus; le Janon.*

St. Gervais in libro cui titulus eſt *Mèmoires hiſtoriques*, refert aput Africanos, Tuneti ſcilicet, endemium eſſe Tarantiſmum ſpontaneum, ſeu a nullius inſecti morſu dependentem, mulieribus potiſſimum familiarem, quo ad ſaltandum, & choreas agendas impelluntur, & huic morbo nomen eſt *le Janon;* hos quidem motus tanquam convulſivos Auctor reputat; verum veroſimile eſt, eos ejuſdem generis, ac quos vere tarantati apud Apulos edere ſolent.

In oppido *Donzere* dicto apud Delphinates idem mox invaluit in curando anthrace, ac olim in oppido *Roquecourbe* juxta Caſtres, ſcilicet inciſo tumore, & appoſito ſale, aceto ac pipere, æger ad ſaltandum & choreas ducendas per biduum, tintinnabulorum ſono, & amicorum exemplo incitatur.

XVI. HYDROPHOBIA; *Hydrophobie*, *Rage.*

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt incredibilis potulentorum omnium averſatio.

Rabies, Græcis *lyſſa*, eſt apud lupos & canes morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt vim ſibi aliiſque inferendi effrænis cupiditas; Lupi ſcilicet rabidi obvios omnes mordent, ſed non ideo ſunt hydrophobi; conſtat ſcilicet repetita apud Gallo-provinciales experientia, canes lupoſque rabidos bibiſſe, manducaſſe, flumen tranaſſe, ut olim Marologii & bis Forolivii obſervatum, adeoque nec cibum nec potum averſari; aſt in homine, quem canis lupuſve momordit, præcipuum ſymptoma eſt aquæ, aeris, lucis averſatio, cui rariſſime ſupervenit bibendi cupiditas. Rabiei ſpecies plures aſſignari poſſent, ut *rabies canina* quæ morſu propagatur, & in homine eſt hydrophobiæ accidens; *Rabies maniaca*, *Rabies demonomaniaca*, quæ ſunt accidentia maniæ, vel dæmonomaniæ, nec diverſum ab illis genus conſtituunt.

1. *Hydrophobia vulgaris; Phrenitis latrans* Democratis; *Aerophobia*, *Panoophobia* Cælii Aureliani: *Rabies Canina* Boerhaave; *Hidrophobia contagioſa* Brogiani de Venenis p. 102. Ægri *Hydrophobi*, *Pheugydri*, *Aquifugæ*, *Rabioſi* &c.

Ille morbus, Græcis prætervifus, truculentiſſimus, ſæpius ex animalis rabidi morſo communicatur; raro ſponte febribus ſuperveniens, unicum utplurimum lethalem & brevem paroxyſmum obtinet, verum ejus venenum diu & cir-

citer quadraginta dies in corpore latitat ante nuam evolvatur ; contagioſus eſt, ſalivæ ſcilicet interventu per morſum, linctum, baſia a corpore in corpus tranſmittitur a canibus, lupis, felibus antea demorſis, aut ſpontaneam hydrophobiam patientibus.

Hujus hiſtoriam in *diſſertatione quæ anno* 1748. *præmium Academiæ Toloſanæ reportavit*, fuſe tradidi ; idcirco his paucis ſumma capita attingere ſufficiet.

Venenum hydrophobicum duplici materie conſtat, una fixa, mucoſa, altera volatili ; utraque in glandulis ſebaceis faucium, œſophagique paratur, colligiturque, ſive venenum ſalivam immediate affecerit, ut accidit celebri *Baldo*, qui caniculam rabidam oſculatus eſt antequam eam occidendam mitteret, necnon his quos in facie lupi ſauciant ; ſive venenum aliis partibus infuſum fuerit, quod morſu, imo linctu evenit, modo tamen dentium mucus & ſaliva non deterſa omnino fuerit, ut accidit cum trans veſtes craſſas, lanatas, quiſpiam a cane mordetur ; ſaliva venenum infert vulneri utplurimum craſſam, quod ibi loci fovetur, exaltatur, reſolvitur per menſem & ultra, vulnere interea cicatricem cito inducente, & præmorſo, niſi æger timeat eventum, bene ſe habente : ſi vero venenum immediate ſalivam infecerit, illud intra paucos dies evolvitur, & hydrophobia accedit, ut accidit illis qui in facie vulnus acceperunt ; inde enim chrymæ, ſaliva ducuntur cito ad œſophagum. Apud eos vero qui in locis ab œſophago diſſitis morſum paſſi ſunt, venenum non evolvitur, niſi poſt menſem & ultra, rariſſime poſt annos ; tunc vero vulnus antea ſanatum dolet, rubet, intumeſcit, ardent partes demorſæ, linctæ ; æger fere ſemper oblivioni mandatum infortunium ſuum in mente revocat ; imo refricatio hujus veneni evolutionem accelerat ; inde utplurimum mœror, triſtitia, cibi & potus negligentia, tunc autem ſive timeat, ſive non, angina quadam ſpecies eum divexat, potum, utcumque ſitiat, deglutire recuſati, ſalivam etiam ſuam horret ; incredibili quadam antipathia, adverſus omnia liquida ori, aut etiam oculis oblata, afficitur, cujus rationem ipſe non intelligit ; nulla hactenus in pulſu mutatio, nullum virium detrimentum ; æger, ſi animo miti ſit, & ingenue educatus, maxime vero ſi infans, placide potum renuit, lac a nutrice oblatum recuſat, fruſtra bibere conatur, cibi etiam lobulos raptim & cum ſumma difficultate devorat, & nemini minitatur ; ſi vero ruſticus, aut minus mollis indolis, diriora patitur ſymptomata, maxime ſi diram quæ imminet mortem, & quæ de rabidis vulgo feruntur non ignoret, is ſcilicet quadam obvios omnes mordendi prurigine tenetur ; quotquot videt, tot fingit amphoris armatos hoſtes, qui eum ad bibendum cogant : ægri ad aquæ, aut amphoræ nomen exhorreſcunt, ſalivam longe expuunt, imo vel minimum flatum aut ventum pertimeſcunt, raro febricitant, rarius delirant, plurimi devotas preces ad Deum fundunt, ſimulque amicos monent ut ſibi conſulant, ut manibus vincula injiciant, at a morſu & ſputo ſuo caveant, & intra unum, alterumve diem convulſi, turbati moriuntur.

Paulo poſt obitum ſecta cadavera horrendum fœtent, venter intumeſcit flatu, ichor viridis ſtomachum notat, maculæ atrorubræ œſophago ſunt inuſtæ, cruor fluxilis paucus in venis, viſcera ſicca, arida ſunt, nec mirum, cum per biduum, triduumve æger omni potu abſtinuerit. Animalium rabidorum carnes comeſtæ, excepta forte gula, aliis hydrophobiam intuliſſe non conſtat ; jecur ipſum pro hydrophobiæ antidoto multis laudatur ; veneni ergo ſedes in œſophago fixa videtur.

Phænomena intelliguntur, ſi ibi loci ſupponamus humorem calcis vivæ inſtar cum ſaliva & aqua aſſumpta effervеſcere aptum, & cujus energia cauſtica dilutione extricatur ; hinc dyſphagia atrox, nauſea, gingivarum pruritus, exſpuitio, &c.

Si itaque hydrargyrum, affinitate qua gaudet, adhæreat muco faucium, & illius excretionem promoveat, illud hujuſce veneni in his glandulis præparationem impediet, exaltationem a mora pendentem arcebit ; eliminationem promovebit, forte huic adhærendo illud concentrabit, ut acidum marinum ſublimati corroſivi corrigit hydrargyrum, involvit in aquila alba.

Multiplici obſervatione a viginti retro annis conſtat homines a rabidis demorſos, maturo & conſtanti hydrargyri uſu ab hydrophobia antequam accedat immunes evadere ; hoc docent obſervata clariſſ. *Deſault Burdigalenſis*, *Darluc Foroli-vienſis*, *Fratris du Choiſel Jeſuitæ*, qui in Pontichery trecentos hac methodo ſervavit, mea demum pluries a quatuordecim annis repetita ; cum ante hocce inventum neminem vere hoc veneno infeſtum convaluiſſe vulgo creditur.

Ex diverſis hydrargyri præparatis, forma turbith, cinnabris, &c. præſtantiſſima eſt pomata vulgaris Neapolitana, cujus drachma quantocius vulneri & viciniæ eſt inungenda ; imo ſi tempus urgeat prima vicæ ſemiuncia, dein ſingulis diebus ægro e balneo exeunti iteranda eſt inunctio unius, alteriuſve tantum drachmæ, quod repetatur per quindecim, vel viginti dies, ita ut æger ad ſummum pauca ſputa, plura quam pro ſolito more ejiciat ; ea vero ſervatis ſervandi, ſub victu refrigerante & humectante, vitando aerem frigidum, diro huic morbo præcavendo ſufficiunt. Plura vide apud *Ill. Van. Swieten*, *Commentar. in Aphor. Boerhaave*.

In acceſſu hydrophobiæ moſchos ad gr. xvj. datur cum ſucceſſu, cum vel ſine cinnabari gr. xxiv. & aqua vitæ, ſudorem & ſomnum procreat. Hungari ſuadent ſcrupulum ſcarabæi Maja-

lis vorandum ad ciendam hæmaturiam quam in hoc morbo ſalubrem dicunt. *Heiſterus* pejus auhuc conſilium ſuadet ut vulnus recens ore ſugatur. Scarabæus Maialis eſt *Meloe proſcarabæus Linnæi*.

2. Hydrophobia ſpontanea.

Ea eſt quæ citra ullum contagium oritur potiſſimum in hemitritæi ſpecie qua affectos *phreniticos Brachypotas Hippocrates* nuncupat; paucæ vero ſunt hactenus hujus morbi hiſtoriæ; de quibus videſis *Journ. de Med. de Vandermonde*.

Hanc *Lycanshem* Græcorum eſſe putat *Ill. Brogiani*; oritur autem vel ſine morbo prægreſſo, ut bis vidimus Monſpelii, vel a calore itineris referente *Un Laurens*, vel a commotione capitis, *Journ. de Med. Fevr.* 1766., cum cephalitide ab ictu capitis, *Eſſais d'Edimbourg*, a potu aquæ frigidæ æſtuante corpore *Kockleurs* a *Morgagnio* citatus, vel ſupervenit in acceſſu epilepſiæ quam fugacem bis vidit in ſuo ſervo *Ill. Vandollius Mutinenſis Archiater*, ex epilepticæ filiæ morſu matrem in hydrophobiam incidiſſe teſtatur *Malpighius*, & *Journ. de Medecine Avril* 1761., in typho hydrophobiam ortam refert *Salmuth. Cent.* 2., *Obſ.* 52., necnon *P. Borrellus Caſtrenſis Cent. III*, *Obſ.* 38., in cynanche morbilla fugacem referunt *Act. Ac. Nat. Cur. T.* 3., *Obſ.* 205., in peripneumonia *Journal Encyclopedique*, *T.* 13., in amphimerina cynanchica & in gaſtritide, *Eſſais d'Edimbourg*, *T. I.*

Datur itaque alia primaria, alia, ut ajunt, ſymptomatica & deuteropathica. Spontaneam eſſe periculi plenam teſtantur aliquot obſervationes; interea quæ gaſtritidi ſupervenit uberrimis phlebotomiis ſanata fuit; hydrophobiam ſpontaneam & periodice recurrentem quæ lethalis fuit citat *Mead*: fugaces & ſymptomaticæ illæ hydrophobiæ, ut quæ paroxyſmum epilepſiæ, quæ anginam comitantur, periculi expertes viſæ ſunt; qua methodo tractari debeant ſola docebit ſerior experientia; an contagioſa ſit per morſum? hoc duæ obſervationes ſuadere videntur. Quidam, nomine Matthæus, cum anatem amore percitum vexaret, ab illo demorſus fuit in labiis, collo, pectore; partes inflammatæ & cito gangræna affectæ fuerunt, unde mors; ipſe furor itaque morſus quaſi venenatos excitat.

Collatis fere omnibus Recentiorum ſcriptis de therapeia hydrophobiæ, nequaquam aſſentiri poſſum *Illuſtribus Viris Nugent* & *Le Camus*, qui litus mercuriales, tot curis celebres, toties & feliciter adhibitos, dimittere volunt: experientia, quæ ſola Practicos ducere debet, docuit ab anno 1747. ex quo methodus *Cl. De Sault Med. Burdigalenſis* in noſtra Diſſertatione ob præmium Academiæ Toloſanæ fuit latius ebuccinata, quadringentos ſaltem homines ab animalibus rabidis demerſos, quorum fere nullus antea hydrophobiam & mortem effugiſſet, a litu mercuriali in tuto fuiſſe collocatos, cum unicum citetur a Neotericis exemplum mulieris quæ ope antiſpaſmodicorum ab hydrophobia libera evaſit; illud autem exemplum, ſi non pro litu mercuriali, ſaltem pro mercuriali, medicamine, cinnabari ſcilicet pluries repetita, æque militat ac pro antiſpaſmodicis: illa quidem mulier jam ad hydrophobiam devenerat, quod mirum, cum ab ea convaluerit; ſed præter duo exempla a *Cl. De Sault*, totidem a *Jeſuita du Coiſel* citata *Journ. de Med. Aouſt.* 1756., aliquot hydrophobias ſuperatas, ſeu horrorem aquæ, ſpaſmos furorem, hydrargiroſi ſnblatos videre *Clariſſ. Darluc*, *Cavalier Medici Gallo-Provinciales* in ægro dicto *Beuf*, & in Johanne Delphinate, qui ſimiliter convaluere, & in quatuor rabidis quos curabat *Clar. Hom Chirurgus Divionenſis*, qui tamen deinceps obiere.

Vera methodus curandæ hydrophobiæ conſiſtit in ea mercurii adminiſtratione cito poſt morſum inſtituta, & quindecim ſaltem diebus continuata, antequam menſis a morſu elapſus ſit, cum æger in facie vel capite læſus eſt, & per menſem perſeverante in caſu morſuum partes extremas afficientium; quippe docet obſervatio, ut in *noſtra Diſſertatione* olim monuimus, multo citius a morſu ſupervenire lethalem aquæ metum, cum facies vel caput vulneratum eſt, quam cum manus & pedes; terminus hydrophobiæ in primo caſu, obſervante *Ill. Darluc*, eſt ut plurimum unus menſis, aſt in ſecundo ad tres menſes & ultra extendi conſuevit. Qui itaque in primo caſu ultra dimidium menſem caruerunt litu mercuriali aut parciorem ahibuere, in tuto minime ſunt; atque ſi tunc temporis brevitatem temporis ſuperſtitis velimus iterata & largior mercurii doſi, vendicare, metus eſt ne æger ab hydrophobia ſanatus, febre, ſudore, ſpaſmis, ptyaliſmo, viſcerum & capitis inflammatione correptus, dein pacate, ſeu citra ullam rabiem & aquæ horrorem moriatur, ut ſexies factum eſſe novimus, tum in Gallo-Provincia, tum in Burgundia; cum autem æger ſerius implorat auxilium Medicum, neceſſum eſt parum tutum, ſed unicum quod ſupereſt remedium tentare; ea lege *Sapientiſſimus D. Darluc* magnam pomatæ Neapolitanæ copiam fecit quatuor ruſticis in facie a lupa rabida demorſis, vigeſimo quinto a morſu die, quibus itaque hydrophobia proxime imminebat: inter quos duo, qui totum corpus hydrargyro ſibi innunxerunt procul a Medico, in furorem acti, & poſt triduum uberrimo ptyaliſmo medio in nemore expurgati, tamen contra omnium ſpem convaleure, ut ſcripſit ad me *D. Cavalier*.

Altera lex eſt ut, cum ſufficiens tempus ſuppetit, & primis a morſu diebus accerſitus Medicus, more *Cl. de Sault*, *Du Choiſel*, *Bercrand Maſſilienſis Medici*, quem uſque ſecuti ſumus & olim deprædicavimus, exigua doſi pomatæ Neapolitanæ, ad drachmam ſcilicet, alternis diebus, interpoſitis ſi commodum ſit balneis, illinatur, ut hydrargyrus pacatiſſime omnes corporis mæandros pervadens, ſine tumultu

& in-

& inflammationis metu, venenum ubique extinguat, quod in ſyphilide curanda duplo tamen majori doſi, ob prægreſſas præparationes ægri, inſtituere conſuevimus, adeoque ea lege ut ſenſibilem ptyaliſmum vitemus, quo ſcilicet ſit ut hydrargyrus citius quam par eſt extra corpus delabatur. Quicumque has duas regulas ſecuti ſunt, nullo excepto, ut demorſi in facie vel capite, quantum mihi hactenus notum eſt, evaſere. Huic methodo inſiſtens poſt laudatos Auctores, multoties vidi a canibus, ab aſina rabida, a fele rabida demorſos a periculo liberatos eſſe; & quod majus eſt, non ſolum a canibus & in artubus, ſed etiam a lupis rabidis & in facie, demorſos quamplurimos curavit & ſanavit *Ill. Darluc*, qui neminem hujuſce conditionis ultimæ demorſum unquam vidit ſine litu mercuriali ſanatum; vidit autem duas hydrophobiæ epidemias, in quarum prima anno 1747. viginti ſeptem homines, & in ſecunda duodecim anno 1651. demorſi ſunt Forolivii in Gallo-Provincia, præter multos alios ſporadice hoc viru contaminatos.

Uſus turpethi mineralis, panaceæ, aquilæ albæ, forte & ſpiritus antivenerei, certe utilis eſt; ſed multo minus tutus, ſaltem uſus turpeti, quam litus mercurialis; hydrargyri moleculæ quæ a vaſis cutaneis accedunt ad maſsam ſanguinis vaſa omnia minimæ prætereunt; ſi vero via chyli ad cor accedant, inde ob gravitatem ſpecificam maximam, juxta hydraulicæ leges, vaſcula tantum majora in axis majorum directione poſita, lateralibus inſalutatis, penetrant: & turpethum minerale, utpote emeticum energeticum, ſtomacho inflammationi proximo, niſi mature, & ad granum unum in mulieribus, aut duo tantum in viris, more *D. Bertrand.* adhibeatur, nec pluries repetatur, poteſt inferre ſtrages non hactenus cognitas, qualis eſt paraplegia lethalis quater obſervata in hac methodo. Quod antiſpaſmodica ſpectat, ut moſchum, camphoram, opium, ſuccinum, ea parca doſi præſcripta minime ſpernenda ſunt, maxime cum ſuperveniente aquæ horrore nullum aliud ſupereſt perfugium; aſt multo tutius in prophylaxim, quam ea medicamina, adhibetur hydrargyroſis.

Hydrophobis in furore conſtitutis oculi noctu lucent, ut felibus, quod *Ill. Darluc* teſtatur, & ultra mediam noctem Brunellæ hydrophobæ opem ferens *D. Cavalier Medicus* Forolivii obſervavit; inde roboratur quam olim tradidi de fluido nerveo electrico ſententia, meaque de hydrophobia theoria, quæ admittit in hoc morbo fluidum illud in phoſphoricam activitatem exaltatum.

Numquid ea activitas phoſphorica fluidi nervei a vehementi affrictu concitatur in œſtro epileptico, venereo, phrenitico, in fervore febrium ardentium, in phlegmaſiis ſupra citatis? nonne epilepſia parva eſt in œſtrovenereo, quo vigente hieme excandeſcunt feles, quo tempore leviter fricatæ ſcintillant undique, & oculis ſolito intenſius lucent; æſtate pluries accidit hydrophobia ſpontanea luporum quam tempeſtatibus tempeſtatis ob calorem, quo fluidum nerveum magis electricum evadit, modo ventus auſtrinus deſit: vigente hieme lupi hydrophobi etiam evadunt, nec non feles, ob vim electricam tunc temporis vehementionem. Sed de his in hypotheſium ſphæra contentis hic agere locus non eſt.

ORDO TERTIUS.

DELIRIA.

RAtio eſt facultas percipiendi nexium veritatum univerſalium; inde homo dicitur animal rationale, quod cum ætatem ſufficientem attigit, capax eſt hunc veritatum nexum percipiendi, ſeu quod idem eſt propoſitiones generales veras & abſtractas ex pluribus individuis concretis obſervatione compertis valet effermare: *Intellectus* enim quo pollet homo eſt facultas abſtractum in concretis pervidendi, ſeu ideas generales efformandi, cum bruta nil cernant niſi in individuo ſeu in concreto, unde veritates univerſales, quales ſunt elementa ſcientiarum, capere nequeunt.

Ratiocinari eſt ea duabus propoſitionibus terminum communem habentibus, tertiam elicere; hoc præſtant homines etiam in rebus intellectualibus, ut circa virtutem, vitium, ſanitatem, ægritudinem generice ſumptas; bruta vero bonorum vel malorum ſenſitivorum ideam ſenſu retinent, & ſimilia in ſimilibus circumſtantiis exſpectant, quæ exſpectatio eſt quid analogum humanæ rationi, & vulgo *inſtinctus* dicitur aut *ſenſus communis*, nam ſenſus ſeu facultas percipiendi impreſſiones objectorum præſentium fere ſufficit cum memoria, ad hanc ſimilium eventuum exſpectationem.

Moroſi hoc inſtinctu minime deſtituuntur, & mala ſenſitiva non ſolum percipiunt, ſed & quædam præ aliis impenſe appetunt, & proſequuntur, atque in hoc errant quod organorum extra cerebrum poſitorum vitio ſeducti, bona hæc ſenſitiva intellectualibus multo majoribus anteponant, ut nymphomaniacæ illecebras veneris caſtimoniæ, famelici alimenta temperantiæ, denique pro bonis ſummis & realibus exigua & apparentia ſumant ac proſequantur; interea ex eo ſolo inter deliros non numerantur, quia animæ ſedes, ſcilicer cerebri medulla, non vitiata eſt, adeoque ipſis cupiditatibus morboſis reſiſtere poſſunt, ac ratione qua pollent, ac libertate qua fruuntur, errorem ſuum corrigere potis ſunt; verum deliri cerebrum habent læſum tum in toto tum in parte, nec proinde ipſis poſſibile eſt ſuum errorem agnoſcere, nec agnitum emendare; illi quorum encephalus totus afficitur fere ut maniaci inconcinne de pluribus diverſiſſimis objectis judicant & exrant; melancholici vero, quorum medulla ce-

cerebri in parte tantum vitiata eſt, de uno aut altero delirii ſui objecto peſſime judicant, in aliis ſæpe recte cogitantes, ingenioſi & acuti.

Præterea moroſi quidpiam bonum eſſentialiter & conſtanter appetunt, aut malum averſantur quoddam præfracte, & in hoc moroſitas conſiſtit; ſalvum tamen remanet rationium, niſi delirium cum moroſitate complicetur; aſt delirantes etiamſi quædam avide appetant, aut ſine ratione averſentur, interea plures circa indifferentia errant, ut qui ſe cereum, figulinum, vitreum caput geſtare, ſe Reges eſſe, aut equos, aut Deos reputant; illi de his aliiſve ſubjectis absurda, minimeque ſibi cohærentia deblaterant, aut multa perpetrant quorum motivum in ſanorum mentem nunquam fere venire poteſt: ſic maniacum vidi, qui per quadraginta dies cibum & potum recuſabat, ſolo tabaci fumo contentus, nec ſuæ abſtinentiæ ullum motivum afferebat; idem filiæ ſuæ trienni pollicem cultro abſcidit, nec eadem die hujus vel meminerat, vel pœnitebat, & ſciſcitantibus aliena omnino reſpondebat.

Fingite concentus cujuſdam Rectorem & Præſidem, qui non ſolum diverſorum inſtrumentorum ab aliis pulſatorum ſonos percipiat, ſed etiam quos ipſe in clavicymbalo aut organo eccleſiaſtico pede, manuve producit, regiſtris, ut ajunt, omnibus eductis; ille ſi mentis compos, liber, & nullis aliis negotiis diſtractus, ſonoram harmoniam, & ſi quæ ſit, minimam diſſonantiam facile percipiet, omnium partium actionem ſapienter moderabitur & diriget; talis eſt anima in ſtatu ſano, dum præeſt machinæ humanæ recte conſtitutæ; verum ſi inſtrumentorum, quibus utuntur ſocii, chordæ ſint male ad concentum aptatæ, vitioſæ, inſtrumentaque ipſa male diſpoſita, ſive inſtrumenti cui præeſt regiſtra quædam ſint clauſa, ut ſi organa auditus, memoriæ, imaginationis ferientur, aut ipſe alio diſtractus, impoſſibile eſt rectum & jucundum concentum fieri; deficiente præſidis regimine, omnia confundi & perperam miſceri neceſſum eſt.

Talis eſt confuſio in regimine actionum liberarum apud delirantes, licet plures ex actionibus naturalibus, v. g. vitales pacate & concinne exerceri pergant, quæ ſcilicet non actualem præſidis ſyſtematis nervei attentionem exigunt, ſed veluti ob longam ejus aſſuetudinem ab ipſo inſcio fiunt, ut fidicen inſcius capite & pene menſuram denotat, interea dum modulaminibus diverſis excitandis eſt intentus.

Delirium a *Boerhaave* definitur *ortus idearum non reſpondens objectis externis*, *ſed interna cerebri diſpoſitioni*; a *Pitcarnio inſomnium vigilantium*. Hallucinatio error eſt qui a vitio cerebri non pendet, ſed a prava organorum externorum diſpoſitione, ut in vertigine, ſuffuſione, & error ille differt a moroſitate, ut pica, ſatyriaſi, quod non notabilem & conſtantem ſecum inducat appetitum vel averſationem: delirium vero pendet a vitioſo cerebri ipſius ſtatu, & non niſi conſequenter ad ejus vitium ipſi hallucinatio aut moroſitas ſæpius adjungitur.

In ſtatu ſano animæ, qualem depinximus dum de concentus præſide agebamus, omnes actiones & ideæ, indeque pendentes appetitus & motus, determinantur, & a circumſtantiis externis, & a ratione ac memoria veritatum, vel præceptorum univerſalium cuſtode: unde fit ut omnia recte percipiamus, abſentia imaginemur, præteritorum recordemur, futura prævideamus, omnia bona malave ad recti judicii ſtateram libremus, ſicque omnes ideæ & actiones ab his principiis internis & ſimul externis determinentur. Verbo, datur conſenſus inter externas circumſtantias, & notiones acquiſitas boni & recti; unde determinatur quid in quavis circumſtantia ſentiendum, appetendum, & agendum ſit.

Deeſt ille concentus in omni veſania, nam *hallucinati* imaginantur & percipiunt quæ non ſentiunt; *moroſi* loco voluntatis ab appetitu ſenſitivo diriguntur; *deliri* brutorum inſtinctu, non regimine rationis, ducuntur, & fiunt ſimiles equis & mulis quibus non eſt intellectus, ipſis etiam pejores, ſi ſimul gravibus pathematis aut moroſitatibus agitentur. In amentia fere nulla ſunt pathemata, nec triſtia, nec hilaria; in melancholicit triſtia ſunt, in maniacis vivida ad audaciam & iracundiam vergentia.

In phrenitide, paraphreneſi & cephalitide parexia acuta inflammatoria eſt, unde differunt hi morbi a veſanis quibuſcum ratione delirii conveniunt; in his morbis eſt infarctus vaſorum corticalium & medullarium cerebri aut cerebelli, atque impetus ſanguinis in ea vaſa & inde orta neurolymphatica excitat medullarium fibrarum pulſationes, diſtenſiones inſolitas objectis externis non reſpondentes, inde ideæ inconcinnæ, hallucinatio, moroſitas & delirium, quod ſedato ſanguinis impetu, reſoluto vaſorum infarctu, utplurimum cum ipſa pyrexia intra aliquot dies evaneſcit.

In paraphroſyne etiam fugax eſt utplurimum delirium, febris cujuſdam ſæpe comes, aut veneni effectus. Verum in mania, melancholia & amentia, conſtans, diuturnuſque eſt error mentis, nec a fugaci fluidorum vitio, ſæpius vero a ſolidorum ipſorum labe dependens, unde medelæ difficultas ſumma: morotrophia his ægris non ſanandis, ſed tantum fere cuſtodiendis & nutriendis dicata, hanc difficultatem ſatis teſtantur.

Ratiociniis, monitiſque Philoſophicis hos veſanos aggredi foret operam oleumque perdere, aut ſurdo canere, quos ad medicamina, vel alimenta neceſſaria ſumenda minis & verberibus cogere non raro opus eſt. Hi ſoli ſunt ægri apud quos morbus non eſt moleſtia, ſeu qui ſuam ægritudinem non ægre ferunt, nec de ea conqueruntur: non mirum itaque ſi ad ejus ſanationem concurrere recuſent, forteque Medicis fauſtum eventum ſortitis reſponderet mania-

niacus, ut reſpondit ille, de quo *Horatius: Pol me occidiſtis amici*. Interea adeo triſtis eſt ac turpis ille morbus, ut, ſi non ægrum, ſaltem parentes, amicos & cives omnes ſibi obſtringat Medicus, qui inſanum ad rationis viam reducit.

XVII. PARAPHROSYNE; *Delirium* Latinis; *Temulentia* Platero; *Mentis alienatio*; Gallis *Delire*, *tranſport au cerveau*, *alienation d'eſprit*.

Eſt fugax & ſæpe febrile delirium, unde a mania, melancholia, aliiſque morbis conſtantibus diverſum, nec non a phrenitide, paraphreneſi, ſynocho & typho, quorum ſæpe comes eſt, ut pars a toto diſcrepat.

Oritur ut plurimum ex tali vitio cerebri quod valet certas æhſteterii (*a*) fibras diſtrahere, ſuccutere, unde determinatæ in mente exſurgunt ideæ objectis externis non reſpondentes, ex quibus tamen omnes appetitus & actiones determinantur.

Vere ſomnium eſt vigilantis; ſomno detenti minime poſſumus phantaſmata quibus detinemur abigere, & errorem corrigere: aſt ſtatim atque evigilamus viſis & auditis objectis ambientibus, atque iis cum objecto ſomnii collatis errorem noſtrum agnoſcimus dum ſani ſumus. Verum in paraphroſyne nec omnino evigilamus, ſed tanta eſt impreſſio facta in emporio, ut eam inde exortam minime abjicere poſſimus, unde ea idea vehementer percuſſi, conſequenter appetamus, averſemur, judicemus, & actiones omnes dirigamus; nemo eſt qui inter ſomniandum, terrore v. g. percuſſus, ſi expergeſiat, paululum has ideas non rejicere poſſit; verum ſi ſomno iterum indulgeat, illa phantaſmata nobis invitis iterum menti obverſantur; ita ut pluries hanc luctam inter ſomnium & libertatem intra horam experiatur. Si itaque febricitans talem in vaſis ſauguiferis infarctum patiatur, ut certam ideam alte infixam non poſſit amovere, quæque impreſſiones forinſecus advenientes ſuperet, is fruſtra objecta externa percipiet, ea prætervifurus aut mox in inſomnium etiam interdiu relapſurus, atque ille paraphroſyne laborare ſeu delirare dicitur.

1. *Paraphroſyne temulenta*; *Delirium ex narcoticis*, *venenis dementantibus*. *Temulentia* Plateri. B.

Eſt illud delirium quod ex liquoribus fermentatis, ut vino, cereviſia, horum ſpiritibus immodice hauſtis, forma potus, vaporis, balnei, clyſmatis, &c. oritur. Horumce ſpirituum energia fluidum nerveum in cerebro mire exagitatur, inde millenæ ideæ turmatim exortæ in anima; verum ex illis quædam ſunt cuique magis familiares; quæ proinde nos magis afficiunt & delectant, iis proinde fortius adhæremus & acquieſcimus, unde cujuſque mores & ingenium in temulentia declarantur; iracundus exardeſcit, amaſius ſuſpirat, nulus a circumſtantibus objectis quibus vix afficitur ad ſimulandum determinatur, unde vulgo dicitur: *In vino verjtas*.

2. *Paraphroſyne a venenis*. D.

Datura Methel, Du Guid Eſtimburgenſis, *Diar. Medic. Novemb.* 1757.

Decoctum trium fructuum in lactis pinta jejune hauſtum a robuſto ſexagenario induxit ſequentia ſymptomata.

Illico vertigo & vacillatio ut in ebrietate, ſenſuum omnium obſcuratio, nulla nauſea, lectum æger petit; lingua & os aridiſſima, balbuties; immobilis fuit, muſſitavit, delirare viſus eſt in geſtibus, genubus flexis; brachia tendens, & aliquid inquirens, oculi graves; triſtes; dein aphonus, tranquillus, ſine pulſu, artubus reſolutis, per ſex, ſeptem horas ſtupidus, dein furibundus ſe jactabat in lecto, infinita ſigna adſtantibus non intellecta edidit, tranquillus dein ac eodem veſpere omnino ſanus evaſit.

Datura ſtramonium, ſeu pericarpiis erectis, in Occitania vulgaris, ſuppeditavit decem ab hinc annis latronibus venenum, quo nefarii per aliquot annos uſi ſunt; ſemen ſcilicet contuſum in vino infundebant, ſed qua doſi neſcio; majori ſcilicet qui bibunt venenum, pereunt, & plures ſic interemptos vidi vel audivi; minori doſi paratum vinum ore aſſumptum intra pauca minuta hominem ſomno tradit, quo tempore a furibus ſpoliatur, dein intra paucas horas ſomno excuſſo, æger veſanus, demens, millenis minime injucundis deliriis agitur, mutus utplurimum & geſtibus appetitus ſuos demonſtrans, ſine nauſea nec cardialgia, deinde per multos dies oberrat phantaſmatis ſuis detentus, hilaris, ac demum ad rationem redit, ſed debilis ad progreſſum & veneri impar; hæc in pluribus vidi, viderunt etiam Senatores Præſidialis Monſpelienſis, qui hos nefarios morte damnerunt. Carnifex Aquiſextienſis ſumpto olim hoc veneno per noctem in cæmeterio choream agebat, & ejuſdem urbis canidia morti fuit addicta quod puellas ſic dementatas ganeonibus tradidiſſet. Hoc criminis genus apud Orientales familiare eſt, docente *Acoſta*. Plura videſis apud *Garidel Hiſtoire des Plantes de Provence*.

Hyoſcyamus niger radice, flore, foliis, ſimiles effectus inducit. Mulier Monſpelienſis ejuſque maritus radices illas pro radicibus ſcolymi manducaverant; veſpere poſt quadrantem horæ guttur fuit conſtrictum, vox extincta, dyſuria acceſſit, amauroſis fugax, riſus ineptus, continua loci mutatio per dies duos, dein cephalalgia, debilitas, quæ cuncta emeticis, catharticiſque ceſſere. Vidi ſimiles effectus foliorum in juſculo decoctorum in altera muliere.

Sumptis *hyoſcyami nigri foliis decoctis* ſuperveniunt vertigo, ſtuporque velut a temulentia, poſt

(*a*) Æſtheterium, ſeu ſenſorium commune, eſt, ut multi exiſtimant, *corpus calloſum* cerebri, quod animæ ſedem eſſe dicunt.

poſt tres horas delirium febrili ſimile, pulſus irregularis, color faciei ſæpe mutatur, oculi torvi, pedum gravitas. Liberantur ægri aſſumpto ypecacuanha, cum aqua calida & oleo, ſi evomant, ſecus vero ſi ſudore diffluant & copioſe mingant; quidam per menſem adhuc laborant aſthenia; gaſtrodynia gravativa, torminibus ventris, cephalalgia, vertigine. *Tranſ. Philoſ.* 1752. *a D. Stedman.*

Coriaria Niſſolii, *Act. Academ.* vulgo *redoul*, cujus baccæ epilepſiam creant, foliis etiam nocet hominibus, & hoc ſingulare obſervavi in muliere Monſpelienſi, quæ decoctum foliorum ejus in juſculo aſſumpſerat, quod ſcilicet ſe in medio aere conſiſtere ferme putaret, nec lecto inſiſtere; viſus erat obnubilatus: hæc per biduum.

Solanum hortenſe baccas diverſicolores producit, quarum ſeptem vel octo in offa comeſtæ, quod ruſtici montium vicinorum ludibrii cauſa quandoque faciunt, ſimilem paraphroſynem aut temulentiam inducunt. De effectibus atropæ Belladonæ, vide *Carum*.

3. *Paraphroſyne ab opio.* Collect. Acad. tom. 3. pag. 676. a Chriſt. Schelhammero. B.

Tribus granis & ſemiſſe, totidemque croci, deglutitis a viro circa noctem mediam, vir 1. per horæ quadrantem ſono tumultuoſo, inſomniiſque turbato, irrequieto indulſit; 2. evigilavit ore ſicco, & cum loquelæ, articulationiſve impedimento; 3. poſt horam caput ſtupefactum & vertiginoſum; 4. tunc ſibi videbatur ipſe in aere ſuſpenſus, & omnia circumrotari; 5. progredi coactus titubabat, ægre procedebat, ſtupor ſenſim decreſcebat, aſt artuum torpor identidem ſubito augebatur; 6. penes ſe non erat omnino, & ſuæ exiſtentiæ vix conſcius erat, quæſitis tamen ſatis apte reſpondebat; 7. poſt ſemi-horam ſenſibus orbatus fuit, excepto viſu & audito, ſic acetum nulla acrimonia præditum, ſpiritus volatili ſalis ammoniaci inodorus, tactus fere nullus, ipſi videbantur; 8. manuum tamen ſuarum genis applicatarum frigus ſentiebat; frigebat autem poſt ſemi-horam toto corpore maxime extremis artubus, inde ſtupor muſculorum, & progreſſus impeditus, unde ad hypocauſtum excalefactus fuit, & ambulare coactus ne moreretur; ſic progrediens obdormiſcebat ſomno obrutus; 9. hora tertia matutina ratio prius obnubilata emicuit, pulſus prius vix ſenſibilis ſurrexit: tunc ſomnus ipſi conceſſus fuit, ſed huic indulgens æger turbabatur, ſui impos erat ſtatim ab oculis clauſis; judicio liberiori facto, ipſe ſomnum a ſe arcebat, a quo timebat; 10. hora quarta matutina, ſumpto potu ſpirituoſo vires recuperavit, & in omnibus artubus formicationem brevi ſenſit, repetitis frictionibus ſtupor ſuperficiei corporis evanuit, ſenſuſque in ea reſtitutus; 11. finita hac ægritudine æger faſſus eſt ſuas toto hoc tempore ideas tantum vagas, & cognitionem ſtatus ſui non niſi confuſas fuiſſe, licet præteritorum clara remaneret memoria; 12. addebat quod oblato ſibi lectoque libro lecta non intellexerat, oculoſque ſuos quater majores apparuiſſe, ita ut metueret ne aſpicientibus horrendus videretur; hujus autem narcotici operatio poſt ſex horas omnino evanuit, & valetudo tunc integra reſtituta fuit.

Ex hac egregia obſervatione multa ad pſychologiam perficiendam deduci poſſunt corollaria. Facultas attendendi ad objectum ſeu ideas devagantes recolligendi ab opio turbatur, impeditur, quidam præ aliis ſenſus obſcurantur, memoria tamen vigente; tactus videtur eſſe duplex, uno obſcurato quo corpora diſtinguuntur, alter quo percipitur frigus, clare ſentit: imaginatio qua æger in aere ſuſpenſus ſibi videtur, ſumptis aliis venenis, ut hyoſciami imo coriariæ foliis orta, ſingularis eſt.

Ab atropa Belladona. Vide *Obſerv. D. Dumoulia*, *Medici Cluniacenſis*, *Journ. de Medecin. Aout* 1759. *pag.* 119.

Nota. Paraphroſynes diverſi tantum gradus ſunt *delirium*, *furor* & *rabies*.

Delirium eſt primus gradus in quo ægri pacate & tranquille verba effutiunt, aut ineptias agunt. *Furor* eſt paraphroſyne cum audacia, vultu truculento, voce alta, geſtu expedito, ſæpe minaci. *Rabies* eſt paraphroſyne cum inſana ſibi aliiſve nocendi, imo vim inferendi, cupiditate, eſt itaque ultimus gradus delirii.

In eadem morbi ſpecie datur nunc delirium, nunc furor, nunc audacia; ſic in hydrophobia canina, vidi puellam, quæ pacatiſſima erat ad mortem uſque, tantummodo aquam horrens, ejuſque averſationem ſuperare omnimodo tentans: vidi puerulum a fele demorſum omnino hydrophobum qui morum ſuavitatem ad mortem uſque ſervavit, adeoque immerito *hydrophobia* a multis ſynonyma dicitur *rabies*: cum dentur & rabioſi non hydrophobi, & hydrophobi minime rabioſi.

In phrenitide tum legitima, tum febrili idem æger nunc pacate delirat, nunc in paroxyſmo furit, nunc vero ſi irritetur rabidus evadit; male itaque *phrenitis* per *furorem* vertitur, utcumque furor in phrenitide, ut in mania, frequenter accidat.

Rabies itaque non eſt genus morbi, ſed accidens, quod maniacis, hydrophobis, melancholicis, dæmonomaniacis, aliiſque ſupervenire poteſt.

4. *Paraphroſyne a conio* Linnæi; Conion Græc. Galen. A.

Cicuta major C. B., Cicuta Matthioli eſt *conium* Linnæi; vulgo confunditur cum cicuta aquatica VVepferi. A conio, ait *Galenus*, illa fit amentia, quæ a Græcis ipſis *conion* appellatur.

Folia illa aſinis tantummodo carum procreant, ita ut non tantum ſtupidi, ſed prorſus mortui videantur, ac ruſtici illis ſæpe pellem detraxerint, qui in medio opere expergefacti ſunt, non ſine magno excoriantium terrore & ſpectantium riſu.

Aſt hominibus radices, teſtante ipſo *C. Bauhino*, manducatæ poſt tres vel quatuor horas rationis jacturam faciunt, ita ut ægri, quos viderat, huc & illuc per domum in tenebris vagarentur, amentia & furore ducti: unde adeo capite parietes impetiverant, ut mane occurrentibus vicinis, lividam, cruentam, ac horrendam oſtenderent faciem. Idem accidit Monacho, qui hujus folia petroſelini vice in juſculo incoxerat, ille per plures menſes modo amentia, modo furore agebatur; hos omnes ſanavit *C. Bauhinus*, *Comment. in Matthiol. de cicuta*, *pag.* 988.

Venenum vero quo Socrates olim extinctus eſt, creditur eſſe ſuccus non conii, ſed cicutæ *Linnæi*, quam *ſium erucæ folio Tournefortius* nuncupat: Venenum multo periculoſius, cum homines cito perimat; illud vero cum opio permixtum fuiſſe, monet *Theophraſtes*; unde mors placida: ſic Socratem ſumpto toxico oculos fixos, torporem & gravitatem expertum eſſe dicitur.

An conium illud extus genitalibus applicatum ad ſatyriaſim ſanandam valeat, ut plures de cicuta allatæ teſtantur hiſtoriæ; ignoramus; certum eſt hujus extracti uſum internum hodie vulgatiſſimum illis viribus non eſſe præditum.

5. *Paraphroſyne magica*. *Delirium magicum* Kempfer. Amœnit. faſciculo 3. pag. 651. A.

Apud Indos frequens eſt uſus electuarii magici ex ſemine daturæ, opio & polline cannabis præcipue conflati, additis pro lubitu aromatis, quæ ferociam corrigant, & vitales ſpiritus roborent. De directione Pharmaci ad diverſa pro lubitu inducendum phantaſmata, multa referuntur admiranda, ſed partim incredibilia, partim fabuloſa, ut maritum excœcari, dum adulter ejus torum conſcendit. Aſt plura vidit ipſe *Kempferus*, ut ſequentia. In Malabaria pro compeſcendo Idolo cui annonæ caritatem aut tempeſtatem tribuunt, virgines multæ, pulchræ, comptæ e templo Brachmanum comitatu eductæ in publicum prodeunt; cum vero ex Bibliis Gentilibus verborum formulam Sacerdos prælegit, puellæ tripudiare, ſubſultibus crebris, inconditis, & gradatim vehementioribus corpus fatigare, torquere artus & oculos, ſpumare & horrendas actiones edere; opinante populo illas ita agitari ab inductis dæmonibus, ſeu geniis quibus obſidendæ offeruntur; hæc dum aguntur, cymbala, tympanaque lætum reſonant, populo voce & ſuſpiriis applaudente; laſſatas Brachmanes reducunt in templum, cubare jubent, & propinato pharmaco quod prioris vim retundat elapſa horula menti reſtitutas oſtendunt populo, ut turba Gentilis liberatas a geniis videat & idolum (*VViſtnu*) credat conciliatum.

Ipſe *Kempferus* in convivio amicorum bolum electuarii a Benjanis oblati, accepit & alii accepere, hoc hauſto omnes repleti ſunt & perfuſi incredibili gaudio, riſu, cachinnis, amplexibus ſolum explicando, nocte accedente equos conſcendunt, & tunc ſibi viſi ſunt cum pegaſo volatu per nubes ferri, iridibus circumdari; apud ſe perventi, lupino appetitu oblata voravere, poſtridie ſaniſſimi mente & corpore fuere.

Bethel dicitur medicamentum quoddam maſticatorium in univerſa India uſitatiſſimum, quod a plebe & magnatibus continuo maſticatur; componitur vero ex foliis piperis Bethel *Linnæi*, fructu ſeu nuce *Cycadis* areca dictæ, & calce oſtrearum calcinatarum; hæc in trochiſci formam folio Bethel involvuntur; hoc ſalivam prolicit, labia rubore ſanguineo tingit, gratum halitum ori conciliat, gingivas roborat, & areca licet exigua doſi addita, cerebrum leviter inebriando ſpiritus demulcet & exhilarat. *Kempferus* vero Bethlem nunquam potuit mandere, quin anxietates, ſudorem frigidum & vertigines, æque ac a tabaci fumo, experiretur.

Indi etiam tinctura opii tabacum inficiunt, ut fumus ipſis uſitatiſſimus caput vehementius turbet.

6. *Paraphroſyne febrilis* Patholog. Meth.; *Delirium febrile* Boerhaave aphor. A.

In febribus acutis, potiſſimum ſynocho, typho, tritæophya, aliiſque, cum vis cordis ſit adaucta, ſanguiſque recta fere via a cordis ventriculo ſiniſtro impulſus ad carotides immitatur, inde ad cerebri vaſa cum impetu ruat, ea vaſa fortius impetit quam vaſa ejuſdem a corde diſtantiæ ſed frequentioribus & acutioribus angulis inflexa, ut docent leges Hydrodynamicæ a *Michelotto* traditæ, a nobis vero per experimenta firmatæ (*Diſſert. de Medicam. ſpecific. actione*) inde vaſorum cerebri infarctus, ſeu major affrictus ſanguinis intra illa vaſa fluentis, inde fibrarum cerebri affrictus, & ideæ objectis externis minime correſpondentes, nec a voluntate corrigendæ; inde delirium, inde ſtupor mentis ad neceſſitates ſolitas appetendas, inde anorexia, adipſia, aſthenia, languor circulationis, ſecretionum omnium, inde typhi ſymptomata. Aperto cadavere inveni pluries vaſa piæ meningis cruore turgida; ante delirium adeſt pulſatio temporum, ſeu impetus vehemens carotidis intra oſſa cranii decurrentis, in formam S incurvatæ, ibique fortius impetentis; præcedunt pervigilium, ideæ vividæ, promptæ, pathemata varia, vox inſolita, audax, oculi truces, ſimiliaque. Pulſus dein oborto delirio paululum tardior quam antea, reſpiratio rara, magna, ſuſpirioſa, quia anima non percipit neceſſitatem frequenter reſpirandi, pulſus accelerandi &c. ex delirio ſequitur quandoque, aucto infarctu, carus, convulſio, pejoraque ſymptomata.

Sæpius delirium paroxyſmos remittentium aut acceſſus intermittentium comitatur, his ceſſantibus ceſſat, ſecus in vigore continuarum obſervatur, & quandoque per longum tempus perſeverat. Vide *Phrenitidem calenturam*.

Ut huic occurratur ſi febris ſit vehemens, phlebotomiæ ex brachio, pede, collo inſtituendæ, in hæmorrhoidariis hirudines mariſcis admoventur, catamenia ſuppreſſa pediluviis, ſi fieri poteſt, revocantur, alvus clyſmatis laxa ſerva-

ſervatur, juſcula tenuiora conceduntur eo fine ut impetus ſanguinis in caput factus, retundatur. Aſt initio typhi caſtrenſis & carcerum pulſus parvus eſt & a phlebotomia magis deprimitur ac delirium accedit cum majori aſthenia.

7. *Paraphroſyne a pathemate* Plater. B.

Carolus VI. Galliæ Rex inſolationem paſſus: & a quodam ignoto de periculo traditionis monitus, in delirium furioſum adactus fuit, ſpectata gladiis armata ſibi fingens, omnes adſtantes impetivit, percuſſit, per triduum mentis impos fuit.

Novi plures homines qui laudano tum liquido tum ſolido aſſueti cum deluſi a me & ſumpta pilula ſucci liquiritiæ laudano tinctæ in locum opii, ut ab eo deſueſcerent, in delirium incidebant cum pulſu parvo & virium languore. Novi Chirurgum qui aſſuetus aliquot drachmas opii deglutire, eo paupertatis redactus ut opium emere non poſset, delirabat cum furore, & aſſumpto opio reſipiebat.

Qui vino, aquæ vitæ, ſimilibuſque aſſueti ſunt, ſi ab eis interdicantur ob febrem obortam, aut vulnus acceptum, pejus habent, delirant cum pulſu parvo, frequenti, ſiti, cephalalgia; quæ omnia evaneſcunt, ſi vinum, aquæ vitæ ſimiliaque cupita concedantur: horum exempla lege, *Eſſais d'Edimbourg Tom. VI. art.* 46. *par Alexandre Monro*, quibus conſtat librain aquæ vitæ per ſingulos dies epotatam fuiſſe non ſolum impune, ſed cum ſucceſſu a vulneratis, qui hoc potu deſtituti furebant & pejus habebant, hoc aſſumpto a febre, delirio, aliiſque ſymptomatis immunes evadebant; erant autem illi ægri potatores vini ſtrenuiſſimi.

8. *Paraphroſyne puerperarum* Moriſot Deſtandes apud D. Pazos, Traité des Accouchemens, Preface pag. 44. A.

Delirium apud puerperas vel eſt hyſtericum vel apoplexiæ prodromus. Hyſtericum incipit a cephalalgia, ſed aliis hyſteriæ ſignis, præcipue habituali mentis ad hyſteriam diſpoſitione, ut levitate, ſenſibilitate, vividiate, meticuloſitate, diſtinguitur; illud potu antihyſterico cardiaco tolli quotidie videmus.

Verum delirium obſcurum, per intervalla recurrens, licet lochia fluant, ſi ſuperveniat ſubitus capitis dolor quaſi a mallei ictu, ſi aurium tinnitus, convulſio faciei accedant, ſæpius in carum vel apoplexiam lethalem terminatur, maxime ſi officioſi adſtantes, abſtinentiam & cerebri vacuitatem incuſantes, cibum copioſiorem gravidæ obtulerint.

9. *Paraphroſyne calentura* Philoſoph. Tranſact. Stubbes num. 36. art. 2. Collect. Academ. Tom. I. pag. 140. A.

Differt a phrenitide calentura ex eo quod ſit ſine pyrexia ulla, pendeat a ſaburra &, vomitione ſanetur; fugax eſt delirium, juxta tropicum navigantibus familiare, ſubitaneum, lætum; in medio mari folia, arbores aut ſimilia ſibi videre videatur; interea ni caveant adſtantes in mare ſe projiciunt nullus calor immodicus, lingua nitida eſt. Curatio; præmiſſo emetico, quo ſolo ſæpe delirium evaneſcit, præſcribitur diæta mediocris, & ſequenti die una aut altera phlebotomia.

10. *Paraphroſyne febricoſa*, Vandermonde Journ. de Med. Mars 1757. p. 195. A.

Alternis diebus adoleſcenti superveniebat delirium quod catharticis, phlebotomiis, veſicatoriis ſanguiſugis per duos menſes reſiſtebat, æger apyretos ferme, ſumma aſthenia proſtratus erat, venere exhauſtus; uſu vero kinkinæ feliciter profligatus fuit morbus.

11. *Paraphroſyne critica*, Preyſinger cap. 2. de diagnoſi. A.

Ea eſt quæ imminentem in acutis criſim denotat, coctione prægreſſa cognoſcitur, reliquiſque ſignis criticis præſentibus die critico, brevique ſubſequente evacuatione aut metaſtaſi critica ſedatur.

12. *Paraphroſyne hyſterica*, Ill. Lorry de Melancholia Tom. I. p. 78.

Eſt delirium, ſeu inſomnium vigilantis, per vices recurrens, ita ſimile ſomnambuliſmo cataleptico mulieres Ripeſaltenſis, ut in hiſtoria ab *Illuſtr. Lorry* tradita, nil præter flexibilitatem artuum ceream deficiat, ut idem morbus ſit. Mulier ſcilicet parum menſtruata, nondum Lucinæ labores experta, animo liquebatur, ſine ulla convulſione feroci, ſed obſcura primum loquela, dein claris diſtinctiſque vocibus aliquem e præſentibus alloquebatur, eum videbat, ejus vel minimos geſtus obſervabat, cum eo de quavis re poterat loqui, ſed uni ideæ intenta ad eam omnia revocabat; nullum alium adſtantem videbat aut vociferantem audiebat, quod vix credibile pluries vidi, non ſine ſtupore ſummo; hujus vero facti teſtes multi ſuperſunt; inexpectata morte mater ei abripitur, tum primum cepit cum mortua imo ſepulta matre quaſi præſenti colloqui, ei tamquam interroganti reſpondere, hanc ſuppliciter exorare ut de ſanitate ſua curam ſuſcipiat, hunc vel illum medicum, utpote præſtantiorem accerſat; de futuro matrimonio, quæ tamen dudum nupta erat, ſaniſſime & puellæ ad morem modeſte loquebatur; objiciens plura, refellens alia, & quaſi in ſinum matris ſecreta multa effundes: uno verbo recte omnino, imo & ingenioſe, de omnibus loquebatur, niſi quod circa tempus & præſentiam matris erraret. Illa mulier cæteroquin ſana erat, niſi quod ad minimum horreret ſtrepitum, ad viſa & audita expaveſceret amens. Illa demum in phthiſim lapſa eſt, aſt ubi primum febricula oborta eſt, evanuit omnis tumultus nerveus. Hæc *Illuſtr. Lorry*.

Mulier Rupiſaltenſis ſimiliter in acceſſu ſomnambuliſmi, omni ſenſu diſtituta, ita ut puncta, vellicata nihil ſentiret, alloquebatur nunc ſuum maritum, ut ut abſentem, nunc alium quem adeſse imaginabatur, geſtu, tono vocis, oculis apertis, ut in ſtatu ſano pacato, loquelam comitantibus, ut bis obſervavi per ſemihoram,

horam; imo, ut narravit ejus conjux Medicus, cum quidam Chirurgus eo tempore cubiculum ingrederetur, ea, quæ maritum præſentem nec videbat, nec audiebat, percepit Chirurgum quem hoſtem ſuum reputabat, & illo viſo maxima ira commota eſt; & quod ipſe non ſemel obſervavi, durantibus hiſce acceſſibus, modo pauliſper quieſceret, velut moritabunda, ſi flecterem ejus digitum, manum, brachium, vel extenderem, illæ partes ſtatum impoſitum retinebant, uſquequo geſticulandi neceſſitas eos artus a ſtatu catalepti co dimoveret: finito acceſsu nihil eorum quæ ante acta fuerant reminiſcebatur.

Huic affinis erat morbus puellæ decem annos natæ, pallidulæ, malique habitus, quæ, referente *Illuſtr. Lorry*, in quotidianas convulſiones inciderat, in quibus per plures horas ſuper lectum proſtrata, ſenſibus amiſſis, celerrime, ſine ulla intermiſſione loquebatur, ingenium ætate majus oſtendens in dictis: ſedula mater miſellæ frontem comprimens eam ſublevabat, qua preſſione ceſsante illico convulſiones repetebant; feriantibus autem cæteris ſenſibus tanta erat tactus ſubtilitas, ut ſi altera mulier huic preſſioni frontis ſolerter miniſtraret, ægra irata adverſus matrem ſuam debaccharetur, uſquequo priſtinam ſtationem mater reciperet. Sunt certe in his morbis, ut in catalepſi ſomnambulæ phænomena, quæ non facile crederet qui horum teſtis non fuit; nos autem quod vidimus teſtamur, ut pſychologia quondam perfectior evadat.

XVIII. AMENTIA; Græcis *Paranoia*; Latinis etiam *dementia*, *fatuitas*, *vecordia*; Gallia *Imbécillité*, *becise*, *niaiſerie*, *démence*. Ægri *amentes*, *dementes*, *imbecilles animo*, *fatui*.

Eſt ineptitudo ad recte ratiocinandum, & judicandum: differt a moroſi ſeu ſtupiditate mentis, quia amentes objectorum impreſſiones ſentiunt, apprime, non vero ſtupidi, aſt amentes eas non attendunt, non curant, ſed quaſi omnino indifferentes prætermittunt, harum conſequentias flocci faciunt, harum minime ſatagunt; infantes minime dementes ſunt; etiamſi graves & ſerias res prætermittant, quippe frivolas & pueriles magni faciunt & crepundias ſuas attente ac ſollecite curant; amentes vero omnia perinde negligunt; rident, cantillant, in iiſdem circumſtantiis in quibus ſani de fame, ſiti, frigore gemebundi conquererentur; minime iracundi, audaces ut maniaci, nec triſtes conſtanter & meditabundi, ut melancholici.

1. *Amentia ſenilis*, *delirium ſenile*; *Etat d'enfance*; *Radoterie*: Græcis *Paragerao*, delirio; *ſerema* & *paralemora*, a *lereo*, nugor, ineptio, unde forte *delirii* etymon. L.

An propter rigiditatem fibrarum ſenibus familiarem, illi minus ſenſibiles ſunt ojectorum impreſſionibus, inde res etiam momentoſas pro nihilo & nugis habent, nihil ſatagunt?

2. *Amentia ſeroſa* Fabricii Hildani Centur. 4. obſerv. 10. de Hydrocephalo; VVepfer. exercit. de apoplexia hiſt. 4. C.

Licet hydrocephalus internus & laxitas cerebri moroſim & ſoporoſos affectus ſæpius excitent, non minus ſæpe obſervatæ ſunt copioſæ aquæ in cerebro amentiam cientes; & ex *Kerkringio* lanium expertum citante, oves fatuæ, quæ nec edendi nec bibendi ſentiunt ſtimulum, poſt mortem apertæ, nil cerebri habere, ſed hujus loco tantum aquam continere compertæ ſunt, & hæc eſt *fatuitas ovina Kerkringii obſerv. anatom.* 46.

3. *Amentia a venenis* Raii hiſtor. Plantar. de ſtramonio pag. 707. J. Bauhini hiſtor. Plantar. de Hyoſcyamo; *Croco* Barrere obſervat. anatom. 3. p. 54. edit. 2. 1753. *a transfuſione ſanguinis*, Dionis. L.

Poſt varia ſymptomata ab aſsumptis radicibus ſeminibuſve harumce plantarum ut ab uſu opii non raro ægri amentes evadunt, ut retulimus dumde paraphroſyne; illa vero venena ſanguinem diſsolvere conſtat (ex obſervatis *Illuſtr. Hambergers Diſſ. de Narcoticis*) qui ſanguis potiſſimum cerebri vaſa ingurgitat.

4. *Amentia a tumore* Plateri obſervat. lib. pagini 13.

Bonecurtius olim ſtrenuus miles ictum capitis paſsus poſt tres annos mente imbecillus evaſit, adeo ut nihil ſecundum rationem ageret, cibum nec perteret, nec per vim intruſum caperet, lectum non niſi coactus adiret, nec niſi interrogatus verba quædam, quæ ad rem minime pertinebant, proferret: ſtillabat e naribus pituita aquea copioſa; ad menſam obdormiſcens ſedebat. Aperta calvaria inſignis tumor globoſus ſcirrhoſo-fungoſus, porri magnitudine, ſupra calloſum cerebri corpus inventus eſt, aqua etiam in ventriculis cerebri inventa.

5. *Amentia ab hydatidibus* Panaroli Pent. 1. obſerv. 17. L.

Utrum a veſicis lympha turgidis; utrum a ſero ex illis effuſo pendeat morbus, dignoſcere difficillimum & inutile, cum nec inde diverſa curandi mehodus innoteſcat.

6. *Amentia microcephala* VVillis pharmac. rationalis. L.

A ſolito minori cerebri capitiſque mole parvitatem ingenii, judiciique imminutionem deducunt quidam Philoſophi, verum conſequentia non videtur legitima, licet verum ſit quod apud hominem moles cerebri majorem relationem obtineat ad molem corporis quam in ullo alio animali, ut oſtendit in *Act. Soc. Reg. Monſpelienſis Dect. Arlet.* In microcephalis organa omnia imaginationis non eſſe evoluta veroſimile eſt. Exemplum ejuſce amentiæ præbet puellula Noſocomii generalis, quæ *ſimia* vocatur ob capitis parvitatem & cum ſimia quamdam ſimilitudinem.

7. *Amentia ex ſiccitate* Boneti Sepulchret. To. 1. p. 260. L.

Civis

Civis Leodienſis poſt paraphroſynem furibundam fatuus & veluti repueraſcens evaſit; illi poſt obitum ſicciſſimum cerebrum atque in ſumma parte digitis friabile, flavedine citrea undique tinctum, inventum eſt.

Nota. Tres puellæ quæ hieme ſæviente iter in rheda faciebant, domum reverſæ per quatuordecim dies fatuæ evaſerunt; *Bartholinus* pelle vervecina calente ſingulis caput obvolvi curavit, eaſque reſtituit.

Quidquid itaque fibrarum medullarium cerebri flexilitatem tollit, ut ſiccando, coagulando, refrigerando, illud ſenſibilitatem exquiſitam adimere videtur, ſimulque rationem; verum quæ nativam flexililatem minuunt, ſeu ultra modum relaxant, ſenſibilitatis etiam nativæ multum detrahunt, unde mentis functiones tollunt.

8. *Amentia moroſis*; Græcis *Anoia*; Latinis *ingenii ſtupor*, *tarditas*, *ſtupiditas* VVilliſii cap. 13. *Stupidite*, *betiſe*. Ægrii *blenni*, *bardi*, *ſtolidi*. L.

Eſt facultatis imaginandi, proindeque judicandi debilitas, tarditas, abolitio, ſine delirio, quæ an differat ab amentia ſeroſa dubium eſt. *Vide Amneſiam*.

Magnum autem eſt diſcrimen inter amentes, & ſtupidos: amentes ſatis prompte imaginantur & memoria non carent, ſed male judicant & ineptiendo, pleraque ſiniſtre aut ridicule agendo riſum adſtantibus movent: aſt ſtupidi imaginatione & memoria carent, nec bene nec celeriter capiunt dicta; non nugando ac geſticulando, ſed barbe & inſulſe ſe gerunt, ſunt hebetes, obtuſi.

9. *Amentia ab ictu*. L.

Vide apud *Borellum Centur.* 2. *Obſerv.* 73.

10. *Amentia rachialgica*, Cl. Bonte Journ. de Med. Nov. 1761. p. 317. L.

Ea ſuccedit Rachialgiæ, potiſſimum melancholicæ.

11. *Amentia a quartana*. L. Vide Sydenham. Sect. 1. Cap. 1.

Eſt ea quæ febribus intermittentibus, curatis per phlebotomias & catharſes repetitas ſupervenit. Hanc ſpeciem paſſus eſt Monſpelii meritiſſimus Anatomicus ſexagenarius, qui per tres menſes rationis uſum recuperaverat uſu extracti de hyoſcyamo albo, cujus drachmam demum quotidie vorabat, ab hoc vero coactus abſtinuit, cum in urbe hoc medicamentum deficeret: initio profuerat etiam uſus Diaſcordii juxta *Sydenham* mentem præſcriptis: hic morbus erat ſine furore & audacia, potius cum lætitia, unde ad maniam non attinet, contrarium innuente *Sydenham*.

12. *Amentia calculoſa*, Kerckringii Spicil. Obſervat. 36.

Is in ſemiſtulti ſeu amentis cerebro loco glandulæ pinealis quæ deerat invenit calculum piſiformem ſero ventriculi innatantem. An a ſero, an a calculo amentia penderet? Calculos in cerebro repertos narrant *Ephem. N. C. Dec. I. Ann. I. Obſ.* 27. *Dec. II. Ann. I. Obſ.* 33. & 131.

XIX. MELANCHOLIA, ſic dicta a *melaina* nigra, & *chole* bilis; Hippocrati Aphor. 21 & 56 lib. VI. *Mania* dicitur; Gallice *Manie*, *Folie*, *Tic*, non *Melancholie*, quæ mœrorem tantum involvit, non delirium. Ægri vocantur *Melancholici*.

Character. Melancholici dicuntur qui uni potiſſimum cogitationi conſtanter affixi circa ſemetipſos aut ſtatum ſuum delirant, de cæteris objectis rite ratiocinantes.

Qui vertigine, tinnitu, ſuffuſione laborant non uni ideæ conſtanter inhærent, & eorum error non a cerebro, ſed a cujuſdam ſenſus organo dependet, unde a melancholicis differunt.

Qui noſtalgia, hydrophobia afficiuntur, quadam cupiditate, vel averſatione continuo exagitantur, cum melancholicis objecti cujuſdam amor, vel averſatio non ſint eſſentiales.

Qui addunt melancholiam eſſe cum mœrore & triſtitia, illi omnes ſpecies ſua definitione non includunt, cum ſint veri melancholici moroſi dicti qui felices ſe reputant: Maniaci vero de plurimis aut omnibus objectis promiſcue delirant, & apud eos non ſola imaginatio, ſed ipſa ratio vitiatur.

A phrenitide, cephalitide, paraphroſyne differt melancholia, quod eſt chronica, & apyrepta; illi vero morbi acuti ac ſæpe febriles; ab hypochondriaſi & hyſteria quod ab interni cerebri vitio, non partium cæterarum culpa deducendum ſit delirium.

Non perverſe ratiocinantur melancholici, ſed a principio falſo cui conſtanter inhærent conſequentias ſuas recte ſæpius deducunt. Inclytum melancholiæ exemplum præbet fabula romanenſis Don Quichotte a Michaele Cervantes ingenioſe ſcripta. Origo itaque hujus morbi eſt fortior & conſtantior attentio ad unam ideam, neglectis inde aut prætervilis cæteris circumſtantiis, unde non reſpondent actiones liberæ hiſce circumſtantiis, ut in mente ſana fieri debet, ſed huic objecto cujus idea totam mentem detinet.

Galenici humorem atrabilarium, nigrum, fuliginoſum; *VVilliſius* fluidum nerveum vitriolicum vel acetoſum; Mechanici fibram nerveam cerebri magis tenſam incuſant, ſed hæc omnia ſunt gratuita.

1. *Melancholia vulgaris* Michael Engelman diſſert. de melancholia 1754. L.

Novi Medicum qui ſanatus a ſynocho in eo delirabat quod ſe veneno affectum eſſe a pharmacopola crederet. Parochum, qui divitiis aſfluens ſe paupertate preſſum exiſtimabat; lecto affixus ut veſtibus parceret, omnia ſua munia intermittens, de cætero recte ratiocinans. Novi mulierem quæ a domo ſua vel minimum recedere non poterat ſine metu inexplicabili. Fuere qui ſibi caput vitreum; alii ex glacie confectum putabaat, & conſequenter ad hanc opinionem eſ gerebant. Ludimagiſtri non pauci a

ei a puerorum educandorum cura dementantur; viri ingenioſi, Poetæ celebres, ut *il Taſſo*, artifices præclari inter Pictores, Muſicos, &c. huic morbo fuere obnoxii. A zelotypia plures inſaniunt, unde ſpecies eſt apud *VVilleſium* melancholia zelotypa. Inter errores melancholicos accuſandus eſt qui olim vigebat epidemice, *Punctum honoris* dictum, quo ad ſingularia certamina provocabatur honoris vindicandi gratia; quidam ſe teſtam putans timebat ne allideretur a vicinis: *Galenus*. Alter ſe gallum gallinaceum putans, cantum & alarum plauſum galli imitabatur; *idem*. Alter timebat ne Atlas gravatus ſibi mundi onus imponeret: *idem*. *Abenzoar* narrat quemdam ſe mortuum eſſe affirmantem.

Grimmius vidit alterum qui pedes ſuos ſtramineos eſſe credebat. *Trallianus* mulierem adducit, quæ digito orbem ſuſtinere imaginabatur.

Schald alteram, quæ nihil edere voluit, quia ſe pauperem putabat; Nemauſi vivit puella quæ ſibi aſſidere continenter putat centurionem, quem odit, & qui ipſam rapturus eſt, qui centurio ante decem annos ipſi concubitum propoſuerat.

2. *Melancholia amatoria*. *Erotomania*. Patholog. Method. *Amor inſanus* Sennerti. L.

Ea ſpecies a ſatyriaſi & nymphomania in eo diſcrepat, quod erotomaniaci non impudenter objecti amati amplexus cupiant, ſed e contra illud pro numine venerentur, omnibus ejus nutibus obſequioſi ac quaſi devoti, vitam in perfectionum illius admiratione ducant, ejus abſentia contriſtati, præſentia exhilarati, alimenta, ſomnum, negotia ſua parvi faciant; verbo, ſuam amaſiam eodem modo colant quo Dom. Quichotte ſuam Dulcineam. Hoc delirio Ariſtotelem ipſum affectum eſſe, & ad thura ſuæ conjugi offerenda inductum, ferunt. Hoc laboraſſe ferunt Poetæ celebrem Orphæum, qui ut conjugem ſuam recuperaret, tartara ſubire non dubitavit; quo enim non deducit inſanus amor? Salomon ad idololatriam uſque amore deſipuit. Lucretius philtro & amore dementatus, ſibi violentas manus intulit. Taſſo, alter Italorum Virgilius, Principis mulieris amore captus, per quatuordecim annos deſipuit.

Diſſimulatus amor cognoſcitur ex coloris ſubita mutatione, & pulſus acceleratione ad conſpectum aut nomen objecti amati, quo ſigno *Galenus* & *Eraſiſtratus* hunc morbum celatum dignovere.

Si melancholicus amor cœlebs ſit, optimum eſt remedium hunc cum amaſia connubio jungi; ſi vero matrimonio locus eſſe non poſſit, auxilia moralia omnium ſunt efficaciſſima, inter quæ 1. preces & jejunium cæteris omnibus præſtant, teſte Evangelio; dein 2. gravium virorum monita, circa hujuſce veſaniæ dedecus, funeſtas ſequelas, ſanitatis ſcilicet, fortunæ, temporis, honoris detrimentum. 3. Longum iter ſuſcipiendum, ut monet in hiſce peritus *Ovidius*; omnia quæ objecti amati memoriam refricant abjicienda. 4. Otium fugiendum: *qui vis ſanari, res age, tutus eris*. 5. Vitia objecti amati detegenda, exaggeranda:

Exige quod cantet, ſi qua eſt ſine voce puella,
Non didicit chordas tangere, poſce lyram:
Turgida ſi plena eſt, ſi fuſca eſt nigra vocetur,
Et poterit dici ruſtica, ſi qua proba eſt.
6. *Hortor & ut pariter binas habeatis amicas.*
Alterius vires ſubtrahit alter amor.
Intrat amor mentes uſu, dediſcitur uſu.
Qui poterit ſanum fingere, ſanus erit.

7. Fugienda alimenta quæ ſemen adaugent, ut chocholata, piſtaciæ, pinei, victus lautus, piperata, &c. vinum vero ea doſi qua curas abigit, prodeſſe poteſt.

Huic aliiſque animi morbis ſanandis ac prævertendis, adeoque felicitati etiam temporali aſſequendæ nil aptius eſſe ſummi numinis amore, argumentis geometrica ſoliditate præditis, fuſe evincit *Illuſtr. Cheynæus*, *Cap. VI. de animi affectibus*, *num.* 21. ex hoc amore etenim, pergit ille, ad perfectionum Dei imitationem nos componeremus; & inde odium, malitia, luxus, libido, ignavia, aliaque mentis vitia, morborum corporis fœcundi fontes exareſcerent.

3. *Melancholia religioſa* Cheynæi, de ſanitate tuenda, pag. 200. *Melancholia ſuperſtitioſa* Proſper. Alpin. de morbis Ægypt. Foreſti, lib. 10. obſervat. 24. VVilliſ. cap. 11. pag. 245. C.

Conſiſtit in alto mœrore & immodico judiciorum Dei metu, ſimulque defectu dulcis illius fiduciæ, quam ejus paternæ clementiæ debemus.

Illa utplurimum melancholia accidit illis qui fractum infortuniis animum aut corporearum voluptatum tædio affectum, voluptatibus quas vere ſuis cultoribus ſpondet Religio, recreare cupiunt. Hominis vere pii eſt Deum præ cæteris omnibus diligere, infortunia tanquam merita pœnitentiæ inſtar accipere, & viriliter, ut bona, & ad noſtram perfectionem a Deo immiſſa, ſuſtinere, interea de optimi Patris nos tunc caſtigantis miſericordia minime dubitare, eique in lætitia ſervire. Melancholici e contra veræ religionis ignari, quo ſe vertant neſcii, fluctuant incerti, indociles, ſuperſtitioſi & meticuloſi ſunt nonnunquam, & ad ultimam deſperationem rediguntur; alii ut inter Sanctos a plebe habeantur, ut narrat *Alpinus* de Ægyptiis, in locis aſperis vivunt, miſerias mundi prædicant, divitias, voluptateſque ſpernunt; cœlibes quidem honeſti, religioſi vivunt, ſed a vera religione longe abſunt; horum corpora nigra, ſqualida, gracillima, mumiis arefactis ſimilia ſunt; ſuos ſic diabolus habet martyres.

Hanc melancholiam avertunt non qui imaginationem ſpectris, phantaſmatiſque terrefaciunt, ſed qui potiſſimum optimis veræ religionis documentis mentem imbuunt.

Vidi delirium in muliere pia de ſua ſalute deſpe-

deſperante, quæ eo devenit, ut dimiſſis domeſticis ad trabem cubiculi ſui laqueo ſe ſuſpenderit. *Luſitanus* vero ſuum ægrum hoc artificio in rectam rationem revocavit. Angelus quidam aut ejus perſonam agens amicus detractis prius tegutis, læva accenſam facem gerens, dextera gladium, melancholicum noctu evigilavit, eique omnium quotquot patraviſſet ſcelerum veniam a Deo datam denuntiavit, unde æger ſecuritati & ſanitati redditus eſt.

4. *Melancholia argantis. Metancholica ægrorum imaginariorum* Franciſci Chiconeau Archiatrorum Comitis, in Diſſertatione, an ægrotantes imaginarii ſola diverſitate idearum ſanandi ſint? anno 1713. *Maladie imaginaire*. L.

Ægri imaginarii, quos belle deriſit Moliere, ſunt illi qui corpore bene valentes ſe ob momentaneos affectus in mortis periculo verſari conſtanter judicant, unde mœſti, queruli, omnes Medicos ſuis conſultationibus divexant, vel de ſorte ſua deſperantes ſolitudini ſe addicunt, ubi indeſinenter deflent; vel ad abigendum morbum, pravum quoddam & damnoſum vitæ genus eligunt, & gravioribus malis inde ſe exponunt. Differt ab hypochondriaſi hæc melancholia, quod nullo morbo corporeo laborent melancholici illi, aſt multiplici laborant hypochondriaci, ut flatulentia, ructibus acidis, ſpaſmis, qui ſimul hanc melancholiam ſibi adjunctam habent, unde vulgo ſed immerito, confunduntur.

Imaginarii ægroti nunc ſe tales præbent quales ſunt, & vultu florido, viribus integris, indefeſſa loquacitate, de vertiginoſa & fugaci cephalalgia, de fictitiis in capite aut pectore ſymptomatis, tamquam promptam ſibi mortem allaturis, de debilitate ſumma, fortiſſime, eloquentiſſime per totam diem conqueruntur, vel ſi ab eo quem conſulit ſe deridendum fore expertus metuat æger, ille ſe firmum intrepidumque mortis contemptorem ſimulat, atque brevi ſtylo, vociſque ſono familiari, ſymptomata ſua enumerat, ita ut veram eſſe ægritudinem facile incautus exiſtimet, ſed ſi facilem aurem præbeat auditor, jam narrator perſonam fictam diu non ſuſtinet, & ad luctus, mœroremque ſuum revertitur.

Itaque hoc ſigno potiſſimum imaginarius morbus cognoſcitur, quod dum melancholicus de graviſſimis capitis, cerebrique læſionibus conqueritur, ut de turba, vertigine, vaporibus, hæc diſtincte, eloquenter, nitide depingat; cum ſummam debilitatem ſe experiri affirmat, illud pectoris, vociſque robur exhibet, illum vultum & colorem præfert, quæ cum ſtatu depicto minime conſiſtere poſſent.

Sunt qui curas abigant, rationem exuere conantur, & idcirco ſe vino, veneri, ignaviæ ludo, vel alicui vehementi affectui ſe dedunt. Sunt qui moroſi, contentioſi, deſperabundi, millies mutatis & Medicis & remediorum generibus, morbum ſuum obſtinate ſilent; interrogati renuunt, mortiſque certæ, ut putant, & imminentis formidinem alta mente recondunt, iique utplurimum inſanabiles ſunt, & ad maniam vergunt.

Huic morbo divites, otioſi, laute viventes, ingenioſi; rariſſime vero pauperes, laborioſi, negotioſi, habetes, obnoxii ſunt; pueri nunquam, raro ſenes, ſæpius ætatis conſiſtentis viri ac mulieres.

Prædiſponunt ortus a parentibus hypochondriacis, ſtudia immodica, educatio effœminata.

Excitant vero hunc morbum acres & attentæ meditationes circa ſuam valetudinem, philautia nimia, pulſus ſui frequens exploratio, levis Anatomiæ & Medicinæ cognitio; medicaminum ab incauto Medico ſuaſorum uſus, quæ omnia ideam morbi imaginarii excitant, revocant, fovent.

Curatio hujus morbi frequentiſſimi & pertinaciſſimi ingenioſum & prudentem exigit Medicum, qui eo tantum collimet, ut animi attentionem a morbo dimoveat, alioque diſtrahat; verum difficillimum eſt perſuadere illis ægrotantibus morbum ab imaginatione læſa, a præjudicata opinione pendere: ſæpe Medicus, ut eo diveniat, ægri erroribus aſſentiri ſe fingat, ut fortius eos errores impugnet; imo ægrum aſtute debet adducere ad ea, quæ ideas novas a morbo longe remotas excitant, adeoque ab omni medicaminum genere eum dimovere: ſuadeantur itaque feſtiva ſpectacula, amicorum colloquia, ludicræ concertationes, exercitia corporis jucunda, ut ambulatio, cantus, concentus Muſici, venatio, ſed potiſſimum peregrinatio facta equitando, vel vectura ex navi, rheda, concurrente ſimul ſobrietate: & denique ſi ea omnia inutilia fuerint, utile erit ægro, ſi, gravi quodam ſuperveniente negotio, vitæ, honoris, fortunæ diſcrimine, priorem ideam dimittere cogatur.

5. *Melancholia moria* Nenteri, Tabul. 171. Horat. Epiſt. 2. lib. 2. *Moria* Eraſmi, Boileaus Deſpreaux, Satyre 4. vers. 103. L.

Eſt ea ſpecies læta & jucunda, in qua ſe cæteris hominibus feliciores exiſtimant ægri, alta quæque ſpirant, & ſe Principibus, Regibus, imo Diis pares autumant.

Fuit homo ignobilis Argis,
Qui ſe credebat miros audire tragœdos,
In vacuo lætus ſeſſor, plauſorque theatro,
Hic ubi cognatorum opibus, curiſque refectus,
Expulit helleboro morbum, bilemque meraco,
Et redit ad ſeſe: Pol me occidiſtis amici,
Non ſervaſtis, ait, cui ſic extorta voluptas.

Hæc facetius reddidit Gallice *Deſpreaux*, *Satyr.* 4.

Alexander adulatorum encomiis deluſus, ſe Deum putaverat; verum accepto vulnere ex cruoris effuſione ſuum errorem agnovit, quippe Deos, non cruorem, ſed alterum liquidum in venis habere pronunciaverat *Homerus*.

Scholaris quidam per vidos currens, clamabat

ſe Gallorum Regem anno 1503. Qui ſe Jovem exiſtimarent inventi ſunt, ut Salmoneus, curru ſupra pontem æneum agitato, tonitrua imitans; *Virgil. Æneid. lib. 6.*

Vide ſimile exemplum a datura excitatum, & temulentis familiariſſimum, ubi de Paraphroſynie & Dæmonomania.

6. *Melancholia attonita* Bellini, de Melancholia, pag. 380. L.

Vidi in Noſocomio generali veſanum quadragenarium, qui dudum demens conſtanter tacebat, per multum tempus immobilis & velut ſtupidus, per ſeptem dies cibum & potum renuebat, & cum minis eum coegiſſem ad ſorbendum juſculum; ipſe juſculum aliquamdiu in ore vel œſophago detentum, voluntario rejiciebat. Cadavere aperto inveni omnia exſucca, ſanguinem viſcidum, & cerebrum maxime firmum ac compactum.

In hac ſpecie æger loco non movetur, imo nec ſitu; ſedens nunquam aſſurgit, ſtans nunquam ſedet, jacens vix unquam ſe erigit, nec pedes agit, niſi ab adſtantibus promoveatur, & loco pellatur; hominum frequentiam non fugit, interrogatus non reſpondet, licet dictis animum advertere videatur; monita nihil curat, ac ſi ſurdus eſſet, objectis viſui & tactui non attendit; quaſi cogitabundus & cogitatione aliarum rerum diſtractus dormit, vigilat per intervalla, cibum ori admotum comedit, potum haurit. Rariſſima morbi ſpecies nec a *Sennerto* viſa, ſed a *Jano*, *Medico Electoris Saxoniæ* ſemel in viro triginta annos nato, obſervata: is judiciorum Dei terrore percuſſus, per quatuor menſes autumno & hieme hoc morbo laboravit, & demum ad ſe rediit. Deſcriptio vero optime quadrat cum deſcriptione mea mox memorata.

Architectus Barcinonenſis, 37 annos natus, mœrore ob ærumnam affectus, incidit ante annum in melancholiam attonitam: is continuo timet & patriam fugere meditatur, inquiſitionis metu & conjugis odio motus: is conſtanter ſilet nullique interrogationi reſpondet, nec geſtu, nec voce; raro ſignis manus aut oris mingendi vel alvi deponendæ neceſſitatem indicat, audit tamen & intelligit; minis coactus manducat & bibit, aſt dein inceptum paſtum vix intermittit; unam aut alteram horam noctu dormit, reliquo tempore immotus manet, oculis apertis; pulſus bene ſe habet, vires conſtant. Fruſtra phlebotomiæ, veſicatoria toti capiti admota, emetica, aquæ Bellilucanæ potæ & irrigatæ, nec non ptiſana ſudorifica &c. adhibita ſunt. Suaſimus uſum moſchi, camphoræ, balnea frigida, remedium *Illuſtr. Locheri*: & veroſimile eſt inſitionem ſcabiei in ſimili caſu feliciter tentatam cæteris præſtantius fore remedium.

7. *Melancholia errabunda* Bellini, Montalti, &c. *Leucomoria* & *paſſio hydrolcos* Græcis. *Cutuauth* Arabibus. *Chalrab* quibuſdam. L.

In hac æger, nec per horam quieſcere neſcit, ſed cogitur huc & illuc continuo vagari, neſciens quo vadat; timidior eſt omnibus melancholicis, hominum frequentiam fugiens, noctivagus, per ſepulchreta, per ſolitudines; nec ſcit unquam quid fugiat, quid quærat, quid velit. Corpus ſiccum & aridum, oculi concavi, ſine lacrymis, exſucci, ſitis aſſidua, lingua arida, color corporis citrinus, ulcera non raro in cruribus, quæ non conſolidantur.

A tribus annis hoc omnino morbo laborat Mulier ſeptuagenaria Monſpellienſis epileptica, ex quo ad curandam epilepſiam ſumpſit per triduum magnam doſim hepatis lupini exſiccati, illa non quidem hominum conſortium fugit, nec ulceribus tibiarum afficitur, ſed de cætero omnino quoad colorem, habitum, & quietis intolerantiam, eſt optime a *Bellino* depicta. Inquetudo eſt, & veluti tædium intolerabile, quo fit ut continuo locum mutet, ſui ipſius pertæſa, ſecum habitare minime valens, triſtiſſima, ſiti continua, & oris ſiccitate divexata, macilenta, de cætero timida, minime delirans, rariores & multo minores epilepſiæ inſultus patiens, ſed melancholia illa errabunda miſerius multo divexata, quam quis facile crediderit; juſcula refrigerantia, ptiſanæ nitratæ, aliaque in caſum fuere adhibita; & miror quod a tanto malo nondum erepta fuerit.

Rariſſima eſt etiam hæc ſpecies, & a nullo Neoterico obſervata aut recognita; niſi *Ephemer. Natur. Curioſ. Decad. 2. ann. 5. append.*

8. *Melancholia ſaltans* Mezeray Hiſtoire de Charles V.

In Hollandia viguit anno 1373. morbus epidemicus, quem *Choream S. Joannis* vocaverunt; plebei hoc tentati veſtibus abjectis & nudi, floribus coronati, reſtim ducentes, per vicos & templa ſaltando, cantando, currebant uſquequo plures anheloſi humi procumbebant; ita intumeſcebat illis abdomen, ut plures crepuiſſent, niſi vinculis coercita foret ea intumeſcentia. Malum in adſtantes nimis attentos ſerpere credebatur, & diaboli operationibus tribuebatur, unde ad exorciſmos confugere multi. Huc attinet *Anteneaſmus* mirabilis *Guillerini*, *Specul. hiſtoriar.*: Huc *Enteraſtici Herodoti*; *Membrorum ſaltuoſa diſpoſitio* Arabum.

9. *Melancholia hippantropica* P. le Comte, Lettres édifiantes, &c. Zoantropicæ varietas. L.

Sinenſis quidam perſuaſus fuerat a Sacerdotibus ſeu Bonzis, fore ut ſua anima migratura eſſet poſt mortem in corpus veredi, juſſa Imperatoris in Eliſeos campos translaturi; eum proinde hortabantur ad recte currandum, abſtinendum a morſu, calcitratione, &c. Bonus iſte ſenex turbolentos ſomnos vix cupiebat, cum ſe ephippio inſtructum & fræno, jam ad veredarii flagrum profecturum credebat; aſt expergefactus ſudore diffluens, non equus eſſet an homo, dubitabat. Converſus in Chriſtianam Religionem, reſipuit.

10. Me-

10. *Melancholia Scytharum* Hippocrat. de aere, aquis, &c. L.

Divitiores apud Scythas erant illi qui equitando mercari ſoliti erant; cum autem nullis ſtapedibus uterentur, crura pendula erant, & genitalia diu compreſsa, unde ineptitudo ad generationem, quo perſpecto contiſtati ſe a Diis afflictos hoc morbo reputabant, & in mulieres converſos: unde muliebria veſtimenta induebant, colum ac fuſum tractabant, a plebe ſuperſtitioſa ſimul colebantur, metuente ne quid ſimile a Diis pateretur; pauperes vero, utpote minime equitantes, ab hoc morbo erant immunes.

Cura Scythica erat larga, & ad animi deliquium facta miſſio ſanguinis ab arteria aut vena temporari, qua ulterius debilitati pejus habebant.

11. *Melancholica Anglica*, vulgo *Tædium vitæ*. Lege Comœdiam D. Greſset, cui titulus eſt *Sydney*. C.

Puellæ Mileſiacæ quondam delirio ſingulari actæ tanta mortis cupiditate ardebant ut turmatim ſe laqueo ſuſpenderent, nec motivum quiſquam agnoſcebat; tandem ſapientis civis conſilio Senatus Edicto juſſit, ut quæ prima ſuicida reperta foret, ea mortua omnino nuda in media platea exponeretur: quo decreto illico puellarum furori finis factus eſt: *Plutarchus des vertueux, faits des femmes, Tom.* I.

Simili melancholia actæ mulieres Lugdunenſes, referente *Primeroſio*, ſe turmatim aquis immergebant, & iis ſuffocatæ peribant.

Apud Anglos etiam frequens eſt ſuicidium ob tædium vitæ, quo capti languidi, mœſti, omnium remediorum pertæſi, res ſuas componunt, teſtamenta ſcribunt, amicis per epiſtolas dein tranſmittendas valedicunt, & deinde laqueo, veneno, vel alio modo vitæ ſuæ finem imponunt; quod criminis genus admittunt illi qui religionem omnem exuerunt, & ita debili ſunt animo, ut ærumnas vitæ humanæ ſuſtinere nequeant, apud Gallos hoc ſcelus lege prævertitur, qua ſancitum eſt ut ſuicidarum cadavera carnificis ductu in crate pœnaria per vicos & compita trahantur.

Pluribus maniacis melancholicis ſuicidium familiare eſt; aſt melancholia Anglica in hoc diſcrepat ab aliis, quod ſine ullo furore, aut gravi ærumna, ex ſolo vitæ tædio tranquille mori decernant; quod Chiliarcha Tovvnshend ſolo voluntatis imperio coram Medico Cheynæo exſequebatur, poſt mirum ſuæ veluti voluntariæ reſurrectionis ſpecimen.

12. *Melancholia zoantropia*. *Lycaon* Aetii. *Galeantropia*, *lycantropia* Auctorum. L.

Domus cujuſdam religioſæ omnes puellæ ſingulari laborabant melancholia, qua percitæ quavis die determinata hora, ſe feles eſse reputabant, & felium vocem imitando concentum efformabant: refert *D. Raulin*, *des maladies vaporeuſes*. Vide *Singultum epileptico-maniacum* huic morbo affinem.

Lycantropum ſe vidiſse teſtatur *Foreſtus*; pluplurium hiſtoriam refert *Schenckius*. Galeantropum ipſe vidi, qui canis aſpectum horeſcebat.

Verum notari meretur artificium quo quidam ſanati ſunt melancholici, qui ſcilicet ſe ranas in ventricolo geſtare putabant; aſsumpto ex juſſu Medici emetico ſanati ſunt, clam immiſſis ranis in craterem in quem vomitu rejectæ colligebantur materiæ; alii qui in capite cuniculos ſe habere exiſtimabant, facta inciſione cruciali, & exhibitis cuniculis cruentatis quaſi ex vulnere extractis, ab errore ſuo liberati ſunt.

Qui lupo vel cane rabido demorſi ſunt, ab hoc delirio non ſunt immunes, quo lupum aut canem ululatibus ſuis imitantur, teſte *Cælio Aureliano*, & aliis; verum eſt illud hydrophobiæ ſymptoma.

Artificio quodam *Zacutus Luſitanus* ſanavit olim melancholicum, qui ſe perpetuo frigere arbitrabatur; & vidimus hic Gratianopolitanum ſimili delirio per annos etiam calidiſſimos detentum; ipſum ſpiritu vini madida pelle lanigera cooperuit, & accenſo ſpiritu per ſemi-horam calefecit ad combuſtionem uſque *Philotimus*, unde lætus & tripudians ſe jam nimis calere exclamavit æger, atque brevi convaluit melancholicus.

Quidam ne omnino caput ſe habere putabat; ad quem ſanandum *Philotimus* excogitavit pileum plumbeum, a quo gravatus caput ſe habere intelligeret: *Aëtius*.

Duos lycantropos ſe vidiſſe teſtatur *Donatus ab Altomari*, qui per avia vagabantur, cadavera humana, aut partes eorum ſecum geſtantes; de cætero luridos, ſiccos, aduſtos ſitientes eos depingit, ut lucomoriam omnino referant.

14. *Melancholia enthuſiaſtica* Pauli Æginetæ. *Enthuſiaſmus*. Ægri, *numine afflati*. C.

Quidam vero etiam putant ſe ab aliquibus poteſtatibus majoribus impeti, & futura prædicere velut numine afflati, quos etiam privatim *numine afflatos* nominat *Paulus Ægineta*. *Paracelſus* exiſtimabat ſe in acinacis capulo ſuum azoth, ſeu genium ſuum genere. Mulieres fatidicæ, quibus ſtipati errabant Gebennenſes fanatici, ſe cœlitus afflatas putabant, futura prædicere, abſcondita cognoſcere ſe jactitabant; has vero prophetias non prius edebant quam epilepſiæ paroxyſmum ſimulatum paſsæ forent; itaque humi proſtratæ, mirum in modum ſe exagitabant, & ad ſe reverſæ futura prædicebant. Mirabilia ſimiliter prædicant de enthuſiaſtis, qui *convulſionarii* hodie dicuntur. Vide *Hecquetum*, *Naturaliſme des convulſionis*.

Forolivii *D. Cavalier M. D.* vidit quatuor hydrophobos, qui mortis ſuæ diem, imo horam, prædicta ferme hora animam efflarunt; Vidi ipſe Taraſcone ſexagenarium qui ante menſem mortis ſuæ determinatum diem prædixit, & epiala dein correptus die prædicta occubit.

14. *Melancholica phrontis* Hippocratis; *nouſos chalepe* Libr. II. de Morbis; *Cura gravis morbus*, Foeſi pag. 486. *Maladie ſoucy*. Le Clerc Hiſt. de la Med.

Viſcera veluti ſpinarum aculeis pungi videntur, anxietudo ipſum invadit, lucem & homines refugit, tene-

tenebras amat, metus corripit; ſeptum tranſverſum exteriore parte intumeſcit, ab contactu dolet, expaveſcit, in ſomnis terriculamenta & formidanda cernit, quandoque & mortuos: morbus hic interdum plurimos vere prehendit. Veratrum huic propinato & caput purgato: poſt capitis purgationem catharticum exhibeto, poſtea lac aſininum: cibis quam pauciſſimis, niſi infirmis fuerit viribus, utatur, iiſque frigidis & alvum laxantibus, non acribus, non ſalſis, non pinguibus, neque dulcibus: calida non lavet, neque vinum bibat niſi multa aqua dilutum, neque ſe exerceat, neque deambulet; quæ cum fecerit, temporis ſucceſſu morbo liberabitur, at niſi diligentem curam adhibueris, ad mortem uſque comitatur. Hactenus *Hippocrates*.

Hic morbus recte intellectus eſt melancholiæ ſpecies non rara, in hoc diverſa a cæteris quod æger minime deliret, niſi ſummus profunduſque mœror ſine cauſa evidenti accedens delirium dicatur; mœror ille ſponte accedeus eſt ſpina viſcerum metaphorica, æger quotannis hoc prehenditur & per menſem unum alterumve inſomnis, inappetens, ſolitudinis amans, debilis, omnem cœtum refugit, atque hujus morbi cauſam ſe ignorare fatetur, apyretus ſtans, continuo cogitans, timet ne aliis faſtidium moveat, domi ſe continet. Cura Hippocratica minime mihi arridet quoad helleburiſmum & abſtinentiam ab ambulatione, a balneo; de cætero feliciter adhibetur.

XIX. DÆMONOMANIA. *Démonomanie*, *rage*.

Eſt delirium vel ſincerum vel ſimulatum, quo magi, ſagæ, maleficiati, ſæpius præſtigiatores ſe tanquam a dæmone obſeſſos aut poſſeſſos oſtendunt.

1. *Dæmonomania ſagarum*. Deſirio Diſquiſit. magicæ. L.

Eſt delirium eorum qui ſe arte diabolica & pacto cum dæmone convento, quid miri præſtare poſſe exiſtimant, indeque auctoritatem apud idiotas ſibi conciliant.

Tales ſunt illæ vetulæ, quæ faſcino recens nuptos ligare, morbo infantulos tum afficere, tum liberare ſe poſſe imaginantur. Paſtores qui ſe, ſuoſve arietes cum ridiculis cæremoniis dæmoni devovent, ut gregem reſiduum a lupis eripiant, ut monetam volantem ſeu inamiſſibilem obtineant, quæ omnia in faſcinatis & faſcinantibus ſunt vera deliramenta, quibus puerorum & credulorum animos deludunt aniles fabulæ, maxime ſi philtra & venena dementantia concurrant. Certum eſt enim quod oleum ex ſeminibus daturæ elicitum temporibus illitum, vel peſſarium podici noctu inditum, hæc ſomnia prædiſpoſitis excitent. Simili peſſario ex ſeminibus ſtramonii & ſebo paſtor Gallo-Provincialis, referente *Gaſendo*, ſe muniebat cubitum iturus qualibet die Sabbati, unde ſomniabat ſe ad impurum dæmonum cœtum via camini deveniſſe, & ibi hirco præſidi litaſſe: *vide* quæ *de paraphroſyne magica* diximus. Hunc morbum in Pomerania familiarem dicit *Hoffmannus*. *Rufus*, Auctor ſæculi ſecundi, primus hujus morbi meminit.

Fuere qui ſe diabolum in viſceribus gerere, qui cum eo decumbere, conventicula celebrare ideo ſibi perſuaſerunt, ut in ſuppliciis contra ipſos olim decerni ſolitis, id ad ultimum vitæ ſpiritum affirmaverint: *Vide Act. Med. Berolin. Decad.* 1. *volum.* 4. & *Natur. Curios*. paſſim.

2. *Dæmonomania*, *Vampiriſmus* Tournefort Iter in Indias Orientales.

Vampiri activi ſunt vel paſſivi. Activi ſunt quidam præſtigiatores, qui ob fines ſibi cognitos cadavera recens ſepultorum exhumant, & vulnerant; atque eorum cruorem tertia die utplurimum putrefactum, adeoque fluidiſſimum effluere ſinunt, & vulgo ſuxiſſe dicuntur: paſſivi ſunt illi, vel vivi vel mortui, in quibus talis ſcena luditur; horumce præſtigiorum rumore commoventur ita populi, ut urbem deſertam inde factam viderit *Tournefortius*. Plura videſis in Vampiriorum hiſtoria non dudum evulgata.

3. *Dæmonomania ſimulata*. *Corybantiaſmus*, Encyclopediæ, T. 3. Hiſtoire des Diables de Loudun, 1636. Bayle, Diction. ad Broſſier.

Conſtat ex Evangelio olim plures homines, ſummi Numinis permiſſu, a diabolo obſeſſos fuiſſe, unde Sancta Eccleſia Catholica ad eos liberandos exorciſmis uti conſuevit; verum non minus certum eſt plures malitia aut moroſitate ſingulari ad ſimilem obſeſſionem ſimulandam frequenter induci, quod apud adoleſcentulas & vitæ religioſæ addictas ſæpius obſervatur: illæ ut quamdam turpitudinem vitæ occultent, iſtæ ut ſanctimoniæ famam ſibi concilient, quædam ut aliis impune noceant, imo ut de ſe magnum rumorem ſpargendo credulos ludibrio habeant.

Præſtigia quibus utuntur ſunt diverſiſſima; aſt ſæpius futura prædicere, abſentia proſpicere, linguas ignotas intelligere, morbos anomalos potiſſimum convulſivos experiri, vires portentoſas exerere; ad aquæ luſtralis aſperſionem, rerum ſacrarum aſpectum cruciari, ululare. Eo autem aſſurgit plurimorum vafrities & malitia, ut non ſolum plebi, ſed etiam & Sacerdotibus & Medicis imponant illæ præſtigiatrices, ut ferro & igne probatæ ſuas fraudes confiteri vix cogantur, adeoque ad eas confundendas neceſſum eſt ut a viris acuti ingenii diverſis modis ſumma cum aſtutia examinentur, circa quæ vide quæ de epilepſia ſimulata diximus.

Celebris eſt hiſtoria Urſulinarum Laudini apud Pictones. Monachi hujus urbis oderant parochum Urbanum Grandier, virum paulo elatioris animi, & dotibus tum animi, tum corporis ſuperbientem; illi has religioſas induxerunt, ut aſſererent ſe a Granderio faſcinatias, & ejus afflatu diabolum ſuſcepiſse: quid non religio potuit ſuadere, maxime ſi cum amore repulſo ad hunc perdendum parochum & Magnatum & Monachorum invidia conſpiraverint; eo demum de-

venit furor, ut igne damnatus ſit parochus, atque cum Sacerdos impius, qui eum ad ſupplicium deducebat, crucifixum ferreum candentem oſculandum huic miſero præberet, is renuentis parochi metus pro ſignis diabolicæ poſſeſſioni plebi venditabat.

Interdum pro dæmonomania vera ſumitur delirium febrile, cujus erroris exemplum præbuit monialis Pariſina candore & pietate inſignis mihi cognita; hæc Theologicis Doctrinis imbuta, Latinam Linguam clam addidicerat, & nuper a fratre ſuo eruditiſſimo elementa Græcæ Linguæ ſecreto pariter hauriebat; hanc invaſit ſynochus, caputque tentavit, unde delirans hæc virgo ſermones græcos & latinos miscuit, quos prius ipſi ignotos exiſtimabant cæteræ moniales; hinc faſcinatam & obſeſſam judicarunt, uſque quo frater ejus rure reverſus delirii Græci & Latini rationem reddidit.

Dæmonomania ſimulata detegitur dolis pro re nata diverſis. Sic *Ill. de Haen* ſanctæ Crucis imaginem involutam dæmonomaniacæ ſimulanti applicans ad contactum, vel aquam communem, quam luſtralem eſſe fingebat, aſpergens, vidit eam decipi & ſuam fraudem prodere: tunc autem eam nefariam toties aquæ amphoris injectis irrigari juſſit, quoties ſua præſtigia iteraret. Alter vero Medicus in ſimili caſu phlebotomias ſimul ex pede & brachio ad ſyncopem uſque præſcribebat, ut nefariam præſtigiatricem plecteret; alii verberibus dæmonem abigere tentarunt.

Minime aſſentimur *Friderico Hoffmanno*, aliiſque Medicis Germanis, qui uno ore cum plebe Gallica contendunt magos & ſanas hodie dari, qui verè diabolo obſeſſi & poſſeſſi & ab illo inſtigati patrant mirabilia. Dæmonomaniæ ſinceræ ſigna plura ab *Hoffmanno* tradita ſunt; 1. non ſolum horrendæ vociferationes, geſtuum deformationes, admirandæ & inſolitæ corporis motiones; ſed 2. mirificæ convulſiones ſubito ſine prævio morbo accedentes: 3. Blaſphemia, verbi divini abuſus, obſcœnitas verborum: 4. Rerum ſecretarum & præſertim futurarum notitia & revelatio: 5. Peregrinarum linguarum ſcientia: 6. Robur inſolitum: 7. Singularium rerum ut crinium, ſilicum, &c. vomitio, ex oculis, aure rejectio cum horrendis ventris torminibus &c. Dudum Senatus Gallici, qui magos & ſagas igne damnabant, hodie tanquam miſeros inſanos dimittunt, niſi eorum maleficia, blaſphemationes, aliaque malitiæ ſpecimina plectant. Non dubitamus tamen quin olim Deo permittente a Dæmonibus plures obſeſſi fuerint, verum cum *Sancto Athanaſio* putamus, *ex quo tempore verbum Dei apparuit, ſpectra hujuſmodi & ludibria ceſſaviſſe*. Et omnes pythoniſſas, magos, ſagas, faſcinatos, vel morbo a cauſis phyſicis orto laborare, vel eſſe deceptos aut impoſtores qui parum cautos ſuis præſtigiis deludunt. Ridemus itaque credulitatem *Bodini* & dolemus ſortem tot millium veſanorum quos ſæculi elapſis, referente Nicolao Remigio, Senatus Burdigalenſis, Rothomagenſis, Toloſanus flammis addixit, qui in morotrophio tantum erant cuſtodiendi.

Præſtigia mira videbis *Journ. de Med. Avril* 1757. p. 244. de muliere ventriloqua ſonum tympani flatubus abdominis imitante, & *Mars p.* 165. de puella ex cujus corpore paſſim acus innumeræ extrahebantur.

4. *Dæmonomania a vermibus* Cardani. L.

Plura ſunt exempla ægrorum qui pro dæmoniacis habiti lumbricis & tæniis tantum exagitabantur, & triſmo, tetano, delirio, aliiſque miris ſymptomatis vexabantur; plebs autem dæmoni, ſagarumque faſcino tribuit illa ſymptomata dira; quorum nexum & cauſam non intelligit, ut convulſiones, clamores, diſtorſiones, deliria quibus obnoxii ſunt verminoſi; ea vero omnia catharticis, emeticis & anthelminticis feliciter auferuntur.

5. *Dæmonomania fanatica*, vide Diſſertationem ſub præſidio D. Rideux Profeſſ. Monſpel. ventilatam: An ſanatiſmo verbera?

Quot furores, incendia, bella, cædes excitaverit multoties falſus erga Religionem tum veram, tum falſam zelus, plures teſtantur hiſtoriæ. Primi fanatici Helvienſes ſolo ſuo afflatu catapultarum ictus, quibus crudeliter turmatim trucidabantur, eludere ſe poſſe putabant; miſerabile delirii genus.

Fanatiſmus ad incredibilia faſcinora millenos noſtra ætate compulit, & ad patibulum, ignemve deduxit; ita ut peſtis nulla majores ſtrages ediderit: lege hiſtoriam Fanatiſmi D. Brueys Monſpel. Ideo hæc refero ut omnes perſuaſum habeant fanatiſmum inter veſanias & deliramenta eſſe numerandum.

6. *Dæmonomania hyſterica*. Obſervatio D. *Deſcottes* D. M. Argenton en Berry 1760. ad me ſcribentis.

Duæ famulæ viginti annos natæ, amiciſſimæ, vere hyſtericæ, antihyſtericis, ut caſtoreo, ruta, nec non terebinthina ſumptis, ab hyſteria melius habuere. Verum ſingularia phænomena per ſex menſes exhibuerunt, quæ vulgo obſeſſioni tribuuntur. 1. Scilicet diverſis dominibus ſejunctæ altera alterius nec non ſua accidentia ſuoſque parozyſmos præſagiebat ante quatriduum triduumve: 2. Diverſorum animalium vocem, ut canis, felis, gallinæ ſatis apte imitabantur: 3. Portentoſam exhibebant memoriam & ingenium ſolito vividius, quo nominibus fictis ſingulos adſtantes deſignabant & ludibrio habebant: 4. In profundum ſoporem delabantur, e quo nec vellicatæ, punctæ, uſtæ excitari poterant: 5. Verum ſponte excitabantur clamantes ſe in quadam parte, ut femore, tibia vehementer lædi, perſtringi, & pars aſſignata livida, læſa unguibus videbatur; quam tamen tetigerat nemo ex adſtantibus. 6. Triplici ſtadio peragebatur paroxyſmus, in primo mentis compotes peracta in mentem revocantes rubeſcebant & dolebant; in altero delirabant, convellebantur & quatuor robuſtis viris vix coercceri

ceri poterant, atque ventura quoad paroxyſmi futuri tempus, durationem, aliaque præſagiebant, denique in ſoporem delapſæ ſenſuum omnium abolitionem experiebatur, e quo tamen ſomno hora & minuto quod prædixerant, excitabantur, ſæpe e lecto procul exſilientes & clamantes: *Bone Deus! quis mihi femur vel tibiam crudeliter perſtrinxit*, &c.

Per ſex menſes quotidie hæc ludebatur ſcena, nec quidquam inde roboris, habituſve detrimenti paſſæ ſunt, hodie vero adhucdum languent, & lipothymias, catameniorumque ſuppreſſionem patiuntur, meumque de illis conſilium expetunt Medici.

Multa ſunt in hac hiſtoria, quæ nimiæ adſtantium credulitati, & harum ſycophantarum præſtigiis tribuenda videntur. Interea non minus eſt mirum quod ſine ullo motivo cognito ruſticæ talem egerint Comœdiam, ſi Comœdia fuerit: mirum etiam quod ſimilis imaginationis vis ſimiles effectus in aliis ſubjectis ediderit, quos vide relatos in catalepſis hyſtericæ & catalepſis ſomnambulæ hiſtoria. Quod imitationem vocis animalium, hanc olim juxta Aleſiam obſervavit *D. Gibert D. M.* in Melancholico qui hora prima pomeridiana ſingulis diebus ſimili paroxyſmo tentabatur, nec ab hac hora declinabat vel minimum paroxyſmus, licet horologia de induſtria retardarent, aut accelerarent obſervatores.

Suaſi balnea, ſerum lactis, & in paroxyſmo ſyrupum de karabe, ſal ſedativum, &c. Anno 1765. quo hæc ſcribo eas ſanatas & nuptas eſſe accipio.

7. *Dæmonomania Indica*, Kempfer. amœnit. faſc. 3. pag. 750. *Rage de l'Hamuk*.

Viget apud Indos Nigritas abuſus opii execrabilis ad efferandum animos ad homicidiorum patrandorum audaciam, dum vel vitæ ſuæ, vel injuriarum pertæſi ſe devovent morti per ultionem & mortes aliorum oppetendæ; eo ſine opii bolum deglutiunt, ex quo intentionis idea exaſperatur, turbatur ratio, & effrænus redditur animus, adeo, ut ſtricto pugione, inſtar tigridum rabidarum excurrant in publicam, obvios quoſvis ſive amicos, ſive inimicos trucidaturi, donec ipſi ab alio perforati proſternant. Actus hic vocatur *Hamuk*, apud incolas Javæ & ulterioris Orientis crebro ſpectabilis. Vocabuli ſonum ibi horret quicumque audit; nam qui vident homicidam, illi vocem *Hamuk* ſummopere exclamant, modituri inermes ut fugiant, & vitæ ſuæ proſpiciant, dum ad extinguendam belluam accurrere debet quiſquis armatus, & cordatus eſt.

8. *Dæmonomania Polonica*. Stabel. Hiſt. 4. de plica Polonica.

Ea eſt quæ a viru trichomatis repulſo ortum ducit, ſeu a plica reſecta, vel ab illa non evoluta; Fœmina quinquagenaria plethorica fortiſſimo corripiebatur furore maniaco, cum ſumma arypnia, convulſionibus, inconſuetis borborygmis; jungebantur blaſphemationes, robur inſolitum, aliaque ſtupenda ſymptomata per annum ſine intermiſſione eam diſcruciantia & diabolicæ obſeſſioni adſcribi ſolita.

Remedia antimaniaca fruſtranea ſunt, nec cedit morbus niſi evolutioni plicæ, quam, poſt annum in caſu citato applicatum capiti lycopodii decoctum, intra aliquot dies excitavit; alia vice cum hæcce mulier iterum plicam imprudenter abſcidiſſet, exorta eſt cephalæa cum doloribus rachialgicis & phantaſiæ depravatione, rurſuſque cum plica capitis ſeſe explicuiſſet, ea ſymptomata deſierunt.

9. *Dæmonomania a Cardiogmo*, Morgagni, Epiſt. XVIII. 19.

Talis cenſebatur eſſe morbus ab *Harveio* & a *Morgagni* obſervatus, qui tamen pendebat ab aneuryſmate aortæ aſcendentis; alii eum hyſteriæ, alii etiam veneficio adſcribendum putabant: ægri capite antrorſum inclinato reſpirabant facilius: vide *Harveium de circul. exercit.* 3.

XX. MANIA. A Græco *Mainomai* inſanio, furo. *Furor* & *inſania* Latinis, Gallice *folie* & *mania*, licet ultimo nomine (a *majomai* cupio) intelligamus etiam vehementem quamdam cupiditatem, ut muſomaniam, argyromaniam &c. Ægri *maniaci*, *inſani*, Gallice *fous*, *maniaques*.

Genus eſt morbi chronici, apyreti, quo non ſolum ægri circa quævis objecta indiſcriminatim delirant ob imaginationis vitium, ſed etiam ob ratiocinationis depravationem cum audacia & robore, brutorum more ſe gerunt.

Differt ab amentia per audaciam, robur & furorem a levi oblata cauſa redeuntem; amentes vero ſunt mites, pacati, nemini nocent, niſi vehementer incitentur. Differt a melancholia per delirii univerſalitatem; non enim uni objecto conſtanter infixi delirant, ſed ſucceſſive nunc de uno, nunc de alio objecto ſunt ſolliciti; præterea melancholici recte & acute ratiocinantur ex præconcepta opinione, conſequentias rationales educunt, aſt maniaci perverſe etiam judicant. Differunt a dæmonomaniacis ut a melancholicis. Hydrophobi fere omnes judicant, adſtanteſque monent, ut ſibi caveant, dicentes non penes ſe eſſe ut abſtineant a morſu, conſputatione, e contra maniaci pravum nocendi, evadendi deſiderium caute diſſimulant; paraphroſyne, hydrophobia, phrenitis intra paucos dies terminantur, aſt mania menſes, annoſque perdurat.

Maniaci ſæpius omnem cibum obſtinate recuſant, & tamen robur inſolitum conſervant, vix dormiunt, continuo mente plures ideas revolvunt, muſſitant, clamant, inſidias adſtantibus ſtruunt, obvios quoſque, etiam parentes, natos, quandoque ſine ullo cognito motivo percutiunt, trucidant, vinciri eos neceſſum eſt ne ſibi vel aliis manus violentas inferant, frigoris & caloris patientiſſimi ſunt, veſtes ſuas dilacerant, media hieme nudi humi jacent, nec multum refrigerantur, balnea frigida ſuſtinent, inviti tamen;

men; quidam ingenio acutiſſimo præditi mire deblaterant; ſæpius delirant; plurimi quidem quoddam objectum ſui odii aut amoris ſæpius in animo verſant, verum non illi ita affixi ſunt quin ad alia divagentur; atque millenis vividiſſimis, præcipitibus, confuſis ideis noctu diuque agitantur; mores a mania mire mutantur; mulier antea pia & modeſtiſſima accedente mania verba ſcortis & bajulis familiaria impudenter effutit; qui prius erat mitis & amicus jam torvis oculis, voce fera loquitur, & ex horum ſymptomatum ſyndrome, licet a plebe confundi & iiſdem morotrophiis incarcerari ſoleant, diſtinguuntur maniaci & melancholici.

Mania continua eſt periodica; continua ea eſt quæ nunquam intermittit, licet remittat quandoque, verum illud diſcrimen non in curandi modum, ſed in prognoſim influit; quippe continuæ ſanandæ multo minor ſpes eſt quam periodicæ maniæ.

Mania periodica eſt, quæ per intervalla revertitur, illa vel ſæviente hieme quod frequentius accidit, vel æſtate recurrit; tum continua tum periodica ſunt ſæpius hæreditariæ; dantur etiam regiones in quibus multo frequentiores ſunt: Junio & Decembri mania frequentior: *Huxham*.

Mania ex quartana *Sydenhami* ad dementiam potius attinet quam ad hoc genus, ni fallor.

2. *Mania a pathemate*; Locheri de mania; *a melancholia*, Preyſingeri ſpec. I. *a terrore* Locheri; *ab amore*, Ephem. N. E. Dec. II. *ſine materia*, Locheri cap. 2. p. 73. L.

Maniaci utplurimum a magno quodam animi pathemate, ut amore, metu, ſpe laborare incipiunt. *Mead* refert quod in Noſocomio mente captorum Londinenſi multo plures inventi ſint quos dira auri cupido huc deduxerat, licet jam divites, quam quos paupertas divexerat.

Metus tartari & judiciorum Dei plures ad inſaniam ducit, maxime cum a concionibus vehementibus eorum quos *Miſſionarios* vocant per octiduum, ut fieri ſolet, mentes commotæ fuerunt. Vidi Religioſam quæ inſanivit & demum ſe trucidavit, cujus menti infixa erat opinio ſe a ſuis ſociis propter peccata, quæ admiſerat aut admiſiſſe putabat, laqueo ſuſpendendam fore; & mulierem honeſtam quæ ſimili metu percuſſa ſe ſuſpendit, exanimavit; puellam quæ amaſii ſui perfidiam non ſuſtinens eodem modo vitam terminavit; virum qui zelotypia furens conjugem & ſe ipſum jugulavit; mulierem præclaram, quæ recens puerpera circa religionis ſuæ veritatem dubia movens in maniam incidit & per decennium nuda quadrupedium more in ſuo cubiculo gradiens Nabuchodonozoris ſpeciem apprime referebat; verum licet a melancholico delirio ortum habuerit hic morbus, non minus ſucceſſu temporis videtur mania alterius generis quam melancholia, ob ruborem, audaciam & idearum vividarum varietatem.

Maniaci utcumque audaces ſint, reapſe metu maximo quodam ad inſaniam fere omnes ducuntur, & licet a pluribus adſtantibus ſe regi minime patiantur, attamen a quodam minaci bajulo, vel milite fuſtem & vincula gerente, ita dominantur, ut ſupplices & meticuloſi ſtatim obſecundet, quod neceſſarium eſt in cura. Caveant autem ſibi cuſtodes, nam maniacus nunquam dormit & cuſtodem, ſi poteſt, male habet atque inſidioſe impetit, ita ut per longum tempus ſapientis perſonam agat, ut ſuum finem aſſequatur. Qui cibos renuunt & continuo vigilant ſibi animo, metum inanem infixerunt, ne ſcilicet ab amicis toxico mixto cum cibis, aut alio modo inter dormiendum trucidentur, ſed de ſui metus objecto, de ſpectro quo terrentur, ne verbum proferunt.

Sanguis maniacorum viſcidus feroque exutus, fibræ vero muſculares firmæ, rigidæ cenſentur.

Mania ſtatim atque ægrum alio modo ut phthiſi, aſcite laborantem afficit, ab aliis morbis, quod mirum dictu, liberat, ut obſervavit *Mead*: nec peſtem ipſam patiuntur maniaci.

Cura. Nihil magis prodeſt maniacis ſanandis quam victus mollis, refrigerans, humectans; phlebotomiæ largæ & repetitæ ex brachio, pede, jugulo; potus laxans, diluens, frigidus, copioſus; balnea per menſem bis in die repetita in aqua frigida, caput ipſa irrigando. *Valſalva* plures maniacos ſanavit emulſionibus & ſyrupo de papavere, abſtinendo a gravioribus narcoticis. Furorem mire compeſcit camphora ad ſcrupulum data in cochleari aceti, obſervante *Tralles* & *Ill. Lieutaud*, quod bis in die iteratur, inde ſudor & ſomnus, pluresque ſanati maniaci.

Narcotica vero ſæpe delirium intendunt. In tenebris detinendus maniacus, atque ſufficienter cibandus, vinculis coercendus; cum vero omnis cura tanquam fruſtranea omiſſa eſt quandoque data tempeſtate ratio revertitur ſuperſtite memoria factorum, & ad recidivam diſpoſitione, ſi catamenia vel hæmorrhoides fluere deſierint, illi efficacius revocandi; cathartica fortia præmiſſis diluentibus non ſunt omittenda; acida, nitroſa, ſerum lactis, emulſiones, fructus refrigerantes, clyſmata emollentia & ſimilia proſunt.

2. *Mania lactea. Dèpot laiteux ſur le cerveau*. Puzos, 3. Mèmoire. Hippocrat. de mulier. morbis L. I. c. p. 45. L.

Eſt ſpecies maniæ quæ circa decimum a partu diem cum delirio febrili mulierem aggreditur, dein ſenſim evaneſcente febre, perſeverat, atque jure tribuenda venit lactis retentioni, ejuſque ſtaſi in cerebro. Vide *Ill. vam Swieten Comm.* 1127.

Rarus eſt hic morbus, & utplurimum inſanabilis, ipſumque initio ab hyſteria diſtinguere difficile eſt, quippe omnes moroſitates, averſationes abſurdæ, a quibus incipit, facile tribuuntur hyſteriæ, quam puerperæ plures incurrunt; interea ſucceſſu temporis ex delirio apyreto conſtanti, & initio a parciori lactis & lochiorum luxu, cognoſcitur.

3. *Mania ab hemicrania*.

Ea eſt quam dolor conſtans ſinuum frontalium ab inſecto in ipſis latente infert; ſic *Conrad. Schneiderus*, *de oſſe cribriformi*, pag. 440. recen-

recenſet ruſticam quæ mente abalienata & maniaca evaſerat, quæ rejecta ex naribus eruca hiſpida ab hoc morbo convaluit.

Anatonius de Pozzis, in Ephemer. Nat. Curioſ. Decad. 1. *anno* 4. *obſerv.* 37. refert ruſticum qui cum ſub arbore dormiiſſet, per ſex menſes maniacus fuit, & erucam nigram, longam, piloſam, a tabaco aſſumpto per nares excrevit, ſicque convaluit.

Cum œſtrum ſubivit nares bonum, aliorumque pecorum, ut in eorum ſinubus frontalibus ova ſua deponat, non raro illi in maniam aguntur, imo cervi rangiferini a ſolo metu circumvolitantis & avide inſequentis œſtri furunt, & triginta leucas intra paucas horas excurrunt, obſervante *Illuſtr. Linna* in Lapponia.

In oppidulo *Gange* dicto, homo quidam dolore capitis dudum divexatus eo inſaniæ devenit, ut ſibi caput effringi vellet, atque eum in finem ex altiori feneſtra ſe præcipitem dederit, ſed fruſtra, cum forte in prætereuntis aſini corpus incidiſſet: quapropter ad aliud tempus ob proximorum jurgia rem diſtulit, atque altera vice reapſe ſibi caput effregit, unde, forte e ſinubus copioſo pure dimanante, convaluit, ut a fide dignis viris audivi.

4. *Mania metaſtica*, Locheri de Mania. I. *ab ulcere ſiccato*, Amati Luſit. Centur. 2. cur. 67. *a reſecta plica*, Frider. Hoffmanni de delirio p. 263. Ephem. Nat. Cur. *a repreſſo herpete*, Locheri ibid. *a menſtruis retentt*, *a ſemine retento*, Schenckii fol. 157. *a repreſſa ſcabie*, *a gravidi tate*, Ill. Lorry Part. I. cap. 7.

5. *Mania a venenis*, Ephemer. Nat. Cur. *a billadonæ baccis* Deciſ. II. ann. 10. Obſerv. 118. *a daturæ ſemine*, Deciſ. III. anno 3. Obſerv. 170. Vidi inde ortas paraphroſynes fugaces, non maniam.

6. *Mania periodica*: Ephem. Nat. Cur. Deciſ. III. ann. 3. Obſer. 33. L.

Eſt ſpecies per totum diem tantum durans, ſole recedente intermittens; quæ *ſolaris* dicitur; datur lunaris quæ quovis plenilunio revertitur *Ephem. Nat. Cur. Centur. IX. Obſerv.* 12.

7. *Mania vulgaris*; Locher de Mania, cap. 3. pag. 61. L.

Eſt mania cum materie. *Vide Authores*.

8. *Mania hyſteralgia*, referente D. C. D. M. M. anno 1766.

Virgo quadragenaria, quæ olim ſanguinem vomuerat, deinde vero pus cum cyſtidum fragmentis ano ejecerat, ab octodecim menſibus obnoxia eſt, per paroxyſmos nocte redeuntes, doloribus uteri & vicinarum partium, ita atrocibus, ut ea, licet bene morata & pudiciſſima, juret, blaſphemia fundat, deliret, genitalia manibus aut quolibet obvio inſtrumento vel contrectare, vel dilaniare conetur; nedum ſit ullus veneris appetitus, quod quis facile crederet; hujus eſt ſumma averſatio, tantus horror ut viros maxime oderit; voluptas nulla, pollutio nulla; ea obvia quæque morſu impetit: tranſacto paroxyſmo ſcrupulis agitatur, dolet animo, metuens ne peccaverit.

Adhibita ſunt remedia omnigena, edulcorantia, diluentia, deterſiva, ſedantia, nitroſa, balnea innumera ſubfrigida per horas octo, ſerum lactis, aqua pulli, lac aſininum, laudanum, ſal ſedativum; ptiſana demum camphorata aliquandiu ſublevavit; ſuſpicio eſt alterius ſuppurationis internæ, unde paroxyſmus.

ORDO QUARTUS.

VESANIÆ ANOMALÆ,

Seu

Morbi prioribus affines.

PHantaſia eſt facultas objecta abſentia ſibi repræſentandi; ejus actio vocatur *imaginatio*, ea in ſomniando ideas claras & vividas excitat, unde æque percellimur a phantaſmatis ſeu ideis imaginariis, dum ſomniamus, ac ab ideis ſenſationum, verum id non accidit ex claritate & vi abſoluta phantaſmatum, quippe quæ multo minor eſt quam vis ſenſationum; ſed ex eo quod anima ab objectis externis non diſtracta, fortius ad ea phantaſmata attendat, unde qui imaginari profunde vel attendere volunt interdiu, illi ab aliorum conſortio remoti longe ab ſtrepitu in loco obſcuro meditantur: anima eo fortius percellitur ab idea quo paucioribus ideis ſimul diſtrahitur, ſeu quo majorem ſuæ attentionis partem illi tribuit, & quo fortior eſt impreſſio eam excitans.

Docet autem experientia ideam longa attentione, fortique meditatione clariorem fieri, quæ neglecta obſcura foret: ſic memoria ſtudio, & repetitione ejuſdem ideæ roboratur, maxime ſi conjungantur ideæ cum loco, litteris, aliſque ſignis ad memoriam acquirendam facientibus.

Lex eſt imaginationis, ſi qua ſimul percepimus, & unius perceptio denuo producatur, imaginatio producit etiam perceptionem alterius. *VVolf. Pſychol. Ephem.* 116.

Memoria eſt facultas ideas reproducendi, & reproductas recognoſcendi. *VVolf.* Ea vero tribuitur flexilitati fibrarum medullarium cerebri, quæ inſtar chartæ pergamenæ plicatas & impreſſiones retinet; verum ea theoria eſt mere fictitia, & ſatius eſt in his tenebris nullam theoriam, quam falſam amplexari.

Ad ratiocinandum proindeque ad judicandum neceſſaria eſt imaginatio & memoria. Si quis albedinis ideam abſtractam, adeoque imaginariam non retineat, is utrum hæc charta quam cernit alba ſit, vel alterius coloris judieare non valet; unde ſit ut qui imaginatione carent, ut ſtupidi, ſomnolenti, illi nec diſcurrere valeant, nec qui memoria deſtituuntur, valent ratiocinari, ſaltem circa objecta quorum ideas non poſſunt in mentem revocare; his de cauſis evidens eſt cur inter morbos hujuſce claſſis obli-

vio, &

vio & amentia referantur; cum hæc vitia ſecum inferant judicii depravationem, aut ſpeciem erroris quæ lethargicis valde familiaris eſt; quod ſcilicet neſciant quid dicant, quid appetant, quia eorum obliti ſunt quæ petiere, antequam reſponſum accipere poſſint: ſive ſenſationes a fibrarum nervearum vibrationibus repetas, quod falſum videtur, ſive a fluidi nervei electrici refluxu, requiritur ex parte machinæ fibrarum cerebri libertas, flexilitas, cui collapſus, laxitas, obſtructioque opponuntur, & ex parte fluidorum mobilitas, fluxilitas, tenuitas, puritas, unde videre eſt cur a venenis, vaporibus narcoticis, cerebri vulneribus, obſtructionibus, aliiſque vitiis, imaginatio, memoria, acumen, ingenium, libertas aliæque animæ facultates lædantur.

XXI. AMNESIA; *Latyphroſyne* Græcis; *Oblivio morboſa* Auctorum. *L'oubli*.

Eſt morbus qui tollit facultates ideas in mente reproductas recognoſcendi, ſeu memoriæ eſt abolitio aut imminutio. Ideo recognoſcimus ideas quæ in anima reproducuntur, quæque ideo illam olim vel antea affecerunt, quia ſatis vividæ ſunt & ſociis claris ſtipatæ; ſi vero obſcuræ ſint, tum ideæ principes, tum earum ſociæ, aut ſolum alterutræ, tunc illas recognoſcere non poſſumus: ideam autem quam antea habuimus iterum habere, hoc ad memoriam non ſufficit, neceſſum eſt ut cognoſcamus nos eam antea habuiſſe; ſic ſi quis dum legit Ciceronis librum non recognoſcit ſe eum olim legiſſe, ille hujus antiquæ lectionis recordari non dicitur. Quoniam omnis idea imaginaria ſupponit prægreſſam ideam ſenſitivam ſeu ſenſu acceptam, & non ſentimus niſi individua, ſeu concreta pluribus ſimul ideis ſociis ſtipata; idea imaginaria ſocias ſecum olim perceptas in mentem revocat, niſi obſcuriores evaſerint, ergo obſcuratio idearum eſt quod oblivionem producit; obſcurantur ideæ a gravibus animi pathematis totam animi attentionem alio divertentibus, a ſomno & ſopore morboſo, a paralyſi organorum ex quibus ideæ illæ natæ ſunt, a morbo quovis ſoporoſo, ut caro, apoplexia, epilepſia, nec non a ſyncope; qui enim ex his morbis reſurgunt, ignorant omnino quid paroxyſmi tempore peractum fuerit, & ſe ne quidem cogitaſſe, aut quaſi non extitiſſe aſſeverant.

Cognoſcitur initio amneſia ex eo quod obliviosi non ſibi cohærentia loquantur, niſi monoſyllabis utantur: *Vide hiſtoriam amneſiæ in Ephem. Nat. Cur. Dec. I. Ann. III. Obſerv.* 198.

In curanda amneſia attendendum an juvenis, an ſenex ſit homo; in ſenibus medicamenta ſpirituoſa, cephalica, calidiora conveniunt: in juvenibus, diluentia, analeptica magis proſunt, & memoriæ læſio a veneris abuſu ſæpe dependet.

1. *Amneſia a Venere*, Salmut. Centur. I. Obſ. 6. Ettmuller de memoria læſa. L.

Res eſt conſideratione digna quod uſus veneris nimius memoriam maxime debiliter, & quod aphrodiſiaca, aromatica, ſpirituoſa, ſatyracea ad memoriam roborandam conducant, ſi tamen cum horum uſu veneris litemus, memoria in totum abit, ſi vero veneri parcamus, inde confirmatur.

Uſus ambræ, adeoque cocholatæ, optime prodeſt ad amneſiam curandam, ut & aqua magnanimitatis, quam ingrediuntur formicæ, item confectio alkermes & anacardina, licet hæc ultima ſuſpecta ſit. Apud ſenes uſus theæ in hoc morbo valide laudatur; hæc autem omnia medicamina vi quadam inebriante pollent, ambra ſcilicet, anacardia & thea Sinenſis recens.

2. *Amneſia ſenilis*. Ettmull. ibid. Collect. Acad. Tom. III. p. 165. L.

Non omnes ſenes obliviosi evadunt, ſed maxime illi quorum vita anteacta multis curis aut ſtudiis ſubtilioribus non fuit defatigata; qui ſcilicet laute & ignaviter vixerunt in deſidia & voluptatibus; Docti vero & negotioſi utplurimum judicium & memoriam diutius ſervant.

Præter uſum theæ commendantur in hoc morbo folia betonicæ, ſalviæ, lavendulæ, roris marini, roſarum petala; nux moſchata, piper, galanga, cyperus, caſtoreum, rhus &c. infuſa in ſpiritu vini quo humectantur nares, tempora, &c. ninſing & genſing ſpecifica cenſentur intus ad ſcrupulum.

3. *Amneſia traumatica* Schenckii obſervat. Horſtii, lib. 2. obſer. 7. Hildani centur. 3. obſervat. 1. L.

Ea eſt quæ a capitis percuſſione, vulnere aut ictu quovis ortum ducit; ea initio phlebotomias & auxilia alia contuſis convenientia exgit: Extus reſolventia ſpirituoſa, balſamum Commendatoris, aquam vulnerariam &c. hæc ſpecies ſæpe ſanabilis eſt.

3. *Amneſia plethorita; a ſuppreſſis hæmorhoidibus* Zacuti Luſitani lib. 1. obſervat. 47. prax. admirab. *a lochiis ſuppreſſis* Salmuth. centur. 1. obſervat. 72. L.

Auxilia a principiis illis ſatis indicantur. *Horſtius* vidit hanc ſpeciem cum ſtultitia ſucceſſiſſe illis, qui poſt longam inediam comedere inceperunt.

5. *Amneſia a pathemate* Schenckii obſervat. & Ephem. Natur. Curioſ. L.

Ex metu & terrore ſubitis quandoque memoria abolita eſt, nec non vehementi triſtitia.

6. *Amneſia cephalalgica* Act. Acad. Par. 1711. L.

Ex diuturno capitis dolore, gravativo, memoria ſæpe aboletur, nec non a cephalalgia febrili.

7. *Amneſia a temulentia* VVilliſii de moroſi.

Eſt ea quæ ab ebrietate, ab opio, a philtris, ſeu venenis dementantibus ortum ducit.

8. *Amneſia febriſequa*, De Meyſerey Tom. 2. num. 243.

Eſt oblivio quæ poſt febres acutas accedit; ægri vires analepticis reficiantur, dein veſicatoria vel fontanella adhibeatur; cathartica etiam utilia

utilia ſunt, necnon exercitia fortiora, demum ad thermas confugiendum eſt.

XXII. AGRYPNIA; Latinis *pervigilium*, *vigilia immodica*, *vigilium morboſum*. Gallis *inſomnie*.

Eſt pervigilium immodicum ex quo vires imminuuntur, anxietas, inquietudo, cephalalgia, aliaque moleſta ſymptomata oriuntur.

Vulgo duas tertias nycthemeri partes vigilamus, ſeu in ideis claris ex parte animæ, & in aptitudine ad motus liberos exercendos ex parte corporis, vivimus; altera pars tertia ſomno dicata eſt, ſeu quieti corpori, & animæ, in qua ſcilicet torpent omnes artus, & jacent minus apti ad motus muſculares, ſenſatione orbati, dum tamen, ſi inſomnia adſint, ideæ imaginationi oblatæ ſunt clariſſimæ, ideæ vero præſentium objectorum obſcuriſſimæ vel nullæ ſunt, motuſque vitalis pacati, regulares, exercentur.

Cum in vigilia vires ab actionibus animæ & corporis continuo abſumuntur, eque ſomno & quiete debeant reparari, evidens eſt quod a longiori pervigilio robur debet ſenſim imminui, hinc laſſitudo, anxietas, continua ſitus mutatio, perceptiones præſentium objectorum continuo nos afficiunt, attentionem detinent: hinc capitis gravitas, moleſtia animæ, mœror, tædium, & quandoque typhomania.

1. *Agrypnia Arthritica* Boneti Sepulchret. obſervat. 1.

Somno carere qui doloribus vexantur, mirum non eſt, & ea non eſt ſpecies de qua agitur, ſed eſt ſymptoma omnium dolorum comes; Ex acrimonia arthritica oriundum pervigilium, atque ex ſiccitate ſanguinis ſero ad exteriora continuo fluente ſuſtentatum exhibet obſervatio præſens. Poſt diram colicam arthriticam homo uſus veſicatorio, incidit in pervigilium nullis remediis domatum, quo occubuit, ſero quidem continuo ex veſicatorio affatim effluente, & tamen aperto cadavere ventriculi omnes cerebri aqua limpida repleti videbantur.

2. *Agrypnia a pathematis*, VVillis, de anima brutor. p. 2. Sennerti Species 5a.

Monſpelii mulier adoleſcens quæ a ſicariis maritum ſuum omnino trucidatum, & ſe ipſam pro mortua derelictam viderat, exinde per tres pluresve menſes ſomno indulgere non poterat; quoties enim oculos claudebat, dormiendi deſiderio victa, toties cruenta illa ſcena oculis ejus ſe ſiſtebat, ſtrictos ſicariorum gladios, conjugem morientem, ipſique brachia tendentem, ſe ipſam gladiis confoſſam videre ſibi videbatur, & perterrita, ſudans, febriens evigilabat, ita ut metu horumce phantaſmatum ſomnum horreret. Similia exempla refert *VVilliſius*.

Uſus ſum in hoc caſu non narcoticis, ſed emulſionibus, julepis rifrigerantibus, &c.

3. *Agrypnia hyſterica* VVillis, de anima brutorum part. 2. Cap. 5. L.

Taliter affectis, ut hypochondriacis, hyſtericis, quoties clauſi oculi ſomnos invitant, accidunt cordis tremores, ſubſultus & conſtrictiones, cum animi deliquiis & reſpiratione impedita: aut viſcerum intumeſcentiæ, ardores, prefocationis ſenſus, aliaque ſymptomata pro hyſtericis vulgo habita, ſuccedunt; alli in cruribus & brachiis tendinum ſubſultus, ſpaſmos, tantaſque experiuntur morborum inquietudines & jactationes, ut ægri haud plus quam equuleo torti dormire poſſint.

In hoc caſu *VVilliſius* craſim fluidi nervei vitriolicam eſſe contendit, & veſicatoria laudat ad ſerum acre educendum, ſed errat maxime, & tutius eſt ſanguinis ſiccitatem & acrimoniam, præmiſſis phlebotomiis, ſero lactis, emulſionibus, acidulis aquis, lacticinis, balneis temperate, & dein ad hypnotica confugere, interpoſitis lenibus catharticis ad viam his medicamentis parandam.

4. *Agrypnia cephalalgica* Boneti Sepulchret. To. I. de Vigil. Obſerv. 2. & 3.

Poſt contumaces capitis dolores cum febre & vigiliis, morte ſuccedente, obſervarunt Auctores, vaſa piæ meningis ſanguine atro referta, ipſas meninges tumore phlegmonode diſtenſas, puniceas, nigras, gangrænoſas; ſanguinem fluxilem, nigrum e cerebro exſtillantem; quandoque ulcus, ſerum copioſum in ventriculis, ut ex obſervatione 4a. 5a. 6a. ſequitur.

5. *Agrypnia ex pancreate* Bonet. Sepulchret. obſervat. 8.

Mercator, quoties dormire conabatur, incidebat in leipothymiam cum ſudore frigido faciei; de cætero bene valens. Incuſatus eſt ventriculus, adhibita cathartica, cardiaca incaſſum.

Eo mortuo pancreas inventum eſt abſceſſu tentatum, quod etiam in obſervationibus *Tulpii*, *Riverii*, *Hyghmori* in hoc morbo incuſandum venit.

6. *Agrypnia a dolore* Sennerti Spec. 3.

Omnis ſenſatio fortior & moleſta, ut dolores omnes, omne deſiderium vehemens, ut ſitis, fames, pica, tabacomania, libido, amor, mingendi, dejiciendi neceſſitas, uſquequo expletum ſit deſiderium, ſomnum tollunt.

Difficultas reſpirandi, tuſſis in hydropicis, aſthmaticis, hydrothorace, ubi ſitum ſomno commodum æger ſervare non poteſt, ubi expectorandi neceſſitas urget, ea omnia ſomnum abrumpunt; idem producit omnis ſenſatio vivida, ut lux, ſtrepitus, tactus corporis duri; verum tamen leve frigus ad auroræ exortum, ſonus lenis, qualis ſuſurrus rivi, pluviæ & ſimilia, ſomnum invitant.

7. *Agrypnia ab indigeſtione* Sennerti; *a vermibus primarum viarum* Horſtii; *ructationi aſſiduæ ſuccedens* VVilliſii.

Qui ſe in cœna ingurgitant utplurimum poſt primas ſomni profundi horas evigilant cum calore, anxietate, ſudore, febre, & vix ſomnum iterum capere poſſunt.

8. *Agrypnia febrilis* Sennert. Spec. 1a. *Pervigilium*

lium febrile Boerhaave, Aphor. 708. Riverii, de ſymptom. febr. putrid. cap. 2. A.

Non modo febris poteſt ſomnum turbare ratione moleſtæ ſenſationis, ut ſitis, caloris, doloris; ſed etiam a vehementi oſcillatione arteriarum cerebri, ejuſque phlogoſi; hinc enim cephalalgia pulſatilis, ſeu pulſatio importuna.

Curatur quiete muſculari corporis, pace mentis, abſentia lucis, ſtrepitus, objectorum ideas vividas excitantium; frigore modico; aere humido; victu blando, molli, potu farinoſo, leni, emolliente: ſuſurro leni, aſſiduo, grato, blande tinnulo; medicamentis farinoſis, ſuboleoſis, humectantibus, demulcentibus; odore vegetabilium ſoporiferorum, uſu anodynorum, paregoricorum, narcoticorum; præmiſſis quæ inflammationi curandæ valent, ut phlebotomia, potu nitroſo, &c. Succus & aqua lactucæ hic præ cæteris laudantur.

9. *Agrypnia ſenilis* Henrici ab Heeres Diſſert. Langii, lib. 1. epiſt. 26. de vigiliis ſenum. L.

Quæ ſenibus familiaris eſt agrypnia vix narcoticis eſt impugnanda, quibusſcilicet narcotica iſchuriam non raro inducunt, & diverſis modis ab *Heers* recenſitis nocent. Optima quæ in hoc caſu conveniunt remedia, ſunt vinum paulo majori doſi ſumptum, & analeptica ſtomachica, ſpirituoſa, ut ambara.

Senum vigiliæ, quæ ſi non excedant, ipſis minus nocent quam juvenibus, videntur pendere ex eorum ſanguine ſicciore & acriore, nec non ex curis & ſollicitudinibus, quæ vino abiguntur.

10. *Agrypnia critica*, Preyſinger Claſſ. I. B.

Ea præcedit maxime hæmorrhagiam narium, ſi cognitionis ſigna præceſſerint, atque alia hæmorrhagiæ præſagia comitantur, ut capitis dolor, cervicis tenſio, oculorum rubedo, narium pruritus &c.

11. *Agrypnia ab inſectis*

Inſecta, forte dicta quia nos inſectantur, magis importuna ſunt noctu *cimex lectularius*, qui morſu, reptatu, fœtore irrequietos nos reddit; *pulex communis* qui vellicat & ut cimex vaſa ſanguinea pungit, cruorem extra vaſa fundit; unde macula rubra virulentia non carens; *culex pippiens* ſuſurro & punctura ut culex pulicarius nos vexat; ſordidos etiam ingrate titillat *pediculus humanus* capillitii hoſpes, *pediculus pubis* qui ſcortis familiaris & a pube ad cilia & ſupercilia ſæpe reptat; *aſilus calcitrator* qui interdiu tibias roſtro tanquam ſubula perfodit; *muſca domeſtica* quæ turmatim ædes ingreſſa per æſtatem, auſtrino potiſſimum cœlo, vultum, manus, importune laceſſit & pomeridianum ſomnum interrumpit.

Unguento mercuriali illitis lectulorum compagibus ligneis, aut iis ſpiritu antivenereo *Svvietenii*, decocto plumbaginis, lotis, abiguntur cimices: odore tanaceti, abrotani idem efficitur, pulvere tabaci, hordei cauſtici vulgo *cevadille*, ſeminum ſtaphiſagriæ pediculi enecantur; pulex vero non niſi frequenti linteorum mutatione & ſagaci venatione exterminatur. Quoad culices eorum in cubicula ingreſſus arcetur ſedula feneſtrarum per diem clauſura, arboribus a domicilio remotis; nocturna luce in cubiculis abſtinendo, lectulum tela ſericea inſectis impervia involvendo. Lappones pice fuſa, Americani ſucco Bixæ vulgo *Rocou* corpus ſuum obducunt ut a culicibus & muſcis ſe defendant. Muſcæ capiuntur ſi ſalicis faſciculi in camera ſuſpenſi fuerint, dein ſacco involvantur, dum muſcis onuſti ſunt; ſi mel arſenico, ſublimatove corroſivo, napello infectum ipſis offeratur: an ſatius eſt interdiu clauſis feneſtris ædes obſcurare; inſecta enim illa tenebras fugiunt.

CLASSIS NONÆ SYNOPSIS.

F L U X U S.

CHARACTER. Fluxus ſunt morbi quorum præcipuum ſymptoma eſt exitus inſolitus cujuſvis fluidi ſolidive e corpore.

ORDO I. SANGUIFLUXUS eſt ſanguinis, vel ſanguinolentæ materiæ ejectio ſine alvi fluxu.

I. HÆMORRHAGIA, (*Hemorrhagie*) fluxus ſanguinis e naribus.

II. HÆMOPTYSIS, (*Hemoptyſie*) ſanguinis expectoratio cum tuſſi ſine pyrexia acuta.

III. STOMACACE, (*Affection ſcorbutique*) fluxus ſanguinis e gingivis ſæpius fœtidis, putridiſve.

IV. HÆMATEMESIS, (*Vomiſſement de ſang*) ſanguinis rejectio ex œſophago cum vomitorio conatu.

V. HÆMATURIA, (*Piſſement de ſang*) ſanguinis, fluidive rubri per vias urinarias emiſſio.

VI. MENORRHAGIA, (*Perte rouge*) ſanguinis per uterum aut vaginam fluxus vitioſus.

VII. ABORTUS, (*Avortement*) fœtus immaturi, ſæpius cum menorrhagia, ex utero excluſio.

ORDO II. ALVIFLUXUS eſt materierum in primis viis contentarum vitioſa per os aut anum rejectio.

Dividuntur in ſanguinolentos & fæculentos.

1. *Alvifluxus ſanguinolenti.*

VIII. HEPATIRRHOEA, (*Flux hepatique*) eſt alvi fluxus per inferiora ſanguinolentus, nec ater, nec torminoſus.

IX. HÆMORRHOIS, (*Flux hemorrhoidal*) eſt fluxus cruentus, ex podice, vel recto mariſcis ruptis obſito.

X. DYSENTERIA, (*Dyſenterie*) eſt frequens, torminoſa, ſæpe teneſmodes, fæcum cruentarum per inferiora dejectio.

XI. MELÆNA, (*Maladie noire*) eſt fluidi atri per ſuperiora, vel inferiora frequens rejectio.

2. *Alvifluxus non ſanguinolenti.*

XII. NAUSEA; (*Nauſee*) eſt inanis vomendi conatus, & flatus tantum per os emiſſio; affinis eſt aerifluxibus.

XIII. VOMITUS, (*Vomiſſement*) ſeu frequens vomitio, eſt palpabilium materierum, non cruentarum, facta per os, œſophagumque rejectio frequens.

XIV. ILEUS, (*Paſſion iliaque*) eſt atroci circa epigaſtrium dolore, ſeu gaſtrodynia, alvi conſtipatione, & fæculentæ demum materiæ vomitione, notatus.

XV. CHOLERA, (*Cholera-morbus*) eſt ſyndrome ex vomitu, diarrhœa & gaſtrodynia ſæpe cum ſurarum crampo.

XVI. DIARROEA, (*Diarrhee*) eſt excrementitiorum humorum frequens, vel intempeſtiva dejectio.

XVII. COELIACA, (*Paſſion celiaque*) eſt albeſcentium, aut chilacearum materierum dejectio.

XVIII. LIENTERIA, (*Lienterie*) eſt celer ſtatim a paſtu facta ingeſtorum, vix mutatorum dejectio.

XIX. TENESMUS, (*Teneſme*) eſt muci pauci frequens dejectio cum intenſa dejiciendi cupiditate, & aſſiduo conatu.

ORDO

ORDO III. SERIFLUXUS, eſt fluidi cujuſvis, ſed non ſanguinolenti, nec alvini effluxus.

XX. EPHIDROSIS, (*Sueur*) eſt ſudoris quantitate, qualitate, intempeſtivitate peccantis effluxus.

XXI. EPIPHORA, (*Larmoyement*) eſt vitioſus ex oculis humoris lacrymalis, ſebacei, vel purulenti effluxus.

XXII. CORYZA, (*Coryze*) eſt humoris ſeroſi, mucoſive e naribus effluxus ſine ozæna, ſæpius cum gravedine.

XXIII. PTYALISMUS, (*Ptyaliſme*) eſt ſalivæ uberior, frequentiorve rejectio, aut deſtillatio.

XXIV. ANACATHARSIS, (*Expectoration*) eſt muci, puriſve e pectore facta per os cum tuſſi rejectio.

XXV. DIABETES, (*Diabete*) ſubita poſt paſtum potulentorum cum magna ſiti, per urinæ vias, emiſſio.

XXVI. ENURESIS, (*Incontinence d' urine*) involuntaria, doloris & ardoris expers, mictio.

XXVII. DYSURIA, (*Ardeur d' urine*) difficilis & dolorifica, ſæpius ardens, urinæ emiſſio.

XXVIII. PYRIA, (*Piſſement de pus*) eſt purulentæ, albeſcentis, aut viſcido-mucoſæ materiei mictio.

XXIX. LEUCORRHOEA, (*Fleurs blanches*) eſt ſeroſo-flavæ, vel puriformis materiæ ex utero delapſus.

XXX. GONORROEA, (*Gonorrhée*) eſt ſtillicidium fluidi ſeminalis, vel puriformis ex urethra, aut ex vagina.

XXXI. DYSPERMATISMUS. (*Sorte de ſtèrilité virile*) eſt tarda, vel debilis ſeminatio in actu conjugali facta indeque ad generationem inſufficiens.

XXXII. GALACTIRRHOEA, (*Ecoulement de lait*) eſt ſtillicidium lactis ex mammis.

XXXIII. OTORAHOA, (*Ecoulement de l' oreille*) eſt fluxus ex auris cavo, ambitu, aut parte poſtica.

ORDO IV. AERIFLUSUS, eſt flatus, halituſve vitioſa emiſſio:

De *Nauſea* vide Alvifluxus. De *Tuſſi* vide Anhelationes.

XXXIV. FLATULENTA, (*Ventoſitè*) eſt morbus flatuum per inferiora, vel ſuperiora emiſſione frequenti, & borborygmis ſtipatus.

XXXV. ÆDOPSOPHIA, eſt flatuum per urethram, vaginam, vel uterum emiſſio.

XXXVI. DYSODIA, (*Puanteur*) eſt miaſmatum fœtidorum exhalatio.

Nota In hiſce morborum characteribus non tradimus eorum definitionem; ut exiſtimant plures Philatri, qui characterem cum definitione confundunt; ut recte definiatur quodvis genus, referendum eſt præcipuum ſymptoma, ſed non omittenda alia quorum concurſus ipſum genus conſtituit; in charactere vero quem tradimus, ſufficit præcipuum ſymptoma, cujus ope in data claſſi & dato ordine hoc genus ab aliis ſufficienter diſtinguitur.

CLASSIS NONA.

FLUXUS,

SEU

MORBI EVACUATORII.

QUæ debent intra corpus humanum aliquandiu retineri, ut quibus deſtinata ſunt uſibus, inſerviant, ſi citius, frequentius, uberius quam par eſt ejiciantur, vitioſam evacuationem conſtituunt.

Evacuatio eſt itaque morboſa, ſi continenda ad ſanitatem utilia, aut tardius, rarius, dato tempore ejicienda, uberius; maturius, difficilius importune foras amandentur, atque hæc *fluxus* nobis vocantur. Quæ effluunt ſunt vel *ſolida*, ut fœtus, ſecundinæ; vel *peregrina*, ut calculi, inſecta; vel *fluida* ordinaria, ut ſanguis aut humor: vel *vitioſa*, ut pus, ichor: humores vero ſunt vel *excrementitii*, ut fæx, urina, ſudor; vel *recrementitii*, ut ſaliva, bilis; vel *reparantes*, ut chylus, lac, ſemen, vel demum flatus, &c.

Viæ per quas fiunt evacuationes, ſunt vel ordinariæ, ut eos, nares, urethra, anus; vel inſolitæ, ut vulnus, ulcus.

Morbi evacuatorii dividi poſſunt in *ſanguifluxus*, cruoris effluxu notatos; *ſerifluxus*, lymphæ, urinæ, ſudoris, muci, ſimiliſve fluidi evacuatione inſignes; in *alvifluxus*, & demum *aerifluxus*, ut in flatulentia, &c.

Fluxus ſunt vel activi vel paſſivi. Activi dicuntur quos natura proritat, ſive materiei morbificæ, ſive medicaminis ſtimulo ſolicitata, ſive conſentiat, ſive diſſentiat voluntas; ſic activa eſt fœtus excluſio. Paſſivus eſt fluxus quem potentiæ animatis corporibus propriæ non excitant, qualis eſt fluxus ſanguinis ex vulnere, humoris amnii ex utero, urinæ ex veſica, cujus ſphincter eſt reſolutus.

Theoria. Fluidum in veſica contentum, effluit quoties vix expultrix quæcumque fuerit, vires quibus intra veſicam retinebatur, ſuperat, adeoque cauſa effluxus eſt vis expellentis exceſſus ſupra retentricem, ut loqui amant Veteres.

Vires autem quarum actione expelluntur fluida, e ſuis conceptaculis aut vaſis ſunt, vel ex parte fluidorum, vel ex parte vaſorum, & partium adjacentium: fluida enim ſive contenta poſſunt niti in exitum vel ratione 1. Gravitatis ſuæ; ſic ex recto cadaverum, ex veſica paraplegicorum, ex ore ſalivantium, ex vulnere liquida, ſi loci declivitas permittat, propria gravitate prorumpunt: 2. Rarefactionis energia; ſic ſlatus in inteſtinis vel in ventriculo expanſi propria elaſticitate, tum ano, tum cato exploduntur: 3. Vi propria, ſi quæ continentur animata fuerint, ea poſſunt partim exſilire, ut fœtus ex utero, inſecta ex œſophago, ano, &c.

Continentia vero poſſunt agere in contenta, eaque foras expellere, 1. vi muſculari vel voluntaria, ut vis linguæ & labiorum ſalivam exſpuit; vel naturali, ſive coacta, ſive ſpontanea, ſic coacta per dolores natura fœtum ex utero propellit, ſponte vero ſalivam appoſito jucundo cibo in oris cavum prolicit; coacte hydrophobus vicina conſpuit; ſponte & cum voluptate alvus pigra exoneratur; 2. Vi elaſtica; ſi prius parietes receptaculi continentis fuerint diſtenſi & minuatur orificiorum reſiſtentia; ſic puncto tympanitici, aſcitici abdomine, etiam poſt mortem, fluida contenta ejiciuntur.

Principia effluxuum frequentiſſima ſunt 1. in contentis moles adaucta; ſic urinæ moles intra ſex horas collecta pondere ſuo moleſtiam creat, ex qua ad mictum ſollicitamur: 2. Acrimonia; ſic ſeminis fervidioris ſtimulus naturam ad ejus emiſſionem proritat; & calculi in veſicæ collo vellicantis ſtimulus cogit ad evacuandam ſæpius veſicam: 3. in continentibus vitioſa conſuetudo voluntarie acquiſita facit ut ſalivam utilem exſpuant melancholici: 4. Pathema animi lachrymas exprimit in mœſtitia, urinam in iræ defervescentia, fæces in terrore, ſudorem in ſumma anguſtia, vomitionem excitat in abominatione: 5. Natura quo ſe vertat neſcia & ſummo periculo perturbata conatus ſpaſmodicos, anomalos exerit, unde vomitus hyſterici, ſpumæ epilepticorum, aliaque ſimilia molimina: 6. Senſibilitas nimia, ſive conſueta, ſive a phlogoſi oriunda anſam præbet conatibus excretoriis; ſic inflammatus ventriculus omnia vomitu rejicit, etiam blandiſſima; ſenſibilis nimium, &, ut aiunt, delicatulus, ad nomen rei fœdæ nauſeat.

Effluxibus paſſivis anſam præbent 1. quæcumque orificia nativa dilatant; ſic reſoluto ani ſphinctere fæces effluunt; vel 2. quæ orificia inaſſueta cudunt, ut vulnerantia, rodentia, ſuppurantia.

A vero longe aberrant Neoterici qui principium effluxus paſſivi, pro cauſa effluxus cujuſvis incuſant, nec attendunt ex ſolutione, vel ruptione venæ non neceſſario ſequi ſanguinis effluxum, quod barbitonſoribus ipſis notum eſt. Secta evim vena ſanguis non effluit niſi præmiſſa ligatura vena ſanguine diſtendatur aut contratione manus, tuſſi, vis expellens intendatur.

Diabroſis eſt eroſio vaſorum vel receptaculorum facta a cauſis phyſicis, ut ab energia puris, ichoris, putredinis; ſic a diabroſi vaſorum pendet puris effluxus.

Rixis ſeu ruptio eſt ſolutio continui facta a preſſione mechanica contentorum in continentia ſive a diſtentione ab intus extro vergente; ſic crepant clauſtra abdominis in hernia ventrali, vaſa ſanguifera a ſanguine congeſto rumpuntur, unde hæmorrhagia.

Diæreſis eſt ſolutio continui a cauſa mechanica extus agente, ſecante, vulnerante, ut in phlebotomia, amputatione, paracenteſi.

Anaſtomoſis eſt orificiorum nativorum diductio, unde

unde fluxus juvatur, vel augetur; ſic intruſo cathetere, intruſa candelula diducitur urethra, unde fluxus urinæ vel enureſis.

Diapedeſis eſt diductio fibrarum mutuo decuſſatarum parietes vaſis vel receptaculi conſtituentium a vi fluidi diſtendentis; ſic veſica ſuilla, per tubum ejus orificio adaptatum, recipiens aquam ex aliquot pedum altitudine ſuperincumbentem, diſtenditur & per fibrarum intercapedines aqua undique tranſudat; ſic cyſtis fellea bile vicinum colon inficit; ſic fœdus ſtercoris halitus per inteſtina in hernioſis diſtenſa tranſudat.

Omnis effluxus vel ſimpliciter *evacuatorius* eſt, vel ſimul *revulſivus*, aſt nunquam *derivativus*. Evacuatorius dicitur quatenus molem fluidorum corporis humani imminuit; *Revulſivus* quatenus ſtipatur conſtrictione aliarum partium e quibus fluidum exprimitur, & ſic minor eſt in vaſis ita contractis fluidi copia quam fert nativa illorum diameter.

Effluxus evacuatorius cujuſcumque fluidi cæterorum fluidorum molem ſenſim minuit, quia cum omnia corporis vaſa invicem communicent & nitantur in ſui contractionem, detracta alicubi fluidi mole & reſiſtentia; cæteræ partes facilius contrahuntur, & verſos partem minus renitentem ſuum emittunt fluidum uſque ad æqui librium: ſic detracto per menorrhagiam uterino ſanguine ſanguis pone ſequens ex arteriis hypogaſtricis & ſpermaticis abundantius in uterum affluit, nec tantumdem per venas cognomines reſtituitur maſſæ, unde parcior in cor reverſa moles parcius cuique parti diſtribuitur; hinc minuitur mutua fluidorum & ſolidorum preſſio, minuitur pondus, ſenſus moleſtus ex hac preſſione oriundus, laxantur ſolida, fluida, ſi eadem vi protruſa fuerint, facilius provolvuntur in ratione imminutæ reſiſtentiæ; hinc plurima in plethoricis commoda: aſt in ſanis vitioſa exſurgit laxitas, debilitas, mentis languor, cutis pallor, frigoris ſenſatio, & mala hinc plurima.

Effluxus revulſorius eſt, ſi quædam pars contracta fluidis ſuis exoneretur, & ſic minori proportione recipiat novum fluidum quam fert ejus vaſorum conſueta capacitas; ſic *fiſtuloſis* ulceribus veſicæ apertis cum urina qua data porta effluit; ita conſtringitur urethra ut ne minimam urinæ guttulam tranſmittat; ſic vomitu habituali, ita coarctantur inteſtina ut quadruplo minorem acquirant diametrum & alvus pertinaci conſtipatione claudatur; ſic in hæmoptyſi febrili non raro frigent & contrahuntur partes extremæ cum cruor in pulmones ſaucios uberius influit, ille ab artubus revelli videtur.

Praxis. Fluxus ſunt vel ſalubres & critici, vel inſalubres & noxii, quod diſcrimen ex æqua & juxta Medici penſitatione repetendum eſt, nec enim omnino inſalubris cenſendus ille qui vires ægri detrahit, niſi tantum detrahat ut ad ſuperandum morbum & vitam protrahendam non ſufficiant, quæ ſuperſunt. Salubris cenſendus eſt ille effluxus ex quo rationabiliter ſperandum eſt fore ut gravior morbus avertatur aut auferatur, nulla itaque affluxus quantitas abſoluta ſalubris aut inſalubris pronuncianda eſt cum vel minima debilibus lethalis & maxima robuſtis, plethoricisſque ſalubris eſſe queat; Medici prudentis eſt accurate perpendere num fluxum intendere & prorogare, num ſiſtere, num vero naturæ committere debeat? quod pro diverſis morborum generibus, ſpeciebus & pro diverſis ægri circumſtantiis variat; in genere effluxus paſſivos, intempeſtivos, uberiores, ſiſtere opus eſt; criticos, activos, difficiles, parciores, aſſuetos ſæpe juvare & proritare convenit; moderatos activos in robuſtis cum non evidentia rationum momenta nos huc vel illuc determinant, ſatius eſt naturæ committere; provocant vero effluxus omnia principia ſuperius expoſita, ut quæ augent fluidi molem, acrimoniam, receptaculi preſſionem, erethiſmum orificii, vel ſphincterim, laxitatem, debilitatem; hinc vero liquet etiam quibus auxiliis ſiſti vel imminui poſſint qui ſiſtendi ſunt vel imminuendi. Auxilia vero ſunt gymnaſtica, diætetica, chirurgica, vel pharmaceutica; quiete mentis & corporis ſedantur omnes effluxus quos muſculoſa contractio promovet; aſt ſomno ſudor & catamenia uberios fluunt; poſitura quæ gravitati liquidi fluxuri velificatur eſt vitanda ne affluxu liquidi vix expultrix irritetur ulterius.

Alimenta quæ intendunt vitium fluidi, unde fluxus procedit, ut ſtimulantia, condimenta, ſpirituoſa in hæmorrhagiis activis fugienda, atque vegetabilia parum nutrientia in plethora cæteris ſunt anteponenda. In effluxibus paſſivis mira præſtant vincula, faſciæ, ligaturæ, turundæ, torcularia, ſi ad originem mali hæc auxilia perveniant: in certis caſibus phlebotomiæ revulſivæ, tincturæ nimium a Veteribus laudatæ; medicamenta quæ vaſorum conſtrictionem & fluidorum coagulationem inducendo valent effluxus cohibere *adſtringentia* nuncupantur. Ea intus & extus adhibentur impari ſucceſſu, felicius ſemper ubi loco affecto immediate applicantur, infelicius cum eluctanda ſunt vaſa chylifera, ut ad partem læſam deveniant, maxime ſi ſtomachus irritatus & male ſe habens ea reſpuat & ab illis lædatur, quod ſæpius accidit, adſtringentia in fluxibus hæmorrhagicis paſſivis tutiſſima ſunt; aqua ſtiptica D. Matte qua imbuti plumaceoli vulneribus, naribus, hæmorrhoidibus applicantur; lamina boleti igniari vulgo *amadou* quæ amputatis, vulneratis partibus; feliciter apponitur; lintea carpta quæ recens ſectis abſceſſibus, ulceribus exſiccandis induntur; ſtupæ pulvere vitrioli, colcotharis, aluminis, ſanguinis draconis onuſtæ; quæ exciſis partibus ad cohibendum ſanguinem ſuperimponuntur; *crepitus lupi*, cujus pulvere aſperguntur; hic & nummularia, muſci quercini, uſnea, geranium Robertianum, millefolium pertinent.

Adſtringentibus tutiora ſunt in fluxibus activis internis, quæ vel naturæ conatus moderantur, ut anodyna, narcotica, ut in dyſenteria,

ria, teneſmo; vel quæ principium morbi tollunt, ut cathartica in diarrhœis, vel quæ utrumque ſimul præſtant, ut mucilaginoſa in tuſſi, dyſuria, teneſmo; tum & abſorbentia, nec non quæ conatus naturæ alio divertunt & materiem morbificam ab inteſtinis derivant, ut ſudorifica in diarrhœa ſeroſa.

Nuper *clariſſimus Medicus Univerſitatis Monſpel. Doctor Theophilum de Bordeu* inventis *Dom. Solano* & *Nihell* ſua de pulſu critico addidit, & ex pulſu diverſos fluxus præſagiendi modum docuit: contendit ſcilicet, ut fluxus ita & pulſus alios eſſe ſuperiores, alios inferiores; *ſuperior* pulſus ſeu qui fluxus ex naribus, gutture, œſophago &c., prænunciat in morbis acutis, cognoſcitur ex pulſatione ſeu diaſtole identidem duplicata ſeu bipartita: *Dicrotum* pulſum dixit *D. Solano*. *Inferior* pulſus denunciat fluxus alvinos, hæmorrhoidales, uterinos, urinoſos &c., & cognoſcitur ex pulſationibus magnitudine & ordine inter ſe inæqualibus cum aliquali ſubſultu; huc pertinet pulſus *inciduus* qui ſudorem præſagit; omnes pulſus critici ſunt evoluti, non contracti, & dividuntur in ſimplices, compoſitos & complicatos, de quibus auctor ipſe conſulatur.

Omnes fere fluxus ſunt periodici, paroxyſmis per intervalla recurrentibus, exceptis fere gonorrhœa, galactirhœa & leucorrhœa, quæ continuæ ſunt.

ORDO PRIMUS.

SANGUIFLUXUS.

Sunt illi quorum ſymptoma præcipuum eſt materiæ cruentæ, vel ſanguinolentæ, aut rubræ effluxus: *Hippocrati* Phleborrhagiæ *de diœta l. 4. n. 86.*

Pulſus, qui ſanguifluxus criticos prænunciat, eſt fortior initio, & magis renitens quam qui alior fluxus præcedit, vel comitatur; eſt autem ſimul dicrotus ſi ſuperior, ſubintermittens ſi inferior, ex *clariſſ. de Bordeu*.

Theoria. Cruor in arteriis, venis & corde ita continetur, ut per excretoria vaſa ipſis arteriis continua, & extrorſum patula non poſſit amandari, tum quia reſiſtit ratione viſcoſitatis ſuæ quæ impedit quominus in adeo minutas guttulas dividatur, quæ poſſint tam anguſta vaſa ſubire, tum quia non ſufficienti cordis vi pellitur, ut ea vaſa diducere, & in minutias reſolvi, ſeu ſubdividi queat. Unde, ut ſanguis e vaſis ſuis effluat, neceſſum eſt ut vires truſivæ augeantur, vel ut reſiſtentiæ ex parte ſanguinis & vaſorum imminuanturr, vel utrumque ſimul accidat.

Vires quibus potiſſimum ſanguis traditur ſunt altæ & veloces cordis contractiones, quales ſunt in exercitiis violentis, febribus ardentibus, unde hæmorrhagiæ, necnon niſus muſculorum quaſdam partes ambientium, ut niſus ad fœtum expellendum, ad fæces ejiciendas, quibus hæmorrhois, menorrhagia, ſimileſque ſanguifluxus vel excitantur, vel renovantur.

Principia niſus cordis ſollicitantia ſunt ut plurimum, 1. plethora quæ vaſculoſum ſyſtema moleſtat ſuo pondere, infarcit, & obſtruit ſua viſcoſitate, unde qui opipare lauteque vivunt, qui liquoribus ſpirituoſis, ferculis nimium conditis & ſucculentis utuntur, his malis ſunt ſæpius obnoxii. 2. Infarctus & ſtaſes quarumdam partium, ut uteri in mulieribus quadragenariis, podici, & hepatis in otioſis, unde hæmorrhois, capitis in pueris inſolationem expertis, unde hæmorrhagia narium: 3. Fervor & ſpirituoſa craſis ſanguinis vaſa titillans excretiones ſanguinis etiam ſollicitat, maxime vero acrimonia ſcorbutica.

Vires quibus ſanguis intra vaſa coercetur, ſunt 1. vaſorum integritas & clauſura, 2. ipſius ſanguinis viſcoſitas.

1. Arteriæ omnes firmiter ſtructæ ſunt, at quarum majus rixis periculum immineret ab impetu ſanguinis, ut in arteriis majoribus, harum nativa firmitas tanta eſt, ut preſſionem ſanguinis vigeſies majorem quam in ſanitate conſuevit eſſe, citra rupturam poſſint experiri, obſervante *Haleſio*; verum a vulneribus per diæreſim factis ea tenacitas poteſt ſuperari; ſic eniculis commotis vaſa renalia lacerantur, unde hæmaturia; ingeſtis hirudinibus vaſa ventriculi ſauciantur, unde hæmatemeſis, vel hepatirrhœa, &c,

2. Vaſa minima vim quidem habent ſufficientem, qua transfluenti ſanguini ea debiliſſime prementi reſiſtant; aſt illis obſtructis tunc integra preſſio cordis in ſanguinem illa ſubeuntem fertur in eorum parietes, adeoque ſufficit ad eos vel rumpendos, vel ſaltem diducendos, inde hæmorrhagia per rixim, vel per anaſtomoſim, ſi nulla diapedeſis obtineat; hinc iterum patet quare infarctus ad hæmorrhagias dupliciter conferat. *Vide theoriam pulſus*.

3. Vaſa tum majora, tum minora a purulento, ichoroſo, ſphaceloſo, carioſo, cancroſo, ſcorbutico, &c., viru poſſunt erodi; inde vero hæmorrhagiæ magnæ vel parvæ; quandoque ruptis aneuryſmatibus ſubito lethales oriuntur; aneuryſmata ſic rupta ſemper inveni, intus cartilagineis quidem lamellis incruſtata, ſed in punctis nigris, ſphaceloſis hiantia.

4. Viſcoſitas nativa eſt maxima parum a Medicis perſpecta; ſed ſi decies eluantur vaſa & viſcera aqua puriſſima continuo renovata, ultima lotura etiam viſcida eſt, ut ex ſapone diſſoluto viſcidior non ſit; hæc viſciditas robuſtis ſanguineis major, debilibus, cachecticis minor, in quibuſdam morbis putridis, malignis, minima, ea ſublata quid obſtat quominus cruor vaſa ſecretoria ſubeat, ut experimenta docent fieri in pulmonibus ſatis elotis, ut ſudor ſanguineus & hepatirrhœa ſuadent.

Praxis. Cauſa morbi incidat ut principia conatus cordis & vaſorum ſollicitantia, ipſique conatus auferantur, ſimulque ut reſiſtentiæ ex parte ſanguinis & vaſorum reſtituantur, augeantur,

tur, & ſanguifluxus imminuendus ſit, vel ſiſtendus, ſeu ſit inſalubris.

Ea vero auxilia cæteris ſunt anteponenda, quæ pluribus ſimul indicationibus ſatisfaciunt, ſive indicationes ſint rite perſpectæ, ſive per conjecturam ſubodoratæ.

Sanguifluxus principium eſſe plethoram commotam judicamus ex cauſis plethoræ in pathologia recenſitis, & ex ſignis velocitatis ſanguinis.

Ingeſta ſucculenta copioſa, vires digeſtivæ magnæ cum vita otioſa; ſuppreſſio catameniorum, hæmorrhoidis, verna tempeſtas, etas juvenilis, color floridus, calor intenſus, pulſus plenus, ea omnia indicant phlebotomiam repetitam initio morbi factam, victum tenuem ex vegetabilibus, cremoribus, quietem animi & corporis, potum refrigerantem, ſubadſtringentem; ſponte ceſſant ſanguifluxus, & ægrum ſublevant ſæpius.

Si ſanguifluxus oriatur a fervore, velocitate fluidorum, indicantur etiam iteratæ phlebotomiæ, quies potus acidi, inter quos nullus præſtantior ad ſyſtendam hæmorrhagiam quam aqua Babel parca quantitate, aut gratam aciditatem immixta aquæ fontanæ, conveniunt etiam infuſa ex floribus roſarum, decocta foliorum plantaginis, polygoni, radicum ſymphiti, biſtortæ, quæ vi refrigerante ſimul & adſtringente utrique indicationi ſatisfaciunt.

Si vero ſanguinis diſſolutio, acrimoniæ ſcorbutica hæmorrhagiæ anſam præbent, parcius vena ſecanda eſt, ſed acida, acerba cum incraſſantibus, edulcorantibus ſunt præſcribenda, quo pertinent catechu, ſanguis draconis, fungus melitenſis, hypoſticis, balauſtria, acacia vera, & radices tormentillæ, biſtortæ, ſymphiti folia vincæ, geranii, equiſeti, anſerinæ, agrimoniæ, ſaniculæ, ex quibus variæ formulæ parari poſſunt. Si quando ſanguifluxum ex quacumque parte foveat febris cum indiciis putredinis primas vias infeſtantis, ut cum linguæ ſorditie, oris amarore, cardialgia, nauſea, & præmiſſis phlebotomiis natura via monſtret, ipſamet emetica, ſed prudenter ſunt adhibenda, quod in dyſenteria vulgo fieri aſſolet, ſed etiam in menorrhagia pluries ſucceſſit; tunc autem uſurpanda mitiſſima, ut raphani ſemen, ſyrupus Glauberi, vel & ſimul adſtringentia, ut radix ipecacuanhæ, quorum operatio potu aqueo diluente paranda eſt; profuſas hæmorrhagias ſequitur cachexia & aſcites cum pedum œdemate, ſiti, urina lixivioſa, &c.

I. HÆMORRHAGIA; *Aimatiſmos* Dict. Univ.; *Profluvium ſanguinis*, *ſtillicidum ſanguinis*; *Hemorrhagie du nez.*

Docet *Galenus Comm.* I. *Epidemic.* hoc nomine, ſine partis epitheto, narium hæmorrhagiam intellexiſſe *Hippocratem*, in quo ſenſu a nobis ſumitur. Hæmorrhagiæ proprie dictæ nomine *Hippocrates* intellexit fluxum ſanguinis cum impetu e naribus erumpentis: *Erroufim* vocat eum qui ſenſim fit, & *Stalagmon* qui ſtillatim; ſed plus vel minus non mutat genus, nec nomen genericum.

Character. Hæmorrhagia eſt quicumque effluxus ſanguinis e naribus; membranam pituitariam, adeoque ſinus frontales, ſphæonaidales, maxillares irrigant arteriæ e maxillari interna orindæ venæ ad jugularem externam ſanguinem revehunt, & non ſolum ab arteriis congeneribus hunc reducunt, verum etiam a ſinubus orbitariis, & e ſinubus duræ matris quibuſcum communicant, ita ut aucta verſus jugulares internas reſiſtentia ex illis & ſinubus duræ matris cruor verſus naſales venas divertatur, & data earum apertura effundatur.

Glandula pituitaria, corpus ſpongioſum ſellæ turcicæ impoſitum, ope infundibuli accipit ex tertio & duobus lateralibus cerebri ventriculis, ſerum ſuperfluum, quod in illis in ſtatu morboſo exundat; illa vero glandula cingitur varculis, ſeu ſinubus circularibus qui cum cavernoſis utrinque communicant, hac via ſerum illud cum ſanguine ad narium vaſa, potiſſimum ſi rupta fuerint, derivari poſſe veroſimilimum eſt; hinc hæmorrhagia cerebrum a pluribus infarctibus & morbis liberari quotidiana docet experientia.

Sanguis eo fertur ubi minor eſt reſiſtentia, cum undequaque premitur; in majoribus quidem arteriis impetus a corde acceptus tantus eſt, ut vix poſſit retrogredi a levibus obicibus oppoſitis; verum in minimis vaſis, potiſſimum venoſis reticularibus, ſanguinem levi oblato obice non ſolum per venas, ſed etiam per arteriolas retrogredi docet inſpectio microſcopica in pedibus ranarum, imo ex minoribus vaſis rapi, aut velut attrahi in majora, quoties velocitas in illis majoribus eſt notabilis, & facultas fluxus magna, docet *Bernouillius in Hydrodynamica*, docet transfluxus chyli ex canali thoracico in venam ſubclaviam; hæc ideo adduco quia a paucis cognita, & tamen ad intelligendam horum morborum theoriam apprime faciunt; hinc enim patet quorſum ab hæmorrhagia narium internæ capitis partes ſubleventur.

Symptomata. Capitis gravitas, cephalalgia, vertigo, ſomnolentia, pruritus narium, motus febrilis hæmorrhagias tantum activas præcedunt, & deſignant naturæ conatus ad ſe liberandum, a ſanguine ſuperfluo & oneroſo.

1. *Hemorrhagia paſſiva*. D.

Ea eſt quam caſus, ictus in naſum & frontem, vel capitis concuſſio excitant, vel quam corpora acuta aut ſtimulantia in nares immiſſa producunt, & in hoc caſu ſæpe ſternutamenta eam comitantur.

Curatur 1. mechanica compreſſione per turandam ex linteo factam, & intra nares immiſſam 2. phyſice per ſtiptica ſub forma fluidi, vel pulveris in nares intruſa, aut inſpirata, ut aqua ſtiptica D. Matte, alumen, vitriolum viride, ex quo ad ſolem calcinato fit pulvis *ſymphaticus* dictus.

2. *Hæmorrhagia plethorica*. B. P.

Illa, ſine febre junioribus utplurimum vere & initio æſtatis accidit, ſæpius horis matutinis cum prima vice accedit; deinde vero occaſione inſolationis, aut alterius erroris in gymnaſtica, vel in diæta, unde plethora creſcit, vel commovetur; hanc præcedunt capiplenium, ſtupor cephalalgia, vertigo, ſimiliaque ſymptomata, quæ ſanguine effluente ſublevantur.

Si copioſior ſit hæmorrhagia, ea venæ ſectione, refrigerantibus, acidis intus ſumptis, extuſque applicatis, demum adſtringentibus ſuperius recenſitis, ſanatur. Novi adoleſcentem qui æſtate ob inſolationem hæmorrhagia correptus ſe demiſit in flumen, atque ſic hæmorrhagiam illico ſenavit.

4. *Hæmorrhagia febrilis* Boerhaave *aphor.* A. P.

Hæc vel eſt eſſentialis, vel ſymptomatica. Eſſentialem comitatur motus febrilis, intermittens, typo quotidianæ, qui adoritur cum levi frigore, deinque calore, capitis gravitate, & tunc ſanguis effluit. Symptomatica ut plurimum ad morbos febriles exacerbantes, vel continuos ſub finem accedit, & ea vocatur *critica* ſi ſalubris, *morboſa* quo inſalubris.

4. *Hæmorrhagia critica*. B.

Tales ſunt quæ moderata quantitate cum ſymptomatum graviorum imminutione, poſt ægritudinis ſtatum, non vero in augmento fiunt, quæ hæmorrhoidis, aut catameniorum vicaria eſt, ut mulieribus hæmoptoicis, *aphor.* 32. 5. quæ cum ſurditate in febribus accidit, *aphor.* 604. quæ die critica debita copia accidit.

Hæmorrhagiam præſagit pulſus dicrotus, vel ſubſultans, ſeu cujus identidem pulſationes coincidunt; ſi prima pars ſit major poſteriore, quantitas ſanguinis parva eſt; ſi ambo ictus vehementes, æquales, hæmorrhagia mediocris erit, ſi primum ictum altiſſime ſequatur, cito fiet hæmorrhagia; quo ſæpius in ſerie pulſationum revertitur pulſus dicrotus, eo citius fiet hæmorrhagia, ut ſi qualibet trigeſima pulſatione revertatur, hæmorrhagia intra quatriduum; ſi qualibet decima ſexta, intra triduum; ſi qualibet octava, intra biduum; ſi qualibet quarta, intra diem ſuperventura eſt hæmorrhagia; ſi ex carpo dextro major ſit ſubſultus, ex eodem latere exſpectanda naris hæmorrhagia; ſi inconſtans ſit ſubſultuum recurſus, incertum eſt tempus hæmorhagiæ: *Nihelli obſerv.* Præcedit quandoque hanc hæmorrhagiam nauſea vel vomitio, aut manuum tremor.

5. *Hæmorrhagia inſalubris*.

Illa eſt quæ tum in morbis acutis initio & augmento fit, ſine ægrotantis levamine, cum delirio, ſopore, ſpaſmodicis motibus, pulſu molli & parvo, vel inæquali, quæ ſtillatim procedit, ſtatimque evaneſcit. Quæ diebus criticis cum perfrigeratione eximia. *Duret.* 10. *Coac.* Quæ e diverſo latere fluit, ut in lienoſis e dextro, *Coac.* 202. Quæ cum deſipentia, aut ſpaſmo fit hæmorrhagia, mala *Aphor.* 9. *S.* 7.

Dupliciter eſt inſalubris hæmorrhagia ſymptomatica, tum quæ profuſa, ita ut vires exſolvat, unde pulſus parvus, inæqualis, mentis terror, delirium, ſpaſmus; tum quæ viribus exſolutis, etiam ſub finem morbi, ſed die non critica v. g. undecima, accidit; imperfecta, ut leve ſtillicidium etiam repetitum, quod fruſtraneos naturæ labaſcentis conatus incidat, *Coac.* 212. malum ſi cum locali ſudatiuncula; pejus ſi cum extremorum frigore; malæ quæ in febribus malignis, petechialibus, imo quartanis, accidunt.

6. *Hæmorrhagia in chronicis*.

Quæ hydropicis, quartanariis, hypochondriacis, cachecticis ſuperveniunt, malæ, ita quæ ſenibus obſtructis, quæ etiam ſcorbuticis.

Verum in junioribus plethoricis perperam ſuppreſſæ dolores, inflammationes, febres acutas, apoplexiam, epilepſiam poſt ſe trahunt.

7. *Hæmorrhagia ab hirudine*, Schneider Lib. II. cap. 22. pag. 220.; Ephemer. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 1. obſ. 99.

Ea eſt quæ ab hirudine in nares intruſa accidit; qui itaque aquas limoſas ore ipſo immediate combibunt, ut jumenta, huic ſunt obnoxii.

II. HÆMOPTYSIS, *Hæmoptoe* Græcis *Emptoe* Gordoni; *Emoptoys*, *hemptoica paſſio* Gilberti; *Sputum ſanguinis* Latinis; *Hæmoptyſie*, *cachement do ſang.* Ægri *Hæmoptoici*, a *ptuein* expectorare, & *aima* ſanguis.

Character. Sanguinis expectoratio cum tuſſi, ſine febre inflammatoria: loco tuſſis *Raſeationem* accenſet *Salicetus*, id eſt exſcreatum ſonorum; in peripneumonia & pleuritide ſanguis etiam expectoratur cum tuſſi, ſed parcius & cum febre inflammatoria.

In hæmorrhagia narium, ſtomacace, ſanguis interdum exſpuitur ſeu ex ore, gingivis, promanat, verum tuſſis, ſi quæ ſit, non adducit ſecum ſanguinem, ut in hæmoptyſi.

In hæmatemeſi ſanguis cum vomitorio conamine plerumque niger, aut alimentorum reliquiis commixtus ſine tuſſi rejicitur.

Theoria. Pulmones irrorantur vaſis ſanguiferis duplicis ordinis, arteria ſcilicet pulmonari, quæ e ventriculo cordis dextro oriunda, bifariam ſtatim diviſa, ramis ſuis bronchiorum divaricationes ſequitur, & arteria Ruyſchiana quæ ex aorta deſcendente ſæpius orta ſimilem viam ſequitur; ſed vix quadringenteſimam partem ſanguinis pulmonariæ arteriæ ſuppeditat; ultimi utriuſque ramuli rete inſtar uniti veſiculas pulmonum exterius ambiunt; prioris arteriæ vero ſanguinem revehunt ad cordis ventriculum dextrum pulmonares venæ; Ruyſchianæ vero ſanguinem refert ad venam azygam, aut ad auriculam dextram vena Zannichelliana. Capacitas venarum pulmonarium ſimul ſumptarum ad eamdem a corde diſtantiam eſt ad capacitatem arteriæ pulmonariæ ut 26. ad 21. circiter.

Quantitas ſanguinis per arteriam pulmonarem

trajecti æqualis eſt quantitati per aortam immiſſæ, utriuſque diameter eadem eſt, ſed firmitas pulmonaris eſt triplo minor quam aortæ; moles vero pulmonum vix eſt vigeſima quinta pars molis totius corporis per aortam irrorati, adeoque moles movenda a corde dextro eſt toties minor quam quæ a ſiniſtro corde protruditur.

Injectiones factæ in arteriam pulmonarem multo facilius, expeditiuſque tranſeunt ex arteriis in venas, quam quæ per aortam inſtituuntur, unde merito concludendum eſt plus eſſe patulas ultimas pulmonaris arteriæ propagines, paucioreſque eſſe lymphaticas quam propagines aortæ. Expeditior itaque eſt in pulmonibus ſanguinis circulus ad quem vires triplo minores ſufficiunt; vaſa ultima patula & numeroſa ſunt, nec inde tamen velocitatem ſanguinis majorem quam in æqualibus aortæ ramis exſpectandam cenſemus; vaſa pulmonum ſanguifera tranſverſim rugoſa explicantur in inſpiratione, amplioraque proinde evadunt; ad angulos minus acutos ſimul divaricantur diratatis ab aere veſiculis: ea utpote triplo magis extenſilia, quam aortæ rami, poſſunt in magnis animi & corporis commotionibus ſanguinem undique expreſſum recipere, & ab illo turgere, quod non ſine reſpirationis incommodo accidit; quod difficilior autem eſt reſpiratio, eo majorem eſſe ſanguinis in vaſis pulmonum congeſtionem cognoſcimus; aſt ea congeſtio ſolvitur vel oborta febre, ſeu frequentioribus & altioribus cordis contractionibus, quæ ſanguinem velut exantlant e pulmonibus, & in arterias corporis dilatatas diſtribuunt, vel etiam diductis vaſis ſecretoriis in veſiculas hiantibus, quæ in ſtatu ſano parſpirunt tantum; in hœmoptyſi vero cruorem etiam tranſmittunt; unde ſublevantur, pulmones ab infarctu, & prævertitur dyſpnœa, febriſque inflammatoria. Si intra arteriam pulmonarem mediante tubo pedem alto & verticaliter erecto influant aqua tepida per horam integram, aqua partim venas, partim tracheam arteriam ſubit; iſta vero copioſam, viſcidamque ſpumam ſecum aufert; qua tandem fere exhauſta, ſi aqua cruenta trajiciatur per eumdem tubum, ipſa per tracheam arteriam pleno rivo effluit; cum autem vis aquæ injectæ ſit minor vi ſanguinis a corde immiſſi, nec ab iſto vaſa rumpantur, ab illa non lacerati veroſimile eſt. Sanguis itaque per oſcula vaſorum lymphaticorum intra veſiculas hiantia, ſed muco infarcta, deterſo hoc muco ſponte in veſiculas irruit, & fit hæmoptyſis per anaſtomoſim, quam nulla ſequitur ſuppuratio.

Si vero inflammatorius præcedat infarctus, ut in peripneumonia, febriſque acuta adſit, quæ majori vi ſanguinem intra vaſa pulmonaria urgeat, ea vaſa rixim patientur, unde hæmoptyſis ad phthiſim inclinans. Idem accidit, ſi vulnere externo, aut deglutitis vel inſpiratis clavis, aciculis veſiculæ dilacerentur, ut *Mortonus* obſervavit. Verum ſi glandulæ bronchicæ; in quibus toties gypſeas concretiones reperire eſt, in ſuppuratum abeant, quod in phthiſi ſcrophuloſa potiſſimum accidit eroſis a pure ſanguiferis vaſis, hæmoptyſi viam parari evidens eſt, quæ per *diabroſim* facta dicitur. Ex dictis eluceſcit praxis.

Rejecti vero per tuſſim ſanguinis color nunc eſt rutilantior, nunc magis ater, prout magis aut minus in veſiculis reſtitat & concreſcit, nec inde poteſt dijudicari num arteriæ, num venæ ſectæ fuerint, quandoquidem ubi rumpuntur vaſa minima, nullum fere inter venas & arterias diſcrimen eſt: in pulmonibus vero venæ ſanguinem paulo floridiorem ſuppeditant quam arteriæ, contra quam in aliis partibus.

1. *Hæmoptyſis accidentalis.* Morton. Phthiſiolog. cap. 5. D.

Ea eſt quæ a plethora, potiſſimum commota, citra præviam humorum acrimoniam, aut pulmonum hæreditariam labem, ab erroribus in gymnaſtica aut diæta, procedit.

Antecedentia. Quæ copiam ſanguinis augent, ut victus lautior, potus ſpirituoſus, aſſuetæ phlebotomiæ, catameniorum, hæmorrhoidum ſuppreſſio; quæ ſanguinis impetum intendunt, & ſimul eum in pulmones determinant, ut vociferatio, curſus, cantus nimius, lectio alta voce facta, iræ paroxyſmus: hinc vero gravamen pectoris, ſenſus titillationis in faucibus, raucedo & ſiccitas pulmonis, tuſſis, dyſpnœa.

Concomitantia. Guſtus humoris ſalſi, titillatio major faucium, tuſſis ſonora, ſi parum ſanguinis expectoretur; tuſſis vero obſcura, & pro vomitu a multis habita, ſi pleno ore ejiciatur, unde ægri in lecto ſedere coguntur ne a ſanguine ſuffocentur; interea dyſpnœa rejecto cruore ſublevatur, dolor, ſi prius adfuerat, miteſcit, ſicut oppreſſio pectoris.

Succedanea. Ab uberiori ſputo ſanguinis debilitantur ægri, pallor occupat artus, terrore quem cruoris aſpectus pluribus injicit, creſcit debilitas, pallor, frigus, pulſus minuitur, & frequentior evadit, ut accedit a debilitate.

Subjecta. Adoleſcentes a vigeſimo quarto ad trigeſimum ſextum ætatis annum, maxime qui prius hæmorrhagiæ narium erant obnoxii. Lectores, cantores, concionatores, præcones publici, Rabulæ forenſes, phonaſci acutius cantantes, frivolarii mercatores, Profeſſores, operarii, ut lapicidæ, qui ad magnas moles verſandas violentos conatus edendos habent.

2. *Hæmoptyſis habitualis.* Morton. Phthiſiol. c. 5. C. P.

Ea eſt quam prava fluidorum craſis ad acrimoniam vergens & nativa vel acquiſita pulmonum debilitas accerſunt, quæque utplurimum febricula amphimerina aut quotidiana ſtipatur.

Antecedentia. Eadem ac in accidentali & præterea diſpoſitio prævia pectoris, ſcilicet ejus debilitas, quæ patet ex voce clangoſa, tono acuto aut falſo; ſcapularum prominentia, pectoris anguſtia, genarum rubor, pulſus plenus & fre-

& frequens, febricula veſpertina major quam in ſanitate, ſenſus titillationis & ponderi in pectore.

Concomitantia. Singulis fere diebus accedit frigus febrile ſpontaneum cum tuſſi ſtatim ſicca, dein calor maxime circa pectus cum anxietate & dyſpnœa, mox expectoratio cruoris floridi, ſpumoſi, quam ſemper tuſſis & faucium titillatio comitatur, intra aliquot dies ceſſat expectoratio, ſed vere ſequenti utplurimum reverſura.

Succedanea. Febris ratione ventriculus labefactatur, digeſtiones vitiantur; hæmoptyſi uberiori vires proſternuntur, pallor & macies invadunt, tuſſis perſeverat; & ſi parentes phthiſici fuerint ab anno 18. ad 36^{m} ipſe hæmoptoicus in phthiſim delabitur.

Subjecta. Viri & puellæ in ætate virili conſtitutæ, potiſſimum anxiæ, mœſtæ, de nihilo iraſcibiles, in cibo & potu eligendis difficiles moroſæ, raucæ, macræ, ſudantes noctu, catameniis ſuppreſſis, ſanguine ſalſo, victu ex ſalſamentis utentes.

3. *Hæmoptyſis a diapediſi*, Mahon Journ. de Med. Juill. 1757. A.

Cognoſcitur hæc ſpecies ex eo quod ſanguis ejectus ſit coloris diluti, roſei, ſpumoſus; quod ſine tuſſi expectoretur, imo ita fluxilis ſit ut poſt mortem e pulmonibus diffluat: illa hæmoptyſis in obſervatione illata a plethora fuit determinata.

4. *Hæmoptyſis catamenialis* Nicol. Pechlini; *Paſſio hæmoptoica periodica menſtruis ſuppreſſis* Plater Exſpuitiones. L. P.

Illa eſt quæ catameniis ante terminum conſuetum ſuppreſſis ſupervenit, ſingulisque menſibus moderata doſi eorum vices ſupplet cum ſanitatis integritate. Referunt etiam *Plinius* & *Sennertus* exempla virorum, qui quotannis ſanguinem exſpuentes, dato tempore ad ſummum ſenium pervenere, hæmoptyſi forſan hæmorrhoidis vices ſupplente.

5. *Hæmoptyſis periodica*. Nicol. Pechlini Amat. Luſit. cent. 5. cur. 3. C. P.

Vir quadraginta quinque annorum jamdiu hæmorrhoidali fluxi ſingulis menſibus aſſuetus erat, hæc catamenia ſubſtere, & ecce ſanguinem per os, multum, rutilum & ſubflavum emittit; conſilium petit æger perterritus, & ſequenti modo ſanatus eſt.

Scopus eſt hæmorrhoidalem fluxum revocare, quod fit hirudinibus ano applicatis numero quatuor ad extrahendum cruorem ad uncias ſex; dein cruoris ſpiſſitudinem & ſalſedinem deſtruere, uſu antiſcorbuticorum, lupuli, fumariæ, endiviæ, cichorii, forma extracti, ſyrupi, juſculi vel apozematis per dies aliquot, ſervata interim diæta humectante, ex oſſis, panatellis, interpoſitis lenibus pharmacis ex manna, theo & tamarindis & cæteris univerſalibus.

Hæmorrhoidum apertio, Græcis ignota operatio, ſit vel per hirudines vel per linctum canis, lanceola, frictus ex aſperis, ut foliis ficus, ut aloes & ſimilibus.

5. *Hæmoptyſis ſcorbutica* Sennerti. C. P.

Adoleſcens cujus gingivæ erant molles, ulceroſæ, fœtidæ, dentes nigri, vacillantes, &c., incidit in hæmorrhagiam, qua curata acceſſit hæmorrhois ex inteſtinis, cum pulſu vegeto; his ſuppreſſis per medicamina, ſupervenit copioſa & pertinax hæmoptyſis, quam ex ſanguinis diſſolutione oriondam judicavimus.

7. *Hæmoptyſis varioloſa* Sydenham. p. 95. & 597. A.

Hoc ſputum ſanguinis, ante eruptionem ſaltem plenariam puſtularum in variola confluente, iis accidit, quorum ſanguis nimis fervidus eſt, & vinoſis liquoribus excalefactus; mortem autem certam prænuntiat: hoc vero ſanguinis diſſolutioni debetur; adeoque indicat potum adſtringentem cum ſpiritu vitrioli ad gratam aciditatem. *Vide curam hæmaturiæ varioloſæ*.

8. *Hæmoptyſis catarrhalis* Bontii Medic. Indor. Boneti Sepulchret. *Hæmoptyſis peripneumonica* Lælii a Fonte. D. P.

In catarrhis, tuſſi ferina, pleuritide & copioſius in peripneumonia, cruor, vel ſputa rubiginoſa expectorantur, deterſo nimis per tuſſim muco bronchiali & expreſſis veſiculis.

Praxis. In hæmoptyſi paſſiva, ſcilicet a vulnere, vis ſanguinis expellens eſt multo major quam reſiſtentia ejus effluxui oblata, quæ a ſola cruoris viſcoſitate petenda videtur, uſquequo vaſis ſecti labia ad ſeſe acceſſerint; ut itaque tollatur cauſa, reſiſtentia vaſis mechanice augenda per ligaturas; compreſſione &c., quod cum in vulneribus internis fieri nequeat, ſupereſt ſolum ut tantum detrahetur de viribus ſanguinem trudentibus, quantum opus eſt citra mortis periculum ut vaſa ſponte contracta ejus effluxui reſiſtant.

Phlebotomiæ quarta quavis hora e brachio repetitæ, imo quovis bihorio inſtitutæ feliciter adhibetur. Diæta ita tenuis requiritur, ut ſola aqua pro omni potu & cibo pluribus vulneratis ſufficiat ad vivendum & convaleſcendum, per plures non ſolum dies, ſed etiam ſeptimanas, quod mirum dictu, aſt in Noſocomio Monſpelienſi pluries obſervatum. Quies animi & corporis in poſitura horizontali omnino neceſſaria eſt ad ſedandum ſanguinis motum, & vires vitales inutiliter non impedendas; medicamina, cum vulneri nulla poſſunt admoveri, vix intus ſumpta proſunt, niſi aqua Rabel ad gratam aciditatem potulentæ aquæ affuſa, aut potui ex decocto plantarum ſubadſtringentium, modo ventriculo non gravamen afferant; huc decoctum ex polygono, radice ſymphiti, infuſum ex floribus roſarum, ſuccus ex urtica, geranio ſanguineo, plantagine; fugiendi potus cardiaci qui poſt diſcuſſam, ſi quæ ſit, lipothymiam, uberiorem hæmorrhagiam concitant; ſolus aceti odor ad vires lapſas reficiendas & juvandam expectorationem congrumati intra pulmones cruoris videtur indicatus.

Si vulnerato thorace cruor effuſus ſit in cavo pectoris, is ſitu ægri commodo, fiſtula ſuſo-

ria.

ria, dilatatione vulneris, cavendo ab intercoſtalibus arteriis, eſt educendus.

Si inſpirando immiſſi ſint claviculi, ſoli naturæ conatus hos poſſunt tuſſiendo expectorare. Medicus narcoticis, phlebotomiis, conatus inutiles aut jam noxios debet ſedare & phthiſim prævertere.

In hæmoptyſi activa ab anaſtomoſi eadem juvant auxilia quæ in rixi, ſed non tam rigida requiritur abſtinentia; cremores diluti ex oryza, hordeo, avena, panis mica in aqua coctis, præſtant juſculis, quæ fervorem & febriculam excitando ſanguinis effluxum promovent. Phlebotomiæ quarta quavis hora inſtitui ſolent e brachio; artuum vincturæ non ſunt uſitatæ; ſuccus urticæ vel ejus ſeminum decoctum, intermediis juſculis propinatur. Leviſſima narcotica nocturnis horis concedenda, quæ non adeo ſenſum obtundant ut neceſſaria ad expectorationem tuſſis ſupprimatur, ſed quæ anxietates, dolores ex quibus agitatur ſanguis ſedare valeant; ſyrupus nymphææ, papaveris cum aqua roſarum, plantaginiſve ſufficiunt; ſemina hypoſcyami *Hippocrates* præſcribere non verebatur. Sublata plethora, ſedato ſanguinis impetu febrili, ſi quis erat, hæmoptyſi ſuppreſſa, æger offis, panatellis, cremoribus ſpiſſioribus, ovis ſorbilibus, ſed parce, nutriatur; verum ſi ex oris inſpectione, odore, ventriculi pondere, borborygmis, ſuſpicio ſit depravatæ ut fieri ſolet digeſtionis, cathartica mitia non commoventia ex pulpa caſſiæ, tamarindis, floribus perſicorum & manna ſunt adhibenda, præmiſſis clyſmatis laxantibus; quæ catharſis repetenda; ſi febris a frigore incipiens ſingulis diebus revertatur ut fieri aſſolet, juſcula ex carne vitulina, vel pullo cum lactuca, vinca, plantagine, radice ſymphiti aut ſimilibus paranda mane per ſeptimanam uſurpanda, ut ea lege diætam, quietem ſervet æger, & ſic labente tempore vaſa contracta in ſuo tono roborentur, & æger ab hæmoptyſeos recidiva immunis fiat.

Si hæmoptyſis a diabroſi vel a ſcorbutica diſſolutione ſanguinis pendeat, eadem generalia indicantur auxilia pro robore pulſus & impetu ſanguinis effluentis, verum narcotica, ratione ſtimuli majoris, fortiora, licet ſanguinem paululum diſſolvant, ſuadenda, ut laudanum liquidum cum aqua plantaginis vel ſyrupo roſarum rubrarum veſpere offerendum: in diabroſi edulcorantia, glutinoſa, gummoſa etiam in ore volutanda; ut tabellæ de althea, gummi arabicum, &c. intus eadem refrigerantia, agglutinantia uſurpanda & cito præmiſſa leni caharſi ad lacticinia confugiendum: in ſcorbutica vero præmittenda etiam ſunt juſcula ex teſtitudine vel ranis cum lactuca, vinca, malicoro, beccabunga, acetoſa, agrimonia, pimpinella, & ſi magna ſpuatur cruoris copia; in quovis caſu ex æquis partibus aluminis & ſanguinis draconis fiat pulvis qui cum conſerva roſarum detur quater in die ad grana ſex, octo &c.: imo fruſtula aluminis identidem vorentur, licet nauſeam proritent: in juſculis equiſetum, plantago incoquentur; in julepiis tinctura roſarum cum aliquot guttis aquæ Rabel adhibeatur; in potu baccæ ſumach, myrtilli, folia brunellæ, portulacæ uſurpentur.

In hæmoptyſi catameniali cui chlorotica conſtitutio favet, unde catameniorum ſuppreſſio, ferri limatura ad granum unum vel alterum per annos continuata catamenia revocat, tuſſim aufert & hæmoptyſim prævertit, ut obſervavi: phlebotomia e pede, pediluvium calidum, ſimiliaque ingruente paroxyſmo debent in uſum advocari.

9. *Hæmoptyſis phthiſica* J. Heſſi; *a Tuberculo, ad ſcirrho pulmonis* Bonet. Sepulchr.; *vomicæ prodromus* Bonnet theatr. tabidor. C. P.

Rupra vomica ſæpe pus & cruor cum tanta difficultate & ſuffocatione exſpectorantur, ut æger ſubito e medio tollatur, ut accidit *Vaugelaſio*.

10. *Hæmoptyſis ex tuberculo pulmonum* J. Heſſi. *Hæmoptyſis phthiſica*. VVagner Diſſ. Lipſ. 1742. C.

Cuidam circa furculam ad latus dextrum pulmonis erat turberculum quod identidem creſcebat & rubrum erat, vel deſcreſcebat, & concolor apparebat; ille tuſſi catarrhali laborabat jamdudum, ac demum hæmoptyſi accedente ſuffocatus eſt; apertum cadaver axhibuit hoc tuberculum ſpongioſum pulmoni adhærens, puralentum, cruorem vero inde in brachia effuſum, ceteris partibus fere exſanguinibus. Hæmoptyſim quamdam obſervavit *Cardanus*; quam edmirabilem vocitat, eo quod cum hæmorrhagia narium conjungeretur, adeoque dubium eſſet an ſanguis a naribus an a pulmonibus exiret; ſed mirum eſt quod talia miretur ſubtilis ille Medicus.

11. *Hæmoptyſis a ſphacelo pulmonis* Dodon. obſ. cap. 24.

Per ſphacelum intelligenda eſt illa laxitas pulmonum, quam ſæpe obſervare contingit nobis, quæ mollitie, poroſitate, livedine ſua ſiderationi ſimilis videtur; in aliis morbis cruor exſpuitur vel purus & rutilus, vel purulentus, vel ſalivæ aut pituitæ permixtus; in hæc vero ſpecie ſpumoſus, nigricans cruor cum tuſſi vivida ejicitur, & ſimul particulæ ipſæ ſeu fruſta pulmonum nigra, ſphacelata, citra putis aut cruoris puri rejectionem; hic ſanguis non ex vaſe rupto nec ex ulcere, ſed e pulmonis ſubſtantia remultita, flaccida quaſi ex ſpongia exprimitur, & hic morbus ſerius vel citius lethalis eſt; qui enim ſpumoſum ſpuunt ſanguinem illi de pulmone exſpuunt & moriuntur: *Hippoc. aphor.* 13. l. 5.

IV. *Hæmoptyſis traumatica* Hollerii Comm. in Coac. A.

1. Vel a vulnere externo accidit, & tunc præmiſſis generalibus, ut venæ ſectione & clyſmatis, æger per quietem animi & corporis, abſtinentiam a loquela, ſitu in vulnus recumbente, diæta tenui ex juſculis, conſummatis, ovis, vitæ ſuæ conſulat oportet; ſi vero ma-

magna copia ex ore & vulnere cruor effluat, mors oſtia pulſat; nec non ſi pulſus deprimatur, ſyncopes adveniant; aſt ſi parcus fuerit cruoris effluxus, ſi vulnus pulmonum non tantam aeris copiam admittat, quam glottis; ſi magna vaſa arterioſa vel venoſa non ſint vulnerata, pertuſo licet pulmone, ſalutis ſpes eſt; adſunt in hoc caſu ſymptomata peripneumonica, nam febris acuta cum dyſpnœa, ſputo cruento, dolore thoracis gravativo & punctorio accenditur. Vide *Peripneumoniam ex cauſis mechanicis Morton. De vulneribus thoracis*, *Munnicks* & alios. Dubitant Chirurgi an vulnus externum ſit obturandum necne, aſt eorum controverſiam ſolvendam ſic cenſeo: vulnus non ſemper apertum ſervandum eſt, æger enim inde in aphoniam, ſuffocationem & majorem inflammationem pulmonis incideret, ſed nec claudendum penitus, ut cruori effuſo via pateat; ſecus ex retento cruore in cavo thoracis ſuffocatio, ex putrefacto mors quoque adventaret.

2. Vel a vulnere interno hæc hæmoptyſis accidit, ut a deglutitis inter ridendum aciculis, clavis, oſſibus, ariſtis, &c. Ex his claviculis cientur tuſſis ferociſſima, hæmoptys immanis, dolor pectoris, & niſi exſpuantur, peripneumonica mala, his peractis phthiſis & mors, ut obſervavit *Morton de pthiſi a calculis Phithiſ. Lib. Ill. cap. 6. Hiſt.* 4. In hoc caſu præmiſſis venæ ſectionibus multis ad opiata cito confugiendum, & ſi hæc corpora extranea glottidi vel tracheæ adhæſerint, inſtrumentis aptis, imo laryngotomiæ ope, extrahenda ſunt; demum phlebotomiæ iteratæ, laudani liberalis & repetiti, quietis animi & corporis & ſimilium ope conſopienda pulmonum in hæc corpora arietatio; ut vita ſaltem potrahatur.

Hæmoptyſis a percuſſo pectore Felic. Plater. Exſpuitiones, 627.; *ex caſu ab alto*, *ex magnis contuſionibus pectoris*, Plater Lib. III.; hoc morbo periit Tournefort.

Hæmoptyſis a vulnere pulmonum. Heiſter Chir. Lib. I. Cap. 10. §. 14.

Exſpuitur ubertim ſanguis; ſimulque ex vulnere tum cruor, tum aer cum ſibilo emittitur. Has ſpeciet Pleuretica ſymptomata comitantur, unde dolores, inflammatio, ſuffocatio, tuſſis dolorifica; ſed cruor copioſus, non vero ut in pleuritide ſputa rubiginoſa; hæmoptyſim determinant.

13: *Hæmoptyps ab Hirudine* Galen. L. IV. cap. 6. de loc. aff. Journ. de Med. de Vandermonde 1758. pag. 127., a C. Paſſerat de la Chapelle, Medico Regio in Inſula Minorica. B.

Milites quatuor menſe Auguſto & Septembri ſanguinem cum vel ſine tuſſi, anguſtia vel impedimento faucium, voce mutata per ſemimenſem & ultra exſpuebant quotidie, alii ad plures, alii ad pauciores libras; intra morbi decurſum quibuſdam aderat ſenſus titillationis, motus vermicularis in œſophago; aliis intra nares poſticas: omnibus erat hirudo cum aqua olim deglutita, œſophago innutrita, dein ad fauces aſcendens, ibi adhærens, qua denique inventa & forcipidus ſolerter extracta, brevi ceſſavit ſpiritum ſanguinis pro hæmoptyſi habitum.

14. *Hæmoptyſis calculoſa* Morton. Pthiſiol. cap. 6. C.

Hæc accedit vel calculis ab extra in pulmones per cachinnum delapſis, quod ad ſpeciem ſuperiorem attinet, vel a calculis ſenſim in pulmone genitis, iiſque aſperis, levia enim phthiſim tantum cum tuſſi & pondere creant, iiſque per cauſam quamdam in motum actis; tales calculi pulmonum communes ſunt aſthmaticis, dyſpnoicis; aneuryſmate juxta cor & palpitatione laborantibus, nec non artificibus pulverulentis, ut iis qui lapides ſecant, frumenta in aeris parant. Vide *Ramazzini de morbis artificium*, *lapidariorum*, *tritici menſorum*: *&c.*

Calculi vero in motum aguntur cantu, vociferatione, cachino, ſternutatione & ſimilibus; & ſi angulati ſint vel in bronchia impacti, tuſſis vehemens & arida cum dolore thoracis horrendo & cruoris inſigni ſputatione excitantur; hi autem dolores prægreſſæ hæmoptyſeos calculoſæ indicia ſunt, quibus adde calculos ipſos per tuſſim rejectos. In hac ſpecie morbi, calculorum rejectio fovenda, juvanda, proritanda, ſed interim ob doloris & effluvii cruenti vehementiam, venæ ſectiones iterandæ, quies pulmonibus concilianda per opiata larga doſi & frequenter exhibita cum julapiis adſtringentibus, diæta tenuiſſima vel lactea, quiete corporis & animi, abſtinentia a loquela; oleoſa & lubricantia bechica fere nullius pretii ſunt.

a. *Hæmoptyſis Catarrhalis*. Galen. meth. medic. l. 5. *Hæmoptyſis Indica* Bontii. *A fluxione* Bonet.

Hæc ſpecies pro cauſa habet phlogoſim pulmonum ex aere frigido, humido, decubitu in locis recens ſtructis, ſub dio, ut Indis commune eſt, &c. Signa hujus ſunt tuſſis magna cum ſibilo; coryza, levi frigore, cum febrili commotione; ariditate & calore, nec non pondere thoracis, &c.

Curatur 1. generali methodo, phlebotomiis revulſivis, clyſmatis, diæta ex juſculis, potu ex ſucco vel decocto urticæ, cichorii, borraginis, julapiis narcoticis & ſimilibus. 2. *Galenus* frictionibus revulſivis & ligaturis utebatur, nec non ceratis thoracem & caput ab aere tuebatur, ægrum balneis tepidis immergebat forte & ſubfrigidis, noctu theriacam recentem aut ſimile narcoticum exhebebat, fere ſola ſorbitione vel cremore hordei ægrum nutriebat, & veteraſcente morbo ad lac confugiebat.

15. *Hæmoptyſis aſcitica* Nenter. tab. X., Sydenh. de Hydrope. C.

Hydropes raro moriuntur quin per aliquod tempus tuſſi identidem cruenta defatigati fuerint; quæ hæmoptyſis mortis eſt prodromus.

16. *Hæmoptyſis ſplenetica* Strigell. Miſcell. Cur. Valleriol. obſ. 2. lib. 3. C. P.

Qui obſtructionibus & ſcirrhis lienis ac aliorum viſcerum laborant hæmorrhagiis variis ac

hæ-

hæmoptyſi obnoxii ſunt, quia præpeditus in illis locis obſtructis cruoris circuitus aliorſum impetit, verſus loca minus reſiſtentia; in hac ſpecie pallor occupat artus, ægri admodum debilitantur, inſomnia, deliquia accedunt; talem morbum uſu aperientium extra paroxyiſmum aggredi oportet, ſed leviſſimorum, cum ſedantibus mixtorum & diu continuatorum, valet ad hunc ſcopum uſus limaturæ ferri ad granum ſemis-unum, duo, per plures menſes adhibitæ.

17. *Hæmoptyſis Helvvigiana; Oris hæmorroides* Helvvigii Hiſtor. Morb. Uratislav. p. 49. P.

Illa procedente titillatione, & ardore circa uvulam, ex faucibus, naſo, nulla tuſſi comitante, ſanguinem horridum, non ſpumoſum, cum ſcreatu vel ſimplici ſputatione ejicit.

III. STOMACACE. *Ileos Hæmatites* Hippoc. de intern. affectibus. Vide Plinium lib. 25. cap. 3.

Eſt genus morbi in quo non ſolum ex ore gingivisque remollitis, ſordidis, cruor promanat ſed etiam ita diſſolutus eſt, ut facile ex diverſis corporis locis erumpat.

1. *Stomacace ſcorbutica. Stomacace* Plin. lib. 25. cap. 3.; vulgo *affectio oris ſcorbutica.*

Cognoſcitur ex oris fœtore intolerabili, ſanguinis ſpontanea ex gingivis eruptione; gingivarum eroſione, putredine, lapſu dentium, horum nigredine, vacillatione, eroſione; oſſium maxillarium carie, putredine; genarum etiam lividitate, ſphacelo citiſſime ſerpente, ptyaliſmo fœtido: pulſus vix mutatus: in hac ſpecie fames & & cæteræ functiones vigent, æger vix ſe ægrotare cognoſcit.

Peſſima lues hæc puerulis Noſocomiorum neglectis, ſordidus, male nutritis, ex impuro ſanguine ortis, cachecticis, non rara eſt, eosque e medio tollit; taliqueo fœtore aerem inficit; ut merito pro contagioſa habeatur; ſcorbutum etiam fere ſemper comitatur in adultis.

Curatio in hoc verſatur, ut 1. ſtatim quidquid eſt putridum in carnibus & ſphaceloſum volſellis auferatur ad vivum uſque; quidquid eſt carioſum in alveolis deradatur, utrumque aqua vitæ camphorata eluatur; dein bis vel ter in die exprimatur tabum putre ſanguinolentum ex gingivis, quæ ſi turgidæ ſint, lanceola ſunt aperiendæ; deterſio optime fit ex ſucco limonum, foliis ſyſimbrii aquatici, vel naſturtii, acetoſæ, Britannicæ; beccabungæ, raphani ruſticani, cochleariæ, quibus finitis æger iterum purgatus lac vaccinum uſurpabit.

2. *Stomacace univerſalis.*

Corolus Nonus Franciæ Rex hoc morbo petiit, ſanguinem ſcilicet ſuum ex omnibus corporis emiſſariis profudit non ſine veneni ſuſpicione.

Hæmorrhagia univerſalis *VVolf. VVedelii, Obſervations curieuſes*, 3. *vol.*

Amplior hujus deſideratur hiſtoria. Memorabilis eſt hiſtoria adoleſcentis *in Tranſact. Anglic. n.* 471., qui per novem annos pluries quovis anno patiebantur profuſam, & ſeptem dies durantem hæmorrhagiam ex pede, vel naribus, vel inteſtinis, vel renibus.

3. *Stomacace ab hæmorrhoo; Curucucu* Guill. Piſon. Hiſt. natur. de venenis, cap. 3.

Coluber eſt venanatus, a quo ictus corripitur vertigine, tremore, torminibus, animi deliquiis, febre ardenti, quibus ſudor frigidus, ac denique mors intra diem circiter ſuccedit; præter enarratas vires, peculiare eſt huic ſerpenti diabolico quod ex morſu venæ erodi videantur, tantamque inflammationem & ardorem efficiat, ut ſanguis bulliens, mox e naribus, auribuſque, imo manuum & pedum unguibus promanet, teſte *Lucano.*

Cura. Caput hujus colubri emplaſtri forma vulneri applicetur, tum & allium & folia tabaci calefacta cauterii loco admoveantur; ſed maxime ſuccus herbæ colubrinæ *caacicæ* dictæ hauriatur, & vulneri applicetur; dein ſudorifera uſurpentur.

4. *Stomacace purulenta*, Fauchard Chirurg. Dent. Tom. I. Ch. 22. p. 275. *L.*

IV. HÆMATEMESIS *Aimatos Eccriſis* Dict. Univ. *Vomitus cruentus* Stahl. Diſ. *Vomitus ſanguinis* Auctorum. *Vomiting of blood* Anglis. *Vomiſſement de ſang.*

Caracter. Nauſæ, ſive conatus vomitorii, atque rejectio facta ſimul per os materierum cruentarum & deglutitarum prius, cum ventriculi levamine; cruor vero rejectus ſuperne grumoſus eſt, inferne vero quæ ſubſequunrur dejectiones ſunt nigricantes, & botellos, imitantur.

Theoria. Ad hæmatemeſim duo requiruntur ſanguinis in ventriculo effuſio, vel præſentia, quod peregrinum ſenſu quodam moleſto ventriculum ſollecitat ad expulſionem, & deinceps conatus ventriculi ad hunc ſanguinem ſuperne rejiciendum, qui, ſi robur non ſit fractum, ad reſiſtentias ſuperandas vulgo ſufficit, modo congrumatio cruoris non ſit ſtrictior; adeoque vis expultrix ventriculi a ſanguine effuſo irritata, & verſus œſophagum directus ejus conatus ideam ejus morbi abſolvunt.

Cruor vero in ventriculi cavo præſens eſt, vel quia deglutitus, quod rarum niſi coctus fuerit, & tum majori copia ſumptus, melænam tantum excitat; vel quia ex œſophagi, aut inteſtini duodeni, aut demum, quod frequentius, ex ipſis ventriculi vaſis ruptis in ejus cavum confluxit; vaſa arterioſa ventriculi ſunt ex gaſtrica, vel ramis hepaticæ, aut ſplenicæ, quæ omnes cœliacæ ſunt propagines; venæ ſanguinem ad ſplenicam, inde in venam portam reducunt.

Sanguis ex illis vaſis effundi poteſt per diæreſim, ut hauſta hirudine; per rixim & forte etiam anaſtomoſim, ut congeſto ſanguiue inter hepar obſtructum, & arterias fortius pulſantes; vel demum per diabroſim, ut in ulcere ventriculi. Cœliaca decimam, quartam, ſal-

ſaltem decimam quintam ſanguinis aortæ partem ſuſcipit, & ventriculus quadrageſimam quintam; ſanguinis actio in vaſa ventriculi eo major eſt, quo majori vi pellitur retro a corde, ut in nauſea, ira, exercitio immodico, febre; & quo fortius renititur ſanguis venoſus, ut in hepatis infarctu, obſtructione; nullum eſt viſcus quod uberiorem recipiat quantitatem aquæ cruentæ per tubum in aortam infuſæ, quam cavitas ventriculi & inteſtinorum, ut expertus ſum in cadaveribus hominum, & brutorum; ergo ſanguis vaſa excretoria ventriculi diducens in ejus cavum per anaſtomoſim effundi poteſt, quod fieri ſuadent ſectiones cadaverum hæmatemeſi defunctorum, in quorum ventriculo nullum vulnus conſpici potuit.

Morbus frequentior eſt mulieribus quam viris, & velocior; rarior ambobus quam hæmaturia. Mulieri ſanguinem evomenti menſtruis erumpentibus, ſolutio; *Aphor.* 34. *ſect.* 5. *Hipp.*

1. *Hæmatemeſis plethorica*; *Vomitus cruentus a plethora* Sthal. Theor. med. 431. A. P.

Ea eſt quam præcedunt catameniorum, vel hæmorroidis ſuppreſſio, copioſa ciborum ſucculentorum ingeſtio in corpore otioſo, dein plethoræ commotio per curſus, equitationem, iræ paroxyſmum, vini & liquorum abuſum.

Quoniam ventriculus nervis copioſis eſt intertextus, ejus vaſis infarctis, ruptis, fit gravis anxietas, cardialgia, & accedente uberi hæmorrhagia, vires ſubito labaſcunt, unde ſæpe ſyncope ingruit; ſanguis, non qua proportione effluit, ſed ſenſim cumulatus & congrumatus, identidem vomitione rejicitur, cum alimentorum reliquiis, non ſpumoſis, ſed nigricans; hæmatemeſis cum febre, lethalis, ex *aphor.* 57. *ſect.* 7.

Cura exigit phlebotomias e brachio parcas, pulſus facile in hoc morbo concidit, ſed tamen iteratas; victum ex juſculis cum incoctis foliis adſtringentium, ut plantaginis, hederæ terreſtris, burſæ paſtoris, radicis ſymphiti, biſtortæ, tormentillæ, quinquefolii, anſerinæ, ita tamen ut juſcula ſtomacho ingrata non ſint; potus ſit ex infuſo roſarum rubrarum, baccarum ſumach, prunorum ſylveſtrium, baluſtinorum, vel aqua Rabel, aut ſpiritibus vitrioli ad gratam aciditatem aquæ fontanæ miſcentur; clyſmata laxantia injiciantur, julapia narcotica & adſtringentia noctu exhibeantur, pulveres ex foſſilibus, mole, gravitate nauſeoſis maxime ex aluminoſis vitentur, quæ vomitum concitarent. Si tamen cruorem congrumatum diſſolvere opus eſſet, oxycratum, in hæmoptyſi a *Hordonio* commendatum, valeret. Cathartica a *Sydenhamo* licet commendata fugienda ſunt; ſyrupus de ſymphito, de roſis rubris, earum conſerva ad excipiendum ſanguinem draconis anteferenda ſunt; aquæ diſtillatæ ex roſis rubris, plantagine, ſtomacho minus ingratæ ſunt.

Potu aquæ frigidiſſimæ hunc morbum a *Michelotto* curatum, vide *Traſact. Philoſ.*

2. *Hæmatemeſis ex aneuryſmate.*

D. de Senes, magnus Academiæ Monſpelienſis Geometra, poſt lapſum ex alto in dorſum patiebatur dolorem dorſi medio reſpondentem cum pulſus intermiſſione; crevit hoc malum per biennium, denique æger incidit repente in ſyncopem fere lethalem, ex qua rediens magnam grumoſi ſanguinis evomuit quantitatem, libras ſaltem quatuor; ſequentibus vero diebus botellos nigros alvu excrevit; præſcripſi aquam Rabel ad gratum acorem in aqua fontana pro potu; poſituram horizontalem; quietem conſtantiſſimam, & juſcula, quorum ope per aliquot dies convaluit: aneuryſmatis rupturam & commercium aortæ dilatatæ cum œſophago per arteriam œſophageam ſuſpicabar; me invito e lecto ſurrexit, viribus paululum reſumptis, mortem inſtantem fruſtra prænuntiavi, & cum ex libri lectione rideret, ſubito fato functus eſt. Cadavere aperto inveni quæ prænuntiaveram, ventriculum ſcilicet ſeptem vel octo libris ſanguinis diſtenſum, aortam ad brachii magnitudinem per ſpatium ſeptem, vel octo pollicum dilatatam, & orificium denarii magnitudine aortæ & œſophago continuo commune, quod tamen quinque criſtæ carneæ veluti valvulæ ex ambitu orificii oriundæ & circumpoſitæ potuerant obturare, per hoc orificium ſanguis ex aorta fluxerat in œſophagum.

3. *Hæmatemeſis traumatica.* A.

Vulnera ventriculo inflicta, cardialgias, ſyncopes, pauci ſanguinis vomitiones, ſed ſummam & cito lethalem virium proſtrationem induxiſſe obſervavi.

4. *Hæmatemeſis ab hirudine* Gal. de loc. affect. Sckenk. p. 227. Riv. cents 4. obſ. 26. *a lumbricis* VVedelii.

Si lutulentis, vel paludoſis aquis potu aſſumptis, ſimul hauſta fuerit hirudo, quod bobus ſolemne eſt, hæc vel œſophago, vel ventriculo adhærens morſu ſuo fluxum ſanguinis excitat; unde hæmatemeſis ſequitur; hoc vero inſectum ſale marino largius aſſumpto, amaris etiam anthelminticis enecatur, aut emetico aſſumpto foras amandatur, dein cruor aſtringentibus reſtinguitur.

5. *Hæmatemeſis catamenialis*; *Vomitus ſanguinis menſtruus* Alard. Cumini; *Vomitus ſanguinis a ſuppreſſis menſibus* Ettmuller. pag. 106., Rullandi curat. empit. Höchſteteri decad. 2. cap. 6.; Salmuth. cent. 2. hiſt. 54.; Schenckii lib. 3. obſ. & in gravid. lib. 4.; Fernel. cent. 21. *Ab hæmorrhoidibus* Ramazzini. Haller. Comment. T. VI. p. 84. A. P.

Ille vomitus ſanguinis catameniorum vices gerit, ſæpius innoxie, etiam in primis graviditatis menſibus, nullaque fere remedia exigit; diſſertationem de hoc morbo cum hiſtoria vide in *Theoria medica Stahlii*, *pag.* 731.

6. *Hæmatemeſis in pancreate* Ettmull. pag. 106. Sylvii Prax. lib. 1., cap. 15.

Ex pancreate ulcerato ſanguinem, & pus in duodenum effundente, ſimulque preſſione pulvini durioris ventriculum irritante, huc ſangui-

ne & dure in ventriculum refluentibus, fieri creditur; ægri dolorem ad pancreas referunt, puſque cum ſanguine evomunt; hos vomitus præcedit dolor lumborum gravativus circa regionem pancreatis; partim per inferiora ſanguis ejicitur.

7. *Hæmatemeſis ex ſplene* Ettmuller. pag. 106. Schenck. Obſ. lib. 3. Zacut. Luſit. lib. 2. Med. princ. hiſt. 10.; Gliſſonii, Obſ. Dodon. p. 47. C. P.

Præcedit & comitatur lienis moles, durities, tumor; accedunt pulſationes circa dorſum in ſiniſtro latere, ſuccedit vomitio ſanguinis, ſæpius ſalutaris. Lienem ſanguinem accipere ab arteria ſplenica, cujus ramus irrorat ventriculum, ſanguinem etiam ſuum in venam ſplenicam refundere, in quam vaſa venoſa ventriculi abeunt, docet Anatomia; ſi vero ſanguis per lienem libere tranſire nequeat, illum in arteriæ ſplenicæ ramis, adeoque in vaſis ventriculi congeri, & accedente conatu naturæ illa vaſa diduci, ſanguinem effundi facile eſt; a vomitu ſplenis tumor concidit; hoc viſcus ſanguinem ex diſtenſo ventriculo expreſſum accipere videtur: *Rhodii centur.* 2. *obſ.* 65. Junckeri, pag. 52. tabul. 9. *Medicinæ theoria practica*.

8. *Hæmatemeſis ſcorbutica*. Vide Stomacacem, Juncker. de vomitu cruento, pag. 24. num. 10. C. P.

9. *Hæmatemeſis cholerica*. *Cholera ſanguinea* Panaroli, Pentecoſt. 1. obſ. 11.; *Cholera hæmatodes* Mangeti. A.

Acutiſſimus morbus, qui adultos, bilioſos, phlethoricos, communiter ex iracundiæ paroxyſmo corripit, ſanguinem ano & cato profundit, & intra paucos dies, vel etiam horas, e medio tollit, ut vidiſſe memini. A venenis corroſivis aſſumptis etiam accidit, in quo caſu oleoſa, narcotica, & antiemeticum *Riverii* proſunt.

10. *Hæmatemeſis ſimulata* D. Haguenot Profeſſ. Reg. Monſpelienſ. Obſ.

Puella in Monaſterio detenta, ut inde emitteretur, hæmatemeſim ſimulavit, eamque vehementem, quippe plures cruoris libras, præſente etiam Medico, vomitu per aliquot dies objiciebat. Detectum eſt tandem eam quotidie ſanguinem bovillum clam hauſiſſe, ſingulis diebus furtim delatum.

11. *Hæmatemeſis carnoſo-cruenta* Erneſt. Clauder. Ephem. Nat. Cur. Hoechſteter. Dec. 3. & 6. fol. 155. *Hæmatemeſis a compreſſa aorta* Regis. Ephemerid.

12. *Hæmatemeſis atra* Loeſekii, obſ. pag. 48. apud VVarnerum. Frid. Hoffmanni, de vomitu cruento. *Morbus niger* J. Lud. Leberecht Loeſeke, D. Med. Berolin. 1754. A.

Puella Indica, temperamenti ſicci, cum pulſu duro, ſanguine ſpiſſo & atro, ter hoc morbo conflictata fuit, tuſſi convulſiva copioſa, fluidi tenacis, ſpiſſi, atro-rubri, ultra tres, quatuorve libras vomitione; dolor erat fixus, pungitivus in in hypochondrio ſiniſtro, ut in ſplenitide; ridebat illa mediis in doloribus, & ſeſe ad riſum excitare videbatur; pulſus & urina non diverſa a ſtatu ſano. Fruſtra plures phlebotomiæ intra annum & ſemiſſem repetitæ ſunt; ſanguis extractus niger erat; diluentibus, laxantibus, & leviter reſolveentibus brevi ſanata fuit. In chronicis morbis non raro lienem flaccidum, facile digitis lacerabilem, obſervavit *Loeſckius*. Ipſe memini quod aptato tubo aqua continuo pleno ad arteriam ſplenicam, plus quam quindecim libras tranſfudi per lienem laceratum viri chronico morbo perempti, & nunquam potui eluere atrum humorem, qui continuo per lienem transfluxit.

13. *Hæmatemeſis ab hepate* Dodon. obſ. c. 26. Galen. de loc. affect. l. 5. cap. 5.

Aderat calor febris, ſitis, linguæ ariditas, urinæ rubedo, ſubinde dolor in hypochondrio dextro; ſublevabatur identidem aquis cichorii, acetoſæ, intybi; ſed languore revertente, cum citrino cutis colore, vomitus ſanguinis eum abſtulit.

A vomitu ſanguinis nullum fere ſanatum vidit *Dodonæus* præter paucas mulieres, in quibus ſuppreſſa erant catamenia, nec unquam venæ ſectiones adhibere licuit, propter ſummam ægri debilitatem ſyncopalem. Qui convaleſcunt in aſcitem facile delabuntur; unicum virum ex unico hæmatemeſis inſultu ſervatum vidit, idque uſu iterato abſinthii quomodocumque uſurpati.

14. *Hæmatemeſis a veneno*, Martigues Jour. de Med. Juill. 1751. A.

Illa accidit poſt horrendas convulſiones, aliaque ſymptomata, ab applicatione tabaci in diverſis partibus ad ſcabiem ſanandam. Caveant ergo qui ſuccum nerii, plumbaginis, aliaque venena extus adhibent adverſus ſcabiem.

V. HÆMATURIA, ab *oureo* mingo, & *aima* cruor; *Mictus ſanguineus* Moron. Direct.; *Mictus cruentus* Sydenham, Juncker Tab. X., Frid. Hoffmanni II. 232.; *Orina di ſangue* Italis, Gallis *Piſſement de ſang*.

Character eſt effluxus cruoris, vel urinæ quaſi cruentæ, vel ſeminis ſanguinolenti ex urethra in viris & mulieribus.

Principium eſt vel in renibus, ureteribus, veſica, vel in veſiculis ſeminariis, vel demum in ipſamet urethra; *materia* eſt vel cruor merus, vel lotium ſanguinolentum, vel urina rubedinem intenſam adepta, vel ſemen cruentum.

1. *Hæmaturia ſpontanea*; *Mictus cruentus vermifermis* VVincler. Ephem. Nat. Bur. *Lumbricorum mictus* Plater. l. 3. fol. 790.; *Mictus cruentus menſtruus* Braſſavoli, Com. *Mictus cruentus ſimplex* ſeu *ſpontaneus* Juncker. Tab. 10. in Aphor. 25. 4. C. P.

Eſt mictus cruoris ſinceri a cogeſtione illius in renibus facta, & erronea. Inſtituitur a natura hæc evacuatio ad plethoram tollendam.

Nullus dolor acutus in renibus præcedit, ut in violenta aut calculoſa; ſenibus, plethoricis ſa-

familiaris eſt; præcedente torpore corporis, moleſtia in veſica; ſi parca copia & lente delabatur, ille cruor in ureteribus vermiformem figuram adipiſcitur, vermes illi aliquot lineas longi, calamoque anguſtiores fundum matulæ petunt; urina ſupernatans, aut in intervallis emiſſa, citrina eſt; hæc vermiformia corpora vidi; ſunt tubuli pellucidi ſero rubro pleni.

2. *Hæmaturia violenta ex vomitu* Schenkii; *ex allii uſu* Schenckii, *ex equitatione* Schenckii, lib. 3.; *ex caſu* Amati, cent. 5.; *Mictus cruentus violentus* Juncker. A. B.

Ea eſt quæ ex prægreſſa longiori equitatione, venatione, animi excandeſcentia, abuſu cantharidum, diureticorum fortiorum, lapſu ex alto, ictibus lumbos contundentibus, ſimilibuſque ortum ducit.

Celebris Medicus *Hahnius*, qui commotionem in curru paſſus erat, profuſam identidem hæmaturiam per annum expertus eſt; is urinam & ſanguinem in veſica concretum, non ſine horrendis cruciatibus, ejiciebat. Præſcripſit *Ill. van Swieten* decoctum radicis ſymphiti & plantaginis pro potu, interpoſita ſubinde manna in ſero lactis ſoluta; *Celeb. Hallerus* phlebotomiam, victum ex vegetabilibus ſolis, rheum toſtum præſtans diabetis remedium, lac ſerum lactis & emulſiones; *Clar. Werloffius* phlebotomiam, kinkinam, aquas Spadanas, mannam in ſero lactis ſolutam, ſerum lactis pro potu, diætam lacteam, decoctum equiſeti, injectiones in veſicam; aſt æger morbi reverſionibus in aſcitem incidit & obiit; *Tralles de Opii ſect. II. p.* 34.

Præcedunt lumbago, hypogaſtralgia, maxime dolor veſicæ ad grumos illos ejiciendus.

Boerhaave pluries vidit hæmaturiam in infantibus, a faſciis & veſtibus arctioribus oriundam.

Quadrupedia jumenta huic ſpeciei ſunt obnoxia, ob citatiorem progreſſum, & onora lumbis impoſita. *Liger*.

In nephritide ſimilis hæmaturia quandoque accedit.

3. *Hæmaturia deceptiva; ex ficubus opuntiæ, rubis idæis*. B. P.

Cum primum Hiſpani appulere Americam, fame compulſi in ficus opuntiæ & cerei irruerunt, iiſque liberalius voratis omnes poſtridie urinas, non cruentas, ſed dilutas & rubras, minxerunt, ut hodie accidit ex ſucco rubello harum ficcum, qui affectus periculo vacat hunc in ovibus excitat eſus ciſti laurifoliæ.

5. *Hæmaturia purulenta. Mictus cruentus ex renum ulcere* WWittichii conſ. 51. pag. 362. C.

Diſtinguitur ab aliis ex floccis purulentis urinæ ſanguinolentæ mixtis & ſignis prægreſſæ nephritidis ſuppuratæ.

5. *Hæmaturia calculoſa* Juncker. tab. 10. *Mictus cruentus ex calculo renum* Plater. lib. 3. fol. 385.; Gradi, conſil. 67., Scholtzii, conſ. 151.; Sydenhami, p. 566.; Vide Nephralgiam calculoſam. C. P.

Si vero calculus ſit in veſica, hæmaturia inde oriunda eſt diris ſymptomatis ſtipata ob veſicæ ſenſibilitate, unde facile diſtinguitur ab hæmaturia hæmorrhoidali; adeſt dyſuria, pulſus frequens, obſcurus. *Cyrilli Conſult. T. I. p.* 56. 350.

6. *Hæmaturia in exanthematis. Mictus cruentus in variolis, morbilliſve* Sydenham. A. P.

Mictus cruentus qui ſupervenit variolis, certiſſimum mortis præſagium. Unicus æger ſervatus memoratur *in Tranſact. philoſoph. tom.* 9. Idem dictum eſto de hæmaturia in petechia, purpura, miliari, &c.

a Hæmaturia varioloſa Vandermonde, an. 1756. pag. 158. Tranſ. Philoſ. n. 470. Pierce Dodd.

Sæpe accidit hæc hæmaturia apud Anglos qui in variola veſicatoriis utuntur, & tunc periculo vacat hic mictus ſanguinis, qui ſi a virus varioloſi energia tantum pendeat lethalis eſt ſæpius.

Fit vel per *diapedeſim*, ut obſervat *D. Varnier*, & tunc pulſus eſt parvus, frequens, intermittens; æger cacochymicus, frigidulus, debilis, conveniunt kinkina & nitrum in apozematis, vel ex *Sydenhamo* limonata mineralis ex ſpiritu vitrioli ad gratam aciditatem in aqua cum ſaccharo; vel fit per *rixim*, quod cognoſcitur ex violentia febris, pulſu pleno, frequenti, cum calore, robore, &c. Præſcribunt Angli aquas acidulas pro potu, & camphoram. * Ex *Sydenhamo pag.* 597., *de febre putrida variolis confluentibus ſuperveniente*.

Mictus ſanguinis variolis confluentibus, potiſſimum nigris aut ſanguineis ſupervenit, ſub morbi initio puſtulis nundum erumpentibus, aut alicubi ſub cute latentibus; maculæ interim purpureæ hic illic ſuperficiem corporis obſident, triſtem eventum interminantes.

Licet debita ſanguinis contemperatio maculas hujuſmodi purpureas auferat, nihilominus hæmaturia, & hæmoptyſis indubie mortem prænuntiare ſolent; atque intenſæ ſanguinis inflammationi ac diſſolutioni tribuendæ ſunt.

Indicantur itaque remedia tum æſtum temperantia, tum incraſſandi vim habentia; quamobrem poſt unicam phlebotomiam liberalem paregoricum exibeatur, ut aquæ papaveris rheados unciæ duæ, laudani liquidi guttæ quatuordecim pro adulto, aceti deſtillati drachmæ tres; miſce, fiat hauſtus. Deinde ſequentia præſcribantur; trochiſci de terra lemina & bolo armena ana ancia una, terræ ſigillatæ, lapidis hæmatitis, ſanguinis draconis, & corallorum rubr ſcrupulus unus; miſce, fiat pulvis, cujus capiat drachmam ſemiſſem tertia quaque hora, ſuperbibendo ptiſanam de radicibus ſymphiti, aut julapium ex aqua plantaginis, roſarum cinnamoni, quæ recipiant ſpiritum vitrioli ad gratam aci-

* Diſtinguitur cruor in urina, ſi linteum album immergatur; rubedine ſcilicet ſanguinea tinctum apparebit; quod non fit, ſi rubedo urinæ ſit a lixiviali ejus diatheſi. Præterea a cruore mixto urina opacitatem oſtendit cum ſedimento grumoſo nigro; ſi vero rubedo ſit a ſalibus, ea eſt cum pelluciditate & ſedimento pauco, incarnato, vel cinabarino.

aciditatem; noctu vero emulſiones cum narcotico neceſſariæ ſunt; finita vero ſanguinis mictione aut expectoratione reliqua peragantur, ut in variola confluente convenit.

7. *Hæmaturia ejaculatoria* Philoſoph. tranſact. n. 466. by D. Schlichting.

Eſt jeaculatio cruenta loco ſeminis, quæ juvenibus venere effræni repetito utentibus familiaris; ſed etiam obſervata eſt in viro raro venerem exercente, ſed prius gonorrhœam experto; initio non mictus erat cruentus, ſed ſanguinis erat jeaculatio.

8. *Hæmaturia ſtillatitia* Regner de Graaf. *Hæmorrhagia ex rene*.

Illa ſpecies ab aliis diſcrepat, quod cruor ex urethra, non vero ex veſica procedat, adeoque non mingitur, ſed ut pus in gonorrhœa ſtillatim continuo ex urethra effluat.

9. *Hæmaturia hæmorrhoidalis* Cælii Aureliani *lib.* 4. *Mictus cruentus ex hæmorroidibus veſicæ* Juncker. Uratiſlav. tom. I. Alia ſpecies *ex veſica*, *ejuſque ſphinctere* Frid. Hoffmanni, pag. 232. Altera quæ a *vaſis ſanguiferis varicoſis urethræ* dependet. Illa ſenibus familiaris eſt, & facile periodica evadit, tuncque doloris & iſchuriæ expers eſt.

Illuſtriſſimus Franciæ Polemarcha, Dux de Belliſle, belli Adminiſtrator, ſeptuaginta quinque annos natus, animi contentionibus, curis aſſiduis exagitatus, ſæpius ſtomachi turbas patitur, licet ſobrie vivat; inde auriginoſus evadit, & identidem ſine dolore ſanguinem mingit; alvum conſtipatam, & quandoque erythrema in tibiis experitur. Incuſantur ſanguinis ſpiſſitudo, ſiccitas, & acrimonia, in viro temperamenti bilioſi, & vividi. Ex animi pathematis & curis turbatur digeſtio, inſpiſſatur ſanguis, & hæret in hepate, unde aurigo fugax, vas quoddam urethræ varicoſum primo inſultu hæmaturiæ iſchuriam induxit. Suaſimus juſcula decem ex pullo, millefolio, & cancro, dein ut purgaretur æſtate ex aquæ Vallenſis libris quinque; poſtea ſerum lactis bis per quindecim dies uſurparet, interpoſitis quindecim juſculis ex pullo, teſtitudine & foliis plantaginis; autumno ſumatur lac aſininum, æger exercitio corporis indulgeat, bis in die cibum ſumat, a negotiis animum remittat.

10. *Hæmeturia ſpuria*. *Urina rubra* Sennert. lib. 3. part. 8. Frid. Hoffmann. pag. 231.

Eſt mictus urinæ intenſe rubræ & lateritiæ, quam tamen a cruenta diſtinguimus ratione ſedimenti, quod grumoſum eſt in cruenta, non in ſpuria; præterea in cruenta mictione urina limpida cruori ſupernatat; aſt in hac ſpecie tota urina intenſe rubra eſt & limpida, excepto ſedimento coloris incarnati. Obſervatur in aſcite, dyſenteria, tritæophya ardente: urina lateritia eſt comes intermittentium febrium, ut quartanæ, *Galen. ad Glaucon. c.* 7. *Dodon. obſerv. c.* 31.

Urinam vero rubram, non cruentam, tamen ſæpius obſervavi in ſcorbuticis, qui ex quartana convaleſcunt; monet *Sennert. l.* 3. *de urina rubra*. Hoc vitium a piſcium & crudorum uſu redintegratur, & cibis ſtomachicis monente *Dodonæo* curatur; itaque a vinis albis, cereviſia abſtinendum; vino Hiſpanico generoſo, roborantibus, calefacientibus indulgendum.

Si coaguli cruoris putridi guttæ aliquot urinæ ſanæ adjiciantur, urina colorem igneum adipiſcitur, quod in febribus & ſcorbuto ſæpius accidit: poſt horas duas apparet in hac mixtura nubecula qualis in urina cruda acutorum morborum, & deſuper una alterave macula quaſi oleoſa ſimilis ſpumæ quæ in urinis veterum ſcorbuticorum obſervatur.

a *Hæmaturia lateritia*. *Urina rubra* Sennert. ibid. *Urines briquetees*, *rouges*.

Sunt illæ quæ lateribus contritis tinctæ videntur, quæ quo pauciores ſunt, eo magis atrorubræ, quo vero copioſiores, eo colorem dilutiorem obtinent.

Illæ urinæ lateritiæ obſervantur ſimul & paucæ in aſcite, & aliis morbis hydropicis, ut hydrothorace, anaſarca & utcumque rubræ ſunt, ut plurimum ſine dolore & ardore.

Vel obſervantur in febribus intermittentibus potiſſimum in quartana, atque harum, ſi latuerint, ſignum præbent optimum, eademque ac illæ febres remedia expoſtulant.

Non raro etiam comitantur morbos acutos ſummo ardore, ſudoreque ſtipatos.

Tam diſcrepat autem curatio hujus hæmaturiæ in acutis morbis a curatione hæmaturiæ in chronicis, ut obſervante *Dodonæo Cap.* 31, a calidis medicaminibus intendatur rubedo urinæ in acutis & curetur in chronicis. Qui ex quartana convaleſcunt, ſi indigeſtionem patiantur obpotum cereviſiæ, ob crudorum eſum, illi iterum, monente *Sennerto*, hæmaturiam lateritiam incurrunt.

In pyrexiis & febribus ardentibus acutis urinas lateritias diluunt potus aciduli, aquoſi, nitrati, emulſionati &c. qui in aſcite & quartana nocerent.

Deceptivas illas hæmaturias a veris, ſeu ſanguineis diſtinguere quandoque difficile eſt; lintei vero in urina tincti color ſatis apte huic diſtinctioni ſavet.

Urinæ turbidæ jumentorum dictæ ad piuriam proprius accedunt.

11. *Hæmaturia nigra* Cap. 7. lib. 3. p. 7. *urina nigra* Sennert.

Sanguinis aterrimi mictu ſubito auriginoſam fuiſſe ſanatam obſervavit *Marcell. Donatus*, *hiſtor. mirabil. lib.* 4. *cap.* 29. Lienoſum, cui vere & autumno lien intumeſcebat, cum dolore & facie ſublivida ſeu *Melaſictero* affectum, toties liberari ſolitum quoties per aliquot dies urinas atramento ſimiles fudiſſet, obſervavit *Valeſius in Hollerium*.

In *dyſenteria* maligna vidi urinas atras coloris caffe, cum alvinis excrementis concoloribus, per aliquot dies ejectas, fœtidaſque, ſubſequente morte, æger autem fuerat hypochondriacus: Urinas non ſolum rubras & lateritias, ſed etiam nigras in hydrope fundi docet *Sennertus*,

nertus, & obſervant *Naturæ Curioſi*. Vide *Synopſis Ephemeridum Germaniæ*.

A *ſcabie* retropulſa urinas nigras emitti ſolitas, obſervant *Sennertus* & *Naturæ Curioſ.* Vide *Synopſim Ephemerid. Frid. Hoffmann. II.* 237.

Vidi & in puella pallida cujus ventriculus languebat, & male digerebat, urinas fuſcas, quæ catharſi & levibus ſtomachicis adhibitis evanuerunt. Nuper vero in puero anaſarca affecto ſimiles urinas critice emiſſas eaſque uberrimas cum morbi prioris levamine, vidi.

12. *Hæmaturia catamenialis*, Ill. Haller Comment. in Boerhaave 669. p. 89. L.

Ea eſt quæ quolibet menſe ſupplet catamenia.

13. *Hæmaturia a transfuſione*, Denys Collect. Acad. Tom. I. p. 129.

Ex quinquaginta animalibus quæ excepere ſanguinem alterius per transfuſionem a *D. Denys* inſtitutam, viginti hæmaturia laborarunt, & in maniaco qui ſimilem operationem paſſus erat, hæmaturia nigra feliciter oborta eſt.

14. *Hæmaturia traumatica*, Obſervatio 64. Medic. practicæ; *a niſu*, Journ. de Med. Avril. 1761. D. Landeaute A.

Lumbi hominis calce equi impetiti fuerant, illico libra ſanguinis per vias urinæ effluxit: repetitis phlebotomiis non ceſſit mictus cruoris; præſcripto ſucco urticæ cruor in veſica figebatur, unde iſchuria, meteoriſmus, dyſpnœa; balneis, emulſione, diureticis proritabatur mictus ſanguinis, demum adſtringentibus & diureticis interpolatis æger convaluit.

15. *Hæmaturia a verme*, Ed. Barry Eſſais d' Edimbug. T. V. article 72.

Thomas Hutchius per quinquennium urinas ſanguine tinctas mingere ſolitus erat, ſedimento nigro intra dies ſingulas ad uncias duas aſcendente, cæterum doloris expers; quo plus bibebat, eo dilutiores erant urinæ, nec ab exercitio, diæta aut medicamentis ulla oriebatur mutatio; deerant omnia ſigna calculi, arenularum. Demum ob diuturnitatem illius hæmorrhagiæ debilitatus, œdematia, aſcite, laſſitudine, aurigine, dyſpnœa, inappetentia, ſiti immodica, amphimerina æger abſumebatur.

Tunc emeticum & die ſequenti mercurium dulcem, deinceps vero infuſum amarum, pilulaſque ex ſapone, croco martis, gummi ammoniaco, rheo, curcuma, kinkina &c. aſſumpſit, nec non elixirii vitrioli guttas triginta quovis die præter aquas Pyrmontanas. His præmiſſis eminxit vermiculum pollicis longitudine, anguillulæ ſimilem, rubrum, oculis, oreque & annulis inſtructum; quo emiſſo ſenſim convaluit.

VI. MENORRHAGIA;

Etymon a Græco *mea* menſis, menſtruum, & *rhœo* fluo, erumpo; *Catameniorum fluxus immodicus* Hippocr. Foeſii p. 567. *Aimorroia* Dioſcoridis; *Sanguinis ſtillicidium ab utero*, Ballonii; *Hæmorrhagia uterina*, Moroni Direct., Junker. Tab. 14.; *Lochia immodica* Juncker. pag. 991. Tab. 135. *Aphædros*, Dict. Univ. *Pertes de ſang des femmes*. Ægræ *hæmorrhoiſſæ* vocantur in Evangelio S. Matthæi; Gallis *Hemorrhoiſſe*.

Character. Menorrhagia eſt fluxus ſanguinis ex utero ſæpius vel ex vagina morboſus & quantitate vel difficultate peccans.

1. *Menorrhagia difficilis; Menſtruatio difficilis*, *Menſes cum moleſtia fluentes* Sennert. lib. 4. pag. 2. A. P.

Morbus eſt periodicus, ſingulis ſcilicet menſibus recurrens, puellis puberibus & non viro utentibus ſatis familiaris, qui ante eruptionem menſium eas lumbagine, doloribus vagis hypogaſtrii, capitis, imo cardialgiis, vertigine, epilepticis inſultibus, aliiſque ſymptomatis illas cruciat, quæ etiam ſymptomata fluentibus catameniis perſeverant.

Hic morbus afficit viragines plethoricas, ſanguineas, libidinoſas, & gravidatione ut plurimum curatur nec non ſemicupiis. Huic affinis eſt, diverſa tamen, apud annoſas matres hyſteralgia catamenialis.

Adoleſcentulæ lotrici quoties imminebant catamenia, toties ſuperveniebant cardialgiæ; epilepſiæ paroxyſmi; dein, erumpentibus catameniis nec interruptis, hæc ſymptomata aliquandiu perſeverabant. Adhibita fuere diluentia juſcula, ptiſanæ ex floribus chamæmeli, pediluvia, fomenta emollientia, nec non ſemicupia tepida, e quibus, potiſſimum ultimis, multo pejus habuit. Tunc confugiebat *Medicus D. Coulas* ad hyoſcyami albi extractum, & uno grano ſumpto nullus ſupervenit epilepſiæ acceſſus, nulla cardialgia; verum catamenia non fluxerunt. Cum autem experta eſſet ægra ſibi catamenia pluries prodiiſſe dum flumen frigidum pedibus nudis ingreſſa fuerat, Medicus, arrepta indicatione, durante menſtruationis labore fotus ex aqua frigida abdomini & pubi applicandos præſcripſit, & his rite ſuccedentibus etiam ſemicupia frigida, ex quibus factum eſt ut catamenia proſpere & ubertim effluerent.

2. *Menorrhagia ſtillatitia; Stillicidium menſium* Aetii tetrabil. 9. ſerm. 4. cap. 63.

Eſt effluxus ſtillatitius, ſed diuturnus & dolorificus, ſanguinis menſtrui; ſtipatur ſcilicet hyſteralgia & propter diuturnitatem ægram debilitat; hinc ægritudo, anxietas; differt a menorrhagia difficili quod non ex abrupto ubertim fluat ſanguinis, & intra tres vel quatuor dies ceſſet, verum ſtillatim per longum tempus effluat, quod valde incommodum.

3. *Menorrhagia immodica*. *Menſes inordinati*, *antevertentes* Sennert. lib. 4. *fluxus menſium nimius*

Sen-

Sennert. de morbis Mulierum. *Hæmorrhagia uterina*. Junckeri tabul. 14. Tralles de opio Tom. 1. pag. 41.

Merito hæc menorrhagia dividitur in acutam & chronicam. *In chronica* prodeſt decoctum corticis aurantiorum ſubviridium, ob vim adſtringentem pulpæ albæ; in quo ferrum candens extinguantur: valet etiam vini rubri aquati potus modicus, terra catechu aliis adſtringentibus mixta, rhabarbarum toſtum parva doſi diu uſurpatum; kinkina etiam a multis laudatur; valent & aquæ Spadanæ ex fonte *Pouchon*, aliaque tonica corroborantia. Si immodica confeſtim fuerit menorrhagia, diſſolve gypſi albi manipulos duos in ſolutione aquoſa gummi Arabici; fiat cataplaſma hypogaſtrio nudos per tres horas admovendum & iterandum, quod cataplaſma nec hæret, nec induratur; In hoc morbo licet narcotica a *Rod. a Caſtro*, *Sennerto*, *Ettmulero* laudantur, ea reſpuit *Tralles*: verum ſi ſint hyſterialgigi dolores, ut ſolemne eſt, ab iis ego nequaquam poſſum abſtinere, nec inde creſcit effluxus: omiſſo opio & borace pulvis Lindani adhiberi poteſt, quæ fit ex coralli, ſuccini, boli Armenæ, ſanguinis draconis, ana dracmis ij, ſeminum plantagin's drachma una, croci martis ſcrup. j, ſyrupo de roſis ſiccis q. ſ: doſis drachma una, ter de die: hoc remedio innumeras mulieres reſtituiſſe ſe aſſerit *Ill. Tralles*.

In *acuta* menorrhagia & profuſa cum pulſu forti & magno, quies animi & corporis, phlebotomia, potiones nitratæ cum cremore tartari adhibendæ; foris vero acetum; aliquando potus aquæ frigidæ ſpiritu vitrioli acidulatæ, aut infuſum roſarum ſaturarum, aut emulſiones cum nitro & ſyrupo papaveris juvant: idem præſtat eſtus ſtercus aſininum cum aceto, nec non epithema ex aqua, aceto, nitro ſaccharo ſaturni, imo intra vaginam linteum ſolutione vitrioli mart's madidum adhibetur: Valet etiam intus indigo ad grana xij bis in die.

Juxta *Hamiltonum* & *Septalium* ſumantur cortices ſex aurantiorum amarorum, bulliant in aquæ libris iij ad libras ij, colatura ſaccharo edulcorata ſumatur ad cochlearia x ter in die. *Hoffmannus* mulieri gravi terrore perculſæ & inter lipothymias anxietateſque gravem menorrhagiam patienti antiſpaſmodica feliciter præſcripſit, ex floribus chamæmeli, millefolii, croco, caſtoreo, camphora & aſſa fœtida, ut ſyſtematis nervoſi commotiones ſedaret.

Quantitas ordinaria ſanguinis menſtrui eſt circiter unius libræ Medicæ in ſpatio quinque vel ſex dierum, ita ut plures ſint mulieres quæ per ſex dies & forte plures fundant ſingulis diebus uncias duas, quam quæ intra id temporis ſpatium non ſemi-unciam effundant; hic effluxus noctu ſæpius ingruit; antecedunt gravitas corporis, anxietas, ægritudo, cephalalgia, ſenſibilitas, difficilis catharticorum tolerantia, ita ut his aſſumptis valde torquentur, febriant, nauſeant, &c. immodicus eſt effluxus quoties quantitas emiſſa ea eſt quæ vires ſenſibiliter imminuat, adeoque eſt in ratione quantitatis realis emiſſæ & debilitatis nativæ mulieris; quantitas emiſſa eſt æſtimanda ex profluvio quotidiano, & ex numero dierum per quos perſeverat, ſeu ex copia quotidiana, ex diuturnitate & ex recurſuum frequentia.

Menorrhagia immodica ſæpius accidit mulieribus ea ætate qua catamenia brevi valedictura ſunt; quovis menſe ſenſim uberius ea fluunt accedit pallor, pervigilium, aſthenia, anorexia; & ſucceſſu temporis phlegmatia; raro mulieres ſyncope ob menorrhagiam extinguuntur, ſed in phlegmatiam aut aſcitem delapſæ dein fato ſuccumbunt: ſanguinis vel eſt vividus & purus vel cœnoſus & maculas rubras amplo ſero circumdatas in linteo notat; in utroque tamen caſu phlegmatia ſupervenit.

Therapeia hujus morbi diverſa eſt pro periculi urgentia. Si enim a profluvio ſanguinis metus ſit ne cardialgiæ, ſyncopeſque ſuperveniant, ſiſtendus eſt ille fluxus per adſtingentia, ut decoctum burſæ paſtoris, geranii robortiani, radicum tormentillæ, biſtortæ, vel per ſuccum urticæ, infuſum roſarum rubrarum, aquam Rabel ad gratam aciditatem aquæ potandæ aditam, imo poſſunt uſurpari pilulæ Helvetii ex ſanguine draconis & alumine. Vidi caſus in quibus ob nauſeam & cardialgiam urgentem viribus adhuc ſtantibus, ipecacuanhæ doſis vomitionem feliciter excitavit, ſaburram ejecit, & ipſa die fluxus cruentus evanuit.

Si vero periculum non immineat, ſed plegmatia accedat, & chronici faciem morbus induat: tunc ab adſtringentibus abſtinendum puto, ut ſaltem mitiorious utendum, ut decocto radicum ſymphiti; ſed acrimonia ſanguinis eſt contemperanda, licet phlegmatia contrarium ſuadere videatur; novi plures quæ ab hoc morbo ſe liberarunt uſu diluentium, demulcentiumque & potiſſimum lactis: inter demulcentia, juſcula ex pullo juniori primas tenent; pro re nata illis ſtomachica admiſcenda ſunt, ut flores chamæmeli; ſtomachi enim functiones in hoc caſu ſæpe languent, dum acrimonia humorum ex pervigilio, pruritu vaginæ, & temperamento mulieris calido deſignatur; cathartica vitanda ſunt, quia catamenia promovent, & vires detrahunt, aut parce ſunt adhibenda, eaque mitia; demum lac caprinum vel vaccinum diutiſſime uſurpandum, quod aliquoties in ipſa phlegmatia cum metu aſcitis præſcripſi, unde mulieres reſtitutæ ſunt.

Cortices aurantiorum amarorum ſex bulliant in aquæ libris iij ad lib. ij: colatura ſaccharo edulcoretur: doſis ſit cochlear. x ter in die. *Hamilton*.

Mulieri Judææ gravi terrore perculſæ, & inter lypothymias, palpitationes, anxietates, gravem menorrhagiam patienti antiſpaſmodica feliciter præſcripſit *Hoffmannus* ex floribus chamæmeli, millefolii, croco, caſtoreo, camphora, & aſſa.

& aſſa fœtida ut ſyſtematis nervoſi commotiones ſedaret.

4. *Menorrhagia erronea ; Menſium per aliena loca excretio*, Sennert. de morbis mulier. cap. 11.

Menſes ex oculis fluentes, Dodonæi obſerv. cap. 15; Lud. Mercat. cap. 7. de mulierum morbis; Boerhaave Aphor.

ex naribus, Braſſavol. ad Aphor. 33. Sect. V. Paræi Lib. XXV. cap. 12.

ex alveolo dentis, Rouſſei de hominis primordiis cap. 28.

ex auribus, Braſſavol. ad Aphor. 25. Sect. IV.

ex mammarum papillis, Amati Cent. II. cur. 21. Paræi Lib. 23. cap. 52. Cordæi Comment. in lib. Hippocratis de morb. mulier.

ex vomitu, Hippocrat. de morb. mul. 1. Aretæi lib. II. cap. 2. Benivenii cap. 4. de abortus cauſis.

per inteſtina, Galen. in 35. Aphor. S. V.

ex podice, Paræi Lib. 23. cap. 12.

per urinam, Braſſavol. in Aphor. 35. S. V.

ex umbilico, Nicolai Florentin. Serm. 2. capit. 8.

ex digito, Mercat. de mulier. affect. l. 1. cap. 7.

ex cute, Haller Comment. 667. p. 87. L. P.

4. *Menorrhagia ab hyſteroptoſi* Mauriceau de morbis puerperarum, cap. 6. lib. 3. Heiſter. Chirurg. de uteri prolapſu 157. L. P.

Symptomata ſunt, 1. ſenſus ponderis in pelvi; 2. difficultas mingendi, ſeu ſtranguria; 3. lumbago graviſſima verſus ligamenta lata; 4. fluxus nunc cruentus, nunc leucorrhœicus copioſus ex vagina; 5. moles carnea cruentata ex vagina prolabens. *Vide* iconas apud *Heiſterum*.

Alia eſt hyſterocele imperfecta, Gallis *Deſcente de matrice*, in qua uterus extra vaginam non elabitur; alia eſt perfecta, Galiis *chute de matrice*, in qua extra vaginam uterus elabitur.

Hyſterocelem mentitur prolapſus vaginæ, & in hyſterocele uterus eſt vel inverſus, vel non inverſus; non inverſo utero orificium ejus intima parte apparet, nullum vero foramen in inverſo; hyſterocele ſimplex dignoſcitur a vaginæ prolapſu ex altitudine ad quam ſtylus per foramen immiſſus pervenit, quæ major eſt, ſi ſola vagina prolabatur, & ſemipedem attingit, multo minor ſi ſolus uterus; in virginibus nunquam hyſterocele inverſa datur, quæ puerperis tantum accidit brevi poſt partum.

In polypo vaginæ nullus datur effluxus, nulla lumbago; menorrhagia ab hyſterocele quandoque eſt ita abundans, ut per plures menſes perſeveret, æque copioſa quam uberrima catamenia. Vidi virginem religioſam quæ hyſterocelem a leucorrhœa contraxerat, in qua per duos annos quovis menſe fluebat cruor, exceptis octo diebus, quibus mucus lymphaticus tantum extillabat; hic vero effluxus ex ima parte hujus molis pyriformis pendulæ, ſeu ex orificio uteri exſtillabat; aderant lumbago, progrediendi difficultas, & a ſanguifluxu debilitas; uterus in lecto cruribus erectis facile reſtituitur, niſi recens ſit prolapſus, & uterus inflammatus, ac turgidus.

Curatio conſiſtit in prompta repoſitione uteri; fruſtra etenim phlebotomia, adſtringentia extus vel intus adhiberentur ad hanc menorrhagiam cohibendam; illa quidem ſingulis menſibus quaſdam inducias dare poſſet; verum ſingulis menſibus etiam reverteretur, eaque copioſior & diuturnior quam in catameniis.

Repoſitionem ſequi debet retentio, quam juvat ſitus ſupinus per ſemimenſem, peſſarium commodum ex ſubere cerato annuli inſtar aperto, vel ſubtriangulari, argenteo, buxeo; laudatur etiam peſſarium Anglicum, cujus deſcriptio & icon traditur *Eſſais d' Edimbourg tom.* 3. *tab. V.* juvat etiam ſpongia noctu geſtanda liquore ſaturni, vel decocto verbaſci in vino madida, item aqua fabrorum ferrariorum injecta, & ſimilia; ſed repoſitio debet prius inſtitui.

6. *Menorrhagia gravidarum ; Hæmorrhagia uteri* Heiſteri Chirurg. cap. 154. vulgo *Bleſſure ; Pertes rouges de ſong*, Mauriceau. A.

Si hæmorrhagia uterina gravidæ terminum nondum attingenti superveniat ob plethoram, febrem, lapſum, animi commotionem, &c. metus eſt ne abortiat, quod ut vitetur, præſcribenda eſt phlebotomia, victus refrigerans, & quies corporis ac animi; hæc ſufficiunt ad ſiſtendam hæmorrhagiam quæ primis graviditatis menſibus ſupervenit.

Si vero menorrgagia perſeveret, leniter diducendum eſt uteri orificium immiſſis digitis obſtetricis, lacerandæ ſunt chorii membranæ, ut exitus præbeatur aquis in eo contentis, quo facto tormina partus intendi conſueverunt, & contractio uteri menorrhagiam ſiſtit expulſo fœtu, obſervante *D. Puzos Mem. de l' Acad. de Chirurg. Tom. I.*

Conſultatur *Mauriceau des maladies des femmes groſſes obſervat.* 49. & *Heiſter. Chirurg. cap.* 154. *part.* 2. Si invitis auxiliis diæteticis hæmorrhagia intendatur quocumque graviditatis menſe, Chirurgus non poteſt gravidam morti eripere, niſi immiſſa leniter manu intra uterum fœtus pedes prehendat, & eum foras educat cum placenta; ſic enim liberatus uterus & ſponte conſtrictus vaſorum ſanguinem fundentium orificia præcludet, ut multis exemplis oonfirmat *Mauriceau*; aſt in illa praxi dimidia pars puerperatum paulo poſt partum moritur, obſervante *Puzos* p. 330. *Traité des Acchouchemens*.

Aliæ ſunt menorrhagiæ trium primorum menſium graviditatis, aliæ vero trium poſteriorum.

Primis graviditalis menſibus principium menorrhagiæ eſt abortus, vel placenta poſt abortum ſuperſtes in utero, falſa germina expulſioni proxima, ſucculſio fœtus a vi externa. Menorrhagia in abortu mediocris eſt, cum ſolo fœtu liberatur uterus; aſt copioſa, cum placentam ex abortu ſuperſtitem expellit. Sæpe placentam in hoc caſu foras ducere impoſſibile eſt prop-

ter funiculi debilitatem, torminum uteri tarditatem, orificii uteri anguſtiam; hæc ſi undique adhæreat utero, nullam; ſi hiſcat, copioſam; ſi omnino evulſa uteri conſtrictionem permittat, exiguam ciet menorrhagiam; ea foras amandata vi naturæ, vel artis menorrhagia ſiſtitur; verum cum non poteſt avelli, atque ceſſat hæmorrhagia & dyſtocia, relinquenda eſt in utero ubi putreſcet, & fruſtillatim dein effluet.

Menorrhagia quæ a dyſtocia falſi germinis dependet, licet quandoque uberrima ſit, & terribilis, rariſſime lethalis eſt: hanc nec phlebotomiæ, nec adſtringentia minuunt, neceſſum eſt ut orificium uteri excidat, vel quod melius, ut ex utero germen emittatur; vires cibo convenienti ſuſtinendæ, opus naturæ potiſſimum eſt committendum; ſi vero attingi queat falſum germen, foras extrahendum eſt.

Menorrhagiæ, quæ ſub graviditatis finem accedunt, pendent a dehiſcentia placentæ; cum hæc menorrhagia eſt ſtipata doloribus, debilitate ſyncoptica, & ſimul uteri hiatu, partus proritandus eſt, imo invertendus fœtus, & a pedibus extrahendus, ut docet *Mauriceau*, quod tamen ſummo vitæ matris periculo tantum fit.

Si vero minus urgeat menorrhagia, fœtuſque debitum ſitum obtineat, maxime vero ſi non hiet uterus, ad partum coactum properandum non eſt, ſed phlebotomia eſt adhibenda, alimentis eupeptis parca copia utendum, lectulo conſtanter eſt incumbendum, clyſmata injicienda, ſi alvus ægre laxetur; ſi menorrhagia revertatur, vel his auxiliis non cedat, grumique ſanguinis hyſteralgias, ſyncopeſve accerſant, dira partus provocandi urget neceſſitas, nec ſoli naturæ res eſt committenda; & quoniam tormina languent, ea proritanda ſunt, digitis intra orificium immiſſis & diductis, identidem opus remittendo, & conatus naturæ exſpectando; paulo quidem tardius accidit partus ea methodo, ſed non invertitur fœtus, nec tamdiu poſt partum permanet menorrhagia, ac in partu coacto, ſeu fœtus extractione; quippe uterus ea ratione contrahitur qua fœtus extrorſum procedit; ruptis etiam digito membranis, imminuitur volumen, uterus ſenſim coarctatur, quod non accidit juxta *Puzos* cum ſubito fœtus extrahitur. Felices gravidæ quæ peritum in his obſtetricium virum habent.

In menorrhagia vulgo datur pulſus uterinus, id eſt, irregularibus ac ſubſultantibus pulſationibus notatus, initio fortior & magis renitens, quam alii pulſus critici, accedens ad pulſum ex quo hæmorrhagia narium deſignatur, ſeu dicrotum. Hæc *Illuſtr. de Bordeu*; mihi vero has pulſuum differentias in hoc morbo diſtinguere non datum eſt.

7. *Menorrhagia decolor; Menſes vitioſi* Sennert. de morbis mulier. cap. 8.; *Humida intemperies uteri* Sennert. de morb. mulier. *Menorrhagia ex mariſcis; Gæmorrhoides uteri* Sennert. l. 4. p. 1. cap, 7. C.

7. *Menorrhagia lochialis; Lochia catharſis* Græcis; *Puerperia* Latinis; *Lochia* Sennert. *Nimius ſanguinis poſt partum effluxus* Sennert. de morb. puerperarum, Mauriceau capitul. 5. *Vuidangos* Gallis.

Statim a partu hæmorrhagia uterina eſt copioſior quam decet, ſive quia craſſiorem fœtum mulier peperit, unde partus difficilior, vaſa uteri magis patula, conatus vehementiores fuerunt, vel quia mulier nimis plethorica; vel quia fruſtra placentæ in utero remanſerunt; hæmorrhagia identidem remittitur, quia cruor in utero colligitur, congrumatur, & ſerum tantum dimittit; verum dein tormina ad excernendos grumos eo diriora ſunt, & purus putuſque cruor iterum cum grumis evacuatur.

Periculum eſt præſens, ſi ea ſit menorrhagia quæ vires infringat; tunc autem ſi placentæ fruſtra remanſerint in utero, ea ſunt manu obſtetricis quantocius educenda, puerpera juſculis, ovis, panatellis veſcatur; ſupina jaceat, calorem lumborum avertat, ſtramini, vel corio incumbat *marochino* dicto, ſi pulſus vegetus ſit, ſanguis e brachio mittatur, ejus fervor ptiſanis, emulſionibus temperetur, ſubacidis potibus utatur, lumbi linteo oxycrato frigido intincto involvantur, necnon foliis centinodiæ; profuit cum fæces & flatus abdomen diſtendebant clyſmate laxante eas evacuare: quies animi & corporis omnino ſervanda; demum ſi fluxus perſiſtat, injectiones & potus adſtringentes uſurpare convenit.

Illico a partu purus putus cruor effluit ex utero, qui ſtatim fluxilis nulla tormina creat; mox congrumatus in ipſo uteri orificio, tormina excitat per tres primos dies ſæpius perſeverantia, primiparis multo minora; tertio, vel quarto die febris lactea accedit, & hyſteralgia lochialis pari paſſu recedit; interea uteri textus lacteo cruore liberatur, unde fit ut ſubſequentibus diebus lochia odore ſubacido nares feriant; & dilutiora ſenſim evadant; ea in ruſticis ſeptimana una, vel altera, apud nobiles tribus vel quatuor terminantur.

9 *Menorrhagia ulceroſa*; Ill. van Swieten Aphor. 499. Tralles de Opio cap. 1. pag. 54. C.

Ea eſt quæ ex uteri ulcere ſcirrhoſo, carcinomatode, cum leucorrhœa ulceroſa, quandoque ſupervenit, antecedentibus non raro dolore fixo pubis, lumbagine, hyſteralgia & effluxu ichoris ſanioſi ex pudendis. Confert ſpiritus vitrioli vel aqua Rabel ad gratam aciditatem aquæ immixta.

VII. ABORTUS; Græcis *Ambliofmos*, *Amblofis*, *Ectreſmos*, *Phtora*. *Apophtora*; Latinis *Abortus*, *Effluxio*, *Deperditio*; Gallis *Bleſſure*, *faux germe*, *accouchement premature*, *Avortement*.

Eſt fœtus nondum vitalis ex utero excluſio. Immaturus, ſed nondum vitalis eſt fœtus qui ſeptimum ſaltem vitæ ſuæ a conceptione menſem non attingit; aut ſi attigerit, debilior eſt quam ut eo tempore excluſus extra uterum vivere queat.

Quæcumque valent placentam ab utero divellere, aut fœtum enecare, ea omnia naturam ſtimulant ad fœtus, tanquam ponderis inutilis; vel noxii & cito putreſcentis, eliminationem; ea autem ſunt interna, externave, vitia matris, aut fœtus ipſius.

Symptomata abortus ſunt menorrhagia abortiva, rigor & horror cum æſtu volatico, inappetentia, nauſea; accedit laſſitudo, lumbago, palpitatio, leipothymia, ſyncope, mœſtitia continua, hyſteralgia gravativa ad inguina, frigus genitalium, teneſmus, uteri nonatus, conſpicuus quandoque ejus tumor in hypogaſtrio, mammarum ſubita extenuatio, flacciditas, cum galactirrœa ſeroſa; accedunt proxime hyſteralgia ſpaſmodica, teneſmus acrior; menorrhagia creſcit cum leipothymia, ac ſyncope, extremorum frigore, mentis dejectione; æſtus & rigor alternant, cephalalgia, hypogaſtrii delapſus, demum aquarum amnii, & fœtus ipſius dudum immobilis excluſio.

Ut præcaventur abortus, vitanda ſunt principia ejus quæ ideo cognoſcenda; ſcilicet 1. violentia quævis aut animi, ut ex terrore, ira; hinc frequenter accidit a terræ motu, in obſeſſis urbibus, &c. aut corporis, ut ſaltus, conatus, vomitus, epilepſiæ inſultus, diarrhœa, dyſenteria, teneſmus, coitus frequens: hinc abortus primis graviditatis menſibus non infrequens recens nuptis veneris avidioribus. 2. Venena, ſive *emmenagoga*, ut adhatoda qua Zellanenſes, ſabina qua ſcorta apud Europæos utuntur; ſemen aquilegiæ; myrrha, abſinthium, caſtoreum; ſive *cathartica* & emetica, quæ ſuccutiendo uterum, aut fœtum pabulo ſuo fruſtrantia, eum enecant. Plethora quæ catamenia promovet, & cognoſcitur ex capiplenio, faciei rubore, dyſpnœa; plures autem mulieres ab hoc principio abortiunt, niſi identidem phlebotomiam admittant, maxime quæ durante graviditate voraciores & otioſiores, ſunt Plethora commota in febribus acutis & pyrexiis, necnon in uſu hydrargyroſeos fortioris etiam abortum excitat; unde *Hippocrates* dixit mulierem gravidam acuto morbo corripi lethale. 4. Fœtus vitio fit abortus, ſi fœtus moriatur, ſive pabulo defraudatus, ſive funiculo circa collum ligatus, demum quovis modo mortem obeat; mortuo autem fœtu, nullus motus ſaltem ſpontaneus in utero perſentitur, ſed moles pondere proprio verſus decliviorem locum inclinat. *Vide* ſigna fœtus mortui apud Auctores 5. Vitio matris abortus accidit, ſi uterus ſit ſcirrhoſus, ulceroſus; ſi mater ſyphilide laboret, quod etiam ſuſpicamur ex repetito abortu, fœtus circa ultimos menſes tunc eduntur in lucem luridi, patres; hæc cauſa non rara eſt, atque hydrargyroſi curatur; deinceps enim graviditates felicius ſuccedunt, cum virus ſyphiliticum ablatum eſt.

1. *Abortus effluxio: bleſſure; faux germe.*

Eſt excluſio fœtus intra primum a conceptione menſem; vulgo illi abortus ſine notabili dolore, & cum modica menorrhagia fiunt; ſæpius diverſis vicibus nunc embryonem, dein membranas, alias vero placentam natura expellit; quandoque tamen oviforme corpus pellucidum, fœtum vermiformen includens, ſimul emittitur.

a *Abortus ſubtrimeſtris*, *Avortement*. A.

Proprie dicitur abortus, ſi a primo ad quartum graviditatis menſem accidat fœtus excluſio; quo ſerior eſt & quadrimeſtri proximior, eo pejor. Principia ejus ſunt interna, vel externa. Interna ſunt mors fœtus, vel vitioſa craſis ſanguis materni, ut ſyphilis. Externa ſunt placentæ hiatus ob ictus, lapſus, vehementes conatus matris.

Cum mors fœtus a principiis internis dependet, abortum antecedunt menorrhagiæ interpolatæ, in quarum intervallis datur leucorrhœa ſeroſa, nigreſcens: hos effluxus nec quies, nec phlebotomiæ exhauriunt; gravida hyſteralgias periodicas patietur, cum anorexia & aſthenia, quæ ſymptomata menſem & ultra ante abortum permanent; tunc dolores partus increſcunt, mœnorrhagia redintegratur, aquæ amnii elabuntur, & poſtea fœtus mortuus lividus, inodorus facile eliminatur; ſi placenta non eliminetur, illa nec funiculos debiliori tuto extrahi, nec digitis in uterum parum hiulcum immiſſis educi poteſt; exſpectandum eſt donec eum expellat natura, excitatis aliquando torminibus vividis cum monorrhagia; aliquando vero putredine demum excitata, tabis ſpetie evacuatur placenta.

Si tormina & menorrhagia, quæ placentæ ſeparationem ab utero incidant, non ſufficiant ad liberandam mulierem, obſtetrix digitis duobus immiſſis poteſt eam abripere & extrahere, matre ſuos conatus ſuſtinente. Si vero embryone elapſo, nec gravis menorrhagia, nec dolores ſuccedant, ſed ſequatur leucorrhœa ſeroſa, brunnea, dein cadaveroſi odoris, tunc placenta ia fruſtula putrida delapſura eſt. Hic effluxus quandoque menſem tranſgreditur cum febre irregulari; anorexia & anxietate puerperæ, cui ſuccurimus uſu amarorum, juſculorum ex plantis vulnerariis, imo kinkinæ, ſi erratica febris acceſſerit; de cætero fugienda ammenagoga, opus naturæ committendum, quod tuto ſatis, licet ſero, exequetur; quo facto ceſſat leucorrhœa fœtida & uteri os clauditur.

b *Abortus ſubſemeſtris; accouchement prematuré*. A.

Eſt ille qui a quarto graviditatis menſe ad ſeptimum accidit.

Hic excitatur a matris debilitate nativa, vel uteti laxitate, non raro determinatur ab ictu, caſu, terrore, febre, morbo acuto, vel etiam ſyphilide; fœtus minime vitales ſunt, adeoque ſolius matris ratio habenda eſt; funiculus ſatis reſiſtit, ut hujus ope extrahi poſſit placenta, & os uteri ſatis hiat, ut obſtetricis manum admittat.

c *Abortus octimeſtris; Couches precoces*. A.

Eſt

Eſt excluſio fœtus ſex ſeptimanis, vel menſe ante conſuetum terminum.

Recens natus languet & non creſcit, niſi cum ætatem, qua naſci debuerat, attigit, imo interdum ea die moritur, qua naſci debuiſſet. Summa horum fœtuum cura habenda eſt, linteis goſſypio munitis obvolvendi, ſunt, non vero faſciis; nutrix ab octo, decemve diebus enixa eligenda eſt.

2. *Abortus ab uteri laxitate* Boerrhaave Conſult. 15. A.

Cognoſcitur ex debilitate conſtitutionis generalis, & ex violentiis, quas uterus ſæpe perpeſſus eſt, a partu multiplici, ab obſtetricis imperitia, a plethora prægreſſa, quæ vaſa uteri debilitavit, a juvantibus & lædentibus.

Mulieri 35. annos natæ, quæ duodecies intra octo annos abortierat, fœtus ſucceſſive magis immaturos excludens, incaſſum tentatis Bathonienſibus balneis, balnea frigida per ſeſquiannum adhibuit, exiguo cum ſucceſſu; huic *Boerhaave* ſequentia remedia præcepit dum gravidà non eſſet; 1. purgans adſtringens; lene ex infuſo myrobalanorum & rhei, cum pauxillo mannæ & ſyrupi de cichorio compoſito per quinque dies ſucceſſivos; veſpere vero cardiacum ex aqua ſtillatitia corticis citri unc. duabus, ſpiritus vini Matthioli drach. 1. tincturæ opii gutt. x, ſuccini gutt. xv: victus interea ſit ex vegetantibus, jura carnium, ex lacte; ſexto die hora ante jentaculum, prandium & cœnam, ſumat pilulas tres, ſcilicet catechu, drach. II., cortic. granat. drach. I.; maſtiche drach. I. & ſem. ſuccini præpar. drach. I; terebinth. gutt. VI. olei ſtillatit. cinnamom. gutt. VIII, miſce, fiant pilulæ ſingulæ granor. III.

Superbibatur vero vinum medicatum ex infuſo cortic. cappar. cinnammom. tamariſci, ligni agallochi, ſantal. citrini, lapid. hæmatit. limaturæ matris, maceris, nucis moſchatæ, radic. lapathi acuti, ſemin. quatuor. calidorum minorum.; pulvis tenuis infundatur in vini rhenani libris ſex.

In his perſeverandum toto geſtationis tempore, corpus moderate exercendum, victus ſit ex iis quæ arrident.

ORDO SECUNDUS.

ALVIFLUXUS.

Rhoodes Hippocratis; *Fluxus ventris* Celſi: *Profluvia alvi* Foreſti.

PRimæ viæ dicuntur apud Medicos canales continui, qui ab ore ad anum extenduntur; œſophagus ſcilicet *ſtomacho* terminatus inteſtinum tenue *Ileon* olim dictum, cœco terminatum, quaſi exiguo ventriculo & inteſtinum craſſum Longano *Cælii Aureliani*, & *Colon* Græcis dictum, quod *Marſupio* extremi recti terminatur.

Ille canalis ita eſt diſpoſitus, ut alimenta poſſit ingerere & dirigere, verum etiam vitioſa ingeſta aut excrementa commodiori via egerere, & ſanguinem ab omnibus recrementis huc affluentibus, ſi vitioſa evaſerint, expurgare; maxima proinde ſenſibilitate & mobilitate præditus eſt, ut ſenſu confuſo, quæ diſplicent, vel nocitura ſunt percipiens, ea tum ano, id eſt ſurſum per os, tum cato, id eſt deorſum per podicem eliminet. Sic in ore contenta quæ placent deglutimus, maſticamus, guſtamus, quæ diſplicent nauſeamus, expuimus, excreamus velut inviti & inſcii.

Hinc alvifluxuum alii ſunt *anoterici*, ut vomitus, nauſea; alii *catoterici Galeno* dicti, quibus per inferiora alvus expurgatur, ut diarrhœa; pulſus intermittens præſagit alvifluxus per inferiora; intermiſſiones ſunt omnino inordinatæ, poſt duas treſve pulſationes ſatis æquales & pleniuſculas, ſuccedunt totidem minores, promptiores, quaſi ſubintrantes.

Nullum corpus e loco movetur, niſi exceſſu virium ipſum urgentium, ſupra vires quibus reſiſtit, & in loco retinetur; ſi cum Veteribus vires quibus contenta in ſua ſede retinentur, & ſuæ expulſioni reſiſtunt, vocemus *retentrices*, & eas quibus extrorſum urgentur *expultrices*, evidens eſt quod ad evacuationem abſolute neceſſarium ſit, ut vires retentrices ſupereneur ab expultricibus quo poſito impoſſibile eſt non fieri evacuationem, & quo ſublato ea nequaquam fieri poteſt; ille exceſſum virium eſt itaque evacuationis cujuſvis cauſa pathologica.

Reſiſtunt vero contenta in alvo 1. mole ſua; ſic major ventriculi conatus requiritur ad tres libras alimentorum evacuandas quam ad libram. 2. Reſiſtunt adhæſione ſua ſeu viſcoſitate qua ſolidis agglutinantur, ſic phlegmata amygdalis adhærentia difficilius excreamus quam ſalivam. 3. Reſiſtunt graviditate ſua, ſeu directione gravitatis; ſic ſtante corpore vomitus difficilior eſt quam eo procumbente; e contra mictus & partus faciliores ſunt. 4. Reſiſtunt receptacula & ſpincteres ſi contentorum corporum diameter ſit minor diametro nativa orificiorum, nec niſi adhibitis viribus contenta in minores moleculas poſſint dividi; ſic ſcybala quæ paulo majora ſunt diametro podicis reſiſtunt dejectioni alvi, in ratione virium quæ debent adhiberi, ut ſpincteris fibræ elongentur, & ut ſcybala dividantur ſeu defringantur. 5. Reſiſtentiæ fluidorum quæ diverſis viribus propelluntur, creſcunt in ratione earum virium; ſic quadruplo magis reſiſtit urina quæ duplo majori velocitate expellitur e veſica, quam quæ ſolita velocitate mingitur.

Hinc patet vires retentrices creſcere 1. ex parte contentorum, ratione inertiæ, ſeu molis movendæ, ratione adhæſionis, & ratione gravitatis, etiam ſi contenta ſint fluida; eas vero, ulterius creſcere 2. ratione duritiei ſi diſtringii debent ad hoc ut excernantur, ratione poſituræ, fle-

ſic fœtus tranſverſim orificio uteri oblatus magis reſiſtit quam ſi caput directe huic orificio offerat: demum receptacula reſiſtere ſi anguſtiora ſint, tum ratione roboris quo ſpincteres clauduntur, convelluntur, tum ratione craſſitiei & duritiei fibrarum, quæ ſola elaſticitate renituntur.

Vires vero expultrices ſolum reſident in muſculis receptacula ambientibus aut conſtituentibus; omnis enim motus animalis per vires muſculorum exercetur; ſic inteſtinum componit partim tunica muſculoſa, quæ ex fibris annularibus confecta tubum illum coarctat, & contenta ſurſum, deorſumve exprimit, & tunica muſculoſa quæ ex longitudinalibus fibris compoſita, eum tubum decurtat, ejuſque cavum tantumdem minuit; his viribus conjunctis materies contentæ comprimuntur, & qua data porta exprimuntur; hiſce viribus auxiliantur muſculi abdominales & diaphragma, quæ preſſionem intendunt, & ſub prælo viſcera alvina conſtringunt quoquo verſum æqualiter: illæ vero vires preſſivæ ſunt, non expulſivæ, niſi determinata accedat directio; ſic ſi annulli muſculares inteſtini ſucceſſive contrahantur a pyloro verſus podicem, ſi muſculi abdominales deorſum urgeant, materies per inferiora truduntur; ſi vero contraria fit niſuum directio, ad ſuperiora pelluntur; ad vires itaque expultrices requiritur preſſio & determinata directio. Nomen itaque illud non eſt ſuperfluum nec ridiculum, ut præmaturo judicio prænuntiaverant Neoterici, Veterum contemptores.

Si morbos juſce ordinis univerſim reſpiciamus, eorum cauſa eſt conatus naturæ ad eliminandas materias a primis viis. Conatus eſt applicatio virium eo fine, ut ſuperetur quædam reſiſtentia, adeoque conatus involvit virium directionem & majorem impenſam; impenſa tamen virium non eſt ſemper abſolute major, ad hoc ut conatus ſi morboſus, & virium potentiæ motricis imminutionem, adeoque laſſitudinem inferat.

Conatus ſunt vel violenti vel ſpontanei; in ſtatu ſano conatus non plus impendunt virium quam paſtu & ſomno quotidiano poſſunt reſarciri, illique ſunt vel parvi vel magni: in ſtatu morboſo viribus potentiæ motricis majorem partem abſumunt, quam quæ paſtu & ſomno quotidiano reparari queat. In agone mortis conanatus violenti quidem ſunt, ſed tamen debiles.

Difficilis dicitur motus ille ad quem exerendum majores ſuperandæ ſunt reſiſtentiæ, & motor minoribus viribus præditus eſt. Difficultas itaque actionis eſt in ratione reſiſtentiæ ſuperandæ & debilitatis ejus qui eam ſuperare contendit; ita ut eadem actio quæ ſano & robuſto facilis eſt, ægro debilitato ſit difficilis.

Alii alvifluxus magnam, alii vero parvam difficultatem involvunt; parva eſt difficultas ejectionis in diarrhœa seroſa, ita ut nulla videatur; magna in dyſenteria & teneſmo; unde dyſenteria a Veteribus difficultas inteſtinorum vocatur.

Magnirudo morbi hujuſce ordinis æſtimanda eſt non ſolum a ſolito majori egeſtorum copia, ſed etiam a difficultate egeſtionis, quæ virium exſolutionem & moleſtiam difficultati ac debilitati proportionalem excitat.

Principia alvifluxuum ſunt quæcumque vim expultricem irritant, ut omnes antiqui Medici pronuntiarunt; falſi vero ſunt tum Mechanicorum, tum Chymicorum hac de re conceptus plurimi. Sola obvia cuique obſervantia ſufficit ad hæc principia intelligenda; quidquid moleſtum in ore perſentitur, illud naturaliter exſpuimus, quidquid gratum retinemus vel deglutimus.

Eadem ſaliva quæ ſilenti moleſta non eſt, loquelam ineunti moleſta eſt, unde qui ſermonem adoriuntur eam prius exſpuunt, ut organa loquelæ ſint expeditiora; nec tamen opus eſt ut eum finem clare intelligant ad hoc ut exſpuant. Sputatores melancholici ob pravum morem ſuſceptum ſalivam velint, nolint, & non cogitantes exſcreant, licet ea nec acrior ſit, nec quantitate peccet, nec organa male ſe habeant. Errant itaque illi Mechanici qui ex actione gravitatis ſalivæ, vel ex ejus acrimonia vellent ejus exſpuitionem mechanice, ut ajunt, deducere, cum moleſtia ſeu averſatio ex quadam perceptione confuſa oriunda ſit. Supermechanica moleſtia non ſemper ſecum involvit dolorem, niſi hoc nomine pruritus & ipſa voluptas intelligatur; in ſatyriaſi ſemen, in teneſmo mucus alvi cum ſenſu moleſtiæ, ſimul & voluptatis ejicitur, in nauſea cum ſenſu abdominationis; aut ſi quando dolor conatus excretorios comitetur, jucundus quidam ſenſus factam evacuationem ſequitur, & quædam cupiditas comitatur; cupiditas dico, non voluntas; nec enim in teneſmo voluntas eſt, ſed dejiciendi dira cupiditas, eaque inſatiabilis.

Quidquid irritat, illud monet vel ſollicitat ad agendum; non ſolum pondere, acrimonia, punctura, poteſt irritari ventriculus ad vomendum, ſed & ſola memoria objecti abdominabilis, ut cadaveris putridi, cujus mentio facta fuerit apud delicatulas mulieres; a diverſis pathematis diverſas evacuationes excitari notum eſt omnibus. Qui prima vice concionaturi ſunt, paulo ante alvum exonerare coguntur; ſunt quibus terror diarrhœam incutit; ex ira plures mulieres copioſum urinæ limpidæ fluxum patiuntur; ex metu ſummo ſudor frigidus; ex commiſeratione lachrymarum proventus cietur; initio magnorum morborum, ut fracturæ cranii, febris putridæ, natura gravi pathemate commota alvum ano vel cato exonerat, ut tempeſtate ingruente nautæ nimis onuſtam navem ſarcinis in mare projectis liberant; horum cauſam mechanicam inquirant Mechanices peritiores, finalem prætervidiſſe nobis ſufficit.

Praxis. Cauſam niſi quis auferat, is fruſtra morbum debellare voluerit, adeoque ſcopus præcipuus eſt vires expultrices irritatas ſedare, retentrices reparare, ac potentiam ſeu facultatem,

tatem vitalem interea ſuſtinere; ſic enim reſtituetur debita intra illarum virium actiones æquilibratio.

Verum diſtingueudum eſt prius an principium morbi ſit irritatio vis expultricis, an retentricis, quod rarum eſt, debilitas.

Vires expultrices eſſe irritatas & adauctas, cognoſcimus ex conatibus, doloribuſque evacuationem concomitantibus, & ex indole materiæ morbificæ, ac ſubjecti ægrotantis robore, ætate, ſenſibilitate, & conſtitutione; ſic in dyſenteria, teneſmo, ſunt conatus ad egerendum; ſunt dolores, calores, tenſiones partium; ſunt acrimonia excretorum, quæ indicant inteſtina eſſe valde irritata, phlogoſi affecta, ſpaſmodice exagitata, continuo vellicata a pravis, corroſivis aut acribus humoribus, quos vel alimenta, venenave ingeſta ſuppeditant, vel quos ſanguis in inteſtina tanquam in colatorium exonerat; cum itaque vires expultrices admodum eſſe adauctas & irritatas in hoc morbo manifeſtum ſit, evidens eſt præcipuum eſſe medentis ſcopum, 1. ut naturæ noxias vitioſas materias ejicienti ferat auxilium potu diluenti, oleoſo, blando, refrigerante, ut aqua pulli, ſero lactis, infuſo florum malvæ, decocto oryzæ, uſquequo materiam morbificam ſufficienter evacuatam, & vires vitales nullo in periculo verſari cognoverit; 2. ut materiam morbificam e ventriculo per vomitoria lenia auferat, ex inteſtinis ſimul, & ſemel intra biduum per cathartica blanda eliminet; minus enim defatigatur homo per dejectionem uberem intra aliquot horas a cathartico excitatam quam per repetitam quavis hora noctu & interdiu licet paucam ejectionem, vi materiæ morbificæ proritam; 3. ut facioliorem reddat evacuationem, adeoque conatus inutiles imminuat, quod non ſolum laxantia; diluentia potu ſumpta præſtant, ſed etiam clyſmata emollientia, quæ materias acres obtundunt, viſcidas diluunt, vias lubricant, & fomenti ad inſtar inteſtinorum, phlogoſim, tenſionem, ſpaſmos temperant. 4. Cum autem inutilis eſt morbi medela, niſi vires naturæ ſuſtineantur, atque non poſſint ſuſtineri ſi conatus immodici, aſſidui non intermittant, ſi dolore & tormina ſæpius ægrum etiam noctu diſcrucient, ſi evacuationes uberiores eum exhauriant, neceſſum eſt conatus, dolores & evacuationes ſaltem nocte quavis ſuflaminare, compeſcere, quod miraculum præſtant narcotica, quæ ſenſum inteſtinorum, adeoque inde oriundos conatus excretorios compeſcunt per aliquod tempus; hoc enim laudanum præſtat, ut enormes evacuationes alvinas quaſvis non minus ſuſpendat, quam dolores & conatus, unde præmiſſis evacuantibus laudanum liquidum ad guttas circiter viginti, ſolidum ad granum unum, diaſcordium ad drachmam, pilulæ de cynogloſſo ad grana ſex, vel ſimilia; debent, ſaltem horis nocturnis, adhiberi. 5. Demum quoniam diuturnitate morbi ſuperata ſphincterum & valvularum reſiſtentia, laxatis excretoriis oſculis, diſſolutis etiam humoribus, ac læſa vi digeſtiva ſtomachi, facile in conſuetudinem abiret morbus evacuatorius, operæ prætium eſt, ut eliminata ſatis materia quæ morbum initio fovebat, eaque ſpecificis ſi dentur medicaminibus correcta, vires retentrices reſtituantur, augeantur, adeoque fluidi debita viſcoſitas reſtituatur; in hunc finem ſtomachica, abſorbentia, tonica, imo adſtringentia ſub his cautelis feliciter adhibentur, quæ initio morbi, materiam febrilem retinendo, nocuiſſent; ſic data tempore proſunt, & data non apto tempore quæque nocent. Si vero morbus non tam ab irritata vi expultrice quam a retentrice debilitata oriatur, ut accidit in diarrhœa ſeroſa, tunc quem ſcopum ſibi præfigere debet Medicus clarius exponam dum de ſeroſis fluxibus erit quæſtio, quippe horum maxima pars pro paſſivis effluxibus debet haberi.

Alvifluxuum alii ſunt ſanguinei, ut hepatirrhœa, dyſenteria, &c.: alii vero mere feculenti, ut diarrhœa, lienteria; quidam ſunt anoterici ſeu ſuperiores, ut vomitus, ileus; alii inferiores, ut teneſmus, ipſa diarrhœa; demum dantur qui ano & cato materies evacuant, ut cholera, & quandoque melæna, &c.

„ Dejectio ſaluberrima eſt mollis & figurata, aſſueto ſanis tempore facta, & quoad copiam ingeſtorum copiæ reſpondens; ſub his conditionibus abdomen bene ſe habet. Quod ſi liquida ſit dejectio, bonum eſt ſaltem; nec cum ſtridore, nec crebro & paucum ſecedere; dejectiones enim ſimiles, ſeu teneſmodes multum defatigant, & ſomnum abigunt. Si vero frequens ſit dejectio, erit leipothymiæ periculum, ſani ſemel in die; vel in biduo, idque vel diluculo, vel quod præſtat poſt prandium alvum deponunt. Morbo acuto declinante feces alvinæ debent eſſe craſſiores, ruffæ, neque multum graveolentes, paltiformes, nec malum eſt tunc temporis lumbricos excerni. In quovis morbo mollem & mediocriter tumidum ventrem eſſe oportet; at vero dejectionibus præliquidis, albidis, aut prærubris vel ſpumantibus alvum ferri, hæc omnia ſunt calamitoſa; ſed illud calamitoſius eſt multo, parcum, & lentum, & album; & ſubflavum, & æquale excerni, ac adhuc funeſtius nigra aut pinguia, aut livida, aut æruginoſa, aut graveolentia excerni. „ *Hippocrates Prognoſtic.*

In curandis alvifluxibus auxilia diætetica & gymnaſtica non minoris ſunt utilitatis quam pharmaceutica; & ſi quidem ab exercitio alvus movetur, ergo quieti maxime indulgendum eſt; & ſi neceſſario æger e loco in locum trasferendus ſit, is quam leniſſime navi, lecticave geſtandus non curru ſuccuſſandus; ea vero cautela eo accuratius ſervanda quo æger magis eſt debilitatus, aut dolore ſimul vexatus, ut in dyſenteria, diarrhœa torminoſa, vomitu &c.

Diætam quod attinet vulgus omnem alvifluxum

xum ſtomachi frigidati & laxitati tribuit, unde vinum, liquores ſpirituoſos, aromata, panem toſtum in vino cum cinnamomo, ſaccharo, ambara coctum lubenter uſurpat; verum in diarrhœis bilioſis, cum calor, ſitis, pyrexia, oris amaror urgent, ea ſunt valde noxia, quæ tantum in convaleſcentibus, a diarrhœa pituitoſa aut a longo morbo exhauſtis competunt.

Frigore, maxime vero ſi pedes huic & humiditati opponantur, diarrhœa & alvi tormina facile excitantur, adeoque in omni alvifluxu pedes calide pannis laneis ſiccis ſunt fovendi; perſpiratione equidem retenta & in inteſtinale colum vergente, irritantur inteſtina, & materies acri hoc humore dilutæ alvifluxui ſuſtinendo aptiſſimæ ſunt; quæ diureſi & diaphreſi potiſſimum alio ſunt amandandæ; nam: ut ait *Hippocrates*, cutis, laxitas alvi ſiccitatem inducit, & cutis ſiccitas alvum laxat.

Sunt qui alvifluxus bilioſos, dyſentericos, ſub finem æſtatis obvios, fructuum uſui tribuunt, unde fructus etiam maturos ſanis prohibent, cum tamen nil ſit utilius fructibus refrigerantibus, acidulis, etiam ad bilis fervorem contemperandum humorum, acrimoniam alcaleſcentem retundendam, unde in bilioſis alvifluxibus, diarrœa, cholera, vomitu, dyſenteria æſtivis, bilioſis, limonatam, emulſiones affatim hauriendas ſuademus; nec tamen diffiteor, quin certis tempeſtatibus fructus rubigine, rore vitioſi infecti poſſint his morbis anſam præbere; verum id potius accidit cum penuria frigum adeſt, ita ut pauperes vitioſis, crudis, dyſpeptis utantur, quam cum annus fructibus ſucculentis maturis abundat; imo fructus alvifluxibus inducendis aptiſſimi ſunt, non horæi, dulces & aquoſi, ſed adſtringentivi præditi, qui bilem in corpore figunt, ejuſque ſalubrem excretionem impediunt, ut fructus corni, ſorbi, meſpili &c.

Multum nocet in alvifluxibus cibus copioſior & digeſtu eo difficilior quo vires ſtomachi ab his morbis magis labefactantur: vires fractas cito reparare contendunt ægri, ſed illæ tuto juſculis reficiuntur, a quibus non reſiduæ ſunt materies fibroſæ, crudæ, quæ inteſtina laceſſunt; licet autem ſucci fructuum & herbarum oleracearum utiles ſint in diarrhœis bilioſis prævertendis, fructus horæi & herbæ oleraceæ in vulgaribus alvifluxibus nocent, tum parte fibroſa quæ difficilius digeritur, tam parte aquoſa, quæ alvi laxitatem adauget, ubi tamen alvus uſu panis toſti, ovis ſorbilibus, rheo, rhapontico & myrobalanis potius reficcanda & adſtringenda eſt.

VIII. HEPATIRRŒA; *Hepatis atonia* Græcis; *Dyſenteria hepatica* Tralliani Lib. VIII. cap. 4., Gilberti; *Dyſenteria hepatera* Reuſner de Scorbuto *Hepatitis* Varandæi Diſſ., *Aimatera* Dict. Univ. *Fluxus hepaticus* Neotericorum, *Flxu hépatique* Gallis.

Nomine fluxus hepatici intellexere Veteres quamcumque diarrhœam, lienteriam, cœliacam, ex hepatis vitio oriundam, ut notat *Gordonius*, Lilium, folio 257. Neoterici vero hoc nomine indolentem ſanguinis, utplurimum diluti & loturæ carnium ſimilis, dejectionem ſignificant, undecumque materia fluxus procedat.

1. *Hepatirrhœa vera; Dyſenteria hepatica* Gordoni Lil. Med.; Jordani de peſtis phænom. cap. 19.; Ballon. Conſ. Lib. I. Conſult. 53.; Short Philoſ. Tranſ. n. 420., *ex abſceſſu hepatis* Amati Cent. III. cur. 5. C.

Eſt fluxus alvi ſeroſo cruentus, ſimulque biloſo-purulentus, cum ſignis vitii in hepate, ut abſceſſus, aut putredinoſæ diſſolutionis, qualem obſervarunt *Lamoniere de fluxu dyſenterico cap.* 1. & plures Auctores in *Sepulchreto Boneti cap. de dyſenteria* enumerati.

Miles Anglus hepatitidem paſſus erat, fruſtra tentatis remediis tumor quidem hypochondrii dextri remiſit, ſed deſiit in malum fluxum hepaticum, quo per ſex menſes conflictatus & exſiccatus obiit; aperto corpore invenimus loco hepatis ſolam membranam ipſum inveſtientem, ſatis craſſam, inſtar ſacci, cui adhuc portio ſaniei loturæ carnium ſimilis inerat, qualem tam longo tempore excreverat; *Bontius*, *Med. Indorum lib.* 3. *obſerv.* 7. 9. Similem obſervavi ipſe Mantæ ad Sequanam; anno 1730.

2. *Hepatirrhœa inteſtinalis* Neotericorum, *Cœliacus affectus* Tralliani lib. 8., *Merum non ens* Ettmulleri; *Fluxus a dyſenteria* Riv. *obſ.* C.

Eſt fluxus alvi loturæ carnium ſimilis, doloris expers, cujus materia, per inteſtinorum vaſa ſecretoria anaſtomoſim paſſa & dilata, in inteſtina effunditur.

Cœliaci ex *Tralliano* liquidas, non bene coctes, nec non cruentas feces, velut ex vaſe deſtillantes, per alvum excernunt, unde longo tempore ventris reſolutio cum aſſidua dejectione perdurat; hinc extenuatio, vigiliæ, inappetentia, cruditas, &c. Rariſſimus morbus, ſi exiſtat unquam.

3. *Hepatirrhœa a vulnere* Bonet. Sepulchret. p. 178. A.

In hac ſpecie ſuperveniunt vomitus & dejectiones cruentæ, etiam ſi vulnus hepar tantum, non vero ventriculum attigiſſet, & ea differt a dyſenteria per abſentiam torminum, ab hepatirrhœa legitima per colorem rutilium ejectionum.

4. *Hepatirrhœa Meſenterica*, *Fluxus varii meſenterii abſceſſum ſecutus* Jo. Rhodii centur. 3. obſ. 95. C.

Caſtellus bilioſi temperamenti ſenex Patavinus, de-

decem menſes fluxu hepatico laboraverat, iterum ſanioſa, deinde bilioſa & pituitoſa ſine pure, ſine urinæ mutatione reddidit. Medicus Caimus putabat principium morbi eſſe jecoris atoniam, Joannes Prævotius credidit miſenterii abſceſſum eſſe; nulla febris, nulla tormina; recte divinaſſe Prævotium docuit eventus ſeu apertura cadaveris. *Bonet Sepulchret. Tom.* 2.

5. *Hepatirrhœa ſcorbutica* Reuſneri de Dyſenteria p. 411. *Hæmorrhagia inteſtinorum tenuium* Barbeyrac M. S. C.

Similem nuper obſervavi ſine ulla febre, ſine torminibus & ſtatim ſine alvi fluxu in puero Noſocomii generalis qui purum putumque cruorem cum fecibus per aliquot dies ſine alvi fluore, dein vero cum alvi fluore excrevit; ſimilem in febribus obſervarunt plures, ut *D. Lazerme* ſine ullo hæmorrhoidum ſigno, ſine torminibus.

6. *Hepatirrœa cruenta; Dyſenteria hæmatodes* Heurnii in aphor., *Fluxus alvi hepaticus* Bontii Med. Indor. cap. IV.

Differt ab hepatirrhœa vulgari quod non humor ſanguinolentus, & loturæ carnium ſimilis, ſed purus putus ſanguis ſine torminibus effluat ob diſtenta vaſa ſanguifera, vel ea eroſa ab acrimonia: hæc ſpecies facilius curatur quam Europæa vulgaris.

Cura. Ubi acrimonia in cauſa eſt, emulſiones adhibeantur, cucurbitæ cum ſcarificatione lumbis & natibus admovendæ; cibi ſaccharo condiendi. Si vero plethora incuſetur, vena ſecanda eſt illico; quod tamen raro in Java inſula proſpere ſuccedit, niſi apud Luſitanos & Indos; Balgæ enim ſunt debiliſſimi, velut effœminati a calore inaſſueto; dein ad extractum croci & opii ceu ad ſacram anchoram eſt confugiendum, idque circa noctem.

7. *Hepatirrhœa intermittens; ſubcruenta febris* Torti. p. 182.; *Febris hepatica* Torti de febrib. p. 125. A.

Eſt ſpecies quæ febris intermittentis pernicioſæ acceſſum comitatur, cum illo terminatur, dein revertitur, citamque virium exſolutionem infert, ac ſi etiam die intermiſſionis perſeveret ſequenti acceſſu in magnum periculum conjicit.

In illa vel initio vel in declinatione morbi loturæ carnium ſimilis materies copioſa excernitur ad magnum pondus, unde ſumma virium imbecillitas, pulſus minutus, extremorum frigus, vox debilis, oculi concamerati, proclivitas in lypothymiam, maxime ſi æger e lecto velit ſurgere. Illa hepatirrhœa nullum dolorem, nullam animæ turbam affert, creſcente febre creſcit & intra ſecundum tertiumve acceſſum mortem minatur.

Periculum majus eſt ſi loco ſeri ſanguinolenti effluat ſanguis ater, vel atra bilis Veterum, ut in morbo nigro Hippocratis ſeu cholirica Moroni. Curatio eadem quæ doleræ intermittentis.

IX. HÆMORRHOIS; *Aimorrhois* Gal. lib. de atrabile. *Fluxus hæmorrhoidalis* Neotericorum; *Flux hemorroidal. Æ*gri *hæmorrhoidarii*.

A Græco *alma*, cruor, & *rheo*, fluo; ita ut fluxus hæmorrhoidalis ſit nomen ineptum & pleonaſma; hæmorrhoides vero nihil aliud ſunt quam *mariſcæ* gazæ apud *Ariſtotelem*.

Apud ſcholaſticos & plebem hæmorrhoidis nomine intelligitur tumor varicoſus in podicis margine, ſæpe ſanguine turgidus, aut ſanguinem fundens; verum cum ſæpe ſint ſimiles tumores ſine ullo ſanguinis effluxu, & in hoc caſu ſit vitium ſimplex, non morbus, res hæ diverſæ diverſo nomine ſunt indigitandæ: tumores illi *mariſcæ* cum *Martiali* vocari debent; & fluxus cruoris *hæmorrhois* multo aptius vocatur.

Hæmorrhois eſt fluxus cruoris ex podice, præſentibus tuberculis rubris, duris, dolorificis, aut iiſdem in recto latentibus; vel in ſanguinibus ex mariſcis podicis. Diſtinguitur ab *hepatirrhæa* cruenta, in qua purus cruor etiam ejicitur, ex eo quod ſint ſigna deſignantia originem mali eſſe in podice vel in recto, ſcilicet tubercula hæmorrhoidalia; ea ſigna ſunt, quod dolor in dejectionem referatur tantum ad podicem, quod tubercula illa vel videantur, vel ab ægro perſentiantur tanquam nuclei perſicorum intra anum. A dyſenteria & teneſmo diſcrepat quod nulla ſint in abdomine tormina dejectione præcedentia, quod nullus teneſmus, nulla mucoſitas, & maxime quod purus & putus cruor fæcibus induratis ut plurimum ſuperaffuſus ſit, non vero cum illis diſſolutus, ut in dyſenteria.

1. *Hæmorrhois moderata; Hæmorrhois catamenialis* Hippocr. lib. de morb. mulier. Galen. lib. 5. aphor. 33.; *Fluxu hæmorrhoidalis* Auctorum. B. P.

Illa eſt ex qua æger aptior evadit ad ſua munia, vel per quam a majoribus morbis liberatur, ut a morbis hæmorrhagicis, convulſivis, febrilibus, dolorificis; ſublevatur uſu panis ſecalini, pomorum, uvarum quæ alvum laxam ſervant, clyſmatum ex aqua, potu acidularum, balneis domeſticis; abſtinendum a curis, ſtudio, vigilia, venere, aliiſque alvum exſiccantibus.

2. *Hemorrhois immodica; Flux hæmorrhoidal immodere*. A. P.

Suppponit conatum naturæ ad plethoram minuendam, ſed nimium propter ſtimulum ortum ab acrimonia ſanguinis, a philogoſi podicis, a materia febrili. Scopus Medici debet eſſe ut trajectum ſanguinis ex vena hæmorrhoidali interna per venam portam faciliorem reddat per diluentia, exercitium moderatum, & impetum ejus in meſentericam inferiorem & hypogaſtricam imminuat ſitu horizontali, phlebotomiis ex brachio; ut omnem ſtimulum ex podice detrahat per clyſmata emollientia, catharſim ex caſſiæ pulpa, uſum ſeri lactis, atque anodyna intus & extus adhibita; demum ſi metus ſit nimiæ

miæ debilitatis debent ipſa adſtringentia parti admoveri, ut vinum rubrum, in quo ſolutum ſit alumen, vel ex pilis leporinis bolo armena & albumine ovorum fiat cataplaſma; verum intus ſuccus plantaginis, aqua roſarum, decoctum millefolii, geranii, ſemiuum urticæ, debent uſurpari, & æger abſtinere a victu calido, ab equitatione, curſu & exercitio actuali, maxime a vigiliis, ſtudiis & ſollicitudinibus. Vidi ex longo uſu lacti pro omni cibo & linctu catelli mariſcis applicati, atque lacte affuſo allectati, curatum hæmorrhoidarium jam febre lenta exhauſtum. Novi plures homines curatos admota radice cataplaſmatis inſtar contuſa verbaſci ſeu thapſi barbati.

In pulſu hœmorrhoidali ſi fide *Clariſſ. de Bordeu* poſt tres quatuorve pulſationes contractas, vividas, rigidaſque ſubaquales, ſuccedunt duæ treſve pulſationes paulo ampliores, minus æquales, quas excipiunt tres quatuorve pulſationes dicrotæ: aſt in omnibus adeſt quid tremuli & magis frequentis ac contracti quam in aliis pulſibus inferioribus.

3. *Hæmorrhois polypoſa*, Lieutaud Chirurg. Jour. de Med. Nov. 1761. p. 57. C.

Adoleſcens a quatuor annis alvi fluxu cruento emaciatus, demum ejecit ano polypum pyri magnitudine cum tranſitorio ſanguinis profluvio, quo facto brevi convaluit.

4. *Hemorrhois ab exania.*

Hæmorrhoidarii rupto, vel laxato tabulato ligamentoſo quod fundum pelvis ſuſtinet, id infortunium accidit: tunc inter deſidendum foras elabitur faſciculus mariſcarum cum exania, & inde ſanguinis profluvium & acris dyſuria? repoſito vero recto ea ſymptomata ſedantur; hic morbus periculoſus eſt & ſanatu difficillimus.

X. DYSENTERIA; Latinis *difficultas inteſtinorum* & *tormina*; Cælio Aureliano *Rheumatiſmus cum ulcece*; Paracelſo *morbus diſſolutus*; Italis *Caqueſangue*; Anglis *Dyſentery*, *bloody flux*; Gallis *Dyſſenterie*, *flux de ſang*.

Character. Frequens torminoſa mucoſo cruenta alvi dejectio.

Theoria. Arteria quæ tenue inteſtinum irrigat eſt arteria meſenterica ſuperior: quæ vero craſſum, vel longanonem, eſt menſenterica inferior venæ quæ ex ambabus ſanguinem revehunt ſunt magna meſaraica VVinslovvi, quæ ex tenui, & parva meſaraica ſeu hæmorrhoidalis interna, quæ ex craſſo inteſtino ſanguinem revehit in venam portam deferendum: vena porta ex his duabus venis & ex ſplenica coaleſcentibus oriunda ſubit hepar, in quo dividitur in ramos ſucceſſive minores, ex quorum ultimis venæ hepaticæ ſanguinem ad cavam refuſuræ trahunt originem, ſicque ſanguis hunc verticem ſeu circulum abſolvens bis arterioſus & bis venoſus evadit.

Circumferentiæ & *capacitates* relativæ horum vaſorum inventæ ſunt in ſene.

			Lumina.
Aortæ	37.	Linearum	136. 9.
Venæ portæ.	19.	......	36. 1.
ſplenicæ.	15.	......	22. 5.
meſaraicæ.	12. 6.	......	15. 8.
arteriæ meſent. ſuper.	9.	......	8. 1.
inferior.	4. 1.	......	1. 6.

Hinc ſequitur quod capacitas venæ portæ ſit minor reſpectu arteriarum ex quibus ſanguinem accipit, quam capacitas venæ cavæ reſpectu aortæ, adeoquæ quod minori facilitate ſanguis tranſeat ex arteriis meſentericis in ſuas venas ac in aliis partibus.

Sanguinolenta tamen aqua infuſa in aortam multo copioſius & citius tranſudat in inteſtinorum & ventriculi cavum, quam in alias partes, ut expertus ſum in canibus vivis & in cadaveribus humanis: ergo facilius eſt ſanguini impulſo per arterias meſentericas, maxime ſi difficilius hepar permeet, ſuum ſerum cruentum in inteſtina dimittere quam in aliis partibus ab aorta irrigatis. Quantitas ſanguinis per arteriam meſentericam ſuperiorem tranſmiſſi eſt circiter 16. pars ejus qui tranſmittitur per truncum aortæ, ut ſequitur ex ratione luminum & ex hydraulicis experimentis; aſt qui tranſmittitur per inferiorem meſentericam eſt quinquies minor quam qui per ſuperiorem, unde pronum eſt concludere inteſtinum tenue eſſe circiter quinquies ponderoſius craſſo aut ſaltem longius.

Eo facilius ſerum ſanguinis per ſecretoria inteſtinorum elabitur quo fortius trudetur ab arteriis & quo magis ipſi reſiſtetur a venis; hinc patet cur in dyſenteria, etiamſi liberum ſit hepar, modo febris adſit, cruor debeat ſecretoria inteſtinorum vaſa diducere, & per ea effundi, ut in hepatirrhœa, ſi hepar obſtructum fuerit aut male affectum, etiamſi nulla febris adfuerit ſerum ſanguinolentum poterit facile in inteſtina delabi: non poteſt ſanguis fortius trudi in ultimas arteriolas quin illarum ramulos lymphaticos diducat & inflammet, unde phlogoſis inteſtinorum & ſimul effluxus cruoris in cavum, hinc ſymptomata eſſentialia dyſenteriæ ſubſequentur: verum alia de cauſa poſſunt etiam inflammari inteſtina, ſcilicet ab acrimonia corroſiva tum muci in inteſtinis ſecreti, tum alterius fluidi peregrini fiſtulam inteſtinalem permentis; inde enim ſimilia ſubſequuntur ſymptomata. Inteſtina motu periſtaltico propellunt reliquias alimentorum a pyloro verſus podicem, nec ille motus periſtalticus poteſt fieri in partibus inflammatis citra redintegrationem doloris; cum itaque buli craſſiores materiæ expellendæ ad locum inflammatum pervenere, aut fluida mucoſa ejus loci contractionem ſollicitabunt, vi ſtimuli fiet illa tum inteſtini, tum muſculorum epigaſtricorum contractio expulſiva, quæ doloris vehementiam augebit cum ſenſu torſionis inteſtini, unde dolor torminoſus in umbilicali circiter regione, ſi ibi ſit ſedes inflammationis; inde vero ad dejectionem eo majus labetur tempus quo magis diſtat locus inflammatus a podice, ita ut inter tormina

na

na & dejectionem nulla mora fere interponatur, ſi inteſtinum craſſum laboret phlogoſi; aſt major; ſi ileum vel jejunium: continuata adeſt in dyſentericis moleſtia, preſſione abdominis detegenda, ſed non continua tormina excretionem quamlibet antecedentia: tormina itaque non a phlogoſi, ſed a contractione inteſtini dependent, adeoque erant illi qui alio modo rem ſe habere leviter determinant.

1. *Dyſenteria benigna ſpontanea* VVallæi; *cruenta dejectio critica* Hœchſteteri Decad. 2. obſer. 1. Zacuti de princip. med. hiſtor. lib. 2. obſ. 15. D.

Illæ ſunt quæ redundantem tantumodo ſanguinis copiam arguunt ſine febre, & ſine obſtructione hepatis: talis obſervatur in pueris per plures menſes perſtare; in mutilatis qui lautius vivunt & phlebotomiam omittunt, in deſidibus ſucci plenis; in lactentibus infantibus recti prolapſus fere comitatur dyſenteriam.

2. *Dyſenteria catamenialis* Horſtii, p. 2. lib. 1. obſ. 27.; Gal. 5. de loc. affect. *Dejectio ſanguinis copioſa tempore menſium*, *& periodicus recurſus a ſuppreſſa narium hœmorrhagia*, For. lib. 1. obſ. D. P.

3. *Dyſenteria Pariaſica* Junckeri; *Mal de Paris*; D. Ea eſt quæ advenas ab aquarum inaſſuetarum uſu divexat; oritur quidem ſtatim a diarrhœa torminoſa, ſed ſucceſſu temporis dyſentericus evadit effluxus cum teneſmo, & ſanguinolentis dejectionibus; exigua eſt virium proſtratio, febris parva vel nulla, inappetentia non eſt notabilis, unde a maligna diſcrepat. Non ſolum Pariſis, ſed etiam Londini, Amſtelodami, & maxime in Indiis Orientalibus peregrinos diſcruciat hic morbus; abſtinendum ab aqua Sequanæ, a carnibus; vino Alicantino indulgendum.

Pariſiis advenæ potius diarrhœæ quam dyſenteriæ ſunt obnoxii; verum inquirendum reſtat num, præter uſum aquæ, ad hanc concurrant fontes cuprei, ſtanno non accurate obducti, in quibus aqua Sequana percolanda ſervatur, num abſtinentia a vino, utpote cariori, multaſque eſus carnis bovillæ etiam conferant: Vide *Dictionarie de ſanté* ſub titulo *Mal de Paris*, ubi ſuadetur Elixirium Garus, & ptiſana ex floribus lamii albi, matricariæ, chamomillæ; poſt aliquot dies æger purgetur ex manna & catholico; ſi febris accedat dentur cremores oryzæ, juſcula, clyſmata; dein elixirium & ptiſana memorata in uſum advocabuntur.

4. *Dyſenteria Gravidarum* Foreſt; Hecquet in Aphor. Hippocr.

Non paucæ ſunt recens nuptæ quæ per aliquot dies dyſenteriam hanc experiuntur, an a ſuppreſſis catameniis, an a turbato circuitu per viſcera pelvis; ſi ſub finem graviditatis, ea a partu ſponte ſanatur.

Curatur clyſmatis laxantibus & potu ex decocto geranii Robertiani præmiſſis emollientibus oleoſis; imo ſi nulla graviditas, phlebotomia ac leni catharſi.

Benigna eſt quæ initio graviditatis, potiſſimum ob plethoram, accidit; cathartica & emetica non conveniunt, niſi mitia, eccoprotica, demulcentia; phlebotomia præſtat.

5. *Dyſenteria atrabilaria*. A.

Dyſenteria quæ ab atra bile incipit, lethalis ex *Hippocrat*.

Illam præcedunt rigor, calor, nauſea, vomitus bilioſi; comitatur febris ſynochus bilioſa, vel ampherina putris, quotidie exacerbans, cum ſiti, virium proſtratione, oris amarore, cardialgia, pervigiliis, colore pallido faciei.

Accedunt præter tormina, & teneſmum, dejectiones brunneæ, vireſcentes, vel atræ, fœtidiſſimæ, deinceps urinæ coloris caffæ in ſedimento, cæterumirideſcentes atræ, putridæ, fœtidiſſimæ, totum corpus cito extenuatur; in vigore morbi adeſt dyſuria, accedit ſingultus, ſudor viſcidus. Lethalis eſt ut plurimam hæc ſpecies, atrabilarios, ſuccis acribus, viſcidis in ſanguine & hepate congeſtis onuſtos aggrediens.

Videtur pendere a febre mali moris cum atra bile in ſanguine copioſa.

6. *Dyſenteria epidemica*, Sydenham pag. 108. *Dyſenteria febrilis* Amati cent. 5. A.

Iſta frequentior eſt priori, cum ſynocho putri juncta, lingua ſordida, tumore, vel meteoriſmo abdominis, calore, ſiti, urinæ ardore aut identidem ſuppreſſione; ſed differt quod excreta & urinæ non ſint coloris obſcuri, fuſci nec tanti fœtoris.

Videtur naturæ conatus quo a ſanguine acrimoniam quamdam per colatoria inteſtinorum excernere nititur, repetitis cordis niſibus in arteriam meſentericam ſuperiorem potiſſimum converſis; inteſtina ſeriatim percurrit phlogoſis & tandem in recto ſedem figit.

7. *Dyſenteria caſtrenſis* Ramazzini de morbis caſtrenſibus pag. 647.; *Fluxus virulentus* Saxoniæ; *Dyſenteria Indica* Bontii Medic. Indor; *Dyſenteria Peſtilentialis* Amati centur. 3. cur. 90., Schenckii fol. 861. A.

Illa epidemice graſſatur, ſymptomata pejora habet ac graviora, & ſi plures auferat quam ſanatos dimittat, peſtilentialis audit; magnus excrementorum fœtor, veluti cadaveroſus, diverſuſque color, pulſus febrilis, ſed parvus, mollis; vires proſtratæ ab initio: his adjungunt ſe delirium, angina, teneſmus ulceroſus.

Circa finem æſtatis frequentius accidit communi latrina utentibus; ſuſpicio eſt ne contagioſa ſit per halitus putres ore & podice exceptos.

Hoc morbo laborant ſoli milites ſui noctu tentoriis ſuis excedunt & frigori exponuntur; nulla febris, initio diarrhœa eſt, ſuccedunt tormina, vires proſternuntur, purus cruor excernitur.

8. *Dyſenteria ſimulata* Polybii lib. 6. Stratag.

Amphiratus a pyratis in Lemno detentus a cibo abſtinens & rubricam cum aqua marina dilutam bibens dyſenteriam ſimulavit. Piratæ metuentes ne moreretur atque ſic ejus redemptionis pretia fruſtrarentur; eum dimiſere.

9. Dy-

9. *Dyſenteria Pecorum ; Malis humida* Lancifii de Peſte Bovilla ; *Peſtis Bovilla* Ramazzini ; *Lues vaccarum Tubingenſis*. A.

Morbus hic totam ſucceſſive Europam & demum nuper Galliam devaſtavit, atque boves eripuit. Hanc obſervavi apud Helvios Comitiorum juſſui ut obtemperarem ; boves ibi, in Occitania capræ, & verveces infeſtabantur : oriebatur ab inappetentia, ruminationis ceſſatione, languore, boves paſſim in campis triſti & demiſſo capite vagabantur, interdum ejulantes, ſalivantes, dein frigebant auribus, fremebant toto corpore, alvi fluxum ſucceſſive cruentum & torminoſum patiebantur, hinc colliquatio, fæces oleoſæ & mucoſæ, cruentæ : pauciſſimi ſanabantur obortis ad nares & caput puſtulis cruſtaceis, & alopecia ſubſequente, alii quorum palearia ſetaceo pertuſa in molem magnam intumefacta multum puris & ſaniei effundebant.

Inveni cadavera exſanguia, penultimum ſtomachum phlogoſi tentatum, primos exſuccos & alimentis ſolitis ſiccis infarctos, tumores flatuoſos, prius dolorificos in panniculo adipoſo, ſæpius juxta lumbos, emphyſemata in pulmonibus ; carnes albiſſimæ impune ab hominibus manducabantur.

10. *Dyſenteria alba* Sennert. t. 3. Etmull. Sydenhami pag. 109. VVilliſ. tom. 2. p. 70. *VVeiſſe-Ruhr* Germanis. *Griping of the gutts* Anglis. *Dyſenteria incruenta* Javanenſium obſ. curioſ. A.

Omnia habet dyſenteriæ vulgaris ſymptomata, tormina ſcilicet, frequentem alvi dejectionem mucoſam ; teneſmum, eo ſolo diſcrimine quod nullæ ſint ſtriæ ſanguineæ, vel pauciſſimæ ; febris adeſt exacerbans, ſitis : *VVilliſius* addit dejectiones eſſe ſeroſas & limpidas ; affinis eſt dyſenteriæ rheumaticæ *Al. Tralliani*.

11. *Dyſenteria a miſenterii vomica* Joan. Rhodii ; *Abſceſſes miſenterii* Sanctorii, Method. vitand. error. lib. 1. cap. 23. Bartholin. Vide Hepatirrhœam meſentericam.

12. *Dyſenteria catharticis* Sennerti. A.

Oritur ab abuſu colocynthidis, laureolæ, nerii, antimoniatorum, a litu mercuriali ; ea ſpecies tranſitoria eſt, & non difficile ſanatur ; huc referantur fructus auſteri, necnon horæi quidam largius aſſumpti, ut mala perſica, armeniaca ; juvant in hoc caſu narcotica, ut ludanum, pilulæ de cynogloſſo, diaſcordium, præmiſſa aqua pulli, oleo amygdalarum, &c.

13. *Dyſenteria ſympilitica* Boyle de medicam ſimpl. C.

Adoleſcens dyſenteria dudum exhauſtus a vulgaribus remediis nullum perceperat auxilium ; ſyphilitidis latentis ſigna in ſuſpicionem adducta ſunt tanquam morbi principium, tum vero in deſperato rerum ſtatu, æthiops mineralis parve doſi, opiatis ſtomachis & adſtringentibus fuit mixtus, ex quo intra paucos dies melius habuit, ac demum convaluit : Hæc *D. Gibert. Aleſienſ. Medic.* mihi poſt cineres colendus.

14. *Dyſenteria æquinoctialis ; Dyſenteria vera* Bontii.

Non eſt ſpecies diverſa ab Europæa vulgari, ſed meretur ſingulares attentiones ob climatis differentiam ; clima eſt calidum & humidum, ita ut ſemeſtri a pluviis etiam immuni ferrum citius contrahat rubiginem quam in Belgio ; calidum dico, ita ut per noctes ventus frigidus flare conſuetus plura incommoda afferat quam aquilo hieme apud Septentrionales ; hoc calore diurno Europæi apud Indos laxantur, debilitantur, phlebotomiam vix ferunt, male digerunt ; dyſenteriam itaque procreant perſpiratio retenta, fructus horarii ſine pane comeſti, vinum oryzæ holothuriis confectum, vulgo *Arac*, quod Belgiæ bibunt avide.

Curæ præcipua apud Indos eſt infuſio rhei in decocto tamarindorum ; verum Europæi ab hoc quandoque in certam pernicem conjiciuntur ; cum in hoc morbo corroborantibus potius indigeant quam catharticis, ut in cholera : Bontius in hoc caſu ſuadet decoctum oryzæ cum endivia & cichorio, atque lingua cervina ; a leviſſimis catharticis cruciatus intenditur ; unde optimum & veriſſimum hujus morbi antidotum eſt narcoticum ex opio, croco, ſanguine draconis, benzoino anaticis partibus paratum, & ambræ nigræ tertia parte, aceto infundantur ad ſuperminentiam trium digitorum, ad ſolem æſtivum vas clauſum exponantur, colatura eodem ſole ad extractum inſpiſſetur, cujus doſis a granis vj. ad ix.

15. *Dyſenteria verminoſa* Vandermonde 1757. *Mai.* Le Nicolais du Sauſay Brito hanc epidemicam obſervavit.

Dolores atroces abdominis ſubiti, viſcerum ardor, nauſeæ frequentes, vomitio muci, ut ſpermatis ranarum, dejectiones cruentæ & mucoſæ cum multo cruore, febris inſignis ; tertia vel quinta die ſingultus, pulſus decreſcens, ſæpe intermittens, cutis arida, viſcoſa, extrema frigida, vultus emaciatus, oculi languidi, depreſſi, abdomen indolens, hinc ſuſpicio ſphaceli inteſtinorum, mors a quinta die ad decimam quintam.

Duravit epidemia ab Auguſto ad Novembrem, quartam partem ruricolarum aggrediens, & plures e medio tollens.

Cura. Præmiſſis duabus, tribuſve phlebotomiis, clyſmatis emollientibus, ptiſana anthelmintica & hypnotica, præſcribitur ipecacuanha a granis decem ad viginti quatuor in cyatho potionis anthelminticæ & catharticæ ; dein ſero & mane anthelmintica, ut radix filicis, rheum ; folia tanaceti, cortex mori, corallina, æthiops mercurialis, quorum ope ægri lumbricos multos, rarius aſcarides, dejecerunt, & multi evaſerunt.

Aliam ejuſdem morbi varietatem refert *Ill. Boyer libello de Epidemicis p.* 32. in qua non parum ſanguinis dejiciebant ægri, ſed dejectiones erant doloris expertes, & ſanguis ejectus erant dilutus. Inter vermifuga eminebat in hac epidemia fructum panis allio confricatum ; butyro dein illitum.

16. *Dyſenteria carnoſa* Jacob VVagneri Coll.

Aca-

Academ. tom. 3. pag. 633. obſerv. 187., & Luc Schroeckii ibid. Huc refer diarrhœam carnoſam.

Multiplici obſervatione compertum eſt dejici quandoque in hac ſpecie, tum materies carniformes quæ lymphæ & ſanguini coagulatis intra inteſtina concretis tribui debent, ut in caſu relato *Collect. Academ. pag.* 588.; tum materies ſplenis aut hepatis fragmentis ſimiles; tum denique vera corpora glanduloſa per multos dies ejici ſolita.

17. *Dyſenteria intermittens* Torti de febrib. lib. 3. cap. 1. p. 125.; vel *Dyſenteria febricoſa* VVerlhof. de Febribus. P.

Eſt ea dyſenteria cholerica quæ paroxyſmum febris, ſæpius tertianæ, quandoque tritæophyæ duplicis, comitatur, qua humores acres, bilioſi, & deinde mucus cruentus ano & cato ejiciuntur cum torminibus, teneſmo, ſtomachi dolore, perinde ac ſi illius membranæ divellerentur, ac excoriarentur, ut revera œſophagum excoriari intuemur ab illa acri materie. Ea tamen dyſenteria febricoſa minus periculi portendit quam cholera intermittens, licet in illa febris videatur intenſior, quia pulſus magis expanſus, nec ſecum ea fert illam extremorum perfrigerationem, angorem & ſudatiunculam, quæ in cholera obſervantur; admittit tamen ſingultum, jactationem inquietam, urinarum croceam rubedinem, linguæ ſcabritiem, &c., unde facile in continuam migrat, aut inflammationem aliquam minatur. *Curatur* ut cholera intermittens.

28. *Dyſenteria ſcorbutica* Cirigli Conſult. 59. t. 2. p. 135. C.

Character deſideratur, niſi ſigna vulgaria ſcorbuti velis ſubſtituere, & puri cruoris ex ano ſeceſſum indolentem, quales ſæpe obſervavi in infantibus ſcorbuticis ſine alvi fluxu liquido.

Curatio. Ciriglius ſuadet 1. aquam ex *albo albi*, ſeu hauſtum ex aquæ graminis canini unciis quatuor, & ovorum albuminibus duobus, miſce; 2. lac ipſum, ſi ſtomachus id digerit; 3. ſerum lactis caprini cum ſucco fumariæ, naſturtii aquatici, &c., deſtillatum; hujus uncias quatuor quovis mane, additis ſi lubet ſpiritus cochleariæ guttulis quatuor; 4. ante cœnam aquæ Spadanæ, vel aquæ de Picejarelli, vel alterius ſulphureæ unciæ duæ bibantur. Adderem decoctum tamarindorum, vel myrobalanorum, cæteris remediis præmittendum.

19. *Dyſenteria Polonica*, Stabel Hiſt. 11. Obſ. 8.

20. *Dyſenteria miliaris*, Gruberi.

Febris exanthematico-dyſenterica, Tiguri Epidemica, 1747.

Praxis. Cauſa dyſenteriæ eſt conatus naturæ ad expellendas ano materies acres & venenatas; ſive ſanguini commixtas, ſive inteſtina erodentes, adaucta vi expulſiva inteſtinorum per motum periſtalticum, ruptiſque, vel eroſis, aut diductis vaſis ſanguiferis.

Indicatur, itaque id omne genus auxilii, quod 1. materias irritantes valet avertere, evacuare, aliorſum revellere, necnon corrigere & mitigare; 2. quod conatus dolorificos effrænes valet ſedare, imminuendo phlogoſim; ſenſum obtundendo, inteſtina mitigando, compeſcendo; denique evacuata materia morbifica, quæ robur inteſtinis, vaſiſque ruptis cicatricem reddere valent. Materiei irritantis, acris, venenatæ expulſio, ſi ſit in ventriculo, quod docent cardialgia, nauſeæ, oris amaror, linguæ ſordities, aſſumptorum indoles, debet tentari per emetica lenia, tubam inteſtinalem non ſubeuntia, ſimulque aliis indicationibus ſatisfacientia, præmiſſa una, vel altera phlebotomia; talia ſunt radix ipecacuanhæ, tartarum ſtibiatum, gilla vitrioli, ſed ipecacuanha cæteris præſtat parva doſi, ut ad grana ſex, duodecim, cum ſyrupo cydoniorum, vel mica panis. Angli utuntur ejus infuſo in aqua vitæ ad cochlear unum.

Debet dein inteſtinalis fiſtula identidem expurgari decocto pulpæ caſſiæ, tamarindorum, rhei, rhapontici, myrobalanorum, addita manna, oleo amygdalarum, & ſimilibus, atque ſi nulla ſit febris, tutius eluitur potu aquarum acidularum, quæ Glauberiano ſale ſcatent, modo tepidæ & parva doſi per aliquot dies ſumantur, quo ſolo auxilio plures ſanatos vidi, aquis Aleſienſibus aſſumptis.

Corrigitur materies morbifica, præmiſſis evacuantibus alvinis, per potum ex ſero lactis, decocto oryzæ lotæ, aquis acidulis pro potu, unde ad vias urinarias ducitur ſerum acre lixivioſum ſanguinis; ſi vero rite expurgatis primis viis dyſenteria chronica evadat, lac ipſum vaccinum coctum addita drachma cretæ albæ in fundo relinquendæ, vel præmiſſo bolo ex creta, coralliis, oculis cancrorum, catechu, cum conſerva roſarum, mane & ſero uſurpandum.

Victus ſit ex juſculis, aut quod ſatius eſt, ſi fœtant & acres ſint multum materies excretæ, cremores ex oryza, avena, loco juſculorum ſunt adhibendi; potus vero vel decoctum oryzæ, vel ſerum lactis, injectis fruſtis laterum, vel ſilicum, vel clavis igne prius candentibus, vel aqua pane toſto, floribus roſarum infuſis parata; tormina, conatuſque & profluvium a.vi, ex quo vires infringuntur, ſedant optime narcotica, quæ in emulſione, julapio, oleo amygdalarum, vel cum pulvere abſorbente, forma boli, opiatæ vorentur; huc laudanum liquidum, vel ſolidum: hoc pertinent pulvis coralliorum anodynus D. Helvetii, vel diaſcordium Fracaſtorii, modo larga doſi ſumatur, ut ad ſcrupulos quatuor, drachmas duas, vel pilulæ de cynogloſſo ad grana quinque, octo: horum alterutro, vel emulſione cum ſyrupo de papavere vix carere poteſt æger horis nocturnis; verum & ipſa inteſtina debent mitigari, teneſmuſque ſedari clyſmatis tepidis ad ſemilibram injectis cum cautela, cannula pulli inteſtinulo involuta; fiant clyſmata ex inteſtinorum, vel omaſorum, vel capitis vervecini decocto, vel lacte, vel oleo & aqua cum ovi vitelli, ſaccharo, vel malvæ foliis, althææ radicibus aquæ incoctis; adde in pertinaci dyſenteria theriacæ drachmas ali-

aliquot. Si tormina valida, dolor atrox, ſitis, febris vigeant, iteretur phlebotomia, potus ſit aqua pulli, ſeminibus frigidis farcti, vel cum capite papaveris cocti; iteretur ſero & mane laudanum liquidum ſufficienti copia, oleum amygdalarum ore & ano ſumendum eſt.

Denique inveteraſcente morbo, aut citius, modo expurgatus ſit ſanguis & edulcoratus, adſtringentia roborantia advocanda, uberius aſſumendæ aquæ acidulæ, opiatæ ex catechu, rheo pulverato maxime toſto, decoctum ex myrobalanis, rhapontico, ſyrupus de cichorio compoſitus, ſimarubæ corticis drachmæ duæ in tribus aquæ cyathis coctæ, & intra diem aſſumptæ, imo grana duo vel tria ipecacuanhæ intra pulpam vel opiatam, decoctum codaga-palæ, aliaque conveniunt; ſed febre abſente offæ, panatellæ, ova mollia, panis poſſunt uſurpari, cavendo ſemper a carnibus, ut a fructibus recentibus.

In epidemicis, malignisque dyſenteriis vires ſunt ſuſtinendæ, & diaphoreſis juvanda cardiacis abſorbentibus, ſudoriferis blandis, ſemperque phlogoſi, & imminenti inteſtinorum ſphacelo per phlebotomiam conſulendum, infuſum ſcordii, diaſcordium, theriaca recens, decoctum album Sydenhami cæteris præſtant.

In Caſtrenſi dyſenteria quæ æſtiva eſt, & ab aura nocturna frigida ortum ducit, ſerum lactis optimum pro potu, ipecacuanha raro convenit, ſæpius cathartica proſunt, ut expertus eſt *D. Vandeli D. Med. Veletriæ.*

Flores lytri ſalicariæ, ad manipulum unum ſi recentes, ad drachmam unam ſi ſicci ſint, bulliant in aquæ unciis octo, & ex hoc docoćto puro, vel cum lacte ſi febris adſit hectica, utatur æger in dyſenteria inveterata, tanquam tonico adſtringente & expertiſſimo medicamine: pulvis etiam florum horumce ad ſcrupulum unum valet.

XI. MELÆNA; *Malaina nouſos* Hippocratis; *Fluxus ſpleneticus* Gordoni; *Nigra dejectione* Schenckii Lib. III.; *Dyſenteria ſplenica* Ballonii Conſ. 53. Lib. I. *Cholirica* Guarinonii; Moroni &c.; *Morbus niger* Fr. Hoffmanni; *Maladie noire.*

Eſt alvi fluxus materiei nigricantis, atro-rubræ, dejectione, aut vomitione frequenti notatus.

1. *Melæna ſplenetica*; *Cholirica* Guarinonii fol. 719. *Maladie noire* Vandermonde Journ. de Med. Mars & Juill. 1758. obſ. 1. & 2. Navier 1756. Vanie Journ. de Med. Janv. 1757. A. P.

Ea eſt quæ melancholicis accidit poſt febres putridas, peripneumonias, ante plenam convaleſcentiam; pulſus eſt debilis, intermittens, non febrilis, facies plumbea, vires proſtratæ; materies rejectæ ſunt nigræ, unguinoſæ, ſæpe fœtidiſſimæ: ſyncopes frequentes a dejectione.

Impugnatur hic morbus cardiacis, antiſepticis, & acidis, ut aqua Rabel, ſucco limonum, decocto leviſſimo ſerpentariæ Virginianæ, gelatina cornu cervi acidulata, infuſo florum chamæmeli, &c.

Vidi in Moniali ſeptuagenaria per aliquot dies has materies bis vel ter in die ano & cato rejectas, viſcoſas; unguenti digeſtivi ſimiles quoad colorem, vix fœtidas, cum debilitate, agrypnia & pulſu febrili.

Vidi Nemauſi in Mercatore ſimilem morbum cum cardialgiis, facie plumbea, tumore antiquo ad epigaſtrium; materies rejectæ copioſiſſimæ per anum erant initio atramentoſæ, dein bili atræ & decocto caffe ſimiles.

In ſenibus Noſocomii generalis ſimilis morbus ter, vel quater fuit obſervatus, & utplurimum hac ætate lethalis.

Si alvi fluxus contingat in morbis acutis, & materia educta non ſit atrabilis, ſed vere melancholicus humor, qui eſt fæx ſanguinis; illæ evacuationes quandocumque eveniant, omni carent diſcrimine, & ad bonum terminantur, exonerata per has a gravi materie natura ipſa; ſin vitium accedat viſcerum, ipſaque eorum ſubſtantia labefactetur, pernicioſæ ſunt hujuſmodi dejectiones. *Petr. Salius Diverſus.*

Deſideratur hujus generis diviſio in ſpecies, quarum ſigna ſint magis diſtincta; nuper tantum modo Medici monuerunt hunc morbum non ita rarum eſſe, ut ante hoc ſæculum exiſtimabant.

Nigredo dejectionum ſine torminibus ejus characterem conſtituit, ſed vel dejectiones aqua dilutæ ad luteum vergunt, vel ad atramentum; vel afficitur primario hepar vel lien. *Coll. Acad. T. 3. p.* 14.

Cholirica eſt nomen a cholera parum diverſum; *melæna* eſt nomen vetus & Hippocraticum, adeoque anteponendum.

2. *Melæna ſcorbutica*. *Maladie noire*, Obſ. 4. Journal de Medicine 1758. pag. 235. par M. Bonte, D. Med. a Coutance; Vandermonde ib. 1757. p. 337. quæ atrabilaria non ſanguinea eſt. A. P.

Vir mœſtus, ſiccus, macilentus, vertigine & aſthenia ac laſſitudine tibiarum affectus, gingivis rubris, mollibus, ore fœtidus; maculas habebat in tibiis circulares vel ovales; a minimo motu ſyncopem metuebat; is pluries dejecit fæces nigras, fœtidiſſimas, amurcæ vini ſimiles; quoties fluxus niger inſtabat, maculæ ex purpureis nigræ evadebant, febris nulla, pulſus intermittens, acceſſerunt palpitationes, pulſatio temporum, labia, palatum, lingua ex nigro vireſcebant; harum partium epidermis ſeparabatur; mors.

Indicabantur acida roborantia, maxime aqua Rabel, vel ſpiritus vitrioli, ſyrupus limonum, aceti, tinctura ſerpentariæ virginianæ, aliaque antiſeptica acidis juncta.

2. *Melæna atrabilis*. *Atrabile*. A.

An ea ſpecies eſt quæ in acutis cum gravi viſcerum labe accidit, in qua bilis nigra ſurſum vel deorſum ejicitur, de qua dicit *Hippocrates*: *Dyſenteriam ab atrabile incipere lethale.*

An

An ab hepate hic humor profluat? quænam ſunt ſigna hujus ſpeciei quibus a prioribus diſcrepat. Materies carnoſas cum atra bile rejectas, vidit *D. Geofroy Journ. de Medec. Mars* 1758. *pag.* 260. viderat *Ballonius*. Vide *Boneti Sepulchretum*, *Tom.* 2. *pag.* 189. Ex liene cadaveris humani eloto ipſe eduxi aquæ nigerrimæ decem fere libras, novam aquam affundendo per arteriam ſplenicam.

4. *Melæna hæmorrgagica*. Vide Chomel Mater. Med. pag. 574. A. P.

Eſt alvi fluxus cruentus, niger, a rupto quodam vaſe ſanguifero in primis viis, ſine mariſcarum ſignis. Duos operarios qui ex valido niſu in attollendis ponderibus, vas quoddam ſanguineum in inteſtinis veroſimiliter ſibi ruperant, vidit *Chomel*: his ſupervenit dejectio cruenta quatuor & ultra librarum. Hos ſanavit *Chomel* præſcriptis ſucci millefolii & urticæ ana unciis ſex, & forti decoctione harum plantarum in anum injecta.

Qui hæmorrhagias in primis viis patiuntur, per aliquot dies ſanguinem nigrum botellorum inſtar dejiciunt, ut vidi; hinc morbus melænæ videtur adſcribendus, vel hepatirrhϾ cruentæ, a qua differt ex eo qnod non per diabroſim fiat, ſed per rixim.

5. *Melaina prima* Hippocratis de morbis, lib. 2. A.

„ Bilem atram tamquam fæcem vomit, interdum velut ſanguinem, aut vini amurcam, aut polypi atramentum, quandoque acidum ut acetum, & cum nigrum cruentum vomuerit, cædem olere videtur: fauces & os ex vomitu incenduntur, dentes obſtupeſcunt, & rejectum terram attollit; a vomitione ſublevatur, cibos appetit, a copioſioribus ægre habet; ſi jejunus ſit, viſcera ſtrepunt, & ſaliva aceſcit. Cura abſolvitur crebris purgantibus, dein ſero & lacte, &c. *Hippocrates*.

In ſpecie ſplenetica hodie ſatis frequenti, nec acidum olent rejecta, nec cathartica ferunt vires ægri.

6. *Melana febricoſa*, Torti de Febrib. Lib. IV. cap. 1. hiſtor. 3. A. P.

Eſt ſpecies quæ typo tertianæ progreditur cum dejectionibus atro-rubris.

7. *Melana hepatirrhoica* Torti, & Ill. S... de abſcondita febrium natura. A.

Differt hæc ſpecies a priori quod dejectiones ſint carnium loturæ ſimiles. Notionem diſtinctam & praxim optimam melænæ debet orbis medicus *Clariſſimo Medecinæ Doctori Monſpelienſi D. Varnier*.

XII. NAUSEA; *Nauſea* & *Nauſeoſis*, *cacoſitia*, *cibi faſtidium*; Græcis *Nautia*; Latinis *Vomituritio*; Gallis *Nauſée*, *envie de vomir*. Ægri *Nautiodes*, *nauſeabundi*. Provenit a *nautis*, ſeu navi quam qui conſcendunt, nauſeant maxime.

Eſt vomendi cupiditas & conatus fruſtraneus, ſeu qui reſpectu ad effectum ſpectatum maximus eſt; ita ut cum ſummis niſibus nil niſi flatus, aut quid paucum vomitum rejiciatur, & omnia aſſumenda faſtidiantur. Phænomena nauſeam comitantia ſunt cardialgia, ſenſus ingratus ventriculi, averſatio ſeu abominatio intima ex hoc ſenſu oriunda, protenſio capitis ad anteriora, oris diductio, motus oſſis hyoidis ad ſuperiora, ſonitus ſingularis exſpiratorius, depreſſio ſimultanea epigaſtrii, ſæpe ſalivæ uber proventus, labii inferioris tremor; & cum vehemens eſt morbus, virium imminutio, brachiorum ad poſteriora protenſio, corporis totius ad anteriora inclinatio, &c. omnis potus & cibi oblati averſatio, & deglutiendi impoſſibilitas.

Definitur a *Gorræo* per cauſam, ſcilicet depravatus motus facultatis expultricis, quo nititur per os excernere quæ ventriculo ſunt moleſta; quod eſt teneſmus reſpectu dejectionis, tuſſis reſpectu amacatharſis, ſternutatio reſpectu coryzæ, id tuſſis erga vomitum eſt, & dysuria reſpectu enureſis, & dyſtocia reſpectu partus.

Differt hic morbus a vomitu, quod in vomitu uber ſit materierum rejectio conatuum, in nauſea vero minima. Differt a vomituritione, quæ vomitum, alioſque morbos comitatur, quia in nauſea pro morbo eſſentiali ſpectata, inanis vomendi conatus ſit conſtans & præcipuum ſymptoma, non ita in alia ſyndrome; ex principiis coſtantioribus diverſamque medelam exigentibus dedúcuntur nauſeæ ſpecies ſeu varietates.

1. *Nauſea a tænia* Hildani, cent. 2. obſer. 70.

Mulier adoleſcens nauſea, eructationibus & cibi faſtidio, ſæpe doloribus ventris, torminibus & imbecillitate ventriculi vexabitur: Sumpſit tandem pulverem ex rheo, ſenna, turbith, agarico cum ſyrupo roſato; & tæniam viginti ſpithamas longam per anum ejecit, hac rejecta convaluit.

2. *Nauſea gravidarum* Rod. a Caſtro de morbis mulierum, lib. 3. c. 11. Hippocratis Aphor. 61. ſect. 5. Nenteri, Tab. 185. cap. 2. L.

Ea nauſea ſine prævio horrore aut febre recens prægnantibus ſæpius accidit, cum cibi faſtidio & pica, nec non phlegmatum rejectione per os, ſæpius ante quintum menſem evaneſcit. Intra certos limites nullum periculum involvit, ſed, ſi violentior evaſerit, etiam aborſum minitatur; abſtineant mulieres a pravis cibis quos pica ſuadet.

3. *Nauſea a pancreatis ſcirrho* Jo. Rhodii cent. 2. obſer. 95. *ex ejus tumore putredinoſo* Barbet. prax. lib. 4. cap. 2. C.

Vetula quædam vomitum quotidianum poſt prandium & cœnam patiens, in atrophiam incidens tandem mortua eſt. Secto cadavere pancreas duritie lapidem æmulabatur, cum autem illud ſit ventriculi pulvinar, ventriculus concoctionem celebrare non poterat hac duritie læſus, ſed indignatus omnia ingeſta rejiciebat. *Panar.* obſ. 14.

4. *Nauſea ex gaſtrocele* Boneti Sepulchret. de nauſea, obſer. 27. C.

Ventriculum rupto diaphragmate in pectoris cavitatem

tatem prolapſum ſequitur hæc nauſea. Hoc factum vidi Aleſiæ citra cauſam evidentem. Hoc obſervavit, *por vulnus diaphragmatis*, *Sennert. inſtitut. libr.* 2. *pag.* 2. *cap.* 13. *poſt emeticum violentum Bonetus Sepulchret. Tom.* 2. *pag.* 103. *paragr.* 2. *obſtructionibus ventriculi & epiploi Th. Bartholin. centur.* 6. *obſerv.* 45.

5. *Nauſea ex compreſſo ventriculo* Bonet. Sepulchret. lib. 3. ſect. 8. obſerv. 28. 29. Factum vidit *ab enormi renis abſceſſu* totam fere abdominis cavitatem replente, Carol. Piſo, de morbis a colluvie ſeroſa, ſect. 3. p. 2. cap. 37. C.

6. *Nauſea bilioſa*. VVilliſ. Pharm. ration. cap. 1. Bonet. Sepulchret. Tom. 2. p. 107. obſ. 36.

Cognoſcitur ex aurigine ſuppreſſa, ex amarore & flavedine eorum quæ vomitu ſunt rejecta, & jam ſuppreſſa, ex eo quod a paſtu ſedatur nauſea & jejuno ſtomacho recrudeſcant.

In homine ſæpius nauſeante ſecto cadavere invenit *Cabrollius* ductum chodelochum pyloro inſertum; *Obſervat. Anotom.* 6.

Cum bilis regurgitat in ventriculo, ejuſque parietes intus vel extus afficit, inde nauſea & anorexia ſæpe fit.

7. *Nauſea nephritica* Boneti Sepulchret. Tom. 2. pag. 116. obſerv. 60. A.

Renibus calculo infarctis ſæpius ſupervenit nauſea, natura erroneo conatu, ventriculi alternis agitationibus, calculum quo moleſtatur expellere conante, vel urina ſanguini remixta ventriculum vellicante, vel nervis ventriculi ſympathice irritatis.

Huju ſpeciei obſervationes octo vel novem videſis apud *Bonetum* cadaverum ſectione confirmatas. Idem a cochleæ putamine intra renem invento, obſervavit *D. Peierce*, *Act. Lipſ. Tom.* 5.

8. *Nauſea a ſemine corrupto* Boneti Sepulchret. de Nauſea, obſ. 69.

Quidam veneri addictiſſimus tandem caſtimoniæ addictus, poſt ſex menſes nauſea corripitur, tandem epilopſia extinguitur.

Nullum vitium ullibi inventum eſt præter ſemen virideſcens in cavo canalis deferentis cumulatum.

9. *Nauſea ab apoſtemate circa cardiam* Caron. Zodiac. Medic. Gallici, pag. 128. C.

Hominis nauſea diuturna conſumpti cadaver exhibuit apoſtema albi puris libram continens, cum calculis albis inter cor, & ventriculi orificium ſiniſtrum, quo ventriculus irritabatur, nec tamen tetrum odorem ſundebat illud pus, nulla febris adfuerat.

10. *Nauſea ex gaſtritide*. Vide Gaſtritidem.

11. *Nauſea ex cacochylia* Sennerti.

Ea eſt omnium frequentiſſima, quam comitatur pondus in epigaſtrio, ſenſus cujuſdam boli cardiam ingredientis, capitis vertiginoſa gravitas, oris amaror, & cibi faſtidium, ſine febre; ea ſaburram pravam, bilioſam, acrem, viſcidam, ventriculo hærentem, deſignat, & vomitoriis poſt diluentem tepidum potum fruſtra tentatum aſſumptis curatur.

Cave ante emeticorum uſum ne ventriculus phlogoſi laboret. Illa ſpecies febres malignas quandoque decl-rat.

12. *Nauſea marina*. Vide Vomitum marinum.

XIII. VOMITUS; Græcis *Emetos*; *Anatropha* Gilberti Angli; *Vomiſſemont*. Æhri *Evemeti* Hoffman.

Vomitio eſt eorum quæ in ventriculo, vel œſophago ſaltem continebantur, facta per os rejectio; & *vomitus* eſt vomitio conſtans & frequens, adeoque morboſa & utplurimum celer & violenta.

Ad vomitiones tamen pertinent alimentorum regurgitatio, & quibuſdam hominibus ſupervenïens & aſſueta ruminatio, licet nec inde celeres nec violentæ ſint rejectiones; ſecus multiplicanda forent in vanum morborum genera.

Materiæ vomitu rejectæ ſunt recrementa vel alimentorum reliquiæ, ſi vero cruor rejiciatur, tunc datur hæmetemeſis; illæ utplurimum erant in ventriculo contentæ, ſive illuc ex tenuibus inteſtinis affluxerint, ur in ileo; ſive ex ejus colatoriis ſecreta fuerint; ſive deglutita prius fuerint forma medicamenti, veneni, alimenti: dantur tamen ſpecies raræ quidem, in quibus ex œſophago tantum rejiciuntur, quæ vomendo excluduntur.

Cauſa vomitionis eſt antiperiſtaltica ventriculi conſtrictio, concurrente, ſi violenta fuerit, ſimultanea diaphragmatis & muſculorum abdominalium preſſione, nec non ſimultanea exſpiratione; ita ut duo in vomitione tempora diſtinguantur; in primo ſiquidem inſpirando diaphragma ventriculum comprimit, orificium ejus arctat; in ſecundo materies œſophagum per vim ſubeunt, & motus antiperiſtalticus ventriculi ac œſophagi urget aſcenſum, ſimulque aer velociter exſpiratus impedit ne materies intra glottidem delebantur, ſed ſaltu extra os, imo intra nares ejiciantur.

Ventriculum, in cane poſt aſſumptum arſenicum exenterato, vidi antiperiſtaltico motu vomitionem aliqualem, debilem tamen, producere, licet aeri expoſitus, & a preſſione immúnis eſſet ventriculus. Idem viderat *VVepferus de cicuta aquatica*, *pag.* 68.

Cauſa vomitus eſt naturæ conatus ad expellenda per os quæ ventriculum moleſtant, quique reſiſtentiis oblatis eſt ſuperior, ſecus daretur tantum nauſes.

Differt vomitus a cholera ex eo quod diarrhœa torminoſa, aut teneſmo ſimul non ſtipetur; ab ileo quod atroci abdominis dolore & alvi pertinaci conſtipatione non inſigniatur vomitus; a vomitione per conſtantiam, frequentiam & gravitatem, cum vomitio levis, fugax, arte excitata morbus non ſit, ſed ſymptoma plurium morborum, ut gaſtrodynes, gaſtriditis, nephritidis, cephalalgiæ, cacoſitiæ, cardialgiæ, &c.

Species vomitus ab earum principiis conſtantior.

ſoribus erutæ ſunt, vel ſucci alimentares biliosi, pituitoſi, lactei, atrabilarii, urinoſi, verminoſi; vel vitia ventriculi, hepatis, coli, pancreatis, aliarumque partium.

Pulſus in vomitu critico eſt omnium maxime contractus & minus inæqualis; arteria ſub digito rigeſcit, & fremere videtur.

1. *Vomitus a crapula* Frid. Hoffman. Spec. I. B. Ille eſt qui ob nimiam alimentorum aut potulentorum copiam aſſumptam ſupervenit; in eo ſi ante coctionem evomantur, colorem & saporem ingeſtorum referunt egeſta; ſi præceſſit aliqualis coctio, acidum olent; accedunt capitis gravitas, vertigo, titubatio, cardialgia, ructus, nauſea, pondus ventriculi, labii infimi tremor, copioſa muci expuitio, gutturis irritatio, levamen a vomitu, quo cruda ejiciuntur.

2. *Vomitus a ſaburra*. Frid. Hoffman. Spec. 2. B. Si carnes ingeſtæ putruerint, ex illis reliquiis irritatus ventriculus etiam ingeſta reſpuit, & fœtore ſaburræ ultimæ vomitiones inficiuntur; adeſt nauſea frequens cardialgia, horror juſculorum & carnium, ſitis refrigerantium & acidorum, fœtor oris, linguæ ſordities, febricula, capitis vertiginoſa gravitas, pondus, non vero dolor acutus in epigaſtrio; ea munia indicant emeticorum, & dein catharticorum utilitatem, niſi vomitus uber ſit & facilis, aut potu tepido expeditus & ſufficiens evadat.

3. *Vomitus lacteus* Kerckring. obſ. an. 40. L. Lactentes utplurimum lacte ingurgitati, illud regurgitant. Hoc debent alumni ſuis nutricibus, quæ ut lactis ſui copiam oſtentent, infantes lacte continuo infarcire amant, unde debilitatur eorum ventriculus, vel ſtatim a concepto gravi pathemate lac præbent alumnis vitioſum, quod in ventriculo non digeritur; hinc vel coagulatur, vel putreſcit, inde vomitus excitatur, ſalutaris quidem, ſed a principio morboſo, & ſæpe puerulis funeſto oriundus. Apii paluſtris ſucci potus eum vomitum ſanat; doſis drachmæ vj.

3. *Vomitus a detentione*. A. Pueris, circa ſeptimum menſem ætatis ſuæ, dum primores perpullulant dentes, diſtracta tunica, quæ ab ore ad ventriculum protenditur, accidunt vigiliæ, anxietates, gingivarum pruritus, oris fervor, papillæ mordendæ, aut cujuſvis oblati corporis mordendi cupiditas; febris, alvi conſtipatio, frequens vomitio lactis aut ingeſtorum, & ſi atroces dolores fuerint, febris acuta, motus convulſivi, quibus ſe comites adjungunt ſymptomata vermes etiam indicantia; minus male ſe habent, quibus diarrhœa supervenit, non vero vomitus; hiſce vero poſt aliquot dies ſedatis, raro accidit ut dens optatus prorumpat, ſed tantum, ut aiunt nutrices, gingivæ reduplicantur; ſubſequenti autem menſe dentes, ne advertente quidem nutrice, prorumpunt.

Tot vana & noxia laudantur in hoc morbo auxilia, ut ea enumerare pigeat. Videantur Auctores, ut *Sydenham*. *D. Lozerme*, &c.

Vomitus verminoſus Amat. Luſitan. cent. 1. cur. 5. Frider. Hoffmann. §. 24.

Quandiu ſolo lacte utuntur infantes, tandiu a vermibus immunes ſunt; ablactatos, vel carnium eſui indulgentes infeſtant ſæpius, quod indicant odor ſingularis, quem acidum dicunt omnes, & tamen ab acido diverſiſſimus eſt: anxietates & morſus tum ventriculi, tum abdominis tranſitorii, vomitus cum vermium per nares, œſophagum, anumve eruptione: quandoque reptantes per œſophagum vermes ipſi pueri ſuffocati digitis extrahunt; nares continuo pruriunt, tuſſis gutturalis vexat, facies in horas rubet & pallet alternatim, ſopor eos detinet cum febricula, dejectiones liquidæ, griſaceæ, odor ſudoris verminoſus, proprius; vomitus pituitæ pellucidæ, diræ quandoque in ipſo ſopore convulſiones brachiorum, capitis, oris; demum oculis ſurſum rigidis, ita ut album tantum appareat, ad patriam ſuam cœleſtem relicta hac miſeriarum valle, puræ eorum tranſmigrant animæ.

Si credamus Veteribus, materies acido dulcis ſanguinem coagulans, horumque vermium pabulum, eſt omnium ſymptomatum principium; *Gualtero Harris* fides adhibeatur, ab acido omnia pendent quæ abſorbentibus copioſe aſſumptis debent curari. Omnes fere Medici dulciariis aſſumptis vermium excluſionem tribuunt; ſolus *Valiſnerius*, ſagax obſervator, contendit a dulcibus, bellariiſque vermes moleſtari, & hinc commotos ſuas ſtrages rependo, confricando edere, ſi lumbrici fuerint, de quibus hic tantum eſt quæſtio; nulla actenus firma eſt theoria; in praxi vero venæ ſectio quadrimis & provectioribus inſtituitur cum febris acuta eſt, licet non conſentiant mulieres, ſed parce & raro mittitur ſanguis; dein lacte ſolo lactentes aut juſculis nutriuntur infantes, cathartica vermifuga ex ſenna, floribus perſicorum: manna cum infuſo ſeminis ſantonici iterantur; vel emetica, ut tartarum ſtibiatum ad granum unum, vel paulo ultra, aut ſyrupi glauberiani guttæ ſex circiter propinantur, ea vero die raro vermes per inferiora excluduntur, ſed diebus a catharſi vacuis offeruntur ſuccus limonum cum oleo, vel potus ex aqua portulacæ, naphæ, confectione hyacinthina, ſemine ſantonico, corallina, nec non injiciuntur clyſmata ex uvis paſſis, ficubus, melle, ſimilibuſque parata, & tunc lumbrici quandoque pluret ejiciuntur. A millepedibus vomitum pertinacem vidit *Auctor nuperus Obſerv. Mediao- Pract. pag.* 89. Duobus oniſcis rejectis ſanatus eſt æger.

7. *Vomitus ruminatio*.

Sunt homines qui una aut altera a paſtu hora placide ingeſta alimenta ex ventriculo ad os uſque regurgitant, & globatim expuunt cum aliquali maſticatione; imo qui iterum ea deglutiunt, ut boves & capræ; unde merito ruminari dicuntur, quod incommodum & adſtantibus nauſeoſum eſt; poſt lautiores dapes hoc tantum accidit.

Ruſticus Cadomenſis, forte premens manibus abdomen, ſenſit alimenta recens ingeſta ad os aſcendere, atque ea cum voluptate guſtata iterum deglutivit; cum per aliquot dies hoc experimentum voluntario iteraſſet, hæc ruminatio in conſuetudinem abiit, & ſine voluntatis juſſu per triennium quotidie hora una & ſemiſſe poſt paſtum perſeveravit, inde robur minime imminutum, ſed ſudor & urina copioſior, dejectio vero alvina rarior; nullum de cætero detrimentum; hoc demum reſcivit Confeſſarius ac crimini vertit, quod voluptatis cauſa initio hæc ruminatio fuiſſet inſtituta; proindeque juſſit ut alimenta vel in os reverſa ſubito expueret, vel in ſtomacho retineret; ultimum non potuit, unde ruminata exſpuere cœpit; inde vero intra quindecim dies debilior evaſit, a labore conſueto defatigatus, pallidus emaciabatur; hinc alvus adſtricta, pedum phlegmatia, ſonus inquietus, inſomnia terrifica: Medicus conſultus præſcripſit ut alimenta in os reverſa ſubito deglutiret, ruminationem pro viribus impediret, maſticatis poſt paſtum jucundis ſtomachicis, ut conſerva angelicæ; ſero lactis copioſo alvum laxavit, & poſt decem dies æger a ruminatione & aliis incommodis immunis vixit: *Hæc ſcribit D. Du Saulſay Medicus Cadomenſis.*

7. *Vomitus a veneno* Frider. Hoffmann. ſpec. 4. Journ. de Medec. Avr. 1757. Cl. Majoult; *hyperemeſis* Tralles de opio p. 5. A.

Sumpto *arſenico* vomitus brevi lethalis legatur in *Salmuthi centur.* 1. *obſerv.* 10. Eroſio fundi ventriculi & inflammatio inventa eſt, dorſum & ſcrotum lividum; ſumpto *decocto ellebori albi* ſeu veratri, convulſiones & vomitus immanes, cito lethales. Inventa ſunt inteſtina flatu diſtenta, in ventriculo corroſio & macula nigricans magna, pulmones ſpumei nigricantes; *Boneti Sepulchret. Tom.* 2. *pag.* 91. *obſer.* 6. Similem caſum a *gilla vitrioli* male præparata, *Henr. ab Heers*. In Chymici cadavere obſervavit *Bonet. ibidem.* A *fungis venenatis* vide *Hildan. centur.* 4. *obſerv.* 34. *Lemonier, Hiſtor. de l'Acad. R. des Sc.* 1740.

8. *Vomitus a pyloro calloſo* Frider. Hoffmann. §. 22. VVilliſ. Tom. 2. pag. 24. Bonet. de vomitu obſerv. 17. ubi caſus plures, obſerv. 18. 19. 20. Cl. Razoux Journ. de Med. Dec. 1756. Novemb. 1759. pag. 409.

Ter illam ſpeciem in ægris obſervavi, & in eorum cadaveribus principium tetigi; accidit vomitio tribus circiter a paſtu horis, adeoque cum paſta chymacea proxime in pylorum immittenda eſt; fruſtra omnia auxilia tentantur, quotidie poſt paſtus vomitio revertitur, unde ſenſim ægri contabeſcunt, debilitatanur; alvus fere cauſa eſt, aut raro deponitur; jejunio ventriculo, ſi ſupinus & genibus flexis exploretur æger, quædam durities in regione pylori, quandoque in fine duodeni, & aliis in locis ſentitur; poſt mortem inteſtina mire coarctata, indurata, quandoque duodenum a tumoribus ſcirrhoſis compreſſum, plura viſcera indurata reperiuntur; poſt annum circiter moriuntur; uſu lactis pro omni cibo fatum procraſtinatur, a nummo deglutito pylorum obturante caſum vidit *Kerckring obſerv. an.* 1.

9. *Vomitus hypocondriacus.* Vide Colicam hyſtericam Frid. Hoffmann. ſpec. 4. C.

Scorbuticis, quartanariis, lienoſis, cachecticis communis eſt; praſini, eruginoſi, virides, bilioſi ſunt vomitus: Vide *Act. Academ. Bononienſ. Tom.* 2.

10. *Vomitus ab ulcere ventriculi* Bonet. Sepulchret. Tom. 2. pag. 89. Hildan. centur. 5. obſerv. 36. C.

Illum præcedit dolor ventriculi acerbus, conſtans, ſive phlegmone ſpontanea acceſſerit, ſive a deglutitis aciculis, oſſiculis punctus ſit ventriculus; rupto abſceſſu, dolor minuitur; ſed vomitus in longum tempus perſeverat, ita ut veneno quandoque tribuatur; pus tam paucum vix in rejectis cognoſcitur: apertura cadaverum principium morbi declarat.

Similem caſum in quo pituita ad aliquot libras evomebatur cum alvi conſtipatione, obſervavit *Marcell. Donat. hiſt. lib.* 4. *cap.* 3. pylori tunica interior erat exeſa, unde chymi irritantis tranſitum denegabat.

In ventriculo hominis vomitus habituali defuncti ulcus fiſtuloſum invenit *Schneiderus, de Catarrhis pag.* 439. Æſtus lentus, vomitus pertinacia, ægri extenuatio, febricula hanc ſpeciem produnt.

11. *Vomitus ab ſteatomate ventriculi* J. Rhodii, obſerv. 63. centur. 2. Boneti Sepulchret. de vomitu obſerv. 15. C.

Vomitus alimentorum ſemicoctorum, alvi conſtipatio ſenſim creſcens, morbus habitualis, abſceſſus, vel ſteatoma nunc in pyloro, nunc in cardia, nunc in fundo ventriculi; juvamen ab inſeſſu in aqua tepida.

Ab ſcirrho in ſuperna parte ventriculi & omenti ortum vidit *Riverius centur.* 2. *obſerv.* 48. Ab abſceſſu, *Riolan. lib.* 2. *Antrop. cap.* 20.

12. *Vomitus gravidarum.*

a. *Idem febricoſus*, Vandermonde Jour. de Medec. Mars 1757. pag. 198.

Eum ſcilicet ſingulis diebus eadem hora revertentem obſervavit *Vandermonde*, eumque vulgaribus remediis reſiſtentem ſanavit ſolo extracto kinkinæ.

Utplurimum vel bilioſus eſt, vel alimentaris. Bilioſus mane jejunis accidit, & laboroſior eſt, ac gravior, fere convulſivus: ille ſedandus eſt ope phlebotomiæ quandoque repetendæ, potu vel aceſcente ut limonatæ, vel diluente ut theæ, infuſo croci, unde juvatur bilis excretio, rejectio; vel ſtomachico, ut infuſo florum chamæmeli, ſummitatum centaurii minoris, abſinthii, coffeæ, vel aquæ naphæ, vel cocolatæ, vel quiete in lecto curatur, aut prævertitur.

Vomitus ciborum ſtatim a paſtu minus laborioſus eſt, verum inanitionem inducit & debilitatem,

ſtatem: huic etiam confert phlebotomia; alias juvat aquæ potus; alias vero vini, imo elixirii proprietatis ad paucas guttas; alias theriaca. Interea vomitus quandoque ſalubris eſt, inde felicior parturitio; hoc ſuppreſſo ægrius habent plurimæ, minuſque appetunt cibos, in quo caſu vomitus eſt naturæ committendus. Vomitus in gravidis abortum prævertit. *Langrish*.

13. *Vomitus bezoarticus* J. Breynii, Philoſoph. Tranſact. num. 459. 1741. G. Lonig. Tranſ. Philoſ. 1678. num. 3. C.

M. Lavver 21. annos nata per biennium identidem emovebat lapideas concretiones, quarum ſtrepitus, etiam palpando, in ejus epigaſtrio percipiebatur; mirum quidem quod per quatuor menſes ſine cibo & potu vixerit; quod clyſmata plurima vomitione rejecerit, quod urinas virides & arenoſas pluries minxerit: *Collect. Acad. Tom.* 1. *p.* 429.

Quidam laborans pyroſi magnam copiam abſorbentium, teſtaceorum ingeſſit; demum ſupervenit vomitus cum ſenſu ponderis in diaphragmate, & poſt longum cruciatum obiit. Secto cadavere inventi ſunt in ſtomacho plurimi calculi, quorum alii corallia, alii globulos referebant; quorum icones vide *volum.* 9. *Philoſoph. Tranſact. Abridged. pag.* 171.

14. *Vomitus rabioſus* Anton. de Ulloa Voyage en Amerique, vulgo *la Chappetonade*; Hiſpanis *Vomito prieto*.

Chappetons ibi vocantur qui fortunam experiuntur, & quæſtum, victumve apud Carthaginenſes induſtria ſua quærunt; inopia facit tum ut parva, viliaque alimenta hauriant, tum ut frigori nocturno ſe exponant, quo nihil periculoſius in regione fervida. Succedit vomitus lethalis, ſæpius ſtipatus delirio ita furibundo, ut niſi vinculis coerceatur æger, is ſe unguibus, dentibuſque miſere dilaniet; in mediis hiſce tormentis rabioſus exſpirat.

Hic morbus eos tantum aggreditur qui has regiones ab aliquo tempore inhabitare cœperunt, nec erat cognitus ante annum 1730.

15. *Vomitus atrabilarius* Bonet. Sepulch. obſer. 23. de vomitu; *Morbus niger* Hippocratis. A.

Quidam nigricantia, aut æruginoſa vomitu aſſiduo rejiciebat; inventum eſt duodenum ubi arcum, ſeu angulum conſtituit, omnlno obturatum, unde bilis in ventriculum refluebat, mora nigricabat.

In vehementibus nauſeis, inteſtini duodeni finis, a duplicatura tranſverſa meſocoli arctatus, bilis uberius tunc affluentis tranſitum denegat: unde bilis poſt prima vomitiones fere ſemper accedit in ventriculum. Vomitus atræ bilis hepate obſtructo, ſcirrhoſo obſervarunt *Car. Piſo*, *de morbis a ſero*, *S.* 4. *cap.* 1. Bonet. *Sepulchret. obſer.* 43. ubi plures caſus recenſentur.

16. *Vomitus ab hepate obſtructo* Bonet. Sepulchr. obſerv. 36. Frid. Hoffmann. §. 26.

Eam ſpeciem confirmant obſervationes aliquot a *Boneto* relatæ, quibus veroſimile evadit, bilem in hepate obſtructo retentam per vaſa ſanguifera in colatoria ventriculi refluere, ibique excerni & bilioſum vomitum excitare, ſive hepar ſcirrhoſum, ſive bilis in lapillos coagulata ſit in cyſtide; ſive abſceſſus in hepate ductus biliferos premat: hanc ſpeciem obſervo a quinque menſibus in muliere, quæ pluries auriginem experta erat, quæque averſatione alimentorum, maxime vero e carnibus deſumptorum laborat; ſublevatur aquis thermalibus hieme, & acidulis Vallenſibus æſtate.

17. *Vomitus a pancreate* Bonet. Sepulch. obſer. 53. 54. 55. Vide Nauſeam obſerv. 58.

Hujus pulvini durities, vel ex pancreate putri ulceroſo manans pus ventriculum ad vomendum ſollicitat, maxime cum plenus eſt alimentis.

18. *Vomitus gaſtrocelicus*, D. P.

Eſt vomitus habitualis, quem excitat hernia ſtomachi intra muſculos abdominis intruſi, vel in thoracem trans diaphragmatis ſciſſuram adacti; iſtam varietatem, apud equos ſatis obviam, vidimus in muliere, quæ poſt vehementes nauſeas in hunc morbum inciderat. Secto cadavere, ventriculus totus in thorace latebat; a quovis partu hæc miſera mulier fere ſuffocabatur, uſque quo aſſumptum evomuiſſet. In cane ſimilem morbum obſervant & referunt *Mem. de l' Academ. R. des Sc.* nec *Sennerto* hic affectus fuit ignotus: vide *Nouvelles Claſſes ve Maladies p.* 152.

Prima varietas eſt frequentior, ejuſque ſigna vide in *Claſſe I. de Gaſtrocele*, & auxilia apud *Garengeot*, *Gunzium*, &c.

19. *Vomitus gaſtriticus*. Vide Gaſtritidem.

Epigaſtrium tumet, & ita acute dolet, ut nec ſtragulorum leviſſimorum attactum ſuſtineat, ut in colica hyſterica; pulſus eſt debilis, frequens cardialgia, mens quandoque ſtupet, vomitus frequens eſt, febris veluti maligna, viribus omnino proſtratis: *Vide Gaſtritidem*.

Ab herpete ventriculi vomitum habitualem obſervavit Panarol. obſer. 43. *A puſtulis rubris lividis*, Vide Bonet. Sepulchret. obſerv. 56.

A carbunculo peſtilenti Diemerbroeck de peſte lib. 4. hiſtor. 15.

20. *Vomitus nephriticus* Bonet. ob. 60. Vide Nauſeam. *Vomitus a calculo* Frid. Hoffmann. *pag.* 27. A. Hæc ſpecies doloribus nephralgiæ calculoſæ, aut etiam nephritidis ſtipatur; hujus caſus octo in *Bonet. Sepulchreto* videſis.

Si arteria renalis cani vivo ligetur, conſuto vulnere poſt aliquot horas rejici materias urinam redolentes teſtatur *Chiracius*; verum non ſemper ſuccedit experimentum.

21. *Vomitus ab œſophago obſtructo* Frid. Hoffmann. §. 21. VVilliſ. Pharmac. pag. 17. Fernel. Pathol. cap. 1. Coiteri obſerv. pag. 121. Littre Hiſtor. de l' Acad. R. des Sc. VVilliſ. *Tom.* 2. *pag.* 25. Cochi Horti Florentini præfat. Halleri Diſput. Tom. III. p. 33. C. P.

Vomitum habitualem ſtatim a paſtu obſervavit *Littre* œſophago in marſupium dilatato propter ſcirrhum intus enatum, quo obturabatur. Similem obturationem glandula Vercelloni intumefacta

ſta poteſt inducere in canibus. Celebris Florentiæ Æſculapius *D. Cochi* bis obſervavit hunc morbum a glandula dorſali ſchirroſa, & ſemel a vertebris ſalmonis deglutisis ortum, ut docuit Anatome; ægri fame perierunt.

22. *Vomitus a cartilagine xipholdea*, vulgo *la palette dèmiſe*. C.

Prolapſa (vel intus inflexa, ut vidit *D. Lafoſſe*) cartilago ventriculum moleſtat, qui ut obicem removeat convulſive contrahitur, alternatimque dilatatur. Similem vomitum obſervat *Frid. Hoffmann.* a ligneis illis, vel balænaceis chlamydibus, *Buſquieres* dictis, quibus epigaſtrium arctant puellæ, ut elegantioris ſtaturæ videantur. *Vide Heiſterum de luxatione hujus cartilaginis*. Hic morbus, ſi ruſticos audiamus, frequens eſt, reapſe rariſſimus.

23. *Vomitus cephalalgicus* Hippocr. aphoriſ. 50. lib. 6. Frid. Hoffmann. §. 28.

Sed vomitio eſt potius quam vomitus; oritur vel a percuſſo cranio, & poſt alimenta bilis ipſa rejicitur, vel a cephalæa.

24. *Vomitus iliacus*. Vide Ileum. *Vomitus ab hernia* Frid. Hoffmann. §. 24. A.

Non ſemper fæculentus eſt, nec cum ileo, ac bubonocele conjunctus: ſed tantum a refluxu humorum ex inteſtinis in ventriculum procedit, ut in ileo.

25. *Vomitus marinus*. *Mal de mer. VVater-Galle* nautis. B.

Eſt ille qui navigantes diſcruciat cum cardialgiis, nauſeis, virium proſtratione.

Ille minime pendet a fœtore cloacæ, licet ille fœtor quandoque concurrat; qui autem vomitu marino defatigari ſolent, illi etiam in fluminibus navigare nequeunt, navigiis minime fœtidis quin evomant aut nauſeant, itaque nec a cloacæ, nec ab aquæ marinæ odore præciſe pendet hic vomitus. Ille vomitus urgentior eſt cum mare procelloſum eſt, & potiſſimum cum motus navis eſt a puppi ad proram, qui motus vulgo *Tangage* dicitur, atque accidit cum ventus a poſticis flat, vulgo *vent arriere*; minime vero accidit aut minus cum a vento laterali navigium verſus latus inclinat; minima enim eſt navis ſuccuſſio in hoc ſitu. Ad hunc vomitum arcendum 1. ſupra pontem degendum eſt: 2. In loco a puppi & prora æquidiſtanti, ubi ſcilicet minor eſt navis agitatio. 3. Laute manducandum eſt, ventriculus enim ſatus minus laborat, quam vacuus; 4. Decumbendum eſt potius quam ſtandum: hæc experti dicunt. 5. Sunt qui uſum narcoticorum ſeptima quavis hora ſuadent, & aliquot horis antequam navem conſcendant paucis alimentis onerari ſtomachum jubent. *De Meyſerey* 76. *nu.* 5.

In vomitum quem rheda aliave vectura ciet, pernicioſum eſt ſpiritus, liquores, elixiria ingerere; inde excitatur pyroſis: plures facilius evomunt ſi in anteriori vecturæ parte ſedeant, & ea præpoſtere procedat.

Illi vomitus oſtendunt digeſtionem non rite fieri, ſi ventriculus exagitetur, ſed quorſum ſtomachus ſatur rectius digerit; an quia ſaburra gravatus minus mobilis eſt? Ægri qui navigantes multum initio vomunt, a priori morbo convaleſcunt. *Langriſh*.

Plures vomitu marino rite expurgati, cum portum appulerunt, multo melius ſe habent & voraciores evadunt quam ante navigationem; & ad anorexiam præſtans eſt quandoque remedium.

26. *Vomitus pituitoſus*.

Senes quorum ventriculus mucum uberem fecerint: qui tamen helluones ſunt, interdum evomunt uberem muci viſcidi, ſubpellucidi, inſipidi copiam mane jejuno ventriculo, poſt cardialgiam multæque pituitæ expuitionem: laxitatem & inertiam ventriculi incuſamus, & tunc ipecacuanha ad vomendum & roborandum, catharſim ex rheo, ſenna, nec non aquas Bellilucanas, dein abſinthium, catechu, aloem, ſimiliaque ſtomachica præſcribimus. Hunc obſervabam in D. Lebrun Occitaniæ Prætore. Evacuato ſtomacho offa Hippocratica juvat; fit ex pane toſto, in aqua cocto ad ſiccitatem, dein vino veteri irrigato, cocto & addito ſaccharo; juvat etiam vinum cinnamomo, ſaccharo, ambra aromatiſatum.

27. *Vomitus urinoſus* Haller Phyſiol. Tom. 2. pag. 371. A.

Is procedit a ſuppreſſa urinæ ſecretione in nephralgia, ut accidit Lanfranco ipſi: vel ab excretione retenta ob iſchuriam veſicalem in atretis, *Hiſtor. de l'Academ. R. des Sc. Obſerv.* 3.

28. *Vomitus hæmorrhagicus* Obſerv. D. de Fontfrede Medici Podio-Velauni.

In febris ſynochi decurſu, cum hæmorhagia narium, pulſu dicroto prænunciata, parum levaſſet ægrotantem, revertente illo pulſu, nec hæmorrhagia revertente ſupervenit nauſea repetita, quam brevi ſecuta eſt hæmorrhagia, ſed hæc non ſufficiebat; die ſequenti idem pulſus, eadem vomitio cum hæmorrhagia ſubſequente; tertia vice idem effectus, & æger oonvaluit: nullus vero fuit parvus in ore ſapor aut color, nullum ſignum indicabat vomitum a ſaburra excitari, verum hoc vomitorio conatu naturam uſum eſſe ad hæmorrhagiam criticam narium promovendam veriſimillimum eſt.

29. *Vomitus febricoſus*, Ricard. Journ. de Medec. 1761. p. 39. A.

XVI. ILEUS, Græcis; Hipp. III. de Morbis *Eileos*, ab *ano eileſis*, revolutione inteſtini ſurſum facta, vel ab *eileſtai* inteſtini convolutione, vel ab *ileo* inteſtino aliis; Vox ilei eſt æquivoca, adeoque *chordapſo* poſtponenda; rectius ergo *Chordapſus*; *Chordapſos* Celſi, vel *tenuis inteſtini morbus* id. Liv. IV. cap. 13. Cælio Aureliano *acutum tormentum*; Phytagoricis *Pragmon* quaſi ſepimentum; Latinis *Iliaca paſſio*, *volvulus*, *convolvulus*; *Copriemeſia* Bonet. Sepulchret. pag. 234. vulgo *Miſerere*, *Paſſion iliaque*; Ægri *Iliaci*.

Character. Morbus eſt acutus dolore abdominis,

nis, borborygmis, alvi conſtipatione, & vomitione ſub finem ſtercoracea, ſtipatus.

Differt a vomitu per atrocia abdominis circa umbilicum tormina, cum ructibus, nauſea, rugitu alvique pertinaci clauſura. A Colica per vomitionem frequentem, demum fæculentam, cum ſingultu, virium proſtratione & ſenſu exagitationis & voluntationis inteſtinorum. Ab Ileo Galeni diſcrepat ileus Neotericorum, ut a colica.

Cauſa eſt facultatis expultricis inteſtinorum motus inverſus, nec obſtant experimenta ab *Illuſtr. D. Haguenot* inſtituta; ligato ſcilicet in fele inteſtino tenui, illud poſt 26. horas ſphæroideam figuram adeptum eſſe docet, atque ſi icones non fallant, ſexdecies majorem diametrum juxta ligaturam acquiſiviſſe, nec tamen in exenterato animali vidit motum antiperiſtalticum: inde enim non ſequitur quod in ileo ab alio principio orto deficiat hic motus, maxime cum inteſtina in abdomine calida & abdominis muſculis ſuſtentata illum exſequi poſſunt: in hoc vero caſu vel leviſſima & vix oculis conſpicua ſacci dilatati conſtrictio ſufficiebat ad refluxum materiei in ſtomachum obtinendum, ut in folle hydroſtatico depreſſio utris oculis inconſpicua ſufficit ad aquam velociter e tubulo projiciendam. Gratis ſupponit Auctor mechanica neceſſitate contrahi fibras annulares inteſtini ſucceſſive a pyloro verſus podicem, cum natura non difficilius hunc motum invertat, quam libertas motum digitorum argillam amplexantium & exprimentium poteſt pro lubitu mutare, ut quidam pro lubitu vomendo directionem motus periſtaltici œſophagi & ventriculi invertunt; fateor quidem hunc motum in diſtenſo prætermodum tubo non ita expedite fieri poſſe, ut in ſenſus incurrat, nec hoc neceſſum eſt ad ſurſum exprimendas materies, quæ mora & miſcela ſuperiorum cum infimis ſaporem & odorem ſtercoraceum adipiſcuntur, qualem in tenui inteſtino poſſunt adipiſci. *Morgagni Epiſt. Anatom.* XXXIV. 30.

Principia ſunt ea omnia quæ facultatem expultricem, ad hanc conſuetam expreſſionis directionem mutandam, determinant, ut difficultas traſmittendi fæces per inferiora, ſive ob acriorem dolorem in ulcerata vel inflammata parte, ſive ob ſpaſmum quo pars inferior coarctatur, ob lumbricorum, nucleorum, ſcybalorum reſiſtentiam, vel demum ob ligaturam, compreſſionem, aut intus ſuſceptionem, ac herniam, inteſtinorum; anguſtia vero canalis minime pro cauſa vomitus poteſt haberi, cum omnis motus vim motricem pro cauſa ſupponat; anguſtia itaque inteſtinorum eſt tantum frequentius ilei principium. Nullum ſervatum vidit *Galenus* ex iis qui fæculentum vomitum paſſi ſunt.

1. *Ileus Inflammatorius*, Sennert. 1a *Species*. *Chordapſus*; vide Sepulchret. Boneti, Foreſti Obſ. p. 336. *Colica Inflammatoria* Brendel. MS. A.

Ileus frequentiſſimus ab inflammatione inteſtini tenuis oriundus. Cognoſcitur 1. ex mali acutie ſeu celeritate progreſſus: 2. ex febre & vehementiſſimis doloribus: 3. Virium proſtratio magna eſt: 4. nec cibus nec potus contineri poteſt: 5. graves ſingultus cum ſudore: 6. quandoque convulſio: 7. in loco dolente tumor quandoque apparet renitens, oblongus, chordæ tenſæ adinſtar: 8. Urina ſupprimitur: 9. Abdomen inflatur: 10. Reſpiratio anheloſa, velox. Præceſſerunt cauſæ internæ, vel externæ inflammandis inteſtinis aptæ. Species hæc ut plurimum lethalis eſt intra quatriduum. *Ballon.*

Cura enteritidis & dyſenteriæ inflammatoriæ convenit, non Sydenhamiana. Hanc ſpeciem obſervarunt *VVillis de anima Brutorum*, *Hildanus de gangræna*; invenere collum gangrænoſum *Ballonius*, *Henricus ab Heer*, *Blaſius*.

Larga phlebotomia inſtituatur, dein clyſmate emolliente alvus proluatur, potus emulſionatus, parca doſi ſed repetita, offeratur; vomitio narcoticis identidem ſedetur, ſemicupium tepidum dein uſurpetur bis in die; veſpere, ſi dolor, tenſio abdominis exigat & pulſus permittat, phlebotomia iteretur; alvus pertinaciſſime reſiſtens fumo tabaci ſyringe ope injecto ſollicitetur. Syringem *Steph. Hales* verticaliter erectam, ano inditam, aqua tepida continuo plenam, nuperi in hoc morbo laudant.

2. *Ileus a fecibus induratis*, Sennert. ſpec. 3. *A cydoniato obturante* Fernel. Pathol. lib. 1. Fontan. p. 84. Hippol. Boſci S. 2. p. 24. D.

Præceſſit diuturna alvi adſtrictio, ſine acuto dolore, acceſſit abdominis gravitas, tenſio creſcens, tactu inteſtina ſtercore turgida apparent, flatus eructantur, febris ferme abeſt, vomitio billoſa & pituitoſa accedit, creſcente morbo ſtercoroſa evadit. Hæc ſpecies multo minus acuta & periculoſa eſt quam prior. Flatum ope follis in rectum immitti ſuadet *Hippocrates* & *Sennertus*; oleoſa, diluentia, fomenta, clyſmata profunt.

3. *Ileus ſpaſmodicus*. *Ileus ab humorum anarrhopia* Sennerti. A.

Novam ilei ſpeciem teſtatur *Sennertus*, in eo humores ex hypochondriis ſurſum vergebant, ut non ſolum epilepticus & cœcus fieret, verum etiam ut clyſterem vomitu rejiceret æger ab eo obſervatus. Similes clyſterum imo peſſariorum per os rejectiones obſervavere *Matthæus de Gradibus de vomitu*, *Guainerius* & *Jac. Oethæus*. Similes anarrhopias videmus in inſulto apoplexiæ, capite & oculis cruore turgentibus, rubris, dum extrema pallent & frigeſcunt. Similes ſpaſmodici motus ventriculi & inteſtinorum obſervantur in colica hyſterica, cujus curatio in hac ſpecie maxime convenit.

4. *Ileus ab inteſtino compreſſo*, Bonet Sepulchret. C.

A pancreate ſcirrhoſo tumido colum premente inflammante, Kerckring. obſervat. anatomic. 43.

A ſcirrho tumore oſſiculis farcto colum premente inflammante, Hippol. Boſci de facul. anat. lib. 2.

A cancro exulcerante in cæco contracto & ileum *inte-*

inteſtinum ſubingreſſo, Fabric. Hildan. centur. 1. Obſervat. 61. P. Salii Diverſi, cap. 11.

Ab inteſtino ſub coſtis ſpuriis in hypochondrio dextro compreſſo Henr. Lavater *Theſ. inaugur.* 5. C.

Rumpi aliquoties inteſtina in hoc morbo docet obſervatio, ut Colum. *Barbette prax. lib.* 4. *cap.* 7. *Beninv. de abditis cap.* 76. River. *centur.* 3. *obſerv.* 26. *D. Martin. Hiſt. de l' Acad. R. des Scient. Ann.* 1706.

A Mola tubali rectum premente, Hippol. Boſcus de Facult. Anat. lib. 2. pag. 23.

A Scirrho meſenterii inteſtina premente. Riolan. method. med.

A Recto per membraneum annulum conſtricto Bonet. Sepulchret. obſerv. 24. caſ. 9.

A tenui inteſtino per filum ferrum ab agyrta ligato, Henric. ab Heers obſ. 32. pag. 191.

Ab inteſtini abſceſſu Bonet. Sepulchr. obſervat. 24. caſ. 10.

Hæc ultima varietas ad ileum inflammatorium attinere videtur: cæteræ verò ileum chronichum conſtituunt, qualem obſervavi nuper in adoleſcentula moniali, quæ tumores ſcirrhoſos in meſenterio gerebat; hæc per tres menſes ileo laboravit ſine pyrexia & fere ſine dolore, ac non niſi ultimo menſe materies vomitione rejectæ levem fœcum odorem ſemel aut bis retulere; ea initio non niſi ſemel in ſeptimana vomebat, ſed intra minutum plures fluidi brunnei chymo griſeo onuſti libras, & quidquid fere in intervallo ingeſſerat vomitione rejiciebat, & hic eſt ilei chronici character; vires ejus ſenſim imminutæ ſunt nutritionis defectu, mors fuit placidiſſima, lecto ob ſummam debilitatem diu addicta; virgo ſub finem levi delirio viſuſque obſcuratione affecta fuit; in decurſu morbi bis vel ter alvum exoneravit, rejecta hydrargyri aſſumpti magna copia; non niſi ſub finem morbi, extenuato abdomine, tumorem meſenterii palpo diſtinguere licuit.

5. *Ileus a colo pituita infarcto*. Boneti Sepulchr. obſerv. 25. ex Fernelio & Salio Diverſo. Corpus ſemper friget, febris nulla, dolores vehementes, dein vomitus bilioſi & pituitoſi, demum fœculenti, colum pituita oppletum & obſtructum inventum eſt.

6. *Ileus hernioſus*, Foreſti Obſerv. 20. 21. 22. Lib. XXI. A.

A *prolapſu inteſtinorum in ſcrotum*, Ballonii Conſ. 24. Lib. II. Foreſt. Obſ. 7. Lib. XXI.

A *bubonocele* qui frequentiſſimus, Ballon. Conſ. 31. Lib. I. Mangeti in Boneti Sepulchr. Obſ. 26. pag. 237. *Colique provenant d' un boyau pince*, Puzos Traite des Accouchemens pag. 81.

Ab exomphalo Foreſt. Obſer. Lib. XXI.

Ab hernia veſica, Petit Mem. de l' Acad. R. des Sc. 1707.

Ab hernia Littriana, Hiſtor. de l' Acad. R. des Scienc.

Eſt Bubonocele frequens ilei principium; ſunt bene multi ruſtici, qui de colica & nauſea conqueruntur, nec Bubonocelem ſe pati monent Medicum, hujus infirmitatis dedecus timentes: unde cavendum ſemper eſt ne emetica aut cathartica præſcribantur in hoc caſu, niſi prius exploratis ægri inguinibus.

Cura exigit phlebotomiam, ſitum ſupinum cruribus inflexis, fomenta ex omaſis animalis, inteſtinis calidis, litus ex oleo, clyſmata laxantia, artificioſam a Chirurgo inſtitutam preſſionem & ſuccuſſionem & demum his irritis operationem.

Numquam hernioſi debent bracherium deponere maxime cum cathartica ſumunt, cum tuſſiunt.

Si inteſtinum tenue, quod gravidis accidit, perſtringatur in annulis muſculorum tranſverſorum, vel in umbilici foramine, ſine ullo tumore extus ſenſibili nec indiciis partis affectæ, morbus exurgit atrox, cujus ſymptomata colicam bilioſam, flatulentam, ſimulque hepatalgiam, & nephralgiam referunt. Similem morbum vomitu, pervigilio, febri mediocri ſtipatum ſeptem phlebotomiæ, clyſmata plura, potiones oleoſæ, narcotica ne minimum ſedebant in gravida ſeptimeſtri; abortum proritavit *Puzos*, & fœtum vivum extravit; mater vero poſt biduum obiit. Inventa eſt poſt mortem inteſtini ilei pars livida in annulo dextro vellicata.

Curatio generica ilei. Naturæ conatus vergunt ad obicem, ſi adfuerit, torminoſis inteſtinorum niſibus ſuperandum & materias vomitoriis conatibus qua data via expellendas, quæ mora longiori gangrænam inducerent.

Vena pro viribus bis vel ter eſt ſecanda, ut inflammatio ſedetur, gangræna avertatur, inteſtina arctius convulſa & conſtricta laxentur; juſculis & aqua pulli quarta quavis hora nutriatur æger. Oleum amygdalarum recens ad uncias plures bis vel ter in die hauriatur; vel decoctum radicis althææ, foliorum malvæ, ſeminum lini ſubſtituatur; abdomen oleo tepido illiniatur, vel decocto emollienti foveatur; clyſmata oleoſa & demulcentia injiciantur; Noctu narcotica cum oleo blando offerantur. Imminuto dolore caſſiæ pulpa recens ad uncias duas bulliat in aquæ pulli libra, fiant duo cyathi, cuilibet addatur oleum amygdalarum ad uncias duas; cathartica fortiora ab Auctoribus præſcripta fugienda ſunt.

Si a vermibus, fœcibus induratis, volvulo, foveri morbum ſuſpicio ſit, globulos plumbeos duos vel tres ſucceſſivis diebus hauriat æger, vel hydrargyri ſemi libram, nec non balneum ex oleo paratum ingrediatur. Vena e talo, ſi vires ſinant, deinceps aperiatur, linimenta, clyſmata repetanrur; una ſalus ægri alvum reſerari, flatus fœtidos, fæces hac via ejici.

7. *Ileus volvulus*. Bonet. Sepulchr. obſerv. 20. & 21. ubi caſus viginti tres. A.

Ille eſt qui a mutuo inteſtinorum ſubingreſſu vel intus ſuſceptione dependet; millena ſunt hujus exempla; vide *Boneti Sepulchret. obſerv.* 20. ubi caſus 15. recenſentur. Ego in puerulis, cum & ſine ileo, ſimiles vidi inteſtini invaginationes & conſtrictiones ſpaſmodicas in cada-

vere perſeverantes; ubi enim vermes ſunt, inteſtina eos arte amplexantur atque infra & ſupra ita conſtringuntur, ut impervia evadant, tunc conſtrictam partem a laxa ſuperiori invaginari facillimum, ſuperveniente hac occaſione, vi expultrice inverſa ſupervenit inflammatio, dolor, nauſea, ileus.

Si hujus darentur ſigna, indicarentur in hac ſpecie globi plumbei, hydrargyrus magna doſi, potiſſimum ubi lumbrici incauſantur.

Curam videſis in *Riverii obſerv. 26. centur. 3.* Huc pertinet ileus phyſodes Rolfincii: inteſtina enim ſæpe flatu diſtenſa & portentoſe intumefacta obſervantur *Plater. obſ. lib. 3. p. 657. Beniv.*

Gaſtroraphia eo fine facta, ut digitis evolvantur inteſtina, qua curatam ajunt Baroniſſam de Landi, apud me fidem nullam inveniet. Vide in *Boneti Sepulchret. notam Mangeti pag. 228. To. 2.* Eam tamen ſuadet *Cl. de Meyzery n. 423.*

8. *Ileus Indicus; Mordexin* Frider. Hoffmann. Tom. 6. pag. 207. Gallis *Fer chaud; Mor-detchin* Mem. de la Chine. A.

Eam ſpeciem Goæ familiarem, & Sinenſibus communem, comitantur ſigna ſaburræ crudæ, vomitiones violentæ, tormina atrocia, ſenſuum obſcuratio. Alii choleram eodem nomine deſignant.

Cura. Obtinetur abſtinentia ab omni potu, & ferro candenti pedibus applicato.

9. *Ileus phyſodes* Rolfincii obſerv. 18. lib. 21. *Tormentum* Cælii Aureliani. A.

Stipatur borborygmis, alvi conſtipatione, torminibus, & loco vomitionis datur flatuum frequens eructatio, dolor ſupra umbilicum eſt, flatus etiam, ſed non fæces alvo excluduntur; ſpecies a *Foreſto* obſervata, curata fuit, ut ileus inflammatorius; mulieres tabulam ligneam calidam ventri applicabant infauſte.

10. *Ileus calculoſus* D. Chaptal. D. Med. M. Clariſſimi. A.

15. Maii 1753. mulier poſt dolores abdominis & alvi conſtipationem in ileum incidit, fæculentas materies per triduum vomuit; multo oleo olivarum propinato, & clyſmatis forma injecto; nec non potata decoctione foliorum violæ, demum dejecit calculum pollice longiorem, ſemipollice craſſiorem, ovatum, ſubalbidum, levem; quo excreto, alvus ubertim profluxit; hydrargyri ſemi-libram etiam hauſerat, ſicque ſanata eſt.

11. *Ileus a calloſa coli ſtrictura* D. Gauteron, Societ. Reg. Monſp. Secretarius. A.

In iliaco defuncto invenit iile ſagax Medicus colum calloſum arctiſſime anguſtatum; ut vix calamum ſcriptorium admitteret; hæc conſtrictio vetus erat, inflammationis expers. Similis caſus eſt apud *Bonetum in Sepulchreto*, ubi obſervatur rectum coalitum. Idem obſervavit *VVahrendorffius Act. N. C. Tom. III. Obſervat.* 132. & apud *Morgagni Epiſt. XXXIV.* 34. nec non *Illuſtr. Haguenot* in homine qui inde enterocelicus evaſerat.

Qui imperforati naſcuntur, eumdem morbum incurrunt.

12. *Ileus imperforatorum*, Jour. de Med. Novembr. 1757. pag. 59. *Iliaca a recti inteſtini coalitu* Bonet. Sepulchret. C.

Infantes recens nati meconio ſuo non vacuantur; anus examinetur; ſi obturatio ſit altior in recto, candela cerea, vel ſpecillo mutico exploretur, & membrana obturans ſe prodet; quæ cito paryngotomo, vel cuſpide *troiſcarts* eſt caute, duce digito indice, aperienda.

Hac operatione neglecta abdomen intumeſcit, tenditur, dolet, vomitio, cum torminibus acutis accedit, febris inflammatio, ſphacelus, mors intra hebdomadam.

Nemauſi puella puber ano & genitalibus externis ab potu deſtituita, de cætero ſana, imo pulchra, quolibet triduo vel biduo oborto circa umbilicum dolore, excrementa alvina per os rejiciebat ab annis quatuordecim, urina vero ex papillis mammarum aliquoties in die ſtillabat, narravit autopta *Illuſt. D. Baux*, *Medicinam cum laude ſumma faciens Nemauſi, Regiæque Scientiarum Societatis Monſplienſis Alumnus meritiſſimus.*

13. *Ileus verminoſus. Iliaca paſſio a vermibus.* Gordon pag. 263. A.

Hanc ſpeciem vidi ipſe in adoleſcentula, quæ per os omnia rejicebat, cum materiebus acidis, verminoſis, vivido dolore ad umbilicum, borborygmis, ita ut ad ileum magis quam ad aliud quodvis genus hic morbus accederet; interea alvus liberat erat, non pertinaciter adſtricta; hæc ſpecies multo minus eſt periculoſa ileo vulgari ſeu volvulo, & catharticis vermifugis cedit.

13. *Ileus a veneno.* Vide *a catharticis*, ut *veratro*, *colocynthide*.

Sartor Monſpelienſis arſenici albi drachmam unam loco cremoris tartari in potu cathartico hauſit; 1. ſtatim ſenſit ſe comburi, ſuffocari; vomitu continuo, ardore ventriculi, oris excruciabatur: 2. Extrema frigeſcebant, facies plumbea, pallida, ſudore frigido perfuſa: 3. Singultus frequens, ſapor in ore horrendus: 4. Pulſus parvus, rarus, tardus, intermittens: 5. Sitis inexhauſta, anxietas horrenda: 6. Conſtrictio pectoris ineffabilis: 7. Per octo primas dies nulla urina, nullus ſudor, niſi in facie, lingua ſicca: 8. Per ſeptem primos dies vomitus aſſiduus, bilioſus, brunneus, abdomen molle, per quatuor dies alvus omnino clauſa, reliquis diebus liquida, brunnea dejectio: 9. Circa quartam diem eſchara nigra, craſſa, ex ore, œſophago rejecta eſt, ſubſequente hæmorrhagia: 10. Circa ſextam diem æger eſcharam ventriculi evomuit, pulſus nullus, die ſeptima priapiſmus cum rigiditate, erectione, dolore penis, balano livido per 24. horas; octava die anxietates auctæ, febris cum pulſu pleno, intermittente, accedant cunvulſiones, delirium obſcurum, veſpere mors.

Cadaver aperiendum juſſit Magiſtratus; adfui; dentes carnibus denudati, linguæ papillæ nudæ, totum os membrana ſua ſpoliatum, villoſa tunica ventriculi nulla; ventriculus liquore atro cum ſedimento quaſi carbonum tritorum plenus, inteſtina atro-

atro rubra, valvulæ integræ, gangræna in pyloro, in amygdalis, & foramine linguali.

Cura. Hauriantur quæ præſto ſunt ex oleis, juſculis pinguibus, lacte, dein gummi arabicum in aqua ſolutum, mucilago ſeminum lini, fiant ſimilia clyſmata, gargariſmata.

Clyſma ſequens pluries feliciter ſucceſſit in ileo vulgari; in decocto florum malvæ, chamæmeli & meliloti infunde per bihorium foliorum rutæ recentis manip. j, in colaturæ libra & ſemiſſe diſſolve ſalis ammoniaci, drachmas IV; adde olei nucum & mellis mercurialis, ana, uncias ji: divide in duo clyſmata intra bihorium injicienda ut alvus exoneretur. *Journ. de Medec. Nov.* 1761.

XV. CHOLERA; *Cholera-morbus*, *Trouſſe-galant* D. Tiſſot. A. *chole*, bile, dicta fuit, vel ob *cholades*, ſeu inteſtina, ex Tralliano.

Qui metuunt ne cholera cum iracundia Gallice dicta confundantur, vocant *choleram morbum*, ac *cholericam paſſionem*. Ægri *cholerici* Aureliano dicuntur. Græcis *choltriontes*.

Character. Morbus acutiſſimus vomitione bilioſa aut acri aſſidua, & diarrhœa ſimul violenta, ſaltem nauſea & teneſmo ſtipatus, cum dolore abdominis, virium proſtratione, & non raro ſurarum crampis.

Sub finem æſtatis frequentiſſima eſt quæ ſpontanea.

Cauſa eſt juxta *Galenum* conatus facultatis expultricis ventriculi & ſimul inteſtinorum ad evacuandam ſurſum & deorſum materiam acrem, billoſam, putridamve, quæ ſua mora veneni ad inſtar viſcera corrumperet.

Materies vomitu rejectas ab inteſtinis etiam procedere probat non ſolum bilis, ſed etiam ſtercoracei ſmegmatis vomitio ab *Hippocrate* & *Lemmio* notata in cholera.

1. *Cholera ſpontanea*, Hippocr. Epidem. lib. 5. Foeſ. pag. 1144. ubi curatio peſſima ex veratro & balneo. Idem, pag. 1159. de Eutichide, deſcriptio optima. *Cholera-morbus*, anni 1669. Sydenhami.

Illa eſt ſpecies quæ ſine procatarſi ſeu occaſione evidenti ſponte circa menſem Septembrem, etiam illis quis nullo fructu utuntur, ſubito ſupervenit. Vomitiones enormes, bilioſæ, putres per plures horas, dejectiones difficiles & teneſmodes ſimul vel paulo poſt ſuccedentes, quandoque & utplurimum ceſſante vomitione unam aut alteram diem perſeverantes. Tormina ventriculi & inteſtinorum, cardialgica ſyncopen minantur; proſtratio virium ſubita ſumma cum pulſu parvo, dein nullo, vel celeri, frequenti, exili; in extremo facies cadaveroſa, livida, extrema gelida, æſtus, ſitis inexhauſta frigidorum, averſatio carnium, anxietas continua, ſurarum & aliorum artuum contractio ſpaſmodica, crampus dicta.

Morbus ille terrificus, ſi ſubito accerſatur Medicus, feliciſſime ſæpiſſime ſanatur; aſt male curatus, aut neglectus, breviſſimo tempore ægrum e medio tollit.

Cura Sydenhamiana eſt omnium optima, ut vigeſies & ultra expertus ſum; nam in Noſocomio generali quotannis quatuor circiter choleræ autumnales dantur.

Ægro adhuc vigenti offeratur aqua tepida, aqua pulli, imo ſi pulſus valet & dolor intenſus ſit, vena ſecetur e brachio. Juſcula vel cremores flexiles quarta quavis hora offerantur, ſed vix retineri poſſunt, adeoque poſt ſufficienrem evacuationem offeratur antiemeticum Riverii, ſcilicet unum aut alterum ſucci vel ſyrupi limonum cochlear, cum ſalis abſinthii granis viginti; ſi dolor, debilitas urgeant quavis diei hora, huic julapio adduntur laudani liquidi guttæ viginti, vel pro re nata aqua menthæ; aqua cinnamomi oleum amygdalarum dulcium: datis hoc modo induciis, juſcula retinentur; tunc clyſmata ex decocto inteſtinorum vervecum tepida injiciuntur, parva doſi, maxime ſi teneſmus dolor exigat; quod rarius accidit. Redeunte vomitione redeo ad antiemeticum, & veſpere ad laudanum, potentiſſimum in hoc caſu cardiacum & fluxum mire cohibens; ſiti urgente limonata pro potu adhibetur. Poſt tres dies a ceſſatione vomitus & diarrhœæ, æger ex decocto rhapontici, mirobalani & ſyrupo de cichoreo compoſita, vel ad ſummum manna ſuperaddita repurgatur, & ſic optime convaleſcit.

2. *Cholera ſicca* Sydenham. Sect. 4. c. 2. Ballonii, Cunſil. 77. lib. 1. *A ſtatibus* Galen. de cauſ. morbor. 4. *Flatulenta* Menjotii; *Cholera ſuppreſſa* Riverii; *Cholera hypochondriaca* Langii; *Cholera Xere*. Hippocr. de victus ratione 103. Galeni. A.

Ab arida cholera venter inflatur, ſtrepitus fiunt, & dolor tum laterum, tum lumborum; nihilque alvus dejicit, ſed adſtringitur; ita affectus ne vomat caveto, clyſterem ex calidis & pinguibus adhibebis, perunctumque in balneum calidum immittes, calida irrigabis, ut calefiat. Hippocr.

a. *Choleræ aurignoſa a fungis venenatis* D. Lemonnier Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1749.

Hiſtoria diaria. Puella vorat ferculum in quo erat frixus fungus mediæ magnitudinis, totus albus. Viallant. Hoc in prandio. 1. Hora quarta pomeridiana cardialgiæ; noctu dolores acuti, nauſeæ, vomitiones, dejectiones biloſæ, vires proſternuntur, cholera perſeverat. 2. Mane pulſus frequens exiguus, vix diſtinguitur; epigaſtrium tumet, pulſat quaſi a cordis mucrone, (dudeno diſtenſo, aortæ pulſationes transmittente) præſcribitur aqua pulli, decoctum radicis althææ & ſeminum lini, clyſma iteratum & fotus ex plantis emollientibus, pauxillum theriacæ. Dejectiones fex cum fruſtis fungi, vomitio nulla. 3. Mane diarrhœa ſedata, cardialgia, debilitas perſtant, meteoriſmus, epigaſtrii & pulſatio creſcunt; dejectio bilioſa

cum fruſti fungi. 4. Nox pacata, cutis humida, pulſus melior, urinæ fluentes, ſumitur manna & catholicum; aqua pulli copioſa, fungos dejicit, ſedantur ſymptomata, dormit. 5. Die accedit delirium, pectoris oppreſſio, ſuſpirat, oſcitat, anxia eſt, pulſus evaneſcit, omnia auxilia recuſat, facies pallet, friget, catamenia ſiſtuntur: paratur balneum; ſubſtituitur pediluvium, inde redeunt catamenia ſed parca: ſaphæna ſecatur, diſpnœa creſcit, convelluntur maxillæ, iteratur phlebotomia e pede: aurigo ſupervenit, 6. Die mane exſpiravit, cutis flavedo evanuit, macula viridis in utroque oculi cantho acceſſit.

Cadavere aperto, phlogoſis parva ventriculi, duodenum flatu valde diſtenſum; inferius ſtrangulatum, hepar tenſum, rubrum, ductus choledochus in medio ſtrangulatus, ſuperne turgidus, inferne vacuus, unde aurigo poſt mortem, bilis in veſica fellea atro-viridis; inteſtina vacua illibata.

b. *Cholera dyſenteria auriginoſa* Mem. de l'Academ. R. des Sc. 1749. Lemonnier.

1ª. Die ejuſdem puellæ mater, quadraginta quinque annos nata, robuſta, parcius hos fungos voravit in plandio, veſpere cœnavit more ſolito. 2ª. Summo mane, colicæ, bilioſæ vomitiones, meteoriſmus, pulſus debilis, virium proſtratio, lingua ſicca, ſordida, dejectiones bilioſæ: 3ª. Ipſi ſuccuritur, veſpere melius habet: 4ª. Purgatur, dejectiones ſunt fœtidæ, liquidæ; veſpere laudani guttæ quindecim: 5ª. Dejectiones fuſcæ, fœtidæ, ramenta dyſenterica, dejectiones cruentatæ, pulſus exilis, extrema frigent, nullus dolor, nec motus in abdomine; tenſio tamen in epigaſtrio, nocte ex narcotico dormit. 6ª. Dyſentericus fluxus creſcit, ſopor altus, facies tumet, oculi flaveſcunt, dejectiones mucroſæ, cruentæ, grumoſæ, cardialgia aſſidua, ſurditas, oculi aperti fixi nil vident diſtincte; delirium obſcurum, fugax, datur lilium: 7ª. Ipecacuanha præbetur ad ſcrupulum, nil vomuit, ſeceſſit, dejectio inde minus fœtida, datur tinctura roſarum, ſpiritu vitrioli acidulata, dyſenteria ſedatur, datur tinctura rhei cum lixivio: 8ª. Ceſſat ſanguinis dejectio, pulſus major, ſopor diſcutitur, redeunt ſenſus, nocte ſudat, dormit: 9ª. Dejectiones bilioſæ, utitur tinctura roſarum & rhei: 10ª. Fluit alvus, facies tumeſcit, aurigo perſiſtit; datur ptiſana ex cichorio, ſoncho, ſcorzonera; febricula accedit, ſomno & madore leni terminatur. Intra decimumquintum diem urinæ fluunt ubertim, aurigo evaneſcit, ægra convaleſcit.

4. *Cholera a venenis foſſilibus*. V. *Ileum a veneno*

A vitriolo Amati Cent. V. Obſerv. 84.

Ab antimonialibus.

Ab arſenicalibus Frid. Hoffm. de cholera obſ. 3.

A mercurialaus.

5. *Cholera a veneno animali*. A *Lucii ovis* Geſner. de piſcibus, Schenckii de venenis: A *barbi ovis* Geſner. de piſcibus; Ab *atramento ſepiæ* Plin. Hiſtor. natur. A.

Hiſtoria. Mulier quinquagenaria, & filius ejus ova frixa barbi piſcis ad cœnam edunt; hora prima matutina ambo expergeſiunt cum nauſea & cardialgia atroci, inde vomitus bilioſi, acres, fœtidi; hauſta aqua pulli, seceſſus frequentes, torminoſi; injiciuntur clyſmata ex aqua pulli, perſeverant vomitiones & dejectiones uſque ad veſperam, & convaleſcunt ambo; interea adoleſcentulus multos in annos debilitatus eſt.

6. *Cholera intermittens* Mortoni Pyretologiæ pag. 16. 33. 81. *Tertiana cholerica* Torti de febrib. lib. 3. cap. 1. pag. 124. De Meyſerey art. 499. & t. 2. num. 214. A.

Eſt ſpecies quæ acceſſum febris tertianæ, raro quartanæ, ſæpius tritæophyæ paroxyſmum comitatur.

Initio ſcilicet acceſſus vomitio bilioſa, praſina, copioſa, acris, ſimulque dejectio frequens ſupervenit; non raro cum ſingultu, voce clangoſa, aut rauca, oculorum concavitate, angore ſtomachi, ſudantiuncula minuta circa frontem, pulſu exili, extremorum perfrigeratione, aut livore, uno verbo cum ſymptomatis choleram regularem ſtipare ſolitis, a quo diſtincta eſt iſta, quia febris eſt ſymptoma ipſius periodos concomitans.

Hæc cholera mortem minatur in eo febris acceſſu, qui morbi incrementum, aut ſtatum conſtituit.

Curatur prompta & larga kinkinæ exhibitione, ſtatim a paroxyſmo incipiendo, uſquequo drachmæ minimum ſex ingeſtæ fuerint ante quatuor horas quæ ſubſecuturum præcedunt.

In cholera pulſus eſt qualis in vomitu ſimul & in diarrhœa contractus, & per intervalla intermittens.

7. *Cholera Indica* Delloni Voyage aut Indes Orient. Amſtelod. 1689. *Merdechi* vulgo. A.

Symptomata. Sitis ardens, cephalalgia, inquietudo, febris, delirium, alvi fluxus, & vomitus, pulſus fortis, & inæqualis, urinæ rubræ & albæ, ſed ſemper limpidæ.

Terapeia. Primum & præcipuum remedium quod huic morbo opponitur, eſt combuſtio pedis, admotu veru ferreo e latere ad tali partem magis calloſam, uſquoquo ægee dolorem ſenſiſſe ſignificet, quo facto ſtatim veru tollitur, & paucis ictibus pars ambuſta impetitur calceo molli, eo fine ut phlyctænæ præcaveantur; hæc ambuſtio dolorem exiguum infert, & non impediret quominus æger ſtatim incederet, ſi cholera permitteret: nihilominus choleræ violentiam retundit, & ſi febris non evanuerit, ea auxiliis ordinariis eſt impugnanda: æger nutritur decocto & cræmore oryzæ, in quo etiam, ſi febris adſit, multum piperis additur; idem piper pulveratum capiti inſpergitur; a phlebotomia abſtinent, & cathartica mitiora tantum ſedato morbo, & dimiſſa febre adhibent.

Hæc methodus ita empyrica videbatur *Dellonio Medico*, ut eam initio contemneret; verum multiplici eaque funeſta experientia didicit non alia methodo curari hunc morbum, adeoque in ſemet-

ſemetipſo, & aliis ægris eam deinceps feliciter adhibuit.

8. *Cholera inflammatoria*, Amati Cent. V. Cur. 28. De Meyſerey Malad. des armèes art. 496.

Ea eſt quæ enteritidi, ut in caſu *Amati*, ſeu tumore phlegmonodeo inteſtinorum ſeu gaſtritide ſtipatur; in hac quantocius phlebotomia inſtitui debet, non neglectis fomentis emollientibus, aqua pulli, emulſionibus.

9. *Cholera verminoſa*. A.

Eſt ea quæ a materie verminoſa in primis viis latitante excitatur. Hujus exempla aliquot obſervavi in puerulis, apud quos materies illa verminoſa eoſdem ac venenum effectus edebat.

10. *Cholera arthritica*. *Cholera ab arthritide repulſa*, ex qua mortuus eſt Sydenham. A.

Ea eſt quæ a materie arthritica repreſſa per artem, aut ob naturæ debilitatem retente exoritur.

11. *Cholera a crapuloſa*, de Meyſerey Art. 498.

Ea eſt quæ a nimia ciborum & potulentorum ingurgitatione, vini potiſſimum nimia potatione procedit, natura hanc ſarcinam ſupra & infra cum impetu eliminante; hic vero affectus fugax eſt & ſalubris.

XVI. DIARROEA; *Cacatoria* Galeni Lib. IV. pag. 790. *Rheuma gaſtros* Galeni in I. Prognoſt. *Rheumatiſmus* Tralliani Lib. VIII. cap. 7. Aſclepiadis, ex Aureliano, *Defluxio* Celii Aureliani Lib. III. de morb. ac. cap. 22. *Catatropha*, *Diarriea* Gilberti Angli; *Alvi fluxus*; *ventris profluvium*. *Diarrhèe*; *cours de ventre*; *bènèfice de ventre*; *flux de ventre*; *dèvoiement*. Ægri *Diarrhoici*, *Foireux*.

Character. Recrementorum & excrementorum utplurimum fluxiliorum frequens per anum dejectio morboſa, id eſt, conſtans & notabilis.

Differt a cœliaca & lienteria ex eo quod non excernantur cibaria, aut cruda, aut in chylum mutata, ut in quibuſdam lienteriæ & cœliacæ ſpiciebus, ſed excrementitiæ materies. A teneſmo, quod niſus ad egerendum non ſint inanes. Ab hepatirrhœa & dyſenteria, quod ejecta non ſint cruentata. A melæna, quod non ſint nigra.

Cauſa dejectionis cujuſvis ſufficiens eſt niſus facultatis expultricis major reſiſtentiis oblatis ex parte fæcum & ſphincteris, valvulorum, &c. ſed quod hoſce conatus excretorios determinat, eſt moleſtia quam materies mole, mora, acredine, pondere, vel quomodocumque in inteſtinis excitans; raro facultas a terrore ad agendum commovetur.

Materies morbifica eſt vel peregrina, ut venenum, medicamentum, vel humor in ſanguine genitus ad inteſtinale colum delatus, ejuſque tunicas moleſtans, ut in diarrhœis criticis, feroſis, adipoſis; ſeu colliquativis; vel ſuccus bilioſus, pancreaticus, ſimiliſve in cavum inteſtinorum delapſus; vel demum fæces corruptæ, vitioſæ, acres; in omni ſpecie primo ingeſtorum reliquiæ egerunt, deinde pro victus ratione ejectiones cum hiſce reliquiis commixtæ, vel puriores apparent, & prout bilis, ſerum, vel alter humor prædominium tenet, diarrhœa bilioſa vel ſeroſa nuncupatur; pulſus intermittens, obſervante *Solano Doctore Medico*, diarrhœam criticam præſagit.

1. *Diarrhœa ſtercoroſa* River. *Diarrhœa a ventriculo & cibis corruptis* Sennerti; *Diarrhœa ſtomachalis* Gaſpar. Hoffmanni. *Fluxus cibalis* Sennerti; *Beneficè de nature*.

Illa eſt quæ a crapula, vel indigeſtis alimentis utplurimum a voracitate orta, ſine febre, & cum euphoria unam aut alteram perſeverat, ex qua nedum vires imminuantur, functiones reparantur, fames proſtrata reſurgit; & cum ob copiam chymi, vel chyli cæterum cocti, ſed in venas lacteas non tranſmiſſi, excitetur, fluxus cibalis aut chyloſus audit, licet excreta ſint nequaquam alba, ſed non ſtercoracea, liquidiora; qui voracius cibos digerunt, non ſatis maſticant, aut qui ſunt edentuli, imo etiam balbi, notante *Hoppocrate*, huic morbo ſunt obnoxii. Rheum, rhaponticum, ſyrupus de cichorio compoſitus in cura primas tenent.

2. *Diarrhœa vulgaris*; *Diarrhœa a toto corpore ſine febre* Sennerti. B.

Ea differt a ſtercoroſa quod diuturnior, graviorque ſit, atque cum ab ingeſtis non poſſit ſuppeditari tota quanta evacuatur materies, ea ab inteſtinorum colatorio magnam partem excerni veroſimile eſt, adeoque a toto corpore ſuppeditatur, id eſt, a ſanguine qui per hanc viam depuratur; hujus itaque principium eſt uberior putridi ſeroſique humoris excretio ex colatorio inteſtinali, unde cum fæcibus ea ratione dilutis evacuatur diarrhœæ forma. Diæta tenuis, potus ex cruſta panis toſti in aqua infuſa, & cathartica lenia, ſed adſtringentia præmittantur; dein diaſcordium, vel theriaca præſcribantur.

3. *Diarrhœa febrilis* Boerhaave *aphor.* 719. Sydenhami conſt. epid. cap. 4. pag. 31. Stahl. de febrib. pag. 64. *Diarrhœa a toto cum febre* Sennerti. A.

Ea eſt quæ ſynochum verſus finem comitatur; in febris quippe proceſſu, ubi malignum in ventriculo humorem nonnihil ſubegerit natura, & ad inteſtina amandaverit, illa ab acri humore ex hoc fonte, perpetim ſcaturiente, uſque adeo corrueuntur, ut non poſſit non inſequi diarrhœa.

Cognoſcitur hæc ſpecies quod initio febris æger in vomitum propenſus fuerit, nec tamen ei emeticum fuit præſcriptum.

Ab hac diarrhœa æger, jam febre debilitatus, ulterius enervatur, eo tempore quo natura ſuis viribus magis indiget ad febrilem materiam, quæ ſanguinem inficit, corrigendam, & alia forte via evacuandam, unde periculum.

Hanc ſpeciem non raro comitantur, aut præcedunt nauſea, cardialgia, anxietas, jactatio, ſuſpi-

ſuſpiria luctuoſa, linguæ ſordities, nigredo, &c.

Curatur, præſcripto quantocius emetico, ſi vires ſinant, & veſpere ſequenti paregorico leviter cardiaco; adſtringentia vero parum proſunt.

4. *Diarrhœa pituitoſa; album alvi profluvium* Guill. Piſon. cap. 9. D.

Perſpirationi impeditæ, adeoque crudo & pituitoſo humori in inteſtinis excreto tribuitur apud Indos: ægrum magno dolore paulatim langueſcere facit, ſine febre eſt; omnia ætati, hiberno id eſt pluvio potius quam æſtivo tempore, ad menſes, nonnunquam ad annos durat.

Curatio a clyſteribus abſtergentibus incipiat, ut ex melle paratis; corpus præparetur ſyrupis ſimilibus; dein ad ipecacuanham confugiendum, ſcilicet hujus radicis drachmæ duæ cum vel ſine oxymelite coquantur in aquæ unciis quatuor; per noctem maceretur decoctum, & ſumatur mane ſequenti; poſtridie ſemel atque iterum pro re nata, die ſecunda, imo tertia, ejuſdem ipecacuanhæ jam coctæ decoctio ſumenda, tum quod ægri debiliores eam facilius ferant. Hæc *Guil. Piſo*.

5. *Diarrhœa carnoſa* VVolfgang. VVedelii Collect. Acad. Tom. 3. pag. 588. Peyeri de glandul. inteſtin. exercit. 1. p. 2. C.

Ad dyſenteriam accedit hic morbus, aut potius ejus eſt ſequela.

6. *Diarrhœa varioloſa* Sydenhami pag. 97. 94. 83. *A miliari* Roncalli Medic. p. 151. 153. *Rubeolas ſubſequens* Sydenham. p. 122. Morton. p. 28. A.

Ut ptyaliſmus adultis in variola confluente ſalutaris eſt & neceſſarius, ita in confluente variola apud infantes, ſeu impuberes diarrhœa ſalutaris eſt, licet non æque conſtanter accedat, & in diſcretis variolis ſit inſalubris; in confluentibus etenim hac via apud infantes natura ſe viru varioloſo partim exonerat; aſt in diſcreta non exſuperat illud virus, & tunc tantum ſupervenit diarrhœa cum a frigore ſuſcepto repercutiuntur puſtulæ, & materia morbifica retrocedit.

Mal locata imprudentium muliercularum opera in ſiſtenda diarrhœa, quæ infantibus variola confluenti affectis accidit, multa infantium millia letho dedit; ſecus feliciter perſeverat ad finem morbi; e contra in diſcreta variola diarrhœa ſuperveniens accidit, vel a repercuſſione per frigus externum, vel ob evacuationes indebite factas, atque illis uſu cardiacorum, & regimine conformi opitulandum eſt, quæ tamen ultra non ſunt continuanda, quam ſymptomata quæ ex hac repercuſſione proceſſerunt; aquæ itaque ſtillatitiæ & diaſcordium indicantur.

Diarrhœa autem non ſolet ita mature infantes invadere, ac adultos ptyaliſmus. Quocumque autem temporis morbo ingruerit, niſi ante ſiſtatur per artem, ea ſolet ſingula morbi ſtadia decurrere: diarrhœa rubeolam non raro excipit vel etiam ad plures ſeptimanas excurrit, poſt morbi omniumque ejus ſymptomatum fugam, *Sydenham. pag.* 121. maxime ſi regimine calidiori morbilloſi uſi fuerint; hæc autem diarrhœa venæ ſectione non minus ſanatur quam peripneumonia, quæ ab eodem calido regimine quandoque infantes in rubeolæ ipſius decurſu aggreditur, cum puſtularum retropreſſione periculoſiſſima. *Sydenham. pag.* 122.

Si in variola diſcreta ante eruptionem ſuperveniat diarrhœa, illa a ſaburra primarum viarum dependet atque catharticis, ut rheo, myrobalanis, dein vero abſorbentibus eſt impugnanda.

Facta eruptione in diſcreta variola, diarrhœa eſt inſalubris, atque ope diaſcordii, theriacæ & abſorbentium eſt reprimenda, ſecus collaberentur puſtulæ, parce tamen apud infantes narcotica ſunt præſcribenda.

7. *Diarrhœa acraſia, incontinence du ventre*. L.

Incontinentia alvi eſt non frequens, ſed intempeſtiva & involuntaria alvi depoſitio, qualis accidit pueris dormientibus vel etiam vigilantibus ſed invitis, aut ſui nimium negligentibus; hic parvus mos corrigitur minis, verberibus, curando ut alvum exonerent antequam lectum petant, cavendo ne nimium cibis ſe ingurgitent, ne cibis dyſpeptis utantur.

8. *Diarrhœa bilioſa* Alex. Tralliani, Frider. Hoffmanni To. 2. pag. 765. *Celiaca* Cælii Aureliani non Neotericorum. A.

Cognoſcitur ex flavedine bilioſa excretorum, torminibus & calore viſcerum, ſiti & ſiccitate oris, febre ſæpius adjuncta, oris ſimul amarore, linguæ flavedine, cauſis calefacientibus prægreſſis, temperamento bilioſo, tempeſtate calida prægreſſa.

Solvit ſæpe tertiana, tritæophyam aliaſque febres bilioſas, necnon amphimerinam catharrhalem benignam; potus optimus ex ſale prunellæ, ex nitro, aquis acidulis, ſedata febre; affinis eſt valde diarrhœæ cholerioidi, ſed non eſt inflammatoria.

9. *Diarrhœa arthritica* Muſgrave de arthitride anomala c. 4. Sydenh. p. 485. Baglivi p. 429. D.

Eſt illa quæ ſponte arthriticis dolentibus ſuperveniens dolores & tumores pedum ſupprimit; vel quæ materiem arthriticam ad inteſtina divertens ſolitum arthritidis paroxiſmum prævertit; vel quæ demum in veteri arthritide, ob cruditates labefactato ventriculo, accidit. Hæc ultima eſt peſſima, vino & ſtomachicis debellanda, quæ a catharticis oritur, ut hypercatharſis curanda, prior vero naturæ ſæpius committenda eſt.

10. *Diarrhœa ſeroſa*, Carol. Piſon. de colluv. ſeroſ. *Diarrhœa cerebralis* Gordoni; *Diarrhœa aquoſa* Frider. Hoffmanni Tom. 2. p. 117. *lymphatica* Lambſma. C.

Illa ſpecies cognoſcitur ex quantitate ſeroſi lacticis excreti, non oleoſi & pinguis, ut in ſyntectica; eſt autem vel critica vel morboſa: critica ſi morbis cerebri, ut apoplexiæ ſeroſæ, paralyſi ſeroſæ, aliiſque ſimilibus ſuperveniat, ſi leucophlegmatiæ, aſciti ſe adjungat, & priores morbos imminuat, modo tamen vires ægri adhuc ſint vegetæ; inſalubris eſt, ſi a materie acri inteſtina ſollicitante & ſerum ſanguinis ſolvente faveatur, qualem ſuppeditant cathartica hydragoga.

a. *Diar-*

a. *Diarrhœa urinoſa*, Haller Phyſiol. Tom. II. pag. 370.

Ea Iſchuriæ ſupervenit: Vide *Tranſact. Phil. num.* 337. *Pechlini Obſerv. II.* 51. *Rhodii Cent. II. Obſerv.* 90. & 84. *Groenveldi de tuto cantharidum uſu pag.* 171.

11. *Diarrhœa purulenta* Benedict. Sylvar. cent. 2. obſerv. 85. Frider. Hoffmanni Tom. 2. p. 174. obſerv. 3. C.

Illa ſequitur ſuppurationem in meſenterio, periodice recurrit, ſaniem purulentam, quandoque ſanguinolentam fundit a qua æger levatur.

12. *Diarrhœa Chilienſis*, Feuillee, obſ. vol. 2. Illa ſpecies ſedem habet potiſſimum in inteſtino recto; Chilienſibus eſt endemica; principium ejus eſt recti inflammatio: ſigna ſunt febris acuta, tenſio podicis, dejectio frequens.

Curatur clyſmatis ex decocto ſolani, quod officinali noſtro affine eſt, ſcilicet ſolanum chenopodii folio, acinis luteis.

13. *Diarrhœa colliquativa* Riverii; *Synthexis* Dodon. pag. 102. *Fluxus colliquativus* Sennerti; *Diarrhœa atrophicorum* Junkeri; *Diarrhœa ſynthetica* Græcis: Ægri *Synthetici*. C.

Duplex eſt hujus varietas; vel enim exacerbantes malignas febres comitatur, ut amphimerinam malignam, & cum ſumma virium proſtratione, liquidiſſimas, nigricantes, fuſcas & fœtidiſſimas, putres, oleoſas, materies eliminat; unde cito emaciatur æger & exhauritur. Vel amphimerinam hecticam purulentamve ut phthiſicam ſibi habet adjunctam, & excrementa pinguedine fuſa, putri, liquida diluuntur ob ſummam acrimoniam ex qua liquatur totius corporis pinguedo, unde emaciatio, proſtratio virium & mors inevitabilis. In dyſenteria epidemica boum vidi ſæpe materies ejectas velut oleo ſupra affuſo obvolutas: unde hæc animalia cito emaciabantur.

14. *Diarrhœa verminoſa*; *Diarrhœa a vermibus* Sennerti; *Larvæ conicæ in febribus*, Journ. de Med. Juin 1751. pag. 340. *Vermiculi hexapodes*, ibid. Janv. pag. 33. a D. Bonte: non ſunt vermes qui hanc diarrhœam excitant.

Cognoſcitur ex ſignis verminum, lumbricorum, aliunde repetendis, potiſſimum odore proprio anhelitus in infantibus ablactatis, ex vermium dejectione, ex fæcibus griſaceis, morſibus inteſtinorum; curatur catharticis pro ætate diverſis, modo vires ſinant, ſecus abſorbentibus & anhelminticis.

15. *Diarrhœa a dentitione* Sennerti. Vide vomitum a dentitione. A.

Qui in dentitione diarrhœa laborat infantes, ii minus convelli ſolent quam quibus alvus eſt adſtricta; huic autem diarrhœæ ſæpe junguntur ſigna lumbricos deſignantia.

16. *Diarrhœa ab hyperchatarſi*. Sennerti. A.

Ea eſt quam venenum catharticumve inopportune aſſumptum excitat: Cathartica fortiora ſunt vel per ſe, ut colocynthis, ſcammonium, veratrum, eſula &c. vel reſpective ad eos quorum viſcera ſunt tenſa, ſicca, irritata, non ſufficienter remollita, etiamſi bene conſtitutis conveniant, ut jalappa, ſenna: atque ſic inopportune præſcripta in venenum abeunt.

Illa præceps & torminoſa diarrhœa curatur aqua pulli, oleo amygdalarum, fomentis, & cum vires ſunt nimis proſtratæ laudano, diaſcordio, non ſecus ac choleram curari diximus. Zeilanenſes ab uſu ſchini, cujus fructu *diavull* dicitur, huic ſpeciei ſunt obnoxii. *Flora Zeilan.*

17. *Diarrhœa cheleriodes* Junckeri Tab. 135. Nenteri pag. 401. A.

Hanc magna tormina, dolores, & febris inflammatoria comitantur: huic anſam præbent apud puerperas iracundia, lochiorum ſuppreſſio, unde puerperæ huic obnoxiæ ſunt; potus vero frigidus, in his circumſtantiis lochia ſiſtens, morbo anſam præbet.

Curatur phlebotomia, clyſmatis laxantibus, potu oleoſo, diluente & anodynis.

18. *Diarrhœa adipoſa*. *Grausfondure* Gallis. *Moltengreaſe* Anglis. Haller Phyſiol. T. I. p. 42. A.

Ex ſynocha ab equitatione violenta funditur adeps, & partim in venas reſorbetur, ubi copioſus cum ſanguine mixtus ipſi viſcoſitatem magnam concilians, partim in inteſtinorum cavum defluit, & fæce quaſi butyro fuſo involvit; differt a colliquativa quod ſit ſine hectica.

Cuidam poſt ſectas mariſcas ſupervenit fluxus materiæ ſpermati ranarum ſimillimæ, quæ ad decem libras aſcendebat referente *Greiſelio*; *Collectio Academ. pag.* 15. *Tom.* 3.

19. *Diarrhœa lactentium*. *Devoiement des enfans de lait*. L.

Eſt dejectio pluries in die repetita & liquidior quam ſolemne eſt lactentibus, ut quinquies, ſexies, octies in die; procedit ab apepſia, ſi excrementa ſint fruſtis alimentorum mixta, ut pultis, carnis, fructus, cupediarum &c. ſi ſint chyloſa, griſacea, caſeoſa, lactea, grumoſa; maxime ſi nutrix lactis inopiam pultibus ſolidiſve, cibis maturius exhibitis, vindicet.

Quomodo differt a diarrhœa dentitionis, ſignis propriis dentitionis definiendum eſt: maxime fæcum virore, gingivarum pruritu, calore, dolore hæc ultima ſpecies dignoſcitur.

Curatur ſublatis principiis, ſuppreſſis pultibus, cupediis, cibis ſolidis: clyſmata ex aqua præmittantur: purgetur infans ſyrupo de cichorio cum rheo alternis diebus, hujus ſyrupi uncia una pro doſis eſt, dein abſorbentia & ſtomachica adhibeantur, ut confectio hyacinthina, oculi cancrorum, corallia præparata.

20. *Diarrhœa febricoſa* Mortoni Pyretol. pag. 75. 80. 135. A.

Eſt ſpecies pendens a veneno febrium intermittentium latente quæ ideo ope kinkinæ curanda eſt.

21. *Diarrhœa pleuriticorum* Sydenham. pag. 99. Baglivi pag. 37. A.

Fluxus alvi in pleuritide ſunt pernicioſi, quo-

in

in caſu bolum ſequentem præſcribit *Baglivus*, ſcilicet requiei Nicolai & ſtibii diaphoretici ſcrupulum unum; fluxuque ſedato, ſi opus ſit phlebotomia imperatur; ideo diarrhœa nocc pleuriticis, quia tum ſudoris, tum anacatharſeos materiem ad inteſtina divertit & ſic naturæ conatus criticos turbat.

XVII. COELIACA; *Cœliacos pathos* Aretæi; *Ventriculoſa paſſio* Cœli Aureliani Lib. IV., *Paſſio cœliaca* Recentiorum; *Paſſion cœliaque*. *Cœliacus affectus* Celſi videtur colica periodynia ventriculi; adeoque a cœliaca recentiorum diverſiſſimis; Ægri *cœliaci* Grecis.

Hujus character obſcurus eſt, niſi cum neotericis ex albedine dejectionum deſumatur, quod indicavit *Aretæus*.

1. *Cœliaca chyloſa* Aretæi; *Diarrhœa chymoſa*, Tralles de opio.

Eſt profluvium liquidi alimenti inconcocti chronicum, cœliacus morbus dictum; in hoc propter debilitatem virtutis digeſtivæ, alimentum ſemicoctum relinquitur, in pravum mutatur & colore & odore, & confiſtentia; albus eſt enim bile privatus color; olida excernuntur & lutulenta, ſtrident inteſtina, flatus erumpunt aſperi, dolor ventrreuli gravis eſt, punctiones referens, debilis & macilentus æger redditur; longiſſimum, periodicum & difficulter curabile vitium. *Aretæus*.

Nullus eſt inter Neotericos qui hunc morbum rite obſervaſſe videatur: bile deficiente excrementa quidem albeſcunt, ſed alvus adſtringitur, ut in aurigine.

2. *Cœliaca purulenta*, *puris profluvium* Lambſma flux. ventris cap. 7. *Hemorrhois alba* Reiſelli Collect. Acad. Tom. III. pa. 15. C.

Coxæ apoſtema neglectum tribus alvi dejectionibus una nocte evanuit: *Miſcell. Natur. Curioſ. Decad.* 2. *pag.* 82. Abſceſſus cubiti pus jam maturum fluxum ventris effudit: *van Svvieten comm. tom.* 1. *pag.* 706.

Differt a diarrhœa colliquativa colore & periculo, cœliaca enim purulenta ſalubris eſt ſæpius, diarrhœa colliquativa lethalis. Pus quandoque ex pectoris abſceſſibus, alias ex abſceſſu ventriculi, meſenterii, inteſtinorum, uteri procedit. *Vide Meibonium de abſceſſibus*.

Pleuritidis pus per alvum expurgari vidit *Bartholinus Epiſt. cap.* 4. *epiſtol.* 87. *Septalius animadv. lib.* 6. *p.* 127. *Valeriola lib.* 4. *obſerv.* 10. idque non infeliciter; vix autem niſi a prægreſſis dignoſcitur pus alvo excretum a muco puriformi: Sanatur terebenthinæ uſu.

3. *Cœliaca mucoſa*; *Fluxus alvi puriformis*, Lamoſma fluxus ventris cap. 7. pag. 87. *Mucosa dejectio pro pure habita*, Fernel. Pathol. 6. cap. 10. *Mucoſa diarrhœa puriformis & torminoſa* Freind Hiſt. Med. *febre etiam comite*, van Svvieten comm. tom. 1. pag. 707. C.

4. *Cœliaca lactea*, Hoffmann. diſqui. anat. pathol. pag. 212. Smellie Mydviſri pag. 420. Jul. Offray Eſai de pratique num. 28. de lacte lochialis.

XVIII. LIENTERIA; *Leinteria* Græcis, *Laxitas inteſtinorum* Celſi libr. 4. *Lienterie*, Ægri *Lientirice*.

Character. Alimenta parum aut vix mutata per alvum ejiciuntur & ſimul ſtatim a deglutitione vel parva interpoſita mora dejectio excitatur.

Lienteria videtur diarrhœæ ſpecies, vel gradus, non vero genus diſtinctum, aut ad ſummum, ut notat *Paulus Æginota*, cœliaca non niſi gradu differt. Mirum eſt Antiquos nullam aliam ejus cauſam agnoviſſe quam lubricam & lævem inteſtinorum ſuperficiem, quaſi alimenta proprio pondere inteſtinorum anfractus poſſent ſuperare, nec vi truſiva indigerent ut foras pellerentur.

Sublimatum corroſivum ad drachmam unam aſſumptum ab homine eſcharam nigram abſtulit ab inteſtinis, nec valvulas delevit: fictitiam eſſe hanc in lienteria deletionem puto, ut & cicatricem orificia ſecretoriorum obturantem, quam dyſenteriæ ſuccedere quidam putant: ut manus & digiti nucleum argillamve lubricam exprimunt, ita maſſam excrementitiam amollitam ejiciunt inteſtina, velocius quidem in ratione lubricitatis & fluxilitatis maſſæ, nec non velocitatis contractionis, adeoque eorum irritabilitatis.

1. *Lienteria ex ulcere ventriculi*. Foreſti lib. 22. obſerv. 30. C.

In hac ventriculus ab ingeſtis irritatus ea continuo per pylorum in inteſtina expellit, hæc vero facile irritabilia propellunt ulterius. Hæc ſpecies fuit curata abſtergendo ulcus per aquam mulſam, decoctum hordei, dein conſolidando cum decocto radici ſymphyti, terra Lemnia, &c.

2. *Lienteria ſpontanea*; *Lienteria primaria*; *Lienteria ex irritatione ſtomachi*. Gabelchoveri Centur. 2. obſerv. 41.

Similem vidi in puerulo trimo, qui excrementa liquida omnino ſumma cum celeritate poſt aſſumptum juſculum ejiciebat; ex ſiti, calore & ſenſibilitate ventriculi inducebar ad præſcribendas aquas acidulas Aleſienſes, quibus ſanatus eſt. *Gabelchoveru* per ſerum lactis aliaque temperantia ægrum ſuum ſanavit *cocquetus* vero in caſu narcotica ut theriacam recentem præſcribit.

3. *Lienteria ſcorbutica* Barbette *Praxis*, Ettmuller. de expulſione læſa. C.

Hanc inducit irritatio facta ſtomacho a ſucco gingivarum ſanioſo, fœtido, ventriculum moleſtante, concurrente laxirate pylori, & dilutione paſtæ chymaceæ, uberique ſeri inteſtinali ſecretione: præmiſſis levibus catharticis ex caſſia, tamarindis, lacticinia cum abſorbentibus ut creta, terra lemnia, conveniunt.

4. *Lienteria aphthoſa*; *Diarrhœa ab aphthis*, Tralles de opio. C.

Ab aphthis non ſolum os, ſed etiam ventriculum

culum inficientibus & ad expulſionem ſollicitantibus oritur.

5. *Lienteria ſecundaria* Hippocratis. C.

Ea eſt quæ longam dyſenteriam, diarrhœamve ſubſequitur; alimenta cum deglutiuntur borborygmum edunt, quaſi, ut ajunt ægri, in puteum delaberentur; cito vero poſt excrementa liquida ſcroſa foras ejiciuntur; ægri transfluentes materies non percipiunt, ſive debilitate obruti non attendant, ſive ſphinctere ani laxato, non advertant.

XIX. TENESMUS; *Teneſmos* Græcis, a *teino*, tendo; *Tenaſme* Gordoni & Gilberti; *Tineſmus & teneſmus* Nicol. Piſonis; *Dendraipleed* Batavis; *Perſe* Indis; Gallis *envie d'aller*, *epreinte*, *teneſme*.

Character. Ejectio mucoſa pauca, cum magna egerendi, eaque aſſidua cupiditate, conatuque ipſi proportionali.

Principium eſt irritatio continua inteſtini recti.

1. *Teneſmus ſpontaneus* Hippocrat. de affectibus; *Teneſmus bilioſus* Bianchi hiſtor. hepatis; *A pituita ſalſa* Rondeletii; *Ab acida* Ettmuller. B.

Pendet a materia acri, bilioſa, vel in podicis glandulis a ſanguine ſecreta, vel a canali inteſtinali huc delata, podicemque irritante, inflammante.

Hoc ſymptoma diſenteriæ fere conſtanter aſſidet, imo poſt uſum catharticorum tum fortium, tum aquarum mineralium quæ frequentem dejectionem proritant, inducitur.

Stipatur autem ineffabili & moleſtiſſima deſidendi cupiditate; quid paucum, mucoſum, bilioſum, quandoque ſubcruentum ſumma vi excernitur, quo elapſo dolor cupiditatem ſequitur, ea tamen multo tolerabilior. Hic, ait *Hippocrates*, alvum madefacere, pinguibus illinire ac lævigare convenit, quæ intus ſunt lenibus catharticis ſubducere, calida corpus lavare, &c.

Proſunt clyſmata ex oleoſis, decoctis omaſorum, lacte, butyro inſulſo; intus diluentia, lactantia, caſſia, tamarindi, & noctu narcotica.

2. *Teneſmus a calculo veſicæ* Bonet. *A dyſuria* Bonet. Sepulch. obſerv. 30. *A veſicularum ſeminalium phlegmone* Carol. Piſon. C.

Inflammato veſicæ collo, ſpincter ani phlogoſi afficitur, inde teneſmus calculoſos moleſtans uſquequo calculus extractus ſit. Sedatur ſemicupiis, ſapone intus ſomno ſingulis diebus ad drachmas duas, narcoticis.

3. *Teneſmus Indicus* La Mettrie, Inſtit. Medic. num. 109. *Perſe* vulgo. An *bicho* Braſilienſium?

Teneſmus ille chronicus eſt, Indis familiaris.

4. *Teneſmus ab aſcaridibus* Sennerti. L.

Aſcaris eſt reptile teres fuſiforme ſeu utrimque acuminatum, anum habens in medio ventre, annulis diſtinctum, album, habitat in extremo podice. Numeroſæ aſcarides cum fæcebus ſæpe excernuntur, Teneſmus ille pruriginem indutit in podice horis potiſſimum veſpertinis in lecto, flatibus & fæcibus emiſſis ſedatur, ſed ſingulis diebus revertitur.

Curatur oleo rutæ, unguento mercuriali in anum immiſſis. Intus vero proſunt anthelmintica, cathartica, decoctum radicis filicis maris. Equi in podice gerunt alterum etiam inſectum, ſed dipterum, quod eſt *œſtrus ani equorum* Faun. Suec. num. 1028. illa inſecta ano inſident inſtar hæmorrhoidum cœcarum.

5. *Teneſmus hæmorrhoidalis* Nenter. Tab. 114. T.

A mariſcis quandoque irritatur podex, potiſſimum ſi intentæ ſint, & datur ſenſus moleſtus quaſi nuclei perſicæ ano intruſi. Hic eſt teneſmus quem experiuntur quandoque gravidæ, qui ipſis funeſtus eſt, ſi vehemens, nam abortum inducit.

Curatur auxiliis generalibus, phlebotomia, diluentibus; topica vero ſunt fomentum ex lacte, vitellis ovorum, decocto florum meliloti, ſambuci, chamæmeli, croco.

6. *Teneſmus ulceroſus* Boneti Polyalthæa; *Teneſmus legitimus* Nicol. Piſonis de morbis cognoſcendis lib. 3. C,

Veteres contendunt verum teneſmum fieri ab exulceratione podicis, cæteros nothos appellant, verum non ſatis adhucdum conſtat ab ulcere quemquam excitari teneſmum. Vidi pluries fiſtulas ani ſine teneſmo; mucus expreſſus pro pure forſan impoſuit. *Vide* curam apud *Piſonem*.

7. *Teneſmus a carcinomate* Bonet. Sepulchret. obſerv. 30. tit. 4. C.

Carcinoma inter veſicam & rectum hanc ſpeciem excitavit ab acri ichore rectum vellicante.

8. *Teneſmus dyſentericus* Sennerti, Boneti Sepulchr. obſerv. 30. tom. 1.

Ille teneſmus eſt ſymptoma dyſenteriæ aſſiduum & præterea ſine dyſenteria comitem habet ejus principium, ſcilicet inteſtinorum tenuium phlogoſim, ut notat *Bonet. obſerv.* 30.

9. *Teneſmus a Scybalis*; *Conſtipatio*; *la conſtipation*. L.

Qui lacte pro omni alimento veſcuntur, craſſa, albida, & dura quandoque ſcybala in recti marſupio colligunt, ad quæ ejicienda ſuperveniunt conatus teneſmodes cum cupiditate ita urgenti ut niſi cito feratur auxilium, in ſyncopem delabantur. Chirurgus digitos oleo unctos intrudit in podicem, imo quandoque forcipes quibus dura hæc ſcybala diffringat, & foras extrahat; parturitioni ſimilis eſt hæc dejectio; cæterum alvi conſtipatio quæ non nocet, nec moleſtat, inter morbos non eſt magis referenda quam ſuppreſſio ſudoris aut muci narium, ſeu mundities.

Ægra quædam per quatuor menſes nec mingebat, nec alvum exonerabat, nec ſudabat; fruſtra præſcriptis ſero lactis, juſculis diluentibus, oleoſis, demum ea ſanata eſt balneo frigido per octodies iterato ex ſuaſu *Clariſſ. D. Chaptal* D. M. M. qui eas ſuppreſſiones auctæ nimium diaphoreſi inſenſibili tribuebat.

10. *Teneſmus orientalis; ulcus & inflammatio ani* Guill. Piſon. cap. 14. *Teico araiba* Braſil. *Bitios*

tles Angolenſium; *Doença de Richo* ſive *Bicho del culo* Luſitanis.

In Angola aliiſque fervidis plagis antiquitus viguit, deinceps in Braſiliam ſerpſit. Vel dyſenteriam male curatam ſequitur, vel eſt primarius; iſte incipit a dolore quandoque pruriente, dein intenſo, atroci, cum conſtipatione ita ut fæces induratæ non niſi cum ſummo cruciatu egerantur, imo non egeruntur; hinc febres, vigiliæ, laſſitudines, nauſea, capitis imprimis dolor & ardor. Quandoque vero initio latet ſub ſpontanea laſſitudine, capitis & membrorum doloribus, inſomniis, inappetentia, caliditate corporis, pulſu celeri & inæquali & tantum aliquo pruritu ani aut inani alvum exonerandi deſiderio; hinc fit ut in omni inteſtinorum affectu Medici de ani ſtatu percunctentur, & Empirici viſu & tactu, imo limonum affrictu has partes tentant & explorant. Differt a mariſcis gravi capitis dolore, nec non quod ani oſtium late hiet, & quod ſæpe mortem & quidem confeſtim adferat. Anus late diductus cloacæ inſtar livido & plumbeo colore ſqualet, dein ſanguis, pus egeruntur, quandoque cum vermiculis. Demum eſt incendium & corruptio ani cum ulcere depaſcente ſine vel cum ſanguinis fluxu dolorifico, tempore imprimis æſtivo graſſante.

Prævertitur refrigerantibus, antiſepticis, clyſmatis, inunctionibus, lavacris, balneis, ſubfumigiis perpetuo inſiſtendum; phlebotomiæ non negligantur; ſi vires non ſinant; tunc cucurbitulæ infra dorſum affigantur, clyſteres conſolidantes adſtringentes qui narcotica recipiant; dein uſurpetur dilutum ex ceruſa, aqua roſarum, ſaccharo rubro, ovi albumine, lacte & opio concinnandum, quod ope lintei in anum profunde immittatur; ſi vero pars attactum reformidet, ſuffimenta emollientia & ſiccantia inſtituantur; victus ſit refrigerans & roborans; irritantia cane & angue pejus declinanda; ſi vermiculi a putredine orti appareant in parte affecta, ii oppugnandi unguento quod pulverem amarum & cinerem tabaci admittat.

Nihil autem frequentius eſt vermibus apud Braſilianos; illi ob calorem in ulceribus omnibus generantur; illi non ſolum ano & inteſtinis ſunt familiares, ſed in ventriculo, folliculo fellis, utero, quin in ipſo corde eos invenit *Piſo:* qui cardialgias, deliquia animi, palpitationes, dentium ſtridores & horrores nocturnos inferunt, illi medentur vermifuga, potiſſimum ſyrupus tabaci, citrea, & aurantia; &c.

Apud Angolenſes viget idem fere teneſmus, eo diſcrimine, ut ferunt, quod ſtipetur alto mœrore, magna cephalalgia, aſthenia crurum cum acribus doloribus, oculorum tanta intumeſcentia ut exorbitare videantur; huic morbo ſæpe ſuccedit Beriberia.

Frequens eſt apud Luſitanos Braſilii incolas teneſmus magna podicis, rectique inflammatione ſtipatus, cum cephalalgia, torminibus & cupiditate deſidendi, magno podicis ardore & ſæpius febre, inde ſi negligatur morbus, ulcera podicis vermibus ſcatentia formantur. Prophylaxis exigit ut podex ſæpius aqua eluatur.

Therapeia. Pluries in die vapor decocti limonum cum pauxillo ſalis marini eſt podice excipiendus, peſſaria ex fruſtulis limonum in anum immittenda; initio hoc remedium ſæpius ſufficit.

Si ulcus adſit, pulvis pyrius in aqua roſarum vel plantaginis diluatur, & linteum hac aqua madidum podici applicetur, præmiſſo vapore ex decocto limonum.

A phlebotomia abſtinendum eſt, licet febris adſit, ſufficit clyſmata initio anodyna & in fine deterſiva adhibere. *Vide* Cellonium Voyage aux Indes Orientales.

ORDO TERTIUS.

SERIFLUXUS.

HOc nomine comprehenſos volo fluxus quoſvis nec cruentos nec alvinos, ſed vel mucoſos, vel urinoſos, purulentos, lacteos, aquoſos, lymphaticos: horum alii ex cutaneo, colo ut ephidroſis; alii ex naribus, ut coryza, phlegmatorrhagia; alii ex oculis, ut epiphora; quidam ex ore, ut ptyaliſmus; ex pectore, ut anacatharſis; ex genitalibus, ut leucorrhœa, gonorrhœa, enureſis, diabetes oriuntur, quem ordinem ſequi mihi viſum eſt.

Horum maxima pars vi retentrici imminutæ debet adſcribi, quippe ad hos fluxus producendos vis expultrix conſueta major non requiritur, ſed tantum reſpective major ob reſiſtentiæ imminutionem abſolutam. In hoc vero minus recte ſentiebant Methodici, & errant etiam plures Neoterici qui omnes effluxus laxitati ſpincterum vel vaſorum ruptioni, debilitati adſcribunt, cum plurimi ſint ad quos conatus veluti teneſmodes requirantur, adeoque vis expellens conſueta intenſior.

Nec minus a vero aberrant qui pro horum morborum principio ſemper colluviem ſeroſam, lympham exundantem aſſignant, cum tamen ex ſeri effluxu ad ejus in ſanguine exundantiam non valeat conſequentia: ſenes mucum, pituitam frequenter a faucibus, naribuſve ejiciunt; eos phlegmaticos eſſe, ſeu humido ſcatere ſi concludas, alter pari jure eos ſero expurgatos & exſuccos eſſe pronunciabit: certe in cauſa morborum generica ratiocinii ſeveritas eſt obſervanda, cum error in claſſe admiſſus toties multiplicetur quot ſunt genera, ſpecies, & individua. Si quis pro cauſa fluxus in genere vaſorum ſolutionem v. g. admittat, cum nihil poſſit eſſe ſine ſua cauſa, nec poſſit deeſſe poſita ſua cauſa, neceſſario ſequitur nullum poſſe dari effluxum per vaſa integra, ſcilicet per oſcula excretoria vaſorum; neganda ſunt ſaltem talia dari in vaſorum ſyſtemate oſcula, quod quantum repugnet quotidianæ autopſiæ nemo non videt. Si laxitati ſphincteris ani, valvularum inteſtinalium, ſuperficiei lævitati tribuendus ſit tan-

tanquam cauſæ ſuæ omnis alvi fluxus, ut credebant plurimi, ſequeretur in omni alvi fluxu curando convenire adſtringentia & roborantia, quod quam periculoſum foret in dyſentericis, inflammatoriis, teneſmodeis quiſque paululum cordatus perſpicit.

Sint duæ veſicæ, una major, altera vero minor, ſed ſibi ſimiles quoad figuram, elaſticitatem, eodemque fluido repletæ, ita conſtructæ ut fluidum ſuum per ureteres admittant & per urethram emittant: ſi utraque compreſſa vel contracta fuerit, quantitas effluxura ex una reſpectu alterius erit neceſſario in ratione amplitudinis orificii emiſſarii & velocitatis fluidi intra emiſſarium conjunctim, quandiu ſufficiens erit admiſſio liquidi ad fluxum continuandum.

Quantitas itaque ex minori effluens poteſt eſſe æqualis quantitati effluenti e majori, etiamſi emiſſarium duplo, triplo minus fuerit, tum quia velocitas, tum quia duratio effluxus tantumdem major eſt, ergo a quantitate effluxus ad orificiorum magnitudinem nulla datur conſequentia, niſi velocitatum reſpectus habeatur.

Velocitas cujuſvis liquidi eſt ut radix facultatis ſeu potentiæ illud prementis, aut quovis modo exprimentis, norunt aquileges; quæcumque ſit potentia veſicam comprimens, conſtringens, ſive muſcularis veſicæ inhærens, ſive gravitatis ipſius fluidi, ſive expanſiva, ſive a pondere ambiente, ut dupla, triplave velocitas fluido impertiatur quadruplo noncuplo major requiritur potentia, nulla habita orificii emiſſarii ratione, ita ut ſi pondere quadruplo prematur veſica, ſive majus, ſive minus fuerit ejus emiſſarium, velocitas effluxus ſit duplo major; ergo a velocitate fluidi ad magnitudinem emiſſarii non valet conſequentia contra quam ſentiunt hydraulices ignari.

Quoniam poſſibile eſt ut veſica quæ duplo, triplo majorem continet fluidi molem, nec emiſſarium majus, nec potentiam comprimentem majorem habeat, adeoque non majorem in fluido exeunte velocitatem; fieri poteſt ut major ſit quantitas ſeu plethora fluidi, & tamen non major ſit, imo minor effluxus, ergo a plethora ad effluxum majorem non valet conſequentia: errant ergo qui plethoram pro cauſa cujuſvis effluxus in genere aſſignant.

In fluxibus intermittentibus, quantitas effluens intra datum tempus eſt proportionalis & numero recurſuum effluxus, & durationi ſingulorum recurſuum, ſi cætera ſint paria, adeoque exiguus licet ſit effluxus intra minutum, ſi tamen pluries in die, vel in menſe recurrat, & per plura minuta vel per plures horas quilibet recurſus perſeveret, major fieri poteſt fluidi jactura quam per uberiorem qui rarius revertitur & minori tempore deſinit.

Facultas vitalis docente experientia collabitur, cum vaſa eo uſque deplentur ut eorum parietes flacceſcant, ita ut cum neceſſaria ad ſanitatem & robur detrahitur ſanguinis copia, quo plus detrahitur ſanguinis, eo majus vitæ immineat periculum.

Ex uberiori ſive lymphæ ſive cruoris effluxu vaſa flacceſcere certum eſt; adeoque facultatem vitalem minorem evadere conſequens eſt, hinc ſit ut ex hæmorrhagiis, diarrhœis aliiſque effluxibus, in homine non plethorico accidentibus, robur omnium facultatum a vi vitali pendentium imminuatur.

Rubet facies quatenus cruor ſufficienti vi pellitur a corde in cutanea vaſa, ſuperatis eorum vaſculorum reſiſtentiis, ſuperata earum vi elaſtica, qua continuo conſtringerentur, ni obſtaret vis immiſſi cruoris: ergo imminuta a ſanguinis aut ſeri effluxibus immodicis facultate contractiva cordis, pallore ſuffundetur facies.

Calor reſpondet particularum ignearum extricationi & actioni, illæ vero extricantur & agunt a vi circulationem promovente & vaſorum cum fluidis attritum excitante, ſi itaque a fluxibus immodicis vis cordis imminuatur, calor in partibus potiſſimum extremis debet decreſcere, ſeu frigeſcent extrema.

Cum robur ſeu potentia motrix in homine imminuitur, mutatur conſueta virium diſtributio, & ad organa vitæ minus neceſſaria, minor, ad cor vero & pulmones movendos major diſtribuitur virium quantitas, urgentiori etenim eſt occurrendum; hoc cernimus fieri in febrilibus morbis, artus enim multo magis debilitantur quam organa vitalia.

Simile quid in profuſis ſanguinis fluxibus obſervamus, in quibus cum ad eam debilitatem artus deveniunt ut e loco vix moveri queant, interea non tanto gradu debilitatur, pulſus imo pulſationes paulo frequentiores evadunt aliquando, & ſic quod ipſis deficit ex parte plenitudinis, aliquatenus ex parte velocitatis compenſatur.

Pulſum itaque in longis effluxibus minorem, mollioremque evadere, ſimulque ſolito frequentiorem, malum eſt ſignum; quippe quod indicat facultatem vitalem in anguſto eſſe & vitæ periculum imminere.

Qui robore gaudent nec moralibus periculis perturbantur, illi omnes ſuas actiones conſtantius, & æquabilius exercent; qui vero debiles ſunt, aut in periculo verſantes animo perturbantur non niſi tremulos & inæquales motus exerunt; hinc patet ratio cur hominibus, quorum facultas vitalis a profuſis fluxibus eſt valde imminuta, & mens terrore perculſa, pulſationes ſint inæquales, intermittentes, pejus eſt ſi mente non conſtent.

A mœrore digeſtionem languere, vitiari ingeſta non ſatis cito digeſta, omnibus notum eſt: verum in longis ægritudinibus mœror mentem occupat, cum vires vitales fatiſcunt, & periculum vitæ imminet, maxime ſi elaſticitas ſolidorum labaſcat; non mirum eſt itaque ſi in morbis evacuatoriis, potiſſimum chronicis, digeſtiones vitientur & ſtomachi functiones, ut fames, langueant, unde mala plurima ſubſequuntur.

Omnis

Omnis effluxus pendet a vi fluidum exprimente majori quam eſt fluidi & ſpincterem illud retinentium reſiſtentia; quam propoſitionem mechanices principiis adeo congruam noverant veteres Medecinæ Patres & contemnunt Neoterici. In efffluxibus activis, quales ſunt plurimi; vis expellens ſolito major eſt, nec poteſt diutius exerceri, quin ſphincteres elongentur, ſeu quin fibræ circulares vaſorum diutius elongatæ & diſtenſæ retineantur: atqui docet experientia chordas fidium quæ diutius extenſæ retinentur, non ita cito, nec unquam deinceps etiamſi ſibi relictæ priſtinam brevitatem recuperare, quod accidiſſet ſi brevi tempore tantum diſtractæ fuiſſent, ergo in longis fluxibus vires retentrices & contractivas ſphincterum, fibrarumque circularium imminui conſequens eſt.

Imminuto fibrarum circularium robore, orificia ab eadem vi applicata magis hiare debent, adeoque eadem vi expultrice applicata major debet, cæteris paribus, aut facilior fieri effluxus: hinc fit ut poſt longas dyſenterias, alvus laxa evadat, ut poſt longas dyſurias vix poſſit contineri urina, ut poſt multos partus diducta vagina uterus prolabatur, poſt longam diarrhœam rectum inteſtinum puerulis procidat &c. Non mirum itaque ſi ſuperatis morbis evacuatoriis acutis, roborantia, tonica, adſtringentia, quæ tonum augeant, reſtituant, ſunt neceſſaria, licet in acuti morbi vigore fuiſſent noxia.

In morbis evacuatoriis acutis vis expultrix eſt ut plurimum abſolute major quam in ſanitate, quia facultas eſt irritata a mole aut acrimonia materiæ morbificæ, adeoque requiruntur laxantia, lenientia, anodyna & evacuantia, quæ vires nimis auctas minuant, & materiem morbificam eliminent: verum in chronicis & paſſivis fluxibus vis retentrix ſeu ſolidorum elaſticitas eſt imminuta, robur vitale deficit, adeoque tonica, adſtringentia, roborantia indicantur, & quoniam facultati vitali periclitanti ante omnia ſuccurrendnm eſt, analeptica, reſtaurantia, cardiaca ſunt in uſum vocanda, fluidis effœtis, vappidis, nimium aquoſis ſua activitas, ſpirituaſcentia, ut aiunt, nativaque reſtituenda viſcoſitas, & ſemper ea ſunt eligenda quæ cæteris paribus vim digeſtivam minorem exigunt, ut digerantur, ſeu quæ ſunt coctu faciliora, guſtui & ventriculo gratiora, atque materiæ morbificæ corrigendæ ſimul aptiora.

Sit homo v. g. diarrhœa ſeroſa exhauſtus, ea debent eligi cathartica quæ minori virium diſpendio inteſtina expurgant, ut mitia; ſed ſimul ea anteferri quæ ventriculo & inteſtinis robur concilient, ut ſubadſtringentia, quæque ventriculum non ſubvertant, ſed ipſi quam minime fieri poſſit diſpliceant, aut eorum ſapor ingratus, admixtis ſtomachicis jucundis debet emendari, & eorum finita operatione ſedantia, cardiaca, abſorbentia & ſtomachia debent in uſum advocari.

Rheum v. g. rhaponticum, myrobalani ſunt mitia ſimul & adſtringentia, nec non ventriculum roborant, ſerum acre abſorbent; aquæ thermales ſulphureæ fibras laxas roborant, ſerum vitioſum eluunt, expurgant, & vires corporis non infringunt.

Diaſcordium, pilulæ de cynogloſſo fluxus compeſcunt, adſtringunt; terra catechu, cinnamomum, caſſia lignea, nux moſchata toſta, conſervæ roſarum, ſyrupo cydoniorum admixta palato arrident, ſtomachum roborant & ſimul adſtringunt, adeoque cæteris paribus ſunt aliis anteponenda.

Decoctum cornu cervi, gelatinæ aromatibus conditæ; decoctum album Sydenhami, ſuccum nutritium, purum, viſcidulum, ſine labore ſtomachi ſanguini ſuppeditant, ergo exhauſtis conveniunt.

Lacticinia, præmiſſis catharticis, & diluentibus, acrimoniam fluidorum temperant, coctu facilia ſunt, ſiccitati medentur, viſcidatem fluidis diſſolutis reſtituunt; ergo ubi diſſolutio alkaleſcens, ſiccitas, amphimerina hectica, purulenta, lues ſcorbutica; fluxum fovent, ea cæteris præſtant.

XX. EPHIDROSIS; *Ydros*; *Ephidroſis* Hippocrati; *Sudor morboſus*, aut rectius *Sudatio morboſa*; *Sueur*.

Conſultius eſt alio nomine indigitare evacuationem, aut actionem ſanam; alio vero morboſam, quam ſub eodem confundere.

Sudor eſt fluidum cujus epidroſis eſt vacuatio; ephidroſis eſt ſudorem quod diarrhœa ad fæces, & ſudatio ad epidroſim, quod dejectio ad diarrhœam.

Character. Ephidroſis eſt ſudatio tum quantitate, tum qualitate, tum intempeſtivitate notabilis, ſeu morboſa ſudoris evacuatio.

Eamdem eſſe perſpirabilis halitus, & ſudoris materiem veroſimillimum eſt; ſudor ab halitu illo diſcrepat, ex eo quod conſpicui fluidi, non vaporis forma, eliminetur e cute; halitus vero perſpirabilis quantitas eſt ſingulis diebus intra ſanitatem dimidia fere aſſumptorum alimentorum pars; vir mediæ ſtaturæ & ætatis 146 libras ponderans, in cibo vel poto intra viginti quatuor horas aſſumens circiter quinquaginta ſex uncias, duplo uberius prandens quam cœnans, intra id tempus circiter viginti octo uncias perſpirat, ſcilicet duodecim circiter per trientem qui ſomno impenditur, & ſexdecim per duos trientes, qui vigiliæ; a ſudore magis imminuti pondus corporis quam a ſola perſpiratione certum eſt ex experimentis Gorterianis.

Sudatio eſt proportionalis *quantitati* materiæ perſpirabilis in ſanguine contentæ, *velocitati* qua ſecernitur, & cutanei coli *calori*, aut laxitati, quæ a velocitate ſanguinis adaucta creſcit ephidroſis, eſt activa; quæ a cutis laxitate & ſeri abundantia fit, eſt paſſiva; viſa ſunt cadavera per aliquod tempus ſudorem fundere, eumque frigidum.

Sudor frigidus ubertatem ſeri perſpirabilis, cutiſ-

cutiſque laxitatem deſignat; calidus, ſanguinis velocitatem & ſeroſitatem ſimul.

1. *Ephidroſis ſpontanea*; *Sudor apyretos ſponte perſeverans*.

Ter vel quater obſervavi homines qui ſine cauſa evidenti, ſine febre, ſudoribus, potiſſimum nocturnis, per menſes diffluebat, unde macies, debilitas, inappetentia. Curatur catharticis, acidulis, lacte; ſed diu reſiſtere conſuevit apud pueros.

2. *Ephidroſis ſcorbutica* Sennert. de ſignis ſcorbuti.

Sudor copioſus ſcorbuticis etiam media hieme ſub leviſſimis tegumentis erumpit; & cum anxietates ſimul eos affligere ſoleant, non ceſſant illæ, niſi vapores illi pravi per ſudores diſcutiantur; ſequitur autem plerumque hos copioſos ſudores atrophia.

3. *Ephidroſis febrilis* Boerhaave aphoriſm. 715. *Sudor febrilis*; *critica* Hippocr. Sect. IV. aph. 36. ad 62.

Sudor vel eſt inſalubris, vel ſalubris. Salubris peracta materiæ febrilis coctione ſupervenit cum euphoria & virium redintegratione; is nunquam initio febris accidit, ne paucus eſt, nec profuſiſſimus, aut diutius repetens.

Inſalubris eſt tum qui calidus initio accidit tum qui in decurſu morbi partialis tantum eſt, ut circa caput, pectus, tum quocumque tempore ſuperveniens, ſi frigidus fuerit.

Poſt febres exacerbantes malignas quandoque æger in ſudores delabitur, a quibus debilitatur, & illi cohibentur, monente *Sydenham*, ſi æger lecto non continuo affixus manet, ſed identidem lecto inſideat, vel exſurgat; aſt ſi vires & fames vigeant, hi ſudores optimi ſunt, licet fœtidi; memini me ſudorem moſchatum per menſem exhalaſſe poſt amphimerinam malignam; ſimulque ſalubri boulimo detentum intra hoc tempus vires & corpulentiam amiſſam recuperaſſe.

Utilius nihil eſt ad prohibendos ſudores quam tegumenta detrahere, e lecto ſurgere, aerem frigidiuſculum admittere, potu nitrato, emulſionato, frigido amiſſum reparare.

Vide *Ephemeram ſudatoriam* 1a. *Claſſe*. *Hemiteitæum*, *ibidem*, &c.

Sudor criticus ex pulſu inciduo præſagitur, ut docet *D. Solano*.

4. *Ephidroſis ſyncoptica*. *Sudor diaphoreticus*, *ſeu ſyncopticus* Nicol. Piſonis de morbis cognoſcend. pag. 212.

Is ſudor ſtipatur frigiditate, & vel partialis eſt, vel univerſalis.

„ Is evenit, ait *Piſo*, quoniam ea quæ corpo-
„ ra noſtra regit natura, quæ *Hippocrati* eſt ca-
„ lor naturalis, vel omnino extinguitur, vel pro-
„ xima eſt extinctioni, unde laxantur ſolida, a-
„ deoque cutis oſcula ſecretoria; inter eadum a
„ cruore frigido & veluti coagulato ſerum uber-
„ tim ſeparatur, & ſic per cutem frigidam ex-
„ ſudat, facultate retentrice illud continere non
„ valente. " Hunc ſudorem comitatur pulſus parvus, rarus, fornicans, faciei color, qualis eſt mortui, fœdus, pallens, deſperatio, animi angor, jactatio. Videſis an ſincope ſit, an vero cardialgia quæ ſudore foveat. De ſudore conſulatur *Sennerti Semeiotica*.

5. *Ephidroſis hectica*.

Eſt ſymptoma phtiſeos, tabis, hecticæ amphimerinæ in phthiſi; ſæpe partialis eſt, & a collo, capite, thorace potiſſimum promanat, noctu poſt paroxyſmum.

6. *Epidroſis exanthematum* Frid. Hoffmann. T. 2.

Eſt ſudatio quæ rubeolam, purpuram, miliarem, ſimileſque exanthematicos morbos comitatur; acidum redolet in miliari; in nullo morbo eſt ſubito aeris frigidi interventu cohibenda; ſi diebus criticis accidat, modo vires non exſolvat, ſalutaris eſt.

7. *Ephidroſis febricoſa*; *Tritæophya elodes* Græcis. *Febris ſudatoria*, vel *diaphoretica* Torti de febribus lib. 3. pag. 126. & 187.

Fraudulentior eſt ea febris intermittens, vel remittens, quæ nullo præcedente pravitatis indicio, ægrum invadit more ſolito cum frigore & horrore, cui ſuccedit calor, & ſtatim ſudor aliquantulum præcox, qui equidem febrem videtur primo aſpectu alleviare, ſed revera poſt illum potius intenditur febris quam remittitur, imo eo fortior viddtur, quo copioſior eſt ſudor.

Hinc potius longitudo morbi ſignificatur vulgo quam mors, ſed in hoc morbo paulatim frigeſit ſudor, & in diaphoreticum ſenſim degenerat, ſudat perpetuo ægrotans, & diffluit undequaque frigido ſudore perfuſus, ſicque perpetuo algens & ſudans, ſicut cera liquatur, diſſolvitur & deficit, pulſus celer eſt, minutus ac debilis, reſpiratio fit anheloſa & frequens, diſſipantur; vires, mens ſola luculentiſſima eſt, & ſentit homo ſe paulatim mori; niſi autem illa ipſa acceſſione ſuccedat, in proxime futuram tantum protrahitur; rarius accidit ægrum algidum ſudando fieri, circa tempus declinationi proximum tenui, frigido & viſcoſo ſudore profundi cum frigore marmoreo, unde cum tantum metuebatur longitudo morbi, in declinatione ſuccedat mors, quam facies Hippocratica illico facta præmonſtrat. Præmiſſis catharticis & diæta tenui ad kinkinam eſt confugiendum.

8. *Ephidroſis lateralis* Franci & Schmidii Collect. Acad. vol. 3. pag. 577.

Ille obſervavit mulierem quæ per totam vitam, excepto graviditatis tempore, quoties ſudabat vel arte, vel ſponte, nunquam niſi a ſiniſtro latere ſudorem profundebat.

9. *Ephidroſis lactea* Ephemer. German. Dec. 2. anno 5. append. pag. 67.

10. *Ephidroſis mellea* Rhodii; *Oleaginoſa* Mollenbroecki.

Sudor colore & conſiſtentia mellis.

11. *Ephidroſis vinoſa* Bartolini.

Sudor colere vini rubri.

12. *Ephidroſis viridis* Borelli Cent. 2. Obſ. 56.

Sudor colore viridi in axilla.

13. *Ephidroſis nigra* Zacuti, Joel. Langelot. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255.

A ſcri-

A ſcrupulo auri fulminantis ſumpto oriebatur, obſervante *Langelorio*.

14. *Ephidroſis lucea* Hildani, Joel. Langelot. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 257.

Ab uſu auri fulminantis in hemiplegia ſcorbutica vidit *Langelotius*.

Ab uſu Rhei *Chriſt. Mentzelius*, *Collect. Acad. Tom.* 3. *pag.* 255.

15. *Epidroſis urinoſa*. Salmuth. L. 1. Obſ. 82. Haller phyſiol. Tom. II. p. 471.

16. *Ephidroſis cruenta* Joel. Langelot. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 255. Schvvencke Hæmat. 130.

In ſcorbutica ſanguinem ſudorem vidit *Langelotius*.

In adoleſcente ſudor axillarum colorem cinnabarinum referebat: *Hoffmann*.

17. *Ephidroſis cærulea* VVincler. *Collect. Acad. Tom.* 3. *pag.* 263.

In Epilepſiæ paroxyſmo faber lignarius ſudorem cæruleum ex hypochondrio dextro fundere viſus eſt a *D. VVinclero* & a *Mogio*.

18. *Ephidroſis a ſaburra*.

Eſt ſudatio quæ a nimio cibo ſumpto, potiſſimum a cœna lautiori & ſomno citius eam ſubſequente, procedit, & hic eſt ſudor a ſaburra cruda. Altera eſt ephidroſis a ſaburra putri; ſudor multus in ſomno factus abſque cauſa manifeſta corpus uti nimio cibo ſignificat, ait *Hippocrates*; ſi vero cibum non accipienti id accidat, corpus evacuatione indiget: *Aphor.* 41. *Sect. IV.* portentoſam ephidroſim, quæ intra diem ad 40. libras aſſurgebat, a ſaburra verminoſa productam obſervavit *Ill. Marteu de Grandvilliers Journ. de Med. Juill.* 1762. *p.* 29. hæc ultima cardiacis ceſſit.

19. *Ephidroſis acida*.

Symptoma miliaris, rachialgiæ vegetalis, ephemeræ lacteæ, & amphimerinæ verminoſæ.

20. *Ephidroſis aronoſa*, Haller Phyſiol. L. 12. pag. 40. *a ſale cryſtalliſato* Tronchin de Colica Pictonum; Leeuvveuhoek Tranſ. Philoſ.

Hydronoſus Foreſti, vulgo *ſuette*, ad hanc Claſſem attinet, ſi ſudor in hoc morbo ſit præcipuum ſymptoma, non vero febris, ut in *ephemera ſudatoria*, vel eruptio miliaris, ut in *miliari ſudatoria*, quibus nomen *ſuette* etiam vulgo tribuunt Neoterici. Sudorem eſſe potiſſimum ſymptoma in morbo quem ſub eodem nomine deſcripſit *Clariſſ. de Myſerey* veroſimile eſt, cum pyrexiam fere nullam obſervarit, ſed clarior & magis diſtincta hujus morbi requiritur notio ad genus hydronoſi ſtabiliendum, ſi a prioribus morbis diſcrepet.

XXI. EPIPHORA; *Delachrymatio* plinii; *Rheuma ophthalmon* Galeni 4. de locis cap. 5. Tralliani Lib. 2. cap. 1. Pauli lib. 3. cap. 12. &c. *Oculi lachrymoſi*; *Illacrymatio*; *Lachryma morboſa* Gorræi; *Lippitudo ſeroſa* Ettmulleri pag. 297. *Larmoyement*.

Character. Humoris utplurimum ſeroſi uber & conſtans ex oculis effluxus. Fons potiſſimus eſt glandula lachrymalis ſupra oculum externe ſita, cujus ductus excretorii ad limbum internum palpebræ ſuperioris hiant; ille humor per ſpatium trigonum a tarſis & cornea relictum, vi adhæſionis fluit, & veluti fugitur a punctis lachrymalibus quaſi a tubulis capillaribus, inde fertur per ductum naſalem a nares.

Toties vero nulla eſt lachrymatio, quoties quantitas a glandula ſuppeditata non major eſt ea quæ tranſmittur a punctis lachrymalibus, verum major evadit 1. vel uberiori ſecretione; 2. vel parciore reſorptione; uberior eſt ſecretio, dum mœror mentem afficit, dum vapore acri, aut pulvere illapſo, aut phlogoſi irritatur hæc glandula; parcior eſt tranſmiſſio, dum vel puncta lachrymalia, vel ductus naſalis quoquomodo anguſtantur, obſtruuntur, comprimuntur; hinc variæ ſpecies.

1. *Epiphora a pathemate*.

Vel hyſteriam comitatur, qui fletus cito riſu excipitur; vel mœrorem, commiſerationem a motivo extrinſeco ſequitur; vel in morbis graviſſimis, ut febribus acutis, accidit citra cauſam evidentem. Vidi autem in hoc caſu unam aut alteram tantum lachrymulam, & illa lachrymatio, ſi cum aliis ſignis peſſimis jungatur, pravi eſt ominis ex *aphor.* 80. *Epidem.* 1. Si reliqua non ſint exitalia ſigna, hæmorrhagiam tantum ſignificant e naribus imminentem.

2. *Epiphora ex rhyade* Avicennæ, *Algarab* Arabibus.

Hujus exiſtentia valde dubia mihi videtur, niſi Rhyas fiat ab eroſione carunculæ lachrymalis, adſitque ideo irritatio, rubor, dolor, cujus ratione ductuli lachrymas a punctis lachrymalibus ad ductum naſalem devehentes ſint conſtricti; nec enim, ut putans plurimi cum Veteribus, gravitate fluunt lachrymæ in ſtatu ſano, adeoque deficiente hac caruncula non ideo defluunt, cum etiam prone decumbens non lachrymetur.

3. *Epiphora ophthalmica* Sennerti; *Epiphora* Galen. introductione. *Lippitudo ſanguinea* Ettmuller. pag. 297. *Ophthalmia humida* Sennerti; *Chaſſic.* L.

Vide Ophthalmiam.

Epiphora ex variolis Etmuller. L.

Illa illachrymatio ſequitur variolam, cujus puſtulæ forſan intra tubum naſalem ſuppuratæ hujus coalitum, vel a pure ſpiſſiori infarctum produxere; ea vero quandoque fiſtulam lachrymalem accerſit, an vero ſemper? dubium & inquirendum ſupereſt. Infantes plurimi creſcente ætate ab hac epiphora liberantur.

4. *Epiphora ex ægilope* Sennerti; *Fiſtula lachrymalis* Auctor. *La Fiſtule lachrymale*. L.

Ægilopis nomine intelligo exulcerationem, aut abſceſſum in magno oculi cantho, qua ductus naſalis, vel partim, vel omnino afficitur, ita ut lachrymæ purulentæ tum per nares effluant, tum per puncta lachrimalia, tum per fiſtulam in vicinia cauſam refluant.

Inde vero ſubdividitur fiſtula in completam & incompletam; imo datur ſpecies in qua pus non ex inte-

teriori hujus ductus, ſed ex abſceſſu proximo demum ſuperne rupto refluit. *Vide Petitum loco citato* & *Heiſteri Chirurgiam.*

In hac fiſtula lachrimali, quam ſola fovet ductus naſalis obturatio, feliciter ſuccedit operatio olim ab *Anello* indicata, nuper perfectius adhibita a *dexterrimo Monſpelienſi Chirurgo D. Mejan*, filum ſcilicet argenteum extremo altero acus inſtar perforatum immittitur per alterutrum punctum lachrymale uſque ad nares; hinc vero foras abductum trajicitur uno, vel altero bombycino filo, quod ope filii argentei ſurſum per oculos retrahitur; in ductu naſali inſtar ſetacei relinquitur per menſem, unguento deterſivo, ſi opus ſit, illinitur; & ſic via patula ſit lachrymis, & fiſtula ſanatur.

6. *Epiphora ab ectropio.* L.

Ectropium eſt palpebræ alterutrius extraverſio, *Reuverſement. Entropium* palpebræ intraverſio, *Eraillement. Palpebra inferior* evertitur a *carne luxuriante*, quæ ulceribus membranæ internæ ſuperveniunt, in quo caſu lapide infernali abſumenda excreſcentia, uſquequo palpebræ ſui tarſi elatere ſe reſiſtunt. Vel evertitur propter *ambuſtionem* externam, qua cutis corrugatur; ea ſi vetus, immedicabilis; ſi recens, curatur emollientibus, ut lacte, butyro, unguento de althæa, cerato Galeni, compreſſiſque decentibus. Vel avertitur a *laxitate*, ut apud ſenes, obſervante *Heiſtero*, eaque inſanabilis. Remedia exſiccantia conveniunt, calor ſiccus, ſpirituoſa fotu, vapore adhibita; lutum ex aquis thermalibus, palpebra inferior invertitur ab *operatione* fiſtulæ lachrymalis ſecto tendine muſculi orbitari, quod immedicabile eſt; vel a *vulnere* tarſum ſecante, unde in acumen bifidum intro vel extro vertitur (*eraillement Saint-Yves*;) hoc malum conveniens futura conjunctivæ & cutis in tacto tarſo prævertit, ſi ulcus recens ſit; ſi vetus, malum eſt immedicabile.

Extrovertitur etiam palpebra inferior ab exophthalmia aut globi tumore, tum aquoſo, tum cancroſo; prior vocantur hydrophthalmia, & ambos oculos afficit, & curatur diureticis catharticis; poſterior cancri indolem & curam ſequitur.

7. *Epiphora ab anchilope.* L.

Anchilops, quaſi viſus angularis, eſt tumor cyſticus, vel purulentus, vel lachrymoſo mucoſus canthi temporalis, cum epiphora.

Anchilops purulentus eſt, vel ſpurius, ab apoſtemate ſubcutaneo, vel ab apoſtemate inter muſculum orbiculare & ſaccum naſalem; prior eſt nullius momenti, poſterior epiphora quandoque ſtipatur, & agilopem poteſt ducere.

Anchilops lachrymoſo-mucoſus compreſſione recedit, & tunc lachrymæ vel tantum per puncta lachrymalia, vel per poros Gunzii refluit, vel etiam in nares dimanat; excitatur ab obſtructione ductus naſalis, vel a mucu ſpiſſo, viſcido, vel ab infarctu ipſius ſacci ſpongioſi, vel per fluxionem intumefacti. In priori caſu injectio per ſyringem Anelli ſufficit; ſecus compreſſio ope faſciæ & ſplenii iteratæ per diem continuam; per noctem ope emplaſtri, ſæpemorbum ſanat, addito ſpirituoſo vel vinoſo liquore, quo ſplenia madedant; tonuſque ſacco reſtituatur. In poſteriori ſpecillum argenteum per puncta lachrymalia immiſſum obſtructiones reſerat, addito etiam filo uno, alterove goſſypino, premiſſis præmittendis.

Anchilops purulentus incipit a tumore calido, rubro, lancinante, vel pulſante, cum febre, ophthalmia, epiphora; pendet a vera inflammatione ſacci lachrymalis quæ abit in ſuppuratum; unde dignoſcitur ab anchilope lachrymoſo, vel hydrope ſacci naſalis. Lachrymalia puncta fundunt verum pus, non vero mucum puriformem, qui a pure vix diſtinguitur, niſi per antecedentia; naris ejuſdem lateris ſicca eſt, niſi per noctem quid effluat; quod ſæpe fit. In illa ſpecie, vel viget inflammatio, vel receſſit; ſi vigeat, inſtituatur diæta tenuis, refrigerans, phlebotomia celebretur, juſcula refrigerantia uſurpentur, catharſis antiphlogiſtica non negligatur. Si reſolutio non ſuccedat, applicetur tumori cataplaſma ex medulla pomi cocti cum albumine ovi mixta, vel cum pulpa caſſiæ, ut ſuppuratio procedat, qua facta apoſtema lanceola aperiatur, injectione hordei detergatur, turanda tenui ſaccus lachrymalis apertus ſervetur, cicatrix inducatur.

8. *Epiphora frigida* Sennerti cap. 46.

Eſt effluxus involuntarius lachrimarum ſeroſarum, ſine pruritu, dolore & calore ſaltem notabilibus; ea ſequitur diuturnas ophtalmias etiam ſanatas, ſtudia immodica, ut accidit potiſſimum circa annum ætatis quinquageſimum, cum viſus imminuitur, & objecta non niſi paululum diſſita, diſtincte videri poſſunt; accedente hyeme ingraveſcit, & difficulter curatur; interea ſi æger ab ſtudio, vento, fumo, cibis ſalſis, vinoque abſtineat, ſi ſimul noctu oculum foveat infuſo quatuor caryophyllorum in aquæ vitæ unciis duabus, hic affectus imminuitur; ſi vero ob tam levidenſe incommodum æger velit cathartica & veſicatoria nuchæ uſum vocare, ut ſuadent Auctores, ille de horum ſucceſſu judicabit.

9. *Epiphora calida* Sennerti ibid.

Ea eſt ſeroſi laticis ex oculis deſtillatio, quæ ſtipatur calore mordaci, pruritu, rubore, & dolore oculorum, adeoque diverſas ophthalmiæ ſpecies, potiſſimum ulceroſam fiſtuloſamque, comitatur, quas vide ſuo loco. In hac præter remedia generalia, ut phlebotomiam & catharſim, conveniunt balnea, juſcula refrigerantia, ſerum lactis, nec non collyria leviter adſtringentia ex roſis, plantagine, acia, gallis, vino rubro, vitriolo, &c.

Lachrymæ quæ a nullo animi pathemate procedunt, in morbis acutis hæmorrhagiam narium, & ſi ſint cum ſignis exitialibus, mortem prænuntiant: 1. *Epidem.* 2. *Aphor.* 80. & 4. *Aph.* 52.

10. *Epiphora cruenta*; *Lacrymæ ſanguineæ* Sennerti ibid. & fuſe Schenck. libr. obſerv. *Larmes de ſang.* Vide Menorrhagiam erroneam. P. Borell. Cent. II. Obſ. 56. L.

11. *Epi-*

11. *Epiphora ſebacea* Haller. Stud. Medic. pag. 782. ex Rudolpho Vehrens; *Lcaa* Hippocratis; *Lemia* Celſo, *Oculi gramioſi* Lucilio; *Gramia* Nonnio; *Lippitudo* Auctorum; *La chaſſie*.

In palpebrarum marginibus ſunt glandulæ ſebaceæ, quæ ſeparant paucum in ſtatu ſano ſebum, quo forte præpeditur lachrymarum effluxus & deviatio; aſt uber & copioſiſſimus eſt hujus ſebi quandoque proventus. Illa lippitudo ſæpius ophthalmiam humidam ſeu pituitam Horarii comitatur, ea viſum perturbat, palpebras noctu, ſcilicet hora octava veſpertina uſque ad diem ſequentem, agglutinat: tunc vero apertis per vim oculis, lachrymæ ſeroſæ effluunt.

Curatur tutiæ pulvere veſpere adſperſo, vel aqua roſarum, cujus unciæ octo vitrioli viridis vel albi grana viginti excipiunt; vel aliis ophthalmicis deterſivis & ſubadſtringentibus.

12. *Epiphora arthritica* Muſgrave de arthritide, cap. 18. & 21. L.

Eſt ea quæ ab humore acri arthritico a pedibus retropulſo accidit, & cum arthriticis doloribus alternat, ac quandoque cum illachrymatione odontalgiam excitat. Affectus hic quandoque diutinus eſt, & ſaltem incommodus.

Exigit phlebotomiam & veſicatorium nuchæ applicandum, nec non collyria mitiſſima, ut lac oculis inſtillatum, mucilaginem ſeminum pſylli & cydoniorum, aquam roſarum, trochiſcos albi Rhaſis, aquam plantaginis, &c.

13. *Epiphora lactea*, Ephem. Germ. Dec. II. Ann. VII. Obſ. 98. in infante recens nato.

XXII. CORYZA, Hippocratis, Gorræi Definit. Med. aliis *Cataſtagmus*; *Gravedo* Latinis, *Deſtillatio*, *catarrhus ad nares*; *Rhume du cerveau*; *Coryza*.

Character eſt humoris pellucidi aut mucoſi, viſcoſi e naribus ſtillicidium. Membrana pituitaria, quæ ſinus frontales, ſphænoidales, maxillares obveſtit, eſt ampliſſima; duplicem vero humorem ſuppeditat, tenuem ſcilicet, & paucum qui in nares poſticas, inde in œſophagum cum lachrymis infunditur, & mucum viſcidum, qui membranam, ut odoratui ſit idonea, continuo lubricat, oblinitque. Duplex eſt itaque fons humoris qui in coryza per nares effluit.

1. *Corryza catarrhalis*, vulgo *gravedo*. *Coryza humida* Nenteri. *Enchifrenement*. *Rhume du cerveau*. B.

Illa ab aeris viciſſitudinibus, potiſſimum a frigore ſuſcepto calente corpore, oritur; dolore gravativo frontis, ſternutatione, anoſmia, voce naſali, dyſpnœa; tuſſi ſtipatur, dein vero procedente morbo deſtillatio humoris, qui prius erat limpidus, e naribus qualis in ſummo frigore fit, qui *roupie* vocatur, jam abit in mucoſum, viſcidum, copioſumque effluxum, a quo æger ſublevatur, redit odoratus, reſpiratio juvatur, &c.

Phlogoſis membranæ pituiteriæ, eſt hujus morbi principium.

Curatur diæta tenui, potu theiformi, calido, diluente, inſpiratu lactis tepidi, aquæ, vaporis; aere tepido, vapore ſeminum nigellæ in aqua coctorum; *vide Schneider. lib. 3. de catarrhis*, *pag.* 503. Cum nares poſticas occupat ſævior eſt quam cum altius aſſurgit.

2. *Coryza phlegmatorrhagia* Salmuth. ob.37.cent. 1. Bonet. Sepulchret. T. 1. p.410. *Phlegmatorrhagia* Junckeri; Morgagni Ep. XIV. 20. Hippiatris *Morfondure*. Furetiere Diction. B.

Differt a præcedenti quod, ſine ſatellitio catarrhi, illico ſponte accidat profluvium juge humoris limpidi, lymphatici, copioſi, non mere aquoſi, qualis eſt qui a frigore acri maxime apud ſenes exſtillat; hanc coryzam bis noctu expertus ſum, ſine alio incommodo: ſimilem per plures menſes perſeveraſſe memorat *Morgagni*; uberrimum aliud narrat *Bidloo*, quod *ſtillicidium narium* vocat.

3. *Coryza virulenta*; *Onena* Bonet. Sepulchret. T. 1. p. 406. Hippiatris *Morve*.

Eſt purulenciæ materiæ effluxus e naribus cum ozæna. Hic morbus ob fœtorem & acrimoniam puris diu in naribus concluſi, & fœnum inquinantis ab equo ad equum propagatur, ſeu contagioſus evadit: *Vide Hippiatros*, ut *Soleyſel* & *Bourgelat*, *Elementa Hippiatrica*.

4. *Coryza varioloſa* Huxham.

Illud ſymptoma ſtipatur ſternutatione, difficultate deglutiendi, tuſſi, epiphora, & ſæpius rubeolam quandoque variolam ineuntem comitatur, ac deſignat.

5. *Coryza purulenta* Boneti Sepulchret. T. 1. Obſ. 10. Append. 1. Morgagni Ep. XIV. 22. ex Fernelio, Palfino, Nicolai, &c. vide Cacodiam ozænam.

Si ſinus frontales ulcere laborant, injectiones inſtitui poſſunt deterſivæ, imo horum ſinuum terebratio inſtitui; ſi vero ſinus maxillaris alteruter pure turgeat, dente canino avulſo puri via parari debet, *Meebomio & Covvpero* ducibus.

6. *Coryza febricoſa* Vandermonde Journ. de Med. Mars 1751. p. 197.

Viro catarrhoſo fluxus muci periodicus veſpere quovi revertens, meridie ſequenti evaneſcens, ſtipatus erat capitis intumeſcentia, dolore, ſinuum infarctu: mucus narium copioſus erat, limpidus, acer; pyrexia nulla; diaphoretica fruſtranea fuere, ſoli kinkinæ uſui cum catharticis morbus ceſſit.

XXIII. PTYALISMUS; *Ptueliſmus* Hippocratis in Coac. a *ptuelon*, ſputum; *Anabexis* Galeni; *Anacrempſis* Heſychio; *Cartharſis diaphargyogos*; *exſcreatus*: *Salivatio*; *frequens exſpuitio* Latinis. *Bave*, *ſalivation*; *expuition*, *crachottement*. Ægri *Salivantes* Latinis, Gallis *Baveux*; Anglis *Drivellers*.

Character. Eſt ſalivæ vel muci ſine expectoratione ac vomitione ex ore effluxus, aut emiſſio.

In os confluunt 1. ſaliva ex ductu potiſſimum Stenoniano a parotidibus delata, nec non ea quam omnes glandulæ ſublinguales, buccales, &c. ſuppeditant; 2. præterea liquor tum limpidus,

pidus, tum mucoſus, qui ex naribus in fauces delabitur, tum per nares poſticas, tum per ductum ſphæno-palatinum: 3. Mucus viſcidus, qui ex tonſillis & glandulis faucium ſebaceis exprimitur: Mitto quæ vomendo vel expectorando confluunt.

Quidquid exit ex ore, illud vel vomitu vel ructu ejicitur, vel expectoratur cum tuſſi, vel exſcreatur cum ſono rauco, quem Arabes *Raſcationem* vocant; vel exſpuitur ex lingua & labris, vel ſine impetu elabitur, quod Galli *bave* nominant.

1. *Ptyaliſmus nauſeoſus*. *Ptyaliſmus a ſaburra nidoroſa*. B.

Illa eſt ſpecies quæ a ſaburra ortum ducit, quatenus irritatur inde pharynx, & liquor ac mucus ex faucium cryptis ubertim profluit, cum nauſea, angore ventriculi; tanta quandoque copia expuitur & exſtillat hic liquor, ut ex ſtomacho ſuppeditari quis crederet; talem ptyaliſmum excitat etiam emeticum aſſumptum, etiam antequam vomitio accedat. Talem excitat etiam aconitum, ſi vel maſticatum fuerit, hinc enim oris ſapor putris per duos vel tres dies cum ſalivatione, ut obſervavi, & cardialgia cum lancinante dolore in medio linguæ.

2. *Ptyaliſmus a pyroſi*. Vide Sodam Junckeri. I.

Differt ille a priori, quia ſenſus uſtionis & acidi erodentis extenditur a ventriculo ad os, atque quaſi acidum ſaporem præ ſe fert ſaliva; in hoc affectu ubertim effluens; hanc excitant fructus acidam vel empyreumaticam ſaburram generantes, caſtaneæ, nuces, piſces conditi, frixa omnia ex ſartagine cum oleo vel butyro cocta, nec tamen nauſea excitatur ut plurimum.

3. *Ptyaliſmus Lapponicus* D. Linnæi; *Ulirm* vel *Horme* Lapponibus. C.

Eſt ſymptoma colicæ Lapponicæ. Vide *Floram Lapponicam*, *pag.* 69. Differt a prioribus per dolores atroces abdominis juxta umbilicum qui hoc ptyaliſmo terminantur.

4. *Ptyaliſmus a laxitate* Cheynei de ſanit. pag. 366. cap. 5. *Ptyaliſmus ſymptomaticus* Zvvinger. de ſaliva. Diſſert. Ægri *Drivellers* Anglis vocantur. L.

Illi ſunt, qui ſtupidi, labris laxis & pendulis; oculiſque demiſſis, nequidem ſalivam ore continere poſſunt, ita ut continuo ex ore effluat; ſimile vitium in paralyticis obſervatur; idem accidit laxata mandibula.

5. *Ptyaliſmus mercurialis* Nicol. Heienſii; Chriſt. Roperi Diſſ. de Salivatione cap. 2. *ab oris ulcuſculis* Stenon. *Ptyaliſmus artificialis* Zvvinger. de ſaliva, Diſſert. 8. *Salivatio ab hydrargyroſi* D. Aſtruc. de lue venerea B.

Vulgo poſt quinque vel ſex litus mercuriales, vel aſſumptis intus præparatis mercurialibus, præſertim non ſatis diluto ſanguine & laxitis vaſis, ſupervenit calor in ore, ſapor æruginis, glandulæ ſublinguales, & quæ utrinque linguam cingunt, tument, ut aphthas patiuntur, dein ulcuſcula quæ multum ſalivæ fœtidæ fundunt; creſcente actione hydrargyri tumet lingua, exeritur foras, fauces angina aut cynanche corripiuntur, cum febre, pervigilio, aſſidua exſpuendi neceſſitate.

In cura morborum ſyphiliticorum vitari debet ptyaliſmus, ſecus ſyphilis per aliquot tantum menſes ſupprimitur, aut etiam minime minuitur. Vitatur vero, longo uſu balneorum præmiſſo, diæta lactea in hydrargyroſi uſurpata, remotis ad duas treſve dies inunctionibus, illarum doſi, quæ vulgo ſemi-unciam attingit, imminuta, ſi vero invitis his cautelis accedat, quod vulgo poſt quartam, ſextamve inunctionem accidit, ſuppreſſa omnimode inunctione, expectandum donec deſierit; os ſæpe decocto hordei abluendum; ſi vero ex abrupto auctus ægrum in periculum cynanches conjecerit, lingua tumerit, & in ore vix poſſit contineri, phlebotomia, linteorum depoſitione, catharticis, imo balneis tunc huic occurrendum. De ulcuſculorum oris deterſione, ceteriſque ad hoc ſpectantibus videatur *Ill. Aſtruncius*.

Ex cinguli mercurialis adverſus pediculos geſtatione, ex hydrargyri etiam contrectatione ſolemni aurifabris, ſpeculorum confectoribus, ex una drachma unguenti Neapolitani citra cautelam illita, ptyaliſmus quandoque ſupervenit.

6. *Ptyaliſmus varioloſus* Sydenhami pag. 83. 103. 93. 593. *Salivation de la petite verole confluente*.

Apud adultos variola confluente laborantes, ſalivatio ſub primum eruptionis tempus, aut biduo poſt, perpetuus comes accedit, ſæpius multo quam infantibus diarrhœa; materia prima tenuis excernitur, ægro multa lintea ipſamet nocte conſpurcante. Hic ptyaliſmus mercuriali non minor eſt, ſed non fœtet; die vero undecima ſaliva viſcidior ægerrime exſcreatur; ſiticuloſus eſt æger, tuſſit ſubinde inter bibendum, & potus per nares revertitur; atque hoc die ceſſat utplurimum ſalivatio, licet aliquando biduo poſt revertatur; dicto autem die undecimo ſcilicet tumor faciei una cum ſalivatione imminui incipit, ac tunc primum ejus loco manus intumeſcere ſolent ac debent.

Non ſolum autem in variolis, ſed & in febre varioloſa Sydenhami, ſeu ſynocho variolode, in qua nulla eſt eruptio, par ptyaliſmus accidit, & ad ſalutem neceſſarius eſt.

Indicationes ſunt 1. ut ptyaliſmus ille ſuſtentetur, quod maxime præſtat, *potus tenuis*, qui diluat, nec refrigeret nimis, aut calefaciat qualis eſt cereviſia tenuis, imo ſerum lactis, nec non paregoricum ſeu anodynum veſpere exhibitum, ſic docente experientia. 2. Cavendum ne ptyaliſmus ſupprimatur, quod intempeſtiva catharſi aut phlebotomia, maxime vero calidiori regimine, efficitur. Si vero ptyaliſmus non interveniant, aut citius quam par eſt evaneſcat, nec in ipſius locum manus tumeant, facie tamen detumeſcente, tunc in ſummo periculo verſatur æger; ſi enim hoc accedat inte-

ſextum

ſextum & undecimum diem poſtulæ deprimuntur, delirium invadit, febris deficit; poſtulæ pallidæ, circulo etiam pallefcente; in hoc unico caſu ad cardiaca deveniendum eſt, ut ad ſcrupulum theriacæ, cum eadem doſi pulveris e chelis cancrorum, ſemi-ſcrupulo radicis contrayervæ & ſyrudo caryophyllorum; ſi vero hoc infortunium accidat circa aut poſt undecimum diem, quo tempore puſtulæ faciei reſiccatæ ſunt, præmiſſa venæ pedis ſectione, vix ad emeticum, ut noſtrates faciunt, aut ad lene catharticum, ut Angli ſolent, properandum eſt; ſed quoniam vires non vegetæ ſunt, earum ratio habenda eſt, & ſemper de ſummo periculo aſtantes admonendi.

Monſpelii rariſſime obſervatur ptyaliſmus, in variolis etiam confluentibus adultorum, raro etiam diarrhœa apud infantes hac ſpecie laborantes, ſed apud Septentrionales is eſt frequentiſſimus & ſalubris, atque hoc ptyaliſmo circa undecimum diem decreſcente neceſſarium eſt ut facies, manuſque intumeſcant œdemate varioloſo, quod ptyaliſmi vices impleat.

7. *Ptyaliſmus ſcorbuticus* Ropet. Diſſ. citata; Lind. de ſcorbuto, &c. Journ. de Med. May 1755. p. 327. C.

Cognoſcitur ex ſtomacaces ſignis, ſcilicet facili gingivarum hæmorrhagia, mollitie, fœtore, dentium lapſu, nigredine, maculis tibiarum, faciei pallore, &c.

Profuſus vires exharuit, adeoque ſiſtendus quantocius; ſuadet vero *Lind* revellentia epiſpaſtica, ſinapiſmos ſuris admovendos; alvus clyſmatis ſolvenda; lenia cathartica uſurpanda; laxandus cutis ſpaſmus, qui fluxum illum determinant; proſunt in eum ſcopum diaphoretica, theriaca, camphora, flores ſulphuris ter vel quater in die, adde etiam diuretica. His ſalivatio arcetur, & ſuffocatio prævertitur. Siſtitur etiam collutoriis ex gummi Arabico, ichtyocolla, alumine, cortice quercus; laudat *Roperus* gargariſmata ex vino rubro, viride æris, aqua plantaginis & ſalviæ, ſæpius ope penicilli gingivis applicanda.

Intus veſcatur æger lacte vel vegetabilibus, ſumat kinkinam, elixirium vitrioli, dum lacte non uritur.

8. *Ptyaliſmus hypochondriacus* Ballonii, lib. 2. conſil. 49. Sylvii, Prax. Medic. *Ptyaliſmus melancholicus* Sennert. de ſcorbuti ſignis; *hyſtericus* Morton. Curationem vide apud Ballonium, lib. 2. conſ. 25. Roper. Diſſ. de ptyaliſmo. L.

Eſt ille qui hypochondriacis, melancholicisſque familiaris eſt; is vires imminuit, ſtomachum labefactat, ſtipatur borborygmis, conſtipatione, ructu, præcordiorum anguſtia, ſomno turbulento; fovetur ſæpe a cœna copioſiori, & tunc horis matutinis augetur.

9. *Ptyaliſmus arthriticus* Muſgrave, cap. 11. hiſtor. 3.; *Sputatio artrhitica*.

10. *Ptyaliſmus phthiſicus* Morton. cap. 2., n. 10. & 11. Phthiſiologiæ, p. 29. C.

Inter ſigna phthiſim præſagientia merito cenſetur matutina & diurna phlegmatis ſalſi & acris, quandoque viſcoſi, excretio, quod univerſum ſanguinis ſerum parili gradu ſalſum eſſe atque acre ſignificat; proclives ſunt illi ad copioſum ſalivæ fluxum per ductus ſalivares & tonſillas, quod diatheſim ſanguinis colliquativam indicat; hoc ſymptoma multis annis phthiſim antecedere obſervavi. In ultimo phthiſeos gradu idem ptyaliſmus recrudeſcit, ab anacatharſi purulenta valde diſtinctus. Oritur enim fluidi ejecti copia ab ipſis oris glandulis, nec ſudoribus profuſis imminuitur, ac fatum accelerat. *Roper. Diſſ. de ptyaliſmo*.

11. *Ptyaliſmus viridis* D. Huxham Philoſoph. Tranſ. n. 382. anno 1724,

Fox quadragenarius ab aurigine & colica liberatus eſt ptyaliſmo uberrimo ad ſextarios circiter duos, ſalivæ ſtatim vividiſſimæ porraceæ, ſed tenuis; uſus autem fuerat pomaceo quod bilem hoc colore viridi inficere potuerat; hic ptyaliſmus quadraginta horas duravit, deinde pellucida evaſit ſaliva; ope vero ptyaliſmi feroſi ſponte erumpentis ab aurigine, prius bis terve liberatus fuerat.

12. *Ptyaliſmus purulentus* Petr. Hardiſvvay, Philoſoph. tranſ. n. 400., 1726. L.

Hic ptyaliſmus purulentus ultra triennium perſeveravit, pure ſanioſo ſuppeditato a ſinibus maxillaribus in oris cavum apertis & carioſis; puero ſatis benevalente, quoad cætera.

13. *Ptyaliſmus aphthoſus*. *Chancres a la bouche*. B.

Adoleſcens corripitur ſynocha cum cephalalgia, angina, linguæ ſorditie alba, glandularum tonſillarum & maxillarium tumore; præmiſſa phlebotomia purgatus eſt addito emetico, bilem ano & cato copioſe rejecit, & difficultas deglutiendi evanuit; aſt eadem die levis exulceratio interiora oris & linguæ ambitum detinuit, ita ut cruſta in utraque labiorum commiſſura oris apertionem impediret, lingua tamen ſuperne albeſcens, lateraliter excoriata, intenſe rubra, videbatur, & tantus erat viſcoſuſque ptyaliſmus, ut noctu, interdiuque inſomnem continuo exſpuentem ægrum per aliquot dies detinerat, Præſcripto altero cathartico, & gargariſmate ex uncia mellis roſacei, cum drachma ſpiritus ſalis in aqua hordei melius habuit, dein convaluit.

Ptyaliſmus cujus fœtor cadaveroſus eſt junctas dyſphagiæ, eſt ſignum cynanches ulceroſæ ſeu gangrænoſæ, quæ nuper apud Piſcenates & Biterrenſea maximam infantum ſtragem edidit.

14. *Ptyaliſmus gravidarum*. *Crachottement & aigreurs des femmes groſſes* Puzos. L.

Racens gravidæ per tres quatuorve menſes vel ſalivam viſcidam, vel fatuam pituitam matutinis horis exſcreandam habent, cum ſenſu acoris intercurrente, aut cardialgia, aut nauſea.

His opitulamur vel bolo panis, vel aquæ cyatho, vel cocolata, ſeminibus cumini, aut cardamomi maſti-

ſticatis, infuſo theæ, veronicæ, chameli, meliſſæ. Si ea inutilia fuerint, phlebotomia adhibenda; mane rhei pulverati vel hujus extracti doſis ad purgandum ſufficiens ſumenda, vel clyſma veſpere injiciendum, aut ſtomachus roborandus theriaca, confectione hyacinthina, alkermes, opiata Salamonis. Confert quandoque ptiſana pectoralis emulſionata, & aqua cinnamomi aromatiſata.

15. *Ptyaliſmus catarrhalis. Salivatio anginoſa* Roper. Diſſertat. *Rhume d'eſtomac*, De Meyſerey T. 2. n. 302.

Eſt ille qui in odontalgia, angina catharrhalibus ſupervenit, eademque auxilia expoſcit. Os exundat ſaliva mucoſa: accedunt flatus, gravitas ventriculi, nauſea, vomito phlegmatis, vel diarrhœa, quæ omnia ægrum ſublevant.

16. *Ptyaliſmus a carie* Quelmalz. Diſſ. de ptyaliſmo febrili. P.

In maxillæ oſſibus carioſis & carie dentium protrahitur, quandoque ptyaliſmus ad hecticam conſumptionem, ut pluries vidi Auctor citatus; hocce etiam phænomenum accidit cum carie, perforatur antrum Hyghomori, ſeu ſinus maxillaris. Eumdem ptyaliſmum obſervavi in triſmo, qui odontalgia arthritica eſt.

17. *Ptyaliſmus a calculo* Chriſtoph. Scherer, de calculo ex ductu ſalivali excreto Diſſ. Argentorati 1757. Journ. de Med. Juill. 1756. Leautaud.

Initio levem inducit dyſphagiam, deinde vero ptyaliſmum calculus ſub lingua genitus, quod licet rarum ſit: interea a *Covvpero*, *VValthero* & *Saltzmanno* fuit obſervatum. In caſu *Cl. Leautaud* aderat dolor ſub lingua vehemens, pyrexia ardens, quæ omnia extracto calculo gypſeo ſub lingua latente, evanuerunt. Vide Arthritidem D. Du-Bouchet qui arenulas copioſas exſcreans a doloribus arthriticis ſe liberabat.

18. *Ptyaliſmus febrilis.* Quelmaz. Diſſ. Lipſiæ 1748.; Sydenham. pag. 99. de febre varioloſa.

Eſt ptyaliſmus tritæophyæ epidemicæ Lipſienſi ſuperveniens, per ſeptimanas perſeverans, abundans, morbum non perfecte ſolvens, & quem tamen reprimere periculoſum erat. Hunc ſtipabant eroſiones circa linguam, fœtor, tumor gingivarum; ſalivæ limpidæ, dein viſcida æque uber excretio, ac ſi hydrargyroſis plena fuiſſet adhibita.

19. *Ptyaliſmus ſyphiliticus.*

Eſt ille qui citra ullum hydrargyri uſum accidit illis qui ulcuſcula venerea gerunt in faucibus, uvula, velo palatino, quæ quidem ex macula griſacea ſerpente, ex fœtore & ex ſalivatione facile ſe produnt.

Huic ſpeciei ipſamet hydrargyroſis caute & parca doſi adminiſtrari debet, non neglectis detergentibus ſub finem hydrargyroſeos, ſcilicet levi attactu ulcuſculorum bis in die iterato ex penicillo intra collyrium Lanfranci tincto; collyrium vero aqua roſarum edulcorandum eſt, uſus lactis eſt uſurpandus.

20. *Ptyaliſmus urinoſus* VValler. Act. Upſal. p. 156. Vid. Tuplii Lib. III. Hiſt. 22. Helvetius Oecon. Anim. p. 156. L.

XXIV. ANACATHARSIS Hippocratis, Galeni in Aph. 8. lib. 5.; *Anaptyſis* Hippocr. *Tuſſis humida. Expectoration.*

Character eſt muci, lymphæ, vel cujuſcumque humoris facta cum tuſſi expectoratio conſtans & notabilis.

Differt ab exſcreatione ptyaliſmum comitante quod tuſſis in anacatharſi ſit pectoralis, non vero ſimpliciter gutturalis. A rheumate quod ſit anacatharſis ſine raucedine. Anacatharſis raro eſt morbus eſſentialis, ſæpius eſt ſymptoma phthiſeos, aſthmatis humidi, catarrhi.

1. *Anacatharſis bilioſa*; *a ſpitle of unuſual color.* Philoſoph. Tranſact. n. 382. by Huxham. anno 1724.; *Coleptyſis* D. Coſte, Med. Prof. in Acad. Peripinianenſi.

Obſervavit ſcilicet in ancilla tuſſim guttularem, qua primo cruorem exſcreabat, deinde vero per viginti circiter dies expectorabat bilem, ſeu humorem intenſe flavum & amarum, & fæces ano redditæ erant griſeæ.

Præſcripſit apozemata amara diluentia, dein vero ſaponem venetum ſingulis diebus ad grana viginti, triginta, ſumendum: parabat ſaponem ex ſale tartari & oleo olivarum optime mixtis ad conſiſtentiam pomati flavi, quibus adhibitis remediis intra quinque dies ſanata eſt.

Vidi ego dudum mulierem quæ ex rheumate neglecto incidit in anacatharſim materia viſcidæ ex flavo virideſcentis, quæ cum amphimerina catarrhali perſeveravit multos dies, ſed ea expectorata materies non amareſcebat, idem iterum in adoleſcente vidi: cathartica vero morbum ſuſtulerunt, & febrem ſimul.

Similem luteo viridem obſervavit exſcretionem *D. Huxham Tranſ. Phil.* Anacatharſim azuream obſervavit *Clariſſ. Fontfride.*

2. *Anacatharſis phthiſica*: *Tuſſis purulenta.* Vide phthiſim humidam.

3. *Anacatharſi a vomica*; *Vomica pulmonis*; *La Vomique.*

Vomica eſt apoſtema materiam puriformem, vel ſabaceam, aut pultaceam continens utplurimum tunica obvolutam; veroſimile eſt vel glandulam lymphaticam ſebacea materie ſenſim diſtenſam, vel hydatidem pingui & craſſio humore ſenſim turgidam eſſe hujus morbi principium. Similes hydatides humore puriformi quandoque gypſeo farctas in ovariis & aſcite hydatidoſo obſervarunt Academici Pariſini. Gypſeos, tophaceoſque tumores ſæpe inveni in pulmonibus, ſine ulla inflammatione prævia, parva quaadoque, eaque acuta comitante febre, atque ex hac anacatharſi, licet per menſes perſeverante, ægri non raro convaleſcunt, maxime ſi tunicam oviformem, ſeu cyſtidem expectorent.

Hic morbus ſæpe cum phthiſi confunditur in praxi.

4. *Ana-*

4. *Anacatharſis puriformis ; Tuſſis purulenta* Stahl. Satyr. Harvey. vulgo *Suppuration lymphatique du poumon.*

Duplex eſt hujus varietas.

1. Poſt peripneumoniam & pleuritidem, in qua non omnino per phlebotomias reſolvi potuit congeſtio inflammatoria, ſupervenit puriformis griſeæ, blandæ, viſcidæ materiæ expectoratio ſine febre notabili, quæ per menſem & ultra perſeverat, nec tamen phthiſis eſt, atque ex ea, adhibita diæta lactea, cum balſamo Canadenſi, ægri convaleſcunt.

2. Poſt febres putridas ac malignas, corpore ſatis jam ſuperque purgato, accidit interdum, maxime in ſenibus, ægrum valde debilem eſſe, & quandoque tuſſi, interdum etiam exſcreatu magnam glutinoſi, viſcoſique phlegmatis copiam expectorare, quod ſymptoma non tantum ægro terrorem injicit, ſed & ipſi Medico præſertim minus cauto, impoſuit pro phthiſeos prodromo.

Hoc in caſu ægrum jubeo vinum de Malaga, vel muſcatum cum pane toſto ei immixto bibere, quod vires reparat; & ſymptoma illud intra paucos dies abigit. *Sydenham p.* 38. *cap.* 4. S. 1.

5. *Anacatharſis aſthmatica.* Vide *Aſthma humidum.*

XXV. DIABETES; a diabete Hydraulicorum, ſeu ſyphone aquas tranſmittente. *Diarrhœa urinoſa* Galen. lib. de criſib. *Diarroia ex oure ; Dipſacus* Galen. lib. 6. de loc. aff. *Hydrops ad matulam* Galen. de loc. affect. lib. 6. & lib. 1. de caſibus; *Profluvium urinæ* Latin. *Diabetes.*

Character. Subita potus omnis per urinas cum magna ſiti profuſio, *Gorræi*, cum corporis colliquatione, (*Aretæo*) febricula, anorexia, polydipſia, urina copioſa viola redolente, oleo ſupernatante perfuſa *Dover. Legacy*, quales ſunturinæ ſcorbuticis.

1. *Diabetes legitimus* Aretæi; Deidier Conſul. 58. T. 1.

Indefinens meiendi neceſſitas quam nihil cohiberi poteſt. Mictio copioſior eſt quam potus, unde adipis colliquatio, ſitis urgens cum ſaliva ſpumoſa, viſcida, faſtidium, animus dubius, præcordia gravia; a retenta urina tumor abdominis, teſtium; creſcente morbo calor mordax in viſceribus; tabes; rarus morbus, *Galeno* bis obſervatus, curatu difficillimus.

2. *Diabetes Anglicus* Pechey promptuar. med. pract. Mead. of poiſons edit. 4. C.

Character. Urina odoris, coloris, & saporis mellei. *Mead Monita.*

Affectus ille differt a diabete *Aretæi*, quod urinæ ſint dulces & mellitæ, vel limpidæ, ut referunt Angli, vel ſubturbidæ ut apud nos, necnon quod hodie apud Anglos & Batavos, ob vini meracioris ingurgitationem, frequens ſit; urina intra viginti quatuor horas mittitur quandoque ad libras decem, quindecim ex obſervatis *Pechey.* Sitis eſt immanis, febris hectica, inſignis aſthenia, languor, & emaciatio.

Æger lacte vel crudo, vel aqua hordei diluto veſcitur, & aquam calcis ſecundam ter in die ad uncias quinque vel ſex ſumat. Juvant etiam gummi Arabicum, tragacantha, cinnamomum, cymæ cupreſſi, rheum, noctu narcotica; aquas vitriolicas ſuadet *Jurinus.*

Similem diabetem obſervavit in duobus ruſticis Gebennenſibus media hieme cum urina ſaccharata & ſubturbida, eodem menſe & anno, *D. Privat*, *D. M. Aleſienſis clariſſimus.*

Lactis ſerum aliminatum laudat *Diabetes*, juxta quem remedium id nunquam fallit.

3. *Diabetes hyſtericus* Sydenham. Diſſ. ep. de hyſterica, Cheynæi de ſanit. 177. L.

Hanc ſpeciem obſervavi in Marchioniſſa St. Victor hyſterica, quæ ſerum inſipidum, aqueum, copioſiſſimum, fundebat per aliquot dies, hoc ceſſante, leucophlegmatica evadebat; redeunte ſic per vices diabete ſolvebatur phlegmatia; hyſtericis & mulieribus ira percitis magnum urinæ limpidæ profluvium eſt familiare.

Serum aluminatum Mead fit ex lactis paululum cocti libris quatuor, & aluminis drachmis tribus; hujus ſeri (poſſetum vocant) ſaltem unciæ quatuor ter in die bibantur; eſt atplurimum diabetes remedium. *Mead Monita p.* 165.

Deſidioſos aggreditur qui luxuria diffluentes, cum mero ſanguinem accederint, frigidis potibus ſitim reſtinguunt; morbum eſſe hepatis & humidum aeris in eo attracti contendit *Mead* Lac muliebre eſt vere ſaccaratum; chylum itaque dulcem parum mutatum diabetico fluxui dulcedinem præbere putaverim.

4. *Diabetes artificialis* Malpigh. de liene.

Ligatis in cane vaſis lienis, canis ſolito frequentius mingit.

5. *Diabetes a vino* Collect. Academ. Tom. 3. obſ. 122.

Quadragenarius robuſtus, bilioſo-ſanguineus, vino & aromaticis abuſus, in diabetem incidit, tunc vero quam bibebat alam, ſeu tenuem cereviſiam urina omnino referebat, & potus aſſumpti molem multum ſuperabat; vigebat fames, ſitis urgebat, oris ſiccitas, renum dolor, ardor viſcerum; macies ſumma.

Uſus eſt tinctura martis, catechu, corallorum; veſpere bolum ex ebore uſto, anthiectico Poterii, croco martis cum uno, vel altero laudani grano; poſt menſem his utens convaluit.

6. *Diabetes arthriticus* Sydenhami de podagra, p. 463.

Eſt ſymptoma arthritidis inveteratæ, ſed extra paroxyſmos, in quibus etenim urina eſt pauca & colorita; at extra eos urina quandoque eſt æque copioſa & aquoſa ac in diabete, quod deſignat a materie acri ſitim excitari, ſimulque ita languore digeſtionem; & imminui perſpirationem, ut potulenta illibata per urina vias emittantur; nec ab aliis principiis derivanda eſt

ma-

magna urinæ copia, quæ in diabete vulgari effunditur. Quantitas urinæ in ſanis eſt circiter dimidia pars aſſumptorium tum eſculentorum, tum potulentorum, atque circiter altera pars perſpirando avolat. Si itaque in ſtatu ſano quadraginta urinæ unciæ emittantur, ut in me expertus ſum: ſi ſitis potum tertia parte uberiorem imperavit, & ſimul tertia pars perſpirationis ſolitæ ſuppreſſæ in urinam verſa fuerit, inde ſexaginta ſex unciæ urinæ quotidie emittentur, quæ cùm cruda ſit, & repetitis mictionibus amandetur, diabetem efficiet.

7. *Diabetes febricoſus* Sydenhami ep. reſponſ. 5. pag. 192.

In tertiana & quotidiana nonnunquam accidit, eb perquam raro, ut ſenes qui diu hac febre antea laborarunt, ac interea phlebotomiis & catharticis imperite fuerint mulctati, in diabetem incidant, etiam febre jam perfecte fugata; etenim cum ſanguis eorum adhinc debilitatus aſſimilandis ſuccis ei illatis prorſus impar reddatur, iidem per vias urinarias crudi adhuc & incocti exitum ſibi quærunt, proindeque præ ingenti urinæ copia, quoties eam reddunt, excreta, ſenſim labefactantur, & quaſi ſubſtantia corporis per hanc cloacam exinanitur; curativæ indicationes ad ſanguinem invigorandam, & fluxum urinæ minuendum omnino dirigendæ ſunt.

4, *Theriacæ unciam & ſemiſſem, conſervæ flavedinis aurantiorum unciam; diaſcordii unciam ſemiſſem; zingiberis conditi, & nucis moſchatæ conditæ ana drachmas tres; pulveris e chelis cancrorum, corticis granatorum, radicis angelicæ, coralliorum, terræ lemniæ, boli armenæ, gummi arabici, ana drachmam unam, cum ſyrupo de roſis ſiccis fiat electuarium; ſumat drachmam ter in die per menſem; utatur vino hiſpanico, cibis eupeptis, abſtineat a crudis, oleribus, &c.*

XXVI. ENURESIS; *Perirrhæa* Hippocratis; *Pareſis* Aretæi; *Stranguria* Galeni; *Stillicidium urinæ*, *Incontinentia urinæ* Sennerti, &c. *Incontinence d'urine: flux d'urine.*

Eſt mictio involuntaria & inopportuna, quam nullus veſicæ ſtimulus ſollicitat, quæque ſæpius inſciis accidit.

Differt a diabete quod non major ſit urinæ copia, nec diverſus a ſano color; a dyſuria quod ſine ardore & ſtimulo fiat.

1. *Enureſis infantum* Junckeri Tabul. 98.

Eſt mictio quæ tum interdiu ob negligentiam, tum noctu inter dormiendum accidit junioribus; plurimi ideo lectum urina conſpurcant, quia ſomniant ſe in loco commodo mingere; alii ita negligentes ſunt etiam octennes & decennes, ut in ſeipſis tum vigilando, tum dormiendo mingant.

Pravus hic mos 1. virgis & minis eſt coercendus apud eos qui quartum annum ætatis attigere: 2. Curandum eſt ut horis pomeridianis parum bibant: 3. utque antequam lectum petant, veſicam evacuent. Si vero atonia ſphincteris veſicæ adfuerit, ad tonica deveniendum eſt, ut in ſpecie ſequenti.

2. *Enureſis paralyticorum* Junckeri Tab. 98. L.

Incontinentia urinæ a paralyſi ſpincteris veſicæ procedens accidit apoplecticis, hemiplegicis, & ſæpius paraplecticis, ubi nervi oſſis ſacri, lumborumve fuerunt compreſſi, contuſi, læſi, aut in cerebro ipſo affecti; in illa ſpecie adeſt continuum urinæ ſtillicidum ſine ſenſu, unde differt ab aliis ſpeciebus in quibus per intervalla tantum urina emittitur.

Incommodus eſt hic morbus ægro & adſtantibus; ob fœtorem urinæ qua imbibuntur veſtes, maxime apud fœminas quæ non ita valent in urinatorio portatili urinam excipere, ut viri.

Curatur hic morbus eodem modo, ac paraplegia; ſed vix unquam ſanatur, niſi levis ſit affectus, aut quædam atonia, quam ſuperant inſeſſus aromatici, ſpirituoſa fomenta, thermæ Bellilucanæ, ammochaſia.

3. *Enureſis hernioſorum*. L.

Eſt ea quæ exocyſten, hyſteroptoſim, cyſtocelem, ſimileſque ectopias comitatur, quibus ita diſtrahitur ſpincter veſicæ, in viris podici, in fœminis vaginæ adhærens, ut diſtracto vel inteſtino, vel vagina, ſphincter conſtringi nequeat pro libitu. Sanatur ablato principio.

4. *Enureſis gravidarum* Mauriceau, lib. 1. cap. 15. de l'incontinence d'urine. L.

Non eſt ea frequens mictio, ſeu dyſuriæ ſpecies; quæ ob veſicæ ab utero factam compreſſionem gravidis accidit; cum enim parum urinæ continere poſſit veſica, neceſſum eſt ut frequentius veſica diſtendatur, & ad mictionem ſollicitetur; verum ea eſt quæ ipſis accidit non ſolum gravidis verſus ultimos menſes, ſed etiam mulieribus plures partus expertis; illæ enim ad minimam corporis inflexionem, ad minimum riſum, aut tuſſiendi conatum, illico urinam ſine ſtimulo, quandoque ſine ſenſu emittunt. Hoc etiam recens puerperis familiare eſt, obſervante *Roderico a Caſtro lib. 4. cap. 2. de fœtu mortuo*, & hoc urinæ profluvium alvi acraſia ſæpe ſtipatur: educto, ait ille, infante, urina aut alvi fæces, quod frequenter accidit, involuntarie fluunt, quod curatur ut paralyſis earumdem partium: laudatur inſeſſus in decocto aromatico chamæmeli, roris marini, ſaliviæ & litus ex oleo ejuſdem virtutis.

Quoad enureſim quæ ſub finem graviditatis oritur a mole uteri veſicam prementis, ea ſublevatur mappa quæ ita collocata ſit, ut abdomen proindeque uterum ſuſtineat.

5. *Enureſis puerperum. Perforation de la veſſie. Incontinence d'urine après les couches*, Puzos pag. 137. L.

Cum fœtus diutius in tranſitu per os uteri retinetur, collum veſicæ, inde fœtus capite, illinc oſſe pubis, compreſſum inflammatur, contunditur, & poſt quinque, vel octo dies urinæ incontinentia accedit, perforata ibi loci veſica: hæc enureſis inſanabilis eſt; ſublevatur incommodum ope utris ex corio fabrefacti penduli, & ſpongiæ appoſitæ; peſſaria vix ullius utilitatis ſunt, niſi ad præcavendam obturationem vagi-

ginæ, quæ a ſuccreſcentibus ex hac fiſtula carnibus, fibriſque ramoſis oritur; ibi calculi ſucceſſu temporis generantur. Vide *Hyſteralgiam calculoſam*. De hac ſpecie fuſe egit *Hirſchfeldius in diſſertatione Argentorati edita anno* 1759. *de incontinentia urinæ poſt partum difficilem*; hanc etiam obſervavit *Clariſſ. Med. Doctor Privat Aleſienſis* in primipara, quæ dyſtociam per quinque dies experta, deinceps per quadraginta dies dyſuria laboraverat, qua ſanata ſupervenit enureſis conſtans; urina ſcilicet ea ſtante, vel erecta fluebat, ſedente vero retinebatur, immiſſo per urethram filo ferreo, & ſimul in vaginam digito, inventum eſt foramen minimi digiti diametro non procul ab uteri orificio, urethram cum vagina conjungens.

6. *Enureſis catamenialis*, ſeu menſe quovis revertens. L.

Virgo ſanguinea, pinguis, 28. annos nata, enureſi ab ortu ad pubertatem uſque conflictata, omni ſemihora noctu & interdiu mingebat; cum menſtrua acceſſiſſent per triennium, ab enureſi fuit immunis; ſuppreſſis ab hoc tempore catameniis ob pediluvium frigidum, ſingulis menſibus patitur per triduum horis nocturnis enureſim cum pervigilio; ſed octo diebus ante & poſt illam catamenialem urinæ incontinentiam, cephalalgia, hypochondriorum tumore, pedum œdemate, vel etiam hæmoptyſi afficitur; aſt ſi deficiat, ut quandoque accidit, urinæ fluxus ille frequens, tunc ſymptomata numerata creſcunt & perennant uſquequo enureſis acceſſerit.

Mater ejus ad vigeſimum ætatis annum hoc conflictata inito tunc matrimonio convaluit; iſta virgo potatis aquis Barregianis, vomicam expectoravit; ſoror ejus enureſi laborans phthiſi periit.

Cura. Præmiſſa venæ ſectione e brachio, purgetur cum manna in infuſo ſennæ; dein juſcula ex collo vervecis, cichorio, rubiæ drachmis duabus, pæoniæ drachma una per novem dies bibat; dein ſerum lactis in quo clavi ferrei extincti, millepedes decem, flores cheiri ad pugill. I.; ante hauſtum ſumat boracis grana ſex in cochleari aquæ naphæ.

Poſt viginti dies purgata ſumat lac aſininum, & alternis diebus ante ejus hauſtum ſumat bolum ex croci martis, terræ catechu, & coralli rubri ana granis octo in pauxillo ſyrupi; continuet uſque ad finem Junii menſis; his irritis, nubat.

Theoria. Videtur hic morbus pendere ab irritabilitate veſicæ, ob ſanguinis menſtrui retenti influxum uberiorem in ipſam; hinc frequens mingendi neceſſitas; ex eadem ſanguinis congeſtione in pulmone ſanguinis ſputum, in viſceribus abdominis meteoriſmus, in pedibus œdema; ſanguis autem ſpiſſitudine obſtat catameniis, acrimonia etiam irritat veſicam & pulmones. Hiſtoriam morbi retulit *D. Richard D. Med. Monſ. a Villeneuve de Marſan*.

Mictiones involuntariæ agoniſantium, necnon eæ quæ in paraphroſyne febrili accidunt, ſunt ſymptomata fugacia, non morbi; non ſecus ac quæ epilepſiæ & eclampſiæ paroxyſmos quandoque comitantur.

7. *Enureſis calculoſa* Collect. Acad. Tom. 3. p. 570.: Cyrilli Conſ. 23. Cent. IV. L.

Puer Metenſis per totam vitam incontinentia urinæ laboraverat ſæpe cum dolore, continua cum ſiti; excrevit calculum; alterum in collo veſicæ gerebat; in cadavere repertæ duæ veſicæ loco renum, ureteres ampliſſimi conici; veſicæ cavitas fibris tranſverſis ejus collum diducentibus diſtincta.

Huc fere pertinet enureſis quæ lithotomiam ſequi conſuevit; nam ſecto, vel maxime debilitato ſphinctere veſicæ collum arctante, non mirum ſi urina deinceps ſponte effluat, maxime vero cum ut fieri ſolet, veſica calculo irritata, occalluit, & veluti capſula coriacea contractionis etiam in collo incapax evaſit: hæc autem ſpecies tolerari debet, minime vero ſanatur.

8. *Enureſis a fiſtula* Junckeri Tab. 98. L.

Fiſtulæ quæ veſicam, ejuſve ſphincterem attingunt, oriuntur 1. vel a mariſcis ſuppuratis; 2. vel a gonorrhœis virulentis; 3. vel a calculis veſicæ; 4. vel ab ictibus & operationibus Chirurgicis in dyſtocia, fiſtula ani, calculove adhibitis.

Hæc autem ſpecies eodem modo curatur quo hæ fiſtulæ.

9. *Enureſis a ſparganoſi*, Hazon Journ. de Med. Aout 1761. p. 145. L.

Ea eſt quæ a lacte ſuppreſſo puerperis accidit. Sanatur catharticis, ſucceſſive magis hydragogis, ex manna, ſale polychreſto, ſyrupo de rhamno, &c.

XXVII. DYSURIA; *Stranguria* Pauli Æginetæ, non Galeni; *Ardor urinæ* Sennerti; *Subſtillum* vel *ſtillicidium urinæ*; *Dyſurie*, *Ardeur d'urine*.

Character. Difficilis vel dolorifica, & ſæpius ardoris ſenſu moleſta mictio: *Gorræi definit*. *Galen. in aphor.* 37. *lib.* 7. Mictio eſt non puris aut ſeminis, ſed urinæ ejectio, unde diſcrepat dyſuria ab ardenti mictu gonorrhœam ſtipante; ſi non pleno ductu, ſed guttatim fluat urina cum dolore, *Stranguria* dicitur a Græco *Strangos*, gutta.

1. *Dyſuria hyſterica* Sydenham. de hyſterica paſſione pag. 132. B.

Dyſuria hyſterica ita calculum mentitur quandoque, ut Lithotomiſtæ iis ſymptomatis deluſi operationem neceſſariam judicent, ut obſervavi in Marchioniſſa St. Victor, quæ per menſem hoc morbo laboravit; ſymptomata ſubito acceſſerant poſt vertiginem hyſtericam; ea vertigine redeunte, ſubito evanuerunt, & Lithotomiſtam ſtupentem dimiſerunt. A ſpaſmo hyſterico ſphincteris veſicæ pendet hic morbus. Obſervata hujus varietas in muliere hyſterica hoc habuit ſingulare, quod ægra hyſterica ſtatim a paſtu mingere coacta foret, ut in lienteria ſtatim a paſtu alvum deponere coguntur: urina autem illa erat cruda, aquoſa; ægra emaciabatur, cum pyrexia nocturna, nec ſolito fre-

frequentius mingebat, nec ſitiebat; obſervante D. Coulas.

2. *Dyſuria herpetica*: *Ab herpete veſicæ*.

Cognoſcitur 1. ex herpetibus cutaneis repreſſis, aut vaginam etiam infeſtantibus; 2. ex muco urinæ furfuraceo. Hæc ſpecies eſt pertinaciſſima, valde dolorifica. Curatur aquis acidulis, balneis, lacte, præmiſſis præmittendis.

3. *Dyſuria nephralgica*: *Dyſuria deceptiva a renibus* Stahlii ars curandi morbos per expectationem; *Dyſuria ab ulcere renum* Sydenham. p. 680. Vide Pyuria renalis.

Ea eſt quæ a nephralgia calculoſa, aut ab urinæ acrimonia renes ſtimulante dependet, in qua ob dolores renum, ureteres, & ipſemet ſpincter veſicæ dolent & irritabiles ſunt.

Curatur ut nephralgia phlebotomiis, balneis mucilaginoſis intus ſumptis, nec non narcoticis.

4. *Dyſuria venerea* Riverii obſ. 25. p. 138.; *Dyſuria ſyphlitica* Nicol. Heinſii; *A caruncula* P. Borelli. obſ. 79. *Ab urethra per cicatrices gonorrhææ anguſtata* Saviard. obſ. *A phlogoſi urethræ ſine ulcere* Nicol. Andre de morbis urethræ 1756. B.

Hæc ſpecies eſt omnium apud adultos & ſenes longe frequentiſſima; ſtipatur ſæpe mictu bifurcato; præceſſere ſemper gonorrhææ virulentæ male curatæ, accedunt ſcirrhi, ulcera, fungi, calculi muco involuto, fiſtullæ, calli in urethra.

Curatur litu mercuriali & candelulis cereis *D. Goulard*, *Daran* &c.

Gonorrhæa ſicca Aſtrucii & Dyſuria venerea ſicca ejuſdem, eſt vel phlegmone in proſtatis ac veſiculis ſeminariis, ubi tumor, calor, dolor, ſtranguria, ardor vividus inter mingendum, qui morbus ſi intra aliquot dies non reſolvatur abſceſſum perinæi excitat. Vel eſt eryſipelas in toto urethræ tractu cum gravi dyſuria, dolore urenti totius urethræ, ſine ullo puris aut ſeminis effluxu, & utraque varietas a concubitu impuro, ac a viru acri & volatili dependet. Ultima varietas atrocior eſt, & ſi non reſolvatur tumor, facile in ſphacelum terminatur.

Quandoque vero a gonorrhœa virulenta adſtringentibus ſuppreſſa oritur. Prior vero non raro hanc gonorrhœam præcedit & fluente ſemine purulento ſedatur, utraque varietas exigit initio repetitas phlebotomias, immerſionem penis in lacte tepido, fomenta emollientia ex decocto radicum althææ, ſeminum lini, injectiones in urethram ſimiles, noctu narcotica, potum emulſionatum, nitratum.

a *Dyſuria a caruncula*. *Virgæ Caruncula* Riverii obſ. 22. comm. *Carnoſite de l'uretre*. L.

Vulgo apud ſenes qui olim gonorrhœas paſſi ſunt ſupervenit dyſuria pertinax, & quæ quandoque plures annos perſeverat, in qua fluentum urinæ inter mingendum eſt bifidum (*l'urine fourchue*) cum aliquali iſchuria; atque incuſari ſolent excreſcentiæ carnoſæ in urethra quas deprimendi gratia ſtylos plumbeos a *Riverio* ad noſtra uſque tempora in urethram ſenſim inſinuari ſolemne eſt. Vide *D. Lapi diſſer. de ſtranguria*.

Aſt *Saviardus & Cl. Chirurgus Monſpelienſis* J. *Serres* diſſecto pene aliquot ægrorum, qui de eo morbo conqueſti erant, nil ſimile invenerunt, & tantummodo urethram phlogoſi alicubi tentatam; non dudum candelulæ cereæ in locum plumbearum ſuffectæ ſunt a *D. Daran*, *Goulard*, *Andre &c.*, ſæculo elapſo a *Geronimo Lapi Italo* primum uſurpatæ, quarum uſu gonorrhœa mucoſa excitatur, via urinæ liberior paratur, lapilli ſiqui ſint educuntur, ulceraque deterguntur.

5. *Dyſuria primaria*. L.

Ea eſt quæ a victu acriore, ſalſo, abuſu liquorum fermentatorum, diureticorum, ab ætatis fervore; ab exercitiis immodicis, ſimilibuſque cauſis urinæ acredinem inducentibus oritur; urina in illa ſpecie ſalſa eſt ſolito magis, fervidiorque ſimul. Hanc excitant ſæpe vina alba, cereviſia, uſus cantharidum. Curatur phlebotomiis, clyſmatis emollientibus, ptiſana ex floribus malvæ, violæ, radicibus althææ, ſeminibus lini, gummi tragacantha, fomentis, ſemicupiis refrigerantibus.

6. *Dyſuria hæmorrhoidalis* Frider. Hoffmanni. L. P.

Ea eſt quæ a mariſcis tumidis, potiſſimumque luxatis fovetur. Luxantur mariſcæ ſeu tumores hæmorrhoidales quoties *diaphragma hypogaſtricum* deſcriptum ab *illuſtr. Lecat in libro de lithotomia*, quod ano & recto ſuſtinendis dicatur, ſuo officio non fungitur & hiat; tunc mariſcæ foras protuberant ex ano, & nervi ad urethram pertingentes dolorifice diſtrahuntur, atque urina cum ardore incredibili excernitur, ita ut calculum in veſica latere, & hos atroces per multos annos dolores procreare videatur; æger quidem a fluxu hæmorrhoidali ſublevatur, ſed non ſanatur: quoties alvum deponere tentat, toties mariſcis exſcindentibus dyſuria recrudeſcit. In nobili ægroto ſic laborante fruſtra applicata ſunt ſuſpenſoria podicis, æger fere ſemper manibus ſuis hanc molem hæmorrhoidalem ſuſtinere cogitur, ac poſt alvi depoſitionem reſtituere, inunctis prius cerato Galeni mariſcis.

7. *Dyſuria arſura*; *Arſura* Joan. Andern; *Incendium virgæ*; *Burning & Brening* Anglorum. Vide Aſtrucium de morbis venereis lib. 1. cap. 7. n. 5.

Eſt dyſuria ardens quæ olim maxime apud Anglos circa ſæculum decimum quartum eos affligebat, qui cum leproſa, aut cum muliere quæ leproſum virum prius admiſerat, concumbebant, ſine ullo ſeminis aut puris effluxu inde ſubſequente.

Morbus erat a ſyphlitica diſuria diverſus, atque curabatur injecto vel lacte vel oleo amygdalarum in urethram.

8. *Dyſuria a cyſtocele* Saltzmanni diſſ. de Hernia veſicæ urinariæ. L.

Cognoſcitur hæc ſpecies ex tumore molli in-

vicida viſicæ, ut in ſcroto, perinæo, &c. qui preſſus cogit urinam eamque per urethram exprimit; vide *Mem. de l' Acad. R. des Sc. Ann. 1713. p. 146. a D. Mery.*

9. *Dyſuria ab hyſteritiae*, vide Hyſteritidem. A. Si phlogoſis tantum ſit in collo uteri, aut, ut aiebant Veteres, ejus adſit intemperies calida & ſicca, nulla quidem adeſt notabilis pyrexia, adeoque nulla vera hyſteritis, interea explorato ore uteri, digito immiſſo, calor, ſenſibilitas, ſiccitas, percipientur.

10. *Dyſuria ab hyſteroloxia*, Ruyſch Obſ. Chir. 88., Morgagni Ep. XLVIII. 39. L.

Hæc ſpecies ſtipatur continuo mingendi & alvum deponendi deſiderio, ſed conſtans non eſt.

11. *Dyſuria rachialgica. Stranguria colicum popularem concomitans* Citeſii de ſignis diagnoſticis colici popularis p. 6.

In populari colico, ait ille, urina biliosa, & acris, eaque ſæpius cum ſtranguria emittitur, ut pleriſque imponat exiſtimantibus ſe non colico dolore, ſed calculo cruciari. His adde Rachialgiæ cætera ſigna, pallorem, extremorum frigus, virium languorem, animum inquietum, corpus anxium, vigilias aſſiduas, leipothymias, anorexiam, nauſeam, ructum, vomitionem bilioſam, qua deficiente ſingultus, ſitis accedit, ſæpiuſque febris lenta, & quod totius caput eſt, acutiſſimus ventriculi inteſtinorum lumborum, ilium, & inguinum dolor excruciat. *Citeſius cap. 6.*

In colica vulgari accedit non raro dyſuria cum penis rigiditate & condenſatione, nulla vero erectione, quod ceſſante doloris vehementia evaneſcit; aſt in rachialgia dyſuria ita vehemens & pertinax obſervatur, ut calculoſa videatur.

Cura vero hujus ſpeciei eadem eſt ac rachialgiæ, adeoque a cura cæterarum diverſiſſima, cum juxta ipſum *Citeſium* cathartica draſtica, & emetica oleoſis interpolata conveniant; ſed de rariori apud nos morbo nil pronunciare auſim.

12. *Dyſuria calculoſa. Calculus veſicæ.* Sennerti, Cyrill. Conſult. Tom. I. p. 46. 112. 128. 146. L.

Cognoſcitur 1. Dyſuria frequenti periodica, vel continua, ſeu frequenti & dolorifica mingendi cupiditate: 2. Dolore acutiſſimo extremi glandis, in viris a mictione recrudeſcente: 3. Frequenti penis eaque injucunda tentigine, ſeu duritie, in qua nec erigitur penis, nec craſſior evadit: 4. Pondere aſſiduo in perinæo: 5. Subitanea quæ quandoque accidit inter mingendum urinæ ſuppreſſione: 6. Facilitate mingendi, ſi crura decuſſentur, aut corpus reſupinetur: 7. Tactus, digito in anum immiſſo, ſi de pueris agatur, aut interventu catheteris in veſicam immiſſi, quod ultimum ſignum, alias certiſſimum, deficit cum calculus inter laminæ internæ cellulas aut veſicæ biventris & coarctatæ ſinus deliteſcit. 8. Exaſperatio dolorum ab exercitio, potiſſimum vectura in curru ſuper ſtratum lapidoſum.

Alii ſunt calculi murarii duriſſimi, ruſſi, qui omne diſſolvens eludunt, alii gypſei, alii gypſomurarii, ſeu ex lapillulis invicem gypſo coagmentis efformati, qui tandem diſſolventibus vel in toto fruſtillatim diviſi cedunt.

Duplex eſt methodus curativa, una *chirurgica*, quæ in extractione calculi conſiſtit, eaque inſtituitur hodie per apparatum lateralem; altera *lithontriptica*, quæ in uſu linthontripticorum medicaminum conſiſtit.

Optima methodus linthontriptica ea eſt quam *D. Reb VVitt* expertus eſt, ſcilicet 1. oſtreorum vel aliorum teſtaceorum conchæ vehementi igne per biduum urgentur uſquequo totæ albeſcant & nil coloris ſubcærulei retineant; octupla aquæ fontanæ copia ſuperaffunditur, & fit vehemens ebullitio; aqua illa per duodecim horas cum oſtreis calcinatis infuſa colatur & ſervatur ad uſum, & eſt *aqua calcis oſtreorum*. 2. Hujus aquæ cyatham unum aut alterum quovis die horis Medicis ebibat æger, ita ut ſenſim hujus doſim augeat ad pintam ſingulis diebus potandam, & ultra: Simulque ſaponis albi in pilulas redacti, vel in aqua diſſoluti drachmas duas, dein tres, demum quinque, vel ſex, ſingulis diebus deglutiat, maxime ſi alvus ab aqua calcis conſtipetur; & perſtet in illorum uſu quam diutiſſime, ut per ſex menſes, imo per annos. Hujus aquæ & ſaponis ope calculus obducitur muco quodam albido leni, quo fit ut veſica ab ejus irritatione immunis evadat; dolor ſedatur, mictus cruentus compeſcitur, & ſucceſſu temporis calculus deteritur & diſſolvitur, vel in fruſtula diviſus foras excernitur.

Altera eſt methodus Monſpelii aliquoties uſitata, ſed minus tuta: ſcilicet 1. colliguntur folia *arbuſti uva urſi* victi, quæ arbuſcula in monte *Eſperou*, necnon in Pyrenæis adoleſcit, & *Buxerola* vocatur: Illorum foliorum vel pulvis ad grana quindecim, vel infuſſum drachmæ unius pro duobus, vel tribus aquæ cyathis quotidie deglutitur per menſem, atque cum ab ejus uſu veſicæ mucus abraditur, & dyſuria poteſt recrudeſcere, juſculum ex herbis emollientibus, refrigerantibus, pullo, ranis paratum uſurpatur, mavime ſi pulvis buxerolæ adhibeatur, aut infuſum debilius ſumitur: hujus medicaminis ope calculi teneriores diſſolvuntur, aut in fruſtula minora dividuntur

Quoad lithotomiam, ea raro felicem ſortitur eventum, maxime ſi æger jam provectæ ætatis ſit, quia apud eos veſica eſt calloſa, valde circa calculum coarctata, quandoque ulceroſa; ea non impedit quominus novi calculi generentur, & vidi puerum qui hanc operationem ter paſſus intra aliquot annos, iterum calculo laborat; præterea peritiſſimum Chirurgum requirit operatio, ex qua, ſi male ſucceſſerit, intra breve tempus inflammata veſica æger e medio tollitur; ſecus non raro inſanabilis perinæi fiſtula ſupervenit; undique periculum, undique anguſtiæ.

13. *Dyſuria gravidarum* Nordmanni Diſſert. de

de iſchuria gravidarum, Argentinæ an. 1758. Mery Hiſt. de l'Academie des Sciences an. 1613. B.

Illa accedit vel toto graviditatis decurſu, ut vidit *Mery*, vel ultimo tantum menſe; 1. ob uteri molem expanſam qua veſica premitur, & diſtracta dolet, in quo caſu ſitus ſupinus, decubitus in lecto ſolatium præbent; vel 2. ab hyſteroptoſi, incompleto ſcilicet uteri prolapſu, in quo caſu potiſſimum eſt iſcuria, & juvat decubitus ſupinus, ſuſtentatio molis abdominis ope mappæ, repoſitio uteri & uſus peſſarii; 3. vel a cyſtocele, ſeu hernia veſicæ urinariæ, de cujus curatione *vide Auctores*.

In his omnibus caſibus plus valet ars obſtetrica quam pharmacia. Quoad iſchuriam quæ ſub finem graviditatis accidit. vide *Iſchuriam* Claſ. X.

De dyſuria a cyſtocele fuſe egit *Saltzmannus in diſſertatione de Hernia veſicæ urinariæ*. Dyſuria ab hyſteroptoſi etiam non gravidis accidit. Vide *Hyſteroptoſim in Cl.* I.

14. *Dyſuria Neonympharum* Delii Amœnit. Acad. p. 188. B.

Eſt ea quæ recens nuptas forti viro junctas adoritur cum vulvæ, nympharumque phlogoſi; a contuſione, a coitu repetito & æffræni ortum ducit, & intra aliquot dies ceſſat, modo a coitu abſtineant, & fomentis emollientibus utantur nymphæ; ſic olim vocabantur recens nuptæ.

Poſt coitum etiam viros afficit dyſuria, ſed fugax, de qua *Epheme. Nat. Curioſ, Decad.* 2.

15. *Dyſuria ab inſectis*, Ephemer. Nat. Curioſ. paſſim; *A teredinibus*, Delii Amœnit p. 54. t. 1.; *A lumbrico*, Philoſophica l. Tranſact. p. 202. D.

Teredines *Ill. Delii* erant veri aſcarides vermiculis caſei ſimiles; cum urina copioſa excreti, qui prius fovere videbantur ſtillicidium urinæ dolorificum. Vidi ipſe ſimilem aſcaridem cum urinis emiſſum a viro, qui dyſuriam, & dein iſcuriam patiebatur, antequam hic vermiculus ejiceretur.

Suaſit *Ill. Delius* diverſa anthelmintica, & erinaceum uſtum cum eſſentia caſcarillæ, ſed omnia incaſſum.

16. *Dyſuria atretarum*. L.

Vidi & curavi duas puellas, quæ ab aliquot annis quovis menſe poſt pubertatem atroces in pudendis dolores cum mictione ardenti patiebantur; altera vero cum urina pauxillum ſanguinis mingebat; utraque erat imperforata, & catameniorum expers, licet altera vigeſimum nonum annum attigiſſet; illa autem cum dyſuria tumorem quemdam e vagina tunc temporis prominentem gerebat; ope ſcalpelli hymenis ſectio verticalis facta eſt, & prærupit magna quantitas cruoris viſcoſi, nigri, picei, inodori, quo facto convaluere ambæ, & harum junior viro juncta dein feliciter peperit.

17. *Dyſuria diabetica*.

Ea eſt ſpecies in qua poſt quemlibet paſtum, illico non aucta urinæ copia, nec frequentia, ſed neceſſitate incoercibili, & cum levi irritatione veſicæ, mingitur urina aquoſa, cruda, quod per plures menſes in hyſteria ſine ſiti, aſt cum macie, & cum febricula nocturna perſeveraſſe vidit *clariſſ. Doctor Coulas*. Hic affectus eſt ad veſicam quod lienteria ad alvum; videtur potum illico transfluere, ut per diabetem hydraulicum aquæ citiſſime transfluunt.

Indicantur in hac ſpecie lacticinia emollientia, antihyſterica.

XXVIII. PYURIA; *Cacurematis ſpecies* D. Cuſſon. *Piſlement de pus*.

Eſt purulentæ, albæ, flavæ, vel viſcido-mucoſæ, lutulentæ materiæ cum urinis ejectio.

Differt a gonorrhœa quod materies hæc puriformis mingatur, non vero ſimpliciter ex urethra exſtillet, ut exſtillat guttatim in gonorrhœa.

In pyuria materies puriformis, vel mucoſa pellucida non ex urethra oritur, ſecus continuo ſtillaret; ſed vel ex veſica, vel ex ureteribus, aut renibus effluit.

1. *Pyuria renalis*; *Ulcus renum* Sennert. cap. 11. lib. 3. pag. 7.; *Ulcus ureterum* Sennert. cap. 12. *Piſſement de pus*. Journ. de Med. Avril 1761. p. 353. C.

Cognoſcitur 1. urinæ colore griſeo, flaveſcente, conſiſtentia craſſa, odore fœtido ad putridum cadaveroſum vergente. 2. Præceſſere ſigna nephritidis ſuppuratæ, dolor ſcilicet renis alterutrius cum pyrexia acuta, quæ deinceps in amphimerinam hecticam abiit; vel præceſſit nephralgia calculoſa; interdum vero dolor renis, dum ſuppuratur, exiguus eſt.

Differt a pyuria veſicali ex eo quod dyſuria nulla ſit in renali; quod etiam in renali ſubſtantia ipſius renis carnea, atro-rubra, veluti diſſoluta cum urina quandoque effluat, & cum filamentis viſcoſis; (*aphor. Hipp.* 76. *lib.* 4.) illa vero pyuria pejor eſt, ſi ulcus renum pendeat a calculis reni impactis, aut ab acrimonia ſanguinis, quam ſi a cauſis mechanicis, ut vulnere, contuſione orta fuerinephritis ſine ſanguinis dyſcraſia.

2. *Pyuria veſicalis* Boneti Sepulchret. obſ. 20. t. 2. p. 695.. *Ulcère à la veſſie*. C.

Vel eſt exulceratio in collo veſicæ, vel in corpore ipſo. Si in collo veſicæ præceſſit gravis dyſuria, ſtranguria, dolor atrox circa perinæum, ibi etiam tumor, calor; pus inde prodiens copioſum cum muco viſcido, tenaci. Si in reliqua veſica, dolor ad hypogaſtrium, præceſſit cyſtis, cum urina fluunt materies craſſæ, furfuraceæ, foliacæ, unde *Hippocrates* ſcabiem veſicæ adeſſe contendebat; cruentæ & purulentæ ac fœtidæ ſunt urinæ, ex quo fœtore intolerabili potiſſimum dignoſcitur pyuria vera a gonorrhœis nec non ex eo quod in gonorrhœis pus non mingitur, ſed exſtillat; aſt in pyuria urina turbida, griſea, fœtida mingitur.

Pus a muco dignoſcitur, quod pus ſit friabile, mucus vero in longa filamenta ducatur; pus griſeum eſt & fœtidum, mucus pellucidus.

Poſt gonorrhœam virulentam in fundo matulæ datur paucus mucus viſcidus, qui pyuriam non con-

conſtituit veram, ſeu purulentam, & ſponte evaneſcit.

In curanda pyuria aquæ Euzetenſes, Aleſienſes longo uſu, ſerum lactis, diæta lactea mortem procraſtinant.

Si adſit ſarcoma fungoſum in veſica adnatum, dolores ſunt diriores; injectiones in veſicam fieri non poſſunt ſine catheteris interventu, quod ob dyſuriam difficulter inſtitui poteſt.

3. *Pyuria a corde* Boneti Sepulchret. obſ. 12. & 13.

Conſtat his obſervationibus poſt longam puris mictionem cum nephralgia, quæ Medicis ulceroſa cenſebatur, nullum vitium in cadavere inventum fuiſſe præter abſceſſus & ulcera cordis, cum multis in eo calculis, *Hollerius Commentar. ad aphor.* 75. 54.

4. *Pyuria a thorace* Boneti Sepulchret. lib. 3. ſ. 28. obſ. 24. 21. ex Diemerbroeckio Anat. lib. 1. cap. 17. & Dulaurentio Anat. lib. 9. 12. B. vide duodecim obſervationes apud Schenckium. p. 266. L. I.

Eſt purulenta mictio quæ cum aliquali nephralgia empyicis accidit, & plures quandoque libras attingit intra paucos dies, eoſque a morbo priore liberat. Vidi adoleſcentem empyicum in urbe *Clermont de Lodeve*, cum *D. Med.* D. Bertomieu, qui me conſuluit, ille poſt aliquot dies pus copioſum minxit, ſicque convaluit.

5. *Pyuria viſcida*. Vid. Conſultation D. Deidier, tom. 1. pag. 84. *Ecoulement par le canal de l'uretre, cru vènèrien par le malade. Glaire de reins*. L.

Aggreditur ætate provectos qui olim gonorrhœam paſſi ſunt; inter pollutiones nocturnas titillatio, imo dolor identidem acutior perſentitur ad veſicæ collum; urinæ acres ſunt, cum eſt diſpoſitio nephritica, aut arthritica in ſanguine, quod ex nephralgia, ex pruritu cutis, libidinoſa conſtitutione judicatus, maxime vero ex dyſuria frequenti; inſimul urinæ quandoque turbidæ, rubræ, ſubcruentæ; ſed conſtanter deponunt in matula viſcidum quid griſeo-pellucidum, urinæ fundum petens, quod matulæ agglutinatur, quodque effuſum longiſſima fila præ lentore efformat. Dum urina craſſa mingenda eſt, dolet collum veſicæ, balanuſque, necnon hæret aliquandiu, & alvus ad dejectionem ſtimulatur; mingendi cupiditas, durante alimentorum digeſtione, frequentior eſt.

Hunc morbum ſyphilitico viru foveri putarunt optimi Medici, & rite inſtituta hydrargyroſi ſine ptyaliſmo æger non melius habuit, licet ſubſecuta forent lacticinia, balnea, aquæ ſulphureæ Euzetenſes; morbum exaſperaverant candelæ unguento ſuppuratorio tinctæ in urethram ſæpius immiſſæ. *D. Deidier* dubitavit an ulcus circa proſtatas, aut in collo veſicæ morbum foveret; ſed pus prunis injectum valde fœtet, non viſcoſa materies; ſi viſcoſum quid e renibus, ureteribus, aut ipſa veſica excernatur, ut veroſimile viſum eſt, ſuadet ptiſanam ex foliis parietariæ, ſeminibus lini, glycyrrhiza; dein pareirabravæ pulveris ſemidrachmam, vel tantumdem corticis radicis calcitrapæ per triduum, ptiſana ſuperhauſta. Id autem remedium aliquoties in menſe tentandum, & utiliori inſiſtendum putat. Si pus mingi videatur, balſamus copaivæ ad guttas xx vel plures ex cochleari ſyrupi cujuſdam hauriendus, ſuperbibendo lac aſininum per quatriduum, dein lac purum per menſem continuandum addito identidem balſamo. Accedente Julio aut Auguſto acidulæ potandæ ſunt per novem dies, dein balnea domeſtica per octiduum ſemel & bis ſumenda, & aqua pulli exeundo e balneo eſt propinanda. Demum ope candelæ plumbeæ vel ceræ explorandus urethræ & veſicæ ſtatus, ut principium morbi melius cognoſcatur.

6. *Pyuria mucoſa* Pathol. method. *Rarus veſicæ morbus* Frider. Hoffmanni; *Catarrhus veſicæ* D. Lieutaud Maladie du bas ventre. *Glus* Ill. Linnæi Gen. Morb. 199. *Glaire de la veſſie*.

In adoleſcente arthririco incepit a dolore veſicæ, forte cyſtitide vel ſimplici dyſuria; urinæ exinde craſſæ, ſedimentum albidum & viſcoſum, quod ſenſim copioſius, dolore etiam præterito quartam urinæ partem componebat; febris poſt duodecimam diem recedens multam mutationem in pyuria induxit, quæ ultra ad quadrageſimum diem proceſſit, cum aſthenia & maraſmode macilentia. Phlebotomiæ, diluentia, temperantia, ſedantia, laxantia durante febre uſurpabantur, natura ſola pyuriam deinceps ſanavit: largo cæparum uſu hunc morbum ſublatum vidit *Ill. Linnæus*.

Differt a pyuria veſicali, vel quæ ab ulcere veſicæ dependet, quod in mucoſa mucus a veſicæ cryptis abundanter exſtillans, qualis in catarrho ex naribus exſtillet; non vero pus; unde ſequetur pyuria veſicalis fœtido fluxu inſignita nec ſponte ſanabilis.

Mucus ille quandoque ita copioſus eſt, ut dimidiam matulam impleat referente *Hoffmanno*, & juxta ipſum provenit a veſica ureteribus quaſi coryza affectis, juxta *Sennertum* a cacochylia viſcida primarum viarum in ſanguinem tranſmiſſa ſuppeditatur; ita quandoque affinis eſt pyuriæ legitimæ, ut non niſi a magna excretionis copia diſtinguatur juxta ipſos. *Vide Bonetti Sepulchret. de urinis decoloribus, obſ.* 22. 18.

7. *Pyuria lactea* Diemerbroecki Anat. lib. 1. cap. 17. B.

Eſt lactis vel chyloſæ materiæ effluxus per vias urinarias. *Nicol. Florentinus* vidit juvenem, qui quotidie ſine ullo incommodo mingebat lactis quantitatem medii urinalis, præter urinam multam. *Capellus* Medicus vidit mulierem quæ dimidium cyathum lactis e veſica excrevit. *Laurentius* nonnullas vidit puerperas plurimam lactis copiam per uterum & veſicam excreviſſe.

8. *Pyuria chyloſa*. *Uriaes blanchatres & troubles*. Vieuſſens Exper. anatomiq. 26. obſervat.

Pueri ſexennes circiter non raro urinas turbidas & albeſcentes fundunt, ſine dolore renum aut veſicæ, & ſucceſſu temporis ſine ullo me-

medicamine jam convaleſcunt, aut ad ſummum clyſmatis & juſculis refrigerantibus ſumptis, ab hoc affectu liberantur. Judicat *Ill. Vieuſſens* hunc colorem pendere a chylo qui per ductus ſecretorios ipſius veſicæ paululum patulos in veſicam influit a ſanguine ſecretus.

9. *Pyuria arthritica. Urines blanches & troubles.* Vieuſſens obſerv. anatom. 17. & 18. *Urina cretacea* Diſſert. Frid. Hundertmarck Comment. de rebus in Medic. geſtis vol. X. p. 359. vol. II. pa. 195. Hiſtoire de l' Acad. R. des Sc. 1752.

In prima *Vieuſſenii* obſervatione urinæ in adulto jamdudum erant albeſcentes & turbidæ ſtatim a mictione, ſed diu ſervatæ parte ſuperiori limpidæ, inferiori vero ſedimento ſubluteo pellucido gaudebant; aderat autem levis dyſuria.

In altero caſu ab ætate puerili uſque ad 45. annum æger urinas albeſcentes, turbidas & mucoſas fundebat; adhibita hydrargyroſi ſimiles mingere perrexit. Uterque autem ſuppreſſa ſponte pyuria arthriticus evaſit, quod indicat materiem calcaream, arthritidi producendæ aptam prius emitti ſolitam, in ſanguine retentam fuiſſe, unde arthritis acceſſit.

10. *Pyuria a meſenterio* Boneti Sepulchret. To. 2. pag. 696. n. 7.

Virgo dolores colicis ſimiles habuit, & maraſmo conſumpta interiit; in menſenterio ingens copia puris quod natura per renes vacuare tentaverat urinis valde purulentis profluentibus, renes tamen erant integri.

11. *Pyuria nigra.*

A transfuſione ſanguinis vitulini in venas viri maniaci. *Tranſ. Philoſ. n.* 32. *D. Denys.*

12. *Pyuria vireſcens*, Tranſ. Philoſ. n. 27. art. 6. Stubbes.

Ab eſu teſtudinis marinæ urina illico luteoviridis & quaſi oleoſa evadit.

XXIX. LEUCORRHŒA, Caſtelli Lex. Bonet. Anat. Pr. Lib. 3. *Rheumatiſmus uteri*, Amati Cent. IV. Obſ. 12. *Ulcus uteri* Sennerti; *Fluor muliebris*; *Fleurs blanches*; *Ulcère à la matrice.*

Eſt humoris ſeroſi, vel flaveſcentis effluxus ex utero aut vagina hujus morbi præcipuum ſymptoma.

Muco albeſcente continuo in ſtatu ſanitatis madere muliebria, docet obſervatio: Muci illius inſpiſſati ramenta in angulis nympharum obſervat *Puzos*. Verum ſi copioſior ſit ille mucus, ita ut exſtillet etiam extra coitum; tunc leucorrhœa datur, ſive mucus ille pellucidus ſit, ſive quovis colore præter ſanguineum infectus, ſive purulentus, ſive ſpermaticus, ſive ichoroſus fuerit, nec enim dantur limites, qui genus gonorrhœæ in mulieribus a leucorrhœa diſcernant.

1. *Leucorrhœa ulceroſa*; *Fluxus fulvus* Hippocrat. de morbis mulier. lib. 2. *Ulcus ſimplex uteri* Puzos cap. 4. de morbis uteri. Cyrilli Conſult. 31. Cent. II. *Ulcère à la matrice.*

Eſt effluxus ſeroſo mucoſus parciſſimus, nullo fere dolore ſtipatus, qui poſt ſigna vulneris aut levis cujuſdam phlegmones in utero ſuccedit.

Ulcuſcula qualia in ore aphthæ dicuntur, vel exigua in uteri fundo aut cervice vulnera, ſupponit hæc leucorrhœa, quæ cum ſimplici vulgo confunditur, & non raro ſponte ſanatur, niſi ſanguis vitio quodam gravi ſimul peccaverit.

Ejus principia ſunt acrimonia ſanguinis, puſtulæ in utero, vulnuſcula in partu difficili accepta, a manu obſtetricis, a violenta fœtus expulſione, utero jam ſicco & dudum elapſo amnii liquore.

Curatur ut leucorrhœa ſimplex.

2. *Leucorrhea fungoſa*; *Ulcere fongueux à la matrice.* Puzos cap. 4. art. 2. C.

Cognoſcitur ulcus fungoſum uteri, 1. effluxu fere continuo vel lymphæ pellucidæ gummoſæ, alias ſanguinolentæ: 2. cum fruſtulis carnis adipem concretum referentibus, ſed ſine pravo odore: 3. Cervix uteri digito explorata dura & inæqualis in ambitu percipitur, incraſſata ſimul & obducta operculo fungoſo, facile lacerabili, quod in alvi dejectione vel mingendi conatu etiam in viſum incurrit. 4. Fungus ille pedunculo ſuo intus utero adhærens trans ejus orificium progreſſus capitellum in vagina fungi vegetabilis æmulum refert, ita ut digitus immiſſus inter pedunculum & orificium uteri libere excurrere poſſit. 5. Si operculum fungoſum uteri cervicem obducens reſecetur, novum aliud brevi tempore ſuccreſcit. 6. Quoniam vero ſimul ſcirrhoſus eſt uterus, ſi digito ejus orificium, manu vero hypogaſtrium premas, figura & durities uteri ſupra pubem percipietur.

Duæ ſunt varietates hujus ſpeciei; prima eſt incruſtatio & adhæſio fungi cum uteri cervice; altera vero eſt vegetatio fungi, cujus pedunculus in utero latet, capitellum vero liberum in vagina excreſcit, nec utero adhæret. Hæc ultima varietas repetita pedunculi ligatura excidit, reſiduum dein putrefactum ab utero rejicitur, ut conſtat binis *Clariſſ. Puzos* obſervationibus.

Prima vero varietas ſi incipiens ſit, etiam curatur; ſi vetus cum dolore uteri & fœtore muci excreti curari quidem poteſt, ſed non ſanari: adſunt lumbago, gravitas uteri inter progrediendum, meiendi difficultas cum dyſuria, menorrhagiæ graves identidem recurrentes.

Acrimonia ſanguinis huic ulceri fungoſo originem præbet; ope diætæ lacteæ præmittendis, & potiſſimum lenibus catharticis quovis menſe iteratis, cum victu ſelecto & aquarum martialium acidularum, ut Aleſienſium uſu, quandoque ſanatur, modo nulla ſit ſyphilidis aut carcinomatis combinatio.

3. *Leucorrhœa ſyphilitica*, *fleurs blanches ou ulcère vèrolique à l' uterus.* C.

Cognoſcitur 1. ex ſubitanea invaſione mali poſt coitum impurum, com dyſuria, fluore flaveſcente, calore loci, ulcuſculis vulvæ, porris vel condylomatibus, puſtulis pruriginoſis vaginæ.

ſtæ. 2. Si ſpontanea laſſitudo, anginæ, cephalalgiæ, pervigilium, eruptiones cutaneæ, ſeu vari ſubrotundi duri identidem redeuntes, dolores potiſſimum nocturni ſimilia ſyphilidis ſigna concurrant. 3. Si materies effluens ſit albo-flaveſcens non fœtida, cum doloribus acutis & pruriginoſis, circa menſtruationis tempus.

Curatur ut ſyphilis; ſcilicet poſt præmiſſam phlebotomiam & catharſim diæta lactea uſurpatur, & præmiſſis quadraginta aut quinquaginta balneis, hydrargyroſis parca manu adhibetur, ita ut unguenti Neapolitani tres circiter drachmæ inungantur qualibet vice uſque ad quatuordecim vel plures litus, non depoſitis per quadraginta vel plures dies linteis unguento imbutis: poſſunt etiam decocta lignorum ut guayaci, ſalſæ parillæ, ſaſſafras, nec non panacea, vel aquila alba uſurpari ſi hydrargyroſis nequeat.

4. *Leucorrhœa cancroſa; ſtuxus niger & fulvus* Galen. definit. *Gancee à l'uterus. Ulcere carcinomateux de la matrice* Puzos pag. 274. Artic. 4. Tralles de Opio Cap. 1. p. 54. C.

Illam ſpeciem præcedunt menorrhagiæ, cum dolore mediocri, apud fœminas præſertim quæ pluries perpere; demum accedunt dolores atroces, lancinantes, continui; materies non purulenta ſed ichoroſa, rufeſcens, ſanioſa & fœtidiſſima diffluit, interpoſitis menorrhagiis anomalis; preſſo abdomine dolor exacerbatur.

Hic morbus inſanabilis eſt niſi prima ejus initia ſagaci Medico innoteſcant, regimen edulcorans, anodyna, injectiones ex decocto hordei & melle, ex ſucco ſolani & plantaginis, diæta lactea morbum palliant.

5. *Leucrrhœa Americana*. Guill. Piſonis capit. 6.

Ex iiſdem principiis oritur ac aſthenia Americana. Mulieres fiunt pallidæ, triſtes, obſtructæ, viris ingratæ, & uteri profluvia alba patiuntur, ita demum debilitantur ut de corroborantibus, non minus quam de evacuantibus in illis curandis cogitandum ſit.

Cura. Balneis artificialibus ex fragrantibus herbis adſtringentibus & calefacientibus, nec non aperientibus, ſcilicet juſculis, apozematis, maxime vero pulvere Guayaci & ſcoriæ ferri per menſem uſurpato curandæ ſunt; adde ſyrupum tabaci & mel aromatibus mixtum; non neglectis lenibus catharticis, ſyrupus autem tabaci ſit ex ſucco tabaci recenti, ſed aliquandiu digeſto, qui proinde vim emeticam amiſit & catharticam, addito etiam oxymelle.

6. *Leucorrhœa Indica* Couzier Journ. de Med. Decemb. 1757. C.

In Inſula *Bourbon* vel *Maſcarenhas* Africæ mulieres leucorrhœa frequentiſſime laborant ex eo quod uſus eſt in partu genitalia aliquatenus lacerari; adde quod in fervida hac regione mulieres balneo omni tempeſtate, etiam dum menſtrua fluunt, uti ſolent, moxque a balneo domos aqua continuo aſperſas ſubeant, ubi frigus perſentiunt. Virgines & nuptæ ſteriles ab hoc morbo ſunt immunes.

7. *Leucorrhœa ſcirrhodes*. Vide Aſtrucium lib. 2. de ſcirrho uteri; *Fluſſo bianco* Nicol. Cyrilli Conſult. Medic. 37. cent. 2. *Sanguituvio* Hiſpanis: C.

Eſt ea ſpcies quæ ab uteri ſcleromate, ſeu ſcirrhoſa duritie fovetur quæque quotis menſibus occupat catameniorum intervalla in menſtruatis, quandoque ciet catamenia vaga in annoſis, & uberrima in junioribus, ac tunc temporis accedunt tormina uteri cum catameniis.

Signa ſunt pallor faciei, debilitas corporis, œdematia pedum, anorexia, pervigilium, tinnitus aurium, mœror, ſanguis catamenialis ſeroſus, loturæ carnium ſimilis, dein mere ſeroſus, per intervalla iterum ſubcruentus, dolores tormінoſi alteri, creſcunt ſecunda die catameniorum, tertia, vel quarta evaneſcunt, non ſunt vividi, ſed ejus indolis qua mulier continuo truncum, femora, loco mutare cogatur quaſi irrequieta ac identidem ſibi videatur pollice vellicari omnes partes uteri vicinas. Vide *hyſteralgiam catamenialem*.

Cyrillus in principe muliere quinquagenaria, leucorrhœam identidem ſubcruentam patiente, cum pallore, debilitate, anorexia, adhibuit hyeme limaturam ferri vel tincturam ejus cum vino, parvam identidem doſim rhei toſti cum pauxillo macis & nucis moſchatæ, bis in menſe, atque his per duos menſes continuatis ſuaſit ut ante prandium trihorio decoctum calidum roris marini, vel lamii Archangelicæ dicti ad tres uncias identidem ſumeretur, tamquam medicamentum in leucorrhœa expertiſſimum; ut egra violentos motus aaque otium fugeret, cibis ſalitis, crudis abſtineret, animi pathemata moderaretur. An ſanguiluvium cui omnes fere mulieres Valentianæ apud Hiſpanos poſt partum ſunt obnoxiæ, & in quo loturæ carnium ſimilis eſt fluxus uterinus; iſque pertinaciſſimus ad hanc ſpeciem attineat, inqurrendum: curatur thermis Baregienſibus.

8. *Leucorrhœa gravidarum; Aqua profluons ex utero prægnantis* Rod. a Caſtro, lib. 3. cap. 19. *Aqua ex utero effuſio*, Sennert. lib. 4. part. 2. 5. cap. 6. *Ecoulement des eaux*. L.

Lympha nutrita concreſcibilis ad ignem quæ in amnii cavitate, ut albumen in ovo recondita eſt, quæque creſcit creſcente fœtu, ejuſque pabulo inſervit, debet tantum in partu ipſo effluere, ut viam fœtui lubricam & facilem reddat, quod per ruptionem involucri fœtus ſubito accidere ſolet. Si vero hæc lymphe vel ſubito vel ſtillatim longe ante partum effluxerit inde difficilior futurus eſt partus, & infelicior.

Subito & præmature effluunt aquæ ex involucris fœtus, ſi hæc involucra lapſu, ſaltu, vulnere rumpantur, atque tunc illico cum impetu ad libram unam aut alteram ſimul & ſemel fere fit effluxus, quod aborſum etiam ſecum trahere poteſt; cum eadem cauſa quæ involucrum rumpit, ſæpe fœtui noceat, vel utero; tunc

 regi-

regimine gymnaſtico & diætetico eodem modo ſunt curandæ mulieres, ac ſi partus inſtaret, atque ne areſcat nimis via fœtui calcanda, butyro inſulſo quotidie ea lubricanda eſt, uſque ad partum, vireſque ægræ conſervandæ.

S. *Leuchorrœa* Nabothi.

Si vero humiditas tantum ex utero effluat longe ante terminum legitimum, qualis per aliquot dies ſolet effluere ante partum, mucoſa ſcilicet, vel roſea, vel viſcoſa pellucida, quæ ſuppeditari ſolet a glandulis Nabothi in uteri orificio latentibus, tunc laxitatem harum glandularum & cacochymiam ſeroſam prægnantis hoc deſignat, quod cum fœtus robore vix conſiſtere poteſt: adeoque examinandus eſt prægnantis ſtatus; ſi enim juvencula & plethorica ſit, tunc plethoram imminuere oportet victu parciori, phlebotomia; ſi vero habitus cachecticus ſerum luxuriare ſignificet, utendum eſt roborantibus, ut morſulis ex margaritis, coraliis rubris, terra catechu, caryophillis, maci, nuce moſcata, conſerva roſarum rubrarum, ſyrupo myrtino, imo ad magis adſtringendum bolus armena, terra ſigillata adhibenda eſt.

XXX. GONORRHOEA *Gonorrhée*.

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt fluidi puriformis aut ſeminiformis effluxus ſtillatitius ex urethra in utroque ſexu, vel ex vagina in fœminis.

Differt a pyuria quod etiam cum nulla ſit mictio, effluat materies in gonorrhœa, quod non accidit in pyuria; unde liquet ſedem hujus humoris eſſe citra ſphincterem veſicæ in gonorrœa, ultra vero in piuria; in utero vero dum eſt leucorrhœa, pauca eſt, & ſtillatim elabens in gonorrhœa, ubertim vero mingunt in diabete Anglico.

Quoniam ſemen inter & pus, dum elabuntur ſtillatim ex urethra, non dantur limites quibus diſtingui queant, niſi forte microſcopii interventu, quo ſemini ſano & fertili virorum videntur ineſſe animalcula, ad idem genus pertinent, utriuſque humoris effluxus.

1. *Gonorrhœa pura*; *Gonorrhée ſimple*.

Eſt ſeminis effluxus ſtillatius ex urethra in viris ſine dyſuria ac libidine, nec ab impuro concubitu dependens; talem excitant abuſus cereviſiæ, (quæ ſanatur potu aquæ vitæ) clyſmata calida, equitatio apud eos, in quibus copioſum eſt ſemen veſicularum, & non levis eſt ad ejus effluxum diſpoſitio; verum hoc accidens eſt fugax & nullius momenti, nec generationi obſtat. Verum momentoſum eſt malum & generationi obeſt gonorrhœa quæ habitualis evaſit, quod accidit laxatis aut eroſis oſculis excretoriis veſicularum, tum ob abuſum repetitum horumce organorum, ut accidit fœdis maſtupratoribus, quorum plurimi deinceps ſemen retinere nequeunt, & in alvi depoſitione ſine ſenſu effundunt; hoc accidit etiam a repetitis gonorrhœis virulentis alias acquiſitis, & ſanatis quoad virulentiam. Cura vero hujus mali exigit vitæ caſtimoniam & injectiones adſtringentes in urethram factas, ex decocto equiſeti, milleſolii, malicorii, & ſimilibus; potum etiam ex ſimilibus decoctis.

2. *Gonorrhœa libidinoſa*; *Satyriaſis très-ſingulier*, Deidier Conſultation 43. tom. 1. pag. 301. B.

Eſt effluxus ſeminis involuntarius frequenter repetitus, ſine erectione, cum inteſa libidine.

Differt a ſatyriaſi & priapiſmo per defectum erectionis; ab oneirogmo, per eumdem defectum, & quod etiam vigilando accidat. Monachus, qui *Ill. D. Deidier* conſulebat, hoc morbo dudum laborans, plura medicamina incaſſum adhibuerat, ut balnea ipſa frigida, in quibus pluries accidit fluxus ſeminis involuntarius libidine acri ſtipatus; cum penis arrigebat, tunc pollutio nulla, & libido ſeu cupiditas veneris languidior erat; decuſſatis cruribus, æger a libidinoſis illis emotionibus immunis erat; aſt ſtudio incumbens, & in loco vel lecto calidiori his malis gravius affligebatur, nec non ab uſu caffe. Sublevabatur autem uſu frequenti chærefolii.

Præſcripſit *Ill. Deidier* uſum erucæ in acetariis uſurpandæ, juſcula refrigerantia ex pullo, ſeminibus frigidis, & foliis chærefolii, denique aquas acidulas, & noctu narcoticum, quo ſucceſſu neſcio. Notum autem eſt quod *excitat ad venerem tardos eruca maritos*, unde minus indicata videtur hæc herba. Quoad ſcrupulos quibus angebatur Monachus, metuens ne peccatum in hac libidine ſubeſſet; eos contemnendos ſuadebat Profeſſor, nec magis metuendum illum ſeminis effluxum quam alvi aut urinæ incontinentiam, quippe ubi nulla voluntas, nullum eſt peccatum; interea a voluptate ad aſſenſum voluntatis via eſt maxime lubrica. De cætero Profeſsor calculum in veſica hujus morbi principium eſse ſuſpicabatur, & ſedem morbi in proſtatis, non in veſiculis ſeminalibus reponebat.

Simili morbo laborabat puella religioſiſſima, quæ ad pedes ſui Confeſsarii, ſenis admodum inficeti, pollutiones involuntarias patiebatur, & ſcrupulis ad inſaniam fere adigebatur; præſcripſi antiaphrodyſiaca plurima; ſed eventum ignoro.

3. *Gonorrhœa oneirogonos* Cæli Aureliani de epilepſia; *Oneirogmos* Foeſii. *Gonorrhœa ſimplex* Clariſs. Tiſsot pag. 257. *Pollution involontaires* D.

Eſt involuntaria cum libidine & erectione ſeminis frequens ejaculatio ab inſomnio libidinoſo excitata; nomen procedit a Græco *onoiroſſein*, de venereis ſomniare. Si voluntaria & frequens ſit ſeminis ejectio, vel ea eſt legitima, ut apud uxoratos, & recens nuptos; vel illegitima, ut apud ganeones & maſtupratores, de quo infami vitio legatur liber *Clariſſ. Tiſſot, D. M. apud Lauſanenſes, de Onaniſmo*, & Libellus de *morbis ex manuſtupratione*.

A fre-

A frequenti, præcocique ſeminis ejectione ſuperveniunt morbi plurimi, maxime vero apud hypochondriacos, ut aſthenia, tabes dorſalis, ſterilitas, anorexia, agrypnia, epipleſia, amneſia, hypochondriaſis, amauroſis, flatulentia, pallor, &c.

Venus quidem moderata, ut docet *Sanctorius*, omnes facultates roborat; ſed immodica orbat ſanguinem illo fluido volatili hircino quod a teſtibus ſecretum, dein reſorptum barbam, vocem virilem, robur vigoremque inducit. Hoc orbatus homo laborat primo ventriculo, dein oculis, extenuatur, pallet, debilitatur.

Scelera ſunt, ait *Ill. Tiſſot*, quæ tarda ſequitur pœna, & hac non carere manuſtupratores demonſtratum eſt, ſed præterea cito & acerbe mente, corporeque plectuntur, turpitudine notantur, omni privantur excuſatione & ſolatio, imparia ſunt ſæpe auxilia; nullum ergo datur crimen quod cautius vitare debeat quicumque nondum deſipit.

Curatio exigit ut ægri abſtineant a condimentis, utantur cibis bonæ & facilis digeſtionis, nec non lacte & kinkina, non neglectis balneis frigidis, roborantia vero & nervina genitalibus admoveant.

4. *Gonorrhœa ſyphilitica. Chaudepiſſe, gonorrhée virulente.* D.

Eſt ea quæ poſt impurum concubitum initio cum dyſuria accidit; alia eſt prima, alia ſecunda. Qui primo gonorrhœam virulentam experitur, utplurimum gravi ardore urinæ & puris virideſcentis ſtillicidio e balneo mulctatur; aſt ſive gonorrhœa recidivet ſine impuro concubitu, vel ſine nova eo modo acquiratur, utplurimum dyſuria minor eſt quam prima vice nulla; mulieres autem, etſi pus virideſcens fundant, in prima gonorrhœa raro dyſuria laborant, quia ſedes ulcuſculorum hoc pus fundentium eſt tunc temporis ab urethra diſtans. Interea ſi mictio indolens ſit, coitus aliqualis doloris non eſt expers, nec tetra illa cloaca a fœtore eſt immunis.

Inveteraſcente genorrhœa dyſuria recedit, pus colorem flaveſcentem & demum album adipiſcitur, dolores, tentigines remittuntur, una aut altera guttula exprimendo e balano fluit, & induſium contaminat muco flaveſcente pet ſiccitatem quo linteam rigeſcit ſicceſcendo.

Stillicidium illud ſponte utplurimum intra menſem evaneſcit; ſi vero ulterius perſeveret remediis etiam diutiſſime reſiſtit; ſi citius aut quovis tempore adſtringentium interventu reprimatur, ſuccedunt ulcuſcula, porri, thymi, verrucæ, puſtulæ, aliaque ſyphilidis phænomena, niſi prius viru ſyphiliticum profligatum fuerit: ut itaque illud vitetur infortunium in gonorrhœa virulenta curanda, 1. phlogoſis, ardor, tentigo debent debellari phlebotomia, ptiſanis emulſionatis, fomentis emollientibus. 2. Debellatis his ſymptomis ulcus detergi debet uſu radicis nymphææ, balſami de Copaiva vel Canadenſi, & lactis. 3. In uſu lactis frictiones aliquot ex pomata Neapolitana adhiberi debent circa partes effectas. 4. Demum ſublato viru, ſi ſtillicidium perſeveret; ad adſtringentia confugiendum; ſed quod tutius eſt, aquæ acidulæ Aleſienſes aut Vallenſes per octiduum epotandæ, quæ eumdem ſcopum attingunt. In hoc caſu laudant Viennenſes kinkinam, rheum toſtum abſordentibus, eſſentiam pimpinellæ, balneum roborans.

Virulenta primum inflammant, dein exulcerat, & rodit in gonorrhœa diverſas partes, potiſſimum vero veſiculas ſeminarias ac proſtatas in viris; unde perinæi tumor, dolor, calor, dyſuria, ſtranguria; & hac ſuppreſſa tument, calent, dolent teſticuli, quod vulgo dicitur *gonorrhœa in ſcrotum delapſa*; vel potiſſimum afficiuntur in viris glandulæ urethræ Covvperianæ, Littriana, ſed raro ſolæ, & tunc dolor in illis urethræ locis perſentitur; quandoque penis tortuoſus evadit inter errigendum, atque ea vocatur *gonorrœa chordata*.

In fœminis afficiuntur etiam, vel proſtatæ Bartholini, ſeu lacunæ Graafii, quæ urethræ aſſident, unde dyſuria; vel tantum afficiuntur glandulæ ſebaceæ, per vaginam & vulvam diſſeminatæ, unde harum partium calor, dolor, ſordities, & raro dyſuria, niſi urina fluens hæc ulcuſcula lambat. De hoc morbo conſulatur *Ill. Aſtrucius*, qui inſtar omnium eſt, nec non *VV. Cockburne*, qui fuſe de gonorrhœa ſcripſit.

Gonorrhœa ſicca Aſtrucii ad dyſuriam attinet.

Gonorrhœa habitualis, *Glitt* Anglorum, eſt idem ac inveterata.

5. *Gonorrhœa ſpuria* Aſtrucii lib. 3. cap. 3. §. 2. L.

Eſt ſtillicidium puris aut muci purulenti ex corona balani & præputio ab impuro concubitu oriundum. Hæc ſpecies minime rara eſt, & facile dignoſcitur; ſtipatur quandoque ulcuſculis, *chancres* dictis, & tunc temporis phimoſim ſæpius accerſit; accidit ganeonibus quorum balanus præputio tectus eſt; tunc enim inter præputium & balanum pur virulentum in coitu facile ſugitur, ſed etiam diu ſartum tectum remanet; unde calore & mora acrius factum glandulas odoriferas ſubit, inflammat; exulcerat; in apellis vero facile abſtergitur poſt impurum concubitum.

Ea ſpecies quandoque pertinaciſſima eſt, ſi hydrargyroſis non adhibeatur, exigit vero 1. frequentes lotiones ex decocto tepido radicium althææ, immerſiones in lacte, & ſedata phlogoſi, ac dyſuria quam poſt mictionem excitat, 2. ad hydrargyroſim deveniendum. *Vide* curam fuſiorem apud *Illuſt. Aſtrucium.*

6. *Gonorrhœa balani. Gonorrhee pure du prépuce.* L.

Eſt ea quæ ſine ullo viru ſyphilitico præputium afficit, atque ſtipatur hujus ac balani ruboie; levique phlogoſi, muci flaveſcentis, olidi parco ſtillicidio, ac ſub finem mictionis dyſuria, ob guttulas urinæ præputium ſubeuntes, quod in recutitis nunquam accidit.

Hoc vitium pendet a ſingulari acrimonia ſanguinis, quæ ob affinitatem cum odoriferis coronæ glandulis ibi ſecernitur, & quamdiu durat levis illa excretio, tamdiu durat levis illa gonorrhœa, quæ nedum periculoſa ſit, ſæpius ſalubris eſt, & ophthalmias aufert; interea ſanguis edulcorandus & diluendus eſt, quod præmiſſis juſculis ex pullo, cichorio, acetoſo præſtant balnea.

7. *Gonorrhœa leproſa* Leviti capitul. 15. Junckeri.

An ſimplex, ſeu pura fuerit gonorrhœa; an vero a viru leproſo dependens, judicent alii.

XXXI. DYSPERMATISMUS; Auctor clariſſ. D. Cuſſon D. M. M. *Impuiſſance d' ejaculation.*

Eſt ſeminis in actu venereo ſtillatitia, tarda, impedita, & ad generationem inſufficiens emiſſio.

A Græco *dys*, male, infeliciter, & *ſpermatiſmos*, ſeminatio.

Ut recte procedat opus fœcundationis neceſſum eſt ut fiat coitus, ſeu erecti penis in vaginam immiſſio; dein ut fiat boni ſeminis ejaculatio, quæ recta in uterum tendat; ſi itaque penis flaccidus ſit, tunc vel nulla, vel debilis erit erectio, ſeminis aderit emiſſio ſtillatitia, non ejaculatoria; idem accidet ſi ſemen ſit aquoſum, iners titillandis veſiculis, & erectioni proritandæ impar; ſi urethræ nodi, anguſtiæ, obliquitas, ejus orificium, rectam, celeremque ejaculationem impediant.

Differt a gonorrhœa, quod extra actum veneream, & continuo ſine libidine ſtillet humor in gonorrhœa, non in dyſpermatiſmo qui in coitu tantum emittitur. Ab anaphrodyſia, quod non ſi eſſentialis voluptatis defectus in dyſpermatiſmo.

1. *Dyſpermatiſmus urethralis; Tarda ſeminis emiſſio a morbis urethræ*, Frid. Hoffmanni de gravi ſpaſmo & dolore veſicæ obſ. V. de la Peyronie Mem. de l' Acad. de Chir. T. I. p. 425. Petit ibid. p. 434. Sharp Recherch. crit. p. 205. André Obſ. Prat. ſur les maladies de l' urethre p. 113.

Character hujus ſpeciei deducitur 1. ex ſignis genericis; 2. ex vitio urethræ ipſam anguſtante; porro multiplici vitio affici poſſunt urethræ parietes interni, nimirum intumeſcentia ſubſtantiæ, qua conſtat, ſpongioſæ, tumiditate glandularum ipſi adjacientium, varicibus, ulceribus ad margines alatis, ſpongioſis, calloſis, cicatricibus eminentibus, duris, criſpis, duplicaturis membranaceis, habenis, contractione, vaſorum ejaculatorum mutata directione.

Vitiorum urethræ modo dictorum diagnoſis potiſſimum habetur ex immiſſione catheteris, vel candelæ in urethram, necnon ex vitio urinæ multiplici ſæpiſſime obſervando. Signa quibus obtineri poteſt vitii ſinguli ſpecialis cognitio, hujus loci non eſt ut congeramus; apud Auctores varios, qui morbos urethræ perſecuti ſunt, legenda.

Suſpicari potius quam dignoſci poteſt Peyroniana varietas. Prima hæc dyſpermatiſmi ſpecies morbi urethralis, cui debetur, prognoſim ſequitur, quæ cum ex plurimis circumſtantiis numeroſioribus certo, quam ut hic recenſeatur, varianda ſit ab Auctoribus modo allegatis mutuanda venit.

Speciei hujuſce obtinetur curatio, ſi urethræ æqualitas ac diameter nativæ reſtituantur. Porro adverſus vitia urethram anguſtantia variæ excogitatæ fuerunt medendi methodi, quarum præcipuas indigitavimus.

1. Exoleverunt corroſiva candelarum ope urethræ immiſſa, quæ inutile, periculoſum, noxium in hac ægritudinis ſpecie medicamentorum genus hodie habentur: attamen ægrotos non paucos obicem in urethra gerentes, candelis ex linteamine cerato factis, ſubtiliſſimo ſabinæ pulvere ad exiguam vim conſperſis, levatos imo & curatos gloriatur *Petit Mem. de l' Acad. de Chirurg.* curationem obice deſtructo perficientibus candelis ſumplicibus ex emplaſtro epulotico de ceruſſa uſta, de lino carpato, aut Nurembergenſi paratis.

2. Commendat idem Auctor ſectionem chirurgicam inciſioni lithotomicæ ſimilem, quam ſucceſſu conſtanti confirmari, & candelis ſimplicibus, aut catheteribus plumbeis longe præcellere aſſerit, ſi rite inſtituatur. Porro in hunc modum celebratur ſectio hujuſcemodi. Ægro præparato & immiſſo in urethram, dum lotio turget veſica, cathertere ſulcato ad apicem aperto, inciduntur cutis & adeps ad duorum pollicum longitudinem, & in catheteris ſulcum ſcalpellus adigitur, qui ad extremum uſque ſulcum decurrens viam ſternit acui triſcupidatæ, ac tubulo pariter ſulcato incluſæ, ut in veſicam penetret, facile ac tuto ſubeundam, ſi demiſſa manu oſtium pubis flexura ſuperetur; acu e tubulo extracta, fluunt urinæ, & ope ſulci in tubulo extrati ſcalpello inciditur locus urethræ arctatus: abſque negotio tunc intromittitur in veſicam cannula exigua, ibi loci relinquenda, donec ſufficientem ſuppurationem paſſus ſit urethræ canalis: educta tum cannula per balani orificium intromittitur in veſicam catheter ſygmoideus, quo effluit lotium, dum cicatrix interea efformatur. Sunt qui jam dictam ſectionem adhibuerunt adhibitis corroſivis, quibus denudatum ſectione obicem exeſum voluere, fruſtranea prorſus, imo & nociva opera, cicatricem inductam excipiente majori urethræ arctatione.

3. Deventum eſt ad remedia mechanica, quibus locum urethræ anguſtatum dilatandum fore ſperabatur: hinc uſurpatæ fuerunt turundæ cera, aut unguento oneratæ; & ſenſim incraſſandæ, quæ filo alligatæ, ut extrahi poſſent, ope cannulæ argenteæ cavo donatæ, & utrique apertæ, necnon ſtyli, quo pelli poſſent, ad uſque contractionis ſedem, adigebantur; educebantur

bantur tunc cannula, relicta ſuper obicem per horas aliquot turunda, quæ iis elapſis, opem fili extrorſum penduli extrahebatur. Experientia compertum eſt loci affecti dilatationem partium urethræ utrique turundæ extremo reſpondentium contractione excipi. Hinc etiam in uſum vocati ſunt catheteres plumbei, qui primum tenues, ſenſim craſſiores in urethram immitti debent.

4. Tandem his omnibus palmam ſubripuerunt candelæ ſimplices & compoſitæ, quales habet *Daran*, *Goulard*, *Sharp*, &c. Silemus ingredien tia quibus conſtant, modum quo componuntur, dimenſiones quibus gaudent, variam ipſarum adhibendarum rationem, tempus in ipſarum applicatione inſumendum, alique id genus apud citatos Auctores paſſim legenda.

Sequentia circa variarum candelarum uſum ſatis ſit annotaſſe. Candelæ ſimplices, e tela ſcilicet & cera tantum factæ; præſtant ſemper catheteribus plumbeis, & ſæpiſſime malo depellendo ſufficiunt: ratio eſt quod obices urethram arctantes ſunt utplurimum hujus canalis varices, quas primunt, ſuſtentant, delent citra irritationem candelæ hujuſcemodi. His etiam, necnon catheteribus plumbeis gradarie incraſſatis curatæ ſunt urethræ contractiones: in caſu glandularum urethræ tumentium, cicatricum elevatarum, ulcerum margine tumidorum, calloſorum, intumeſcentiarum textus urethræ ſpongioſi induratarum, & ſimilium, candelæ Daranianæ, Goulardianæ curam & citius & certius expediunt, dolendum quod irritatio modo major, modo minor earum uſum ſequatur; huic occurritur, quantum fieri poteſt, ſi candelis varia impertiatur energia, & a mitioribus ad potentiores ſucceſſive tranſitus.

Aquarum Selteranarum uſu ad plures menſes protracto pro potu ordinario ſuum ægrotum cum ſanitate in gratiam reduxit *Hoffmannus*.

2. *Dyſpermatiſmus nodoſus; Tarda ſeminis emiſſio a nodis corporum cavernoſorum* La Peyronie Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. 1. pag. 428. *Nova pudendi diſtorſio* Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 50. *Nodus penis* Clar. Lieutaud Compend. Med. Pract. pag. 533. L.

Pluries obſervavit La Peyrone in corporibus cavernoſis protuberantias nodis, aut gangliis ſimiles, duras, indolentes, erectionem ita depravantes, ut ſi ſeriem efforment concatenatim diſpoſitæ difformis ac gibbis plena ſit mentula arrecta; ſi medium corpus cavernoſum dextrum, ſiniſtrumve occupent; dextrorſum, vel ſiniſtrorſum incurvetur penis erectus: ſurſum vero, aut deorſum, ſi ſupernam, aut infernam eorumdem corporum partem teneant. Vigente jam dicta corporum cavernoſorum labe, dolore quandoque non vacat erectio validiſſima, nuſquam exinde impeditur liber urinarum fluxus; ſeminis ejaculandi non eadem eſt ratio, quod etſi e vaſis ejaculatoriis effundatur cum vi debita, & non minori forte voluptatis ſenſu; attamen ex urethræ orificio ſtillet, remittente erectione tantum; longove poſt voluptatem perceptam intervallo pullatim effluere incipiens. *Vide obſervationes a La Peyronie relatas loco citato*. Hunc dyſpermatiſmum ſpecifice determinat nodi præſentia, qui vigente erectione facilius cognoſcendus, & pro cauſa cellularum quarumdam corporum cavernoſorum laxitatem agnoſcens, earum eſt quædam herniæ ſpecies ex *celeb. Lieutaud*, potius corporum cavernoſorum quaſi aneuryſma dicendus. Nodi penis virus venerei utplurimum effectus ſunt; hos tamen in duobus viris nulla uſquam labe cypria tactis obſervavit *La Peyronie*; imo & in ſenibus qui fervidiori temperamento plus æquo indulſerunt; rara non ſunt hujuſce affectus exempla. Emollientibus ac reſolutivis variis auſcultari renuunt hæ protuberantiæ; neque venereas ipſas fugat hydrargyrum. Aquarum Bellilucanarum, Borboneinenſium vim eludit malum, ſolis Baregienſibus reſiſtere neſcium, ex *La Peyronie* itaque in protuberantias hujuſce modi inſtituendæ ſunt multiplices imbrocationes, qualibet tempeſtate iterandæ, donec penitus evanuerint: redit tunc peni arrecto forma nativa, & emiſſio ſemine jactus celer & ſaltuoſus. Notabis fallere in caſu venereo efficaciſſimum hocce remedium, ſi prius adhibeatur quam hydrargyroſeos ope, ex humorum maſſa penitus exulet labes ſyphilitica; hanc ubi unctionibus mercurialibus debite celebratis debellaveris, aquas præfatas integer in nodos ſuperſtites manebit ſucceſſus; probat *ſexta La Peyronie obſervatio*.

3. *Dyſpermatiſmus præputialis*, ſive *phimoſichus*, *Tarda ſeminis emiſſio ab anguſtiori præputii orificio* Schenckii ex Arantio de Tumor. præter natur. cap. 54. L.

Pars præputii extrema, vitio, vel congenito, vel accidentali, ita exiguo foramine prædita eſſe poteſt, ut non ſolum glandem detegi prohibeat, verum etiam interdum urinæ expulſionem & ſeminis ejaculationem remoretur, ubi præſertim orificium præputii glandis foramine anguſtius eſt. Teſtatur *Arantius* ſe non ſemel vidiſſe homines, ob præfatam præputii ſtricturam tardiori ſeminis emiſſione, & impotentia laborantes, adhibita convenienti medela ſemen jactu debito profudiſſe, & prolificos factos fuiſſe. Porro hæc ipſi non alia fuit quam ſectio chirurgica, qua phimoſis venerea auxiliis incruentis immorigera tollitur. Præputii ſtricturæ nimiæ accomodatum pariter præſidium eſt circumciſio. De bina hacce operatione legantur Auctores Chirurgici. Notabis præputium orificio anguſtius ex utero allatum ætate creſcente ſenſim & ſpontanee utplurimum dilatari, neque modo dictis operationibus locum eſſe, nihil in viris quibus vitium hocce, nec ſponte, nec remediorum mitiorum ope evanuit.

4. *Dyſpermatiſmus mucoſus*, ſive *catarrhalis*. *Tarda ſeminis emiſſio a muco urethram infarciente*, obſervante D. S**. perito hujuſce Ur-

bis Chirurgo & Reg. Scient. Societ. Sodal. L.

Viro annos quadraginta nato, vegeto, cæterum ſaniſſimo, ita augebatur liquoris mucoſi veſicam internæ oblinientis, & lymphæ viſcidæ per urethræ glandulas percolatæ excretio, ut muco per penis expreſſionem ſtillante infarciretur urethra, & hujus copiam maximam urinæ ſecum foras educerent. Supra quartam urinæ emiſſæ partem fere aſcendebat mucus ipſi mixtus. Morbus erat qui cum albo mulierum fluore magnam alit convenientiam; neque multum abludebat ab illa gonorrhœa nothæ ſpecie, quam benignam vocavit *Frid. Hoffmannus*; catarrhalis vero nomine ſalutant Auctores nonnulli ex *Ettmullero*. Similem morbum *Frid. Hoffmannus* ſub titulo rari veſicæ affectus; & *celeb. Lieutaud* ſub veſicæ fluxus catarrhalis nomine deſcribunt. Id vero diſcriminis inter Auctorum modo laudatorum ægrotos & noſtrum intercedebat, quod in noſtro, ſimili vitio veſica ſimul & urethra tentarentur, & exularent dolor veſicæ, ardens mictio & acrimoniæ ſigna. Cave pro veſicæ calculo, renum ac veſicæ ulcere, & gonorrhœa vera cum excretione mucoſa combinata, affectum vendas de quo loquimur: Catarrhus fuit veſica & urethræ. Partes hujuſcemodi eadem laborare poſſe defluxione, quæ in narium, oris, bronchiorum membranas ſæpiſſime depluit, credunt magna nomina *Lieutaud* & *egregius Senac*. Porro ſequentia incommoda patiebatur vir jam dictus, ſi coitui indulgeret; probe ipſi erigebatur quidem virile membrum; grato veneris ſenſu, minus licet quam antea intenſo, titillabantur genitalia: aſt quod olim ipſi rapido jactu emovebatur ſemen, hoc jam muco irretitum at permixtum ſenſim reddebat urerhra citra tamen interjectam a voluptate perſentita moram. Character ſpecificus ex ſignis genericis deducendus venit, & catarrhi præſentia cujus prognoſim ſpeciem hujuſcemodi ſequitur. Hanc curabis, ſi veſicæ & urethræ catarrhum noveris depellere. Atqui huic com petunt varia remediorum genera, quæ leucorrhœæ acrimoniæ experti proficiunt, necnon ea medendi methodus, qua gonorrhœam catarrhalem debellari vult *Ettmullerus*.

In caſu Lieutadiano natura & expectatio morbo ſanando ſatis fuerunt. Aquas Spadanas, eſſentiam caſcarillæ ſuccini eſſentiæ maritatam, ſuccinum præparatum, potum ex ſalſæparillæ, ſcorzoneræ, & ſimilium decocto ægro ſuo injunxit *Hoffmannus*.

5. *Dyſpermatiſmus hypertonicus; Tarda ſeminis emiſſio a validiori penis erectione. Seminis in actu venereo retentio*. Cockburni Eſſais d'Edimburg Tom. I. art. 35. L.

Nobilis Venetus, annos natus duos & viginti, cum muliere pulcherrima, quæ ſibi in uxorem ceſſerat, rem habens, ſemen nuſquam ejaculari poterat, quamvis per inſomnia pollutiones nocturnas pateretur. Quod cum ſibi & parentibus curam injiceret, fruſtra tentato Medicorum Venetorum auxilio, per Legatos Reipublicæ in variis Europæorum Principium Aulis degentes conſilium a famigeratiſſimis Medicis petiit, ut ſibi cauſam & remedium tam ſtupendi aperirent mali, quod vigilantem ea defraudabat facultate qua pollebat dormiens. Viſum eſt *Cockburnio* morbum hærere urethra, quæ inter coeundum per validiorem erectionem ad obturationem uſque fere conſtricta, tantam ſeminis exitui obiciebat reſiſtentiam, quantam vincere non poterat liquor hujuſcemodi in ipſa effuſus, & per potentias ejaculatorias propolſus: in inſomniis vero ob minus validam penis erectionem, urethra non arcte adeo conſtricta, ſemini erumpenti congrua patebat via. Ex dyſpermatiſmo ſpaſmodico epileptico intelligi poſſunt & modus & tempus, quibus ſub œſtri venerei remeſſione effundebatur ſemen. Morbum debellarunt diæta tenuis, refrigerans, humectans, necnon tenues evacuationes.

6. *Dyſpermatiſmus epilepticus; Tarda ſeminis emiſſio ab epilepſia ſpaſmodica in coitu adveniente*, obſervante D. B***. Coct. Monſpel. clariſſ. & in Noſocom. Sti Eloiſi Med. Vicar.

Vir quadragenarius, temperamento ſicco donatus, amatæ conjungi nuptus, abſque prole erat ab annis duodecim, cujus uxor cauſam ſterilitatis ſuæ, quæ ipſa erat viri impotentia, ut Medico prælaudato aperiret, narrabat 1. quod maritus ad rem veneream capeſſendam alacris, eam tanta petulantia perſequatur, ut ad medium opus in ipſam concideret toties membris rigidus, ſenſu & loquela orbatus, & gravis adeo factus, ut in alterum lecti partem præ oneris impotentia viribus collectis ipſi excutiendus veniret: 2. quod per novem, decemve annos adeo brevis paroxyſmus fuerat, ut prima vice ad ſe rediret ſponſus, dum ipſa timore perculſa opem admovere feſtinabat: 3. quod a duobus tribuſve annis invaluerat malum, accedente ſcilicet oris ſpuma, neque tam cito ſenſu redeunte: 4. quod tandem, remittente corporis rigiditate, effluebat ſemen ex urethra paulatim, & membro flaccido exituriens. Frigida in lumbos denudatos paroxyſmi tempore ex alto ad tres vices projecta epipleſiam non fugavit; obſervatum eſt tantummodo hujus ſtimulo epilepticum cogi ut artus inferiores retraheret. Ad morbum debellandum varia uſurpata ſunt remedia, nimirum venæ ſectiones iteratæ, cathartica pluries repetita, balnea ad plures menſes protracta, juſcula refrigerantia, lacticinia; quibus minus proficientibus, tandem radix Valerianæ ſylveſtris ad tres menſes in infuſo & in ſubſtantia exhibita fuit. His omnibus peractis, (erat annus quo cœlebs vivebat,) plenarie convaluit, rem jam habens cum uxore integram, mente ac ſenſu illibatis, & rapido jactu proſiliente ſemine.

7. *Dyſpermatiſmus apractodes; Nimis tarda ſeminis*

minis excretio a genitalium ignavia, Actii Tetrab. 3. Serm. 3. cap. ultimo; Matth. de Gradi Conſ. 69., Amati Luſitani Cent. II. cur. 18. & 81.; Marc. Donat. Hiſt. Med. Mir cap. 18.; Schenckii ex Hollerio Lib. IV. de Impot. vir.; Foreſti Lib. XXVI. obſ. 18. & 19; Veslingii Ep. & Obſ. Ep. 38.; Etmuller de morb. vir. cap. 2. p. 459.

Hujus ſpeciei duæ ſunt inſignes varietates: in altera penis erectio toto veneris tempore; una in culpa eſt emiſſio ſeminis, quod paulatim ac lento rivo funditur. In altera præſente etiam ſeminis emiſſi tarditate, peccat membri virilis erectio, quatenus vel nulla prorſus eſt, vel debilius fit; vel ante abſolutam venerem caſſat; ipſa ineunte ſufficiens poſterior hæc nunc a ſolo erectionis vitio, viribus ejaculatoriis illæſis, ſoboleſcere poteſt; nunc vero cum priori varietate combinari.

Singularem hujuſce ſpeciei characterem ſiſtunt fractæ erectionis, ejaculationis, vel utriuſque ſimul vires. Manifeſtum eſt erectionis deficientis, infirmatæ, non ſatis perſiſtentis, vitium. Vires ejaculatorias labefactatas eſſe potiſſimum cognoſcitur 1. explorata ſub ſeminis emiſſione, imo ſub guttularum urinæ ad mictionis finem in urethra reſtitantium ejectione vibratoria, penis radice, quæ minus intendi, debilius contrahi, imbecillius concuti percipitur, 2. ex minori quam vulgo inter ejaculandum obſervari ſolet urethræ & balani intumeſcentia: 3. ex defectum cauſarum quibus ſpecies dyſpermatiſmi reliquæ natales debent: 4. ex principiorum pregreſſione, quibus debilitas, dyſcineſia inducuntur, quæ præ maximo ipſorum numero hic non recenſenda, ex aliis morborum generibus petenda ſunt. Si cum erectionis defectu, aut debilitate combinentur modo dicta, varietatem hujus ſpeciei alteram cum prima complicari indicium eſt.

Dyſpermatiſmi apractodæi curatio adverſus cauſas erectionem, ejaculationem, vel utramque impedientes dirigenda eſt; quæ cum numero luxurient, & de cætero apud Auctores plurimos ipſarum expugnandarum ratio declaretur, in aperiendis, quæ ipſas tollunt, auxiliis operam non locabimus, brevitati ſtudentes. Monuiſſe in univerſum ſatis ſit ſæpius in hac ſpecie ſtimulantibus, roborantibus, antiparalyticis, excitantibus, aliiſque id genus medicamentis locum eſſe.

7. *Diſpermatiſmus ſeroſus*. L.

Eſt ejaculatio ſeminis aquoſioris, adeoque ad geneſim inepti, quæ ſpecies eſt frequentiſſimum ſterilitatis virilis principium; hujus exempla proſtant apud *Ettmullerum*, alioſque plurima.

Semen aquoſus idque copioſiſſimum in coitu effunditur, ſub molliſſima & momentanea erectione; illud enim nimis effœtum eſt quam ut debite titillare poſſit, & ſine titillatione nulla niſi arte coacta erectio. Litem intentabat nuper marito ſuo mulier Itala, quod ab octo annis nupta prolem non ſuſcepiſſet, maritus quidem antequam foret uxoratus generando par erat, ſed forte manuſtuprio repetito penem ita debilitaverat, ut non niſi uxoris auxilio penis arrigeretur, & vix introductus flaceſſeret, tuncque ſine ullo voluptatis ſenſu, poſt inſignem & voluntarium niſum, magna ſeroſi humoris copiam effundebat, a quo humore non aliud reſtabat quam quod urina reliquiſſet in linteis veſtigium. Hac de re conſultus eum *Ily. D. Haguenot* & *cl. Chaptal.* judicavimus virum illum laborare dyſpermatiſmo ſeroſo, & matrimonium fuiſſe nullum, ſeu a viro generationi conſtanter inepto tantum fuiſſe celebratum.

Huic morbo ſanando conferunt aphrodiſiaca medicamina, ut cocolata, ambara, moſchus, vinum optimum, ſed præſertim cremor ex drachma una radicis Salep quotidie hauſtus; radix Ginſch quotidie ad drachmas tres, vel ſemi unciam manducata, ut apud Canadenſes fieri ſolet, minori enim doſi non ſufficit; adde electuarium, diaſatyrium, & ſynapiſmum genitalibus admotum ex ipſis ſynapis & erucæ ſeminibus.

9. *Dyſpermatiſmus refluxus. Aſpermatiſmus* clar. D. Cuſſon, D. M. M. diſſ. de Pradyſpermatiſmo.

Eſt reſluxus ſeminis ex urethra in veſicam, aut in veſiculas ſeminales, adeoque tempore coitus nulla ſeminatio, deinceps vero ſeminis cum urina mictio. *Vide Mem. de l' Academ. de Chirurg. Tom.* 1. *p.* 434. *auctore Petit.*

Quandoque ille refluxus ſeminis in veſicam accidit ob verumontani reſiſtentiam, ut in aliis qui plures gonorrhœas paſſi; nodos, ſcirrhos, &, ut ajunt, carunculas in urethra geſtant; quandoque vero a forti penis compreſſione inter ejaculandum ſemen intra veſiculas ſeminales & canalem deferentem reprimitur. Sic vir quidam qui inter ſomniandum pollutionem incipientem præpedire conabatur, pene manibus fortiter compreſſo, paſſus eſt paulo poſt tumorem teſticuli, ſemine inibi vel hærente, & collecto, & forte a veſiculis refluo.

Impotentiam huic affinem memorat *Ill. Deidier*, *Conſult.* 1. *Tom.* 3. qua laborabat calculoſus ob fiſtulam e veſiculis ſeminalibus in rectum pertingentibus; is de cætero vegetus quoties uxorem ſuam premebat, toties ſemen vix ullum e pene, at reſiduum in inteſtinum emittebat cum urina mixtum, unde ſterilis erat.

XXXII. GALACTIRRHŒA; *Spargañoſis* Diſcord. lib. 2. cap. 98. *Lactis redundantia* Sennerti.

Cognoſcitur ex ſpontaneo lactis e papillis effluxu.

Lac in gravidis paratur eo copioſius, quo ad partum proprius accedunt, ſed tenue & feroſum; verum tribus circiter a partu diebus ephemeta lactea papillarum & mammarum vaſa galactophora diducit, & major ſit lactis ſecretio, cujus quæ vulgo ſecernitur copia ad libras tres

trus circiter quavis die aſſurgit. Puerperæ licet tantam lactis e mammis copiam fundant, ſi almæ nutrices ſint, nihilominus tamen partem aliam lactis in ſanguine geniti per diverſa loca evacuant, partim lochiorum forma ex utero; urinas turbidas, fæces minus brunneas, ſi ſanæ ſint, imo viridefcentes ſi ægrotent, ſudores etiam acidos copioſiores ejiciunt, ſanguis etiam in patella extractus lacte ſupernatante albeſcit in gravidis & puerperis.

1. *Galactirrhœa mammarum*; *Ecoulement de lais des mammelles*. L.

Hoc ſymptoma puerperis quandoque accidit a lactis redundantia, cum ſcilicet mammam alumno ſugendam præbere recuſant; unde intumeſcentia, & quandoque inflammatio, caſeatio, aliaque mala ipſis mammis ſuperveniunt, lac continuo e mammis exſtillat. Viſæ ſunt mulieres, quæ quinto graviditatis menſe libram & ſemiſſem lactis quotidie fundebant; in puerperis hoc ſymptoma ſuctione alumni vel catellorum, phlebotomia, catharſi, potu diuretico tollitur.

2. *Galactirrhœa erronea*; *Lactis effluxus ptyaliſmi forma* Puzos: *aut ſalivæ deglutiendæ forma* Ephemer. Natur. Curioſ. Ex *umbilico*; ex cute mammarum *ſudoris* ſpecie; ſub *urinæ* forma Jour. de Med. Fev. 1758. ex *oculis* epiphoram lacteam inducens; ex *femore*, parte ſcarificata; ex *vena ſecta*; ex diverſis viis extraordinariis elabens, de quibus conſulatur *Synopſis Ephemerid. Natur. Curioſ.* ad verbum *Lac*.

3. *Galactirrhœa virorum* Collectio Academica, Tom. 3. p. 63.

Teſtantur plurimi Auctores, ut *Scholtzius*, *Dolæus*, *B. Borellus*, *Laurembergius*, &c. dari viros e quorum mammis lac purum & ſincerum effluebat, aut continuo per longum tempus deſtillabat, imo quorum alii nutricum officio functi ſunt; recens vero nati fere omnes ſerum quoddam albeſcens in mammis gerunt, quod mulierculæ primis diebus emungere ſolent.

4. *Galactirrhœa purulenta* J. Bauhini Obſ. med.

5. *Galactirrhœa atra* Ephemer. Natur. Curioſ. Dec. 2. ann. 4. p. 207.

6. *Galactirrhœa lutea* Ephemer. Natur. Curioſ. ib. p. 203.

7. *Galactirrhœa viridis* Ephemer. Natur. Curioſ. Dec. 1. ann. 6.

8. *Galactirrhœa ſeroſa*.

Eſt lactis aquoſioris ex mammis effuſio, quod accidit prægnantibus, ſi fœtus in utero moriatur; mammæ etenim flacceſcunt, & lac ſeroſum fundunt, ſed hoc eſt accidens parvi momenti; aſt in nutricibus lac ſeroſum ultra primos dies a partu vitioſum alumno præbet pabulum; cognoſcitur vero ſeroſum, ſi guttulæ etiam minimæ in manu poſitæ ſtatim ſuo pondere difluant aquæ inſtar; illud lac utplurimum ſimul eſt calidius, & minus dulce quam par eſt, adeoque rejicitur. Curatur illius vitioſa qualitas bono nutricis regimine.

XXXIII. OTORRHŒA, Linn. gen. 171.; *Fluxus aurium* Sennerti c. 9. *humidité ou écoulement des oreilles*.

Fluxus eſt ſæpius ſeroſus, purulentuſve ac fœtidus ex auris cavo, quandoque ex hujus ambitu aut parte poſtica.

1. *Otorrhœa ſeroſa*; *humiditas aurium*, Ettmuller. L.

Eſt humiditas quæ ex cryptis pone auriculam ſitis, in pueris cacochymicis, ſoboleſcit, & puris adinſtar linteis maculas flavas ac firmitatem conciliat; ea vero humiditas excrementitia locum tenet veſicatorii, caput, oculos, faciem ab aliis incommodis liberat; hac repreſſa accidit ut vel fluxus ex aure interna etiam procedat, aut ophthalmia infeſtat. Uberrimam otorrhœam ſeroſam ex ictu vide in *Ephemer. Nat. Cur. Dec. Ann.* 6. *obſ.* 12.

2. *Otorrhœa purulenta*. L.

Ea eſt quæ prægreſſam otalgiam inflammatoriam aut parotidis ſuppurationem aut cephalalgiam gravem ſequitur: Vide *Ephemer. Nat. Cur. Dec. II. Ann.* 7. & auctores de ulceribus aurium.

3. *Otorrhœa menſtrua* Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 7. App. p. 157. P.

In viro ſcilicet quotis menſibus liquor croceus ex aure effluere ſolebat, non ſine fœtore: fluxus hæmorrhoidalis ex cute etiam recenſetur Dec. III. Ann. 4. 6. Obſ. 162.

ORDO QUARTUS.

AERIFLUXUS.

Character eſt flatus vel halitus emiſſio inaſſueta. Flatus eſt motus aeris vel vaporis, cum ſono & impetu; *halitus* eſt fluidum elaſticum vaporis inſtar expanſile.

XXXIV. FLATULENTIA; *Flatulence*.

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt flatuum ex primis viis per ſuperiora aut inferiora frequens rejectio.

Rejectio ſimplex flatuum per ſuperiora vocatur ructus, eructatio, Græcis *eryge*, Gallis *rot*, *rapport*; qui ructus ſunt acidi, nidoroſi, putres, inſipidi, &c. Flatus per inferiora delapſi vocantur *borborygmi*, ſi cum humiditate quadam edantur, *bombi* vero, ſi cum ſono erumpant, qui Latinis *crepitus* audiunt, *Gorræi definit*. Neoterici borborygmos vocant inteſtinorum murmura.

Omnia alimenta, potiſſimum vegetabilia & potulenta non ſatis fermentata, magnam aeris copiam continent, ut fuſe docent experimenta *Hales Statique des Végétaux*; & *Cotes Leçons de Phyſique*. Ille aer ex vegetabilibus fermenteſcentibus extricatus maximam expanſilitatem obtinet, ita ut ſibi relictus ſpatium portentoſe majus priori poſſit occupare. Præterea aer purus im-

inter alimentorum bolos quotidie deglutitur, & in ſtatu ſano ventriculum & inteſtina molliter diſtendit, eorumque vacua replet calore loci debilitatus, ſeu expanſilitate moderata præditus. Aerem in corpore, ſive genitum, ſive adſciticium continuo abſorberi, ſenſim expanſilitate ſua orbari ſeu deſtrui, docent phyſici, & potiſſimum *Mayovv*, *Hales*que: ſic duodecima fere pars aeris inſpirati deſtruitur; ſed ille aer non ad nihilum redigitur, quippe docet analiſis chymica cum fluidorum, ſolidorumque noſtrorum compoſitionem ingredi, ipſiſque ſolidis duritiem impertiri; ſaltem certum eſt ea quæ cæteris duritie præcellunt, ut veſicæ calculi, aeris contenti copia cæteras partes ſuperare. Volumen aeris qui exit ex ſanguinis ſuilli pollice cubico 33. pollices cubicos replet; qui ex cornu damæ pollice exivit, 234. pollices æquavit; qui vero ex calculi humani pollice, 648. pollices, &c.

Aer qui per ſpontaneam fermentationem e pane, fructibus, ſeminibus, herbis educitur intra ſtomachum, ſi digeſtio langueat, deſtruitur ſeu abſorbetur, ſi ſalivæ ſanæ miſcela digeſtio bene fiat, ut ſuadent experimenta *Ill. Pringle*, in vitro capta; bilem hujus aeris nimiæ expanſioni obſtrare, ſuadent etiam experimenta *Stevvartii*; quippe ſi cani vivo per vulnus veſicæ fellæ inflictum bilis effluxus intra duodenum præpediatur, animali ſuperveniunt borborygmi & tympanitidis ſymptoma; bullæ aeris quæ urinæ ac aſciticorum lymphæ in cyatho collectæ ſupernatant, illico cum crepitu diſſiliunt, & evaneſcunt, ſi contingantur pauxillo ceruminis aurium.

A putrefactione etiam extricari aerem ex animalibus, docent inflationes abdominis in cadaveribus potiſſimum ſubmerſis, quæ ideo accedente putredine aquis ſupernatant. Duplex eſt itaque principium expanſionis in aere intra animalia & vegetabilia contento, ſcilicet fermentatio & putrefactio preter coloris intenſitatem. Cum ſaliva eſt ſana, & ſufficienti copia alimentis bene præparatis, non incommodis ſuppeditatur, fermentatio, in vaſe vitreo ſaltem ſine tumultu & ſine copioſis bullis peragitur; aſt cum alimenta non ſunt ſatis maſticata, vel ſunt copioſiora, cum carnes nimis firmæ aut adipoſæ, aut mixtæ cum farinoſis non fermentatis, aut cum ſaliva eſt parcior vitioſa, non intime alimentis immixta, fermentatio tumultuoſa evadit, flatibus repletur vas vel ſtomachus, in quo ſupervenit pyroſis vel ardor interaneorum, qui ſalibus alkalinis frænandus eſt: Vide *Pringle T. II. p.* 250.

1. *Flatulentia acida; Oxyregmia* Tralhiani lib. 12. cap. de iis qui ex cruditate acida febricitant, Amati, Cent. IV. obſ. 54; Pringle Exp. 36. p. 250. *Rots aigres*. D.

Ad acidum vergere omnia vegetabilia, herbas, fructas radices, panem, vinum cereviſiam, exceptis plantis terrapetalis cruciformibus & condimentis piperatis, &c., docent Chemici, ex horum alimentorum mora in ventriculo, ob defectum bonæ digeſtionis producuntur flatus acidi; ex oleo, pinguedine, larido, aliiſque ſimilibus, ut piſcibus vehementium ignis paſſi ſeu frixis extricatur cidum quoddam volatile, ſaporis urentis, maxime ſi fumum camini exceperint, cum odore ingrato empyreumatico; his aſſumptis oritur indigeſtio, & *flatulentia empyreumatica* aeris, cum pyroſi in œſophago, ſalivatione frequenti. Hæc flatulentia curatur catharticis, dein vero ſi reſtat, utendum eſt abſorbentibus, teſtaceis præſertim, oculis cancrorum, coralliis, catechu; inter ſi æger ſit pituitoſus, frigidus, ſi viſcida, inſipida ſit ſaliva, ſuadet *Trallianus* medicamenta ſtomachica calida, præſertim piper. Si vero ſit temperamenti calidi & ſicci, jubet ut utatur cibis frigidis, ex conchyliorum claſſe petitis, ut oſtreis crudis, mytulis, &c., nec non in utroque caſu conſultum eſt abſtinere a cibis vegetabilibus, & potiſſimum carnibus animalium indulgere: Aſt aquæ ſale Glauberiano fœtæ cæteris præſtant.

2. *Flatulentia nidoroſa; Eryge cnieoſſes* Græcis. *Rots pourris. Rapporo dœuſs couves*. B.

Eſt ructatio ovorum putridorum odorem & ſaporem referens. Illi ſtipantur utplurimum anorexia, nauſea, cardialgia, linguæ ſorditie alba vel lutea, ſaliva mucoſa; e contra in oxyregmia ſaliva eſt limpida, copioſa, nulla anorexia, lingua nitida eſt.

Licet omnia vegetabilia putredini ſint obnoxia, certum eſt facilius & frequentius multo a cibis animalis proſapiæ ructus nidoroſus pendere; maxime vero ſi ſucci digeſtivi ad putredinem vergant, ut ſynocho, amphimerina, typho, &c.: inter carnes putredine obnoxias, quæ ſunt diutius ſervatæ, ex annoſis animalibus quæ magis teneræ, coctæ, ſucculentæ, ad putredinem facilius tendunt quam quæ ex junioribus deſumuntur; ita quæ ſunt duriores, viſcoſiores, difficilius putreſcunt, ut conchylia. Docent experimenta *Pringle* quod pauxillum ſalis putredinem accerſit, multum vero ſalis avertit; a vino, cereviſia, aceto, ſucco limonum etiam putredo corrigitur; ſed medicamina corrigentia vix uſurpari queunt, niſi prius emeticis vel catharticis primæ viæ expurgatæ fuerint, ſuccenturatio copioſo aquæ calidæ potu, qui has eluat, dein ad abſorbentia ſtomachica eſt deveniendum, ubi præ aliis eminet confectio hyacinthina.

3. *Flatulentia hypochondriaca; Flatulentia hyſterica* Junckeri. *Erygmatodes nouſos* Hippocratis; *Flatos* Hiſpanis: Gallis *Ventoſite*.

Symptoma eſt ſæpius hypochondriaſeos, ſed quandoque in ægritudine præcipuum, unde mutatur genus; cognoſcitur ex pertinacia morbi, ex flatubus ano & cato, potiſſimum durante digeſtione, erumpentibus, ructibus vero nec acidis, nec nidoroſis; ſed vel inodoris, aut tantum aſſumptorum odorem retinentibus. Adeſt utplurimum parvus mos tuburcinandi, aut cruda

da & dyſpepta manducandi, cum querelis continuis de flatibus, borborygmis, doloribus colicis, ſpaſmodicis diverſarum partium affectibus, ptyaliſmo mucoſo, urinis limpidis, averſationibus moroſis. Vide *hypochondriaſim & hyſteriam*. Hic morbus pertinaciſſimus eſt ex ſe, & potiſſimum ex pertinacia & moroſitate ægrorum, qui ſæpius & Medicos & methodum medendi mutant, nec regimini accidere ſe volunt, aut cathartica repetere amant.

Curantur diœta, potu aqueo, balneis & equitatione; abſtineant a cibis dyſpeptis, cibos diu maſticent; utantur aqua ſero lactis, juſculis emollientibus, aqua pulli, aquis acidulis, balneis; ſed potiſſimum equo vel rheda conſtanter utantur; ut a curis, mœrore ſe liberent, & humoribus ſuis fluxilitatem & blanditiem concilient. *Hippocrates* 5. *Epidem.* repetitis phlebotomiis hunc morbum debellavit; noſtrates hanc methodum mirantur, non imitantur.

Hiſpani huic flatulentiæ ſunt valde obnoxii; & plures utuntur Edicto Imperatoris Claudii; quo licebat cuilibet & ubilibet flatus emittere, ut docet *Suetonius*, *cap.* 32. Qui utuntur catharticis, adſtringentibus, ut rheo, ad hunc morbum ſanandum, evadunt ſæpe inſanabiles, ut vidi. Nihil magis nocet flatulentis quam alvi conſtipatio, quæ exinde ſolet induci; ambara in hoc morbo laudatur a *Zacuto Luſitano*, *obſ.* 7. *lib.* 2.; & ab *Amato Cent. IV. cur.* 54. exantlatio flatuum ex recto ope ſyryngæ quod excogitatum ſibi tribuit.

4. *Flatulentia accidtntalis*. B.

Eſt ea quæ a principiis procatarcticis, fugacibuſque dependet, ut a cibis fermeſcentibus, ut muſto, cereviſia immatura, ſyrupis, leguminibus, vino vappido, frigore ſuſcepto, conſtipatione, potu frigido; differt a colica flatulenta doloris fixi, atrocis, &c.

Curatur diluentibus calidis, potu the, caffé, ſtomachicis, theriaca, extracto juniperi, cortice aurantiorum & carminativis omnibus, aniſi, carvi fœniculi, cumini ſemine.

5. *Flatulentia infantilis*. *Cardiogmos* Junckeri, Tab. 127. n. 32. A.

Torminibus, flatibus, alvi obſtructionibus, & primarum viarum ſordibus fovetur hic morbus apud infantes, unde ventriculus & præcordia inflata ſunt.

Mulierculæ accuſant apud Germanos diſtorſionem vel luxationem partis cujuſdam.

Sæpius hic morbus a repreſſis ſudoribus, vel achoribus fovetur.

Curatur lenibus catharticis, mercurio dulci, ſyrupis de cichorio, de floribus perſicorum, ſpermate ceti, oleis carminativis umbilico calide inunctis, ut oleo ruthæ, petroleo, &c.

6. *Flatulentia lochialis* Junckeri Tab. 135. n. 7.

Puerperæ & gravidæ ob alvi conſtipationem & calorem hypogaſtrii, aut preſſionem recti, obnoxiæ ſunt borborygmis & ructibus. Hunc affectum prævertunt in gravidis potus copioſus, clyſmata emollientia, exercitium moderatum; In puerperis ſuadet *Junckerus* oleum amygdalarum, nitrum, crocum, & præterea pulveres abſorbentes, juſcula carminativa, aliaque in noſtris regionibus non uſurpanda.

7. *Flatulentia convulſiva. Spaſmus abdominis* Sennerti lib. 3. p. 10. cap. 8., Heurnii de morbis capitis, cap. 15.

Jeſuita ab *Hœcſtettero* obſervatus per paroxyſmos patiebatur flatuum copiam, rugitus & murmura in ventre, hypochondriorum dolores, accedebant ſimul convulſiones totius abdominis & thoracis, cum difficili & anheloſa reſpiratione, involuntaria ſeminis excretione, mentis alienatione. Similem ægrum vidit *Heurnius* Patavii, eo diſcrimine quod teſtes ad inguina retrahebantur. Hæc ſpecies ad epilepſiam valde accedit, unde ab hypochondriaca diſcrepat.

XXXV. ÆDOPSOPHIA.

Eſt flatuum a genitalibus emiſſio ſonora; a Græco *aidoia* pudenda & *pſopheo* peditum edo. Hic affectus non ita rarus eſt, ut debeat a Noſologis prætermitti. Accidit autem & viris & mulieribus.

1. *Ædopſophia urethræ*. Vide Freind, de febr. comm. 6., Zacut. obſ. 112. l. 2.

Quidam laborabat dyſuria quam calculoſam putabat Medici; urinas purulentas, ramentoſas reddebat, identidem cum urinis magno cum impetu & ſonitu quoddam flatus erumpebant; aperto cadavere colon erat ulcere rotundo perforatum, & adhærebat firmiter veſicæ, quæ inter extimam, mediamque tunicam ductu quodam pennæ anſerinæ diametro erat pertuſa; inde vero a colo ad veſicam flatus pertingebant. Similem morbum nuper obſervavit Monſpelli *Collega Illuſtr. D. Fizes in peregrino*, cui erat fiſtula in recto, & materies ſtercoraceæ cum urina effluebant.

Per penem in coitu flatus excerni novum eſt; id autem obſervavit *Zacutus*; loco ſeminis ſcilicet flatus erumpebat; hinc ſterilis remedia quæſivit: profuerunt vero cathartica quibus ſudorifica ſucceſſere, & demum balnea domeſtica, quibus fertilis evaſit.

Ædopſophiam urethræ inter coeundum, ſeu flatuum cum ſemine exploſionem obſervatam videſis cum dyſpermatiſmo apud *Frid. Hoffmannum de gravi ſpaſmo & dolore veſicæ obſervatione*. 5.

v. *Ædopſophia uterina* Zat. Luſit. lib. 2. obſ. 141., 142; *Tympanitis fugax* Aſtrucii de morb. mulier. lib. 2. art. 2. cah. 9.

Notum eſt tympanitides uterinas ſolvi ſolitas per flatus, cum impetu ex utero erumpentes; ſed hæc flatuum eruptio fugax eſt; verum in tympanitide fugaci *Aſtrurii* quoties mulieres corpus ſuum antrorſum flectunt, aut abdomen, aut in coitu premi patiuntur, toties flatum ſonorum ex utero emittunt; teſtis *Martialis* qui garrulitate vulvæ offendebantur; ex ipſamet va-

gi-

gina ſemi-prolapſa & aerem nunc includente, nunc pro ſitu corporis excludente peditus illos quandoque proficiſci veroſimile eſt.

Mulieri zelotypia, aut vehementi ira percitæ, uterus portentoſe intumuit, illa lecto commiſſa, ſtragula alternatim attollebantur, quaſi ſubtus maximus ventus a follo fuiſſet exploſus, hinc ſibilus, qui ſenſim deſiit, ſed ſupervenit ſtrepitus flatu cum impetu ex utero exeunte; *Bianchi Journ. de Medec. Mars* 1756. *p.* 174.

XXXVI. DYSODIA, *Puanteur*.

Eſt fœtidorum vaporum e corpore exhalatio, ſive e naribus, ore, ventriculo; ſive ex axillis, pedibus, vulva, inguinibus.

Plures ſunt fœtores qui ad alia genera morborum tanquam ſymptomata vel accidentia pertinent, quive fugaces ſunt, & dyſodiam non conſtituunt; talis eſt fœtor in *febribus* continuis, ac remittentibus, in *phlegmaſiis*, ut variola, miliari, in *fluxibus* alvinis purulentis, in *cachexiis*, ut carcinomate, gangræna, tabe ulceroſa, &c.: hic fœtores ab aliis morbis independentes tantum referre noſtrum eſt.

Fœtor autem a miaſmatis ſalino-ſulphureis volatilibus per aera diſperſis procedit; hæc miaſmata nares ingrate feriunt, licet oculis & auribus, aliiſque ſenſibus non percipiantur. Si aere multo leviores ſint, illi ſurſum tanto velocius avolant, quo leviores illo ſunt; ſi ejuſdem gravitatis ſpecificæ, tunc illi quoquo verſus ſe diffundunt, & cum aere inſpirato nares adſtantium ſubeunt, ſecus cohibita inſpiratione per nares non ſentiuntur.

1. *Dyſodia ozæna; Ozæna* Galeni, non Celſi; *Ulcere du nez*, *Punaiſie*. Ægri Gallis *Punais*. L. Eſt fœtor narium cum putridi ichoris effluxu ob ulcus membranam pituitariam exedens.

Ulcus illud vel eſt ſimplex, vel virulentum, ut cancroſum, ſyphiliticum, ſcorbuticum; ratione loci vel eſt in ipſo narium, vel in ſinuum frontalium, maxillariumve cavo alterutro.

Ex fœtore ichoris exeuntis non tuto pronunciatur adeſſe ulcus, cum ex narium ſtenochoria ob moram muci putridi fœtidus humor, nec tamen purulentus exſtillet.

Utplurimum inſanabilis eſt ozœna; & anoſmamiam accerſit, atque ſi oſſium carie ſtipetur, ſi cancroſa ſit, ſi ſyphilitica, periculum utut ſerotinum vitæ portendit.

Curatio exigit in ulcere ſimplici deterſionem quotidianam quæ fit inſpirando decoctum hordei cum melle, vel foliorum hederulæ, ſeu glechomatis, vel aquam calcis; ſi ulcus ſit ſyphiliticum, præmitti debet hydrargyroſis, & cum medicamentis inſpirandis mercurii dulcis pauxillum addere convenit. In hoc caſu præter ſpiritum antivenereum aqua errhina ſæpius naribus eſt attrahenda, quæ fit ex aqua majoranæ, melle, chelidonio, oleo amygdalarum, & tinctura Aloes; Locher p. 23. Si ulcus ſit ſcorbuticum, remedia antiſcorbutica, lacticinia ſunt adhibenda.

Si ſinus maxillaris alteruter pus fundat, quod cognoſcitur ex effluxu ichoris, ex determinata capitis poſitura, tunc nihil eſt melius quam primum aut ſecundum dentem molarem ſuperiorem ejuſem lateris evellere, & ſi via puri ſic non paretur, intruſo in alveolum ſtylo ferreo viam puri cudere, quæ operatio feliciter inſtituta fuit Monſpelii.

Injectiones deterſivæ & exſiccantes parantur ex vitriolo & viridi æris ac alumine: huc balſamum viride Metenſe, aliaque in Auctoribus memorata.

2. *Dyſodia a rhinoſtenote*. *Punaiſie des camards* L. Fœtor eſt narium ab earum anguſtia, quippe accidit ut vel mucus, vel aer in locis anguſtatis, diu retentus, fœtorem adipiſcatur, qui aeri exſpirato per nares conciliatur.

Anguſtia autem eſt multiplex; vel enim nares ſunt reſimæ, id eſt radicem verſus depreſſæ, vel ſunt polypo, ſarcomate, muco ſpiſſo intus obſtipatæ, vel excreſcentia, fluxione obturatæ.

Si ab ortu reſimus ſit æger, affectus inſanabilis eſt, & cura palliativa exigit ut quotidie aqua tepida & odorata naribus inſpirata in os adducatur, ſicque viæ illæ conſtanter eluantur, dein tabaco & odoramentis fœtor ille, prout fieri poteſt, corrigatur: unde merito dixit *Martialis*.

Hic male ſemper olet, qui bene ſemper olet.

Ut adoleſcentes quidam moſchati, ambarati, &c.

Si a polypo pendeat anguſtia, is eſt vel eradicandus, vel exedendus, atque cum ſæpe pendeat a ſyphilide, hydrargyroſi eſt curandus.

Si a muco narium viſcido, ut in coryza, exſpectanda ſolutio ejus, quæ vapore lactis calidi, aqua tepida inſpirata acceleratur; in puerulis hæc cauſa vel aliqualis ſimitas, aut nativa naſi depreſſio fœtorem conciliat fugacem; quippe ſucceſſu temporis naſi radix attollitur, & via libera aeri ſponte paratur, vel & mucus fluidior evadit.

3. *Dyſodia ſtomatica*. *Puanteur de bouche*.

Oris fœtor Auctorum vel procedit a dentibus carioſis, vel a calculoſo concremento circa dentes, vel ab ſtomacace ſcorbutica, vel ab ulcere gurgulionis ſimplici, ſyphilitico, gangrænodeo.

Si a carie dentium, vel ea caries eſt humida odontalgiam inferens & per ſe fœtida, atque tunc temporis dentes carioſi evellendi, vel caries ferro candenti comburenda, aut palliative oleo caryophyllorum & cinnamomi eſt curanda. Si caries ſit ſicca, tardiſſime progrediens, per ſe vix fœtens, tunc fœtor procedit ex reliquiis carnium pridie comeſtarum in cavo dentis putreſcentium, quæ reliquiæ poſt ſingulos paſtus dentiſcalpio, auferendæ, & dein os vino collui debet. Si fœtor ſit ab ſtomacace, ſucco acetoſæ, limonum, cochleariæ, ejuſque ſpiritu os colluen-

luendum. Si a calculis dentium radices obſidentibus, illi ferramentis aptis ſunt identidem auferendi. Si adſit ulcus gangrænodeum, ut in pædanchone, ſeu cynanche gangrænoſa & maligna, vitæ ſummum imminet periculum a morbo, cui propriis auxiliis medendum. Si ab ulceribus oris, illa ulcera vel pendet a ſyphilide, & hydrargyroſi præmiſſa debent bis in die elui ope guttularum aliquot collyrii Lanfranci in aqua roſarum; vel ulcuſcula ab hydrargyroſi fortiori procedunt cum ptyaliſmo fœtido & frequenti; hoc malum eſt fugax, & ſublato hydrargyroſi evaneſcit; ulcera vero ſimplicia oris vix fœtent, niſi ſint fiſtuloſa, ſordida, cancroſa, &c.

4. *Dyſodia ſtomachalis. Puanteur d'eſtomac.*

Eſt fœtor anhelitus procedens ab ſtomaco & œſophago; ille ut plurimum eſt putridus, & ab accidentali, vel habituali indigeſtione putri carnium procedens, ructibus potiſſimum ſuperveniens, jejunis familiaris, a paſtu recedens; eaque curatur emeticis, catharticis & ſtomachicis.

5. *Dyſodia pulmonica.* L.

Vide *phthiſim*, *anacatharſim*, a quibus pendet; odor ille eſt qualem ſputa phthiſicorum fundere ſolent.

6. *Dyſodia ab otorrhea. Puantur des oreilles.* L.

Otorrhœa eſt fluxus ſeroſus, vel purulentus aurium; ex auribus ſcilicet apud pueros non raro fluit humor ſeroſo purulentus qui eos a morbis capitis tuto facit, ſed qui ob moram in hiſce cavis odorem fœtidum contrahit; hic fluxus ſiſtendus non eſt, ſed locus optime detergendus, renovatis quotidie ſpleniis, injecto hordei decocto, &c.

7. *Dyſodia a tinea. Puanteur de la tete.* L.

A tinea maligna, achoribus, porrigine, teſtudine, trichomate, phthriaſi, aliiſque ſimilibus morbis capillitii, fœtor non raro horrendus promanat, qui curandus eſt, ut morbi primarii a quibus pendet.

8. *Dyſodia axillarum; Puanteur des aiſſelles.*

Eſt odor ſpecialis acer, ruſticis ſudantibus, ſordidis communis; acutior eſt apud homines ſanguine acri & bilioſo donatos.

Curatur balneis repetitis, ſero lactis, quæ ſanguinem edulcorant; palliatur aquis deſtillatis thymi, roſmarini, ſimilibuſque quotidie axillas eluendo.

6. *Dyſodia hircina; Odeur de bouc.*

Eſt fœtor genitalium qui promanant ex unguine, ſeu ſebo quo perinæum, vulva, & ſcrotum illita ſunt, necnon a vapore ſpermatis, qui vapor fœtidus apud hircos œſtro venereo percitos procul diſpergitur; mulieres emunctæ naris affinem huic odorem in viris cognoſcunt.

10. *Dyſodia urinoſa.*

Eſt fœtor urinæ quo inficiuntur qui enureſi laborant poſt lithotomiam, veſicæ fiſtulas, ſimileſque morbos, niſi ſumma cautela utantur; is odor haleces ſalitos etiam refert apud homines qui munditiem contemnunt; mulieres hoc morbo viris gravius afficiuntur.

11. *Dyſodia pedum; Senteur du piod de muletier.*

Eſt fœtor teterrimus, qui ex pedibus ſudantibus exhalat, apud eos potiſſimum qui tibialia & udones non mutant.

Sudores illi olidi minime ſunt adſtringentibus repellendi, ſed ſanguinis acrimonia eſt lacticiniis, juſculis temperanda, pediluvia ex infuſis aromaticis adhibenda; fontanellæ quas ſuadet *Zacutus Luſitanus* in hoc caſu ſunt ipſo morbo pejores, & odorem ulceroſum ipſæ referunt.

De periculoſa ſudoris pedum fœtidi repreſſione, vide *eruditam Diſſ. Ill. Comitis Buchneri, Acad. Naturæ Curioſ. Præſidis ſapientiſſimi.*

FLUXUM THEORIA ET PRAXIS.

1. S*ymptomata in excretis* Pathologorum. *Morbi laxi*, Proſper. Alpini, *Medic. methodic. Lib.* 12. *& mixti*, *Lib.* 13.

Morbi quos Græci *rheumata*, *catarrhos*, Latini *fluxiones*, *diſtillationes*, *defluxiones*, Cælius Aurelianus *Rheumatiſmos* vocarunt, licet vi nominis *fluores* & *fluxus* ſignificent, ad hanc claſſem minime pertinent, & ex cauſa hypothetica denominati ſunt: aſt diarrhœa, perirrhœa, leucorrhœa, recte a *Rheo* fluo nomen mutuatæ ſunt.

2. *Character.* Morbi evacuatorii ſunt illi quorum præcipuum ſymptoma eſt quilibet effluxus, ut ſanguinis, ſeri, urinæ, ſudoris, puris, alvi, uteri, &c.

Symptoma vero præcipuum eſt illud, monente *Platero*, de quo ægri maxime conqueruntur, quod intenſitate, extenſione & duratione notabilius eſt, aliorumque ſymptomatum ſæpe principium eſt.

Commode dividuntur in *ſanguifluxus*; *ſerifluxus*, & *alvifluxus*. Claſſis hæc eſt maxime obvia, atque mirum eſt eam ab omnibus Auctoribus omiſſam fuiſſe; Methodici ipſi hos morbos in duas claſſes amandarunt; Stahliani quidem, ut *Juncker*, *Nenter*, ſanguifluxus ſatis apte in ordinem redegerunt; ſed ſerifluxus & alvifluxus perperam cum morbis omnino heterogeneis miſcuerunt; magis foret homogenea claſſis, ſi abortus & dyſtocia alio poſſent amandari.

THEORIA.

3. Partes contentæ quæ extra corpus debent amandari, ſunt vel *fluidæ*, ut urina, ſudor, vel *firmæ*, ut fæces, fœtus, placenta; ambæ vero tum ſibi mutuo, tum cum partibus continentibus adhærent (*ex definitione partis in Phyſiol.*), adeoque non niſi per vim hac adhæſione majorem poſſunt extra corpus ejici: hoc notant Veteres, ſolo inſtinctu in mechanicis eruditi, quique vires expultrices a retentricibus diſtinguebant, optimeque ſenſerant in omni fluxu vim expultricem retentrice majorem requiri.

4. Neo-

4. Neotericis, hanc cohæſionem prætermittentes, & corporibus ſeſe loco movendi facultatem tribuentes, rectius ſe philoſophaturos crediderunt, ſi everſa illa Veterum theoria vaſorum ſoli aperturæ, ut rixi, diabroſi, diæreſi, tanquam cauſæ, hos effluxus tribuerent; unde nil vulgarius in Scholis, quam pro cauſa proxima ſanguifluxus, vaſorum ſanguineorum ſolutionem, & pro cauſa alvifluxus; urinæ fluxus, ſpincterum laxitatem incuſare.

5. Alter error Neoticorum eſt conſiderare moleculas fluidorum, ſenſibiles globulos v. g. cruoris, tanquam duros, ita ut ex eo quod orificia vaſculorum lymphaticorum, aut cutis, diametrum illis globulis minorem habeant, exinde tranſitus eorum impoſſibilitatem concludant; verum uti ſolida per digeſtionem abeunt in fluida, ita fluidorum moleculæ etiam craſſiores & firmiores per reſolutionem, ut aqua per fervorem abeunt in vaporem, ſeu alitum omnium tenuiſſimum; ſic humores noſtri perſpirabiles, & quæcumque ſit globorum viſcoſitas & cohæſio, illi vi ſufficienti adhibita minimos vaſorum hiatus pervadere poſſunt.

6. Cohæſio itaque fluidorum noſtrorum, quæ nondum vaporiſationem adepta ſunt, aut in fluidum elaſticum & electricum mutata, ſola impedit quominus cito e machina noſtra tubuloſa undique poroſa & pervia effluant; non vero impedit molecularum craſſities, quæ viribus præmentibus obſecundans evaneſcit, ut quiſque in alvi depoſitione experitur. Erant ergo Neoterici, qui ad omnem fluxum ſanguinis requiri putant vaſorum ruptionem, ſolutionem, cum ſufficiat ut cruoris guttulæ, ſi cohæſerint nimis, elongentur & anguſtentur, aut in orificia vaſorum, non amiſſa integritate, nec contractilitate elaſtica diducantur; ſic fœtus per vim expreſſus ab utero elongato capite, & diſtracto uteri orificio citra vulnus, eroſionem & laxitatem ejicitur.

7. Diverſi generis ſunt vires, quæ contentorum effluxui reſiſtunt, & quæ eorum effluxum excitant; Effluxui reſiſtunt 1. mutua partium ejiciendarum cohæſio; ſic ſcybala, ob duritiem inteſtinorum viribus vix ſolvendam, effluxui reſiſtunt; ſic grumi cruoris, frigore, debilitate cordis, adſtingente medicamine firmati, poſſunt reſiſtere viribus eos trans uterum promoventibus, unde ſuppreſſio fluxus. 2. Poſita vi truſiva fluidorum eadem, receptaculorum & orificiorum contractilitas, ſpincterum contractio; craſſities, elaſticitas impediunt effluxum; verum impedimentum nullum abſolutum eſt, & nulla vis retentrix tanta, quæ ab antagoniſta expultrice ſuperari nequeat.

8. Vires expultrices receptaculorum ſunt 1. muſculi, & membranæ muſculoſæ ea receptacula componentes vel ambientes, quatenus vires obtinent a conatibus tum liberis, tum naturalibus fluidum nerveum in eos immittentibus. Sic ventriculi vis expultrix eſt vis fluidi nervei fibras ejus organi, & muſculos illud ambientes contrahentis, eo ordine, eaque directione quæ requiritur, ut cum in œſophagum, tum in pylorum ejiciantur, atque ſi fiat alterutrius directionis delectus, ea vi pendet a facultate ſentiente, ut natura, aut libertate. 2. Gravitas ipſius fluidi ejiciendi poteſt effluxui ſufficere, ſi ea orificium deorſum vergens inveniat, & reſiſtentiis major ſit; ſecus obſtat ipſi effluxui gravitas; in quo errant illi qui lienteriam, tanquam a gravitate ſola fæces ad alvum ducerentur, ab inteſtinorum ſola lævitate ducunt, licet pars inteſtinorum ſurſum, pars deorſum vergat.

9. Aſt quæcumque ſit vis expultrix, eam nunquam effluxui producendo ſufficit. neceſſario vero requiritur ad effluxum, ut vix expultrix ſuperet vim retentricem, & in hoc exceſſu conſiſtit effluxus cauſa, unde intelligitur 1. quod utcumque ſanguis viſcoſus, grumoſus, graſſuſque ſit, is poteſt effluere, ſi vis vaſa premens, exprimens major fuerit; 2. quod utcumque fluxilis, tenuiſque ſit, poteſt ſiſti, ſi vires fluidi ſubſequentis, aut vaſis continentis minores fuerint; 3. quod utcumque fortis ſit contractio receptaculi, ut uteri, lecti, ea non ſufficiat ad expulſionem fœtus, fæcum, niſi minor ſit orificiorum reſiſtentia; 4. quod utcumque debilis ſit vis fluidum exprimens, ea ſufficiat ad effluxum, ſi minor fuerit adhuc ejus reſiſtentia. Merito itaque Medici methodici effluxus ad laxos partim, & ad ſtrictos morbos redegerunt, cum fluxus principia ſint æque vaſorum conſtrictio & officiorum laxitas.

10. Falſa eſt Humoriſtarum theoria quæ cauſam fluxuum omnium in fluidorum tenuitate reponit; falſa Solidiſtarum doctrina quæ illam a ſolo ſolidorum vitio deducit; falſa Chymicorum ætiologia, quæ effluxus ſolis adſcribit Chymicis partium elementis; vera Veterum, & vere mechanica theoria, quæ incuſat vim expultricem retentrice majorem, quæque omnes Sectarum doctrinas conciliat, praxique velificatur.

11. Sanguifluxus alii ex vaſis ſanguiferis immediate extra corpus erumpunt, ut ex mariſcis, vulneribus; alii in cava quædam ſtatim irruunt, ut in inteſtina, ventriculum, pulmones, veſicam, ex quibus deinceps foras eliminatur ſanguis: in priroribus ſufficit, ut vel orificia vaſorum excretoria, ut uteri, narium, diducantur per anaſtomoſim, nec ea dilacerari, vulnerari neceſſum eſt, quod ſine violentia externa, vel interna fieri vix poſſet, & ſine phlogoſi, dolore, ac dein ſubſequente ſuppuratione non accideret; cum vero ſæpius hæc omnia ſigna ruptionis, diabroſeos, & diæreſis deficiant, veroſimilius eſt ſæpius eos effluxus fieri per anaſtomoſim, ſeu dilatationem oſculorum excretoriorum; tales ſunt ſanguifluxus qui a pletora, aut a febrili orgaſmo-

mo ſimpliciter oriuntur, & revertuntur, hos voco *ſanguifluxus ab anaſtomoſi*.

12. Dantur *ſanguifluxus* a *diabroſi*, quoties ſcilicet eroſa ulceroſa, fiſtuloſa ſunt organa ex quibus ſanguis effluit, ita ut ſponte ad minimum horum organorum motum pus cruentetur, vel ſanguis ex ulcere dimanet, nunc guttatim, nunc ubertim, talis eſt hæmoptiſis phthiſicorum.

13. Dantur *ſanguifluxus a diapedeſi*, quos nimia ſanguinis fluxilitas excitat, quoties ſcilicet ſanguis eſt dilutior, diſſolutusve, ita ut per orificia nativa, etiamſi non dilatata, per ipſos cutis poros, fluidum rubrum, aut intente flavum eliminetur; talis eſt ſudor ruber axiliarum æſtate pluribus accidens, talis eſt hæmaturia hæmatydros, hæmorrhagia, ſcorbuticis familiares.

14. Sunt etiam *ſanguifluxus traumatici* a rixi vel a diæreſi, per violentiam ruptis, aut ſectis mechanice vaſis; *a rixi* quidem, ſi impetus, & preſſio ſanguinis vaſorum integritatem ſolvat, & tenacitatem jam forte debilitatam ſuperet, quod accidit in hæmoptyſi, quam validi clamores, vehementia conamina, aut pathemata excitant; in hæmorrhagia febrili critica: per *diæreſim* vero fit ſanguifluxus, quoties extrinſece admotum, vel intus ſumptum corpus quoddam ſecans vaſa dilacerat, ut accidit in hæmatemeſi ab hirudinibus deglutitis; a clavis, fruſtis vitri, piſcium oſſiculis ſumptis.

15. Qui vero fluxus ſanguinis fiunt intra receptacula, illi, ut perficiantur, requirunt naturæ conatum, ut inde foras ejiciantur cruor; adeoque cauſa duplex ad eos concurrit; ſic non datur hæmoptyſis ex eo ſolo, quod rupta, eroſa vaſa pulmonum ſanguinem fuderint, inde enim quandoque ſupervenit orthopnœa, ſyncope lethalis ſine ſputo cruento; ſed requiritur ut naturæ conatus, tuſſis dictus, ſeu expectoratio ſanguinis effuſi, cum priori cauſa concurrat; ita & in hæmatemeſi, hematuria, aliiſque, in quibus ſanguinis extravaſatio eſt principium morbi ſanguifluxus dicti, cujus cauſa eſt conatus naturæ ad expellendum illum ſanguinem extravaſatum.

16. Alvifluxus alii per ſuperiora fiunt, ut vomitus; alii per inferiora, ut diarrhœa; quidam ano ſimul, & cato ut cholera. Dejectio per inferiora fit viribus expultricibus inteſtinorum, diaphragmatis, & muſculorum abdominalium, concurrentibus ani elevatoribus, & ſpinctere, qui ſimul detenduntur, ſeu gradarie laxantur, ut in omni motu concurrit antagoniſtarum laxatio cum ſociorum, & directoris muſculi contractione; concurſus ille ſimultaneus tot muſculorum, diverſis modis ad eumdem ſcopum conſpirantium, non intelligitur, niſi principium movens idem ſit quod horum contractionem, illorum laxitatem dirigat, datoque tempore & ordine, viribus ad reſiſtentias proportionalibus exſequatur; nec enim alia poteſt eſſe ratio cur eo ordine, eo rhythmo tot actiones diverſæ perficiantur: ergo veroſimilimum eſt principium illud eſſe quod neceſſitatem hujus actionis ſentit, ſeu animam eſſe; nec ulla ratio ſufficiens poteſt aſſignari cur ex ſtimulo ubique diffuſo potius ſubſequatur periſtalticus quam antiperiſtalticus inteſtinorum, aut ventriculi motus.

17. Qui ex ſtimulo vellet explicare cur ægri v. g. in extremo periculo certis verbis Dei auxilium implorant, illi deberent exponere cur certi linguæ, laryngis, pectoriſque muſculi dato ordine; certa vi, certaque combinatione moveantur potius quam modis aliis, æque poſſibilibus, & numero infinitis, ex quibus hæc verba minime pronuntiarentur; determinari autem facile poteſt quod ille concurſus determinatus organorum facultati ſeligenti ſoli tribui debeat, atque eadem demonſtratio valet pro aliis actionibus ſimilibus, quas proinde veteres Medici animæ facultati merito tribuerunt, ut patet ex *Riverii Phyſiologia*.

18. Vis expultrix itaque ventriculi, ad vomitum v. g. agens, non eſt ſolummodo, ut Neoterici putant, vis fibras muſculares ventriculi contrahens, quæ viget in digeſtione, in gaſtrodynia flatulenta, abſque ulla expulſione, quæque viget etiam in lienteria abſque ulla vomitione; ſede eſt præterea vis quæ determinate pylorum occludit, cardiam reſerat, & ſimul motum antiperiſtalticum ventriculi efficit, quæ denique organis ad finem optatum conſpirantibus, & ſelectis utitur. Hanc vero vim agere in vomitu ex attenta effectuum conſideratione demonſtrari poteſt.

19. Hanc facultatem, cui ea vis debetur, eſſe animam, probatur ulterius ex eo quod nullus fere ſit alvi fluxus, vomituſve quem anima ſolummodo pathemate affecta in corpore prius ſaniſſimo non poſſit excitare. Quot ſunt concionatores, qui cum prima vice cathedram conſcenſuri ſunt diarrhœa laborant? Quot delicatæ mulieres, quæ ſi appoſita menſa audiant ulceris cancroſi aut cadaveris putris deſcriptionem, nauſeant, & vomunt? Quot qui pro libitu tuſſiunt, ructant, vomitum cient? Quot qui alvum onuſtam pro tempore ſuppriment, pro lubitu exonerant, qui præ ira largius mingunt, præ pavore ſudant, præ ſuavis fructus idea ſalivam ſecernunt, præ commiſeratione lachrymas fundunt, ut millena alia mittam?

20. In ſtatu æquilibrii inter potentiam quæ ope fibræ circularis comprimit cylindrum, & reſiſtentiam illius cylindri, ſpatium percurſum a potentia motrice eſt ut circumferentia, & ſpatium a reſiſtentia percurſum eſt ut radius: ergo vis impenſa a potentia motrice in ſtatu æquilibrii eſt ad vim reſiſtentem ut 7. ad 44., ſeu circiter ſexies minor; momenta enim ſunt æqualia, quando vires ſunt reciprocæ ſpatiis eodem tempore percurſis.

21. In contractione maxima muſculoſæ fibræ una ſui

ſui tertia parte poſſunt decurtari: fibræ itaque circulares, quæ veſicam, uterum, aliudve viſcus ſphæroideum conſtringunt, poſſunt maxima ſui contractione ejus cavum imminuere in ratione 27 ad 8, ſeu plus quam ſubtripla prioris amplitudinis, cylindrorum vero cavitas a febris circularibus poteſt imminui in ratione 9. ad 4. ſeu circiter ſubdupla.

22. Si veſica alteram diametro decies ſuperans, & æquali prædita orificio imminuatur eadem quantitate quoad diametrum, ita ut diameter majoris ſit 10. pollicum, minoris unius pollicis, & utriuſque diameter intra idem tempus decreſcat per contractionem fibrarum circularium uno pollice, quantitas fluidi, quæ ex majori exibit, erit ad quantitatem, quæ fluet ex mediocri ut 271. ad 1. verum velocitates fluidorum per orificia eadem fluentium ſunt ut quantitates eodem tempore effuentes, ergo in priori velocitas effluxus eſt 271 vicibus major quam in poſteriori; ita ut vel minima majoris receptaculi contractio ſufficiat ad magnum effluxum excitandum; minime itaque æſtimanda eſt quantitas effluxuum ex receptaculorum contractione, niſi habeatur eorum capacitatis conſideratio.

23. Quantitas effluxus ex diverſis orificiis ſub diverſa velocitate fluidi, & diverſis temporibus, eſt in ratione compoſita orificiorum, velocitatum, & temporis, ita ut, ſi cætera ſint paria, quantitates fluidi effluentis ſint ut numeri, & magnitudines ſimul orificiorum; ſi orificia ſint paria, ut & tempora, quantitates creſcunt aut decreſcunt pro ratione velocitatum; & demum ſi orificia, & velocitates pares ſint, quantitates ſunt, ut tempora quibus fit evacuatio.

24. Quantitas fluidorum in diverſis ſubjectis ſanis, & ſimilibus, eſt eorum ponderi proportionalis, ita ut cum pondera ſint in ratione triplicata quarumvis dimenſionum, in adulto ſex pedes alto quantitas fluidorum ſit octies major quam in puero decenni utplurimum tres pedes alto.

25. Evacuatio morboſa eo periculoſior cenſetur, quo intra datum tempus quantitas effluxus major eſt, & quantitas nativa hujus fluidi minor eſt in corpore; ergo jactura unius libræ ſanguinis in puero eſt æque periculoſa cæteris paribus, quam jactura octo librarum in viro duplo altiori.

26. Periculum ſanguifluxus eo majus eſt, quo copioſior eſt, ſimul breviori tempore abſolvitur; quippe minus eſt periculi ſi jactura duarum librarum ſanguinis fiat intra ſeptimanam, quam ſi fiat intra diem, cum intra id temporis tanto minus reparetur jactura, quo minus temporis intercedit, & e contra.

27. Malum quod ex ſanguifluxibus immodicis reſultat, minus pendet a quantitate fluidorum imminuta, quam ab eorum qualitate mutata, quippe cum juſcula, & potus quarta quavis hora ad uncias ſex circiter ingerantur, adeoque fluidi quantitas corpus ſubiens intra diem aſcendat ad 72 uncias; facile accidit ut multo major ſanguinis amiſſi quantitas reſarciatur. Verum quoniam non niſi ſucceſſu temporis, & viribus vigentibus, quantitas chyli cruoris qualitates adipiſcatur, ſeu ruber, ſapidus, inflammabilis, actuoſis principiis fœtus evadat, evidens eſt damnum a ſanguifluxibus imminens, ut emolumentum a phlebotomiis ſpectandum, eſſe potius repetendum a craſi cruoris mutata quam a copia imminuta.

28. Phænomena, quæ a profuſis ſanguifluxibus procedunt, ſunt varia pro diverſa quantitate, & diuturnitate effluxus. Audiamus Illuſtrem Medicum, qui in ſanguineis ægris rheumatiſmo affectis viginti libras ſanguinis intra biduum emittere ſolitus eſt. Quidam nauta, *Coſte* vocatus, rheumatiſmo laborans, & meticuloſus, more meo decem intra biduum phlebotomias paſſus eſt, in ſingulis libras duas ſanguinis amiſit, & eodem tempore ſanguis ad libras duas e pede, & totidem e brachio tum mane tum ſero effluebat; in primis phlebotomiis præ timore incidebat in lipothymiam, ita ut adhortandus eſſet, ut bono animo eſſet, nares & tempora aqua Reginæ Hungariæ fovenda, & ut ſufficiens cruoris copia flueret, aqua in faciem erat projicienda, aut etiam vinum ipſi propinandum; cum nova ſequenti die vix celebrata eſſet phlebotomia, ſyncope ſupervenit cum convulſionibus, facie extincta, & plumbea corpus evaſit frigidum, & in tantum ſoporem incidit, ut vix ulla vitæ indicia exhiberet; pulſus nullus, oculi clauſi, ſudor frigidus terrore adſtantes & Chirurgum proſtravere: adſtantes conclamantes effugerunt; Medicus ope cardiacorum ipſi opitulabatur; paulo poſt pulſus, calor, viſus rediere, ſoporeque diſcuſſo, æger dixit ſe neſcire unde veniat, perfecta quiete, & dulci ſomno ſe potitum eſſe; hora tamen quarta veſpertina ultima phlebotomia e pede ad libras duas feliciter celebrata fuit, & vigeſimo poſt die æger, quem mortuum crediderant, videre omnes in plateis optime valentem: *Obſervations intereſſante ſur la Goute* 1745. *pag.* 377.

29. Virgini 25. annos natæ, ſimilea phlebotomias patienti, poſt quartam ſupervenere lipothymiæ fugaces, & dein morofis hyſterica, in qua nunc ridebat, nunc plorabat, dein in magnum mœrorem incidebat, cui ſuccedebat terror panicus; quæ ſymptomata poſt ſyncopem etiam graviorem ſequentibus phlebotomiis ſupervenere; demum ſynochus putris acceſſit, atque poſt longam convaleſcentiam pallida, & pedibus œdematoſa vixit. Quotidianum autem eſt videre quod ab intempeſtivis, & pluries repetitis phlebotomiis aut ſanguifluxibus œdemata pedes, tibias, imo anaſarca, & aſcites invadant.

30. Ex hiſtoria priori videtur concludi poſſe pavorem potius quam inanitionem vaſorum hiſce ſyncopibus, & convulſionibus anſam præbuiſſe, cum poſt quartam phlebotomiam acceſſerint,

ſerint, & poſt decimam ſequenti die peractam nil ſimilis acceſſerit, utcumque duodecim inſuper libras ſanguinis amiſiſſet ille Rheumaticus; quare vero diu pallidi, frigidi, œdematoſi evadant, qui multum cruoris amiſere, hoc procedit ex eo quod chylus diu crudus remanet in vaſis loco boni cruoris ſpumoſi, phlogiſto ſcilicet deficiente, quod fluidum nerveum ſuppeditat, quod chylum in ſanguinem convertit, & ſic robur labaſcit: deficiente autem cordis robore, cur œdematoſus evadat æger explicabimus in cachecticorum claſſe.

31. Nonne videtur ex hac hiſtoria, & quotidiana obſervatione circulationem ſanguinis ita eſſe connexam cum animæ vigore, ut ſi æger metuat, ut ſi animoſitas ipſi deficiat, ſuſpendatur illico circulatio, vel maxime retardetur; atque ſedato metu, ſanguiniſque fluxu ſuppreſſo, vires vitales non exercentur, ne omnino virium penus ex hauriatur, quibus per quietem reſtitutis, iterum revertitur circulatio. Errant itaque illi qui vires cordis minime ab anima pendere putant, ex eo quod non pendeant ab ejus voluntate plura ſiquidem facere nolumus, aut non lubenter exſequimur, quæ neceſſitate urgente coacti facimus.

32. Evacuationes ſalubres, ait *Hippocrates*, paſſim bene ferunt ægri; ita ut ab ipſis non ſolum ſubleventur mala, ſed etiam robur prius proſtratum reſurgat: illæ vero ſalubres, ſeu criticæ ſunt, quas natura, prius inutili aut noxio fluidorum pondere onuſta aut irritata, excitat, & illæ ideo conferunt, quia ſunt neceſſitati proportionales ac bene feruntur, quia illud tantum detrahitur quod copia ſua onerabat aut qualitate noxia moleſtabat; ergo ex euphoria potiſſimum æſtimanda evacuationum ſalubritas, & ex dyſphoria inſalubritas.

33. Imminutio molis corporum diverſæ dimenſionis ab eadem fluidi jactura eſt vix conſpicua in majoribus, cum conſpicua eſt in minoribus, ut ſequitur ex n. 22. ergo etiam ſi aliquot libræ ſanguinis detrahantur ex corpore humano, cutis non videtur quoad molem, & plenitudinem ſenſibiliter imminuta; non minus tamen, uſquequo jactura reſarciatur, vaſa ſingula partem ſuæ tenſionis amittunt, & fluidi nervei quantitas detrahitur, atque ex hoc duplici fonte dependet debilitas ſubſequens, niſi vires forent ab hac ſarcina prius oppreſſæ.

34. Natura videtur proſpicere ſimul ſuo robori, & neceſſitati evacuandæ materiæ morbificæ, quippe quæ urgentiori ſatisfacit; cum ſimul & ſemel cum neceſſitas expoſtulat, largam vomitionem & ejectionem materiei putridæ & venenatæ eliciendo, ut in cholera, tum per epicraſim, & interpoſitis moris materiam minus noxiam per alvum, aut vomitionem evacuando, ut accidit in vomitu & diarrhœa, in quibus licet copioſa ſit in ventriculo & inteſtinis materies morbifica, ea non continuos, ſed pluribus horis quandoque interpolatos edit conatus, ut interea temporis robur reſarciatur.

35. Hoc intelliget ille qui ſenſerit non a quantitate, ſed a qualitate pendere ut plurimum actionem materiæ morbificæ in nervos, nec enim tinctura, aut ſuperficiaria ſpiritus nitri illitio ſuper manum minus nocet, quam ſi in eadem ſuperficie triplo major quantitas ejus incumberet; cum itaque a prima vomitione remaneat ſaltem ille litus materiæ acris intus ventriculum humectantis, ibi remanet quod ſufficeret ad ventriculum convellendum, niſi ad hanc contractionem requireretur influxus fluidi nervei minime in ſua origine mechanicus.

36. Numquam magis elucet naturæ activitas & providentia, ſi ita loqui fas ſit, quam in partu; ea enim illico, cum maturus eſt fœtus, conatus ad uteri orificium ſenſim dilatandum, & dein fœtum expellendum adoritur: verum ea eſt proprietas fibrarum animalium, ut ſi ſubito eas vehementer diſtraxeris, rumpantur, aut dolorem intolerabilem inferant, ſi ſenſim & repetitis vicibus, cedant, & extendi ſe patiantur; ergo debent ſenſim produci, conatus continui defatigant; alterni diutius ſuſtinentur; nam *quod non habet alternam requiem*, *durabile non eſt*; ergo ut diu & ſine virium detrimento extendantur fibræ, illæ per alternas morulas ſunt extendendæ; denique cum ad excluſionem ventum eſt in partu ſano, niſus tum naturales, tum liberi conſpirant, & ut abdomen fortius agat, rigeſcit pectus, rigeſcunt artus, in quo ſolo ſtato fortiſſime deprimitur diaphragma, & uterus feliciter compreſſus & contractus chorion, ac amnion vi diffringit, & aquarum interventu lubricata via fœtus excluditur.

37. En perfectam criſeos imaginem! In his conatibus ut & criſibus mentem ſibi conſtare, metu & timiditate immunem eſſe, atque omnes facultates motrices viriliter, & animoſe concurrere, his peractis, levamen perſentire, dulcem requiem experiri, præteritorum dolorem cito oblivisci, hoc eſt quod in partus felici ſalubrique criſi obſervare eſt.

38. Mulieres parturientes in primorum nixuum intervallis pacate quieſcunt; imo ſæpius obdormiſcunt, ut vires critius reficiantur, dein ſubito expergefactæ nixus iterant ſucceſſive frequentiores. Qui putant ea mechanice fieri a pondere fœtus uterum diſtendente & vellicante, ignorare videntur ab eadem cauſa eoſdem effectus exſpectandos eſſe; & cum pondus ſit idem inter utroſque conatus, nulla eſt ratio cur accedat alterna requies, cur per totum graviditatis decurſum nulli conatus, ultima vero die, vel tribus ultimis diebus conatus accedant; numquid naturæ aliis quam mechanicæ legibus directæ ibi molimina cernere difficile eſt?

39. Evacuationes in ſerifluxibus & alvifluxibus eo facilius tolerantur, quo humores illi ſunt minus ad ſanitatem utiles, magiſque noxii; ſic vidimus alvifluxus ſeroſos, biloſos, mucoſos diutius tolerari, minuſque robur infringere quam ſanguifluxus; quia ſanguis eſt multo utilior humoribus illis, & ſæpius cum humoribus quam

cum

cum ſanguine plus ejicitur materiæ morbificæ quam ſanctæ; adde quod humores e ſanguine ſenſim ſecernantur, adeoque ſenſim fiat eorum a maſſa ſanguinea ſeparatio; & etiamſi e receptaculis ubi aſſervantur deinceps ſubito & affatim ejiciantur, non ita infringuntur vires, quam ubi vaſa ſangufera pari velocitate evacuantur tum humoribus, tum ſanguine; robur enim non infringitur ab alvifluxibus in hoc caſu a vaſorum collapſu, & fluidi nervei jactura, ut accidit in ſanguifluxibus.

40. Quo plus virium impendit natura in contrahendis muſculis ad fluxum efficiendum neceſſariis, eo plus imminuitur robur in ratione magnitudinis, & intenſitatis conatuum, eorumque durationis, ſi ad vomitionem unam intra diem unus gradus virium impendatur, ad decem vomitiones intra idem tempus decem gradus abſumentur; jam ſupponamus vomitiones eſſe intenſiores, alias vero leviores duplo, eodem dato numero; quæ erunt duplo intenſiores ratione virium impendium exigent duplo majus; ſi vero ad unam vomitionem duplo plures muſculi agant eadem intenſitate quam ad alteram; duplo plus virium impendetur; denique ſi per dies duplo plures perſeveret vomitio, duplo plus virium etiam ab hoc titulo requiretur.

41. Si itaque æſtimetur magnitudo conatuum ex numero muſulorum qui contrahuntur, & eorum conatuum numero, intenſitas vero ex altitudine ad quam hi muſculi contrahuntur, demum duratio ex longitudine temporis per quod morbus perſeverat, evidens eſt, quod neglecta etiam differentia a quantitate & qualitate materiei rejectæ, periculum mire variare poteſt, & in caſu ſuperius recenſito ſequitur unum fluxum eſſe ſexdecies periculoſiorem altero ejuſdem ſpeciei; atque ſi quantitas homoris effluentis, ejuſque qualitas utilis ad virium diſpendium, concurrat in eadem ratione trigeſies, vel ſexageſies, &c. majus fieri poſſe periculum.

42. Periculum mortis eo majus eſt, quo virium diſpendium in morbo majus eſt, & robur vitale minus. Robur enim eſt penus virium, quas exhaurire citra mortem impoſſibile eſt; cum itaque tanto facilius exhauriatur penus, quo minor eſt & quo diſpendium actuale majus, ſequitur plurimum periclitari eos qui morbo prægreſſo, pravo victu, inedia, ætate provecta, aut juniori ſunt infirmi, ſi gravis fluxus illis ſuperveniat; atque ſub eodem fluxu periculum eſſe proportionale infirmitati habituali ætatis, conſtitutionis, &c.

PRAXIS.

43. Cum cauſa fluxus cruoris ſit exceſſus virium expellentium ſupra vires retentrices, evidens eſt, quod ſi ſanandus ſit ille fluxus, tollendus eſt neceſſario ille exceſſus, quod ſi augendo vires retentrices, vel imminuendo expultrices, ita ut poſteriores prioribus non prædominentur; ergo duplex eſt indicatio adimplenda ſimul; ſive enim augeamus vires quæ retinent, non auctis expellentibus; ſive expellentes vires minuantur intactis prioribus; ſive denique augeantur retentrices in majori ratione quam expultrices, neceſſario tolletur fluxus.

44. Verum apprime cognoſcendum eſt prius num fluxus ille ſit morbus ſalutaris, qui ſcilicet majorem præcaveat, vel ſanet illius principia auferendo. Vidi pluries, ſanata diarrhœa feroſa, ſupervenire aſcitem; ſuppreſſo diabete hyſterico, anaſarcam reverti, gonorrhœa ſuppreſſa, ſyphilidem nidulari; anacatharſi retenta, dyſpnœam intendi; menorrhagiæ ſuppreſſæ diverſos morbos ſuccedere, &c. nullum itaque fluxum activum reprimat Medicus, quin attenderit num plus emolumenti ab eo ſanato ſpectandum ſit, quam timendum ab eo ſanato detrimenti; ſæpe Medici operoſe nihil agunt, aut nedum proſint, magis nocent.

45. Fluxus activi ſunt illi in quibus vires expellentes ſunt vires naturæ ad effluxum ſollicitatæ, vel per quantitatem materiæ morbificæ, vel per ejus qualitatem, vel per errorem. Fluxus paſſivi ſunt illi qui ab imminutis tantum reſiſtentiis, non auctis naturæ conatibus, dependent, ut ſanguifluxus a vulnere, ulcere, rupto varice, aneuryſmate, a diapedeſi ſcorbutica, ſudor ab aſthenia, alvifluxus a laxato ſphinctere ani, enureſis a ſimili principio, ptyaliſmus a laxitate, &c. in iſtis evidens eſt nullam eſſe utilitatem fluxus, adeoque eos eſſe curandos, quod de activis non ſemper verum eſt.

46. Vires expultrices ideo agunt fortius quod ſollicitantur, atque apprime reſpeciendum eſt num. 1. copia materiæ morbificæ; num. 2. ejus acrimonia; 3. num cauſa morbifica; 4. num erroneo conatu natura ad hunc fluxum ſollicitetur; 5. num ob nimiam ſenſibilitatem & hyſtericam diſpoſitionem, conatus ſint vehementiores quam par eſt; 6. num intempeſtivi ſint.

47. Si copia materia morbificæ comatus proportionales ſollicitet, æger fluxum bene feret, adeoque fluxus eſt naturæ committendus, ut ſi plethorico proportionalis accidat ſanguifluxus; ſi helluoni diarrhœa ſtercoroſa, ſi aſcitico larga enureſis, aſthmatico plenaria anacatharſis, crapuloſo vomitus, &c. Si vero major judicetur, moderandus eſt fluxus, ſi intempeſtivus, detinendus eſt uſque ad tempus opportunum.

48. Si vero acrimonia materiæ morbificæ fluxum ſollicitet, indicationes deſumendæ ſunt a quantitate fluxus robori relativa, & ab acrimonia materiæ peccantis; præterea diſtinguendum an hoc fluxu liberetur corpus ab hac acrimonia; num vero minime: ſi ſanguis acer ſcorbuticus effluat, imminuitur quantitas ſanguinis minime excedens, nec reſidui mitigatur acrimonia, ergo ſupprimendus eſt effluxus, & mitigandus tantum ſanguis. Sed ſi ſaburra in ventriculo contenta alvifluxu anoterico ejiciatur, liberatur corpus ab hac noxa per vomitum, ergo juvandus, aut moderandus, aut naturæ com-

mittendus; juvandus; ſi vires naturæ langueant; moderandus, ſi metus ſit ne robur deficiat; naturæ committendus, ſi recte procedat.

49. Si a cauſa mechanica ſollicitetur fluxus, illa cauſa eſt auferenda; ſi v. g. hæmatemeſis ab hirudinibus, pyuria a calculo, menorrhagia a placenta poſt partum relicta in utero, evidens eſt hirudines eſſe necandas, vel ejiciendas, calculum extrahendum, placentæ fruſtum educendum, ut naturæ conatus ceſſent, & fluxus ſiſtatur, aut ſi ablatio impoſſibilis ſit, naturæ conatus anodynis & narcoticis ſedandus.

50. Si errores ſunt naturæ conatus, ſeu non conducant ad principium morbi auferendum, ut in ultimis exemplis, aut ubi ex tuſſi fit hæmorrhagia, ex vomitu menorrhagia, enureſis, ex cranii ictu vomitus, ex ſternutatione quia abortus, &c. quia evidens eſt effluxus illos a natura non intendi, nec proinde utiles eſſe, illis opponenda ſunt remedia; quorum tutiora ſunt quæ tollunt materiem morbificam, quam reſpiciunt illi conatus. Sic in vomitu ab ictu capitis phlebotomia; in enureſi a tuſſe bechica; in ptyaliſmo a nauſea vomitum juvantia, & ſimilia conveniunt.

51. Si nimia ſenſibilitas, aut ut hodie placet, irritabilitas, fluxui anſam præbeat, ut in vomitu hyſterico, gonorrhœa, oneirogmo, epiphora ophtalmica, diarrhœa a dentitione, ſedandus eſt fluxus, ſi inutilis, aut excedens; tollendus vero omnino per narcotica, dolorem phyſice, vel mechanice lenientia.

52. Si intempeſtivus ratione loci, vel temporis tunc ad debitum locum & tempus eum demittere opus eſt; ſic ratione loci menorrhagia ex naribus, podice, digitis, papilla, ea ad uterum ſi ſieri poteſt revocanda; diarrhœa quæ noctu revertitur, quæ gravidam moleſtat, quæ exhauſtum enervat, ſupprimenda.

5. Vires expultrices agunt fortius, quia ſollicitantur; ſed etiamſi non nimium ſollicitentur, illæ debent quandoque imminui, cum ſcilicet majus impendet periculum a fluxu perſeverante, quam a virium expellentium imminutione; vires autem illæ imminuuntur, 1. detracto ſanguine per phlebotomiam, aut aliam quamcumque viam; 2. fluxu ipſomet, ut ſeroſo, alvino, uterino, &c. 3. diæta parca, liquida; 4. potu laxante, diluente, refrigerante; ea etenim omnia robur ſanis conſuetum detrahunt, & detracto robore omnes vires minuuntur, niſi inæqualis earum diſtributio fiat, ob partis cujuſdam neceſſitatem, ut cordis, aut irritationem ſingularem.

54. Sic in vehementi cholera, dyſenteria, aliiſque effluxibus acutis, non ſolum initio detrahitur ſanguis reſpectu plethoræ, & infarctus inflammatorii, qui timetur; verum etiam, ut detractis viribus cordis, contractio fortior ventriculi, & inteſtinorum ſedetur; ſic in hæmoptyſi, hæmorrhagiiſque aliis febre acuta, aut plethora ſtipatis, non ſolum detrahitur ſanguis, ut plethora tollatur, verum etiam ut robur imminuatur, adeoque moderatiores evadant vires ſanguinem trudentes; cum autem in ſerifluxibus, & alvifluxibus chronicis robur non majus ſit quam par eſt, & continuo minuatur a morbo, phlebotomiam omittimus, & ſolum diæta jurulenta, potu diluente, ſi ſit acrimonia, vel ſiccitas, roboris moderamini proſpicimus.

55. Utile eſt etiam vires expultrices minuere per diverſionem, id eſt, fluidi nervei impetum alio divertendo, quod præſtant irritantia procul ab effluxus loco admota; ſic in hæmorrhagiis narium, Veteribus ſolemne erat ligaturas dolorificas cruribus, tibiiſque injicere; in menorrhagia cucurbitulam ſiccam mamis apponere; ſed hoc eſt incommodum, quod dolor, irritationes illas neceſſario concomitans, robur detrahat, adeoque ſatius eſt iis revulſivis auxiliis abſtinere juxta Neotericos.

56. Non idem ſentiendum eſt de derivationibus ex parte nobiliori, & magis ſenſibili in minus nobilem, ſenſibilemque, maxime cum pauca eſt effluxio, & hujus deſuetudo eſt inducenda; ſic feliciter in epiphora catarrhali, quæ oculos lædit, per lobum auriculæ ſetaceum ex cortice thymelææ trajicitur, vel veſicatorium pone aures applicatur, ut huc derivetur ſeri acris oculos moleſtantis effluxus; ſic per diuretica, & ſudorifica diarrhœam ſeroſam ſanamus, & ephidroſim habitualem per cathartica avertimus, quæ in ſerifluxibus tantum obtinent.

57. Jam vero vires retentrices augemus multiplici modo per auxilia mechanica, tum chirurgica, tum gymnaſtica, & per auxilia phyſica, tum hygietica, tum pharmaceutica.

58. Auxilia chirurgica ad ſiſtendos ſanguifluxus ſunt, torcular, quo in amputationibus utimur, preſſio manualis interventu lintei carpti, aut boleti igniarii, turundæ ex linteo intra nares intruſæ, faſciæ & ſplenia in vulneribus, &c. Auxilia gymnaſtica ſunt, poſituræ commodæ, ut ſtatio erecto capite in hæmorrhagia narium, ſitus horizontalis & quietus in alvifluxibus, ſeſſio comprimens partem ex qua quid effluxurum eſt.

59. Auxilia hygietica ſunt, aer frigidus, aqua frigida in ephidroſi, in ſanguifluxibus calore, febre ſtipatis; frigida enim poros, vaſaque externa conſtringunt, cruoriſque fluxilitatem imminuunt; alimenta incraſſantia, refrigerantia, demulcentia, prout materies morbifica eſt acrior, calidor, magis activa & concentrata.

60. Auxilia demum pharmaceutica vocantur, adſtringentia medicamina, tum intus, tum extus adhibenda.

CLASSIS DECIMA.

MORBI CACHECTICI, SEU DEFORMITATES.

1. Qualitates mutatæ Pathologorum; *Vitia corporis*, Fel. Plater. ſcilicet *deformationes*, *diſcolorationes*, *exturberantiæ*, *defœdationes*, & *conſumptiones*: *Morbi ſeroſo-lymphatici*, Stahlianorum; a Græco *cacos* pravus, & *exis* habitus, forma.

2. *Character* eſt ægritudo chronica, cujus præcipuum ſymptoma eſt vitium formæ in magnitudine, figura, vel colore.

Ægri vocantur *cachectæ*, *cachectici*, *cacochimi*, *deformes*; Gallice *cachectiques*, *cacochymes*, *malingres*.

THEORIA.

3. Forma, pulchritudo eſt complexus jucundus omnium qualitatum, quæ ætati, ſexui, regioni conveniunt.

4. Qualitates in Phyſiologia ſunt corporis diſpoſitiones ſenſibus obviæ, ſine motu locali ſpectatæ; aliæ mechanicæ, ut moles, ſeu magnitudo, figura, numerus, proportio partium; aliæ phyſicæ, quarum non niſi confuſa poteſt obtineri idea, ut color, odor, &c.

5. Nares reſimæ, capilli lanati, labia prominentia, color niger apud Africanos complexum jucundum qualitatum, adeoque pulchritudinem deſignant; facies rhomboidea, oculi parvi, lutei, labia, craſſa, pallida, dentes nigri ex Bethele, tolor brunneus, ſtriis cæruleis pictus, ungues prælongi, aures pendulæ, mentum imberbe, &c. placent apud Siamæos. Statura tres pedes alta, caput ſubquadratum, color fuſcus, labia craſſa & reflexa decent Pygmæos Hudſonienſis ſinus, ut ſtatura gigantea; macies, color niger Groenlandicis arridet; nares craſſæ, depreſſæ, clavo ligneo perfoſſæ, aures ſimili clavo ornatæ, caput amplum, globoſum, capilli breves, rubro-luteo & cæruleo variegati, apud novæ Guineæ Incolas; apud Timorenſes color aurichalceus; apud Magellanicos cupreus; apud novæ Hiſpaniæ Incolas color initio ruber, dein nigricans, viſus hemeralopum; in Madagaſcar cutis nigra, cicatricoſa, adipe fœtido illita, ut Gallis Indicis, vox glaciens, aut ſingultuoſa; apud Caffros pedum elephantia, ut apud Alpigenas quoſdam bronchocele; apud Jaggas os antice edentulum mulieribus, & oculi ſtrabones; in regno Loango pallor cadaveroſus, oculi ſtrabones, & hemeralopes; apud Hottentotos unius teſtis caſtratio, appendix hypogaſtrii apud mulieres pudenda tegens, illitus corporis ex adipe & fuligine, fœtor, &c. pro totidem leporibus habetur.

6. In hac claſſe vero Europæorum tantum deformitates morboſas, ſeu notabiles enumerabimus, & eas maxime quæ ſymptomata in functionibus, aut in excretionibus accreſcere ſolent; atque dividemus hos morbos in macilentos, tumidos, tuberoſos, leproſos, & decolores.

7. *Moles* corporis abſoluta, ſive major, ut gigantea, ſive minor, ut pygmæa, nullam deformitatem involvit; verum moles deformis eſt cum aliæ partes relative majores aut minores ſunt, atque ea eſt quæ viget in tabidis, & in tumidis.

8. Tabidi ſunt illi in quibus moles partium corporis mollium minor eſt reſpectu ad compagem oſſeam, quam fert formoſa corporis fabrica in ſtatu ſano adultorum; adeps dimidiam corporis partem componit; ita ut pingues ejuſdem altitudinis duplo magis ponderent tabidis; viſcera in tabidis ejuſdem ætas, & altitudinis, ſi omentum excipiamus, ut adipem detrahamus, ſunt æqualia pondere pinguium viſceribus: arteriæ vero, & venæ reſpectu ad pondus corporis duabus quintis partibus ampliores quam in adipoſis, licet ſint abſolute æquales.

Comparatio ponderum totius & partium in macilento.

Pondera.	*unc.*	*dragm.*
Corpus totum.	1140.	0.
Cerebrum.	56.	0.
Pulmo cum mediaſt. & pericardio.	65.	0.
Cor nudum.	10.	0.
Hepar.	45.	0.
Inteſtinum tenue.	21.	6.
craſſum.	17.	4.
Meſenterium.	8.	0.
Lien.	6.	4.
Ventriculus.	5.	3.
Veſica.	5.	0.
Ren ſiniſter.	4.	4.
dexter.	4.	3.
Pancréas	2.	4.
Epiploon.	1.	0.
Capſulæ renales duæ.	0.	3.
Cutis ſine adipe.	160.	0.

9. Pondera viſcerum in macilentis ſunt duplo majora reſpectu ponderis totius corporis humani quam in ſanis pinguibus: ergo ſi jecur v. g. renitatur tactui, tunc ejus moles videbitur major abſolute, quam in ſtatu ſano, etiamſi minime tumeat; difficile eſt itaque in macilentis judicare de augmento ſeu tumore viſcerum.

14. Adeps ſolvitur in omnibus morbis febrilibus, inflammatoriis, alvifluxibus, ſerifluxibus, maxime in ſuppuratis, & ſudantibus necnon ab agrypnia, labore, pathematis diuturnis, ut mœrore, a doloribus, &c. ergo his ſuccedit macies.

11. Quadratum cutis ſegmentum in pectore cadaveris atramento deſcripſeram, cujus longitudo 85. 7. linear. latitudo 102. adeoque ſuperficies

ficies 8751. lin.; reſectæ vero cutis illa pars habuit in longitudine 57. 2. & tranſverſæ latitudinis 94. lin. adeoque ſuperficies fuit æqualis 5386. lin. ergo plus quam tertia parte minor priore.

12. Minima vis fluidum impellens intra plures veſicas valet ſuperare intra longum tempus magnam reſiſtentiam; textus celluloſus, intra quem adeps a vi circulationis adigitur, debet itaque, licet lentiſſime diſtenſus in adipoſis, cutis contractilitatem ſuperare, eamque nitidam, glabram, turgidulam reddere; verum ubi viſcoſitas, qua reſiſtit adeps calore, alkaleſcentiave ſoluta eſt, tunc adeps cedit vi contractivæ cutis, quæ ſui juris facta, rugoſa, ſtricta & arctior evadit, ut patet experimento allato: ergo & corporis moles debet in partibus carnoſis imminui, color floridus in ſordidum mutari ob cruoris expulſionem a cute contracta, imo ſi adeps uberius effluat quam a cutis contractilitate ſpectandum eſt, cutis debet eſſe flaccida, marcidaque, ut in atrophia accidit.

13. Quoniam vero oſſium capita ſeu apophyſes in genubus, manibus, omoplatis, &c. ſola cute teguntur, nec a macie decreſcunt, illa videntur excreviſſe, ſi de eorum volumine ex carnium mole judicemus, ut non raro defectu attentionis accidit; ergo in hoc caſu articuli in macilentis protuberare videntur, & fieri poteſt, ut rachiticos judicemus, qui ſimpliciter macilenti ſunt.

14. *Extuberantia* partium eſt earum ſupra conſuetam libellam elevatio; fit autem vel in partibus omnibus carnoſis ab adipe, ut in polyſarcia, vel ab humore collecto, ut in anaſarca, vel in partibus quibuſdam tantum, ut in aſcite, phyſconia, vel in oſſeis partibus, ut in rachitide, vel in ſubcutaneis cutaneiſque glandulis, ut in leproſis; in quibus duo ſunt potiſſimum ſpectanda, ſcilicet exturberantia, quæ eſt ſymptoma claſſis, cujus theoriam ex theoria tumorum primæ claſſis deducere eſt; ſymptomata acceſſoria, quæ ut plurimum vitioſam ſanguinis humorumque craſim arguunt, ut virus ſyphiliticum, ſcorbuticum, cancroſum, leproſum, ſcabioſum: quandoque inſectis tribuenda ſunt, ut phthiraſis, malis, &c.

15. Vitia craſeos, quæ hos morbos fovent, adhucdum in obſcuro latent; & nondum Chemia ſatis adolevit, ut ad eorum cognitionem claram nedum diſtinctam nos poſſit manuducere; quidquid enim novimus de ſalium alcaleſcentium, & acidorum indole, aut viribus, nimis eſt genericum, nec quidquam fere prodeſt ad ſpeficam virus ſyphilitici, ſcorbutici, cancroſi cognitionem aſſequendam; cum itaque horum theoria ſit confuſa, neceſſum eſt ut therapeia ſit empirica.

16. Corpus humanum præbet hoſpitium multis inſectorum generibus, ita ut nulla ſit fere pars quæ inſecti ſui generis evolvendis; nutriendiſque non inſerviat. Capiti inſident pediculi; cutim ſugunt cimices & pulices; aures infeſtant forficulæ; in narium ſinubus muſcæ ova ſua deponunt; in carnibus dracunculi; in ventriculo, & inteſtinis lumbricus, tænæ plurium ſpecierum; in recto aſcaris; in ductu choledocho ovium alia inſecta nidulantur; horum venena ſunt nobis medicamina; quæ ſola experientia cognoſcuntur: omnia autem inſecta vel ex ovis incubatis prenaſcuntur; ut pediculi, vel forte ex fruſtis majorum reſectis, ut polypi, germinant; quod de tænia veroſimillimum; eſt verum ea theoria nondum ſufficienti luce eſt colluſtrata, ut ad praxim medicam deducere non valeat; ergo iterum hic ſola valet empiria, imo cognitio vermium horumce hiſtorica nondum ſatis eſt evecta.

17. *Decoloratio* eſt nativi coloris in alienum mutatio. Europeorum color alius eſt in genis, ut rubro-roſeus; alius in cute reſidua, ut alboroſeus; alius in iride, ut dilute cæruleus, fuſcus; datur in uvea niger, in nævis etiam color ab illis omnibus diverſus, fruſtraque hos omnes a nativo cujuſdam humoris peculiaris colore repeteremus, cum nullus ſit humor in nobis cæruleus; atque ex theoria colorum mechanica, quam *Nevvtonus* adumbravit, *Eulers* elaboravit; reſultat tantum ex data tantummodo craſſitie molecularum inconſpicuarum, & data denſitate pendere diverſos coleres ſeu determinati toni vibrationes in lucis radiis; verum inde nil ad praxim utilis adhuc redundavit; ergo mere empirica eſt decolorationum qua talium therapeia, & hoc tantum ſupereſt, ut obſtructiones viſcerum vaſorum debilitatem, cacochymiaſque varias hiſce morbis conjunctas curemus, quod in generibus tantum atque ſpeciebus quibuſdam horumce morborum exponemus.

18. Chronici ſunt omnes morbi hujuſce claſſeos, id eſt diuturni, & periculoſi ſimul ſi gangrænam excipiamus, quæ brevis, & periculoſa eſt, adeoque acuta. Morbus eſt naturæ conatus ad corrigendum corporis viventis ſtatum: corrigere eſt in melius mutare; cum itaque vitioſus eſt corporis ſtatus, natura hujus confuſe conſcia utitur ſuis organis ad vitium illud fluidorum, & ſolidorum corrigendum; vitium illud eſt vel materies noxia functionum exercitium lædens, vel obſtruendo vel irritando, & prout organa utiliora impedit vel lædit, eo promptiora, & fortiora conamina exerit natura ut ab illa materie ſe liberet.

19. Verum quo potentia motrix limitata fortiora exerit conamina, eo ſymptomata ab hiſce conatibus oriunda, ut febris, convulſio, fluxus, dolor, graviora ſunt, & virium impenſæ majores; atque ex eo quod ſymptomata greviora ſint, viriumque impenſæ majores, eo minus perſeverare poſſunt ſine periculo; ergo eo brevior, & periculoſior eſt morbus ſeu acutior.

20. Mors omnium virium exhauſtionem aut ſuppreſſionem ſupponit; exhauriuntur eo citius vires, quo majores conatus exeruntur, & quo parcius eſt virium promptuarium, ſeu minus eſt robur;

robur; ſupprimuntur ſeu ſoffocantur eo promptius vires, quo materies morbifica eſt vehementior, & cum robore minori vires impenſæ majores; in morbis acutis materies morbifica vehementius agit; & vires impenſæ proportione eadem ſunt magnæ: ergo duratio morbi eſt in hoc caſu plus minuſve brevis, prout robur nativum minus vel majus eſt.

21. Si materies morbifica obſtruat vaſa ſanguifera, ea vel intercipit totam molem ſanguinis circulantis per obſtructionem in quacumque alvei ſanguiferi ſectione ſectam, & in hoc caſu mors in promptu eſt. Si dimidia pars ramorum primi ordinis obſtruatur, circulatio fit per aliam partem dimidam, morbuſque duplo minus eſt acutus: ſi dimidia pars ramorum ſecundi ordinis obſtruatur, quarta tantum pars circulantis in ſanguinis intercipitur, & periculum eſt quadruplo minus; ſi demum decimi ordinis pars dimida vaſorum obturetur, obſtructio intercipit tantum 512am ſanguinis partem, & periculum toties minus eſt.

22. Obſtruitur fere totus alveus ſanguinis in orthopnœa, ſeu ſubita totius pulmonis inflammatione, conſtrictione, aut ingurgitatione, qualis in ſuſpenſis, fumo ſulphuris præfocatis: totus enim ſanguis tranſiturus per ultima vaſa pulmonum ſubito hærens infarcit totam arteriam pulmonarem, cor extremos conatus eoſque fruſtraneos exerit, illico perit animal.

23. Si vero dimidia pars vaſorum pulmonarium infarciatur, ut in peripneumonia gravi, tunc conatus maximos, & huic reſiſtentiæ proportionales exerit natura, uſquequo reſoltus ſit infarctus, unde ſalus intra tres, vel quatuor dies: vel uſquequo vires ſint exhauſtæ, unde mors intra illum circiter terminum.

24. Verum ſi ren alteruter obſtruatur, quoniam una arteria emulgens decimam circiter totius ſanguinis a corde ejecti partem tranſmittit, decies minus eſt periculum mortis quam in orthopnœa, & quinquies minus intercipitur ſanguinis quam in peripneumonia gravi; ita & labor morboſus ad multo plures dies extendi prodeſt, & morbus non ita acutus eſt.

25. In morbus febrilibus & inflammatoriis, quales fere ſunt omnes acuti, datur interceptione ſanguinis ratio ſufficiens periculi; verum in ſoporoſis, ut apoplexia, idem vaſorum cerebri infarctus datur, & ex eo infarctu intercepto fluidi nervei, unde virium ſuppreſſio, & proinde debilitas. In dolorificis, ut gaſtrodynia, colica, non ſolum ob dolorem abſumitur fluidum nerveum, verum ut inflammatio ſæpius accedit, ex conſtrictione vaſorum circulatio intercipitur; ergo ea theoria omnibus acutis intelligendis ſufficit.

26. Cronici ſunt illi, qui juxta *Hippocratem*, ultra 14. dies extenduntur, & juxta Neotericos, ultra ſeptem ſeptimanas; in illis vero major eſt diſtantia ab initio ad incrementum, ab incremento ad ſtatum, & ſic tardigradus eſt morbus, ſeu lente ſua percurrit ſtadia, & in hoc differt a diuturnis, quod periculoſus ſit, ut Neotericis placet.

27. In chronicis materies morbifica minimam intercipit ſanguinis circulaturi partem, utpote quæ materies afficit vaſa ultimorum ordinum, ſcilicet ſeroſa, vel lymphatica, in quibus tanto minor ſanguinis copia trajicitur, quo numeroſiores ſint a corde numerando diviſionum vaſorum ordines; obſtructa ſint vaſa lymphatica oriunda circa 24um ordinem diviſionis arteriæ v. g. lienaris, cujus ſectio eſt ad ſectionem cœliacæ, ut 1. ad 3: cum vero cœliaca tranſmittat vix octavam partem ſanguinis aortam trajicientis, ſanguis lienem ingrediens vix eſt 24a pars ejus; ergo primæ diviſionis dimidium vix 48am partem, dimidium ſecundæ 96am, & ſextæ diviſionis dimidium obſtructum vix 1500am partem totius ſanguinis intercipiet; itaque non plus intercipietur ex obſtructis omnibus lymphaticis, quæ ex hac ſexta diviſione poſſunt ſucceſſive pronaſci, quam 1700a pars totius.

28. In remotis diviſionibus arteriarum dantur anaſtomoſes venarum ſanguinearum cum ſuis arteriis, antequam ad diviſiones lymphaticas perventum ſit, ut videre eſt in meſenterio: ergo fieri poteſt ut fere totus ſanguis per arterias delatus, obſtructis etiam omnibus lymphaticis inde oriundis, per venulas ſanguiferas revehatur; ergo non niſi exiguiſſima datur reſiſtentia cordi oppoſita ex illis obſtructis, fere nullum itaque exinde vitæ periculum, fere nullum naturæ conamen, nullus itaque morbus acutus, niſi acceſſus quartanæ febris in hoc cenſu reponatur.

29. Interea tamen lien ſenſim diſtendetur ab hoc infarctu, tumeſcetque, unde vicina viſcera permentur; præterea lienis actiones phyſicæ, ſeu præparatio ſanguinis ad bilem conficiendam, & ſi quæ aliæ ſunt, deficient; unde bilis iners minus ad chylopoieſim apta; hinc chylus minus aptus, magis crudus, imperfecta hæmatopoieſis; inde pallor, frigus, œdema pedum, anaſarca, aliaque mala oriunda; parcior præſertim liquidi nervei ex crudo ſanguine ſecretio, robur minus; inde periculum quod remotiſſime tantum vitæ imminet.

30. Alterius eſt originis periculum, quod a morbis evacuatoriis chronicis infertur, ut a ſerifluxibus & alvifluxibus; malum enim illud oritur vel ab acrimonia irritante, quæ ſimul diſſolvit ſanguinem, unde deficit reſiſtentia illa ad perfectionem machinæ neceſſaria (*Claſſ.* 6. *n.* 37.), ſimulque influxus influidi nervei ad ejectiones ano, vel cato producendas vires detrahit in ratione frequentiæ, & vehementiæ conatuum ſi fluxus fiat per organa, quæ motu muſculari agunt in efluxibus; denique in quovis effluxu diuturno, ob imminutam in organo ſecretorio reſiſtentiam, lympha nutritia, maxime ſi fluxilior, per organum laxius effluit cum ſucco excrementitio, unde deficit ſuccus nutritius, & vires a laxitate organorum labaſcunt; cum muſculi laxi, flaccidique non poſſint tranſmitte-

mittere ad artus vim fluidi nervei, quam accipiunt, laxatur ipſius cordis textus, & ſanguificatio impedita impar eſt præparando fluido nerveo, necnon tandem hiſce de cauſis ſucci digeſtivi inertes chylum aptum præparare nequeunt; hinc inappetentia, inedia, chyli, ſanguinis, fluidique nervei penuria.

31. Ex hoc morborum circulo, ſcilicet ex vitiata digeſtione, vitioſa ſanguinis craſis ex qua fibrarum atonia, fluidi nervei, proindeque virium penuria; ex hiſce etiam principiis fibrarum & vaſorum atonia; hinc ſtaſes fluidorum, unde vitium majus contrahunt; hinc extravaſationes & hydropes, qui partem magnam chronicorum terminant; reſiduam vero partem tabes amphimerinæ, hecticæ, potiſſimum pthiſis ad mortem comitantur: verum his addendi ſunt halitus putridi, venenati, qui ex certis corruptelis humorum, & ex omni ſphacelata parte exhalant, qui fluido nerveo vel extinguendo, vel deſtruendo mortem inferunt, & hæc ſunt pericula ultima a chronicis metuenda.

32. Vitia itaque ſatis cognita in chronicis ſunt, 1. cacochymia, 2. cacochylia; 3. debilitas, & mollities in ſolidis, 4. obſtructio ab ſpiſſo & acri in vaſis potiſſimum lymphaticis. Auxilia itaque generalia in his indicata, ſunt, 1. quæ colatoria perſpirationis, urinæ, cæterorumque excrementorum pravis ſuccis inquinata depurant, 2. quæ vitioſas digeſtiones corrigunt: 3. quæ tonum ſolidus reddunt; 4. demum quæ obſtructa, vaſa, viſcera reſerant, acrimoniam edulcorando, ſimulque viſcida fluida reſolvendo.

Cachochymiam bilioſam, ſeu bilem in hepate, & ſanguine redundantem educunt cathartica iterata, modo prius hujus excrementi fluxilitas huic expurgationi locum præbuerit; in hunc itaque finem juſcula & apozemata ex plantis cichoraceis, hepaticis dictis, præmittuntur, ſerum lactis æſtate potiſſimum uſurpatur, necnon aquæ martiales adhibentur.

Cacochymiam purulentam, ſeu purulentiam in quovis viſcere enatam, expurgant natura per anacatharſim in phthiſi, per mictum in pyuria, & ſic deinceps; ergo Medici officium eſt illam evacuare.

CLASSIS DECIMÆ ET ULTIMÆ

SYNOPSIS

CACHEXIÆ.

CHARACTER. Vitioſus corporis habitus quoad volumen, æqualitatem, levitatem & colorem.

ORDO I. MACIES, (*Conſomptions*) morbi quorum præcipuum ſumptoma eſt imminutio voluminis a pinguedinis defectu.

I. TABES, (*Etiſie*) macies cum amphimerina lenta ſine tuſſi.
II. PHTHISIS, (*Phthiſie*) macies cum amphimerlna lenta, tuſſi & anacatharſi purulenta.
III. ATROPHOBIA, (*Atrophie*) macies ſine febre.
IV. ARIDURA, (*Deſſèchement*) macies unius tantum partis.

ORDO II. INTUMESCENTIÆ, (*Enſiuros*) deformitas a volumine adaucto.

V. POLYSARCIA, *Corpulence*) intumeſcentia univerſalis ab adipe.
VI. PNEUMATOSIS, (*Bouffiſſure*) intumeſcentia univerſalis corporis a flatu.
VII. ANASARCA, (*Anaſarque*) intumeſcentia totius corporis œdematoſa.
VIII. PHLEGMATIA, (*OElèmatie*) intumeſcentia partium inferiorum œdematoſa.
IX. PHYSCONIA, (*gros Ventre*) intumeſcentia abdominis a partibus ſolidis ſine graviditate & fluctuatione.
X. GRAVIDITAS, (*Groſſeſſe*) intumeſcentia abdominis ab hypograſtrio incipiens, opus generationis ſubſequens & partu terminanda.

ORDO III. HYDROPES PARTIALES, (*Hydropiſies locales*) tumor a fluidis in capite, abdomine, uterove congeſtis.

XI. HYDROCEPHALUS, (*Hydrocèphale*) eſt hydrops capitis a ſero.
XII. PHYSOCEPHALUS, (*Enflure de tete*) eſt hydrops capitis a flatu.
XIII. HYDRORACHITIS, tumor cyſticus ex hiatu vertebrarum lumbarium in recens ſnatis protuberans.
XIV. ASCITES, (*Aſcite*) hydrops totius abdominis a fluido non elaſtico, ſeu gravis & fluctuoſus.
XV. HYDROMETRA, (*Hydropiſie do matrice*) tumor hypogaſtrii ſine graviditate ab utero fluidis diſtenſo.
XVI. PHYSOMETRA, (*Tympanite de matrice*) tumor hypogaſtrii a flatu uterum diſtendente.
XVII. TYMPANITES, (*Tympanite*) hydrops totius abdominis a flatu, ſeu elaſticus & levis.
XVIII. METEORISMUS, (*Mèteoriſme*) eſt inflatio flatulenta, vel epigaſtrii, vel in morbo acuto ipſius abdominis.
XIX. ISCHURIA, (*Iſchurie*) tumor hypogaſtrii ex urinæ retentione ſæpius intra veſicam.

ORDO IV. TUBERA, (*Protubèrance*) tumores partium ſolidarum non hydropici.

XX. RACHITIS, (*Rickets*) deformitas eſt articulorum tumore duro, carnium marcore, capitis mole, cum ingenio præcoci, in puerulis.
XXI. SCROPHULA, (*Ecrouelle*) tumor ſcirrhoſus glandularum colli, meſenteriique; cum labiis & naſo craſſioribus.
XXII. CARCINOMA, (*Uleères chancreux*) ulcera cancroſa cum doloribus lancinantibus.
XXIII. LEONTIASIS, cognoſcitur ex papillis ſetaceis, vel corniculatis cutim exaſperantibus.
XXIV. MALIS, (*Claveièe*) tumores ſæpius purulenti, vel ulcera, cum inſectis vermiformibus, paſſim enata.
XXV. FRAMBÆSIA, (*Yavv, Pian*) excreſcentiæ fungoſæ mori inſtar granuloſæ, ſæpius cum ulceribus, &c.

OR-

ORDO V. IMPETIGINES, (*Maladies cutanées*) morbi contagioſi, chronici, qui cutis excreſcentias, tumores gregales, exulcerationes, cruſtas, &c. inducunt.

XXVI. SYPHILIS, (*Vèrole*) cognoſcitur ex ulcuſculis, porris, bubonibus, ſicis; quibus primo utplurimum genitalia afficiuntur, prægreſſa non raro gonorrhœa, dein puſtulis cruſtoſis, doloribus nocturnis, exoſtoſibus, cariebus, & quibus cæteræ partes inficiuntur.

XXVII. SCORBUTUS, (*Scorbue*) cognoſcitur ex ſtomacace, necnon maculis lividis, flavis, purpureo-violaceis, potiſſimum tibiarum.

XXVIII. ELEPHANTIASIS, (*Ladrerie*) cognoſcitur ex facie deformi, tuberibus calloſis, ozæna, raucedine, cute elephantina, craſſa, unctuoſa, in extremis artubus anæſtheſia.

XXIX. LEPRA, (*Lèpre*) cognoſcitur ex tuberculis calloſis, ſcabie majoribus, vel cruſtis & ſquamis diffuſis, herpeticis, per cutem diſperſis, pruriginoſis.

XXX. SCABIES, (*Gale*) cognoſcitur ex puſtulis cruſtoſis, lentis magnitudine, pruriginoſis, manus potiſſimum obſidentibus.

XXXI. TINEA, (*Teigne*) cognoſcitur ex cruſtis flavis, vel griſeis, ulceroſis, per caput diſperſis.

ORDO VI. ICTERITIÆ. (*Couleurs dèpravées*) cognoſcuntur ex totius cutis colore inaſſueto, pallido, flavo, nigro, rubro, ſine pyrexia acuta.

XXXII. AURIGO, (*Jauniſſe*) cognoſcitur ex oculorum, & cutis flavedine ad auream, vel aurantiam vergente.

XXXIII. MELASICTERUS, (*Ictere noir*) cognoſcitur ex cutis colore nigro, vel atrolivido, atro-fuliginoſo.

XXXIV. PHŒNYGMUS, (*Ictere rouge*) cognoſcitur ex rubore diffuſo, vel maculoſo ſine pyrexia.

XXXV. CHLOROSIS, (*Pàle couleur*) eſt pallor, vel fuſcus color cutis, oculis minime flavis, ſæpius cum pica.

ORDO VII. CACHEXIÆ ANOMALÆ, cognoſcuntur ex ſignis claſſeos, & affinitate cum prioribus ordinibus.

XXXVI. PHTHIRIASIS, (*Phthiriaſe*) cognoſcitur ex pediculorum exortu; cum alopecia, & ſæpius exulceratione capitis.

XXXVII. TRICOMA, (*Plique*) cognoſcitur apud Polonos ex capillis invicem complicatis, agglutinatis in globos inextricabiles, ſæpius cum phthiriaſi.

XXXVIII. ALOPECIA, (*Alopecie*) cognoſcitur ex capillorum lapſu, cuticulæ deſquamatione, &c.

XXXIX. ELCOSIS, (*Mal. St. Lazare*) cognaſcitur ex numeroſis, vel amplis ulceribus chronicis, carioſis, fœtidis, &c. cum pyrexia lenta.

XL. GANGRÆNA, (*Gangrane*) eſt initio mors partis, dein ejus putrida diſſolutio.

XLI. NECROSIS, (*Ergot*) eſt partis mors, ſine tumore prævio, deinde vero exſiccatio, induratio & nigredo.

CLAS.

CLASSIS DECIMA.

CACHEXIÆ

SEU

MORBI CACHECTICI.

SUnt morbi quorum præcipuum ſymptoma eſt fœditas, ſeu formæ nativæ alceratio notabilis.

Cum forma ſeu pulchritudo ſupponat concurſum qualitatum ſenſibilium, ut figuræ, molis, numeri, proportionis partium, nec non glabritiei, coloris, conſiſtentiæ, &c. quales apparent in hominibus qui ea ratione cæteris omnibus placent, quoties alterutrum ex hiſce deficit, datur deformitas, quæ tamen non eſt morboſa, niſi notabilis & conſtans ſit, atque utplurimum aliis gravibus ſymptomatis ſtipetur.

Deformitas Græcis *cachexia* vocatur, ſeu pravus corporis habitus. Cachexiæ titulo vulgo Veteres deſignant macies, icteritias, impetigines, diverſaſque lues chronicas, ut ex definitionibus *Corrhæi* deducitur.

Non omnis fœditas accenſeri poteſt inter morbos hujuſce Claſſis; ſic parvus *odor* licet ad qualitates vitioſas attineat, eſt potius ſymptoma aliorum morborum, ut ozænæ, enureſeos, diarrhϾ; *caloris & coloris* vitium in febribus phlegmaſiis, aliiſque morbis acutis, non eſt præcipuum ſymptoma, adeoque licet vitioſæ ſint qualitates illæ, ad alias claſſes, quarum ſunt ſymptoma, rectius pertinent.

Habitus vitiatur *mechanice* ubi ſitus, numerus, figura, proportio partium ſenſibilium mutatur, ut in rachitide, gibboſitate, vulnere, hernia, monſtroſitate, hydrocephalo, &c. *phyſice* vero pervertitur ubi debita proportio vel humorum inter ſe, vel molecularum inſenſibilium diverſæ qualitatis mutatur, ſic bile prædominante flaveſcit cutis, lympha excedente palleſcit, partibus igneis nimis extricatis calet, denſata frigore cutis rige, &c. Conſulatur *Phyſiologia de temperamentis*, *p.* 241.

Vitia corporis mechanica vocantur vitia *ſtructuræ*; vitia phyſica vocantur vitia craſis ſeu *mixturæ*. Omnis mutatio fit per motum, adeoque per vires motrices vel reſiſtentes; omne vitium eſt mutatio in corpore ſano facta; ejus proinde cauſa ad vim mutantem reduci debet, eamque vel *mechanicam*, qualis ad luxationem, excreſcentiam, aliaque vitia organica concurrit; vel *phyſicam*, ut adhæſionem, ſecretionem, motum inteſtinum, ex quibus vitia phyſica ſeu intemperies oriuntur; ſi vires corporis humani mechanicæ & phyſicæ concurrant ad eumdem finem propter quem a ſummo Numine inſtitutæ ſunt, ſanitas viget, *Phyſiologia*, *p.* 128. & tunc ſtructura & mixtura partium ſe habent perfectiſſime *Pathol. n.* 8. Cauſa itaque vitiorum corporis conſpicuorum in ſtructura & craſi, eſt virium earum diſſenſus, fuſius demonſtrante *Ill' Schreibero in Phyſiologia*.

Natura vitioſis organis utens & mediis ad finem ſuum obtinendum aptis deſtituta non poteſt ſolito vigore & ſucceſſu machinæ humanæ vitia mechanica & phyſica corrigere, ut ea corrigit; vel emendare nititur, dum vigor eſt in machina, viget ætatis robur, & vires animæ longo morbo non ſunt fractæ; in morbis itaque cachecticis, in quibus nec ea eſt ſolidis firmitas, nec ea fluidis activitas, quæ ad virium exercitium vegetum requiritur, maxime ſi ætas ingraveſcens, debilitas nativa, vel morbis acquiſita accedant, deficiunt illi naturæ conatus, qui febres acutas, metaſtaſes, criſes celereſque mutationes excitant; morbi itaque cachectici ſunt utplurimum chronici, id eſt, tarde procedunt, lente mutantur, & deficiente facultate ſæpe morte terminantur.

Pertinent juxta methodicos ad morbos *laxos*, in quibus ſcilicet ſolidorum tonus nativo minor eſt juxta Galenicos ad *intemperies frigidas & pituitoſas*; juxta Chymicos ad aquei ſeu *phlegmatici* principii prædominium; juxta Mechanicos ad inæquilibrium ex ſolidorum *atonia* oriundum, & ad obſtructiones lymphaticas.

ORDO PRIMUS.

MACIES.

SI preſſio lateralis vaſis illata a fluidis prætereuntibus perſeveret, ea vaſa conſuetam ſervant diametrum & tenſionem, adeoque partes ex iis vaſis conflatæ ſuam firmitatem & magnitudinem; preſſio vero lateralis decreſcit tum ex imminuto influxu liquidorum ex arteriis in vaſa minora, tum ex aucto eorum in venas & vaſa excretoria effluxu, atque ex exceſſu effluxus ſupra influxum pendet lateralis preſſionis imminutio.

Decreſcente vero literali preſſione fluidorum in ſolida, ſi vaſa ſint ſatis elaſtica, pari paſſu coarctantur partes, cutiſque corrugatur, fit conſumptio cum aridura & ſiccitate; ſi vero vaſa elatere careant, partes marceſcunt; ſeu flaccide magis quam macilentæ evadunt. Hinc diſcrimen inter marcorem & macilentiam; marcor laxitatem ſupponit, non voluminis imminutionem; marcies voluminis potiſſimum imminutionem importat; quo vero pacto ab imminuta laterali preſſione vaſorum oriatur macies per vim elaſticam, tanquam cauſam, & ſola imminuta preſſiode marcor oriatur, intellectu facillimum eſt.

Influxus fluidorum in vaſa minora minuitur imminuta *facultate* cor contrahente, ut a mœrore, tenectute, languore, longo morbo prægræſſa, longo jejuuio, laboribus immodicis, pathe-

thematis diuturnis, vigiliis, vel etiam aucta *reſiſtentia* locali in magnis arteriis alicubi compreſſis, ut a tumore, luxatione, fracto oſſe, excreſcentia, vel ab aneuryſmate impetum ſanguinis intercipiente, vel a concretione polypoſa idem præſtante.

Effluxus fluidorum e vaſis minoribus ſanguiferis lymphatica & adipoſis, augetur in majori ratione quam influxus, ſi *orificia* excretoria ſudoris, urinæ; perſpirationis, aut colatoria morboſa, ſcilicet ulcera, fonticuli, inteſtinorum emunctoria, nimis patula ſint, vel etiam irritata ad excretionem, quod accidit in evacuatoriis ſeroſis, purulentis, alvifluxibus, nec non ſi fluidorum *viſcoſitas* nativa mutantur diluentibus, potulentis, medicamentis fundentibus, exercitiis, venenis, laconicis, ammochaſia, vel diſſolventibus miaſmatis, medicamentis alkalinis, mercurialibus, diureticis, acribus.

Macies itaque erit in ratione exceſſus quo effluxus ſuperat influxum, & elaſticitatis valorum.

I. TABES. *Etiſie.*

Character eſt totius corporis malicentia, cum pyrexia lenta, habituali, citra tuſſim & puris ſputum.

Differt ab atrophia, quæ febre habituali caret; a phthiſi, quæ tuſſi & puris ſputo, vel alterutro ſtipatur; alia eſt primaria, ſeu morbi præcipuum ſymptoma; alia ſecundaria, quæ morbo alterutrius generis jam degeneris ſupervenit aut ſuccedit, eaque frequentiſſima eſt.

Ægri vocantur tabidi, *ètiques*.

Symptomata eſſentialia ſunt *macilentia* & *hectica*. Hecticæ quidem cauſa eſt conatus naturæ ad expurgandum ſanguinem a purulentis, acribuſve miaſmatis per frequentes cordis & vaſorum pulſationes, ſed ob facultatis imbecillitatem, lentas & interpolatas: maciei vero cauſa eſt elaſticatis nativæ exceſſus ſupra preſſionem lateralem fluidorum in ſolida, ſed hujus preſſionis lateralis imminutio. Preſſio autem lateralis imminuitur maxime in tabe ob auctum effluxum humorum e vaſis, ſive quia ea fluida ſunt acria, & ad ſecretionem cutaneam ulceroſam vaſa ſollicitant; ſive quia ſunt ſimul diſſoluta, fluxiora, unde perſpirando, ſudando, aut quovis modo avolant, eliminantur.

Differunt tabidi ab hecticis, quia in tabidis major eſt morbus ratione maciei, in hecticis ratione febris; nec non quia in hecticis nullum eſt viſcus nulla pars vitio fixo & organico affecta, quod valet ſæpe in tabidis. De cætero vulgo confunduntur ſine errore in praxi periculoſo.

1. *Tabes dorſalis* Lommii Obſ. l. 2. *Phthiſis notias* Hippocratis lib. de morbis C.

Ea eſt quæ recens uxoratos & luxurioſos, in venereis rebus non ſatis continentes, aggreditur; febre carent initio, & cibos appetunt, aſt emaciantur; formicarum a capite ſecundum ſpinam decurrentium ſenſum ſe habere putant; urinam emittendo ſemen ſimul emittunt; vel mucum proſtatarum viſcidum; anheloſi, debiles, capite graves, febriculoſi evadunt. Nimius veneris uſus teſte *Sanctorio*, nocet ſtomacho, oculiſque, perſpirationem præpedit, ſenes debilitat, refrigeratque, juvenes leviores & calidiores reddit. Qui diutius libidini indulgent, nec ſobrie vivunt, illi vires ſtomachi labefactant, & inde pravæ digeſtiones; unde cruditates, flatus & hypochondriaſis, ſimulque viribus imbecilles evadunt, colliqueſcunt, & tandem *hexhauſti*, ſic enim vocantur ægri, pereunt.

Juxta *Lommium* accidentia tabis dorſalis ſunt cephalalgia vehemens, acuta lumbago dolore formicanti collum & lumbos ſequente, rheumatiſmus inflexionem crurum impediens, alvus pigra, mictio difficilis, ſeminis effluxus inter mingendum & in ſomno, dyſpnœa & laſſitudo ab aſcenſu cum gravitate capitis & tinnitu aurium; febris nulla, macies in dies creſcens, dolor artuum creſcens: morbo inveteraſcente accedit phlegmatia, tremor manuum, amauroſis: ægritudo poſt annos plures reverti ſolet, non raro per ſeptennia: vide *Satyriaſim*, *Gonorrhœam*. Hæc deſcriptio optime convenit ægro quem præ oculis habeo: tres autem varietates tabis dorſalis quas refert *Hippocrates*, citatus a *Riverio*, ſignis ſufficientibus ſunt deſtitutæ: Vide *Lumbaginem* 16.am.

Præmiſſis univerſalibus *Hippocrates* præſcribit lac aſininum, deinde lac vaccinum per quadraginta dies, & poſtea cibis mollibus vires reficit.

Prodeſt etiam illis qui venere abſtinere recuſant, cibus euchymius & reficiens ex carnibus ſucculentis aſſis, cocolata cum vanilla, moſcho, ambra; ſemina pinuum, radix ginſeng, piſticiæ, avellanæque fructus, bulbi ex orchide, ſalep, ex quibus parantur cremores.

2. *Tabes renalis*. *Phthiſis nephritike* Hippocr. C.

Ea eſt ſpecies quæ ex renum exulceratione dependet. Memorabilis huc pertinet caſus chiliarchæ Tovvnshend, quem refert *Cheyneus*, *the Englisch malady p.* 308. A multis annis laborabat ille doloribus nephriticis, cum conſtanti vomitu, unde vitam miſeram ducebat. Uſus erat ſtricto regimine, lacte aſinino, & aquis Briſtolii. Is ipſe pro lubitu modo in ſedili ſe componeret ſibi omnia vitæ ſigna eripere, deinde reſtituere poterat, cujus ſingularis facultatis, & in proprium cor imperii teſtes fecit Ill. Cheynæum, Baynardum & pharmacopolam Skrine. Facto experimento ſuis valedixit, codicillum teſtamento ſuo addidit, & Sacramentis aſſumptis tranquille expiravit.

Secto cadavere omnia rite ſe habuerunt, excepto rene dextro, qui quadruplo major erat ſolito, veſicæ inſtar diſtenſus, & pulte albeſcente, quæ durante morbo poſt urinas excernebatur; turgidus erat calcrea materie vel gypſea; & carnea renis ſubſtantia diſſoluta evanuerat, hoc nephritico cancro exeſa.

3. *Ta-*

3. *Tabes apoſtematodes. Tabes ab apoſtematibus & ulceribus* Morton Phthiſiol. cap. 5. C.

Ea eſt ſpecies quam fovet apoſtema, vel ulcus, vel fiſtula cujuſcumque partis muſculoſæ. Subſtractio ſucci nutritii a maſſa ſanguinea huic originem præbet. Hanc comitantur ſitis, languor, inappetentia, vigiliæ, febris, continuata hectica veſpere exacerbans, quæ ad ultimam maciem ægrum deducit.

Sedes abſceſſus ulceriſve eſt in quavis parte, ut in tegumentis, capite, corde, diaphragmate glandulis colli, lumborum, crurum, pedum, &c. Vide *Sepulchretum Boneti Tom.* 3. *ſect.* 7. *de Tabe; Mortonum Phthiſiologiæ cap.* 5.

Curatio ex *Mortono* fuſe habetur. In genere ſecto apoſtemate, pus expurgetur auxiliis chirurgicis, intus balſamicis; craſis ſanguinis demulceatur lacticiniis, aquis ſulphureis, decoctis ex china, ſalſaperilla, dulcamara.

4. *Tabes nutricum* Morton Phthiſiol. c. 6. C.

Tabes a nimia lactatione cognoſcitur 1. inappetentia: 2. languore virium: 3. frequenti hyſteria: 4. calore hectico, quibus non raro tuſſis, dyſpnœa, & ſigna ipſius phthiſeos imminentis accedunt.

Tabes illa recens curatur 1. ablactatione alumni: 2. cibis euchymis nutrici oblatis: 3. hilaritate animo conciliata: 4. uſu diætæ lacteæ, in loco ubi jucundam vitam tranſigere poſſit.

5. *Tabes ab hydrope* Morton. Phthiſiol. cap. x. C.

Hydropis nomine non genus morbi, ſed ordinem morborum intelligo, ubi continentur aſcites, hydrothorax, hydrocephalus, &c. Hos morbos tabes ſubſequitur ob ſanguinis depauperationem, ſucco nutritio in abdomen vel thoracem effuſo. Signa ſunt pallor faciei, ſitis aſſidua, urina pauca & lateritia, languor virium, inappetentia, febris lenta: eventus eſt ſæpiſſime lethalis.

Indicantur 1. hydragoga repetita, ſi vires vigeant: 2. vel diuretica ſalina: 3. aperientia martialia, ut principium morbi, ſcilicet jecinoris vel lienis aut ovarii obſtructio, tollatur. *Vide Sydenhamum* & *Alex. Trallianum de Aſcite.*

6. *Tabes ſudatoria; Tabes a ſudoribus immenſis* Morton. Phthiſiol. C.

Hanc ſpeciem ſudores aſſidui vel nocturni atque febricula comitatur. Hæc phthiſi confirmatæ comitem ſe adjungit; aſt quandoque ſeorſim a craſi ſanguinis diſſoluta, acri, ſcorbutica pendet. Vide *Ephidroſim*, in morbis evacuatoriis.

7. *Tabes a pericardio*, Salius de affectibus omiſſis; Zacutus Prax. admirabil. lib. 2. obſ. 137.

Galenus hanc tabem in ſimia & gallo ob tumorem in pericardio ortam obſervavit ſectis animalibus: *Zacutus* ter obſervavit, cujus ſigna ſunt frequens animi deliquium, cordis palpitatio, pulſus durus, parvus, febricula & abſumptio.

Secto cadavere tubercula dura intus quandoque ſuppurata reperiuntur in pericardio.

Hic affectus chronicus, inſanabiliſque eſt.

Similem tabem in bove obſervavit *Bartholinus*, *Hiſt.* 32. *centur.* 2.; *a cordis abſceſſu Galen. lib.* 5. *cap.* 1. *de locis affectis.*

8. *Tabes hepatica* Boneti Sepulchret. T. 1. p. 742. *Tabes a ſchirro hepatis* Ol. Borrichii obſerv. 95. C.

In hac ſpecie ſubſtantia hepatis eſt referta granulis duris, albis, qualia in jecore porcorum ſtrumoſorum vulgo obſervantur.

Hanc tabem in adoleſcenti obſervavit *Borrichius*; plures hujus hiſtorias vide in *Boneti Sepulchreto*. Si ſuppurati hepatis ſubſtantia per ductum choledocum feratur diſſoluta in inteſtinum, inde oritur hepatirrhœa purulenta. Hanc tabem inciſo hypocondrio curarunt *D. Chicoyneau* & *Soulier.*

a *Tabes hepatica* D. Monro Eſſais d'Edimburg Tom. IV. art. 47. obſ. 5.

Incipit ab hepatalgia gravi; apparet tumor dolorificus in hepatis regione, color faciei plumbeus evadit, pulſus parvus & frequens, paroxyſmi nocturni ſudore matutino terminantur, anorexia; a paſtu magis dolet epigaſtrium; ſitis continua, ſomnus interruptus, diarrhœa pertinax.

Obſervavit *Monro* talem tabem, ubi admotis epigaſtrio cataplaſmatis maturantibus, diarrhœa ope ſeri lactis perſeverante, intra aliquot dies, tumor qui fluctuabat ſenſim evanuit, licet nullum pus in fæcibus appareret.

9. *Tabes menſenteria* Baglivi; *Tabes a glandulis meſenterii* Bonoti Sepulchret. pag. 745., 746. Tom. 1.; Frid. Hoffmanni de affectione phthiſica, cap. xi. 3. C.

Ea ſpecies pendet a glandulis meſenterii ſciroſis tantum, ut ſæpius obſervavi in Noſocomio generali, vel etiam ſimul ſuppuratis; in illis quandoque nulla ſcrophulæ ſigna alia reperiri potui. Infantes circiter ſeptennes ex ſcortis nati maxime huic tabi ſunt obnoxii; pallent, mœrent, cum addaphagia, ſeu fame voraci: quandoque pica accedit, alvi laxitas, lienterica, emaciantur, febricula abſumuntur, & ſæpe in aſcitem, vel phlegmaſiam morte terminandam delabuntur.

Vide horum ſcirrhorum deſcriptionem apud *VVhartonum Adenograph. cap. XI.* & delineationem apud *Ruſſellum de Tabe glandulari*, Londin. 1750. in 8. Curantur martialibus, aquis chalybeatis, infuſo rhei pro potu, & deinde lacticiniis.

10. *Tabes glandularis* Ruſſelli de Tabe Gland. *Glandulæ induratæ* Pauli Æginetæ, *Tabes ſcrophuloſa.*

Ea eſt quæ glandularum colli, aurium, bronchiorum, & meſenterii ſimul tumore fovetur, eoque albo duro. Triplex eſt tempus diſtinguendum, 1. indurationis glandularum, 2. inflammationis, 3. ſuppurationis. Glandulæ lymphaticæ affectæ conſtituunt catenam quæ ex auribus ad collum tymum in pectus, & inde in abdomen deſcendit utrinque.

Glandulæ illæ indurantur a viru ſcrophuloſo, quod

quod per litum mercurialem fruſtra aggreſſi ſunt percelebres Medici ; ſuadet in hoc caſu *Geofroy* antimonium crudum in pollinem tenuiſſimum redactum ad grana pauca per menſes continuandum ; *Ruſſellus* vero in libello de tabe glandulari, & aqua marina, ſuadet in hoc primo ſtadio tanquam expertum pluries remedium, & a *Sereno Samonico* ac *Celſo* olim laudatum, aquam marinam ſive puram, ſive melle edulcoratam, quæ nunc *Thalaſſomel* vocatur, & ad libram unam ſingulis diebus mane hauriatur, non neglecto lactis uſu in tertio ſtadio.

11. *Tabes ſyphilitica ; Tabes Gallica* Roderici a Fonſeca tom. 1. ; Schenckii lib. 6. ; *Atrophia a lue venerea* Aſtruc. lib. 4. cap. 3. C.

Ea eſt quæ poſt concubitum impurum, gonorrhœamque virulentam inoportune repulſam, ulcuſcula in pudendis, bubones inguinales, herpetes, varoſque frontis, vel colli, demum dolores nocturnos, vomeris, tonſillarum, uvulæ, palati exeſionem, ac oſſium eroſiones & tumores accerſivit ; ea quidem rite adminiſtrata hydrargyroſi, poſt ſufficientem juſculorum, lactis & balneorum uſum, curari ſolet ; verum ſi imperite tractata fuerit, adeoque reſtiterit, non raro ſyphilis in tabem eo magis curatu difficilem abit. Vel etiam ſi rite curata fuerit ſyphilis ; interea tabes ſyphilitica perſeverat, ſi oſſium medulla tabo & carie putruerit, in quo caſu non alia tentari medela poteſt, quam oſſis apertio, ratio, exciſio, uſtio, ſi vires ægri fuerant, intereadum inunctus æger eſt hydrargyro ; dein vero lacticinia, juſcula ex teſtudinibus parata colophonem imponunt.

12. *Tabes ulceroſa*.

Ea non aliam curationem exigit quam quæ fit ab abſceſſibus, excepto quod cum ulcus & fiſtula pertinatiora fuerint, timendum eſt ne vel a latente carie cujuſdam oſſis fiſtulæ foveantur, vel ne pus a ſinibus & labirintheis foveis partes internas excavantibus ſuppeditetur, vel demum ne ſanguinis labes quædam ſyphilitica, varioloſa, cancroſa, vel ſcrophuloſa morbum ſuſtineat, in quibus caſibus auxilia chirurgica remediis internis conſocianda ſunt.

13. *Tabes catarrhalis* Frid. Hoffmann. de affect. phthiſica, §. 3. *Hectica catarrhalis* Guarinonii. C.

A catarrho inveterato, rheumate neglecto febricula quotidie cum rigore exacerbans accidit ; inde inappetentia, inedia, tuſſis, mœror, marcor, macies. Quomodo hic affectus a phthiſi imminente diſtingui poſſit, & an ſit ab ea diverſus, judicent alii.

Curatur præmiſſis generalibus, per ea quæ lymphæ fluxilitatem & blanditiem conciliant, lacticinia ſcilicet, & diætam mediocrem.

14. *Tabes a ſtomacho* Collect. Acad. Tom. 3. p. 252. obſerv. 4. : *Mal ſubtil*, Furetiere Dictionn. C.

Frederieus Archiepiſcopus Bremenſi ob tuſſim ſiccam, maciem, aliaque ſymptomata pro phthiſico apud Medicos habebatur ; in cadavete pulmo ſanus repertus eſt, ſtomachus vero corruptus quaſi ſphaceloſus, & ita fœtidus, ut nihl magis.

15. *Tabes a vomica* Vandermonde Journ. de Med. Nov. 1758. p. 449. C.

Febris adeſt quaſi recidiva poſt peripneumoniam, cum dyſpnœa, ſeu oppreſſione pectoris, tuſſi ſpaſmodica, difficultate decumbendi in quodvis latus, dolore obſcuro in interiore pectoris creſcente, cum in alterum latus vomicæ oppoſitum jacet, febris hectica, macies in dies creſcens, demum poſt violentum tuſſis paroxyſmum rejectio cyſtidis, vel membranæ pus continentis. In obſervatione citat *D. Cauſſo Aquiſmortuenſis Medici*, viginti vermiculi in pure cyſtidis natabant.

16. *Tabes rachialgica* Tulpii Lib. III. obſ. 24. ; *Tabes dorſalis* 2. *Hippocratis*.

Ea non eſt venerea ; pendet ab acri humore medullam ſpinalem opprimente, cum doloribus atrocibus totius ſpinæ dorſalis & febricula lenta : *Boneti Sepulchr. T. 1. p. 762.* ; *Journ. de Med. Mars 1764. p. 215.*

Hæc tabes notatur facie macilenta, mœſta, marcida, oculis languidis, artubus extenuatis, fere immobilibus ; corpus ſceleto ſimile eſt ; ſynochus, quæ ſecundam rachialgiæ periodum ſtipabat, jam hecticæ locum cedit ; meſenterii glandulæ ſæpius ſcirrhoſæ & ſuppuratæ hanc favent ; ſolida ſunt exſucca, indurata ; fluida acria & ſicca. Ægri nutriantur decocto cichorii & gruti ; utantur lacte aſinino per autumnum, vaccino & caprino cum aſininam deficit : & dilui debet decocto chamæmeli, pauxillo ſaſſafras, vel miſceri cum acidulis ferrugineis ; æſtate balnea domeſtica uſurpentur.

17. *Tabes a veneno*, Amati Cent. II. cur. 65. C.

Ab arſenico exigua copia aſſumpto, vel ab ejus levi decocto *aqueta Italorum* dicto, ſenſim tabe aſſumi, & ſerius ociuſve perimi haud dubium eſt, niſi longus lactis uſus veneni acrimoniam deleat.

II. PHTHISIS, Græci *Phthoe* & *Phthiſis* a *phthino* vel *phthoo*, corrumpo, *Phthiſis pulmonaris* Morton. Phthiſiol. *Pulmonia* Cirigli Conſult. ; *Tiſe* ac *Tiſichezza* Italorum ; Gallis *Phthiſie*, *Pulmorie*, *Conſomption*. Ægri *Phthiſiques*, *Pulmoniques*.

Character. Eſt corporis emaciatio cum amphimerina lenta, tuſſi, dyſpnœa, & utplurimum puris ſputo.

Conatus naturæ ad expurgandos pulmones a purulenta, aut ichoroſa materia eos irritante, videtur omnium ſymptomatum cauſa.

Principium vero eſt infarctus pulmonis ſuppuratorius, initio ſcilicet ſcirrhoſus, vel tuberculoſus, cum acrimonia ſumma ; unde tuſſis ſicca & frequens, lex qua tuberculorum illorum ſuppuratio promovetur, forte puris pars fluxilior reſorpta ſanguinis maſſam inficit, diſſolvit, vaſa irritat, febremque amphimerinum ſollicitat,

tat, cujus paroxyſmi ſudoribus colli, capitis, pectoris effuſis terminantur; hinc faciei pallor, marcor, corporis macies, colliquatio, debilitas, ſomnus tuſſi interruptus, anxietas, qua fit ut ſine ratione ſibi & aliis facile iraſcantur, nullus tamen pectoris dolor coſtans, unde forte nunquam de recuperanda ſanitate deſperant.

Cognoſcitur phthiſis 1. tuſſi initio ſicca, pertinaci, quæ rheuma neglectum, pertinax & recidivans ab ægro vocatur, cum vocis tono ſolito acutiori, cangloſo, pondere & oppreſſione pectoris, mœrore, difficili inter ambulandum reſpiratione, quæ mucoſa uberi expectoratione ſublevatur. 2. Pyrexia quæ habitualis eſt, poſt paſtum exacerbans, cum genarum rubore roſeo circumſcripto, dum reſidua facies pallet, ſordet, marceſcit; eſt cum pulſu parvo, frequenti; veſpere & noctu incenditur, unde vigiliæ, calor acer, & ſummo mane ſudor; pyrexia autem illa identidem veluti peripneumonica evadit, cum dyſpnœa majori, quandoque ſputo ſubcruento, & dein uberiori expectoratione, quæ purulenta eſt; hinc ſitis, urina rubra, macies creſcit. 3. Sputa initio pauca, expectoratu difficilia, viſcoſa; dein remittente febre, mucoſa, copioſa evadunt, griſea, ſubdulcia, vel ſalſa & acria, fœtida, flava dum ſiccantur, & viſcoſa, in aquam conjecta demerguntur, niſi ſpuma ſuſtineantur, ſupervenit demum diarrhœa colliquativa ſputa ſupprimens, unguens curvantur, capilli delabuntur, corpus extenuatur, &, vix unquam ab ægro præviſa, mors ſupervenit.

Sectio cadaveris monſtrat pulmones tuberculis duris reſperſos, cum diverſis interpoſitis abſceſſibus; hinc pulmones nedum exeſi ſint, ut vulgus putat, ſunt tumidiores & ſolito ponderoſiores, pure & muco referti, adeps in toto corpore nullus, muſculi exiles, cutis rugoſa, flaccida, tempora concava, facies exſucca, Hippocratica dicta: Vide hiſtoriam & curam *Dictionnaire de Santé*.

Phthiſes primariæ.

Illæ ſunt quæ ſæpius hæreditarie a decimo octavo ad trigeſimum ſextum ætatis annum ſupervenire conſueverunt, vel acquiſitæ, quæ quavis ætate prædiſpoſitis accedunt.

Prædiſpoſitio autem eſt ſiccitas & macies habitualis, vox exilis, & levi de cauſa rauceſcens, cutis alba & mollis, ſcapulæ prominentes velut alatæ, pectus anguſtum, aut male conformatum, collum longum, genæ rubræ, exſcreatio matutina, copioſa, frequens, ſpecies ſequentes ſunt velut gradus diverſi phthiſeos, qui tamen ob diuturnitatem morbi ſingularem medelam tanquam diverſæ ſpecies exigunt, maxime cum aliquando ſuos ægros ipſe primus gradus auferat, antequam ſequentia ſtadia morbus percurrat.

1. *Phthiſis ſicca; Tubercula pulmonis*, vulgo *Phthiſis incipiens* Morton. *Tuberculum crudum* Hippocrat. *Phthiſis a ſcirrhis pulmonum*; *Phthiſie ſeche*. C.

Illa eſt quæ ſine ullo aut notabili puris ſputo ægrum ſucceſſive emaciat, ſudoribus extenuat; cum febre amphimerina, dyſpnœa, manuum & pedum calore intenſo, ſicco.

Principium ejus eſt induratio & intumeſcentia glandularum bronchialium, quas per totum pulmonem reſperſas, duras & nigricantes in cadaveribus obſervavi, nequaquam in centro ſuppuratas, ſed veluti cohærentes & firmas, avellanarum, aut nucum magnitudine; interea ex illis in bronchia exſudabat mucus purulentus, quem in ſputis nunquam obſervare potueram.

Cognoſcitur hæc ſpecies, 1. tuſſi chronica non unius circiter, ut in rheumate, ſed plurium menſium, eaque etiam initio & continuo ſicca, quæ in rheumate humida eſt; tuſſis illa phthiſica, mitis initio, dein ferina evadit, & vomitionem a paſtu excitat; hanc tuſſim ægri ſæpe tribuunt humori acri in laryngem depluenti, eamque ſtimulanti; unde niſibus repetitis, mucum quidem gutturis & ſalivam uberem exſpuunt, ſed nihil, aut quid paucum expectorant, contra quam accidit in rheumate; hanc tuſſim phthiſicam comitatur vox habitualiter exilis, quaſi caſtratorum, necnon dyſpnœa ex motu corporis, pectoriſque oppreſſio, unde pro aſthmate ſicco ſæpe Medicis ipſis imponit; comitatur etiam anorexia, necnon difficilior in alterutrum latus decubitus, accedit ægri moroſitas inſolita, ut vix ab amicis tolerari poſſit. 2. Cognoſcitur ex febre cum ſiti, inappetentia, urinæ rubedine, fervore volæ manuum & pedum, veſpertina & pomeridiana exacerbatione, unde a rheumate & catarro diſtinguitur, quæ quidem febris lenibus etiam catharticis reſiſtit, & nunquam deſinit. 3. Tandem macies quæ eo velocius procedit, quo craſis ſanguinis eſt acrior; aſt in pituitoſis & adipoſis ſæpe vix per annum eſt ſenſibilis.

Lympha concreſcens in glandulis bronchialibus ſcirrhos, ſeu tubercula ſteatomatica producit, ac proinde indicatio curativa eſt, ut huic lymphæ fluxilitas concilietur ea cautela, ut ſine violentia & irritatione referentur hæc vaſa lymphatica; ſed hoc opus, hic labor eſt, adeoque incidentia leviſſima, antequam febris acceſſerit, ſunt præſcribenda, & cum lacticiniis, vel edulcorantibus ſimilibus diu uſurpanda. Huc conferunt, præmiſſa phlebotomia, juſcula ex pullo, ranis, teſtudine, cum uno, aut altero cancro fluviatili, foliis hederulæ, floribus tuſſilaginis, vere & autumno repetenda. Si chloroſis, menſium ſuppreſſio, ſcrophuloſa diſpoſitio adſit, pulvis tenuiſſimus ferri, antimonii crudi ad grana duo per menſes addantur, aquæ chalybeatæ pro potu uſurpentur.

Serum lactis cum ſucco cichorii, ſyſimbrii aquatici & decem aſellis, opiata ex catechu, aſellis pul-

pulveratis, nec non granis decem antihectici Poterii, pro quavis doſi cum ſyrupo de eryſimo alternis diebus ante lactis hauſtum deglutiatur. Lac autem aſininum cum calore nativo, ſaccharo edulcoratum, purum, mane, per autumnum & ver hauriatur ad uncias octo vel plures. Lac caprinum vere, vaccinum quavis tempeſtate coctum, ſolum, vel offæ forma, vel cum oryza, ſagou meridie & veſpere ſumatur.

Æger interea aere puro, libero, non ventis perflato utatur, hilaritatem ſectetur, levi exercitio lymphæ fluxilitatem conciliet.

Æſtate acrimonia lymphæ, ejuſque viſciditas corrigantur potu aquarum ſulphurearum, quales de Cauterets apud Bigorrenſes, de St. Laurents apud Vivarienſes, d' Euzet apud Occitanos, ex quibus tres vel quatuor tantum in die cyathos hauriat. Tuſſis ſyrupo de papavere albo noctu ſedetur; ſitis leviſſimo infuſo foliorum veronicæ, vel hederulæ, ſeu glechomatis compeſcatur.

Machina Muſelii Berolinenſis eſt vas conicum, orificio amplo inſtructum, decocto pectorali ad tertiam partem onuſtum, cujus orificium ori phthiſicorum tertia quaque hora admovetur, ut naribus clauſis halitus balſamicus inſpiret: *Boenekenii Obſ. in Collectione Franconica tom. 6.*, qui uſum crudorum cucumerum in phthiſi felicem expertus eſt.

2. *Phthiſis humida; Phthiſie humide.* C.

Phthiſis vulgatiſſima, quam tuſſis humida, & tantum initio, aut in febris exacerbatione ſicca, comitatur, cum expectoratione materiæ griſeæ, flaveſcentis, viſcidæ, non ſpumoſæ, dulcis vel ſalſæ, putris, fœtidæ. Differt ab aſthmate humido per febrem veſpere exacerbantem, genarum ruborem, ſputorum fœtorem, calorem, corporis maciem. Ab *anacatharſi* quæ vomicam ruptam ſequitur, per puris copiam exiguam, cum in vomica rupta initio fit copioſa expectoratio: phthiſis humida ſæpe eſt gradus tertius ſiccæ; cum enim peripneumonicæ febres accedunt phthiſicis, illæ per copioſiorem puris expectorationem accedentem remittuntur, & phthiſis humida fit quæ prius erat ſicca, ſimulque omnia ſymptomata a ſuppuratione oriunda, ut macies, calor, ſudor intenduntur. Cadever oſtendit tubercula pure turgida.

Curatio. Eadem eſt ac ſiccæ, eo diſcrimine quod detergentia bechica debeant adjungi, qualia ſunt balſama, ut de Mecha, Copaivum, nec non Canadenſe, ad guttas octo vel plures in cochleari ſyrupi de capillis venereis, vel violacei ante hauſtum lactis matutini.

Poſſunt etiam aquæ de Cauterets, & ſimiles paulo majori doſi, ut ad libras duas vel tres, per novem dies mane uſurpari calidæ, eo fine ut ſanguis eluatur, initio per alvum, dein per urinas ac ſputum, ab acri & ſalſo pure eum inficiente; verum cavendum eſt maxime ne aquæ in corpore cumulentur, & reſtitent.

Si lactis uſus tolerari nequeat, quod malum omen, tunc juſcula edulcorantia ſuperius laudata debent advocari, cremores oryzæ, ſagou, juſcula ex pulmone vitulino dimidio, cochleis, ranis, teſtudinibus, cum foliis ſiccis pulmonariæ Italorum, Gallorum tuſſilaginis, glechomatis debent lactis loco uſurpari, præmiſſis lenibus & raro repetendis catharticis, ut mannæ unciis duabus, tribuſve.

Phthiſes ſecundariæ.

3. *Phthiſis ſcrophuloſa* Morton. cap. I. C.

Omnium frequentiſſima eſt, & ſæpius curatur quam aliæ ſpecies. Cogoſcitur ex ſignis ſcrophulæ antecedentis, ex decurſu miti, tardigrado, pauca macie, febre leni; lympha magis viſcida quam acris eam ſuſtinet, adeoque lente procedit morbus.

Curatio exigit initio, antequam ſuppuretur, levia incidentia præmiſſis & repetitis phlebotomiis, vere & autumno uſurpanda; tales ſunt pilulæ balſamicæ Mortoni quæ ſic parantur.

Rec. Millepedum pulverat drachmas. tres; gummi ammoniaci, drachmam unam & ſemiſſem; florum benzoini; ſcrupulos duos; extracti croci & balſami Peruviani, ana ſcrupul. ſemiſſem; balſami ſulphuris terebinthinati, quantum ſatis; fiant pilulæ deaurandæ, vel pulvere glycyrrhizæ involvendæ. Sumat æger hujus maſſæ ſcrupulum unum ſer & mane, ſuperbibendo hauſtum lactis, vel apozematis pectoralis.

Apozema paretur ex foliis millefolii, pileſellæ, pimpinellæ, taraxaci, pulmonariæ, botryos, ſcabioſæ; ex floribus hyperici, violarum, papaveris rhœados, leucanthemi ana manipulo ſemiſſe, jujubarum, dactylorum ana partibus ſex, croci in nodulo ligati ſerupulo ſemiſſe, ſeminum aniſi, baccarum juniperi drachmis tribus; infunde & coque in aquæ fontanæ ſufficienti quantitate ad libras tres, in colatura miſceatur conſerva roſarum rubrarum ad uncias quatuor; adde ſyrupum violaceum vel capillorum veneris ad uncias tres, fiat apozema in uſum.

Martialia etiam parca manu ad prophylaxim conducunt, & tuſſes in puerulis ſcrophuloſis ſæpe ſanatas vidi longo uſu martis ad granum unum, aut aquæ fontanæ in qua clavi, claves ferreæ infuſæ fuiſſent; utile eſt aquam more ruſticorum Gebennenſium bibere ex cratere ferreo in ſitula ſemper merſo; unde apud eos rara ſcrophula, ſed floridus viget color.

4. *Phthiſis ſcorbutica* Mortoni; *Phthiſie ſcorbutique.* C.

Cognoſcitur ſudoribus copioſis, ubere mictione, ſalivæ & muci tonſillarum exſcreatione aſſidua, tuſſi humida & frequenti; exſcreata tamen materies eſt viſcida, tenax, vix irritans, ſed voluntariis fere niſibus expectoranda; phthiſis illa

mi-

mitis eſt & chronica ab admiſſo frigore, vel errore in victu; febris accedit cum inappetentia.

Cognoſcitur ulterius eruptione exanthematum inſtar herpetis miliaris, & eroſione gingivarum.

Indicantur in hac ſpecie raro opiatica, quæ ſputum ſupprimunt, nec juvant lacticinia, quæ ſtomacho vix tolerari poſſunt, ſæpius conducunt apozemata antiſcorbutica ex naſturtio aquatico, beccabunga, hedera terreſtri, lapatho, nec non abſtergentia, ut mel, ſyrupus de eryſimo, millepedes, balſama, ex quibus pilulæ parantur. Verum cum ſuppuratio aperta eſt, tunc aquæ ſulphureæ, juſcula incraſſantia & præmiſſis opiatis abſorbentibus lac aſininum, quod non ita facile coagulatur, eſt uſurpandum.

5. *Phthiſis aſthmatica* Morton. c. 3. *Phthiſis ſenilis* Morton. ibidem *Phthiſie aſthmatique*. C.

Ea eſt quæ aſthmaticis ſupervenit, atque ab aſthmatis paroxyſmis fovetur. Cognoſcitur ex eo quod per totum ægritudinis decurſum reſpiratione difficili, ſibilante, ſit ſtipata, ob mucum viſcidum e nodis ſeu tuberculis pulmonum excillantem, & tracheæ tenaciter hærentem. Phthiſis illa chronica eſt, & inſanabilis, ſenibus familiaris; febre, macie ab aſthmate diſtincta

Exigit in paroxyſmis non quidem incraſſantia, multo minus narcotica quæ ſputum ſupprimerent, unde ſuffocatio, ſed parcas phlebotomias, incidentia, bechica, ut mel, hydromel: ſyrupum de eryſimo, balſamica, millepedes, benzoinum, ſtoracem, ſperma ceti; & ſi ſpaſmodicum fuerit aſthma, ſpiritum cornu cervi, vel ſalis ammoniaci; mixtura Riverii emetica ex æqualibus partibus oxymelis ſcilliciti, & aquæ cinnamomi caute, ſi nauſea accedat, eſt adhibenda. Juſcula ex gallo veteri, enula campana, iride Florentina, marrubio albo, ſeminibus aniſi, anethi, paſſulis, liquiritia laudantur a *Riverio*, nec non ſyrupus de peto, ſeu nicotiana Quercetani; verum acriora ſunt remedia in hoc morbo: terebinthinæ drachma una, cum ovi vitello exhibeatur ad expectorationem movendam, vel balſamum Canadenſe ad guttas decem, cum ſyrupo de tuſſilagine, ſuperbibendo lac vaccinum ebutyratum, & infuſo florum tuſſilaginis, vel gnaphalii montani temperatum. Potus theiformis ex foliis hederæ terreſtris etiam conducit.

6. *Phthiſis hæmoptoica* Monton. cap. 5. D.

Ea eſt quæ hæmoptyſim habitualem ſubſequi conſuevit, quæ hæmoptyſis tum pulmonarium vaſorum laxitatem, tum ſanguinis acrimoniam & motus febriles ſupponit; hæc vero phthiſis præcavetur præmiſſis generalibus per corticem peruvianum, vel kinkinam, quod optime vaſis tonum reſtituit, acrimoniam alkalinam emendat, & motus febriles reprimit.

Illius phthiſeos duplex eſt varietas; altera acuta, altera chronica, utraque exitialis; acuta vero periculoſior. In hac ſputum ſanguinis levi de cauſa revertitur; & ſæpe ægrum de medio tollit; in hac phlebotomiæ, decocta adſtringentia, pectoralia, ex ſymphyto, hedera terreſtri, pilulæ ex trochiſcis de karabe, ſanguine drachonis, narcotica maxime conveniunt; aſt ſuper omnia in hac acuta phthiſi decoctum & ſyrupus de kinkina ſunt palmaria remedia.

In chronica lacticinia, & æſtate aquæ chalybeatæ non magna copia, ſed pro potu ordinario hauſtæ laudantur a Mortono.

7. *Phthiſis calculoſa*. Vide Morton. capit. 6. C.

Ea ſpecies cognoſcitur calculis per tuſſim rejectis, ſæpius aſperis, ſiccis, lentis magnitudine, poſt tuſſim ſiccam, nec non doloribus acutis pectoris, quandoque etiam ſputum cruoris accerſentibus.

Ea diſpoſitio muci ac concretiones cretaceas producendas ſæpe in eodem ſubjecto calculum in renibus indicit; ex hac vero calculorum pulmonarium minera phthiſis chronica inducitur, quæ aquis ſulphureis parca doſi & diu uſurpatis, lacte etiam aſinino, in paroxyſmo vero tuſſis, doloris, aut ſputitionis cruentæ, narcoticis potiſſimum debet ſedari.

8. *Phthiſis ſyphilitica*, Vide Morton. cap. 7. & 8. *Phthiſie vèrolique*. C.

Illa cognoſcitur ex ſyphilidis conjunctæ ſignis, & ex eo quod aſthmatica eſt & humida, multum phlegmatis viſcoſi expectorans; circa quod duplex varietas diſtingui debet; vel enim phthiſis vera, & ex pulmonibus eroſis, materiæ viſcidæ, purulentæ ejiciuntur, atque ea ſpecies certe apud nos nunquam ſanata eſt: utrum vero per decocta ſudorifica & pilulas ex æthiope minerali ſanetur, ut aſſerit *Mortonus*, dubito.

Verum videre mihi contingit alteram ſpeciem, in qua licet omnia phthiſeos pulmonaris ſigna forent, tuſſis ſcilicet, ſputa purulenta, amphimerina lenta, & emaciatio ſumma, cum paſtulis venereis hac illac reſperſis; & ea hydrargyroſi perbelle ſanata fuit; verum pus ex tonſillis, palato, uvula & vicinis partibus ulceratis muco albido tectis oriebatur, cum tono vocis naſalis, & intra ſeſquimenſem ſine ptyaliſmo omnia ſanata ſunt.

9. *Phthiſis a metaſtaſis puris* Morton. capite 8. C.

Adoleſcens vulnus in cruore ab exploſa catapulta paſſus, ibi loci largam & diutinam ſuppurationem expertus curabatur; aſt phthiſis pari paſſu accedebat, quo ulcus cruris exſiccabatur; poſt plures menſes ulcus in crurem reverſum eſt, atque phthiſeos ſymptomata evaneſcebant; ſanato cruoris ulcere iterum phthiſis revertebatur, &c. unde facile eſt concludere in ſimili caſu non ſolum diætam lacteam & balſamica, juſculaque antiſcorbutica vulneraria convenire, ſed etiam ulceris externi cicatricem integram eſſe præcavendam,

vendam, ut fontanellæ ad inſtar hoc emunctorio purulenta materies poſſit a ſanguine eliminari.

10. *Phthiſis chlorotica*. Vide Morton. cap. 9. Schenckii lib. 2. C. Leigh. Phthiſiol. Lancaſtrienſ. C.

Ea eſt quæ mulieres, ſive virgines, ſive nuptas, quibus catamenia ſupprimuntur, cum tuſſi ſicca & pertinaci, ac cachectivo vel pallido colore, doloribuſque pectoris atrocibus, demum emaciat.

Chlorotica licet nuncupetur, non tamen illis parcit virginibus quæ optime coloratæ ſunt, imo floridæ; verum e ſuppreſſis catameniis, vel rarius & parcius fluentibus dolores laterales, dorſales, tuſſis ſicca habitualis, ſputum quandoque cruentum, demum febris nocturna, & cætera phthiſis prænuncia ſymptomata, colorem cito mutant in pallidum.

Illa phthiſis perverti debet uſu martialium, amarorum, juſculorum aperientium, & catamenia reſtituentium; verum cum mœrore ſummo & animi languore ſtipetur. neceſſarium eſt ut quæ cœnobiis incluſæ virgines hoc morbo tentantur, ruſticanum aerem reſpirent, exerceantur, phlebotomiis. lacte, cæteriſque auxiliis tempeſtive utantur; a cantu tamen aſſiduo, frigore veſpertino caveant; nil eſt melius antequam febris accedat, quam ſyrupi martialis cochlear unum ſingulis diebus, vel limaturæ martis granum unum, alterumve per plures menſes in cochleari offæ deglutire; & hoc ſolo remedio novi puellas quibus hæc phthiſis imminebat, radicibus ſanatas.

11. *Phthiſis a peripneumonia* Morton. c. 10. C. Ea eſt quæ a pulmonis inflammatorio morbo quovis, ut peripneumonia vel pleuritide neglectis, ortum ducit, ſive prædiſpoſiti pulmones fuerint vitio hæreditario, ſive non ſufficienter & maturæ inſtitutæ fuerint venæ ſectiones, ſive bechicis & acribus nimium inſtiterit Medicus; ſive demum ægri infantes catarrhali peripneumonia oppreſſi ſint; cum enim expectorare neſciant, facile in phthiſim ex hoc morbo delabuntur.

Ea phthiſis, cum ſanguinis craſis acris non eſt, & pulmones de cætero bene conſtituti ſunt, facile curatur, licet copioſa puris viſcidi, griſei, gelatinoſi expectoratio, febris amphimerina lenta eam comitetur. Præmiſſis lenibus catharricis ex manna, floribus malvæ, perſicorum, ad diætam lacteam properandum eſt, & ſedato pectoris fervore, præmiſſis ptiſanis detergentibus, ut ex infuſo theiformi, hederæ terreſtris, balſami Canadenſis, vel opobalſami guttæ ſex circiter ſingulis diebus ex cochleari ſyrupi ſunt hauriendæ, hac methodo convaluere quidam quos obſervavi. In hac ſpecie quam peripneumonia vel hepatitis præceſſerant, quæque ſtipata erat phlegmatia, aurigine, diarrhœa colliquativa, amphimerina lenta & ſudore nocturno, ſucceſſit uſus lactis infuſo ſemidrachmæ rhei intra ſemilibram aquæ calcis; lac ſcilicet coquebatur cum hoc infuſo: *Memoires des Etrangers Tom. III. pag.* 450.

12. *Phthiſis rheumatico arthritica*. Vide Morton. cap. 11. C.

Ea eſt ſpecies quæ dolores rheumatiſmales vel arthriticos excipit & tollit. Aſthmaticæ ſimilis eſt, ſed ab aere craſſo non exacerbatur; tuſſim non ſiccam, ſed phlegmatis viſciditate moleſtam creat.

Prævertitur phlebotomiis, diæta lactea, & thermis ſulphureis, ut Balneolenſibus, Barreganis, St. Laurent apud Helvios. In hac *Mortonus* laudat kinkinam, vomitoria etiam repetita, quæ ab Anglo nuperiori mirum in modum extolluntur.

13. *Phthiſis a febribus* Morton. cap. 12. Tralles de Opio ſect. 4. pag. 22. VVerlhof de febribus pag. 54. C.

Ea eſt quæ ab intermittentibus potiſſimum febribus ortum ducit. In hac ab ipſis febris primordiis tuſſis, diſpnœa, aliaque phthiſeos imminentis ſigna adjunguntur; ſequitur etiam ſynochos potiſſimum crapuloſas, & tunc a peripneumonica tuſſi ordiri conſuevit, & paulo acutior eſt: verum prior chronica & mitis eſt, & nihil peculiare exigit cura, niſi ut kinkina bechicis admiſceatur, quo etiam ſolo remedio tuſſim phthiſicam, quæ alias a kinckina exaſperatur, ſedatam aliquando vidi.

14. *Phthiſis exanthematica*, Vide Morton. cap. 12. *Phthiſis impetiginoſa* Carol. Leingh. Phthiſiolog. C.

Ea eſt ſpecies quæ a febribus exanthematicis, potiſſimum variolis, morbillis repreſſis, cutaneis etiam eruptionibus chronicis retropulſis ortum ducit, inter quas ea quæ rubeolam repreſſam ſequitur eſt infantibus & frequens & funeſta, atque Monſpelii an. 1752. epidemica fuit: a ſcabie repulſa, vide *Fr. Hoffmann. III.* 287.

15. *Phthiſis icterica* cap. 13. *Phthiſis hepatica* ejuſdem. C,

Cognoſcitur 1. ex urinis intenſe flavis, coloris etiam brunnei, qualis decocti caffe: 2. flavedine cutis ſæpe pruriginoſa. 3. pondere, duritie, imo quandoque tumore hypocondrii dextri: 4. inappetentia & cacoſitia inſuperabili: 5. Sæpe accedunt etiam dolores atroces hepatici ad viciniam & pectus extenſi, & tribus a paſtu horis recrudeſcentes: 6. Meror & proſtratio animi ſumma: His vero ſe comites addunt ſymptomata phthiſeos, ſed chronicæ tardigradæ, quæ dolores hepaticos & tandem aſcitem inducit.

Prævertitur hæc phthiſis remediis generalibus, & potiſſimum illis quæ bilem dilutam per urinas & alvum ducere valent, ac primo præmiſſa phlebotomia, ad apozemata aperientia properandum eſt; ex radicibus bruſci, aſparagi, foliis cichorii, pimpinellæ, ſcolopendriæ, incoctis ſimul intra linteolum, rheo craſſiuſcule trito & limatura ferri. Serum lactis etiam cum ſucco chærophylli, naſturtii aquatici, levis cereviſia lupulata, millepedes potiſſimum debent uſurpa-

uſurpari. Verum nihil eſt præſtantius, antequam peccatus moleſte affectum ſit, quam aquas Valenſes identidem epotare, & ſi jam phthiſis ſigna ſe prodeant, aquas ſulphureas uſurpare, interpoſitis catharticis, decoctum cichorii, infuſum eroci martis pro potu ordinario ſit.

16. *Phthiſis hypocondriaca* Morton. cap. 4. Cirigli Conſult. Med. cent. 1. pag. 66. C.

Ea eſt quæ melancholiam, hyſteriam, hypochondriaſim, mœrores inveteratos ſubſequi ſolet tum ratione ſpaſmodicæ pulmonum & pectoris conſtrictionis, quæ frigore ſubito pernicioſior eſt pulmonibus, tum ob ſpiſſitudinem humoribus inductum, unde pulmones obſtruntur.

Hæc phthiſis eſt chronica & funeſta, nec multum a cura phthiſeos generica differt hujus curatio, niſi quod ex *Mortoni* mente, volatilibus ut ſpiritu cornu cervi, caſtoreo, animi vires excitandæ ſunt; narcoticis liberalius ſumptis mœror & pectoris conſtrictio ſublevanda eſt; aquis martialibus antequam pus efformatum fuerit, potius quam lacticiniis utendum eſt; imo, ſi fides ipſi adhibeatur, levibus vomitoriis initio utendum.

Ciriglius in hoc morbo ineunte uſum thei, juſcula viperina, juſcula Lud. Septalii: & pilulas balſamicas pectorales ſuadet.

17. *Phthiſis chyloſa* Car. Leigh. Phthiſiol. Lancaſtr.

Albeſcunt fæces, intumeſcit abdomen, marceſcit corpus, gravis tuſſis divexat, obſtructis veroſimiliter lacteis vaſis, & intumefactis meſenterii glandulis.

18. *Phthiſis vomica*; *Vomica* Ill. Linnæi Gener. Morb. Xide Pleurodynem 16. & diſpnœam 6am.

In hoc differt ab aliis ſpeciebus quod confeſtim multum pus ſæpe fœtidum exſpuatur, ſine præviis phthiſeos vulgaris ſignis; 2. quod ſi folliculus hoc pus contineat, nulla pyrexia morbum comitetur; 3. quod ſæpius ſanetur, maxime ſi folliculus pus continens ejiciatur. Hic morbus *vomica rupta* vel *aperta* vulgo dicitur.

19. *Phthiſis a plica*, Stabel Hiſtor. 8.

Sanata fuit poſt biennium plica evoluta.

20. *Phthiſis cellularis*, Ill. de Haen. Tom. 3. cap. 5. pag. 89.

Ea eſt quæ, ſine ulcere pulmonum, pendet ab anacatharſi cruſtæ albæ, qua ſolent obduci pulmones poſt inflammationem, quæ materies puriformis e pulmone fungo tranſſudat intus.

III. ATROPHIA; *Maraſme.*

Illud eſt genus morbi macilenti in quo corpus vel ejus pars ſine febre notabiliter marceſcit, & extenuatur, unde differt a tabe & a phthiſi per febris abſentiam. Derivatur nomen a *trophe* nutricatus, & *a* privativo. Maraſmus derivatur a Græco *maraino* marceſco, quod de fluxibus languentibus dicitur abuſive; maraſmi ſignificatus etiam extenditur ad tertium gradum phthiſeos & tabis; quod ſi nome genericum pro gradibus mutaretur, triplicandus eſſet nominum genericorum numerus, unde obrueretur memoria.

1. *Atrophia nervoſa* Morton. de phthiſi nervoſa, cap. 1. *Atrophia Anglica & Virginiana* Mortoni; *Tabes nervea*, Lorry de Melanch. p. 182. *La Conſomption*; *Phtiſie nerveuſe*, Dict. de Sante. C.

Eſt conſumptio totius corporis abſque ulla inſigni febre, vel tuſſi, vel diſpnœa; verum cum appetitus & digeſtionis everſione, unde languor & marcor in dies creſcens.

Habitus inatio œdematoſus, facies pallida, ſqualida, ciborum omnium faſtidium præter potulenta. Languor virium qui lecto ægros continuo affigit; urina ſæpe pauca & rubra, quandoque pallida & copioſa; febris nulla nec diſpnœa, niſi quæ debilitate ſumma oritur. Principia procatarctica, pathemata animi graviora, liquorum ſpirituoſorum potus liberalior, aer inſalubris, ut Virginianus: morbus eſt chronicus, & in phlegmatiam lethalem degenerat.

Curatio. Initio morbi exigit ea quæ tonum ſolidis valent reſtituere, ut ſtomachica, nervina, martialia, cephalica, amara. Purgetur æger tertio; vel quoque mane, decocto amaro, rhei, myrobalani. Potus ordinarius ſit ex vino, vel cereviſia alterata abſinthio, cinnamomo, mentha, juniperi baccis, ferro. Pilulæ ſunt ex balſamo, pulvere ari, galanga, zedoaria, calamo aromatico, caſcarilla, kinkina. Opobalſamum, ſpiritus cornu cervi, & ſalis ammoniaci cum pauxillo ſacchari uſurpentur. Victus varius, jacundus in aere puro, cœtu hilari.

2. *Atrophia a ſanguifluxu*: *Vide* Morton. lib. 1. cap. 3. C.

Ea eſt quæ a quovis ſanguifluxu per nares, tuſſim, vomitum, ſeceſſum, uterum, mictum, &c. uberiori, vel longiori procedit; ſi menorrhagia ab uteri ulcere ſyphilitico procedat, ſyphiliticum virus eſt impugnandum. De cætero in quocumque caſu, diæta lactea, cremores de ſagou, ſalyp, oryza ſunt eximia remedia.

3. *Atrophia lactentium* Frid. Hoffmann. Tom. 2. de tabe infantium.

Ea eſt quæ defectu lactis accidit infantibus qui ſugunt ubera exſucca & lacte diſtituta, tum quia nutrix pabulo caret, tum quia gravida eſt; hoc *ingannatos*, ſeu deluſos vulgo vocamus. Cognoſcitur infantes non ſufficienter lactari ex eo quod parum mingunt, parum dejiciunt, vagiunt, marceſcunt; & accepto lacte copioſe conquieſcunt.

4. *Atrophia a leucorrœa*: *Tabes a gonorrœa*, *fluore albo* Morton; *ab oneirogvo* Hippocr. Epidem. VI. ſect. 7. 52. C.

Ea eſt quæ ex longo ſeminis, tum fertilis, tum infœcundi in maribus & fœminis effluxu procedit, a tabe dorſali diſcrepans per definitionem generis.

Initio mœſtitia hypocondriaca, nimia cogitatio,

tio; virium languor, famis dejectio, hæc, in viris ex largo ſeminis effluxu; in fœminis vero pallor œdematoſus, ſqualidus, pathemata hyſterica, laſſitudo inſignis cum debilitate, inappetentia; hæc in fœminis ex leucorrhœa ſimplici accedunt ſitis, marcor creſcens, emaciatio ſine ullo phthiſeos ſigno. *Vide* caſum Satyri in *Hippocr. pag.* 1201.

Cura. Siſtatur quantocius affluxus gonorrhoicus, non virulentus, & leucorrhœa per remedia his propria, fames exercitiis levibus, frictione leni, aere ruſticano ſuſtineatur, cibis variis, gratis, euchymis excitetur, a vino & ardentibus liquoribus fere abſtineat; cathartica & omnia evacuantia fugiantur.

Accedente calore hectico aquæ minerales æſtate, & vere ac autumno lacticinia uſurpentur.

5. *Atrophia nutricum*. V. Tabem nutricum. C.

6. *Atrophia ab alvi fluxu*, Morton. cap. 7. lib. 1. *Tabes a dyſenteria*, *diarrhœa* Mortoni. *Alienteria* Mortoni Append. pag. 23. C.

Si acrimonia humorum alvi fluxum foveat, bibantur aquæ ſale Glauberiano ſcatentes pro potu ordinario; ſerum lactis chalybeatum cum bolo abſorbente uſurpetur, dein lac ipſum adhibeatur.

Opiatæ abſorbentes & adſtringentes cum narcoticis interponantur factæ ex rerra catechu, oculis cancrorum, creta campana, & ſyrupo de roſis ſiccis.

7. *Atrophia a ptyaliſmo* Morton. cap. IX. de tabe a ſalivatione. C.

Eſt ea quæ ptyaliſmum quemcumque uberiorem ſequitur, ſive ſit ptyaliſmus ſcorbuticus, ſive qui a prava expuendi conſuetudine oritur, ſive qui ab uſu hydrargyroſeos procedit, inde ægri emaciantur, & ad tabem, aut ad phthiſim vergunt: ſi a pravo more procedat ptyaliſmus, ab eo deterrendi ſunt ægri, illos docendo ſalivam eſſe digeſtioni neceſſariam; ſi ab acrimonia ſanguinis, aut ab hydrargyroſi, diæta lactea eſt præſcribenda.

8. *Atrophia rachitica* Frid. Hoffman. c. 8. to. 3. *Tabes pectorea* Bonet. Sepulchr. tom. 1. 742. C.

Hæc non ſerius; nec ocius ſe prodit quam dentitionis tempus; infantes magnum caput, ingenium præcox, articulos, potiſſimum genua, carpos, tarſos, craſſos habent; ſæpe ſunt valgi, vel compernes, gibbive, ſed in reſiduo corpore emaciati & flacidi. Vide *Rachitidem*.

Non raro infantes antea ſani, & per omnia recte valentes, abſque paægreſſa manifeſta cauſa languent, corporaque extenuari incipiunt; atque hoc patiuntur, quando maturius ablactantur; ſeu a lactis uſu ad ſolidum ciborum uſum deferuntur; illi pedibus inſiſtere recuſant, artus evadunt penduli, corporis habitus, potiſſimum in naribus & naſo, evadit flaccidus. Qui affectus rachiticæ atrophiæ affinis eſt; aſt curatur bono lacte reſtituto.

9. *Atrophia a vomitu* Velſchii. C.

Tabes a pyloro obſtructo quaſi cartilagineo non ita raro accidit; hinc vomitus habitualis a paſtu ſuperveniens, ipſa duodeni durities aliquando tactu percipitur. Hunc morbum aliquoties obſervavi, nec quidquam profuit præter diætam lacteam.

10. *Arophia a crinonibus* Horſtii. V. Malidem.

Comedones, vel crinones ſunt pili rigiduli, per dorſum potiſſimum ſparſi, qui recens natis ſuboriuntur, eoſque punctura quadam divexant, ut illi miſelli ſomnum capere nequeant, marceſcant, & atrophia laborent; illi pili pro vermiculis habentur a plurimus Medicis, quibus aſſentiri vix poſſum; hos nutrices ſolent quotidie manibus abſtergere, confricare ut elabantur; ſunt qui infantes calida eluunt, ut ſuadet *Hoffmannus*: Hic affectus non raro ſolet recurrere. Vide *Malidem* infra in ordine ultimo.

11. *Atrophia ſenili* Mercurialis. *Maraſmus ſenilis* Galeni; *Morbus frigidus* Galeni; *Maranſis* Ariſtotelis. *Senium* Philippi. C.

Eſt ea quæ vel omnibus hominibus ſeneſcentibus accidit, quæ vulgo tribuitur ſicceſcentiæ corporis; nam, ut ajunt, ſeneſcere eſt ſicceſcere, & ea proprie *maranſis* vocatur *Ariſtoteli*; vel eſt atrophia, quæ licet nulla febri ſtipetur, febrem ſequitur, unde differt a maraſmo torrido, ſeu hecticam comitante. Hic morbus exigit eximium cibum, & uſum vini generoſioris, calorem aſſiduum hieme, & Sunamitæ concubitum, qualis Regi Davidi profuit.

12. *Atrophia ſcorbutica* Severini, *Atrophia ſcorbutica infantum* Frider. Hoffman. de morbis infantum cap. 8. §. 9. VVillis de Scorbut. cap. 5. C.

Hoc nomine non ſolum inſignitur atrophia, quæ a lue ſcorbutica fovetur cum ſtomacace, maculiſque diverſicoloribus extremorum inferiorum; verum etiam ea quæ morbis diverſis chronicis, aut acutis ſuccedit in prava convaleſcentia; nam apud Anglos, imo Pariſinos, plurimi morbi cachectici pertinaces ad ſcorbutum referuntur.

Vide *Mortonum de tabe ab hydrope*, *a ſudoribus*, *&c.*

13. *Atrophia infantilis* Frider. Hoffmanni tom 2. cap. 8. *Hectica infantum* Sydenhami Schedul. mon. C.

Eſt paulatina corporis conſumptio cum abdominis inflatione. Vide *Tabem meſentericam*.

Initio artus ſuperiores & inferiores marceſcunt, abdomen vero diſtenditur, plenum eſt & craſſum; reſpirandi difficultas, laſſitudo corporis; fames magna utplurimum, unde prava digeſtio; hinc alvus inconſtans, ſæpe laxa, abdomen dolet; facies palleſcit, palpebræ mane liveſcunt; urina modo craſſa, modo rubra, noctu calor & ſiccitas cum ſiti inextinguibili; frigent extrema, pejus habent hieme.

Mortuis meſenterium glandulis duris, quandoque ſuppuratis obſitum; tument & hepar & lien, amurca nigra in inteſtinis vacuis flatu diſtentis, muſculi tennes.

Aqua in qua ferrei clavi infundantur ſit potus or-

tus ordinarius; in primo cochleari offæ nunc rhei, nunc limaturæ martis grana duo, vel tria nunc pulvis cachecticus Hartmanni ex limatura martis, cinnamomi pulvere & ſaccharo factus, pulvis ex radice chinæ ad gr. vj. ſingulis diebus ſumatur, aqua pauxillo vino tingatur.

Juſcula ex radicibus graminis canini, fœniculi, petroſelini, aſparigi, apii dulcis.

Abdomen oleo chamamilli, vel anethi ungatur.

14. *Atrophia verminoſa* Frid. Hoffmanni de tabe infantum; *Atrophia a faſcino* Plebis. Salmuth Cent. I. Obſerv. 5. C.

Eſt macies ſucceſſiva ſæpius infantum ablactatorum, quæ fovetur a lumbricis, aliiſve vermibus inteſtinalibus, cibum ſuffurantibus, quæque apud Plebejos ob ſymptomatum contumaciam & cauſæ obſcuritatem faſcinationi tribuitur. *Manget Bibl. Tom. I. pag.* 219. aliam ſpeciem verminoſæ refert.

15. *Atrophia lateralis*; *Atrophie de la moitie du corps*, Collect. Acad. Tom. 3. pag. 693. C. J. Dolæo. C.

Corporis pars dimidia ab axillis ad calcem pedis erat emaciata, ita ut oſſa tantum cute involuta viderentur, dum latus dextrum pingue fuit; admotis ſpinæ dorſali hujus pueri ſeptennis topicis antiſpaſmodicis, & ſumptis ſudorificis melius habere cœpit.

16. *Atrophia febriſequa*; *atrophia febri ſupervenïens* VVilliſii de Morbis conv. Cap. 8. C.

Eſt ea macies univerſalis quæ febribus longis aut acutis, potiſſimum ardentibus ſudatoriiſque, ſupervenit, ut ſynocho ardenti, tritæophyæ, cauſoni, elodi, &c. finita febre illa eſt maxima procedit a fluidorum acrimonia, ſiccitate, depauperatione, ſeu inopia lymphæ mucilaginoſæ, nutritiæ, quæ ſenſim reparetur juſculis ex pullo, ranis, teſtudine, ruſticatione, vectura in rheda, aliiſque gymnaſticis auxiliis corpus roborare aptis.

IV. ARIDURA Etmulleri; *Deſſochement.*

Aridura eſt macies partis, ut manus, brachii, cruris, pedis, oculis, &c. & in hoc ab atrophia diſcrepat, quod atrophia ſit macies univerſalis, non vero unum aut alterum artum exſiccet.

Pendet itaque aridura a vitio topico ipſius artuus, aut nervorum & arteriarium ipſi proſpicientium, quod vitium eſt ut plurimum preſſio his nervis, vel vaſis, aut medullæ ſpinali illata, unde ſupprimitur influxus, ſaltem ſufficiens, fluidi nutritii in hac partem, dum cæteræ ſolitam pinguedinem aut evexiam obtinent.

1. *Aridura rachialgica*; *Aridura ſcorbutica*, Etmulleri Tom. I. pag. 250. Boneti Sepulchr. To. I. p. 761. Obſerv. 96. L.

Illa cognoſcitur ex eo quod præceſſerint dolores rachialgici, potiſſimum ſpinæ dorſalis, quandoque cum convulſionibus, dein vero pars formicatione, ſtupore, contractura laboret; ille morbus pertinaciſſimus ſæpius brachium, raro crura, afficit, emaciat & fere ſenſu tactus orbat: vide *Rachialgiam* quam ſcorbuticum affectum judicabant ſuperioris ſæculi Authores.

2. *Aridura hydropica*, Ephemert. Nat. Cur. paſſim; Bartholini in Boneti Sepulchret. Tom. I. pag. 762.

Eſt macies partium ſuperiorum, dum omnes infimæ œdematoſe tumeſcunt: Vide *Hydropes:*

3. *Aridura traumatica*; Vide Ettmullerum de Aridura. L.

Eſt ea quæ a vulneribus, ulceribus, fiſtulis, carie, fractura veteri, luxatione veteri non repoſita artuum procedit: Vidi ariduram cruris a ſecto nervulo.

4. *Aridura paralitica*, Ephem. Nat. Cur. Dec. II. Ann. 7. Obſerv. 27.

Vide *Contracturam*: Artus enim dudum paralytici fere ſemper contractura & macie, quandoque flacciditate laborant.

5. *Aridura ab arthorace.*

Arthorace ſeu tumor geniculorum oſſeus, hydarthrus ſeu tumor eorum lymphaticus, tumor etiam articulorum ſcrophuloſus ejus ſunt principia.

6. *Aridura ſpaſmodica*, Ephem. Nat. Cur. Dec. I. Ann. 3. Obſerv. 236. L.

7. *Aridura ſcorbutica*, Ephem. Nat. Cur. Ann. 3. Obſerv. 78. Vide Atrophiam. C.

ORDO SECUNDUS.

INTUMESCENTIÆ.

VOlumen corporis humani, vel ejus partium creſcit quoties a fluidis ſufficienti copia genitis & congeſtis preſſio lateralis infertur vaſis, quæ ſolito major ſit. In ſtatu ſano certa eſt inter ſanguinem & humores proportio quæ mutatur in ſtatu morboſo, maxime vero in morbis cachecticis; quantitas lymphæ, ſeri, bilis, adipis, alteriuſve humoris reſpective ad cruoris quantitatem exſuperat, & ſic cauſa cachecticorum, tumidorumque affectum eſt preſſio lateralis facta major a lympha, vel humore excedente.

Si pinguedo excedat, & textum cellularem diſtendat, datur corpulentia obeſa; ſi lympha dilutior prædominetur in textu celluloſo, datur phlegmatia; ſi in abdomine, aſcites oritur; ſi lympha viſcida in glandulis cumuletur, ſcrophula oritur; ſi bilis, vel bili affinis humor exundet, aurigo neſcitur.

Quamdiu debita vi pelluntur fluida a corde in arterias liberas, exindeque per venas ad cor revertuntur, tandiu debita fluidorum craſis perſeverat, excrementitii humores ex ſanguine ſegregantur, nullibi fiunt ſtaſes ſeri, quod vaſa relaxaret; ſanos & albo roſeus cutis color efflorefcit, verum imminuta vi cordis, retardato fluidorum in vaſis circuitu, craſis eorum mutatur, ſerum ab ipſis nec per urinas, nec per-

perſpirationis via ſatis ſegregatur ; hinc vaſa laxantur, color cutis defœdatus, nec cruor ruber præparatur ; hinc in dies ejus proportio ad lympham imminuitur ; hinc calor decreſcit cum rubro colore, creſcit vero cacochymia ſeroſa, hinc fit ut cachectici illi morbi frigus, pallorem & carnium laxitatem comites habeant.

Deficiente vi truſiva, cruor minori vi truditur quam ut poſſit arterias ultimas laterales diducere, adeoque ſubire, unde deficit in vaſis cutaneis ; hinc iterum pallor, nec ea vi atteritur qua poſſit calor nativus foveri, hinc caloris imminutio, nec fluidum electricum nerveum ſatis extricatur ; hinc virium omnium languor.

Potulenta non bene miſcentur ſanguini, nec in ſanguinem commutantur, tum ob bilis ſeroſæ inertiam, tum ob languorem pulſationum cordis ; hinc urinæ pallidæ, crudæ ; hinc etiam accidit ut ſanguis habeat in duas ſubſtantias, unam caſeoſam, ſpiſſam, non ſatis elaboratam, quæ vaſa ultima infarcit, obſtruit, hinc viſcerum infarctus, obſtructiones ; alteram aquoſam, quæ fluxilior ſolito facile in vaſa lymphatica lateralia, inde in textum celluloſum loco adipis influit ; hinc ſenſim textus ille celluloſus ſeroſa & aquoſa lympha diſtenditur.

Totus in humano corpore textus celluloſus eſt continuus : cellulæ omnes perviæ ſunt, ita ut facile a capite ad pedes, & a dextris ad ſiniſtras, prout declivitas ſint ; illud ſerum intra textum celluloſum elabatur ; verum cum illud ſerum a preſſione cordis ſit immune, illud viribus ſolius gravitatis regitur, atque ideo ſtante ægro in pedes delabitur, eoque in latus dextrum jacente in illud latus facile defluit.

Si ob cibum viſcoſiorem, uberiorem ſeri evacuationem prægreſſam ; aut virus peculiaris energiam lympha viſcidior, craſſiorve evadat, ea facilius hæret in glandulis & glanduloſis viſceribus, quia hiſce in locis ob vaſorum anguſtiam ſummam, & iteratam complicationem affrictus ſunt majores ; ergo in hiſce vaſis lympha viſcida cumulatur ; hinc lateralis preſſio lateralibus vaſis inde prodeuntibus major infertur ; hinc durities & intumeſcentia & viſcerum & glandularum.

Acrimonia humorum quiete exaltatur, ut cryſtalli ſalium in lixivio quieſcente coeunt, data vero fluidorum ſtaſi deficit neceſſaria in vaſis excretoriis ſanguinis depuratio, aut ab excrementitiis fluidis repurgatio ; hinc acrimonia intenditur, unde patet cur in cachecticis morbis ab eodem principio & vaſa minima obſtruantur, & fluidorum craſis acris evadat.

Hæc ſunt itaque fere omnibus cachecticis communia ſymptomata, ſcilicet 1. virium vitalium languor, minor fluidi nervei ſecretio, lentior circulationis impetus ; 2. minor calor, proindeque debilior cruoris attritus, parcior ejus geneſis, major vappiditas ; 3. pallor & ſquallor cutis, tum ob debiliorem ſanguinis motum, tum ob excedentem ſeri & lymphæ etiam craſſæ copiam ; 4. vaſorum minorum obſtructio, & infarctus, & ſæpe defluxus aquoſi ſeri in textum cellulare ; 5. humorum acrimonia major defectu excretionis & depurationis, quæ continue per emunctoria fieri debet, ſine qua ad putredinem & ranciditatem ſanguis, lympha, adeps, facile vergunt ; 6. demum laxitas & mollities ſolidorum, qua fit ut prementibus fluidis maxime congeſtis cedant & in tumores frigidos, indolentes ; pallidos excreſcant.

Praxis. Hinc evidens eſt ad genericam horum morborum curam requiri ea medicamina, & præſidia quæ valent cordis vires recreare, fluidique nervei copiam adaugere, quod præſtant, 1. volatilia, aromatica, ſpirituoſa elixiria, ſpiritus volatiles, liquores fermentati, vinoſi. 2. Calefacientia, ut calida actu, & calida potentia, ut ſtomachica, cephalica, cardiaca, amara, frictiones, thermæ, ammochaſia, veſtes laneæ calefactæ. 3. Stimulantia excitantia, quæ fluidi nervei & cruoris appulſum ad exteriora ſollicitent, ut ſinapiſmi, dropaces, modo vires non diſſolvantur. 4. Maxime conveniunt reſolventia, aperientia, quæ fluidorum ſpiſſitudinem corrigant, ut caſcarilla, kinkina, antimonii pollen, ferri limatura, reſinæ, ammoniacum, bdellium, opoponax, aloe. 5. Diuretica, calida, ut cancri, millepedes, radices ruſci, aſparagi, eryngii, apii, cichorii, necnon antiſcorbutica, ut folia ſyſimbrii aquatici, ſit, cochleariæ, armoraciæ, erucæ. 6. Simul ea indicantur quæ ſanguinem edulcorant, ut juſcula ex pullis, teſtudinibus, ranis cum aperientibus & diureticis, atque ſi ſiccitas ſit in ſanguine, ſerum lactis, lacticinia, aquæ acidulæ. 7. Demum indicantur quæ tonica ſimul ſunt & aperientia, adeoque martialia, rhabarbarum, rhaponticum, kinkina, caſcarilla palmam ceteris medicaminibus præripiunt. 8. Verum frictiones, deambulatio, equitatio, ruſticatio, maxime proſunt ad roborandos muſculos, excretiones juvandas, coctionem & famem inſtaurandam, fluorem ſpiſſis humoribus conciliandum, & ſi ſiat rure in aere puro, ſicco, loco amœno, animus ſimul recreatur, mœror cachecticorum morborum principium & fomes abigitur.

V. POLYSARCIA, *la Corpulence*.

Is eſt morbus qui nimia pinguedinis mole figuram corporis deturpat, ejuſque agilitatem minus.

Unde differt a gigantea, ſed proportionali partium omnium magnitudine, quæ nec decori quidquam detrahit, vireſque moli reſpondentes obtinet. Differt maxime a phlegmatia & pneumatoſi, quod textus cellulares non ſero, nec aflatu, ſed bono adipe ſit turgidus, unde color & tonus non minuuntur, cum tamen moles movenda major ſit, nec organa motus muſculoſa ſunt potentiora, ſegnities & pigritia accedunt, & inter agendum dyſpnœa defatigat.

1. *Po-*

1. *Polyſarcia adipoſa*; Cyrill. Conſul. 17. Centur. IV. de la Tour Jour. de Med. Juin 1757. pag. 322. *Oboſitas* vulgo; *Corpulentia ſanguinoſa* Foreſti lib. *La Corpulence*.

Differt a corpulentia carnoſa, ſeu althetico habitu, quod ſi ſegnities ad motum, & reſpirandi difficultas in motu. Corpulenti brevioris vitæ putantur, atque apoplexiæ & orthophnœæ magis obnoxii.

Vix coctrix ſtomachi valida, diæta plena ex cibis euchymis, habitus corporis laxus, tranſitus ex regione calidiſſima in frigidam, convaleſcentia ex ſynocho maligna, vita hilaris, opipara, otioſa, ſunt corpulentiæ principia.

Sennertus refert mulierem triginta ſex annos natam, quæ 480. lib. & virium qui 600. libras pendebant.

In euſarchis non ſaginatis ſubjectis quondam inveni pondus adipis eſſe dimidiam totius corporis partem, & in his hominibus adipoſis inveni arterias, venas ac viſcera non eſſe majora quam in macilentis ejuſdem ſtaturæ, adeoque hepar v. g. ſplen, pulmo in adipoſis dimidio minores reſpectu ponderis totius quam in macilentis.

Cura exigit 1. abſtinentiam a ſomno longiori, a diſidia tum corporis, tum animi, ita ut nihil magis extenuet corpus quam curæ & ſollicitudines, ac quævis pathemata; 2. detractio alimoniæ quoad quantitatem & qualitatem; 3. excretionum quoad quarumvis augmentum, maxime perſpirationis, per exercitia, venationem, curſus, ſeminis per matrimonium. 4. adipis liquatio per ſalita, piperata, acetum, caffe, oxymel ſcillicitum, per medicamina omnia evacuantia, maxime cathartica, diuretica, ſudorifica, nitrum, tartarum, ſemen fraxini; epipaſtica &c. vel quotidie ſaponis drachmam unam, aut alteram.

VI. PNEUMATOSIS: *Hyderos* Galeni; *Empnoumatoſis* Cœlii Aureliani; *Sarcites flatuoſus* Smetii; *Tympanitis univerſalis* Schenckii; *Emphyſema univerſale*. *Bouffiſſure*.

Eſt elaſtica & flatulenta cutis intumeſcentia.

Cauſa eſt expanſio aeris in fluidis latentis, qualis in cavo ipſius abdominis, in tympanite abdominali, accidit, & in ephyſematis ſub cute ſæpius obſervatur. Aerem elaſticum generari 1. a putredine in animalibus aqua ſubmerſis docet obſervatio multiplex; 2. a fermentatione ex reliquis alimentorum in primis viis colica flatulenta teſtatur. Diſcrepat a phlegmatia per elaſticitatem partium, nec non ab anaſarca per crepitum ſub tactu.

1. *Pneumatoſis a veneno* Linnæi Faun. Suec. num. 261. A.

Smolandi narrant a morſu colubri *aſping.* dicti corpora horrendum in modum intumeſcere.

An flatu expanſo, an alio modo? ignoramus: id a pluribus venenis ſubito fieri notum eſt *VVilliſ. de tympanite*, *pag.* 146.

2. *Pneumoſis a vulnere*. Littre Mem. de l'Academ. R. des Sc. 1713. *Tympanites univerſalis* VVilliſii cap. 4. Sennert. pag. 954. Haller Phyſ. de tela celluloſa Tom. I. p. 13. A.

Juvenis Leodienſis vulnus punctim factum ſub axilla dextra in thoracem penetrans acceperat, poſtridie toto corpore turgidus apparebat, non ſolum pectore, ſed dorſo, ventre, lumbis, ſcroto, femoribus, brachiis, humeris, collo, vultuque, ut ne palpebras quidem diducere poſſet, quin etiam in vertice ipſo, cute ubique diſtenſa & tumefacta, tumor ubique erat tenſus, & cum dolore non pauco. *Smetius*.

Similem caſum obſervavere *Sennertus* & *VVilliſius*; aerem in obliquo vulnere ex thorace exeuntem textum cellularem ſubire, & per totum corpus inſinuari facile crediderim hiſtoria ſequenti ſuffultus.

Ante duodecim annos miles, a nefariis lanionibus in ſpecu Jovis deprehenſus, inſufflatus eſt tabulo in vulnus inguini inflictum immiſſo; totum cito corpus intumuit, exceptis manibus; pedibuſque; paulo poſt creſcente colli tumore, & inde dyſpnœa miles cultro ſibi collum ſcarificavit; ſequenti die in Noſocomium delatus eſt, cutis erat ſanæ concolor, ſed tenſa & elaſtica, manibus tractata crepitabat; novas hic, inciſiones cutis expoſtulabat æger; ut levaretur a doloribus, & immobilitate artuum; ſole autem ſcarificationes profuerunt. Eadem operationem utuntur Medici Guineenſes ad ſanandos morbos chronicos; ſic inflatos ægros potu ſudorifico aſſumpto currere cogunt, uſquequo ſudor accedat; & ſic pneumatoſis cum morbo priori evaneſcit. *Act. Societ. Harlem. Tom. VI. pag.* 676. eum curam in canibus inſtituit cum ſucceſſu *Cl. Negre ibid. p.* 688.

Si quæ pneumatoſis a flatu dependeat, ea certe quæ vulnus thoracis ſequitur; interea *VVilleſius* hoc negat, & contendit hunc tumorem a ſpirituum nerveorum agmine indignabundo, furente & tumultuario cutem ſubeunte fieri; ſic *Baglivi* memeoriſmum abdominis a muſculorum ejus ſpaſmo deducendum putat, errore haud abſimili.

Curam vide apud *Hiſter. Chirurg. pag.* 182.

3. *Pneumatoſis hyſterica* Vide Sydenh. Diſſer. Ep. pag. 41.

Ut hyſteria omnes partes internas, ita & externas quandoque afficit, carnes ſcilicet muſculoſas, ut maxillam, humores, manus, crura, tibias, nunc dolorem adducens, nunc tumorem, in quo genere is qui tibias diſtendit tumor præ reliquis conſpicuus eſt; cum enim in hydropicorum tumoribus duo hæc ſemper obſervari poſſint, ut tumor ſcilicet ſub veſperam ſe majorem exhibeat, tum etiam ut paſtæ inſtar madentis veſtigium digitis fortius impreſſi, formamque referat, jam in hoc altero, tumor matutino tempore protuberantior eſt, nec digito cedit prementi, aut veſtigium ullum manet plerumque etiam tibiarum alterutram tantum inflat; de cætero ſive magnitudinem ſpectes, ſive

etiam ſuperficiem, hydropicorum tumores ita ad amuſſim æmulatur, ut ægre ſe haud facile ab ea quæ inſedit ſententia ſe hydropes eſſe, dimoveri patiantur.

Illa pneumatoſis cum diabete & ptyaliſmo hyſtericis alternat, ab his ſolvit, his ſuppreſſis revertitur: *Vide Ill. Raulin des maladies vaporeuſes*, *pag.* 221.

4. *Pneumatoſis febrilis*. Vide River. obſer. 69. cent. 2. A.

Inflatio totius corporis in puero. Infans 18. menſium æſtate toto corpore inflatus eſt ſubito, cum febre; alter ejuſdem familiæ ex eodem morbo interierat. Varia præſcripta remedia per 12. dies cathartica, aperientia, veſicatoria; tandem alvifluxu, & urinæ profluvio, excitatis, ſanatus eſt.

Vidi & chirurgum qui cum diu quartana conflictaretur, toto corpore intumuit cum pallore, atque tumor in quibuſdam locis erat quidem œdomatoſus; verum in facie, pectore, manibus, ſuris erat ſimul emphyſeumatoſus, elaſticus; per duos fere annos auxilia medica fere incaſſum expertus eſt; ille vero paucis ab hinc annis quater electriſatus, ita ſubito convaluit, ut vires, colorem, ſomnum naturalem ſimul recuperaverit, & tumor omnis evanuerit. *Vide Acta Societ. Reg. Monſpel. ann.* 1751.

Quid eſt apoſtema ventoſum Avicennæ quod inter tendines & ſub perioſteo oriri tradit, quem flatum per vices accedere, currere, & membra diſrumpere tradit? Eſt forte rheumatiſmus flatuoſus, *Nakir* Albucaſis.

Nota. Adoleſcens dum enſis tractandi arte informabatur, & pro more ſolito ah! ah! clamaret, gladio præpilato commilitonis in faucibus percuſſus eſt, atque die ſequenti media pars pectoris antica, abdominiſque cutis emphyſemate mire intumuit, cum dolore & febre; undecim phlebotomias paſſus eſt, & ſic ſanatus, durante *Illuſtriſſimo Profeſſore Antonio Fizes*.

Adoleſcens ab aratri mole in pectore compreſſus, & magno conatu equum coercens, fracta coſta toto corpore imminuit, cum ſenſu ſtuporis, voce clanguloſa, cutis ubivis premeretur ſtrepitum edebat, ut charta pergamena; ſecta vena aer cum ſibilo, ſimulque ſanguis effluebat. Curatus eſt diverſis cutis ſcarificationibus, & fomentis reſolventibus. *Daniel Hoffmann. Diſſertat. de aere facticio*, *Diſp. Halleri*, *Tom.* 3.

In duodus dyſenteria epidemica affectis familiaris eſt pneumatoſis, non tamen univerſalis. Hippiatris cognita; ea diverſas dorſi & lumborum partes obſidet. Si manu prematur hæc pars, dolet animal, & pars ſonitum levem edit; ſectis eorum cadaveribus, ipſe inveni pulmones emphyſemate diſtenſos; eadem emphyſemata in equis obſervavi.

P. de Sorbait in Act. Naturæ Curioſorum, narrat apud Auſtriacos endemicam eſſe pneumatoſim, quam ipſe emphyſema, Germani vero *Rauſch* appellant, quæque ſuffitu e foliis myrthi vulgo ſanatur; ſed hæc ex auditu narrat.

VII. ANASARCA; *Leucophlegma* Platonis; *Hypoſarcidios* Hippocratis IV. de Rat. Vict. in Acut. *Ileus* Hippocratis Foeſii pag. 555. *Phlegmatites* Arethæi de Diut. Lib. II. Gorræi Definit. *Anaſarca* Galeni; *Epiſarcidium*, *Cataſarca* Galeni in Hipocr. de Diæta Acut.; *Intercus* Latinis; *Leucophlegmatia* Cælii Aureliani. M. C. lib. III. cap. 8. Gorrei Definit. *Hydropiſis vera & hypoſarca* Gordon. de paſſionibus hæpatis; *Pituita alba* Gorrhæi; *Hypoſarca* Dodon pag. 575. & Jonſton. Idea Medic. *Plegmatia* Junckeri Tabul. 87. *Hydrops univerſalis* Auctorum; Gallis *Anaſarque*, *Hydropiſie par infiltration*.

Character. Eſt cutis totius intumeſcentia, mollis, pallida, non elaſtica.

Diverſis gradibus diverſa nomina generica male tribuit *Proculus*, teſte *Cælio Aureliano*, ut leucophlegmatiæ initio morbi, cataſarcæ vel anaſarcæ ſtatui, &c. cum enim quivis morbus ſuos gradus, ſua ſtadia habeat, nulla eſt ratio cur huic diverſa nomina tribuamus, non vero alteri; unde nominum multiplicatio vana.

Sed eſt in textu celluloſo totum corpus ambiente, ipſiuſque muſculos, tunicaſque ſubeunte. In hoc itaque lympha aquoſa & copioſa ſi cumuletur, fit tumor mollis, veſtigium digiti fortius impreſſi retinens, pallidus & ſqualidus, per totum corpus diffuſus.

Hinc differt a phlegmatia in qua tantum partes infimæ veſpere tument, mane detumeſcunt; in anaſarca vero totus habitus tumet, ut etiam mane magis tumeant partes potiſſimum palpebræ genæ, accedit difficultas reſpirandi, laſſitudo, inappetentia, urinæ tenues, aquæ, febricula, ſæpe ſomnum non levans.

1. *Anaſarca metaſtatica*. C.

Illam ſic voco quæ ſuppreſſis evacuationibus ſolitis ſanguinis, urinæ, hæmorrhoidum, diarrhœæ, ulceris, ſupervenit. Cum enim moles ſanguinis ac proinde lymphæ creſcit in vaſis, preſſio lateralis in vaſorum lymphaticorum oſcula pari paſſu creſcit; hinc uberior ingreſſus lymphæ in ea, & inde in adipoſa quæ textum cellulare conſtituunt; textus autem illius cellulæ implentur & diſtenduntur eadem vi qua follis hydroſtaticus. Ex hac ferì diffuſionem laxantur carnes, motus cordis debilior evadit, vix cruor ad vaſa cutanea pervenire poteſt; hinc pallor, frigus, mollities, corporis gravitas, ſegnities. Cum autem aliqualis ſit transfluxus, tardus tamen lymphæ e cellulis in venas, ex arteriis lymphaticis in cellulas, ejus liquidi putredo arcetur, aut tardius fit; hinc minus periculum in anaſarca quam in aſcite.

Curatio. Eo debet collineare Medicus, ut preſſionem lateralem ſanguinis in vaſorum parietes, & lymphæ in ſanguine prædominium tollat.

1. Ut primum ſcopum obtineat neceſſum eſt ſuppreſ-

ſuppreſſa catamenia, ſuppreſſas hæmorrhoides revocare, unica præmiſſa phlebotomia, medicamentis diureticis, emmenagogis, martialibus, reſinoſis, forma juſculi, apozematis, ptiſanæ, pulveris, opiatæ. Huc ſpectant potiſſimum radices aſparagi, ruſci, eryngii, pimpinellæ, apii, petroſelini, dauci, menthæ, dictamni, capparidis, ononidis, curcumæ, cyperi, galangæ; folia tanaceti, matricariæ, abſinthii, ruthæ, menthæ; flores croci, calendulæ matricariæ.

2. Succi, aſſa fœtida, bdellium, opoponax, myrrha, aloe, ut lympha excedens eliminetur, conveniunt, quæ alvum, urinam, ſudores, vomitum movent; ſed potiſſimum conducunt cathartica & diuretica; cathartica autem hydragoga cæteris maritata maxime proſunt, nec non tonica aperientia. Huc refer jalappam, ſcamoneum, iridem, ſambucum, ſyrupum de rhamno, aquam vitæ Germanicam, rheum, mannam. Diureticis accenſe præter rudices & herbas cichorii, cherophylli, eryngii, ruſci, &c. millepedes, cineres plantarum, ut geniſtæ, fabæ, in vino albo infuſos, corticem radicis ulmi, cochleariam, apiam, naſturtium aquaticum, trifolium aquaticum, rubiam, balſama, terebinthinam, boracem, tartarium.

3. Demum evacuatis aquis ſuperfluis tonus eſt vaſi reſtituendus uſu martialium, cinnamomi, macis, caſſiæ ligneæ, rhei, myrobalanorum, aquis thermalibus, ammochaſia, laconicis, ſuffitibus aromaticis. Plurima exempla anaſarcæ per fonticulum aut ſcarificationem, ambuſtionem, aquis effluentibus ſanatæ vide apud *Hallerum Phyoſiol. Tom. I. pag.* 14.

Hujus varietas eſt.

a. *Anaſarca periodica.*

Sex octove diebus antiquam fluerent catamenia, intumeſcebat toto corporis habitu virgo viginti quatuor annos nata; in quacumque corporis parte imprimeretur digitus, illius veſtigium retinebat, tumor ille evaneſcebat in ea ratione qua fluebant menſes. Tertium redibat morbus cum virginem inviſi prædictis ſymptomatibus laborantem; ſolutionem morbi, quæ prius ſucceſſerat, expectavi, & reapſe eadem die qua fluxerunt catamenia, tumorem decreſcere, & cum menſibus deficientibus penitus evaneſcere obſervavi. Exacto tempore illo, præmiſſis præmittendis, juſcula refrigerantia, chalybem fracta & interpolata doſi præſcripſi, inſtanti menſtrua purgatione, opiata cum antihyſtericis maritata uſurpavi, & non rediit anaſarca. Obſervatio *Cl. Doctoris Brouſſonet.*

b. *Anaſarca ab adiapneuſtia.*

Tertia morbi die ruſticum inviſcebam qui obſidebantur tumore molli per totum corpus diffuſo; referebat ille ſe poſt meſſem factam ſanum recubuiſſe; mane vero ſequenti ſurgere non potuiſſe propter corporis intumeſcentiam. Inter varia reſponſa quæſtionibus a me factis, dixit ſe recubuiſſe ſuper ſtramen in loco humido. Hanc cauſam morbo natales dediſſe judicans juſſi, ut linteis calidis perfricarentur, ut panibus mox e furno extractis cooperiretur, pro potu biberet decoctum calidum radicis ruſci, qua methodo intra biduum redintegratur perſpiratio, & evaneſcit anaſarca. Communicabat *Clariſſ. Doctor Brouſſounet.*

2. *Anaſarca a fluxu.* C.

Talis eſt ea quæ longis hæmorrhoidum, catameniorum fluxibus, hæmorrhagiis, phlebotomiis repetitis, necnon diarrhœis, lienteriis, diabeti, &c. ſupervenit. In hoc caſu ob virium vitalium & digeſtivarum deſolutionem chylus craſſus & crudus, ſanguini mixtus, non ſatis elaboratus, non poteſt reparare cruoris jacturas, totus ſanguis chyloſus, aqueus, crudus evadit, unde obſtruuntur ultima vaſa, & ſerum in lymphatica, hinc in adipoſa vaſa fertur uberius, in illis ſtagnat, cumulantur.

Scopus Medici eſt ut 1. vires facta ſuſtineat analepticis ſtomachicis, cibis facillimæ coctionis, abſtinendo ab omnibus medicaminibus, quæ evacuando vires ulterius exhaurirent; 2. ut tonum vaſis laxatis, & fluxilitatem congeſtis liquidis conciliet citra ullam irritationem; uſus autem docuit diætam lacteam his indicationibus ſatisfacere, quod expertus ſum ex ſuaſu *Alexandri Tralliani;* interim non negligenda aqua in qua rheum & ferrum cum cinnamomo infuſa fuerint.

3. *Anaſarca exanthematica.* C.

Ea eſt quæ ſcabiei ſuppreſſæ, quæ puerulis a rubeola, variola retrogreſſa, ſimilibuſque morbis cutaneis ſupervenit.

Huic præter generalia remedia competunt mamaxime curcuma & radix lapathi acuti in juſculis; feliciter ſanatum hunc morbum, necnon aſcitem ex eodem principio oriundum vidi induta ſcabioſi tunica, ſeu ſabie reſumpta.

In ea vero quæ a rubeola ſuppreſſa non ſatis erumpente ſupervenit, auxilia generalia, ſed potiſſimum ſerum lactis ſucco chærophylli alteratum proſunt.

4. *Anaſarca a febrius.* C.

Ea eſt quæ ab obſtructione hepatis lienis febres intermittentes foventibus, ut quartanam, tertianam, ortum ducit.

Illa ſpecies eodem modo curatur ac aſcites febri intermittenti ſuperveniens. Conſule *Sydenham de febr. intermitt.*

5. *Anaſarca gravidarum* Puzos pag. 82.

Si phlegmatiæ limites tumor œdematoſus excedat, tunc intumeſcunt hinc & inde lumbi, qui tumor vulgo *le Burlet* dicitur; partes ſuperiores, ut manus, facies ſimul intumeſcunt; vera anaſarca eſt a phlegmatia quoad prognoſim longe diſcrepans, maxime ſi febris hectica, & polydipſia accedant.

In hoc caſu uſurpanda ſunt juſcula aperientia ex cichorio ſylveſtri, ſyſimbrio aquatico, chærophyllo, & cryſtallo minorali, vel ſale Glauberi; cathartica identidem uſurpanda; opiatum dein aperiens præſcribetur ex millepedibus, viperis,

ris, antimonio diaphoretico, amaris & febrifugis; imo initio una proderit phlebotomia, nec diæta ſic negligenda eſt; partus præmaturus eſt expectandus.

Si vero his reſiſtat anaſarca, partus non vicinus ſit, creſcat tumor, dyſpnœa moleſtet, timenduſque ſit aſcites, vel hydrothorax; tunc labia vulvæ quæ ultra modum turgere ſolent, vel infima pars tibiæ leviter incidenda ſunt, unde uber ſeri proventus, & partus facilior expectatio, a quo ſananda eſt mulier.

6. *Anaſarca hyſterica; Leucophlegmatie hyſterique*. C.

Ea eſt quæ mulieribus hyſtericis, ſiccis, melancholicis, ſupervenit, v. g. poſt ſynochum media æſtate; in hac veſtigia digiti prementis cutis vix retinet, unde a feroſa, ſeu flaccida differt.

Cathartica & diuretica nocent; ſerum lactis urinæ fluxum reſtituit; hoc ſolo per menſem continuato corpus detumeſcit, lac aſininum deinde feliciter uſurpatur. *Pomme Eſſaie ſur les vapeurs, obſerv.* 10. *pag.* 145.

Differt a phlegmatia, quod brachia; manus, facies ipſa intumeſcant etiam veſpere.

Eam ſpecie vidi olim diabete terminatam in muliere hyſterica.

7. *Anaſarca Americana; Mal d'eſtomac* Labat Voyage en Amérique. Chevalier des maladies d'Amérique. C.

Nomen vulgare ineptum eſt; morbus enim eſt vera anaſarca, juxta deſcriptionem *Patri Labat*. 1. Pallent etiam ægri, tumeſcunt, cum aliquali flavedine, pedes, tibiæ, totum corpus, & potiſſimum facies, ſi fides ſit *D. Chevalier*, œdematoſe turgeſcunt; 2. ſumma laſſitudine proſtrati ſunt: 3. cum cephalalgia gravativa: 4. inde ſomnolentia continua: 5. epigaſtrium & abdomen intumeſcunt, & tandem aſcitici fiunt.

Tribuitur hic morbus eſui cancrorum, qui vulgo *Crabes* dicuntur, utpote cibo dyſpepto, gravi, niſi corrigatur cruditas vino & aqua vitæ ſacchari vulgo *Tafia*; ſæpius ortum ducit a decubitu ſub dio, mœrore. Nigritiæ Braſilienſes qui ditiſſime tractantur, huic ſunt obnoxii & ut ſanentur ab hero dimittuntur rus, ubi libertate fruuntur, mœrorem diſcutiunt, & fructus acajou ſubacidi uſu intra paucos dies convaleſcunt. Apud Europæos qui in America degunt, hic morbus familiariſſimus eſt; illi vero utuntur in curationis initio potibus cardiacis & ſudorificis, balneis calidis, cibo facilis digeſtionis, vino generoſo, dein vero auxiliis hilaritatem conciliantibus, & potiſſimum exercitio ita vehementi, ut ſudor copioſus proritetur.

8. *Anaſarca rachialgica* Theod. Zeiſt de dolore colico ſcorbutico in hydropem mutato, Tractat. de podagra, pag. 30. an. 1738. C.

Eſt faciei, pedum, manuum, ventriſque tumor cum diſpnœa, pulſu debili, inæquali, urina rubra, bilioſa, clara, arenulis referta, parca, ſuccedens colicæ ſcorbuticæ, ſeu rachialgiæ, quam arthridem intropulſam putat *Theod. a Zelſt*.

Laudat maxime aquam gemmarum pini per fermentationem paratam, ad unc. ſex; tincturam mineræ martis nativæ, ad unc. duas; tincturam vermium majalium drach. 1. ſyrupi de cichorio compoſiti cum rheo drach. ſex, de qua mixtura ſingulis bihoriis ſumat unc. duas.

9. *Anaſarca purulenta*, Haller Phyſiol. Tom. I. pag. 14. Jac. Nic. VVeiſs progr. 5.

Eſt intumeſcentia cutanea a pure diffuſo intra telam celluloſam.

10. *Anaſarca hydroptarum* De Meyſerey Malad. des Armees. 571. C.

Ea eſt quæ ab alimentis aquoſis, frugibus horæis, aquis mollioribus, cœnoſis, aut etiam acidulis intempeſtive adhibitis procedit. Curatur diæta exſiccante, carne toſta, vino generoſo albo, vel cereviſia, ptiſanis diureticis vel ſudorificis, catharticis hydrogogis: tibiæ in ſitu horizontali ſunt ſervandæ; linteis panniſve ſiccis calidis fovendæ; molliter fricandæ; lateribus calefactis, furfure calido, avena fervida involvendæ; prodeſt etiam fotus ex aqua vitæ camphorata, addito ſale ammoniaco &c. modo nulla ſint erythemata.

11. *Anaſarca urinoſa*, *Leucophlegmatie urineuſe* Journ. de Med. Nov. 1765. p. 421.

Pluries ſupervenerat puero iſchuria calculoſa affecto; extracto per lithotomiam calculo veſicæ, is tamen iterum incidit in iſcuriam nephroſpaticam, unde anaſarca urinoſa, ſopor, tumor univerſalis ad collum uſque ſenſim aſcendens, pulſus durus, depreſſus, hypogaſtrium vacuum.

Linteis humidis tepidiſque omni horæ quadrante mutatis per quadrihorium æger involutus fuit, multamque frigidam bibit, ſyncope acceſſit urina ubertim fluxit, hinc ſalvus evaſit.

VIII. PHLEGMATIA, *Leucophlegmatia* F. Plateri; Gallice *OEdématie*. Vandermonde *Infiltration des jambes: Pies enfles*. Diction. de Sanite. *Ægri OEdipi*.

Eſt intumeſcentia œdematoſa artuum inferioſum, ſeu turgeſcentia mollis, non elaſtica, cuti concolor, indolens in diverſis tamen ſpeciebus varia.

1. *Phlegmatia vulgaris*; *Leucophlegmatia* Veterum; *Enfluere œdemateuſe*; *Infiltration ſereuſe*. C.

Prodromus eſt & comes 1. aſcitis; 2. anaſarcæ; 3. hydrothoracis; 4. pediſſequa empiematis; 6. prodromus puerperii; 6. comes chloroſeos auriginis; 7. quandoque morbus ſolitarius; harum vero varietatum, aut ſpecierum ſigna diſtinctiva deſiderantur. In genere tumor incipit a malleolis, veſpere creſcit, mane minuitur, aut evaneſcit, digiti prementis veſtigium ſervat, ſubpellucidus eſt, ſenſim ad tibias, dein ad femora, lumbos aſcendit. Curatur diureticis, catharticis, aperientibus; tonicis martialibus, ut aſcites; necnon topicis, potiſſimum

foliis

foliis ebuli, aut ſambuci ſub cineribus coctis, calidis, artus involventibus, necnon foliis hoderæ in aqua, aut vino coctis, & calide applicatis.

2. *Phlegmatia hyſterica* Sydenhami de paſſione hyſterica. C.

Ea ſpecies a nullo alio Auctore memorata differt a priori ex eo quod tumor digito preſſus illico reſtituatur; ſeu veſtigium digiti non ſervet; quod etiam faciei pallore non ſtipetur. An pneumatoſis? Verum tumor non crepitat.

3. *Phlegmatia lactea* D. Levret; *Infiltration laiteuſe* Journ. de Med. Juill. 1759. des Mem. de l'Acad. R. de Chirur.

Differt a vulgari, 1. quod puerperas, raro vero nutrices, aggrediatur; 2. quod lactis uterini, aut mammaris repreſſionem ſequatur; 3. quod ab hyſteralgia lactea incipiat; 4. quod infarctus circa inguina ſit initio dolorificus; 5. quod crura & dein tibiæ, demum pedes ſucceſſive tenſione, dolore afficiantur, non vero ordine retrogrado, ut in vulgari, ſeu feroſa; 6. quod dum partes intumeſcunt dolor recedat; 7. quod tumor ſit opacus non pellucidus.

4. *Phlegmatica gravidarum: OEdematie des femmes groſſes. Eaflure des etremites aux gemmes groſſes* Puxos pagin. 84. Mauriceau libr. 1. cap. 17. L.

Familiaris eſt ultimo ac penultimo graviditatis menſe tumor œdematoſus pedum, dein & tibiarum & femorum, ſucceſſive aſcendens, veſpere creſcens, noctu evaneſcens, mane nullus; qui tumor, licet vulgo tribuatur preſſioni ab utero venis iliacis illatæ, aliquot ante partum diebus ſolet recedere, ubi tamen compreſſio minime imminuta eſt. Ea varietas nullius fere momenti eſt; curatur accedente partu; prævertitur abſtinentia a ſitu erecto, aut ad ſummum catharſi circa duos ultimos menſes adhibita.

Altera varietas ortum ducit a ſolito majori abdominis & uteri intumeſcentia, unde dolor & pondus; plures hac phlegmatia laborantes melius habent, ſi ſtent erectæ, quam ſi decumbant, & ſtant ut facilius reſpirent, cujus ratio mechanica facile intelligitur, cum ſtantibus abdomen extrorſum magis protuberet, tantoque minus ſurſum permatur diaphgrama. Curatur difficilius; interea quæ ſanguini fluorem concilliant ſuadenda, dein partus exſpectandus; creſcente eo morbo jam eſt anaſarca gravidarum.

Si phlegmatia lumbos non tranſcendat, vigeatque fames, color faciei non ſit plumbeus, & ſi ſexto, ſeptimove graviditatis menſe abdomen magis prominet quam aliis, nono prominere conſuevit, tunc vel graviditas eſt duplicata, ſeu plures fœtus utero geſtat mulier, vel hydrometra laborat, & citra noni menſis finem paritura certo eſt. Hactenus *Puxos*.

Mulieres quæ duplicem fœtum utero gerunt, quæ pluries pepererunt, quæ multum diuque pedibus inſiſtunt, duobus ultimis potiſſimum graviditatis menſibus ſunt huic obnoxiæ, quia cum premantur venæ iliacæ ab utero, lympha a ſanguine repreſſo, & in venis congeſto uberius in textum cellularem divertitur, ibique congeritur; ſed ſi textus ille a quacumque cauſa ſit ſolito laxior, vires cordis truſivæ minores, tunc impreſſio digiti foveam diuturniorem relinquit, & veſpere magis intumeſcunt extrema, atque concurrit preſſio iliacarum cum principio quod œdematiam in non gravidis excitat, vi ſcilicet imminuta circulationis, unde utriuſque habenda eſt ratio.

Plegmata gravidarum ab uteri in iliacas venas preſſione tantum orta, ſponte poſt partum evaneſcit fluentibus lochiis; imminuitur etiam decubitu in lecto, quo preſſio iliacarum minuitur; nec impedit illa œdematia phlebotomiam. Si concurrant varices tibiarum ab eodem principio oriundæ, illæ lenibus faſciis circumductis reprimendæ ſunt, non vero aperiendæ. Si dolores crurum & tibiarum vexent ægram, phlebotomia ipſa indicatur, quæ contraindicatur ubi œdemata ab altero principio fovetur, ea autem phlebotomia e brachio tuto celebratur, non e pede.

Si concurrat ſolidorum laxitas, & virium cordis imminutio, ſufficit durante graviditate ad topica adſtringentia & tonica confugere, paretur ſcilicet vinum aromaticum ex decoctione foliorum roris marini, lauri, thymi, majoranæ, ſalviæ, & lavendulæ, ana, manipul. 1., roſarum rubrarum manipul. ſemiſſe; baluſtiorum & aluminis, ana, unc. 1: bulliant in vini rubri libris ſex, ad tertiæ partis conſumptionem; cola & ſervetur ad uſum; lintea hoc vino candido madida bis vel ter in die partibus œdematoſis applicentur.

5. *Phlegmatia a Menoſtaſia*, Obſervat. 102. Lamotte des tumeurs. L.

Puellæ a ſuppreſſis catameniis ſupervenit chloroſis, ſcilicet faciei pallor, laſſitudo, faſtidum omnium, inappetentia, lumbago, gravitas femorum, eorumque, necnon tibiarum & brachiorum œdema.

Brachio ſiniſtro multum œdematoſo, inciſis tegumentis manus inter oſſa carpi, quæ reſpondent digitis annulari & auriculari, pollicis magnitudine, non ſolum copioſorum ſerum ſucceſſive extillavit, & brachium detumuit; ſed & hæc virgo inde convaluit.

6. *Phlegmatia ulceroſa; Black-leg* Anglis; *homa* Cl. Linnæi. C.

Eſt tibiarum & pedum turgeſcentia œdematoſa, & eryſipelatoſis ulceribus ſtipata.

Nil eſt frequentius illo ſymptomatum concurſu, adeoque mirum eſt inde ſpeciem ſingularem nondum fuiſſe conſtitutam.

Rubent, tumentque tibiæ, rubore quandoque liveſcente, cum calore moleſto; inde exulcerantur; & fundunt feroſi puris copiam. Signum imminentis exulcerationis eſt cuticulæ ſeparatio a cute rubra, tenſa, dein vel a levi ictu, vel a puſtulis rubris ſponte obortis orditur

ditur ſuppuratio, quæ vel ſeroſa, vel legitima, ſemper autem pertinaciſſima, nec œdematis inde fit imminutio.

Illa ulcera ſunt duplicis indolis; vel enim eſt mera exſudatio ſeri ex cuticula abraſa, aut ulcere molli, humido, fungoſo, & tunc diureticis juſculis, ſimul & antiſcorbuticis, ſerum illud verſus renes derivandum, pars affecta ſiccanda; tonicis ſpirituoſis, ut vino, aqua vitæ camphorata, & ſimilibus fovenda eſt; huc conferunt unguenta ex foliis ſchlareæ; ipſa etiam folia parti admota: vel ulcera ſunt eryſipelaceo rubore in viciniis ſtipata, pruriginoſa, rodentia, & tunc calor & acrimonia temperantur medicamentis ſaturninis, ut ceruſſa, albo Rhaſis, foliis adſtringentibus, ut plantaginis, vel refrigerantibus, ut vitis, betæ, butyro illitis.

Si œdemate rigeant, duræ ſint tibiæ, & doleant, exponantur vapori aquæ cum pauco aceto, vel pauxillo ſalis ammoniaci, deinde oleo palmæ illinantur, vel leviter frica cum flanella calida quæ exceperit fumum ambaræ, vel benzoini accenſi, vel aquæ ſpirituoſæ accenſæ. Si ulcera ſint ſordida, inungantur melle roſaceo, ſpiritu vitrioli acidulato.

Ea omnia vana ſunt in ſenibus, cachecticis valetudinariis, imo in vegetis, niſi utantur diæta vegetabili, identidem purgentur, ſumptis remediis ſanguini depurando & edulcorando aptis. Vide *Heiſterum de eryſipelate*, *de ulceribus*, *&c.*

7. *Phlegmatia Malabarica*; *Hyperſarcoſis ulceroſa pedum* Kempfer. obſerv. VIII. Amœn.; *Perical* Malabaris endemium, ſive *Pikal*, ſeu *pes febricitans*; *Pedarthrocaces* Chriſtianis Sancti Thomæ familiaris; *Peju de Sancte Thoma* Luſitanis Indis. *Kojaſſi* Japponenſibus. C.

Viget hic affectus maxime in montibus quos Chriſtiani, Sancti Thomæ religionem amplexi, & ideo ex Provincia Coromandel a Paganis ejecti, incolere coacti ſunt, tribuiturque malum aquis nitroſis, acribus hujus loci. Indigenæ narrant a Diis gentilibus pœnam illam inflictam eſſe; verum ſimilem morbum in Ceilan & Omeræ in Japponia obſervavit *Kempferus*.

Crus tantum alterutrum afficitur a ſura ad pedes, genu nunquam, digiti rarius; hanc partem ſingulis menſibus cum lunæ incremento phlegmone corripit, qua intra aliquot dies defervente, tumor tamen non remittit, ſed in carnem vitioſam ſecedit, ut ambitus cruris creſcente ætate, duplo, triplove major ſit quam ſanis; craſſities eſt inæqualis, œdematoſa, duriuſcula, aſpectu ſcirrhoſa, fungoſa, ulceroſaque ſanie ſcatens: qui hydrocelem fovent, a malo illo ſunt immunes; *Kempferus* ſuſpicatur oſſis cariem.

Malum eſt inſanabile, & licet ſit nigricans & fœdum, non facile in ſphacelum degenerat; imo ſi ulcuſculis ſcateat, non impedit bajulos ne gravia onera geſtent, & palmas altas agiliter ſcandant.

Morbum illum ſublevant Malabarici excitatis circa femora & genua multis fonticulis, quibus ſunt toti veluti faſciati; aſt ab ipſo mali initio poſt paucos tantum inflammationis recurſus, ſic avertitur ſeri acris influxus in tibias; ſerius inſtituti fonticuli non proſunt.

Japponenſes vero tumorem ſcarificant, & pluries moxa comburunt.

8. *Phlegmatica elephantina*; An diverſa a Malabarica Kempferi? *Elephantia* P, Alpini Med. Ægypti Amati Cent. II. cur. 34. C.

Hac correpti pedes multis magnis duris tuberculis tumidos, magnos, atque deformes habent, elephantinis pedibus maxime ſimiles cruribus etiam tumefactis, quod Malabaris non accidit; æger nullum dolorem patitur, ſed ad ambulandum ineptus eſt; interea capſulis ligneis calceorum loco utens pedetentim progreditur.

Tribuitur hic morbus piſcium & aquarum ſemiputridarum uſui, necnon cibis craſſis, ex bammia melochia, anguria batochel, eidemque principio tribuunt hernias, pneumatoceleſque ibi frequentes.

9. *Phlegmatia cruralis*, Zacuti Prax. L.

Vidi quinquies in gravidis octi-vel novimeſtribus crura tumida & aquoſo humore plena, ac œdematoſa ſimul labia uteri pudendi; ſcarificatis cruribus intra horam detumuere coxæ, & fœtus ad ſtatutum tempus ſervatus eſt: *Bonet. Mercur. Compilat. p.* 582.

10. *Phlegmatia exanthmatica*. C.

In confluente variola, cum puſtulæ maximæ ſunt, cutis tenditur & intumeſcit; facies primo quidem, quippe ibi puſtulæ tument citius, dein collum; ſicceſcentibus puſtulis facies detumeſcit, oculi palpebris tumidis ante clauſi aperiuntur, & tunc brachia, manus, deinde vero extrema infima intumeſcunt: Vide *Ptyaliſmum varioloſum*.

In miliari, tum primaria, tum potiſſimum ſymptomatica, qua ſynochis & typhis non raro apud Septentrionales ſupervenit cum tuſſi & dyſpnœa, inclinante morbo, non raro phlegmatia, imo abdominis intumeſcentia ſuccedit, cum vel ſine aridura partium ſuperiorum, donec tandem ſudoribus vel ſpontaneis, vel arte prolectis, ex toto cedat.

11. *Phlegmatia Delienſis*, Æſchines in Epiſtolis Philocrati.

In Inſula Delos endemia erat hæc phlegmatia in qua œdema, partibus inferioribus parcens, ſuperiores tantum pallore & tumore afficiebat, potiſſimum collum & pectus; hoc erat autem ſingulare quod non ſolum facies, ſed etiam capilli albeſcerent: nulla febris, dolor nullus: hæc Apollinis ira ſibi eveniſſe putabant.

IX. PHYSCONIA. *Hypoſarca* Illuſt. Linnæi Gen. Morb. 218.

Eſt intumeſcentia totius fere abdominis a partibus ſolidis citra graviditatem.

Phyſconum nomine Græci indigitarunt homines

nes ventriculoſos; inde *Ptolomeus* cognominatus eſt *Phyſco* apud Ægyptios ex *Tito Livio*.

1. *Phyſconia hepatica* Cl. Cuſſon. Bonet. Sepulchret. de Graviditate falſa Obſerv. 3. num. 8. 9. 10. Verduc Patholog. du Rachit's. (*a*) *ſcirrhodea* Georg. Segeri Miſc. Nat. Cur. Ann. IV. Obſerv. 142. (*b*) *calculoſa* Bonet. Sepulchret. de hypochondrii tumore Obſerv. 5. (*c*) *hydatidoſa* VVinckeri diſput. de hydatidibus apud Bonet. Med. Septentr. Tom. II. pag. 313. C.

Mulier ob ſupreſſionem menſium gravida habebatur; hepar habuit quadraginta librarum pondus.

1. Puellulam primo ætatis anno optimæ ut videbatur conſtitutionis, eo elapſo, varia afflixere accidentia, primum quidem levia, aſt quæ intra ſex menſes mire ingraveſcebant. Apparebat tumor totius abdominis durus, in hypogaſtrio maximus, ſumme dolorificus, ac plumbeus. Emiſſis urinis purulentis per aliquot dies, erumpentibus ad tertiam uſque vicem in pedibus præprimis ac collo quibuſdam, ſcorbuticorum adinſtar, maculis, accedente diarrhœa, intra quatuor menſes, debitum naturæ ſolvit. Aperto poſt mortem corpuſculo, omentum cum meſenterio, magna parte, putredine abſumptum apparebat; pancreas putridum erat; ren ſiniſter diſciſſus copioſam fundebat ſaniem; hepar magnitudine donatum inſolita, pallidoque colore, totam abdominis replebat cavitatem.

2. A longo tempore conquerebatur mulier de tumore ac duritie hypochondrii dextri; adhibitis in caſſum remediis multigenis, ictero tandem correpta intra aliquot dies fato fungitur. Aperto cadavere, hepar repertum eſt impenſe magnum, libras circiter 12. pendens, durum, flavum, calculis hinc inde flavis reſperſum: Veſica fellea, arenulis flavis & calculis duobus, meatus hepaticus calculo unico fœta erant.

3. Diſſecto virginis 43. annos natæ, & abdominis tumore laborantis cadavere, inveniebatur hepar multis obſitum hydatidibus, quarum aliæ ovi gallinacei, aliæ ovi columbini, aliæ minoris erant magnitudinis.

Tumorem in regione hepatis a quindecim annis ferebat mulier quadragenaria; de anno in annum eo increverat tumor, ut vidua illa in procinctu duplicis partus diceretur. Tumor externam hepatis figuram retinebat; erat duriſſimus, volumine monſtruoſus; illo fortiter compreſſo, vix dolebat ægra; inter aſcendendum anhelabat; pedes nunquam intumuerunt, catamenia rite fluxerunt. Pertæſa mulier illa medicamentorum, quæ clariſſimi Doctores per plures annos & ego per plures menſes in vanum uſurpabam, devoravit ſimul & ſemel drachmam unam & ſemiſſe mercurii dulcis, quod remedium in conſerva enulæ campanæ exceptum in plures doſes partitum, & intra quinque dies aſſumendo præſcripſeram; ab aſſumpto remedio vis tres elapſæ erant horæ, cum vividiſſimum dolorem in abdomine conqueritur, & inter cruciatus exclamat ſe perſentire aliquid e pectore in infimum ventrem ruens; interea evaneſcit tumor, & fere exanimis in lecto procumbit ægra; illam inviſurus accedens vires proſtratas, pulſum vix micantem, inteſtina velut in aqua innatantia deprehendo; compreſſa levi manu parte quam prius obſidebat tumor, dolorem acutum perſentiebat ægra; viribus per quatuor dies refocillatis, abdomen intumuit, ſenſibilis fit fluctuatio & jam ſeptimus excurrebat dies, quo clariſſimo *Doctore Farjeon* in conſilium vocato, paracenteſim inſtituendam decrevimus, juxta quam ad decem, quindecimve libras educta fuit aqua limpida; tribus vero a punctione diebus elapſis, redit aſcites, & non modo abdomen, ſed & totus corporis habitus intumeſcit; in hoc debellando hydrope in caſſum uſurpavi hydragoga vegetabilia melioris notæ, ad mercurium dulcem & antimonium crudum confugiendum erat, quibus hydropem penitus fugavi, & ægram adeo perfecte ſanitati reſtitutam dedi, ut a ſanitate adepta tertius excurrat annus; nullum dolorem amplius perpeſſa in hepate, licet valde compreſſo: ex communicat. *D. Bouſſounet* D. M.

2. *Phyſconia ſplenica* Cl. Cuſſon; (*a*) *emphractica* Haller Diſput. Pathol. To. IV. diſp. 109. Talpii Obſerv. Med. Lib. II. cap. 30. (*b*) *ſcirrhodea* Bonet. Sepulchr. de ventris tumore Obſerv. 34. nu. 3. C.

1. Puer 9. annos natus, per remedia purgantia ab aſcite liberatus, graviſſimis dein tentatus in infimo ventre doloribus, hypochondrium ſiniſtrum tandem oculis & palpo exhibebat valde tumidum ac dolens. Præter alia in ipſius cadavere obſervata, deprehendebatur lien inſignis magnitudinis, aſt immutatæ figuræ, ſuper ventriculum aſſurgens, hepar reprimens, quoad colorem & conſiſtentiam hepati ſimilis, non ſcirrho, non ulcere, non inflammatione tentatus, verum ab uberius affluente, quam tranſeunte ſanguine infarctus atque obſtructus.

Infans male habitus a nutrice, & loco lactis altus graviore cibo, quam tenella ætas ferendo fuit, collegit inde plurimum lenti ac viſcidi ſucci, infarcientis uſque eo anguſta lienis vaſa, ut viſcus illud ſummopere intumeſcens abdomen prorſus diſtenderit, contabeſcente interim corpore univerſo. Sublata obſtructione & imminuta uberiori ſucci copia, decrevit tam manifeſte lien, ut luce clarius apparuerit tumorem hunc, non tam fuiſſe a mala conformatione, quam a redundante alimento.

2. Refert ex *Hyppol. Boſcho Theoph. Bonetus* ſectionem mulieris laborantis ſcirrho lienis in tantam molem excreti, ut totum fere repleret abdomen & libras 33. penderet. Morbum præfatum decem & ſeptem annos mulier tulit, munia ſua de cætero obiens. Exemplis ſimilibus ſcatent hiſtoriæ Medicæ, quæ brevitatis ergo miſſa facimus apud *Schenkium*, in *Boneti Sepulchreto*, *Medicina Septentrionali*, &c. legenda.

3. *Phyſconia renalis*: Clariſſ. Cuſſon, Bonet. Se-

Sepulchret. de gravid. falſa Obſerv. 3. num. 7. (*a*) *calculoſa* Plater. Obſerv. Lib. II. pag. 449. River. Centur. IV. obſerv. 34. (*b*) *ſarcomatico-cyſtica*, Haller Diſp. Pathol. diſp. 114. C.

In cadavere muliebri *Franc. Plazzonius* unum dumtaxat renem invenit in medio ventre ſitum tantæ molis ut initio fœminam prægnantem putaret, *Rhodius Mantiſſ. anatom. obſerv.* 31.

1. Nobilis quædam matrona multos annos graviſſimis renum doloribus, ſiniſtro præſertim in latere, divexabatur; & quatuor decies uterum geſtans toties ante abſolutum graviditatis terminum parturiebat. Tandem una cum ætate doloribus invaleſcentibus de dextri præſertim lateris dolore, ita ut nec contractum nec decubitum in illam partem ferre poſſet, conquerebatur: rejectis interim, toto morbi tempore, multis calculis & puris ac ſanguinis copia per urinas, accedente inſuper graviſſimo ſtomachi & gutturis ardore. Culter anatomicus exhibebat renem ſiniſtrum penitus conſumptum, puriformem, ſinubus amplis, ſcirrhoſis tuberculis refertum, cum uretere dilatatiſſimo, inteſtini ſimili; dextrum vero renem tumidum, in immenſum adauctum, in quo per medium diſſecto, calculus tantæ molis nidulabatur ut ſinum ſecundum omnino adimpleret &c. *Riverius* renem vidit calculis 22. refertum in magnitudinem nativa quadruplo majorem excreviſſe.

2. Refert *Joan. Martin Ottus* caſum fabri ferrarii qui biennio ante mortem perſenſit in ſiniſtro lumborum latere tumorem abdomen, ea in parte præprimis ac ſiniſtro hypochondrio, maximopere tandem diſtendentem; borborygmos; jejuno præſertim ventriculo, edentem ac ſi verum quoddam animal intus deliteſceret & vocem, ſeſe hinc inde commovendo, ederet: hanc moleſtiam cibis ingeſtis mitigare diu noverat æger: increverunt in dies ſymptomata; acceſſit immedicabilis diſpnœa, inſultus apoplecticus, dyſphagia, pſelliſmus, dextro lateri hemiplegia, mors. Aperto abdomine mox prodibat corpus immane, globoſum, tenſum, vaſis ſanguiferis ac nerveis dives, magnitudinis cucurbitæ mediocris, inflammatione gangrænodea inferne tactum, intus farctum ſanguine fuſco, copioſo, parum vel nihil fœtente, conjuncto cum ſubſtantia flaveſcente, ſpongioſa, lamellatim ſibi incumbente; in qua hinc inde apparebant vomicæ atro ſanguine ac pure collecto diſtentæ. Nihil erat morboſum hocce corpus præter partem renis ſiniſtri dimidiam; illæſa ac ſana erat renis ejuſdem medietas altera.

4. *Phyſconia uterina* Boneti Sepulchret. de gravidit. falſa obſerv. 2. num. 5. 6. 7. C.

In muliere quæ utero geſtare putabatur, uterus apparuit undique diſtentus, durus, craſſitie quinque digitorum, pendens libras novem cum dimidia, in capacitate maſſa carnea concreverat. In altera uterus poſt partum tantam molem retinuit, ut totum infimum ventrem ſolus occuparet. In altera utero adnata erat exterius excreſcentia candida, ſeu lipoma.

5. *Phyſconia ab ovario*. Monroo Eſſais d'*Edinburg* Tom. VI. art. 74. obſ. 1.

Mulieri 36. annos natæ prius hydrometra graviditatem mentiente affectæ, catamenia quæ eruperant ſtetere, venter intumuit cum omnibus graviditatis alterius ſignis; ſub finem noni menſis acceſſere tormina partus in quibus obiit. Aperto cadavere, inventum ovarium dextrum molis graviditatem mentientis intus cellulis farctum, & intra cellulas materiem ſteatomatoſam obſervavit *Monroo*, vaſis ſanguiferis in eius molis ſuperficie repentibus; præterea lien mollis erat, ſuperficies viſcerum nigro humore infecta, cyſtis fellea plena grumis, mori fructus colore & ſuperficie referentibus, ſexdecim aquæ brunnæ libræ in abdomine.

6. *Phyſconia meſenterica* Cl. Cuſſon: (*a*) *hydatidoſa* Gregor. Horſtii Lib. V. Obſerv. 33. Tulpii Obſerv. Lib. II. cap. 34. (*b*) *ſtrumoſa*, Bonet ex Rudnicio de ventr. tumore Obſerv. X. num. 15. Ambr. Parei Lib. VII. cap. 21. Scultet. Armamentar. Chirurg. Obſerv. 38. (*c*) *ſcirrhodea*, Marc. Donati Hiſtor. Medic. mir. lib. VII. cap. 15. Claudin. Conſult. Sect. II. conſ. 134. Trincavell. Libr. III. Conſul. 22. Riolan. Antropogr. Lib. II. cap. 26. Morgagni de ſedib. & cauſ. morb. Epiſt. 39. nu. 2. Tom. II. (*d*) *ſarcomatica* Bonet. Sepulch. de falſa gravid. Obſerv. 3. nu. 1. (*e*) *ſteatomatoſa*, Barth. Cabrol. Obſerv. 33. & 35. Tulpii Obſerv. Lib. II. cap. 32. & 33. Joh. Lechelii apud Bonet. Med. Sept. Tom. II. pag. 486. idem Collect. Academ. T. III. pag. 585. Hierne Collect. Academ. Tom. III. pag. 226. Obſerv. 166. (*f*) *fungoſa*, Bonet. Sepulchr. de gravid. falſa Obſerv. 3. C.

1. Juvencula, altero poſt nuptias anno, cœpit variis torqueri in imo ventre & hypochondriis doloribus, qui nunc omnino evaneſcebant, nunc ad lipothymiam uſque ſæviebant: pallebat facies; venter in tumorem ſurgebat inæqualem. Irritis Empiricorum ineptiis nec non Medicorum conſiliis ita increverunt dolores, præprimis circa uterum, parturientium inſtar, ut obſtetrix accerſita vel molam vel ſimile quid ex utero proditurum expectaret: ſed præter aquea quædam effluvia nihil apparuit; & dolores paulatim omnino remiſerunt: interpoſitis diebus aliquot tumor ventris & dolores aucti ſunt: purgantibus, cataplaſmate & inceſſionibus adhibitis ſubſidit inſigniter tumor; dolores fere ſublati; ægra rurſus munia domeſtica perficere incipiente. Haud ita multo poſt accedentibus ſubito convulſionibus, ea ipſa die vitam cum morte commutat. Aperto cadavere loco glandularum meſenterii apparuerunt veſicæ venulis ejuſdem implicitæ ac tectæ, uti & toti meſenterio hinc inde adnatæ, ultra viginti omnes inter ſe connexæ, molæ variæ, aqua limpidiſſima turgentes: harum maxima caput infantis, ſex aliæ pugnum, reliquæ ova gallinacea & columbina æquabant.

Filia celebris pharmacopolæ, diſſecta poſt obitum ob aſcitem, oſtendit in meſenterio ſu

inſignem tumorem libras viginti ponderantem, involucro membranaceo extus tectum, intus vero refertum veſiculis pluribus aqua limpida diſtentis. Increvit tam lente hæc moles, ut prægnationis ſuſpicionem moverit: ſed elapſo partus tempore, conflixit deinceps miſera hæc integrum triennium cum funeſtiſſima aſcitis ſpecie; adeo ut vix unquam ſpiritum libere traxerit. Huic Phyſconiæ ſpeciei, ruptis veſiculis, ſocius acceſſit aſcites.

2. Virum ingluviei deditum varii corripuerunt affectus, qui quidem curati, nuſquam tamen in totum ſublati ſunt: tandem totius abdominis inæqualem tumorem percipiens, ſenſimque languore univerſali affectus dolorem in lumbis gravativum, in ſiniſtro hypochondrio obtuſum & ſub ventriculo tranſverſalem, conſtrictorium, conqueſtus eſt: Irritis remediis ſenſim contabuit. Aperto cadavere obſervabantur glandulæ omnes tum meſenterii, tum externæ abdominis, maxime in regione lumbari, induratæ; cellulæ inteſtini coli ſcybalis, fruſtiſque caſeorum ingeſtorum fere omnes infarctæ; denique lien cruſta ſuboſſea partim obductus.

Mulieri ſexagenariæ ab octo annis abdominis tumor cœperat ſenſim atque indolenter ad ſummam magnitudinem progredi: interim naturæ, animæ, ac vitæ munia, perinde fere ac ſana, ægra obibat: duobus ante mortem menſibus tantum lecto ſe tradere coacta fuit, febre ſuperveniente. Secto cadavere inventum eſt meſenterium tumore miro ac prope incredibili turgens, librarum decem & ſemis pondere, totum extus ſchirrhoſum, ſolis parte ſui poſtica lumborum vertebris adhærens, antica autem peritonæo ſchirrhoſo pariter ac prorſus cartilagineo, nullatenus vero inteſtinis, aliiſque partibus, quibus velut connatum alligabatur. In ipſo ſuberant infiniti tumores cyſtici materia varia, aquoſa nimirum, oleoſa, mellea, ſebacea, albuginea, pultacea referti, &c. . . . Aquæ ſitulam habebat abdominis cavum, aſcite in phyſconiæ ſocietatem tandem veniente.

3. Puer octennis ab alio puero fuſte circa lumbos percuſſus, aliquot diebus poſt male habere cœpit, & ſeptimanis aliquot præteritis, licet ad vitæ tempus ultimum cibo ſufficienti nutriretur, tabe aſſumptus obiit. Huic licet nec tuſſis moleſta eſſet, nec febri laboraret; nihilominus tamquam phthiſicus a quodam tractatus fuit. Parentibus mortis cauſam intelligere cupientibus, decreta eſt mortui pueri exenteratio. Cadavere denudato, abdomen turgidum & utrinque circa umbilici regionem renitens inventum eſt: quo aperto glandulæ meſenterii non ſolum tumentes, ſed etiam ſcirrhoſæ apparebant, atque ita conglobatæ ut duorum pugnorum magnitudinem ſuperarent. In thorace & pulmonibus vitii nihil penitus occurrit. Varietatis hujuſcemodi Hiſtorias habent *Claudinus*, *Trincavellius*, *Riolanus*, *Morgagnius* locis citatis.

4. Refert *Bonetus* ex *VVeſchio* mulierem Pariſiis viſam fuiſſe ingenti totius abdominis tumore correptam cum aliquo lumborum dolore, quam Medici quidam gravidam exiſtimantes ad partum accingi jubebat, parum omnino proficientes. Abdomen univerſum quod tractatum, non aquæ, ſed carnis duræ conſiſtentiam præ ſe ferebat, ita elevaverat tumor, ut geminos utero geſtare videretur: cæterum aderat appetitus; alvi & veſicæ beneficio libere fruebatur mulier, de re alia nulla conqueſta, niſi de tumoris moleſtia & indecentia. Accitus poſtea *Honoratus* bono animo hanc eſſe jubebat, reique familiari operam dare, neque de onere illo die deponendo quidquam ultra cogitare; prægnationem enim hanc non eſſe, ſed meſenterii ſarcoma, cujus ſcilicet glandulæ mirum in modum intumuerant, accedence quadam inſenſibili ſyſſarcoſi: tres jam eodem affectu laborantes fœminas ſibi olim fuiſſe obſervatas.

5. Puelle menſes nata tredecim inſigni ventris tumore ac tenſione vexabatur, tanto reſpirationi facto impedimento, ut ſtatim ſuffocatione jugulanda videretur. Tumoris ad ilia utrimque pertingentis aliqualis palpo deprehendebatur circumſcriptio: quinque adhuc menſes fere duravit affectus hujuſcemodi, quem intra octiduum lethalem pronuntiabant optimæ notæ Medsci ac Chirurgi. Facta cadaveris ſectione occurrebat in ſiniſtro latere ruber immenſæ molis cyſtide duplici venis varicoſis intertexta præditum, libras 10. pendens, materia pulmentum, ova cocta, ficus, carnem referente farctum: tuberibus tribus aliis, pondere trium librarum, quoad cyſtidem & materiem contentam ſimilibus fœtum, quod ab apophyſibus tranſverſalibus vertebrarum lumbarium ortum ducens, deinde ſub liene tranſiens totum id latus occupabat; dextrum vero latus texebant duo itidem immenſa tubera prope vertebras originem trahentia, quoad cyſtidem & incluſam materiam ſimilia, libras 4. pendentia: quorum alterum alterum cavam jecoris partem adimplebat; alterum ad os uſque pubis deſcendebat. Diaphragmate ad claviculas impulſo duorum digitorum ſpatium pulmonibus non erat reliquum. Sana erant reliqua omnia thoracis atque abdominis viſcera.

Puero intra biennium excrevit abdomen in eam molem ut crederetur firmiter aſcite laborare. Sed ſectio cadaveris deinceps adhibita, in venit tamen illic nihil liquoris; verum ingens ſolummodo ſteatoma quod ex meſenterii glandulis excreſcens devenerat in eam magnitudinem; ut bilanci impoſitum ultra libras octodecim ponderaret. Erant jecur, lien, ventriculus illæſa, pancreas pingue ac ponderoſum, & alterutrum latus rene ſuo deſtitutum. . .

Steatoma meſenterii capitis magnitudine, ſenſu gravitatis, coloribus per intervalla, & vomitionibus ſtipatum; quandoque diarrhœa torminoſa accedebat; pedes ante obitum œdematoſi fuerunt, nullum ſerum in abdomine.

Miles quem hydropicum exiſtimabant, omnino macilentus, œdematia, ſeu phlegmatia crurum & tibiarum laborans, abdomen portentoſi volu-

voluminis habebat cum diſpnœa, debilitate, anxietatibus præcordiorum, & fame maxima ſine ſiti.

Gerebat in abdomine molem adipoſam, trilobam, quinquaginta quinque librarum pondere, quilibet lobus tumoris intus cavus continens liquidi obſcuro-flavi circiter libras ſex, in altero quid arenoſi latitabat, vix aquæ libræ duæ circa tumorem, qui vaſis ſanguineis, imo quibuſdam lacteis circumdatus erat; unde jure refertur glandulas meſenterii portentoſe auctas fuiſſe.

Fungus eſt excreſcentia mollis; ille innaſcitur meſenterio, & ita ſenſim creſcit, ut mulieribus graviditatem mentiatur. Plures ſunt obſervationes, ut *VVelſchii*, *Slegelii*, *Severini*, *Horſtii*. Appetitus, alvi, veſicæque munia bene ſe habent; tantummodo eſt in hoc morbo magni, carnoſique tumoris in abdomine moleſtia & indecentia. *Pigreus* hunc tumorem vocat *Sarcoma* meſenterii; alii *Suaſarcoſim*; Galli *Champignon*.

Aliam hiſtoriam vide apud *Boneti Sepulchret. tom.* 3. *pag.* 93. *num.* 8.

7. *Phyſconia inteſtinalis*, Cl. Cuſſon; (*a*) *concreto-glomerata*, Morgagni de Sedib. & cauſ. morbor. Tom. II. Epiſt. 39. num. 21. 25. (*b*) *ſarcomatica*, Fantoni Obſerv. Med. ſelectiores, Obſerv. 11. C.

1. Vir hypochondriacæ affectioni & fluxui hæmorrhoidali obnoxius vivebat: imminuto fluxu præfato dolores quidam ventris, ſæpe repentini momentarii, nonnunquam paulo longiores, ipſi interdum creabant moleſtiam, quæ, fluxu penitus compreſſo, major in dies facta eſt. Elapſis pluribus menſibus animadverti cœpit in ventre durities quædam, ac tumor: prædicta incommoda alvi adſtrictio ſtipabatur; acceſſerunt vomitiones contumaciſſimæ, nulli morigeræ remedio, ſupervenit macies, febricula; interim ventris tumor ita increverat ut jam circulum æquaret cujus diameter eſſet octo digitorum: erat autem is non tactu modo, ſed & viſo perſentiendus, cuti concolor, medius inter enſiformem appendicem & umbilicum locatus, & ab utroque modice diſtans: tuberoſus, renitens ex corporibus glanduloſis quaſi compactus palpo videbatur, dolebat a preſſione, & etiam cum flatibus vexaretur æger, huc illuc movebatur, ſi manu utraque comprehenderentur ipſius latera: facile erat animadvertere eum non ventris parietibus, verum his proximum eſſe. Docuit abdominis apertio totum ileum inteſtinum & jejuni proximi partem aliquam ſurſum retracta, coacervata, & inter ſe arctiſſime conjuncta magnam illam ac circumſcriptam protuberantiam efficere &c. Signa quibus hæc phyſconiæ varietas utcumque dignoſci poſſit, necnon cauſas quibus debebatur hæc inteſtinorum retractio, & coacervatio, memorat laudatus Author. Patent ex concretionis theoria apud *Gorterum* alioſque legenda cauſæ quæ arctiſſimam inteſtinorum conglobatorum connexionem in hac varietate obſervatam induxerunt.

2. Puer 10. circiter annorum, habitus corporis carnoſi, cœpit ægrotare dolore ventris violento, cum febre & vehementi vomitu: obſervabatur infra ſiniſtrum hypochondrium verſus epigaſtrium oblonga eminentia cum aliquali duritie, quæ videbatur æmulari prolapſum lienis. Febre, quæ fugata fuerat ope congruorum remediorum, redeunte, dolore continuo nullis remediis auſcultante, & protuberantia immutata permanente, puer extinctus eſt. Aperto cadavere omnia ſatis ſana inventa ſunt, præter inteſtinum colon in latere ſiniſtro & ſub ventriculo, longitudine palmari valde durum, diſtentum, & tumore carnoſo, fibroſo, admodum denſo, ipſius cavitatem coarctante, inſtructum. Secedebat tunica ejus exterior purulento humore infarcta, & fracida.

8. *Phyſconia omentalis*; Frid. Reebman. Diſſ. de Omento; Cl. Cuſſon. C.

Eſt abdominis intumeſcentia ab omenti mole adaucta cum duritie ſcirrhoſa, cartilaginea, vel ab infarctu ajus & convulſione.

Scirrhoſum totam epigaſtrii regionem occupans omentum *Riverius* in Canonico Monſpelienſi vidit. *Prax. lib.* 13. *cap.* 5.

Scirrhoſum & adipoſo carneum vidit *Ryſchius Obſerv. anatom.* 63. In eodem craſſo carnoſo piloſum globum *idem* vidit. *Obſerv.* 18. In puella carnoſo-glanduloſum craſſum, *VVarthonus Adenogr. cap.* 12. *Bartholinus*, *Anat. lib.* 1. *cap.* 8. Cancroſum ventriculo & hepati adnatum, *Haller. comment. in Boherhaave*. Craſſum, durum, fere lapidoſum, *Panarolus pentec.* 3. *obſervat.* 10. Oſſeum tredecim librarum pondere, *Mongin. Hiſtor. de l'Academ. des Sciences* 1732. *p.* 34. Auctum ad quinque libras refert *Veſalius*, teſte *Bartholino*. Multis millen's glandularum infarctum, *Segerus Ephemer. German.* Conglobatum viginti ſex libras pendens, unde mulier primum gravida, dein hydropica habebatur, *Reiſelius*: triginta libras pendens, unde orthopnœa exorta, *Fürſtius* & *Boerhaave*, *Haller commen. in Inſt.* Capitis infantis magnitudinem adæquans, *Raygerus*. Durum ingens ſexdecim libras pendens, atroces dolores creans in femina, *Huxham Philoſoph. Tranſact. vol.* 7. *pag.* 519. & 134.

Mulier ventris tumorem gerebat qui aſcitem ingentem quantitate mentiebatur. Ab aliquot annis exordium ſumpſerat affectus, & pedetentim invaluerat, irritis remediis omnibus ad reſolutionem & diſſipationem tumoris accomodatis. Tanti ponderis extenſione non ſolum doloribus variarum partium conſumebatur, ſed inſuper præcedente reliqui corporis atrophia tandem extinguebatur. Aperto abdomine in conſpectum veniebat tumor ingens; totam ventris capacitatem implens, libras 56. pendens, undique ſatis craſſa ac robuſta membrana donatus, ſubſtantia conſtans primum adipoſa, dein ſchirroſa ac glanduloſa, cujus medium tenebat cavitas fœtida ac ſordida ſanie repleta. In parte inferiori ac in lateribus facili negotio ſine partium reliquarum læſione ſeparabatur tumor; aſt ſuperius a fundo ventriculi,

par-

partibuſque ciruaijacentibus non ſine laceratione divellebatur. *Greg. Horſtii Prob.* 10. *Dec. VI.*

Cura obtinetur longo uſu martialium, mercurialium ſalinorum, nec non extus ſaponaceis, reſinoſis, emplaſticis, interpoſito uſu laxantium, millepedum, ſalinorum, ſaponis, aceti, &c.

9. *Phyſconia polyſplachna* Cl. Cuſſon; (*a*) *ſcirrhodea*. Fabr. Hildani Cent. II. Obſ. 45. (*b*) *ſcirrhodea & ſarcomatica*, Huldenreich Miſc. Nat. Cur. Ann. VI. & VII. p. 321. (*e*) *ſcirrhodea & adipoſa*, T. Bartholin. Cent. III. Obſ. 6. (*d*) *hydatidoſa*, VVolch. Coiter Obſ. Anat. p. 1. 7. Maur. Cordæi Comm. 5. ad lib. priorem Hippocr. de muliebr. (*e*) *hydatidoſa & ſcirrhoea*, Halleri Diſp. Pathol. Tom. V. p. 256. C.

1. Secabat *Febr. Hildanus* mulierem morbo jampridem detentam, quæ ſibi perſuaſerat fœtum mortuum; poſt fœtus alterius intra triduum mortui partum, per menſes 14. in utero remanſiſſe. Hanc ipſi opinionem injecerat durities ſiniſtro in latere manifeſta; oblonga, inferne rotunda, caput infantis repræſentans, aduſque illa ſeſe extendens, & ſimul comprehendens regionem umbilici una cum lateris dextri coſtis ſpuriis. Reperiebat autem hepar tantæ magnitudinis, ut coſtas ſiniſtri lateris ſpurias transgrederetur; lienem vero mole portentoſum, durum, inferne rotundum, ſanguine aduſto plenum, hepatis lobo adnatum.

2. Mulier annorum 45. temperamentiílioſi, poſt conſolidarum ulcus, quod ſub axilla dextra per aliquot menſes aluerat, incidit in ciborum faſtidium, vomitum, ſitim intenſam, cum dolore circa hepatis regionem gravativo & inſigni dextri hypochondrii tumore: invaluerunt in dies ſymptomata; non remiſerunt dolores; tumor nec emolliri, nec diſcuti potuit; acceſſit icterus; tandem miſera, dextro latere, præ tumoris ipſam trahentis ac ferme opprimentis mole, verſus terram inclinato, dies noctéſque ſedens animam efflavit. Secto abdomine inventum eſt hepar ſcirrhoſum, vaſtiſſimum, libras 14. pendens: in meſenterio autem detecta fuit excreſcentia carnoſa, caput infantis magnitudine æquans. Viſcera reliqua a nativa bonitate nihil defecerunt.

3. Fœmina prægnans ab oſtetrice judicabatur ob ventris tumorem ac duritiem: per intervalla modo remittebat durities, modo augebatur: pedes ſubinde tumidi, interdum abſque ſenſibili evacuatione ſubſidebant: cæterum eleganter toto corpore carnoſa ac florentis ætatis erat fœmina. Intra 4. menſes ita invaleſcebant ſymptomata præfata, ut doloribus ingentibus excruciata vivere deſierit. Culter anatomicus ſiſtebat inteſtina tenuia omnia, arctiſſime inter ſe connexa, eminentia, membranis & pinguedine cooperta; hepar grandius, utrumque implens hypocondrium, ſcirrhoſum, cum ventriculo, liene &c. mediante pinguedine cohærens; lienem adipi immerſum; ventriculum denſum, cartilaginis duritie; inteſtina craſſa ſub membrana præpingui, ac per abdomen protenſa univerſum, deliteſcentia; inteſtini recti vicinias pinguedine obſitas &c. In viliorum prædictorum ſocietatem venerat ſanguis ſeroſus in ventris ac thoracis cavum magna copia effuſus.

4. Phthiſici ventrem diſtentum ſecabat *Coiterus*, & inveniebat veſiculas inæquales, aqua lympida refertas, ubique peritonæo, meſenterio, inteſtinis, hepati, lieni, viſceribus denique omnibus adhærentes. Conſumpta & exſucca erant viſcera præfata. Aquam nullam habebat abdominis capacitas. Simile exemplum hydatidum loco citato refert *Cordæus*, qui in mulieris cadavere nullum cavum obſervabat in quo non penderent veſicæ aqua citrina & fœtoris experti repletæ: his ſcatebant intus & extus veſica urinaria, renes, uterus, ventriculús, inteſtina, pericardium, cor, &c. his tegebatur hepar, lienque univerſus: Octingentas numerus facile ſuperaſſet.

5. Mulier 46. annos nata, temperamento ſanguineo-phlegmatico & habitu corporis macilento prædita, poſt ſuppreſſa menſtrua, acerbiſſimos abdominis dolores patiebatur. Trium annorum ſpatio in dies ita intumeſcebit abdomen, ut ambulatio ei ob difficultatem reſpirandi denegaretur; & ſumma oriretur imbecillitas: pedes & femora nullo tumore affecta, imo & contabida erant: nulla corpore moto ſentiebatur fluctuatio; verum hepar durum, ſcirrhoſum percipiebatur, non ſecus ac regio circa veſicam urinariam: interim paracenteſim urgebat ægra, qua aſciticam non ita pridem curatam horat: reluctabantur Medici: inſtituitur tandem paracenteſis in latere ſiniſtro, molliſſimo, tenuiſſimoque: fluebat aqua pauca, viſcida, gelatinoſa, tenax, quæ ad veſperam ſponte ſubſiſtebat: profundiorem inciſionem idem ſequebatur effectus. Ex apertura identidem prodibant cuticulæ: exacto biduo cum impetu proſiliebant hydatides, partim diſruptæ, partim ſero limpido repletæ, majores, minores, quæ ſub qualibet deligatione per tres dies exire pergebant. Secto cadavere, muſculi abdominales, peritonæum, uterus cum ſuis ligamentis, & veſica urinaria ſcirrhodea inventa ſunt; viſcera vero reliqua veſicis ſero repletis vel cooperta, vel referta: Plura vide loco citato.

10. *Phyſconia viſceralis* Bonet. Sepulchr. de gravid. falſ. Obſ. 3. *Megaloſplachnos* Hippocratis; *Phyſconia megaloſplachma* Cl. Cuſſon, Marc. Donati Hiſt. Med. Mir. Lib. IV. c. 2. Schenck ex Garnero de Liene Lib. III. obſ. 9. Salmuth Cent. I. Obſ. 21. Boneti Med. Sept. Lib. VII. p. 487. Bianchi hiſt. hepat. T. I. p. 130. C.

Mulier novem menſes utero geſtare putabatur; inſtante partus tempore obiit præ dolore; totum corpus internum, epiploum, meſeræum, hepar, lien; pulmones, cor quoque & peritonæum erant obſita veſiculis aqua limpida plenis, cuique veſiculæ triplex erat tunica. *Ballonius Parad.* 186. In alia hepar & ſplenem immenſæ molis invenere.

Hanc ſpeciem ſiſtit viſceris unius aut multipli-

plicis, inculpabili undequaque ſubſtantia contexti, magnitudo abdomen elevans atque diſtendens; perſtat illæſa viſceris functio: una peccat moles, palpo judice: quod non ita tamen intelligi volumus quaſi functionum aliarum a viſcere juſto majori non pendentium nuſquam adeſſet læſio; in hac ſpecie non ſemel obſervantur dyſpnœa, ponderis ſenſus, moleſtia ſubvario corporis motu & ſimilia: Cæterum vita vel ſana eſt, vel a ſanitate parum omnino abludit. Megaloſplachniæ plurima apud Auctores proſtant exempla. Hepar mole maxima præditum, naturalis tamen habitudinis, in ſubjectis plurimis per varia morborum genera denatis invenit *Bianchi*. Fœminæ optima ſanitate fruentis, & hepar vaſtæ molis in corpore alentis hiſtoriam *Salmuthus* commemorat. In puella ſimilem hepatis magnitudinem dyſpnœa nulla ſtipatam, quamvis alia adeſſent ſymptomata dolorifica quæ in hepatis molem obnormem refundenda certe non veniebant, vidi *Carolus Offredus*. Non ſemel tamen difficultatem ſpirandi comitem habet Negaloſplachnia hepatica. Exempla de hoc genere apud præfatum *Offredum*, *Dominicum de Marchettis*, alioſque legere datur. Quod de hepate modo diximus in liene etiam locum invenit, qui ob malam conformationem vel hypertrophiam ſua mole, ſana licet, nonnumquam ſpectabilis eſt, abdomenque diſtendit. Hiſtorias Megaloſplachniæ ſplenicæ referunt *Schenkius*, *Marcellus Donatus*, *Veſalius*, *Helvigius*, & ſexcenti alii. Hujus cum hepatica combinatæ caſum, ut alios ſileamus, deſcribit in *obſervationibus Anatomico-Medicis Schraderus*, qui inciſo quodam cadavere hepar & lienem inſignis magnitudinis invenit, parenchymate interim utriuſque viſceris integro ac bene colorato . . . , Cæterum ex hac ſpecie exulare jubemus obeſorum megaloſplachniam adipis copiæ abdominalia viſcera obſidenti tribuendam, quæ nimium Polyſarciæ ſymptoma eſt vulgatiſſimum: Speciei hujuſcemodi varietatem tunc tantum creat pinguedo, cum interiores abdominis partes ita obruit, ut ventris protuberantia, cum reliqui corporis marcore aut ſaltem impinguationis defectu conjungatur.

11. *Phyſconia externa lupialis*, Cl. Cuſſon, VValter Graham Tranſ. Philoſ. Compend. Vol. IX. cap. 4. p. 187. C.

Puella 30. annos nata, proſpera ſatis veletudine gaudens, niſi quod interdum de menſtruorum ſuppreſſione quereretur, dum pondus abdomini applicatum elevabat, niſum edidit validum, quem inſequebatur dolor vividus in ſiniſtro latere; exactis duabus tribuſve hebdomadis, in eodem latere obſervandus veniebat exiguus tumor rotundus; & paulo poſt aſſurgebat abdomen univerſum, magis tamen in ſiniſtra quam in dextra parte. Querimonias habebat ſæpius ægra de cerebris ac vehementibus in inteſtinis doloribus, qui interdum ita ingaveſcebant, ut ſolo opii liberaliter aſſumpti uſu quies ac ſomnus obreperent: cæterum parce admodum fluebant urinæ; & tanta alvum tenebat ſegnities ut raro admodum, niſi catharticæ potionis aut clyſteris beneficio, ea deſcenderet: a catharticis male ſemper, ad emollientibus vero enematibus optime habuit ægra: adeo non tumebant pedes, tibiæ, femora, ut potius artus inferiores, non ſecus ac reliquas partes marcor obſideret. Tumor abdominis erat inſignis, præprimis circa umbilicum, inæqualis, major ſcilicet latere ſiniſtro quam in dextro, ita durus ut preſſioni prorſus obſiſteret. Regionem epigaſtrii ſiniſtram tenebat peculiaris protuberantia, molliuſcula, quæ digito prementi ſeſe inflecti patiebatur. Tres fere annos morbus emenſus eſt. Culter Anatomicus exhibuit membranam adipoſam tenuiſſimam, muſculos abdominales graciliſſimos, peritonæum, præcipiam morbi ſedem, adeo portenteſe incraſſatum, ut circa & infra umbilicum pollicum quinque latitudinem ſuperaret, ſupra ipſum craſſitie donatum paulo minori: in eo obſervanda veniebat numeroſiſſima lupiarum ſubſtantia alba & ſpongioſa diſtinctarum cohors: quarum aliæ rotundæ, oblongæ aliæ; maxime in latere ſiniſtro reperiundæ ovum anſerinum æquabant, aliæ columbinum, his minores erant nonnullæ; colore ac conſiſtentia variabat materies in his contenta, quæ nunc tenuis, albida, nunc viſcoſa, gelatinoſa, bellucida, albumini ovorum ſimilis, nunc tandem ſpiſſa, alba, puri analoga: ut contentorum ita & cyſtidum varia erat conditio; membranæ his tenues, illis craſſiores, plurimis cartilagineæ. Debebatur peculiaris epigaſtrii ſiniſtri protuberantia cyſtidi aquoſæ, ſplenis ac renis regionem occupanti, intra peritonæum eo in loco tres fere lineas craſſum efformatæ. Abdomine exultabat pus, nec non aqua. Maximum erat hepar, ſanguineque farctum. Inteſtina in latus dextrum adegerat lateris ſiniſtri protuberantia cyſtica, &c.

12. *Phyſconia externa ſcirrhodea* Cl. Cuſſon, Ger. Blaſ. Obſ. Med. VI. C.

Mulier 35. annorum, tabe confecta, & a mola, uti credebatur, extincta per triennium ventris intumeſcentia ſenſim aucta laboraverat; durum valde abdomen; ſic ut conſtitutionem lapideam referre, ubi manu attingebatur. Culter Anatomicus nec pinguedinis, nec membranarum, imo ne muſculorum quidem abdominalium veſtigia exhibuit: omnia hic in ſubſtantiam commutata reperiebantur alienam, ulna dimidia in regione umbilici craſſam, omnino cartilagineam, circa corporis exteriora, verſus interiora vero magis carcinomatodeam. Ortum duxerat malum ex tuberculo duplici ad ſpinam & os pectoris ſiniſtro in latere ſito, cyſtidi propriæ incluſo, cui protuberantiæ reliqua pars adnata quaſi incumbebat.

13. *Phyſconia externa hydatidoſa* Cl. Cuſſon, Bonet. Sepulchr. de Gravid. falſa Obſ. 3. §. 2. 3. 4. 11. &c. Acholtzii apud Schenckium lib. III. de Hydrope Obſ. 4. & apud Scholtzium Conſ. 336. Solenandri Conſ. 15. Sect. V. Riverii Obſ. communicat. ultim. C.

Inven-

Inventus eſt in meſenteria puellæ tumor viginti libra ponderans, intus refertus veſiculis. In femina altera quæ gravida habebatur, abdomen erat plenum veſiculis crebris, aqua limpida refertis. Vide *Balionium parad.* 186. Vide de hac re *Philoſoph. Tranſact. ann.* 1722. *n.* 370. ubi incisione in vivo octo millia globulorum, ſeu hydatidum educta ſunt ex abdomine.

Mulier plebeja, annos circiter 40. nata, humiliorem domus partem inhabitans, æſtate & autumno ventre tumere cœpit abſque moleſtia, ut gravidam ſe crederet; hyeme accedente, eam invaſerunt dolores gravativi, tenſivi, lancinativi, noctu vehementius affligentes, increſcente ſimul ventre, abſque reliqui corporis inflatione ulla, imo potius emaciatione. Graviditatis ſpe in metum hydropis mutata, perquiſivit & admiſit undequaque remedia, ſed fruſtra: quin dolores, una cum ventre ſubinde magis aucti fuerunt, ut noctu neque in lecto, neque extra quieſcere potuerit, ſed in ſummo gelu extra domum obambularet ejulabunda, donec tandem dolorum magnitudine exanimata conceſſit. Sectione abdominis facta, flatus nullus compertus eſt, aqua vero pauca; anguſto ſpatio arctabantur inteſtina & reliqua viſcera. Abdominis parietes a cute ad peritonæum quaſi alba pinguedine dumtaxat contexti videbantur, nulla muſculorum carnea ſubſtantia interpoſita, ſed veſiculis crebris, majoribus ac minoribus, aqua limpida refertis, atque invicem cohærentibus: elatior magiſque tenſa erat regio umbilicalis. Dum, adacta profunde novacula, circa umbilicum abdominis integumenta incideretur, aqua obſcura, quaſi reſerata propria cavitate, largiſſime profluit; totaque citiſſime evacuata fuit: in ſocietatem ergo morbi noſtri tandem venerat cyſtis aquoſa, ruptis in focum communem hydatidibus natales debens. Phyſconiæ hydatidoſæ caſum narrant Solenander ſimplicem, Riverius cum apoſtemate combinatum, ægro emergente.

14. *Phyſconia ab adipe ſubcutaneo*, Cl. Cuſſon, (a) *ſimplex* Cl. Lieutaud Comp. Med. J. Mich. Fehr. apud Bonet. Med. Sept. Tom. I. p. 936. (b) *ſyphilitica* obſervante Celeb. Fizes. C.

1. In muliere obſervabat *Cl. Lieutaud* tumorem abdominis duritie ſcirrhodæa præditum, lente increſcentem, admodum dolentem, febre lenta ſtipatum, tandem portentoſum, a coacervatione, ac congeſtione adipis ſubcutanei enatum. Abdominis integumenta, etſi craſſiſſima, partis hujuſce ambitum excedebant, ac duplicaturam paſſa femoribus incumbebant: Partes corporis reliquæ interim gradarie contabeſcebant: mulier fato fungebatur macie confecta. Cadaver apertum exhibebat cellularem textum abdominis adipe ita diſtentum, ut in nonnulis locis ad ſex pollices aſcenderet ipſis craſſities; viſcera vero abdominalia obſtructionibus ſcirrhoſis, ſuppurationibus, ac corruptela tentata. *Hypogaſtrocele*, *Cl. Lieutaud* audit rara hæc Phyſconiæ ſpecies, quam remediis omnibus adhibitis immorigeram expertus eſt

Varietatis ejuſdem exemplum cum copioſa pinguedine nonnulla etiam abdominis viſcera obſidente combinatum ex *Febrio* refert *Bonetus loc. cit.* Varios cruciatum labores exantlaverat patiens cui in inſignem magnitudinem elevabatur abdomen, primo aſpectu hydropem mentiens, niſi hanc opinionem delere juſſiſſet durities ejus inſolita: cæterum exſucca erant membra omnia. Secta abdominis cute pinguedo ſub ea occurrebat quatuor in umbilicali regione digitorum latitudinem æquans; copioſo adipe obvolvebatur lien ac renes; inteſtina omnia particulis pinguibus hinc inde conſperſa videbantur, &c.

2. In viro ſyphilide confirmata laboranti obſervabat alteram hujuſce ſpeciei varietatem *Celeb. Fizes*. Abdomen viru venereo tactum mire turgebat, infarctis, diſtentis, induratis per adipem ſubcutaneum coacervatum ſelæ celluſæ loculis. Celebrata poſt debitas præparationes, ut Monſpelli moris eſt, hydrargyroſi, & inuncto, præ reliquis partibus illini ſolitis, ad ſeptimam uſque vicem abdomine, evanuit protuberantia; & in gratiam cum ſanitate æger prorſus reſtitutus eſt.

15. *Phyſconia ab excreſcentia*. C.

Ea eſt abdominis partialis durities, aut intumeſcentia quæ pendet ab excreſcentia obſtructionem mentiente.

Excreſcentiam *ad pylorum* memorant *Veſalius*, *Benivenius*, *Fernelius*; *ad inteſtina* reni ovillo ſimilem ano rejectam *Chr. VVineler. Collect. Acad. Tom.* 3. *pag.* 274.

X. GRAVIDITAS, Gærecis *Cueſis*; *Groſſe*. Ægræ *Gravidæ*, *utero gerentes*.

Verus eſt morbus, iſque apud mulieres pœnalis, (docet Geneſis) cujus ſignum præcipuum eſt abdominis intumeſcentia in axi hypogaſtrii prominens, ſenſim aſcendens, partuque terminanda.

Differt ab hydrometra, 1. quia ultra quartum menſem in graviditate vera datur motus fœtus in utere contenti, vel ſenſus molæ per graviditatem huc illuc inclinantis; 2. quia datur reſiſtentia tanquam a partibus ſolidis in utero contentis; in hydrometra vero nec motus tum totalis, tum partialis, nec firmitas adeſt, ſed potius fluctuatio tanquam a fluidis in utero congeſtis.

Principium graviditatis cujuſvis eſt coitus fœminæ cum mare, unde quæ viro non utuntur hydrometræ quidem, minime vero gravidæ eſſe poſſunt; verum dantur plures fallaciæ ex parte earum quæ innuptæ graviditatem celare, aut quæ nuptæ eam ſimulare cupiunt, præter errores involuntarios.

Cauſa graviditatis eſt evolutio fœtus, vel placentæ in utero, aut tuba alterutra, præmiſſa fæcundatione, ſi fœtus exolvatur, graviditas vera eſt tum uterina, tum tubalis; ſi vero ſuffocetur ab evolutione placentæ, datur molaris,

non poteſt autem diſtendi uterus prius in pelvi contentus, & creſcere ad hoc ut contineat fœtum novimeſtrem cum liquore amnii & placenta, quæ omnia duodecim circiter libras adæquant, quin ſenſim ſurſum ultra umbilicalem regionem tumor in abdominis axi prominens aſcendat, quin ligamenta diſtendantur, diſtenſuſque uterus vicinas partes premat; unde dyſpnœa, conſtipatio, difficilis inceſſus, gravitas ſeu laſſitudo totius corporis; præterea ſuppreſſa majori ſanguinis menſtrui copia, quam quæ primis ſaltem menſibus ad nutricatum exigui fœtus impendi poteſt, ſuperfluo ſanguine onerantur viſcera acutiori ſenſu prædita, potiſſimum ſtomachus; unde nauſea, malacia, aliaque gravidarum incommoda, initio graviditatis magis conſpicua.

1. *Graviditas vera* Mauriceau libro I. capo 6.

Ea eſt quæ a fœtu in utero evoluto producitur, quæ cum molari eadem per tres, vel quatuor primos menſes habet ſymptomata, nec diſtingui poteſt a tubali, niſi quod tumor in axi hypogaſtrii conſtanter obſervatur; in tubali vero conſtanter ad alterutrum latus. Cognoſcitur 1. ex eo quod poſt coitum catamenia ſolito tempore prius erumpentia jam deficiant, niſi valde plethorica ſit mulier; 2. quod phænomena eadem ex parte appetituum ſuperveniant, quæ in prægreſſis graviditatibus, eaque diverſa in diverſis mulieribus; alia enim vinum, alia tabacum, alia panem, haleces, &c. quibus delectabatur jam faſtidit, aut quæ oderat jam ſectatur. 3. Intumeſcit hypogaſtrium, colore tamen faciei florido permanente, unde a chloroſi, & aſcite incipiente cum opilatione diſcrepat. 4. Inter quartum & quintum menſem diſtincte percipit motum partialem fœtus qui initio velut exiguus mus titillabat, deinde alterutram corporis partem huc, vel illuc pro lubitu movet, icalcitrat, extenditur, mox in alterum latus ſeprovolvit; qui motus vegetiores quovis menſe evadunt, & ſæpe matri dolorem creant, quique palpo exploranti videntur fieri a capite fœtus, vel a clunibus, vel a pedibus, hanc modo, vel illam uteri regionem prementibus, qui certe motus partiales in mola deficiunt. 5. Ultra quartum menſem mammæ turgeſcunt lacte quidem ſeroſo, ſed tamen albeſcente, & multo copioſiori quam in fœminis dudum vacuis, viduiſve. 6. Si digito in vaginam immiſſo tangatur orificium uteri, dum altera manu jejunæ mulieris exploratur hypogaſtrium, & in partes oppoſitas alternis vicibus premitur, ut docet *Puzos*, graviditas inter ſecundum & tertium menſem detegi poterit; quippe eo tempore fundus uteri gravidi duobus, tribuſve tranſverſis digitis oſſa pubis ſupereminet, & preſſio hujus fundi transfertur ad digitum uteri orificio admotum; illa tamen exploratio in mulieribus ventricoſis non niſi inter tertium & quartum menſem profutura eſt; addit ſignis *Mauriceau* orificii uteri clauſuram, cervicis ejus brevitatem & craſſitiem majorem, ejus etiam verſus poſteriora inclinationem, de quorum ſignorum veritate merito dubitabat *clar. Puzos*.

Cura exigit ut initio & in fine graviditatis metuentes aborrum caveant a lapſu, ictu, pathematis, ſaltibus, ſimilibuſque nimiis commotionibus; quoad victum inſalubris modo jucundior & expetitus cibus minus nocet gravidis quam non gravidis; plures gravidæ indigent phlebotomia bis terve in decurſu graviditatis repetita, & per illam a a pluris incommodis liberantur; phlebotomia vero e brachio tantum, non e pede inſtituenda eſt juxta uſum; caveant ab arctioribus crocotis, thoracibuſque abdomen comprimentibus, nec non ab occaſionibus pathematum quibus magis percelluntur quam non gravidæ; ultimo menſe butyro vias fœtus inungant.

Quomodo vero liberentur per partum, vide in dyſtocia.

2. *Graviditas molaris*, Mauriceau lib. I. cap. 9. pag. 104. & lib. II. cap. 31. Synopſis Ephemerid. Germaniæ. L.

Signa molæ vide in *Dyſtocia a mola*.

Concreta carnoſa in utero ſunt vel falſa germina, vel ova immatura, vel molæ, vel fungi. *Falſa germina* ſunt placenta incraſſata, undique clauſa, in pyriformem molem efficta, intra quam vel aqua tantum later, vel nullus continetur embryo vivus, ſed tantum embryonis rudimentum exiguum & informe. *Ovum* vel germen verum eſt folliculus filamentoſus, pellucidus, albumine pellucido plenus, in quo latet embryo menſis ætatem nondum adeptus, vermiculo ſimilis. *Mola* demum eſt moles carnoſa vel hydatidoſa ex ſolius placentæ incremento per multos menſes facto prodiens embryone deſtituta.

Quoniam intra menſis ſpatium tantum creſcit falſum germen, nullo ſigno illud, dum latet in utero, dignoſci poteſt. Abortus vero ejus, qui effluxio proprie dicitur, illud in conſpectum prodit; verum mola idem evadit cum diutius, imo ultra novem menſes, in utero reſtitat, & fœtus inſtar excreſcit; adeoque graviditatem veram mentitus usquequo, cum ad quartum menſem & ſemiſſem deventum eſt & ultra, nullus motus partialis in utero perſentitur, ſed tantum motus totius in partem decliviorem pro diverſa matris poſitura diverſus.

Adſunt ſcilicet initio greviditatis molaris anorexia, malacia, vomitus, ſuppreſſio catameniorum, aſthenia, ut in vera graviditate, ſed illa non ita diu durant; identidem menorrhagia ſeroſa exigua & irregularis accedit, lumbago obſcura ſupervenit, quin ulli principio procatarctico nec menorrhagia, nec lumbago tribui poſſint. Exploratio etiam docet uterum non ita eminere intra abdomen, ac in vera graviditate ſub eodem termino eminere ſolet ſupra pubem; ſi intra ſecundum, tertiumque graviditatis menſem ſubito ſuperveniat gravis menorrhagia, cum lumbagine parturitionis prodromo, grumorum effluxu, & gravitate podicis, ſignum eſt certius falſi germinis, maxime ſi exploratum uteri orificium poſſit digitum admittere, & digitus percipiatur

in

in utero corpus molle quoddam extrorſum tendens, fere certum eſt inſtare falſi germinis excluſionem. Vidi nuper poſt aliquot dies a menorrhagia gravi dolores partus ſuccedere, ſedato aut ceſſante fere ſanguinis effluxu & abortum feliciter terminari; quo facto vires ſenſim recuperabantur; quibus cautelis debeat in hiſce caſibus ſollicitari partus, docet *Puzos de falſo germine*, *cap.* 19.

Molam viginti libras pendentem, aſſumpto ſpiritu ſalis ammoniaci ſalito Zvvelferi, & cathartico expulit *Khonius Collect. Acad. Hom.* 3. *pag.* 368. Huic ſcopo frequentes clyſteres proſunt, ſi mola ut extra uterum, ut ea quam refert *Chriſt. Fromman. ibid. pag.* 50. & ad phyſconiam pertinet, qualis in virginibus etiam reperitur.

Molas quinque imo ſeptemdecim annorum obſervarunt *Academiæ Germanicæ Socii*. Vide *Synopſim Ephemerid.* Molæ hydatidoſæ, veſicariæ, ſeu veſicales, ſebaceæ ſex pingues, ſanguineæ, & carneæ obſervantur. Omnes vero vaſis, vel lymphaticis, vel ſanguineis placentæ infarctis, dilatatis fabrefactæ ſunt.

3. *Graviditas perennis*, Collect. Acad. Tom. 3. pag. 697. L.

Uxor militis gravida termino conſueto advocavit obſtetricem, ſed parere non potuit: deci mo graviditatis menſe fœtus erat jam mortuus, cum lochia ubertim fluxere, & lac per duos menſes e mammis promanavit; ſupervenit dein ſcabies maligna; tunc moles abdominis decrevit; interea fœtus ſceletum in utero percipiebatur, carnes abſumptæ judicabantur. Hæc judicabat poſt ſex graviditatis annos *Georg. Hannæus Med. Danus*.

Monſpelii vero uxor Senatoris per multos annos ſterilis, paulo ante mariti obitum concepit, non menſe conamina partus experta eſt, & a peritiſſimis in arte obſtetricia viris explorata fuit, quorum teſtimonio minime æquivoco, conſtabat eam fœtum geſtare novimeſtrem, cujus caput intermedia tantum membrana craſſiori manibus ſuis tetigiſſe ſe fidedigini Chirurgi aſſeruerunt; demum a menſe in menſem fruſtra exſpectabatur partus, quievere omnia fœtus conamina, ipſe fœtus obiit, & tumor durus in regione hypogaſtrii ſphæricus per aliquot annos perſtitit, ea demum mulier Lugduni obiit poſt effluxum materiei putris ex utero; in hujus cadavere repertum ſceletum fœtus ruptum in tuba fallopiana dilatata latitans.

Steigerthal in Philoſoph. Tranſact. n. 367. *anno* 1721. per quadraginta ſex annos geſſit in utero fœtum, ſeu potius molam, cujus iconem vide loco citato.

Rob. Houſtoum in Philoſoph. Tranſact. retulit graviditatem extrauterinam in qua fœtus per quinque annos in abdomine latuit.

Oſſa fœtuum ano excretorum obſervavit *Bern. Shlever.* Fœtum per anum expulſum memorat *D. Nourſe*. Vidit Monſpelii *Caſtellanus filius Med. Profeſſor*. Graviditas novem annorum extra uterum contento fœtu, *Philoſoph. Tranſact. volum.* 9 *pag.* 191. *Bromfeild*.

4. *Graviditas veſicularis*. Tranſact. Philoſoph. 1728. n. 405. *Mola veſicularis* Synopſis Ephem. German. Journ. de Med. Juill. 1758. Nov. 1761. pag. 438.

Eſt eſt in qua loco fœtus maſſa hydatidum generatur; omnium molarum vel falſorum germinum frequentiſſima eſt nullis ſignis ante abortum dignoſcenda. Vide *Hydrometram hydaticam*.

Littre obſervavit hanc graviditatem; maſſa excluſa poſt decimum menſem novem libras pendebat, & ſimilis erat racemis groſſulariæ: acini albi, pellucidi, lineam in diametro obtinebant & racemoſus erat.

5. *Graviditas a falſa mola*. L.

Eſt ea quæ luco fœtus geſtat tantum placentam, vel a prægreſſo partu reſiduam, vel concrementum lymphaticum, polypoſum a cruore effuſo effictum, quæ ſubſtantiæ molis quidem ſolent annumerari, attamen ita ab illis differunt, ut ſine coitu in utero viduæ, virginiſve generari poſſint; cum e contra veræ molæ prægreſſum coitum ſupponant, quandoquidem illæ nihil aliud ſunt quam germinis involucra ex ovis immaturis aut ſubventaneis ex ovario in uterum delapſis, & ſufficienter accreta; de cætero obſcuriſſima eſt earum diagnoſis. De his legi meretur Diſſertatio de generatione molarum Auctore Illuſtriſſ. Comite Buchnero, Acad. Natur. Curioſor. Præſide digniſſimo.

6. *Graviditas tubalis* Aſtrucii de morb. mulier. Tom. 4. pag. 44. C.

Eſt ea quæ fit a fœtu intra tubam Fallopianam creſcente, cujus exempla numeroſa proſtant. *Vide Littre Mem. de l'Acad. R. des Sc.* 1702. *Cyprianum*, *Diſſert. de fœtu ex tuba exciſo* 1700. *Halleri in Boerhaave Tom. V. pag.* 329. *Santorinum Obſerv. anat. cap.* 11. *Bonetum in Sepulchreto*, *lib.* 3. *tom.* 2.

Ex tuba denique rupta fœtum in abdominis cavum delabi non novum eſt: hinc vero mors fœtus & matris. *Vide* ſuperius relatam hiſtoriam ſimilis graviditatis perennis.

7. *Graviditas ovarii* Abtah. Vater. Diſſertat. de graviditate apparente ex tumore ovarii dextri enormi orta per tres annos cum dimidio durante, VVittembergæ, 1722. C.

8. *Graviditas ſarcoma*. *Sarcoma uteri* Aſtruc. lib. 2. cap. 6. art. 2. C.

Eſt excreſcentia adipoſa uteri cavitati adnata, quæ, cum notabiliter excrevit, graviditatem ſæpe mentitur, id eſt, mulieres viro utentes ſenſim intumeſcere hypogaſtrium percipientes, ſine ullo gravi incommodo facile ſe gravidas eſſe exiſtimant, & ſi quondam hoc ſarcoma in lucem edant, videtur corpus uteri modulo accommodatum, adipoſum, ſolidum; unde a mola, germine, aliiſque corporibus differt; initio, dum totum uterum non replet, catamenia libere fluunt; dein vero ſupprimuntur, imo phlegmatia gravidis familiaris ſupervenit: ſunt tamen qui-

quibus hoc ſarcoma leucorrhœam accerſit. Vide curam apud *Ill. Aſtrucium*.

ORDO TERTIUS.

HYDROPES PARTIALES.

Sunt tumores majores, ſed non univerſales, a fluido intra cavum capitis, abdominis, uteri, vel veſicæ contento, unde differunt ab intemeſcentiis textum cellularem earumdem partium flatu vol fluido quovis diſtentibus aut partes ſolidas infarcientibus.

Differunt a cyſtidibus primæ claſſis ratione gravitatis ſymptomatum: huc itaque referre non juvat hydroceles, bronchoceles hydromphalos, oſcheoceles, aneuryſmata, varices, lupias, hydarthros, &c. nec hydrothoracem, hydrocardiam, eclampſias, apoplexias, &c. quæ a fluido in cavo thoracis, cerebrive effuſo, ſed nullo tumore conſpicuo, dependent.

Cauſa tumorum eſt preſſio lateralis fluidi congeſti in cavitatibus quarum clauſtra diſtenduntur. Principia frequentiſſima ſunt effluxus lymphæ per vaſa lymphatica in ſuis nativis emiſſariis obſtructa, ſi de aſcite agatur; flatuum geneſis aut expanſio, ſic de tympanite, & ſic de cæteris.

XI. HYDROCEPHALUS, *Hydrocéphale*.

Eſt tumor capitis, facie ſæpius excepta, mollis aut elaſticus a fluidi intra ipſum congeſtione.

Intumeſcit caput cum facie, & quandoque reſiduo corpore, in variola confluente. Vide *Ptyaliſmum variolosum*: ſed hic affectus ad anaſarcam tertiam attinet. Intumeſcit etiam mane facies œdematoſe in cæteris anaſarcæ ſpeciebus, nec non emphyſematoſe tumet quandoque in pneumatoſi; quem affectum phyſocephali nomine quidam inſigniverunt; ſed ab his diſcrepat hydrocephalus, quod in cavitate notabili fluida congeſta ſupponat.

Morbus hic vel eſt congenitus, vel junioribus tantum ſupervenit, cum nullo exemplo conſtat adultis accidiſſe pars tota capillata capitis ſæpiſſime intumeſcit; raro accidit ut tumor veſicoſus aquam ex ſuturarum hiantium intercapedine mutuans, & capiti ſuperimpoſitus morbum hunc conſtituat. Vide *Magneti Bibliothec. Med. pag. 872. de Hydrocephalo*.

1. *Hydrocephalus interior. Hydrocephale des ventricules*. C.

Ea eſt ſpecies in qua ſerum intra cranii thecam latitat, eamque ita diſtendit, ut ſuturæ hient.

Illius ſeri origo in finibus ipſis cerebri, ſæpius a glandulis plexus reticularis vaſorum, & vel tantum ipſos ſinus cerebri ita diſtendi, ut plures hujus libræ in ipſis contineantur, vel inter meninges ipſas & cerebrum, meninges & cranium cumulantur. Si caput minime intumeſcat, nullus proprie dictus eſt hydrocephalus, licet hydropes ſinum cerebri hoc nomine abuſive ſignificetur; ſed adeſt alterum genus morbi ſoporoſi, ſpaſmodici; veſani, &c.

Cognoſcitur ea ſpecies ex hiatu ſuturarum qui digito prementi innoteſcit.

Ægri ſunt ſæpius ſomnolenti, ſtupidi, tardi, cœci; non pauci ſpina bifida ſimul laborant, & ſive congenitus ſit morbus, ſive primis vitæ annis ſuppervenerit, ea ſpecies omnino inſanabilis eſt; qui ſimul laborant ſpina bifida, ea ſecta citius moriuntur, inciſis enim ope chirurgica tegumentis, mors acceleratur; interea apud jumenta, ut boves, aquarum emiſſionem ope trepani factam vulgo inſtitui apud Helvetos, docet *VVepferus*.

Sunt hydrocephalici quorum caput portentoſe tumet, ita ut reſiduo corpori præponderet, & ſimul eſt fere totum pellucidum & molle, quale hic nondum vidi; illi ad annum unum aut alterum vitam prorogaſſe viſi ſunt, lac nutricis apprime ſugentes, de cætero ſomnolenti, vix ſentientes, ſtupidi.

2. *Hydrocephalus exterior. Hydrocephale des teguments*. C.

Eſt illa ſpecies in qua omnia capitis integumenta turgida ſunt, alba, mollia, œdematoſa, non invicem hiantibus ſuturis; textu vero celluloſo aquis admodum diſtenſo. Illa diſtenſio fit ſucceſive, eadem ætate qua in priori ſpecie, atque vel eſt ſimplex morbus, quod rariſſime accidit, & tunc functiones cerebri vigent; vel ſimul adeſt vitium ſimile in cerebri ſinubus, & tunc ægri ſurdi, cœci, vel ſtupidi, ſomnolentive ſunt, imo ut plurimum tumor conſpicuus ſecundarius eſt, & ab hydrope ſinuum cerebri dependet.

Cum ſimplex eſt illa ſpecies curationem admittit quandoque; & in hoc caſu hydragoga cathartica diuretica tenellæ huic ætati accommodata uſurpantur. His fruſtra inſtitutis ad veſicatoria, imo ſcarificationes, præmiſſis tonicis, reſolventibuſque deveniendum eſt.

XII. PHYSOCEPHALUS.

Eſt tumor totius capitis emphyſematoſus ſeu tenſus, elaſticus, ſub digito crepitans.

Hujus vero unica datur ſpecies a pneumatoſi diſtincta, eaque eſt a Græco *hyſao*, inflo, & *cephale*, caput.

1. *Phyſocephalus artificialis. Artificioſus hydrocephalus* Mangeti Bibliothec. Med. Pſ.

Mendicus Pariſiis viſus anno 1593. ut pro monſtruo ſuum natum lactentem oſtenderet, & inde quæſtum ſibi faceret, cuſo foraminulo in ejus vertice intra cutem & muſculos ope tubuli ſenſim quotidie aerem inſufflavit, & intra menſes aliquot, repetita operatione, monſtroſam in molem nati ſui caput extendit, atque ſic per Galliam de oppido in oppidum viſendum exhibuit. Sceleratum hunc partem Magiſtratus Pariſienſis morte mulctavit. Pneumato-

celem

celem artificioſam a mendico in ſimilem finem factam narrat *Paraus*.

XIII. HYDRORACHITIS, ab *udor* aqua, & *rachis* ſpina; *Spina bifida* Ruyſchii; *Spinola* Linnæi Gen. Morb. *Lupæ ſpecies* 1ª. Editionis.

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt tumor cyſticus ſero turgidus ex hiatu vertebrarum lumbarium in recens natis protuberans cum anæſtheſia.

Propter hiatum vertebrarum lumbarium dicitur *ſpina bifida* ab Arabibus; hic autem eſt velut hernia hydrocelica perioſtei medullam cingentis, quæ dilatatio fit a pondere columnæ fluidi feroſi, quod ex quarto cerebri ventriculo trans medullam ſpinalem ad uſque caudam equinam Anatomicis dictam pertingit: ibi vero robuſtius factum illud perioſteum reſiſtit ulteriori ſuæ dilatationi, unde fit ut citra hunc obicem ille vectis aqueus vertebras divellat & trans hunc hiatum tumor extrorſum effundatur: ea ratione morbus dictus eſt ab *Illuſtr. Morgagni* hydrorachitis, quaſi hydrops ſpinæ medullaris.

Tam gravis eſt ille morbus ut recens natos ſerius ociuſve e medio tollat ut plurimum: hoc affecti anæſtheſia laborant, quaſi ſomnolenti, nil fere ſentiunt, nec moventur, niſi a nutrice percuſſi ad lac ſugendum ſollicitentur. Quoties vero ignari Chirurgi hunc tumorem aperiunt, toties infantes illico pereunt. Quinquies vel ſexies Monſpelii hunc morbum vidimus; tumor autem erat mollis, caſtaneæ magnitudine ac figura, ut plurimum ſubfuſcus, indolens, preſſione recedens, atque canalem qui ex hoc ad cerebrum pertingit non ſolum flatu demonſtrabat *Claſiſſ. Doct. Tendon*, verum erecto corpore aqua ex cerebro ad hunc ſaccum evidenter delabebatur.

XIV. ASCITES, ab *askos* uter; *Pachu* 4um Hippocratis p. 559. *Askites* Tralliani Lib. I. *Hydrops abdominis*; *Aſcite*; *Hydropiſie aſcite*; Ægri *Hydropiques*, *Aſcitiques*.

Character. Gravis & fluctuoſa abdominis intumeſcentia.

Si manu latus abdominis prematur, & altera latus oppoſitum percutiatur, tunc perſentitur repercuſſio ſeu antitypia quam vulgo *fluctuationem* nuncupamus; hoc ſigno aſcites diſtinguitur a phyſconia. Gravitatis ſenſu de quo ægri conquerentur, & defectu elaſticitatis ac ſoni ex percuſſione editi, diſtinguitur a tympanite. Abdominis totius ſphæroideo tumore, non ſolius hypogaſtrii prominentia circumſcripta, qualis eſt in graviditate, ſaltem initio morbi, diſtinguitur ab hydrometra & graviditate: aſt hoc ſignum fallit in aſcite intercute, aliiſque non abdominalibus.

Seroſos voco eos qui ab humore lymphatico fiunt: *Non ſeroſos* qui a cruore, pure, chylo, urina, &c. *Abdominales* voce eos quorum humor fluitat in cavo eodem, ac viſcera abdominis; *non abdominales* vero, ſi humor coerceatur in alio quocumque cavo & intra cutem, muſculos, laminas peritonæi, ovarium, uterum, &c. portentoſe dilatatum, hinc quatuor aſcitum differentiæ, quarum ſigna ante cadaveris exenterationem vix ulla ſunt, & Medicis reſtant indaganda.

1. *Seroſi abdominales*.

Horum ſunt permultæ varietates, de quibus in genere agemus titulo aſcitis vulgatioris, dein eas ſigillatim examinabimus.

1. *Aſcites vulgatior*. C.

Aſcitis character eſt gravis & fluctuoſa abdominis intumeſcentia, utplurimum cum polydipſia, urina pauca lixiviali.

Incipit ab urinæ paucitate, colore intenſius flavo, rubeſcente, lateratio, pedum tumore molli, pallido, qui veſpere creſcit, mane diffunditur in faciem, palpebras potiſſimum, manumque alterutram, in quam æger nocte recubuit; ſitis aſſidua accedit, abdomen tenditur, tumore non ſolius hypogaſtrii, ut in graviditate, ſed totius abdominis uniformi; ægro reſupino, ſi altera manu ut ſiniſtra prematur latus abdominis, dum dextra latus alterum ex adverſo percutitur, fluctus ſeu impetus aquarum perſentitur, clarior vel obſcurior, prout aquæ liberius vel difficilius volvuntur in abdomine; obſtructis alicubi in abdomine, ut in hepate, liene, ovario, vaſis lymphaticis exterioribus, lympha a retro urgente cruore pellitur, unde vaſa ſua diſtendit, vel rumpit, vel vicina patula diducit, unde ſtillatim in cavum abdominis effluit, lympha inquam non ſerum perſpirabile; fluidum enim paracenteſi extractum ad ignem concreſcit, ut albumen ovi; ſenſim itaque repletur abdomen hoc fluido quod premit quoquo verſus æqualiter ſub eadem altitudine, ſi ſola gravitate premat; unde ſtante aſcitico hypogaſtrium magis tenditur epigaſtrio.

Verum ſi turgidum ſit abdomen collecto fluido, & ejus tegumenta ſemel diſtenſa fuerint, tunc preſſio aquarum reſpondet tenſioni clauſtrorum abdominis & quoquoverſus ea ratione æqualis eſt, unde diaphragma ſurſum in fornicem attollitur; hinc reſpiratio difficilis, maxime jacente ægro, hinc conatus reſpirandum, conatus ad molem corporis auctam movendam, quæ major eſt viribus aſſuetis, unde laſſitudo; lympha depauperatus cruor non reſarcit jacturas partium, hinc macies in dies creſcens, potentia mortrix cordis decreſcit, hinc pulſus minuitur, & pari paſſu frequens evadit; cruor non ſatis elaboratur, unde lympha cruda prædominatur, quæ gravitati potius quam viribus cordis truſivis obſequitur, unde juxta textum celluloſum cutis deorſum ſemper ad partes infimas & declives delabitur, hinc pedum, crurum-

rumque œdema veſpertinum; lumborum, palpebrarum, manuum œdema matutinum; aſt progrediente morbo æger vix prodeſt horizontaliter jacere, ob reſpirandi difficultatem, unde erecto trunco jacet; ſero ſuperfluo imbibitæ partes laxantur, hinc & cerebrum, unde ſomnus gravis, forte & ſecuritas animi circa eventum morbi, hinc nullus metus, ſumma confidentia de recuperanda ſanitate; preſſis pulmonibus & laxatis ſupervenit tuſſis ſicca, quæ ſputum cruentum paucum dein excitat; effuſa lympha in ſcroto & præputio has partes laxas portentoſe diducit; alvus ſicca eſt, & difficillime ſolvitur, languente inteſtinorum ſero imbibitorum ſenſu & motu periſtaltico; facies pallet, ſordet, corpus ſuperne ſceletum repræſentat, abdomen quandoque ulceroſum exſtillat, unde æger ſublevatur; quandoque exulceratis & fluentibus tibiis detumeſcit, hinc natura monſtrante viam, Medici paracenteſim neceſſariam eſſe intellexerunt.

Si ſanguis mittatur aſcitico, thrombus ruber eſt exiguus reſpectu ſeri circumflui; ergo ſerum prædominatur, quod laxitatem ſolidorum, fluidorumque cruditatem indicat. Si cadavera aſciticorum ſecentur, viſcera plurima nunc hæc nunc illa obſtructa, indurata, vel etiam remollita, ſemi-putrida, calloſa, retorrida, granuloſa, ſuppurata, abſumpta, adaucta reperiuntur, & ſæpiſſime hepar, dein lien, meſenterium, pancreas, uterus, rarius renes, epiploum, pulmones, cor. Si cutis pedum ſecetur, ea vix hiat quod atoniam ſummam ſignificat. Herpetes, exulcerationes, ſitis, humorum ſtagnantium acredinem ſimul indicant, unde gangræna vulneribus horum ſæpe ſupervenit.

Ex dictis patet cur plurimi aſcitici omnino inſanabiles ſunt, maxime inveterato morbo & ſolidis graviter vitiatis; inveteraſcente morbo omnia in pejus ruunt, fluidis ſcilicet ſtagnantibus, putreſcentibus, congrumatis vaſa laxantur, canales obturantur, vires vitales abſumuntur, unde morbus initio ſanabilis, dein curæ nulli cedit. Prognoſim pejorem reddit ignorantia principiorum hujus morbi in dato ægro; deſunt enim ſigna quibus diverſa hæc viſcerum & humorum vitia primaria cognoſcantur, unde methodum curandi genericam tantum ſequimur, quæ cauſam ſæpe non attingit; in praxi ad ſequentes aſcitis varietates attendendum eſt.

2. *Aſcites ab opilatione. Hydropes ab obſtructione viſcerum.*

In recenti ſunt 1. pedum œdema; 2. urina pauca rubra; 3. ſitis in dies creſcens; 4. abdominis intumeſcentia, gravis, flectuoſa.

In vetuſto 1. febricula; 2. anorexia, 3. macies; 4. dyſpnœa; 5. tuſſis ſicca; 6. ante mortem hæmoptyſis parciſſima; 7. eriſypelas abdominis ichorem fundens; 8. decubitus horizontalis ſuffocans.

Deſiderantur in recente 1. obſtructionum reſerato; 2. aquarum eductio per paracenteſim; 3. urinæ copioſus proventus; 4. diarrhœa ſeroſa; 5. abſtinentia a potu.

Obſtructiones reſerant 1. ſucci expreſſi ex herbis amaris, ut cichorio, ſyſimbrio aquatico, apio, addito rheo & limatura ferri; 2. apozemata ex radicibus petroſelini, aſparagi, fœniculi, ruſci, ononidis, herbis diureticis, millepedibus, rheo.

Urinas movent vinum Rhenanum, Moſellanum, *claretum* cum rheo, ferri limatura, abſinthio, ſalibus neutris, bolus ex terebinthina, ipſius ſpiritus, leviſſima cantharidum infuſio cum vino Campano facta, maxime acetum ſciliticum; diarrhœam ſeroſam procreant ſuccus ireos, radicum ebuli, ſyrupus de rhamno, jalappa, aqua vitæ Germanica, remedium Medici Arabis, ſeu ſcammonium ſucco limonis correctum, gutta gummi, &c.

In inveterato aſcite, ſola diuretica tolerari poſſunt; cathartica hydragoga vires nimis peſſumdant. Extus emplaſtra reſolventia abdomini admota laudantur; ſuadentur; etiam a *Tralliano* & ab *Hecqueto* inciſiones cutis in malleolis ad aquas ſtillatim educendas. Hoc natura quandoque iter ſibi cudit; imo in cute abdominis phlyctænæ ruptæ aquis viam præbent, ut vidi; verum ſive ſponte, ſive arte educantur aut non educantur aquæ, ſphacelus ibi timendus; ex ulcere putri, verminoſo tibiæ, vidimus aquas effluxiſſe, & ægrum convaluiſſe; ſed in cachecticis annoſis, obſtructiſque vix ulla ſalus ſperanda eſt. Vinum medicatum hic conveniens, fit infundendo ſennæ fol. polypodiique radicum, ana, unc. II. rhei, jalappæ, ana, drachm. II. abſinthii, manip. 2. macis, cinnamomi, ana, ſemi-drachm. in vini albi lib. III. colaturæ unciæ quatuor mane ſumantur.

Ex bulbis Colchici autumnalis in aceto maceratis & melle paratur oxymel Colchicum, quod ad drachmam ſumptum urinas feliciſſime movet in aſcite, hydrothorace; aliiſque morbis hujuſce claſſis. Adhibetur etiam pulvis cantharidum intus, incipiendo a grani triente cum quadruplo camphoræ triturando intima mixto, & augendo ſucceſſive utriuſque doſim, uſquequo vel urinæ fluant uberius, vel gravia dyſuria oborta finem huic medicamini imponat.

3. *Aſcites ab hepate. Ab hepate obſtructo, indurato, ſcirrhoſo, tuberoſo, calculoſo, flavo, corrupto, pallido, enormi &c.* Boneti Sepulchret. obſ. 4. 5. 6. C.

Hepatis ſuperficies numeroſis ſcatet vaſis lymphaticis ad ciſternam lumbarem lympham devehentibus: obſtructo hoc viſcere, rupto alterutro lymphatico vaſe, lympha in abdomine affuſa ſenſim colligitur; operæ pretium eſt itaque ut libertas circulationis in hoc viſcere reſtituatur; fruſtra enim aquæ per paracenteſim & cathartica educerentur, cum novus ab hepate proventus ſemper exſpectandus eſt, adeoque in hoc caſu ab initio remedia auriginis aperientia, martialia, radices aperientes debent uſurpari forma apozematum, juſculorum, opiatarum quæ diu debent uſpari.

Si bilis auſta, viſcida, retorrida, ob labo-

res,

res; æſtivos ſudores, calorem ſummum, hepar obſtruat, tunc juvant ſerum lactis, aquæ minerales Vallenſes, Bellilucanæ, caute tamen, juſcula diluentia, quæ omnia inveterato aſciti nocerent, cauſam primordialem morbi tollunt, ut expertus ſum; ſed non exſpectandum donec aquæ effuſæ ſint.

4. *Aſcites a liene*. C.

A liene tumido, adaucto, indurato, pallido, molliori, corrupto, lapidoſo, vel cartilagine obducto, craſſo, cruore turgido, apoſtematoſo, &c. *Boneti Sepulchret. obſ. 6. 7.*

Hæc vitia ſenſibilia ſunt ſæpius ſequelæ quam principia aſcitis; aſt deſignant ſæpius latere in hoc viſcere vitium primordiale, ſcilicet obſtructionem quæ anſam dedit cujuſdam lymphatici vaſis ruptioni, aut diapedeſi, vel anaſtomoſi, quod conjectamus præcipue ex hujus regionis tumore, renitentia; ex prægreſſis quartanis & tertianis febribus maturius ſuppreſſis, ſine ſufficienti aperientium uſu, deinceps revertentibus; ex ægri colore fuſco, habitu macilento, animo melancholico; hoc facit etiam hæmorrhoidis aſſuetæ ſuppreſſio, fontanellæ, ulceris, catameniorum repreſſio.

Dum levis eſt vaſorum ſplenis, vel hepatis infarctus a ſanguine ſpiſſo, craſſo, vel lympha cruda, fæculenta, curatur feliciter, aut prævertitur aſcites juſculis, priſanis, apozematis ex rheo, ferri limatura, cinnamomo, radicibus aſparagi, bruſci, ulmi, capparidis, enulæ, foliis abſinthii, chelidonii, armoraciæ, eupatorii, agrimoniæ, cerefolii, cichorii, ſyſimbrii aquatici.

5. *Aſcites ſcrophuloſus*. *A meſenterio ſtrumoſo*. C.

Hæc ſpecies infantibus craſſo cibo utentibus, ab impura venere ortis, non ſatis exercitatis, eſt familiaris; creſcit a liberaliori ſanguinis miſſione in morbis acutis eos infeſtantibus, ſuppreſſa diarrhœa feroſa intenditur, cum hydrothorace & anaſarca complicatur, & exigit levia attenuantia ſcrophulis adverſa, tenuiſſimum antimonii & martis pulverem, juſcula aperientia cum calendulæ, rutæ, xanthii, filipendulæ, bellidis, elatinæ, ſcrophulariæ, folii aut radicibus incoctis; huc opiatæ ex rheo, martis tinctura, millepedibus, ammoniaco gummi.

6. *Aſcites ab ovariis* Mead Monita de hydrope, p. 127. C.

In quamplurimis mulieribus aſcitis origo morbi eſt in ovariis obſtructis, hydatidoſis, quorum lymphatica rupta lympham fundunt, quod evenit præſertim illis quarum catamenia defecere, viduis, ſterilibuſque, aut iis quæ morbos tubæ, ovariis, uterive paſſæ ſunt.

Flatus ex utero per tubas in abdomen fertur facile, ut expertus ſum in cadaveribus humanis; mirum eſt quod hac via aquæ aſciticarum ex abdomine foras emitti nequeunt quodam artificio.

Illa ſpecies rariſſime cedit remediis; ex *Mead* incipit a dolore & tumore inguinis alterutrius; mulieribus eſt familiaris; ſanatur quandoque longo uſu decocti ſummitatum geniſtæ viridium, & ſeminum ſinapis, cochleari uno bis in die vorato.

7. *Aſcites a ſanguifluxus* Juncker, de aſcite; *Ab inanitione & colliquatione* Schenckii obſ. l. 5. *Idropiſia minaciante* Delpapa conſ. 37. tom. 1.

A repetitis phlebotomiis, catameniis, aut hæmorrhoidibus immodicis, ab hæmorrhagiis profuſis, non ſolum ſuccedit cachecticus & œdematoſus totius corporis habitus, verum etiam aſcites verus cum urina pauca, lixiviali, ſiti intenſa, aliiſque ſymptomatis, & magna debilitate.

Decreſcente ſcilicet vi truſiva ſanguinis per arteriolas ob cordis debilitatem, quæ patet ex pulſu exili & frequenti, arteriæ majores & minores proprio elaterio complanantur, unde ſanguis illas difficilius permeans premit, & ſubit oſcula lymphaticorum in majori ratione quam in ſanitate; lympha etiam illa debilius elaborata craſſior obſtruit vaſa ſua, hinc non mirum ſi aliunde effluat in cavum abdominis, ibique ut in textu celluloſo colligatur. In hoc autem caſu aliquoties expertus ſum, *Tralliani* ſuaſu, lacteam diætam eſſe præſtantiſſimum auxilium, quo non ſolum ægri vires reparantur, hæmorrhagiæ prævertuntur, verum etiam aſcites radicitus ſanatur; an vero aſcites ille procedat a principio prius aſſignato, an ab uberi adſtringentium & Kinkinæ prius adhibitorum uſu; non auſim decidere; illorum adſtringentium uſum neceſſarium reddit ſanguifluxus uber & pertinax cum febricula ſæpius quotidiana eum concomitante. Quando hæmorrhagia eſt naſalis, uterina, vel alvina, ſimilem aſcitem longis diarrhœis feroſis, diureſi, vel diabeti etiam ſupervenire obſervavi; aſt in his caſibus magna adhibetur adſtringentium copia.

Curam aſcitis diureticis & lacticiniis perfectam vide apud *VVilliſium*, §. 3. *p.* 142.

Hic morbus familiaris eſt mulieribus menorrhagiam vel a partu, vel a quavis origine copioſam paſſis: incipit a pallore pedum & tibiarum œdemate, inde aqua turget abdomen, quæ pulſata fluctuat; ſitis, urina rubra pauca, aliaque ſymptomata accedunt; multi, ait *Hippocrates VI. Epidem.* ex hæmorrhagiis nimiis in hydropem incidunt.

Bis morbum vidi in quadragenaria menorrhagiam maximam ter, vel quater in anno experiri ſolita cum nauſea, anorexia, ob uſum ſalſorum nimium; ille vero aſcites in ea bis ſanatus fuit præmiſſa levi catharſi per uſum lactis bis terve de die ad menſem continuati, & *Papa* in hoc morbo ſuadet 1. ut ſitis conſtanter toleretur, ſecus 2. pauco vini albi Avenionis, ejuſque chalybeati per infuſam ferri limaturam temperetur; 3. ut per diuretica lenia; minime fortia, urinæ fluxus copioſus reſtituatur, in quem finem adhibeantur decocta ex radicibus aſparagi, apii, ſal tamariſci, quod idem eſt ac mirabile Glauberi, terebinthina, ſaſſafras; 4. a catharticis timet ne vires imminuantur; ſolum oleum amygdalarum & clyſmata concedit, 5. ad roborandum corpus juſcula ex columbis, guttulas elixirii proprietatis

tis in juſculo, uſum theæ, infuſum lapidis medicamentoſi, &c. ſuadet.

8. *Aſcites ab exanthematis; Ab ſcabie repulſa* D. Deidier, Profeſſ. Monſpel. Obſ. *Ab herpetibus, maculis, &c. repreſſis* Charleton; *A rubeola repreſſa male curata.* Vide *Anaſarcam*. C.

Bis in Noſocomio Monſpelienſi accidit a ſuppreſſa ſcabie aſcitem ſuperveniſſe, qui fruſtra tentatis cæteris auxiliis, ſanatus eſt aſſumpta ſcabioſi tunica, unde repullulavit ſcabies, & aſcites evanuit; vix unquam in aſcite ſuccedunt ſudorifica, in hac ſpecie tamen indicata videntur.

9. *Aſcites arthriticus* Muſgrave de arthritide, cap. VII. hiſt. 3. C.

Hanc ſpeciem aſcitis feliciter curatam vide ſis in Auctore.

10. *Aſcites artificialis* Lovveri Experim.

Eſt ille qui canibus inducitur ligata vena quadam majori ut cava; tunc enim ſanguine in venis congeſto alteri retro ſequenti opponitur reſiſtentia, qua fit ut fortius premat oſcula omnium arteriolarum huc tendentium, ergo ut oſcula lymphaticorum ex his oriundorum diducantur, & majorem ſui liquidi copiam fundant; quod liquidum antea forma tantum halitus in cava abdominis, pectoriſque tranſudabat, jam forma ſenſibili colligitur.

11. *Aſcites ſcorbuticus* Boerhaave Conſult. 16. Charletoni, VVilliſii de ſcorbuto.

Poſt auriginem, melaſicterum, a cacochimia bilioſa ortum, & ſcorbuti ſigna, ut maculas pedum luteas, punctatas; maculas crurum & dorſi lividas, latas, gingivarum fœtorem, cruentationem, ſuperveniunt crurum & pedum œdemata, urinæ brunneæ, atro flavæ, pauciſſimæ, lateritiæ, ſitis urgens, macies artuum, abdominis tenſio, tumor gravis, fluctuans, facies lurida; his comites ſe præbent hepatirrhœa ſcorbutica, tuſſis hydropum ſicca, dein ſanguinea mortis prænuncia, dyſpnœa, &c.

Curatio Boerhaavina. In his circumſtantiis ſumat æger omni bihorio per dies quinque pilulas, ſingulas gr. IV. ſic paratas.

Recipe bulbi ari recenti & rhei ana, drach. i.; aſſæ fœtidæ, croti, terebinthinæ, & balſami copaivæ, ana, gr. xv.; ſaponis Veneti, unciam ſemiſſe; miſce, fiant pilulæ; ſuperbibat vero unc. i. de liquore ſequente. Recipe aquæ ſtillatitiæ baccarum juniperi, cochleariæ; ana, uncias ſex. ſalis polychreſti, drach. ij.; tartari vitriolati, drach. i.; rob. baccarum juniperi, unc. iv., ſpiritus rectificati baccarum juniperi, unc. unam & ſemiſſe; tincturæ myrrhæ, unc. i.; miſce. Hæc per menſis decurſum fiant; interim pannis calidis ſiccis mane & veſperes totum abdomen fortiter confricetur; addatur exercitatio pedeſtris, vel equeſtris aſſidua pro viribus; victas ex lactuca, ſpinachia, paucoque vino, aut cereviſia. hæc ineunte morbo ſuadentur, jam facto nulla ſpes ſupereſt. Hæc Boerhaave.

Franciſcanus Religioſus, quem hoc aſcite laborantem vidi, ſumptis vulgaribus remediis, poſt ſex circiter menſes, cum uteretur apozematis antiſcorbuticis, interpoſitiſque catharticis, contra meam & omnium expectationem, superveniente urinæ profluvio, liberatus eſt ab aſcite & ſcorbuto, & convaluit; illa itaque ſpecies aſcitis minus multo periculoſa cenſenda eſt quam cæteræ.

Ea ſpecies a ſanguis diſſolutione dependet, ejuſque acrimonia, qua fit ut defectu nativæ viſcoſitatis in ſanguine; pars ſeroſa ab eo facile ſecedat, ex vaſis lymphaticis exhalantibus uberius in abdomen exſtillet, aut in carnium intercapedinem dimanans tonum earum deterat, ſimulque mora acrior reddita putredinem contrahat, viſcera corrumpat; hæc vero ſpecies etiam aſcitem inducere poteſt ob hæmorrhagias immodicas quibus ſcorbutici ſæpe exhauriuntur; ſtipatur vero gingivarum tumore livido, ſanguifluxu ex ore; dentium nigredine, oris fœtore, tibiarum & crurum latis, liveſcentibuſque maculis, ſimulque diſtinctis, nigris, flavis, luteiſque puncticulis.

Juſcula ex carne vitulina, rheo, lapathi radice, foliis cichorii, pimpinellæ, ſanguiforbæ, &c. balneo mariæ parata, interpoſitis lenibus catharticis, indicantur; & deinceps diuretica cum roborantibus mixta, quorum ope evacuetur abdomen, atque demum lactis aſinini uſu ſanguinis acrimonia temperetur.

12. *Aſcites febrilis; Aſcites a colliquatione* Sennerti de hydrope aſcite. C.

Illam ſpeciem ab initio comitatur, vel immediatæ præcedit febris acuta, continua, vel exacerbans, vel inflammatoria, mox accedit abdominis calor, intumeſcentia, & mors, ut obſervavi, minime ſera; unde diſcrepat ab aſcite intermittentibus febribus ſuccedente.

Aſcites ex quartana VVerlhof. obſ. de febrib. p. 59. C.

Mulier a biennio quartanæ obnoxia, ab eo fere tempore aſcitica ſenſim evaſerat cum menſium obſtructione, & dyſuria urinæ lixivioſæ; crura & femora cum dorſo œdematia laborabant, turgebat facies, reſpiratio anhela, & laſſitudo, omnibus remediis reſiſtebat hydrops & quartana; *VVerlhofius* ter mane ante paroxyſmum pomeridianum præſcripſit vini emetici unciam unam & ſemiſſem, unde mite imminutus eſt tumor abdominis, ſudor erupit poſt acceſſus; præſcriptum deinde electuarium ex kinkina, enulæ radice, ſale ammoniaco, vitriolo matris & rob juniperi, unde omnia melius ſe habuerunt; deinde purgata eſt ægra ſucco ex iridis vulgaris unciis quatuor in aqua fœniculi maceratis expreſſo, cum pauco ſacchari; quod plurimis arcanum eſt eximium.

Recipe radicum iridis vulgaris recentis ſubtiliter raſarum, uncias quatuor: purum macerentur in aquæ fœniculi unciis duabus; expreſſo ſucco addatur ſaccharum, & aquæ cinnamomi pauxillum; fiat potio.

Kinkinam in aſcitis illa ſpecie laudant *Francus, Reſtaurant, Boecler in Hermannum, Brunnerus, Alex. Camerarius.*

13. *Aſci-*

13. *Aſcites calides*. Vide Sponii aphoriſm. 81.; Mead. Nonii. p. 139

Non infrequenter in praxi occurrit ſpecies aſcitis, quæ largo potu, ſero lactis, ſanguinis miſſione feliciter tollitur, contra vero ſolitis alias artibus exacerbatur. Vidimus hydropem curatum viginti venæ ſectionibus, qui ab exhibitis hydragogis & diureticis cujuſvis generis magis ac magis intumerat; in hac ſiquidem ſpecie calor exſuperans fundit & liquat ſanguinem ac fere totum in ſerum convertit; ac proinde dum diagrydiatis aut ſalibus diureticis res peragitur, morbus ingraveſcit, cedit e contra benignioribus & refrigerantibus præſidiis.

Aſciticus, quem refer *Mead*, a colliſione in hypochondrio dextro per ictum violentum poſt ſex ſeptimanas intumuerat, dolor erat graviſſimus in abdomine, ſitis intenſa, urina lixivioſa pauca, adhibitis diureticis & catharticis, pejus habebat, tumor in dies creſcebat, paracenteſis recuſabatur, demum ad levandos dolores adhibita ſunt narcotica; mirum ductum, non ſolum dolor ſedabatur, ſed urina fluebat, alvus libera erat, ſed cum finita ſomniferi actione rurſus pejus haberet, narcoticum octava quaque hora adhibitum eſt, & ad famem inde languentem excitandam addita eſt infuſo amara, nec non vorabantur pilulæ ex ſtirace & kinkina cum terebinthina, & ſic æger contra omnium ſpem convalui, *Mead monita an Hydrope pag.* 141.

2. *Seroſi non abdominales*.

14. *Aſcites intercus*, Œdema Lamotte Chir. T. I. obſ. 100. des tumeurs: *Hydropiſie du peritoine*, Tranſ. Philoſ. n. 106. a 3. C.

In aſcitica extra peritonæi cavum 54. menſuras aquæ ichoroſæ invenit J. *Scultetus Miſcel. Curior. ann.* 4.

In peritonæi duplicatura *P.* Barbette *Anatom. pr. par.* 4. *cap.* 2.; ſub cute ipſa *Platerus*, *lib.* 3. *parx.*; *Juvet Journ. de Med. Oct.* 1761. *p.* 336. cum ſignis hujus ſpeciei, ſcilicet defectu ſitis, defectu dyſpnœæ, phlegmatiæ & urinis minime lateritiis,

Hæc ſpecies non confundi debet cum ea in qua viſcera omnia abdominalia in glomum collecta & peritonæi lamella involuta locum cedunt aquis effuſis & totum abdomen replentibus, licet extra peritonæum contentis, quia verum aſcitem abdominalem ita repræſentat hæc poſterior, ut non niſi ab anatomico perito poſt cadaveris aperturam dignoſci queat: glomus vero viſcerum vel ſurſum vel ad alterutrum latus fertur, cujus exemplum vide apud *Mead. monit. de Hydrope*.

Cognoſcitur ex tumore partiali tegumentorum abdominis circumſcripto, intra quem fluctuatio percipitur ſine ſignis ſuppurationis ac effuſionis intra cavum abdominis.

Aperto ope acus triqueræ ex hoc hygromate aqua limpida effluxit, & æger intra tres ſeptimanas convaluit; evidens eſt non œdema fuiſſe, ut putat *Lamotte*, ſed hygroma.

In obſervatione 101. ejuſdem Auctoris aqua limpida ex ſimili tumore fluctuante emiſſa eſt ope inciſionis, ubi pus adeſſe ſuſpicabatur, & hunc morbum *abſceſſus* nomine indigitat. Sedes eis erat inter peritonæum & muſculos abdominis.

15. *Aſcites uterinus* Nicolai Decad. obſ. Argentorati, 1725. obſ. 9.

In cadavere viduæ ſexagenariæ, uterum ſphæroidea diſtentione cartilaginem xipoideam attigiſſe vidit; ille ſexdecim menſuras aquarum inſtar amurcæ continebat; orificium arcte clauſum erat, ubi limus fuſci coloris, extus hydatides multæ, inteſtina verſus ſuperiora protuſa, ovaria oblitterata, viſcera abdominis partim ſcirrhoſa, partim livida: mulier ante duodecim annos lochiorum regimen in puerperio made obſervaverat, inde malum in dies crevit.

Videatur apud *Verdier anatom.* alterum hujus morbi exemplum.

Vidua ſexagenaria, quæ pro aſcitica habebatur, tumores abdominis tenſu, non fluctuante, ſine ullo umbilici veſtigio, habuit integumenta communia valde extenuata, muſculos abdominis obliteratos, peritonæum calloſum juſto craſſius; in illo cavo uterus tendineo cartilagineus, ſphæroideus, uſque ad cartilaginem xipoideam diſtenſus; aquæ amurcoſæ ſexdecim menſuras Argentinenſes continebat cum limo fuſco in fundo, hydatidibus orificium uteri exacte claudentibus & tubæ Fallopii oblitteratæ, inteſtina verſus ſuperiora omnino protruſa, hepar reneſque ſcirrhoſi, gangrænodei, lien exiguus, lividus, omentum abſumptum: *Saltzam. Obſ. Dec. Obſ.* 9.

16. *Aſcites ſtomachi*, Riverii Cent. 4. obſ. ab Anton. Jodon, Altiſſiodorenſi communicata pag. 107.

Hydrops ventriculi eſt aſcites a nonaginta libris feri in ſtomacho contenti in muliere quadragenaria, quæ pro gravida habebatur.

17. *Aſcites intermuſcularis*, Thom. Short philoſoph. Tranſact. vol. 8. pag. 150. C.

Aderat triplex aſcites; 1. intermuſcularis in latere ſiniſtro abdominis; 2. abdominalis in cavo; 3. in ovario omnium maximus.

Cognoſcebatur ex lateris dextri mollitie; aderat inappetentia, vigilia, ſitis exigua, febris lenta, dolor multus, ovarium viginti libras pendebat.

18. *Aſcites omentalis*, Munnicks obſervat.

Illa eſt ſpecies in qua cavum omenti aquis collectis diſtenditur; verum nullum eſt in ſymptomatis nec in cura diſcrimen quo ab abdominali vulgari dignoſcatur.

19. *Aſcites ovarii*, Mem. de l'Academ. de Chirurg. tom. 2. pag. 431.; *Aſcites ſaccarus*, vulgo *hydropiſie exkiſtée*. C.

Eſt ſpecies quæ incipit a tumore alterutrius lateris hypogaſtrii, unde differt ab aſcite vulgari ſeu ab effuſo liquido: creſcens tumor ſenſim to-

totam abdominis cavitatem implet, ſed fluctuatio eſt multo obſcurior, & extractus humor eſt craſſior, viſcoſior multo quam lympha aſcitis vulgaris, humor lutuoſus, cruentus, fœtidiſſimus, urinis lateritiis paucis, febre, ſæpe vomitu, abdominis dolore, alvo conſtipata; inciſione facta, injectis deterſivis, fiſtula ſucceſſit, & demum exhauſto humore per fiſtulam convaluit: *Le Dran. obſ.* 11.

Aquæ gelatinoſæ copioſiſſimæ intra ovarium & tubam ita diſtenſam ut totum abdominis cavum occupans prima paracenteſi viginti lymphæ pintas ſuppeditaret. Multi ſcirrhi in abdomine ab ovario, cætera viſcera ſana *D. Montaulier*. In abdomine aſciticæ inventa duo ovaria ſcirrhoſa intus hydatidibus turgida, alterum quindecim, aliud duodecim librarum. M. *Malaval.* Moles enormis ovarii dextri aſcitem in toto abdomine referens continebat ultra quadraginta libras gelatinæ pellucidæ viſcoſiſſimæ. *M. de la Porte*.

a. *Aſcites ſaccatus* Abraham Mercklini, Coll. Academ. tom. 3. obſ. 283.

Eſt aſcites a ſero urinoſo contento intra folliculum ex ovario pronatum.

In puella ante ſexdecim annos abdomen intumeſcere cœpit ſine dolore, ſine difficultate progrediendi; nupta ter gravidata peperit, nec tumor evanuit, imo acceſſit progrediendi difficultas, iſchias, anxietas in iterandis, urinis rite fluentibus, demum dyſpnœa, & tumore creſcente obiit.

Inventus ſaccus membranaceus portentoſæ molis, urinoſo ſero plenus, viſceribus impoſitus, omento ſurſum retracto.

3. *Non ſeroſi abdominales.*

Sunt Sanguinolenti, purulenti, urinoſi &c.

20. *Aſcites cruentus*; *Ab aqua ſanguinolenta*, Ger. Blaſi obſ. 11.; *Ab aqua nigreſcente*, Bonet. Sepulch. obſ. XX. §. 5.; *A cruore loturæ carnium ſimili*, Holler. de morbis cap. 39. *A cruore mero*, Saxonia lib. 3. cap. 32.; Beniven. cap. 16.; Tulpii cap. 40; Severin. de abſceſſ. pag. 79.; Ant. Pozzis Collect. Acad. volum. 3. p. 209. C.

Monialis trigenaria menſtruis tunc deficientibus abdomine intumuit poſt inguinis dolorem. Inventa eſt tuba uteri liquido ſeminali diſtenſa, & moles ſanguinis atri octoginta libras pendens inter peritonæum & muſculos abdominis præter quadraginta libras ſeri in cavo abdomini effuſi.

31. *Aſcites purulentus*, Mead de hydrope; *A pure aquoſo, fœtido, abdomen replente*, Saltzman. obſ. anat. 31.; Journ. de Med. Avril. 1761. p. 364. *A purulentia ſaccata*, Boneti Sepulchr. obſ. XX. §. 7.; *A pure abdomen diſtendente*, Plateri Obſ. C.

Illa ſpecies ſæpe tympanitidem refert, ſeu flatibus abdomen implet, & inſanabilis eſt omnino.

22. *Aſcites urinoſus*; *a veſica diſrupta* Plater lib. 3. cap. 3. C.

Eo bene poto humique ſtrato, alius ventrem inſiliens veſicam ex ebrietate diſtentam eo impetu ruperat, unde urina in abdomen effuſa ventre ante mortem intumuerat. Veſicæ vulnus poſt mortem aperto cadavere vidit *Platerus*.

23. *Aſcites chyloſus*, Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1700. p. 11.

Liquidum paracenteſi eductum lactis colorem, conſiſtentiam, imo ſaporem; ſed paulo magis ſalſuginoſum, obtinet, ſpumat bulliendo, ac conquaſſando, acidis non coagulatur, ſed ſale tartari; bis in menſe ultra 26. libras hujus aquæ chylo tinctæ educebant.

24. *Aſcites oleoſus* Baglivi Praxis p. 313. C.

In cadavere viri athletici quadragenarii febre vehementiſſima, & ſpirandi difficultate, & demum horrendis motibus convulſivis perempti invenit *Baglivi* inteſtina undequaque veluti innatantia in pinguedine fuſa, & oleum olivarum condenſatum referente.

4. *Nec ſeroſi nec abdominales.*

25. *Aſcites ſanguineo uterinus.*

Mulier aſcite laborans ex urbe *le Puy en Velay* Monſpelium appullit auxilium implorans: venter protentoſe diſtenſus, urinæ paululum lixivioſæ, pedes etiam œdematoſi, ſitis exigua; tentatis fruſtra conſuetis remediis paracenteſis inſtituitur; hinc fluunt libræ circiter quatuor cruoris meri; ſtupent Medici, & Chirurgus eorum juſſu cannulam retrahit metu ſyncope quæ paulo poſt ſummum metum incuſſit: reſtitutis paululum viribus ea patriam repetit & elapſo menſe fato ſuccumbit; aperto cadavere cruoris immenſa copia intra uterum portentoſe diſtenſum inventa eſt a *D. de Frontfrede D. Med.*; uterus autem ita expanſus erat, ut totius abdominis cavum repleret; hinc pro aſcite abdominali lymphatico ratus ille morbus Medicos fefellit utut peritiſſimos.

26. *Aſcites ſanguineo-intercus*. C.

Hiſtrio noctu inſilit in feneſtram, unde præceps in vicum plures hexapedas altum ruit ita tamen ut in pedes lapſus ſit; dolorem atrocem in abdomine, deinceps tumorem & febrem expertus in noſocomium defertur; poſt aliquot dies abdomine intumefacto moritur. Secto cadavere invenimus muſculos abdominis a peritonæo ſeparatos per ſaltus violentiam, & ſpatium intermedium copioſo cruore refertum: hic itaque morbus acutus eſt, datur ergo intercus ſanguinolentus.

27. *Aſcites ſanguineo-peritoneus*. C.

Mulier quadragenaria abdomen turgidum ſine inſigni moleſtia octo annos circumtulit, omnem culpam in menſtrua ſuppreſſa conjiciens, demum creſcente mole ſuffocatur; vix cute cadaveris pertruſa amurcæ fœtidæ copia ad libras XX. medicas proſiliit; hæc intra muſculorum abdominis tunicam & peritonæum contine-

nobatur, quod ex venis epigaſtricis internis, periodo lunari, deſtillaſſet; iſtarum venarum extremis aderant tubercula nuci avellanæ ſimilia, ac ſi papillæ forent etiam ſciſſæ. *N. Bogdanus obſerv. XI.*

28. *Aſcites flatulento-peritonæus*, Vid. Mead monita pag. 124. Combaluſier Pneumatopathologia.

Mulier ex oppido Mauguio tympanitidis ſymptomata primum patiebatur, his ſe comites adjunxere fluctus abdominis, pedum œdema, ſitis aſſidua &c. puncto poſt mortem abdomine a D. Serres chirurgo clariſſ. & Regio Anatomiæ Demonſtratore, flatus cum ſummo impetu exiliit, abdomen apertum exhibuit aliquot libras lymphæ effuſæ, ſed intra cavum in quo nulla viſcera reperiebantur, omnia autem viſcera latebant verſus diaphragma in breve ſpatium congeſta & a peritonæi lamella involuta: Sectioni interfuit D. Combaluſier D. Med. Monſpelienſ.

Praxis.

Curam quod ſpectat conſulatur *Syndeham*.

Vix aut raro curatur Aſcites, quia ejus principia ſæpius ignorantur, aut quia chronicis morbis, viſceribus jam labefactatis, ſupervenit, nec non quia diverſarum ſpecierum hiſtoria deficit; qui vero recentes ſunt & robore integro præditos ægros afficiunt quandoque ſanantur, in genere remediis aperientibus, catharticis, diureticis & dein tonicis. Præſtantiſſima, ſi recte uſurpentur, ſunt in aſcite vulgatiori, ſi robur perſtet, hydragoga iterata vulgaribus catharticis mediocribus maritata vel ſola; huc ſpectat ſyrupus de rhamno cathartico, aqua vitæ Germanica, vel ſuccus iridis Germanicæ, vel ſuccus medii corticis ſambuci ad unciam; pilulæ hydragogæ D. Helvetii; imo catharticum, arabs dictum, v. g. antimonii tenuiſſime pulverati, grana XII. ſcammonii gr. XXIV. ſyrupi de limonibus uncia una; miſce pro doſi; oxymel ſcilliticum ad drachmas tres vel quatuor; ſi vires non ferant ad diuretica confugiendum eſt, quale eſt lixivium e cineribus geniſtæ, vel fabæ ſtipitibus in vino albo infuſis, ex quo unciæ aliquot ſero & mane propinantur; mitto loqui de vulgatiſſimis radicibus aperientibus, aſellis &c. forma juſculi. Proſunt etiam ſucci expreſſi ex foliis contritis cichorii, ſyſimbrii aquatici, apii, petroſelini, additis & velut infuſis ante ſucci expreſſionem aſellis & ferri limatura; hi ſucci ſero & mane ad paucas uncias hauriantur; ſcrotum ſæpe aquis diſtenſum foveatur vino rubro, roſis rubris infuſis onuſto, vel aqua ſecunda calcis, intra quam diluatur cinis ſpongiæ combuſtæ: vidi aſciticos diæta ſicca, id eſt abſtinentia ab omni potu & humido cibo, curatos; paracenteſis ad ſublevandum ægrum aquarum mole ſuffocatum prodeſt. Aſcites qui intermittentibus ſupervenit ſæpe curatur, licet præmiſſa paracenteſi, modo viſcera non fuerint indurata.

Celebre *Louveri* experimentum quo conſtat ligata vena cava inferiori aſcitem cito in cane excitari nos monet obſtrui non raro vaſa minima viſcerum, & inde aſcitis principium exſurgere, adeoque in chronico morbo aperientibus tonicis ut martialibus, antimonii pollini, rheo eſſe inſiſtendum.

Proceſſum therapeiæ videſis in curationibus *Profeſſoris Regii illuſtriſſ. D. Lazerme*, nec enim actum agere in me ſuſcipio.

In aſcite ſcorbutico, in eo quem ſumma acrimonia, ſummus fervor comitatur, juſcula in balneo mariæ parata, ſerum lactis chalybeatum & millepedibus onuſtum, imo lac ipſum, aquis nondum collectis aut etiam evacuatis ab *Alexandro Ttalliano* a *D. Lethuillier*, aliiſque, ut in aſcite colliquativo, ſuadentur; errant certe illi qui una methodo tam diverſa ſpecies curari volunt; in morbo adeo deſperato, qui novas vias ineunt certe laudandi, non vero ut fieri ſolet, detterendi.

Aſciticos aliunde bene conſtitutos ſola a potu abſtinentia ſanatos dum ſucco limonum vel pomorum ſitim fallebant, memorant *Mead*, *Deidier*,&c.

In aſcite qui a tympanite inceperat cum atrocibus doloribus lumborum & umbilici repetitæ phlebotomiæ & narcotica optime ſucceſſerunt, obſervante *Cl. Porte Journ. de Med. Juill.* 1759.

Methodus *VVarickii* Chirurgi in *Tranſ. Philoſ.* a *Clar. Ruſſello* relata & ab *Illuſtr. Hales* probata hæc eſt: injiciantur æquæ partes vini rubri & aquæ Briſtolienſis in abdomen, ſtatim atque per paracenteſim aquæ evacuatæ fuerunt: hac mixtura iterum cum feri morboſi reſiduo rejecta, aquæ Briſtolienſis pars tertia & vini duæ partes in abdomen injiciantur, iterumque illico emittantur; niſi vero quam promptiſſime fiant illæ injectiones æger animi deliquia patitur, quibus tamen finitis vires reſtituuntur.

29. *Aſcites purulento-peritonæus*; obſerv. X. Medic. pract. Pariſ. 1743.

Eſt ea ſpecies intercus, ſeu in qua magna puris copia reperitur inter laminas peritonæi in antica abdominis parte, ita ut inteſtina peritonæo undique obvoluta in angulo ſuperiore & poſtico abdominis lateant.

Hiſtoria. Mulier ſcirrho abdominis laborans incidit in aſcitem; cadavere aperto quadraginta pintæ humoris tuſſi, coloris coffeæ, grumoſi, amurcoſi repertæ ſunt in duplicatura peritonæi; inteſtina macilenta in glomum collecta tam parum ſpatii occupabant ut vix inveniri poſſent, vertebris adhærentia.

Nulla ſitis erat; ſi prius cognita fuiſſet ſpecies, ea inciſione & deterſivis curari potuiſſet.

XV. HYDROMETRA; *Hydrops uteri* Sennerti; Roderici a Caſtro c. 19. *Inflatio uteri* Roder. a Caſtro cap. 2. *Hydropiſie de matrice*.

Eſt hypogaſtrii in mulieribus ſucceſſive creſcens tumor, uteri figuram referens, preſſioni cedens, flu-

fluctuanſve, ab iſchuria & graviditate diverſus.

Circa imum ventrem tumor adeſt amplus, laxus, ex parte fluctuoſus, graviditatem aliquatenus mentiens, cum borborygmis inteſtinorum, in ambulando gravitate, ſpirandi difficultate, fœcum graveolentia inſolita, catameniorum turba aut ſuppreſſione, dolore abdominis, lumborum, hypochondriorum, inguinum, pollutione nocturna, rigore, ſæpeque febri, non inflammatoria, phlegmatia, mammarum mollitie.

Hydrometra obſervatur vel cum vel ſine graviditate; fluidum effuſum eſt vel in uteri cavo, apud vacuas, vel inter uteri cavum & membranas fœtum involventes, vel inter ambas fœtum involventes membranas ſeu chorium & amnium, vel in ipſo cavo in quo fœtus innatat, vel in veſiculis uteri hydatidoſis; an inter uteri ipſius membranas? deficiunt obſervationes.

1. *Hydrometra aſcitica*. Vide Aſtrucii lib. 2. cap. 8. C.

Eſt ea quæ a ſero tantum in uteri cavitate collecto fit, unde differt ab hydrometra hydatidoſa & gravidarum. Signa præceſſere ſæpius; 1. uteri ſcirrhus vel obſtructio, menoſtaſia, vel leucorrhœa vetus; 2. obſtructio orificii uteri a muco ſpiſſo, vel a tumore adnato poſt dyſtociam, vel ab erethiſmo ſæpius hyſterico.

Tumet hypogaſtrium ſucceſſive, pro voluminis incremento; pondus, difficultas gradiendi, & truncum ad anteriora inflectendi, creſcunt; catamenia ſupprimuntur; hinc ſterilitas, phlegmatia, ſeu œdema inferiorum accedit; percuſſo utero ex una parte, antitypia in oppoſito latere perſentitur.

Vix confundi poteſt hydrometra aſcitica cum hyſteritide, quæ dolore, febre, ægritudine acuta deſignatur, nec cum hyſteralgia ſcirrhoſa, graviditate molari, &c. ob firmitatem uteri in iſtis morbis; a phyſometra diſtinguitur per antitypiam, gravitatem & elaſticitatis defectum; ab aſcite uterino per hypogaſtrii ſolius tumorem; ab hydrometra hydatica, per antitypiam; a graviditate demum, quod in iſta poſt tres vel quatuor menſes motus partiales fœtus diſtinguuntur.

Hydrometra aſcitica difficulter ſanatur, & ratione principiorum periculoſa eſt, inde enim ſæpe hectica, vel aſcites ipſe accerſetur.

Curatio exigit 1. hydragoga qualia in aſcite uſurpantur: 2. diuretica & aperientia: 3. remedia uterum aperientia, ut ſaltum, ſternutationem, vomitionem, balneum, injectiones, peſſaria emollientia, ſuffitus; quibus incaſſum præmiſſis ſtylo mutico orificium uteri eſt reſerandum, & evacuatis aquis injectiones ex aquis deterſivis aut thermalibus inſtituendæ.

2. *Hydrometra gravidarum*, Puzos pag. 86. *Hydropiſie de matrice des femmes groſſes*. C.

Moles abdominis eſt ſolito major; minus tamen obnoxia eſt mulier phlegmatica quam in graviditate duplicata; fœtus vel debilis evadit, vel ſæpius obiit; nunquam ſanus eſt, & vegetus, ut in graviditate vera, nec ita creſcit, maxime ſi aqua in cavo amnii cum ipſa lateat.

Si aqua inter uterum & chorium ſita ſit, ea ſponte effluit, ſtatim atque uteri os hiare incipit, quem effluxum ter quaterve, intervallo ſemimenſis inter utrumque, accidiſſe vidit *Puzos*, quin partus ante quartum effluxum ſucceſſerit.

Frequenter inter chorium & amnium colliguntur aquæ, in quo caſu minor eſt earum quantitas quam cum in amnii cavo ſit hydrops, vel cum inter placentam & uterum; tunc autem membrana exterior in partu laceratur ſine dolore, deinceps vero etiam interior, quandoque plurium dierum intervallo; ſi vero conamina partus langeant, tunc digito laceranda eſt membrana ſuperſtes, ut partus juvetur.

Cum in amnii ipſius cavo colligitur aqua, ſæpius fœtus moritur, & diu in utero mortuus remoratur, uſquequo uteri diſtenſio maxima, ulterius creſcere non poteſt; exigua ſunt in parturitione tormina, unde mollior eſt membrana quæ dilatatum uteri orificium obturat; obſtetrix in hoc caſu parturienti ſuccurrat, opus eſt. Cognoſcitur hæc ſpecies ex debili vel nullo fœtus motu, ex mole enormi abdominis; in partu licet orificium uteri multum pateat, caput fœtus rite ſe offerat, tormina per multa horas languent; tunc ſi obſtetrix digito premat caput fœtus, iſte ſurſum facillime pellitur, utpote innatans aquæ, niſi plures ſint ſimul in utero, tunc digitis ſcindendæ membranæ, & ſic tormina utilia fœtum expellent.

3. *Hydrometra ſanguinea* Boneti Sepulchr. Tom. 3. p. 92. n. 2. C.

Fœminam recens enixam obſtetrices alterum fœtum geſtare credebant, quia inferior abdominis pars adhucdum erat tumida; uterus aqua cruenta repletus apparuit: Vide *Aſcitem uterinum*.

4. *Hydrometra hydatica* Aſtrucii de morbis mulierum, lib. 2. cap. 8. *Hydrops uteri veſicoſus* Nicol. Tulpii, Vandermonde Journ. de Med. Juill. 1758. p. 54. C.

Compertum eſt gravidationem aliquando degeneraſſe in ſubſtantiam membranaceam globoſam, totam aquoſis bullis rotundis tumidis, pellucidis, innumeris plenam, aliquando cum ſanie ſœtida & diluta, ut comperimus in uxore Bibliopolæ. *Mercatus*, *de mulier. affect. lib.* 3. *cap.* 8.: Eaſdem hydatides invenit in utero *Th. Bartholinus*: *Boneti Sepulchret.* p. 88. *Tom.* 3. *n.* 3., & omnium prius *Aetius ſerm.* 4. *cap.* 79.

Hæc ſpecies ſpontaneo partu poteſt ſanari, ſed rariſſima eſt, & difficulter diſtinguitur ab aſcitica.

5. *Hydrometra puriformis* Boneti Sepulch. Tom. 3. p. 88. n. 5. & p. 92. n. 1. C.

Auguſta Imperatrix omnia ſigna veræ geſtationis habuit; in cavitate abdominis erant ichoroſi humoris, tum phlegmatis libræ viginti quatuor, uterus erat valde magnus, plenus humore craſſiſſimo, albo.

6. *Hydrometra ovarii* Aſtruc. de morb. mulier.

Tom. 4. pag. 43. obſ. 45. lib. 4.; Nicolai Tulpii; Acta Eruditor. Lipſiæ anno 1701. Februar. Ephemerid. Germaniæ, decur. 2. obſ. 95. anni 2., Bianchi de generatione, p. 107.; Munnicks in Bibliotheca Anat. C.

Sunt hydrometræ ovariorum aſciticæ quarum penultima octoginta; ultima 112. libras ſeri continebant.

Tumorem tubarum 150. librarum aqua plenum memorat *Ill. Bianchi Taurinenſis Profeſſor*, nuper amicis multis ereptus, & *Cyprianum* teſtem citat.

XVI. PHYSOMETRA, a Græco *metra* uterus, & *phyſiao* inflo; *Inflatio. uteri* Sennerti; *Tympanite de la matrice* D. Aſtruc de morbis uteri Lib. II, cap. 9.

Eſt conſtans, permanenſque tumor levis, elaſticus, uteri figuram, & ſedem referens in mulierum hypogaſtrio.

Differt ab ædopſophia uterina per conſtantiam & permanentiam, eodemque modo diſtinguitur a globo hyſterico, & ab erethiſmo uteri fugaci in abortu ſubtrimeſtri, in hyſteralgia catameniali obſervando; nam in his caſibus non raro uterus intumeſcere ſeu indureſcere per intervalla videtur, & reapſe nunc ad unam, nunc ad alteram partem inclinat, ut ipſe expertus ſum.

1. *Phyſometra ſicca* Aſtrucii lib. 2. cap. 9.; *Tympanites uteri*, Valeſci de Taranta, lib. 6. cap. 15.; Matthæi de Gradibus in Rhaſim. C. de mola; Thadæi Duni Lib. Miſcellan. cap. 8. R. Dodonæi obſ. 49. L.

Signa communia graviditati & chloroſi, tumor elaſticus, & a pulſatione reſonans, increſcens a calore ignis, lecti; volumen nativo non multo majus; nullus ex vagina crepitus, ut in ædopſophia ſeu tympanite fugaci *Aſtrucii*.

2. *Phyſometra humida*, Aſtrucii lib. 2. cap. 9.; Ambr. Pare lib. 25. cap. 34.; Salmuth. Centur. 2, obſ. 57.; Laur. Jouberti de urinis, cap. 13. &c. C.

Eſt ea in qua cum flatibus concurrit ſerum quo potiſſimum uterus diſtenditur, molem quandoque maximam adipiſcitur, unde ſimul & ratione ponderis a priori diſtinguitur; de cætero eadem ſunt ſigna.

Curatur utraque ſpecies, ſi flatuum emiſſio per uteri orificium promoveatur; cætera enim auxilia inutilia ſunt. In hunc finem præmittatur uſus balneorum, ſemicupiorum, injectionum, peſſariorum emollientium, quo facto ſollicitetur uteri orificium obſtetricis digito, peſſariis acribus, clyſmatis irritantibus, ſternutatione, vomitione, ſaltu; denique ſi hæc non proſint, ſtylus muticus caute in uterum immitatur; evacuato utero fiant injectiones pro re nata diverſæ, ut in prima ſpecie emollientes, in altera deterſivæ, tonicæ.

Memini me olim duabus vetulis hoc morbo recenter affectis præſcripſiſſe juſcula diuretica, & emplaſtrum de Galbano regioni uteri admovendum, unde oborta copioſa urinæ excretione cito convaluere.

Phyſometram fugacem, ſed quovis menſe revertentem, obſervo in muliere quæ hyſteralgiam catamenialem patitur, ſeu quæ quoties catamenia ipſi fluunt, per duos dies iis ubertim prorumpentibus, dolores aſſiduos in tota uteri vicinia, & ipſo utero patitur, atque tunc uterus, pugni magnitudine ſupra pubis altitudinem, ad tactum, non ad viſum, tumet: illa olim ſæpius peditus ex utero edere erat ſolita; ſed ædopſophia, jam ſi quæ ſit, ita pacate ſe habet, ut non audiatur; is vero tumor a flatibus eſſe videtur, cum ſubito recedat pluries; dein vero aere ingreſſo & ob grumum ſanguinis utero obturato fit ejus rareſcentia, unde phyſometra fugax. Hæc mulier pluries peperit, unde non mirum ſi uterus ita altus & magna ſit; de cætero ille omnino indolens eſt, & poſt catamenia nullus; ae nunc dextrorſum, nunc ſiniſtrorſum paululum inclinans.

XVII. TYMPANITES; *Typhos quartus* Hippocratis Foeſii pag. 555.; *Hydrops ſiccus* & *flatulentis* ejuſdem Aphor. II. Sect. IV.; *Tympania* Galeni Comm. de victu in acutis, Tralliani Lib. III.; *Tympanita* Sennerti; *Tympanias* Frommanni apud Bonetum. *La Tympanite*.

Eſt intumeſcentia totius abdominis, levis & elaſtica, a pulſatione ſonum edens, hujus morbi præcipuum ſymptoma, adde ructus, borborygmos, conſtipationem, & dolores.

In colica flatolenta volumen totius abdominis minime eſt adauctum, & morbus acutiſſimus eſt in paroxyſmo, unde differt a tympanite. In meteoriſmo volumen quidem abdominis eſt adauctum a flatibus, ſed ægritudo eſt acutiſſima, & ſæpe accidens aliorum morborum; tympanites vero, licet doloribus colicis initio ſaltem ſtipetur, eſt morbus chronicus, & ideo ab aliis diſtinguendus. Phyſometra, hydrometra, & colica flatulenta quatenus tantum abdominis partem inflant a tympanite diſcrepant, in quo conſtanter prominet abdomen verſus umbilicum in quocumque ægri ſitu.

1. *Tympanites inteſtinalis*, Smetii Miſcell. lib. 10.; Fabricii Hildani Cent. 6. obſ. 74.; Hercul. Saxoniæ Præl. part. 2. cap. 24.; Plateri obſ. p. 656.; Litre Mem. de l'Acad. R. des Sc. 1723. D.

Eſt ea ſpecies quæ fovetur a flatibus ventriculum & inteſtina valde diſtendentibus; hic fovetur ſæpius a materia verminoſa; ſupervenit etiam puerperis, hypochondriacis, mœſtis.

Incipit non raro a borborygmis, doloribus abdominis atrocibus, pertinacibus, adeſt conſtipatio, dolores initio ad umbilicum, deinde ad ambitum abdominis referuntur; a flatibus erumpentibus levamen fugax; ſecto cadavere, inteſtina alia admodum intumefacta, alia velut

in

in cellulas conſtricta, & veluti convoluta apparent; illis punctis non multum reſédit tumor. niſi multis in locis aperiantur, unde peracenteſeos inutilitas apparet.

Deeſt phlegmatia, urina lateritia, ſitis urgens, niſi ſub finem morbi aſcites, accedat, unde differt a tympanitide aſcitica.

Curatio difficilis eſt ob contraindicationum concurſum; initio venena ſecanda ob dolores, calorem, tenſionem; alvus eſt emollienda oleoſis, diluentibus, refrigerantibus ob dolorem, ſiccitatem, conſtipationem, tenſionem; anodyna etiam blanda, antiſpaſmodica ſuadentur; ergo cavendum a catharticis, niſi mitiora ſint, a carminativis niſi ſint anodyna: interea cum flatus generantur ſæpius a materiebus fermenteſcentibus, putreſcentibus, verminoſis, tum neceſſaria videntur cathartica mediocria, vermiſuga, ſaponacea; inveteraſcente morbo; & calore, ſpaſmo, dolore imminuto, tunc cathartica fortiora, reſolventia, ac tonica tutius agunt.

Æger utatur ſero & mane, dum recens eſt morbus, clyſmatis laxantibus; & poſt unam, alteramve phlebotomiam dein purgetur ex manna, tamarindis, oleo amygdalarum; dein ter in die ſumat decoctum hordei in quo flores roſarum infuſi fuerint, cui ptiſanæ addantur ſpiritus vitrioli, ſal nitri dulcis guttæ aliquot ad gratam aciditatem; vel uſurpet emulſiones, anodyna, julapia refrigerantia, ptiſanam ex cryſtallo minerali: tum repetita catharſi æger lacte aſinino, vel etiam vaccino, thermalibus aquis mixto utatur; abdomen urina calida foveatur identidem; ac his irritis fiat remedium *D. Raſt amici noſtri apud Lugdunenſis Medici experientiſſimi*, ſcilicet fomentum ex aqua frigida, deinceps vero gelida, quo duos tympaniticos Lugduni ſanatos vidit; & quod etiam mire convenit intus aqua gelida, imo fruſtula glaciei ſunt voranda ad condenſandum flatum, maxime ubi calor intenſus, ætas juvenilis, temperamentum fervidum, æſtas, ſimileſque circumſtantiæ ſuadent; quoniam ſunt varietates hujus morbi inquibus prædominatur vel acidum, vel glutinoſum, vel atonia, pro diverſis hiſce conditionibus diverſa auxiliorum genera ſunt prioribus addenda, quæ videſis apud *Clariſſ. Combaluſier* in *Pneumatopathologia n.* 353.

2. *Tympanites abdominalis* Valleſii comment. in lib. 4. de victus ratione, pag. 284. Balloni Paradigma 241. Combaluſier Pneumatopathologia, num. 26. 226. Zeviani libr. del flato C.

Eſt ille qui flatui in cavo abdominis collectos gerit, quique vel *ſiccus* eſt, quod de recenti quocumque fere valet, vel *humidus*, ſeu aſciticus, cum urina lateritia, ſit, phlegmatia, aſcite, in fine morbi veteraſcentis ſe comitem præbente, & in hoc caſu ſede tantum differt ab aſcite flatulento peritonæi duplicaturam non cavum diſtendente, in quo ſcilicet viſcera abdominis convoluta in glomum ſub diaphragmate non umento, ſed peritonæo tecta, latent.

Tympanites abdominalis ſiccus aliquot obſervationibus conſtit, utut a *Littro* in dubium revocetur; eſt in eo reſonitus evidentior quam in inteſtinali, flatuum emiſſio rarior, minus levans ægrum, dolores abdominis magis exteriores, alvus minus pertinaciter adſtricta. Si a priori dignoſceretur, poſſet inſtituti paracenteſis, ut factum novi in cadavere, & tunc illico exploſo flatu ſæpe fœtido tumor ſubſidet; hujus diagnoſim, prognoſim, & curam ſpecialem videſis in eximio tractatu *Fr. Combaluſier*.

Quoad ejus principia, veroſimile eſt eroſo quomodocumque, vel ventriculo, vel inteſtino flatus in abdomen irrepſiſſe, ut vidimus, in veſicam ex inteſtino eroſo ſeſe inſinuiſſe ad producendam ædopſophiam; & ut in uxore Medici Salvatoris dicti reperit olim *Joannes Bauhinus*. *Vide Mangeti Bibliothec. Medic. Pract. de Hydropo, pag.* 1003.

Signa hujus eroſinis erant dolor hypochondrii ſiniſtris, vomituritio, ructatio, febris; dein venter intumuit, dyſpnœa acceſſit, cum lumbagine, dentium ſtridore, ſiti, aſthenia; intra menſem mors cum mentis conſtantia; in fundo ventriculi fuit orificium digitum admittens; a flatibus intra vaſa lactea adactis in colica flatulenta, ea diſrumpi quandoque, & inde in abdominis cavum irrumpere ſuſpiciatur *Combaluſier*; verum non facilius eſt flatu diſrumpi hæc vaſa minima, quam ipſa inteſtina; nam vaſa minima tanto magis reſiſtunt ſuæ ruptioni, quo minorem habent diamerrum, ut norunt Mechanici; ſi tamen hæc lactea debiliora fuerint, & eo uſque diducta, ut guttulam aeris poſſint admittere, ea conditione poterit fieri tympanites.

Hæc tympanitis principia vix dignoſci, vixque tolli queunt etiam cognita; verum ſi aere fluidis excalefactis, fermenteſcentibus, putrefactis emergens in abdomen irruerit, ut generatur in emſthyſémate de quo egimus dum de pneumatoſi ſpontanea, tunc pro diverſis hujus flatus principiis, diverſa methodus eſt adhibenda ad præpediendam ulteriorem hujus geneſim; dein collecti flatus elaſticitas eſt deſtruenda; demum huic flatui quidam eſt exitus parandus.

Cum aeris extricatio debetur ſummo æſtui ſanguinis, phlebotomia, acida refrigerantia initio conveniunt; ſi ab acido & verminoſo pabulo fermenteſcente, tunc omnia abſorbentia, terrea, alkalina, aromatica, ſtomachica amara; kinkina juvant; ſi a glutinoſo puingui, quale in lactentibus ſæpe viget, pendeat flatuum geneſis, tunc eſt impugnanda victu ex pane bene fermentato, vino veteri, infuſo chamæmeli, cinnamomi, juſculis amaris cum enula campana, cichorio, ſalibus neutris; frictione ex pannis calidis; clyſmatis ex urina calida, lixivio, terebenthinæ pauxillo in ovi vitello ſoluto; dein catharticis evertendum illud glutino-

no-

noſum, tonus viſceribus laxatis reſtituendus; iterum clyſmata reſolventia, tonica, acria uſurpanda.

Denique ſi irritis omnibus auxiliis æger cruciatibus in ambitu abdominis torqueatur, qualem olim me vidiſſe memini, alias vegetus ſit, nec putredinis in primis viis ſint indicia, unicum ſolatium ex paracenteſi videtur exſpectandum, hancque olim non adhibuiſſe me pœnituit; quippe miſera mulier, ad quam accerſitus fueram, ita cruciabatur tympanite, ut viribus adhuc integris, facie rubens, mediæ ætatis, mente conſtans, nullis remediis internis ſublevata, eadem die qua ipſam inviſi & dereliqui, fato functa ſit.

Obiit quidem brevi æger tympaniticus poſt paracenteſim, cujus teſtis fuit *Helmontius*; verum ſumme putridus inde exivit flatus, quod gangrænodeum viſcerum ſtatum arguebat; erat enim odor cadaveroſus; præterea foramen nimis amplum cuſum eſt, cum venter illico ſubſederit, unde periculum ſummum, quod averti poſſet exigua acu tricuſpidata, & per intervalla obturato foramine; interea dum arcte ſtringitur abdomen, & cardiacis vires ſuſtinentur.

3. *Tympanites enterophyſodes* Combaluſier. num. 121. & 152. C.

Eſt ea ſpecies quæ ab emphyſemate inteſtinorum, cæterorumque abdominis viſcerum dependere putatur, quæ ſpecies non confundenda cum pneumatoſi abdominales regiones afficiente, & ſubcutanea, a preſſu crepitante.

Dignoſcitur hæc ſpecies ex inæquali tumore abdominis aliunde tympanitici, maxime vero ex conjunctis pneumatocele, pneumatomphalo. Jam recenſui me pluries obſervaſſe in equis apud Helvios non ſolum emphyſemata valde dolentia per lumbos, dorſumve equorum diſperſa Hippiatris dudum cognita, verum etiam in boum pulmone poſt mortem a me obſervata, tanquam membranam pellucidam in vaſorum & lobulorum interſtitiis aere elaſtico turgidam, & demum in ipſis inteſtinis humanis emphyſema obſervavit clariſſ. *Duvernoy*, ut docent *Acta Academ. Petropolitanæ*, *tom.* 5. *pag.* 213.

Verum huic ſpeciei paracenteſis nulla convenit, & tantum, præmiſſis reſolventibus, ope catharticorum & diureticorum exitus huic aeri parandus eſt, & auxilia priori ſpecie accommodata videntur ſuadenda.

Puer Noſocomii generalis pro aſcitico habitus a *D. Verny* & *Lazerme*, ob abdominis tumorem & fluctuationem; inſtituta a *D. Serres* paracenteſi, nihil omnino effluxit, nec æger pejus meliuſve habuit; æger demum obiit; ſecto cadavere inteſtina inventa ſunt flatu admodum diſtenſa, & invicem ope textus cellularis ac epiploi œdematoſorum in glomum colligata; hic puer phlegmatia, ſiti intenſa, & urina pauca lixivioſa laborabat.

4. *Tympanites aſciticus* Del Papa Conſult. 2. tom. I. *Idropiſia tympanitica*. C.

Adultos adoritur robuſtos, ſanguineos, diarrhœis, colicis, dyſenteriis diu vexatos, tertianis prius affectos. Intumeſcit abdomen, & ſubito digitis pulſatum cum ſonitu digitum repellit. Urina pauca rubra, alvus aſtricta, œdema pedes infeſtat. Morbus difficillime ſanatur etiam recens; flatulentia ano vel cato prorumpens ſublevat.

Indicantur ea quæ flatulentas digeſtiones & acorem corrigunt, ut 1. abſtinentia a fructibus, lacte, crudis, diſpeptiſque alimentis: 2. abſorbentia, ut mater perlarum, oculi cancrorum: 3. amara, ut rheum, abſinthium, vinum abſinthites ab *Hippocrate* contra flatus laudatum: 4. laxantia, ut emulſiones ex amygdalis amaris, harum oleum: 5. diuretica, ut radices aperientes, terebinthina: 6. Paracenteſis & cathartica valida fugienda.

Tumor abdominis ſubito accedens a repreſſis alvi fluxibus putridis, aut ab intermittentibus kinkina ſuffocatis, utut aſcites videatur, vere eſt tympanitis, juxta *Pringle*; præmiſſa phlebotomia ſi opus ſit, præſcribetur rheum quovis veſpere ad alvum laxandam: vitentur carminantia, & violenta cathartica, ſumetur electuarium ex floribus chamæmeli, Zingibere & croco martis.

5. *Tympanites ſpaſmodicus* Pomme, Eſſai ſur les vapeurs, obſ. 14. 15. eſt varietas tympanitis inteſtinalis D.

Hic morbus ſexagenariæ hypocondriacæ quartana per hydragoga & kinkinam ſanatæ ſupervenit cum dolore abdominis.

Fotus frigidi, aqua pulli, aqua nive frigefacta, ſerum lactis, clyſmata ex oleo, dein diarrhœa bilioſa flatus multos emittens abdominis tumorem & dolores ſuſtulere; leviſſimum catharticum nocuit, lac aſininum curam abſolvit.

Alteram mulierem catameniis anno quadrageſimo quinto ceſſantibus, ſiccam, melancholicam invaſit tympanitis; phlebotomia e pede, clyſmata, ſerum lactis vix profuere; ſed fomenta frigida & balnea profuere; ex lacte ſupervenit diarrhœa bilioſa quæ morbum ſolvit.

Hippocrates lib. V. Epid. obſerv. 18. triginta urceos aquæ frigidæ effundi juſſit ſupra corpus mulieris robuſtæ, quæ a ſumpto medicamine ventre intumuerat cum dolore, dyſpnœa, animi conſternatione; huic vomitu ex aqua frigida nec dolor, nec dyſpnœa remiſerant, quinquies mortua viſa fuerat; hac affuſione frigidæ ſublevata eſt, bilem copioſam dein ejecit, & vixit. *Vide Foeſium*, *pag.* 1153. *n.* 42.

Videatur clariſſ. *Combaluſier*, *n.* 368. *de tympanite cum exitu*, *ſpaſmoque prævalente*.

6. *Tympanites* Stvvarti, Philoſophicarum Tranſactionum anni 1730. n. 414. ab Alexandro Stvvartio. C.

Eſt tympanitis acuta, niſi malueris meteoriſmo hanc accenſere, quæ a bilis extra cyſtidem effuſione ob vulnus inflictum ſat cito ſupervenit, ut *Ill. Stvvartius* in milite obſervaverat, & in canibus dein expertus eſt.

Miles vulnere accepto quo veſica fellea per-

tuſa fuerat, ſat cito intumuit abdomine, ut in tympanite; aſt ſine dolore, febre, inflammatione, cum alvi conſtipatione pertinaci, urina pauca, crocea, pervigilio, quod opiatis reſtitit, lingua ſicca; aperto cadavere, bilis intra abdominis cavum exundabat, inteſtina valde inflata & extenſa, nulla ne in vulnere quidem inflammatio; paulo ante mortem, quæ ſeptimo die advenit, pulſus inæqualis, leviſque ſingultus.

Haud dubium eſt quin bilis in inteſtinis, ut ſaliva in ventriculo expanſionem aëris in alimentis contenti, & in chylo copioſiſſimi coerceat, adeoque quin ea deficiente aer expandatur, & tympanitem ac borborygmos edere debeat; in auriginoſis non raro obſervavi recurium morbi a borborygmis & flatibus abdominis incipientem; ubi vero bilis deficit, modo non a vulnere, debent ægri illius defectum reſarcire amaris, reſinoſis & ſaponaceis, quæ etiam in tympanite a viſcido prædominante commendatus. Vide *Melancholiam 7am*, *adopſophiam*, *phyſometram*.

7. *Tympanites verminoſus*, De Meyſerey tom. 3. n. 592. A.

Eſt ille qui febres verminoſas ſæpius comitatur, aut qui a vermibus fovetur: diſtinguitur ab aliis per ſigna vermium. Curatur 1. phlebotomia juxta dolorum intenſitatem & ægri robur repetita; 2. oleoſis blandis, dolores mitigare, vermes necare, alvumque laxare aptis; 3. potu diluente, emolliente, antiphlogiſtico, addito ſucco limonum, utpote vermifugo & refrigerante; 4. decocto caſſiæ; vel quod melius eſt & flatulentiam non fovet, extracto caſſiæ, decocto tamarindorum, manna &c. ut alvus laxetur, & vermibus, flatibuſque exitus paretur; 5. ſedatis doloribus, pyrexiaque ſublata & alvo aperta, tum amaris, vermifugis & catharticis reliquiæ morbi tollendæ.

XVIII. METEORISMUS, *Mètèoriſme*.

A Græco *Metereos*, *ſublimis*; eſt intumeſcentia abdominis, vel tantum epigaſtrii, aut hypochondrii a flatubus contentis; in eo diverſa a tympanite, quod ſi totum abdomen tumeat a meteoriſmo, illud ſymptoma ſit fugax, & acuti cujuſdam morbi comes; ſi vero tantum tumeat epigaſtrium, hoc ſymptoma, licet pertinax, cum tympanite minime confundi poteſt.

Differt a colica flatulenta, & gaſtrodynia flatulenta, ex eo quod vel dolor nullus ſit in meteoriſmo, vel exiguus & non atrox, ut in his morbis; adde quod in colica & gaſtrodyne raro extus tumeat abdomen, licet palpo explorata inteſtina ratione doloris, ac tenſionis tumere videantur.

1. *Meteoriſmus ventriculi*. *Inflatio ventriculi* Sennerti. L.

Eſt inflatio epigaſtrii, ita ut nulla ſit cavitas ab ſterno ad umbilicum qualis in ſanis eſt, cum vel ſine dolore, quæ chloroticis & puellis quarum catamenia ſunt ſuppreſſa, non raro accidit viris pituitoſis, phlegmaticis, & pendet a flatu intra ventriculum contento, nec tamen admodum eum diſtendente; merito incuſatur languor motus periſtaltici inteſtinorum, vappiditaſque ſuccorum digeſtivorum, viſcoſitas cacochyliæ, ſimulque ventriculi laxitas, unde fit ut magis ſolito diſtendi queat cum minimo, vel obtuſo dolore.

Therapeia vulgaris inflationis ventriculi eo vergit, ut 1. viſcoſo, pituitoſoque humori primas vias infarcienti exitus ano vel cato præbeatur; 2. ut ventriculi tonus, & ſuccorum digeſtiva vis reſtituatur; in hunc finem diæta ſit attenuans, & flatus diſcutiens; cibi ſint boni ſucci, coctu faciles, non flatulenti; lac, recens vinum & cereviſia non ſatis fermentata fugienda ſunt; vinum vetus & meracum juvat, pannus laneus calidus, ventriculo continuo applicatus, calorem ejus fovet & revocat; cathartica ex rheo, rhapontico præmittuntur; dein ad ſtomachica, martialia, incidentia, carminativa deveniendum; ſic radix angelicæ condita, ſemen aniſi, fœniculi, cinnamomum, zingiber, baccæ lauri, juniperi, &c. poſſunt ſuppeditare diverſas formulas huic affectui debellando aptas.

2. *Meteoriſmus abdominis*. A.

Eſt ſymptoma ilei, enteritidis, & plurium morborum acutorum, præſertim tritæophyæ, amphimerinæ, ſynochi, ubi magnus putridæ cacochyliæ apparatus cum inflammatione ſyſtrophica, vel grangrænodea, adeoque vel cum dolore & tenſione maximis, aere inteſtinali rarefacto ob calorem, vel ſine dolore, ob gangrænoſum viſcerum ſtatum, & expanſionem aeris a putredine oriundam; qualis meteoriſmus in cadaveribus aqua diu merſis, aut ſoli expoſitis obſervatur.

Ille meteoriſmus in acutarum febrium vigore peſſimum eſt ſymptoma, tum quia uſum catharticorum maxime neceſſariorum interdicit, tum quia materies putridas, aut fermenteſcentes, noxioſque ſuccos in primis viis hærentes ſupponit; hinc phlogoſis viſcerum, eorum putredo, ſimulque flatuum expanſio; hinc abdominis tumor umbilicum verſus cum tenſione, velut in tympanite, qui tumor ex ſono percuſſionis a flatibus foveri videtur.

Curatio & prognoſis eadem quæ enteritidis; poſt *Hippocratem clariſſ. Tiſſot* auſus eſt in hoc caſu aqua frigida abdomen fovere, quod bene ſucceſſit: *Tiſſot de febre bilioſa*, *pag.* 115.

3. *Meteoriſmus hyſtericus*, Ill. Raulin des Maladies vaporeuſes, *pag.* 29. L.

Hepatitide laborabat mulier, preſſo epigaſtrio ea oſcitabat, unde hyſteriæ ſuſpicio in mentem Medici venit; depulſis hepatitidis ſymptomatis, ac febre, abdomen intumuit admodum; exiſtimabant alii Medici hoc eſſe a pure tumidum, ſeu aſcitem purulentum; *Ill.* vero *Raulinus* meteoriſmum hyſtericum adeſſe tantum cognovit, & ægram ſemicupiis tepidis brevi ſanavit.

4. *Me-*

4. *Meteoriſmus a manzanilla* Journ. de Med. Decemb. 1757. D. Peyſſonel. A.

Comeſtis multis pomis hujus hippomanes poſt horam abdomen multum intumeſcit, interanea ardent, tremit totum corpus, ſudor frigidus, cardialgia, ſyncopes, labia exulcerata, & acute prurientia, hinc ſæpe mors; excitata cholera, ſeu adhibito cathartico emetico ex infuſo ſeminum fabæ purgatricis, ſeu jatrophæ goſſypifoliæ, evacuatur venenum, & dein edulcorantibus, ut oryza quandoque ægri ſanantur.

Tam acre venenum in arbore Hippomanes ferunt Auctores, ut umbram, vel maxime ex eo delabentem pluviam metuendam eſſe aſſerant.

D. Jacquin Medicus Leidenſis, & Imperatoris Botanicus, nuper ex America redux, mihi retulit ſe experiundi cauſa nudum expoſuiſſe pluviæ ex hac arbore delabenti, idque impune, imo ſuccum manu ſupina excepiſſe; verum cum hujus ſucci guttulam prona manu tetigiſſet; Illico magnum eryſipelas ibi ſe paſſum eſſe.

XIX. ISCHURIA: *Iſcheuria* Græcis; *Urinæ ſuppreſſio*, vel potius *retentio* Frider. Hoffmanni de Morbis infantum; *Hydrops veſicæ* Nouvell. Claſſ. des maladies: *Retention d' urine*; *Iſchurie*.

Morbus eſt cujus potiſſimum ſymptoma eſt hypogaſtrii intumeſcentia ab urina intra veſicam retenta.

„ Cum urina omnino in veſicam non venit, „ vocat etiam vulgus Medicorum iſchuriam, „ quanquam iſchuria non ſit, & permittendi „ ſunt profecto ita nomine, cum propriam ap- „ pellationem non habeant. " *Galenus lib.* 3. *de ſymptom. cauſis*, *pag.* 246.

Sunt hujus generis ſpecies plurimæ: quæ in methodo perfecta ad Claſſem phlegmaſiarum attinerent; verum nulla methodus perfecta eſt; ſequentes ſpecies collegit clariſſ. *Doctor Cuſſon*.

Character. Iſchuriæ veræ ſigna ſunt.

1. Senſus ponderis in hypogaſtrio, pube, perinæo. 2. Perceptus urinæ ſtimulus cum ejuſdem fundendæ cupiditate, & irritis ad veſicam exonerandam conatibus; (hoc fere aut prorſus exulat, ſi veſicam teneat ſudor, vel anæſtheſia.) 3. Protuberantia ſupra os pubis magna; (minus patet in iſchuria fugaci a calculo veſicæ, vel ſi veſica contracta, indurata parum extendi queat) ad attactum dolorifica; (abeſt prorſus aut fere dolor in iſchuria a veſicæ anæſtheſia, ſtupore,) nativam veſicæ figuram referens (alienam inducit mala conformatio, cyſtocele, &c.) ſubfluctuans, niſi lotio refertiſſima ſit veſica; urina ſponte emiſſa, aut per artem educta, decreſcens, evaneſcens. 4. Detectio tumoris inſoliti, immiſſo in anum, vel in vulvam digito. 5. Effluxus lotii ſub profundiori catheteris immiſſione; in iſchuria quam facit inflammata veſicæ uvula, cathetere licet intra hujus collum adacto, non effluit urina. Tumor notabilis ad muſculorum rectorum in femorum latera, ad inguina, ſcrotum, perinæum, & intra vaginam; quandoque, ſed raro, protuberantiæ hypogaſtrii modo memoratæ aliam addi ſociam, hujus ſimilem, ſæpius minorem, quandoque vaſtius tumentem, imo hypogaſtricæ vices ſupplentem.

Iſchuriæ nothæ ſigna ſunt.

1. Lumborum utplurimum dolor punctorius, obtuſus, vel gravativus. 2. Abſentia ſtimuli per urinam veſicæ inferendi, necnon conaminis ad lotium emittendum. 3. Protuberantiæ in hypogaſtrio, necnon in ipſius viciniis defectus. 4. Veſicæ contractio, collapſus catheteriſmo, vel digito in anum; aut vulvam adacto, cognita. 5. Catheteris in veſicam immiſſio fruſtranea nihil lotii effundens.

Soliti *iſchuriæ veræ* ac *falcæ* ſupervenire morbi ſunt anoreyia, cardialgia, nauſea, vomitus, ſapor urinoſus in ore, anxietas, ſingultus, agrypnia, febris, cachexia, corporis tumiditas, hydrops, fœtor urinoſus, affectus ſoporoſi, dyſpnoiei, deliri, motus convulſivi, ephidroſis frigida.

Symptomata alia in hac vel illa ſpecie ſuppreſſionis urinæ obſervanda ſiſtet character ſpecificus ſub iſchuria qualibet inferius tradendus.

Curatio, Cum maximus ſit principiorum iſchuriam producentium numerus, diverſiſſimaque indoles, nemo non videt, modo vario, principiorum nimirum varietati accommodato, ſanationem abſolvi debere. Regulam univerſaliſſimam ut minus generalem reddamus, tria proponimus auxiliorum genera, quæ ſi non omnes, præcipuas ſaltem indicationes complectuntur in numeroſis iſchuriæ ſpeciebus adimplenda.

Primum auxiliorum genus ſuppeditant antiphlogiſtica, nimirum veniæ ſectiones, clyſteres emollientes refrigerantes, oleoſa nitrata, potus laxantes, diluentes, aceſcentes, acidi, linimenta, fotus, cataplaſmata blanda, balnea, ſemicupia tepida, tum ſimplicia, tum emollientium, & oleoſorum ſocietate majorem efficaciam nacta. Conveniunt auxilia hujuſmodi in iſchuriis omnibus, in quibus adeſt, aut imminet inflammatio, viget motus febrilis, plethora, tenſio, ſpaſmus, irritatio, dolor,

Alterum auxiliorum genus ſiſtunt ſtimulantia, attenuantia, extus nimirum fomenta, cataplaſmata, linimenta calida, ſpirituoſa, nevrotica, phœnigmi, veſicantia, duciæ, balnea thermalia, concuſſio ab equitatione, curru-vectione; intus vero diuretica calida ex herbis, radicibus, ſeminibus, balſamis, ſalibus, animantibus eruta, clyſmata acriora, cathartica, emetica, aquæ thermales. Memorata auxilia competunt illis iſcuriæ ſpeciebus, quas faciunt humores craſſi, lenteſcentes, fibratum atonia, renum, aut veſicæ ſtupor, anæſtheſia, torpor, paralyſis.

Tertium auxilii genus ſubminiſtrat Chirurgia; ſitum illud eſt in artificioſa totii in veſica contenti eductione, immiſſio ſcilicet in urethram cathetere cavo, candelave tubuloſa; vel celebrata, ſi catheteriſmus inſtitui nequeat, veſicæ pa-

S 2 racente-

racenteſi ad perinæum, aut ſupra pubem ope acus tricuſpidatæ, rectæ, vel incurvæ, tubulo incluſæ ſimili; encheireſibus memoratis locus eſt iſchuria vera quacumque, ſi remediis congruis ſtatim adhibitis auſcultare renuerit, diutiuſque perſiſtat.

Circa iſchuriæ curationem ſatis ſit hæc generaliter delibaſſe. Quid methodo antiphlogiſticæ ſtimulanti, catheteriſmo, paracenteſi addendum ſit in ſpeciebus variis quibus competit horumce auxiliorum genus unum, aut alterum inferius ſub qualibet ſpecie declarabitur; iſchurias in quibus locum nullum præfata auxilia inveniunt, ſpecialiſſima ſuo loco manet therapeia.

Iſchuriæ renales.

1. *Iſchuria (nephritina) a renum inflammatione* Schacht. Inſtit. Med. Pract. lib. VIII. cap. I. & VIII. Gorteri Syſt. Prax. Med. de Iſchur. Fabric. Hildani de Lithotm. cap. IV. Læl. a Fonte Conſ. 59. Boneti Sepulchret. lib. III. ſect. XXIV. obſerv. IV. §. 3. Schenk. lib. III. de Iſchur. falſa, cap. IV. & V. Ettmulleri Coll. pract. pag. 994. A.

Character ſpecificus deducitur ex notis iſchuriæ falſæ genericis & ſignis nephritidis; ſunt hæc ultima dolor lumborum acutus, pungens, pulſans, ardens, in partes vicinas, inferas præcipue, ut ad veſicam, pubem, genitalia, inguina, femora ſe extendens; ſternutatione, tuſſi, & ſimili corporis commotione, exaſperandus; ſæpius continuus, interdum per intervalla remittens; febris acuta, inflammatoria, erratice exacerbans, cum cibi faſtidio, nauſea, vomitu, extremorum, pedum imprimis, frigore, agrypnia, gravioribuſque aliis ſymptomatibus; teſticuli alterutrius, vel utriuſque retractio; femoris dextri, ſiniſtri, vel utriuſque dolor obtuſus, ſtupor; alvus arcte compreſſa, inflata, borboryzans; trunci erectio, converſio, inceſſus vix poſſibiles; decubitus in latus oppoſitum, & in ventrem difficilior, facilior in latus infirmum & dorſum; præcedit mictio difficilis, teneſmodea, ardens, urina primum tenui, aquoſa, dein rubra, flammea, ſemper pauca, tandem ſuppreſſa. Rara hæc iſchuriæ ſpecies periculoſiſſima eſt, mortem nunc citiſſimam, nunc lentam quidem, aſt minime declinandam, de facili inferens; curatur methodo antiphlogiſtica. Iſchuria quæ interdum contingit in morbis inflammatoriis, ut phrenitide, peripneumonia, pleuritide, gaſtritide, rehumatiſmo, in febribus a cutris, ardentibus, in paroxyſmo febrium inmittentium; iſchuria quam faciunt materies arthirica, catarrhalis, ſcorbutica, variolosa, ad renes delata, necnon aperientia acria, ſalia alkalina, inſecta eminenter diureteca, cathartica energica, verbo medicamenta calidiora hinc intelliguntur, atque curantur.

2. *Iſchuria (nephrolithica,) a renum calculo* Schacht. lib. citat. cap. II. & VIII; Gorteri lib. citat. de Morb. renum; Car. Piſon. de Morb. a colluv. feroſa; Schenck. de Iſchur. Boneti Sepulchret. de urin. ſuppreſſ. & Medic. Septentrional. de Iſchur. &c. &c. A.

Signa iſchuriæ nothæ generica, necnon calculi renalis hanc ſpeciem determinant; ſigna calculi renalis ſunt dolor in lumbis fixus, ſtabilis, niſi per ilia ad pelvim, vel teſtes excurrat, ſæpius gravativus, interdum acerbiſſimus; & infixi aculei more pungens, ſub decubitu in partem affectam minor, in oppoſitam augeſcens, poſt aſſumptum cibum, & corporis motum exaſperatus, jejuno ventriculo, & quiete remittens; febris nulla, utique initio; teſtis retractio, femoris ſtupor, trunci incurvatio; anorexia, flatulentia, nauſea, vomitus, alvi adſtrictio, pulſus durus, paroxyſmi nephralgici, recurſantes, dyſuria, ſtranguria frequenter affligens, excretio urinæ cruentæ, muco, membranis floccis, ſabulo, lapillis refertæ, calculus antea excretus, ortus a parentibus calculoſis, podagra prægreſſa; paroxyſmo iſcurico præit urina tenuis, acris admodum, dolorifica, pauca, Hujuſce ſpeciei frequentiſſimæ, & cum colica affiniſſimæ lubrica eſt diagnoſis. Signum calculi renalis certum nullum dari vult *Joan. Baptiſt. Silvaticus*; non ſemel docuit anatome in renibus hæſiſſe calculum, de quo ne vel minima ſuſpicio per vitam aderat.

Iſcuriæ nephrolithicæ, quæ graviſſima eſt & in renis inflammationem, apoſtema non raro abit, competunt methodus antiphlogiſtica, & maxime opiata. Vitanda diuretica calida, ſtimulantia tonica, adſtringentia. Nephrotomiam admittit calculus renalis in eo tantum caſu, ubi inflammationem a calculo accerſitam excepit apoſtema protuberantia & fluctuatione in lumbis inſignitum. Hujus loci non ſunt quæ ad novi calculi geneſim præcavendam ab Auctoribus commendantur. Renes a calculo perforatos fuiſſe, ſuccedente immedicabili iſchuria, *Mercatus* teſtatur.

In Nephrolithica ſeu arenuloſa iſchuria ſucci petrocelini unc. iij. ſuccus expreſſus ex xxx. millepedibus, olei terebenthinæ ſemi-drachma, & lilii Paracelſi drachma, hæc mixta & ſumpta in balneo promoverunt ejectionem centum lapillorum piſi magnitudine, quorum ulterius ſexcenti intra tres menſes ejecti fuere. *Journ. de Med. Octobr.* 1756.

3. *Iſchuria (nephroplethorica) Renalis a plethora* River. Cent. 1. obſerv. 1. & 89. Ettmuller. Schacht. loco citat. Gaubii Pathol. de vit. miction. Ludvvig. Inſtit. Med. Clin. Seb. Naſii ſpecul. method. pag. 167. A.

Virum temperamenti ſanguinei, & habitus atheletici poſt confuctum calidiſſimis æſtivis diebus longum iter, corripit iſchuria notha, clyſteribus, fotibus, linimentis, ſemicupiis, diureticis, immorigerea; nulla aderat febris, nullus dolor in lumbis, in pube; hactenus affectu renali quocumque & urinarum vitio omni immunis vixerat æger; una *Riverio* accuſanda videtur plethora mittitur ſanguis larga manu; vix elapſa a ve-

næ ſectione hora urinam a renibus in veſicam deſcendentem perſentiſcit æger, & tanta paulo poſt profundit copia, ut intra horæ ſpatium, nullo alio adhibito remedio plenarie convaleſcat. Ex plethoræ ſignis & therapeia diſcito hanc iſchuriæ ſpeciem noſſe, ac debellare.

4. *Iſchuria (lunatica) Renalis lunatica* Tulpii, obſerv. med. lib. II. cap. 49. C.

Urina viro ſupprimebatur quolibet ferme plenilunio, cum inſigni anguſtia, corporis incendio, febre; perſiſtebant ad diem quintum utplurimum jam dicta ſymptomata, ſi ſibi relinqueretur æger, neque redibat urinæ effluxus, niſi luna decreſcente, vel ſecta brachii vena. Tantæ erat efficaciæ ſanguinis miſſio, ut ea adhibita ſtatim excerneretur lotium. Aperto cadavere, inventa eſt renis ſiniſtri pelvis in eam amplitudinem excreviſſe, ut vicem veſicæ urinariæ commode ſuppleret; hinc iſchurici paroxyſmi tempore tam veſica fuit vacua quam ren ſiniſter repletus. *Vide Auctorem citatum.*

5. *Iſchuria (nophroſpaſtica) Renalis ſpaſmodica* Schacht. Gorter. lib. citat. Sydenham Diſſert. Epiſt. tom. I. Raulin. des Malad. Vapor. Mem. de l' Acad. R. des Sc. ann. 1715. A.

Ex conſenſu, convulſione, paſſione hyſterica, hypochondriaca, dolore vehementi ventris, capitis, lumborum, inteſtinorum, coxæ, uteri, menſtruatione, dentione ſiſtitur non raro urinæ ſecreto. *Gorter. Syſt. prax. medic. de Iſchuria*; Dignoſcitur ſpaſmodica iſta ſpecies ſignis pſeudoiſchuriæ genericis & ſpaſmi renalis præſentia. Fibras renales ſpaſmo tentari colligitur ex præſente morbo ſpaſmodico, aut inſigniter dolorifico; ex ægri hyperæſtheſi, mobilitate, ex cauſis prægreſſis, ex ſignorum abſentia ſpeciebus aliis renalibus propriorum, ex dolore renali vivido, ambulatorio, fugaci. Curationem ſubminiſtrant antiſpaſmodica, anodyna remediis, quantum res poſtulat, maritata, quæ ſocius jubet morbus ſpaſmodicus, aut dolorificus.

6. *Iſchuria (nephrelmintica) Renalis verminoſa* Gorter. lib. citat. Gaubii Pathol. de vit. miction. A.

Vermes in renibus repertos, & cum urina excretos fuiſſe teſtantur *Gentilis*, *Fernelius*, *Hollerius*, *Zacutus Luſitanus*: His poſſe in renibus obſtructionem produci, & exinde iſchuriam nemo ſane inficiabitur. Suppreſſam ex hac cauſa urinam agnoſcunt *Gorterius* & *Gaubius*. Rariſſimam hanc ſpeciem nephralgia, neque aliud ullum ſymptoma deſignat, ſolo eventu cognoſcendam. Curationi ſuperſedemus. Vidi vermiformes tubulos a cruore in ureteribus concreto effictos.

7. *Iſchuria (nephrothromboides) Renalis a ſanguine congrumato* Mercati de Morb. inter. cur. cap. 12. Ettmulleri de læſ. urin. ſecret. pag. 314. Fernelii Pathol. lib. VI. cap. 13. Gorteri Gaubii loc. cit. A.

Rarior eſt hæc ſpecies quam iſchuria grumoſa, ureterica & vera; hanc cognoſces ſignis pſeudo iſchuriæ genericis, dolore in lumbis, hæmaturia prævia, cauſa prægreſſa, ut ſi percuſſionem, lapſum, ponderis maximi elevationem, longam, validamve equitationem iſchuria exceperit; his accedunt graviſſima ſymptomata, uti pallor, pulſus parvus, obſcurus, anxietates, virium concidentia; rigor, febricula, nauſea, animi defectio, ſudores frigidi, &c. Curationem vide apud *Morcarum*.

8. *Iſchuria (Nephropyica) a Renum purulentia* Schenck. lib. III. de ren. tumorib. Gorteri, Gaubii, loc. citat. Bonet. Sepulchr. de urinſuppreſſ. Salii Diverſi de affectib. particularib. cap. 14. A.

Cognoſcitur hæc ſpecies notis pſeudo-iſchuriæ genericis & ſignis renes purulentia tentari commonſtrantibus; hæc ultima eruuntur ex prægreſſis, nephritide contumaci, pulſatili, nephralgia acredinoſa & maxime calculo, ex apoſtemate exinde orto, ex ſuperſtite caloris & doloris ſenſu in lumbis, ex horroribus, febricula, & nonnunquam lumborum tumore fluctuante, ex urina turbida ſubalbicante, cruenta, graveolente, ad fundum vaſis deponente ſedimentum craſſum, tenax, purulentum, flocculentum, membranoſum, carnoſum aliquando, quod renum apoſtema præſtat; hoc & etiam, ſi in renes materies purulenta confluxerit, producere pars eſt aliarum partium internarum abſceſſus. Puris craſſitie debetur renalis obſtructio. Hujus ſpeciei ſanatu difficillimæ curationem inchoant intus abſtergentia incidentibus maritata, extus vero laxantia; perficiunt vero, interpoſitis, ſi opus ſit, remediis generalibus & opiatis, edulcorantia, aquæ Vallenſes, Spadanæ, & præprimis balſamica, vulneraria, deterſiva. Diuturnum pulveris uvæ urſi uſum mire laudat *Clar. de Haen.* Nephrotomiæ tantum locus eſt cum tumore & fluctuatione in regione lumbari conſpicuis ſeſe prodit apoſtema; cave protuberantiam ac fluctuationem a lotio ob ureterum obſtructionem congeſto in lumbis excitatas & a *Sebaſtiano Naſio* obſervatas pro apoſtemate vendas.

9. *Iſchuria (Nephroplegmatica) Renalis pituitoſa ſeu mucoſa* Salii Diverſi loc. citat. Graſii, Ephem. Natur. Cur. ann. III. obſerv. 212. Schacht. Gorteri, Gaubii, Mercati, loco citat. Varandæi de ren. affect. Bonet. Sepulchret. de Iſchur. obſerv. IV. V. A.

Speciei hujuſce diagnoſim ſubminiſtrant pſeudo-iſchuriæ ſigna generica, hujus repentina acceſſio ex *Hippocrate Lemmio*, dolor obtuſus, ſeu gravitas in lumbis, ſymptomatum remiſſior multo gradus, temperamentum pituitoſum, prægreſſi morbi mucoſi, evacuationes ſimiles, excreta prius urina muco referta, apyrexia, abſentia ſignorum pſeudo-iſchurias inflammatoriam, calculoſam &c. commonſtrantium. Raræ huic ſpeciei, de facili aſt citra periculum cum ſubſequenti confundendæ, competunt auxilia ſtimulantia, incidentia in curatione generali memorata.

10. *Iſchuria (Nephroplegica) Renalis paralytodea* Salii Diverſi, Mercati loc. citat. Horſtii tom. II. lib.

lib. IV. obſerv. 49. Marcel. Donati Hiſtor. med. mirab. lib. IV. cap. 28. Bartholini Centur. IV. epiſt. 18. 38. 39. Hœchſteter. obſerv. Dec. V. Caſ. 20. Claudii Chaptal Practici Monſpelienſis feliciſſimi. A.

11. *Iſchuria (ſuppleta) Renalis ab alia evacuatione ſuppleta.* (a) *A diarrhœa & ſudore* Marcelli Donati Hiſtor. medic. mirab. lib. IV. cap. 27. Schenck. lib. III. de diabete obſ. 9. (b) *Ab otorrhagia* Sennerti ex Platero pract. lib. III. part. VIII. ſect. II. cap. 9. (c) *A perſpiratione* Vandermonde Journ. de Med. tom. IV. (d) *A ſudore* Vandermonde Journ. de Med. tom. X. A.

Memorat *Marcellus Donatus* hiſtoriam monialis cui per ſex menſes urinas ſupprimebatur alvo interim deſcendente; reſtituta vero urina per menſes quatuor omnimode cohibebatur alvus. Subſtitit deinceps & lotii & fæcum excretio, reſudante in epigaſtrio ad plurium librarum pondus humore qui urinam colore & odore referebat.

Narrat *Platerus* caſum puellæ annos natæ tredecim, cui, poſtquam aliquandiu copioſe minxiſſet, urina ſubito ſupprimebatur, accedente otorrhagia ſeroſa ita uberi, ut per aliquot dies affatim ex aure dextra ſæpe ad duas menſuras aqua efflueret; interim bene habebat puella, neque de ullo affectu conquerebatur. Diureticis ac terebinthinatis ad magnam vim elicita eſt urina quæ ſubito iterum ſubſtitit, recurrente otorrhagia memorata; adhibita efficaciori medicina, rediit urinæ excretio liberalior primum remittente aurium fluxu, poſtmodum vero ad copiam nativam, nihil exinde mali perpetiente puella.

Legitur apud *Vandermonde* hiſtoria puellæ hyſteria per octo menſes maxime vexatæ, cui tandem ſupervenit omnimoda urinæ & fæcum ſuppreſſio, quæ clyſmata, balnea tepida, ptiſanam pulli, apozemata laxantia, refrigerantia, potiones oleoſas & diætam humectantem per tres menſes ſolidos aſpernata eſt; primis quidem balneis fæces olidiſſimæ cum vermibus & ſanguinis grumis deſcendere cœperunt; pſeudo iſchuriam, atque alvi ſuppreſſionem fugarunt balnea frigida ad duos menſes protracta, quæ urinam mox cierunt, & ſenſim in integrum hujus excretionem reſtituerunt. Quolibet die ægra horas decem in balneo commorabatur, quod ſi glacie injecta magis infrigidaretur, creſcebat urinæ cum ardore minori tunc emiſſæ quantitas, deficientem lotii excretionem ſupplebat perſpiratio cutanea.

Obſervationem aliam habet *modo laudatus auctor* de muliercula annos cirtiter 50. nata, cui repente alvus & urina prorſus reſtricta ſunt. Fruſtra adhibita fuerunt diuretica; cathartica etiam valentia pluries ano injecta ex ore aſſumpta nullam præter ſudorem, evacuationem excitarunt. Naturæ commiſſa paupercula, ſine febre, dolore & fere citra morbum annos ſeptem vixit, nec per anum, nec per urethram quidquam emittens. Interim excretionum harumce defectum ſupplebant ſudores univerſales copioſiſſimi, fœtidiſſimi, nunc die quolibet, nunc quovis biduo, triduove erratice recurrentes ad duas treſve horas continuati. Toto hocce tempore alimenta omnigena, integro appetitu, voravit egra, vultu florida, imo pinguefacta, lecto tamen præ debilitate affixa, contra ſpem omnem ſpontanee cœpit alvus deſcendere, urina effluere, ceſſante tunc ſudore & redintegrata penitus ſanitate, quæ ad ſex, ſeptemve annos illibata perſtitit.

Miſſis iſchuriæ renalis ſpeciebus aliis, quæ vel ab Auctoribus minus bene deſcribuntur, vel e præcedentibus facile poſſunt intelligi ad iſchurias uretericas ſermonem convertimus.

Iſchuriæ uretericæ.

Iſchurias inter renales & uretericas limites certos ſtatui non poſſe ſuperius diximus, collectis quantum pene nos fuit ſignis conjecturalibus, quibus ambæ poſſunt ab invicem utcumque diſterminari. Monuimus etiam eadem fere methodo utraſque impugnari, quotieſcumque cauſæ ſimili natales debent. Porro cum vix ac ne vix quidem vitium ſit iſchuriam uretericam inducens, quod renalem non excitet, ſi renibus hæſerit, uretericas tantum memorare ſatis eſſe ducimus, unius cujuſque diagnoſim ac therapeiam mutatis mutandis, ſubminiſtrante iſchuria renali ſimili. Ex iſchuriis nephretica, nephrolithica, nephrothromboide, neprophlegmatica & nephropyica, nec non ex iſchuriarum uretericarum ſignis conjecturalibus intelliguntur iſchuriæ ſequentes uretericæ.

12. *Iſchuria (ureteritica) ureteritica inflammatoria* Salii Diverſi loc. ſupra citat. Ludvvig Inſtit. Clin. Gaubii pathol. de vit. mictïon. Schachtii inſtit. practic. de Iſchur. ſpur. &c. A.

13. *Iſchuria (uretorilithica) iſchuria ureterica calculoſa* Tulpii obſerv. med. lib. II. cap. 45. Monro Eſſais d'Edimburg. tom. VI. art. 69. Boneti Sepulchret. lib. III. de urin. ſuppreſſ. Schenck. lib. III. de ureterib. Salii Diverſi loc. citat. &c. A.

14. *Iſchuria (uretero-thromboides) iſchuria ureterica a ſanguinis grumo* Salii Diverſi, Schachtii, Gaubii loc. citat. Boneti Sepulchret. de urin. ſuppreſſ. obſ. 1. &c. A.

15. *Iſchuria (uretero-phlegmatica) ureterica a pituita* Gorteri prax. med. ſyſt. Schachtii, Salii Diverſi loc. citat. Boneti Sepulchr. de urin. ſuppreſſ. Sebaſt. Naſii Spec. meth. med. loc. citat. Epiphan. Ferdinandi hiſtor. 97. &c. A.

16. *Iſchuria (ureteropyica) ureterica purulenta* Horteri lib. citat. de ureter. morb. Schachtii, Salii loc. citar. &c. A.

Has itaque ſpecies deſcriptione ac curatione ſingularibus perſequi ſupervacaneum eſt.

17. *Iſchuria (ureteroſtmatica) ab orificii ureterum inferioris clauſura* Theod. Elleri Miſcell. Berolin. Tom. IV. pag. 381. Verdieri ex Noel

Mem.

Mem. de l'Acad. de Chirurg. tom. III. obſerv. 17. Lieutaud. Mem. de l'Acad. R. des Sc. ann. 1753. Franc. Sylvii Deleboe prax. med. lib. II. Saltzmanni obſerv. anat. pag. 61. A.

Poſſe ureterum orificium veſicale calculo, ſanguinis grumo, muco, pure obſtrui, patet ex jam allegati ſpeciebus; hic vero ſpeciatim verba facere de iis iſchuriis volumus, quas oris ureterum inferioris ſumma conſtrictio, coalitus, vel obturatio inducent.

Vidit *Noel* puellam pluribus diebus iſchuria frequentibus motibus convulſivi ſtipata vexatam, aderat exocyſte ſeu prolapſus tunicæ veſicam interius obveſtientis, quæ per meatum urinarium erumpens, ſacculum ſiſtebat ovuli gallinacei magnitudine, diaphanum; tenuem, humore limpido refertum. Aperto cadavere inventi ſunt ureteres ita dilatati, ut colon adulti craſſitiæ æquarent; occluſus erat ipſorum ad veſicam introitus; veram urinam continebat ſacculus inter vulvæ labia conſpicuus.

Invenit *Saltzmannus* in puero iſchuria laboranti ureteres ſero diſtenſos, ad veſicam vero anguſtiſſimos, ita ut ſtylum exiguum non niſi vi admitterent.

Credit *Lieutaud* ab intumeſcentia trigioni veſicæ inflammatoria aut aphloga obturari poſſe ureterum orificia, ſubſequente iſchuria ſatis frequenti, inter renalem & veſicalem media ſeu uretica.

A calculo unico magno, aut pluribus medio cribus veſicæ cavitatem replentibus iſchuriam obſervavit *Sylvius Deleboe*, ureterum ampliatorum, & ad renes uſque urina diſtentorum orificiis per lapidea hæc concreta obturatis.

Aliis præter memoratas ureterum noxiis iſchuriam deberi aſſerunt Auctores, ut partium ureteribus adjacentium vitiis multigenis *Schachtius*, *Gaubius*; flatibus colon diſtendentibus, *Ludvvigius*, *Varandæus*, *Sennertus* &c. Hæ ſpecies, quoniam memorantur potius quam deſcribuntur, idcirco prætermittuntur.

Iſchuriæ Veſicales.

18. *Iſchuria* (*Cyſtica*) *a veſica inflammatione* Schacht. inſtit. practic. Mem. de l'Acad. R. des Sc. *ann.* 1704. 1753. Boneti Sepulchr. lib. III. de urin. ſuppreſſ. Foreſt. lib. XXV. obſerv. 27. 28. Zacuti Luſitani ex Galeno Hiſt. med. princ. lib. II. Hiſt. 150. A.

Inflammatio veſicæ ſphincterem, vel ex *Lieutaud* ipſius uvulam occupat: addit *Schachtius* hujus tunica. Diagnoſim hujuſce ſpeciei ſiſtunt ſigna iſchuriæ veræ generica, ut hypogaſtrii intumeſcentia, renitentia &c. urethræ perviatio, nec non cyſtitis. Cyſtitidis notæ ſunt febris acuta, fervida, dolor acerbus, ardens ad perinæum, accedente interdum hujuſce partis rubore, diſtenſione dolor pariter, & ardor ad pubem & exinde ad umbilicum perveniens; dyſuria maxima, ſæpiſſime vero iſchuria ſummo ſtipata meiendi deſiderio ac conatu; alvus adſtrictior, teneſmus maximus; catheteris ultra veſicæ collum immittendi impoſſibilitas, vigiliæ, delirium, vomitus bilioſus, extremorum frigus. Hoc habet peculiare iſchuria ab inflammata veſicæ uvula ſoboleſcens, quod catheri non objiciatur reſiſtentia, niſi ſuperatis proſtata & ſphinctere, atque ita ipſo intra veſicam nonnihil jam adacto; & quod obicem cathetere non ſuperandum injecto removeat, ſubſequente, urinæ effluxu. Periculoſiſſima eſt hæc iſchuriæ ſpecies, qua gangræna, abſceſſus ſæpiſſime excitantur. Convenit methodus antiphlogiſtica; malo vero perſtante, tentanda eſt catheteris immiſſio lenis, cautiſſima: tandem ſub hujus in veſicam adigendi impoſſibilitate, paracenteſis ad perinæum vel ſupra pubem celebranda, ope acus apice tricuſpidatæ, & tubulo incluſæ hic rectæ, illic rectæ etiam & præprimis incurvatæ. Optima *Sharp Recherches critiques &c.* habet monita circa veſicæ paracenteſim in hypogaſtrio inſtitutam; adverſus iſchuriam ab inflammata veſicæ uvula in locum catheteris ad urinam educendam fruſtra adhibiti fauſto cum ſucceſſu injectiones ſuffecit *Clar. Lieutaud.*

19. *Iſchuria* (*Cyſtolithica*) *a veſica calculo* Tulpii obſerv. med. lib. IV. cap. 37. Eſſais d'Edinburg tom. IV. Foreſti lib. XXV. obſ. 23. Fabric. Hildani Cent. III. obſerv. 67. Car. Piſonis de morb. a colluv. ſeroſ. Boneti Sepulchret. de urin. ſuppreſſ. obſerv. X. &c. &c. A.

Hanc iſchuriæ cyſticæ ſpeciem facit calculi veſicalis præſentia, quem cognoſces vaga circa pubem & perinæum titillatione, vel ponderis ſenſu in iiſdem locis, inceſſu cruribus divaricatis, erectione penis, frequenti teneſmo, dyſuria, ſtranguria, mictione cruenta maxime poſt equitationem, vel curru vectionem, dolore poſt mictum in toto urethræ ductu vel ad extremum tantum balanum percepto; genitalium ab ægro crebrius contrectandorum pruritu; iſchuria frequenti, fugaci; mictione crebra, derepente, poſtquam ea inſtitui cœpit, intercisa, mutata corporis poſitura interdum, vel immiſſo cathetere haud ægre revocanda; urina craſſa, alba, turbida, ſub decubitu horizontali facilius fundenda. Symptomata jam dicta modo ſæviora ſunt, modo mitia & obſcura, quin etiam culla, præſente in veſica calculo non ſemel obſervata, per intervalla ſæpius, imo poſt inducias nonnumquam longiores recurrentia; his ſignis certitudinem addunt, quantum fieri poteſt, maximam, exploratio ope digiti in anum apud pueros, in vaginam apud mulieres immiſſi, & catheteriſmus, quo nulla datur via ad calculum veſicæ cognoſcendum univerſalior; certior, licet errorem etiam ſub quibuſdam caſibus admittere poſſit. Hypogaſtrii intumeſcentia, renitentia non obſervantur in hac ſpecie, niſi perſtiterit ſatis diu urinæ ſuppreſſio. Calculi in veſica remanentis augmentum inevitabile; preſſio, attritus in veſicam, acris calculoſorum urina, irritationi, doloribus vividis, inflammationi, ſuppurationi; ulceri veſicæ anſam præbent. Iſchu-

churia hujuſcemodi ad tempus fugatur, mutata corporis poſitura, repulſo per catheterem calculo, cujus radicalis curatio, vel ex lithotomia, repetenda, vel juxta *VVhitte*, *Lieutaud* alioſque graviſſimos viros, quibus contradicit *Clariſſim. de Haen*, ex aquæ calcis & ſaponis uſu diuturno. Palliativam methodum ſiſtunt diluentia; lenientia, mucilaginoſa, oleoſa, opiata, lithontripticum VVhittianum, & ex *Clar. de Haen* urae urſi pulvis.

20. *Iſchuria* (*cyſtoſpaſtica*) *a ſphincteris veſicæ ſpaſmo* Mercati de morb. intern. cur. lib. IV. cap. 22. Sebaſ. Naſii ſpecul. method. med. part. II. pag. 267. Nenteri de Iſchur. Schachtii, Gorteri, Gaubii, Varandæi, loc. citat. A.

Cognoſcitur hæc ſpecies ex ſignis iſchuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & ſpaſmi ſphincterici præſentia. Conſtrictionis hujuſce ſpaſmodice, quæ nunc idiopathica eſt, nunc vero ſymptomatica, notitia eruitur ex perinæi exploratione, quod durum apparet, dolore ad veſicæ collum, ei ſimili, qui ex calculo ibidem impacto ſolet accidere, diverſo tamen in eo quod continuus ſit in hac ſpeciei; nuſquam accedar copioſa mictio, & cathetere aut candela immiſſis exaſperetur; ex inteſtini recti condolentia, ex mictione ſtillatitia, dolore colli veſicæ continuo, acerbiſſimo ſtipata, ſub violenta omnium potentiarum urinam expellentium actione, tandem ex cauſa, ut ex plethora, ex ſupppreſſis catameniis, hæmorrhoidibus, ex ictu, punctura, ſoluta unitate hujus partis minus bene tractatis. Curationem ſubminiſtrant methodus antiplogiſtica, opiata antiſpaſmodica, & catheteris prudens immiſſio.

Ad hanc ſpeciem referatur iſchuria quæ colicam, ileum, enteritidem comitatur; *Morgagni Epiſt. XXXIV. 8.*

21. *Iſchuria* (*cyſtoplegica*) *a veſicæ paralyſi* Lieutaud compend. medic. de Iſchur. Zacut. Luſitan. ex Galeno Hiſt. 140. Mangeti. Biblioth. Medic. pract. tom. IV. Serane. Theſ. pro Reg. Cathedr. Hollerii de morb. intern. cap. 47. Amat. Luſitan. cent. IV. cur. 10. Pringié, Eſſais d'Edinbourg. tom. 2. art. 32. A.

Locum habet hæc ſpecies, ſive veſicam teneat ſtupor, anæſtheſia, ſive muſculares ipſius fibræ paracineſia perfecta vel imperfecta reſolvantur; ſive concurrat utrumque vitii genus. Hanc cognoſces notis iſchuriæ veræ genericis, urethræ libertate, & ſignis veſicæ torporem, paralyſim indigitantibus; hæc ultima eruuntur ex prægreſſis, qualia ſunt ictus, lapſus in columnam vertebralem, luxatio vertebrarum, medullæ ſpinalis vulnus, protuberantiæ nervos in ea parte afficientes, vitia in locis humidis, morta in aquis frigidioribus, applicata ad veſicæ regionem, alterius mali gratia, præſidia frigidiſſima, affectus paronoici, ſoporoſi; ex ætate ſenili, ex abſentia doloris & ſenſus ab urina excitandi in veſica repleta, & diſtenſa; ex partium aliarum ignavia, frigiditate, reſolutione; ex mictione tuſſim, nixum validum ſimilem & præprimis hypogaſtrii preſſionem ſubſequente; ex deficientibus iſchuriæ cyſtophlegmaticæ notis. Valent ſigna hujuſcemodi in iſchuria nervorum veſicæ ſenſorium tantum, vel ſenſoriorum ſimul & motoriorum reſolutioni natales debente; ſi vero afficiuntur dumtaxat nervei motorii, e modo tradito charactere expungenda venit abſentia doloris & ſenſus, ab urina excitandi in veſica repleta ac diſtenta, quæ ſub hac circumſtantia & dolet & ab urinæ ſtimulo moleſtatur. Caſum iſchuriæ a veſicæ torpore inductæ, dyſuriam diuturnam & gradarie creſcentem urinæ paucitatem tandem excipientis, in viro ſexagenario fluxum hæmorrhoidalem diu paſſo a muliercula perperam cohibitum, nobiſcum pro ſua humanitate communicavit *clar. Chaptal.* Dyſuriæ tempore ægro tumebat ac dolebat proſtata, hypogaſtrium tenebat protuberantia circumſcripta, dura, indolens, pro ſcirrho artis peritis imponens, urinæ quotidie partim in veſica reſtitanti & ſenſim collectæ natales debens, educto per catheterem lotio evanida, brevi dein reditura; urina difficilius, parcius in dies fluente, acceſſit demum iſchuria; ceſſante penitus urethræ ardore ac dolore, aſſiduo catheteris uſu per duos menſes citra ullum ſenſum exonerata eſt veſica; quibus elapſis tandem ſupervenit febris acuta exacerbans, qua die undecimo ſoluta eſt iſchuria & redit nativa urinæ excretio. Præſidio ſunt in hac ſpecie gravi quidem, aſt non ſemel curata, catheteriſmus repetitus, remedia antiparalytica varia, interna & externa; inter externa eminent thermarum Bellilucanarum aqua, lutum, quibus fovebitur hypogaſtrium, perinæum, nec non earumdem aquarum purarum aut aqua ſimplici plus minus temperatarum facta in veſicam injectio; cum vitio chirurgico natales debet iſchuria; hujuſcemodi modo memoratis addenda venit vitii topici ſpecialis therapeia.

22. *Iſchuria* (*polyurica*) *a veſica lotio diutius cohibito diſtenta*. Halleri Prælect. in Boerhaave Tom. II. §. 384. pag. 336. Foreſt. Lib. XXV. obſerv. 14. Nenter. de iſchuria; Paræi Libr. XVI. cap. 48. Sennert. Pract. Lib. III. part. VIII. ſect. 1. cap. 4. Ettmulleri, Riverii, Varandæi de iſchur.

Hanc iſchuriæ ſpeciem in quam incidunt, qui negotiis, loco, verecundia ab urina fundenda arcentur, ipſamque ſponte diutius cohibent, ſiſtunt character iſchuriæ veræ genericus, voluntaria urinæ cohibitio ex ægri relatu accipienda, dolor ad veſicam maximus, aſsiduus ad urinam fundendam ſtimulus, ſubſequente fruſtraneo conatu, mictio ex hypogaſtrii ſumme diſtenti preſsione ſuccedens, cauſarum abſentia quibus aliæ ortum debent iſchuriæ veſicalis ſpecies. Gravis eſt hæc urinæ ſuppreſſio, niſi prompte malo obviam eatur, veſicæ atonia, contractionis defectu, inflammatione, abſceſſu, gangræna terminari ſolita. Curatio ex præcedenti ſpecie & cyſtitica intelligitur. Fœtus in orificio uteri longiores moras nectens apud mulieres dyſto-

ciæ

cice parturientes ſimilem inducit iſchuriam ex *Riolano*. *Vide ſpeciei* 28. *varietatem* 2am.

23. *Iſchuria* (*cyſtopyica*) *veſicalis purulenta* Felic. Plateri Mantiſſ. obſ. 29. Camerar. Ephem. Nat. Curioſ. Yom. II. Zacuti Luſitani ex Galeno, Hiſt. Medic. princip. hiſt. 148. Hollerii de morb. intern. c. 47. Sebaſt. Naſii Specul. method. med. part. II. p. 167. Andrè des maladies de l' urethre obſerv. 16. Vandermonde Journ. de Med. Tom. IX. A.

Hæc ſpecies quæ a veſicæ apoſtemate, ulcere proficiſcitur, in plurimis convenit cum iſchuria nephropyca; ab ea vero diſcrepat notis iſchuriæ veræ genericis, nec non ſignis purulentiæ veſicæ hærentis. Ab ulcere renum diſtinguitur veſicæ ulcus loco doloris ad veſicæ collum, in pube; perinæo, perſentiendi, tactu, mictione, corporis inflexi erectione exaſperandi, doloris ejuſdem gradu majori, continuitate, ſede protuberantiæ in perinæo, ſi hæc adſit etiam obſervandæ, cupiditate & difficultate urinæ majoribus, teneſmo, erectione penis frequenti, urina pus minus cruentum, minus cum ipſa commixtum ac confuſum, graveolentius, citra lotium, aut ante ipſum quandoque prodiens, & nonnunquam ſquamas furfuraceas ac membranulas vehente. Poteſt etiam hæc ſpecies renum, imo & aliarum partium apoſtemati, ulceri deberi; ſi nempe materies purulenta copioſa, tenax, veſicæ collum occludat ipſi impacta, quod apoſtematis & ulcetis prædictorum ſignis nec non generico iſchuriæ veræ charactere dignoſces. Vix ſaneſcit præſertim in ætate provecta veſicæ ulcus quod fugata ope catheteris nec non abſtergentium attenuantibus maritatorum ore aſſumptorum & veſicæ injectorum iſchuria, remediis in renum purulentia propoſitis impugnandum venit, additis repetitis per catheterem injectionibus edulcorantibus deterſivis.

24 *Iſchuria* (*cyſtromboides*) *veſicalis a ſanguinis grumo*, Claudini Conſult. 141. Febric. Hildani Cent. III. obſerv. 66. Foreſti Libr. XXV. obſ. 20. Zacuti Luſitani ex Galeno Hiſt. Med. princip. hiſt. 145. & ejuſdem Prax. Med. admirab. Lib. II. cap. 65. Mercati de morb. intern. cur. cap. 12. A.

Hanc ſpeciem indigitat hæmaturia prævia prægreſſæ cauſæ in iſchuria nephrothromboide aſſignatæ, graviſſima ſymptomata ſub eadam ſpecie memorata. Iſchuriæ veræ ſigna generica, urina, ſub catheteris ad uſque veſicæ collum libere adigendi immiſſione, fluens parva copia, & cum ſanguinis ramentis, os catheteris educti cruentatum. Curationem ſuppeditant catheteriſmus, cardiaca, & quæ ſanguinem valent ſolvere epota, injecta, applicata. *Vide Mercatum*, *Foreſtum*, *Zacutum*, &c.

25. *Iſchuria* (*cyſtophlegmatica*) *veſicalis a muco* Mercati loc. cit. Schacht. Inſtit. Med. pract. l. VIII. cap. 9. Ettmulleri de iſchur. veſical. Amati Luſitani Cent. VI. cur. 12. Zacuti Luſitani Prax. Medic. admirab. lib. II. obſerv. 64. Boneti ex Thom. Bartolino de urin. ſuppreſſ. obſerv. 17. A.

Ex urina turbida muco referta ante excreta, ex vitæ genere alimenta recipiente craſſa, viſcida; ex prægreſſis morbis pituitoſis, ex temperamento ſimili, verbo ex ſignis diatheſeos pituitoſæ in iſchuria nevrophlegmatica memoratis; ex urethræ perviatione, & ex notis iſchuriæ veræ genericis cognoſcitur hæc ſpecies, remediis ſtimulantibus, incidentibus & catheteriſmo curanda.

26. *Iſchuria* (*ectopocyſtica*) *a veſica ectopia*. (*a*) *Hernioſa*, *ſeu a cyſtocele*, Verdier. Mem. de l' Acad. de Chirurg. Tom. II. obſerv. 4. 6. 9. 10. 14. Felic. Plater. obſerv. pag. 830. (*b*) *Proptoica*, *ſeu ab exocyſte*, Verdier ex Noel lib. citat. obſ. 15. A.

Comitatur hæc ſpecies veſicæ urinariæ herniam, & tunicæ ipſius interioris prolapſum. Igitur, exultantibus iſchuriæ veſicalis cauſis aliis, hujus diagnoſim ſubminiſtrant urethræ pervitatio, & iſchuriæ veræ, nec non cyſtocelis vel exocyſtes ſigna. Binæ hujuſce ectopiæ notas exhibent *Verdier*, *Saltzmanni*, *Dapplès Diſſertationes de veſic. urinar. hern. ſou de cyſtocele*; exinde etiam iſchuriæ ectopocyſticæ petenda curatio.

27. *Iſchuria* (*cyſtoproctica*) *veſicalis ab inteſtino recto*, *ſcybalis*, *calculo*, *flatibus*, *inflammatione*, *abſceſſu*, *hæmorrhoidibus turgente* Dodonæi Obſerv. Medic. cap. 47. Schenck. lib. III. de iſchur. obſerv. 6. VVepferi Diſſert. de apopl. pag. 391. Vandermonde Journ. de Med. Tom. IX. pag. 261. Boneti Sepulchret. de urin. ſuppreſſ. obſerv. 18. §. 4. Schacht. Gaubii loc. citat. A.

Signa iſchuriæ veræ generica, inteſtini recti conditio varia, cum ſymptomatibus vitia ipſius modo memorata ſtipare ſolitis, urethræ perviatio; cauſarum iſchurias alias veſicales inducentium abſentia hanc ſpeciem determinant, ex principiis in nomenclatura recenſitis haud ægre eruitur varia quæ iſchuriæ hujuſcemodi competit curatio, in malo contumaciori perita catheteris immiſſione opus eſt. *Vide hiſtorias allegatas*.

28. *Iſchuria* (*hyſterocyſtica* *veſicalis ab utero*, (*a*) *Gravido*, Nordmann. Diſſert. de Iſchur. gravidar. Mauriceau lib. I. cap. XV. Roderici a Caſtro Lib. II. cap. XV. (*b*) *Parturiente*, Boneti ex Riolano de urin. ſuppreſſ. Vandermonde ex Daran, Journ. de Med. tom. V. (*c*) *Hydropico*, Hippocrat. de morb. lib. 12. Sennerti Pract. Libr. IV. part. I. ſect. II. cap. X. XI. Schenck. Libr. IV. de mol. falſ. Schachtii, Gaubii loc. citat. (*d*) *Tumoribus diſtento*, Gaubii, Schachtii, loco citat. Sennerti ibidem ac ſupra capite XIII. Knoeſtelli E. N. G. ann. IV. (*e*) *Prociduo*, Nordmannus Diſſert. citata; Sabatier Memorie de l' Acad. de Chirurg. Tom. III. Sennerti ibidem, ac ſupra capite XVI. A.

Uterus foetu, mola, ſanguine, ſero, flatu diſtentus, inflammatione, ſcirrho, cancro dilatatus, prolapſu, inverſione e ſede nativa emotus, facta in veſicæ collum, & quandoque etiam in urethram preſſione, iſchuriæ hujuſcemodi

modi anſam præbet. Cognoſcitur hæc ſpecies notis iſchuriæ veræ genericis, graviditatis præſentia, partu imminente, hydrometra; protuberantiarum uterinarum, hyſteroptoſeos, verbo memoratorum uteri affectuum ſignis, tandem cauſarum defectu iſchurias veſicales alias inferentium. Iſchuriæ a graviditate proſpicit ſitus horizontalis, & reclinatus, abdominis ab oſſibus pubis ope manuum remotio, elevatio, & his non proficientibus, catheteriſmus aſſiduus ad imminentem uſque partum continuatus. In iſchuria quam facit partus laborioſus diuturnior urget profecto lotii educendi neceſſitas: verum obſtat catheteris vulgaris in veſicam adigendi difficultas, impoſſibilitas: in his rerum anguſtiis cum bonis ægræ rebus in catheteris metallici locum candelam tuboloſam ſuffecerunt *Daran* &. *Levret*. In iſchuria ab hyſteroptoſi præſidio ſunt decubitus, uteri repoſitio, in ſede nativa firmatio. *Vide Sabatier*, *Puzos*, *Levret*, &c. Secunda & tertia hujuſce ſpeciei varietas catheteriſmum & affectuum uteri memoratorum curationem expoſtulat, apud *Sennertum*, *Mercatum*, *Aſtrucium de mulierum morbis* legendam.

29. *Iſchuria* (*atretarum*) *urethrocyſtica a menſtruis in vagina retentis*. Amyand Tranſact. Philoſ. ann. 1732 num. 442. art. 8. pag. 45. Schenck. lib. IV. de part. genit. mulier. obſerv. 9. Heiſter. Chirurg. Tom. II. pag. 951. Aſtruc. de morb. mulier. Tom. I. lib. I. cap. 5. A.

Notæ iſchuriæ veræ genericæ, ſanguinis uterini retentio in vagina per membranam, per carnem craſſam ac denſam, per parietum vaginæ, caruncularum myrtiformium, labiorum vulvæ inferiorum concretionem clauſa, hanc ſpeciem deſignant. Fortior coalitus ope carneæ ſubſtantiæ denſioris difficulter curatur, clauſuris vaginæ reliquis, aut ſanguinis congeſti vis, aut coitus, aut chirurgia medentur; partium concretarum ſeparatione, membranæ prætenſæ ſectione, ſanguini retento via referatur, & iſchuria inde oriunda tollitur. *Vide Heiſterum* & *Aſtrucium loc. citat.*

Aliæ præter memoratas, apud Auctores occurrunt iſchuriæ veſicalis ſpecies; ut iſchuria a tumoribus veſicæ glanduloſis & ſphincteris ipſius calloſitate *Reiſelii Eph. Nat. Cur. Dec. II. an. 2.* Iſchuria a carunculis e reſoluta renum ſubſtantia oriundis, & veſicam obſtruentibus *Schenckii ex Hercul. Saſonia, lib. 3. de ren. carunculo* Iſchuria ab incruſtatione veſicæ calculoſa *Schachtii de iſcuria*. Iſchuria a protuberantiis intra veſicam enatis, ipſiuſque collum claudentibus *Boneti Sepulchret. de urin. ſuppreſſ. paſſim*. (Huc iſchuria a veſicæ fungo *Sebachtii*, iſchuria a veſicæ varicibus *ejuſdem*, iſchuria a tumore inſolito e veſicæ infernæ parietibus intus enato *Macgill Eſſais d'Edimbourg. Tom. IV.* &c. (Iſchuria a veſica in ſe ipſam per inteſtinum inverſa *Fouberti Mem. de l'Acad. de Chirurg. Tom. II. pag. 37.* Iſchuria a veſicularum ſeminalium protuberantia ſcirrhodea *Gaubii Pathol.* §. 810. Iſchuria ab ſteatomate veſicæ adjacente, hujuſque collum premente *Bartholini cent. I. hiſt. 23. &c.* quas omnes miſſas facimus brevitati conſulentes.

30. *Iſchuria paradoxa*, Morgagni Epiſtol. Le Clerc Journ. de Med. Juill. 1755. p. 11. L.

Eſt ea ſpecies iſchuriæ in qua ſucceſſive diſtenditur hypogaſtrium, creſcente tumore magis ac magis ſurſum, eoque duro, ab urina haud dubie intra veſicam cumulara, & interea, non ſolum per intervalla ſed fere ſtillatim fluentibus urinis per urethram, quæ obſeſvatio apud *Morgagni* iterata clare evincit iſchuriæ characterem, non ab urinæ preſſione, ſed ab hypogaſtrii tumore repetendam eſſe. In caſu *Clar. de Clerc.* non ſufficienter fluebant urinæ, quia veſicæ orificium ſeu collum induratum partim huic effluxui reſiſtebat, ratione cujus reſiſtentiæ veſica reactionis vi dilatabatur in dies: ſic cum aqua in tracheam magna vi injicitur pulmones continuo intumeſcunt, licet undequaque ex eorum ſuperficie aquæ rivuli prorumpant.

Iſchuriæ urethrales.

31. *Iſchuria* (*perinæalis*) *urethrali a perinæi tumore* Galeni lib. de affect. loc. & ex eo Zacut. Luſitan. Hiſtor. 149. Vandermonde ex Daran Journ. de Med. Tom. V. pag. 291. Tulpii Obſerv. medic. Lib. III. Cap. X. Foreſti Lib. XXVI. obſerv. 2. A.

Perinæum inflammatione per ictum, lapſum, aut aliam quamlibet cauſam inducta tumens, apoſtemate, excreſcentia, aut alio duriori tubere tentatum, urethræ principium premendo, hanc ſpeciem inducit, in ſubjecto aliarum veſicalis iſchuriæ cauſam immuni cognoſcendum ex notis iſchuriæ veræ genericis & perinæi protuberantia varia. Speciei hujuſce varietas inflammatoria poſtulat venæ ſectiones, laxantia aſſiduo applicata, balnea, hypogaſtrii preſſionem; tandem catheterem, ac præprimis candelam Daran tubuloſam. Varietati apoſtematoſæ competit abſceſſus agertio, abſterſio, cicatriſatio; graviores certe ſunt varietates ſarcomatica & ſcirrhodea catheteriſmo & affectus chirurgici congrua tractatione debellandæ.

32. *Iſchuria* (*urethrolithica*) *a calculo urethræ impacto* Schmidii Eph. Nat. Cur. Decad. I. ann. VIII. obſerv. 89. VVinckleri ibidem Tom. VI. obſerv. 34. Zacuti Luſitani Prax. Med. admirab. lib. II. obſerv. 66. 67. 68. Tulpii Obſerv. medic. Lib. III. cap. 8. Boneti Sepulchr. de urin. ſuppreſſ. obſerv. 14. Bartholini Cent. IV. epiſt. 5. Heiſteri Chirurg. Tom. III. pag. 839. A.

Noſcitur hæc ſpecies iſchuriæ veræ charactere generico, conſtitutione calculoſa, dolore maxime ad urethram & penem, urethræ intumeſcentia, imperviatione, canalis hujuſce contrectatione, qua quid duri palpo objicitur, immiſſione catheteris, antequam in veſicæ collum pervenerit corpus offendentis ſolidum, & ſi ſty-

ſi ſtylo ferreo percutiatur, ſubargutum. Curatur autem venæ ſectione, anodynis, laxantibus, epotis, applicatis, injectis, balneis, leni penis expreſſione, ſuctu, ſpecillo, uncinulo, & his non ſuccedentibus facta ſupra calculum firmatum ſectione, cujus celebrandæ ac percurandæ methodum vide apud *Heiſterum loc. cit.* Iſchuriam a calculo intra rectum latente memorat *Journ. de Med. de Vandermonde Septemb.* 1758. *p.* 261.

Ex iſchuriarum cyſtophlegmaticæ, cyſtothromboidis, & cyſtophyicæ diagnoſi, atque urethræ imperviatione intelliguntur ſequentes iſchuriæ urethralis ſpecies, ſcilicet.

33. *Iſchuria* (*urethrophlegmatica.*) *Iſchuria a muco urethram infarciente*, Boneti Sepulchr. & Medic. Septentrion. Mangeti Biblioth. Medic. Practic. Amati Luſitani Cent. V. obſ. 71. Foreſti Libr. XXV. obſerv. 25. Varandæis de iſchru. Lud. Apini Eph. Nat. Cur. Decad. III. ann. III. obſerv. 69. A.

34. *Iſchuria* (*urethrothromboides*) *a ſanguinis grumo urethram opplente*, Boneti Medic. Septentrion. de iſchur. & Sepulchr. de urin. ſuppreſſ. obſerv. XI. Foreſti Lib. XXV. obſerv. 25. &c. A.

35. *Iſchuria* (*urethropyica*) *a pure urethram obſtruente*, Boneti Medic. Septentrion. de iſchur. Foreſti Scholio modo citato; Boerrhaave Præfat. aphrod. &c. &c. A.

Iſchuriam ab abſceſſu inter veſicam & rectum poſito urethram premente refert *Vandermonde Journ. de Med. Septembr.* 1758. *pag.* 263.

Urethrales hujuſcemodi iſchuriæ eadem admittunt auxiliorum genera quæ iſchuriis competunt veſicalibus a cauſa ſimili oriundis.

36; *Iſchuria* (*urethrohymenodes*) *a membrana in urethram impacta*. Hiſt. de l' Ac. R. des Sc. ann. 1714. hiſt. pag. 22. A.

Viro ſumma urinæ difficultate vexato, & catheriſmum pluries paſſo, catheter, qui plus minus ab urethra eductus nigricabat, cum membranæ fragmento quondam extractus eſt. Triduo poſt perſenſit æger quidpiam urethram obturans, & e balani orificio prodiens, quod avulſit digitis arreptum; membranæ fuit fragmentum aliud. Haud ita diu dum ad mingendum ſumme allaborabat; intra breve tempus tria alia membranæ fragmenta ejecit, quæ duos membranæ veſicam interne obveſtientis trientes efficere viſa ſunt; revera fuerunt illius membranæ partes fragmenta hujuſce modi, quibus emiſſis libere fluxit urina nullo unquam tincta immixto ſanguine. Virum dein detinuit levis urinæ incontinentia. Similium membranarum per urethram excretarum, quamvis citra iſchuriam mentionem injiciunt *VVilliſius*, *Felix Platerus*, *Schenchius. Fabric. Hildanus*, *&c.*

37. *Iſchuria* (*urethrelmintica*) *urethralis verminoſa*, Joan. Petr. Albrechr. Vide Boneti Medicinam Septentrionalem de urin. c. 31. & Mangeti Biblioth. Medic. pract. Tom. IV. de morb. urin. ſpectant. Vandermonde Journ. de Med. Septembre 1758. pag. 245. Joan. Rhodii Centur. 3. obſerv. 36. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 497. obſ. 77. A.

Plura vermium e veſica urinaria cum lotio excluſorum exempla reperire eſt apud Auctores. Sequentem iſchuriæ e verme urethram opplenti inductæ caſum memorat *Albrechtus*. Septimus jam erat dies, quo militem excruciabat omnimoda urinæ retentio cum ſummis circa umbilicum doloribus, regionis hypogaſtricæ tenſione & abdominis tumore aſcitico non abſimili. Nihil profecerunt quæ diebus ſequentibus tum interne, tum externe adhibita ſunt remedia. De cathetere in veſicam immittendo cogitabatur cum æger poſt multos conatus, laboreſque per urethram vermem ejecit vivum, craſſitie calami ſcriptorii, & trium digitorum longitudine, redeuntæ priſtina excernendi lotii facultate, quod per aliquot dies ſanguine mixtum, ſincerum tandem emiſſum eſt. Rariſſimæ hujuſce iſchuriæ eventu potius quam certa nota cognoſcendæ curationi ſuperſedemus.

38 *Iſchuria* (*urethritica*) *ab urethræ inflammatione* Hildani Cent. IV. obſerv. 54. Foreſt. de incert. urin. judiciis, Lib. III. cap. 3. verſus finem; Varandæi de affectib. ren. & veſic. cap. VIII. Boneti Medic. Septentrion. de iſchuria cap. I. n. 2. Goulard des maladies de l'uréthre; Heiſterei Chirurg. Tom. 2. pag. 838. A.

Generales inflammationis cauſæ, gonorrhœa, catheteriſmus rudior, devius, ſaucians, aut frequentior, licet artificioſus, candelæ acriores immiſſæ, litus mercurialis in urethram urgente dyſuria gonorrhoica, &c. hanc ſpeciem accerſunt, notis iſchuriæ veræ genericis, urethræ imperviatione, ſignis inflammationis generalibus, nimirum dolore, calore, tenſione, febre, &c. & cauſa prævia cognoſcendam. Curatur hæc ſpecies methodo antiphlogiſtica; cathetere, non ſtatim quidem adhibendo, verum inflammatione paululum temperata, aliquoties per dies ſingulos ſenſim immittendo; demum paracenteſi ad perinæum vel ſupra pubem, ſi antiphlogiſtica omnigena malum aſpernetur, nec catheteri in veſicam aditus pateat.

39. *Iſchuria* (*carunculoſa*) *a morbis*, ut vocant, *urethra*, Amati Luſitani Cent. IV. cur. 19. Cent. V. cur. 48. Sharp Recherches critic. cap. IV. Goulard des maladies de l'uréthre; Heiſteri Chirurg. Tom. II. pag. 834. André des maladies de l'uréthre, paſſim. A.

Morbi, ut vocant, urethræ, ſunt ſpongioſi ſui textus intumeſcentia, hujuſce canalis varices, ulcera, cicatrices, contractio, colloſitas, fungus, duplicaturæ membranaceæ, verumontani, intumeſcentia ſpongioſa, ſcirrhodea, glandularum urethræ lacunalium, Covvperianarum, Littrianæ, proſtratæ tumores, ulcus, calloſitas. His omnibus non ſolum anguſtatur, verum etiam tandem præcluditur urethra. Iſchuriam hinc enatam ſignis cognoſce iſchuriæ veræ genericis; urethræ imperviatione, ſeu plenaria obſtructione, ſignorum iſchurias urethrales phlegmaticam pu-

ruleu-

rulentam, grumoſam & præprimis calculoſam indigitantium abſentia; quibus omnibus præceſſerunt dyſuria, ſtranguria, filum urinæ tenue, flexuoſum, gradaria ſuppreſſionis urinæ acceſſio, carunculæ minoris cathetere, aut candela olim facta detectio, & utplurimum gonorrhœa virulenta. In iſchuriæ hujuſcemodi varietate quam facit proſtatæ affectus ſyphilidis expers, ex glandulæ iſtius intumeſcentia eo in caſu ſemper præſente, urethræ principium ſumme arctante, & digito in anum immiſſo optime percipienda potiſſimum eruitur diagnoſis. Curatur gravis hæc iſchuria candelis ſimplicibus & maxime compoſitis, ut Daranianis, Andreanis, Goulardianis Sharpianis, quæ ſi non ſatis cito urinam eliciant, inſtituenda eſt veſicæ paracenteſis in perinæo; & præprimis ſupra pubem, (ſectio urethræ lithotomiæ urethrali ſimilis in quibuſdam caſibus locum poteſt invenire) lotio per cannulam ſingulis diebus educto, continuatur candelarum uſus, donec debita urethræ reſtituta fuerit libertas. *Vide Sharp Recherches critiques &c.* & *D. Perierii Diſſertationem de bra dyſpermatiſmo ad ſpeciem primam.* Monuiſſe ſupervacaneum eſt ſymptomatibus urgentioribus pro re nata per auxilia congrua occurrendum eſſe dum chirurgia paratur, aut tentatur obicum urethralium cura. Affectuum proſtatæ qui venerei non ſunt curationem certe difficillimam prætermittimus, ex inflammationis, apoſtematis, ſcirrhi, therapeja petendam.

40. *Iſchuria (hydrocelodes) ab urethræ ruptura in ſcrotum hiante* Joan. Lud. Apini Miſcellan. Natur. Curioſ. Decad. III. ann. III. obſerv. 68. A.

Vir ſupino in terram lapſu inter femineum cum teſticulis & ſcroto graviter impegit, diffracto arboris arunco, inſequentibus iſchuria, atque ingenti ſcroti tumore, quod die 3. adeo increverat, ut pilei capacitatem non intraſſet, colore atro ſuffuſum; intumuerat etiam horrendum in modum penis gyris tortuoſis, ut in hydropicis ſolet, in ſe reflexus. Remedia varia ad ſolvendum ſanguinis grumum, qui iſchuriæ hujuſce adjutor primum credebatur, & ad demulcendam fibrarum violentia externa læſarum criſpationem intus & extus adhibita ſunt; verum irrita opera, ſcroti tumore ad ſenſum auctiori, & ægro, quoties urina exitum urgeret, miſere ejulante, atque ardorem in ſcrotum deſcendentem conqueſto. Suſpicio tunc fuit urinam ex urethra rupta in ſcrotum colligi, idque eo magis, quod digitum explorantem in perinæo ad penis radicem, ubi urethram ſalvis exterioribus ruptam fuiſſe oportet, æger ferre non potuerit. Itaque ſine mora cautis ſimul & profundis ſcarificationibus incidebatur ſcrotum; effluebat illico liquoris ſeroſi odorem urinoſum ſpirantis copia, ſanguinis vero nihil. Imponebantur linteamina calida ſpirituoſis & antiſphaceloſis madida; lætius rubere & ſero ad vim non exiguam exſtillante notabiliter detumeſcere cœpit ſcrotum, per quod omnem urinam excerni & quidem ſine notabili dolore die 5. certo conſtabat; vulnerarias injectiones in urethram factas, & digeſtiva ſcroto applicata ita fauſtus ſequebatur exitus ut die 10. dimidium urinæ per viam ſolitam, reliquum vero per ſcrotum effluerct, quæ tandem omnis per urethram die 21. emiſſa eſt. Vide *citatum Auctorem.*

41. *Iſchuria (cryptopyca) a penis intra corpus retractione.* Frid. Hoffmanni conſult. de morbis abdomin. Caſ. 105. An.

De penis intra corpus occultatione obſervationem ſiſtunt *Paulus de Sorbait* & *Joannes Schmidius.* Hujus cum iſchuria junctæ ſequens exemplum legitur apud *Hoffmannum.* Vir. 30. annos natus, litterarum amantiſſimus, alvi tardioris, de inſigni artuum, pedum maxime frigore per æſtatem etiam affligente, atque per hyemem non niſi fortiori corporis motum depellendo, anno fere integro conqueſtus, deinceps obſervabat, quod, ſi hiemali tempore in frigidiori loco diu commoratus eſſet, aut ſi crebrius ipſi deſcendiſſet alvus, ob colem intta corpus retractum ac fere prorſus occultatum, urinam non prius emittere valeret, quam donec poſt aliquam corporis exercitationem naturalem ſitum penis recuperaſſet. Plura vide apud *Auctorum citatum.*

42. *Iſchuria (perideſmica) a vincalo ſtrictiori peni injecto*, Boneti Medic. Septentrion. de Iſchuria cap. 1. n. VIII. A.

Puerulos filo ad radicem balani circumligato paraphimoſim ſibi excitare in Noſocomio generali Monſpelienſi pluries obſervavi; quin etiam exinde colem tranſverſum ſenſim ac penitus ſciſſum vidi, nulla labe inſequente. Pueri quidam qui lectum ſolent commingere & ideo acerbius a parentibus excipiuntur, verborum declinandorum cauſa, injecto peni arctiori vinculo, iſchuriam ſibi comparant referente *Boneto*, ſoluta pronitus ligatura fugandam.

44. *Iſchuria (phimoſica) urethralis, a phimoſi*, Horſtii tom. II. lib. IV. pag. 274. Goulard des maladies de l'urethte, Heiſteri Chirurg. tom. II. pag. 818. Bonet. Sepulchr. de iſchur. obſ. XV. &c. A.

Phimoſis a præputio native vel per coalitum non patente; phimoſis a præputio inflammatorie vel aphloge mirum in modum incraſſato citra concretionem; phimoſis a præputii cum balano concretione ad urethræ orificium, imo & etiam intra ipſum facta, hoc ultimum in ſenibus obſervante *D. Serres Chirurgo Monſpelienſi dexterrimo*, hanc iſchuriæ ſpeciem excitant de facili ſane dignoſcendam. Phimoſeos pro varia ipſius ſpecie, atque ita iſchuriæ exinde ſoboleſcentis curatio obtinetur per laxantia, reſolventia, diſcutientia, mercurialia &c. & per ſectionem chirurgicam variam. *Vide Auctores Chirurgians.*

44. *Iſchuria (aſpadialis) ab urethræ clauſura*, Heiſteri Chirurg. tom. II. pag. 818. & 951. Horſtii tom. II. obſerv. 55. Joan. VVieri obſerv. pag. 221. Boneti Sepulchr. de urin. ſuppreſſ. obſerv. XV.

XV. *Schol.* & Medic. Septentrion. de iſchur. cap. 2. §. VI. A.

Hanc iſchuriæ ſpeciem faciunt, 1. parietum urethræ in ſui tractu vel in extremo coalitus adventitius, aut congenitus; 2. canalis hujuſce extremi obturatio per membranam adnatam; 3. labiorum vulvæ concretio plenaria. Cadit in ſequiorem ſexum tantum ultimum vitii genus, reliqua vero in utrumque. Quoties malum urethræ extremæ hæret, vel objicitur, facillima eſt iſchuriæ hujuſce diagnoſis, difficilius quidem ob tinenda, ſi urethræ interiora coalitus teneat, circa quod vide *Boneti Medicinam Septentrionalem loco citato*. Curationem cuilibet ſpeciei hujuſce varietati accomodatam non trademus; monuiſſe ſatis erit ab Auctoribus allegatis varia indicari media quibus chirurgia ut plurimum novit urethræ partem concretione nativa obturatam reſerare, coalita vulvæ labia ſeparare, aut ſaltem ſi graviſſimæ tollendæ veniant concretiones, artificialem aperturam in viarum naturalium locum ſufficere.

Alias iſchuriæ urethralis ſpecies, ut Iſchuriam urethralem ſuppletam *Horſtii tom. II. ob ſerv.* 55.; Iſchuriam a colis diſtorſione *Gaubii Pathol.* Iſchuriam a penis muſculis ejuſdem *ibidem &c.* nihil morati manum de tabula tollimus.

ORDO QUARTUS.

TUBERA.

Extuberantia Felic. Plateri.

Si ſuperficiee corporis deformetur obortis tumoribus firmis, duris, pertinaciſſimis, ut accidit in ſcrophula & cancro, vel partibus oſſeis inæqualiter excreſcentibus, ut in rachitide, tumores hoſce frigidos, conſtantes, firmos, tubera vocamus, modo ſat notabiles ſint ut morbis accenſeri queant, ſecus ut verrucas ad vitia amandamus.

Felix Platerus, noſtræ Monſpelienſis Facultatis quondam præclaram fidus, primus auſus eſt novam Noſologiam condere & methodum ſymptomaticam aliis præmonſtrare; is autem hanc ultimam Claſſem in ordines quinque diſtribuit noſtris ſatis apte reſpondentes, ſcilicet in deformationes, diſcolorationes, extuberantias, fœdationes & conſumptiones.

XX. RACHITIS; *Rachitis*; *Rickets*.

Cognoſcitur in infantibus a tumore flaccido capitis & faciei, a cute laxa, a tumore abdominis, muſculorum macilentia, protuberantia epiphyſium, venarum arteriarumque magnitudine, collo flexili, capite nutante, pigritia ad ambulandum, ingenii præmaturo acumine, ſenſuum ſincero exercitio, fame & digeſtione ferme illæſis.

1. *Rachitis nodoſa*; *Rachitis incipiens* Boerrhaave 1485. *Le Nouage*, Puzos Malaaies des enfants chap. 7. Ægri *Noués*, *Rachitiques*.

Hujus ſigna ſunt, 1. phyſconia, ſeu abdominis intumeſcentia; 2. aſthenia ſeu infirmitas totius corporis, quietis, amor, motus, vel progreſſus averſatio: 3. dentitionis tarditas; 4. pedum, genuum, corporum craſſities inſolita, capitis moles major; 5. lumborum debilitas, inſtaſtabilitas, ob crurum & tibiarum laxitatem; 6. voracitas cum macie partium carnoſarum, &c.

Rachitis Britannica differt a nodoſa quod ætate provectiores & dentitionem jam paſſos ſere biennes afficiat, acumen ingenii præmaturum, progreſſus impotentiam aliaque ſigna oſtendat ſuo loco relata, non itaque diverſa ſpecies, niſi quod ratione ætatis alium victum, aliam curam exigat. Principia ſunt, 1. hereditarium vitium a parentibus, venere, ætate exhauſtis, cacochymis, ſyphiliticis; 2. nutrix iiſdem vitiis effecta, vini potatrix, lactis inops, pultem, vinum, cereviſiam alumno propinans, cupedias ſaccharatas offerens, gravida dum lactat; 3. maturior ablactatio, convulſiones prægreſſæ, dentitio difficilis, progreſſus involuntarius, cum epiphyſes nondum firmatæ ſunt. Circa nonum vel decimum ætatis annum rachitis ſolvitur primum; deinceſque adoleſcente corpore iterum nodus, ut ajunt, expeditur, id eſt tumores articulorum imminuuntur & creſcit corpus; illa autem nodorum ſolutio in quibuſdam diarrhœa, vel alio ſymptomate notatur.

Cura vix ulla medicaminibus expetanda, ſed ab aeris & regiminis ætatiſque mutatione; aer itaque ſtatim mutandus; ſi lac nutricis vetus ſit aut vitioſum, altera nutrix adhibenda; ſi ablactatus infans fuerit, utatur oſſis, juſculis, pane bene fementato, non vero pultibus ex farina & lacte paratis; aquam potet aliquot tincturæ martis guttis alteratam, levi Rhei tinctura aquoſa etiam identidem utatur, ſemel in menſe purgetur ſyrupo de cichorio compoſito; nodoſi artus leviter fricentur cum oleo aromatico & vino rubro: inſolatio tecto capite in quibuſdam regionibus laudatur: a præmaturo inceſſu caveatur; in ſella perforata vel in lectulo, capite ope pulvinaris erecto, ſedeat. Quomodo differat hic morbus a cachexia ſcrophuloſa, vulgo *chartre*, quacum nomine Gallico ſæpe confunditur, ſuo loco videatur.

2. *Rachitis Britannica*: *Rachitis* Gliſſonii, Daverney Malad. des os tom. 2. pag. 288. Ægri *Enfants noués*. *Rickets* vel *Riquets* primum innotuit in Occidentali Angliæ parte circa annum 1540.

Oritur circa ſextum ætatis menſem, & ad tertium annum ut plurimum perſeverat, rarius ad ſextum, rariſſime ad duodecimum, rariſſime totam vitam comitatur. Caput Rachiticis majus ſolito, facies plena & carnoſa; ingenium præcox, judicium ætate majus; cutis in reliquo corpore laxa, rugosa, muſculi flaccidi; abdomen craſſum, tenſum, hepate & liene magni-

ventriculo & inteſtinis flatu diſtenſis; glandulæ meſenterii ut in atrophia rachitica tumidæ, pectus a lateribus compreſſum, ſterno prominente, anguſtum, unde dyſpnœa, pulmones rubri, ſcirrhoſi; thymus & glandulæ œſophagi tument; ſerum in thorace effunditur, cerebrum ſæpe molle ut medulla ſpinalis. Serum in ſinibus; carnes albiduæ, flacidæ, decolores; cruor aquoſus, fluxilis; oſſa cranii, artuumque teneriora, flexilia; claviculæ incurvæ, humerus cubitus & radius introrſum flexi, oſſa carpi, metacarpi, digitorum tument, femur retrorſum incurvum, condylus internus non magis protuberat quam externus, collum femoris ferme horizontale; tibia & peronæum extrorſum curvantur, nec tibia perpendiculariter inſidet aſtragalo; per extrorſum disjicitur, adeoque a linea directionis gravium recedit, hinc claudicatio anatina ſeu ad dextram & alternatim ad ſiniſtram partem facta anatum inſtar. Epiphyſes tument, unde coſtarum extrema nodoſa, intervalla anguſtiora, latitudo major, dorſum fornicatum; ſpina antice incurva, unde collum breve & humeris immerſum, columna vertebralis pondere depreſſa, quandoque circa lumbos inflexa, hinc gibboſitas; oſſa innominata intus flexa, unde pelvis anguſta. Oſſium ſubſtantia mollis, ſuperficies inæqualis, tuberoſa, incruſtata, poroſa, foraminulis ſaniem rubram fundentibus ſi premantur, colore griſaceo, levia, teneriora, fragilia, turgidula; hinc quæ cubica erant ſphæroidea videntur; medulla abundantior, ſed fluidor. Germina dentium abortiunt, quia rachitis eodem quo fit prima dentitio tempore, ſupervenit; pauci rachitici circa decimum ætatis annum videntur qui non ſint edentuli.

Rachiticum virus in ætate provecta ſuboriri ſuadet arthritis rachitica.

Oſſa artuum ſunt in ſtatu ſano paululum incurva, & ex eadem parte numeroſiores ſunt muſculi; illa nativa curvatura in rachiticis augetur; unde major evadit in cruribus quam in brachiis.

Principia rachitidis ſunt, 1. cibus craſſus qualis pauperum, lac vitioſum; 2. morbi graves prægreſſi, maxime dentitio difficilis, eclampſia; 3. virus quo ferum copioſum acre evadit, quo oſſa remolleſcunt. Quo citus accedit rachitis, ſeu quo juniores aggreditur, eo pejor eſt; apud infirmos curvatura oſſium ſerius perſeverat; qui ante octavum annum non ſanantur, tota vita infirmi remanent; quo curvatura artuum major, eo difficilior & gravior morbus; ſi ſcabies rachitidi ſuperveniat, bonum; puellæ quæ ad decimum circiter annum rachititæ fuerunt, difficilius pariunt ob pelvis anguſtiam.

Indicantur ea medicamina quæ digeſtionem corrigunt, ſerum ſuperfluum inteſtinorum & renum via evacuant, cathartica roborantia, diuretica quæ fluida craſſa leviter attenuant, maxime ſi ſcrophuloſum virus acceſſerit, cavendum a motu muſculari, in lecto quieſcendum quandiu oſſa molliora ſunt; *vide Boerhaave de rachitide*. Laudantur lac chalybeatum, nec non pulvis hederæ terreſtris; *vide* atrophiam rachiticam; imprimis conſulatur *Sydenhamus*.

3. *Rachitis ſtrumoſa*; *La neiieure ſcrophulenſe* Gliſſon. de rachitide. C.

Ea eſt quæ cum glandularum colli, aut meſenterii obſtructione conjungitur, nec non quæ a parentibus ſyphilide infectis ortum ducit, in qua lacticinia & æthiops mineralis, vel mercurius dulcis cum aliis maritanda ſunt.

Pulvis hederæ terreſtris per novem dies ad grana ſex laudatur.

4. *Rachitis Calmucana*, Hiſtoire des Voyages.

Calmuci juxta mare Caſpium habitant, illis facies lata & depreſſa, oculi quatuor vel quinque digitis tranſverſis ab invicem diſtant, & minimi ſunt; ita ſimi ut pro naſo duo tantum ſint foramina; genua introrſum, pedes vero extrorſum vergunt.

Vagoliſta in Sibiria, & *Daghoſtani* eadem forma gaudent uqa Calmuci.

Rachitidis ſpuriæ nomine *Sydenham* intellexit atrophiam rachiticam, *cap.* 5. *de febribus intermitt. pag.* 59.

Curam pro rachitide vera ſimpliciſſimam is proponit, ſcilicet potum roborantem ex vino, vel cereviſia in qua infuſæ ſint herbæ abſintii, centaurii minoris, chamædrys, ſcordii, hyperici, virgæ auræ; & unguentum ex hoc vino & axungia paratum, quo abdomen & artus ſero & mane illinantur per menſem & ultra, abſtinendo a repetitis catharticis.

5. *Rachitis Polonica*, *Vide* Stabel. de Plica Polonica diſſert. hiſtor. 11. obſrrv. 8.ª *a ſcabie* Fr. Hoffmanni III. 488. C.

Cognoſcitur ex doloribus arthriticis vagiit, tumoribus ſtrumoſis colli, tuberculis, & exoſtoſibus variis, oſſium fragilitate, nonnunquam ſuperveniente giboſitate apud plicoſos familiari, unguibus lividis, incurvis, ſcabris, deciduis, fracturis ſpontaneis, quæ omnia diverſis hiſtoriis confirmat Auctor.

Remedium eſt plicæ evolutio, origo hujus imprudens abſciſſio, medicamentum ex lycopodii decocto, ſi plicam iterum evolvere queat.

6. *Rachitis elephantiaca*.

Obſervabitur olim in elephantiaſi inveterata, ut teſtantur deſcriptiones hujus morbi lepræ Arabibus dicti apud *Gilbertum Anglum*, & *Gordonium*, nec non in elephantiaſi Javanenſi, quam *Cleyerus* deſcripſit, imo iconibus delineavit.

6. *Rachitis a caſtratione*; *Ægri caſtrati*.

Caſtratio fit apud Italos teſticulorum extractione aut contritione: illos eunuchos, iſtos thlibias vocant Juriſperiti: ætas apta eſt circiter annus ſextus; operatio vitæ innocua eſt, modo ſub debito regimine per quadraginta dies caſtratus in tenebris deriveatur. Pueri huic ſe ſubmittunt operationi ut vocem canoram obtineant & perſonam theatro utilem agere poſſint, aſt caſtrati, cum puberes evaſcere, rachitidis ſpeciem ſtatiuntur inſanabilem; ſcilicet genua ipſis intumeſcunt, crura divaricantur, dorsum amplum quaſi gibboſum evadit, facies ultra ſexageſimum

ætatis

ætatis annum flaveſcens luridaque eſt; imberbes ſemper ſunt, pingues, ipſis vox acuta, magis ſuavis quam fœminea, ad ſenium perſtat. Caſtrati in ſcena agunt perſonam marium & fœminarum, immunes putantur ab herniis, non a libine. Hæc operatio, ſummorum Pontificum quibuſdam bullis prohibita, toleratur.

XVI. SCROPHULA, J. Allen Synopſis; *Scrophulæ* & *Strumæ* cæterorum Auctorum; *Choirades* Græcorum; *Kings-evil* Anglis; *les Ecrouelles*. Ægri *Scrophuloſi*, Gallice *Scrophuleux*; *Ecrouelleux*, *Glandes*. *Farcineux*.

Cognoſcitur ex ſtrumarum proventu in collo, meſenterio; aliiſque locis, labii ſuperioris, naſique craſſitie ſolito majori, facie turgidula, &c.

Strumæ vero ſunt ſinguli illi tumores ſphæroidei, duri, cuti concolores, indolentes, veræ lupiæ, ſeu intra tunicam humore pingui, craſſo farctæ.

Scrophula itaque eſt concurſus diverſorum ſymptomatum, quorum præcipuum eſt ſtrumarum in collo proventus.

Scrophuloſi majorem cæteris pueris ingenii vividitatem, & præmaturam intellectus vim obtinere conſueverunt; morbus hic ſtatarius ſine ulla fere mutatione permanet uſque ad virilem ætatem, quo tempore recidit, & tunc robuſtiores, atque ab aliis morbis frequentius immunes ſunt ſcrophuloſi, obſervante J. *Quiney Eſſai oſche Evil*.

Pendet hic morbus a quodam vitio lymphæ glandulas conglobatas irrorantis, quod ab ortu contractum non evaneſcit, niſi cum adoleſcentis vires digeſtivæ adauctæ hoc vitium corrigere valuerint.

Illæ glandulæ ſcirrhoſæ ſub duplici facie videntur, ſcilicet ſunt vel integræ, vel ſuppuratæ; integræ quidem naſcuntur, & ſine ulla eroſione diu permanent; aſt vel ſponte, vel male tractatæ ſuppurantur, & his ſanatis cicatrices fœdæ per totum vitæ decurſum collum deturpant.

Huic morbo ſues & feles obnoxios eſſe vulgo ferunt; interea ſues minus ſcrophulæ quam chalaſi ſunt expoſitæ, & ideo non ſcrophuloſæ Gallis, ſed leproſæ, *Ladres* vulgo nominantur.

1. *Scrophula vulgaris*, VVarthoni Adenograph. cap. 40. *Les Ecrouelles proprement dites*. L.

Cognoſcuntur ex tumoribus duris, piſi, fabæ, caſtaneæve magnitudine concatenatis, cuti concoloribus niſi inflammentur, quæ non ſolum collum, maxillamque ambiunt; ſed etiam ſæpe ad axillas, inguina, & intus per meſenterium diffunduntur: hæ indolentes ſunt, mobiles, vel fixæ, aggeſtæ, cum labii potiſſimum ſuperioris, naſique craſſitie, genarum ad aures turgeſcentia; pueris familiares, in adultis evaneſcentes, niſi cicatrix ſuperſtes ſit, rariſſime in fœminis quinquagenariis revertentes.

Hic morbus eſt ſæpius congenitus, quandoque hæreditarius; frequens eſt apud eos quorum parentes ſyphilide fuerunt infecti, nec non apud pauperes qui cibis craſſis utuntur, & locis humidis inhabitant; per ſe vix lædit functiones, ſed non raro vel admotis remediis ſuppurantibus, vel ob pravam ſanguinis conſtitutionem ſtrumæ ſuppurant, quod non niſi difficulter & lentiſſime fit, & tunc hecticam ſibi adjungunt comitem; periculum autem certum inferunt illæ ſtrumæ, quæ pulmones aliaque viſcera infarciunt; certe maxima pars phthiſmum eſt de ſcrophuloſarum numero; ſcrophuloſi pueri in Noſocomiis morbis multis inſanabilibus ſunt obnoxii, ut aſciti, diarrhœis, hecticæ.

Virus ſcrophuloſum vetus & pejoris indolis ulcera in diverſis corporis partibus inducit pertinacia, ſordida, digitos non raro carie afficit, articulos aggreditur, & eos in tumores attollit, unde ancyloſes, prædarthrocace, infinitaque alia mala ſæpius inſanabilia, ita ut ſtrumæ, ſeu tubercula colli ſint exigua pars totius morbi ſcrophulæ dicti. Scrophula dividi debet in occultam, ſeu non ſuppuratam, & in exulceratam, quæ quandoque diverſas corporis partes fœdis ulceribus deturpat; verum ejus morbi & ſpecierum utcumque valde frequentium nulla datur hactenus fidelis & accurata hiſtoria.

Curatio ſæpius eſt noxia, aut ſaltem fruſtranea; noxia, ſi per externa medicamina ſuppurantia, aut quod pejus eſt cauſtica, aut demum per exciſionem tentetur; inde etenim uberius ſtrumæ progerminant, acrius inflammantur, pertinacius exulcerantur. Fruſtranea eſt, quandoquidem, ſi ſtrumæ ſimplices ſint, non exulceratæ, eas attingere vanum eſt, ſaltem cum ſucceſſu temporis dum adoleſcit corpus, ipſæ ſponte diſceſſuræ ſint.

Neceſſaria eſt tamen curatio; ſi acris ſit lympha, ſi ſuppurate ſint ſtrumæ, ſi eo uſque induratæ & tumidæ, ut circulationi noceant, deglutitioni obſtent, febrem excitent; ſi carioſa evaſerint oſſa; ſi ulcera ſerpant; ea quidem auxiliis chirurgicis indigent, ſimulque medicamentis internis ſanguinem leviter incidentibus & edulcorantibus; ſi vero occultæ ſint, ſufficit vere & autumno juſcula leviter incidentia præſcribere ex radicibus ſcilicet aperientibus, herbis antiſcorbuticis, aſellis, martialibus, adhibere pulverem antimonii lævigatiſſimum more *illuſt. Geoffroy*, & demum lac diu uſurpare. Nuper compertum eſt longum uſum extracti cicutæ, ſeu conii maculati ad grana pauca, nec non potum quotidianum aquæ marinæ eſſe ſumma in hoc morbo remedia.

Extractum cicutæ ſumitur initio ad grana ij, ſenſim adaugendo doſim uno grano, modo nec cardialgia, nec vertigo accedant, in quo caſu eadem doſis continuatur, & his accidentibus elapſis rurſus augetur, ita ut ad drachmam unam quovis die ſumendam doſis quandoque aſſurgat; cætera extracta venenata gulam exſiccant, quod cicuta non efficit. Strumas aqua marina & foliis abſinthii fovere utiliſſimum eſt.

Scor-

2. *Scrophula fugax*; *Struma* VVarthoni Adenograph. Gallice *Glandes*. Ægri *Glandès*. L.

Tales ſunt infantes triennes, aut quinquennes cachectici, in quorum collo glandulæ paucæ, maxillares præſertim, ſed non concatenatæ, leviter tument, aut indureſcunt parumper, maxime ſi tinea repreſſa fuerit, ſi otorrhœa, ſeu ſeri effluxus ex auribus imminutus fuerit, ſi frigido æri infantes expoſiti fuerint; illæ vero glandulæ idenridem evaneſcunt, mox revertuntur, nequaduam ſtipantur tumore pallido labiorum aut genarum, nec ophthalmia ſcrophuloſa, nec carie oſſium; verbo alterius omnino eſt indolis illa ſpecies, & merito a priori diſtinguenda venit. Curatur cibis eupeptis, exercitio quale huic ætati convenit, pauxillo vini in potu, levibus aperientibus, ut infuſo ferri in aqua, pulvere guayaci vel chinæ ad grana ſex per menſes in offa deglutito; an differat hic morbus a ſcrophula meſenterica examinent periti. Si a repreſſo aurium fluxu, aut a ſiccata tinea benigna procedant illi tumores, illi fluxus ope unguenti digeſtivi, vel foliis betæ admotis reſtituendus eſt.

3. *Scrophula farcimen*. *Le Farcin.* Ægri *Farcineux* Gallis dicuntur. C.

Morbus eſt equis familiaris, chronicus & contagioſus, in quo erumpunt tumores alii majores, duriores, ſcirrhoſi qui venarum majorum iter ſequuntur; alii vero minores ſparſi ſponte, ſed tarde ſuppurantes, unde ulcera verminoſa, fœtida, cancroſa, phlegmatorrhagiam, aſtheniam, & tabem non raro excitantia.

Hæc lues quæ veneno ſingulari tribuenda videtur, ut ſcrophuloſo, ſyphilitico, &c. vulgo tribuitur erroribus in uſu præſidiorum ſanitatis, ut exercitiis violentis fervente æſtate, pabulo copioſiori dato equis, macie & calore debilitatis, avenæ, graminique recens cæſis, &c. Dividitur farcimen ratione gradus in benignum & malignum.

a. Farcimen benignum. Farcin volant, benin.

Puſtulæ dorſum, collum & caput obſident, ſuntque minores, pauciores, quarum aliæ erumpunt, dum ceteræ ſponte exſiccantur.

Indicantur remedia ſanguinis viſcoſitatem, & acrimoniam corrigentia, præmiſſis clyſmatis emollientibus; victus erit edulcorans, potus albus ex farina & furfure; addetur cibo aquila alba, & demum ad diaphoretica devenietur, quibus exſiccabuntur puſtulæ, & reſolventur tumores ſicrrhoſi.

b. Farcimen malignum. Farcin malin, cordè, intèricur, chancreux, bifurque, &c.

Eſt illud quod partes corporis obſidens, ulcera fœtida, & juxta venas majores tumores chordam nodoſam referentes inducit, cui non raro jungitur phlegmatorrhagia, & pedum poſteriorum phlegmatia elephantina.

Hæc ſpecies maxime contagioſa judicatur; cavendum ne equus ulcera ſua lambat, removendus eſt ab aliis omnibus jumentis; præmiſſis phlebotomiis & catharticis, ac diæta humectante, ptiſana ſudorifica adhibebitur; inde ad æthiopem & cinnabarim progredietur Hippiater. Tumoribus ſcirrhoſis applicabitur emplaſtrum emolliens, unguentum de althæa, & præmiſſis iterum remediis generalibus lithargyroſim leviſſimam tentare conſultum erit; interea ulcera ſordida ſunt decoctis detergentibus eluenda, putrida & verminoſa antiſepticis, imo cauſticis oppugnanda, tibiæ elephantia tumidæ linteis tegendæ, decoctum hordei cum melle injicietur in nares. Si phlegmatorrhagia adſit, ſæpius uber in pedibus ſuppuratio ſponte accedens a morbo liberat; pulvis viperinus curæ finem imponit. *Vide* plura *in Encyclopedia* relata a *Clariſſ. Bonrgelat*, qui in Noſocomio equis deſtinato Hippatriam ſumma cum laude Lugduni promovet.

4. *Scrophula meſenterica*; An *Rachitis ſtrumoſa?* *La Chartre* Puzos Maladies des enfants, chap. 8. Ægri dicuntur *Enfants en chartre*. C.

Cognoſcitur 1. pallore; 2. moroſitate, ſeu faſtidio univerſali; 3. inappetentia; 4. phyſconia, ſeu abdominis intumeſcentia; 5. fæcum fœtore inſolito.

Poſt mortem inveniuntur viſcera omnia infarcta, glandulæ meſenterii tumidæ, epiploum fuſum liquefacto adipe, aſcites & hydrothorax aquis in agone, aut ſtatim a morte effuſis; in ultimo gradu hujus morbi accedit phlegmatia pedum, ac potiſſimum manuum œdema, mortis prodromus.

A vulgari ſcrophula differt hic morbus ratione ætatis minoris, ſedis glandularum tumidarum, non in collo, ſed in meſenterio, pallore faciei, cum ſcrophuloſi ſæpius ſint colorati, faciem turgidulam & coloratam præbentes.

Principia hujus cachexiæ ſunt ortus ex patre, vel matre valetudinariis, aut ſyphilide male curata infirmatis; videntur familiæ quarum proles maſcula optime valet, fœminea vero hac ſcrophula laborat; ſunt infantes qui hoc morbo convaleſcunt, cum decimum circiter annum attigere: utplurimum vitæ genus roborans, ut ruſticatio, uſus vini, infuſum leve cinnamomi, ferri rubiginoſi, hunc morbum præcavet, aut curat; utile tamen eſt, ſi ſuſpicio ſit ſyphilidis in parentibus, præparata mercurialia, ut aquilam albam identidem intus adhibere, pulverem radicis chinæ ad grana ſex quotidie cum offa deglutire, ſaltem per hyemem, & identidem aqua rhei & ſyrupo de cichorio compoſito uti, ut tonus partibus reſtituatur, lymphæ viſciditas ſolvatur, adeoque ejus acrimonia per vias urinæ elutrietur.

5. *Scrophula Americana* Ruſſel de uſu aquæ marinæ pag. 133. C.

Eſt ea ſpecies quæ tumoribus ſcirrhoſis colli cum Europæa convenit, aſt fungoſis, nigriſque excreſcentiis capitis in pericranio radicatis, ac frambæſiam imitantibus ab illa diſcrepat. Pueri Jamaienſis collum tumoribus ſcrophuloſis ubique ſcatebat, caput etiam tumoribus fungoſis, colore fuſco, nigricante, mirum in modum obductum erat; tumorum radices in peri-

pericranium ſe profunde inſerebant, eorumque capitella molliuſcula adinſtar ſpongiæ erant foraminulenta, ac leviſſimo attactu cruorem fundebant.

Præmiſſa phlebotomia applicatur unguentum e pice liquida confectum; dein adhibeatur æthiops vegetabilis, & potetur quotidie aqua marina ad cyathum unum, vel duos, ita ut alvum laxam efficiat, continueturque per menſes; hac ratione tumores capitis & colli diſcuſſi ſunt.

Non ſolum in Americana, ſed etiam in vulgari ſcrophula cum ſummo ſucceſſu uſurpatur potus aquæ marinæ a parva doſi incipiendo, & quotidie dein ad libram ſumendo per menſes aliquot, qua methodo, duce *Ruſſello*, apud noſtrates *Clariſſ. Doctor Cuſſon* ſcrophuloſos ſanavit. *Vide Ruſelli aphoriſmos.*

6. *Scrophula periodica. Maladie ſingulière*, obſervè par M. Petit Med. & par M. de Makey Chirurg. Journ. de Medec. 1758. pag. 38. & 317. L.

Eſt ſpecies farciminis hominibus propria, in qua tumores carnoſi, dolentes, quandoque rubri, plurimi, in diverſis partibus, facie, v. g. pudendis, a piſi magnitudine ad magnitudinem nucis intra aliquot dies excreſcunt; dein vero ſine ſuppuratione ſenſim retrocedunt, flaveſcente cute, & omnino reſolvuntur, ſuo tempore redituri ſine ullo alio incommodo; hoc autem malum plures annos perſeverat, & ſine ſuſpicione ſyphilidis ſanatum fuit ope hydrargyroſeos a *D. Petit*, fruſtra tentatis antea diverſis remediis.

7. *Scrophula chalaſis; Chalaſoſis* Græcor. *Scrophula leproſa* Gilberti Angli de lepra; *Ladreie des poros* Liger.

Cognoſcitur ex tuberculis nigris, albis, luteis, piſiformibus ſub lingua, in toto ore, collo corpore. Incipit ab ſtupore & ſomnolentia, animal vix pedibus inſiſtit poſticis, ſetæ ad radicem ſunt cruentæ. Vidi pluries in carnibus eorum porcorum glandulas, piſo minores denſiſſimas, albas, duras, ſebacea materie turgidas, adeoque ſtrumoſas, carnibus infixas.

Veterinarii ſanguinem e cauda ſuis educi, nitidam ſtipulam ſubſterni, & ſæpius corpus lavari jubent.

Hac ſpecie ſcrophulæ laborabant elephantiaci homines, teſte *Gilberto*, *Gordonio*, aliiſque, maxime vero qui elephantiaſi legitima erant afflicti; erant enim glanduloſi in toto corpore, & maxime in lingua.

8. *Scrophula Molucana. Le Farcin des Moluques.*

Tophi, gummata, & ulcera in Inſula Amboyna & Molucis præcipue endemia, Belgis *Amboynenſe poken.*

Sine congreſſu venereo erumpunt in facie, brachiis & cruribus tophi, ſeu tumores duri primum, & ſcirrhoſi, & tam crebri per univerſum corpus, quam clavi & verrucæ oriuntur in manibus & pedibus in Belgio; ſi vero ulcerari contingat, materiem lentam & gummoſam reddunt, tam acrem & mordacem, ut profunda & cava ulcera inde oriantur cum labiis calloſis & inverſis; fœdum & deforme malum cum ſyphilide conveniens, niſi quod dolores tanti non adſint, nec caries in oſſibus tam facile oriatur niſi per curantis incuriam; hic affectus oritur ex vaporibus ſalſis aeris, uſu piſcium, pane ſagou, vino de palma, cui etiam tribui debet beriberia.

XXII. CARCINOMA, a *carcinos* cancer; & *nome* ulcus depaſcens; *Cancer ulcerè; ulcère chancreux* ou *cancereux.*

Carcinoma morbus eſt gravis, cujus præcipuum ſymptoma eſt cancer exulceratus, vel ulcus ſordidum, labiis duris everſis, ſchirroſis, per intervalla lancinantibus doloribus diſcrucians, quibus ſe adjungunt ichor ſanguinolentus, excreſcentiæ fungoſæ, venæ varicoſæ in vicinia glandulæ induratæ adjacentes, & hectica febris.

Sedes hujus ulceris eſt in omnibus partibus glanduloſis tactu exquiſito præditis, ut lingua, labiis, genis, oculis, collo, mammis, utero, pene, &c. minime in cerebro, pulmone, hepate, liene, &c. Licet omne carcinoma a cancro occulto primum incepiſſe credatur, non minus verum eſt illud in lingua, ore, oculo, ex ulcere primum ab ægro quandoque animadverti; in mammis; dum intus latet, tumor durus, lancinans extus oculis rubet, prurit acerrime, introrſum deprimitur dum viciniæ tument, dein ſaniem fundit, exulceratur. Sæpe tumores ſcirrhoſi, verrucæ indolentes, cum labes cancroſa latet in ſanguine, ſi eſcharroticis aut etiam cultro vexentur, poſt aliquod tempus, nullo cancro prægreſſo, carcinomata evadunt, ſeu ulcera cancroſa oſtendunt.

Principium proegumenum carcinomatis vulgo cenſetur virus proprium cujus agendi modus ex nullis principiis mechanicis intelligitur, adeoque theoria hujus morbi eſt obſcuriſſima, & medela ex antidotis, non vero remediis rationalibus, expectanda; interea ſi maſſa ſanguinis accurate a viru illo expurgata fuerit, licet pars affecta ſanari mechanice nequeat, corpus ab hoc tumore tuto per exciſionem chirurgicam liberari poteſt, de quibus conſultantur Opera Chirurgica.

Expurgata maſſa ſanguinis a viru quovis acri per uſum juſculorum ex pullis, ranis, teſtudinibus, cum aſtacis, aſellis, radicibus graminis, fragariæ, foliis ſyſimbrii aquatici, cichorii, taraxaci, interpoſitis lenibus catharticis, poſtea utendum ſero lactis, nec non lacticiniis, quibus aſſuefieri poteſt ſtomachus, diutiſſime uſurpandis, potiſſimum diæta lactea, æſtate balneis domeſticis, aquis acidulis Aleſienſibus, Hieuzetenſibus; iterum autumno juſculis, ſero lactis, lacte aſinino utendum: quibus peractis vel ope-

operatio Chirurgica inſtituitur, ſi tumor coſtis, glandulis vicinis non adhæreat, ſi febricula abſit, ſi habitus corporis reſtitutus ſit, ſecus ad ſpecifica deveniendum eſt, quæ diverſa pro varia carcinomatis ſpecie.

1. *Carcinoma vulgare*. C.

Eſt illud quod a nullo alio viru fovetur, ſaltem a ſyphilitico immune eſt, & multo rarius difficiliuſque ſanatur; vulgo pro chronico & inſanabili habetur. Specifica nuper uſurpata ſunt extracta ſtramonii, belladonæ, hyoſcyami nigri, albi, napelli, cicutæ, & phytolaccæ, nec non plumbago & pulvis *de Guy* dictus.

In carcinomate cruſtaceo labia & nares dudum afficiente, præmiſſis fruſtra litubus mercurialibus in viro vinoſo, vidi feliciter adhibitum extus oleum olivarum, in quo recens infuſa erant folia contrita plumbaginis Europeæ; eſcharra intra quindecim dies delapſa æger ut plurimum ſanatur. Vide hiſtoriam a me olim traditam *Hiſtor. de l' Acad. R. dei Sc.* Ann. 1743. An illud *Carcinoma cruſtaceum*, *noli me tangere* vulgo dictum, ſpecies diverſa a carcinomate glandulas conglomeratas obſidente, judicent alii.

Pulvis *de Gruy* dictus eſt ex planta quadam corroſiva ignota, forte Daphnes ſpecie, contrita; circa carcinoma cuditur ſulcus ope lapidis infernalis, & elapſa eſcharra adſpergitur quotidie hic ſulcus dicto pulvere, inde fit ut tumor ſenſim a baſi ſua ſejungatur, tandemque decidat; modo tamen carnes non eſcreſcant ultra ſulcum, ut mihi prima vice experimenti accidit; hunc pulverem ab Anglis emerunt Sueci magno pretio, plantam vero non revelarunt.

Extractum foliorum atropæ belladonæ primus *Cl. Lamberger* intus adhibuit, incipiendo a grani quadrante & ſenſim augendo, quod quandoque ſucceſſit, & feliciter a *Cl. Barluc* iteratum fuit: *Journ. de Med. Janv.* 1761. *&* *Mars* 1757.

Extractum conii maculati, vulgo cicutæ, ab *Ill. Storkio* cum ſucceſſu in multis regionibus, apud nos fruſtra, fuit uſurpatum, incipiendo ab uno alterove grano, ſenſim augendo ad drachmam, & extus foliorum decoctum applicando.

Extractum ſtramonii multo vehementius eſt & a grani tertia parte ineunda doſis, ſecus vertigines tenebricoſas inducit.

Extractum foliorum hyoſcyami nigri a granis duobus, ſenſim augendo ad ſcrupulos, apud nos vix quidquam præſiſtit, & multo utilius adhibitum fuit extractum foliorum hyoſcyami albi, quod a triente grani initio adhibendum eſt, & quotidie repetendum, ſenſim aucta doſi, uſquequo ſiccitatem narium & gutturis cum dyſphagia producat, ac per menſes continuandum; hujus interventu uteri cancri ſanati ſunt.

Extractum foliorum & caulis aconiti, napelli, cujus grana duo cum ſacchari drachmis duabus feruntur: hujus mixturæ doſis a gr. vj. ad xij, vel plura extenditur; eo uſus eſt in carcinomate *Ill. Lebmacher*.

Folia phytolaccæ Americanæ apud nos in hoc tis obviæ tuto carcinomati applicantur; eorum etiam extractum nuper intus adverſus hunc morbum adhibuere Medici, quorum tentaminum eventum expectamus; hactenus utut ſaporem ſalis ammoniaci habeat, vim ſedativam obtinere videtur.

Uſitatiſſimum ex his medicaminibus & tutiſſimum eſt extractum foliorum cicutæ, & apud nos hyoſcyami albi, atque in iſtius uſu bis vidimus novos tumores cancroſos prius inconſpicuos extpticari, ut a decocto ſtipitum dulcameræ quandoque bubones venerei latente evolvuntur; quis fuerit hujus decocti ſucceſſus in graviſſimo morbo Nemauſi a nobis obſervato tradidit *Clariſſ. Razoux D. M. Hiſtoir. de l' Academ. R. des Scienc. ann.* 1760. Venena vegetabilia ſunt itaque medicamina in morbis hucuſque inſanabilibus; ſed virus ſcabioſum, varioloſum in eumdem cenſum revocandum eſſe nullum eſt dubium, ut probant quæ de anæſtheſia melancholica retulimus.

De cura vulgaris Carcinomatis conſulantur Authores.

2. *Carcinoma ſyphilitum*, *Cambuca Paracelſi*. C.

Vidi quadraginta abhinc annis in muliere Aleſienſi virus venerei experta, & mammæ carcinoma capite infantili majus dudum geſtante, huncce tumorem exulceratum ad pugni magnitudinem cito rediiſſe uſu hydrargyroſeos, quam *colendiſſimus Medicinæ Profeſſor Deidier* præſcripſerat, verum non omnino ſanatum eſt carcinoma & ad exciſionem deveniendum fuit. Verum nuper cum duo cancri intra mammas adoleſcentulæ dudum ſyphiliticæ in uſu extracti hyoſcyami albi prorupiſſent ad ovi gallinacei magnitudinem cum dolore lancinanti & glandulis duris tuberoſis ad axillam extenſis, poſt tres menſes adhibito ſpirito antivenereo hoſce cancros, nec non ulcera gutturis, dolores nocturnos, &c. omnino evanuiſſe vidi: unde inferendum puto cancros eſſe diverſæ indolis adeoque ſpeciei a vulgaribus quos nunquam mercurialibus remediis ſolis ſanatos eſſe audivimus.

XXXIII. LEONTIASIS.

Hoc nomine intellexerunt Medici veteres morbum qui terrorem reſpicientibus incutit, ut leo, nec non qui humanam figuram ita mutat, ut ferinæ aliquatenus ſimilis ſit, quod non ſolum de elephantiaſi, verum & de ſequentibus dici poteſt.

1. *Leontiaſis hyſtrix*; Aſcanis Journ. de Med. Mars 1756. Philoſophic. Tranſaction Sloane num. 424. Æger *The percupino-man*, *le Porc-Epy*.

Obſervata eſt in Anglo; cujus caput in omnibus locis aeri non expoſitis horreſcebat ſetis rigidis, pellucidis, ſeptem lineas longis, duas vel tres craſſis quovis autumno deciduis. Is peperit quinque filios eodem morbo affectos.

2. *Leon-*

2. *Leontiaſis corniculata* Ash Jour. de Medec. 1756. & Sloane Philoſoph. Tranſact. num. 424. & anno 1685. Georg. Franci de Cornutis; Du Monceau Journ. de Medec. Fevr. 1761. pag. 145.

Anno 1685. viſum eſt corpus Annæ Jacſon apud Anglos variis corniculis horridum. Et nuper *D. Ash Secretarius Academiæ* Dublinenſis memoravit puellam quæ in omnibus articulationibus gerebat excreſcentias corniculatas, initio verucoſas, dein oſſificatas. Centenas cornuum in corpore humano ſuccreſcentium hiſtorias vide *Journ. de Medec. loc. citat.*; plurima vero in baſi ulcere cancroſo erant ſtipata; vidi oſſiculum nucis magnitudine ex medio femore extractum nulli oſſi adhærens.

3. *Leontiaſis vitulina*. Vide Vandermonde Journ. de Medecin. Novembre 1756. cum icone.

Eſt morbus congenitus quo diverſæ faciei partes ſine dolore, ac coloris mutatione monſtruoſe protuberant, ut vituli, vel alterius bruti rictum & caput referant; ſed de his legatur *Ambroſius Paraus de monſtris*.

XXIV. MALIS; *Paſſio bovina* vulgo; *Malis hypodermatitis* Lanciſii part. 3. de bovilla peſte; *la Clavelée*.

Morbus eſt in quo inſecta vermiformia, vel larvæ inſectorum utplurimum ex tumoribus, abſceſſibuſve corporis humani prodeunt, vel in ejus ulceribus nidulantur.

Inſecta ſunt vermiformia, ſeu apoda, & ideo a pediculis phthiriaſim comitantibus diſtinguuntur. Larvæ ſunt formæ inſectorum quas inducunt ſtatim ac ex ovis excluſæ ſunt, tunc utplurimum ſunt pedibus deſtitutæ, molles, edaces, & exuta pelle ultimam formam perfecti animalis adipiſcuntur. Muſcæ carniæ anno recens elapſo poſtulas variolæ fere omnes in partibus aeri expoſitis pertuderant, unde naſcebantur larvæ albidæ hordei grano ſimiles, vermiformes, quæ in ſingulis puſtulis maturis reperiebantur. *Clariſſ. Doctor Razus* has larvas vitro incluſit per aliquot dies, quæ in totidem muſcas carnarias mutatæ ſunt. Ex ſimili origine pendent vermes in ulceribus ſordidis neglectis, æſtate potiſſimum, toties reperti; aſt ſæviente etiam hyeme apud Lappones, *Illuſtr. Linnæo* obſervante; œſtrus rangiferinus cervos rangiferos inſectatur, & eorum cutim perforans in ipſo vulnere ſua ova deponit, ubi larvæ tuto calideque hybernare queant, unde hi cervi non pauci furibundi emanciantur, & pereunt. Apud nos œſtrus narium ſubit nares ovium & caprarum, atque in harum ſinubus frontalibus ova deponit; ſimile quid ſæviente peſte Aleſiæ anno 1720. ſæpius & centenis hominibus accidit, quippe ſumpto ad prophylaxim emetico fere omnes magnam copiam larvarum hordei grano ſimilium vomitu rejiciebant. Notum eſt lanionibus per æſtatem inveniri in ductu choledocho ovium quædam inſecta pollicem longa, lata, alba, apoda, tæniæ ſimilia, quæ ſunt larvæ inſectorum volatilium horum pecorum anum ſubeuntium; ſed nil vulgatius & Paſtoribus familiarius cognitum quam quod œſtrus bovinus dorſum boum aculeo pertundat, ibique ova ſua deponat, boves etiam pinguiores eligens, atque inde excitantur tumores qui ſuo tempore in ſuppuratum venientes novis œſtris exitum præbeant, inde vero ortum nomen *paſſionis bovinæ* huic generi morbi dudum inditum.

1. *Malis cornipedum* Ligeri, *la Clavelee*, ou *le Claveau*. L.

Pecoribus lanigeris frequens eſt morbus; in toto fere corpore naſcuntur furunculi, clavi Gallis dicti, unde nomen *Clavelee*, in quorum cavitate, dum ſuppurantur, vermis eſt; morbus contagioſus cenſetur.

Curatio. Incidantur illi furunculi intacto tamen vermiculo, & infundatur in vulnus ſebum candelæ fuſum.

Quandoque obſervamus furunculos in hominibus numeroſos & fere epidemicos, nec tamen vermiculi latent in tumore ſuppurato, niſi pro verme habeatur floccus fibroſus albus, qui vulgo *Bourbillon* Chirurgis dicitur, aut niſi ita ſordidum ſit ulcus, & æger ſui negligens, ut muſcas in his ulceribus ſua ova deponere patiatur.

Inſecta autem illa ſunt vel muſcæ carnariæ vel Hippoboſca aptera, vel œſtri capitis. Vide *Ill. Linnæum de noxa inſectorum*.

Quid affectionis bovinæ nomine inter hominum morbos numeratæ ſibi velint Arabes (vide *Freind. hiſtor. Medic. de Aetio*) non ſatis capio; hoc ſolum novi quod quidam homines tumoribus in diverſis corporis locis detenti ſint, quibus ſuppuratis vermes in pure nidulantes ſunt inventi; & huncce morbum Ucetiæ ante triginta annos obſervatum fuiſſe mihi retulit *Cl. Lefevre Medicus Doct. Ucetienſis*.

2. *Malis verminoſa* Vide Saltzmanni de Verme narium, Argentinæ 1721.

Anno 1718. in noſocomium Argentinenſe delatus eſt adoleſcens cui per magnam corporis partem vermiculi alii minores, alii majores ſub cute cuniculos egere & tantum non totum corpus conſumpſere: oculi ſiniſtri pinguedo ab ipſis tota abſumpta erat; in inguine, in poplite magna carnis portio erat vorata horrendo & commiſeratione digniſſimo ſpectaculo.

In cadavere aperto cunctiſque viſceribus nullus vermis inventus eſt.

3. *Malis Americana*, Dellon Voyage aux Indes; *Biecho* Brraſilienſibus; *Chiques* Americanis: Linnæi de miraculis inſectorum pag. 323. *pulex cauda furcata*.

Inſectulum vix conſpicuum in locis ſordidis & juxta muros frequens, hominum pedes egreditur, cutis poros ſubit, ſæpius ſub unguibus latet, ſine ullo dolore, nec obſtant cal-

cei, ſed pedes nudos numeroſiora obſident illa inſectula, intra dies quindecim ita creſcunt in cute ſub epidermide ut piſi magnitudinem acquirant, & quo majora ſunt eo difficilius eruuntur, partes his obſeſſæ exulcerantur, eroduntur, niſi maturius inſecta auferantur, ſingulis enim diebus ea venari conſultum eſt; ulcera illa ita corroſiva ſunt ut pluribus Nigritis pedes excarnes oſſa nuda videantur; acicula avelluntur inſecta nigricantia, vel pulvere tabaci enecantur, dein medicamentis deterſivis & epuloticis vulgaribus ulcera ſanantur, juxta *D. Virgilium* a quo hiſtoriam Frambœſiæ Americanæ accepi. Inſectum *Chique* dictum, verus eſt pulex colore, magnitudine & figura, qui ubique in pulvere latitat cum tempeſtas eſt ſicca, verum accedente pluvia vel tempeſtate humida hoc inſectum interit & nullibi reperitur, Nigritæque ab eo ſunt immunes; hoc ſæpius inter ungues pedum & indiſcriminatim in omnes corporis partes ſe inſinuat, ibi vero ſtatim non injucundam titillationem excitat, aſt cum epidermidem perforavit, pruritus valde moleſtus exſurgit; qui calceis utuntur, ut Europæi, minus infeſtamur quam Nigritæ nudipedes & pigri. Hoc inſectum intra tres, quatuorve dies creſcit ad magnitudinem piſi, & quod erat caſtanei coloris, jam eſt ſub forma cocci vel teſtæ coriaceæ albæ, ſphæricæ, granulis vel ſeminibus albis fœtæ; hæc teſta firmiter adhæret cuti ut kermes ilici, unde ſuſpicor eſſe cocci ſpeciem & fœminam, quæ cum gravida eſt parti immobilis adhæret, interea diſrupta hac teſta, nulla vidit *Virgilius* excluſa ex his ovis inſecta; ubi hæret teſta, ulcus cuditur.

Curatio facilis eſt, nam ubi pauca ſunt hæc inſecta, ſingula ope aciculæ, vel cultri acuti auferuntur, avelluntur, & ulcus tabaci combuſti cineribus adſpergitur; ubi vero ſunt numeroſa hæc inſecta, v. gr. totum pedem obſidentia, linteum in piſſæleo, vulgo *Goudron*, intingitur, quo pars affecta involvitur; cito inſecta ſeparantur & deinceps lavipedio adhibito æger liberatur ab hoc incommodo.

4. *Malis acridophagorum*, Drak *Voyade autour du monde*.

Juxta Æthiopiam gens *acridophaga* ſic nominata quod locuſtis tantum veſcitur, quas vere colligunt, ſiccant, & ſalitas ſervant. Hoc unicum in deſertis nutrimentum obtinent. Nigri ſunt macilenti, veloces, parvi, nec ultra quadrageſimum annum vivunt; hac ſcilicet ætate intra eorum carnes generantur inſecta, ex quibus pruritum vividum ſentiunt; inſecta numeroſa adeo ſunt, ut his corpus undique ſcateat; hæc vero inſecta ipſis abdomen, dein pectus, aliaſque partes ad oſſa uſque devorant.

5. *Malis a crinonibus* Ettmulleri; *Crinones*, *Morbus pilaris* Horſtii; *Seta*, *Comedones*, *Dracunculus noſtras*, *Cridones*, *&c.* quibuſdam Noſtratibus *Maſclous*.

Hic affectus apud nos familiaris corripit infantes paucis ab ortu diebus; cutis ſcilicet dorſi, brachiorum, crurum perforatur ſetis denſis, nigricantibus, lineam longis, rigidiuſculis, confertis, ſeu vix lineæ intervallo diſſitis, frictione ex oleo magis conſpicuæ evadunt ille ſetæ porcinis ſimiles; pueruli ejulant, vigilant, quidam emaciantur; alii etiam convelluntur, lac ſugere recuſant, febricitant; obſtetrices ſolent alternis diebus vel oleo & ſaliva madidam manum adhibere, qua cutem leviter fricent, ut illæ ſetæ excutiantur, vel pauxillo farinæ in aqua tepida ſolutæ eos infantulos ſæpius eluere, dein linteis ſiccis abſtergere; harum vero ſetarum exortus intra primum ætatis menſem ter, vel quater revertitur; ſetæ in dies nigriores evadunt, dein delabuntur. Si credamus *Horſtio* ætate provectiores, ut biennes, huic affectui ſunt expoſiti.

6. *Malis dracunculus* Path. Method. *Colebrilla* Americanis; *Dracunculus Perſarum* Kempferi faſc. 3. obſervat. 4. *Ver de Guinee* male confunditur a Sennerto cum crinonibus infantum. *Dracontium* Græcis; Vide Veſchii exercit. de vena Medinenſi. *Nervus Medinenſis*, ſeu *Irk Medini* Avicennæ, male *vena Medeni* Carmonenſis; Gallis *Dragoneau*; *Ickon* Guineenſium; *Pejunk* & *Ivaru* Perſis.

Vere vermis eſt quem vivum bis extraxit *Kempferus*, pallide albicans, tener, teres, cordæ citharæ craſſioris ſimilis, roſtello barbato, pilis tenuiſſimis, cum puncto atricoloris & oris veſtigio quodam, in cauda etiam punctum foraminis eſt inſtar ani, longitudo varia eſt, ad pedes plures extenditur.

Patria eſt terra æſtuoſa, torrens, cælum intemperatum, ſolum arenoſum, ſterile, ſalſum, aqua deſtitutum, ubi aqua ex ciſternis hauſta, eaque ſæpe impura, verminoſa bibitur, naſcuntur eo frequentius, quo æſtas eſt ſiccior; hoſpitat in carnibus maxime in texto celluloſo a genibus uſque ad pedem frequentiſſime, rarius in ſcroto, lumbis, brachiis, ſæpius muſculorum flexus ſequitur, & quod pejus, oſſa pedum amplectitur, unde non niſi difficillime extrahitur; nunc eſt ſolitarius, nunc plures in eodem homine habitant.

Ephemera extenſa eſt nuncia illius in lucem proditurі cum partis levi rubedine & tumore; poſtridie exſurgit puſtula piſi magnitudine, tenera, aquoſa, pellucida, non raro atricolor, qua poſt alterum diem rupta, proſilit roſtellum vermis, ſenſim erumpens, & vix ante decimum diem extrahendus omnino, ex ſcroto & ſuris facile, ex pede vix intra 20. dies extrahi poteſt cum tabo quotidie copioſo, & magno ægri dolore, ac incommodo; ſæpe peregrinantibus per annum in corpore latitat, ſine alio incommodo quam dolore partis affectæ.

Curatio. Emplaſtro emollienti tumor maturatur; deprehenſa vermis portio circa ligulam, pullicaris longitudinis rotatur, & epithemate retinetur ne intus recedet, bis in dies ulcus a pure liberatur, & vermis trahitur, cavendo a forti aut ſubitanea

nea tractione, quæ dolores atroces, & vermis ruptionem efficeret, unde dolores longi uſque-quo novum exitum ſibi paret vermis; extracto verme, ulcus facillime curatur: ſunt qui frigida affuſa quotidie illud curant.

Carthaginenſes in America eidem malo ſunt obnoxii, ut refert *D. Anton. de Ulloa*. Incipit a phlegmone cruris, tibiæ, vel brachii, quæ ſuppurantibus emollita dat dracunculum, quem tamen inanimatum putat Auctor, quemque Incolæ *Colebrilla* vocant; hunc morbum dracuntiaſim vocat *Cocchi Bagni de Piſa*.

7. *Malis pratenſis*.

Vulgo *Betes rouges des Savanes* apud Martinicanos, ſunt inſecta ricinis prioribus ſimilia, ſed in pratis *Savanes* dictis reperiunda, & capite rubro inſignia, illa tibiis hominum, roſtro brutorum adhærent, & intolerabilem pruritum excitant.

Occiduntur decocto foliorum vitis, aurantiorum, herbarum odoriferarum, præcipue *Mombain* arboris.

8. *Malis VVeſtpalienſis; Die-varen* vulgo; *Morbus novus VVeſtphalis endemicus* Schenkii lib. 6. pag. 919. 1ª ſpecies C.

Hic morbus circa annum 1596. referente *Henrico a Bra*, VVeſtphaliam, Geldriam, Friſiamque affligebat endemice; hic ſe prodebat cum vagis doloribus, potiſſimum dorſi & lumborum, ſed celeri motu omnes partes nunc has, nunc illas pervadentibus dolor erat exedens quaſi a vermiculis depaſcentibus; prima ſpecies erat cum tumore circa articulos qui ibi diu perſeverabat, maculas & lituras ſcorbuticis ſimiles proferens; hi tumores ſuppurati ulcus potiſſimum circa pedes malignum relinquebant, ex quo vermiculi aſcaridibus ſimiles educebantur.

De cura *vide Schenckium*.

9. *Malis Tranſſylvanica* Heurnii Epiſt. ad Foreſtum; *Dievaren maraſmodeum* & *dievaren podagrico-ſcorbuticum* Henr. a Bra apud Schenekium.

Differt a rheumatiſmo ſaltatorio per exitum vermiculorum ſeu aſcaridum, qui in dievaren ex genuum fiſtulis, aut cum urinis ejiciuntur, ſi fides Authoribus habeatur.

Hæc ſpecies Tranſſylvanis endemia erat eodem tempore, & a priori diſcrepabat, 1. ex eo quod nullum tumorem inferret; 2. quod maciem corporis adduceret veluti maraſmodem; 3. quod aliquali membrorum impotentia ſtiparetur; 4. quod vermiculi caſeorum vermiculis ſimiles cum urinis excernerentur; de cætero dolores in utraque ſpecie noctu exacerbabantur, febris nulla, aut lenta, alvus aſtricta.

10. *Malis furialis*. Vide Syſtema naturæ Animalium Illuſt. Linnæi gen. 245. animal *cocyta*, Linnæi Gen. Morbor. 257. A.

Cognoſcitur ex ſtigmate exiguo, fuſco, & dolore diriſſimo, quem inſectum vermiforme, tenuiſſimum, duas lineas longum, furia infernalis dictum, carnem ſubiens procreat: vide *Linnæi Amœn. Academ. Tom.* 3. *p.* 322. illud inſectum apud Suecos ex æthere delabitur, & tum in hominum tum in jumentorum corpora momento citius penetrat, & tam diros dolores excitant ob aculeos ſuos reflexos corpori appreſſos quibus ciliatum eſt, ut miſeri homines quandoque intra quadrantem occidantur; ſunt qui diutius reſiſtunt. Fennones lac nuper coagulatum parti vulneratæ admovent, & dolor remittit, ac inſectum foras prorumpit: alii cultro locum confodiunt, & illud furioſum animal extrahunt.

XXV. FRAMBÆSIA; *Yavv* Guinneenſium; *Epian* vel *Pian* Americanorum.

Eſt morbus contagioſus apud Guibeenſes & Americanos endemius, aliquando congenitus, ut afferit dc Caraibis *Pat. Labat*, cujus præcipuum ſymptoma eſt frequens exortus fungorum rubi idæi fructus colore, figuraque referentium, unde nomen Africanum *Yavv*, quod idem ſonat ac frambæſia; his ſymptomatis ſe adjungunt ulcera dyſepuleta, exoſtoſes, caries, anchyloſes, macies.

Si accuratis deſcriptionibus fides ſit, dantur hujus morbi duæ ſpecies, altera Africana *Yavv* dicta, altera Americana *Pian* vel *Epian* nuncupata, quam ſolus inter Auctores cognitos memorat *Laba Voyage en Amerique*, & *D. Cheyalier de Med.*

1. *Frambæſia Guineenſis* Eſſais d'Edinburg. To. VI. *Yavv* vulgo Guineenſium. C.

Eſt morbus Guineæ endemicus, infantibus & adoleſcentibus familiaris, maxime apud Nigritas; contagioſus eſt, & qui ſemel eum expertus eſt, ab eo dein vivit immunis. Incipit a maculis capite aciculæ non majoribus, quæ in dies increſcunt, & protuberant; tunc vero epidermis ex illis delabitur, & eſchara alba apparet, ex qua fungus exiguus; ruber enaſcitur, qui dolore & magnitudine, ac figura granuloſa imitatur baccam rubi idæi, vel mori; pili nigri ſi fuerint in vicinia albeſcunt: ultimum incrementum adipiſcuntur hi fungi intra duos, treſves menſes. Omnibus partibus hi fungi innaſcuntur, ſed præſertim inguinibus pudendis, ano, faciei, axillis; quo plures, eo minores; quo pauciores, eo majores ſunt. Nultum aliud incommodum experitur æger quam ex ſorditie horum fungorum, quibus eſt ſenſus, ſed non dolorificus. Inter fungos eſt quidam maximus ſeu princeps; ille ſolus, aliis fugatis per uſum aquilæ albæ, ræſiſtit, ille eſcharroticis eſt erodendus.

Curatur hic morbus unguento mercuriali, vel uſu aquilæ albæ; ſeu ea mercurialia non prius ſunt uſurpanda quam cum totum ſuum incrementum adepti ſunt fungi; ſi vero maturius adhibeantur, ſupærveniunt dolores nocturni, caries, exoſtoſes; dilapſis uſu mercurii omnibus fungis minoribus princeps fungorum eſcharroticis eſt ſanandus.

Hac affectus a ſyphilide eſt diverſus, ut patet ex ejus hiſtoria, licet ut ſcabies, aliaque genera, hydrargyroſi feliciter curari poſſit.

2. *Frambæſia Americana ; Le Pian*, ou *Epian.* Ægri *Pianiſtes*. C.

Pian apud Nigritas baccam fragrariæ ſignificat, unde nomen morbi, cujus præcipuum ſymptoma eſt exortus fungoſarum excreſcentiarum, colore, figura, conſiſtentia & ſæpius mole has baccas referentium ; alterum ſymptoma eſt ulcus ſordidum, a quo morbus incipit ; quodque vulgo Mater Pianorum, Indice *mamapian* ; nuncupatur ; tertium ſymptoma *craba* dicitur, & eſt excoratio plantæ pedum vel palmæ manuum, quæ duplicis eſt ſpeciei, unde dividitur in *crabam viridem* & *ſiccam*.

Morbus hic eſt chronicus, contagioſus & periculoſus, Nigritis multo frequentius quam Europæis ſeu Albis familiaris. Chirurgus Monſpelienſis *D. Virgile*, qui in Inſula Hiſpaniola ſeu *S. Domingo* duodecim annos artem exercuit, quique multa millia Pianiſtarum curare ſategit, ſequentia mecum de hoc morbo communicavit.

Hic morbus ortum ducit ab ulcere pollicem vel manum circiter extenſo, ſtatim ſuperficiario, mucoſo, quod a vulgari ulcere vix differt, niſi quod pertinacior fit, nec remediis vulgaribus cedat. Hoc ulcus ubique corporis indiſcriminatim, ſed frequentius tibiis innaſcitur ; deinde vero ocius, ſeriuſve per totam ſuperficiem corporis plus, minuſve numeroſi ſoboleſcunt, fungi, qui vel minimi ſunt varioloſæ puſtulæ magnitudine, & tunc ita numeroſi ſunt, ut faciem & totam cutem qui procul aſpiceret, variolam videre ſibi videretur ; quandoque pauciores ſunt & multo majores, ita ut quidam nucis magnitudinem attingant. Hi vero fungi ſive minores, ſive majores ſunt coloris roſei, vel pallide rubri, granduloſi, ſeu papillis exaſperati, muco ruffeſcente continuo madidi, nulli ulceri, ſed cuti adhærentes ; quo pauciores ſunt eo utplurimum benigniores ; ſi tantum ſemptem vel octo prodeant, utcumque deinceps æger adhibitis remediis convaleſcat, metus eſt ne morbus latitans pejor revertatur, unde Nigritis mos eſt horum pianorum exortum uberiorem ſodoriferis excitare.

Crabæ virides ſunt amplæ excoriationes ſub pedibus vel in manibus exortæ, pertinaces, nullo tumore, ſed eodem colore, eadem forma præditæ, ac ſi maſculus omnino nudus eſſet ; humidæ ſunt, ſenſu exquiſito præditæ, & Nigritis, qui pedibus nudis gradiuntur, valde moleſtæ, marginibus, cute lacera terminatis. Crabæ ſiccæ dictæ differunt a viridibus, quod in iiſdem locis caro fit coriacea ſicca, dolens tamen, aſpera & albeſcens quaſi farinoſa & virgata.

Ulcus *mamapian* dictum, ſenſim carnes excavat, erodit, & oſſa vicina, morbo inveterato, carie, exoſtoſi ; articulos vicinos ancyloſi, doloribuſque noctu recrudeſcentibus afficit ; illa ulcera ſunt mucoſa, pallida, a nullo cauſtico eſcharam admittentia nullo piano, id eſt, fungo onuſta, in quo maxime diſcrepat a morbo yavv Guineenſim, quem *D. Virgile* nunquam vidit, licet ex omnibus Africæ regionibus millenos Nigritas advenientes viderit.

Hoc commune eſt utrique morbo quod ſemel ſanatus, ſanitate per tres menſes perſeverante, homo deinceps ab hoc morbo immunis vivat ; nulla febris acuta hunc morborum comitatur ; verum ex hoc neglecto morbo, vel non ſanato ſequitur ſæpe macies inſignis, phthiſiſque accedente lienteria lethalis : in inveterato ulcera nova & excorationes crabæ dictæ ſoboleſcunt.

Contagioſus eſt hic morbus, quippe primo ſi eodem lecto utatur ſanus & pianiſta, maxime vero ſi coitus fiat, ſerpit ab infecto ad ſanum hæc virulentia, interea tamen nulla accedunr ſyphilidis recentis ſymptomata, qualia ſunt ulcuſcula, porri, verucæ, bobones, gonorrhœa, &c. nec pudendis potius quam aliis partibus innaſcitur *mamapian* ; unde evidens eſt morbum hunc a ſyphilide diverſum eſſe. Alter contagii modus iſque frequentior eſt muſcarum interventus ; ſi etenim muſca quæ pianiſtæ ulceri inſedit ad ſanum deveniat ; ejuſque vulnuſculo cuicumque forte inſideat, illud vulnuſculum antea ſimplex & purum in *matrem pianorum* vertitur ; dein fungi non in ulcere, ſed in facie, brachiis, trunco, aliiſve ſoboleſcunt.

Curatio hujus morbi nulla hactenus certa habetur ; Nigritiæ fuliginem lebetum æneorum cum ſucco limonum diluunt, & ope ſpatulæ hoc magma ulceri & fungis applicant ; craba ſiccas, rigidas, tenſas & dolentes ſebo inungunt ; has & virides pulvere ſcoriarum ferri, vulgo *machefer*, vitrioli, aluminis, fuligineque cum ſpirito nitri commixta, tanquam unguento deliniunt, ſimilique modo ulcus *mamapian* dictum curare conantur.

D. Virgile adhibitis octoginta balneis, deinde vero decem pomatæ mercurialis unciis, & ultra duos menſes in hydrargyroſi detentis ægris paucis ſanitatem reſtituit. Anglus quidam Medicus in viginti quatuor aquæ fontanæ libris infundebat duodecim ſalſæparillæ uncias, duodecimque ſacchari ruffeſcentis libras : hæc ſoli pec quindecim dies in vaſe vitreo probe clauſo exponi curabat ; deinde vero hujus ptiſanæ cyathum quater in die ægris offerebat, omni alio potu interdicto : hoc medicamentum cæteris omnibus antecelluit, & *Gooldrinck* dicitur.

Quidam in *Sara* dictus ſolutionis mercurii in ſpiritu nitri factæ ſeptem, vel octo guttas ptiſanæ de ſalſaparilla libris duabus admiſcebat, & hanc ptiſanam pianiſtis bibendam præbebat, is hujus ope multos quidem ſanavit, aſt multo plures e vivis eripuit, & ad phthiſim deduxit ; hoc vero remedii genus valde affine videtur ſpecifico antivenereo *Illuſtr. Baronis van Svvieten*, ſcilicet ſublimato cerroſivo, cui tamen ſucceſſu impar eſt.

Deſcriptio hujus morbi a *P. Labat* ſcripta minime huic convenire videtur, cum dicit enaſci in toro corpore puſtulas cruſta flaveſcente tectas, renitentes indolentes, extremi digiti craſ-

ti craſſitie, per totum corpus diſperſas, quarum aliæ ſuppurant, aliæ ſiccæ ſunt & farinoſæ.

ORDO QUINTUS.

IMPETIGINES.

HIc Ordo continet morbos cutaneos; chronicos, ſæpius contagioſos & virulentos, qui ea ratione *lues* nominari conſuevere, ut lues *ſyphilitica*, *ſcorbutica*; verum luis nomen etiam tuberibus inditum eſt, unde *lues rachitica*, *ſcrophuloſa cancroſa* nomen habent. Sub duplici ſtatu ſucceſſive ſtrages ſua edunt omnes illi morbi, ſcilicet occulto & manifeſto, aut ut rectius loquar, vel in illis cutis eſt *integerrima*, vel eſt *exulcerata*, aut cruſtoſa, ut exanthematicis phlegmaſiis accidit, quæ ratione pyrexiæ acutæ tantum ab hacce claſſi removendæ ſunt; de cætero cutaneæ & contagioſæ, vel ſaltem epidemicæ vulgo cenſentur, ut peſtis variola, rubeola, ita ut convaleſcentium ab his morbis ſtatus impetiginibus apprime ſimilis videatur.

Hoc eſt ferre commune omnibus in morbis; ut ſanis ſubjectis inſerti vulgo inoculationis via communicari poſſint. Pendent itaque a ſeminio quodam, ſeu *viru*, quod humorum maſſam fermenti inſtar poteſt ita mutare, ut idem morbus in inoculato producatur. Quanto cum ſucceſſu variola inſeratur, hoc noſtro ævo ſatis notum eſt; aſt morbus pecorum cutaneus varioloſo affinis, forte idem etiam ovibus feliciter fuit inoculatus apud Carcaſſonenſes; hæc inoculatio morbum fere omnibus imminentem, aut ſemel experiundum & periculoſum, ſi ſpontaneus acceſſerit, reddit innoxium; aſt quandoque inſeruntur alii morbi cutanei, ut horum exortu a gravioribus morbis æger liberetur; ſic cum a tinea, ſcabie, herpete repreſſis ſuperveniunt anaſarca, phthiſis, aliive graves morbi non raro profuit prioribus morbis viam paraſſe, ut iterum in cute efflorеſcerent. Sic *Illuſtr. Deidier* ſcaboſi induſium induendum feliciter præſcripſit hydropicis quos nulla alia via morti eripuiſſet.

Ut ſingularis indolis venenum hiſce morbis contagioſis originem præbet, ita ſingularia antidota, quæ ſummi Numinis eſt providentia, horum plurimis ſanandis apta, ſunt, ut *ſcabiei* ſulphur, hydrargyrum, *ſyphilidi* hydrargyrum, coris cærulea, Lobelia cardinalis, guayacum officinale, cala-guela, &c. *ſcorbuto* citrus medica, cochlearia officinalis; *cancro* conium maculatum, atropa belladona; horum etiam multis ſolanum dulcamara, ſmilax china, ſmilax ſalſaparilla, &c. profuere.

Horum antidotorum moleculæ virulenti principii moleculis adhærent ob aliqualem tum congruentiam, tum affinitatem, ſeu gravitatis ſpecificæ ſimilitudinem, ex qua adunatione reſultat mixtum innoxium, aut quod cum humore quodam excrementitio nuptum foras e corpore amandatur. Sic ſublimatus corroſivus multo hydrargyro ſaturatus abit in medicamentum ſalubre, quod prius erat venenum atrociſſimum.

Hæc diverſa virulentiæ genera ſopiuntur, aut mitigantur medicamentis edulcorantibus & diluentibus; ſic ſyphilis, ſcabies, cancer, ſcrophulas, &c. repetitis balneis domeſticis, nec non lactis uſu diuturno ſedantur, unde conjicimus virus aqueo vehiculo dilutum cum urinis & ſudore partim excerni, aut ejus moleculas ſalinas, acres lactis macilagine obvolvi.

Horumce morborum plurimi novi ſunt, & ex exteris regionibus ad nos allati, vel adhucdum exotici. *Advenæ* ſunt apud nos ſyphilis, ſcorbutus, rachitis: *Indigenæ* ſcrophula, cancer, ſcabies, tinea: *Exoticæ* ſunt frambæſia, elephantiaſis, lepra, trichoma, &c.

Fere omnes illi morbi, ſi excipiamus eos quorum cognita eſt antidotus, inſanabiles ſunt, aut pertinaciſſimi: phlegmaſiæ exanthematicæ quem ſemel dimiſere fere nunquam iterum impetunt. Sic qui a peſte, rubeola, variola convaluere, nunquam, aut fere nunquam hos morbos incurrunt; verum non eadem eſt prærogativa eorum qui ſyphilide, ſcabie, ſcorbuto, aliiſque impetigibus affecti ſunt; pluries enim eodem morbo labore poſſunt.

XXVI. SYPHILIS, *Verole*.

Qui poſt impurum concubitum laborant ulcuſculis genitalium ſæpius gonorrhœæ ſuppreſſæ ſuccedentibus, vel bubone, criſtis, condylomatis circa vulvam, podicemve, dein puſtulis per cutem diſperſis, rubro-lividis, medio exulceratis, vel cruſtoſis, ac ſucceſſu temporis doloribus nocturnis, faucium, narium ulceribus, &c. illi ſyphilide vel recenti, vel inveterata laborant.

Si vero deſint hæc mala cutanea, & virus lactendo, oſculando, concumbendo, ſine coitu, quovis modo ſuſceptum fuerit; ſint autem alia ſymptomata, ut oſteocopus, ophthalmia, hectica, leucorrhœa, phthiſis, &c. hi morbi ſyphilitici, aut venerei quidem nominantur, aſt improprie ſyphilidis nomine inſigniuntur, licet a viru venereo pendeant.

Nec exiſtimandum eſt morbos qui ab eodem principio ſuboleſcunt, ſi in diverſis organis reſideant, ejuſdem generis eſſe; concedunt enim omnes Medici peripneumoniam, hepatitidem, nephritidem eſſe morbos diverſorum generum, aut ab eodem principio, ſeu inflammatoria ſanguinis diatheſi, dependeant, defectu ejus diſtinctionis, nullam ideam fixam ſyphilidis, nullam hyſteriæ, ſcabiei, &c. definitionem tradere poſſibile eſt.

Syphilis diverſa apud diverſas gentes ſyno-

nima obtinuit ; Vide *Prolegomena Tomi primi pag.* 29. Nomen oritur a *ſyn* cum, & *phileo* amo, ſeu ab amore mutuo. Morbus eſt novus ab Inſula *St. Domingue* in Europam delatus; Hiſpani ex America reduces ad obſidionem Neapolis perventi, eam mercem inde per Europam diffundere anno circiter 1496. Ratione analogiæ hujus morbi cum aliis cutaneis. *Berengarius Carpenſis* ad Hydrargyrum huic applicandum inductus fuit.

Cum *Cheyneus* adhucdum juvenis percepiſſet modum vere mechanicum cum quo hydrargyrus ſanguini mixtus ejus partes viſcoſas diſſolvit; is ſymptilicum virus lympham in floccos viſcidos, craſſos inſpiſſare finxit, cique proprietati commentitiæ hujus virus totam vim adſcripſit; *Aſtrucius* vero illud virus acidum corroſivum ſuppoſuit, & exemplo ſublimati corroſivi, qui addito multo hydrargyro mutatur in ſal innoxium, exiſtimavit virus venereum ſimili modo per hydrargyroſim extingui.

Hactenus nobis cognitam ſpeciem ſyphilidis tantum deſcripſimus, vanerea ſcilicet; verum ſunt & aliæ ſpecies exoticæ non ſatis accurate deſcriptæ, quæ ad hoc genus attinere videntur, quæque ab hac differunt ex eo quod more ſyphilidis noſtratis inveteratæ genitalia non afficiant.

1. *Syphilis venerea*; *Lues venerea* Aſtrucii; *Scabies venerea* Lockeri; *Verole commune*. A.

Ea eſt quæ ſæpius ab impuro concubitu oriunda gonorrhœæ intempeſtive ſuppreſſæ ſuper venit, ulcuſcula, phimoſes, teſtis tumorem, bubones, ficos, criſtas, &c. dum recens eſt; excitat; deinceps vero puſtulas cruſtoſas paſſim in toto corpore, varos, ſeu coronam veneris in fronte, ulcera in facibus & naribus, gummata, & caries in oſſibus capitis, dolores noctu exacerbantes cum hectica, aliaque ſymptomata his connexa producit.

Differt hæc ſyphilis ab elaphantiaſi ex eo quod ſyphilis initio genitalia afficiat; utraque quidem oſſa carie afficit, contagioſa eſt, fœtorem oris & narium ob harum partium ulcera inducit, ſed in ſyphilide non deficit ſenſus tactus in partibus. Differt a lepra quod ſint in lepra verrucæ vel tubercula dura, cruſtacea, ſicca, corymboſa, digiti craſſitie per faciem & corpus diſperſa, quadoque genitalia initio afficiat hæc ſyphilis, non vero lepra. Limites inter has diverſas impetigines aſſignare difficile eſt; tum quia lepra & elephantiaſis raro hodie videntur, tum quia diverſæ illæ virulentiæ non raro mixtæ aut combinatæ reperiuntur in eodem ſubjecto.

Ad curandam ſyphilidem antidotus hujuſce virus ita eſt adminiſtranda, ut pacate totam ſanguinis maſſam ſubeat, maxime vaſa lymphatica ac oſſea penetret, & ſine ulla ſenſibili evacuatione virus corrigat ſeu extinguat, quod ut obtineantur & parca doſi interpoſitiſque moris illa adminiſtranda, ac ea auxilia præmittenda ſunt, quæ ſanguinis fervorem, acrimoniam, viſcoſitatem, ſolidorumque erethiſmum emendant; quo autem virus eſt antiquius, & ſua indole acrius, efficaciuſve, eo magis hiſce cautelis inſiſtendum eſt: dentur enim virulentiæ aliæ aliis acriores aut obſtinatiores, ut ſi virus ſyphilidis cum ſcorbutico, herpetico, ſcrophuloſo combinetur, atque quo diutius corpori adhæſit, eo altius ut ajunt in partes cartilagineas & oſſeas ſeſe inſinuat, ex quibus difficilius eradicari poteſt.

Hodie tutiſſima methodus ſanandæ ſyphilidis eſt hydrargyroſis, id eſt, litus mercurialis ſeu inunctio pomatæ Neapolitanæ, quæ paratur ex unciis tribus hydrargyri puriſſimi in terebinthinæ pauxillo extincti, & exungiæ porcinæ unciis ſex accurate per attritum commixtis: præmiſſa phlebotomia, & catharſi; æger recenti ſyphilide contaminatus & ulcuſcula *canchres* dicta, bubonem, vel alterum ſymptoma patiens quotidie balneum tepidum domeſticum ſemel vel bis ingreditur; præmiſſis viginti aut triginta balneis, & ſi opus ſit juſculis refrigerantibus, iterum mediante altera phlebotomia & ſequente catharſi, ad litus mercuriales paratur; illi vero litus fiunt in tota cute, excepto capite & parte antica pectoris ac abdominis, niſi ibi loci fuerint virus localis indicia: ad totius corporis inunctionem pomatæ unciæ circiter octo vel novem adhiberi conſuevere, quælibet inunctio a drachmis duabus ad ſex pomatæ Neapolitanæ aſcendit, & inter utramque, dies una, duæ, vel tres interponuntur, ita ut ſi vel pyrexia vel oris calor, rubedo, ptyaliſmus, accedant, majores moræ aut parcior pomatæ doſis adhibeantur, nullum autem eſt niſi tædii aut temporis impenſi periculum, ſi majores moræ ſint & doſes minores; a nimia vero feſtinatione gravia poſſunt induci ſymptomata, ut cynanche cum linguæ tumore & exertione, dyſenteria, pyrexia, acuta, cum ptyaliſmo, unde hydrargyrum foras e corpore elabitur, & inanis luditur opera. Prima die calide inungitur drachmis duabus, vel pluribus pes alteruter per ſemi-horam, dein udone tegitur, tertia die alter pes ſimiliter inungitur poſt triduum tibia ſimiliter una, poſt triduum altera, tibialibus ſimiliter induenda & ita procedendo ad femora, nares, dorſum, brachia, ita ut eadem fere cutis extenſio ſingulis vicibus inungatur, & linteis, inguſiiſve ad morbi finem non deponendis tegatur, niſi ſymptoma grave ſuperveniens juſſerit. Interea æger eadem aeris temperatura fruatur, quæ vere vel autumno dari conſuevit, & utatur diæta mediocri, humectante ac refrigerante, largo ſcilicet potu ex decocto hordei & quater in die lacte vaccino vel puro vel formæ offæ cum pane aut cum oryza cocto: ſi vero

febris

febris acceſſerit aut feſtinet nimium Medicus in uſu hydrargyroſeos, maxime cum aliquantulum cura proceſſit, juſculis cremoribuſque tantum utendum eſt; atque huic methodo, & inunctionibus inſiſtendum uſquequo ſymptomata ſyphilidis evanuerint, ut gonorrhœa, ulcuſcula, bubones, phimoſis, fici, dolores &c. ſi quæ vero ſint obſtinatiora quæ chirurgicam opem requirant, ut phimoſis, bubo ſuppurans, verrucæ, pori, operationes durante ipſa hydrargyroſi inſtituendæ ſunt: verum ſunt morbi ſyphilitici, qui etiam ſanata ſyphilide perſeverant quandoque, ut gonorrhœa, exoſtoſes, paralyſes, cophoſes, eſtocopi, qui propriis remediis deinceps ſunt impugnandi; ſi illito toto corpore, ſyphilis non evaneſcat, in linteis hydrargyro inunctis aliquandiu quieſcat æger, & his irritis, iterum ad novos litus confugiat; demum ſanato vulgo phlebotomiam & catharſim iterum adhibere mox eſt; inde balneo eluendus & priſtino ſanorum regimini reſtituendus eſt æger.

Eſt & hodie altera methodns minime ſpernenda quæ a *Keiſero* inventa conſiſtit in uſu pilularum ex ſale quodam mercuriali hactenus arcano confectarum quæ quotidie vorantur aucto in dies numero, per menſem unum & ſemiſſem; illa quidem methodus nec præparationes tædioſas, nec ægrum cubiculo calido conſtanter incarceratum ſupponit, atque licet oris phlogoſim paſſim excitet; in multis circumſtantiis priori videtur vel æquiparanda, vel anteponenda, ſi longior uſus ejus felices & conſtantes ſucceſſus confirmet.

Verum de ſyphilidis & ſyphiliticorum morborum cura abſolutiſſimus *illuſtriſſimi Aſtrucii liber de lue venerea* eſt conſulendus; hic enim ſumma rerum capita tantum attingere nobis licet, ne in molem nimiam liber excreſcat.

Aliæ ſyphilidis ſpecies a venerea differunt quod non afficiant genitalia, verum viru venereum lactendo, oſculando ſuſceptum genitalibus etiam parcit, & non minus ſyphilidem procreat hydrargyroſi curanda; hujus itaque diagnoſis obſcura manet, aut vix ſcriptis poteſt dilucidari, ſunt enim in praxi plurima quæ longo uſu & acri inſtinctu cognoſcuntur, nec ullis terminis accurate definiuntur.

In ſyphilide ulcera & caries ac exoſtoſes inducente ſeu inveterata, confert ſæpiſſime remedium *illuſtriſſ. van Svvieten*, ſeu mercurius ſublimatus corroſivus, cujus grana ſex in duodecim ſpiritus vini unciis ſolvuntur, & hic ſpiritus vini ad cochlear unum aut alterum ſumitur ſuperbibendo decoctum emolliens, ut radicis althææ; hoc ſemel in die vel bis per menſes continuatur, eodemque ſpiritu vini ulcera eluuntur. Hoc remedii genus plus valet in ſyphilide inveterata, carioſa ſcilicet & exulcerata quam in recenti, & valde affine eſt remedio frambœſiæ Americanæ dudum in Inſula Hiſpaniola uſitato.

In ſyphilide exulcerata, carioſa, quæ hydrargyroſim ac trageas Keiſeri eluſit, convenit uſus ſublimati corroſivi more Svvieteniano; quibus irritis diætæ albæ, juſculis incraſſantibus & diluentibus inſiſtendum; juvat tamen quandoque panaceam, pilulas mercuriales, ligna ſudorifica ſimiliaque experiri antequam pro inſanabili æger derelinquatur.

2. *Syphilidis Polonica*. Vide Stabel. de plica hiſtor. 1am.

A viru trichomatis latente oriuntur phænomena quæ viru venereo incauti facile adſcriberent, ut dolores lancinantes capitis & artuum, continuo per annum torquentes, in naribus & faucibus ulcuſcula ſordida, nec non nodi & tubercula dura in manibus; pedibuſque diſperſa; ſi vero in his caſibus adhibeatur hydrargyroſis malum pejus evadit, oſſa narium carioſa evadunt, fauces, uvula putredine exeduntur; ſudor fœtidus & capite emanat, inquinamenti venerei nulla eſt ſuſpicio, imaginatio vitiatur, appetitus depravatur, ungues ſcabri evadunt.

Curatur hic morbus medicaminibus plicam latentem a matre ſæpius in utero mutuatam, evolventibus, ut ſudoribus, catharticis intus, extus vero decocto lycopodii, quo caput fovetur.

Hoc virus quandoque per annos multos latet in ſanguine ut venereum, deinde neglectum ſymptomata plura venereæ ſyphilidi affinia inducit, ut ungulum lapſum, maraſmum, narium eroſionem, cephalæas, ſyrigmum, amauroſim nec non apoplexiam, quæ omnia quandoque contagio ſuſcipiuntur mala ut accidit pharmacopolæ cujus hiſtoriam refert *Ssabel. diſſert. citata hiſtor.* 2a. maxime ſi plica fuerit abſciſſa. A viru plicoſo ut a Rachitico fiunt luxationes, fracturæ, carie diverſorum oſſium, vide *Stabel. diſſert. hiſtor.* 1a. *& undecima*.

Iſta ſpecies ſyphilidis contagioſa eſt, & a concubitu cum plicoſis, nec non jure hereditatis a parentibus in prolem transfertur; differt tamen maxime a ſyphilides venerea, quippe ejus virus in liquoribus ſeminalibus minime ſedet, nec per coitum propagatur, nec genitalia afficit, ſev ut virus venereum antiquum oſſa corrumpit, dolores oſſium creat, oſſa carioſa & fragilia reddit.

3. *Syphilis Indica*: *Lues Indica* Guill. Piſonis; *Bubas* Hiſanis; *Mia* Braſilianis.

Licet cum ſyphilide Europæa in quibuſdam conveniat tum accidentibus tum curatione, ab ea tamen maxime differt; hæc non tantum ab impuro coitu & hereditate, ſed ex leviori attactu nec non ex alimento fœtido, falſo; potuſque rancido & corrupto oritur, facilius curatur, citiuſque contaminat, apud Afros, Americanos, advenas, indigenaſque infeſtat.

Curatur decoctis ſalſæparillæ & *caaroba*, præmiſſis balneis; ſi negligatur, dolores imo caries inducit. Ulcera pura, ſed ab Europæis pro incurabilibus derelicta, curata vidit *Piſo* unguentis quorum baſis erat ſuccus tabaci cum camphora & ſpiritu vini.

De ſyphilide Indica, Molucana, Americana, vix certi quidquam proferre poſſumus, cum Medicina in hiſce-

hiſce regionibus non adeo ſit exculta, ut veram horumce morborum hiſtoriam ſine præjudicatis opinionibus, & fabulis, inde vix debeamus exſpectare. Sinenſes pari forte præjudicio admittunt ſpeciem ſyphilidis, quæ ſine contagio venereo ex halitubus paludoſis enaſcitur, ideo itaque has ſpecies hic appono ut Medici has plagas inviſuri ſagacius inquirant utrum diverſæ reapſe ſint ſpecies.

XXVII. SCORBUTUS. *Ileos hæmatites* & *magni ſplenes* Hippocratis; *Stomacace* & *Scelotyrbe* Plinii; *Morbus colyrizzos* & *polymorphos* Maynvvaringii; *Scorbkos*, *Libendig.* Germanis; *Blouevveſcheut*, *Bloevveſchuyt* & *Scharboch* Saxonibus, *Schoerbuck* & *Schorbuk* Olai magni; *Scheurbuyk* & *Seheurbek* Flandris; *Scurvy* Anglis; *Seaſcurvy* Addingtonio; *Black-leg.* Scotis; Gallis *Scorbut*.

Cognoſcitur ex maculis lividis, flavis tibiarum, gingivarum cruentatione, tumore, fœtore.

Principia Scorbuti ſunt, 1. aer frigidus; 2. ſimulque humidus; 3. vita otioſa; 4. pathemata languida, ut mœror, metus: 5. cibus craſſus viſcoſus abſque vegetabilibus. Neutrum ex his principiis ſolum ſufficit; plura ſimul concurrere debent. Scorbutus autumno & hyeme præparatur, vere excluditur, æſtate miteſcit. Nautæ præter hæc principia ſcorbutum experuntur, quia pane mucido, aquis, piſcibus, carnibuſque corruptis utuntur; materia perſpirabilis frigore, humiditate, otio, mœrore, diæta craſſa ſupprimitur, corrumpitur, alkaleſcit, eaque acrimonia ſingularis putrida eſt *cauſa* ſcorbuti.

Principia *prædiſponentia* ſunt morbi chronici præegreſſi, febres intermittentes, uſus medicaminum metallicorum; *procatarctica* ſunt navigatio difficilis, obſidio urbis, concurrente vegetabilium inopia, metu, mœrore, exercitii defectu, aere frigido humidoque.

Scorbutus accidentalis dicitur quem in ſanis non prædiſpoſitis principia procatarctica excitant; *conſtitutionalis* vero quem principia proegumana præparant.

Scheurbeck Flandris ulcus oris & gingivarum ſignificat, *Bloouvveſchuyt* Saxonibus & *black-leg* Scotis ob cæruleas, nigraſque tibiarum maculas; *Scheurbot* ob dolores oſteocopos & *ſcorbuck* ob tormina & gaſtrodyniam; nuncupatur.

Morbus hic ante decimum ſextum ſæculum vix erat cognitus, & intra duo ultima ſæcula centum fere tractatus de eo ſunt ſcripti, nullus vero antea.

Tres periodi in ſcorbuto obſervantur, unde ſcorbutus dicitur, incipiens, creſcens, & inveteratus.

a. Scorbutus incipiens. C.

Pallor, leviſque intumeſcentia faciei, labiis, carunculiſque lachrymalibus virideſcentibus, dolor corporis initio pallidus, ſucceſſive obſcurus & lividus evadit. Animæ mœror & proſtratio, pigritia, laſſitudo, cum genuum ſtupore & debilitate. Dyſpnœa a quovis motu & laſſitudo increſcens, gingivarum pruritus, dein tumor & facilis cruentatio; fœtet tunc anhelitus, gingivæ atrorubræ, molles, ſpongioſæ, dein putres & fungoſæ. Hæmorrhagiæ gingivarum aliarumque partium accedunt: Cutis hactenus ſicca, vel lucens & glabra vel aſpera & ſerpentina, jam maculæ ſubrubræ, ſubcæruleæ, lividæ, vel nigræ, aliæ lenticulares, aliæ palmares, frequentes in tibiis, non raræ in trunco, brachiis, cruribus, nuſquam fere in facie.

b. Scorbutus creſcens.

Tendines flexorum tibiæ, ſcilicet ſeminervoſi & ſemimembranoſi potius quam gracilis & bicipitis, retrahunt tibiam verſus femur, rigeſcunt; genua tument, dolent, harum partium motus perit, hæc eſt gonagra ſcorbutica. *Aſthenia* ſeu languor accedit magnus, & cum diu a motu abſtinuere ægri, ex minimo motu incidunt in ſyncopem; ægri libero aeri expoſiti, non raro ſtatim moriuntur; color faciei plumbeus. Pleurodyne ſeu dolores pectoris accedunt. Hæmorrhagiæ narium, gingivarum, hæmoptyſes, hepatirrhœæ mere cruentæ, ulcerum cruentatio. Senſus interea, & appetitus ciborum bene ſe habent, licet corpore & anima proſtratis; nullus dolor niſi a motu.

c. Scorbutus inveteratus.

Veteres ulcerum cicatrices ſi quæ ſint aperiuntur, cutis in tibiis crepat, ibi tumor mollis, lividus, dolens, ulcera fungoſa, cruenta. Synochi putres cum petechiis, ſudore frigido, menorrhagiæ lethales, aurigo, aſcites, hypochondriaſis, contracturæ, pleurodyne pectus conſtringens, conſtipatio alvi pertinax, dyſpnœa ſubito enecans, urinæ paucæ, fœtidæ; rubræ, animi deliquia, mors.

Quare dum gingivæ putreſcunt, palatum immune eſt? Quare ſola genua, ſoli tendines flexorum tibiæ, non aliarum partium contracturis laborant? Quare facies a maculis libera & animæ functiones quoad cognitiones, judicium, appetitus integræ?

Affinitas virus ſcorbutici cum gravitate ſpecifica determinatarum partium facit ut in illas agat, illis ſcilicet præ aliis adhæret. Vide *diſſerat. de medicament.*

Scorbutus contagioſus non eſt in caſtris, obſidionibus; illis parcit, qui victu ſelecto utuntur, ut militum ducibus; milites vero in locis frigidis humidiſque jacentes, pane craſſo, potu vitioſo utentes, ſordidos, mœrores confectos excruciat.

Scorbuticum viru recens lympham glandularum meſenterii, ſynoviam genuum, ſebum cryptarum cutis in tibiis iſpiſſat; vetus cruorem diſſolvit, ſolida cordis, pulmonis, gingivarum, muſculorum, apophyſes oſſium, coſtarum extrema corrumpit; vix unquam oſſa maxillaria carie afficit, nunquam cerebro nocet, fluida vero ita acria reddit ut cruor atramenti inſtar niger evadat, in muſculis, & ſub cute ut ſerum effuſum, in pectore, abdomine manus anatomicorum im-

mer-

merſas inflammet & epidermidem auferat, medullam oſſium liquefaciat.

Cruor in cute effuſus maculas lividas, nigraſve efficiens reſolvitur; unde ſi incipiant flaveſcere maculæ in ambitu, mox color diluatur, bonum ſignum eſt,

Curatio generica. Indicantur, 1. ea auxilia quæ liberam humorum putridorum excretionem juvant per alvum, renes, cutim, ne ab hujus virus ſtagnatione major & acrior corruptio fiat; 2. ea auxilia quæ hujus virus correctionem diluendo, edulcorando, vel ſpecifice deſtruendo, moliri poſſunt.

Auxilia diætetica. Victus ſit ex vegetabilibus recentibus quibuſcumque, aſt ſi poſſibile eſt ex acetariis refrigerantibus & acidis, ſed copioſe aſſiduo ſumptis; inter oleracea laudantur lactuca, endivia, braſſica, avena, hordeum; inter acida præſtant limones, citri, aurantia, groſſularia, acetoſa, portulaca, pyraceum, pomaceum, vinum album; inter edulcorantia lacticinia omnia, cremores ex oryza, avena, hordeo, ſagou, panis triticeus, bene coctus, carnes recentes.

Inter acria cæpa, allium, porrum, fumaria, ſyſimbrium aquaticum, cochlearia officinarum, armoracia, ſynapi, cardamindum, beccabunga, ſedum minus, raphanus, menianthes; optimum eſt veſci ægrotantes juſculis & offis ex carne juniorum animalium, aut quavis recenti; non ſalita, fumove exſiccata, cum multis vegetabilibus, partim acidis, aut alkaleſcentibus, partim inſipidis & oleraceis.

Auxilia gymnaſtica. Æget aerem humidum, frigidumque vitet, jaceat in locis ſiccis; aere calido, veſtimentis non humidis utatur, exercitio moderato fruatur, omni ope perſpirationem reſtituat; ad hunc finem animæ tranquillitas, libertas, lætitia maxime conducunt.

Auxilia chirurgica hic nulla fere ſunt, phlebotomia valde noxia eſt in ſcorbuto inveterato peſſima.

Auxilia pharmaceutica optima ex vegetabilibus inſtar alimentorum aſſumptis repetuntur; aſt in diverſis morbis ſcorbuticis diverſa ſunt; maxime vero conducunt quæ alvi laxitatem excitant, ut tamarindi, pruna, apozemata, juſcula ex oleraceis, cremor tartari; que perſpirationem juvant, ut aqua picata, *l' ean de goudron*, decoctum juniorum ramorum abietis piceæ; quæ urinas movent, ut oxymel ſcillicicum, quod parca doſi, ſed pluries in die aſſumptum, ita ut intra diem uncia una circiter hauriatur, quo eximio medicamine alvus laxatur, dolores mitigantur, omnes excretiones juvantur.

Narcotica nocent maxime, utcumque dolores ſæviant; vires enim proſternunt, cruorem diſſolvunt; metallica omnia vitanda, imprimis hydrargyrum, ferrum, antimonium; nocent & cathartica fortia, aut mediocria, ſola profunt eccoprotica.

Ad os eluendum oleum vitrioli ad guttas decem ter in die in vehiculo, & gargariſmus hoc oleo acidulatus præſtant ceteris; deinde profunt ſuccus limonum, aurantiorum, folia cochleariæ, ſyſimbrii aquatici, &c. vide *Stomacacem*. Alternis vero ſudor proritetur initio ſumendo bis, vel ter in die grana 12. pilularum ſcilliticarum, vel bolum ex theriaca & camphora, ſuperbibendo ptiſanam ex lignis ſudorificis; hæc remedia ſedato etiam morbo diu ſunt continuanda, ut recidiva vitetur.

Lactis potiſſimum caprini ſerum, ſale polychreſto parva doſi addito, ſuccis antiſcorbuticis medicatum, optime convenit ad ſanguinem lixivio acri per renes depurandum; poſtea vero lac integrum reliquias edulcorat.

Balnea tepidas plantis aromaticis incoctis, modo nullus ſit hæmorrhagiæ metus, diaphoreſim juvant, humores diluunt, & ſtuphis vulgo ad ſudorem eliciendum adhibitis, præſtant; ex ſcorbutis ſequentibus quatuor frigidi, quintus calidus & dolorificus eſt.

d. Scorbutus lividus Abraham. Nitzſch. tract. theoretico-practic. de ſcorbuto exercitus Ruſſici 1747.

Hæc ſpecies notatur magnis vibicibus nigreſcentibus circa tibias & articulos, non circa palpebras, & in ipſo albo oculorum, oculi tument, rubent, & ophthalmia chemoſi laborant; gingivæ valde tument; decolorantur, remolleſcunt, expreſſæ fundunt ichorem flavum, fœtidum; parotides tument; urina intenſe rubet; cutis vibicibus obſcuris, ſubrubris, vel lividis virgata, cum febre & acutis doloribus, hujus ſpeciei character eſt. Viguit vero VViburgi & Petropoli annis 1732. & 1733.

e. Scorbutus petechialis Abrah. Nitzſch.

Maculæ magis atro rubræ, dein brunneæ & ſubflavæ, exiguas lentes, vel petechias referunt; hinc dolor cutis quæ in parte tibiarum antica, & circa malleolos his afficitur; interea genua a vibicibus ſubrubris non ſunt immunia; harum partium tumor & dolor, ac pulſus frequentia creſcunt pari paſſu quo macularum rubedo intenditur, gingivæ minus ſpongioſæ quam in ſcorbuto livido, aſt ſuperius excoriatæ, urinæ rubræ, genas intus obſident verrucoſa tubercula, quandoque fungoſa, quarum alia verſus fauces producta; ſputa frequentiora, anhelitus fœtidior, crotaphites muſculus infra zygoma quandoque tumet, nunquam vero parotides; viguit in caſtris Uſt-Samaræ anno 1737.

f. Scorbutus pallidus Abrah. Nitzſch. Duæ varietates.

Nullæ in hac ſpecie ſunt maculæ, viget phlegmatia pallida, quæ ſenſim flaveſcit auriginis inſtar, dum viget lymphæ ranciditas, adeps ſebi inſtar induratur; tunc autem brachia & tibiæ mire tument & indurantur; obſervantur ſupra manus & tibias concretiones tophaceæ; genæ magis inflantur, genus magis contracta, gingivæ minus molles, minuſque putridæ, quandoque ex angulo mandibulæ inferioris excreſcunt fungi, maxillæ invicem apprimuntur, parotidibus, crotaphitis & maſſeteribus ſimul quan-

quandoque induratis; hinc *ſcorbutus pallidus tophaceus*.

Cum vero ſerum vappidum in textu celluloſo cumulatur, anaſarca ſcorbutica eſt; ſi in pulmonibus, aſthma & hydrothorax ſcorbuticus; ſi in abdomine, aſcites; ſi inteſtinis, diarrhœa, atque cum acrior evadit hæc lympha, dolores erodentes ſparſim diriſſimos inducit; at non vigent magis quam ubi coſtæ ſterno junguntur; hinc dira pleurodyne caries coſtas ita corrumpit, ut ipſæ ſecedant a cartilaginibus, unde quidam ſtrepitus inter reſpirandum, ſed prius aſthma ſpaſmodicum, ſuffocans, diarrhœa colliquativa, & torminoſa, vel aſcites lethalis; hæc ſpecies *ſcorbutus pallidus muriaticus* dicitur; in genere vero ſcorbútus pallidus aliis eſt diuturnior, cum tota æſtate, & uſque ad autumni finem perduret. Tophaceus obſervabatur Borgo in Finlandia 1742. & muriaticus Aboæ 1743.

g. *Scorbutus ruber* Abrah. Nitzſch.

Debilitas extrema, cutis admodum rubra, genæ tumidæ & pendulæ, cachexia profunda, gingivæ maxime fungoſæ, putres, fœtidæ, purulentæ, genua contracta; hæc ſpecies etiam lenta in caſtris Uſt-Samaræ obſervata.

h. *Scorbutus calidus* Abrah. Nitzſch.

Nulla intumeſcentia, corpus potius macilentum, gingivæ nec fungoſæ, nec fœtidæ, ſed calent admodum, ita dolent & turgent, ut levem tactum æger non toleret, dolores non ita fixi ac in ſcorbuticis frigidis; æger continuo querulus ſtatum ſuum ſuſpirando deplorat, febre exacerbante anomala affligitur; dolores vagi nunc dorſum dimittunt, & dimidium caput vel integrum, necnon collum & dentes excruciat, vel illico intra vel extra thoracem ſe proripiens orthopnœam & pleurodynem excitat: ſi vero fixi ſint, abdomen colicis, nephralgia, iſchuria & ſpaſmis extrema torquet; genua valde rigida, & contracta, minus tamen tumida & inflammata quam in ſcorbutis frigidis, nullæ maculæ; urinæ demum ac febris hanc ſpeciem diſtinguunt; urinæ ſcilicet ſedimentum craſſum & arenuloſum, atque pellicula tenuis, alba, adipoſa, ſupernatans. Obſervata VViburgi eſt hæc ſpecies.

XXVIII. ELEPHANTIASIS; *Elaphas* Levretii lib. 6. Plinii hiſt. natur. lib. 26. cap. 1. *Elephanti morbus* & *Elephantiaſis* Aretæi de morbis diuturn. lib. 2. cap. 13. *Lepra Arabum* vulgo, *Ladrerie*. Ejus varietates *Satiriaſmi* ac *Leontiaſis* nomine inſigniuntur. Ægri *Elephantiaci*. Gall. *Ladres*, *Elephantiques*.

Morbus eſt Ægipti endemius, nunc in Europa exoletus, chronicus, contagioſus, cujus ſymptomata characteriſtica ſunt, 1. cutis elephantina, dura, unctuoſa, hic & illic craſſa, rugoſa, rimoſa, aſpera, anſerina, nigricans, pilis deſtituta; 2. ſtupor, anæſtheſia potiſſimum in tibiis, manibuſque acus puncturam vix ſentientibus; 3. deformitas faciei horrenda, genæ atrorubræ, rugæ frontis leoninæ, aſpectus fixus, oculi rotundi, naſus reſimus, nares fœtidæ, craſſæ, intus obſtructæ, rictus ſatyrorum; mentum complanatum. His adde vocem naſalem, raucam, mores doloſos, malos, ſomnia terrifica, gravitatem corporis, puſtulas ſiccas & vitiliginem, ſciſſuras, ſeu rhagades in pedibus, cariem vomeris, glanduloſam diſpoſitionem, urinam jumentorum, aliaque bene multa apud *Gordonium*, *Marcellum Donatum*, alioſque autoptas invenienda.

Hic morbus uti ſyphilis, aliique hujus ordinis, cum inveteraſcit exulceratur, oſſa carioſa reddit cum fœtore horrendo, mediantibus his miaſmatis contagioſus eſt, ulcere & carie delabuntur extremæ partes, ut digiti pedum, manuumque.

1. *Elephantiaſis Orientalis*; *Morbus ſancti Lazari* Aretæi de morbis diuturn. cap. 13. Proſper. Alpini de morbis Ægyptiorum; *Lepra Arabum*. C.

Ea eſt quæ ex oriente, tempore migrationum in Palæſtinam Religionis cauſa inſtitutarum, in Europam ſecunda vice allata fuit, & ducentis abhinc annis exolevit; ea vero minime a lue ſyphilitica ortum duxiſſe cenſenda erat, cum hæc lues tunc temporis nondum in Orientem, nec in Europam irrepſiſſet.

Hanc tribuit *Alpinus* piſcibus lutulentis quibus veſcebatur Ægyptii, iiſque ſalitis, & aquæ cœnoſæ quam potabant. Symptomata hujus morbi alia in incubatione, alia in vigore, alia in fine. 1. Elephantiaſis occultæ ſigna ſunt, juxta *Gordonium Profeſſorom Monſpellienſem*, color faciei rubens, vergens ad nigredinem, anhelitus immutatio, vox rauceſcens, capilli graciliores & rariores, perſpiratio & anhelitus ſubfœtidi, mores melancholici, mali, doloſi, ſomnia terrifica, ephialtet, in quibuſdam puſtulæ ſcabioſæ, & morphæa per totum corpus, fœditas cutis, ſed nondum corrupta figura corporis, *æger non eſt judicandus ad ſeparationem*, ſeu mittendus ad Lazaretum, *ſed eſt fertiſſime comminandus*.

2. Signa infallibilia manifeſtæ elephantiaſeos ſunt depilatio ſuperciliorum, eorum craſſities rotunditas oculorum, dilatatio narium exterius, & coarctatio interius cum dyſpnœa, accedit vox naſalis, color faciei luridus, luciduſque, vergens ad fuſcedinem mortificatam, terribilis aſpectus faciei, fixus intuitus, gracilitas & contractio lobi aurium; ex concurſu aliquot ſignorum æger elephantiacus judicatur; ſunt autem plura minus conſtantia, v. gr. puſtulæ & excreſcentiæ, conſumptio muſculorum, potiſſimum illius qui eſt inter pollicem & indicem, inſenſibilitas extremitatum, ſciſſuræ & infectiones cutis, contenta in ſanguine nigra, terrea, aſpera & arenoſa, & multa alia ab Auctoribus relata.

3. Signa lepræ inveteratæ ſunt corroſio & caſus vome-

vomeris, unde naſus deprimitur; rhagades pedum & manuum, eorumque caſus: craſſities labiorum; diſpoſitio corporis glanduloſa, qualis in ſuibus leproſis; diſpnœa, & vox rauciloqua, catulina; faciei aſpectus terribilis, colorque niger, pulſus occultus, parvus: his addit *Gilbertus* cutem lucidam & firmam ad inſtar corii politi, diſtorſionem juncturarum, facilem refrigerationem cutis, ejus inſenſibilitatem, aut ſtuporem cum ſenſu for micationis; naſi, oris, oculorum diſtorſionem, veneris appetitum ardentem. Plures hujus morbi varietates, ut ſi Arabibus credamus, ſunt ſpecies quarum nomina & ſigna ex *Gilberto Anglo* mutuabimur loco lepræ elephantiaſim nominando.

2. *Elephantiaſis legitima*; *Lepra elephantia* Gilberti compend. medic. lib. 7. fol. 337. Species in portu Martigues Gallo Provinciæ hodiernum endemia. Journ. de Med. Aout 1765. p. 558.

Melaſicterus ſeu color faciei & totius corporis lividus, nigricans, ruborve turbidus, ſeu maculoſus ex levi de cauſa accedens. Aſpectus horridus, oculis rotundis, palpebris corrugatis, cutis univerſalis dura, ſqualida. Anæſteſia major quam in reliquis speciebus. Scrophula copioſa, ſtrumis duris, lingua granuloſa. Ægri triſtes, famelici, conſtipati, cute unctuoſa. Supercilia arcuata, nares conſtrictæ. Manus, coxæ, pedes nodoſi, muſculi conſumpti, puſtulæ duræ, turpes maculæ, verrucæ nigræ. Labia, nares, frons rugis exarata. Impotentes ſunt ad gradiendum & ad opera ſolita. Fiſſuræ & ſeparationes crebræ. Urina glauca & tenuis, ſanguis niger & denſus.

3. *Elephantiaſis leonina*. *Lepra leonina* Gilberti Angli; affinis eſt lepræ allopiciæ dictæ, procedit a regimine calidiori, ut piperatis, alliatis, vino, &c. C.

Adeſt ſuperciliorum depilatio; facies ac totum corpus flaveſcit ac rubet; eſt dolor pungitivus in palpebris, oculorum inſtabilitas, tremulus motus ac rotunditas; nares ſunt conſtrictæ ac compreſſæ; vox eſt gracilis & aſpera quaſi cantellorum; rhagades labiorum, crepatura cutis ac omnium juncturarum in manibus, pedibuſque ſeparatio; pedibuſque ſeparatio, cutis diverſis maculis adinſtar leonum eſt variegata; gingivarum adeſt corroſio ac cruentatio a levi preſſione, ægri ſunt ſitibundi, clamoſi, veneri addicti, iracundiores cæteris; pectoris conſtrictionem, corporis gracilitatem, ventris ſtricturam patiuntur.

Impetigo, ſerpigo, morphæa rubra vel crocea accedunt, ea inveteraſcente corroduntur extrema, ſanguis fluxilis eſt, difficulter coagulabilis, progreſſus morbi eſt celerior quam aliarum ſpecierum cura eadem ac allopiciæ lepræ.

4. *Elephantiaſis tyria*. *Lepra tyria* Gilberti. C.

Dicitur a tyro ſerpente, quia in hac cutis facile deponitur, cito enim putreſcit cutis & caro adjacens; adſcribitur piſcibus & lacti corruptis; hanc præcedit pallor faciei, morphæa alba; facies eſt lucida, ſupercilium, & mentum pilis carent, nullo ſudore diffluunt, oculi parvi ſunt, facies furfuracea, cutis humida, ſqualida, rugoſa, unctuoſa, alvus laxa; ægri debiles ſubtumida eſt facies, naſus craſſus, craſſa ſupercilia, palpebræ inverſæ, oculis deinceps lachrymoſis, nares oppilatæ, gingivæ & labia putreſcunt, extremitates digitorum manuum & pedum incraſſantur, putreſcunt, crepant, finduntur, cadunt, puſtulæ abundant, exſcreationes & narium emunctiones plurimæ, a ſcalptu cujuſvis partis quaſi farina, ac furfur excutitur, cruor eſt aquoſus, glandulæ molles oriuntur, &c.

5. *Elephantiaſis allopicia*. *Lepra allopicia* Gilberti; *alopecia* Græcis, *alopex* vulpes, cui, ait Auctor, ſupercilia glabra ſunt.

Præcedit color faciei ex livido citrino & rubro variegatus, facile mutabilis in pallorem; adeſt morphæa rubra, ſudores multi fœtidi, maxime circa pedes & axillas, oculi obliqui, lachrymoſi, rubore ſuffuſi, palpebræ invertuntur & incraſſantur, nares obſtructæ & depreſſæ fœtent, e gingivis ſanies emanat, imo ex cute, ubivis ſcalpatur; cutis minus dura, lucida, quaſi oleo illita, urina rubra & pinguis.

Ex hac hiſtoria ſequitur multas fuiſſe ſpecies diversorum morborum qui a viru elephantiaco fovebantur, quas in hoc opere emiſimus, quia vix unquam hodie obſervantur, ut ſunt ex *prima* claſſe vitiligio, herpes, œdema, verruca, exarthrema, loxarthrus; ex *quarta* ſtrabiſmus, nyſtagmus; ex *quinta*, diſpnœa; ex *ſexta* anoſmia anæſteſia, paraphonia, aſthenia; ex *ſeptima* algor, laſſitudo, ſtupor, pruritus; ex *octava*, ſatyriaſis, panophobia; ex *nona* ſtomacace, epiphora, ſcrophula, ſyphilis, ſcorbutus, lepra, alopecia, ophiaſis, aurigo, & malaſicterus, ita ut nullum ſit virus, ſi ſyphiliticum excipiamus, quod pluribus diverſis morbis anſam præbeat, unde a magnitudine *elephantia*, a violentia *Herculeus morbus* fuit nuncupatus.

6. *Elephantiaſis ſyphilitica* Dominici Raymond. Traitè des Maladies qu'il eſt dangereux deguerier, pag. 357. C.

Eſt ea quæ a viru venereo pendet, ac per hydrargyroſim ſanari poteſt.

Mulier quinquagenaria, temperamenti melancholici, habebat oculos ſolito turgidiores & rubros cum debili viſu, nulla cilia, nec ſupercilia, labia craſſa, tumida, vocem debilem & raucam, naſum depreſſum, nares patulas, humorem fœtidum exſtillantes, frontem rugoſam, caput omnino calvum, inceſſum gravem & tardum a ſex circiter menſibus, cum pulſu parvo, debili profundo, auditu obſcuro, lobis aurium ſolito craſſioribus, cute omnino glabra ſine pilis, lucida, craſſa, aſpera, inæquali, pluribus in locis indurata, aliquali pruritu in toto corpore, agheuſtia, anhelitu ſordido, capitis gravitate, ſomno ſufficienti, alvo libera; maritus ſyphilide laboraverat, & hoc ſolum morbi principium incuſari in uxore poterat. Unde adhibita hydrargyroſi intra duos menſes ea mulier omni-

omnino convaluit, cutis mollitiem, caput tapillos ſuos, viſus & auditum ſuam acutiem recuperarunt.

Quod autem elephantiaſis orientalis alterius indolis ſit, nec a viru ſyphilitico pendeat, confirmat altera *D. Raymond* obſervatio qua docet mulierem Maſſilienſem quæ in Inſula Cypro elephantiaſim contraxerat hydrargyroſi caute adhibita minime ſublevatam fuiſſe, & cum ſymptomatis vere elephantiaſis poſt aliquot annos obiiſſe.

7. *Elephantiaſis Javanenſis* Andr. Cleyeri Ephemerid. Naturæ Curioſor. decad. 2. ann. 2. 1683. Collect. Acad. Tom. 3. pag. 531.

Hic morbus novus eſt in Inſula Java, ab anno 1660. Tribuitur uſui piſcium ſalitorum, piperis, & radicum ari immoderatiſſimo.

1. Incipit a tumore tardigrado ſed enormi aurium, nec non digitorum, manuum ac peduum, qui & faciem & brachia & crura aggreſſi hominis figuram mire deturpant, tumores extremorum ſenſim creſcunt, ſuppurant, & carie oſſa corrumpunt, quæ caries in viciniam ſerpit, niſi pars amputetur; illi tumores ſunt duri, ſcrophuloſi, magni. 2. In talis eſt anæſtheſia tanta ut acubus perforati nil ſentiant. 3. Similis eſt ſenſus abolitio in machulis lividis per cutem reſperſis, inde ſequitur capillorum, barbæ, ſuperciliorum defluvium, quod tamen non omnibus accidit.

Ex icone addita hominis eo morbo affecti melius quam ex deſcriptione cognoſci poteſt hic mirus morbus, qui ob faciei deturpationem tumores ſcrophuloſos, carioſos & maculas lividas nec non anæſtheſiam ad elephantiaſim accedit, ab ea vero diſcrepat ratione mollitiei nativæ cutis; forte novum genus conſtituit: quod genus morbi ſit & quæ remedia conveniant in Inſula in qua ſyphilis eſt febre vulgatior quærit *Illuſt. Cleyerus*. Reſpondeo ſublimatum corroſivum more Swicteniano & pillulas de conio maculato more Storckii tentari poſſe.

8. *Elephantiaſis ſimulata* Ambroſ. Paræi lib. 24. cap. 18.

Verſipellis mendicus præ templi foribus merces ſuas explicabat, ricam nempe, doliolum ligneum, & crepitacula quæ elephantiaci manibus concutere ſoliti erant; facies illi craſſioribus puſtulis, rubro-lividis conſperſa aſſurgebat; illæ puſtulæ ex glutine fabrili erant effictæ; vocem raucam edebat, laneo collari fauces conſtringebat ut colorem faciei atro rubrum ſibi conciliaret. Paræi frater dolum ſuſpicatus eſt, & magiſtratibus mendicum tradidit, qui eum flagris a tortore cædendum judicarunt; tortor vero per jocum non verebatur eum graviter cædere qui elephantiacum profeſſus nil ſentiret.

9. *Elephantiaſis Indica* Couzier Journ. de Med. Decemb. 1757. C.

In Inſula Maſcarina nullus morbus magis eſt iſto formidandus ſimulque incurabilis.

Incipit a maculis paululum tumidis diverſi coloris, nunc flavis, nunc rubellis, alias lividis in diverſis partibus ſimul; in habitu corporis multæ glandulæ tument, ægro tamen de cætero vigente. Senſim phalanges pedum & manuum multum intumeſcunt, unde digitorum uſus amittitur. Superveniunt in toto corpore tubercula dura, nec adhærentia nec dolentia, quæ creſcunt & in pedibus brachiiſque potiſſimum exulcerantur, & hæc ulcera cancroſa videntur, excepto quod non doleant; digiti pedum, manuumque hinc exedi & deſtrui ſolent; jam coryza ægrum adoritur, radix naſi incraſſatur, ibi oſſa carroſa fiunt, unde ſanies fœtidiſſima emanat, labia intumeſcunt, frons, cilia, palpebræ elevantur, facies abit in larvam horrendam. Macies maraſmodea totius corporis ad ungitur, cutis arida, aſpera tactu, callis, maculiſque lividis vel nigris reſpenſa, ſceleton involvit. Cum ulcera numeroſiſſima, aſpectu cancroſa, corpus totum obſident, nulla functio exercetur, inappetentia, agrypnia, cardialgia, nauſeæ continuæ cum torminibus, demum ſine pulſus mutatione, mori. Sanguis initio eductus optimus videtur, aſt provecto morbo nigricat conſiſtentia gelatinæ corruptæ; puellæ hunc morbum ante pubertatem experientes impoſterum catameniis carent. Morbus a parentibus in prolem & nutricibus in alumnos ſerpit, aliunde contagii expers.

Cura. Utuntur Indi catharticis repetitis, emeticis draſticis, hydrargyrum in potu & litu, cum ſudorificis omnigenis; his auxiliis depuratur cutis, maculæ quædam evaneſcunt, quædamque tubercula, ſed inde pertinacior atque velocior evadit morbus: cauſticis etiam maculæ & aperientibus calidis intus ſumptis tubercula tolluntur, ſed ulcera calloſa magis evadunt, totaque pars ſenſum amittit.

Melius eſt ad vitandum morbum abſtinere ab alimentis calidis, liquoribus ſpirituoſis, aſt utendum diluentibus ſubacidis initio, juſculis aperientibus atque lenibus catharticis.

XXIX. LEPRA: *Lepra* Græcorum, non Arabum; *la lepre*.

Cognoſcitur ex puſtulis verrucoſis, duris, craſſis, vel ſquamis ſiccis in corymbos diſpoſitis, per faciem & corpus diſperſis cum pruritu harum puſtularum: quædam exulcerantur & dein cruſtaceæ evadunt; hinc lepra humida dicitur, ſi prævaleat illarum numerus; ſecus, ſicca aut arida vocatur.

1. *Lepra Græcorum*, *lepre ordinaire*.

Cognoſcitur ex duris furfuraceiſque tuberculis, verrucoſis, ſeu verrucas craſſas referentibus ſubrubentibus, ſine dolore faciem, manus, totum quandoque corpus afficientibus, quæ ſenſu carent, vicinia tamen pruriginoſa; ſæpius cutis vicina eſt ſubœdematoſa, ſenſu fere deſtituta, tibiæ phlegmatia tumidæ; hic morbus apud noſtrates vix unquam videtur, niſi ægri ex Hiſpania, ex Oriente, aut ex America huc

huc acceſſerint: Chronicus eſt, & ſanatu difficillimus.

Hydrargyroſis hunc morbum exaſperat, licet quandoque ſyphilidis ſuſpicio ſit; curatur felicius juſculis ex ſerpente vulgari ſeu colubro natrice; vel juſcula paranda ex pullis viperarum carne ſaginatis.

Eum morbum etiam aggredi poſſumus ope bollorum ex calomelani granis ſex, camphoræ grano uno, fiat bolus ex conſerva roſarum ſexta quaque nocte ſumendum; ſuperbibendo potionem catharticam vulgarem; diebus vero ab hoc bolo vacuis fiat bolus ex carnis viperinæ ſcrupulo uno, camphoræ grano uno cum conſerva roſarum ſumendus hora ſomni, dein aquæ marinæ ſemilibram ſequenti mane potabit æger, qua methodo intra menſem lepras aridas ſanavit Ruſſellus.

Mentagra Plinii nihil aliud eſt quam hæc lepra mentum & faciem afficiens.

2: *Lepra Ichthyoſis* Act. Lipſiæ 1688. pag. 617. *impetigo excorticativa* & *albaras nigra* Avicennæ, Tom. 2. pagin. 244. Stalpart. Centur. II. Obſervat. 35. Hoffmann. diſquiſit. pag. 138. Vater Philoſoph. Tranſact. num. 140. Buffon Hiſtor. natur. Tom. II. pagin. 507. des Maladies du Paraguay, Haller Phyſiol. Tom. V. pag. 13. L.

Eſt ea in qua diverſæ corporis partes teguntur ſquamis ſiccis, albidis, ſucceſſive ſuperincumbentibus, eodem ordine ac modo quo ſquamæ piſcium: illæ, obſervante *Dovero*, amplæ ſunt, & circulo rubro cinctæ apud Aſiaticos.

Juxta *Avicennam*, *albaras nigra* nominatur, „ impetigo eſcorticativa & eſt ſcabioſitas accidens cuti, aſpera, vehemens, & facit ſquamas „ ſicut ſunt piſcium, cum pruritu; & eſt de antecedentibus lepram, & eſt cum malitia. *Avicenna cap.* 9. *de morphæa*.

In obſervatione ichthyſeos Act. Lipſienſium æger non ſolum ſquamis piſcium inſtar tectus erat, ſed etiam piſcium odorem ſpargebat.

3. *Lepra Indica* Boerhaave conſult. 43. *Impetigo Americana* Guill. Piſonis cap. 18. *Empigo* Luſitanis. C.

Cutis hic illic cruſtacea, ſquamoſa; cruſtæ articulos & caput præcipue invadunt, de cætero paſſim in tota cute conſpicuæ, & ſi ſcalpantur, ichorem album emittunt. Hac ſpecie a pueritia per octodecim annos laborabant mulier in Barbadenſibus Inſulis nata, hyſteralgia & leuchorrhœa affecta cum doloribus vagis totius corporis, præcipue capitis; noctes illi inquietæ, calores ſubti invadentes & recedentes; frigoris impatiens vultus olim vegetus, dein pallido-flavus, debilitas creſcens, ſaburra pituitoſa in ventriculo.

Curatio. Abſtinuit venere & bacco, uſa lacticiniis, oleribus farinoſis, nulla carne; mitiora antiſcorbutica, obtundentia ſumpſit; dein uſu calomelani & hydrargyroſeos paſſa ptyalyſmum, inde cruſtis liberabatur cutis, dein per menſem uſa eſt decocto lignorum & corticis ulmi, medicamentis viperinis, pulveribus teſtaceis, ſed hyeme repullulavit morbus; vere ſequente ptyaliſmus excitatus mercurialibus, inde recuperata aquas Scarburienſes potavit, in mari balnea ſumpſit, hyeme vero reverſum eſt malum. Ad diætam lacteam vere confugit, aquas & balnea Bathonica intra menſem adhibuit, ſed rurſus poſt ſex menſes lepra redivit.

Boerhaave tunc præſcripſit frictiones ex pannis aſperis fumo ſulphuris accenſi penetratis, ubique corporis: interea triduo ante novilunium & plenilunium purgetur ſic: Æthiopis mineralis grana IX, reſinæ jalappæ, gr. IV, ſacchari, gr. III; ſcammonii, gran. v. ſtibii diaphoretici, gran. XIV. fiat pulvis tenuiſſimus: veſpere vero catharſim ſequente, ſumat aquæ meliſſæ, unc. II; ſpiritus vitæ Matthioli, drachm. II, ſyrupi diacodii, drachm. VI; tincturæ ſuccini, gutt. IX. cæteris vero menſis diebus quotidie ter ſorbeat ſingulis vicibus uncias v. decocti ex radicis bardanæ recent. unc. IV; graminis unc. III; eryngii, unc. II; lapathi acuti, drachm. II; ſcabioſæ recentis, n. I; corpus exerceat, abſtineat a ſalſis, fumo induratis; & maxime a pinguibus ut lardo.

4. *Lepra Aſturienſis* Thiery apud Vendermon. de Journ. de Med. May 1755. pag. 337. *Mal de Roſa* Hiſpanis. C.

Eſt lepra ſcorbutica, endemia apud Aſturienſes, cum tremore capitis & trunci partis ſuperioris, cicatrice manuum & pedum coloris roſei, collari herpetico, aliiſque diris ſymptomatis.

Potiſſimum ſymptoma, quod *la Roſa* vocant Hiſpani, eſt cruſta arida, nigricans, ſcabra, rhagadibus variis ſulcata, valde dolorifica, viſu horrenda, & fœtidiſſima, cujus ſedes eſt in parte ſupina manuum vel pedum, non raro in brachis, cubito, capite, abdomine, huic ſunt valde obnoxii Aſturienſes, qui in valibus præaltis humidis, ſoli fere imperviis habitant: vere accedit hæc cruſta incipiens: a rubore aſpero, dein cruſtaceo; æſtate cruſtæ delabuntur, ſuperſunt veſtigia cicatricoſa, glabra, rubella, roſacea, pilis nuda, infra cutis libellam depreſſa, lucida, cicatricis ambuſtæ partis æmula, hæc veſtigia per vitam perſeverant, cruſtæ vero quolibet vere revertuntur & plures ſimul partes afficiunt. 2. Alterum ſymptoma non infrequens eſt collare ſeu cruſta cinereo-flaveſcens, duos digitos lata, e collo dependens, & bifariam divaricata, cum appendice juxta ſternum deſcendente. 3. Tertium ſymptoma eſt tremor capitis & trunci continuus, inſtar arundinis vento agitatæ. 4. Ardor oris dolorificus. 5. Lingua ſordida. 6. Plyctænæ labiorum. 7. Cardialgia a debilitate ſtomachi. 8. Aſthenia univerſalis, non tamen lecto affigens, gravativa, potiſſimum in cruribus, unde inertia. 9. Calor lecti ipſis intolerabilis eſt, frigus tamen eos minime juvat, mœror eſt continuus;

ſine

ſine ratione & mentis compotes clamant quandoque & vociferantur.

Hactenus ſymptomata omnibus ferme ægris communia retulimus, rariora vero ſunt paraphroſyne fugax, ſenſus alterutrius jactura, ut agheuſtia, anæſthesia partialis, cruſtæ, ulcera, eryſipelata in diverſis locis præter aſſignata, febres anomalæ, ſomnus inquietus, cutis decolor & primus gradus elephantiaſeos.

Morbus terminatur aſcite, ſcrophulis, vel atrophia; ac æſtate ſupervenit non raro melancholia errabunda, quæ in deſperationem conjiciens ipſis ſæpe lethalis eſt.

Incurabilis cenſetur hic morbus: juvat tamen 1. diæta lactea; 2. butyrum intus & extus adhibitum; 3. pilulæ ex croco martis, æthiope mercuriali, antimonio crudo & balſamis; 4. interpoſita cathartica: hæc refert teſtis *Illuſt. Thiery D. M. Pariſ.*

5. *Lepra Herpetica*, *Dartres encroutées*, *lepre humide*.

Cognoſcitur ex herpetibus cruſtaceis, ſquamoſis, albis, hyeme majoribus, & ſuppurantibus, noctu intolerabiliter prurientibus, brachia ambo uſque ad carpum, ambo femora, tibiaſque uſque ad pedes quandoque tegentibus; ſcalptu cruentatur hæc lepra; poplites & cubiti vix flecti poſſunt, præceſſerunt non raro tineæ malignæ.

Adverſus hunc morbum valet hic proceſſus curatorius: 1. vena ſecetur; 2. catharſis inſtituatur; 3. juſcula decem ſumantur cum ranis & uncia una ac ſemiſſe carnis colubri natricis, beccabungæ & cardamindi foliis; 4. ingrediatur æger balneum per decem dies iterandum, bibendo libram ſeri lactis; 5. iterato purgatus juſcula priora repetet, 6. & iterum purgatus balnea iteret; 7. juſcula dein ex teſtudine & cancris cum ſyſimbrio & cichorio ſumat, 8. juſculis finitis purgetur & balneis utatur; 9. poſt ſufficiens intervallum aquas ſulphureas Euzetenſes per novem dies ſumat, eaſque poſt octiduum iteret, & ſi ea methodus non ſuffecerit, ad litus mercuriales deveniendum erit.

6. *Lepra malum mortuum*; *Malum mortuum* Gordonii lilium path. 1. rubric. 3. Aſtrucii de tumoribus lib. 1. pag. 401. *Le mal mort*. L.

Cognoſcitur ex puſtulis cruſtoſis, magnis, fœdis, ſine ſanie, cum quadam inſenſibilitate & turpi aſpectu, in coxis & tibiis frequentius evenientibus. *Gordon*.

Mihi apparuit ſub forma poſtularum monetæ majoris aut minoris magnitudine, in brachiis, femoribus, raro in facie: hæ puſtulæ lineam & ultra craſſæ, ſunt ſiccæ, diſtantiſſimæ ab invicem, cruſtoſæ, obſcuri coloris, ſine dolore, fixæ, pertinaciſſimæ, vix pruriginoſæ, his elapſis cutis infra eſt granuloſa, non exulcerata, rubra.

Immerito hic morbus inter herpetes cruſtaceos habetur, lepræ magis affinis eſt. Religioſæ orphanotrophii Monſpelienſis, ſine ullis cauſticis, hunc morbum ſanare conſueverunt, eodem modo quo ſanatur tinea maligna, ſcilicet per picationem ſeu dropaciſmum.

XXX. SCABIES; *Pſora* Græcis; *Itch* Anglis; *Regne* Occitanis; *Gale*.

Cognoſcitur ex puſtulis exiguis, lentis aut grani milii circiter magnitudine, ſcalpendo ruptis, & dein cruſtoſis, inſigniter prurientibus, manus potiſſimum infeſtantibus, contagioſis.

Hæc lues incipit in digitis, eorumque interſtitiis; adſunt phlyctænæ ſeu veſiculæ acri ſero plenæ, rubellæ, calentes, quibus per ſcalptum ruptis ſuccedunt cruſtæ ſiccæ cum exiguis rhagadibus & pruritu importuno; ſi puſtulæ una aut altera linea in diametro non ſint minores & diſcretæ, ſcabies eſt *humida vulgaris*; ſi grano milii circiter æquales, denſæ, dolentiſſimæ, intenſius rubræ, ſcabies eſt *canina* vel *herpetica*.

Hic affectus vel ſponte oritur & partes frigori expoſitas, ut manus, genua, cubitum potiſſimum afficit, inde per corpus diſpergitur; ſæpius contagio immediato ſuſcipitur, ſordidis, ruſticis, montium incolis & juvenibus familiaris.

Differt a pruritu per puſtulas; in pruritu enim ad ſummum cutis eſt leviter aſpera, non puſtulis exeſa. Differt a lepra quod tubercula cruſtoſa, verrucoſa, multo latiora, & altiora potiſſimum in facie, eaque hic illic ſparſa, vel ſquamoſas poſtulas gerat leproſus.

Scabies utcumque pruritu moleſtiſſima ſit, nullum vitæ pæriculum importat; maxime ſi topica ſit, nec ſanguinem alte infecerit virus; imo datur ſcabies critica & ſalutaris in morbis gravioribus, ac apud Indos ſcabioſi a pluribus aliis morbis immunes ſunt; inoculata graves quoſdam morbos ſanat.

1. *Scabies humida*, *benigna* Frid. Hoffmanni T. II. p. 426. *Gale commune ou boutonnée*. L.

Poſtulis hic & illic in digitis, carpo, interſtitiis digitorum, initio rubellis, dein ſcalptu aſſiduo quem pruritus imperat humidis, cognoſcitur. Noctu pruritus acrior eſt cum calore, æger unguibus partem quandoque cruentat, unde dolor.

Scabies illa vel ſpontanea eſt ab immunditie, retenta perſpiratione & regimine calidiori, ut ſalſamentis oriunda, eaque viru ſuo ſanguinem inficit, diutiuſque reſiſtit, vel eſt acquiſita contactu ſcilicet ſcabioſorum induſiorum, chirothecarum geſtatione, concubitu, eaque facilius abigitur.

Curatur utraque litu ex unguento ſulphuris, verum prior exigit ut præmittantur phlebotomiæ, catharſis & juſcula diluentia & diuretica ex radicibus lapathi, enulæ campanæ, foliis ſyſimbrii aquatici, fumariæ, chærophylli &c. imo ſi æger ſit macilentus & temperamenti calidi, præmittatur uſus ſeri lactis per viginti dies, dein inungatur partitis vicibus totum cor-

corpus excepto capite, ita ut intra ſex dies veſpere lectum petiturus hos opus abſolvat.

Sulphuris vivi unciæ tres bulliant cum olei olivarum libris duabus & ſemiſſe ad quartæ partis conſumptionem, huic linimento adde, ſi lubeat, nitri drachmas quatuor, ſucci citri uncias duas.

Interea aer frigidior vitandus, inducia vero imo veſtes ita fœtent a ſulphure, ut vix tolerari poſſint, atque his etiam mutatis, odor per menſem alias veſtes inficiet: de cætero tuta eſt hæc curandi methodus. Altera non minus tuta methodus a *clariſſ. Chirurgo Monſpel. D. Goulard* evulgata in libro cui titulus: *traitè des effets des prèparations du plomb* pag. 297. ſcilicet ſero & mane eluat æger partes affectas aqua ſale ſaturni, vel, ut ait ipſe, ſaturni extracto tincta ſeu dealbata; & poſt quatuor vel quinque dies, eruptione finita, aquæ ejuſdem libris duabus ſalis marini ſemi-uncia addatur & lotio continuetur, qua ſola methodo, ſine fœtore, ſine periculo intra decem circiter dies ſcabies humida & canina evaneſcunt.

Tertia methodus eſt eadem quæ ad ſyphilidem adhibetur; pomata ſcilicet mercuriali inungitur corpus, partitis vicibus, præmiſſis phlebotomia & catharſi, verum niſi æger balneis; juſculiſque præparatus fuerit, ſæpe ptyaliſmus ſupervenit, & ſi aeri frigido ſe exponat, tremorem, pallorem aliaque gravia incomoda incurrit.

2. *Scabies critica. Gale critique.*

Ea eſt quæ ſponte morbis tum acutis, tum chronicis ſuperveniens, eos ſolvit, natura ſcilicet pravos humores morbificos ad cutim amandante; quam ſpeciem minime repercutere decet, ſed correcta ope diætæ & medicaminum internorum ſanguinis acrimonia, demum remediis ſpecificis ſupra aſſignatis curare.

3. *Scabies canina. Gale de chien, ſèche; Gratelle.* L.

Eſt ea cujus puſtulæ ſunt miliares & confertæ, cum rhagadibus & cruſtis ſiccis exiguis.

Ea eſt priori pertinacior & moleſtior; a ſanguinis acrimonia ſingulari fovetur, atque ut hyeme luxuriat, ita difficulter hac tempeſtate ſanatur, exſpectanda ſæpe eſt æſtas ut curetur: in hunc finem poſt phlebotomiam & catharſim uſurpanda ſunt balnea domeſtica cum juſculis diureticis & diluentibus, dein ſerum lactis ſucco ſyſimbrii, cichorei vel fumariæ alteratum diu eſt adhibendum antequam ad externa eeveniamus.

Virus ſcabioſum topicis aggredi, ut ſuadet *Helmontius*, non ſatis edulcorato ſanguine, periculoſum eſt, inde enim ſuperveniunt morbi convulſivi, febres variæ, dyſpnœa, cachexia, aſcites, anaſarca, deliria, hæmaturia nigricans, quæ cuncta debellantur reſumpta ſcabie, ex conſilio *Zucati Luſitani* & *Ettmulleri*, quod fit geſtando induſium ſcabioſi non lotum.

4. *Scabies herpetica. Gale dartreuſe.* L.

Cognoſcitur ex ſigni herpetis & ſcabiei ſimul concurrentibus, ſeu ex confluentibus, in amplos corymbos coeuntibus, papulis pruriginoſis, rubris, quæ ſquamas albas, farinaceas deponunt, de quo vide *Herpetem*, *Claſſ. I. gen. 7.*

Illa ſpecies exigit remedia interna antiſcorbutica diu uſurpata, cum balneis, ſero lactis, lacte ipſo; demum aqua ſaturni per plures dies eluuntur partes affectæ; quo facto adhibetur unguentum ex axungiæ porcinæ libris duabns, ſulphuris vivi unciis quatuor, aluminis & extracti ſaturnini diluti ana unciis duabus, miſce, illinatur bis in die; vel denique puſtulæ extracto ſaturni puro tangantur ope penicilli.

5. *Scabies ſcorbutica* Balthazar. Timæi lib. 4. caſ. 15. C.

Valde dubium eſt utrum detur hæc ſpecies a prioribus diſtincta, de qua ne verbum profert eruditus in hiſce *Lind*: imo ſcorbutum ſcabiei inſitione ſanari docet J. *Iperen Acta Soc. Harlem. Tom. IV. p.* 367.

6. *Scabies Indica* Bontii c. 17. *Herpes ſeu impetigo Indica*, *Courap* indigenis dicta, Bontii.

Ea utplurimum alas, pectus, inguina, faciem, imo quandoque totum corpus, occupat cum pruritu intolerabili, adeo ut ægri a ſcalpendo dies & noctes manus abſtinere nequeant, hanc voluptatem acerba pœnitentia ſequitur, dolor enim ſequitur acer, & induſia partibus excoriatis adhærentia ſine cruſtarum laceratione avelli nequeunt: deformis, ſcabra ac furfuracea cutis eſt: ſed hoc affectu detenti ab aliis gravibus morbis immunes ſunt, unde hujus cura vulgo negligitur.

Cura. Præmittatur catharſis repetita, interpoſitis juſculis diluentibus, diureticis, refrigerantibus, dein ad topicum ſequens deveniatur, ex ferruginis uncia una, ſulphuris drachma ſemiſſe, cum ſucco baſilici, fiant paſtilli quibus in aceto diſſolutis illinantur partes ſcabioſæ.

Vel opii drachma una & ſemis, calcis vivæ ex conchyliis uſtis ſcrupuli duo, fricentur in marmore cum ſucco pomi amoris; uſurus abraſis cruſtis herpetis illinat, ad eadem confert ſucco limonis cum tuthia aut ceruſſa, quo ſolo topico præmiſſa unica catharſi *Bontius* ſe ipſum curavit. Confert etiam oleum benzoini adjecto nitro, vel momento ſublimati corroſivi.

Puella quæ a nutrice ſyphilidem contraxerat cum lacte, puſtulis & ulceribus affligebatur, nono ætatis anno ſalivationem ex mercurio paſſa ſanata videbatur, aſt rediit ſcabies ſyphilitica, & decimum octavum ætatis annum adepta ſanata fuit ope pilularum de cicuta, quarum quinque vel ſex grana ter de die ſumebat; ea decocto cicutæ cum ſapone utebatur; identidem jalappæ interventu purgabatur; ſic intra quatuor menſes ſanata fuit. *Locher pag.* 106.

7. *Scabies catamenialis*, Melch. Fribe Collect. Acad. T. III. p. 122. L.

Puella quolibet menſe, cum menſtrua ſuppreſſa erumpere debuiſſent, ſcabie tentabatur, quo tempore

pore elapſo, exſiccatis puſtulis, convaleſcebat: demum ſumptis medicaminibus ſanguini depurando aptis & catharticis, nec non bis ſecta pedis vena, per medicamenta appoſita reſtitutus eſt menſtruorum fluxus, & tunc puella, quæ ſyphilide laborare a vicinis putabatur, ſanata eſt.

8. *Scabies felina*, Georg. VVolfg. VVedelii Collect. Acad. Tom. III. pag. 156. L.

Per duos annos in VVeſtphalia viguit inrer feles epidemica ſcabies quæ in quorumdam milliarium ſpatio hanc animantium ſpeciem fere deſtruxit; hæc caput ad collum uſque tantum obſidebat, oculi macula quadam, viſum tamen non præpediente, erant affecti, dein vero ſuppuratione abſumebantur: omnes feles durante hoc morbo ſomnolenti erant, nec niſi ad pabulum captandum evigilabant; morbus contagioſus erat; interea qui ſeorſim cuſtodiebantur ab hoc immunes non erant: pauciſſimi oleo balenæ uncti evaſere.

Ill. Eques Linnæus obſervavit ſcabiem pecorum lepræ affinem ob tuberculorum craſſitiem & duritiem, quæ fovebatur ab inſectis intra tubercula latentibus: hæc vero inſecta erant *faſciole Syſt. Naturæ: idem Ill. Author* exiſtimat cum *D. Deidier*, *Vercellono*, aliiſque, ſcabies, lepras, aliaque impetiginum genera ab acaris, aliiſve inſectis produci.

9. *Scabies neogamorum*, Ephem. Nat. Cur. D. III. Ann. I. obſ. 128.

10. *Scabies critica*, Ephem. Nat. Cur. *in empyemate*, Dec. I. Ann. II. obſ. 146. *in menorrhagia immodica*, Dec. II. Ann. IV. obſ. 107. *in dyſenteria*, Dec. II. Ann. X. obſ. 130. *in melancholia*, Dec. III. Ann. V. obſ. 16. Fr. Hoffmanni p. 263. *in iſchiade*, Dec. III. Ann. VI. obſ. 17. *in rheumatiſmo*, Fr. Hoffmanni de doloribus, p. 320. §. 18, *in epilepſia*, Fr. Hoffmanni de Epil. p. 13.

11. *Scabies vermicularis*, Ephem. Nat Cur. Dec. II. Ann. X. p. 37.

Ea eſt quæ a ſironibus cutem excavantibus producitur, quam frequentiſſimam putat *D. Linnæus*; vide Ephem. Nat Cur. Cent. XI. obſ. 21. ea erat humida. In ſcabie, lepra, herpetibus inveteratis nihil efficacius eſt longo uſu extracti hyoſcyami vel cicutæ intus ſumpti.

XXXI. TINEA: *Teigne*.

Arabibus *ſahafati ſiccum* & *ſahafati humidum.* Græcis *pſydracia*, *lichen*, *elcydria*, *achor*. Latinis *cruſta*, *lactea*, *ignis volaticus*, *favi*, *tinea*, *porrigo*, *&c.* Noſtratibus *tigne*, *feu volage*, *raſque*, *rache*, *debord &c.*

Cognoſcitur ex cruſtis & exulcerationibus tum faciei, tum capillitii, iiſque vel ſiccis vel humidis.

Incipiunt hi affectus a puſtulis vel veſiculis capitis vel faciei diverſicoloribus, quæ ruptæ exulcerantur & in cruſtas diverſicolores, humidas, vel ſiccas abeunt; illæ omnes puſtulæ confluunt in ambos corymbos quibus magna pars tum faciei, tum capillitii defœdatur.

Specierum characteres certiores deſiderantur. Sedes eſt in cryptis ſeu glandulis ſebaceis cutis, in quibus ſecernitur unguentum cuti deliniendæ aptum, illud in capillitio copioſum, craſſum, furfuraceum eſt, *ſtrigmentum* dictum, quia ſtrigili ſeu pectine evertitur, Gallice *craſſe*; in facie vero illud eſt oleoſum, tenuius. Incipimus a duabus tineis benignis.

1. *Tinea lactea*; *Achoies* Græcis, *lactumina*, *cruſta lactea* Latinis; Occitanis *tigne*; *croute de lait*; L.

Hæc ſpecies omnium mitiſſima, frontem temporaque obſidet ut tinea volatica, ſed infantibus tantum annuis, bimiſve accidit, dum lacte utuntur, unde cruſta lactea vocatur. Incipit a phlyctænis ſeu veſiculis numeroſis oleoſo ſucco turgidis, cohærentibus, albis, deinde flaveſcentibus; illæ veſiculæ exſiccatæ, corrugatæ fundunt paucum humorem concolorem, blandum, qui exſiccatus cruſtas efficit eaſque vel ſiccas vel humidas, albeſcentes vel flavas, raro brunneas; adeſt pruritus, unde ſcalpendo infans has cruſtas avellit, his ablatis, cutis ſubſtrata manet nitida, aſt non raro raris foraminibus circularibus pertuſa, unde fluit humor viſcidus iterum in cruſtas abiturus. Sanato morbo cutis illibata manet.

Serpit quandoque tinea lactea in partem capitis poſticam, aures, mentum, collum, imo in totum corpus; huic obnoxii ſunt alumni pingues, qui ſucco abundant lacteo, qui nutrices voraces, pingues, lacte turgidas ſugunt; accidit hic etiam affectus pueris ſeminio ſcrophuloſo ut nondum evoluto fœtis, aut quorum ſanguis acrimonia peccat ob errores nutricis iracundæ, vino deditæ, ſcrophuloſæ &c.

Hic morbus ablactato infante, mutatave nutrice, & lacte juniori, tenuiori, minus butyroſo adhibito ſanari conſuevit; his iufantibus ſerior eſt & difficilior dentitio, aivus ſiccior, rachitis ſæpius imminet; niſi imprudenter repercutiatur eruptio, nec quidquam agendum niſi acrimonia humorum ſtipetur, nimiumque in cæteras corporis partes ſerpat; nutrix in hoc caſu eligenda junior, lac minus butyroſum, ſeroſius, blandius, vel victu humectante nutricis edulcorandum, diluendum; alumnus identidem cum ſyrupo de cichorio compoſito vel florum perſicæ purgabitur, ſomnus ſyrupo de papavere conciliabitur, pruritus oleo amygdalarum illito compeſcetur, abſtinendum a tutia, ceruſſa, ne repercutiatur morbus, fluxus repercuſſus foliii betæ faciei, capitive admotis renovabitur, &c.

2. *Tinea volatica*, *ſeu volage*. L.

Lichen Græcis, *vitiligo* & *mentagra* quibuſdam, maxime dum mento inhæret. *Sahafatl* Arabum; *ignis ſilveſtris ignis volaticus* vulgo.

Accidit infantibus ſemeſtribus, dentitioni proximis, raro etiam ſeptennibus dum primi dentes elabuntur novique ſuccreſcunt, quandoque hanc ætatem prætergreſſis; oriuntur in labiis

biis ac mento veſiculæ gregales & corymboſæ, quaſi verrucæ pure turgidæ, ex quibus ſerum purulentum dimant; his elapſis, cutis ſubſtrata, eryſipelatoſa, mucoſa, parum rimoſa videtur; hic affectus herpetibus cruſtaceis affinis eſt, & ratione ſedis ad tineas attinet: hoc ſanato morbo nulla veſtigia in cute ſuperſunt, cum ſola epidermis læſa ſit.

Morbus periculo vacat niſi incaute repercutiatur; inde enim ophthalmia, cophoſis, ſynochus, diarrhœa, imo phthiſis, ut ex repreſſa tinea lactea, oriri poſſent; fluxus vero repercuſſus revocatur appoſito emplaſtro pulvere cantharidum adſperſo, vel compenſatur catharſi identidem adhibita aut cuſa occipitis fontanella.

Regimen humectans & blandum procedente ætate morbum tollit, interea ſi acrior ſit materies, juſculis, ſero lactis, lacte, balneis utendum eſt, imo ad uſum millepedum, cancrorum, martialium, aquilæ albæ deveniendum eſt; inter topica uſitatiſſimum apud nos eſt ſcorie ferri pulverata vulgo *machefer*; laudatur etiam oleum ex papyro, linteo, imo tritico combuſto, & intra catinos ſuffocato, oleum olivarum cum pulpa radicis lapathi vel axungia ſuilla eidem pulpæ commixta; lapſum cruſtarum promovet cataplaſma e foliis betæ & oleo liliorum vel cremor lactis, vel ceratum Galeni. *Aſtrucius*. Jam ad tineas malignas deveniamus.

3. *Tinea favoſa* Aſtrucii; *Keria* Græcorum; *Meliceris* Aetii lib. 6. an *Meliceros* Celſi *lib. 5. cap. 28. Favi* Latinorum; *Kerion* Gorræi definit. *Teigne humide a rayon de miel; Rache humide, debord.*

Diſtinguitur ab omnibus aliis ſpeciebus parvis abſceſſibus apice albis, corio capillitii vix altioribus, piſo non majoribus, qui citra ullam prægreſſam inflammationem in capite efformantur, facile & ſponte vel levi digitorum preſſione crepant & fundunt veluti pultem albo-flaveſcentem, quæ exſiccata ſquamas griſeas relinquit: hinc ſimilis eſt alveolis favi melle albido turgidis, unde tinea favina vel favoſa dicta eſt, totum capillitium hiſce favis vel cruſtis ſæpe eſt defœdatum.

Propter ſorditiem & purulentiæ putredinem acerrime fœtet caput tinea affectum, & ob pectinationis defectum pediculi generantur, inde pruritus & ſcalptus diriſſimus, inde pervigilium, macies, quandoque cum hectica, faciei pallore, quod de ſequentibus ſpeciebus maxime intelligendum.

4. *Tinea ficoſa* Aſtrucii tom. 1. pag. 380. *Teigne figueuſe*. L.

Eſt pariter humida & a favoſa diſcrepat in eo quod in foveolis purulentis ſint excreſcentiæ turgidæ granis ſubrotundis, flavis quæ ficuum grana imitantur, unde nomen.

5. *Tinea humida. Sahafati humidum. Teigne humide ſimple*. Aſtrucii ibidem. L.

Incipit a veſiculis ut in herpete miliari, quæ in ſolo capillitio ad capillorum radices obſervantur, denſiſſimæ, raro ſupercilia & mentum attingunt; illæ veſiculæ humore corroſivo ſcatent, citoque abeunt in ulcera totum fere caput obſidentia, hinc capillorum delapſus, quaſi a tinea inſecto eroſi fuiſſent; differt hæc ſpecies a favoſa & ficoſa defectu favorum & granorum quæ in illis obſervantur; omnes tres humidæ ſunt, unde differunt a ſequentibus quæ ſiccæ & curatu difficiliores ſunt.

Ad curandam tineam humidam non raro ſufficit capillitio tonſo caput abſtergere ope mellis, cataplaſmatis inſtar appoſiti, quod poſt ſex horas circiter aufertur & iterum bis aut ter novum mel applicatur, & ſic cruſtæ auferuntur; ſi vero cuticula rubeat, teneriorve ſit, ſufficit bis aut ter applicuiſſe butyrum, vel cremorem lactis: cutis ſic deterſa ſanatur & capilli dein ſuccreſcunt, quod vix aut raro accidit in tineis ſiccis quæ proprie apud nos *Raſques* nuncupantur.

In curatione tineæ ſiccæ ſeu malignæ, ſi quoddam virus ſyphiliticum, ſcrophuloſumve lateat, illi prius occurrendum eſt remediis propriis; deinde vero ſi ſola ſit acrimonia ſanguinis, ea corrigenda juſculis diluentibus, lenientibus, diureticis, additis etiam præparatis mercurialibus; phlebotomia & catharſis identidem repetuntur; in macilentis balnea, ſerum lactis, lac ipſum ante curam radicalem præſcribuntur, quibus præmiſſis ad topica deveniendum eſt. Neceſſaria eſt in hoc morbo pilorum eradicatio, quæ fit ope picis fuſæ qua lintea obducuntur; hæc vero in diverſa loramenta diviſa applicantur calide capillitio tonſo & per octo dies relinquuntur, illa cuti capillitioque fortiter adhærent & poſt octiduum avelluntur; verum antea removendæ ſunt omnes cruſtæ, ut in tinea humida ope urinæ, vel butyri, mellis, vel cerati, vel foliorum ſyſimbrii in axungia ſuilla decoctorum, eaque ſemel vel bis capiti per horas viginti quatuor imponi debent; facta avulſione emplaſtri, tegitur caput vel unguento ſancti Ludovici in Noſocomiis cogniti, vel foliis betæ butyro oblitis, quod iteratur per aliquot dies, uſquequo inflammatio vel irritatio compeſcantur.

Sedata omnino inflammatione eluitur caput urina calida vel decocto braſſicæ rubræ, aut fumariæ, radicum lapathi, enulæ campanæ, imo e lixivio cinerum leviori, & dein ulcera curantur quotidie appoſitis plumaceolis, digeſtivo unguento onuſtis, deinceps vero ſolo balſamo Arcæi; pars capillitii quæ coloris eſt roſei ſanationis ſpem proximam facit, at quæ albeſcit vel nigricat diutius reſiſtit aut ſanata revertitur.

Itaque hæc ultima loca tegenda ſunt unguentis acrioribus, ut balſamo viridi vel fuſco, quod ingreditur baſilicum & præcipitatum rubrum: ſi quæ ſint excreſcentiæ, ut in lupina, eæ forficibus ſunt reſecandæ vel præcipitato rubro, imo lapide infernali ſunt erodendæ.

Cum tinea cicatrice obducitur, cathartica identidem præſcribenda ſunt; in hac curatione tem-

tempeſtas mitis eſt eligenda, ſæpe etenim vidi ſupervenire tuſſim, febrem ephemeram, & non raro anaſarcam, quibus non ita facile liberantur tineoſi, dimiſſo ad aliud tempus tineæ curandæ negotio.

6. *Tinea porriginoſa* Aſtruc. tom. 1. pag. 381. *Pityriaſis* Pauli Æginetæ. *Furfuriſca* Gilberti Angli. *Porrigo* multis. *Tinea furfuracea* Sennerti. *Teigne de ſon ou farineuſe*; 1. *Rache farineuſe*. L.

Eſt ea cujus exulcerationes rimas quaſdam altas tantummodo cudunt eaſque ſiccas & calloſas, continuoque ſcatent furfure albeſcente copioſo, & inter pectinandum deciduo. Juſcula e colubris & lotio ex urina ſucceſſit *Zacuto*.

7. *Tinea cruſtacea* Aſtruc ibid. *Teigne crouteuſe*; 2. *Rache ſeche*. L.

Ea eſt cujus ulcera cruſtis cinereis nigricantibus vel lividis & fœdiſſimis tecta ſunt.

8. *Tinea lupina* Aſtrucii. *Teigne lupineuſe ou ecailleuſe*. 3. *Rache ſeche*. L.

Eſt ea ſicca tinea quæ gerit ulcera ſquamis & callis incraſſatis, lupinorum vel cicerum inſtar capitatis, marginata.

Tineoſi fœtent capite, ſæpe pediculis obſidentur, ſcalptu ſquamas avellunt & caput cruentant, vix dormiunt, macilenti, pallidi, tabidi evadunt, ephemera ſæpe tentantur; repreſſa frigore tinea potiſſimum pilis eradicatis incidunt plures in anaſarcam initio febre ſtipatam.

9. *Tinea ſyphilitica* Heiſteri Chirurg. part. 2. lib. 5. cap. 10. *Scabies venerea capitis*; *Rache verolique*. C.

Ea ſpecies eſt cruſtacea, alba, farinoſa circa tempora & frontem, cum corona veneris, ſeu varorum ſerie in ambitu frontis, nec non cum herpete farinaceo aurium; atque ſi malum inveteratum ſit, cum tophis & gummatis infra cutem in diverſis capitis partibus.

In hac ſpecie non ſolum requiruntur remedia ſyphilidi propria antequam topica adhibeantur; verum inter ipſa topica prudens litus mercurialis ſæpe neceſſarius eſt.

ORDO SEXTUS.

ICTERITIÆ.

Decolorationes Plateri; *Cachexia icteritia* Frid. Hoffmann.

Sunt morbi quorum præcipuum ſymptoma in conſtanti coloris nativi mutatione conſiſtit. *Icteritia* vulgo vocantur, & icteri flavi, albi, virides, nigri &c.

Theoria colorum primaria ſeu Nevvtoniana horum diverſitatem repetit a molecularum pollicis millioneſimarum craſſitie & denſitate, verum a ſenſibus remotior ea eſt, quam ut praxi medicæ poſſit applicari, adeoque ad humoris in cute prædominantis colorem tum nativum tum alteratum confugimus ut icteritiarum cauſas intelligamus: ex lymphaticorum & ſanguineorum vaſculorum proportione ſana pendet color roſeus cutis, fibrarum vero omnino exſanguium color eſt albus ut ſcleroticæ, quod inteſtinorum, muſculorumque conſtanti elutriatione comprobatur; ſi humor quem glandulæ ſebaceæ cutis effundunt exſiccetur, ſole torreatur aut prava ſanguinis craſi vitietur, color nativus immutatur & in luridum, liveſcentem, flavum, brunneum abit, quod in morbis hujuſce claſſis & potiſſimum hujus ordinis familiare eſt.

Rubeſcit cutis in phlegmaſiis, quia cum cruor ſolito majori vi impellatur in vaſa ultima, is lymphatica ſubit, cætera dilatat, unde proportio nativa colorum mutatur, ſeu ruber horumce vaſculorum color prædominium tenet. In hydropibus, ut anaſarca pallor occupat artus, ſeu albeſcit cutis, quia non eſt ſanguini vis ſufficiens ut ad minima uſque vaſcula cutis perveniat, hinc color albus nativus cutis & lymphæ prædominatur. In aurigine etiam languet vis truſiva cordis, ſanguinis ad cutanea vaſa vix pertingit, aliunde vero lympha eſt bilis colore perfuſa; unde flavus vel luteus color eminet.

Pallor in omnibus fere chronicis cachecticis obſervatur, quia robur facultatis vitalis in omnibus languet, unde cruor non ſufficienti vi accedit ad vaſcula cutis, ut ea ſubire poſſit; ſed per paulo patentiores venas ad cor revertitur, quæ cum venæ non ſint pellucidæ ad inſtar minimarum, rubore ſuo cutem non ſuffundunt: quare vero tam facile venas majuſculas cruor ſubeat, non ita vero minimas? ratio eſt quia affrictus quos fluida patiuntur in tubulis ſunt reciproce ut eorum diametri, & quod globulorum cruoris diameter eſt major diametro globulorum lymphæ atque ſuæ diviſioni hi globuli reſiſtunt aliquantulum; unde patet quod vis quæ ſufficit ad trudendum globulum cruoris indiviſum per vas majus, inſufficiens ſit ad illum trudendum per vas multo minus, eumque in minores globulos dividendum: hæc theoria firmatur experimentis hydrodynamicis, quibus conſtat quantitatem fluidorum quæ ex eadem altitudine delabens tranſit per vaſa capillaria diverſæ diametri eſſe in ratione triplicata diametrorum; quod certe non accidit niſi ubi vaſa ſunt capillaria; cum itaque ab eadem vi trudente quantitas adeo exigua ſubeat vaſa capillaria minima, evidens eſt multo majorem eſſe minimorum quam majuſculorum vaſorum reſiſtentiam ab affrictu oriundam.

Ex his patet cur vel languente vi vitali palleat illico facies ut in terrore, metu, ſyncope; cur etiam creſcente anguſtia capillarium, ut a frigore, cutis illico palleat; cur demum in chronicis cachecticis pallor ſit ſymptoma familiariſſimum.

Eſt & aliud ſymptoma chloroſi, aurigini inveteratæ, omnibus hydropibus tum partialibus tum univerſalibus familiare, quod leucophlegmatiam *Platerus*, nos vero phlegmatiam nominavimus, ſcilicet in his omnibus morbis, ſi inveteraſcant, extrema ima tument œdematoſe, id eſt cum mollitie; ſi vero ſubito fiat tumor, ut in anaſarca ſubitanea, tumor eſt quidem albus, ſed ſimul firmus; horum vero phænome-

norum theoria vulgaris falſa mihi videtur. Ut rationem eorum intelligamus obſervandum eſt arterias non ſolum tenuioribus, ſed laxioribus parietibus eſſe præditas qua proportione a corde recedunt, ſeu in capillares tubos tum ſanguiferos, tum lymphaticos dividuntur; vis autem fluidorum adverſus arteriolarum parietes, ſeu preſſio lateralis continuo ſimul decreſcit magis ac magis, ita ut quæ in aortæ trunco erat maxima & ſeptem pedum altitudini æqualis, in venulis ſit minima & ſaltem duodecies minor; ſanguis ergo & lympha intra minima vaſcula minime premit parietes ſuorum vaſorum; liberrimeque verſus majores venas progreditur: verum ſi quædam pars omnium ramorum ejuſdem arteriæ obſtruatur, quod in hac claſſe vulgo accidit, tunc preſſio lateralis ſanguinis in ſua vaſa augetur, quia hærens ſanguis experitur preſſionem ſubſequentis columnæ, quod non accidit quando uniformi cum ſubſequenti paſſu progreditur; hinc itaque fit ut a retro cumuletur, & ſi omnes fere rami obſtructi ſint, tunc preſſio lateralis in illis vaſis non minor eſt quam in trunco ipſomet arteriæ. Cum itaque illa vaſa capillaria ſint tenuiora, vel laxiora trunco arterioſo, præmanturque tamen non minus quam ipſe truncus a fluido contento, illa mire diduci & intumeſcere neceſſum eſt, cum intumeſcentia vaſis ſit proportionalis preſſioni laterali, quam intus patitur; & ejus extenſilitati ſeu tenuitati & laxitate parietum.

Ex his intelligitur hærente quomodocumque fluido in minimis vaſis, illud majori vi preſſurum eſſe vaſorum ſuorum parietes, quanto majorem a ſubſequente ſanguine experitur preſſionem, & quanto minus ab hac preſſione id in venas promovetur.

Hinc etiam patet cur lympha, in celluloſi textus cavitatibus hærens, illum textum diſtendat, ita ut in anaſarca ſubito facta tumor cutis ſit albus ſimul & firmus, quippe firmitas textus celluloſi a cute coerciti reſpondet preſſioni majori quam lympha illic congeſta experitur a retroſequenti fluido; cum vero ſucceſſu temporis ipſius cutis textus flaccidus evaſit per moram lymphæ ſerum ſuum dimittentis, tunc expanſio textus cellularis non coercetur, & elaſticitate cutis deperdita tumor eſt mollis & vere œdematoſus.

Quorſum vero partes infimæ magis turgeſcant, ut pedes veſpere & facies mane: vulgo putant Medici hoc pendere ex preſſione quam venæ ab aquis in abdomine effuſis experiuntur, unde fit, aiunt, ut nec ſanguis nec lympha poſſint ex extremis reverti ad cor eadem quantitate qua ad extrema devenerant. Verum ubi nullus eſt aſcites, ut in chloroſi, idem accidit & alia de cauſa deducendum eſt; cum viget vis vitalis cordis, vis gravitatis lymphæ vix ulla eſt, ſi cum vi truſiva cordis conferatur, adeoque vis vitalis lympham & cruorem expedite circumducit; verum ſi vis vitalis multum decreſcat, ut in longis morbis, ſero ſimul abundante in ſanguine, tunc vis gravitatis lymphæ non evaneſcit ad vim cordis collata, quippe reſpective ad ſtatum ſanum major evadit, & tunc temporis ea regit fluida in quibus vis truſiva cordis imminuta eſt, inde itaque fit ut lympha in partes imas & decliviores abundantius feratur quam ut per vim cordis reduci queat ad ſuperiora; lympha itaque per noctem deffluit in partes decliviores, ut in manus, lumbos, faciem & poſt ſtationem diurnam pedes & tibias diſtendit.

Textum autem cellularis ubique corporis obvius viam præbet huic lymphæ ſeroſæ, quæ fibras ſucceſſive emollit, unde debilitas major, anorexia, aliaque mala fere inſanabilia, quibus chronici morbi terminantur.

XXXII. AURIGO; *Ileus ictcrodes* Hippocratis de inteſtin. affect. pag. 556. Foreſii; *Icterus flavus*; *Icterus viridis*; *Morbus arquatus flavus*: *Morbus regius*; *Icteritia flava*; Anglis *Jaundice*; Occitanis *Eſtouriſſes*; Gallice *Jauniſſe*,

Eſt ſcleroticæ primum; deinceps vero totius cutis, color flavus; aut ejus viroris, quem Gallice *feuille morte* appellant.

Unde differt a melaſictero, cujus color eſt fuliginoſus, atrolividus, aut ex viridi nigricans, ac partim vere ater; dicitur aurigo a colore aureo. In chloroſi cachexia dicta fœdus, obſcure luteus eſt ſæpe cutis color, *bazanée*, ſed ſcerotica albiſſima remanet, unde ab aurigine diſcrepat.

Auriginis ſymptomata ſunt color luteus in albo oculorum, in temporibus, collo, dein in toto corpore, imo in ipſius carnibus & oſſibus; ſi inveterata ſit, urina crocea, fæces griſeæ, alvus tarda, pigritia, animi languor, viſus obſcurus, ac raro omnium objectorum apparens flavedo, teſte *Hoffmanno*, pruritus & ariditas cutis; ſæpius præceſſere hepatalgia flatulentia, & in cadavere quandoque obices effuſioni & excretioni bilis oppoſiti, ac calculi cyſtici reperiuntur.

Hujus morbi ſpecies aliæ chronicæ, aliæ acutæ, dantur aurigines aliis morbis ſupervenientes, ſeu criticæ, ſæpe fugaces, ſymptomaticæ Neotericis dictæ, aliæ conſtantes primordiales, ſeu vere morboſæ protopathicæ.

Principium auriginis eſt obſtructio vaſorum biliarorum, & bilis refluxus in ſanguinem; ille vero refluxus fluidi adhucdum tenuis, ſeu liquidioris minime repugnat legibus circulationis quæ a legibus motus non differunt juxta quas bilis debet eo deferri, ubi minor eſt reſiſtentia, ſi undequaque prematur; minorem quandoque eſſe reſiſtentiam in refluxu, quam in influxu, dum vaſa ſecretoria obſtruuntur, & hepar (membrana ſpaſmodice contracta premitur, facile intelligimus. Hunc morum retrogradum in ultimis vaſis, quo cruor & lympha ex venulis in arterias repellitur, obſervavi ſæpius ope microſcopii in meſenterio vivorum anima-

lium;

lium; an vero humor flavus, non bilioſus, ſeu in hepate minime elaboratus gigni poſſit in ſanguine dubitant plurimi, licet ſimilis in aurium cerumine, & in ſtatu morboſo in cryptis palpebrarum, in lingua, ſemine, pure, aliiſque humoribus obſervetur citra ullius bilis indicium; omnia fere ecchymomata antequam reſolvantur e lividis flava evadunt, nec quiſquam in his bilem incuſare voluerit.

Hujus generis plures ſunt ſpecies quæ propriam medelam expoſtulant; multiplex adeo malum, ait *Mead*, multiplicem curationem expoſtulat. Sic juxta ipſum datur aurigo frigida nobis dicta, in qua fæces ſunt albæ, alvus conſtipata, & metus eſt ne æger in phlegmatiam delabatur; huic competunt calida aperientia, ſaponacea & rhabarbarina, thermæ, &c. In ſpecie vero nobis calida dicta fæces ſunt liquidæ, bilioſæ, acres, metus eſt ne æger in tabem abeat; & diluentia, ferum lactis, ſedantia, acidulæ, quandoque lac ipſum, conveniunt.

1. *Aurigo febrilis* Sydenham cap. 1. ſect. 5. A. Eſt ea non quæ hepatitidi, nec quæ intermittenti, ſed quæ febri continuæ, & ſæpius tritæophyæ, ſeu febri bilioſæ ſupervenit, ſive critice, ſive, ut aiunt, ſymptomatice.

Ea autem cognoſcitur ex eo quod primis tribus diebus non accidat, ſed ſubſequentibus; ſi a quarto ad ſeptimum, mali eſt ominis, ſeu ſymptomatica habetur; ſi vero ſeptimo, nono, undecimo, aut decimo quarto, ſalubris eſt, ſeu critica.

Cognoſcitur etiam ex eo quod in illa nec alvus ſit adſtricta, nec fæces griſeæ, ut in aliis, ſed bilioſæ; nulla proinde incuſari poteſt ductuum beliferorum obſtructio, aut conſtrictio, ſed ſed bilis copia, & activitas major.

In hac ſpecie alternatim præſcribenda cathartica & levia aperientia hepatica dicta, inter quæ laudantur decoctum radicum frigariæ cum paſſulis, larga apoxemata ex cichorio, endivia, taraxaco, agrimonia, anſerina additis ſi lubet floribus hyperici, calendulæ, croco, cremore tartari, aut tartaro vitriolato.

In aurigine ſalubri quæ ſub declinationem morbi accidit, ægrum lecto detineri, ut facilius perſpiret, ſuadet tantum *Sydenhamus*.

Auriginem quæ ante ſemptimum diem in acutis contingit, minime pernicioſam eſſe teſtatur *Averhoes lib.* 4. *Colliget cap.* 43. Confirmat ipſe *Hollerius*, & conſtat ex *Epidem. ipſius Hippocratis*, modo tamen ſuperveniat hæmorrhagia, vel ſudor, &c. *Vide* de his *Sckenckium lib.* 3.

2. *Aurigo accidentalis*; *Jauniſſe critique & ſymptomatique*. D.

Ea eſt quæ morbis acutis ſupervenit, & fugax eſt; accidit intermittentibus ope kinkinæ ſuppreſſis, obſervante *Ramazzino*. Talem vidi in tertiana carotica dicta, quæ ſeptima die ſuperveniens critica & ſalutaris fuit, ac præſcripto cathartico intra triduum evanuit.

Quæ vero hapatitidi conjungitur ſingularem meretur attentionem, & pyrexia acuta ſtipatur, de qua alibi; accidentali annumeranda eſt quæ a gravi iracundia pronaſcitur, de qua legatur *Frid. Hoffmanus*; item & quæ a commotione facta per catharticum, aut emeticum, ob ſtricturam ſpaſmodicam ductus choledochi, quæque facile & cito medicamentis debellatur.

Gravidas ſub geſtationis finem aurigo quandoque invadit, quæ tempeſtiva ſanguinis miſſione facile ſupprimitur.

Eo etiam referri debet aurigo quæ in febribus, citra hepatitidem ſupervenit, de qua *Hippocrates*, *lib.* 4. *aphor.* 64. „ Quibuſcumque per febres „ die ſeptimo, aut nono, aut undecimo, aut „ decimo quarto, aurigo incidit, bonum & ſalu„ tare eſt, niſi dextrum hypochondrium obdu„ ruerit.

Illæ omnes aurigines accidentales lenibus catharticis tolluntur, urinæ croceæ fluxu copioſo excitato, & ſine notabili hepatis obſtructione producuntur,

Aurigo critica in pleuritide bilioſa ſeptimo accedens die. *Foreſti obſerv.* 36. *lib.* 16.

3. *Aurigo Indica* Bontii lib. II. cap. 8. Med. monita pag. 163. Couzier Journ. de Med. Decembr. 1757. C.

In Maſcarina Inſula incolæ procera & decenti ſtatura gaudent, ſed omnes colore luteo, vel aurigine habituali afficiuntur, & quovis morbo perierint, ſemper vitioſus reperitur hepatis ſtatus. Calor excedens, immodicus vini, ſacchari, aut vini, mellis, ac caffe uſus eſt ne incuſandus? Hybridæ apud *Martinicanos*, vulgo *les Metif*, utcumque bene ſe habeant, quoniam Indi vel Indæ proles ſunt, quorum color eſt obſcure luteus, flavos habent oculos. *Labat Voyag. d' Ameriq.* *Mexicani* colore leonino, vel obſcure flavo donantur. In Inſula *Lophao*, juxta Inſulam Timor, color faciei eſt aurichalceus, ſeu cupri lutei, capilli nigri, effuſi. In nova *Guinea* color cutis eſt brunneo-flavus, ſtatura gigantæa, vigor, agilitas magna; nudi ſunt niſi quod folium genitalia tegit; mulieribus mammæ ad umbilicum deſcendunt, coitus coram cœtu celebratur, nullum cultum ſervant. Apud *Molucanos* viri colorem pomi cydonii, ſed paulo obſcuriorem habent, oculos magnos, ſupercilia longa, capillos diffuſos; mulieres vero ſunt albæ. *Maldivenſes* colorem olivaceum, cutem piloſam, corpus nudum habent, excepto cingulo *pagne* dicto; ſed plures mulieres albæ ſunt. *Siamenſes* habent faciem rhombæam, oculos parvos, conjunctivam luteam, labia craſſa pallido colore tincta, dentes nigros ob bethel quod continuo maſticant, faciem brunneam rubro diſtinctam, naſum brevem, aures longas, pendulas. Magnates pedes & tibias cæruleo tingunt.

4. *Aurigo a venenis* Ettmulleri; *Cachexia icterica* Tom. I. p. 263. Morcell. Donati Hiſt. Medic. mirab. lib. I. cap. 7. *a fungis*, vide Choleram; *ex araneorum morſu* Joel Prax. de venen. p. 126. *ex vipera morſu*, Zacuti Luſitan. Lib. V. Med. Princip. hiſtor. 29. Chiracius vipera demor-

demorſus hanc auriginem paſſus eſt, Haller Com. in Boerhaave Inſt. Med. p. 797. *a thetide leporina*, Matthiol. de lepore marino: *a morſu canis rabidi*, Bartholini Cent. III. hiſt. 4. *a morſu ſciuri* Ephermer. Nat. Curioſ. Dec. II. Ann. IX. Obſ. 188. A.

Pathemata animi hos morſus comitantia aurigini excitandæ apta eſſe ſuadent obſervationes auriginis a meris pathematis excitatæ, ut ab *ira River. centur.* 2. *obſerv.* 9. a *triſtitia*, nuncio gravi, *Helmont. ſextupl. digeſt. Act. Med. Hafniæ vol.* 3. Item fere teſtantur curationes auriginis quæ a pathematis ſuam tantum energiam habent; ut curata aurigo a pediculis vivis aſſumptis *Ephem. Cur. Dec.* 2. urina in acervum formicarum emiſſa, applicate lucio piſce ad ſcrobiculum cordis, aliæque curæ ſympatheticæ in *Ephem. Nat.* legendæ.

Auriginem a morſu viperæ oriunda *Mead* tribuit ſpaſmodicæ conſtrictioni cyſtidis felleæ, & canalis choledochi; in illo caſu demulcenda bilis acrimonia, & convulſivi motus anodynis, narcoticis ſedandi. Vide *Mead mechanicæ accedunt of poiſons*, *eſſai* 1. *ejuſque monita pagin.* 159.

Galenus obſervavit Imperatoris ſervum qui viperas venari ſolebat ab hoc animali demorſum, viridi, poraceo colore totum corpus perfuſum habuiſſe. *Galenus de locis affectis lib.* 5. *cap.* 8.

Lanzoni (*Act. Phyſic. obſ.* 96.) obſervavit hominem in manu dextra a fele demorſum, inſigni dolore & tumore manus correptum fuiſſe, quibus aurigo ſucceſſit quæ per quadraginta dies duravit; & in altero quem canis momorderat, eumdem morbum pertinacem obſervavit *Ill. van-Svvieten*, *aph.* 916.

5. *Aurigo plethorica; A gravidate* ven-Svvieten in aphor. 950. *Icterus a plethora* Frid. Hoffmanni de cachexia icterica obſ. 3. *A menſium ſuppreſſione* Ephem. Nat. Cur. Dec. 1. ann. 4. L.

Inter principia auriginis primarium eſt plethora, ſeu major ſanguinis & humorum, quam natura fert, copia; cum enim circulatio ſanguinis per hepar ſit tardior quam in aliis partibus, quippe cum ſit in vena porta jam retardatus, eum a mole nimia ſanguinis cordi reſiſtentiam offerenti ulterius in hepate retardari, & ipſum ſanguinem inſpiſſari neceſſum eſt, unde ſupprimitur bilis excretio.

Inter plethoræ principia non ſolum vita deſes, victus opiparus, ſed & ſuppreſſio evacuationum ſolitarum, ut catameniorum, & graviditas etiam accenſeri debent; hæc vero ſpecies phlebotomiis diluentibus, diætæque ſeveriori, ac exercitio cedere conſuevit.

6. *Aurigo ab obſtructione* Boneti Sepulchret. obſ. 1. 4. 11. 13. 15. 30. appendic. 6. Foreſti obſerv. 20. Amat. Centur. 4. obſerv. 83. C.

Ea eſt in qua ſenſibilis eſt hepatis obſtructio, renitentia vel diureties ſine tamen calculis cyſticis, ſine febre, quæque a bilis craſſitie, ſpiſſitudine cenſetur pendere: hæc nauſeam & gaſtrodyniam inducit. Si lobus anticus hepatis, & juxta Veteres, ſi pars hepatis concava afficiatur, ea hepatalgia apyreta ſtipatur. Nauſea autem vel eſt a diſtractione ventriculi ſympathica, vel a cacochylia bilioſa eum onerante.

In primo caſu emetica minime conveniunt, ſed phlebotomia, quam dolor hepatis indicat, videtur præmittenda, dein lenia cathartica & aperientia ſunt præſcribenda. Si vero nullus ſit dolor hepatis, ne quidem a preſſione hypochondrii, & tamen ſint nauſeæ, præceſſerit error in victu, indicantur emetica ſed lenia; nam a fortibus non raro hepar inflammatur, & ſi ſint calculi in cyſtide fellea, illi ab emetico incuneati poſſent dolores atroces, ſeu hepatalgiam calculoſam & periculoſam inferre.

Illa aurigo poſſet ſubdividi in calidam & frigidam. *Calida* eſt quæ a calidis medicaminibus exaſperatur ob ſiccitatem & acrimoniam humorum, tenſionem & erethiſmum ſolidorum, allis calorem & acredinem. In hac conveniunt juſcula diluentia cum pullo, plantis cichoraceis, ut cichorio, endivia, taraxaco, ſerum lactis leviter chalybeatum, aſellis onuſtum, cum ſucco ſyſimbrii, cichorii, &c. aquæ acidulæ.

Verum in aurigine *frigida* in qua nullus dolor hepatis, temperamentum pituitoſum, pulſus mollis & tardus, poſſunt adhiberi ptiſanæ, juſcula, aliaque medicamina fortiora, bili ſpiſſæ reſolvendæ aptiora, quo ſpectant ballotes & marrubi albi verticilli in juſculo, radices bruſci, aſparagi, martialia, aquæ thermales, ſapo etiam ad plures drachmas deglutitus.

7. *Aurigo purulenta* Boneti Sepulchr. obſ. 22. 23. 25. Foreſti obſerv. 10. lib. 19. Van-Svvieten in aphor. 934. C.

Ea eſt ſpecies quæ ab hepate ſupppurato, ulceroſo apoſtemate, vel vomica affecto dependet, quam in Indiis Orientalibus familiarem memorat *Bontius*, *lib.* 11. *cap.* 8. de qua ſpeciatim agit Ill. Mead *in Monitis pag.* 163.

Præcedunt ſigna hepatitidis non reſolutæ, adeoque pyrexia acuta, dolor hypocondrii dextri cum tenſione; ventriculi dolor, nauſea, &c. ſuccedit hectica, macies; morbus chronicus eſt, & ſæpe lethalis; ab ulcere totum jecur quandoque abſumitur. Inveni in hoc caſu hepar excavatum & farctum, maſſa flaveſcente craſſa, ovis intritis ſimili; nulla ſalutis ſpes eſt, niſi abſceſſus extrorſum vergens aperiatur, & inde pus foras emittatur, quæ operatio aliquoties ſucceſſit. *Vide Hepatalgiam apoſtematoſam. Celſum*, *lib.* 4. *cap.* 8.

8. *Aurigo febricoſa*, ſeu a febri intermittente Ettmuller. pag. 264. *Icterus periodicus* Frid. Hoffmann. obſ. 5.

Eſt illa ſpecies quæ per periodos recurrit cum febri intermittenti. Fœmina quadragenaria per annum laborabat hac ſpecie, quæ quolibet die ſolis cum paroxyſmo febris, ſcilicet frigore, rigore, dein calore & vomituritione

revertebatur; aurigo per biduum durabat, & ſingulis hebdomadis revertebatur; eam vero a veneno febris intermittentis erraticæ 2. *Claſſ.* 2. *pag.* 335. oriori exiſtimo.

Aurigo quartanæ ſuccedens eſt omnium frequentiſſima. De aurigine quartanam ſuppreſſam ſubſequente vide *Junckerum de ictero*, *cautela* 19.

Aurigo intermittentibus autumnalibus ſæpe ſuccedit & a longo uſu kinkinæ etiam pendere videtur, obſervante *Ill. van Svvieten des Malad. des armèes pag.* 100.*&* 106. oculi ſcilicet flaveſcunt, gaſtrodynia urget, urinæ luteæ, vomitio a paſtu, hypochondria indurantur, dolent? tunc abſtinendum a kinkina, & adhibendum oxymel ſcilliti cum, cujus ſcilicet uncias duas cum ſalis polychreſti drachmis duabus, tartari vitriolati drachma una, aquæ communis unciis octo, ſpiritus menthæ uncia ſemiſſe, miſce; hujus mixturæ cochlearia quator tertia quaque hora bibat æger, ſuperbibendo decoctum radicum recentium graminis, & taraxaci cum toto in ſero lactis addito mellis pauxillo, utut febris inde reverti conſueverit; ſumat etiam æger ſaponis Veneti drachmam ſemiſſem ſero & mane.

9. *Aurigo calculoſa* Boneti Sepulchret. obſ. 8. 9. 22. 23. 15. &c. *Icterus a colica convulſiva* Mead Monita, pag. 159. *Icterus a ſpaſmis* Frid. Hoffmanni §. 1. *a colica bilioſa ſpaſmodica*, id. obſerv. 1. *a colica bilioſa* de Meyſerey numero 419. C.

Eſt meo quidem judicio illa ſpecies quam calculi cyſtici excitant, dum natura eos interdum intra canalem choledochum trudere conatur; ſi enim ab his conatibus abſtineat natura, nullus nec dolor, nec aurigo ſupervenit. Secto cadavere Conſiliarii D. Maurin invenimus centenos calculos piſiformes in cyſtide fellea, qui nec auriginem, nec dolorem ullum unquam creaverant; is autem abierat dyſuria calculoſa; verum dolorum ſpaſmodicorum, qui in hepatalgia calculoſa vigent, atrocitas, pertinacia & periodicus recurſus cum aurigine, hunc morbum declarant; dolores illi in ſcrobiculo cordis verſus hepar vehementes ſunt, ſimulque ad muſculos thoracis extenduntur; illi utplurimum excruciant paucis a paſtu horis, cum bilem ad duodenum mitti opus eſt. Hujus curationem vide in hepatalgia calculoſa.

Frid. Hoffmannus & *Mead* exiſtimant ſine calculis etiam a colica flatulenta, convulſiva, ab ira, a viperæ morſu, validam & ſubitaneam fieri conſtrictionem ſpaſmodicam ductuum biliferorum; unde refluxus bilis in ſanguinem, atque in hac ſpecie phlebotomias, anodyna & diluentia convenire putant.

10. *Aurigo typhodes* Lining. Journ. de Medec. May 1758. pag. 408. vide Typhum icterodem Claſſ. 2.

Morbus eſt in Carolina meridionali, aliiſque Americæ plagis endemius, cujus primum ſtadium occupat ephemera trium circiter dierum, ſecundum ſtadium, tertiumque exerit auriginem cum febre maligna conjunctam maxime lethiferam.

11. *Aurigo hepatitica* Boerhaave de hepatitide aphor. 914. Fernelli Pathol. A.

Eſt illa ſpecies quæ cum febre acuta noctu exacerbante, dolore, tumore, vel tenſione in hypochondrio dextro, ſæpe tuſſi, dolore ſcrobiculi cordis, aliquali dyſpnœa, &c. accidit; illius ſpecies plures numerat Boerhaave quæ tantum ſunt varietates. Maxime diſcrepat ab aurigine illa quæ vel quarta circiter die vel poſt ſeptimanam ſupervenit tritæophyæ ardenti ſeu febribus bilioſis, quæque a nobis inter fugaces accenſetur: ſed quidquid contrarium ſuadeat *Boerhaave*, rariſſima eſt, ut notat *Fernecius*, & e decem hepatitidibus vix una aurigine ſtipatur.

Curatio eadem eſt ac hepatitidis, ſeu exigit phlebotomias repetitas, potum diluentem leviter reſolventem & lenes catharſes, ſi vero ſanata hepatitide ſuperſit aut ſubſequatur aurigo alia omnino ſpecies eſt.

12. *Aurigo Neophytorum* Juncker deictero; Van-Svvieten aphor. 950. Ettmuller Valetudinar. infantil. pag. 113. L.

In recens natis infantibus facile curabilis aurigo accidit; ob meconium inteſtina infarciens, impeditur bilis effluxus in duodenum, unde aurigo; quandoque etiam in lactentibus coloſtrum caſeoſum eumdem effectum inducit. Saponis Veneti ſcrupulus in aquæ unciis tribus dilutus, addendo unciam ſyrupi cichorii cum rheo, ſi cochleatim detur ſæpius de die, ſolvit hæc concreta, abſtergit blanda inteſtini viſcera, & ſimul hanc ſaburram per alvum expellit, aut leni cathartico ſaburra illa cum bile evacuatur.

13. *Aurigo hyſterica* Sydenhami de colica hyſterica, capit. 3. ſection. 4. *A colica hyſterica* Sydenhami, Raulin des maladies vaporeuſes pagina 17.

Illa ſpecies paroxyſmo gaſtrodyniæ hyſtericæ non raro ſupervenit, ſed intra paucos dies ſponte evaneſcit; idem accidit in colica hypochondriaca; ſi vero moras nectat, adhibeatur apozema ſequens.

Recipe *radicum rubiæ*, *curcumæ*, *ana unciam unam; chelidonii majoris cum toto & ſummitatum abſinthii ana manipul. unum; coque in æqualibus partibus vini rhenani & aquæ fontanæ ad libram unam, in colatura diſſolve ſyrupi de quinque radicibus uncias duas; fiat apozema de quo capiat libram ſemiſſem calide mane & ſero uſquequo convaluerit.*

Juxta *ill. Raulin*, illa ſpecies non niſi hyſtericis longo morbo debilitatis, hyſteralgias aut ileum hyſtericum paſſis, accidit cum ſumma animi, & corporis proſtratione; num a ductus choledochi ſpaſmodica coſtrictione ut putat *Frid. Hoffman?* Exemplum proceſſus curatorii in aurigine ab obſtructione: Initium ducat phlebotomia, deinceps ſemiuncia vini emetici cum olei amygdalarum uncia una aut altera, ſuccedat per multos

multos dies potus copioſus ex decocto radicum fragariæ, acetoſæ, althææ, glycyrrhizzæ: ineoquendus in quovis juſculo manipulus endiviæ, cichorii, alſines, chærophylli, acetoſæ, betæ; in alterutro ex his juſculis adde cremoris tartari drachmam unam, nitri grana xv.: veſpere clyſma laxans, & poſtea purgandum cum ſalis Epſonienſis & ſyrupi de roſis pallidis ana uncia una, vel cum folliculis ſennæ & tamarindis; ſi reſiſtat morbus, ad aquas acidulas ferrugineas devenias: in temperamentis frigidis, pituitoſis, maxime ſi quartana contumax præceſſerit, quod frequenter accidit; aquæ thermales per triduum propinandæ, juſcula in quibus verticillus marrubii albi aut etiam ballotes incoctus ſit ſpecifica cenſentur obſervante *D. Baux Medico Nemauſ. percelebri*; elixirium vitrioli, terra foliata tartari ab aliis laudantur. In aurigine epidemica quæ Genuæ vigebat in exercitu Hiſpanico *Comes Ponticelli Archiater* abſumi juſſit totum qui fuit in urbe ſaponem, ipſum etiam quo facies a barbitonſoribus delinitur, & ſic ſanata eſt illa epidemia; vulgo nimis indulgetur emeticis, catharticis acribus, & aperientibus calidis, ubi diluentia ſufficiunt.

Sydenhamus in aurigine vulgari præſcribit catharticum quarto quoque die repetendum, & diebus intermediis electuarium ex conſerva abſinthii, corticis aurantiorum, angelicæ conditæ, nucis moſchatæ conditæ, pulveris ari & chalybis, extracto gentianæ, cremore tartari & croco cum aquis mineralibus. Proſunt & pilulæ Ruffi ad grana xxx. quæ aloes partes quatuor, myrrhæ duas, croci unam recipiunt.

14. *Aurigo rachialgica*, Cl. Bonté Journ. de Med. Nuv. 1761. Janv. 1664. p. 41. De Meyſerey n. 419.

Eſt ſymptoma rachialgiæ vegetalis, nec non febricoſæ & ſaturninæ: fugax eſt, & curatur apozematis ex plantis hepaticis, deinceps acidulis, aut ſero lactis ſucco fumariæ alterato.

XXXIII. MELASICTERUS; *Melas icteros* Græcis recentioribus, *Melanchlorus* Fernelii Pathol. *Icteritia nigra & viridis*, Foreſti obſ. 23. lib. XIII. *Icterus niger* Auctorum. *Ictere noir*.

Eſt morbus ut plurimum diuturnus, apyretus, qui cutem fere univerſam colore nigro, vel diffuſo vel guttato & maculoſo deturpat.

In melanchloro, ait *Fernelius*, coloris flos pro vivido obſcurus primum, deinde ſublividus & ſubniger, nulla evidenti occaſione apparet; corpus quidem minus quam in aurigine ingraveſcit, mens tamen magis imaginibus perturbatur, quæ metus & mœſtitiæ plenæ ſunt; nec dejectio, nec urina de nativo ſtatu manifeſte decedit.

1. *Melaſicterus diverſicolor*. Ephem. Nat. Cur. cent. 5. obſ. 41. pag. 61. C.

Viſa eſt aurigo tota facie ad guttur *viridi*, dextra corporis parte *atra*, ſiniſtra vero *flava*, urina vero modo atra, modo viridis excernebantur.

Auriginem totam viridem vide in chloroſi.

Auriginem dimidii corporis cum hemiplegia, *Ephem. Nat. Cur. centur.* 3. & 4. *obſerv.* 64.

2. *Melaſicterus a veneno*, Marcell. Donat. lib. 1. cap. 9.

A ſcorpionis ictu oritur, & totum corpus maculis nigris conſpergitur, quod de ſcorpiis regionum calidarum valet; de Bononienſi ægro agit *Donatus*. In noſtris regionibus hæc inſecta veneno carent, quidquid in contrarium afferat *ill. Maupertuis Mem. de l'Acad.*

3. *Meleſicterus periodicus*; *livor totius corporis periodice recurrens* Mangeti Biblioth. Med. pract. de cutis morbis pag. 844.

Accidit infanti unius anni bene valenti menſe Februario derepente, ſine ulla præcedente cauſa, toto corpore facto livido, non aliter ac ſi ſtrangularetur, integra tamen mente, ſine ullo ſenſu doloris, niſi quod caput parum inclinarit ac ſi ſomnolentus eſſet, cum antea infans ille aclampſiæ fuiſſet obnoxius quoties nutrix menſtrua experiebatur, præſcripſit *Raygerus* pulverem Marchionis cum ſpeciebus de hyacintho & antimonio diaphoretico in aqua ceraſorum nigrorum; livor ille evanuit, aſt alternis diebus eadem hora livor tertia, quarta, quinta vice redivit, minor tamen & ſine ullo frigore, quod ultra horam perſeverabat, ſed adhibita catharſi & iterato priori medicamine, æger ſanatus eſt. An eclampſiæ, an a tertianæ febris veneno?

4. *Melaſicterus alphus* Collect. Academ. *tom.* 3. *pag.* 332. An *melas* Celſi lib. 5. cap. ultimo? *Morphæa nigra* Carol. Rayger. *Datre noire*. C.

Cognoſcitur ex maculis ſubrotundis, nigris, planis, glabris nec prurientibus, nec dolorificis per totum corpus diſperſis; hæ maculæ intra noctem accedunt. In duabus puellis has obſervavit *Raygerus*, atque eas pro ſcorbuticis habuit, quas ſpiritu cochleariæ in ſyrupo fumariæ præſcripto, intuſque ſumendo facile fugavit. Cur vero herpetem nigrum has vocat non intelligo. Hic affectus a morphæa Arabum multifariam diſcrepat, fugax enim eſt, nec maculæ ſunt cute depreſſiores, nec pilis albis obſitæ, eæque omnes acicula tuſæ cruorem fundunt; differt vero extenſione macularum & colore a phænygmo punctato.

In hoc differt alphus niger a morphæa nigra ſeu albaras nigra Arabum, quod in hac vitiliginis ſpecie ſint excoriatio & ſquamæ, quæ in alpho nigro non ſunt. *Sennert. de vitiligine lib.* 5.

5. *Melaſicterus ſcorbuticus*; *Icterus niger ſcorbuticus* Boerrhaave Conſ. 16. *Blak-leg* Anglorum. C.

Vide arthriridem ſcorbuticam, claſſ. VII. & catochum ſcorbuticum, claſſ. IV.

Vel totum corpus nigreſcit, at in caſu *Sennerti* ſeu *Eugaleni*, vel nigreſcunt tantum tibiæ, eæque maculis lividis ſunt diſtinctæ, unde nomen *Blak-leg*, quod idem ſonat ac tibiæ nigræ.

Facies ad nigrum vergit, reſidui corporis color intenſe flaveſcit aut nigricat; in fæcibus nulla flaven-

flavendo, urina ſaturate bilioſa, anorexia comes, ſanguini extracto cruſta tenax, phlegmatico bilioſa adhæret, his adduntur ſcorbuti ſigna, ut maculæ lividæ amplæ in cruribus, excretio cruoris meri per anum ſine diarrhœa, oris ſpurcities, gingivæ molles. Deſinere ſolet hic morbus in aſcitem ſcorbuticum; & aſcites tuſſi ſicca, dein hæmoptyſi leni, polydipſia, aliiſque ſymptomatis ſtipata cito in mortem ducit, tumore abdominis fluctuoſo & pedum œdemate præſertim aſcitem denuntiantibus.

Curatio. Hic proſunt cathartica ſeptimanatim repetita ex rheo & manna, ſyrupo de cichorio, ſi alvus libera ſit; fortiora vero, ſi reſiſtat; juſcula aperentia balneo mariæ parata, ſi æger jam debilis ſit, eaque ingrediuntur carnis vitulinæ talleolatim ſectæ unc. XXIV. rhei, tartari vitriolati, aut ſalis mirabilis Glauberi, limaturæ ferri, ac pareiræ bravæ, ana drach. I. radicum cichorii, apii, lapathiacuti, ana, drach. III. foliorum cochleariæ, cichorii, ex omnibus manipul. II. aquæ cyathum I. fiat ſecundum artem juſculum quovis mane per XX. dies iterandum, interpoſito cathartico.

6. *Melaſicterts ſpleneticus*, Boneti Sepulchret. obſerv. 3. a Veſalio. *Icterus niger* Sennerti de morbis ſplenis. C.

Eſt ea ſpecies quæ hypochondrii ſiniſtri tenſione, tumore, dolore gravativo ſtipatur, & quæ juxta omnes Veteres & non paucos neotericos cenſetur pendere a vitio lienis.

Zacutus refert etiam quemdam melaſictero defunctum caruiſſe liene, & inde deducit quare atra bilis in liene congeri ſolita, hujus defectu per corpus reſperſa fuerit. *Zacuti prax. obſ.* 13. *lib.* 3.

6. *Melaſicterus hepaticus*; *Icterus niger a viti. hepatis* Manget. Biblioth. Medic. pract. pagin. 1036. Plater. tract. 3. cap. 2. iibr. 1. Boneti Sepulchr. obſerv. 28. C.

Eſt illa ſpecies quæ incipit ab aurigine, & in qua oculi adhucdum intenſe flavi & quaſi coloris fuliginoſi ſunt, licet cutis nigredine inficiatur, urinæ ſint coloris caffè. Talem deſcribit *Ill. Van-Svvieten in aphor.* 950. quæ per duodecim annos duravit, pertinaci uſu ſucci graminis ſeri lactis verno tempore, æſtivis menſibus aquis Spadanis, hyeme magna copia ſaponis veneti cum melle, tandem incepit ſolvi impacta hepati materies, & ſecutus fuit alvi fluxus per integros ſex menſes durans cum levamine omnium ſymptomatum; evacuabatur autem materia argillacea, olidiſſima, granulis aſperis, parvis, calculoſis undique reſperſa, vires bono victu ſuſtinebantur, & ſic pefecte ſanata eſt ægra.

Similem curavimus ægrum ill. Profeſſorem Juris D. Necker Genevenſem, qui toto corpore niger & viſu horrendus huc appulit: potiſſime vero medicamina quibus intra duos menſes ſanatus fuit, fuere juſcula in balneo mariæ parata ex vitulina carne, foliis cichorii, ſyſimbrii cum rhen, croco martis, millepedibus, ſale glauberiano, interpoſitis ſero lactis chalybeato & lenibus catharticis.

8. *Melaſicterus Indicus*.

In Philippinis, qui vocantur *Bſayas*, incolæ nigri ſunt, aſt colore magis atro ex cocco & moſcho tinguntur, ut mulieribus placeant.

Zeilanenſes nigri ſunt & deformes.

In Regno Loango Afrrcæ homines naſcuntur albi, ſed intra duos dies nigri evadunt, oculi griſei, capilli aurei, ſi cominus aſpiciantur, cadaveroſus eſt color, & oculi immobiles, luſci; noctu & ad lumen lunæ clare vident, interdiu obcœcantur; hos *Albinos* vocant Luſitani; *Negres blanos* Galli.

In inſula Hiſpaniola Nigritæ ſervi ex diverſis Africæ regionibus oriundi numerantur plurimi, illi omnes nigricant, aſt qui vocantur *Bambaras* ruffeſcunt, qui *Congos arada*, & *Senegalli* intenſius nigricant, ſingulos tamen diſtinguit intenſitas, gradus, vel nitor coloris; horum vero color minus nitidis, magis dilutus evadit ex febre, chloroſi, anaſarca, & ex colore dilutiori ægritudines illæ facile dignoſcuntur; cicatrices a variola relictæ albeſcunt, puſtulæ vero durante inflammatione dilutius nigicrant. Errant qui plegmones robedinem ejus ſymptomatis eſſentialibus adſcribunt.

In nova Hollandia color eſt nigerrimus, ut apud Guineenſes, os magnum, naſus reſinus, labia craſſa; oculi ſemper clauſi ut arceant noxam culicum, nulli dentes in maxilla ſuperiore, viri imberbes ut feminæ, & facies omnibus deformis, præterea Ichthyophagi ſunt, nullis vegetabilibus veſcuntur. *Danpier Voyages*: vide *Aurigo* 3ª.

XXXIV. PHŒNIGMUS. *Ictere rouge*.

Eſt morbus apyretus cutis rubedine diffuſa maculata virgata vel punctata notatus.

Differt itaque a purpura ſcarlatina, rubeola, aliiſque phlegmaſiis exanthematicis, quod nulla febre ſtipetur. A gutta roſea, herpete, pernione, aliiſque vitiis maculoſis, quod magnam cutis partem obſideat.

1. *Phœnigmus petechialis*; *Purpura apyreta* Clariſſ. Cuſſon diſſert. de purpura. L.

Eſt exortus macularum purpurearum in univerſa cute, qualis in purpura, ſine pruritu, tumore, alioque ſymptomate. Differt a pulicum morſu quod in maculis phœnigmi non ſit puncturæ veſtigium, ut in pulicum, apum morſibus, quos delet cataplaſma ex farina, aceto & oxmelite. Hunc affectum vidi aliquoties in pueris ob calorem æſtivum enaſci ſine ulla notabili functionum læſione, & potu refrigerante ac dein levi catharſi adhibita intra paucos dies, evaneſcere. *Illuſtr. vero Profeſſor H. Haguenot* ſimilem obſervavit in tribus mulieribus, quas quidem ille morbus defœdabat, ſed aliunde nullatenus moleſtabat, quique intra aliquot dies ſponte receſſit. *Sachſius* obſervavit in femina maculas roſeas diffuſas undequaque, qua-

rum

rum nonnullæ ſanguinem plorabant, & in puero ro ſimiles, ſine ſanguinis ſtillicidio, ambæ antiſcorbuticis ceſſerunt. Vide *Acta Phyſ. Med. Nat. Cur.* 1757. *pag.* 386.

2. *Phœnigmus Indicus*.

In Inſulis Philippinis Indi ſunt atrorubri, & ut pulchriores videantur plebeii, dentes colore nigro inficiunt; aſt nobiliores matronæ eos lamina aurea obducunt, reſiduum corpus colore nigro pingitur, & quo plures figuras in eo delineant, eo nobiliores & animoſiores cenſentur, unde ab Hiſpanis *pintados* ſeu picti nuncupantur.

Patagones, qui degunt circa Fretum Magellanicum, colorem cupri rubri nativum habent; idem eſt color in Inſula Nicobar juxta Sumatra. *Dampier*.

3. *Phœnigmus a vernice*. Duhalde hiſtor. Sinæ pag. 317. A.

Apud Sinenſes qui ex arbore *Rhus vernix Linn.* dicta vernicem Sinenſem extrahunt, ſi ejus halitus excipiant, intra viginti quatuor horas colore rubro univerſali inficiuntur, quaſi eryſipelaceo; accedit faciei deformitas, cutis aſperitas leproſa; rimas agit cutis multis in locis, & multum inde ſerum effluit; demum cutis exſiccata, forte epidermis, delabitur, novaque ſuccreſcit. An eryſipelas ſit hic morbus ignoro.

Curantur cathartico hydragogo, balneis calidis in decocto foliorum abietis, corticum caſtanearum cum nitro & baſella, hujus decocti etiam ſtuphæ adhibentur, & baſellæ cinis rimis cutis inſpergitur.

4. *Phœnigmus a venenis* Illuſtr. Hambergeri, de narcoticis diſſert. A.

Eſt intenſa rubedo totius corporis diffuſa vel continua quæ illico ſupervenit a venenis quibuſdam narcoticis, & 1. quidem *Ill. Hambergerus* aliique obſervarunt eos qui baccas atropæ belladonæ voraverant incidere in rubedinem purpuream totius corporis, citra calorem ac febrem, quæ rubedo aſſumpto emetico intra paucos dies evaneſcit; hoc accidit filio janitoris Horti Regii Monſpelienſis, atque confirmat opinionem *Ill. Hambergeri*, qui putat a narcoticis ita diſſolvi cruorem ut facile ſubeat vaſa cutis lymphatica.

Idem morbus accidit *a Bias juxta Agatham* toti familiæ ſutoris, ab eſu hepatis frixi piſcis, qui vulgo Cattus marinus, Ichthyologis *ſqualus canicula* dicitur; quatuor diverſæ ætatis aſſumpto hoc hepate caro correpti per biduum triduumve jacuere, & rubore purpureo intenſiſſimo perfuſi fuere, ex quo profundo ſopore excitati pruritum perſentiebant, & epidermis totius corporis, ne exceptis pedibus manibuſque, in magnas, ampláſque membranas a corpore ſeparata abiit. Agatham accerſitus paulo poſt, hos quatuor accerſivi, examinavi, & ipſe ex mariti pede & ex uxoris manibus detraxi chirothecas cutaneas, quas ſervo; qui vero plus hujus eſcæ voraverant, diutius dormierunt quam qui minus; puella non in toto corpore deſquamata abſceſſum in crure paſſa eſt.

5. *Phœnigmus plethoricus*. B.

Plethora *Ill. Linnæi*, quæ pendet a boni humoris abundantia, ſi tanquam morbus ſpectetur, habet pro potiſſimo ſymptomate rubedinem corporis & potiſſimum faciei, cum dyſpnœa & pigritia, ſeu inertia ad agendum: ſed nobis plethora pro diverſorum morborum principio, non pro morbo habetur, quia nullo ſymptomate conſtanti ſtipatur.

XXXV. CHLOROSIS, Sennerti qui falſe nomen Hippocrati tribuit; *Chloroſma* Hippocratis VI. Epidem. obſcuro ſignificatu; *Iliſcis* Avicennæ; *Febris alba* & *Virginum obſtructiones* Mercati; *Cachexia* Plateri de Diſcoloratione; *Morbus virgineus* & *Febris alba* Rod. a Caſtro Lib. II. cap. 5. Sennerti Lib. VI. Sect. 3. cap. 2. *Fœdi colores* Ballonii de morbis virginum; *Febris amatoria* Langii; *Icteritia alba*, vel *Icterus albus* Ettmulleri. Gallice *Chloroſis*, *pales couleurs*.

Chloroſis eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma eſt pallor faciei cum aſthenia habituali.

Plures ſpecies hiſce duobus ſymptomatis addunt quamdam veſaniam ſingularem, ut picam, malaciam, polydipſiam, melancholiam, panophobiam &c. quæ vulgo chloroſes proprie dicuntur: aliæ vero nulla veſania ſtipantur, & pallores vulgo dicuntur; ſed non dantur inter has limites quibus accurate diſtingui queant; ſunt qui *cachexiæ* nomine ultimum chloroſeos gradum deſignant, verum phlegmatiam aut anaſarcam hoc nonine intelligunt; & cachexia, ut patet ex *Gorræi* definitione, pro omnibus hujuſce claſſis ordinibus deſignandis paſſim adhibita videtur apud Veteres.

Color pallidus pendet ex eo quod lympha in vaſis cutaneis prædominetur, ita ut cruoris color præ illa evaneſcat, vel ex eo quod epidermis opacior radios rubros cruoris ſubtus repentis non tranſmittat, quod fere eodem recidit.

Pallor eſt vel albus, vel cinereus, vel fuſcus, cereus, luridus, & diverſas haſce colorum commiſſuras verbis exprimere difficillimum eſt; ut itaque dum cutis flaveſcit vel ut ajunt virideſcit, diſtinguatur chloroſis ab aurigine & melaſictero, ſcleroticæ color obſervandus eſt, qui albiſſimus eſt in chloroſi utcumque cutis ſit lurida, aſt flavus vel fuliginoſus in aurigine & melaſictero.

Chloroſes veræ.

Sunt illæ quæ ut plurimum appetitu ciborum, potuum, veneris, vel quadam ſingulari & heteroclita averſatione ſtipantur; recens elapſo ſæculo unica hujus morbi ſpecies erat cognita, quæ chloroſis virginea eſt, ſeu febris alba vulgo dicitur, virginibus viro maturis familiaris, quæque menoſtaſiæ ſeu catameniorum emanſioni aut ſuppreſſioni tribuitur, verum obſervatio quotidia-

diana docet ipſos infantes in cunis chloroſi cum pica laborare; dantur & mulieres ubertim menſtruatæ quæ ſimili morbo cum pica ægrotant, dantur denique viri, ut obſervat *Bonetus*, vere in hoc ſignificatu chlorotici, adeoque ſi hujus vocis ſignificatus reſtringeretur, ut in ſcholis vulgo fit, plurimæ hujus ſpecies ignotæ vel excluſæ forent, aut nova genera citra neceſſitatem condenda manerent.

1. *Chloroſis Virginea; Fœdi colores virginum* Ballonii de morbis virginum. *Pales couleurs de filles*. L.

Eſt ea ſpecies quæ puellis puberibus ex menoſtaſia accidit cum pica. *Menoſtaſia*, eſt catameniorum emanſio, imminutio, aut ſuppreſſio, ſeu menſium ſtaſis. Pica vero chloroſim illam comitans eſt ſæpius pica abſorbentium, ut mortarii, gypſi, humi, carbonum, vel pica condimentorum, ut aceti, ſucci limonum, ſalis &c. *vide Claſſem* VIII.

Chloroticæ pallent, & in intenſo & inveterato morbo flaveſcunt ac luridæ ſunt, oculis tamen albiſſimis, unde ab auriginoſis diſcrepant; pulſus in illis frequens eſt & parvus, unde morbus improprie *febris alba* dictus, ſed vires vitales ſunt minores ſolito, adeoque non mutata eſt proportio inter illas & vires muſculares, quod ad febrem ponendam requiritur. Reſpiratio in illis eſt difficilis, ſi paulisper moveantur, maxime ſi ſcalas aſcendant, ſi currant, ſi conatus edant, quia tunc temporis a muſculis contractis ſanguis ubertim in pulmones irruit, eoſque infarcit, quem tamen pari paſſu pulmo debilius compreſſus a muſculis pectoralibus non poteſt cordi ſiniſtro erogare, hinc palpitationes cordis, quas etiam vel leviſſimum pathema excitat. Debilitas vero muſculorum pendet & a plethora ſeu mole movenda majori, & a laxitate ſyſtematis ſolidorum: ſyſtema vero illud laxius eſt quia ſero ſanguinis retenti, eoque abundantiori & retardato ejus textus elaſticitas minuitur: hinc pigritia ad motum, hinc amor ſomni & vita deſes, ſedentaria; hinc faſtidium omnium oblectationum quæ exercitio obtinentur, ut ambulationis, ruſticationis, cantus &c. hinc amor ſolitudinis, mœſtitia; defectu exercitii & ob vitioſam ſanguinis & ſuccorum gaſtricorum craſim quæ ſeroſa vel mucoſa eſt fames imminuitur; appetitus vero, qui non alimenta in genere, ſed ſapores ſectatur, Gallice *l'appetit*, depravatur, quia ſaliva ſeroſa guſtui non arridet niſi condimentis acuatur, aut abſorbentibus ejus fatuitas corrigatur, ſi mucoſa ſit; cum alimenta conſueta non arrident ad inaſſueta confugiunt, hinc progrediente morbo creſcit plethora ſeu cacacochymia facta ex thrombo purpureo viſcoſo, craſſo, male elaborato & ex ſero copioſo, flaveſcente; creſcit anorexia, digeſtiones multiplici titulo vitiantur, humores excrementitii retenti craſim ſanguinis in dies pejorem reddunt, laxantur ſolida, textus celluloſus turget hoc ſero vinoſo, debilitatur cor cum omnibus aliis muſculis, hinc pallor plumbeus, cereus color, quem viridеſcentem quidam nuncupant, tumeſcunt veſpere pedes; veſtigium calceorum & digitorum prementium retinent, mane palpebræ tument & liveſcunt, ſed adhuc carnes v. g. genæ ſunt turgidulæ non marcidæ.

Cum vero eo uſque procedit morbus ut genæ ſint pendulæ, flaccidæ, labra attenuata, pallida, extrema œdematoſe tumeant tota die, digeſtiones omnino viſcoſæ, color plumbeus, fuſcus &c. hic chloroſeos gradus jam *cachexia* a Neotericis vocatur, & ægræ *cachecticæ* dicuntur in quavis chloroſeos ſpecie.

Hic morbus ita evidenter pendet a menoſtaſia ut reſtituto catameniorum fluxu evaneſcat; interea duplex eſt varietas menoſtaſiæ, in praxi diſtinguenda; vel enim 1. ea initio ſtipatur ſolidorum tenſione, erethiſmo, fluidorum ſiccitate & acri viſcoſitate, & in hoc caſu in morbo recenti nequaquam ad ſtatum cacheċticum pervento, emmenagoga debent diluentibus temperari, phlebotomia & catharſi præſcriptis, juſcula leviter incidentia ex radicibus fragariæ, graminis, foliis ſcolopendriæ, capillorum veneris, addita pauca doſi martis, debent præſcribi; imo ſæpius ad ſemicupia, ſerum lactis & lac aſininum deveniendum eſt.

Si vero ægra ſit temperamenti pituitoſi, frigidi, paulo fortiora & calidiora medicamina ſenſim ſunt adhibenda, ut major doſis præparationum martialium, radices aperientes bruſci, ononidis, aſparagi, de quibus conſulantur proceſſus curatorii *Ill. Jacobi Lazerme*, & *Ger. Fitzgerald de morbis mulierum* cap. 1.

Sæpius hic morbus uſu limaturæ ferri intra primum offæ cochlear, vel potu aſſiduo aquæ ferratæ, ut ajunt, ſanari conſuevit; interdicendus vero eſt omnino uſus condimentorum & terreorum, quibus hæ virgines delectantur, atque exercitium eſt ſuadendum.

a. *Chloroſis amatoria*. *Febris amatoria* Langii. L.

Eſt prioris varietas quæ puellas amore percitas afficit, cum gravi melancholia, ſolitudinis amore, mœrore continuo, & continua de objecto cupito meditatione; ea chloroſis ſtipatur etiam utplurimum menoſtaſia; aſt ea menſium emanſio potius huic ſupervenit, quam pallorem præcedit, atque temperamento melancholico ſtipatur, proindeque primus curandi proceſſus in chloroſi virginea deſcriptus magis convenit quam ſecundus, & præterea matrimonium ceteris omnibus remediis longe præſtat. *Vide Nymphomaniam*, *ſalacitatem dictam Claſſ. 8. pag.* 343.

2. *Chloroſis a menorrhagia*. *Chloroſis muliebris a menſtruatione difficili* Aſtruc de Chloroſi, tom. 2. pag. 2. & 43. ſpec. 2.a *Pales couleurs des femmes*. C.

Ea eſt quæ mulieres annum quadrageſimum prætergreſſas, quæque laborioſam menſtruationem patiuntur, adoriri conſuevit, ſæpius cum uberiori ſanguinis effluxu menſtruo, appetitus depravatione, phlegmatia, torpore corporis, ſeu pigritia & debilitate inaſſuetis, atque ciborum aſſuetorum faſtidio.

Me-

Menorrhagia ſeu vitioſa & morboſa catameniorum effluxio involvit catamenia doloribus hyſteralgicis ſtipata, ſive parca, ſive ſolitæ quantitatis, & catamenia profuſa ſive dolorifica, ſive non dolorifica; in his omnibus caſibus, potiſſimum vero cum menorrhagia eſt hyſteralgica, ſupervenit chloroſis cum mœrore, & moroſitate multiplici, ſolitudinis amore, exercitii averſatione, ciborum noxiorum appetitu, pigritia inſolita, œdemate pedum, ſomnolentia, quæ nunquam ipſis expleta videtur, pervigilio conjuncta; aut ſomnis inæqualibus & irregularibus; atque quoties menſtrua accedunt, illa initio indolentia ſunt, aſt ſecunda, tertiave die doloribus aſſiduis; irrequietis crurum, narium, femorum, lumborum, uteri, vaginæ, ſtipantur, ita ut illi dolores ſubito ex una parte in alteram ferantur, uterus intumeſcat, mox detumeſcat, a tactu doleat, dum tumet, ſimulque eo majores ſint dolores, quo plus ſanguinis effluit; his adde ſenſum ardoris in vagina, jectigationes continuas corporis, quæ omnia imminuto fluxus impetu evaneſcunt; aſt ſæpe fluxus ſanguinis excipitur a fluxus ſeroſo, ſeu a leucorrhœa quæ plures dies perſeverat, & identidem cruenta eſt, unde miſera mulier debilis, pallidæ, ad leviſſimum motum anheloſa, œdematoſa, inſomnis, cibos averſans, ſingulis menſibus in pejorem ſtatum abitura eſt, niſi ſuccurratur.

Hic morbus pertinaciſſimus eſt, & fere eas comitatur uſquequo ætas ea advenerit qua naturalis catameniorum accidit ceſſatio; non ſatis apud Auctores deſcriptus reperitur; vulgo exigit ruſticationem tanquam præſtantiſſimum remedium; deinde vero exiguam doſi præparatorum martialium cum juſculis refrigerantibus, levibus antihyſtericis; nam affectus hyſtericis his malis ſæpe accedunt; ſi vero ſtomachus lacti poſſit aſſueſcere, nil eo melius judicaverim; hujus ſpecialis hiſtoria & curatio deſiderantur.

3. *Chloroſis gravidarum* Aſtrucii ſpec. 32. L.

Ea eſt quæ primis tribus graviditatis menſibus accidit cum malacia, ſeu appetitu abſurdorum, & ſolitorum alimentorum averſatione; malacia vero ad plura alia extenditur, quam ad alimenta; etenim in hoc morbo mens debilis & moroſa ad ſtultitiam uſque, non raro diverſa appetit, vel averſatur, minimis repulſus excandeſcit, cum furore cupita ſectatur. *Vide Picam* 3am. *Claſſ. VIII.* Sæpius gravidæ quæ prius tabaco, caffè, vino delectabantur, jam ea averſantur; quæ halece, clupeas, ſimiliave averſabantur, jam perdite appetunt; quæ erant forti animo, jam a leviſſimis occaſionibus turbantur; de cetero pallent, ad levem ambulationem anheloſæ ſunt, torpidæ & graves, mœſtæ & moroſæ; verum nec ab alimentis abſurdis fere læduntur, ſed his denegatis pejus habent, ubi valet aphoriſmus *Hippocratis*: alimenta paulo pejora, ſed jucunda, melioribus, ſed ingratis ſunt anteponenda. Hic affectus ſponte circa quartum menſem evaneſcere conſuevit; aſt accedente ætate qua catamenia ceſſatura ſunt, non raro inducit chloroſim a menorrhagia dictam.

4. *Chloroſis infantum*. Vide Phiſconiam infantum. C.

Eſt ille pallor qui infantibus eſt familiaris, cum pica abſorbentium laborant, quo quidem morbo nihil eſt vulgatius; quippe innumeri ſunt qui ab incunabulis ſolent humum, mortarium, gypſum vorare, quipe inde pallidi, mercidi, imo macilenti evadunt, & ſimul phiſconia & addephagia laborant; cum itaque ad chloroſim requiratur tantum pallor & pica, cur huic generi non accenſeretur hic morbus, non video: curatur ut phiſconia infantum martis & rhei uſu.

Chloroſes ſpuriæ, ſeu pallores.

Sunt illæ quæ nulla pica, malaciave ſtipantur, & *pallores Boneto* dicuntur; vide *Sepulchret. tom.* 3. *pag.* 533. & *Cachexiæ Felic. Plater. diſcolorationis genera*; talis eſt pallor fugax a frigore, a terrore, aliiſque, qui ſyncopem, aſphyxiam comitantur, nec non qui a morbo convaleſcentibus accidit. Pallor eſt ſymptoma omnium fere cachexiarum, maxime vero tabis, aſcitis, anaſarcæ, phlegmatiæ, ſcorbuti, ſyphilidis, tineæ malignæ, elcoſeos, &c. nec non alvifluxuum, ſanguifluxuum, & rachialgiæ ac melancholiæ.

5. *Chloroſis verminoſa* Plateri obſervat. lib. 3. C.

Illa fovetur a copioſis lumbricis intra primas vias.

6. *Chloroſis viridis* Petr. Fabri Curat. 71. C.

An viror erat verus qualis herbarum recentium, an vero hoc nomine intelligat cum plurimis colorem luteum, *couleur de feuille morte*, inquirendum reſtat. Vulgo plebs virorem tribuit fæcibus alvinis, ſputis phthiſicorum, cum mihi tantum flavus color obſervatur. Color ille flaveſcens, ſordide brunneus, eſt ſymptoma aſcitis, tabis, hecticæ, melancholiæ, necroſeos Solonienſis aliorumque morborum chronicorum dum inveteraſcunt.

7. *Chloroſis ab hydrothorace*. *Vide* Boneti Sepulchret. tom. 3. pag. 555. & 556. num. 1. 4. 20. 22. de pallore.

Ille pallor non niſi ex cadaveris apertura hydrothoraci, aut pulmonum œdematiæ fuit adſcriptus; ſi enim hydrothorax cognoſceretur, tunc pallor tanquam ejus ſymptoma habendus eſſet; in his autem caſibus chloroticus albeſcit. Diſcoloratio vero plumbea ac fuſca ſpleneticos & hypochondriacos non raro inficit.

8. *Chloroſis maculoſa*; *Leuce* Galen. 3. de ſymptomat. cauſis; *Leuca* Celſi; *Elephantiaſis alba* Plin. lib. 25. cap. 5. *Morbus Deliorum* Mercurial. var. lect. libr. 3. cap. 18.

Eſt

Eſt morbus cujus præcipuum ſymptoma ſunt *maculæ amplæ* per totum fere corpus diſperſæ, non ſquamoſæ, ut in morphæa alba, ſed glabræ & coloris vere albidi, qualis eſt eſtreorum; his adde pilos albos, pectoris & colli tumorem, doloreſque exiguos, ſine febre, illæ maculæ albidæ faciem potiſſimum deturpabant apud Delios, referente *Æſchine*, qui hunc morbum contagioſum & peſtiferum dicit; hic vero morbus hodie eſt ignotus.

9. *Chloroſis Carthagenica* M. d'Ulloa Hiſtoire d'un Voyage en Amérique. L.

Carthagini in America calor atmoſphæræ eſt fere ſemper idem qui Pariſiis diebus canicularibus; hyem dicitur tempus quod a Majo ad finem Novembris extenditur; *major æſtas* vocatur ab initio Decembris ad finem Aprilis, quo tempore ventis flantibus calor mitior eſt; æſtas minor eſt circa feſtum S. Joannis, tunc per menſem ceſſant pluviæ; perſpiratio ibi magna, continua, unde Incolæ colorem adeo pallidum & lividum habent, ut a morbo gravi convaleſcere videantur; actiones etiam molles, debiles, vox quoque tarda; de cetero bene valent: Europæi huc accedentes poſt tres, vel quatuor menſes hunc pallorem contrahunt.

Afferunt etiam multi Tarbellis, ſeu *Dax* endemium eſſe pallorem, quem tribuunt vaporibus calidis, quos thermæ in media urbe ſitæ, & ad 50um & ultra gradum fervidæ, continuo fundunt.

11. *Chloroſis Bengualenſis* Merolla Voyage a Angola.

In Regno Benguala apud Africanos color hominum eſt non minus pallidus ac mortuorum apud nos; ille vero pallor tribuitur aeris gravitati, &, ut ajunt, malignitati; imo vox eorum debilis eſt & tremula: apud nos qui oppida mari vicina habitant, pallidi ſunt, & phiſcones venis atrocæruleis per abdomen ſparſis, unde vocantur vulgo *ventres bleus*, & quartanis ſæpiſſime laborant; hoc vero tribuitur & aeri e paludibus fœtidis æſtate exhalanti, & aquis cœnoſis quibus utuntur.

Apud Darianos in America forte pallor endemicus a calore dependet, ut apud Carthagenicos, & unde procedat apud Cambayenſes in Aſia, ignoro.

12. *Chroloſis rachialgica* Ramazzini de morbis Artificum cap. 1. & 2. Strack Journ. de Med. Avril 1665.

Eſt pallor qui inficit metalli-foſſores, inauratores, &c. quique potiſſimum invadit cum tremore eos qui hydrargyroſim patientes, ſe frigori exponunt, in quo caſu decoctum radicis chinæ & bardanæ utiliſſimum eſt. Hæc chloroſis flava vel olivaceum colorem referens in facie eſt unum ex ſignis pathognomonicis Rachialgiæ arthriticæ *D. Strack*, quæ curatur numeroſis balneis, antimonii pulvere tenuiſſimo & decoctis ſudoriferis.

ORDO SEPTIMUS.

CACHEXIÆ ANOMALÆ.

Seu quæ prioribus affines ſunt, ita tamen ut in ordinibus prægreſſis non facile locum obtineant.

XXXVI. PHTHIRIASIS, *Maladie pédiculaire.*

COGNOSCITUR ab exortu inſectorum pediculis affinium, ex diverſis corporis partibus, quas porrigine, ulcuſculiſque defœdant, aut puncturis, pruritu diſcruciant.

Dicitur *phtheiriaſis* Græcis, Latinis *morbus pedicularis*. Inſecta hominem frequentius infeſtantia ſunt pediculus, pulex & acarus, quæ ſupra corpus humanum hoſpitantur, & aptera ſunt; quæ vero intra corpus hoſpitant, ſunt gordius medinenſis, furia infernalis, lumbricus humanus, aſcaris recti, faſciola hepatica, faſciola inteſtinalis, hirudo ſtagnalis, tænia vulgaris, tænia ſolium, & tænia lata; extus divexant nos alia inſecta, & potiſſimum veſpæ, apes, culices, tabani, ſcorpii, araneæ, ſcolopendriæ, cimices, nepæ, dytiſci, &c. Phthiriaſis autem utut vulgo pediculis ſolis tribuatur, quandoque multis aliis inſectis tribuenda, unde diverſæ ſpecies morbi.

5. *Phthiriaſis pedicularis. La maladie pédiculaire.* L.

Eſt ea quæ vel capillitium, vel etiam totum corpus infeſtat, & a veris pediculis excitatur.

Pediculus eſt inſectum apterum pedibus ſex, oculis duobus, aculeo in ore, antennis longitudine thoracis, abdomine depreſſo ſublobato; ſpecies eſt pediculus humanus *Linnæi*, qui in capite frequentius habitat, & per veſtes diffunditur; hujus ova, ſeu larvæ *lentes* nominantur; nidulatur in capillitio ubi pruritum excitat, puſtulas cudit, fœtorem, ſorditiemque capiti conciliat, cum porrigine. *Porrigo*, ſeu furfuratio eſt congeries ſquamularum griſearum, ſeu materiei unguinoſæ pulverulentæ, quæ ſecernitur in glandulis ſebaceis capitis, quæque ob pectinationis defectum cumulatur in capite, & cruſtam ſordidam, fœtidam, ſub pectine furfuris forma delabentem conſtituit; ibi vero pediculi tuti hoſpitantur, & prolem copioſam nutriunt; illi oris aculeo quem exerunt cutim pungunt, & vulnuſculi peripheriam albam faciunt, forte quia inibi ſolum cruorem exſugunt; e contra vulnus a pulice inflictum rubet, quia ſanguinem e vaſis vulneratis effluentem non exſugit, ſed lympham; corpus pediculi eſt totum hiſpidum, quibus villis veroſimiliter pruritum excitat.

Phthriaſis ſolius capitis eſt infantibus familiaris; & facile frequenti pectinatione curatur; verum apud eos qui induſiis tantum laneis utuntur, nec ea frequenter mutant, magna eſt pediculorum per veſtes repentium progenies, &

opus eſt non ſolum caput pectine expurgare, ſed etiam medicaminibus inſperſi illud & veſtes mundare. Laudatur in hoc caſu pulvis hordei cauſtici, quod *ceyadilla* vulgo audit, item pulvis ſeminum *Delphinii ſtaphyſagria* dicti.

Phthiriaſis olim inter morbos pœnales habebatur, quo extinctos ferunt plurimos. *Vide Schenckum*, *Camerarium*, *Plempium*, &c.

2. *Phthiriaſis interna; Phthiriaſis funeſta* Mangeti Bibliothec. de morbis pilorum; *Vermine interne*. C.

Ea eſt in qua vel ſoli pediculi e diverſis corporis locis exituriunt, ut ex oculis, naribus, ore, cum urina, ſputo, fæcibus, unde ægri miſere torqueantur, emaciantur, & pereunt, vel in qua præter pediculos diverſa alia inſecta ex omnibus corporis locis ſupradictis prodeunt, ut amicus meus *Ill. Lefevre*, *Academ. Regiæ Scient. Par. & Ucetiæ medicinam faciens* obſervabat; illi ægro anno 1728. & 1729. quotidie prodibant ex oculis, auribus, podice, urethra, vulnere phlebotomiæ, pediculi, pulices, forficulæ, araneolæ, lumbrici, ſcarabæoli, quorum icones mecum communicabat amicus: Varia tentata ſunt remedia, & demum ad litus mercuriales deventum eſt: æger per quindecim dies ptyaliſmum paſſus, immunis eo tempore fuit ab inſectis; verum finita hydrargyroſi inſecta ſucceſſive redierunt, unde æger inſomnis, emaciatus, debilitatus demum obiit.

Mangetus. refert Chirurgum Genovenſem iſciade per annos excruciatum in eodem femore ſiniſtro paſſum eſſe eruptionem myriadis pediculorum, a quibus & a dolore liberatus eſt uſu thermarum Aquenſium in Sabaudia.

3. *Phthiriaſis inguinalis*. L.

Eſt ea quæ fovetur a pediculis pubis, quos vulgo *morpiones* & *platulas*, vel *pattas* nominant; illi catervatim cutis pubis, imo ſuperciliis, capitique adhærent, & pruritum moleſtiſſimum excitant; aſt partes non exulcerant, & facile ope ſeminis ſtaphiſagriæ, pulveris tabaci, aut unguenti mercurialis occiduntur, palpebris hoc affectu capitis poſſunt applicari vel acetum ſcilliticum, in quo pauculum oleos ſit diſſolutum, aut oleum ſpicæ, &c.

XXXVII. TRICHOMA Jachii, a *trix*, & *coma* cæſaries, capillitium; *Plica Polonica* Starnigellii; *plica* a capillorum complicatione, vox æquivoca, adeoque nomen D. Jachii melius eſt; *Plica Belgarum* Schenckii; *Koltum* ac *Koltek* Polonis; *Coledon* ac *Gods*, vel *Goſc* aliis; *VVichtel-zopff* Germanis; la *Plie* ou *Plique* Gallis Ægri *Pertepliques*.

Trichoma eſt morbus contagioſus, chronicus, Polonis endemius, cujus præcipuum ſymptoma eſt capillorum conſpurcatio, ac in cirros & funiculos diverſæ figuræ, ac longitudinis conglutinatio, ac concretio.

Hujus morbi ſeminum ex India Orientali per Tartaros circa annum 1687. contagio in Poloniam, Sileſiam, Hungariam, vicinaque loca translatum fuit: *G. Frid. Stabel*, *Diſſert. de plica. Halæ* 1724.

Diſtinguendi ſunt morbi a viru plicoſo oriundi, & trichoma ipſummet; morbi plicoſi, quos Polonicos cognominamus, ſunt tum acuti ut pleuritis, apoplexia, hæmoptyſis, &c. tum chronici ut ſyphilis, rachitis, cephalæa, aliæque multæ diverſorum generum ſpecies.

Cognoſcitur trichoma, ſi manifeſtum ſit, ex capillorum in unum vel plures tophos convolutione, vel eorumdem in cirros viſcoſos, funiculos craſſos elongatione, involutione. Si occultum, 1. ex hereditaria diſpoſitione, quippe hic morbus a parentibus in prolem ſic transfertur: 2. a contagio per pileolorum inquinatorum geſtationem, concubitum & ſudorem: 3. per partium piloſarum examen, ut inguinis, potiſſimum capitis; in pilis enim pudendorum quandoque cirri plicoſi naſcuntur. Memorabilis eſt caſus a J. *Paterſon Hain* in *Actor. Societ. Londinonſis* relatus: 4. phantaſiæ depravatio & potiſſimum appetitus errores attendendi ſunt, unde adagium: *ſub pica latet plica*: 5. ſudores capitis, viſcidi, glutinoſi, capillitii ſpurcities, & orti in illo furfures; 6. unguium incurvatio, ſcabrities, color mutatus, lividitas, corruptio.

Plicæ ſeu capillitii cirroſi eruptio eſt ſpecies excretionis ſalubris qua partes internæ a viru latente pernicioſiſſimo liberantur; illud quidem virus quandoque diutiſſime latet in corpore, ut venereum, veluti ſopitum, & innocuum; ſed ſæpe ſtrages edi eo majores, 1. quo partes affectæ nobiliores ſunt & ſenſitivæ magis; 2. quo major humorum viſciditas & acrimonia cum eo concurrit: 3. cum partes ſolidæ & potiſſimum cartilagineæ vel oſſeæ eo inficiuntur, tunc enim nulla fere ſpes reconvaleſcentiæ.

Hæc plicæ evolutio, excretiove, utcumque morboſa ſit, eſt apud inquinatos ſumme utilis, adeoque juvanda & omni ope promovenda; nihil eſt autem pernicioſius quam capillos plicatos reſecare, ejus plicæ excretionem frigore incaute ſuſcepto, oleoſis aut viſcoſis admotis reprimere, ejus exortum turbare.

Erravit Doctor quidam Scoto Britannus & *Chiracius*, qui procul a Polonia degentes, eum affectum pro ſimplici capillorum neglectorum ſpurcitie habuerunt, quaſi pectinando poſſet averti & curari, imo qui fictum & non obſervatum eſſe morbum contendunt. Hos ſolide confutant *Schultzius*. *Paſtorius*, *Stabelius*.

1. *Tricoma cirroſum*. *Plica major* vulgo. *Plique en cordons*, *plique male*. C.

Eſt ſpecies omnium vulgatiſſima, minus noxia, quæ diſtinguitur ex eo quod capilli in funiculos prælongos conjuncti & agglutinati ſunt.

Symptomata ejus prænuncia ſunt, 1. pallor faciei; aſthenia ab articulationum laxitate; 3. dolores capitis, ſeu cephalæa Polonica; 4. dolo-

dolores omnium artuum potiſſimum in articulis, pedibus, manibus, ſeu arthritis Polonica; ſupervenit 5. ſyrjgmus, 6. convulſio; 7. contractura; 8. rachitis, cum oſſium fragilitate.

Symptomata ſalubria quibus priora tolluntur, ſunt 1. plicæ eruptio; 2. phthiriaſis cum fœtore, porrigine; 3. demum alopecia; 4. an cruorem fundant deraſi capilli uondum conſtat, 5. ea vero critica plicæ excretio non fit ſubito, ſed poſt longum tempus abſolvitur. Cognoſcitur vero perfecta, cum omnia ſymptomata interna evaneſcunt, & capilli ſponte deffluunt, deinceps iterum naſcituri; actenus vero, ſeu ante perfectam illam criſim, eos reſecare periculoſum eſt; quandoque cirros per totam vitam geſtare conſultius eſt.

2. *Trichoma villoſum*; *Plica femina* Schultyii, Collect. Academ. Tom. 3. pag. 285. *Plique femelle*. C.

Ea cognoſcitur ex tophis villoſis in quibus modo omnino inexplicabili capilli complicantur, ſive *diſperſi* ſint illi tophi, quales vidi, ſive *coaliti* in mitram ſeu birretum quo totum caput tegitur. *Vide Philoſoph. Tranſact. Abridg. Vol. VI. fig.* 73. ubi icon plicæ iſtius, capilli trium ibi delineatum, erat quatuor ulnas longum, palmum latam, & duos pollices craſſum. Fœmina Polona quæ eam plicam per 50. annos geſtaverat, toto hoc tempore arthritide Polonica cum contracturis laborans, in maraſmum inciderat.

Hæc ſpecies reſecto capillitio diriora invehit ſymptomata, potiſſimum vero unguium excreſcentiam mirabilem cum ſcabritie & nigredine, ita ut illi ungues cornua hircina referant, hi demum ungues delabuntur, ſed iterum ſanato morbo revertuntur.

Curatio exigit 1. ut a phlebotomia, imo a catharticis ſaltem acribus abſtineant: 2. Ut potus diluens leviter diaphoreticus adhibeatur, ut dentur decocta ſaſſafras, ſalſæparillæ, lapathi, quibus fluxilitas & blandities humoribus concilietur. 3. Mercurialia pernicioſa ſemper fuerunt, ex *Schultzio*, licet ab affinitate ſyphilidis venereæ indicari videantur. 4. Ut plicæ exitus promoveatur, nihil eſt præſtantius quam fovere caput decocto tepido lycopodii clavati *Linnæi*, quod idcirco apud Polonos *plicaria* nominatur, vel hujus defectu laudantur radices lupuli, acanthi, folia ſempervivi majoris, &c. Licet dum plica erumpit, cathartica, emetica, phlebotomia ſint noxia; interea & emeticis & catharticis mitibus & phlebotomia utendum eſt in morbis plicoſis, ſeu a viru tum latente, tum repreſſo oriundis. Superſtitioſa vero eſt plicæ tranſplantatio, & vana plura medicamina a *Bonfiglio*, *Sperlingio* & *Binningero* laudata.

De cura morborum plicoſurum videantur hiſtoriæ horum morborum a *Stabelio* relatæ.

An diverſæ ſpecies quoad curam ſint diverſæ, uti ſint quoad ſymptomata, & prognoſim ignoro.

a. *Trichoma Polonicum*; *Plica* vulgo, Cartheuſeri Principia Patholog. 1758. Tom. I.

Ex Tartaria & Ucrania in Lithuaniam & Poloniam promanaſſe anno 1287. inde in Sileſiam & Hungariam irrepſiſſe, teſtatur *Erndtel*. Cognoſcitur potiſſimum ex capillorum complicatione, quæ molem dolorificam cuculliformem repræſentat, ſtatim & una nocte ſe prodit; flocci hic & illic apparent ex capillis convolutis, hi flocci adunantur, adunati quandoque ad ulnas producuntur; pannum craſſum villoſum cucullus ille refert.

Plura alia ſymptomata rachitica, ſcrophuloſa, ſyphilitica, phthiriaſica ſyndromen efformant. Initio ſcilicet amphimerina lenta, tumores ſcrophuloſi in diverſis locis, artuum lordoſes, contracturæ, ulcera, ungues pedum, manuumque incraſſati, curvatura ſpinæ oſſium, fragilitas, ſpaſmi tendinum, dolores arthritici extremorum, occipitis, ſpinæ dorſi, color cutis lividus, ophthalmiæ, phthiriaſis, tinea; demum accedente capillorum convolutione, velut criſi ſublevatur æger a ſymptomatis præfatis quæ cito remittunt.

Principia hujus morbi ſunt abuſus aquæ vitæ, alimenta acria & viſcoſa, & incredibilis horum populorum ſordities. Raro in exteros tranſit hic morbus. Vidi tamen Anduſiæ Capitaneum D. Bezeſſe, qui e Polonia redux in patriam, tres plicæ floccos adſportavit, quos attente examinavi; flocculi erant ex capillis mini, me incraſſatis, ultra radicem invicem adunatis in tophum, hos tophos a quibus nullum incommodum ſentiebat uſque ad mortem caute ſervabat ſeptuagenarius.

Therapeia; ſi tophi illi capillorum omnino & omnes ſubito tondeantur, cito omnia ſymptomata etiam adaucta revertuntur, imo cœcitas, aut apoplexia vel phthiſis accedunt; capilli quidem repullulant & complicantur iterum, ſed hæc ad ægri levamen non ſufficiunt, niſi menente *Fiſchero* ſynochus accedat, quæ humores peccantes abſumat & morbum ſanet.

Medicamina quæ indicata videntur, ut evacuantia per os & alvum, diuretica, ſudorifica, mercurialia, nocent maxime, nec morbum minuunt.

Unicum prodeſt medicamentum, ſcilicet lycopodium, cujus decoctum intus & extus adhibetur, potu, clyſmate, balneo; ſunt qui laudant etiam decoctum acanthi mollis, quod, addito panis fermento, aceſcat: additis roſmarino, ſalvia, aliiſque plantis aromaticis, decoctum illud potus forma adhibetur.

Conſulantur *Erndtel Varſavia phyſice illuſtrata*; *Hiſtoria naturalis Poloniæ*; *Rzaczinsky Juch Profeſſoris Erfordiani diſſert. de trichomate*; *Bachſtromi diſſert. de plica Hafniæ* 1725.

Diverſa eſſe ſymptomata plicæ eruptionem antecedentia pro diverſis hujus morbi ſpeciebus refert *Cartheuſer*; aſt quænam ſint illæ ſpecies ignoro.

XXXVIII.

XXXVIII. ALOPECIA; *Ophiaſis* Græcis; Gallis *Pelade*, *Alopecie*.

Alopecia ab Ἀλώπηξ vulpes, quaſi morbus vulpinus. Genus eſt morbi cunctis animantibus communis, in quo pili animantium, capilli hominum, plumæ volatilium epidermiſque omnium decidunt; in avibus & quadrupedibus dicitur *la mue*; huic morbo homines ſilveſtres vulgo *les Sauvages*, & ii qui piloſi undequaque ſunt, obnoxii eſſe poſſunt. Cum vero tantum ſinciput occupat alopecia, calvitias nominatur, vulgo *la Bhauvete*, cum epidermis decidit, *pelade*.

1. *Alopecia ſimplex*. *Defluvium capillorum*. Sennerti. L.

1. Quibus per tabem vel phthiſim capilli defluunt, hi alvi fluxu ſupurveniente moriuntur *Hippocr. aphor. l. 6. & coac.* 436. Illud ſymptoma nullæ ratione emendari poteſt.

2. Accidit & caſus capillorum a febre acuta, ſynocho ut vulgo dicitur maligna: convaleſcentibus ad hanc ſpeciem plura ſuadent jatrolyptæ, ut fotus adſtringentes, cutem corroborantes ex vino rubro cum decoctis ſalviæ, rore marino &c. lotus ex aqua Reginæ Hungariæ, ex phlegmate ab aqua vitæ accenſa reſiduo; adeps viperinus; ſucci raparum, ac ſcillæ, præſcribuntur.

3. Accidit alopecia ſingularis ſincipitis ſeu calvities ſenibus, ab aridura & ſiccitate bulborum capillorum; malum illud immedicabile eſt.

4. Cum a redundante ſero, ſeu a laxitate pororum cutaneorum accidit, quod ex temperie phlegmatica dignoſcitur, exſiccantia externa ut ſupra dicta, item frequens pectinatio, cataclyſmus aquarum thermalium, tum cathartica interius uſurpata, eaque phlegmagoga a *Galeno* feliciter adhiberi ſolent.

2. *Alopecia ſyphilitica* Nicol. Heinſii; Verduc Patholog. C.

In hac ſpecie non ſolum capitis, ſed & totius corporis capilli decidunt; cauſa hujus eſt obſtructio radicularum capillorum a veneno ſyphilitico, vel leproſo; dignoſcitur ſignis hiſce morbis propriis; curatur litu mercuriali conjunctis fotubus capitis ex decocto emollienti radicum lapathi, foliorum malvæ; & præmiſſa poſt catharſim lactea diæta; altera methodus eſt per ſudorifica, ſed minus tuta.

3. *Alopecia volatilium* Liger, *la Mue*.

Aves hoc affectu laborantes mœſtæ ſunt, cibos non appetunt, his eriguntur plumæ, quas ob pruritum roſtro avellunt & excutiunt. Serius naſi pulli circa Septembrem huic obnoxii ſunt, pluresque moriuntur. Ad curam, aviarium ſulphure accenſo imbuendum, frigus vitandum, aves itaque Soli ſunt exponendæ, oleo & decocto cumini, lupinorum ungendæ, eluendæ.

4. *Alopecia areata ſeu Area* Jonſtoni. L.

1. Illa eſt ſpecies in qua per areas tantum capilli deficiunt, alia alopeciæ nomen retinet, ſub qualibet figura dilatatus, in barba & capillo fit, in qualibet ætate, &c. eaque difficilis curatu, ſi locus fricatus cito non rubeſcit, ſi inveteratum malum ſit, ſi denſa cutis, ſubpinguis & ex toto glabra; ſecus facilius curatur: cura ut ſequentis. Hæc eſt ſymptoma tinearum, phthiriaſeos, elephantiaſeos &c.

2. Alia quæ *ophioſis* dicitur, incipit ab occipitio, duorum digitorum longitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus ſerpit, quibuſdam etiam ad frontem, donec duo ſe capita in priorem partem committant, infantes maxime afficit; in ea etiam cuti ſuperficialiter excoriatur, color ejus mutatur, & ſi pungatur, ſeroſus ſanguis exit: curatur humoris viſcoſi evacuatione per purgantia & apophlegmatiſmos, ejuſdem humoris, dum in fluxu eſt, repulſione per adſtringentia, ut eſt ladanum in oleo maſtiches diſſolutum; deterſione per abrotanum, radices arundinis uſtas, dein per ſinapi, naſturtium, adipem urſinum.

Ophioſim actu in puero fere trimo obſervo, cujus ſymptomata ſunt cuticulæ capitis & totius cutis deſquamatio cum aſperitate, & ſquamulis farinoſis albis, capillorum lapſu, atrophia, pervigilio continuo & anxietate irrequieta; nulli ſunt crinones, nullus apparet pruritus, niſi quod infans vel ſibi pone aures ſæpiſſime fricat, cutim & contrectat; nulla cutis rubedo præeeſſit, tuſſis vero comes eſt, fames inconſtans, alvus quandoque laxior, vomitio a cibis paululum dyſpeptis, rubedo alterutrius genæ, febricula anomala. Menſis eſt a quo hic morbus incepit; noctes integras eum infantem in cunis agitare neceſſum eſt; macies in dies crevit; præmiſſa catharſi ex mannæ & ſyrupi de cichoria ana uncia una, eaque poſt uſum juſculorum diluentium repetita, præſcripſi uſum lactis, veſpere ſyrupi papaveris doſim, & litum cutis ex oleo; deinde vero his irritis lotionem cutis repetitam ex aqua cum farinæ pauxillo.

Dicitur ophioſis a Græco *ophis* ſerpens, ob deſquamationem cutis. Vide *Gorræi definitiones*. Ophioſis eſt etiam ſymptema pruritus, ſcabiei, lepræ, eryſipelatis, rubeolæ, morphææ nigræ, herpetis, purpuræ verminoſæ, atrophiæ a crinonibus, bis vel ter accidit pueris recens natis, ſeu intra primos menſes; phthiſicos etiam non raro afficit, an genus diſtinctum conſtituat inquirant, & determinent Noſologi; hanc *Gotæus* ad alopeciam refert.

3. Alia leproſa eſt & incurabilis nec hodie fere cognita, ſed eodem recidit, quæ ſyphiliticam cauſam agnoſcit, & curatur ut ſyphilis.

5. *Alopecia porriginoſa*, *Phthiriaſis* Hippocr. *la Pythiriaſe*. L.

a *Porrigo* & *furfuratio* Sennerti; ea eſt ſpecies morbi in qua non ſolum pili deficiunt, ſed cutis piloſa deſquamatur; hoc hominibus in capite tantum accidit. Curatur præmiſſis catharticis & juſculis aperientibus, per diſcuſſionem & deterſionem cum pauculo adſtringentium; decoctum cicerum & malvæ hic locum habet.

b Si vero ut canibus & ovibus evenit, ex ſcabie vel herpete accidat, curatur lotione ex abſinthio, fotu ex oleo cadino, decocto calido ſudorifico, unctione ex oleo cum ſulphure, litu mercuriali &c.

Vide Tineam, *lichenes* &c. quorum alopecia eſt ſymptoma, & potiſſimum phthiriaſim.

XXXIX. ELCOSIS; *Morbus Lazari* Frid. Hoffmanni; *VVurmshaden* Germanis; *Ulcere exulceration*.

Ulcus eſt ſolutio continui in partibus mollibus cum ſubſtantiæ diſſolutione a cauſis erodentibus, phyſicis facta.

Caries eſt ſolutio continui in partibus oſſeis cartilagineiſve, facta a cauſis putrefacientibus vel erodentibus cum nativi coloris & textus mutatione.

Si cutis, parteſque cute denudatæ patiantur ulcera, carieſve, numero, extenſione, duratione aliiſque ſymptomatis notabiles, morbus inde exſurgens Eclosis vocatur, ægri vero *exulcerati*, *Lazari*, Gallice *ulceres*, *couverts de playes ou d'ulceres*.

Si ulcera oſſibus ipſis adhæreant, oſſa colorem nativum mutant, eroduntur, carioſa evadunt; quædam etiam intumeſcunt ſeu exoſtoſi afficiuntur; in omnibus his caſibus ægri atrophi, macilenti, imo hectica accedente tabidi fiunt; hic vero morbus gravitate, frequentia, periculo, ſeu pertinacia ſua apprime meretur locum inter eos, qui Medicorum curæ committuntur, dum ulcus in abſtracto, ut fieri ſolet, ſpectatum vitiis ſeu affectibus chirurgicis tantum ſolet accenſeri.

In elcoſi eſt cutis corporiſque deformitas, fœditas ob ſolutionem continui, fœtorem, decolorationem; datur & ſymptomatum concurſus, ut fœtoris, fluxus ichoris, tabi, ſaniei, ſæpius cum carie, exoſtoſi, callis, fungis; aliunde obſtinata morbi duratio, periculum vitæ impendens illum cachecticis, chronicis adſcribunt; hujus vero ſpecies plurimæ ſunt & potiſſimum a virulentia quorumvis exanthematum acutorum tuberum & impetiginum foventur; hortor itaque chirurgiæ peritos medicos ut genus hoc, ut par eſt, elaborent, quod tantum hic raptim delineamus: Vide *Fr. Hoffmann. c. 6. de puſtuloſis &c. p. 426. T. III.*

1. *Elcoſis fiſtuloſa*; *Fiſtules*, *abſces fiſtuleux*. C.

Ortum ducit ab apoſtemate ſæpius neglecto, cognoſcitur ex parvo foramine cutis, in ſinum internum cavernoſum ampliorem terminato, oris ut plurimum calloſis, unde ſæpius ichor purulentus exſtillat, a ſuppuratione viſceris aut partis internæ cujuſvis reſiduus, adeoque eſt ſequela morbi cujuſvis inflammatorii ſuppurati, aut phlegmones, furunculi, bubonis &c. in oculis creat epiphoram purulentam; in podice fiſtula ani vocatur, & cœliacam purulentam excitat; in empyemate, phthiſi, tabe, diverſas corporis partes perforat; ſequitur etiam in artubus vulnera virulenta, vulnera quæ cariem oſſis excitarunt, maxime ſi glans plumbea vel corpus quodvis peregrinum in fundo hæreat.

Curatio apud *Heiſiorum*, *Platnerum* &c. inquiratur. Potiſſimum ſcopus eſt ut puri liber exitus pateſiat, ut ſordes putridæ eluantur, aeris acceſſus arceatur, ut antiſepticis putredo præcaveatur, caries ſi quæ ſit deſtruatur, & bona firmaque cicatrix inducatur.

2. *Elcoſis varioloſa*, Petit Maladie des os tom. 2. pag. 401. & 481. C.

Eſt exulceratio ut plurimum in genubus, tarſis, aliiſve articulis exorta cum carie & pedarthrocace, a viru varioloſo, ſanatis variolis malignis, reſidua. In variola, ait *Petit*, ſuperveniunt apoſtemata in quibus quam citiſſime fluctuatio percipitur, iiſque apertis oſſa detecta tumida & ſæpe carioſa reperiuntur, quia ichor infra perioſteum aut in ipſo oſſium textu latuit hic affectus tabem aut anaſarcam lethalem in ferre conſuevit.

3. *Elcoſis Herpetica*, *ulcera ſcrpiginoſa* Heiſteri *ulceres dartreus*. C.

Sunt ea quæ intus rubra, calida, ſicca, rodentia, in vicinia ſunt herpete, eryſipelaceo tumore, puſtulis obſita, cum pruritu ferino: unde differunt ab ſcorbuticis quæ pruritu & puſtulis carent.

Illa ſuccedunt morbis cutaneis magna ſanguinis acredine, ſingulari, herpetica ſtipatis, nec ſanari poſſunt niſi præmiſſis catharticis diureticis & edulcorantibus maſſa ſanguinis correcta fuerit; ulcus dein ipſum eſt leniſſimis unguentis, ut cerato Galeni, & ſimul præparatis ſaturninis, ut albo Rhaſis, diapompholyge tractandum, ſæpius decocto emolliente radicum althææ, foliorum malvæ, aquis acidulis eluendum.

4. *Elcoſis ſcrophuloſa*, *Ulceres ſcrophuleux*. C.

Illa ſunt ut plurimum ſordida, humida, cum tumore labiorum pallido, craſſo, pus vero mucoſum copioſum fundunt, non raro in oſſibus contiguis exoſtoſes, caries comites habent, digiti pedum, manuum his ſæpius infeſtantur.

Vide ſigna apud *Petit*, *Meld. des os tom. 2. p.* 480. ubi *des exoſtoſes ſcrophuleuſes*.

Curatio exigit diætam & pharmaciam internam, qualis in ſcrophula, nec non chirurgiam & pharmaciam extetnam, de qua conſulatur *Petit pag.* 493. & *Heiſterus lib. 5. de ulceribus*. Vide etiam *Ruſſellum de uſu aquæ marinæ pag.* 121. ubi de carie ſcrophuloſa, & *Storc de cicuta*, ac *Ill. van Svvieten* de ſpiritu antivenereo hic convenientiſſimo.

5. *Elcoſis hydropum*, *Ulceres œdemateus*, *haveux*. C.

Sunt ulcera ut plurimum tibiis hydropum innaſcentia; oriuntur itaque in anaſarca, phlegmatia, aſcite, aliiſque morbis hujus ordinis; initium ſumunt a phlyctænis ſeu ampullis aqua plenis, quæ crepant & multum ſerum exſtillant: vicinia ulceris eſt livida maculata: ſimplex datur excoriatio quæ non pus, ſed ichorem

rem ſeroſum diutiſſime fundit, & quæ in junioribus robuſtis bene conſtitutis quandoque morbum priorem ſolvit, aſt in debilibus, ſenibus dudum cachecticis grangrænam quandoque & mortem accelerat. Huic ulceri occaſionem præbet vel leve vulnus, vel ſcarificatio arte facta.

Summa itaque prudentia opus eſt ut ſi uti lis ſit hæc fontanella, non reſiccetur maturius, inde enim hydrops recrudeſceret, & ne in gangrænam abeat. Hæc elcoſis rheumatiſmi criſis eſt.

6. *Elcoſis ſcorbutica*, *ulceres ſcorbutiques*. Lind. de ſcorbuto: *Noma tibiarum* Ill. Linnæi Gen. Morb. 251. C.

Ulcera ſcorbutica fundunt ſaniem tenuem, fœtidam, cruore tinctam, deinde adeſt cruor coagulatus, putris, ulceri agglutinatus, carnes hac cruſta tectæ, molles, ſpongioſæ, putridæ; margines ulceris lividi tumidi, carnibus ſpongioſis infra cutem enatis farcti; ſi comprimatur ulcus, gangræna imminet; vicinia ſemper œdematoſa, doloroſica, e fundo ſuccreſcit fungus hepatis vitulini carni ſimilis, qui utcumque receſcetur iterum mire excreſcit; hoc reſecto periculo ſus ſanguinis fluxus ſupervenit, hæc ulcera diu perſtant oſſibus intactis: tibia potiſſimum afficiunt apud Suecos maritimos, ab eryſipelate ortum ſumunt, variis foraminibus dehiſcunt, pertinaciſſima ſunt.

Eſcharotica in hoc caſu inutilia ſunt; mercurialia, quæ in aliis ulceribus proſunt, hic periculi plena ſunt; hæc ulcera a leviſſima contuſione ſoboleſcunt.

7. *Elcoſis ſyphilitica*; *Ulceres veroliques* Petit tom. 2. pag. 458. Heiſter cap. 4. de ulceribus venereis. C.

Ea ſæpiſſime caput afficiunt, prægreſſis tophis, quibus dolores nocturni, exulcerationes, caries laminarum cranii ſuperveniunt, nec non adoriuntur extrema inferiora, ubi exoſtoſes in ſpina tibiæ, oſteocopi, deinde caries, medullæ corruptio, tabes aliaque mala ſe comites addunt, in perenne ægri ſupplicium.

Elcoſis ſyphilitica & exoſtoſis ejus frequens comes ſæpe ſuperveniunt antiquæ ſyphilidi imperite curatæ, ſive quia non ſufficientes præparationes inſtitutæ ſunt ante hydrargyroſim, ſive quia ptyaliſmus excitatus fuit, unde hydrargyrum e corpore elapſum eſt, ſive quia non ſufficiens doſis hydrargyri, non ſufficienti tempore litus adhibiti ſunt, imo debellato viru ſyphilitico exoſtoſes non raro perſtant; corruptaque medulla oſſium, fiunt caries, ulceræ, quæ vix unquam ſanari poſſunt; & æger tandem tabe abſumitur. Vide *Petitum loco citato pag.* 393. *Aſtrucium de lue venerea lib.* 4. *cap.* 10. §. 9.

Apud Angolenſes morbus eſt endemicus *Boaſt* dictus, quo affecti cum diris doloribus patiuntur jacturam pedum, manuum, naſi, aurium &c. an vero ſit elcoſis ſyphilitica non ſatis liquet. Vide *Dapper* Hiſtoire des Voyages.

8. *Elcoſis cancroſa*, *Ulceres chancreux*. G.

Illa ſunt duplicis varietatis; vel enim ſunt ſuperficiaria, cruſtoſa, *ſicca*, qualia non raro labia nareſque deturpant, & *noli me tangere* vulgo dicuntur, ea vero dolore lancinante, carnium duritie, ſcabritie, & mali pertinacia ſe produnt; ſi intra nares vel os ſerpant, ibi *humida*, fœtidaque ſunt. Vel ea cancroſos mammarum, parotidum, oculorum, aliarumve partium tenerrimarum tumores ambiunt, ſeu ſunt ipſi tumores exulcerati, labiis extrorſum verſis, tuberoſis, fœtidis, atro rubentibus, ſaniemque acrem ſuppeditant, unde æger pervigilio, hectica & tabe ſenſim abſumitur, & illa ſunt ulcera carcinodea, humida, phagædenica &c.

In ambobus balnea, ſerum lactis, lac pro omni alimento, juſcula edulcorantia e pullis, ranis conveniunt. In prima varietate cum ſucceſſu vidi illitum oleum olivæ intra quod infuſa fuerant folia plumbaginis, ipſa die infuſionis illinitur pars cancroſa hoc oleo, & deinceps per quindecim dies ſemel quotidie iteratur ille litus; dolor a litu atrox excitatur, quouſque ad ſeptimam diem increſcit, dein vero quotidie decima ſexta die eſchara nigra craſſa abſoluta eſt, & ſponte delabitur; cutis ſubſtrata tenera eſt, ſed integerrima, & ſic æger ſanatur.

In ulcere cancroſo humido nuper celebratur apud Suecos & Anglos pulvis D. Guy, atroviridis, arcanus, quo inſpergitur quotidie ſulcus ope lapidis infernalis in cancri peripheria cuſus, uſque quo ſeparatus tumor excidat; hunc pulverem adhibere ſuſcepi in cancro mammæ, ſed fruſtra, ſulcus enim carnibus fungoſis quotidie excreſcentibus obliterabatur.

Methodum palliativam curandi hujus ulceris paſſim Auctores referunt; uſum cicutæ ſeu extractum conii maculati celebrat *Storckius*, aſt nullus apud nos ejus adhucdum fuit ſucceſſus; atropa belladona & folia phytolaccæ Berolini laudata, extus admovenda, majorem ſpem faciunt.

9. *Elcoſis gangrænoſa* A. non eſt hujus generis quippe chronicorum morborum numero adſcribi non poteſt.

Curatio Elcoſeos exigit 1. ut craſis vitioſa ſanguinis & humorum corrigatur per remedia generalia, ut cathartica, diuretica, edulcorantia, & per ſpecifica ut antiſcrophuloſa, antiſcorbutica, prout a viru ſcrophuloſo, ſcorbuticove foventur ulcera. 2. Ut vitium topicum quod ulceris cicatricem impedit removeatur, illud vero vitium topicum eſt ſinuoſitas, calloſitas, caries latens, ſiccitas, ſordities & mucoſitas ulceris: ſublatis ſcilicet impedimentis vaſa tum animalium, tum vegetabilium facile vegetant, creſcunt, & ſic vulnera ac ulcera cicatrice obducuntur; cicatrix itaque non eſt opus naturæ ſeu illius principii ſentientis, & moventis quod animalium tutelæ & medelæ invigilat, quippe in plantis in quibus illud principium deeſt, vegetatio, adeoque vulnerum, ulcerumque ſanatio pariter ſuccedit, ac in a-

nimalibus, ut experimentis *D. Du Hamel* conſtat.

Sinuoſitas ulceris eſt cavitas ejus major quam eſt orificium; illi ſinus a pure, vel phyſice, vel mechanice cuduntur in textu cellulari, proindeque in muſculorum, tendinumque interſtitiis; pus ſcilicet gravitate ſua cellulas imas ſubit, muſculorum ambientium preſſione novas ſibi vias cudit, ac erodendo, laxando, putrefaciendo cuniculos, cavernulaſque extendit & auget; in his ſinubus calore & mora pus majorem in dies putredinem, fœtorem & vim corroſivam adipiſcitur; unde ſummi momenti eſt illi ſufficientem & liberum in loco decliviori exitum parare, ac quotidie pus illud expurgare; hoc præſtant peritæ exciſiones carnium ſuccreſcentium, quæ orificium minuunt, callorum eroſiones, aperturæ ex adverſo artus apoſtematoſi factæ, deligationes bis in die inſtitutæ, puris ex ſinubus expreſſiones, ſitus effluxui puris commodus in artu ægro ſervandus, quies hujus partis, ne preſſione pus vias ſibi alioſum cudat.

Calloſitas labiorum ulceris in diuturnis ſinubus accedit ex eo quod aeris acceſſu partes exſiccentur, turundis, candelulis, firmioribus compreſſis denſentur, apprimantur; eodem aeris acceſſu putrefactio puris acceleratur, rudiori deligatione, frequentiori & rudi deterſione colliquamenti purulenti, ſuccreſcens de novo caro dura, calloſa, & ad excreſcendum minus apta evadit; ergo ſatius eſt ſuſpenſa manu ulcera mundare, injectionibus leniter detergentibus uti & pus e ſinubus evertere: calli vero vel emolliuntur, poſt leves ſcarificationes, appoſitis emplaſtris, & iterum inſtitutis ſcarificationibus uſquequo ſuppuratio callum auferat; vel emolliuntur appoſitis turundis ex ſapone vulgari factis, & in ſinu per noctem derelictis; vel demum utendum lapide infernali, qui eſcharam excitat & phlogoſim, unde ſuppuratio & calli deſtructio; de quibus conſulantur Chirurgi.

Caries naſcens ex oſſis decoloratione, perioſtei ſeparatione cognoſcitur: *perfecta* oſſis ulcus eſt, vel fragilitas & eroſio; alia oſſis laminas tantum exedit, altera in cavum medullare penetrat, & medullam inflammat, ſuppurat putrefacit; quoties in fundo vulneris eſt os carioſum, fruſtra tentatur ulceris ſanatio; numquam firma caro ſuccreſcit, ichor ex carioſo oſſe promanans carnes erodit, emollit, & cicatricem impedit; ergo cariei prius eſt medendum partem oſſis cultris, malleolis, ſcalpris auferendo, reſiduam corroſivis ac ſepticis, imo igne actuali deſtruendo, uſquequo ſuccedat exfoliatio, ſeu partis teredinoſæ nigræ in minima, vel majuſcula fragmenta diviſio, a ſuppoſito ſano eſſe ſeparatio.

Siccitas, rubedo & phlogoſis ulceris facile cognoſcuntur; dolore, pruritu, calore ſtipantur; ea impediunt carnis excreſcentiam, adeoque indicant remedia emollientia, humectantia, ex decocto plantarum vulnerariarum, lotiones ex aquis acidulis, ex decocto hordei, oryzæ, potum ſimilem, juſcula refrigerantia.

Mucoſitas, ſordities & putredo ulceris cognoſcuntur ex abundantia puris viſcoſi, ſeroſi, fœtidi, carnibus mollioribus, pallidis, fungoſis; ſi negligantur hæc ulcera potiſſimum æſtate, muſcæ carnariæ in his ova ſua deponunt, quibus excluſis larvæ vermiformes in ulcere nidulantur; hoc vitium avertitur frequenti deterſione, lotione ex decocto plantarum amarore, ſucco reſinoſo gaudentium, unguentis, reſina & balſamo ſcatentibus, præparatis ſaturninis forma pulveris adſperſis, aut unguentis viride æris recipientibus; nec non fungi cultro reſecantur, aut alumine uſto exeduntur.

In elcoſi cancroſa, ſcrophuloſa, ſyphilitica, aliiſque nullum ſalubrius auxilium quam uſus internus extracti cicutæ, id eſt conii maculati Linnæi; hujus extracti analyſis ab *Ill. Roberto Langier* inſtituta dedit fere tertiam partem, tum ſpiritus alkalini volatilis, tum ſalis ejuſdem indolis, evaporato per coctionem ſpiritu rectore virulento plantæ.

Hujus extracti in pillulas redacti grana 10. 12. 14. mane & veſpere deglutiuntur; aſcendendo ſenſim ad majorem doſim, ut 30. gr. & raro ad drachmam unam; hoc vero medicamen per menſes continuandum, interea dum ulcus decocto foliorum bis de die oblinitur, cum vel ſine melle roſaceo, & aliquot guttis ſpiritus ſalis.

Hiſce ſolis medicaminibus & congrua Chirurgi opera *Ill. Locherus Medicus Viennenſis* non ſolum ulcera cancroſa, ſcrophuloſa, cacoethea quamplurima ſanata vidit, ſed etiam ſcrophulam, carcinomata, contracturam arthriticam, arthritidem veneream, ſcabiem veneream, phthiſim ſcrophuloſam, phiſconiam &c. ſanavit. In juvenibus celerior eſt effectus quam in annoſis; doſis granorum 14. ſæpius ſufficit.

10. *Elcoſis Ægyptiaca. Tarbo* Ægyptiorum.

Apud Ægyptios, ut mihi retulit *Illuſt. Pery, Doct. Med. Anglus*, recens ex Ægypto redux, viget morbus endemius, *Tarbo* dictus, qui pedum, manuumque exulceratione, atque doloribus atrocibus eſt inſignitus, quique ſucceſſu temporis articulorum affectorum ſucceſſivum lapſum inducit; addit intermittentes febres fere nullas in hac regione; aſt ſcorbutos plurimos obſervari.

XL. GANGRÆNA, *Gangrene humide*; cujus ultimus gradus *Sphacelus* quibuſdam dicitur.

Plura ſucceſſiva ſigna gangrænam præſentem denotant; 1. mors partis, ſeu ejus anæſtheſia; immobilitas, frigus; 2. textus facilis laceratu: 3. color lividus, griſeus, deinde nigricans; 4. diſſolutio putrida cum fœtore cadaveroſo.

Diſcrepat a necroſi; 1. infarctu tumido, 2. putrida diſſolutione: color ex roſeo nativo mutatur in atro-rubrum, vel pallidum, deinde

livi-

lividum, ac denique nigricantem, vel cinericium.

Calor nativus mitis abit in frigidum gelidum. Conſiſtentia elaſtica mollis abit in flaccidam, lacerabilem, diſſolutam. Motus proprius omnis eſt vel muſculorum, vel arteriarum; motus muſcularis partis gangrenoſæ ceſſant, licet pars tota ut manus motum habeat a vicinis muſculis, ut a muſculis ulnæ; pulſatio vero arteriæ quandoque ſubſiſtit, quandoque evaneſcit in parte gangrænoſa.

Demum ocius, ſerius gangrænoſa pars fœtet, putreſcit, diſſolvitur, quod in necroſi non accidit.

Gangrænæ primus gradus vulgo a Medicis Scholaſticis *gangræna* proprie dicitur, & partis mors definitur, in qua tantum adeſt tendentia; & diſpoſitio proxima ad putrefactionem; verum nomina morborum generica non debent mutari pro diverſis eorum gradibus; ſecus triplicandus eſſet eorum numerus. Partes omnes molles, & potiſſimum fluidæ animalium, maxime vero excrementitiæ, cruor etiam ſponte tendunt ad putredinem, a qua, durante ſanitate, immunes fluunt, per novam chyli aceſcentis admixtionem, continuam humorum reſolutionem, & putreſcentium excretionem, adeoque fluidorum circulationem, docet Phyſiologia potiſſimum Stahliana. Adeoque ubi fluida extra, vel intra vaſa hærent, nec depurantur, ea tanto citius putreſcunt, quo magis alkaleſcentia ſunt quo acriori colori expoſita, & aeri pervia, niſi viſcoſitas, ſiccitaſque motum inteſtinum putrefactorum impediat; docent experimenta culinaria.

Putrefactio itaque, ſeu molercularum ſulphurearum volatilium, & alkalinorum volatilium ſalium acceſſus, & lucta mutua eſt cauſa efficiens gangrænæ, ubicumque ſolita ejus impedimenta deficiunt.

Principia vero gangrænæ ſunt quæ fluidorum depurationem impediunt; eorumque motui putredinoſo favent, ſi tamen necroſim excipiamus, quæ alterius indolis videtur eſſe, adeoque diverſum genus conſtituere debet.

Gangræna ſupponit fluida reſolutioni apta, non vero glutinoſa, adipoſa, ſebacea; maxime vero cruoris in vaſis congeſtionem; ejus vero principia diverſas ſpecies diſtinguunt.

1. *Gangræna a contuſione* D. Queſnay cap. 2. de gangræna, pag. 1. A.

In carnibus valde contuſis vaſa tenerrima lacerantur, fluida in textum cellularem delapſa coagulantur, cætera in textu vaſorum intercepta hærent, hinc putredinis initium; aſt natura hos obices ſuperatura majori niſu cruorem in has partes impellit, unde affluxus, infarctus, phlogoſis, dolor obſcurus, nervis ſcilicet a contuſione ſolutis; mediante calore acceleratur vel ſuppuratio, vel putredo gangrænoſa.

Contuſionem ſæpe comitatur *commotio* nervorum, unde eorum *ſtupor*; inde intercipitur fluidi nervei irradiatio vivifica, inde laxitas partis major, & novum gangrænæ principium, maxime ſi commotione per oſſeam compagem ad cerebrum perventa delirium accedat; unde fit ut natura opus tum reſolutionis, tum ſuppurationis negligat; inde ſtaſis putrefactiva ulterius progreditur.

Si vero vulnus adſit, adeoque aeris acceſſus, ſi vulnus a ſclopeto carnes altius penetret, ſinuſque cudat, ex quibus fluida vitioſa difficile elabantur, ibique ſit ſumma vaſorum deſtructio, & fluidorum ignea acrimonia, inde principiis conjunctis fiunt gangrænæ celeriter depaſcentes. Tabum etenim gangrænoſum vaſa vicina emortua ſubiens, inficit, corrumpit; nil enim ad carnes diſſolvendas & fluida corrumpenda aptius; niſi vis vitalis quæ ſuppurationem molitur, hoc tabum expellat, & contagii effectum arceat; ut a pomo putri pomum contiguum, ita a dente carioſo dens vicinus, & caro ſphacelatæ continua ſphacelo inficitur, vaſis capillaribus tabum veluti ſugentibus, niſi fluido in circulum ex adverſo truſo repleantur, erythema ita tumidum cum textu carnium paſtaceo, ſine tenſione, ſine calore notabili cito liveſcit, vulnera contuſa ambit, circulo rubro ſenſim a centro recedente, & gangrænam deſignante.

2. *Gangræna ab infiltratione* D. Queſnay p. 1. c. VI. A.

Quoties intra textum cellularem, in adipis locum ſuccedit lympha, ſerum, pus, lac, lochia aliuſve humor facile putreſcibilis, toties intumeſcentia mollis, flaccida, vix dolens, infiltrationi tribuitur, quæ a quadruplici principio dependet; ſcilicet 1. a laxitate prævia partis infarciendæ; 2. a copia fluidi infarcturi; 3. ab obſtructione vaſorum ſanguiferorum utplurimum eryſipelatoſa; 4. vel a venarum ſtrangulatione tum per externam preſſionem, tum per ſpaſmodicam conſtrictionem quam inducit irritatio.

Hæc infiltratio phthiſicis, ſcorbuticis, convaleſcentibus plures hæmorrhagias, diarrhœas, phlebotomias paſſis, morbis chronicis cum amphimerina junctis, ulceribus, eryſipelatibus a magna tenſione ortis, vulneribus venenatis, lactis & lochiorum refluxibus, hydropicis morbis, &c. ſupervenit; quoties enim cruor venas difficilius ſubit, & a retro pellitur, toties ibi ſtagnans in extremis arteriis ſanguineis lymphatica diducit, & lymphaticus humor, quo onuſtus eſt, uberius ſubit textum cellularem, ex quo vix reverti poteſt in circulationis vias; adeps quidem inibi lente progrediens a putredine immunis ferme eſt, utpote viſcidus; verum humores ſeroſi ibi ſtagnantes ſolida relaxant, & ſi calor accedat & acrimonia, demum putreſcunt; & gangrænam excitant.

3. *Gangræna ab ſtrangulatione*, D. Queſnay, c. 1. & XI. A.

Si vaſa ſanguifera, tum venoſa, tum potiſſimum arterioſa ab aponeuroſibus, membranis, calyptriſve, ligaturis, compreſſionibus, nervorum

rum vulneribus acri irritante quovis, coarctentur, languet ſtatim circulatio inter ligaturam & cor, & in ramis vicinis; unde gangræna, quam præcedit infarctus tumidus rubore & phlogoſi fugaci ſtipatus, ſi venæ ſint ſtrangulatæ; hinc textus flaccidus, elapſa inflammatione molleſcens, paſtaceus; ſi vero arteriæ ſint ſtrangulatæ ut in vulnere cranii, faſciæ latæ, vel nullus tumor extus appareat, ſed tantum mollities, pallor rapide creſcentes, vel tumor inflammatorius, tenſivus initio, ſed cito in flaccidum œdema terminatus, & deinceps ſphacelus ab ſtagnantis cruoris & lymphæ in textu celluloſo decubitu.

Si ligaturæ tantum venas coarctent, inde tumor maximus & ab infarctu gangræna; ſi ligatura ſimul arterias coarctet, gangræna etiam ſicca poteſt oriri. Idem præſtare poſſunt tumores in inguinibus, & axillis poſiti; inde enim preſſis venis tumor magnus, preſſis vero arteriis atrophia & necroſis; vulnera ſunt vel puncturæ, vel inciſiones, vel contuſiones vel lacerationes, quæ nervos tendineſve afficiunt.

Puncturæ a clavis, acubus, ſtylis, ſpinis trachini, aculeis raiæ, ononidis, &c. ſi nervos aut etiam fibras nerveas attingant, non vero tranſverſim ſecent, ſi aponeuroſes irritent, eadem die ſine infarctu tumido notabili, partium vicinarum gangrænam ab ſtragulatione inducunt, quam accelerant ſpirituoſa & aromatica, tollunt profundæ inciſiones, quæ laxant textum, ſedant olea tepida.

Verum ſi gangræna non niſi poſt quatuor vel ſex dies a punctura ſe prodat, ſtrangulatio tunc oritur a cauſa phyſica, ſcilicet a fluido quod in fundo vulneris corruptum membranas irritat, & inde ſtrangulatio gangrænam late diffundens; perperam illæ gangrænæ tribuuntur degenerationi humorum, cacochymiæ, veneno.

4. *Gangræna a veneno* D. Queſnay cap. 12. A.

Inter venenatos ſerpentes ſola vipera apud Gallos debet reponi, nec aliud eſt vere venenatum animal, ſi veſpam & apem excipias. Quidquid de aliorum hujuſce regionis ſerpentium veneno traditur, error eſt plebis; ſoli ſerpentes duobus dentibus in maxilla ſuperiore armati, venenum in morſu gerunt.

Vipera manum momorderat hominis; qui vulnus illico ſuxit, aſt lingua ei, referente *Pareo*, multum intumuit, vix loqui poterat, inde in ſyncopes lapſus fere moriebatur; brachium ad ſcapulam uſque emphyſematoſe tumuit cum dolore. Alter quem viperæ caput abſciſſum pupugerat cardialgia affectus, dein preſſionem pectoris ante & pone, quaſi ferreis vectibus vinctus eſſet, expertus, cum eum pedes ſuſtinere recuſarent, devectus eſt in lectum, ubi difficillime reſpirabat; acceſſit magnum frigus per horas duodecim, pulvere viperino calor rediit, ſudore oborto brachium enormiter intimuit cum toto latere ad umbilitum uſque; acceſſit nigra ecchymoſis in illis partibus, embrochationes ſpirituoſæ & theriacales per tres ſeptimanas uſurpatæ morbum fugarunt.

Aliis vipera morſis magna debilitas, ſyncopes, ſudores, frigidi, vomitus, ardor viſcerum quandoque ſuperveniunt, neglectis remediis pars demorſa & vicinæ gangræneſcunt, niſi mors gangrænam prævertat: alcali volatile eſt ibi ſpecificum.

5. *Gangræna ab inflammatione*, D. Queſnay c. 4.

Inflammationes gangrænam inducunt tum ratione infarctus ſyſtrophici, tum ratione ſtrangulationis vaſorum a nervis & aponeuroſibus irritatis; præſtant idem inflammatinnes puræ intenſiſſimæ quæ ſuppurantibus acribus pertractantur.

Inflammationes *malignæ* primo aſpectu videntur aryſipelaceæ, parum tumidæ, ſed tactu frigidæ, & veluti duræ, ſine ulla elaſticitate aut tenſione, adacto ſcalpello nullus fere ſenſus, accedunt puſtulæ lividæ, pulſus ſenſim minuitur, mors accedit; has inflammationes *mortuas* nuncupat *D. Queſnay*.

Inflammationes *cauſticæ*, quales in anthrace obſervantur, quæ licet lapſu eſcharæ ſiccæ & nigræ accidente ſuppuratione feliciter quandoque terminentur, alias tamen carnes ad uſque oſſa corrumpunt, ut anthraces illi quos obſervavit *Poreus*, & *malum ardentium* vocant Franciæ Hiſtoriographi.

Inflammationes *eryſipelatoſæ* acres gangrænam altam inducunt, nam ardor inflammatorius alius pendent a principiis mechanicis ſeu valido arteriorum & fluidorum attritu, alius a phyſicis, ſcilicet a cauſtica humorum acredine ex qua phlyctænæ eryſipelatibus adnaſcuntur, calor urens adeſt; interea pars conſiſtentiam œdematoſam cito adipiſcitur & gangræna late ſerpit.

Demum inflammatio per nimium infarctum accerſit gangrænam quæ cum magno tumore demum liveſcente & remolleſcente ſtipata ſit, diſtinguitur ab inflammatione maligna, gangræna imminet ſi tumor deprimatur, rubedo obſcuretur, calor extinguatur, elaſticitas evaneſcat, carnes paſtaceæ, compactæ fiant, dolor abeat.

6. *Gangræna ex ambuſtione* D. Queſnay, c. 16.

Pars ipſamet profunde ambuſta ſphacelo ſicco ſeu necroſi afficitur, carnes vicinæ ob influxum ſanguinis & ſyſtrophicam inflammationem, gangrænam patiuntur cum dolore attroci, puſtuloſo, quandoque eryſipelate.

7. *Gangræna a gelu* D. Queſnay, cap. 18. *Gangræna a frigore nimio* Vandermonde Journ. de Med. Juin. 1758. A.

Ille ſphacelus incipit a dolore frigorifico atroci, quem ſequitur ſtupor, pallor, aridura partis, potiſſimum extremorum ut pedum, manuum; mentulæ, naſi &c. quæ partes dein œdematoſe intumeſcunt cum motus impotentia; & demum gangræna etiam ſupervenit.

Adoleſcens eum pedibus nudis per nivem iter feciſſet, dolores atroces pedum ſenſit, in Noſoco-

ſocomium delatus, igni admotus dirius doluit, palma pedum, ſubtus pallida, frigida, minime tumida, ſuperne pedes rubri, tumidi, calidi, digiti pedum atrorubri, tumidi, vix ſenſu præditi, tibiæ tumidæ, cutis dura, purpurea, venis violaceis variegata, veſtigium digiti ſervans, calida, dolor lancinans, preſſionem linteorum non ſuſtinens, alibi pruritus a frictione lancinans, pulſus durus, frequens, cephalalgia.

Intra ſitulam plenam aqua frigidiſſima identidem renovanda, cum nive & glacie ulterius frigefacta, immiſſi ſunt pedes per horam, inde levamen, deinde per bihorium, inde nigredo digitorum evanuit, tumor decrevit, dolores imminuti; balnea ſexies repetita ſunt, veſpere frictiones ex aqua frigida, dein vinum aromaticum & camphoratum; intra octiduum æger ſanatus abiit.

8. *Gangræna a putredine*. D. Queſnay c. 20.

Ea eſt quæ ab antecedente putredine dependet, 1. ſi a diſſolutione putrida humorum, gangræna ſine dolore accedit, ac forma emphyſematis intenſe rubri vel coccinei, quaſi eryſipelatoſi, ſe prodit: ægri paucis diebus interpoſitis fato cedunt. Viſa eſt illa gangræna in variolosa per totum fere corpus diffuſa, *Ephem. German. cent. 6. obſerv.* 81. Cutis preſſa ſtillabat humorem ſanguinolentum; omnis ſcarificatio in hoc morbo hæmorrhagias incoercibiles excitat, non ſecus ac in ſcorbuto.

2. Si a ſuppuratione putrida pendeat, ſignum eſt tabum putre in maſſam ſanguinis reſorptum, principio vitali energiam ſuam abſtuliſſe.

3. Si a congeſtione putrida ſeu inflammatione ſyſtrophica, tunc pars remolleſcit, ſenſum remittit, & rubedo in livorem mutatur.

4. Quandoque ſupervenit a fluidis extravaſatis, ecchymomatis, excrementis in veſica, alvo retentis, in hernia, ulcere cavernoſo, &c. congeſtis.

In cadaveribus ſucceſſive putreſcunt 1. abdominis viſcera ob excrementorum putredinem: 2. partes ſauciatæ & pulmones ob aeris contactum; 3. partes teneræ, ut collum, labia, genitalia, ubi etiam ſucci excrementitii.

Praxis.

In gangræna datur ſemper infarctus & tumor a ſanguinis afluxu, quem natura concitat eo fine ut ſanguis ſtagnans tum ulterius promoveatur, tum reſolvatur a calore, tum demum ut ſuppuratione, tamquam tutiſſimo & feliciſſimo remedio, mortuum a vivo ſegregatur.

Infarctus vero & tumor vim vitalem ſuffocari aut cito ſuffocatum iri indicant quoties lividitas aut mollities paſtacea, aut firmitas iners & tenſione deſtituta accedunt; adeoque imminuendus eſt, quod præſtant 1. diæta liquida, reſolvens, phlebotomiæ repetitæ; 2. ſacrificationes quæ nunc ad textum cellurarem tantum, nunc ad muſculos ipſos infarctos, pro ſede mali, debent pertingere, additis dein antiſepticis & reſolventibus, necnon ſuppurantibus, ſi ſuperficiaria tantum immineat gangræna; ſed ſi profunda ſit, tantaque tabes ſolidorum oſſium, artuum, ut nulla ſpes ſit fore ut ſolvatur infarctus, ad imputationem deveniendum eſt.

Contuſiones quo plus inflammatæ ſunt & tenſæ ac dolorificæ, eo magis periculoſæ; verum quo plus ſtuporis ſecum invehunt propter commotionem nervis aut quod pejus cerebro illatam, eo pejores ſunt.

Si tumor vix elatus, calor ſuffocatus, firmitas iners & ſine tenſione, aut ſenſus imminutio cum mollitie pultacea inveniantur, *ſtrangulatio* vaſorum arterioſorum metuenda eſt. Si vero maximus tumor liveſcens aut atro ruber a vulnere partem occupet, ſtrangulatio venarum vel ligatura aut compreſſio ſignificatur; in his vero caſibus aromatica, calida ſtimulantia ſunt pernicioſa; una ſalus eſt in inciſionibus, quæ tendinem, nervum omnino præſcindant, & quæ aponeuroſes conſtrictas ſolvant: illæ vero inciſiones ultra textum adipoſum debent pertingere, cum illæ aponeuroſes ibi lateant.

Vulnera a *globis ignitis* inflicta ſæpe, cum alte perfodiunt, artus commovent, compagem oſſeam, contundunt carnes & membranas criſpant, tum illico, tum poſt aliquot dies, unde ſtupor partis, omnium gangrænæ principiorum peſſimum; præſtat in hoc caſu ita dilatare vulnus ut medicamina fundum vulneris ſubeant, ut materies putres eliminari queant; aperturæ ex adverſo factæ, ſetaceum per vulnus trajectum, imo oleum terebenthinæ fervidum injectum his indicationibus ſatisfaciunt.

Infiltratio quæ a ſuppreſſis ſanguifluxibus anaſarcam excitat, quæ a repetitis phlebotomiis aut hæmorrhagiis fit, interna remedia & analeptica requrit, inde vero vix unquam timenda gangræna; verum infiltrationes quas humorum diſſolutio putris & ulceroſa creat, quas febris amphimerina ſuppuratoria, caries & ulcera interna fovent, non raro poſt longum tempus eryſipelatoſam excitant inflammationem, quæ gangrænam lethalem & immedicabilem accerſit; fruſtra diureticis cahartiсiſque eam debellare conaris, inde vires proſternis; infelices ſunt ſcarificationes quæ mortem accelerant; inutilia ſunt, quæ a medecinæ & chirurgiæ penu petuntur, auxilia.

Erethiſmo ſeu criſpaturæ aponeuroſium tria poſſunt opponi remedia; 1. laxantia ut diæta humectans; phlebotomiæ repetitæ & topica emollientia; 2. ſi ea non ſufficiant, inciſiones aponeuroſeos ſunt inſtituendæ ad ſufficientem altitudinem, illæ autem aponeuroſes utut ſint in trunco tenues & in artubus magis craſſæ, per totam corporis ſuperficiem extenduntur; tales ſunt quæ muſculos humeri, ulnæ, femoris, capitis colli, palmæ manuum & plantæ pedum veſtiunt. Dantur aponeuroſes duplicatæ, quæ muſculos temporales, quæ in dorſo magnum dorſalem, ſacrolumbarem, &c. in abdomine rectum &c. involvunt: ſolvendæ ſunt illæ aponeuro-

uroſes, ſi oſſibus inſideant, ad uſque inciſiones penetrante debent. 3. Deum ſenſibilitas partis irritatæ tollenda eſt; quod præſtent cauſtica ut oleum terebinthinæ, caryophyllorum, cinnamomi, aut alterum oleum deſtillatum ex planta aromatica; ſic oleo terebinthinæ curatus eſt Carolus Nonus a *Pareo*; ſic curantur odontalgiæ curioſæ: ſi vero ea non ſufficiant, oleum etiam fervidam adhibendum eſt, quod *La Peyronie* adhibuit in punctura tendinis *Principis de Dombes*, tendines vero majores ut & nervi puncti tum oleo fervido, tum exciſione curantur.

Ubi gangræna a *morſu viperæ* metuenda eſt, debet pars dentibus viperæ, tanquam duabus aciculis, puncta, ſine ſcarificationibus aſſuetis, foveri vino vel aqua vitæ in qua diſſoluta ſit theriacæ drachma, ſimulque theriaca ad drachmam unam ſemel vel bis uſurpari, qua ſola methodo omnes ſanare conſueverat *Chirurgus La Motte*.

Inflammationes malignæ ſeu gangrænoſæ vel ab externa, vel ab interna cauſa pendent; ſi ab interna pendeant, nunquam juvant ſcarificationes ad vivum uſque protenſæ.

Rurſus, inflammationes a cauſa interna ſunt vel externæ vel internæ; internæ pendent a principio deleterio fluidis commixto, quod phlebotomiæ tollere nequeant, adeoque plebotomiæ vix unquam in illis conveniunt; ſolum perfugium eſt in antidotis, cardiacis, alexipharmacis, ſed ita prompte hæ inflammationes internæ, ſopito dolore, abeunt in gangrænam, ut nulli remedio locus ſuperſit.

Externæ vero *inflammationes gangrænoſæ* non ita certo mortem inferunt: dantur enim gangrænæ criticæ, & quæ criticæ non ſunt, ſæpe non ultra partis inflammatæ limites ſeſe extendunt, imo oborta ſuppuratione in marginibus ſponte quandoque ſegregantur a vivis carnibus. Cavendum tamen ne tabum putre, quod efformatur, repat in vicinas partes, quod in inflammationibus gangrænoſis per infarctum ortis metuendum, multo minus in gangrænis ſiccis, vel inflammationibus cauſticis quales ſunt eryſipelata, eſcharotica, anthraces, cruſtæ gangrænoſæ, &c.

Ad ſuppurationem promovendam in mortuis illis inflammationibus, intus & extus uſurpanda ſunt quæ calorem & ſtimulum procreant, topica ſunt aptiſſima reſolventia & diaphoretica actuoſa, non raro ſinapiſmi facti ex fermento, camphora, ſale ammoniaco, ſinapis ſemine, cum aquis ſpirituoſis & oleis eſſentialibus æthereis.

Si vero jam gangræna adſit, ſperandum eſt, ſi fixi jam ſint limites ejus, ſi margines inflammati ſuppurationi ſe accingant; tunc partes mortuæ ſcalpello incidendæ vel excindendæ intactis vivis; ſi vero ceſſante gangrænæ progreſſu nulla ſit ſuppurationis ſpes, ſpiritu nitri debent partes mortuæ comburi, ut vivæ ad ſuppurandum excitentur, & tabum putre deſtruatur.

In eryſipelatibus gangrænoſis infarctus eſt maximus vel valde extenſus; horum vero cura exigit 1. ut carnium mortuarum phlyctænis, maculis lividis obſitarum, infarctus ſolvatur, 2. ut harum carnium ſucci a putredine immunes ſerventur, condiantur; 3. ut carnes vicinæ ſtimulentur ad ſuppurandum; 4. ad promovendam ope ſuppurationis mortuarum ſeparationem a vivis.

Antiputrida quæ ibi conveniunt ſunt 1. acetum, ſpiritus ſalis, ſulphuris, vitrioli aqua diluti, ſalia neutra, imprimis ſal ammoniacum. 2. Spiritus terebinthinæ, eſſentia Rabel, ſpiritus nitri anaticis ſpiritus vini partibus dulcificatus. 3. Sal marinus, nitrum. 4. Reſinæ & balſama, terebinthina, myrrha, camphora, ſtyrax, pix. 5. Vinum, aqua vitæ ſpiritus vini. 6. Exſiccantia balſamica, ut myrrha, colophone, aloe, reſina. 7. Rodentia urentia, ut oleum fervens, ferrum candens, ærugo, ſpiritus nitri hydrargyro fœtus, aqua phagædenica.

Furunculi majores ſumme dolorifici non incidendi ſunt quandiu crudi & dolentes niſi in perinæo vel vulva ſiti ſunt, tunc enim metus eſt, ne pus ſibi ſinus cudat; exſpectanda ſuppuratio quæ concreta ſolvat, & craſſamentum maturet.

Eryſipelata cauſtica quæ cruſtaceam eſcharam faciunt, pendent a vi materiæ lapidem cauſticum æmulantis; harum cruſtrarum ſeparatio pariter debet promoveri per olea emollientia & digeſtiva, ut ceratum Galeni, ſi eſchara craſſior ſit, ea incidenda, & ubi ſecedunt, avellenda fragmenta; vitanda ſpirituoſa actuoſa: juvant tantum topica reſolventia, anodyna.

Anthraces eodem modo tractandi, vitanda ſunt, irritantia, monente etiam *Pareo*, lenia emollientia e ſuppurantibus eligenda; tantum apex emortuus oleo ferventi vel aqua forti comburendus, dein exſpectanda ſuppuratio; retardatur etiam eſcharæ putredo ope ſpiritus terebinthinæ, eſſentiæ Rahel, ſpiritus nitri dulcificati cum ſpiritu vini, ſed cauſtica tutiora ſunt.

In *ambuſtione* quæ cutem tantum erodit, non vero ultra penetrat, dolor & pertinacia majores ſunt quam ubi carnes ipſæ comburuntur, quippe ſecretoria cutis irritata fundunt ſerum acre & copioſum, quo affectus perennat adhibitis unctuoſis. 1. Antequam infarctus, vel tumor excitentur, igneæ partes extrorſum ducendæ ſolutione vitrioli, atramento, ſpermate ranarum, albumine ovi, nuce gallarum, vulnerariis, aſtringentibus herbis. 2. Accedente infarctu indicantur emollientia, laxantia, adipoſa, unctuoſa, olea, butyrum. 3. Si inflammatio adveniat his miſſis, fomenta ex aqua tepida, mucilagines, lacticinia, farinoſa uſurpantur, & propter ſævitiem doloris adduntur anodyna. 4. Quandoque anodyna paululum volatilia adhibentur, ut camphora, flores ſambuci, folia tabaci, hypoſciami, ſapo, ſtercus avium, &c. ſi dolor mitior ſit, cæpæ coctæ vel tritæ conveniunt. 5. Cum pars ambuſta ſuppurationem

nem putrem ſuppeditat, antiſeptica; ut vinum, aqua vitæ, nitrum, ſal marinus indicantur.

Periti ſunt qui tamdiu utuntur ſolo vino; quamdiu propter ſenſibilitatem non licet aquam vitæ addere, mox puram admovere, uſque ad integram ſanationem. Juvat non raro folia viridia tabaci, vel betæ apponere, & ſuper ſplenia vino madida applicare, quæ ſic vulneri non adhærebunt.

Si *frigori* vel gelu debeatur ſphacelus, amputatio non eſt inſtituenda quamdiu nulla eſt diſſolutio putris, quæ ſola viciniam inficit, & in vivo inſtituenda eſt amputatio, non in mortua carne. Pars *congelata* ſtatim nive vel aqua frigida eſt confricanda, ne ſubito regelaſcendo crepent vaſa; interea cardiaca ſudorifica intus uſurpanda.

Si a *putredine* antecedenti humorum in vicinis partibus ortum duxerit gangræna, vel ea pendet a diſſolutione maſſæ ſanguineæ, & in hoc caſu de ægro conclamatum eſt; vel pendet a peculiari acrimonia venenata, adverſus quam dantur ſpecifica antidota, ut in ſyphilide, ſcorbuto, ſcabie, & tunc illa antidota uſurpanda ſunt; ſi ab ulcere putrido oriatur, tunc adhibenda ſunt antiſeptica fortiora, ut 1. balſamica, quale eſt oleum terebinthinæ: 2. Salina, ut ſal marinum; nitrum, ſal ammoniacum, pulverata & magna doſi adſperſa: 3. Exſcarotica ut acidum nitri dulcificatum, aqua Rabel, imo oleum bulliens, unguentum Ægyptiacum, viride æris, aqua phagædenica, ſublimatus corroſivus, &c. inde fit eſchara quæ carne putredine defendit, uſquequo ſuppuratio partem ſphacelòſam a ſana ſeperaverit; non tamen negligenda intus alexiparmaca.

XLI. NECROSIS, *l'Ergot; le Feu St. Antoine, la Gangrène ſèche, lè mal des ardents,*

Morbus eſt chronicus, in quo artus, ut pedes, manuſve, poſt ſtuporem & dolorem, ut plurimum ſine tumore acreſcunt, exſiccantur, & ſenſu, motuque amiſſis ſponte utplurimum a corpore ſecendunt,

Differt a gangræna, 1. quod in gangræna fit tumor utplurimum inflammatorius: 2. quod pars gangrænoſa in putredinoſam mollitiem fœtidiſſimam vergat: 3. & quod citam mortem intentet; necroſis vero partes mumiæ ſiccæ ſimiles reddat vix fœtidas, niſi ubi mortuum a vivo ſeparatur, ac per menſes divexat. Differt ab arthritide ſcorbutica quacum convenit ratione dolorum, quod in arthritide illa ſint ſtomacaces ſigna, dolor noctu urgentior ſit, nec artus excidant.

Species hujus generis a nemine diſtincte traditæ ſunt, excepta necroſis uſtilaginea, de qua nuper *Cl. Salerne* plura docuit: cæteras primus fere *Ill. Queſnay* in eximio tractatu de gangræna ſicca tantum delineavit.

Sanguis viſcoſiſſimas, tenax, nigricans, & ea ſiccitate ad putreſcendum ineptus, ſimulque in extremis partibus hærens, ſero per calorem, ventilationem, diaphoreſim evaporato, hujus morbi eſt materia morbifica, inde ſtupor, dolor livido, ſiccitas, mors partis, atque in limitibus ſuperveniens ſuppuratio gangrænoſa, corruptio tendinum & ligamentorum ſine ullo dolore, artum nigrum, ſiccum, mortuum a vivo ſegregat.

1. *Necroſis uſtilaginea. L'ergot.* C.

Vide *Hiſtoir. de l'Acad. R. des Sc. ann.* 1740. 1748. 1752. & *le ſecond volume des Mèmoires des Etrangers nna.* 1745. a *Cl. Salerne*; *Acta Lipſiæ* 1708. a *Langio* & 1752. *pag.* 634. item *Commentarios Lipſiæ Ludvvigii an.* 1757. *pag.* 72. *&* 601. *Illuſtriſſ. Queſnay*, *de gangræna ſicca*, *pag.* 355, *&* 407.

An ſit idem cum *malo ardentium*? vide *Mezeraï*, *Hiſtòire de France ann.* 1090. licet morbus ardentium cum arthritide ſcorbutica magis affinis videatur.

Uſtilago vulgo *ſecale cornutum*, Gallice *ergot*, & *ſaigle ergotè*, de quo ſcripſit *Moellerus Comm. Lipſiæ anno* 1752. *pag.* 634. vocatur illud ſecale, cujus ſpicæ gerunt aliquot grana, ſex vel ſeptem lineas longa, cornuta, extus nigra, intus alba, Germanis *Brand* & *Mutterkon* dicta, ab uſtilagine *nigella* dicta diverſiſſima: nam in uſtilagine tritici, avenæ; ſemen eſt intus nigrum & pulverulentum, non corniculatum. Secalis cornuti proventus uber eſt annis pluvioſis, & in agris paludoſis, quales ſunt Soloniæ juxta Aureliam, inde forte Secalauniæ Latinis dictæ, & agri Bleſenſis, Vaſtinienſis, Bituricenſis Provinciæ his morbus epidemice graſſatur, ſcilicet quoties deficiente tritico abundat hoc ſecale, quo pauperes panem conficere coguntur; unde viget epidemia ſtatim poſt meſſem uſque ad hyemem; plures mares quam fœminas adoritur, & ſæpius apud Solonienſes pedibus quam manibus nocet; forte quia in locis humidis illi laborare conſueverunt,

Illa morbi ſpecies ſine febre, ſine tumore, pedes vel manus aggreditur, doloribus intenſis ſtipatur, colorem nigerrimum & ſiccitatem ſummam partibus conciliat, ac demum poſt plures menſes artum mortuum a corpore ſegregat; viſi ſunt trunci cruribus orbati, alii uno cruore & uno brachio, rariſſimi ambobus cruribus & brachiis mutilati; pluries accidit ut digiti pedum inſciis excidant, pauciſſimis extremus naſus delabitur. Ægri Solonienſes in Noſocomium Aurelianenſe deferuntur, ubi obſervati ſunt a *Chirurgo Noelio*, & nuper ab *Illuſtriſſimo Medico Salerne*.

Incipit morbus a laſſitudine, ſine febre, ſine inflammatione; raro rubent partes extremæ; facies vero, totaque cutis pallet ac liveſcit, ventet induratur & tumet, mens hebes eſt, & hebetudo creſcit cum morbo; urina & fæces rite ſecedunt fæces tandem ſunt fœtidæ; corpus emaciatur; pedes & manus ſtupore afficiuntur, cum dolore deinde punctorio,

qui

qui cum atrox eſt, pulſus frequentiam fugacem cum ſudore capiti & epigaſtrii excitat; ſecus pulſus eſt parvus, & ita debilis, ut vix percipi queat; appetitus interea non deficit, ab alimentis calidis læduntur & ſudant, raro accidit dolorem pedum, manuumque eſſe urentem & rubore ſtipatum, quod ſolum refert *Noelius*. Verum tamen eſt hoſce dolores atroces miteſcere, ſi artus aeri frigido exponantur; interea frigeſcunt & pallent ægri, difficulter ſe movent, dolor ſenſim aſſurgit a pedibus ad tibiam, crus, &c. a manibus ad ulnam, humerum, quæ partes ſucceſſive exſiccantur, & ita nigreſcunt, ac ſi fumo fuiſſent induratæ; tunc vero cum nigreſcunt, ceſſat dolor partis, imo ſenſus & pars mortua eſt, ſed ſicca, non fœtens; cutis videtur corrugata, quaſi, ait *Noelius*, diu in aqua frigida ſtetiſſet. Nicroſis illa demum ſiſtitur in tarſo, tibia, genu, &c. & tunc linea quædam cuditur ſuperans vivum a mortuo, qualis cuditur ope lapidis infernalis, illa ſola linea humida eſt, putris & fœtida; ſenſim per fruſtra aut artus integri mortui, carbonis inſtar nigri, a vivo ſegregantur, aliquamdiu vero hærens ligamentis, tendinibus, laciniatis nondum omnino diſſolutis. Si imperite cataplaſmata maturantia applicetur, acceleratur lapſus artuum, ſed cum periculo, quippe gangrænaſcit etiam pars viva; vero opus ſoli naturæ committatur, ægri quidem artu truncantur, ſed ſine dolore, ſine ulla hæmorrhagia, & ſine mutilati per menſes & annos vivunt.

Quare nulla ſit hæmorrhagia, etiam dum crura ex acetabulis coxendicis ſeparantur? quia ſanguis eſt niger, viſcidus & veluti ſiccus; talis enim ferme exit e vena, cum initio morbi ſecatur ad dolores ſedandos, tenacitas ſanguinis quandoque ea eſt, ut non facilius ſecetur cultro quam ipſa caro indurata; e centum & viginti quibus artus a Chirurgis fuerunt amputati, vix quinque ultra ſex menſes ſuperſunt; aſt qui opus naturæ commiſerunt, plures multo evaſerunt.

Hoc ſecale cornutum anatibus, ac procellis datum ab ipſis ſtatim reſpuitur; hoc tamen urgente fame, & cum furſure mixto utentia animalia inſtar hominum male afficiuntur, & enecantur.

De cura hujuſce morbi conſultantur *Ill. Queſnay*, *Salerne*, *Sharp*. In ſumma ſuffecerit dixiſſe initio indicari parvam doſim theriacæ, unam, alteramve phlebotomiam, fotum ex aqua vitæ camphorata; aſt cum pars induruit, & nigrorem contraxit, fugienda maturantia; ubi exulceratur, ſola antiſeptica & exſiccantia conveniunt, oleum terebinthinæ, pulvis ex ſale marino, vitriolo, ac demum exſpectandum donec pars ſponte excidat: kinkinæ in gangræna utiliſſimæ uſum in necroſi damnat *Sharp*.

2. *Necroſis a viru* Illuſtr. Queſnay de gangrenæ ſicca, pag. 362. Hildani centur. 4. obſetvat. 92. C.

Virus eſt humor venenatus in animali ipſo quod laborat genitus, vel ab alio communicatus, unde a venenis per vulnus immiſſis aut ab alio regno petitis differt; huc refert virus venereum, ſcorbuticum, arthriticum, herpeticum, cancroſum, &c.

Virus quod necroſim inducit debet vel ſanguinem ita inficere ut in extremis partibus coaguletur, exſiccetur, vel ut vaſa ita corrugentur, ut exſuccæ ſiccæque carnes evadant; debet itaque idem efficere intus quod extus patrant cauſtica, ut lapſis infernalis; quippe in eſcharam mutari debent partes quæ necroſi afficiuntur; in ſenibus illa mutatio tanto facilius contingit, quo ſanguis ad ſiccitatem & viſcoſitatem magis eſt pronus.

Senex 72. annos natus podagricus menſe Auguſto frigus quoddam moleſtum ac ſtuporem in pede perſenſit, ſine ullo dolore & tumore vel minimo; de his minime ſollicitus fuit, tandem aucto ſtupore pes ejuſque digiti lividi deinceps nigri evaſerunt, & necroſis ſenſim ſeſe patefacere, ſenſimque verſus genua ſerpere viſa eſt. *Hildanus*, accerſitus menſe Septembri, pedem & crus ad ſuram uſque ſphacelatum inſtar carbonis nigrum, frigidum, & ſupra modum ſiccum, extenuatumque repetit. De cætero nullus dolor, inquietudo fere nulla, ſomnus, fames, pulſus pro more. Rogarunt adſtantes *Hildanum* ut crus amputaret, quod peritus ille Chirurgus recuſavit, & cum quidam barbitonſor deinceps crus amputaſſet, gangræna ſerpſit cito in femur & truncum, quæ prius ſteterat, ac æger intra paucos dies temeritatis illius culpam luit.

Differt itaque illa ſpecies necroſeos ab uſtilaginea ratione originis, & ratione ſymptomatum ſeu doloris defectu, de cætero eadem eſt cura, ſcilicet omiſſiva.

3. *Necroſis febrilis*, Lamotte obſervat. 208. ad 302. C.

Ea eſt quæ typho potiſſimum, febribuſque aliis malignis dictis ſupervenit, ſymptomatice aut critice, ut ajunt; illa vero non ſolum pedes, ſed potiſſimum coccygem, narem & femore adoritur, & differt a gangræna ex eo quod ſicca ſit, cum gangræna diſſolutionem putridam comitem habeat, præterea ſine ullo dolore progreditur, diſtinguitur vero a priori per febrem comitem.

Hæc vulgo tribuitur vel ſorditiei in qua hæ partes ob alvi & urinæ fluxum obnoxiæ ſunt, ſed cum etiam pedes, ab immunditie illa immunes, quandoque necroſi afficiantur, vix illud principium poteſt admitti; preſſioni etiam tribuitur, quippe his partibus in thypho per menſem incumbit æger, & reapſe preſſio illa eſcharas ſiccas non raro in partibus pelvis eminentioribus excitat; verum & vidi internas, externaſque femorum partes in eo caſu ſolum aut primario affici, quod nec preſſionis, nec immunditiis erat adſcribendum, maxime vero cum necroſis primis febris diebus supervenit, nec ſordes nec decubitus incuſari poſſunt, ut patet ex obſervationibus citatis.

San-

Sanguinem in febribus triplo viſcoſiorem evadere quam in ſanitate probant experimenta *Cl. Langriſh*, adeoque ſi concurrat ſimul materia febrilis inſpiſſant, ut in typho, facile concipitur occaſione decubitus in vaſis cutaneis coccygis, viciniſque illum hæſurum eſſe, & ratione ſiccitatis necroſim inducturum.

Hic affectus ita lethalis cenſetur ut *Hildanus* nullum per quadraginta annos evaſiſſe ſuæ curæ commiſſum profiteatur, verum hæc lethalitas videtur potius curæ olim adhibitæ quam morbi gravitati tribuenda, ut docent *Cl. Lamotte* obſervationes repetitæ; conſtat enim ex illis nihil eſſe pernicioſius in hac ſpecie necroſeos quam mortuas & putridas partes exſiccatas forcipibus auferre; inde enim ſphacelus humidus evadit & ulterius ob aeris acceſſum ſerpit, quin fugiendæ ſunt etiam ſimplices ſcarificationes, pars tantum eſt tegenda unguento de ſtyrace, vel mundificativo, & ſi ſit excoriata vel exulcerata, unguento Ægyptiaco, & expectandum donec febris remiſerit vel ceſſaverit, tunc enim lapſus carnium putridarum ſponte accidit & tuto poteſt ſolitis medicamentis adjuvari. Vide de his *Cl. Queſnay de cura gangrænæ ſiccæ pag.* 583.

4. *Necroſis ſcorbutica*, Tulpii Lib. 3. cap. 38. Du Pleſſis Journ. de Med. Avril 1757. pag. 341. Vide *Melaſicterum ſcorbuticum* a quo differt tantum coloris defectu.

5. *Necroſis epidemica* D. Boucher Journ. de Med. 1762. p. 3v7. 396. 504. A.

Morbus erat epidemicus apud Flandros annis 1749. & 1750. pauperes extra urbem, in aere nebuloſo ſoloque humido degentes devaſtans, poſt varias coloris & frigoris viciſſitudines, bellique ærumnas: tres erant hujus epidemiæ periodi.

1a. *Periodus*. Contracturæ ſpaſmodicæ muſculorum tibias, brachiave retrahentium, quandoque amborum ſimul, cum doloribus acutis, ſæpe urentibus, per intervalla remittentibus. Rarius præceſſerant dolores vagi dorſi, lumborum, quidein in extremis artubus hærebant, cæteris functionibus, ut pulſu, fame, vix mutatis: hæc periodus ad duas treſve ſeptimanas extendebatur.

2a. *Periodus*, decem diebus terminanda, notata erat ſtupore vel fremitu obſcuro artus affecti, cum ſenſatione frigoris fere glacialis, qui ſenſus incipiebat a partibus primum contractis & deſinebat in pedes vel manus; inde artuum gravitat, movendi impotentia, anæſtheſia, ſed reſtituto calore dolores reviviſcebant, membra erant pallida, frigida, cutis rugoſa, pars macilenta; macies totum corpus dein afficiebat: pauperrimi, a primæ periodi ſymptomatis immunes, ſecundam tantum, ſed tanto diutius, experiebantur.

3a. *Periodus*. Pars affecta ſtupore & frigore liveſcebat, mox nigricabat; quibuſdam calor atrocæruleus, quandoque cum ſenſu caloris urentis & forma erythematis phlegmonodis, aliis cum ſenſu obſcuro; quibus prima periodus defuerat, nigredo artuum nullo inflammationis ſigno præludebat; quibus vero præludebat erythema, phlyctænæ non raro aſſurgebant, ſub quibus pars erat omnino ſphaceloſa, muſculis & ipſo perioſteo putrefactis: pulſus erat tunc debilis, proſtratio virium magna, oculi languidi, facies marcida, rugoſa, deformis & ſenilis. Necroſi quæ a digitis inceperat ſenſim ad carpum vel tarſum accedebat, raro ultra cubitum aut genu reptans: demum gradum ſiſtebat necroſi & tunc pulſus vigor paulatim reſurgebat: linea ſuppurans mortuum a vivo diſterminabat, & ſenſim artus mortuus, ſiccus, cruore nigro, viſcoſo farctus delabebatur, extremo oſſe arido & inſtar carbonis nigro: artus necroſi affectus ſicciſſimus, nigricans, odoris expers, mumiæ artui ſimillimus erat.

Quibus vero calor inflammatorius præceſſerat, febris etiam ſupererat, quæ moderata non nocebat, ſed violenta funeſtum mali exitum accelerabat.

Hujus morbi ſeminium eſt miaſma quoddam ſanguinem coagulans, unde præmiſſis phlebotomiis ex quibus pulſus prius languidus reſurgebat, diluentia, diſſolventia aromaticis, ſpirituoſis, antiſepticis juncta, intus ſumpta, proderant; lapſus ſpontaneus artuum erat expectandus, aut nulla horum amputatio inſtituenda erat, niſi cum natura mortuum a vivo ſeparaſſet.

6. *Necroſis infantilis*.

Morbus eſt novus, ſeu nullibi deſcriptus, frequens tamen apud infantes quinquennes, potiſſimum in orphanotrophio; illis vel in gena, vel in vulva apud *puellas*, ſupervenit, ſine febre, macula rubra *vel liveſcens*, ſine dolore, tumore, calore, quæ acu pertuſa non dolet, poſt paucos dies ſponte laceratur a leviſſimo tactu, ſine ulla ſanguinis vel alterius humoris effuſione: ſenſim vicinæ carnes, gingivæ v. gr. eroduntur, pulſu, fame, cæteris vix mutatis, & intra paucos dies fato cedunt, omnino abſumtis, nigris, ſiccis, vel vulva eodem *modo eroſa*.

Pluribus ſcorbuticis ſuperveniebat ad genam ulcus exiguum, album, in ambitu durum, quod neglectum liveſcebat, nigredine & fœtore accedent, unde tota gena perforata, eroſa, dentes in conſpectum ſe prodebant; hujus ulceris indolentis, gangrænoſi, ſicci, progreſſus ſiſtit ſpiritus vitrioli. Similes caſus vidi pluries, ſed gena ſine ulcere ſtatim liveſcebat, altero die perforata, ſine dolore, inappetentia, febre debilitate, interiora oris patefaciebat, letho intra paucos dies ſubſequente: idem vidi apud virgunculas in vulva: *Poupart Hiſt. de l'Acad. R. des Sc.* 1699. *pag.* 175.

Huc etiam poſſet referri necroſis a compreſſione, cujus exempla profert *Cl. Queſnay* ex *Hildano* & *Boerhaave* petita, forte & aliæ ſpecies; verum ſatius eſt hoc argumentum peritis Chirurgis elucidandum relinqaere. Nobis ſuffecerit in hoc genere aliiſque bene multis novam viam tradendæ & illuſtrandæ Noſologiæ indicaſſe; ſingulorum generum elaboratio non eſt opus unius hominis nec forte unius ſæculi.

CLAS-

CLASSES MORBORUM
ÆTIOLOGICÆ.

SCientia principiorum, a quibus morbi dependent, eſt *aitiologia* noſologiæ. Diſpoſitio morborum ſecundum affinitatem principiorum & cauſarum a qubius dependent vocatur *methodus* morborum *aitiologica* juxta quam morbi qui a ſimilibus principiis dependent, conjunguntur, & qui a diverſis ſeparantur; inde tot claſſes exſurgunt quot diverſa ſunt principiorum genera: ea quidem numeroſiſſima ſunt, verum tamen maxima morborum pars ad viginti quinque genera principiorum, totidemque morborum claſſes commode reducitur. Horum principiorum alia ſunt *phyſica* quoad agendi modum, ut venena, virus, miaſmata, &c. . . . alia ex *legibus mechanicis* agere videntur, ut tumores, calculi, vermes, conformationes vitioſæ, ſanguis, pituita; ſerum, flatus; demum ſunt principia *moralia* hypermechanica, quorum actio ex pſychologia aliquatenus intelligitur, ut naturæ conatus, ſpaſmi, dolores, pathemata animæ, &c.

Eatenus vero ea cenſentur principia morborum, quatenus ex illis intelligimus hos vel illos morbos eſſe poſſibiles: nulla alia eſt conexio inter principia & morbos; & quam ſæpius erramus in judicio, cum, ex eo quod illud præceſſerit morbum, illud alterius eſſe principium inferimus; hoc ſcilicet ſophiſma, *poſt hoc ergo propter hoc*, in Medicina vulgatiſſimum eſt.

Accurata cognitio ſymptomatum, organorum quibus inſident, legum phyſiologicarum juxta quas functiones, qualitates & excretiones per illa organa fiunt, & demum dogmatum phyſico mechanicorum ex quibus vis & energia horum principiorum concipitur, poteſt mentem Medici dirigere in veritatis indagatione, & nos inducere ad cognoſcendum num datus morbus huic vel alteri principio ſit adſcribendus: Attamen his auxiliis adjuti ſummi Medici quotidie errant, ut patet ex eorum in praxi diſſidio; ſi fidem quibusdam adhibeamus, omnes fere morbi a *ſaburra* dependent; juxta alios *plethora* eſt omnium fere principium; ſunt qui a vermibus eos deducunt; ſunt qui a *ſalibus* acido vel alkali; non pauci a *ſpiſſo* & *acri* omnes chronicos derivant; a *ſpaſmo* & *atonia Baglivi*; a *circulatione vitioſa Deiderus*; a *pituita Schneiderus*; a *ſero Carolus Piſo*; a *flatibus Polybus* morborum iliadem, ut olim *ab humorum quaternione Galenus*, & a ſolo *vitio ſolidorum* plures Neoterici deducere amant. Non minus tamen verum eſt eatenus felicem eſſe therapejam, quatenus Medicum origo morbi non ſefellerit, ut ait *Celſus*, adeoque cauſam & principium morbi curandi cognoſcere apprime utile eſt, imo neceſſarium; verum in hoc experientia fallax & judicium difficile.

Illuſtriſſ. Archiater Senac triginta conſultationes ſcriptas viderat a totidem peritiſſimis Medicis circa eundem morbum, quem ſpiſſitudini ſanguinis tribuebant, & neuter verum attigerat: ſecto enim cadavere, facile conſenſerunt omnes omnia ſymptomata aneurysmati interno eſſe tribuenda. Similem errorem trium percelebrium Italiæ Medicorum, circa morbum viri præclari quem ſimul inviſebsnt, *Ill. Morgagni* enarrat; neuter verum morbi principium etiam conjectando præſenſerat.

Si viri anatomiæ, phyſices & mechanices periti, hujus ſæculi præclari inventis eruditi, ſingularem morbum accurate perpendentes eumque diuturnum attente conſiderantes, circa ejus principium a vero aberrant; quid expectandum erat ab Antiquis, qui omnes morbns ejuſdem generis ab hoc vel illo principio pendere a cathedra docebant; &, verbi gratia, omnem tertianam a bile, quartanam a melancholia, catarrhum a pituita, vomitum a ſaburra, nephralgiam a calculo repetendam eſſe? Quid cenſendum de illuſtribus etiam Neotericis qui omnem morbum chronicum ab ſpiſſo & acri humore pendere pronunciant & huic theoriæ ſuam praxim adoptant? Ex ſequentibus ſpecierum enumerationibus evidenter patebit nullum eſſe morbi genus quod a diverſis principiis non pendeat, ſeu cujus diverſæ ſpecies a diverſis principiis non ſint repetendæ diverſamque medendi methodum non expoſtulent? Sit vomitus in exemplo, licet ejus cauſa ſit in omnibus ſpeciebus eadem, ſcilicet conatus naruræ quæ, mediante vi ſtomachi expultrice, materies in eo contentas foras per os eliminat, nihilominus natura ad hanc ſtomachi contractionem excitatur, nunc a ſaburra cruda, qua ſemel ejecta morbus evaneſcit; vel a ſaburra putri, vel bilioſa, vel viſcoſa; quibus rejectis remanent non raro fomites in ſanguine, hepate, colo, ſtomacho, diverſis auxiliis impugnandi; vel vomitus ille fovetur a veneno quod labe conſtanti affecit ſtomachum; vel ab ulcere, quod curandum ſupereſt; vel a phlogoſi ventriculi, quæ, nedum emetica & cathartica indicet, ab illis exacerbatur; vel a vermibus qui ſpecificis remediis tantum cedunt; vel a metaſtaſi humoris excrementitii, ut urinæ, puris, ſeri, cui humori exitus nativus parandus eſt; vel a plethora vaſorum ventriculi quam vel menoſtaſis vel vicini viſceris obſtructio, vel nimia ciborum euchymorum ingurgitatio ſuſtinet; vel pendet a mechanica preſſione quem ſtomacho infert cartilago xiphoidea depreſſa, pancreas tumidum, jecur induratum, vel ipſa gaſtrocele; mitto loqui de vomitu ſympathico quem ictus capiti inflictus excitat,

citat, de vomitu marino quem ſuccuſſio navis aut rhedæ determinat, de hyſterico quem antipathia aut abditius etiam principium creat.

Quibus poſitis quid cenſendum de therapeia quam viri aliunde oculatiſſimi quotidie in ſcriptis ſuis proponunt, in qua duas vel tres tantum vomitus ſpecies curandas ſiſtunt ratione totidem principiorum a quibus illas excitari putant, quaſi omnis vomitus ab hac vel illa ſaburra penderet, & fere omnis vomitoriis vel catharticis curandus foret: in quo quidem conſentientes habent omnes fere veteres artis antiſtites, qui errore mortalibus pernicioſo cum ipſis laborant: quid enim eſt pernicioſius quam emetica indiſcriminatim adhibere in vomitu quovis, ut nephralgico, ulceroſo, phlogiſtico, hyſterico, gaſtrocelico, marino, &c. in quibus ea certe veneni inſtar agere omnibus cordatis viris haud dubium videbatur: doctrina itaque cauſarum & principiorum, ſi fallax ſit, funeſtiſſima eſt, eoque magis pernicioſa quo ad plures morbi ſpecies extenditur: ſi enim quis in praxi ignoret verum principium unius vomitus, & in nephralgico emeticum præſcribat, ille unum tantummodo ægrotum in vitæ diſcrimen adducet; aſt ſi omnem vomitum a ſaburra pendere docuerit, is tot ægros vomentes in idem periculum conjiciet, quot ſunt diveſi vomitus in quibus ſummam perniciem neceſſario inferunt; aut in quibus diverſiſſima & ad curam neceſſaria juxta hanc aitiologiam omittentur, ut phlebotomia, limonata. ſalia neutra, opiatica, balnea, quies, anthelmintica, chirurgica operatio, &c.

Verum dati morbi principium cognoſcere eſt certe in praxi omnino utile, imo neceſſarium; illud itaque eſt indagandum; ſed tanto periculoſius eſt illud ignorare, in eo inveniendo errare, falſis dogmatis circumventum eſſe; falſum autem eſt illud dogma quod ab obſcuris ad clara, a minus cognitis ad magis certa ſit procedendum: principia morbi ſunt minus clara, minus evidentia quam morbus ipſe ſeu quam ſymptomatum illum conſtituentium concurſus, ergo methodus aitiologica, quæ a principiis & cauſis abditis nos deducere debet ad morbi congnitionem, fallax eſt & erronea, multoque tutior eſt via quæ initium ducit a ſymptomatis ſenſuum ope compertis, ex quorum cognitione deinceps, tanquam firma baſi, aſſurgere poſſumus ad ejus morbi individui oblati principium. Evolvite omnes libros ſcholaſticos de vomitu, nullibi fere inveniet ſigna vel ſymptomata vomitum gaſtrocelicum, hyſtericum, gaſtriticum, &c. deſignantia, quorum tamen fidelis & ſagax deſcriptio & diagnoſis ad ad eos dignoſcendos ita utilis eſt, ut ex hac fere ſola quænam ſint indicationes curativæ eluceat: mineat tumor a partu creſcens inter abdominis muſculos, iſque circumſcriptus, quem ex ſignis cognoſcimus eſſe a ſtomacho prolapſo vel hernioſo, nonne vel medicinæ tyro vomitum inde oriundum eſſe judicabit & artificioſa repoſione curandum concludet; ſed ſi nullus Author in ſcriptis eum de hujus ſpeciei vel exiſtentia vel ſignis monuerit, is hunc morbum, ſenſibus, ut ut obvium, non agnoſcet, ſummo ægrotantis detrimento: & tanto magis ab eo cognoſcendo alienus erit, quo majorem adhibuerit fidem ſuis Magiſtris docentibus omnem vomitum a ſaburra pendere, & vomitum in genere vomitoriis eſſe impugnandum.

Has claſſes morborum aitiologicas ideo ſiſtimus, ut cuique pateat nullum eſſe morbi genus cujus ſpecies ad diverſa principia non attineat, adeoque ut deleatur illa præjudicata opinio, omne genus morbi uni vel alteri tantum principio tribuendum eſſe; ex his etiam claſſibus apparebit ab eodem principio diverſos morbos exoriri, prout diverſas corporis partes illud afficit, majori vel minori doſi, tempore, agit, aut diverſa eſt recipientis diſpoſitio; ita ut ex cognito principio vix poſſibile ſit morbum inde eventurum præſagire: difficultas autem eo major eſt quo major numerus eſt circumſtantiarum in eodem modo concurrentium, unde ancipites hærimus utri ex his tribuendus ſit morbus. Si quis vomitu divexetur, dubium eſt an voracitati prægreſſæ, an vitioſæ aſſumptorum qualitati, an pravæ digeſtioni, an cephalalgiæ comitanti, an bili per vomitionem rejectæ, an ſanguinis copiæ ventriculum gravanti, &c. hic effectus tribuendus ſit: quid vero nos ab his ambagibus extricabit? fida & ſagax hiſtoria ſymptomatum cuique ſpeciei convenientium; licet enim quævis ſpecies a principio ejus denominetur, ut vomitus gaſtrocelicus, marinus, &c. non ideo neceſſum eſt abſolute ut cognoſcamus quommodo hocce principium agat in ejus morbi productione, modo ex ſignis & hiſtoria quid in eo caſu agendum ſit fugiamus ſciamus: perinde eſt, v. gr. utrum ſciam aut ignorem quomodo ſtomachi philogoſis inducit vomitum, licet hoc ſcitu utiliſſimum ſit, modo ſciam quod dum adeſt epigaſtrii ſenſibilitas exquiſita, dolor & calor, ſitis, pulſus frequens & durus, ſanguis extractus coriacea cruſta tectus, &c. in hoc morbo repetitam phlebotomiam, aquam pulli & diætam tenuiſſimam ægro ſanando ſufficere; emetica vero & cathartica acria pernicioſa eſſe: aſt licet mæra principii cognitio hiſtorica ſæpe ſufficiat ad curandum morbum, etiamſi ignorem connexionem hujus cum ſymptomatis, nihilominus hujus principii cognitio philoſophica eſt multo ad praxim utilior quam hiſtorica; utinam æque certa foret!

Nullam ſpeciem morbi accenſere volui, niſi quam aliqua conſtans obſervatio confirmavit, & ideo cum ſuo epitheto inſignatam volui, tanquam teſtimonium veritatis, v. g. dum *vomitum urinoſum* voco, his verbis intelligo eos vomitus, quorum deſcriptiones & hiſtorias tradit *Hallerus*, aut referunt Auctores ab illo citati in *Phyſiologiæ majoris Tom. II. pagin.* 371. qui ſunt vomitus nephralgici, iſchurioſi, &c. Utrum reapſe urina, in nephritide iſcuriaque retenta, in

in ſanguinem refluat, inde in ſtomacho ſecenatur, nihil ad me; modo ſciam fide hiſtoriæ in eo caſu vomitum, non emeticis, nec catharticis, ſed remediis adverſus nephralgiam aut iſcuhuriam indicatis debellandum eſſe; ideo Authores præcipuos citatos volui, ne tyrones Profeſſorum dogmatis, ut pete compendioſis, ſerviliter adhæreant, & ut rem penitus in Authoribus examinare ac omnes circumſtantias indagare queant, ne in verba Magiſtri jurent, nec in originibus hiſtoriarum inquirendis hæreant, ne demum morbos poſſibiles tantum pro realibus ſibi oblatos putent, quod in ſcholis frequentius evenit apud Aitiologicos, quibus ſufficit ut morbus ſit poſſibilis, ad hoc ut eum inter morbos annumerent.

Nomina trivialia morborum, qualia hic ſi ſtimus, id tantum uſus habent, quod ob brevitatem ſint retentu facilia & commoda, minime vero ſola quid ſignificant, adeoque ſemper inquirendus eſt ſignificatus quem ipſi definitione addita tribuimus, quod de nominibus Claſſium etiam intelligendum.

Curare eſt ſatagere ut ſtatus morboſus in meliorem, &, ſi fieri poſſit, in ſanum mutetur; *curatio* alia eſt *palliativa*, quæ tantummodo morbi cauſam tollit; *radicalis*, quæ ſimul & cauſam & ~~principium~~ ejus proximum ac proegumenum aufert.

Certum eſt ex Pathologia cauſam veram & effectricem maximæ partis morborum eſſe conatum quo principium morbi vel corrigere vel foras amandare natura contendit; ſic vomitionis cauſa eſt ille conatus naturæ qui ſtomachi contractione antiperiſtaltica, concurrente pylori arctatione & muſculorum epigaſtricorum, ac diaphragmatis ſimultanea contractione, abſolvitur: hanc cauſam tollit qui vires contractivas ſufflaminat aut ſenſum ſtomachi obtundit; ſed hæc curatio palliativa eſt & ut plurimum infida vel inanis, aut tantum momentanea: ſic prophylactice in cholera a veneno narcoticis vomitionem ſuſpendimus.

Principium morbi *proximum* eſt illud ex quo intelligimus naturam immediate ad hunc producendum determinari; ſic venenum deglutitum eſt principium vomitus vel choleræ, quatenus intelligimus ex ejus actione in ſtomachum naturæ ſanitatis tutricem ad illius expulſionem inſurgere, & hunc finem organa huic ſcopo deſtinato in motum agere. *Curatio radicalis* eſt itaque illa quæ principium morbi proximum materiale removere aut corrigere nititur.

Curatio quatuor auxiliis abſolvitur, ſcilicet *diæteticis*, *gymnaſticis chirurgicis* & *pharmaceuticis*, quæ auxilia partim a natura partim ab arte adhibentur: unde ſequitur duplicem eſſe curationem, *naturalem* ſcilicet & *artificialem*, quarum mutua conſpiratione medela vel levamen obtinetur.

Auxilia diætetica ſunt exculenta & potulenta morbo curando convenientia: ea in morbis bilioſis fervore, ſiti ſtipatis, ut in tritæophya: cauſo, præſcribuntur, quæ refrigerant, diluunt, bilem enervant, ut aqua frigida, limonata, cremores avenacei, hordeacei, fructus acidi, blandi, & natura cum arte in his ſuadendis conſentit; inde averſatio carnium, acrium, calidorum, exſiccantium, & ſitis ſeu appetitus frigidorum, diluentium.

Auxilia gymnaſtaca ſunt quies vel motus mentis & corporis in ambiente congruo; in morbis febre acuta ſtipatis, pyrecticis, debilitas & laſſitudo artuum exigunt decubitum horizontalem quo vires ſuperſtites ſervantur, qnarum maxima pars cordi movendo & principio morbifico corrigendo ac expellendo neceſſaria eſt; decumbendum autem eſt in eumdem finem molliter in lectulo, & ambiens aer debet eſſe ita temperatus, ut nec calore nec frigore noceat, nec quietem animæ neceſſariam turbet.

Auxilia chirurgica ſunt mechanica: 1. noxiorum excluſio; ſic natura fœtum mortuum, fæces, excrementa noxia foras amandat, calculos ſuis niſibus e veſica, pus ex abſceſſibus, ſaburram e primis viis ejicit: 2. ſanguinem ſuperfluum ruptis per impetum vaſis emittit in hæmorrhagia, artus necroſi corruptos a toto ſeparat: 3. ſoluta conſolidat, ulcera detergit, quod in brutis quotidie obſervamus, ita ut naturæ imitatrix ſit ars chirurgica.

Auxilia demum pharmaceutica ſunt medicamina quorum moleculæ diſſolutæ valent ratione cohæſionis, cum noſtris ſolidis fluidiſve illis ſalubres mutationes inferre, ſi tempeſtive applicentur: medicamina vero vel ſimpliciter corrigunt vitia noſtri corporis & *alterantia* dicuntur; vel alterant ſimul & ad evacuationes ſollicitant naturam, & *evacuantia* ſunt: natura autem, maxime apud bruta medicamina convenientia quærit, ut de canibus & bobus notum eſt: ars vero Medici multo tutius & multo plurima rationis inventu cognoſcit.

Illa omnia auxilia eatenus ſalubria ſunt, quatenus ſtatum novum in corpore, priori morboſo contrarium, conciliant; ergo ut recte applicentur a Medico dogmatico, neceſſum eſt ut ſtatus morboſus individuus cognoſcatur, & vix medicata auxilio huic contraria ſit compertas, ſecus fortuito vel empyrice adhibentur.

Sunt morbi quorum principia proxima obſcuriſſime coguoſcuntur a Medicis, ut deleterii ſcilicet, venenati, virulenti, miaſmatici, exanthematici & febricoſi; ſed Divina Providentia nobis non pauca medicamina conceſſit adverſas ipſos, ſingulari virtute prædita, his ſpecifice contraria, quæque *antidota* vocantur, ut in febricoſis kinkina, in ſyphliticis hydrargyrum, quorum agendi modus eſt obſcuriſſimus.

Quorumdam morborum principia proxima ſub ſenſus cadunt, & minus ignotus eſt eorum agendi modus; tales ſunt morbi humorales, ut ſanguinei, pituitoſi, ſeroſi, quorum principia fere ex legibus hydraulicis agere videntur; alio-

aliorum vero morborum, quales ſunt acrimonioſi, purulenti phlogiſtici, principia ex legibus phyſices & chemiæ intelliguntur: dantur etiam morbi, ut organici, traumatici, empractici, calculoſi, verminoſi, quorum principia viribus mechanicis agunt in nos, eorumque auxilia ut plurimum ſunt mechanica, ſæpiuſque chirurgica; aſt obſcuriſſima ſunt principia morborum ſpasmodicorum, atonorum & moralium, unde difficillime curantur, eorumque auxilia partim empyrica ſunt, partim philoſophica ſeu moralia, ut in hyſteria, hypochondriaſi, melancholia, mania &c.

Præter remedia antidota quibuſdam principiis morborum ſpecifice debellandis convenientia, ut hydrargyrum in ſcabie, ſyphilide, hydrophobia; Kinkina in febribus intermittentibus; moſchum, camphoram, caſtoreum in hyſtericis & ſpaſmodicis, dantur aliæ quæ certis corporis humani partibus ſpecialiter prodeſſe putantur, quæ proinde a veteribus ophthalmica, otica, cephalica, cardiaca, thoracica, hepatica, &c. vocantur; unde non immerito juxta hanc opinionem morbi juxta methodum anatomicam diſponebantur, ut cognita ſede facilius detegerentur medicamina ſpecifica, verum licet cephalica, aromatica, nervina, ſpirituoſa, ob ſpecificam levitatem, qua affinitatem habent cum nervorum fluido & cerebri ſubſtantia, in cerebrum & nervos præ aliis partibus agant, ut cantharides in urinarias, & bechica in humorem bronchialem & pulmones, non inde ſequitur quod, cognita ſede morbi, inde cognoſcatur medicaminis huic convenienti genus; quippe eandem ſedem occupant morbi a principiis diverſiſſimis oriundis, ut patebit ex hiſce claſſibus: ſic caput eſt ſedes morborum a veneno, viru, miaſmate, ſanguine, ſero, pituita, obſtructione, vulnere, &c. pendentium; nullum eſt itaque medicamentum & auxilii genus quod in morbis eandem corporis ſedem occupantibus non indicetur; & ut cephalica in ſeroſis & pituitoſis capitis morbis conveniunt, ita in phlogiſticis, bilioſis, purulentis ejus morbis nocent. Cum cauſa plurimorum morborum ſit naturæ conatus, & natura, nunc ſegnius quam pars eſt, nunc vividius, adverſus materies morbificas inſurgat, potiſſima auxilia, quæ omnium fere morborum cauſam attingunt, ſunt, vel *ſedantia*, ut anodyna, narcotica, quæ irritatæ nimium & vividioris naturæ conatus moderantur, tum ſenſum obtundendo, tum vires motrices compeſcendo; & *ſtimulantia*, quæ ſenſum excitando & fibras nerveas irritando, in motum agendo, valent naturæ conatus torpidos erigere, languentes ſtimulare, ipſiſque veluti calcar addere; vis illa ſtimulans communis eſt omnibus alterantibus calidis, ut cephalicis, cardiacis, ſtomachicis, ſinapiſmis, &c. nec non omnibus fere evacuantibus, ut emeticis, catharticis, emmenagogis; eo tamen diſcrimine quod alterantia ſæpius roborent, evacuantia vero ſtimulando excitent, evacuando naturam debilitent, niſi copia adaucta peccent humores, quos foras amandat natura his remediis irritata.

In omnibus morbis curandis maxima habenda eſt facultatis motricis, ejuſque virium ratio, quippe cum nulla mutatio fiat in corpore niſi per motum, adeoque per vires motrices, quarum principium eſt natura vel libertas, nulla curatio, quæ mutatio eſt, abſolvi poteſt, niſi per vires naturæ, adeoque illarum conſervationi Medicus invigilare debet. Naturæ vires ſervantur, ſi perditæ reficiantur, quod præſtant alimenta; & ſi præſentes non fruſtra abſumantur, quod quies mentis & corporis, præcipueque ſomnus exequitur: auxilia itaque diætetica & gymnaſtica viribus naturæ ſervandis potiſſimum inſerviunt, & in omnibus morbis maxime ſunt adhibenda, verum ea ſigillatim in quavis claſſe morborum ætiologica enumerare non ſinunt quos nobis propoſuimus limites.

Sufficiat annotaſſe nullum fere eſſe auxilii genus, quod in quacumque morborum claſſe, imo genere, ad eundem curatorium ſcopum non poſſit conſpirare. Sic ad ſtimulandum & vires excitandas conterunt, non ſolum medicamina cardiaca, cephalica, tonica, non ſolum frictiones, ſiccæ calide, quæ chirurgica ſunt auxilia; ſed etiam motus muſcularis, vigilia, pathema vividum, quæ ſunt auxilia gymnaſtica; ſed etiam potulenta fermentata, ut vinum, caffè, cocolata & eſculenta aromatis condita, quæ ad diætam attinent: idemque dictum eſto de diverſis auxiliis ſedantibus, ſeu oppoſitos effectus producentibus.

SYNOPSIS CLASSIUM.

ÆTIOLOGICARUM.

1. *Morbi venenati* ſunt illi qui a veneno animali, foſſili, vel vegetabili excitantur: Venena vero ſunt corpora ſenſibilia quæ parva doſi per principia phyſica agendo periculoſas mutationes valent inferre, ut arſenicum, ſublimatum corroſivum &c.

2. *Morbi virulenti* differunt a venenatis in eo quod materies morbifica non extrinſecus acceſſerit, ut in venenatis; ſed in corpore ipſo genita ſit, aut ab alio animali morboſo communicata, ut virus ſyphiliticum, hydrophobicum, &c.

3. *Morbi exanthematicis* ſunt illi qui a materie exanthematum erumpente, retenta, vel repulſa foventur; ab *ex* extus, & *anthema* floreſcentia, quaſi *efflorescentia*: tale eſt virus variolæ, rubeolæ, ſcabiei, herperis, &c. & in hoc quod morbus primarius puſtulas vel maculas cutaneas emittat, differunt a virulentis.

4. *Morbi metaſtatici* ſunt illi qui producuntur a materie morbifica quæ e parte translata fuit aut repulſa, cum in parte primario affecta ulcus, fontanellam, phyma aut ſimile tantum vitium, non vero morbum proprie dictum, intuliſſet; & in

& in hoc differunt metaſtatici ab exanthematicis.

5. *Morbi febricoſi* ſunt illi qui a materie febrili, vel remittentium, vel intermittentium, producuntur, ſub quo ſenſu febres ipſæmet recenſeri debent, nec non morbi etiam pyrexia deſtituti, qui ab eadem materie foventur.

6. *Morbi miaſmatici*, ſunt illi quorum materies morbifica eſt miaſma ſeu vapor moleculis deleteriis inconſpicuis onuſtus, vel per aera delatus, vel e mephitibus, cloacis, paludibus exhalans, ut omnes fere epidemici & quidam ſporadici.

Hactenus actum de morbis quorum principium eſt quidpiam ſubtile & tenuiſſimum, modo penitus occulto & deleterio morbos peſſimos excitant; jam ſequuntur morbi *humorales* dicti, quorum principium eſt humor quidam *quantitate* ſæpius peccans, ut ſanguis, bilis, ſerum, pituita, lac, flatus; vel humor vitioſus *qualitate* potiſſimum noxius, ut acrimonia, pus, ſaburra.

7. *Morbi phlogiſtici* ſunt illi quorum calor internus vel externus eſt comes aut principium, ut plurimum cum pyrexia acuta, ſiti ut tritæophya ardens, phrenitis pura, nephritis.

8. *Morbi ſanguinei*, qui a phletora tum vera tum commota producuntur, ut hæmoptyſis pletorica, &c.

9. *Morbi bilioſi* qui a bilis quantitate, diffuſione & acrimonia foventur, ut tertiana bilioſa, cholera ſpontanea, &c.

10. *Morbi ſaburrales* qui a ſuccis vitioſis, intra primas vias latitantibus, acidis, alkaleſcentibus, neutris excitantur, ut vomitus a ſaburra, ſynochus, typhus, &c.

11. *Mobi pituitoſi* qui ab humore vel ſanguine viſcido, ſpiſſo, tenaci, mucoſo, producuntur: qui a ſanguine ſpiſſo & ſicco inferuntur, ſæpius *melancholici* vocantur, ſi ſimul morales ſint.

12. *Morbi catharrales* quos perſpirationis ſuppreſſio & frigus determinant, ut rheuma, coryza.

13. *Morbi lactei* quos lactis ſuppreſſio & in maſſa ſanguinis redundantia producit, ut ephemera lactea.

14. *Morbi ſeroſi* qui a ſero ſeu parte ſanguinis aquoſa exundante dependent, ut hydrothorax, anaſarca.

15. *Morbi flatulenti* ab aere elaſtico intus contento producti, ut colica, flatulentia, tympanitis.

16. *Morbi purulenti* a pure, ulcere, carie dependentes, ut phthiſis, tabes.

17. *Morbi acrimonioſi* acrimoniæ cuidam maſſæ ſanguinis tribuendi citra ullam virulentiam, ut polydipſia, vel cum virulentia hereditaria, ut phthiſis, arthritis.

Præter morbos humorales ſunt alii quorum primcipia ſunt mechanica, ſed ſolida, non fluida, ut calculi, vermes, tumores, herniæ, corpora vulnerantia, &c.

18. *Morbi organici* a prava & conſpicua organorum poſitura, figura dependentes, ut ab hernia, luxatione, ut ileus ab enterocele, caligo a blepharoptoſi.

19. *Morbi traumatici* differunt ab organicis quod pendelnt ab unitatis quadam ſolutione, ut vulnere, fractura, ictu, contuſione, commotione ut carus a fractura cranii.

20. *Morbi emphractici* ſunt illi quos emphraxis ſeu obſtructio chronica, aut non inflammatoria vaſorum, canalium, fovet, ut ileus a calculo, paraphonia a polypo.

21. *Morbi verminoſi* quorum principia ſunt inſecta, vermes, &c. ut convulſio, vomitus a vermibus.

22. *Morbi calculoſi* qui a concretionibus duris excitantur, ut nephralgia calculoſa, hepatalgia calculoſa.

Denique dantur principia morborum ut plurimum non materialia, licet a materialibus ipſamet excitentur, ut ſpaſmi ſeu contractiones muſculorum & membranarum, atonia ſeu earum laxitas, debilitas; & animæ cupiditates aut averſationes effrænes, ſeu pathemata.

23. *Morbi ſpaſmodici* qui pendent a convulſione hyſterica aut hypochondriaca muſculorum, ob nimiam nervorum ſenſibilitatem, dolorem, erethiſmum, ut hyſteria, epilepſia a pathemate.

24. *Morbi atoni* a laxitate nervorum, fibrarum, vaſorum & muſculorum debilitate, inanitione, inedia, &c. ut exania.

25. *Morbi morales* ab errore, averſatione, antipathia, appetitu & variis pathematis oriundi.

Limites harumce claſſium determinare non facile eſt, quippe pro ſua quiſque theoria, quem uni claſſi adſcribo cum maxima Neotericorum parte, alter pari jure poſſit ad alteram claſſem amandare; adde quod maxima morborum pars a principiis combinatis dependat, ut febris intermittens in rigore ab ſpaſmo, in calore a phlogoſi & obſtructione, non raro a bile, in declinatione vero ab atonia; ſed ſi principium vere morbificum & characteriſticum velimus aſſignare, certum eſt illud eſſe materiem morbificam ſui generis, quæ ſpecificis quibuſdam, ut venena ab antidotis, ſcilicet febrifugis debellatur.

Si quis vero clarius horumce morborum convenientiam ratione principii ipſos foventis, & therapiæ ipſis congruentis velit introſpicere, is cujuslibet hiſtoriam in noſologia attento examini ſubiiciat, & diverſas ſpecies ejuſdem claſſis invicem conferat, & eam principiorum analogiam percipet. Sic, licet apoplexia ſit morbus apyretus ſumma immobilitate ſtipatus, & ſynochus ſanguineus ſit morbus febrilis nullo ſopore inſignitus, evidens eſt quod, cum uterque pendeat a plethora, utrique conveniunt remedia molem ſanguinis detrahentia & diæta tenuis: ſic in cardialgia & in convulſione quæ a vermibus primarum viarum, vel a materie verminoſa dependent, adſunt plura ſymptomata communia, licet non eſſentialia, utrique generi, & cathartica, emetica, ac anthelmintica utrobique indicantur.

CLAS-

CLASSIS PRIMA.

MORBI VENENATI;

Maladies venimeuſes.

VEnena ſunt foſſilia, vegetabilia vel animalia. Foſſilia ſunt vel nativa, ſcilicet cobaltum, vel arte facta, ut arſenicum album, flavum & rubrum, quorum cobaltum eſt minera; præparata antimonialia, emetica potiſſimum, vinum antimonii, hepar antimonii; ſulphur auratum, crocus metallorum, pulvis agaroth, &c.; præparata mercurialia, ut ſublimatus corroſivus, præcipitatum viride, turpethum minerale, &c.

Venefici ut plurimum arſenico albo ſeu cryſtallino, aut ſublimato corroſivo utuntur; cætera ab Empyricis imperitis in bonum finem præſcripta non minus truculenta ſunt.

Venena autem eatenus dicuntur, quia ſub minima mole, ſi malitioſe aut inopportune & nimia doſi uſurpentur, ſtrages in corpore excitant: licet minima doſi, & ſapienter ac caute correcta in certis morbis & individuis ſint eximia & energetica remedia, ne excepto quidem ſublimato corroſivo omnium potentiſſimo. Venena *vitriolica*, ut vitriolum cupreum, martiale, lapis lazuli, ærugo vix unquam uſurpantur, niſi adhibeantur vaſa cuprea vere æruginoſa; frequentius vero uſurpantur venena lenta quidem ſed pernicioſa, quæ *ſaturnina* ſunt præparata, ſcilicet ceruſſa, ſaccharum ſaturni, lithargyrium, vaſa culinaria plumbo obducta & acido corroſa, quæ venena ſunt adſtringentia & rachialgiam producentia, quibus etiam *calx* marmoris *viva* corrodens addi poteſt.

Cobaltum & omnia arſenica ſunt corroſiva & ſeptica, quæ intus ſumpta choleram, cardialgiam, citamque mortem creant; aſt horum levis decoctio venenum eſt lentum, quod non niſi poſt menſes & annos hecticam, tabem, dyſenterias lethales producit; quod autem determinato tempore venenum poſſit mortem inferre vix ullus peritus crediderit.

Arſenicum album cryſtalli inſtar nitidum, metalli inſtar ponderoſum, & miſcela ſulphuris colorem flavum & rubrum induit, in aqua parum ſolvitur, inflammabile eſt & ejus fumus odorem allii ſpargit: ſapor minime injucundus eſt, ſaltem initio: vis ejus regulo cobalti unito cum ſale ſpeciali arſenicali tribuenda eſt. Nulla eſt minera metalli aut ſemimetalli quæ arſenicali materia deſtituatur, ſi fides *Junckero*, unde intelligitur cur mineræ foſſores, metallorum fuſores, rachialgiæ, pareſi, convulſioni ſint obnoxii.

Sublimatus corroſivus eſt ſal reſultans ex unione chemica acidi marini cum hydrargyro: hydrargyrus purus omnino blandus eſt & veneni expers, quidquid crediderint veteres; aſt acidum ſalis, nitri & vitrioli ſunt venena urentia, corroſiva, & a metallis quibus uniuntur quandoque vires majores acquirunt: ſublimatus extus eſcharas, intus ardorem, cardialgiam, choleram, ileum, dyſenteriam, convulſionem, mortem eo citius excitat quo majori doſi & debiliori homini exhibetur: unum granum intus ſine periculo vitæ ſumi non poteſt, niſi ſtomachus pinguedine fuſa, lacte, oleo, farctus illud recipiens cito vomitione rejiciat, ut ſycophantæ facere ſolent, qui ſua antidota majori pretio ſtolidæ plebi venditent. An ſpiritu vini vel addito vel deſuper accenſo ſublimatus corroſivus aliaque foſſilia venena mitigentur, magis quam aqua pura, dubium faciunt experimenta *Bonæ Itali*, qui ſublimatum corroſivum aqua pura diſſolutum præbet ad ſextam grani partem pro cochleari aquæ adverſus morbos venereos more *Ill. van Swieten.*

Venena mercurialia & antimonialia intus ſumpta nauſeam, cardialgiam, vomitum, diarrhœam, choleram, meteoriſmum, dyſenteriam, &c., excitant: cuprea & vitriolica ſimiles, ſed debiliores effectus edunt ſub pari doſi.

Metallici morbi dicuntur, qui a venenis metallicis dependent, ut ab hydrargyro, plumbo, cupro, cinnabari; talis eſt rachialgia & omnes morbi rachialgici quibus metallurgi, pictores, mineræ foſſores, plumbarii, ſpeculorum confectores, &c., ſunt obnoxii.

Ab arſenicalibus & præparatis emeticis antimonii, mercurii,

Cardialgia 2,	Tabes 18,
Cardialgia, 8,	Cholera 4,
Ileus 14,	Cynanche 11.

A cupreis, æruginoſis, vitriolicis eadem, & præterea
Hepatalgia 5.

A plumbo, hydrargyro, ſaccharo Saturni, mineris metallicis,

Rachialgia 3,	Aſphyxia 2,
Tremor 5,	Rheumatiſmus 10,
Paralyſis 2, & 2,	Cephalalgia 13,
Pſelliſmus 7,	Aſthma 12,
Hemiplegia 17,	Peripneumonia 12,
Paraplexia 5,	Orthopnœa 12.

Venena vegetabilia ſunt acria, corroſiva, inflammantia, ut boleti, agarici quidam, ranunculi fere omnes, maxime ſceleratus dictus, anemones, euphorbiæ omnes, colocynthis, œnanthe cicuta Linnæi, mancanilla, chærophyllum hirſutum; ex horum uſu interno fiunt.

Cardialgia
Gaſtrodynia 4,
Gaſtritis 3,
Vomitus 8,
Cholera 2, a, b,
Rachialgia 1,
Rheumatiſmus a ſabina,
Dyſphagia,
Meteoriſmus 4,
Convulſio 7, 8,
Tremor 4,
Triſmus 18,
Ecclampſia 12, 13, 14,
Singultus 3, 6, 7,
Typhus 9,
Amphimerina 11,
Eryſipelas 3, 7,
Abortus a ſabina,
Abortus ab adhatoda.

Alia vero ſunt dementantia, tumulenta, inebriantia, & majori doſi narcotica, ut opium, datura methel, datura ſtramonium, atropa belladono, hyoſcyamus albus, niger, phyſalis narcotica, narciſſus, crocus, lolium, conium Linnæi, ſolanum hortenſe, carbonum fumus, plumbaginis vapor.

Paraphroſyne 1, 2, 3, 4, 5.
Vertigo 6,
Amneſia 7,
Lethargus 3,
Aſphyxia, 2,
Diplopia 10,
Amentia 3,
Carus 10, 14,
Paraplexia 5,
Dyſphagia 11.

Ultima vires habent omnino ſingulares; nam a ſemine raphaniſtri in pane convulſio raphania, boulimia; ab uſtilagine, ſecali cornuto necroſis, ſtupor; a gramine oſſifrago aſthenia; a boletis venenatis aurigo; a coffea tremor, a ranunculo ſcelerato triſmus Sardonicus; ab odore ſantalorum amphimerina mimoſa, a manihoc typus; a coriaria eclampſia ſuperveniunt.

Bulimia 6,
Hæmaturia 3,
Aurigo 4,
Necroſis 1,
Aſthenia 9,
Stupor 4,
Singultus 7,
Triſmus 18,
Convulſio 7, 8,
Phœnigmus 3, 4,
Amphimerina 17,
Typhus 9.

Venena animalia ſunt multo rariora quam creditur vulgo; ab hoc ſiquidem cenſu excludendi plures piſces, nec torpedinem, nec gymnotum tremulum his accenſeas; nullum eſt venenum trachyni, ſcorpænæ, raiæ, quorum aculei puncturas mechanicas ſine ullius liquoris inſtillatione cudunt; venenata ſunt ova lucii & barbi, choleram enim inducunt; ſquali catabi hepar, mytuli in neſcio quibus circumſtantiis, eryſipelas inducunt; tethys leporina demum & meduſa quidpiam venenati habent. Aves omnes veneni expertes ſunt; quadrupedia nulla venenum habent nativum, ſed omnia acquiſitæ hydrophobiæ ſunt obnoxia, imo a vehementi ira morſus ſciuri, felis hominis, venenatus evaſit.

Inſecta autem plurima vires fere venenatas habent, ſcilicet apes, veſpæ, culices, quorum aculei fiſtuloſi liquorem acrem in vulnus infundunt; huc quidam araneas & ſcorpios referunt, de quorum vi venenata dubitant plurimi; imo Neoterici a veneno tarentulam ipſam abſolvunt: tethys leporina & meduſa, non piſcibus, ſed zoophytis debent adſcribi. Cantharides & ſcarabæus Maialis venenata ſunt inſecta, eaque veſicatoria: his adde formicas *Journal de Medec. Septembre* 1766.

Superſunt demum amphibia, inter quæ bufo, ſalamandra, & lacerta veneno carent, quidquid dicant ſycophantæ; carent etiam apud nos omnes colubri, ſola vipera excepta; aſt apud Americanos & Africanos ſunt amphibia venenatiſſima, ut crotali omnes; cherſea & aſpis in Gallia Septentrionali & Suecia obſervantur; vipera autem noſtra eſt coluber berus Linnæi, quo nomine a vipera Ægyptiaca diſcrepat.

Tarantiſmus 1,
Hydrophobia 1,
Peripneumonia 10,
Phrenitis 8, 14,
Cholera 5,
Vomitus 5,
Aſthma 4,
Cardialgia 10,
Melaſicterus 2,
Phœnigmus 4,
Aurigo 4,
Hæmaturia a cantharidibus,
Priapiſmus 1,
Cyſtitis 1,
Arthritis 14,
Eryſipelas 10,
Syncope 10,
Gangræna 4,
Pneumatoſi 1,
Stomacace 3,
Pruritus 2.

Curatio morborum a veneno oriundorum, alia eſt *rationalis*, alia eſt *empyrica*; rationalis ſola valet, ubi nulla ſint cognita antidota; empyrica in ſubſidium accedit, cum ea cognita ſunt.

ſunt. Sumptis quibuſvis venenis, vel natura ea per vomitionem aut ſeceſſum foras amandare conatur; vel obruta, & ſomno vel delirio detenta quieſcit: cum natura ejus eliminationem molitur quantocius ea juvanda eſt, vel per emetica vulgaria, ut tartarum, vinum ſtibiatum, ſi nullà ſit ventriculi aut inteſtinorum inflammatio, quæ inde exacerbaretur, ſecus vero vel emeticum lene, ut ſemen raphani, vel aquam tepidam, oleum, affatim bibere ſufficit: idem dictum eſto de catharticis. Evacuato pro viribus veneno reſiduum promptiſſime eſt corrigendum, idque diverſis auxiliis pro veneni diverſitate; ſcilicet oleoſis, pinguibus, lacticiniis, ſi venenum ſit acre, corroſivum, cathartico-emeticum; acidis vero, ut aceto, oxycrato, aliiſque ſpecificis, ſi ſit narcoticum; uſu camphoræ ſi cantharides aſſumptæ, radicis ſeneka ſi morſus cherſeæ aut viperæ medendus, & ſic de aliis. Si venenum jam e primis viis in maſſam ſanguineam irrepſerit, cardiaca ad vires reſocillandas, ſudorifica, alexipharmaca ad ſudorem promovendum, narcotica in eundem finem & ad dolores ac ſpaſmos compoſcendos, intermixtis ſemper, ſi adſint, ſpecificis.

Si vero venenum vulneri, puncturæ infuſum fuerit, illud ſucta, ſi tuto adhiberi poſſit, ſecus cucurbitulis ſcarificatis, foras illico eſt educendum; ſecus igne, cauſticis, ſpecificis extus applicatis corrigendum; dein quod in maſſam ſanguineam manavit debita methodo corrigendum & eliminandum; ut in hydrophobia per litus mercuriales, moſchum, alkalinum volatile; in morſu viperæ per alkalinum volatile ad ſudorem movendum, ſuccum plantarum cruciformium; in tarantiſmo per choream quæ ſudorem excitet; in morſu crotali, cherſææ per radicem ſeneka, in morſu colubri, raiæ per ophiorizam.

Pro curatione cujuſque ſpeciei conſulenda eſt noſologia in quolibet morbo ſuperius citato; ſic ad curam rachiælgiæ methodicam quære rachialgiam Saturninam, & ibi datur duplex methodus, draſtica ſcilicet & lenitiva, quæ ad omnes morbos metallicos a plumbo feliciter adhibetur. Ad curationem morborum quos viperæ morſus excitat, lege quæ ſcriptæ ſunt de punctura viperæ, de anxietate, aurigine, gangræna, ſyncope ab hoc veneno oriundis, curam hydrophobiæ videſis in claſſe veſaniarum de hydrophobia, nec enim ea hic repetere permittit brevitas cui conſulere animus eſt; qui plura voluerit legat *diſſertationem noſtram de hydrophobia prœmio Academiæ Toloſanæ decoratam; Diſſertationem de venenatis Galliæ animalibus in Academia Rhotomagenſi ſimili honore remuneratam*, & quod præſtat eximia *Mead*, *Brogiani de Venenis opera*, *Boerhaave Therapeuticen*, *Frider. Hoffmanni Pathologiam* de Venenis &c.

CLASSIS SECUNDA.

MORBI VIRULENTI;

Maladies virulentes.

Virus eſt humor venenatus in homine ipſo genitus, qui ſimili labe valet alios coinquinare per cotactum. Morbi virulenti ſunt itaque contagioſi; ſed quoniam eorum virulentia non inficit aerem, illi Epidemici non evadunt, ut qui per miaſmata communicantur, ut pandemii fiant ſic in obſidione Neapolitana ſyphilis, in navibus ſcorbutus pandemice diffunduntur ab ægris in ſanos.

Princeps virulentorum morborum eſt ſyphilis, quæ concubitu propagnatur; ſcabies, lepra, elephantiaſis, perpes ſimili modo ſe in ſanos immediato contactu diffundunt. Farcimen, ſcrophula, rachitis, phthiſis, arthritis &c., quidem contagio ab uno ad alium hominem non tranſeunt; verum non ſolum in eodem ægro a parte ad partem, ſed etiam a parentibus ad prolem tranſeunt; & hereditarii ſunt; imo ſcrophula & rachitis ex viru ſyphilitico de genere profluere quandoque cenſentur. Quoad virus ſcorbuticum, licet illud minime contagione propagetur, non minus more ſyphililici & ſcabioſi diverſa genera morborum a ſcorbuto differſorum excitat, ita ut, niſi Medicus prius noverit hos morbos ab illo qui ſcorbutum contagioſum eſſe putant, & eadem cautela in noſocomiis ſeorſim ab aliis ægris reponuutur ſcorbutici, ac ſyphilitici, & ſcabioſi.

Virus ſyphiliticum, prout recens eſt aut inveteratum, diverſis corporis humani partibus fluidis ſolidiſve adhæret, & ſic diverſos morbos inducit; recens quidem, coitu ſuſcæptum, ſeminalibus humoribus affine eſt, & ſyphilidem excitat, id eſt, ulcuſcula, rhagades, criſtas, verrucas, porros, ficos, thymos, gonorrhœam, bubones, phimoſes producit, quorum ſymptomatum concurſus vera eſt ſyphilis; inveteratum vero jam exulcerationes oris, veli palatini, amygdalarum, narium, polypos, caries vomeris, paraphoniam, oſtocopum, rheumatiſmum, puſtulas cutaneas, cruſtas leproſas, lepram, elephantiaſim, cophoſim, cephaleam, dyſenteriam, tertianam, quartanam, ophthalmiam, aliaſque diverſorum generum ſpecies excitat, quarum ignota origine curatio impoſſibilis eſt. Materia morbifica virulentorum, exanthematicorum, febricoſorum, miaſmaticorum, producit morbos duplicis ordinis, ſcilicet *regulares* ſeu conſpicuos, ut virus varioloſas; arthriticum dolores articulorum; ſyphilis vitia genitalium, &c. vel *deliteſcentes* anomalos, ut cum virus arthriticum caput pectuſve afficit, ſcabies interiora occupat. Morbos tum regulares tum deliteſcentes ſimul enumerabimus.

A viru ſyphilitico producuntur.

Morbi ſyphilitici:

Syphilis
Tertiana,
Quartana,
Aphtha,
Triſmus,
Tetanus,
Priapiſmus,
Aſthma,
Angina,
Caligo,
Pleurodyne,
Arthritis,
Iſchias,
Dyſecœa,
Cophoſis,
Paraplexia,
Aſthenia,
Coryza,
Ptyaliſmus,
Gonorhœa,
Amauroſis,
Anoſmia,
Hemiplexia,
Oſtocopus,
Chphalæa,
Ophthalmia,
Dyſuria,
Dyſenteria,
Tabes,
Elephantiaſis,
Tinea,
Elcoſis.

A viru ſcabioſo inopportune repulſo, aut ſine prævia ſanguinis depuratione, ſuperveniunt plurimi morbi, qui, principio ſolo excepto, habent cum ſcabie affinitatem; qui ideo Medicos diu ancipites tenent, ægroſque diſcruciant, uſquequo puſtulæ excitatæ fuerint; & deinceps ſanguine ſufficienter edulcorato ſcabies tuto ſanatur.

Quod de ſcabie dico, de lepra hodie rariſſima & olim de elephantiaſi dictum eſto, quod etiam die ipſo herpete valet.

Morbi ſcabioſi:

Scabies,
Lepra,
Elephantiaſis,
Herpes,
Hectica,
Tartiana,
Quartana,
Gaſtritis,
Cynanche,
Peripneumonia,
Ecclampſia,
Palpitatio,
Epilepſia,
Convulſio,
Arthritis,
Mania,
Pica,
Aſthma,
Tuſſis,
Amauroſis,
Hemiplegia,
Apoplexia,
Prurirus
Hæmaturia,
Angina,
Pleurodyne,
Hydrothorax,
Aſcites,
Anaſarca,
Dyſuria,
Phthiſis,
Rachitis.

A viru ſcorbutico producitur ſcorbutus, qui maculas luteas, punctatas, vibices violaceos, nigricantes, in artubus potiſſimum infimis, & ſtomacacem conjunctam habet; ſed præterea ab ipſo viru latente, & quandoque ſine præviis ſcorbuti ſymptomatis, ſuperveniunt morbi, apud natus & Septentrionales familiariſſimi, ſcilicet.

Morbi ſcorbutici:

Orthopnæa,
Dyſpnœa,
Pleurodyne,
Oſtocopus,
Arthritis,
Rheumatiſmus,
Rachialgia,
Odontalgia,
Lumbago,
Atrophia,
Hepatirrhœa,
Dyſenteria,
Hæmatemeſis,
Aſcites,
Melaſicterus,
Rachitis,
Paralyſis,
Syncope,
Aſthenia,
Stomacace,
Hæmoptyſis,
Hæmaturia,
Lienteria,
Ptyaliſmus.
Elcoſis

Curatio virulentorum morborum, ut & venenatorum, partim rationali, partim empyrica methodo abſolvenda eſt; quippe pluribus virulentis debellandis dantur antidota, ut hydrargyrum in ſyphilide; hydrargyrum, ſulphur & ſaturni liquor in ſcabie & in aliis affinibus morbis; acidi fructus, & præſertim limones, in ſcorbuto. Cum autem omnis virulentia conſiſtat in quadam acrimonia humorum, potiſſimum cutaneorum & lymphæ, operæ pretium eſt medicamentis rationalibus hanc acrimoniam evacuare & corrigere, antequam ad ſpecifica deveniamus

Acrimoniam corrigunt diluentia, quæ ſalibus ener-

enervandis ſunt aptiſſima, ut decocta, juſcula apozemata ex foliis lactucæ, endiviæ, portulacæ, betæ, aquæ acidulæ Vallenſes, Aleſienſes, Lodovenſes; balnea & ſemicupia: his adjungenda vel ſuccenturianda evacuantia, potiſſimum diuretica, ut juſcula aperientia ex radicibus fragariæ, graminis canini; foliis cichorii; ſiſymbrii, ſit berulæ, chærophylli, petroſelini; ſale nitro, Glauberiano, polychreſto; aſellis; in eumdem finem paratur ſerum lactis harum plantarum & aſellorum ſucco factum, quod per viginti dies ad libram unam mane bibitur; præmiſſis & in fine additis catharticis mediocribus ex ſenna, rheo, cum manna in decocto prunnorum vel tamarindorum. His vero ſic peractis reſiduum eſt ut acrimonia ſuperſtes corrigatur & involvatur, quod uſus diuturnus lactis aſinini, caprilli, vel vaccini præſtat. Si vero morbus recens ſit, nec æger infirmus aut ſenex, ab initio mittendus eſt ſanguis, ut reſiduum facilius reſolvatur; & liberior aditus medicamentis pateat, atque excretiones cutaneæ, renales, expeditius fiant.

Curatio vero cujuſque morbi, præter hæc remedia generalia; exigit medicamina ſpecifica; ſic in curanda ſyphilide, præmiſſis repetitis balneis, ad litum mercurialem devenire opus eſt; unguentum vero paratur ex ſex unciis axungiæ & tribus hydrargyri, prius in pauxillo terebinthinæ extincti, aſſiduo tritu intime commixtis; vel adhibetur, potiſſimum in antiquis morbis ſyphiliticis qui hydrargyroſim eluſere, ſpiritus antivenereus Ill. van Svvieten, cujus quodvis cochlear quintam vel quartam partem grani ſublimati corroſivi ſoluti contineat, ſuperbibendo magnam lactis vel decocti lenientis copiam; vel demum adhiberi poſſunt trageæ *Keiſerianæ* ſub cautelis in ipſo libello enarratis: ſed de his vide quæ de ſyphilide ſcripſimus.

Curam herpetis & ſcabiei quod attinet, præter repentina juſcula, aquas acidulas per novem dies epotas, balnea domeſtica, ſerum lactis, interpoſitis catharticis, deveniendum eſt ad litum ex unguento ſulphuris; ſi vero fœtorem hujus æger exhorreſcat, methodus a *Cl. Goulard* propoſita poteſt adhiberi; ſecus ad hydrargyroſim deveniendum, quod non ſine cautelis & tempeſtate opportuna tentandum eſt; verum tamen ſæpius auxilia generalia ad herpetem & ſcabiem benigna ſufficiunt. Verum ſi morbi foveantur a viru herpetico, ſcabioſove repulſo, nec cedant remediis generalibus, tunc ſcabies ipſa revocanda eſt; quod facile ſit, induta ſcabioſi tunica, eaque noctu intereiuque geſtata, uſque quo ſcabioſæ puſtulæ effloruerint, quæ dein ſcabies vel ſponte vel generalibus remediis præmiſſis ſanatur.

Inoculatio ſcabiei eſt novum axilium ad morbos chronicos, alia methodo inſanabiles, ſuperandos, licet a viru ſcabioſo minime pendeant; de quibus legi meretur hiſtoria anæſtheſiæ a *Celeberr. Mutzello* ſanatæ.

De curatione lepræ, elephantiaſeos & ſcorbuti *vide hos morbos in Noſologia*, & curationes *Ill. Profeſſoris Monſpelienſis Jacobi Lazerme*, nec non quæ de uſu cicutæ, hyoſcyami in his morbis eradicandis nuperi Auctoree tradunt.

CLASSIS TERTIA.

MORBI EXANTHEMATICI

Maladies eruptives.

SUnt illi qui foventur a materia morbifica exanthematum febrilium, ut violæ, rubeolæ, miliaris, purpuræ, eryſipelatis, ſcarlatinæ, &c. in maſſa ſanguinis retenta, vel introrſum repulſa, difficiliuſve erumpente.

Horum morborum plurimi ſunt contagioſi, vel per inoculationem communicari queunt, ut virulenti; ſic juxta *Illuſtr. Deidier* experimenta, ſi bilis peſtiferi injiciatur in venas animalis, illud animal peſte corripitur; de inoculatione variolæ res eſt notiſſima; de rubeolæ & miliaris contagio non ita certum videtur in omnibus, nec inſtituta eſt eorum inoculatio. Tanta eſt exanthematum & impetiginum affinitas, ut vix differant niſi ratione pyrexiæ exanthemata ſæpius comitantis. In eodem genere exanthematici morbi dantur ſpecies apyretæ, aliæ typhodes malignæ pernicioſæ, aliæ pyrexia acuta vivida ſtipatæ, quod in peſte Maſſilienſi viderunt Medici Monſpelienſes, & in variolo ac pemphigo vulgo obſervatur. Sunt alia exanthemata quæ calido regimini tribuenda ſunt, eaque valde anomala, ut miliaris quædam ſpecies; alia vero regularia, quorum ſeminium eſt a calido regimine independens ut variola, peſtis; a peſte, variola & rubeola qui ſemel evaſit, vix unquam huic morbo ſubjacet; ſolutio tributo immunis eſt in poſterum, quod de cæteris exanthematis nemo dixerit.

Eruptio varioloſa, rubeoloſa, herpetica, miliaris & phlyctæmodes ſeu pemphigoſa non raro in aliis morbis epidemici inconſtanter eſfloreſcunt & commiſcentur, ita ut in peſte, præter bubones & anthraces, qui ſunt ejus generis criterium, interveniant puſtulæ horum diverſorum generum; in variola maligna intermiſceantur maculæ petechiales, herpeticæ, miliares, eryſipelaceæ, ſed puſtulæ varioloſæ ſemper primas tenent; & ſic de aliis morbis epidemicis etiam per ſe non exanthematis, ſeu in quibus ſymptomatica ſunt exanthemata; ſic in typho caſtrenſi, in ſynocho miliari vulgo *ſuette*, in amphimerina Hungarica, durante morbi ſtatu, inconſtanter apparent puſtulæ miliares, petechiales, pemphingodes, & ob hanc inconſtantiam hi morbi inter veros exanthematicos non numerantur.

Quod de exanthematis ſymptomaticis dico, de aliis

aliis phlegmaſiis intelligatur: quippe in peſte, variola, rubeola, prout materias morbifica, vel copioſior, vel difficultèr in cute erumpens, ad hoc vel illud viſcus irruit, ſuperveniunt phrenitides, peripneumoniæ, pleuritides, gaſtritides fugaces, ſymptomaticæ dictæ, quæ etiam in febribus, ut ſynochio, typho, ephemera, ſynocha; tritæophya, potiſſimum in ſtatu & paroxyſmis, quandoque apparent.

Symptomaticos hos morbos cum Medicis omnibus appello, quia per ſe non conſtituunt morbum primarium, ſed ſunt ejus partes adventitiæ, ſeu ſymptomata accidentalia, neqaquam vero recte quis dixerit hæc ſymptomata eſſe primarii morbi effectus; nam morbus primarius ſeu ſymptomatum congeries non eſt cauſa ipſorum: ſic ex eo quod in procella ventus, grando, fulgur concurrant, nemo Phyſicus dixerit quod unum ſit cauſa alterius, aut quod procella ſeu venti, & grandinis concurſus ſit cauſa fulguris.

Materia morbifica exanthematum eſt quidem ſpecies virus quod tenuiſſimis moleculis, acribus, cauſticis, partes inflammat, erodit, pungit, exulcerat, putrefacit; ſed indolem cuique propriam nemo niſi ab effectibus cognoſcit: in miliari alba, lactea, illud virus eſt acidum; in purpura ſeu petechiis eſt putridum; ſed quod ſunt acida in rerum univerſitate, tot ſunt proprietates diſtinctæ, nec acidum vitrioli idem eſt ac acidum acetoſæ: acido limonum vomitum acidum etiam curamus; obſcura eſt itaque hactenus horum venenorum cognitio: hoc tantum ſcimus quod in exanthematicis natura pyrexiæ interventu materiem morbificam ad cutem protrudere conatur, & quod Medicus, naturæ miniſter, eumdem ſibi ſcopum proponere debet, non ſecus ac in virulentis impetiginoſis; aſt in iſtis non ideo ſanatur æger quod herpes, ſcabies, ſcorbutus in cute reſideant; e contra in exanthematicis facta bene & completa eruptione, æger ſolius naturæ ope dein ſanatur.

Numeroſiſſima ſunt ſymptomata quæ a cujuslibet exanthematis difficili aut ſuppreſſa eruptione ſoboleſcunt in ipſo morbi decurſu, ſed ea inter morbos exanthematicos non reponimus, quia fugacia ſunt; & cum aliis ejuſdem generis ſymptomatis, eodemque tempore apparent: ſic in variolæ confluentis decurſu cephalalgia, vomitus, ſomnolentia, quæ tribus primis diebus ſolent accidere ſuccedente eruptione pyrexia acuta, aſthenia, unum tantum morbum, variolam dictum, conſtituunt: ſed ſi ſubſequente tempeſtate accedat Epidemicus morbus, in quo ſit pyrexia acuta, cephalalgia, vomitus, ſomnolentia, qui ſine ulla eruptione per ptyaliſmum ſolvatur, ut variola ab illo non differat, niſi per eruptionem cutaneam, *Sydenham* ipſe hunc morbum ſynochum variolodem, ſeu a viru varioloſo latente excitatum, nuncupat, & propria methodo curandum eſſe monet. Eſt itaque iſte morbus diſtincta ſpecies ſynochi ab aliis, quoad ſymptomatum ſeriem & therapeiam diverſiſſima: hic morbus non eſt exanthematicus, ſed exanthematicus, ſeu intus efflorescens.

Quoties etiam in decurſu Epidemiæ, v. gr. peſtilentiæ, obſervatur morbus qui eodem modo incipit & creſcit ac peſtis, ſed ob impeditam eruptionem bubonibus non ſtipatur, ſi hoc frequens & conſtans ſit, inde exſurgit hujus morbi vel ſpecies vel varietas notatu digniſſima, utpote quæ abſolute & cito lethalis, quæ *peſtis abortiva* vocantur, quæque ſpecies hujus morbi *claſſis* non apte a Clariſſ. Viris nominatur.

Morbi pyrectici ab exanthematis difficulter erumpentibus oriundi, ſunt.

Synochus variolodes,	Peſtis interna,
Synochus miliaris,	Pleuritis miliaris,
Tertiana petechialis,	Gaſtritis exanthematica,
Tertiana miliaris,	Gaſtritis eryſipelatoſa,
Phrenitis miliaris,	Cynanche exanthematica,
Phrenitis morbilloſa,	Peripneumonia exanthematica,
Phrenitis varioloſa,	Aptha omnis.

Morbi evacuatorii ex eodem principio dependentes,

Hæmaturia exanthematica,	Dyſenteria miliaris,
Gæmatura varioloſa,	Diarrhœa varioloſa,
Hæmoptyſis varioloſa,	Diarrhœa miliaris,
Dyſuria herpetica,	Coryza varioloſa.

Materies acris exanthematum morbos dolorificos excitat, quales ſunt

Rheumatiſmus miliaris,	Ophthalmia phlyctænodes,
Stupor miliaris,	Ophthalmia puſtuloſa,
Pruritus exanthematicus,	Lumbago miliaris.
Catarrhus rubeoloſus,	Arthritis exanthematica.

Si ea materies in pectus vel pulmones influat,

Aſthma exanthematicum,	Angina exanthematica,
Orthopnœa varioloſa,	Hydrothorax a rubeola.
Catarrhus rubeoloſus,	

Si demum caput aut diverſa organa affecerit,

Amauroſis exanthematica,	Carus varioloſus,
Hemiplegia exanthematica,	Cataphora exanthematica,

Hemi-

Hemiplegia purpurea.
Morbi vero exanthematici regulares ſunt,
Variola diſcreta,
Variola confluens,
Pemphigus major,
Rubeola vulgaris,
Rubeola variolodes,
Scarlatina febris,
Mania a metaſtaſi.

Scarlatina urtica,
Miliaris benigna,
Miliaris lactea,
Purpura benigna,
Eryſipelas roſa,
Eſſera vulgaris.

Illud diſcrimen eſt inter morbos exanthematicos puros & miaſmaticos, quod miaſmatici ſenium ſuum ab aere mutuantur; exanthematici in ipſo corpore habeant: ſic variola benigna, utut epidemice graſſetur, ſuum ſeminum velut innatum, habet in corpore humano, quod data tempeſtate evolvitur: ſed variola maligna, præter ſeminium varioloſum, habet etiam ſeminium ab aere mutuatum, pernicioſum, quod pyrexiam typhodem cum variola conjunctam inducit; illud vero ex eo probatur, quod ſi pus ex variola etiam maligna inferatur infanti ſano, illud variolam benignam, non vero malignam, inferat; a ſeminiis itaque variolæ & typhi combinatis ſuum periculum habet variola maligna; quod de aliis exanthematis, nequidem peſte excepta, intelligendum eſt; dari enim peſtem benignam, ſeu quæ ſine febre notabili, ſine virium proſtratione bubones ſuos tantum extrudit, docet Claſſis quinta Peſtis *D. Chicoyneau* & *Verny* Maſſiliæ obſervata: & ſi peſtis inoculatio fieret, veroſimile eſt in ſubjecto præparato, ut in variolis moris eſt, eam ſpeciem innocuam eruptu ram fore.

De cura exanthematum vide Claſſem 3. in Or dine 3.

Cura vero exanthematicorum ad eum ſcopum vergere debet, ut foras ad cutem deferatur materia morbifica, quod præmiſſa una phlebotomia, & ut plurimum primis viis ano & cato expurgatis, natura ſola præſtat; interea adjuvetur in peſte cataplaſmatis ad inguina appplicatis in variolis fomentis e vaporibus tepidi cuti admotis, & juxta quoſdam balneis tepidis; in aliis vero morbis graviſſimis, ut pemphigo Helvetico, admotis occipiti veſicatoriis, quorum uſum etiam in miliari & variola adhibent Angli. Horum veſicatorium uſus eſt neceſſarius quoties materies exanthematis repreſſa vel retenta caput aut pulmones afficit, præſertim cum vires vitales languent, pulſus depreſſus eſt, calor imminutus; quippe horum uſu ut plurimum pulſus reſurgit plenior & pacatior evadit, ut pluries in pleuritide expertus eſt *Clar. Raymond* Anglorum exemplo incitatus.

CLASSIS QUARTA.

MORBI METASTATICI;

Maladies mètaſtiques.

Metaſtaſis eſt translátio materiæ morbificæ a parte in partem, in qua alterius generis morbus producitur: ſic ex fontanella reſiccata, ex materie arthritica repulſa, ex ichore cancroſo retento, ſi alibi ſuperveniat, ophthalmia, hemiplegia, phthiſis, &c. morbi illi a prioribus diverſi per metaſtaſim facti ſeu metaſtatici dicuntur; quod de ſcabie repreſſa & iterum reſumpta dici non poteſt.

Virulenti plurimi quidem metaſtaſes faciunt, ſed per metaſtaticos intelligimus eos, qui virulentiæ expertes ſunt, licet a materia morbifica, ejuſdem fere indolis ac virulenti, producantur, & qui reapſe contagioſi non ſunt; ſic arthritis, ſcrophula, trichoma, rachitis, gangræna, carcinoma, elcoſes, imo hæmorrhois, exulceratio veſicatoria, ulcus fontanellæ, repreſſa morbos metaſtaticos inducunt.

Reſumptio materiæ morbificæ fit per venas, tum ſanguineas, tum lymphaticas, quæ inſtar tubulorum capillarium ſuccos attrahere, & vi circulationis in maſſam ſanguineam reducere valent: inde vero materies illa, per arterias quoquoverſum delata, ibi ſecernitur ubi cum vaſis ſecretoriis eorum exigit affinitas, eadem lege ac bilis in hepate, & urina in renibus, non vero reciproce deponuntur.

Dantur morbi metaſtatici ſalubres, ut pyuria pus e thorace in vias urinarias deducens; hæmorrhois in ſplenalgia & hypochondriaſi; diabetes in anaſarca; dantur & nocui, ut cephalæa arthritica, phthiſis a plica; periculum etenim eſt ſi materies morbifica e colatoria foras mittenda intus retineatur; magis adhuc ſi in partes nobiliores mittatur; e contra bonum eſt eam ad cutem, extremas partes, aut ad colatoria amandari ut foras excernatur. Quo materies retenta magis eſt acris & deleteria eo metaſtaſis pejor eſt; ſic ab urina retenta & in cerebrum translata convulſiones fiunt, a pure ulcerum retento & in pulmonibus depoſito phthiſis.

Curatio exigit ut materie morbifica ad colatoria conſueta aut loca commoda iterum amandetur, ſaltem ad cutem aut artus extremos; nec non ut ſimul corrigatur ejus acrimonia, verum ut illa revocetur materies morbifica ad excretoria, ſæpius eſt naturæ quam artis opus; interea primo materia illa tenax viſcida reſolvenda eſt potu calido, movenda auxiliis circulationem accelerantibus, ſudorificis, cardiacis; ſecundo minuenda reſiſtentia in partibus ad quas amandari debet, fotu, balneo, cataplaſmate, frictione, calore, ſtimulantibus, veſicatoriis, &c.

Sic ad revocandam podagram, pedes in aqua fervidiſſima retinentur; ſinapiſmi ipſis appli-

cantur, udones ex tela cerata geſtantur, frictiones ſiccæ adhibentur, intereadum potu diaphoretico intra lectum calidum fluida diluuntur & commoventur.

Ad revocandam ſcabiem, cutis ſorditie omni dætergitur, balneo emollitur, pannis ſiccis fricatur, dein decocto ex folis nicotianæ, hederæ arboreæ, lauri, foventur, vel quod tutius eſt tunica ſcabioſi cruſtis infecta noctu geſtatur.

Si humiditas aurium revocanda, aures calide foventur, fricantur, ſinapiſmo irritantur: aut demum emplaſtrum veſicatorium pone eas applicatur; fluxus vero inde exſurgens folio betæ, hederæ butyro illito ſervatur: ulcera maturius reſiccata unguento digeſtivo teguntur, cruſtæ cataplaſmatis emollientibus foventur.

Si non ſint emunctoria artificialia ad vicina nativa materies eſt revocanda, quod præſtant diuretica, ſudorifica, cathartica: ſi fluxus mariſcarum ſuppreſſus ſit, is frictione, fotu, vapore calido, aut affrictis foliis ficus, vel demum admotis hirudinibus revocatur aut ſuppletur.

Scrophula, trichoma, arthritis, carcinoma, gangræna, viru ſuo vagante inducunt morbos metaſtaticos ſequentes:

Morbi metataſtici	Paralyſis ſcrophuloſa.	Oſtocopus clavus.
	Hectica ſcrophuloſa.	Oſtocopus clavus.
	Phrenitis a plica.	Arthritis rachitica.
	Dyſenteria Polonica.	Paralyſis rachialgica.
	Dæmonomania Polonica.	Chloroſis rachialgica.
	Cephalæa Polonica.	Scrophula farcimen.
	Ophthalmia cancroſa.	Dyſurſa rachialgica.
	Hemiplegia ſcrophuloſa.	Elcoſis cancroſa.
	Ophthalmia ſcrophuloſa,	Peripneumonia rachialgica.
	Pleuritis Polonica.	Aurigo rachialgica.
	Paralyſis Polonica.	Eclampſia rachialgica.
	Rachitis Polonica.	Contractura rachialgica.
	Phthiſis a plica.	Rheumatiſmus rachialgicus.

Morbi arthritici	Quartana arthritica.	Aſthma arthriticum.
	Peripneumonia arthritica.	Hemiplegia arthritica.
	Tuſſis arthritica.	Pruritus arthriticus.
	Agrypnia arthritica.	Paralyſis
	Diarrhœa arthritica.	Syncope arthritica.
	Diabetes arthriticus.	Iſchias arthriticum.
	Rachialgia arthritica.	Cholera arthritica.
	Palpitatio arthritica.	Ptyaliſmus arthriticus.
	Odontalgia arthritica.	Phthiſis arrhitica.
	Tremor Aſturienſis.	Aſcites arthriticus.
	Cynanche arthritica.	Cephalæa arthritica.
	Triſmus arthriticus.	Pyuria arthritica.
	Anorexia arthritica.	

Morbi rheumatiſmales ab arthritide rheumatica.	Hemicrania.	Ophthalmia.
	Odontalgia.	Otalgia purulenta.
	Angina.	Carus.
	Pleurodyne.	Peripneumonia.

CLASSIS QUINTA.

MORBI FEBRICOSI, FEBRILES;

Maladies intermittentes.

ILli ſunt qui a materia morbifica febris, vel remittentis vel intermittentis, excitantur, ſive ſint cum ipſa febre, ſive citra ipſam. Cognoſcuntur ex eo quod 1. periodici ſint cum intervallis vel lucidis vel ſaltem ſenſibiliter pacatis; 2. quod more acceſſuum febrilium quodam horrore, frigore, oſcitatione, non raro & ſine cauſa evidenti, veluti ſubito aggrediantur; 4. quod pariter ſine cauſa evidenti poſt aliquot horas remittant aut intermittant; 4. quod urinæ ſint ut plurimum lateritiæ, rubræ; 4. quod æger quandoque febri intermittenti vel remittenti fuerit obnoxius, vel actu ſit detentus.

Primus qui hos morbos utcumque familiares prætarvidit fuit *Mercatus*; hos acrius examinavit *Mortonus*, deinceps vero accurate deſcripſit *Torti*, quos ſequuti ſunt *VVerlhof*, illuſtris S... aſt Scholaſtici etiam nuperi eas ſua malignorum & anomalorum morborum vana denominatione confunderunt, aut ut rectius loquar non cognoverunt.

Febribus certe adſcribi non debent omnes morbi; quippe nulla quandoque ſunt febris ſigna pathognomonica, nec calor, nec horror præcedens, nec pulſus frequentia, ſed facies alterius morbi, ſyncope, vomitus, cholera, carus, orthopnœa, apoplexia, pleuritis, unde per tot ſæcula

Mee-

Medicorum ſagacitas maximo ægrorum detrimento deluſa fuit.

Illi morbi periculoſiſſimi ſunt, quoties ignoti; aſt ſi mature cognoſcantur multo facilius quam quis crederet debellantur; unicum autem eſt ſed præſtans antidotum, kinkina, quod non ad unam alteramve drachmam, ſed ad ſemi uncias, quandoque quater in die, præſcribi debet, ſi morbus urgeat & ſerius cognitus fuerit; ex hac quidem uberrima kinkinæ aſſumptione urinæ turbidæ evadunt, imo quandoque iſchuria accedit, ſed fugax, & cum æger a priori morbo in tuto collocatus eſt facile ſuperanda: vide *Typhomaniam febricoſam tertianam*. Bolus febrifugus ex *kinkina recens pulverati drachm. iij; florum chamœmeli Romani drach. j; cremoris tartari ſcrup. j; cum ſyrupo de abſinthio vel de cichorio fiant tres boli.*

Datur etiam *ſemen paſtinacæ, ad drachm. j; teſtæ ovorum calcinatæ pro puerulis amara recuſantibus, ad ſcrup. j; ſemen Hiſpanicum nondum ſatis cognitum, ad ſcrup. j. ſemel in die per triduum.*

Flores matricariæ, chamomillæ ad drachm. ſem. tertia die; radix pentaphylli, caryophyllatæ, anſerinæ; in apozematis ad unc. j; caſcarillæ pulvis ad ſcrup. j. præſtans in intermittentibus.

Morbi febricoſi	Ephemera menſtrua.	Tetartrophya ſemitertiana.
	Ephemera anniverſaria.	Tertiana carotica.
	Amphimerina ſyncopalis.	Tertiana hemiplegica.
	Amphimerina phricodes.	Quartana nephralgica.
	Amphimerina pſeudo-hemittritæus.	Erratica vaga.
	Tritæophya carotica.	Erratica ſeptena.
	Tritœophya deceptiva.	Tetanus febricoſus.
	Tetartrophya carotica.	Rigor tertianarius.
	Quotidiana ſimplex.	Epilepſia febricoſa.
	Tertiana epileptica.	Scelotyrbe intermittens.
	Quartana amens.	Oſcedo febrilis.
	Quartana comatoſa.	Aſthma febrilis.
	Erratica quintana.	Orthopnœa febrilis.
	Erratica nonana.	Amauroſis febrilis.
	Rigor febricoſus.	Paraplexia intermittens.
	Eclampſia febricoſa.	Typhomania febricoſa
	Hyſteria febricoſa.	Apoplexia febrilis.
	Ephialtes tertianaria.	Arthritis febriſequa.
	Pleurodyne febricoſa.	Cephalalgia intermittens.
	Ephemera dichomene.	Hemicrania lunatica.
	Amphimerina epiala.	Ophthalmia febricoſa.
	Amphimerina humoroſa.	Gaſtrodynia.
	Amphimerina hemitritæus.	Nephralgia 13ª.
	Amphimerina ſpaſmodica.	Rachialgia 2ª.
	Tritæophya leipyria.	Amentia a quartana.
	Tetartrophya maligna.	Vomitus febricoſus.
		Diarrhœa febricoſa.

Morbi febricoſi	Aurigo febrilis.	Ophthalmia febricoſa.
	Syncope febrilis.	Cardialgia 4ª.
	Hemiplegia febricoſa.	Colica 6ª.
	Catalepſis quartanaria.	Hyſteralgia 9ª.
	Cataphora timor.	Paraphroſyme 6ª.
	Arthritis febricoſa.	Hepatirrhœa intermittens.
	Rheumatiſmus febrilis.	Cholera intermittens.
	Cephalæa febricoſa.	Ephidroſis febrilis.

CLASSIS SEXTA.

MORBI MIASMATICI

Maladies épidémiques, malignes.

SUnt illi qui ut plurimum acuta febre aut pyrexia ſtipati a regione in regionem graſſantur interventu miaſmatum qualitatis deleteriæ, gangrænoſæ, phlogiſticæ, qui ex cloacis, foricis, noſocomiis, carceribus, caſtris, ſepulchretis exhalant, ut morbi maligni, putridi, peſtilentes, vel ope miaſmatum ſingularis prorſus, vix cognitæ, indolis, ex quibus epidemiæ catarrhales, anginoſæ, pleuriticæ procedunt; nec non plures phlegmaſiæ exanthematicæ, ut variola, rubeola, miliaris & peſtis.

Principium horum morborum eſt commune, adeoque ab aere, aqua vel cibo repetendum videtur; ſed præterea illud a regione in regionem, graſſatur; quod de aqua & cibo vix intelligi poteſt, niſi ab influxu vaporum, roris maligni, mephitidum, ipſe cibus & potus inficiatur; unde ſemper ad miaſmata per aerem diffuſa referendæ ſunt epidemiæ, aut ad vapores ex locis infectis exhalantes: huic vero morbifico

prin-

principio addendus eſt mœror & timor, quo omnes fere ejuſdem regionis incolæ afficiuntur, maxime vero in annonæ caritate pauperes, in urbium obſidionibus mulieres, in terræ motu, fulgure & tempeſtate fere omnes.

Occaſionem morbis epidemicis præbent 1. bella, 2. terræ motus, 3. exundationes, 4. annonæ caritas, 5. paludum exſiccationes, 6. conſtitutiones aeris; quæ omnes ærumnæ ſæpius ſimul concurrunt aut ſe mutuo conſequuntur.

Morbi caſtrenſes ſunt maxime ex malignorum & contagioſorum numero, & ex intima ſuccorum vitalium corruptela procedunt: hujus vero corruptionis variæ & multiplices ſunt cauſæ, ut fames quæ ad peſſima & corrupta edulia capeſſenda cogit, aſſiduæ vigiliæ, fatigatio continua, metus, terror eorum qui obſiſſione detinentur, horrenda crudelitatis ſpectacula præ oculis obſervantia; in caſtris ipſis, ſub tanta pecorum hominumque multitudine, aer fœtidis varii generis exhalationibus inquinatur. Vapor e latrinis exurgens, dum viget dyſenteria, ingreſſu in inteſtinum rectum morbum aliis impertit. Poſt prælia cadavera inſepulta terrore animum dejiciunt, fœtore viciniam morbis malignis inficiunt. Terræ motus, præter terrorem & infortunia belli ærumnis ſimilia, pernicioſos ex ſpecubus telluris halitus excitant; imo ubi magnæ foſſæ & terræ ſubverſiones fiunt, morbos epidemicos produci docet hiſtoria. Exundationes fluminum, urbes vicinas impetentium, omnes aquas potulentas luto inquinant, vicos & plateas eodem luto cito fœtido replent, quo nihil aptius ad putredinem inducendam, ad omnia ibi immerſa corrumpenda, ut Aleſienſes experti ſunt; adde quod vina, olea, pecora, annona, cibaria ſubmergantur, unde eorum corruptio vel penuria; inde ærumnæ, mœrores, morbi epidemici. Verum nihil aptius ad hos inducendos putrefactione piſcium, inſectorum, plantarum in aquis paludoſis, cum æſtu ſolis, vel de induſtria hæc loca paludoſa exſiccantur. Horrendus fœtor ante aliquot annos ex lacubus duas leucas a Monſpelio diſtantibus huc uſque & ultra extendebatur, & dein pleuritides peſtilentes oppida vicina invaſerunt.

Putredine nihil eſt infenſius, ad hanc vergunt omnes humores, potiſſimum excrementitii, & poſt eos ipſe ſanguis, multo minus lympha, omnium minime pinguedo; ſed hæc a fermentis deleteriis, a miaſmatis putridis maxime exaltatur. In primis viis materies putrida ructus nidoroſos, nauſeas, cardialgias, vomitus, choleras excitat; natura quippe totis viribus eam materiem eliminare contendit: verum cum ſimilis materia infecit ipſum ſanguinem, quid opis ſupereſt naturæ ut ab hac ſe liberet, niſi ut, excitata febre, ejus materiei ſtagnationem impediat; ut, excitatis ſudoribus, diarrhœis, ejus excretionem in collo cutaneo inteſtinalive promoveat; hinc ſynochi, tritæophyæ, tertiana ſimiliaque mala *putrida* dicta. Si vero pejor ſit indoles fermenti illius deleterii, ita ut textum ſolidorum corrumpat & vapore mephitico fluidi nervei activitatem deſtruat, quod experimentis electricis conſonum eſt, tunc viſcera quandoque plura ſimul, ut pulmones, inteſtina, vera gangræna afficiuntur; pulſus ſanorum ſimilis eſt aut multo debilior, inæqualis, intermittens; purpuræ maculæ, vibices efflorefcunt, delirio turbatur anima, mors oſtia pulſat; funera denſantur, cadaverum abdomen meteoriſmo tenditur, fœtor horrendus intra paucas horas ex illis ſpargitur, viſcera remollita, nigricantia, tumores atri, brunnei, virideſcentes, ſanioſi reperiuntur, & hi morbi *maligni* aut *typodes* vocantur. Aliquid ſpei ſupereſt in his anguſtis, ſi deleteria materies ejus ſit indolis ut in emunctoriis a corde diſſitis, ſi non excerni, ſaltem congeri poſſit, & procul a corde in parotides, glandulas inguinales, axillares aut cutaneas forma anthracum, bubonum, puſtularum amandari, ſed cum ipſa peſtis epidemice viget, non id felicitatis omnibus peſtiferis accidit, ut venenum peſtilens ad illas glandulas amandetur, quippe dantur peſtes abortivæ in quibus bubones non erumpunt & omnes ægri intereunt, ut in variola ſuppreſſa cujus puſtulæ foras trudi non poſſunt, & materies deleteria viſcera nobiliora, ut cerebrum, pulmones, ſtomachum infarcit, inflammat, gangræna afficit, unde mors.

His anomaliis inducti ſunt quidam Medici ad credendum peſtem epidemicam non unum genus morbi, ſed plurimorum generum ſimul vigentium congeriem; ſed nedum res ita ſit, facile attendenti patebit peſtem abortivam eſſe veram peſtem, ut variola abortiva vera eſt variola, in qua tantum deficit eruptio, ſeu in qua æger ante eruptionem aufertur. & multo rectius, meo quidem judicio, opinantur illi qui peſte regnante omnia alia morborum acutorum genera ſilere contendunt, quod Aleſiæ anno 1721. Collegæ mei ſedulo, obſervarunt.

Non me latet noſtram theoriam *Chiracio*, *Delderio*, aliiſque ſectæ mechanicæ fautoribus exſibilatam fuiſſe: illi enim omnem acrimoniam, omne virus inter fabulas habent, & omnia malignorum morborum phænomena ex infarctu vaſorum cerebri mechanice & hydraulice intelligi poſſe contendunt; vide *Chiracii Librum de febribus*, de quo ipſe ſcripſerit, *Exegi monumentum*..... illud tamen monumentum num vitabit Libitinam anceps eſt.

Curatio horumce morborum hactenus æque difficilis eſt ac eorum theoria obſcura; errarunt Veteres in eo quod alexipharmacis ſudorificis, per vim, nulla habita ſtaſis inflammatoriæ ratione, materiem morbificam eliminare voluerunt; aſt tamen errando viam Neotericis præmonſtrarunt: in hoc morbi illi periculoſiſſimi ſunt, quod natura veluti perterrita nequidem adverſus materiam morbificam pugnare

aggre-

aggrediatur, ut ait *Galenus*. Medici itaque hoc munus eſt, ut ſtaſes inflammatorias quantocius una vel altera phlebotomia everrat, quantocius ſaburram putrem e primis viis ope emeticorum & catharticorum everrat; dein vero antiſepticis putredinem humorum corrigat; & ſi natura vergat ad glandulas inguinales, cutaneas, eo per appoſita auxilia materiem morbificam ducat, cardiacis & alexipharmacis vires ejus reficiendo. Alterum vero Medici munus eſt ut prophylacticis remediis imminentes has epidemias avertat, & animos ægrorum, quos terror ſæpius dejicit, exemplo ſuo erigat.

Alexipharmaca ſeu antiſeptica maxime laudata, ſunt camphora, nitrum, kinkina, acetum, ſucci fructuum acidorum, ut limonum; ſerpentaria Virginiana, contrayerva, theri aca; illa parca doſi, interpoſitis catharticis quæ etiam antiſeptica eximia eſſe expertus novi. De iis *vide curationem Peſtis, Variolæ malignæ, Typhi, &c.*

Prophylaxis conſiſtit in remotione occaſionum; fugienda ſunt ſcilicet loca in quibus aer eſt fœtidus, putridus, cœnoſus; ſi vitari non poſſint aer eſt renovandus, refrigerandus, vapore aceti, aromatum accenſione, pulveris pyrii deflagratione corrigendus: ventilatore carceres, noſocomia, naves, granaria ſunt munienda: veſtimenta lanea, linea, ſæpius mutanda; aquæ puræ potandæ vel aceto corrigendæ; carnium eſus frugum uſu commutandus. *Boerhaave Therapeut.* 1145. Frider. Hoffmann. de Venenis in Patholog. cap. 4. 9.

Morbi miaſmatici.

- Ephemera ſudatoria.
- Synochus dyſenteriodes.
- Synochus ardens.
- Synochus miliaris.
- Typhus nervoſus.
- Typhus caſtrenſis.
- Synochus variolodes.
- Synochus pleuritica.
- Synochus hyemalis.
- Typhus carcerum.
- Typhus comatoſus.
- Typhus Ægyptiaca.
- Typhus icterodes.
- Amphimerina humeroſa.
- Amphimerina hemitriteus.
- Amphimerina miliaris.
- Amphimerina mimoſa.
- Amphimerina bilioſa.
- Tritæophya Americana.
- Tritæophya carotica.
- Tritæophya deceptiva.
- Tertiana petechialis.
- Tertiana duplex.
- Quartana legitima.
- Variola benigna.
- Variola confluens.
- Rubeola vulgaris.
- Miliaris benigna, Miliaris maligna.
- Miliaris nautica.
- Purpura maligna.
- Phrenitis ſynochalis.
- Pleuritis bilioſa.
- Pleuritis putrida.
- Cephalitis Ægyptiaca.
- Cynanche tonſillaris.
- Cynanche ulceroſa.
- Peripneumonia vera.
- Peripneumonia typhodes.
- Peripneumonia exanthematica.
- Tuſſis convulſiva.
- Amphimerina epiala.
- Amphimerina phricodes.
- Amphimerina Hungarica.
- Amphimerina anginoſa.
- Amphimerina paludoſa.
- Tritæophya cauſus.
- Tritæophya aſſodes.
- Tritæophya leipyria.
- Tertiana legitima.
- Tertiana carotica.
- Tertiana ſubcontinua.
- Peſtis vulgaris.
- Variola miliaris.
- Pemphigus caſtrenſis.
- Rubeola anomala.
- Miliaris ſudatoria.
- Purpura benigna.
- Phrenitis miliaris.
- Pleuritis vera.
- Pleuritis verminoſa.
- Pleuritis catarrhalis.
- Cephalitis verminoſa.
- Cynanche epidemica.
- Cynanche exanthematica.
- Peripneumonia putrida.
- Peripneumonia catarrhalis.
- Tuſſis ferina.
- Orthopnœa peripneumonica.
- Angina bronchus.
- Catarrhus epidemicus.
- Aſphyxia a carbonis fumo.
- Stomacace.
- Dyſenteria caſtrenſis.
- Syncope ab antipathia.
- Scorbutus ſeptentrionalis.
- Cardialgia ab antipathia.
- Aſphyxia a mephitide.
- Aſphyxia a muſto.
- Amauroſis foricariorum.
- Dyſenteria æquinoctialis.
- Diarrhœa bilioſa.

Sudorifica.

Aqua generalis, theriacalis, imperialis, Carmelitarum, Reginæ Hungariæ a drachm. j. --- iv.
Syrupus de cinnamomo, de floribus aurantiorum, de kinkina, a drachm. ij. --- unc. j.
Elixirium proprietatis, theriacale, vitrioli a gutt. v --- xx.
Oleum eſſentiale cinnamomi ad gutt. j in mixtura.
Spiritus vini camphoratus, a gutt. iv --- x.
Acetum quatuor furum, a drachm. j --- iv; acetum theriacale ad drachm. vj.
Eſſentia cephalica, a gutt. vj --- xx.
Acetum deſtillatum ad drach. iv quovis quadrante horæ in mixtura.
Tinctura coralliorum a gutt. vj --- xx.
Flores benzoini, ſal volatile oleoſum, ſal volatile ſuccini, a gran ij --- xij.
Guttæ Anglicanæ, Monſpelienſes, Generalis La Mothe, ætheris vitriolici, tinctura ſalis tartari, tinctura antimonii, a gutt. xv --- xx.
Lilium Paracelſi, a drachm. j --- iv.
Tinctura ambræ griſeæ, a gutt. ij --- viij.
Vinum de kinkina, ab unc. j --- iv.
Theriaca Andromachi, Mithridatum, Confectio alkermes, Pulvis Comitiſſæ, Ambaræ griſeæ, pulvis aureus Zelli, a gran. xij. --- drachm. j.
Kermes mineralis, a gr. j -- ij.
Pulvis diarrhon, a gr. vj --- xx.
Opiata Salomonis a ſcrup. j --- drachm. j. Trochiſci de Catechu cum cinnamomo, nu. iij, --- iv.
Syrupus de ſtœchade, de tunicis a drachm. j --- iv.
Syrupus de citreo, a drachm. j --- unc. j.
Extractum juniperi, ad drachm. j.
Cortices citri conditi, ad drachm. iv.
Pulvis viperinus, a gr. xij. -- xxx.
Sal volatile viperarum, cornu cervi, a gr. vj --- xx.
Bezoarticum Orientale, a gr. x --- xx.
Flores ſalis ammoniaci, a gr. vj --- xij.
Camphora, a gr. v. --- xv. Coccinella a gr. iij --- xx. Crocus a gr. iij -- viij.
Flores ſulphuris, a gr. x --- drachm. j. Flores benzoini, a gran. iij --- xxx.
Spiritus volatilis urinæ, ad gutt. vj. Aqua Luciæ ad gutt. x.
Suffitus ex aqua vitæ, baccis juniperi, Karabe.
Stuphæ domeſticæ thermales, amurca uvarum, folia ulni.

CLASSIS SEPTIMA.

MORBI PLOGISTICI;

Maladies phlogiſtiques.

Dicti ſunt a Græco phlogizo; inflammo; ardor vero flammeus quo ſtipantur, vel a cauſa externa, ut inſolatione, igne; vel a cauſa interna, ſeu vehementi partium ignearum & acrium evolutione & affrictu dependet. Vide *Phlegmaſiarum theoriam.*

Qui coram fornacibus magnis laboribus ſe exagitant, vel Sole ſub ardenti morantur, illi maniæ, tritæophyæ ardenti, ophthalmiæ ſunt obnoxii; & ſi, vel frigidam bibant, vel aeri frigido ſe exponant incaute, inde in pleuritides, peripneumonias, reumatiſmos alioſque morbos inflammatorios ſe conjiciunt; & apud Americanos plurimi inde tetano vel triſmo convelluntur.

Verum maxima pars phlegmaſiarum a cauſis internis ortum habet, ut plethora, menoſtaſi, pathematis, infarctibus viſcerum; unde febrilis conatus vehemens ad infarctus reſolvendos, ad ſanguifluxum ciendum; & ex illo febrili conatu calor accenditur, infarctus inflammatorius concitatur; adde quod raro, ſaltem apud nos, inflammationes illæ puræ ſint, ſed ſæpius ſaburra primarum viarum ſtipatæ, vel putridæ; puræ vero ſunt non raro apud ruſticos, monticollas, durius laboribus exercitatos, diæta vegetabili utentes aeris viciſſitudinibus magis expoſitos, & fibra fortiori ſanguineque calidiori donatos.

Cognoſcuntur ex calore vehementi, dolore, pulſu veloci, tenſo, frequenti, ſiti, ſiccitate, pervigilio; & ſi pars externa obſeſſa ſit, adeſt tumor, rubor, tenſio, quandoque pulſatio. Morbi illi ut plurimum acuti ſunt; iis obnoxii ſunt robuſti, exercitati, ruſtici, operarii, adoleſcentes bilioſi, ſanguinei; rarius ſenes, infantes, debiles, pituitoſi: huc referendæ ſunt phlegmaſiæ puræ membranoſæ, ut pleuritis, phrenitis, enteritis; & parenchymatoſæ, ut peripneumonia, nephritis, hepatitis; & febres ardentes, ut ſynochus ardens, tritæophya, cauſus; necnon rheumatiſmus inter inflammatorios, dyſenteria &c.

Curatio exigit ut impetus ſanguinis compeſca-

ſcatur, quod largæ & repetitæ phlebotomiæ, dietæ liquida, potus diluens, refrigerans, nitroſus, ſubacidus maxime præſtant; huc pertinent emulſiones, limonatæ vegetabiles ac minerales; & leniter expurgatis primis viis eccoproptica, conveniunt balnea, ſemicupia; ſi vero natura aliquam criticam evacuationem moliatur per ſputa, enureſim, ſudorem, alvi fluxum bilioſum, catamenia, eo ducendum eſt imminutis reſiſtentiis ex parte colatorii, & pyrexia in juſto tenore ſervata. Si vero inflammatio reſolvi nequeat, tunc partis inflammatæ ſuppuratio juvanda, puris ejectio, ulceris deterſio, cicatriciſque efformatio promovenda; *Boerhaave Aphor.* 370. & *Aphor.* 92. & 770-1006: Vide etiam quæ de phlegmaſiis dicta ſunt in *Noſologia*.

Morbi phlogiſtici.

- Ephemera a phlogoſi.
- Ephemera ſudatoria.
- Synocha tragœda.
- Synochus ardens.
- Synochus dyſenteriodes.
- Tritæophya Americana.
- Tritæophyia elodes.
- Tritæophya leipyria.
- Tertiana duplex.
- Eryſipelas roſa.
- Phrenitis calentura.
- Paraphreneſis pleuritica.
- Paraphreneſis hepatica.
- Pleuritis dorſalis.
- Pleuritis hepatica.
- Enteritis meſenterica.
- Gaſtritis ſternocoſtalis.
- Cephalitis Ægyptiaca.
- Cephalitis Epidemica,
- Cynanche tonſillaris.
- Cynanche pharyngea.
- Cynanche hepatica.
- Peripneumonia pura.
- Peripneumonia phthiſicorum.
- Hepatitis eryſipelatoſa.
- Hepatitis pleuritica.
- Convulſio febrilis.
- Lethargus cephaliticus.
- Ephemera ardens.
- Synocha ardens.
- Synocha cephalalgica.
- Synochus pleuriticus.
- Synochus bilioſus.
- Tritæophya cauſus,
- Tritæophya aſſodes.
- Tertiana legitima.
- Eryſipelas ambuſtio.
- Phrenitis vera.
- Phrenitis ſynochalis.
- Paraphrenitis diaphragmatica.
- Pleuritis vera.
- Pleuritis mediaſtina.
- Pleuritis bilioſa.
- Gaſtritis legitima.
- Cyſtitis ſpontanea.
- Cephalitis ſpontanea.
- Carditis ſpontanea.
- Cynanche parotidea.
- Cynanche trachealis.
- Cynanche prunella.
- Peripneumonia ardens.
- Hepatitis muſcularis.
- Hepatitis cyſtica.
- Nephritis vera.
- Aſthenia Virginica.
- Carus ab inſolatione.
- Laſſitudo a calore.
- Ardor externus.
- Ophthalmia chemoſis.
- Rheumatiſmus acutus.
- Pyroſis a phlogoſi.
- Anxietas febrilis.
- Paraphroſyne calentura.
- Chloroſis Carthagenica.
- Gangræna ab uſtione.
- Ardor internus.
- Ophthalmia humida.
- Otalgia inflammatoria.
- Rheumatismus calidus.
- Cardialgia inflammatoria.
- Paraphroſyne febrilis.
- Dyſenteria æquinoctialis.
- Chloroſis Bengalenſis.
- Gangræna ab inflammatione.

CLASSIS OCTAVA.

MORBI SANGUINEI.

Maladies ſanguines.

SUnt illi qui determinantur a plethora, eaque foventur, ſive quia ab aſſumptis copioſis, eupeptis, bene digeſtis, aucta eſt ſanguinis copia, ſive quia a ſuppreſſis, imminutis ſolitis fluxibus, & potiſſimum ſanguifluxibus, ut catameniis, hæmorrhoidibus, ejus moles major facta eſt. Differunt a phlogiſticis in eo quod ſi plethora ſit commota & febre ſtipata, febris illa non eſt inflammatoria ſeu peculiari partis inflammatione ſtipata.

Plethora dicitur illa boni ſanguinis abundantia quæ ſanitari nocet.

Menoſtaſis eſt ſanguifluxuum periodicorum, aſſuetorum, ſuppreſſio, vel retardatio aut imminutio.

Maxima pars ſanguineorum morborum accidit apud mulieres a menoſtaſia, tum vacuarum tum gravidarum; inde fit ut maxima pars morborum qui gravidas divexant phlebotomia curetur.

Plethora dicitur particularis ſi quædam pars majori copia ſanguinis gaudeat quam fert conſueta proportio.

Vaſa piæ meningis & cerebri poſt mortem repe-

periuntur fere ſemper turrida magis ſanguine quam cæteræ partes, quia ex aliis partibus preſſione atmoſphæræ cutis coarctatur & ſanguinem in venulas exprimit quoquoverſum; cum autem theca cranii ab illa atmoſphærica preſſione cerebrum liberet, huc ſanguis undequaque preſſus facilius affluit nec ex eo exprimitur.

Morbi plethorici qua tales curantur 1. abſtinentia a cibis potiſſimum ab euchymis & multum nutrientibus; ut carnibus, pane, oſſis, in quorum vicem juſcula diluta, pauca, cremores ex farinoſis ſubſtituuntur: initio acutorum mera aqua & diatritaria diæta ſufficit; vulnerati potiſſimum & febrientes ſola ptiſana vitam per aliquot dies ſuſtinent & citius curantur: 2. detractione ſanguinis per phlebotomias repetitas e vena commodiori; nec enim delectus earum alio motivo ferme determinari poteſt, niſi præjudiciis adſtantium aut veterum Medicorum obſequioſe adhæreamus: ſi plethora partialis ſit in certis partibus, nec ea ſit vis pulſus quæ phlebotomiam admittat, partis affectæ viciniæ hirudines admoveri poſſunt, quarum etiam pars poſtica reſecatur ut uberiorem exſugant cruoris copiam; quo facto, ſale aſperſæ cutem dimittunt: 3. demum detracta per cathartica aut emetica humorum e primis viis copia, imminuitur maſſa ſanguinis, ob evacuationem ſuccorum qui hac occaſione a ſanguine ſecernuntur.

Aſt ſi fluxus cujuſdam, potiſſimum ſanguinei, ſuppreſſio plethora foveat, operæ pretium eſt eum revocare, quod ipſa plebotomia e brachio inſtituta in plethoricis non raro præſtat, pediluvia calida, juſcula diluentia & aperientia, ambulatio & demum emmenagoga forma juſculi vel ptiſanæ, in phlegmaticis vero martialia & reſinoſa efficiunt. Si hæmorrhois fluere deſierit mariſcæ ſunt fotu emollienti præparandæ, uſu aloeticorum interno irritandæ, ſi turgeant lanceola vel hirudinibus admotis pertundendæ: *Boerhaave Aphoriſm.* 106.

Qui fiunt a plethora tum univerſali tum particulari, tum vera tum commota ſeu apparenti, ſunt.

Morbi ſanguinei:

Ephemera plethorica.	Epilepſia plethorica.
Synochus ſanguineus.	Tuſſis gravidarum.
Tremor a plethora.	Dyſpnœa plethorica.
Eclampſia parturientium.	Orthopnœa peripneumonica.
Scelotyrbe pletorica.	Lleurodyne plethorica.
Tuſſis hæmoptoica.	Amauroſis plethorica.
Aſthama plethoricum.	Paralyſis plethorica.
Orthopnœa cardiaca.	Aſthenia febrilis.
Caligo hypohæma.	Catalepſis a menoſtaſi.
Anorexia pletorica.	Carus febrilis.
Paraplexia ſanguinea.	Rheumatiſmus acutus.
Syncope plethorica.	Rheumatiſmus calidus.
Carus ſpontaneus.	Cephalalgia hæmorrhoidalis.
Apoplexia ſanguinea.	Cephalalgia febrilis.
Rheumatiſmus vulgaris.	Cephalalgia gravidarum.
Cephalalgia plethorica.	Ophtalmia chemoſis.
Cephalalgia catamenialis.	Odontalgia gravidarum.
Cephalalgia pulſatilis.	Colica gravidarum.
Hemicrania hæmorrhoidalis.	Colica phlogiſtica.
	Nephralgia rheumatica.
Ophthalmia choroidea.	Iſchias ſanguineum.
Cardiogmus omni.	Proctalgia a mariſcis.
Colica plethorica.	Vertigo plethorica.
Nephralgia hæmorrhoidalis.	Diplopia pyrectica.
Maſtodynia phlegmonodes.	Syrigmus cephalalgicus.
Iſchias rheumaticum.	Syrigmus bombus.
Proctalgia inflammatoria.	Paraphroſyne puerperarum.
Suffuſio myodes.	Hæmorrhagia plethorica.
Syrigmus plethoricus.	Hæmoptyſis accidentalis.
Synocha plethorica.	Hæmoptyſis habitualis.
Tertiana pleuritica.	Hæmoptyſis Helvvigiana.
Eclampſia plethorica.	Hæmatemeſis catamenialis.
Nauſea gravidarum.	Hæmoptyſis catamenialis.
Vomitus hæmorrhoidalis.	Hæmoptiſis periodica.
Dyſuria hæmorrhoidalis.	Hæmatemeſis plethorica.
Leucorrhœa gravidarum.	Melæna hæmorrhagica.
Aſcites calidus.	Vomitus gravidarum.
Mydrometra ſanguinea.	Ephidroſis cruenta.
Iſchuria lunatica.	Dyſuria neonympharum.

Morbi ſanguinei.

- Aurigo febrilis.
- Phœnigmus plethoricus.
- Hæmaturia violenta.
- Hæmaturia hæmorrhoidalis.
- Menorrhagia immodica.
- Menorrhagia ſtillatitia.
- Menorrhagia lochialis.
- Hepatirrhœa meſenterica.
- Hæmorrhois moderata.
- Dyſenteria benigna.
- Dyſenteria gravidarum.
- Hypochondriaſis ſanguinea.
- Amneſia plethorica.
- Hæmorrhagia critica.
- Phlegmaſia a menoſtaſi.
- Aſcites ſanguineus.
- Iſchuria nephritica.
- Aurigo plethorica.
- Aurigo typhodes.
- Hæmaturia ſpontanea.
- Hæmaturia ſtillatitia.
- Menorrhagia difficilis.
- Menorrhagia gravidarum.
- Menorrhagia erronea.
- Hepatirrhœa cruenta.
- Hæmorrhois polypoſa.
- Hæmorrhois immodica.
- Dyſenteria catamenialis.

CLASSIS NONA.

MORBI BILIOSI.

Maladies bilieuſes.

SUnt illi quorum principium eſt bilis abundantia, ejuſque acrimonia ſolito major, ut plurimum cum temperamento bilioſo, ex cujus ſignis cognoſcuntur: bilioſi ſcilicet ſunt ſicci, calidi, alacres, audaces, vivido ingenio præditi, ad iram & rixas proni, activi, negotioſi; ipſis pulſus eſt velox, fortis; rubet facies; cutis ſtrigoſa, macilenta; ſanguis fluxilis, acer; cor & arteriæ vegetæ ſunt: in morbis levi de cauſa calent, ſitiunt, bilem ano vel cato rejiciunt, morbis ardentibus, inflammatoriis obnoxii ſunt; juvantur a frigidis, acidis; læduntur a calidis, acribus, ſiccis.

Cum in his morbis humores acrimonia alcaleſcente & ſiccitate peccent, & deficiat partium ſeroſus latex, indicantur alimenta & medicamenta diluentia & refrigerantia, acida, tum foſſilia ſed multum diluta, tum vegetabilia; olera molliora; fructus aquoſi, ſubacidi, cathartica diluentia, ut acidulæ minerales, tamarindi, pruna, caſſia; necnon ea quæ ſecretionem bilis ſollicitant, inteſtina expurgando, ſanguinem diluendo; huc pertinent hepatica dicta aperientia, cichorium, taraxacum, lupulus, fumaria, agrimonia, rheum; imo fortiora ſi emphraxi frigida laboret hepar: *Vide Auriginis curam: Boerhaave Aphoriſm. 76. Inſtitut. Therap.* 788.

Huic claſſi accenſendi ſunt morbi phlogiſtici febre aut pyrexia ſtipati.

Morbi bilioſi.

- Anorexia bilioſa.
- Aſthenia Americana.
- Typhomania agrypnocoma.
- Pyroſis bilioſa.
- Gaſtrodynia bilioſa.
- Cephalalgia ſtomachica.
- Cephalalgia febrilis.
- Hepatalgia calculoſa.
- Hepatalgia æruginoſa.
- Singultus inflammatorius.
- Singultus a dyſenteria.
- Hypochondriaſis bilioſa.
- Polydipſia febrilis.
- Paralyſis bilioſa.
- Typhomania continua.
- Pruritus ictericus.
- Pyroſis Suecica.
- Colica bilioſa.
- Cephalalgia traumatica.
- Cardialgia a ſaburra.
- Hepatalgia Petitiana.
- Singultus criticus.
- Singultus exanthematicus.
- Vertigo ſtomachica.
- Paraphroſyne febrilis.
- Polydipſia fluxuum.
- Dyſenteria epidemica.
- Dyſenteria æquinoctialis.
- Melæna atrabilis.
- Vomitus a veneno.
- Vomitus atrabilarius.
- Vomitus marinus.
- Cholera a veneno.
- Cholera auriginoſa.
- Cholera Indica.
- Diarrhœa bilioſa.
- Diarrhœa febricoſa.
- Teneſmus ſpontaneus.
- Ptyaliſmus viridis.
- Aurigo a vipera.
- Aurigo hepatica.
- Dyſenteria caſtrenſis.
- Dyſenteria intermittens.
- Vomitus bilioſus.
- Vomitus a capitis ictu.
- Vomitus iliacus.
- Cholera ſpontanea.
- Cholera dyſenterica.
- Cholera intermittens.
- Nauſea bilioſa.
- Diarrhœa cholerio des.
- Diarrrœa hypercatharſis.
- Anacatharſis bilioſa.
- Aurigo febrilis.
- Aurigo febricoſa.
- Aurigo ab obſtructione.

CLAS-

CLASSIS DECIMA

MORBI SABURRALES

Maladies de ſaburre.

Vitioſi ſucci e reliquiis pravæ digeſtionis intra primas vias reſidui *ſaburram* conſtituunt, *quæ* vel *cruda* eſt ſi alimenta vix digeſta nativas qualitates ſervent; *acida* ſi ob moram & ſalivæ culpa fermentationem iniverint, ut vegetabilia, inde flatus, ructus, morſus ventriculi, lactis coagulatio: *nidoroſa* eſt ſi ex carnibus putreſcentibus ſint illæ reliquiæ, unde fœtor putris, nauſea, horror juſculorum: acidorum appetentia, diarrhœæ fœtidæ, bilioſæ; ſaburra in morbis eſt *primaria* ſi ipſis anſam dederit ciborum major copia vel qualitas; *ſecundaria* vero eſt ſi alimenta ratione ægritudinis male concocta fuerint.

Ita frequens eſt in morbis ſaburra, tum primaria tum ſecundaria, ut ſint non pauci Medici qui hanc veluti omnium fere morborum principium habeant & *ſtercorarii Harveo* dicuntur. Fatendum eſt vix ullum eſſe morbum, ſive acutum ſive chronicum, in quo, initio vel in decurſu, uſurpari non debeant cathartica ad digeſtiones reſtituendas, obſtructiones viſcerum reſerandas, cacochyliam in ſanguinem tranſfuſam aut ſaburram eliminandam; cavendum tamen ab irritantibus, ubi ſtomachus aut phlogoſi, tenſione, nimia ſenſibilitate, ſiccitate affectus, ubi adeſt ſimilis ſtatus in inteſtinis; aut alvus eſt obſtipata: præmitti debent in his caſibus apozemata, juſcula humectantia, clyſmata emollientia, aqua pulli, phlebotomia; aut adhiberi tantum cathartica eccoprotica, pulpoſa, aquoſa, gummoſa, abſtinendo a reſinoſis.

Ubi vero pondus ſtomachi, cardialgiæ, nauſeæ, oris amaror, vertiginoſa cephalalgia, vomitoria adhibenda ſuadent, eædem cautelæ adhibendæ ſunt, & emetica multum diluta partitis vicibus in uſum vocanda: ſic vini emetici uncia in aquæ unciis xij vel xv dividatur in duas doſes; & dimidia pars omni quadrante horæ tepide ſumatur, facilis & plenaria inde excitatur vomitio; aut ſi grana quatuor aut quinque tartari ſtibiati in aquæ unc. xij diluta, in tres doſes diviſa, ſimili intervallo hauriantur; ypecacuanha etiam pulverata a gran. xv.--xxv. ut plurimum adultos ſatis evacuat; in multis caſibus oxymel ſcilliticum ad unc. j. idem præſtat: dum vomitio accedit multo tepidæ potu ea juvanda eſt. *Boerhaave Aphor.* 642. *Therapeut.* 1202. *ad* 122.

Morbi ſaburrales.

Ephemera nauſeativa.	Nauſea a ſaburra.
Tertiana emetica.	Vomitus a ſaburra.
Eclampſia a ſaburra.	Cholera a ſaburra.
Ephialtes a ſaburra.	Diarrhœa vulgaris.
Tuſſis ſtomachalis.	Ptyaliſmus nauſeoſus.
Dyſpnœa a ſtomacho.	Ptyatiſmus Laponicus.
Agheuſtia a ſaburra.	Flatulentia nidoroſa.
Leipothymia a ſaburra.	Ephidroſis febrilis.
Amphimerina ſingultuoſa.	Cephalalgia ſtomachica.
Tremor a ſaburra.	Colica accidentalis.
Hyſteria a ſaburra.	Vertigo ſtomachica.
Oſcedo ſtomachica.	Vomitus a crapula.
Tuſſis convulſiva.	Vomitus rabioſus.
Aſthma ſtomachicum.	Diarrhœa ſtercoroſa.
Anorexia a ſaburra.	Diarrhœa febrilis.
Syncope ſtomachica.	Ptyaliſmus a pyroſi.
Catarrhus epidemicus.	Flatulentia acida.
Cardialgia a ſaburra.	Dyſodia ſtomachica.
Lumbago a ſaburra.	Ephidroſis a ſaburra.

Emetica.

Tartarus ſtibiatus a gran. j --- v.; vel gran. ij; iv, vj in aquæ unc. xij: ſumat quartam vel tertiam partem omni quadrante horæ, uſquequo vomitio ſuccedat.

Vinum emeticum a drachm. j. ad vj vel viij; vel miſce vini emetici unciam & ſemiſſem in aquæ cyathis tribus, quatuor; ſumat unum omni quadrante horæ.

Nunquam præſcribantur emetica niſi explorato abdomine, num doleat, tenſum ſit; utatur æger clyſmatis, aqua pulli; & ſæpius phlebotomia præmiſſa, ſi ſit plethora.

Semen radhani contuſum ad drachm. j, vel in decocto ad drachm. ij.

Oxymel ſcilliticum ad unc. j & ſemiſſem.

Aqua vitæ Germanica ab unc. ſemiſſe ad unc. j & ſemiſſem.

In chronicis; ſyrupus emeticus Glauberi a gutt. iv. ad xij pro pueris & mulieribus.

Ypecacuanha forma pulveris a gran. iv ad xxv; ubi adſtringenda alvus forma infuſi ad drach. j in aquæ unc. viij pro duabus doſibus; ad gran. ij vel iij acuit cathartica: ad gran. in opiatis viſcoſa primarum viarum everrit, tonum reſtituit uſu iterato.

Tus-

Turpethum minerale ad gran. ij vel IV in prophylaxi hydropnobiæ.
Extus Unguentum de arthanita forma litus ſuper abdomen.
Magna aquæ Vallenſis, Aleſienſis copia confertim ingeſta vomitionem excitat in chronicis non ſeroſis ſed ſiccis: Bellilucanæ in ſeroſis atonis.

Cathartica mitia in ſubjectis ſenſibilibus.

Extractum caſſiæ a ſemiuncia ad unc. iij.
Caſſiæ pulpa ad unc. ij.
Manna ab unc. j ad iij.
Tamarindi decocti pro aquæ cyatho ad unc. j.
Pruna Damaſcena cocta pro aquæ cyatho, num. xij.
Oleum amygdalarum dulcium in morbis inflammatoriis bis vel ter in die ab unc. j ad iij; ſed recentiſſimum ſit adeoque non limpidum.
Aquæ acidulæ Vallenſes, Aleſienſes, in morbis apyretis, intra bihorium ad libras viij calide bibantur.
Aquæ thermales Bellilucanæ, in morbis frigidis, ad libras vj vel viij intra bihorium calidæ bibantur.
Aquæ acidulæ æſtate apud bilioſos, ſiccos, calidos, acuuntur manna, rheo, vel ſale cathartitico; thermales hieme apud frigidos, pituitoſos acuuntur ſale cathartico, jalappa, ſcammonio, pulvere de tribus &c. tartaro vitriolato, cremore tartari.
Cathartica mediocria edulcorantur infuſo florum violæ, malvæ, decocto caſſiæ, tamarindorum, polypodii, cuſcutæ, aliquot aquæ acidulæ cyathis ſimul aſſumptis: Initio acutorum acuuntur uno grano tartari ſtibiati vel vini emetici drachm. j, vel jalappæ gran. x, vel ſcammonii gran. ij, iij, vel ſali cathartici drachm. j, ij, vel reſinæ jalappæ, gr. j, ij, magneſia alba ad drachm. j vel ij, terra foliata tartari ad drachm. j, ij.
Sal Glauberi, Epſamenſe, Sedlicenſe, Rupellenſe, polychreſtum ad unc. j & ſemiſſem in aquæ libra una.
Medicamina vix apud nos forma ſicca præſcribuntur, ſaltem in acutis & pyrecticis morbis; adhiberi poſſunt in pituitoſis & frigidis.
Sennæ folia in aquæ cyatho infuſa ad drachm. j, ij, iij: pulvis ingreditur pilulas cochias: corrigitur acrimonia ſennæ ſi infundatur in limonata, decocto prunorum, dactylorum, ſebeſten, ſiccuum, caſſiæ, tamarindorum. Folliculi ſennæ eadem doſi fere eadem vi agunt; horum infuſum nigricat.

In chronicis, pituitoſis, frigidis.

Aloes, pilulæ aloeticæ a ſcrup. j — drachm. j.
Pilulæ cochiæ, a ſemi-ſcrupulo ad ij.
Pulvis Cornachini vel de tribus, a ſcrupulo ſemiſſe ad drachm. j.
Tabellæ de citro, diacarthami, a drachm. ij — vj.

Rhei & cremoris tartari, ana, gran. xl. fiat pulvis.
Cathartica adſtringentia ex rheo, rhapontico, myrobalanis.
Rheum in chronicis apyretis a gran. x. ad ſcrupul. ij. forma pulveris: infuſum pro aquæ cyatho a ſemidrachma ad drachmam unam & ſemiſſem, additur cremor tartari pari doſi.

Hydragoga.

Jalappæ ſcrupulus j diutiſſime teratur in mortario cum ſacchari pauxillo; ſumatur pulvis, ſuperbibendo potum theiformem.
Reſinæ jalappæ gran. ij diutiſſime terantur in in mortario cum ſacchari fruſtulo & tribus amygdalis; adde ſyrupi capillorum veneris drachmam pro infante omnia cathartica recuſante.
Reſinæ jalappæ gran. xij, ſcammonii grana iij, contunde cum fruſto ſacchari in mortario marmoreo quam accuratiſſime, fiat emulſio aquam ſuperaffundendo ad unc. vj: potus purgans minime ingratus.
Scammonii gran. x vel xv contunde in mortario marmoreo cum amygdalis dulcibus ij, vel cum ſucci limonum unc. j. ſuperaffundendo emulſionis ex amygdalis & ſeminibus frigidis unc. x; fiant doſes duæ.
Cremoris tartari uncia una injiciantur in lactis bullientis libra una; ſerum percolatum bibatur: purgat jucunde.
Syrupus de rhamno cathartico ab unc. j — ij.
In noſtris regionibus apud juvenes bilioſos, ſiccos, æſtate, hæc cathartica acria, pulveris aut boli forma, tormina, diarrhœas, dyſenteriam excitant: præſtant larga decocta vel infuſa mediocrium & mitium adhibenda.
Arthriticis reſina guaiaci a drachma ſemiſſe ad drachmam unam.
Pro infantibus manna in aqua ſoluta ad unciam, ſyrupus de cichorio compoſito cum rheo ad unciam unam.

CLASSIS UNDECIMA.

MORBI PITUITOSI;

Maladies glaireuſes.

Pituita eſt humor mucilaginoſus, viſcidus, qui interiora narium, œſephagi, ſtomachi, inteſtinorum, veſicæ, pulmonis, &c. oblinit, a ſiccitate & acredine defendit; verum ſi uberior fuerit ille mucus; inſipidus, tenax, tunc nervoſas papillas obducens, odoratum, guſtum, famem, ſitim obſcurat vel tollit, ſtomachum aggravat, digeſtionem præpendit, vomitus, diarrhœas pituitoſas excitat; in ureteribus; veſica, pyurias mucoſas excitat; in articulis hydarthrum, in aliis alia incommoda producit.
Ad ſanitatem requiritur ut ſucci digeſtivi, ſaliva, bilis, craſi ſalina, ſapida gaudeant, ut

diſſolvant alimenta, motum periſtalticum & famem excitent; ſi vero prædominetur mucus blandus, iners, in primis viis & in maſſa ſanguinea, languent functiones ab his humoribus pendentes, inde exſurgit digeſtio vitioſa, glutinoſum chylum inducens, ſanguinis & omnes humores eamdem indolem retinent; hinc urinæ cruditas; aquoſitas, faciei pallor, functionum tarditas, obſtructiones variæ.

Alimenta vegetabilia, acida, terrea, farinoſa non ſatis fermentoſa, animalium partes gelatinoſæ, pingues, mucoſæ, idem vitium inducunt, maxime ſi concurrat vita deſes, debititas, ſenecta, vaſorum laxitas, nativa bilis, ſalivæ vappiditas, inſipiditas.

Morbi, quos pituita copioſior excitat, dum eſt in maſſa ſanguinea, ſunt ſequentes.

Morbi pituitoſi.
- Chloroſis pituitoſa.
- Scelotyrbe pituitoſa.
- Catarrhus frigidus.
- Anaſarca Americana.
- Arthritis chlorotica.
- Paraplexia rhematica.
- Hypocondriaſis pituitoſa.

Si in origine nervorum aut organis adſit, oriuntur.

Morbi pituitoſi.
- Cophoſis a comate
- Apoplexia pituitoſa.
- Coryza phlegmatorrhagia.
- Coryza catarrhalis.
- Pica, malacia.
- Anorexia pituitoſa.
- Epiphora ſebacea.
- Ptyaliſmus gravidarum.

In pulmonibus, gutture, naſcuntur

Morbi pituitoſi.
- Tuſſis gutturalis.
- Dyſpnœa hydatidoſa.
- Dyſpnœa pituitoſa.
- Stertor aſthmaticus.
- Aſthema humidum.
- Anacatharſis aſthmatica.

Demum in primis viis fiunt

Morbi pituitoſi.
- Vomitus pituitoſus.
- Cœliaca mucoſa.
- Colica pituitoſa.
- Cardialgia bradypeta.
- Diarrhœa pituitoſa.

Et in aliis organis

- Iſchuria phlegmatica.
- Leucorrhœa Nabothi.
- Pyuria viſcida.
- Iſchuria thromboides.
- Pyuria mucoſa.
- Hydarthrus ſynovialis.

Ad curandos morbos pituitoſos 1. prævertenda eſt mucoſi illius humoris productio uſu cibi & potus bene fermentati, ſale & aromate conditi, ſtomacho grati; nec non victu ex carnibus animalium; avium, piſcium, &c. quæ ad alcaleſcentiam vergunt; 2. exercitio corporis & animi paulo vegetiori, quo calor generatur in corpore, muchus diſſolvitur, craſſa attenuantur, craſis ſalina extricatur, viſcoſa reſolvuntur, & potiſſimum vaſa & viſcera roborantur; huc frictio, equitatio, deambulatio conferunt.

Medicamina vero quæ in his conducunt ſunt 1. ſtomachica & omnia roborantia partibus aromaticis calorem & motum in fluidis viſcoſis excitantia, imprimis martialia, theum, ſalia alkalina fixa & volatilia, ſaponacea, amara, ut enula campana, aloes, balſama, reſinoſa, demum evacuantia quæ abſtergunt mucum a pulmonibus, ut bechicha incidentia; a viis urinariis, ut diuretica calida; ab inteſtinis, ut cathartica ſalina, non neglectis tamen diluentibus calidis quæ pituitæ tenaci fluxilitatem conciliant.

CLASSIS DUODECIMA.

MORBI CATARRHALES;

Maladies catarrhales.

IN hoc differunt morbi catarrhales a pituitoſis 1. quod a frigore perſpirationem reprimente ſubito corpus calefactum adoriente naſcantur; 2. quod lympham inſpiſſet quidem illud frigus, ſed levem ſimul phlogoſim in vaſis infarctis excitet, unde dolor, levis intumeſcentia, febricula; 3. quod materia ſudoris aut perſpirationis retenta acredine ſua dolores intendat: morbi itaque catarrhales recentes ſunt phlogiſticis ſed mitioribus affines, inveterati vero pituitoſi ferme evadant; curantur initio phlebotomia, diluentibus calidis, diaphoreticis, victu tenui; inveterati vero exigunt ſudorifica, ſuffitus, ducias ex aquis thermalibus, tegumenta lanea, calida, ſicca; frictiones.

Ephe-

Morbi catarrhales.

Ephemera a frigore.	Synocha catarrhalis.
Synochus hyemalis.	Amphimerina latica.
Amphimerina catarrhalis.	Amphimerina anginoſa.
Quotidiana catarrhalis.	Pleuritis catarrhalis.
Peripneumonia catarrhalis.	Contractura catarrhalis.
Strabiſmus catarrhalis.	Rigor a frigore.
Rigor catarrhalis.	Pleurodyne catarrhalis.
Sternutatio catarrhalis.	Tuſſis catarrhalis.
Aſthma catarrhale.	Orthropnœa pſeudo-peripneumonica.
Angina bronchus.	Angina naſalis.
Rheuma vulgare.	Anoſma catarrhalis.
Aphonia a raucedine.	Paraphonia catarrhalis.
Carus a frigore.	Catarrhus ferrinus.
Cararrhus epidemicus.	Catarrhus caninus.
Stupor a frigore.	Algor externus.
Cephalalgia catarrhalis.	Cephalalgia anemotropa.
Hemicrania coryza.	Oralgia catarrhalis.
Colica a frigore.	Rachialgia ab adiapneuſtia.
Diaplopia a catarrho.	Hypochondriaſis algida.
Hæmoptyſis catarrhalis.	Ptyaliſmus catarrhalis.
Diabetes Anglicus.	Anaſarca ab adiapneuſtia.

CLASSIS DECIMA TERTIA.

MORBI LACTEI;

Maladies laiteuſes.

CHylus in puerperis & nutricibus redundans, in ſano corpore elaboratus, partim in mammis ſecretus abit in lac mammale, & in colo uterino lac uterinum præbet quod partim cum lochiis foras poſt partum emittitur. Utrumque lac, ſi foras non emittatur, & in maſſam ſanguinis redeat, diverſa producit incommoda & morbis lacteis materiem ſuppeditat.

Lac autem, cum ad acidam fermentationem ſponte vergat & ad coagulum, excitat, in mammis tumores inequales, dolorificos, inflammatorios, inde abſceſſus ſcirrhoſi, cancri; idem lac in glandulis axillarum, inguinum hærens, in textu celluloſo aggeſtum, œdemata, phlegmatias, obſtructiones inducit; aſt acore ſuo diverſos dolores, exanthemata, acidum odorem inducit.

In alumno etiam lac aceſcens, corruptum, coagulatum, vomitus, cardialgia, diarrhœas, aliaque genera morborum producit, qualia ſunt.

Vomitus lacteus.	Colica chyloſa.
Diarrhœa lactentium.	Miliaris lactea.
Colica lactea.	Aphtha lactucimen.

In nutricibus vero & puerperis oriuntur a lacte ſuppreſſo.

Ephemera lactea.	Tritæophya lactea.
Miliaris puerperarum.	Pleuritis lactea.
Metritis lactea.	Hyſteralgia ab ſpargonoſi.
Hyſteralgia lactea.	Maſtodynia pilaris.
Maſtodynia ab ſpargonoſi.	Maſtodynia butyroſa.
Maſtodynia a terrore.	Iſchias ab ſpargonoſi.
Mania lactea.	Ephidroſis lactea.
Epiphora lactea.	Enureſis ab ſpargonoſi.
Pyuria lactea.	Galactirrhœa mammarum.
Galactirrhœa erronea.	Galactirrhœa ſeroſa.
Phlegmatia lactea.	Aſcites chyloſus.

Indicationes adimplendæ ſunt ut lac alumnis ſuis præbeant matres; adeoque excernantur per vias a Sapientiſſimo Numine ſtabilitas; ſic enim omnes morbi lactei prævertuntur, atque ſi jam ſuppreſſum lac in alias partes deviaverit ſuctu aſſiduo vel alumni vel catelli vel ſuctricis in mammas ejus fluxus eſt revocandus: Si vero tardius ad hoc remedium & fruſtra confugiat puerpera, nec multum fluxerint lochia, ptiſanis diureticis & catharticis eſt inſiſtendum, modo nulla uteri phlogoſis impediat, in quo caſu phlebotomiæ præmittendæ ſunt diætaque tenuis imperanda.

In morbis lactentium 1. cavendum ne lacte copioſiori ingurgitentur; ne nutrices pathematis, ebrietati indulgeant; ne lac fluxilius,

 acre

acre ſuppeditent ; 3. lenia purgantia in vomitu lacteo, diarrhoea lactea adhibentur, ut ſyrupus de cichoria, manne; 4. dein ad abſorbentia terrea deveniendum eſt, ut cretam, oculos cancrorum, corallia, quæ ad ſcrupulos duos ſumenda cum ſyrupo ſtomachico vel conſerva adſtringente, non acida. De his vide curas ſpeciales *œdematis lactei*, *maſtodyniæ piloſæ*, *ephemera lactea &c. in Noſologia*.

CLASSIS DECIMA QUARTA.

MORBI SEROSI.

Maladies ſereuſes.

SEri nomine intelligimus humorem aqueum ſubpellucidum ſero lactis ſimilem, aut ipſam lympham qualis in patella a thrombo purpureo ſeparatur, qui humor, cum ſanguis in patella per diem integrum remanſit, eſt æqualis quoad pondus thrombo reſiduo; verum hæc proportio mutatur in morbis ſeroſis; in illis ſerum vel ubique exundat, vel in certis locis contra ſanitatis leges cumulatur, vel in textu celluloſo & inde anaſarca, in ſcroto hydrocele, in cerebro hydrocephalus, in oculo hydrophthalmia, in pectore hydrothorax, in pericardio hydrocardia, & ſic deinceps: cum autem ſerum ſit vehiculum ſalium, ubi eſt acrimonia in ſanguine ſerum acrius ſolito evadit, & urinæ ac ſudori quam ſimile eſt, niſi quod igni expoſitum vel vini alcoholi mixtum concreſcit in albumen.

Cum ſanguis per venas expedite ad cor revertitur, ſerum e vaſis lymphaticis redux has venas facile ſubit & cum eo circulatur; aſt tum ſanguis in venis hærere cogitur ob ligaturam, ut patet experimento Lovveri, vel ob obſtructiones, ſerum in ſuis vaſis reſtitans, vel effunditur in cavis vicinis, vel intra textum cellularem cumulatur. Hæc ſeri intra textum cellularem collectio in morbis chronicis familiaris eſt, quoties vires circulationis languidæ evadunt, ſerum enim illud propria gravitate vires circulationis in minimis vaſis ſuperans, eo verſus tendit quo jubet gravitas, nec facile a partibus imis ad ſuperiores aſcendit; hanc imarum partium phlegmatia ſed œdematoſus tumor qui horis veſpertinis apparet, dum matutinis ea intumeſcentia pallida, pultacea, partes omnes, præſertim molliores ut palpebras, labra, invadit. Initio quidem anaſarcæ aut phlegmatiæ quæ ſubito quandoque invadit, textus ſolidorum ab hujus ſeri ſtagnatione non eſt remollitus & facultas vitalis integra poteſt tolerare phlebotomiam, maxime cum a plethora pendet reſiſtentia circulationis lymphæ ejuſque eſt ſtagnationis cauſa; verum ubi remollitæ ſunt partes ſolidæ, ubi chronicis morbis ſuccedunt œdematoſi tumores aut ſeri collectiones, phlebotomia eſt maxime noxia, quæ vires cordis languidas ulterius imminuit.

Hi morbi ſunt ſanatu difficillimi, quia natura organis flaccidis debiliter utitur, & ea debet maximam in omnis morbi curatione operam præſtare; hac cooperante proſpere cedunt omnia ſi morbus ſanabilis ſit; ea vero quieſcente & debilitata fruſtranea ſunt ut plurimum artis conamina.

Indicationes curativæ ſunt 1. robur addere organis vitalibus quæ obſtructionibus impedita vel ſero dudum remollita languide moventur; 2. obſtructionibus reſerare thrombum purpureum in his morbis denſatum & cohærens attenuando, dividendo; utrumque præſtant omnia martialia quæ ſolidis robur, fluidis attentionem conciliant: idem ſed debilius efficiunt ſtomachica, tonica, ut cinnamomum, caſſia lignea, ſaſſafras, ſantalum album, china; pulvis ex cinnamomo & limatura ferri in his præſtantiſſimus eſt; ſumitur quotidie in offa ad gran. vi. x. &c. ex rhei & limaturæ ferri ana drachma j. in aquæ libris ij. infuſa ſit ptiſana, cujus longus uſus utrumque roborandi aperiendique, necnon digeſtivas vires reparandi ſcopum attingit. Aperientia etiam ſeu diuretica calida craſſum ſanguinis textum attenuant; huc pertinent radices aſparagi, ruſci, fœniculi; cortices radicum eryngii, ononidis, fœniculi, calcitrapæ; ſalia neutra, ut Glauberianum, Epiſamenſe, Rupellenſe, tartarus crudus; imprimis vero terra foliata tartari, quæ a drachma ſemiſſe ad drachmam unam non ſolum obſtructa reſerat, verum etiam urinas alvumque feliciter movet. Extus vero exſiccant & roborant partes phlegmatia remollitas thermarum lutum calide admotum, ducciæ, arena maris calore ſolis fervida, furfur macrum calefactum, ſpiritus vini calefactus, ſacculi plantis aromaticis, ut ſalvia, thymo, ſerpillo, maro, ſtœchade, roremarino &c. turgidi, frictiones ex pannis laneis ſiccis, calidis, fumus plantarum aromaticarum ſuper prunas ardentes projectarum, item fumus ex ſuccino &c.

Sed alter ſcopus eſt ſerum ſuperfluuum foras amandare, & 2. novi geneſim præpedire. Serum exundans foras mittitur in robuſtis ope catharticorum & emeticorum, in debilibus ope diureticorum; huc etiam ſpectant tum paracenteſis in aſcite, tum ſcarificationes in quibuſdam caſibus.

Inter cathartica laudantur potiſſimum ſyrupus de rhamano cathartico ad uncias duas, vel purus, vel minori doſi catharticis vulgaribus additus, aqua vitæ Germanica, ſuccus radicis iridis Germanicæ, ſambuci ab unc. j. ad ij, baccæ rhamni cathartici, jalappa, ſcammonium acido citri mitigatum &c.

Inter diuretica aſelli decem aut viginti in ſero lactis; ſucci expreſſi ex recedentibus herbis cichorii, apii, ſyſimbrii aquatici contuſis, & cum limatura martis ac aſellis aliquandiu relictis, qui dein expreſſi ad uncias iij hauriuntur, juſcula parata ex radicibus aperientibus, foliis cichorii, ſcolopendriæ, additis cancris fluviatilibus, aſellis, ſale Glauberiano; ac oxymel

mel ſcilliticum ad drachmas duas bis vel ter in die ſumptum; lixivium cinerum geniſtæ, ſtipitum fabarum ex vino albo ad uncias tres ſero & mane bibitum,

Sed ſi aſcites vel anaſarca pendeat a morbo exanthematico repreſſo, ut ab ſcabie repulſa, a rubeola &c. *Vide cura exanthematicorum*. Si a virulento quodam morbo foveantur, ut ab ſcorbuto, hujus primarii morbi remedia adhibenda ſunt ſimul cum hidragogis. Si obſtructio, [menoſtaſis his anſam dederint, remedia his propria advocanda ſunt.

Morbi ſeroſi.

Hectica hydropum.
Convulſio ab hydrocephalo.
Eclampſia ab hydrocephalo.
Aſthma cachecticum.
Orthopnœa ab hydropneumonia.
Hydrothorax vulgaris.
Amauroſis pituitoſa.
Cophoſis ſeroſa.
Anorexia cachectarum.
Hemiplegia ſeroſa.
Paraplexia ab hydrorachitide.
Aſthenia cachectica.
Syncope ab hydrocardia.
Lethargus a frigore.
Cataphora ſube.
Cataphora hydrocephalica.
Carus hydrocephalicus.
Pleuritis hodrothoracica.
Tremor ab hydrocophalo.
Epilepſia ab hydrocephalo.
Orthopnœa hydrothoracica.
Hydrothorax chyloſus.
Amblyopia hydrophthalmica.
Dyſecœa ab hydrotympano.
Anæſtheſia ab hydrorachitidi.
Paralyſis ſeroſa.
Aſthenia hydrocephalica.
Aſthenia infantum.
Lethargus febriſequus.
Cataphora ſomnolenta.
Cataphora ſcorbutica.
Carus iſchurioſus.
Apoplexia pituitoſa.
Cephalæa ſeroſa.
Amentia ceroſa.
Amentia moroſis.
Hepatirrhœa vera.
Diarrhœa ſeroſa.
Ephidroſis ſpontanea.
Ptyaliſmus a laxitate,
Diabetes hyſtericus.
Dyſpermatiſmus ſeroſus.
Enureſis critica.
Enureſis infantum.
Otorrhœa ſeroſa.
Hydrocephalus interior.
Aſcites urinoſus.
Hydrometra gravidarum.
Hydromemtra aſcitica.
Chloroſis virginea.
Anaſarca periodica.
Anaſarca Americana.
Lumbago ab hydrothorace.
Amentia ſenilis.
Menorrhagia decolor.
Melæna hepatirrhoica.
Diarrhœa urinoſa.
Epiphora frigida.
Ptyaliſmus urinoſus.
Diabetes artificialis.
Enureſis catamenialis.
Enureſis paradoxa.
Dyſuria gravidarum.
Hydrocephalus exterior.
Aſcites vulgaris.
Hydrometra aſcitica.
Hydrometra ovarii.
Chloroſis ab hydrothorace.
Anaſarca a ſuppreſſione.
Anaſarca hyſterica.
Elcoſis hydropum.

CLASSIS DECIMA QUINTA.

MORBI FLATULENTI;

Maladies venteuſes.

Flatus qui in humano corpore obſervantur fere omnes a ciborum fermentatione ortum ducunt, aut ab ipſo aere cum eduliis deglutito, qui ope bonæ digeſtionis & potiſſimum interventu ſalivæ debuerat intime cum chylo diſſolvi & elaſticitatem dependere, ut docent *Illuſt. Pringle* egregia experimenta, quique hujus rectæ digeſtionis defectu integram elaſticitatem conſervat, aut calore loci mojorem adipiſcitur.

Deficiente itaque ſaliva quoad fluxilitatem & vim ſaponaceam bene conſtituta, quoties ſcilicet ea viſcoſa eſt, nec alimentis rite diſſolvendis apta, aer elaſticus remanet, fermentatione in primis viis ex alimentis extricatur, hinc ructus, borborygmi, dolores, tenſiones, tympanites aliaque mala plurima; inteſtina his flatibus diu diſtenſa laxantur, inde novas ſtaſes patiuntur in his materiæ chymaceæ, ubi iterum mora fermenteſcunt.

Curatio itaque morborum flatulentorum eo dirigi debet ur ſalivæ & ſucci gaſtrici fluxilitas & vis diſſolvens reſtituatur, quod potus diluens ex infuſione chamomillæ, veronicæ, chamædryos: aquæ acidulæ ſalc Glauberiana fœtæ, ut Aleſienſes; Vallenſes, efficiunt; ſed ſi debitum exercitium, ut equitatio, deambutio, ad ſolvendam fluidorum viſciditatem, & aquei

aquei potus cum ipſis intimam miſcelam, non concurrat, fruſtranea ſunt medicamina; magna etiam eſt habenda victus ratio, imprimis tuburcinatio, edulia non fermentata, dulciaria, piſtorum fercula vitanda ſunt; oſſis & carne tum aſſata tum elixa ac potu aqueo veſcendum, alvus laxa eſt ſervanda; catharticis exſiccantibus, rhabarbarinis raro utendum, aquea & ſalina multo præſtantiorſunt. Ubi vigent dolores, præmiſſa phlebotomia, largus ptiſanæ emollientis potus calidus, ut aquæ pulli, eſt præſcribendus, & ſi dolor non ceſſerit ad laudanum confugiendum eſt.

Alterius generis eſt meteoriſmus qui in febribus putridis & malignis accidit; a putrefactione expanditur aer & extricatur in majori copia quam abſorbetur. Aerem a putridis vaporibus deſtrui docent experimenta *Haleſii*; verum ubi ſunt mixta putreſcibilia multo aeri commixta calore & putredine ea ſtatim rareſcunt, ut patet ex meteoriſmo cadaverum, unde corrupta aquæ innatant; ipſæ carnes putridæ leviores evadunt aqua, ut *Illuſtriſſ. Pringla* expertus eſt.

Morbi flatulenti.

Enteritis flatulenta.	Pneumatoſis febrilis.
Dyſpnœa tympanitica.	Phyſometra humida.
Pleurodyne flatulenta.	Tympanitis abdominalis.
Cardialgia lactentium.	Tympanitis aſciticus.
Colica flatulenta.	Meteoriſmus ſtomachi.
Singultus flatulentus.	Meteoriſmus hyſtericus.
Dyſpnœa a pneumatia.	Hypochondriaſis flatulenta.
Cardialgia flatulenta.	Cholera flatulenta.
Gaſtrodynia flatulenta.	Flatulentia nidoroſa.
Aſphyxia flatulenta.	Flatulentia accidentalis.
Maſtodynia emphyſematoſa.	Pneumatoſis artificialis.
Ileus phyſodes.	Phyſometra ſicca.
Flatulentia acida.	Tympanitis inteſtinalis.
Flatulentia hypochondriaca.	Tympanitis enterophyſodes.
Pneumatoſis hyſterica.	Tympanitis Stvvartii.
	Meteoriſmus abdominis.

Medicamenta carminativa.

Aqua menthæ compoſita, a drachm. ij ad unciam j.
Aqua imperialis, generalis, theriacalis, a drachm. j ad IV.
Aqua naphæ, aqua cinnamomi hordeata, a drachm. ij ad IV.
Tinctura abſinthii, balſamum vitæ Hoffmanni, a gutt. x ad XXX.
Elixirium Garus, a drachm' ij ad IV.
Syrupus de mentha, a drachm. ij ad unc. ij.
Opiata Salomonis, a ſcrupulo j ad draıhm.
Oleum eſſentiale aniſi, a gutt. ij ad vj.

Anodyna.

Syrupus papaveris albi, adultis, a drachm. IV ad unc. j.
Syrupus de karabe, a drachm. IV ad unc. j.
Caput papaveris albi decoctum, num. j.
Extractum capitum papaveris rhœados, a gran. x ad x, xx.
Extractum opii, a qarta parte grani ad gran. j, vel aſſuetis plura.
Laudanum ſolidum eadem doſi; opium eadem doſi.
Laudanum liquidum, adultis, a gutt. vj ad xx; & aſſuetis plures.
Philonium Romanum, a ſcrupulo j ad drachm. j.
Theriaca recens, a gran. xx ad drachm. ij.
Pilulæ de cynogloſſo, a gran. ij ad viij.
Camphora a gran. iij ad xv, in hyſtericis, convulſivis, maniacis.
Moſchus a gran. j. ad xij.
Sal ſedativum, a gran. iij ad xx in hyſtericis.

Extus oleum chamæmeli, liliorum, anethi, ſeſeli, amygdalarum; unguentum de Althea, ceratum Galeni; butyrum recens de cacao; pinguedo urſi, porci, vituli, humana; lac. Semen lini, fœnugræci; flores & folia violarum, malvæ; radices altheæ, bulbi liliorum.

CLAS-

CLASSIS DECIMA SEXTA.

MORBI PURULENTI;

Malaides purulentes.

PUs eſt humor albus, ſubviſcidus, inodorus, aqua ponderoſior, qui ex partis inflammatæ ſuppuratione exſurgit. *Ichor* eſt humor fœtidus, liquidior, ſeroſus, diverſicolor, putris, brunneus, direſcens, luteus, nigricans, qui ex ulceribus cariebuſve exſtillat: ſi rubellus ſit a tinctura ſanguinis *ſanies* vocatur; ſi ex ulcere gangrænoſo omnino putrido & nigricans, ſit; *tabum* ditur.

Puris materia exſiccata *cruſta* vocatur; ſi a cauſtico facta ſit, eſchara eſt.

Quomodo vero diſtinguatur a pure humor ſebaceus qui ſine prævia inflammatione ex lupiis, favis, tinea, cryptis tarſorum, œſophagi effluit; qui in morbis catarrhoſis expectoratur viſcoſior pure, non ut pus reſolubile in griſeam paſtam, hoc inquirendum reſtat.

Omnis humor purulentus, diu corpore retentus, tandem fœtidus, acer, corroſivus, putris evadit; ex hujus præſentia irritantur nervi; hinc oborta pyrexia foras ſorma ſudoris eneureſis, diarrhœæ, emittere natura conatur; hinc oriuntur tabes, amphimerina hectica, diarrhœæ colliquativæ, ſudores colliquativi, phthiſes &c. Si ſuppurentur puſtulæ hepaticæ, varioloſæ, leproſæ; ſi phlyctænæ, erythemata, ſimiliaque vitia cutanea puri originem præbuerint, pus illud eſt magis acre, magis virulentum; ſi vero ſcrophuloſi tumores, lupiæve, huic anſam dederint, pus eſt mitius, viſcoſius, a putredine magis alienum, nec pyrexiam lentam facile excitat.

In omni morbo purulento exitus eſt ociſſime puri facto, ichori, saniei, parandus; ulcera detergenda; fiſtulæ aperiendæ, dilatandæ, cuniculi referandi, ne in textum cellularem diffuſa materies morbifica novas ſtrages edat & ulterius diffundatur; aeris acceſſus, quo putredo intenditur, caute arceri debet, quod extus optime præſtant balſamica; alkaleſcentia & putredo arcenda, cui ſcopo diuretica, balſamica, vulneraria potu theiformi & lotu præſtant; deinde vero demulcentia, incraſſantia, lacticinia diſſolutionem ulteriorem humorum avertunt; ſucceſſu enim temporis cum purulentia maſſam ſanguineam infecit, hæc maſſa reſolvitur, & lympha acris & diſſoluta diarrhœas colliquativas, ſudores fœtidos, uberrimos excitat. Vide curam in acrimoniis diſſolutis.

Morbi purulenti.

Ephemera vulneraria.	Pyroſis ulceroſa.
Amphimerina varioloſa.	Hepatalgia intercus.
Cephalitis ſpontanea.	Splenalgia ſuppurata.
Cephalitis cerebelli.	Nephralgia a carie.
Cynanche ulceroſa.	Hyſteralgia ulceroſa.
Hepatitis ſuppurans.	Hyſteralgia purulenta.
Palpitatio apoſtematoſa.	Maſtodynia carcinomatoſa.
Eclampſia traumatica.	Lumbago ab arthrocace.
Tuſſis phthiſica.	Lumbago apoſtematica.
Dyſpnœa a liene.	Iſchias ex abſceſſu.
Dyſpnœa traumatica.	Ptyaliſmus aphthoſus.
Amphimerina tabidorum.	Proctalgia a fiſtula.
Tritæophya varioloſa.	Proctalgia Braſilienſis.
Cephalitis traumatica.	Pudendagra carcinomatoſa.
Carditis ſpontanea.	Angina ſuppuratoria.
Peripneumonia pthiſicorum.	Pleurodyne ex abſceſſu.
Convulſio a capitis ictu.	Empyema a vomica.
Rigor a purulentia.	Empyema diaphragmatis.
Singultus purulentus.	Cataracta purulenta.
Dyſpnœa a vomica.	Anoſmia ab ozena.
Dyſpnœa a ſtomacho.	Hemiplegia apoſtematoſa.
Orthopnœa ab empyemate.	Lethargus pulmonicus.
Pleurodyne phthiſica.	Hemicrania odentalgica.
Empyema a peripneumonie.	Ophthalmia elcoma.
Empyema mediaſtini.	Opthalmia fiſtuloſa.
Empyema intercoſtale.	Odontalgia a parulide.
Amauroſis a ſynchyſi.	Dyſphagia tuſſiculoſa.
Paraphonia ulceroſa.	Gaſtrodynia ulceroſa.
Syncope ab apoſtemate.	Hepatalgia apoſtematoſa.
Hemicrania ocularis.	Nephtalgia purulenta.
Hemicrania purulenta.	Nephralgia meſenterica.
Opthalmia unguis.	Hyſteralgia cancroſa.
Odontalgia carioſa.	Hyſteralgia ex abſceſſu.
Dyſphagia ulceroſa.	Maſtodynia apoſtematoſa.

Morbi purulenti.

Lumbago pſoadica.
Iſchias a carie.
Ptyaliſmus purulentus.
Ptyaliſmus a pædanchone.
Proctalgia a rhagadibus.
Pudendagra ab uſcuſculis.
Hypochondriaſis phthiſica.
Agrypnia a pancreate.
Hæmoptyſis a tuberculis.
Hæmatemeſis a pancreate.
Dyſenteria a vomica.
Diarrhœa purulenta.
Lienteria ulceroſa.
Teneſmus Indicus.
Teneſmus a carcinomate.
Epiphora ægilopis.
Coryza purulenta.
Anacatharſis phthiſica.
Anacatharſis puriformis.
Pyuria renalis.
Pyuria a thorace.
Leucorrhœa ulceroſa.
Leucorrhœa ſyphilitica.
Galactirrhœa purulenta.
Gonorrhœa virulenta.
Ædopſophia urethræ.
Dyſodia pulmonica.
Dyſodia a tinea.
Tabes ulceroſa.
Tabes renalis.
Phthiſis humida.
Phthiſis aſthmatica.
Anaſarca purulenta.
Phlegmatia Malabarica.
Phlegmatia cruralis.
Hæmoptyſis phthiſica.
Stomacace purulenta.
Menorrhagia ulceroſa.
Vomitus ab ulcere.
Cœliaca purulenta.
Lienteria aphthoſa.
Teneſmus ulceroſus.
Ephidroſis hectica.
Epiphora anchilopis.
Coryza virulenta.
Anacatharſis a vomica.
Dyſuria nephralgica.
Pyuria veſicalis.
Pyuria a meſenterio.
Leucorrhœa fungoſa.
Leucorrhœa carcinomatoſa.
Gonorrhœa pura.
Otorrhœa purulenta.
Dyſodia ozæna.
Dyſodia ab otorrhœa.
Tabes a vomica.
Tabes apoſtematodes.
Phthiſis ſicca.
Phthiſis ſcrophuloſa.
Phthiſis a vomica.
Phlegmatia ulceroſa.
Phlegmatia elephantiaſis.
Aſcites purulentus.
Aſcites intercus.
Iſchuria nephropyica.
Iſchuria urethropyica.
Frambæſia Americana.
Syphilis venerea.
Tinea humida.
Lepra Aſturienſis.
Elcoſis varioloſa.
Elcoſis ſcrophuloſa.
Gangræna omnis.
Hydrometra puriformis.
Iſchuria cyſtopyica.
Malis cornupedum.
Frambæſia Guineenſis.
Syphilis Polonica.
Tinea favoſa.
Elcoſis fiſtuloſa.
Elcoſis herpetica.
Elcoſis hydropum.

CLASSIS DECIMA SEPTIMA.

MORBI ACRIMONIOSI;

Maladies acrimonieuſes.

Acrimonia eſt in humoribus vel ſanguine principiorum ſalinorum prædominium.

Principia ſalina ſanguinis ſunt vel aceſcentia vel alkaleſcentia, vel neutra ut muriatica; aſt in ſanguine vix unquam acor obſervatur niſi in morbis lacteis; acrimonia vero acida primarum viarum ad morbos ſaburrales attinet.

Hic itaque agitur de acrimonia alkaleſcente vel muriatica ſanguinis & humorum, & huc referendi ſunt morbi omnes virulenti, bilioſi, necnon purulenti; horum quipiam *melancholici* a Veteribus habebantur, quo nomine intelligebant eos qui ab atra bile excitantur ſeu ab humore acri ſimul & viſcido, tum in primis viis contento tum in maſſam ſanguinis diffuſo. Alii vero morbi acrimonioſi ſunt cum ſanguine ſeroſo ſeu diſſoluto, & illi morbi poſſunt vocari lixivioſi, quia fluidum multo ſale ſaturatum pro principio agnoſcunt: ſed lixivioſi recidunt ad *purulentos* vel malignos a diſſolutione, ut ſunt *ſcorbutici*, *exanthematici*, *caſtrenſes* &c.

Acrimonia cum ſiccitate & ardore, qualis poſt labores immodicos, itinera ætate ſuſcepta, uſum potum ardentium, condimentorum, ut ſalis, piperis, maxime ſi concurrant genus vitæ quod fornacum, ignis præſentiam exigit, ut ars coquorum, vitriariorum, fabrorum ferrariorum, chymicorum &c. curatur diluentibus, qualia ſunt in acutis infuſa ex foliis floribuſque emollientibus, violæ, malvæ; potus nitrati, aqua pulli; emulſiones; limonatæ vegetabiles ac minerales, phlebotomia præmiſſa, ut calor, ſitis, pyrexia contemperetur; necnon præmiſſa catharſi antiphlogiſtica ex tamarindis, caſſia,

man-

manna. In chronicis juſcula ex pullo, ranis, carne vitulina, cum radicibus graminis canini, fragariæ, ſeminibus frigidis majoribus ac minoribus quibus pulli venter infarctus ſit; ſerum lactis purum ſero & mane per aliquot dies ad uncias xij hauſtum, aquæ acidulæ æſtivo tempore per novem dies epotæ intra trihorium ad libras vj, vel pro potu ordinario ad libram j vel j & ſemiſſ. quotidie per menſem: balnea domeſtica præmiſſa catharſi antiplogiſtica per dies quindecim aut viginti, horis matutinis, in quibus per horam ſtet æger; & ſi maniacus æger fuerit balnea frigida ſunto ac frigida caput irrigetur.

Si acrimonia fuerit ſine ardore aut cum ſanguinis viſcoſitate, pulſu tardo, duro, ut in melancholicis & hypochondriacis, maſſa ſanguinis eſt diluenda ſed ſimul reſolvendo, adeoque juſculis addenda ſunt folia ex plantis diureticis antiſcorbuticis ut cichorio, endivia, ſyſimbrio, taraxaco, additis cancris fluviatilibus, millepedibus, ut viſcoſitas ſanguinis ſolvatur: martialia etiam parva doſi ptiſanis vel juſculis addantur: aquæ acidulæ ſale Galuberiano fœtæ, ſerum lactis ſucco plantarum prædictarum onuſtum, æſtate balnea domeſtica, cælo ſereno, ruſtico, exercitia moderata ut equitatio, deambulatio adhibenda ſunt; nec enim acrimónia ſanguinis e viſcoſo poteſt educi, niſi viſcoſitas medicamentis & exercitio reſolvatur; autumno vero juſcula ex teſtudinibus cum herbis nitroſis, lacte ſaponaceo turgidis; deinde vero lac aſininum per menſem unum aut alterum uſurpetur.

Huc referendi ſunt omnes morbi virulenti, exanthematici, metaſtatici, blioſi, purulenti, & præterea

Morbi acrimonioſi.

Pruritus omnis.	Polydipſia hydrophobica.
Cephalæa ab acrimonia.	Satyriaſis neogamorum.
Ophthalmia ſicca.	Nymphomania ſalacitas.
Ophthalmia trachoma.	Nymphomania fervor uteri.
Pyroſis vulgaris.	Hæmaturia lateritia.
Hyſteralgia prurignoſa.	Dyſenteria alba.
Proctalgia intertrignoſa.	Dyſenteria atrabilaria.
Pudendagra pruriens.	Diarrhœa Chilienſis.
Pudendagra arſura.	Diarrhœa hypercatharſis.
Pica chloroſiantium.	Epiphora calida.
Boulimia canina.	Diabetes legitimus.
Boulimia eſurigo.	Dyſuria a diabete.
Boulimia ab acidis.	Dyſuria primaria.
Gonorrhœa libidinoſa.	Satyriaſis venerea.
Gonorrhœa balani.	Satyriaſis chronica.
Flatulentia nidoroſa.	Nymphomania furibunda.
Chloroſis infantum.	Nymphomania pruriginoſa.
Anxietas tibiarum.	Hæmaturia ſpuria.
Ophthalmia angularis.	Dyſenteria a catharticis.
Ophthalmia puſtuloſa.	Melæna atrabilis.
Odontalgia hæmodia.	Diarrhœa febricoſa.
Colica lactentium.	Lienteria ſpontanea.
Lumbago a ſatyriaſi.	Epiphora ophthalmica.
Proctalgia teneſmodes.	Diabetes a vino.
Pudendagra gonorrhoica.	Dyſuria herpetica.
Pica infantilis.	Dysuria venerea.
Pica antiſcorbuticorum.	Gonorrhœa oneirogonos.
Boulimia cardialgica.	Flautolentia acida.
Boulimia addephagica.	Tabes rachialgica.
Polydipſia febrilis.	

CLASSIS DECIMA OCTAVA.

MORBI ORGANICI.

Maladies organiques.

Sunt illi qui ab organorum, ſeu partium ſolidarum, viſcerum, glandularum evidenti diſpoſitione, figura, magnitudine, tumore non inflammatorio nec purulento) demum luxatione, hernia, prolapſu dependent.

Differunt ab emphracticis quod emphractici ſupponant obſtructionem ſeu obturationem canalis vitio fluidi craſſi cujus tranſitus denegatur, organici vero ſupponuntur figuram, volumen, ſitum cujusdam viſceris aut organi, non vero vitium fluidi; differunt a phlogiſticis defectu inflammationis, a purulentis defectu ſuppurationis.

Morbi organici ſunt diuturni & curatu difficillimi, niſi vitium organicum operatione chirurgica toli, queat: ſic cordis auricularum, aortæ aneuryſmata, tumores, oſſificationes, poly-

pi;

pi, vomicæ, medicamentis nullis, nulli diætæ cedunt; & cum ars chirurgica nihil præſtare poſſit, morbi ab his principiis oriundi ſunt immedicales, ut

Morbi organici

Palpitatio.	Dyſpnœa.
Orthopnœa.	Pleurodyne.
Syncope.	Lumbago.
Cardialgia.	Dyſphagia.
Cardiogmus.	Dæmonomania.

Idem dictum eſto de morbis a viſcerum ſarcomate, excreſcentia, ſcirrho, cancro, glandulis; a graviditate quatenus illi rumores pondere: preſſione vicinas partes irritant.

Morbi organici

Dyſphagia a ſarcomate	Cardialgia ſcirrhoſa.
Colica a pancreate.	Colica meſenterica.
Hepatalgia a ſarcomate.	Hepatalgia Petitiana.
Splenalgia ſarcomatoſa.	Nephralgia monſtruosa.
Nephralgia ſcirrhoſa.	Hyſteralgia cancroſa.
Hyſteralgia ſcirrhoſa.	Maſtodynia portentoſa.
Dyſpnœa hydropneumonica.	Dyſpnœa tuberculis.
Dxſpnœa ab hydatidiyus.	Dyſpnœa a vomica.
Dyſpnœa a liene.	Dyſpnœa a carie.
Dyſpnœa rachitica.	Orthopnœa a pinguedine.
Orthopnœa a bronchocele.	Orthopnœa cardiaca.
Orthopnœa a lipomate,	Orthopnœa thymica.
Orthopnœa polypoſa.	Hydrothorax ab omento.
Hydrothorax hydatidoſus.	Cataracta omnis.
Caligo a lupia.	Caligo a ſarcomate.
Caligo a cancro.	Caligo a pterygio.
Caligo a pacheablepharoſi.	Lumbago meſenterica.
Proctalgia a mariſcis.	Proctalgia a cancris.
Pudendagra cancroſa.	Pudendagra a phimoſi.
Amentia a tumore.	Nauſea a ſcirrho.
Vomitus a ſteatomate.	Vomitus gravidarum.
Vomitus a pancreate.	Vomitus ab hepate.
Dyſpermatiſmus refluus.	Dyſpermatiſmus nodoſus.
Tabes ab hydrope.	Tabes a pericardio.
Graviditas ſarcoma.	Graviditas mola.
Rachitis nodoſa.	Amblyopia hydrophthalmica.
Amauroſis ſcrophuloſa.	Amauroſis venerea.
Anoſmia a polypo.	Anaphrodiſia a mariſcis.
Paraplexia hydrorachitica.	Paraplexia ex gibbere.

Multi morbi pendent a partium vel oſſearum vel mollium e ſuo loco dimotioue.

Morbi organici

Caligo a ceratoceſe.	Caligo a ſtaphylomate.
Orthopnœa a gaſtrocele.	Aſthma a gibbo.
Dyſpnœa a gaſtrocele.	Enureſis hernioſorum.
Iſchuria a cyſtocele.	Ileus hernioſus.
Nauſea a gaſtrocele.	Pudendagra hernioſa.
Pudendagra a parorchidio.	

CLASSIS DECIMA NONA.

MORBI VULNERARII;

Maladies vulneraires.

SEu qui a vulnere, fractura, ictu, contuſione, &c., oriuntur; horum diagnoſis eſt faciliima ut plurimum; ſymptomata vero pertinent artim ad dolores, qui eo diriores ſunt quo plures nervi læſi ſunt, quo inſtrumentum ſecans eſt aſperius & lacerare potius quam ſecare aptum; poſt vulnera lacerata, puncturæ cutis, extremorum digitorum, nervorum & tendinum atrociores dolores excitant; ex his quandoque ſpaſmi ſuperveniunt; tertium genus ſymptomatum ad inflammationem pertinet, hinc tumor, tenſio, rubedo, calor, dolor ut plurimum cum pyrexia; inflammatio vero vel reſolvitur vel abit in ſuppuratum, vel de-

demum gangræna terminatur: ultimum genus ſymptomatum vulnera ſtipantium eſt ſanguifluxus, qui eo major quo majora vaſa tranſverſim ſecta ſunt, & ſub pari diametro ter major eſt ex arteriis quam ex venis.

Vulnera ſclopetaria cæteris ſunt pejora, maxime ob vehementem quam inferunt toti corporis compagi ſuccuſſionem, inde erethiſmus, vaſorum conſtrictio per faſcias aponeuroſeſque irritatas, hinc ſtaſes ſanguinis gangrænæ excitandæ aptiſſimæ, quibus maxime nocent ſpirituosa, dolorem ſpaſmum, gangrænam accelerantia.

Contuſiones gangrænam facilius inducunt quam vulnera; imo ſi partibus mollibus ut abdomini inferantur, dum nulla ſui in integumentis veſtigia relinquunt, periculoſas in vulneribus impreſſiones tranſmittunt; nam viſcera undique contenta reſiſtunt impetui & quæ magis reſiſtunt ictibus ea magis patiuntur: actio enim reactioni æqualis eſt.

Morbi traumatici.	Pleuritis.	Peripneumonia.
	Cephalitis.	Gaſtritis.
	Carditis.	Cyſtitis.
	Ephemera vulneraria.	Ecchymoma.
	Phlegmone.	

Morbi evacuatorii qui vulnera ſequuntur, ſunt

Morbi traumatici.	Hæmoptyſis.	Hæmaturia.
	Abortus.	Hepatirrhœa.
	Vomitus ſympathicus.	Hæmatemeſis traumatica.
	Hematemeſis aneuryſmatica.	

Morbi convulſivi etiam plures inde oriuntur.

Morbi traumatici.	Triſmus.	Convulſio.
	Eclampſia.	Epilepſia.
	Tetanus.	

Ex ictibus capiti, medullæ ſpinali inflictis, oriuntur,

Morbi traumatici.	Amauroſis.	Aphonia.
	Dyſecœa.	Cophoſis.
	Amentia.	Amneſia.
	Vertigo.	Mutitas.
	Hemiplegia.	Paraphonia.
	Aſphyxia.	Carus.
	Apoplexia.	Rachialgia.

Ex vulneribus pectoris oriuntur,

Morbi traumatici.	Pleuritis.	Peripneumonia.
	Hæmoptyſis.	Dyſpnœa.
	Pneumatoſis.	Carditis.
	Orthopnœa.	Empyema.

Abdomine vero contuſo, vulnerato,

Morbi traumatici.	Cyſtitis.	Gaſtritis.
	Hepatirrhœa.	Hæmaturia.
	Abortus.	Aſcites.
	Hæmatemis.	

In vulnerum curatione diæta æque tenuis eſt ſervanda ac in morbis inflammatoriis, & ſi gravia contuſa penetrantia, primis diebus a juſculis abſtinendum, & potus aqueus tantum concedendus, phlebotomiæ, niſi æger a ſanguifluxu debilitatus ſit, ſunt adhibendæ & ſæpe repetendæ ut poſt operationes chirurgicas: expectanda etenim eſt pyrexia quam prævertere conſultum eſt; ptiſana herbarum vulnerariarum convenit, maxime ſi ecchiomoſis adſit; poſitura ſanguinis puris exitui commodior eſt ſervanda; dolores & ſpaſmi phlebotomiis, emollientibus, ſolerti vulneris mundatione, peregrinorum corporum, ut fruſtulorum oſſis, cruoris, puris, glandium plumbearum, &c. extractione, demum terebithinæ in ovi vitello ſolutæ affuſione ac narcoticis intus ſumptis ſedantur.

Si nervi vel tendinis punctura ſpaſmi anſam præ-

præbeat, nec hæc ſymptomata prædictis auxiliis cedant, ad tranſverſam nervi vel tendinis ſectionem deveniendum eſt.

In vulneribus ſclopetariis cavendum a ſpirituoſis & calidis, quæ augent erethiſmum: emollientia; ſedantia, & ſi adſit ecchymoma ſolers ſcarificatio gangrænam tutius prævertunt. Sanguifluxus e vulnere, ſi exiguæ arteriæ & venæ tuſæ ſint, permittendus ad arcendam inflammationem, ſi uberior ſit linteo carpto cohibendus; aut ſi periculum urgeat arteria ſupra vulnus eſt comprimenda; ſi ea majuſcula ſit & puncta, tranſverſim ſecetur, quo facto retracta anguſtabitur, lamina boleti igniarii mollis, vulgo *amadou* vulneri appreſſa ſine incommodo ſanguifluxum cohibebit, modo appreſſa teneatur, ſpiritus vini purus effuſus cruorem coagulando & vaſa criſpando ſanguinem ſiſtet: ſed e cavo pectoris abdominiſve refluens ſanguis non cohibendus eſt, quippe intro collectus in tabum putridum mutaretur, ſed phlebotomiis, diæta tenuiſſima, quiete mentis & corporis, maxime præcavendus.

Cætera ex ſcriptis *Heiſteri*, *Platneri*, *Ludvigii*, aliiſque eruantur: hic enim ſumma rerum cacumina attingere tantum animus eſt.

CLASSIS VIGESIMA.

MORBI EMPHRATICI;

Maladies d' obſtruction.

SUnt illi qui pendent a canalium, vaſorum, meatuum obſtructione, immobilitate, imperforatione. Plurimi quidem ſtipantur tumore, ſcirrho, infarctuve viſcerum, & ad organicos videntur referendi; verum organici pendent, non a cauſa obturante canales, ſed ex eo quod tumores, ſi adſint, alio quocumque modo noceant, ut gravando, irritando; & in hoc differunt ab emphracticis.

Aliæ ſunt obſtructiones evidentes, ſenſibus conſpicuæ, ut pupillæ in cataracta; œſophagi in angina, alvi in conſtipatione, inteſtini in ileo hernioſo; aliæ ſunt obſcuræ & vi ratiocinii, quandoque hypothetici deductæ; ut nervorum in paralyſi, vaſorum in febre, atque, ſi Neotericis quibuſdam credamus, maxima pars morborum his obſtructionibus debetur, hinc apparet quam fallax ſit methodus aitiologica.

Emphraxis pendet vel a vitio fluidi tranſituri, vel a vitio canalis tranſeundi, vel demum a culpa principii moventis, ſine quo nullus tranſitus ſeu nullus fluidi motus dari poteſt.

Medicus itaque obſtructionem curaturus debet hujus cauſam prius indagare; ſit verbi gratia menoſtaſis ſeu catameniorum emanſio vel ſuppreſſio: inquirendum eſt num uterus tono, rigiditate, dolore, ſpaſmos conſtrictu ſanguini fluxuro exitum deneget, in quo caſu ſemicupia, vapores humidi, fomenta emollientia, anodyna, antiſpaſmodica hanc obſtructionem ſublatura ſunt, quam emmenagoga & calida irritantia valent intendere aut in pejorem ſtatum mutare.

Si ſanguis non adſit ſuperfluus, ut in nutricibus, convaleſcantibus, impuberibus, quæ valent catamenia movere aut uteri obſtructionem reſerare ſunt analeptica, vires reſtaurantia. Si ſanguis viſciditate peccet, tunc diluentia, moventia, emmenagoga vulgaria fluorem ſanguini conciliabunt, & nullum erit ex ejus craſſitie fluxuris catameniis impedimentum; ac demum ſi inertia, languor, mœror, debilitas principii vitalis in cauſa ſit cur ſanguis uteri vaſa non ſufficienter diſtendat, tunc exercitia, ſtimulantia, ambulatio, equitatio catamenia reſtituunt.

Sæpius vero plura principia concurrunt ſimul ad catamenia ſupprimenda, & tunc auxilia his vitiis impugnandis propria debent combinari; ſic ſi ſanguis ſero deſtitutus, ſeu, ut ajunt, ſiccus concurrat cum ſolidorum ſtrictura & tono majori; debent humectantia, diluentia cum anodynis maritari; ſi inertia principii vitalis cum plethora concurrat, tunc phlebotomia, quæ plethoram tollit, tollit & reſiſtentiam principio vitali oblatam, unde ab hac ſarcina liberatum hoc principium velocius faciliuſque impellet ſanguinem quoquoverſum & ſpecialiter in uterum. Si fluidorum craſſities & viſcoſitas gummoſa concurrat cum vaſorum atonia & laxitate, tunc utrique vitio medentur martialia, caſtoreum, reſinæ fere omnes.

Hinc patet quantum illudant tyronibus, qui non ſatis diſtinctis ejuſdem morbi principiis ſeriem formularum huic medendo deſtinant, quæ quantum in uno caſu proſunt, tantum in altero nocere poſſunt: Nulla itaque eſt methodus quæ ſine ſedula principiorum & cauſarum inveſtigatione, ſeu ſolida & certa theoria nos poſſit in tutam praxim manuducere; ſed ante omnia inquirendum eſt nomen morbi, id eſt ſigna cuique ejus ſpecierum propria; ſignorum enim iliorum concurſus ut ſpeciem ita & ejus principium proximum a Medico debellandum determinat.

Morbi emphractici.

- Hectica infantilis.
- Tetartophya ſimplex.
- Tetartophya hepatalgica.
- Quartana ſplenetica.
- Quartana triplex.
- Palpitatio chlorotica.
- Hyſteria emphractica.
- Cataracta antiglaucoma.
- Cataracta membranacea.
- Hectica chlorotica.
- Tetartophya ſplenalgica.
- Quartana legitima.
- Quartana duplex.
- Erratica vaga.
- Hyſteria chlorotica.
- Cataracta vera.
- Cataracta glaucoma.
- Cataracta ſecundaria.

CLAS-

CLASSIS VIGESIMA PRIMA.

MORBI VERMINOSI

Maladies vermineuſes.

QUæcumque inſecta in corpore genita morbos inducunt; hi morbi vulgo a Medicis *verminoſi* vocantur. Inter vermes proprie dictos novimus tantum gordium Medinenſem, furiam infernalem, lumbricum ſtrongylum, aſcaridem vermicularem & lumbricoidem, faſciolam hepaticam & inteſtinalem, hirudinem medicinalem, tæniam ſolium, tæniam vulgarem, latam & caninam: Inſecta illa ſunt apoda, artubus oſſibuſque deſtituta & in corpore humano nidulantur.

Verum his affines ſunt larvæ plurimorum inſectorum volatilium; nam ova muſcarum, v. g. ut papilionum, cum primum excluſa ſunt, exhibent inſecta vermiformia, vel apoda vel pedata, quæ poſt aliquot exuvias dimiſſas in volatilia mutantur, poſtquam ſub forma nymphæ aut chryſalidis aliquandiu veluti mortua vixerint: inſecta vero volatilia nos ſæpe importune circumvolitant, os, nares, imo podicem, aures, ulcera, fiſtulas avidiſſime ſubeunt, quædam, ut œſtri, pecorum corpora perfodiunt, & ibi ova ſua deponunt, unde naſcuntur tot larvæ in ſinubus frontalibus caprarum & hominum, in auribus purulentis, in puſtulis varioloſis, in ulceribus neglectis quæ pertinent ad muſcam carnarium, illæ enim larvæ, ſi in phiala vitrea aliquamdiu ſteterint, in has muſcas mutantur: ſunt œſtri qui ſinus frontales potiſſimum in ovibus ſubeunt, ut faſciola eorum ductum choledochum, & varenæ equorum ſtomachum in quo nidificant; ea omnia inſecta vermibus ſatis affinia ſunt, verum ex his naſcuntur alia inſecta alata a vermibus valde diſtincta.

Sub generico itaque licet improprio vermium nomine cætera inſecta quæ hominibus intus nocent aut extus huc referimus, de quibus ſigillatim conſulendi veniunt *Andry* & *Le Clerc*, nec non J. B. Bianchi de morboſa generatione, ac præ omnibus *Equitis Linnæi Syſtema Naturæ*, & *de noxa inſectorum diſſertatio*.

Signa lumbricorum ſunt conſuetudo lumbricos ore vel ano ejiciendi, pruritus narium, alterutrius genæ fugax rubedo, dolores vagi vel mobiles abdominis, alvi laxitas noctu præſertim ſuperveniens ſed incoſtans, odor oris proprius, ſenſus titillationis quaſi vermis ad œſophagum, tuſſis ſicca, febris cum pulſu non raro inæquali, parvo, intermittenti, mutitas, caroticus affectus, convulſio, vomitus; ſed hæc ultima ſigna cum rubedine fugaci genæ & tuſſi ſicca ſunt quandoque dentioni difficili communia ſine lumbricis, adde famem ſeu eſuriginem incoſtantem, faciei pallorem, fæces griſeas, ſtridorem dentium, urinas turbidas; ſigna in tænia ſunt prioribus non diſſimilia, excepto quod in tænia laborantibus cardialgia, bulimia, eſurigo, cum ſtomachus eſt cibis vacuus, frequentiores & majores ſint, quod cucurbitini ſeu fragmenta tæniæ cum fæcibus excerni ſoleant, quæ titillationem aut pruritum podicis, non ſecus ac aſcarides excitant: huc attinent

Morbi verminoſi.
- Cardialgia.
- Nauſea.
- Colica.
- Diarrhœa.
- Hectica.
- Purpura.
- Pleurodyne.
- Panophobia.
- Tetanus.
- Vomitus.
- Ileus.
- Bulimia.
- Dyſenteria.
- Amphimerina.
- Pleuritis.
- Triſmus.
- Eclampſia.
- Hyſteria.
- Typhomania.
- Dæmonomania.
- Rheumatiſmus.
- Tuſſis.
- Mutitas.
- Atrophia.
- Scelotyrbe.
- Chloroſis.

Morbi vero qui ab aliis inſectis dependent varii ſunt pro ſede quam ea occupant & pro diverſitate inſectorum.

Morbi verminoſi.
- Phthiriaſis a pediculis.
- Trichoma a pediculis.
- Hemicrania a larvis in ſinubus.
- Scabies a ſironibus & faſciolis.
- Malis a muſcis.
- Malis a crinonibus.
- Malis a ricinis Americanis.
- Atrophia a crinonibus.
- Eclampſia ab aſcaridibus.
- Teneſmus ab aſcaridibus.
- Pudendagra ab aſcaridibus.
- Eryſipelas a veſpis, apibus.
- Priapiſmus a cantharidibus.
- Pruritus a pediculis.
- Vertigo a larvis in ſinubus.
- Otalgia a larvis.
- Herpes a ſironibus & faſciolis.
- Malis a pulice Americano.
- Malis a dracunculis ſeu gordiis.
- Malis a furia.
- Pruritus a crinonibus.
- Tuſſis ab aſcaridibus.
- Iſchuria ab aſcaridibus.
- Hæmatemeſis ab hirudinibus.
- Dyſuria a cantharidibus.

Ver-

Vermes e primis viis eliminantur vel enecantur: eliminantur per cathartica, potiſſimum ſennam, rheum; emetica, ut ope tartari & vini ſtibiati, aceti ſcilitici, aſari. Enecantur interventu plantarum quæ gaudent ſapore amaricante fœtido, ut foliis & ſeminibus abſinthiorum, præſertim abſinthii ſantonici ſeu cinæ, ſcordii, tenaceti, ſantolinæ &c. ad ſcrupul. j. forma pulveris: omnia amara proſunt, ut ſuccus aurantii amari, aloes, kinkina; olea omnia ad uncias ij ſumpta, præſertim oleum nucis, amygdalarum, ſal marinum, pulvis corallinæ, ſuccus limonum, radix filicis maris, mori, decoctum hydrargyri in aqua pro potu; mercurius dulcis ad grana xv. præſcripto mane cathartico, veſpere injiciatur enema ex decocto paſſularum, ficuum, aliiſque dulcibus ad ineſcandos lumbricos: aqua etiam frigidiſſima apud adultos: demum in debellanda tænia arcanum *D. Herrenſchwand nunc Regis Poloniæ Archiatri*; vel quod tutius & lenius eſt illud *D. Nouffre* quod poſſidet etiam *D. Pouteau Chirurgus Lugdunenſis celeberrimus*, *dexterrimus*.

Quoad alia inſecta quæ in diverſis partibus nidulantur, ea decocto tabaci exitus admoto, pulvere hordei cauſtici, vulgo cevadille, litu mercurialis unguenti enecantur. Vide *curas ſpeciales in locis Noſologiæ allegatis*.

Extractum rhei, aloes, a gran. IV. ad ſcrupul. j. pilulæ mercuriales a gran. vj. ad drachm. j. extractum juniperi ad dragm. ij. tinctura abſinthii ad guttas xxx. vinum abſinthii, ad unc. IV. quinta-eſſentia abſinthii ad guttas xx. pilulæ Becheri ad ſcrupul. j.

CLASSIS VIGESIMA SECUNDA.

MORBI CALCULOSI;

Maladies calculeuſes.

SUnt illi quos excitat vel fovet concretio terrea vel ſalino terrea vel reſinoſa in corpore humano latens; illæ concretiones fiunt in omnibus fere corporis humani partibus; in aure a cerumine indurato, unde dyſecœa vel cophoſis; circa dentes, unde labarium; in glandulis ſublingualibus, colli, meſenterii a concreto muco ſcrophuloſa; in cyſtide fellea ubi calculi ſunt polyhedri ex ſtratis viridibus, luteis & nigreſcentibus; in pulmone ſeu glandulis bronchialibus ubi tuſſim & dyſpnœam creant; in ſtomacho ubi bezoartica nuncupantur; inde ea ex cyſtide fellea in inteſtina delabuntur, ubi ileum quandoque creant; in utero & circa peſſaria intra vaginam, in articulis arthriticorum & illi ſunt cretacei, demum in renibus, ureteribus, veſica & glandulis urethræ frequentiſſimi ſunt, & illi ſunt vel cretacei vel lapidei & murales, atque vel arenulas, vel lapillos, vel majores calculos ſphæroideos referunt hæc concrementa.

Concretum cerumen in canali auditorio ſoni tranſmiſſionem impedit, & vel auriſcalpio foras educitur, vel aquis thermalibus, ut Bagnolienſibus injectis diſſolvitur.

Calculi dentium ferramentis aptis auferuntur, illi dyſodiam excitant, gingivarum accretionem impediunt, unde ſucceſſu temporis dentes carnibus denudati labuntur, & in radice ob putredinem humoris hærentis carioſi evadunt; dentes dealbant acida vegetabilia, ut acetoſa, tum foſſilia, ut ſpiritus ſalis, ſed dum lutum terreum his adhærens diſſolvunt hæc acida, ipſi vitreæ parti dentium rodendo nocent maxime. Solus fragrarum uſus calculum dentium diſſolvit nec dentes flavos reddit.

Calculi ſeu tophi in geniculis enati (genicula voco loca ubi mutuo oſſa articulantur) nodos articulorum excitant, unde ancyloſes arthriticorum; hi calculi rupta cute demum foras ſponte prorumpunt, curantur ut arthritis.

Calculi ſublinguales, gutturales, dyſphagiam, anginam, ptyaliſmum excitant; hi ſectione chirurgica foras educuntur.

Calculi in bronchialibus glandulis enati multo frequentiores ſunt, quidam diutiſſime geſtantur ſine noxa, quia non commoventur, alii vero hæmoptyſim, phthiſim, tuſſim producunt; his lac, aquæ thermales ſulphureæ remedio ſunt, quatenus horum expectorationem adjuvant.

A calculis hepaticis atrocia quandoque mala gignuntur, ſcilicet hepatalgia diriſſima rachialgiæ affinis, præter auriginem; juvant in his caſibus juſcula diluentia, aquæ acidulæ, ſaponaceæ, ſapo ipſemet ad drachmas ij. quotidie deglutitus, balnea domeſtica, quibus demum ipſi calculi in inteſtina delabi queunt, unde foras per alvum ejiciuntur.

Calculi inteſtinales ſunt ovis columbinis æquales aut majores, non aquæ innatant ut plures bilioſi, ex albo fraveſcunt, & iiſdem auxiliis eorum per inteſtina prolapſus juvatur. Vide *Ileum calculoſum*, *vomitum bezoarticum &c.*

Frequentiſſimi omnium ſunt calculi in viis urinariis enati, in quorum cenſu reponenda non ſunt arenulæ tenuiſſimæ quæ in matula concreſcunt ad parietes, quoties urinæ acres, ardentes ſunt, ſalinis principiis nimium ſaturatæ; hæ arenulæ rubræ, ſub digito crepitantes, efformatæ ſunt in matula; nec erant in corpore; verum ſunt lapilli lentis, piſi, ciceris magnitudine, rubelli & duriſſimi, quos ſenes nephralgici, arthritici ſæpius non ſine dolore ejiciunt, ſibique tumulum ædificare dicuntur; hi lapilluli raro gravem iſchuriam inducunt; & difficillime ſi unquam diſſolvuntur. Vide *Nephralgiam arenoſam*.

Calculos majores renum & veſicæ quod attinet, illi vel ſunt murales, ſicci, duriſſimi, & vix ullum eſt lithontripticum quo diſſolvantur: ſola ſupereſt vel nephrotomia in certis circumſtantiis tentanda, ut cum abſceſſus ad lumbos locum affectum indicat, vel cyſtitomia, lithotomia vulgo dicta, quæ hodie per apparatum

tum lateralem Monſpelii feliciter inſtituitur. Si vero calculus ſit vel omnino calcareus vel ex lapillulis duris cretaceo glutine coagmentatis factus; tunc eximia remedia ſunt infuſum ex drachma j. foliorum uvæ urſi in libra j. aquæ bullientis factum, & quotidie ſumptum ad uncias vj. ſuperbibendo juſculum emolliens: 2. uſus quotidianus ſaponis vulgaris a drachm. ij ad iv. 3 lixivium ex aqua prima calcis vulgaris, quod remedium Ettmullero non erat ignotum, vel ex aqua prima calcis oſtreorum, quod quotidie bibitur ab unc. vj. ad xij. per multos menſes: de quibus vide eximium tractatum *Ill. Rob. VVhytt*. Novi puerulum cui bis extractus eſt e veſica calculus, quique iterum calculo veſicæ afficitur; itaque lithotomia principium morbi non eradicat quod præſtant lithontriptica.

Morbi calculoſi.

- Hectica a calculis.
- Convulſio nephralgica.
- Aſthma pneumonodes.
- Amauroſis a calculo.
- Hemicrania nephralgica.
- Hepatalgia calculoſa.
- Nephralgia arenoſa.
- Dyſphagia pharyngea.
- Hypochondriaſis calculoſa.
- Nauſea nephralgica.
- Teneſmus calculoſus.
- Ptyaliſmus a calculo.
- Dyſuria calculoſa.
- Syncope Lanzoni.
- Iſchuria cyſtolithica.
- Iſchuria uterolithica.
- Nephritis calculoſa.
- Dyſpnœa a calculis.
- Angina calculoſa.
- Pſellimus calculoſus.
- Gaſtrodynia calculoſa.
- Nephralgia calculoſa.
- Nephralgia a pancreate.
- Hyſteralgia calculoſa.
- Hæmaturia calculoſa.
- Ileus calculoſus.
- Vomitus bezoarticus.
- Enureſis calculoſa.
- Dyſuria nephralgica.
- Phthiſis calculoſa.
- Iſchuria nephrolithica.
- Aurigo calculoſa.

CLASSIS VIGESIMA TERTIA.

MORBI SPASMODICI;

Maladies ſpaſmodiques.

OMnis morbus ab anima dependens in corpore fit interventu contractionis muſcularis, ſive totus muſculus, ſive tantum quidam ejus lacerti aut fibræ quædam contrahantur; hæc contractio a libertate non dependens in ſtatu morboſo *ſpaſmus* dicitur. Natura itaque in plurimis morbis ſpaſmo utitur ad eliminandam vel corrigendam materiem morbificam, & quandoque per errorem, moroſitatem, pravam conſuetudinem, inepte hos ſpaſmos excitat ſine præſentia materiæ morbificæ ſaltem Medicis cognitæ, ut in hyſtericis, hypochondriacis affectibus, doloribus, anxietate, agone mortis, profuſis evacuationibus. Non mirum itaque ſi quidam Neoterici, ut *Gandinius*, poſt Germanos maximam morborum partem ſpaſmis tribuant.

Spaſmos per ſympathiam & ſympathiæ leges explicare eſt obſcurum, perobſcurius exponere, ac in mechanices & hydraulices leges impingere: omnis ſpaſmus eſt contractio muſcularis violenta, adeoque pendet ab influxu violento fluidi nervei in muſculos; requiritur in motu muſculari vis impreſſa fluido nerveo multoties major vi muſculi ipſius evidenti; nulla autem eſt vis motrix in homine præter eam quam animæ facultates exerunt, quæ muſculos integros decurtet.

Licet Anatomici in membranis viſcera involventibus fibras rubras non inveniant, inde non poſſumus inferre membranas illas vi muſculari contrahi non poſſe, cum in morbis eas coarctari doceat obſervatio: dantur enim fibræ muſculares albæ, ut in inſectis fere omnibus haud dubium eſt, dantur itaque contractiones ſpaſmodicæ membranarum viſcera involventium, ut meningum, pleuræ, peritonæi, necnon vaſorum excretoriorum; fibræ ſanguiferorum, inteſtinorumque in cadaveribus albiſſimæ ſunt, & ex his ſpaſmis ſupprimuntur excretiones, ſecretiones, fiunt humorum metaſtaſes, fluidi nervei influxus in partes ſupprimuntur, inde morbi qui convulſivis omnino oppoſiti videntur, ut carus hyſtericus, mutitas, amauroſis ſpaſmodica.

Horum morborum curatio difficillima, quia theoria obſcuriſſima eſt; alii enim ſpaſmi excitantur occaſione plethoræ, ut a menoſtaſi, & illi exigunt phlebotomiam; alii ab inanitione dependent in quibus phlebotomia valde noxia eſt, & adhiberi debent analeptica, cardiaca, ſpirituoſa; quidam a dolore cientur & in is conveniunt anodyna, narcotica; plurimi a pathemate foventur & in his cephalica, fragrantia, aromatica, camphora, moſchus, alkalina volatilia conferunt, necnon auxilia moralia quæ animam a triſtibus ideis divertunt, in quo cenſu reponi debent ambulatio, ruſticatio, equitatio, muſica, monita philoſophica, religionis præcepta quæ in chronicis, hyſtericis, hypochondriacis, melancholiciſque morbis minime ſpernenda ſunt.

In ſpaſmodicis morbis quædam auxilia generalia conveniunt, quæ a principiis materialis morbi indicantur, uti emetica, cathartica cum ſaburra primarum viarum his anſam præbent;

bent ; anthelmintica cum verminoſa eſt materia morbifica ; phlebotomia cum materia, febris vehemens, pulſus plenitudo ſuadent ; præter ipſa cum ſpaſmi perſeverant ad antiſpaſmodica medicamina ſic dicta deveniendum eſt, qualia ſunt *in hyſteria*.

Sal volatile ſuccini a gran. x. ad xxx. Oleum ſuccini ad gutt. xx.

Moſchus a gran. ij. ad xx. vulgo ad gran. vj.

Camphora cum aliquot nitri granis ad gran. j - iij.

Aqua artemiſiæ in qua camphoræ fruſtum accenſum dein fuerit extinctum.

Pulvis caſtorei a gran. j ad xij Tinctura croci eadem doſi.

Tinctura caſtorei a gutt. xij ad xl. Tinctura myrrhæ ad gutt. xv.

Tinctura ſuccini a gutt. vj ad xx. Balſamus vitæ Hoffmanni ad gutt. x.

Aqua menthæ, aqua generalis, aqua theriacalis, aqua Reginæ Hungariæ, aqua Carmelitarum, elixirium Garus a drachm. j ad iv.

Tinctura cinnamomi a ſcrupulo j ad drachm. ij.

Sal ſedativum ad gran. xx.

Aqua rutæ, matricariæ, naphæ, meliſſæ ſimplex, ad unc. ij.

Sirupus de floribus aurantiorum, artemiſiæ, balſami de Tolu ad unc. j - ij.

Balſamus Commendatoris de Perna, ad ſcrupul. j.

Lilium Paracelſi, ad guttas xl. Elixirium theriacale ad gutt. xx.

Pilulæ hyſtericæ, Pilulæ chalybeæ, a gran. vj ad ſcrupul. j.

Pulvis antiſpaſmodicus, Pulvis de gutteta, Pulvis radicis valerianæ ſylveſtris, a gran. vj. ad ſcrupul. j.

Pulvis ſuccini ad ſcrupul. ij. Aqua Luciæ ad gutt. vj.

Flores tiliæ, lilii convallium, gallii lutei, ad pugill. ij. in infuſo theiformi, ſero lactis &c. flores tunicæ, primulæ veris.

Ad odorandum aqua Luciæ, ſpiritus volatilis ſalis ammoniaci, ſal volatile aromaticum oleoſum, ſal volatile aceti, aqua Carmelitarum, Reginæ Hungariæ.

In ſpaſmis a dolore, pathemate anodyna.

Philonium Romanum, a ſcrupul. j. ad drachm. j.

Pilulæ de cynogloſſo, a gran. iij ad x.

Theriaca cæleſtis, a gran. j ad xx.

Syrupus de Nymphæa, ad unc. j.

Theriaca Andromachi, Orvietanum, Mithridatum, Diaſcordium, a gran. x ad drachm. j.

Sal ſedativum, ad gran. xx.

Laudanum liquidum, a gutt. iv ad xx & ultra pro aſſuetis.

Syrupus de karabe, ſyrupus de papavere albo, a drachm. j ad iv.

Moſchus ad gran. x. Crocus ad gran. x. Camphora ad gran. ij iij.

Extractum hyoſcyami albi ad granum ſemiſſe.

Extus ſemina anethi ; opium ; camphora, caſtoreum, hyoſcyamus.

In Epilepticis.

Pulvis foliorum aurantii ad gran. xx. Folia decocta ad manipul. ſemiſſ. pro duobus cyathis.

Radix valerianæ ſylveſtris pulveratæ ; ad drachm. j ; in decocto ad drachm. j - ij.

Radix pæoniæ in decocto, ad drachm. ij. dictamini ad drachm. ij.

Viſcus quercinus ad drachm. ij in decocto.

Caſtoreum, ad gran. xij ; Cinnabaris artificialis, ad gran. xij.

Hepar lupi exſiccatum, ad drachm. j.

Flores tiliæ, gallii luthei &c. in potu theiformi.

Kinkina, ad drachm. j ter in die.

Flores hyperici in aceto infuſi.

Spiritus aceti, ad cochlear j ter in hora.

CLASSIS VIGESIMA QUARTA.

MORBI ATONI ;

Maladies d'atonie.

Laxitas ſeu atonia partium procedit a minori fibrillarum eas componentium cohæſione, ſive fluidum ipſis ſpecifice levius ipſis interpoſitum ſit, unde tollitur proximitas ad cohæſionem neceſſaria, cum vis cohæſionis cubo proximitatis reſpondeat ; hinc laxitas corporis humani nimio calore reſoluti, ſive appreſſio mutua fibrillarum deficiat ob vaſorum inanitionem ſive fluidi ipſas diſtenſuri defectum. Sic intelligimus ab alvi-fluxibus, ſanguifluxibus, abſtinentia laxari & debilitari vaſa, tum totum corpus : verum ſunt aliæ laxitatis cauſæ ad debilitatem referendæ, impetus fluidi nervei & ſanguinis eſt cauſa canales diſtendens ; quippe fluidum duplo velocius vas flexibile trajiciens quadruplo fortius in ejus parietes agit, ergo inertia, languor, tarditas fluidi nervei nervis, tarditas ſanguinis ſanguiferis vaſis atoniam & debilitatem conciliat.

Animæ pathemata vivida, cupiditates intenſæ, fluido nerveo, proindeque ſanguini proportionatam velocitatem impertiunt, unde liquet cur languente animo omnia debilitentur, laxentur, ut patet ex leipothymia, ſyncope a metu.

Humores quidam corporis humani ratione voluptatis quam fovent aut excitant, ut ſaliva ſuavi ſalito ferculi ſucco imprægnata, ut ſemen prolificum diu retentum, hunc animi ſtatum vividum, hos appetitus excitant, ergo & vires motrices ſuſtinent ; his vero deficientibus languet anima, languet nativus totius naturæ erethiſmus qui vigorem animæ & corporis comitatur.

Nervorum obſtructio, immeabilitas fluidi nervei eſt potiſſima paralyſeos & immobilitatis muſculorum cauſa ; an vero ſerum iners & pituita

tuita ſolo contactu nervis electricitatem aufert, a filiis ferreis electricitatis conductoribus? hoc ſuadet analogia fluidi nervei cum vapore electrico. An a pitueta obſtruantur pori nervorum? certe ligatis; compreſſis nervis, reſolvi muſculos appenſos non dubium eſt: in tanta rerum obſcuritate ignoramus quinam morbi cauſis internis tribuendi pertineant ad atonos, quinam ad emphracticos, ad ſanguineos, ſeroſos &c. licet ſub eadem Claſſe, imo ſub eodem genere militent.

Morbi atoni.

Typhus exhauſtorum.	Mutitas a narcoticis.
Convulſio ab inanitione.	Paraphronia ſtertens.
Tremor a debilitate.	Hemiplegia ab epilepſia.
Hyſteria menorrhagica.	Lethargus omnis.
Claudicatio a debilitate.	Rheumatiſmus dorſalis.
Amblyopia crepuſcularis.	Laſſitudo a fluxu.
Amauroſis congenita.	Epidroſis ſyncopatica.
Agheuſtia paralytica.	Aborus a laxitate.
Cophoſis a tympano laxo.	Enureſis infantum.
Anæſtheſia naſcentium.	Leucorrhœa Americana.
Anorexia exhauſtorum.	Diplopia a debilitate.
Aſthenia abſtinentinm.	Tabes dorſalis.
Anaphrodiſia gonorrhoica.	Tabes nutricum.
Syncope a phlebotomia.	Atrophia a ptyaliſmo.
Mutitas ſurdorgm.	Anaſarca a fluxu.
Hectica fluxuum.	Hemiplegia ab apoplexia.
Convulſio ab onaniſmo.	Ecſtaſis reſoluta.
Tremor paralytodes.	Apoplexia ſeroſa.
Triſmus diaſtrophe.	Laſſitudo a labore.
Scelotyrbe inſtabilis.	Amneſia a venere.
Ambliopia abſoluta.	Hæmoptyſis a diapedeſi.
Amauroſis a narcoticis.	Diarrhœa acraſia.
Paracuſis VVilliſiana.	Enureſis paralyticorum.
Cophoſis congenita.	Dyſpermatiſmus apractodes.
Anorexia paralytica.	Syrigmus a debilitate.
Anoreyia neophytorum.	Fabes ſudatoria.
Aſthenia ab inanitione.	Atrophia nervoſa.
Syncope ab inanitione.	Atrophia ab alvi fluxu.
Adipſia primaria.	Chloroſis a menorrhagia.

Auxilia atoniæ debellandæ apta ſunt diverſa pro diverſitate principii a quo pendent; quæ pendet a laxiori fibrillarum cohæſione, quod ex partium mollitie cognoſcitur & ex ignavia, vita ſedentaria, abuſu oleoſorum, aere calidiori, balneorum uſu pendet, exigit auxilia gymnaſtica: ut exercitium paulo validius conſtanter repetitum, ſæpius pro viribus auctum, ut potiſſimum equitatio, venatio, ruſticatio, frictiones ex pannis calidis, volatili aromate, ſuccini fumo fœtis, balnea frigida æſtare repetita, natatio, aer montanus, regio ventis auſtrinis minus expoſita, frigida, uſus vini generoſi, ciborum aceto, ſucco limonum, ſale conditorum; hæc in chronicis bene multis neceſſaria ſunt. Apud omnes fere convaleſcentes hæc atonia viget, unde ipſis victum reficientem, aerem purum, exercitium viribus proportionatum ſuademus.

Si atonia ex ſanguifluxibus ſeu ab inanitione & collapſu vaſorum pendeat, indicantur auxilia diætetica chylum & ſanguinem reparantia; ſi ſtomachi vires vigeant nec ulla ſaburra ſit in primis viis, cremores oryzæ, hordei, lacticinia varra vires a ſanguifluxibus exhauſtas reficiunt, maxime ſi a diabroſi pendeant aut foveantur illi ſanguifluxus, ut in menorrhagia ulceroſa, cancroſa, hæmoptiſi phthiſicorum; magna ſimul quies animæ & corporis requiritur, ne impetu ſanguinis vaſa nondum coalita dehiſcant & novum ſanguifluxum patiantur. Si alvifluxus perſtiterint, vix unquam digeſtiones recte fiunt; illis itaque proſpiciendum eſt per cathartica & ſtomachica, dein vero cibus conveniens & quantitate viribus proportionata concedendus eſt, offæ, panatellæ ova tremula genalitæ, decoctum album in his primaria ſunt; jura ex carnibus ſemi aſſatis & taleolatim ſectis, dum calent expreſſa juſculis addita ſuccum eupeptum ſuppeditant; conveniunt etiam condimenta aromatica, cinnamomum, cortex citri, conditurae ex aurantii Sinenſibus, nuce, zingibere conditum; juvant nux moſchata cujus pulvere juſcula condiuntur; vinum generoſum Burgundiacum, Alicantium, aut Hiſpanicum aliud.

Si feminis profluvium quodvis morbo anſam dederit, ut in tabe dorſali, amneſia a venere, anorexia exhauſtorum, lacticiniis, cremoribus jungenda ſunt aphrodiſiaca, ut chocolata cum vanilla, moſco, cremores ex ſalab addito ginſeng, bulbi plurimarum orchidum

dum in cremorem decoquendo mutati vires proprius reficiunt: Huc pertinent morbi nutricum quas longior lactatio ſæpe exharuit, unde tuſſis, phthiſis.

Si a ſero ſtagnante in ventriculis cerebri medulla ſpinali, nervorum laxitas procedat, catharticis, emeticis, diureticis illud foras eſt ducendum, veſicatoriis; fontanellis ad nucham tuſſis extus derivandum; ſudores ope ammochaſiæ, ſtupharum, balneorum, thermalium, proliciendi; thermæ autem eligendæ calidiores ſaleque potiſſimum ſcatentes, ut Balerucanæ, in quibus ſi per pauca minuta ſteterit æger, ephemera vehemens excitatur ſudore uberrimo intra horam ſolvenda, cui potiſſimum febri & ſudori tribuenda plurimorum morborum hujuſce proſapiæ ſanatio.

Illæ eædem aquæ thermales epotæ ſtomachi & inteſtinorum atoniam, anorexiam, vomitum inde ortum ſanant. Diarrhœas ab inteſtinorum atonia ortas pariter tollunt medicamenta tonica; ſtomachica, adſtringentia, ut rheum, myrobalani, rhaponticum, &c.

Rheum, ad gran. vj. - - x: extractum thei, ad gran. xij.

Extractum juniperi, a ſcrupulo j. ad drach. mam. j. kinkina ad ſcrup. ij.

Vinum abſinthites, de kinkina, ab unc. j. ad iij.

Tinctura abſinthii, a gutt. x. ad drachmam ſemiſſem.

Elixirium proprietatis, theriacale, Garus a guttis xx. ad drachm. ij.

Confectio de hyacintho, alkermes; theriaca, opiata Salomonis, ad drachm. j.

Tronchiſci catechu ſimplices, cum cinnamomo, cum ambara.

Aqua cinnamomi, a drach. j. ad vj.; menthæ ad uncia iij.

Syrupus de cinnamomo, de cortice citri, de floribus aurantiorum, ad unc j.

Extus Epithemata ex fruſto panis calido cum pulvere nucis myriſticæ, cinnamomi, piperis, oleo nucis myriſticæ, vino generoſo.

Si vero nervorum adſit obſtructio a cauſa phyſica, a lympha ſpiſſa & acri, materie arthitica, rheumatiſmali, tunc conferunt irrigationes, balnea, fotus ex aquis thermalibus ſulphureis, Bagnolenſibus, S. Laurentii, Barregienſibus &c. Juvant etiam mirifice electriſatio, commotio electrica, ſcintillis ex nucha & ex artu paralytico eductis, admoto idemtidem cono ferreo.

CLASSIS VIGESIMAQUINTA.

MORBI MORALES.

Maladies morales.

Sunt illi qui ab animæ facultatatibus erronee agentibus dependent tanquam a ſuis principiis proximis, ut ab imaginatione, appetitu, voluntate, judicio vitiatis: tales morbi vocantur ab Anglis & *Ill. Lory morbi nervoſi*, aliis *melancholici*, aut hypochondriaci, hyſterici ſine materia.

A prava conſuetudine oriri plures morbos docet obſervatio: ruminationem voluntariam dein coactam in homine nuper obſervavit *D. de Nicolais*; morbos diverſi generi a mœrore, triſtitia, ut anorexiam, agrypniam quotidie obſervamus, & hanc mœſtitiam ratione ſuperari poſſe quis negat? a patriæ vel parentum effræni deſiderio noſtalgia, hectica & millena incommoda ſuperveniunt, quæ ſola ſpe adaucta repetendi patriam ſublevantur. Datur melancholia multiplex, mania, paraphroſyne ſine materie, que initio averti & ſanari potuiſſent, ſi ægri animam a certis objectis removiſſent: novi certe plurimas eorumdem generum ſpecies eſſe humorales, ſic nymphomania, ſatyriaſis a ſeminis acrimonia oriuntur, ſed dantur etiam mere morales, ut erotomania qua uxorem ſuam Numinis inſtar habebat eique thus offerebat *Ariſtoteles*, qua Principem Eſthenſem vix viſu cognitam proſequabatur Poeta Taſſus, ut Dulcineam Eques Hiſpanus, a romanenſium fabularum lectione ortum ducebat.

Verum nec minus morales ſunt morbi, etiamſi in origine voluntas non peccaverit. Nuper vidi mulierem quæ a duobus annis quotidie convellitur ex quo fulminis fragore fuit perterrita. Quot epileptici a terrore facti ſunt? certe ex decem epilepticis ſex & ultra huic principio morbum ſuum debent. Quot ſtrabones alterutrius oculi uſum amiſere, quod meliori tantum oculo objecta cernere vel lumen alterutro oculo inſpicere conſueverunt? Antipathiæ effectus, qui ignorat? inde ſubita aphonia, convulſio, ſincope & alia mira ſymptomata.

Morbi ſimulati ſingularem attentionem merentur & ſæpius Medicos decipiunt. Milites, ut honeſtam licentiam impetrent, morbos ſæpiſſime fingunt: Moniales, ut e monaſteriis dimittantur, miros morbos ſimulant: puerulos etiam quadriennes, quinquennes, quod vix antea credidiſſem, novi qui epilepſiam ſimulabant, ita ut præſcriptis flagris illico ſanati ſint, nec unquam eorum motivum hariolando noſſe potui. Sunt qui morbos ut ajunt politicos, ut ſe a quodam munere, itinere eximant, vel ut alterius amorem tentent. Convulſiones fanaticorum cujuſcunque Religionis, quis huic claſſi non annumeret? Hyſtericorum majorum iliadem pati apud plures mulieres decorum cenſetur, ut deli-

li-

licatioria ingenii character, ita ut ipſas puderet non animo linqui aut non vomere ad illepidi carminis recitationem, ad paſſeris obitum non convelli.

Ita autem frequentia ſunt horumce morborum, quos vapores vocant, exempla, ut chronicorum morborum dimidiam partem conſtituant.

Morbi morales.

- Synochus tarantatus.
- Tremor a pathemate.
- Epilepſia a terrore.
- Hyſteria multiplex.
- Strabiſmus Buffonii.
- Hectica noſtalgica.
- Rigor a pathemate.
- Epilepſia ſimulata.
- Triſmus hypochondriacus.
- Strabiſmus myopum.
- Strabiſmus caligantium.
- Mutitas proeretica.
- Aphonia ab antipathia.
- Hemiplegia ſimulata.
- Leipothymia a pathemate.
- Laſſitudo a pathemate.
- Dyſtocia a pathemate.
- Vertigo fugax.
- Somnambuliſmus vulgaris.
- Pica ſimulata.
- Panophobia omnis.
- Tarantiſmus omnis.
- Melancholia omnis.
- Satyriaſis omnis.
- Hypochondriaſis multiplex.
- Hæmatemeſis ſimulata.
- Gonorrhœa oneirogmos.
- Chloroſis amatoria.
- Orthopnœa ab antipathia.
- Anaphrodiſia magica.
- Aphonia atonitorum a pathemate.
- Aſtenia a pathemate.
- Carus a pathemate.
- Dyſphagia a nauſea.
- Maſtodynia a terrore.
- Diplopia a pathemate,
- Pica voluntaria.
- Noſtalgia omnis.
- Paraphroſyne a pathemate.
- Dæmonomania omnis.
- Mania a pathemate.
- Amneſia a pathemate.
- Epiphora a pathemate.
- Agrypnia a pathemate.

Ut obſcuriſſima eſt morborum moralium aitiologia, ita & difficillima ſanatio & fruſtranea ſæpe curatio.

Morbis animi obnoxii ſunt aulici, qui fortuna lautiori utuntur & magnis ſimul curis exagitantur: *multi fateor*, ait *Baglivi*, *ob repletiones in morbos incidunt: ſed multo plures ob animi pathemata, & potiſſimum ſi, aut patres familias, aut rei familiaris cura diſtanti, aut in dignitate conſtituti fuerint, aut in aula vivant*. Mercatores quorum fortuna labaſcit, puellæ quarum honos jacturam patitur, quæque virtutem colere prius aſſuetæ fuerunt, artifices, qui ab opinione plebis ſuum cenſum ſuaſque divitias ſpectant qui ab invidis aut malevolis detrectantur; pejus etiam habent qui ea patiuntur infortunia quæ in amici ſinu exponere pudor eſſet; hinc morbi plurimi, eo ſanatu difficiliores, quo rarius a Medicis cognoſcuntur quod originem: tales enim ægrotantes principium ſui morbi vel non agnoſcunt, aut Medicos ipſos celant cautiſſime.

Hyſtericæ, hypochondriaci, melancholici, qui animi affectus moderari neſciunt ob ſummam ſenſibilitatem cum infirmitate conjunctam, miſerrimam vitam ducunt. Puellæ, v. g. amoris ignibus accenſæ, inde chloroſim patientes, agrypnia, anorexia abſumptæ. Qui laborant gravi animi pathemate conqueruntur 1. de ſtomacho, de anorexia, oris amarore, flatibus; his ſi Medicus ignarus catharticis & emeticis repetitis obviam eat, ægritudo in pejus ruit, & hoc nimis familiare eſt Medicos in omnibus repletionem & ſaburram incuſare.

Qui ſtudio acrius incumbunt corpus ſuum debilitant & in morbos animi facile dilabuntur, niſi per intervalla otio, ambulatione, ruſticatione, amicorum colloquio vires animi fractas reſarciant; his agrypnia, anorexia, melancholia, macies ſimiliaque mala ſuperveniunt, quibus quies, balnea, diæta magis proſunt quam medicamina.

A pathematis oriundi morbi aut ipſis ſupervenientes, ſi acuti ſunt, ut plurimum cetæris ſunt multo periculoſiores; a catharticis & phlebotomiis non miteſcunt ut cæteri; ſymptomatis peregrinis, miris ſunt ſtipati; & quamdiu viget animi pathema, tamdiu ægrum divexant: in illis vires ſunt caute ſervandæ: medela blanda ſit oportet; a nimia remediorum copia & vehementia abſtinendum eſt: infelices illi ægri qui non ingenioſum ſed bardum Medicum advocant quadam craſſa theoria ſcholaſtica circumventum.

Deſideratur, ut ait ſagax *Baglivi*, hiſtoria morborum cuique pathemati ſupervenire ſolitorum; a mœrore diarrhœa, ſynochus, typhos; ab ira vehementi diarrhœa bilioſa; a terrore, qualis in terræ motu, urbium obſidione, abortus, epilepſiæ, tertianæ, aliique morbi ſolent accedere, quos *Telonius libro de terræ motu* enumerat.

Curatio morborum moralium ab auxiliis moralibus potiſſimum eſt repetenda: animi fortitudo, prudentia, tranquillitas ſunt potiſſima illorum remedia & præſidia ſine quibus vana ſunt medicamina, quæ vulgo exhilarantia, antimelancholica in pharmacopoliis venditantur; ſolum pharmacopolam exhilarant ut plurimum, exercitia tempeſtiva, migratio in exteras regiones, equitatio, ruſticatio, uſus muſices, ſalta-

tionis ; luſus non lucri ſed delectationis cauſa inſtituti , ægros curis , negotiis implicatos , ſi ab his abſtinere poſſunt optime juvant ; ſi vero negotia momentoſa ſint , illa juxta prudentiæ leges prius componenda ſunt. Si vero infortunii nulla ſit medela , tunc forti animo religionis potiſſimum auxilio ea infortunia ſunt ſuſtinenda : indignatio enim , impotientia , animi dejectio morbos multo graviores efficiunt , nedum ipſis medeantur . In hujuſmodi ægris curandis præſtat Medicus qui remedia aut præcepta ea arte ac dicendi libertate proponit , qua ipſum ad patientiam & tranquillitatem componere & ad ſummam medicamentis præſtandam fidem hortari valeat : ægri morbis animi dejecti , tanquam infantes , verbis , promiſſis , crepundiis duci ſe non raro patiuntur ; magna curationis pars eſt eorum animum erigere , ſpem ſanitatis proximam facere , quod quidem in noſtalgia quotidie cum ſucceſſu factum videmus : qui enim morbo gravi a noſtalgia laborant , ſi repetendorum penatum ſpes acceſſerit , illico melius habent , longo itineri ſuſtinendo pares evadunt , quos antea vix evaſuros putabant adſtantes . Curam horumce morborum ſpecialem videſis in ſingulis generibus , ut *melancholia* , *dæmonomania* , *hyſteria* , *noſtalgia* .

METHO-

METHODUS ANATOMICA
MORBORUM.

CLASSIS PRIMA.

Morbi cutanei univerſales.

ORDO I.

Morbi decolores.

AUrigo.
Chloroſis.
Melaſicterus.
Phoenigmus.
Scorbutus.

ORDO II.

Morbi eruptivi calidi.

Peſtis.
Variola.
Rubeola.
Miliaris.
Scarlatina.
Purpura.
Pemphygus.
Eryſipelas.

ORDO III.

Morbi eruptivi apureti.

Pſydracia.
Eſiera.
Scabies.
Frambæſia.
Lepra.
Elephantiaſis.
Syphylis.
Tinea.
Pruritus.
Herpes.

ORDO IV.

Morbi tumidi.

Polyſarcia.
Pneumatoſis.
Anaſarca.
Phlegmatia.

ORDO V.

Morbi Tabidi.

Tabes.
Phthiſis.
Atrophia.
Aridura.

ORDO VI.

Morbi intemperici.

Ardor.
Algor.
Ephemera.
Synocha.
Synochus.
Typhus.
Hectica.
Amphimerina.
Tritæophya.
Tetartophya.
Quotidiana.
Tertiana.
Quartana.
Erratica.

CLASSIS SECUNDA.

Morbi cutanei partiales.

ORDO I.

Morbi maculoſi.

LEucoma
Vitiligo.
Ephelis.
Gutta roſea.
Nævus.
Ecchymoma.
Alopecia.
Gangræna.
Necroſis.

ORDO II.

Phymate.

Phlegmone.
Bubo.
Parotis.
Furunculus.
Anthrax.
Cancer.
Paronychia.
Phimoſis.
Erythma.
Oedema.
Emphyſema.
Scirrhus.
Sarcoma.
Condyloma.
Verruca.
Pterygium.
Hordeolum.
Bronchocele.

Exoſtoſis.
Cancer.
Scrophula.
Rachitis.
Leontiaſis.
Epinyctis.
Tarus.
Papula.
Puſtula.

ORDO III.

Cyſtides.

Aneuryſma.
Varix.
Hydatis.
Mariſca.
Slaphyloma.
Lupia.
Hydarthrus.
Hydrorachitis.
Apoſtema.
Exomphalus.
Oſcheocole.
Hydrocephalus.
Phyſocephalus.
Aſcites.
Hydrometra.
Phyſometra.
Tympanites.
Meteoriſmus.
Iſchuria.

ORDO IV.

Ectopia.

Exophthalmia.
Encephalocele.
Blepharoptoſis.
Paragloſſe.
Proptoma.
Exarthrema.
Loxorathrus.
Diaſtaſis.
Lordoſis.
Gibboſitas.
Exania.
Exocyſte.
Hyſteroptoſis.
Enterocele.
Epiplocele.
Gaſtrocele.
Hepatocele.
Splenocele.
Hyſterocele.
Cyſtocele.
Parorchidium.

ORDO V.

Plagæ.

Vulnus.
Punctura.
Excoriatio.
Contuſio.
Fractura.
Fiſſura.
Ruptura.
Amputatura.
Ulcus.
Elcoſis.
Malis.
Carcinoma.
Frambæſia.
Tinea.
Exulceratio.
Sinus.
Fiſtula.
Rhagas.
Eſchara.
Caries.
Arthrocace.

CLASSIS TERTIA.

Morbi artuum.

ORDO I.

Morbi partium mollium.

Hemiplegia.
Paralyſis.
Paraplexia.
Beriberia.
Tetanus.
Rigor.
Tremor.
Scelotyrbe.
Crampus.
Pandiculatio.
Rheumatiſmus.
Convulſio.
Anxietas.
Laſſitudo.
Iſchias.
Pernio.
Sarcoma clavus.
Paronychia.
Arthritis podagra.
Loxarthrus.
Exarthrema.
Exoſtoſis.
Hydarthrus.
Phlegmatia.
Lordoſis.
Contractura.
Aridura.
Claudicatio.
Carphologia.

ORDO III.

Morbi partium tendineo-oſſearum.

Arthritis.
Oſtocopus.

Ra-

Rachitis.
Claudicatio.
Contractura.
Exarthrema.
Loxarthrus.
Gibboſitas.
Exoſtoſis.
Paronychia.
Hydarthrus.
Lordoſis.
Diaſtaſis.

CLASSIS QUARTA.

Morbi Sexuum.

ORDO I.

Morbi genitalium communes.

GOnorrhœa.
Enureſis.
Dyſuria.
Pyuria.
Iſchuria.
Hæmaturia.
Diabetes.
Ædopſophia.
Anaphrodiſia.
Pudendagra.
Ulcus venereum.
Condyloma ficus.
Condyloma porrum.
Condyloma thymus.
Verruca venerea.
Rhagas venerea.

ORDO II.

Morbi virorum.

Phimoſis.
Parorchidium.
Oſcheocele.
Priapiſmus.
Oedema penis.
Satyriaſis.
Diſperatiſmus.

ORDO III.

Morbi mulierum.

Abortus,
Dyſtocia.
Lucorrhœa.
Graviditas.
Hyſteria.
Hyſteroloxia.
Hyſteroptoſis.
Phyſometra.
Menorrhagia.
Nymphomania.

CLASSIS QUINTA.

Morbi ſenſum.

ORDO I.

Morbi oculorum: 1. interni.

AMauroſis.
Diplopia.
Suffuſio.
Amblyopia.
Epiphora.
Vertigo.

2. externi.

Caligo.
Cataracta.
Exopththalmia.
Ophthalmia.
Hordeolum.
Pterygium.
Staphyloma.
Blepharoptoſis.
Nyſtagmus.
Strabiſmus.
Apoſtema hypopyon.
Apoſtema ſynchyſis.
Apoſtema onyx.
Ecchymoma palpebrarum.
Ecchymoma hypopyon.
Phlegmone oculi.
Sarcoma encanthis.
Sarcoma oculorum.

ORDO II.

Morbi aurium, interni.

Cophoſis.
Dyſecœa.
Paracuſis.
Syrigmus.
Otalgia.
Otorrhœa.
Proptoma auris.

ORDO III.

Morbi narium.

Anoſmia.
Dyſodia ozæna.
Paraphonia a polypo.
Coroza.
Hæmorrhagia.
Sarcoma narium.

ORDO IV.

Morbi oris.

Aphtha.
Ptyaliſmus.
Hypoſtaphyle.

Paragloſſe.
Agheuſtia.
Pſelliſmus.
Mutitas.
Adipſia.
Aphonia.
Paraphonia.
Polydipſia.
Stomacace,
Angina,
Cynanche.
Apoſtema parulis.
Odontalgia.
Caries dentium.
Dyſphagia a labario.
Proptoma labii.
Pica.

CLASSIS SEXTA.

Morbi capitis.

ORDO I.

Externi.

ALopecia.
Trichome.
Tinea.
Hydrocephalus.
Phyſocephalus.
Phthiriaſis.
Encephalocele.
Lupia teſtudo.

Colli.

Scrophula.
Catarrhus.
Bronchocele.
Angina.
Cynanche.
Triſmus.
Obſtipitas.

ORDO II.

Morbi capitis interni.

Mania.
Dæmonomania.
Melancholia.
Paraphroſyna.
Panophobia.
Phrenitis.
Cephalitis.
Agrypnia.
Amentia.
Amenſia
Apoplexia.
Anæſtheſia.
Carus.
Cataphora.
Catalepſis.
Batochus.
Ecſtaſis.
Lethargus.
Stupor.
Convulſio.
Eclampſia.
Epilepſia.
Ephialtes.
Hydrophobia.
Rabies.
Cephalæa.
Cephalalgia.
Hemicrania.
Tarantiſmus.
Antipathia.

CLASSIS SEPTIMA.

Morbi Pectoris.

1. *externi.*

GAlactirrhœa.
Maſtodynia.
Triſmus.
Bronchocele.
Catarrhus.
Pleurodyne.

2. *interni.*

Rheuma.
Tuſſis.
Oſcedo.
Singultus.
Dyſpnœa.
Aſthma.
Orthopnœa.
Hydrothorax.
Empyema.
Pleuritis.
Peripneumonia.
Pleurodyne.
Paraphreneſis.
Hæmoptyſis.
Anacatharſis.
Phthiſis,
Stertor.
Paraphonia.
Aphonia.
Anxietas.
Aphyxia.
Syncope.
Leipothymia.
Palpitatio.
Cardiogmus.
Carditis.
Aſthenia.

CLASSIS OCTAVA.

Morbi Abdominis.

1. *Externi.*

LUmbago.
Rachialgia.

Exom.

Exomphalus.
Gaſtrocele.
Hepatocele.
Enterocele.
Epiplocele.
Splenocele.
Cyſtocele.
Erythema intertrigo.
Phiſconia.
Hæmorrhois.
Proctalgia.
Exania.
Mariſca.
Tympanites.
Aſcites.
Phyſometra.
Hydrometra.
Neteoriſmus.
Bubo.

2. Stomachi interni.

Anorexia.
Bulimia.
Nauſea.
Pica.
Pyroſis.
Gaſtrodynia.
Flatulentia.
Vomitus.
Hæmatemeſis.
Gaſtritis.
Cholera.
Hypochondriaſis.

3. Inteſtinorum.

Melæna.
Ileus.
Dyſenteria.
Diarrhœa.
Hepatirrhœa.
Linteria.
Cœliaca.
Teneſmus.

4. Hepatis.

Scirrhus haptis.
Hepatalgia.
Aurigo.
Hepatis melaſicterus.

5. Lienis.

Splenalgia.
Splenitis.

6. Renum.

Nephralgia.
Nephritis.
Iſchuria falſa.
Pyuria.

7. Veſicæ.

Cyſtitis.
Diabetes.
Enureſis.
Pyuria.
Dyſuria.
Iſchuria.

8. Epiploi.

Epiploitis.
Phiſconia.

CLASSIS NONA.

Morbi ætatum.

ORDO I.

Morbi Juvenum.

Vitia.

Hydrorachitis, ſpina bifida.
Pædarthorace omnis.
Erythema intertrigo.
Erythema pernio.
Exania ab alvi fluxu.
Exomphalus aqueus.
Enterocele umbilicalis.
Enterocele inguinalis.
Bubo creſcentium.
Parorchidium omne.
Paragloſſe omnis.
Phimoſis vera.
Phimoſis circumligata.
Hydroa ſudamen.

Febres.

Hectica infantilis.
Hectica noſtalgica.
Hectica verminoſa.
Hectica ſcrophuloſa.

Phlegmaſiæ.

Variola omnia.
Rubeola omnis.
Aphtha lactucimen.
Cephalatis ſiriaſis.
Cynanche gangrænoſa.

Spaſmi.

Convulſio febrilis.
Convulſio ab hydrocephalo.
Convulſio verminoſa.
Eclampſia verminoſa.
Eclampſia a dentitione.
Eclampſia ab hydrocephalo.
Scelotyrbe chorea Viti.
Ephialtes ſtomachica.
Ephialtes verminoſa.
Tetanus verminoſus.
Triſmus naſcentium.
Triſmus verminoſus.
Strabiſmus omnis.
Claudicatio rachitica.

Anhelationes.

Aſthma a gibbo.
Dyſpnœa rachitica.
Pleurodyne verminoſa.
Sternutatio rubeoloſa.
Tuſſis ferina.
Tuſſis a dentitione.
Singultus a gula.

Debilitates.

Anæſteſia naſcentium.
Anæſtheſia hydrorachitica
Aſthenia ab hydrocephalo.
Aſthenia infantum.
Carus verminoſus.
Carus ab hydrocephalo.
Amblyopia luſcorum.
Anorexia Neophytorum.
Mutitas a gloſſolyſi.
Mutitas ſurdorum.
Mutitas elinguium.
Pſelliſmus omnis.

Dolores.

Agrypnia a dolore.
Agrypnia a crinonibus.
Anxietas a faſciis.
Cardialgia verminoſa.
Cardialgia lactentium.
Catarrhus rubeoloſus.
Colica meconialis.
Colica lactentium.
Dyſphagia a freno.
Gaſtrodynia ſaburralis.
Odontalgia dentitionis.
Ophthalmia ſcropuloſa.
Oſtocopus ab orthopnœa.
Proctalgia ab exania.
Pruritus pedicularis.

Veſaniæ.

Bulimia verminoſa.
Bulimia eſurigo.
Bulimia addephagia.
Noſtalgia omnis.
Panophobia verminoſa.
Pica infantilis.

Fluxus.

Diarrhœa acraſia.
Diarrhœa varioloſa.
Diarrhœa verminoſa.
Diarrhœa lactentium.
Dyſuria calculoſa.
Enureſis infantum.
Enureſis calculoſa.
Flatulentia acida,
Flatulentia infantilis.
Vomitus lacteus.
Vomitus a ſaburra.
Vomitus a dentitione.
Vomitus verminoſus.
Ileus verminoſus.
Hæmorrhagia plethorica.
Dyſodia ab otirrhœa.
Dyſodia a tinea.

Cachexiæ.

Atrophia lactentium.
Atrophia rachitica.
Atrophia a crinonibus.
Atrophia verminoſa.
Aurigo neophytorum.
Chloroſis infantum.
Chloroſis verminoſa.
Elcoſis varioloſa.
Hydrocephalus omnis.
Malis a crinonibus.
Phthiriaſis pedicularis.
Phiſconia meſenterica.
Rachitis nodoſa.
Rachitis Britannica,
Scrophula vulgaris.
Scrophula fugax.
Scrophula meſenterica.
Tinea omnis.
Tabes meſenterica.
Tympanitas verminoſus.

ORDO II.

Morbi Senum.

Vitia.

Herpes ommis.
Mariſca omnis.
Oedema flaccidum.
Gibboſitas omnis.
Condyloma clavus.
Varix tibiarum.
Oſcheocele aquoſa,
Enterocele omnis.
Epiplocele omnis.
Hyſterocele omnis.

Febres.

Typhus carcerum.
Hectica cachectorum.
Tetartophya ſimplex.
Quartana omnis.

Spaſmi.

Spaſmi.

Contractura omnis.
Tremor omnis.
Claudicatio a dolore.
Rigor catarrhalis.
Hyſteria emphractica.
Tuſſis catarrhalis.
Tuſſis aſthmatica.
Dyſpnœa rachitica.
Aſthma humidum.
Aſthma arthriticum.
Aſthma catarrhale.
Orthopnœea pſeudoperipneumonia.
Rheuma catarrhale.

Debilitates.

Cataracta omnis.
Caligo a rhytidoſi.
Caligo a nephelide.
Amblyopia proximorum.
Amauroſis multiplex.
Dyſecœa ſenilis 4.
Dyſecœa a tuba obſtructa.
Paracuſis barycoia
Cophoſis multiplex.
Anaphrodiſia multiplex.
Pſelliſmus a labario.
Paraphonia ſtertens.
Paralyſis ſeroſa.
Hemiplegia ex apoplexia.
Hemiplegia arthritica.
Paraplexia multiplex.
Aſthenia cachectica.
Aſthenia ab inanitione.
Cataphora ſomnolentia.
Cataphora coma.
Cataphora arthritica.
Carus ſpontaneus.
Apoplexia multiplex.

Dolores.

Arthritis multiplex.
Rheumatiſmus arthriticus.
Catarrhus benignus.
Pruritus arthriticus.
Algor externus.
Algor internus.
Cephalæa arthritica.
Ophthalmia trachoma.
Nephralgia arenoſa.
Nephralgia calculoſa.
Nephralgia hæmorroidalis.
Hyſteralgia calculoſa.
Lumbago rheumatica.
Iſchias multiplex.
Proctalgia ex mariſcis.
Proctalgia ab exania.

Veſaniæ.

Syrigmus multiplex.
Hypochondriaſis melancholica.
Amentia ſenilis.
Amentia ex ſiccitate.
Amneſia ſenilis.
Agrypnia arthritica.

Fluxus.

Hæmaturia calculoſa.
Hæmorrhois moderata.
Vomitus pituitoſus.
Ileus a bubonocele.
Teneſmus a ſcybalis.
Epiphora multiplex.
Anacatharſis aſthmatica.
Enureſis hernioſorum.
Enureſis paralyticorum.
Dyſuria hæmorrhoidalis.
Dyſuria a caruncula.
Diſpermatiſmus aphractodes.
Dyſpermatiſmus ſeroſus.
Dyſpermatiſmus cachexiæ.
Atrophia ſenilis.
Iſchuria multiplex.
Scabies herpetica.
Gangræna ſenilis.
Elcoſis ſcorbutica.
Scorbutus vulgaris.
Aſcites ſeroſus.
Phlegmatia ulceroſa.

TABLE

TABLE

Des Noms François des Maladies.

ABſcès, Apoſtema.
Accouchement, v. Abortus, Dyſtocia.
Aohore, Tinea.
Affection. ſcorbutique, Stomacace.
Agitations, Anxietas,
Aigreurs, v. Flatulentia acida.
Alopècie, Alopecia.
Alteration, Polydipſia.
Amaigriſſement, Tabes, Atrophia.
Amblyopie, Amblyopia.
Amertume, v. Anorexia biliofa. Vomitus biliofus.
Ampoule, Phlyctæna, Pemphygus, Hydrua.
Anaſarque, Anaſarca, Phlegmatia.
Aneuryſma, Aneuryſma, Cardiogmus.
Angine, Angina, Cynanche.
Angoiſſe, Anxietas.
Antipathie, Antipathia.
Antracoſe, Anthrax.
Anxietè, Anxietas.
Aphonie, Aphonia.
Aphthes, Aphtha.
Apoplexie, Apoplexia. Carus.
Ardeur, Ardor, Dyſuria.
Aſcarides, vid. Teneſmus.
Aſcites, Aſcites.
Aſphyxie, Aſphyxia.
Aſſode, v. Tritrophya.
Aſſoupiſſement, Coma, Cl. VI.
Aſthme, Aſthma.
Atrophie, Atrophia.
Avant cœur, v. Peſtis.
Avives, Angina.
Avortèment, Abortus.

Bàillement, Oſcedo.
Bave, Ptyaliſmus.
Bègayement, Pſelliſmus.
Berluè, Suffuſio.
Bèvue, Diplopia.
Bile rèpandue, Aurigo.
Bleſſure, Abortus, Vulnus.
Boiteux, v. Claudicatio.
Borgne, Amauroſis, Caligo, Cataracta.
Boſſe, Gibboſitas.
Bouffiſſure, Anaſarca, Phlegmatia, Oedema.
Bouillonnement. Ardor.
Boulimie, Bulimus.
Bourdonnement. Syrigmus.
Bourſouflure, Emphyſema.
Bouton, Papula, Phyma.
Brediſſeure,
Bruiſſement, Syrigmus.
Bruture, v. Erythemr.
Bubon, Bubo.
Bubonocelè, Enterocele, Epiplocele.
Cachexia, Cachexia, Chloroſis.
Cacochymie, Cachexia.
Cacophonia, Paraphonia.
Caigneux, v. Lordoſis, Diaſtaſis, Rachitis.
Cal, v. Condyloma.
Calenture, v. Phrenitis, Paraphroſyne.
Calcul, v. Dyſuria, Nephralgia, Nephritis. Hepatalgia &c.
Cancer, Cancer, Carcinoma.
Carcinome, Carcinoma.
Cardialgie, Cardialgia.
Carie, Caries,
Carreau. Phyſconia.
Cataplesie. Catalepſis.
Cataphore, Cataphora.
Catarrhe, Catarrhus.
Cephalalgie, Cephalalgia.
Cephalèe, Cephalæa.
Chancre, Aphtha, Ulcus, Carcinoma.
Charbon, Anthrax.
Charte, Rachitis.
Chaſſie, v. Epiphora, Opthalmia.
Chaudepiſſe, Gonorrhœa.
Chauvetè, Alopecia,
Chique, v. Malis.
Chloroſe, Chloroſis.
Cholera morbus. Cholera,
Chute, v. Ecchymoma.
Chute de la luette, Hypoſtaphy.
Chute de la matrice, Hyſteropia.
Chute du fondement. Exania.
Claveau, *Clavèe*, Malis.
Cloche, Phlyctæna, Claudicatio.
Clou, Hemicrania, Staphyloma, Furunculus.
Cochemar, Ephialtes.
Cœliaque, Cœliaca.
Colique, Colica.
Colique de Poiteu, Rachialgia.
Colique du foye, Hepatalgia.
Colique renale, Nephralgia.
Colique urerice, Hyſteralgia.
Colique de miſerere, Ileus.
Colique d' eſtomac, Gaſtrodynia.
Condylome, Condyloma.
Conſumption, Tabes, Phthiſis.
Conſtipation, v. Teneſmus.
Contracture, Contractura.
Contuſion, Contuſio, Ecchymoma.
Convulſion, Convulſio.
Coqucluche, Catarrhus.
Cor, Condyloma.
Corpulence, Polyſarcia.
Coup de ſoleil, Cephalalgia, Aſphyxia.
Coup, de ſang, Apoplexia, Phrenitis.
Coup de vent, Pleuritis, Catarrhus.
Courbature, Laſſitudo, Rhematiſmus.

Couronne de Venus, Gutta roſea.
Cours de ventre, Diarrhœa, Alvi fluxus.
Corte-haleine, Dyſpnœa.
Crachement, Ptyaliſmus.
  de ſang, Hæmoptyſis.
  de put, Phthiſis, Anacatharſis.
Crampe, Crampus.
Cremaſon, Pyroſis.
Crète, Condyloma.
Crinons, vid. Malis.
Croiſſants, Bubo.
Croute de lait, Tinea.
Cruditè, v. Nauſea, Vomitus, Anorexia, Cardialgia &c.
Cryſtalline, v. Oedema.
Cuourbitins (*vers*) v. Nauſea, Bulimia.
Cyrons, v. Hordeolum.

Danſe de S. Guy, Scelotyrbe.
Dartre, *Dertre*, Herpes.
Dèfaillance, Leipothymia, Cardialgia.
Dègout, Anorexia, Apheuſtia.
Dèlire, Paraphroſyne, Delirium.
Dèmangeaiſon, Pruritus, Scabies, Lepra.
Dèmence, Amentia.
Dentition, v. Odontalgia.
Dèpot, Apoſtema.
Deſcente, Proptoma, Exania, Enterocele &c.
Dètorſe, Exarthrema.
Dèvoyement, Diarrhœa.
Diabete, Diabetes.
Diarrhèe, Diarrhœa.
Dislocation, Exarthrema.
Diſterſion, v. Triſmus.
Douleur, Dolor, Cl. VII.
  d' eſtomac, Gaſtrodynia.
  des dents, Odontalgia.
  d' oreille, Otalgia.
Dragon, v. Malis.
Drapeau, vid. Pterygium.
Duretè d' oreille, Dyſecœa.
Durillon, Condyloma.
Dyſſenterie, Dyſenteria.
Dyſurie, Dyſuria.

Ebrouement, Apomyttoſis.
Echauboulure, Hydroá.
Echauſement, Gonorrhœa, Teneſmus, Conſtipatio, Polydipſia.
Ecchimoſe, Ecchymoma.
Ecorchure, Excoriatio.
Ecoulement de lait, Galactirrhœa.
Ecoulement de ſemence, Gonorrhœa.
Ecrouelles, Scrophula.
Edematie, Phlegmatia.
Edeme, Oedema.
Effort, v. Hernia, Vomitus, Pleuritis. Lumbago
Emphyſeme, Empyſema.
Empyeme, Empyema.
Encanthis, Sarcoma.
Enchifrenement, Coryza.
Enflure, v. Phymata, Œdema.
Engelure, Erythema pernio.
Engourdiſſemeat, Stupor, Anæſtheſia.
Enrouemeut, Paraphonia.
Entorſe, Exarthrema.
Envie, Nævus, Pica.
Eparvin, Exoſtoſis.
Ephelides, Ephelis.
Ephemere, Ephemera.
Epiale, v. Amphimerina.
Epilepſie, Epilepſia.
Epian, Frambæſia.
Epine venteuſe, Arthrocace.
Epreinte, Teneſmus, Colica. Dyſenteria.
Epuiſement, Aſthenia, Syncope, Atrophia.
Eraillement, Blepharotoſis.
Ereintement, Lumbago.
Ergot, Necroſis.
Eſcare, Eſchara.
Eſquinancie, Cynanche.
Eternuemont, Sternutatio.
Etourdiſſement, Vertigo, Cephalalgia.
Etranguillon, Dyſphagia, Cynanche.
Evanouiſſoment, Syncope.
Excroiſſance, vid. Claſſ. I.
Exomphale, Exomphalus.
Exoſtoſe, Exoſtoſis.
Expectoration, Anacatharſis.

Faim-canine, Bulimia.
Faim vale, Syncope.
Farcin, Scrophula.
Fauſſe touche, Abortus.
Felure, Fiſſura.
Feu Perſique. Erythema.
  S. Antoine, Necroſis, Erythema.
  volage, Erythema.
Fic, Condyloma.
Fièvre, Febris, Claſſ. 2.
  ardente, Tritæophya.
  bilieuſe, Tritæophya.
  cacochimique, Synochus.
  catarrheuſe, Amphimerina.
  colliquative, Tabes, Phthiſis.
  continue, Claſſ. 2.
  èpiale, Amphimerina.
  èruptive, Exanthematica.
  èryſipelateuſe, Eryſipelas.
  inflammatoire, Claſſ. 3.
  ineermittente, Claſſ. 2.
  lente, Hectica, Tabes.
  muligne, Typhus.
  miliaire, miliaris.
  petechiale, purpura.
  pouprèe, purpura.
  putride, Amphimerina, Synochus.
  quartaine, quartana.
Fièvre remittente, Claſſ. 2.
  rouge, Scarlatina.
  ſcarlatine, Scarlatina.
  tierce, tertiana.
Filet, Dyſphagia. Pſelliſmus.
Fiſtule, Fiſtula.

Fleurs blanches, Leucorhœa.
Fluxus hepatique, Hepatirhœa.
Fluxion de poitrine, Peripneumonia.
ſur les dents, Odontalgia.
ſur les yeux, Ophthalmia.
ſur la gorge, Cynanche.
ſur l'oreille, Otalgia.
Foibleſſe, Aſthenia, v. Claſſ. 6.
d'eſtomac, Anorexia, Gaſtrodynia.
de la vue, Amblyopia, Caligo.
Folette, Anphimerina, Angina.
Folie, Melancholia.
Fortraiture, Hyſteralgia.
Foulure, Exarthrema.
Fourches, Apoſtema.
Fracture, Fractura.
Frayeur, Panophobia.
Friſſon, Rigor.
Froncle, Furunculus.
Futeur uterine, Nymphomania.
Furoncle, Furunculus.

Gale, Scabies.
Gianglion, Condyloma.
Grangrène, Gangræna, Necroſis.
Germe, v. Abortus.
Gerſure, Rhagas.
Glaire de l'eſtomac, v. Vomitus.
de la veſſie, Pyuria.
Glandules, Scrophula.
Flauhome, v. Cataracta.
Gonflement d'eſtomac, Meteoriſmus, Gadrodynia.
des articulations, Rachitis, Hydarthrus, Arthrocace &c.
Gonorrhèe, Gonorrhœa.
Gouetre, Bronchocele.
Gutte, Arthritis.
Goutte-crampe, Crampus.
Goutte ſciatique, Iſchias.
Guette ſereine, Amauroſis.
Gratelle, Scabies.
Gravelle, Dyſuria, Nephralgia.
Grele, Hordeolum.
Grenouillette. v. Pſelliſmus.
Grippe, Catarrhus.
Groſſeſſe, Graviditas.
Grumelè (*lait*) v. Maſtodynia.
Guepes (*piqure de*) v. Punctura.

Hàle, Ephelis.
Haut-mal, Epiſepſia.
Hectique, Hectica.
Hèmiplegie, Hemiplegia.
Hèmorrhagie, Hæmorrhagia.
Hèmorroides, Mariſca, Hæmorrhois.
Hemvè, Noſtalgia.
Hèpatite, Hepatitis.
Herpe, Herpes.
Hoquet, Singultus.
Humeur froide, Scrophulæ.
Hydatide, Hydatis.
Hydrocele, Hydrocele.
Hydrocephale externe, Hydrocephalus. *Interne*, v. Convulſio, Apoplexia, Eclampſia.
Hydromphale, Exomphalus.
Hydropiſie gènèrale, Anaſarca, Pheumatoſis, Phlegmatia.
de la tète, Hydrocephalus.
de l'oeil, v. Amblyopia.
de poitrine, Hydrothorax, Hydrocardia.
du bas ventre, Aſcites, Tympanitis.
de matrice, Phyſometra, Hydrometra.
Hyſterique paſſion, Hyſteria.

Janon, Tarantiſmus.
Jauniſſe, Aurigo.
Ictere jaune, Aurigo.
blanc, Cloroſis.
noir, Melaſicterus.
Iliaque paſſion, Ileus.
Inappetence, Anorexia.
Incontinence d'urine, Enureſis.
Ineube, Ephialtes.
Indigeſtion, v. Gaſtrodynia, Vomitus, Flatulentia, Colica, Diarrhœa, &c.
Infiltration, Plegmatia, Oedema.
Inflammation, Phlegmaſia, Phlegmo, Eryſipelas.
Inquiètude, Anxietas.
Inſomnio, Agrypnia.
Intermittent (*pouls*) v. Palpitatio, Cardiogmus, Alvi fluxus.
Iſchurie, Iſchuria.

Ladrerie, Elephantiaſis, Phlegmatia.
Lait rèpandu, v. Ephemera lactea, Oedema lacteum.
Langue chargèe, v. Synochus, Typhus, Anorexia, Vomitus.
Langueur, Aſthenia.
Larmoyement, Epiphora.
Laſſitude, Laſſitudo.
Lentillos, Ephelis.
Lepre, Lepra.
Lethargie, Lethargus.
Leucome, Leucoma,
Leucophlegmatie, Anaſarca.
Lienterie, Lienteria.
Lipothymie, Leipothymia.
Lipyrie, Tritæophya.
Louche, v. Strabiſmus, Caligo.
Loup, Carcinoma, Ulcus.
Loupe, Lupie.
Luette, v. Angina, Hypoſtaphyle.
Luxation, Exarthrema.
Lycanthropie, Melancholia.

Mal d'avanture, Paronychia.
caduc, Epilepſia.
Mal de cœur, Cardialgia, Nauſea.
des ardents, Necroſis.
S. Antoine, Eryſipelas.
S. Main, Scabies.
S. Lazare, Elcoſis.
de mère, Hyſteralgia.
mort, Lepra.

d'eſto-

d'eſtomac, Cardialgia, Anaſarca.
de toee, Cephalalgia.
aux yeux, Ophthalmia.
de gorge, Cynanche, Angina.
Malacie, Pica.
Maladie noire, Mælena.
pèdiculaire, Phthiriaſis.
imaginaire, Hypochondriaſis.
Manie, Mania.
Maraſme, Atrophia.
Mèlancholie, Melancholia.
Membre retirè, Contractura, Ankiloſis.
Mètèoriſme, Meteoriſmus.
Meurtriſſure, Contuſio.
Migraine, Hemicrania.
Miliare, Miliaris.
Miſerere, Ileus.
Morphèe, Vitiligo.
Morpions, v. Pruritus.
Morſure, v. Punctura, Hydrophobia.
Mue, Paraphonia. Alopecia.
Mule, Erythema pernio.
Mure, Condyloma, Encanthis.
Mutitè; Mutitas.
Nauſèe, Nauſea.
Nephretique, Nephritis, Nephralgia.
Nerfs foibles, Aſthenia, Paralyſis.
Noctâmbules, Somnambuliſmus.
Noli me tangere, Carcinoma.
Nouage, *Nouere*, Rachitis.
Noyes, v. Aſphixia.
Nuage, v. Leucoma, Nephelium.

Obſtructions, v. Claſſ. X.
Odontalgie, Odontalgia.
Oedeme, Oedema.
Ombrage, Leocoma.
Onglet; Ophthalmia.
Oppreſſion, v. Claſſ. V.
Oreoillons, Parotis.
Orgeolet, Hordeolum.
Orthopnèe, Orthopnœa.
Oubli, Amneſia.
Ouie trouble, Paracuſis.
Ozène, Dyſocia.

Pâles couleurs, Chloroſis.
Palpitation, Palpitatio.
Panari, Paronychia.
Paralyſie, Paralyſis.
Paraphreneſie. Paraphrenitis.
Paraphymoſis. Phymoſis.
Paraplegie, Paraplexia.
Pareſſe du ventre, v. Teneſmus.
Parotide, Parotis.
Paſme, Tetanus.
Paſſion cœliaque, Cœliaca.
hiſterique, Hyſteria.
hypochondriaque, Hypochondriaſis.
iliaque, Ileus.
bovine, Malis.
Pendus, v. Aſphixia.
Peripneumonie, Peripneumonia.
Perle, Leucoma.
Perte d'appetit, Anorexia.
de gout; Agheuſtia.
d'odorat, Anoſmia.
de ſang, Hæmorrhagia.
blanche, Leucorrhœa.
Peſantur d'eſtomac, Gaſtrodynia.
de tète, Cephalalgia.
Petechies, Purpura.
Petite-vèrole, Variola.
Phlegmon, Phlegmo.
Phlyctène, Phlyctæna.
Phreneſie, Phrenitis.
Phthiſie, Phthiſis.
Phymoſis, Phymoſis.
Piès enflès, Phlegmatia.
Piè-bot, Lordoſis; Diaſtaſis.
Pierre, Nephritis, Dyſuria &c.
Pituite, Vomitus, Anacatharſis, Ptyaliſmus.
Playe, Claſſis I. Ordo 7.
Pleurèſie, Pleuritis.
Plique, Trichoma.
Plomb, Aſphixia.
Pneumatocele, Oſcheocele.
Podagre, Arthritis,
Poil, Maſtodynia.
Poit de cetè, Pleurodyne.
Poirreau, Condyloma, Verruca.
Pollution, Gonorrhœa.
Poiype, Sarcoma, Palpitatio.
Poulain, Bubo.
Pourpre, Purpura.
Pouſſe, Aſthma.
Priapiſme, Priapiſmus.
Prurit, Pruritus.
Ptyaliſme; Ptyaliſmus.
Puanteur, *Punaiſie*, Dyſodia.
Pulmonie, Phthiſis.
Puſtule, Puſtala.

Quartaine, Quartana.
Quinte, Tuſſis paroxyſmus.
Quotidienne, Quotidiana.

Rache, Tinea.
Rage, Hydrophobia, Rabies.
Ralle, *Rallement*, Paraphonia.
Rapport, Flatulentia.
Rateleux, v. Splenalgia.
Relachement de l'anus, Exania.
Repriſe, Acceſſus, Paroxyſmus.
Reteution d'urine, Iſchuria.
Rheumatiſme, Rheumatiſmus.
Rheume, Rheuma.
Ricquets. Rachitis.
Ris Sardonique, Triſmus.
Ronflement, Paraphonia.
Rot, Flatulentia.
Rougeole, Rubeola.
Rougeur, Erythema.
des yeux Ophthalmia.
Rouſſeur, Ephelis.
Rupture, Ruptura.

Saigne-

Saignement de nès, Hæmorrhagia.
Salivation, Ptyaliſmus.
Sarcocele, Oſcheocele.
Sarcome, Sarcoma.
Sarette, Triſmus.
Satyriaſe, Satyriaſis.
Scarlatine, Scarlatina.
Sciatique, Iſchias.
Scorbut, Scorbutus.
Sèchereſſe de la gorge, Dyſphagia.
de poitrine, Tuſſis.
Seing, Nævus.
Serpentine, Oedema.
Siam, Typhus, Peſtis.
Sifflement, Syrigmus.
Skirre, Scirrhus.
Soif, Polydipſia.
Solitaire, v. Boulimia.
Soubreſaut, Carphologia.
Souris, Nyſtagmus.
Spermatocele, Oſcheocele.
Sphacele, Gangræna, Necroſis.
Staphilome, Staphyloma.
Stèrilitè, Anaphrodiſia, Dyſperatiſmus.
Strabiſme, Strabiſmus.
Strangurie, Stranguria.
Stupear, Stupor.
Subeth Cataphora.
Suette, Ephemera, Miliaris.
Sueur, Ephidroſis.
Sueur Angloiſe, Ephemera.
Suffocation, Orthopnœa.
Suppreſſion des mois, v. Hyſteralgia, Nauſea, Dyſpnœa, Anorexia.
Suppreſſion d'urine. Iſchuria.
Surditè, Cophoſis.
Syncope, Syncope.
Synoque, Synochus.

Tache; Leucoma, Claſſ. I. Ordo I.
Tania, v. Boulimia, Vomitus, Gaſtrodynia.
Tarantiſme, Tarantiſmus.
Taye, Leucoma.
Teigne, Tinea.
Teneſme, Teneſmus.
Terreur penique, Paraphobia.
Tetanus. Tetanus.
Tic, Triſmus.
Tierce (fièvre) Tertiana.
Tintonin, Syrigmus.
Tiraillement, Pandiculatio.
Torticolis, Obſtipitas.
Toux, Tuſſis.
Tranchèes, Colica, Dyſenteria, Hyſteralgia, Dyſtocia.
Tranſport, Phrenitis, Paraphroſyne.
Tremblement, Tremor, Rigor.
Trouſſe galant, Cholera, Cephalitis, Cynanche.
Tubercule, v. Phthiſis.
Tumeur blanche, Gydarthrus.
Tympanite, Tympanites.

Vapeurs. Hyſteria, Hypochondriaſis.
Varice, Varix.
Varicocele, Oſcheocele.
Vents, Flatulentia.
Vercoquin, Phrenitis.
Verette, Variola.
Vermine, Phthiriaſis.
Verole, Syphilis.
Veroletto, Variola.
Verrue, Verruca.
Vers, v. Gaſtrodynia, Ileus, Colica, Convulſio, Ecclampſia, &c.
Ulcère, Ulcus, Elcoſis.
Volvulus, Ileus.
Vomique, Apoſtema, Phthiſis, Hepatalgia.
Vomiſſement, Vomitus.
de ſang, Hæmatemeſis.
Urine ſanglante, Hæmaturia.
Urine purulente, Pyuria.
Vue foible, Amalyopia, Caligo.
louche, Strabiſmus, Caligo.
Vuidanges, Menorrhagia.

Yavv, Frambæſia.
Yvreſſe, v. Apoplexia, Vertigo &c.

INDEX NOMINUM GENERICORUM, SPECIFICORUM & SYNONYMORUM &c.

Numerus Romanus Tomum, Arabicus vero paginam indicant.

ABdominis dolores, II, 49. morbi. 377. ſpaſmus. 220.
Alberrationes, *Aberracions*, I, 92.
ABORTUS, II, 165. effluxio, 166. octimeſtris, ſubſemeſtris. *ibid.* ſubtrimeſtris, *ibid.* ab uteri laxitate, 167.
Abſces, I, 90. *fiſtuleux*, II, 321. *au foye*. 60.
Abſceſſus, I, 90. mammarum, II, 70. pulmonum, I, 359. ſpirituoſus, 88.
Abſtinenſe longue, I, 402.
Accèes de fièvre, I, 181.
Accouchement accompagnè de convulſion, I, 299. *laborieux*, II, 63. *contre nature*, 65. *prèmaturè*, 165. 166.
Achlys, I, 69. 380.
Achor, Achores, II, 306.
Acna, Acne, I, 75.
Acrimonioſi morbi, II, 360.
Acrochordon, I, 84.
Adaimonia, II, 22.
Addephagia, II, 114.
ADIPSIA primaria, ſecundaria, I, 403.
Abſtrictio ſtomachi, II, 53.
ÆDOPSOPHIA, II, 220. urethræ, uterina, *ibid.*
Ægilops, II, 197.
Ægis, I, 69. 380.
AERI-FLUXUS, II, 218.
Aerophabia, II, 123.
Æſtus volaticus, I, 76. II, 27.
Ætatum morbi, II, 377.
Affectio oris ſcorbutica, II, 157.
Affections ſoporeuſes, I, 430.
Affectus ſuperficiarii, I, 56. eorum theoria, I, *ibid.*
Agacemeat des dents, II, 43.
AGHEUSTIA, febrilis; paralytica, I, 393.
AGRYPNIA; arthritica, II, 144. cephalalgica, *ibid.* critica, 145. a dolore; febrilis, 144. hyſterica, *ibid.* ab indigeſtione, 144. ab infectis, 145. ex pancreate, 144. a pathematis, *ibid.* ructationi ſuccedens, *ibid.* ſenilis. 145. a vermibus, 144.
Agrvpnocoma, I, 434. 435.
Agues (the), I, 181.
Aigreur d'eſtomac, II, 46.
Aimatera, II, 170.
Aimatiſmos, II, 151.
Aimatos eccriſis, II, 157. 162.
Aimorrhois, II, 171.

Aimorroia, II, 162.
Alalia, I, 405.
Albara Avicennæ, I, 70. nigra, *ibid.* II, 303
Albugo, I, 70. 380.
Albula, I, 378.
Algarab, II, 197.
Algedo, I. 92.
Algemata, II, 5. 11.
Algola Arabum, I, 240.
ALGOR, I, 298. II, 26. externus, *ibid.* febricoſus, *ibid.* internus, *ibid.*
Alguada, I, 70.
Alhaſef, I. 75.
Alienation d'eſprit, II, 128.
ALOPECIA, *Alopecie*, II, 301. 321. areata, *ibid.* porriginoſa, *ibid.* ſimplex; ſyphilitica, volatilium, *ibid.*
Alphus, I, 70. II, 313.
ALVIFLUXUS, II, 167. 188. colliquativus, 190. puriformis, 191. profluvia, 167. profluvium album, 189.
Alureſchin Maahah, I, 228.
Alyſmon, II, 22.
Amarry, I, 307. 439.
AMAUROSIS, I, 390. ab achoribus repreſſis, 392. ab aqua in cerebri cortice ſinubuſve, 391. arthritica, 392. ex bombardæ exploſione; a calculo juxta nervum opticum; a capitis commotione, vulnere; a catarrho, 390. congenita; ab epilepſia, *ibid.* exanthematica, 362. exhauſtorum, *ibid.* a febribus acutis, 391. foricariorum, *ibid.* gravidarum; ab hæmorrhoidum fluxu ſuppreſſo, *ibid.* hyſterica; intermittens, 392. a menoſtaſia, menſtruorum fluxu ſuppreſſo, 391. a morbis convulſivis; a myoſi, *ibid.* a narcoticis, 392. ab oculi interna ſuppuratione, 391. vulnere; pituitoſa; plethorica, *ibid.* a plica refecta vel retenta, 392. rachialgica, *ibid.* a ſcabie ſuppreſſa, *ibid.* ſcrophuloſa. 391. a ſpaſmo, *ibib.* ex ſteatomate in cerebro, *ibid.* a ſynchyſi, *ibid.* traumatica; a tumore globoſo nervis opticis inſidente, *ibid.* venerea, 392. ob veſicam nervis opticis incumbentem, 391. ab uveæ phlogoſi. *ibid.*
Ambloſis, II, 165.
AMBLYOPIA, *Amblyopie*, I, 382. 390. abſoluta, 389. crepuſcularis, 383. diſſitorum, 385. hydrophthalmica, 390. luſcorum, 388. meridiana, 384. proximorum, 387.

Amblyoſmos, I, 389. II, 165.
Amblytes, I, 389.
Ambuſtio, I. 76. 238. II, 328.
AMENTIA, II, 132. calculoſa, 133. a croco; ab hydatibus, 132. ab ictu; microcephala; moroſis; a quartana; rachialgica; 133. ſenilis; ſeroſa, 132. ex ſiccitate, *ibid.* a transfuſione ſanguinis, a tumore, a venenis, *ibid.*
AMNESIA, II, 143. cephalalgia; febriſequa; ab hæmorrhoidibus ſuppreſſis; a lochiis ſuppreſſis; a pathemate; plethorica; ſenilis; a temulentia; traumatica; a venere, *ibid.*
Amor inſanus, II, 134.
Amphemerina, AMPHIMERINA, I, 170. anginoſa, 173. arthritica; bilioſa, 175. cardiaca, 171. catharrhalis, epiala, *ibid.* hemitritæus, 172 humoroſa, *ibid.* Hungarica, 173. latica, 170. miliaris, 173. mimoſa, 174. paludoſa, *ibid.* peripneumonica, 173. phrenitica, 174. phricodes 172. pſeudohemitritæus, *ibid.* ſcorbutica, 174, ſemiquartana, 175. ſemiquintana, 176. ſingultuoſa, 173. ſpaſmodica, 174. ſyncopalis, 171. tuſſiculoſa, 173. varioloſa. 175.
AMPUTATURA, I, 128.
Anabexis, II, 199.
ANACATHARSIS, II, 202. aſthmatica, 203. bilioſa, 202. phthiſica; puriformis: a vomica, *ibid.*
Anachrempſis, II, 199.
ANÆSTHESIA, I. 399. melancholica: naſcentium. 400. plethorica; a ſpina bifida, 399.
Analepſia, I, 303. 304.
ANAPHRODISIA, I, 403. gonorrhoica; magica; a mariſcis, *ibid.* a paralyſi, *ibid.* ab urethræ vitio, *ibid.*
Anaptyſis, II, 202.
ANASARCA, *Anaſarque*, II, 248. ab adiapneuſtia, 249. Americana, 250. exanthemica; a febribus, a fluxu, 249. gravidarum, *ibid.* hydropotarum, 250. hyſterica, *ibid.* metaſtatica, 248. periodica, 249. purulenta; rachialgica; urinoſa, 250.
Anatropha, II, 178.
Anaudia, Anaude, I, 405.
Anchylops, II, 198.
Ancœur, I, 220.
Ancyloblepharos, I, 380. II, 103.
Andromania, II, 120.
Andrum; Anduvaiaku, I, 91.
ANEPITHYMIÆ, I, 400.
ANEURYSMA, I, 88. cylinptoides, *ibid*, præcordiorum, II, 47. ſpurium, I, 88. ventriculi dextri, II, 47. verum, I, 88.
Aneuriſme, I, 88. *du cœur*, II, 47. *vrai*, I, 88.
ANGINA, *Angine*, I, 354. alba, aneuryſmatica, 357. arthritica, 259. bronchocelica, 357. bronchus, 355. calculoſa, *ibid.* canina, 259. a deglutitis, 356. epidemica, 173. exanthematica, 357. ab hydrargyroſi, 260. hydrophobica; hyſterica, 356. inflammatoria, 257. a laqueo, 356. ſalva larynge &c. 259. Lovveriana, 355. morbilloſa, 259. 357. mucoſa, 355. naſalis, 357. œdematoſa, 355. pituitoſa, *ibid.* polypoſa, 357. ſcirrhoſa, 356. ſcorbutica, 357. ſpaſmodica, *ibid.* 1a. ſpecies Boerhaave, 259. 4a. ſpecies, *ibid.* 5a. ſpecies, 257. ſpuria, 259. ſuppuratoria, 356. ſymptomatica, thymica, 357. varioloſa, 259. 357. venerea, 356.
Angoiſſes, II, 22. *de la mort*, *ibid.*
ANHELATIOMES, I, 312. 325. earum theoria. 312. OPPRESSIVÆ, 343. SPASMODICÆ, 329.
Anhelitus difficultas, I, 343.
Animi deliquium, I, 422.
Ankyloſis, *Ankiloſe*, I, 283. 284. *vèrolique*, *ibid.* *de la cuiſſe*, II, 78.
Annulus, II, 38.
Anoia, II, 133.
ANOREXIA, I, 400. arthritica, 402. bilioſa; 401. cachectarum, 402. catamenialis, 401. exhauſtorum, 402. febrilis; melancholica, 401. mirabilis; Neophytorum, 402. paralytica; pituitoſa, 401. plethorica, *ibid.* ob reſolutionem nervorum ſtomachi, *ibid.* a ſaburra, 402. Stvvartiana, *ibid.*
ANOSMIA; catarrhalis; ab ozæna, I, 392. paralytica, 393. a polypo; a ſiccitate; ſyphlitica; verminoſa, *ibid.*
ANTHRAX; I, 80. II, 328. malignus; Perſicus, I, 81. peſtilens, 220. ſimplex, 80. tarantatus, 81.
Anticardia, I, 220.
Antiglaucoma, I, 378.
ANTIPATHIA, *Antipathie*, II, 117. humana, *ibid.*
Anus; ejus dolor; inflammatio, II, 78. inflamatio & ulcus, 192. intertrigo. 78. prolapſus, I, 98.
ANXIETAS, *Anxietè*, II, 22. agoniſtica, *ibid.* cardiaca; 23. febrilis, 22. a morſu, 23. ſpaſmodica, 22. tibiarum, 23.
Aphædros, II, 102.
APHONIA, I, 405. 407. 438. 441. aneuryſmatica; anginoſa, 408. ab antipathia, *ibid.* catarrhalis; hyſterica, *ibid.* melancholica, *ibid.* paralytica; pulmonica: temulentorum; traumatica, *ibid.*
APHTHA, *Aphthes*, I, 240. in adultis; Belgarum; cacoethes; febrilis, *ibid.* infantilis: lactucimen, *ibid.* maligna, 241. ſcorbutica: ſyphilitica, *ibid.*
Apilepſis, I, 441.
Apnœa, I, 439.
APOMYTTOSIS, I. 289.
Apophtora, II, 165.
APOPLEXIA, *Apoplexie*, I, 255. 414. 441. arthritica, 443. atrabilaria, 444. cerebelli, 426. epileptica, 443. exanthematica, *ibid.* febricoſa, 444. flatulenta, 426. 429. hypochondriacoſpaſmodica, 439. hyſterica, 443. inflammatoria, 444. mephitica, *ibid.* metaſtatica, 433. minor, 437. minor ſanguinea, 438. partialis, 417. periodi-

riodica, 444. phlegmonoſa, 442. pituitoſa, 443. polypoſa, 444. puerperarum, 443. purulenta, 255. ſanguinea, 442. a ſcabie; ſcorbutica; ſeroſa, 443. ſpaſmodica, 439. ſuſpirioſa, 444. tumulenta, 442. traumatica, 441. vaporoſa, 443. verminoſa, 444.
Apopſychia, I, 422.
Aporia, II, 22.
Apoſitia, I, 400.
Apoſtaſis, I, 90.
APOSTEMA, *Apoſteme*, I, 90. abſceſſus; apoſtaſis; diapyeſis, *ibid.* empyocele, *ibid.* hypopyon; onyx, paroulis, *ibid.* phalangum, ſpina ventoſa, *ibid.* ſynchyſis, *ibid.* vomica, *ibid.*
Apoſtume, I, 90.
Appetit deprave, bizarre, II, 112.
Apſychia, I, 423.
Aqua, I, 366. Aquæ ex utero prægnantis effuſio, II, 211.
Aquula, I, 85. 380.
Arcouſſel, I, 155. II, 70.
Arctura, I, 82.
Arcus ſenilis, I, 70.
Ardens (mal des), I, 81. 238.
Ardeur de cauſe interne, II, 27. *d' urine*, 205.
ARDOR; externus, internus, II, 26. 27. ſtomachi, ventriculi, 46. volaticus, 27. urinæ, 205.
Area, II, 321.
Argema, II, 38.
Argyrias, I, 378.
ARIDURA; ab arthrocace; hydropica; paralytica; rachialgica; ſcorbutica; ſpaſmodica; traumatica, II. 245.
Arſura, II, 80. 206.
ARTHRITIS, II, 12. æſtiva; alba, 14. Americana, 16. aſthmatica, 15. Bahamenſis, 16. chlorotica, 14. a colica; cuticularibus morbis ſubjecta; exanthematica; febricoſa, 15. febriſequa, febri vel continuæ, vel eryſipelatoſæ vel intermittenti quartanæ ſuccedens, *ibid.* hyemalis, 13. melancholica, 14. paturſæ ſuccedens, 15. podagra, 12. rachialgica, 15. rachitica, 16. rheumatica, 13. ſcorbutica, 14. ſyphilitica, 15. vaga, 17. venerea. 15.
ARTHROCACE, I, 129. II, 16. 245.
Artus vari, I. 124. 125.
Artuum morbi, II, 374.
ASCITES, *Aſcite*, II, 263. ab aqua ſanguinolenta, nigreſcente, 268. arthriticus; artificialis, 266. calidus, 267. chyloſus, 268. a colliquatione, 265. 266. cruentus; a cruore mero; a cruore loturæ carnium ſimili, 268. ab exanthematis, 266. febrilis, *ibid.* flatulento-peritonæus, 269. ab hepate, 264. ab herpetibus repreſſis, 266. ab inanitione & colliquatione, 265. intercus, 267. intermuſcularis, *ibid.* a liene, 265. a maculis repreſſis, 266. a meſenterio ſtrumoſo, 265. oleoſus Baglivi, 268. omentalis, 267. ab oppilatione, 264. ovarii, 267. ab ovariis, 265. purulentus, 268. purulento-peritonæus, 269. a quartana, 266. a rubeola repreſſa, *ibid.* ſaccatus, 267. 268. a ſanguifluxibus, 265. ſanguineointereus; ſanguineo-peritonæus; ſanguineo-uterinus, 268. a ſcabie repulſa, 266. ſcorbuticus, *ibid.* ſcrophuloſus, 265. ſeroſi abdominales, 263. ſeroſi non abdominales, 267. non ſeroſi abdominales, 268. nec ſeroſi nec abdominales, *ibid.* ſtomachi, 267. a veſica diſrupta; urinoſus, 268. uterinus, 267. vulgatior, 263. ejus curationis praxis, 269.
Aſef, I, 75.
Aſitia, I, 400.
Aſkites, II, 263.
Aſpermatiſmus, II, 217.
ASPHYXIA, *Aſphyxie*, I, 426. a carbone, 429. cataleptica, 428. congelatorum, 427. flatulenta; foricariorum, 429. a fumis, 427. hyſterica, 428. immerſorum, 426. a mephitide, 428. a muſto, 427. neophytorum, 429. a pathemate, 428. ſideratorum, 429. ſpinalis, *ibid.* ſuſpenſorum, 427. traumatica, 429. Valſalviana. *ibid.*
Aſſe, II, 22.
Aſſodes, I, 178.
Aſſoupiſſement, I, 430. *carotique*, 437.
ASTHENIA, I, 419. abſtinentium. 421. Americana, 422. cachectica; chlorotica, 420. febrilis, *ibid.* hodrocephali, 419. hydrocephalica; hyſterica, 421. ab inanitione, *ibid.* infantum, *ibid.* nativa, 422. ab oſteoſarcoſi; oſſifraga, 421. a pathematis, 420. Pannonica, 419. ſcorbutica, 420. ſyphilitica, 421. Virginica, 419.
ASTHMA, I, 347. arthriticum, 349. cachecticum; catarrhale, 350. continuum, 344. convulſivum, 348. 353. equinum, 350. exanthematicum, *ibid.* febricoſum, 351. flatulentum, 347. a gibbo, 350. humidum; humorale, 347. II, 203. hypochondriacum, I, 349. hyſtericum, *ibid.* metallicum, 350. nocturnum, 329. nothum, 349. occultum, 348. orthopnœa, 349. plethoricum, 350. pneumonodes, 347. 351. a polypo cordis; pulverulentorum, 349. ſanguineum, 350. a ſcabie; ſiccum, 348. ſpurium, 344. ſtomachicum, 349. venereum, 350. uterinum, 352.
Aſthme, I, 347. *adipeux*, 350. *ordinaire*, 347.
Atechnia, I, 403.
Atoni morbi, II, 368.
Atrebile, II, 176.
ATROPHIA, *Atrophie*, II, 243. ab alvifluxu, 244. Anglica, 243. a crinonibus, 244. a faſcino; febriſequa; infantilis, 245. lactentium, 243. lateralis, 245. a leucorrhœa, 243. a lue venerea, 238. *de la moitie du corps*, 245. nervoſa, 243. nutricum, a ptyaliſmo, 244. rachitica, *ibid.* a ſanguifluxu, 243. ſcorbutica; ſenilis, 244. verminoſa, 245. Virginiana, 243. a vomitu, 244.
Avant-cœur, I, 221.
Auditus difficilis, I, 393. gravitas, 395.

Avives, I, 257. 259.
Avortement, II, 165. 166.
Auricularum proptoma, I, 97. *ibid.*
AURIGO, II, 309. accidentalis, 311. calculoſa, 312. a colica hyſterica, *ibid.* febricoſa, 311. febrilis, 310. a graviditate, 311. hepatitica, hyſterica, 312. Indica, 310. a menſium ſuppreſſione, 311. Neophytorum, 312. ab obſtructione, 311. periodica, *ibid.* plethorica, *ibid.* purulenta, *ibid.* rachialgica, 313. a ſpaſmis, 312. typhodes, *ibid.* a venenis, 310.
Aurium fluxus; humiditas, II, 218. inflammatio, 40. fluctuatio, ſonitus, ſtrepitus, 103. morbi, 375.

B

Baillement, I, 330.
Balbuties, I, 409.
Bancroches, I, 124.
Barycola, I, 394.
Bave, II, 199.
Begaiement, I, 408. *ibid.*
Benefice de nature, *de ventre*, II, 188.
BERIBERIA, Indica, I, 311. ſpuria, *ibid.*
Berlue, II, 93. *etincellante*, *raionnante*, 97.
Betiſe, II, 132. 133.
Bevue, II, 101.
Bex; theriodes, I, 339.
Bicephalium, I, 84.
Bicho, II, 79. 192. del culo, 193.
Biecho, II, 291.
Billioſi morbi, II, 351.
Bitios Angolenſium, II, 79. 192.
Blacciæ, I, 228.
Blæſitas, I, 408.
Blakleg, II, 251. 298. 313.
BLEPHAROPTOSIS, I, 95. 380. ectropium; entropium, 96. genuina; Græcorum; lagophthalmus, 95.
Bleſſure, I, 126. II, 164. 165. 166.
Bleſtriſmos, II, 22.
Bloodi flux, II, 172.
Blouvveſcheut, Blouvveſchuyt, II, 298.
Boaſt, II, 323.
Bocten Germanis, I, 222.
Boiteux, I, 297.
Boliſmus, II, 114.
Bombi, II, 218. bombus, 106.
Borborygmi, II, 218.
Boſen halſe, I, 357.
Boſſe de l' epine, I, 87. *de l' omoplate*, *ibid.* 124. 125.
Bothor, II, 39.
Botium, I, 85. 86.
Botrium, II, 38.
Bouffiſſure, I, 78. II, 247.
Boulimiaſis, Boulimos, II, 114. Boulimus, *ibid.* vid. *Bulimia*.
Bourgeons, I, 72. 75.
Bourſouffiurd, I, 78.
Boutons, I, 72. 75.
Bradypepſia, II, 50.
Brus tournes, I, 125.
die Braune, I, 260.
Bredîſſure, I, 280.
Brening, II, 206.
Breſegue, I, 240.
BRONCHOCELE, I, 85. aquoſa, 86. botium, 85. ſarcoma; ventoſa, 76.
Bronchos, I, 411.
Brouiſſement d' oreille, II, 104.
Brulure, I, 76.
Bubas, II, 297.
Bubes, I, 72.
BUBO, I, 79. axillaris, *ibid.* 80. creſcentium; peſtilens; ſcorbuticus, *ibid.* ſimplex; ſtrumoſus; ſyphiliticus, 79.
Bubon, I, 79. *peſtilentiel*, 80. *ſcrophuleux*, *ibid.*
Bubonocele, I, 102. 108. altera, *ibid.* epiploico-enterica, 106. inteſtinalis ſive vulgaris, 104. omentalis, 110. prima, 102.
Bubonorixis, I, 107.
BULIMIA, II, 114. ab acidis, 116. addephagia, 115. canina, 114. cardialgica, 115. convulſorum, *ibid.* eſurigo, verminoſa, *ibid.*
Buphthalmia, Buphthalmus, I, 93.
Burning, II, 206.

C

Cacatoria, II, 188.
CACHECTICI MORBI, II, 229. 235. eorum theoria, 229.
Cachexia, II, 315. icterica, 310. CACHEXIÆ, 233. earum theoria, 229. 235. ANOMALÆ, 318. ICTERITIÆ, 297.
Cacophonia, I, 410.
Cacoſitia, I, 401. II, 177.
Cacurematis ſpecies, II, 208.
Caducus, I, 303. matricis, 352.
Cæloma, II, 38.
Cal, I, 84.
Calcul des reins, II, 61.
Calculoſi morbi, II, 366.
Calculus renum, II, 61. veſicæ, 207.
Calentura, *Calenture*, I, 243. II, 131.
CALIGO, I, 379. ab ancyloblepharo; a blepharoptoſi, 380. a cancro; ceratocele, 381. a defectu humoris aquei, 382. ab ecſtaſi, *ibid.* hypoæma, *ibid.* hypoſphagma, 281. lactea, 382. a leucomate, 380. a lupia, 381. a myoſi, 382. a nephelio; a pacheoblepharoſi, 380; a pterygio, 381. a rhytidoſi, 382. a ſarcomate, 381. a ſtaphylomate, *ibid.* a ſymblepharoſi, 379. a ſyniſeſi, 382. venerea, 381.
Calloſitas, II, 324. *Calloſite*, I, 84.
Callus, I, 84. 378.

Calor, I, 201. febrilis, 147.
Calus, I, 84.
Cambroul, I, 75.
Cambuca, I, 80. 81. II, 290.
CANCER; lupus, I, 81. mammarum, II, 70. *de la matrice*, 66. myrmecia: *occulte*, I, 81. *de l'œil*, I. 94. II, 38. palpebrararum, II, *ibid.* phagedæna, I, 81. ſyphiliticus; *verolique ibid.* verrucoſus, *ibid. ulcere*, II, 289. *a l'uterus*, II, 66. 211.
Canſacio, II, 23.
Caphora, I, 294.
Capillorum defluvium, II, 321.
Capiplenium, II, 28.
Capitis ardor, I, 256. dolores, II, 27. 28. gravedo, *ibid.* morbi externi, 376. interni, *ibid.*
Caput obſtipum, I, 282.
Caqueſangue, II, 172.
Carazzo, I, 220.
Carbunculus, I, 81.
CARCINOMA, II, 289. ſyphiliticum, 290. carcinomata venerea, I, 81. vulgare, II, 290.
Carcinos Græcis, I, 81.
Cardiaca, II, 51.
CARDIALGIA, *Cardialgie*, II, 46. 51. arthritica, 50. atrabiliaris; bilioſa, 52. bradypepta, 50. a cardiogmo, 51. a cruditatibus, 49. epilepſiam inducens, 52. febricoſa, 49. flatulenta, *ibid.* 51. hirudinoſa, 50. hypochondriaca, 51. inflammatoria, I, 251. II, 51. ab ira effræni, II, 52. lactentium, 51. paralytica, 50. a ſaburra, 49. ſcirrhoſa, 50. ſputatoria, 46. 50. a veneno, 49. verminoſa, 50.
Cardilæa, II, 50.
Cardiogmos, II, 220.
CARDIOGMUS, I, 294. 295. 424. II, 47. 51. 57. aortæ, auriculæ; cordis ſiniſtri, II, 48. Leprotianus; Meckeli, *ibid.* a mole cordis, *ibid.* Pelaggii; polypoſus, 47.
Cardionchus, I, 424. II, 47. *ibid.*
CARDITIS; ſpontanea, I, 260. traumatica, 261.
Carebaria, II, 28.
Carie, CARIES, I, 129. II, 324.
Carnevaletto delle Donne, II, 121.
Carnoſité de l'urethre, II, 206.
CARPHOLOGIA; delirantium, ſimplex ſpaſmodica. I, 288.
Cartilaginis mucronatæ prolapſus, II, 52.
Caruncula virgæ, II, 206.
Carunculæ lacrymalis inflammatio, II, 37.
CARUS, caros, I, 437. apyretos, 439. arthriticus, *ibid.* exanthematicus, 441. febricoſus, 438. febrilis, *ibid.* a frigore; ab hydrocephalo, 441. hypochondriacus, 440. hyſtericus, 439. ab inſolatione, 440. iſchuriones, 439. a narcoticis, 440. nyſtagmus, 441. a pathemate; a plumbagine, 440. ſpontaneus, 438. traumalieus, 439. varioloſus, *ibid.* verminoſus, 440.
CATALEPSIS, *Catalepſie*, I, 431. 433. delirans, 432. II, 110. a fumo, I, 432. hyſterica, 431. melancholica; a menoſtaſia, 432. prima, 441. quartanaria; a reſolutione, 433. ſanguinea, 432. ſecunda, 440. ſomnambulans, 332. verminoſa, *ibid.*
Catameniorum fluxus immodicos, II, 162. v. *Menſes*.
CATAPHORA, I, 436. arthritica, chronica, 437. coma, 436. exanthematica; hydrocephalica; ſcorbutica. 437. ſomnolentia, 436. timor, 437.
CATARACTA, *Cataracte*, I, 376. antiglaucoma, 378. argyrias, *ibid.* clavata, *ibid.* glaucoma, *ibid. ibid.* luxata, *ibid.* membranacea, *ibid.* nigra, 390. purulenta, 378. ſecundaria, 379. a ſynchyſi, 378. a tela, *ibid.* vera, 377. vera Veterum, 378. viva, *ibid.* virgata, *ibid.*
Catarrhales morbi, II, 354.
Catarrhe, II, 21.
CATARRHUS, I, 96. II, 21. benignus, II, *ibid.* Bellinſulanus, *ibid.* caninus, 23. epidemicus, 21. ad fauces, I, 95. cum febre epidemica, 148. ferinus, II, 21. ad nares, II, 199. pectoreus, II, 22. ad pectus, I, 360. rubeoloſus, II, 22. ſuffocativus, I, 349. 351. veſicæ, II, 209.
Cataſarca, II, 248.
Caſtagamus, II, 199.
Catatropha, II, 177.
Caterre, II, 21.
Catharſis diapharyngos, II, 199.
Bathemerina, I, 170. 180. 183. cathemerinos pyretos, *ibid.*
CATOCHUS; cervinus, I, 187. cutaneus, *ibid.* diurnus, 288. holotonicus, 287. ſcorbuticus *ibid.* ſuillus, *ibid.*
Cauma, I, 307. II, 26.
Cauſus, I, 179.
Ceinture dartreuſe, I, 74.
Celes, I, 92.
CEPHALÆA, II, 30. ab acrimonia ſcorbutica, arthritica; febricoſa; a gutta roſacea repulſa: hypochondriaca; a materia ſalina; melancholica; Polonica; ſcabie repulſa; ſeroſa *ibid.* ſyphilitica, *ibid.*
CEPHALALGIA, II, 28. anemotropa, 30. catamenialis, 28. catarrhalis, 29. a conſtipatione, 28. febrilis, 29. gravidarum; *ibid.* hæmorrhoidalis, 28. hyſterica, 30. inflammatoria; intermittens, 29. a meningum inflammatione, *ibid.* metallica, 30. a phlegmone cerebri, 29. plethorica, 28. pulſatilis, 29. rara, 30. ſtomachica, 28. a vaſis meningum ſanguine turgidis, varicoſis, *ibid.* verminoſa, I, 159. 293.
Cenhalee; *veriolique*, II, 30.
CEPHALITIS; Ægyptiaca, I, 255. cerebelli, 256. epidemica; Littriana; ſiriaſis, *ibid.* ſpontanea; *ibid.* traumatica, 155. verminoſa, 256.
Ceratocele, I, 381.
Cercoſis, I, 83.

Cere-

Cerebri abſceſſus, I, 255. *ibid.* phlegmone ; ſphaceliſmus, *ibid.* ſphacelus, *ibid. ibid.* ulcus, *ibid.*

Chalaſoſis, II, 288.

Chalazium, I, 303. II, 37.

Chaleur exceſſive ; externe ; II, 26. *du foye*, I, 70.

Chalrab, II, 136.

Chancres, I, 240. *veneriens de la bouche*, 241. II, 20. *aux genitoires*, II, 79. *au goſier*, I, 356.

le Chapelet, I, 71.

Chapetonnade, II, 181.

Charbon, I, 80. *peſtilentiel*, I, 81. 220.

Chartre, II, 288.

Chaſemie, I. 392.

Chaſmodia. I, 331.

Chaſpe Rhaſis, I, 222.

Chaſſie, II. 197. 199.

Chauchevielle, I, 329.

Chaudepiſſe, II, 213.

Chavete, II, 321.

Chemoſis, I, 94. II. 37.

Chiquies, II, 291.

Chittenſis, II, 112.

CHLOROSIS, Chloroſma, II, 315. a matoria, 316. Bengualenſis, 318. Carthagenica, *ibid.* gravidarum, 317. ab hydrothoraces, *ibid.* infantum, *ibid.* maculoſa, *ibid.* a menorrhagia, 316. rachialgica, 318. muliebris a menſtruatione difficili, 316. ſpuriæ, 317. veræ, 315. verminoſa ; viridis, 317. virginea, 316.

Choirades, II, 287.

Choleptyſis, II, 202.

CHOLERA, II, 186. arthritica, 188. auriginoſa, 86. a barbi ovis, 187. crapuloſa, 188. dyſenterica ; a flatibus : flatulenta ; a fungis venenatis, 187. hæmatodes, 159. hypochondriaca, 186. Indica ; inflammatoria, 188. intermittens ; a lucii ovis, 187. ſanguinea, 159. a ſepiæ atramento, 187. ſicca, 186. ſpontanea, *ibid.* ſuppreſſa, *ibid.* a veneno ; a veneno animali ; a venenis foſſilibus, 187. verminoſa, 178. xere, 186.

Cholera-morbus, II, 186. *ibid.*

Cholirica, II. 176.

Choloma, I, 297.

Chordapſus, I, 252. *ibid.* II, 56. 182. 183.

Chorea S. Viti, I, 310. II, 222

Chutes, I, 92. *du fondement*, II, 79. *de la matrice ou du vagin*, I, 101.

Cibi faſtidium, II, 176.

Cicatrice, I, 70.

Circocele, I, 91.

Circumligatura, I, 83.

Cirons, I, 74. *des paupieres*, 85.

Cirſoceles, I, 84. 88. 91.

Cirſomphalus, *Cirſomphale* ; I, 91.

Citta, Cizza, II, 112.

Clapier, I, 128.

Claſſium clavis, I, 43. & Ordinum ſynopſis, 52. ætiologicarum ſynopſis, II, 335.

CLAUDICATIO, I, 297. a contractura ; a debilitate, *ibid.* a dolore ; a fractura, *ibid.* a luxatione ; mutilorum, *ibid.* rachitica, *ibid.*

Claveau, *Clavelée*, II, 291. *ibid.*

Clavus, I, 84. II, 32. hæmorrhoidalis, II, *ibid.* hyſtericus, *ibid.* Clavi oculorum, I. 378.

Clou, I, 80. 89. II, 31. *hyſterique*, II, 32. *ordinaire*, I, 80.

Cochemar, I, 324.

Cecitas, I, 390.

COELIACA, II, 189. 191. paſſio, chyloſa, *ibid.* lactea ; mucoſa, *ibid.* purulenta, *ibid.* Cœliacos eathos, *ibid.* Cœliacus affectus, II, 53. 170. 191.

Coldneſs, II, 26.

Colebrilla, II, 293.

Coledon, II, 319.

Coleia, I, 297.

COLICA, II, 54. accidentalis, 58. ab acri & ſcorbutico humore ; atrabilaris ; bilioſa, 56. calculoſa, 57. catamenialis, 56. colo obſtructo, 55. Damnonienſis, 71. enterocelica ; febricoſa, 58. figula, 71. flatulenta, 55. a frigore, 58. gravidarum, 57. hæmorrhoidalis, 56. hypochondriaca, 54. hyſterica, 54. 57. Japonica, *ibid.* inflammatoria, 183. ab intermittenti febre, 71. lactentium, 58. Lappvnica, 56. meconialis, 58. in purgatione menſtrua, 66. meſenterier ; pancreatica, 57. ab impedita perſpiratione, Tronchini ſpec. 52, 74. phlogiſtica, 56. Pictonum, 71. 72. pituitoſa, 55. plethorica, 56. plumbariorum, 71. 72. pulſatilis, 57. a ſcabie repulſa, 55. ſcirrhoſa, 57. ſpaſmodica, 56. ſpaſmodica Angelimontanorum, 59. ſpecies 4a. Tronchini, 73. ſtercorea, 55. Surinamenſis, 74. a veneno, 72. ventriculi, 51. ab ejus emphraxi, 54. verminoſa, 55. a veſiculis aere turgidis, *ibid.*

Colicus dolor Pictonum ; Pictorum & Figulorum, II. 71.

Colique, II, 54. *des Barhouilleurs*, 72. *bilieuſe*, 52. *convulſive*, 56. *des enfans qui tettent*, 58. *d'eſtomach*, 51. *apres le froid*, 58. *glaireuſe*, 55. *hepatique*, 58. *d'indigeſtion*, 51. 58. *inflammatoire*, 56. *inteſtinale*, 54. *des mois*, 66. *des Peintres*, 72. *de plomb*, *ibid.* 71. *de Poitou* ; *ibid. des Potiers*, 72. *renale*, 61. *vegetale de Poitou*, 71. *venteuſe*, 51. 55. *uterine*, 66. *hiſterique de l'uterus* ; 67. *le Collier*, I, 72.

Colli morbi, II, 376.

Color icterodes infantum, I, 71.

Colotes, I, 297.

Columella, bicornis ; columna, I, 96.

Coma, COMATA, I, 430. a repulſo eryſipelate, 437. ex iſchuria, 439. lethargicum, 434. chronicum a repulſa podragra ; ſcorbuticum, 437. ſomnolentum, *ibid.* ſoporiferum, 442. vigil, 434. 434.

Comacephalus, I, 255. 257.

Co-

Comedones, II, 292.
Compernes, I, 87. 125.
Conductiones, I, 277.
CONDYLOMA, *Condylome*, I, 84. callus, *ibid.* clavus, *ibid.* ficus, ganglion; porrum; thymus, *ibid.* tylus, *ibid.*
Congelatio, I, 428.
Conion, II, 129.
Conſomption, II, 238. 243.
Conſternatio, II, 118.
Conſtipatio, *Conſtipation*, II, 192.
Continens putrida, I, 159.
CONTRACTURA, I, 283. 415. ankyloſis; arthritica, 283. Bohemica, *ibid.* catarrhalis, *ibid.* dolorifica, *ibid.* hypochondriaca, *ibid.* paralytica; ſcorbutica, *ibid.* ſpaſmodica; ſyphilitica, 284.
Conturbatio, II, 118.
CONTUSIO, *Contuſion*, I, 72. 127. partialis; *ibid.* univerſalis, *ibid.*
Convolvulus, II, 182.
CONVULSIO, *Convulſion*, I, 289. abdominis, 291. admirabilis, 292. a capitis ictu, 290. febrilis, *ibid.* gravidarum, 292. habitualis, *ibid.* hemitotonos, 293. ab hydrocephalo, 291. ab inanitione, 289. Indica, 291. intermittens, 292. laryngis, 351. nephralgica, 291. a nervi punctura, 290. ab onaniſmo; pleurototonos, 292. raphania; Soloníenſis, 291. Suecana, 299. univerſalis, 291. ab uſtilagine, *ibid.*
Convulſion cauſee par la formation des dents, I, I, 300. *des enfans*, 298.
Convulſiones, convulſivi morbi, I, 267. earum theoria, 268. clonicæ, 288. 289. infrequentes, 292. tonicæ, 277. vid. *Spaſmi*.
Convulſivi motus, I, 288. 289.
COPHOSIS, I, 396. 405. ab aphthis, a catarrho, 397. a comare; 398. congenita, 399. tritica; febriſequa; 397. a meatu, *ibid.* ſeroſa, 98. a ſteatomate, 399. ſyphilitica, 398. a tuba; a tubæ polypo; a muco tubam replente; ab angina tubis obſtructis; a tumore palati tubas obſtruente; a tympano, 398.
Copos, II, 23.
Copriemeſia, II, 182.
Coqueluche, I, 256. 257. 341. II, 21. *des enfans*, I, 173.
Cor des pieds, I, 84.
Cordinema, I, 289.
Cordis & pericardii inflammatio, I, 260. cordis vulnera, 261. palpitatio, 294. dolor, II, 51. temor, I, 295.
Corpulence, II, 246.
Corpulentia ſaginosa, II, 247. febricoſa, 199.
Corybantiaſmus, II, 138.
CORYZA; catarrhalis; humida; phlegmatorrhagia, II, 199. febricoſa; purulenta; varioloſa, *ibid.* virulenta, *ibid.*
Couches prècoces, II, 167.
Congh, I, 399.
Coup d'arme a feu, I, 126. *de ſoleil*, I, 440. *de la torpille*, II, 25.
Couperoſe; dartreuſe, I, 71.
Coupure, I, 128.
Courap, II, 305.
Courbature, I, 153. II, 17. 20. 23.
Couronne de Venus, I, 71.
Cours de ventre, II, 188.
Courte haleine, I, 344.
Crachement de ſang, II, 152.
Crachotement, II, 199. *& aigreurs des femmes groſſes*, 201.
Crampe, CRAMPUS; idiopathicus; ſympathicus, I, 284.
Cranckheit, I, 291.
Craſpedon, I, 96.
Cremaſon, II, 46.
Crepitus, II, 218. 219.
Cretes, I, 84.
Cridones, Crinones, II, 292. 244.
Crocidiſmus, I, 288.
Croiſſances, *Croiſſans*, I, 80.
Crocidiſmus, II, 30.
Croute de lait, Cruſta lactea, II, 306. 307.
Cryſtalline (la) I, 77. 223. 224. 125.
Cueſis, II, 259.
Curucucu, II, 157.
Cutanei morbi univerſales, II, 373. partiales, *ibid.*
Cutubuth, II, 136.
CYNANCHE, I, 257. arthritica, 259. canina, *ibid.* contagiosa, 257. a deglutitis, 260. epidemica, 257. exantematica, 259. gangrænoſa, 258. hepatica, 259. laryngea, *ibid.* maligna, 257. mercurialis, 260. metaſtatica, 259. parotidæa, 260. peſtilens, 257. pharyngea, 259. prunella, 260. purpuro-parotidæa, *ibid.* thymica, 259. tonſillaris, 257. trachealis; vera, 259. ulceroſa, 258.
Cynorexia, II, 114. Cynorexis, *ibid.*
Cyphoſis, I, 87.
CYSTIDES, I, 88. II, 373.
Cyſtiphlogia, I, 254.
CYSTITIS; a cantharidibus; ſpontanea; traumatica, I, 260.
Cyſtobubonocele, I, 115.
CYSTOCELE, I, 113. 116. cruralis, 115. enterocelica, 116. epiplocelica, *ibid.* hypogaſtrica, 115. ab hyſteroptoſi, *ibid.* inguinalis, *ibid.* lumbaris, 116. perinæalis, 115. vaginalis, 116. Cyſtoceles compoſitæ, *ibid.* ſimplices, 115.
Cyſto-enterocele, I, 106.
Cyſto-epiplocele, I, 110.
Cyſto-merocele, I, 115.

D

DÆMONOMANIA, II, 138. a cardiogmo, 140. fanatica; hyſterica, 139. Indica, 140. Polonica, *ibid.* ſagarum; ſimulata, 138. a vermibus, 139. vampiriſmus, 138.

Dan-

Danſe de S. Guy, I, 310. II, 122.
Dartre, I, 72. *boutonnée*, 73. *encroutée*, *ibid.* II, 304. *farineuſe*, I, 72. *miliarie*, 73. *noire*, II, 313. *rongeante*, I, 73. *ſeche*, 72. *vèroliqu*e, 73.
Daſymma, II, 34.
Deafnes, I, 396.
Debilitas, I, 419. febrilis, 420. habitualis, 419.
DEBILITATES, I, 372. earum theoria, 366.
Debord, II, 306. 307.
Decolorationes, II, 308.
Decolores morbi, II, 308. 372.
Défaillances, I, 418.
Defluvium, capillorum, II, 321.
Defluxio, II, 21. 188.
DEFORMITATES, II, 229. v. *Cachectici morbi*.
Deglutio difficilis, II, 43. v. *Dyſphagia*.
Degout, I, 339. 340.
Dejectio cruenta critica, II, 173. mucoſa pro pure habita, 191. ſanguinis periodica, 173. Dejectiones nigræ, 176.
Delacrymatio, II, 197.
Deliquium, I, 422.
Delire, DELIRIA, Delirium, II, 126. 128. febrile, magicum, 130. ex narcoticis, 129. ſenile, 132. ex venenis dementantibus, 129.
Demangeaiſon, II, 25.
Dem-el-muya, I, 255.
Demence, Dementia, II, 132.
Demonomanie, II, 138.
Dendruipleed, II, 192.
la Dentition, II. 42.
Dentium dolor, 41. podagra, I, 280. 281. ſtridor a vermibus, 280. in morbis acutis, *ibid.* ſtupor, II, 43.
Deperditio, II, 165.
Deplacement, I, 92.
Debot, I, 90. *ibid. a la cuiſſe*, II, 77. *dans l'hypogaſtre*, 69. *aux mammelles*, 70. *laiteux ſur le cerveau*, II. 141. *ſur la poitrine*, I, 250. *avec fiévre aigue*, 254.
Deſaſſoſiego, II, 22.
Deſcentes, I, 92. *de la matrice*, 99. *du vagin*. 101.
Deſmayo, I, 423.
Deſmochaunoſis, I, 122.
Doſmophlogia, I, 122.
Deſſèchément, II. 245.
Deſtillatio, II, 21. 199.
Devoyement. II. 188. *des enfans de luit*, 190.
DIABETES, II, 208. Angliartus, *ibid.* chriticus; artificialis; *ibid.* febricoſus, 204. hyſtericus; legitimus, 203. a vino, *ibid.*
Diacauſis, II, 26.
Diapyeſis, I, 90.
Diaria, I, 153. ex balneo frigido, 154. inflativa, 153. ex mœrore; pluvia frigida: terrore, 154.
Diarrhee, DIARRHOEA, II, 188. acraſia, 189. adipoſa, 190. ab aphthis, 191. aquoſa: 189. arthritica, *ibid.* atrophicorum, 190. bilioſa, 189. carnoſa, *ibid.* cerebralis; Chilienſis, 190. choleriodes, *ibid.* chymoſa 191. cœliaca, 189. colliquativa, 190. a toto corpore cum febre, 188. ſine febre, *ibid.* a dentione, 190. febricoſa, *ibid.* febrilis, 188. ab hypercatharſi; lactentium, 190. lymphatica. 189. a miliari: *ibid.* mucoſa, puriformis & torminoſa, 191. pituitoſa, 189. pleuriticorum, 190. purulenta, *ibid.* rubeolas ſubſequens, 189. ſeroſa, *ibid.* ſtercoroſa, ſtomachalis, 188. ſynthetica, 190, varioloſa, 189. a ventriculo & cibis corruptis, 188. verminoſa, 190. urinoſa, *ibid.* 203. vulgaris, 188.
Diarriea Gilberti Angli, II, 188.
Diarroia ex oure, II, 203.
Diaſtaſe, DIASTASIS, a cauſa externa, violenta; ſymphyſium, I. 123. a cauſa interna; raphica; futurarum cranii; harmonica, oſſium naſi; ſynoſteochondrica, cartilaginis narium. 124. epiphyſica, epiphyſium, ſynchondroſica, ſynchondroſeon, *ibid.*
Diaſtrophe, I, 282.
Diathoſis ſoporoſa, I, 435.
Dichomene, I, 156.
Dievaren, II, 19. 293.
Difficultas inteſtinorum, II, 172.
Difficultè d'avaler, II, 43.
Digitium, I, 82.
Dinos, II, 89.
DIPLOPIA, II, 101. ab ancyloblepharo, a catarrho; a contuſione; a paralyſi, pyrectica; remotorum; a ſpaſmo; a temulentia; a terrore, 103.
Dipſacus, II, 203.
Diſnia, I, 344.
Diſſolutio vitrei, I, 90.
Diſtorſio, 120. 121.
Doenca de Richo, II, 193.
Dolor, I, 207. ejus theoria mechanica, II, 5 pſychologica, 9. capitis, cephalicus, 28. v. *Cephalalgia*, cardialgicus, ſpaſmodicus a veneno, 72. coxendicus, 76. hypochondrii dextri, 58. iſchiadicus, 76. 78. lateris, I, 357. II, 61. a flatu, I, 357. nephriticus, II, 66. & ſpaſmus otalgicus, 40. pleuriticus ex lumbricis, I, 357. de tripas, II, 71.
DOLORES, II, 3. 5. 11. ABDOMINIS, 49. CAPITALES, 27. EXTERNI & ARTUUM, 69. hyſterici, 19. PECTORIS, 43. rheumatiſmales, 18. VAGI, 12.
Dolorifici morbi, II, 5.
Dormitatio gravis, I, 437.
Dorſi dolor, I, 357.
Dothien, I, 80.
Double viie, II,
Douleurs, II, 5. *d'accouchement*, 75. *des cancers des parties*, 8. 80. *des cuiſſes & des parties*, 8. 80. *des jambes*, 77. *du fondament*, 78. *du foye*, 58. *du*

58. *du gl d provenant du phimoſis & paraphimoſis*, 79. *hemorrhoides*, ibid. *de hernie*, ibid. *des mam lles*, 69. *d'oreille*, 40. *des os*, 16. *des parties pitales*, 79. *de poitrine*, I. 357. *de la rate*, II 51. *des teſticules retirés, déplacés*, II, 79. *de tet* 30. *au ventre*, 54.

Dr ontium, II, 292.

Dcunculus noſtras, II, 262. Perſarum *ibid.*

ragonneau, II, 292.

ragſiuta Suecis, I, 291.

Drapeau, I, 85. 381.

Dureté d'onie, I, 393. 396.

Durillon, I, 84.

DYSÆSTHESIÆ, I, 376.

Dyſcatapoſis, II, 45.

DISCINESIÆ, I, 404.

DYSECOEA, Diſecoia, I, 393. febrilis, a kinkina, 395. malcorum; a meatu obſtructo: monoton, 393. a myringæ atonia; a myringa dura, perforata, 394. ſyphilitica, 395. a tuba obſtructa; a tympani fiſtula, hydrotympano, *ibid.*

DYSENTERIA, Dyſentery, *Dyſſenterie*, II, 172. æquinoctialis; alba, 174. atrabilaria, 173. benigna, *ibid.* carnoſa, 175. caſtrenſis, 173. catamenialis, *ibid.* a catharticis, 174. critica, 173. epidemica, *ibid.* febricoſa, 175. febrilis, 173. gravidarum, *ibid.* hæmatodes, 172. hepatera; hepatica, 170. incruenta, 174. Indica, 173. intermittens; miliaris; 175. Pariſiaca, 173. pecorum, 174. peſtiientialis, 173. Polonica; ſcorbutica, 177. ſimulata, 173. ſplenica, 176. ſpontanea, 173. ſyphilitica, 174. vera Bontii, *ibid.* verminoſa, *ibid.* a vomica meſenterii, *ibid.*

DYSODIA, II, 221. auxillarum; hircina; ab otirrhœa, 222. ozæna, 222. pedum; pulmonica, 222. a rhinoſtenote; ſtomatica, 221. ſtomachalis; a tinea; urinoſa, 222.

Dyſorexia, I, 400.

DYSPERMATISMUS, II, 214. apractodes, 216. catarrhalis, *ibid.* epilepticus, hypertonicus, *ibid.* mucoſus, *ibid.* nodoſus, 215. phymoſicus; præputialis, *ibid.* refluos, 217. ſeroſus, *ibid.* urethralis, 214.

DYSPHAGIA, II, 43. aneuryſmatica, 46. a calculo palatum obſidente; a callo aortæ adnato, 44. canina, 45. a ſcirrho cardiam obſidente, 44. a datura; a deglutitis, 45. ab excreſcentiis, fungis, verrucis œſophago innatis, 44. hydrophobica, 45. ab hypoſtaphyle, 46. hyſterica, 43. inflammatoria, I, 259. a labario, II, 46. lactentium, 44. nauſeoſa, 45. ab œſophago obſtructo interventu ſcirrhi; ab œſophagi induratione cartiladinea; ab œſophagea glandula; œſophagea, 44. ab oſſiculo retro laryngem nato, *ibid.* paralytica; pharyngea, *ibid.* a ſarcomate, 45. a ſcirrho, *ibid.* a ſiccitate, 46. ſpaſmodica, 43. à thymo incraſſato; a tuberculo cancroſo in œſophago, 44. tuſſiculoſa, *ibid.* Valſalviana, 45.

Dyſphoria, II, 22.

DYSPNOEA, *Dyſpnee*, I, 344. aneuryſmatica, 346. ab auricularum aneuryſmate, 345. ab aortæ anguſtia, 346. a bronchiis oſſificatis, 345. calculoſa; a calculis pulmonum, a carcinomate, 344. a corde; a coſtarum extremis oſſeis; a cartilagine enſiformi oſſea, longa; a flatu in inteſtinis, abdomine, 345. Galenica; a gaſtrocele, 346. a glandulis, 345. graviditate, *ibid.* ab hydatidibus, *ibid.* a liene, 346, a mana carnea crinita in abdomine; ab inſigni meſenterii tumore; ab omento craſſiori, 345. a pericardii ſcirrho, 344. a phiſconia, 345. pituitoſa, 344. plethorica, 346, a pleura oſſificata; a pneumata, 345. polypoſa, 346. ab emphyſemate pulmonum, 345. a pulmonibus exſiccatis, 344. rachitica, 345. ſcorbutica, 346. a ſteatomatis, 345. a ſterni prava conformatione, *ibid.* a ſtomacho; traumatica, 346. a tuberculis, 344. tympanitica, 345. a vomica, *ibid.*

Dyſpnœici morbi, I, 325.

DYSTOCIA, II, 63. ab anguſtia; a colica; a debilitate, 64. a fœtus culpa; mole, 65. ſitu, morte, *ibid.* ab hyſteroloxia, *ibid.* ex parte matris 64. a mola, 66. a pathemate, 64. a ſecundinis relapſis, 66.

Dyſtocchiaſis, II, 33.

DYSURIA, *Dyſurie*, II, 205. arſura, 206. atretarum, 208. calculoſa, 207. a caruncula, 206. *ibid*, a cryſtocele, *ibid.* deceptiva a renibus, *ibidem* diabetica, 208. gravidarum, *ibid.* hæmorrhoidalis, 206. herpetica, ab herpete veſicæ; *ibid.* hyſterica, 205. ab hyſteritide; ab hyſteroloxia, 207. ab inſectis, lumbrico, teredinibus, 208. neonympharum, *ibid.* nephralgica, 206. primaria, *ibid.* rachialgica, 207. ſyphilitica, venerea, 206. venerea ſicca, 80. 206. ab ulcere renum, *ibid.* ab urethra per cicatrices gonorrhœæ anguſtata; ab urethræ phlogoſi ſine ulcere, *ibid.*

E

Eaux dans le cerveau. I, 292.

Ebrouement, I, 289.

Ebullition de ſang, I, 75.

Ecartement des harmonies, I, 124. *des os*, 123. *des ſutures*, 124. *des ſynchondroſes*, *ibid.* *des ſynoſteochondres*, *ibid.*

ECCHYMOMA, I, 72. 381. a compreſſione; hyponychon; hypopyon; hypoſphagma, 72. ab ictu; melaſma, *ibid.* palpebrarum; ſcorbuticum, *ibid.* vibex, *ibid.*

Ecchymoſe, Eachymoſis, I, 72.

Ecclactiſma, Ecclactiſmus, I, 299.

Echarde, I, 127.

Echaubouillure, *Echauboulure*, I, 126.

Echaufement, II, 26. 28.

ECLAMPSIA, *Eclampſis*, I, 299. ab achoribus;

bus; ab atropa, 301. a cicuta, *ibid.* a coliaria, 302. a dentitione, 300. a doloribus, *ibid.* exanthematica, 301. febricoſa, 302. humoralis, 300. ab hydrocephalo, 302. ab inanitione, 301. ab iſchuria, 300. a miliari, 301. neophytorum, 302. nephritica; ab odontalgia, 300. ab œnanthe, 301. ab otalgia, 300. parturientium, 299. a petechiis retroceſſis, 301. plethorica; a purpura, *ibid.* rachialgica, 300. a rubeola, 301. a ſaburra, 300. traumatica, 301. typhodes, 299. a variolis retroceſſis. 301. verminoſa, 299.

Ecorchure, I, 127.

Ecoulement des eaux, II, 211. *de lait des mammelles*, 218. *des oreilles*, *ibid.* *par le canal de l'urethre cru venerien par le malade*, 209.

Ecpieſmus, I, 93. ex certamine athletico; ex niſu parturitio; ex ſtrangulatu, 94.

Ecplexis, II, 28.

Ecrouelles, II, 287.

Ecreſimata, I, 75.

ECTSTASIS, I, 382, 426. 433. cataleptica, *ibid.* catoche, reſoluta, *ibid.*

ECTOPIÆ, I, 92. II. 374.

Ectreſmos, II, 165.

Ectropium, I, 95. II, 198.

Edomatie, *Edeme*, Voiez *Oedomatie*, *Oedeme*.

Effemera, Effimera, I, 153.

EFFLORESCENTIÆ, I, 72.

Effluxio, II, 165.

Effort des reins, II, 75.

Eileos, II, 182.

Elaphia, I, 287.

Eleoma, II, 38.

ELCOSIS, II, 322. Egyptica, 324. cancroſa, 323. fiſtuloſa, 322. gangrænoſa, 323. herpetica; hydropum, 332. ſcorbutica, *ibid.* ſcrophuloſa, *ibid.*, ſyphilitica, *ibid.*, varioloſa, *ibid.*

Ecydria, I, 72. II, 306.

Eclydrion; II, 39.

Elephanti morbus, Elephantia, II, 252. 301.

ELEPHANTIASIS, Elephas, II, 300. alba, 317. alopecia, 301. Javanenſis, 302. Indica, *ibid.* legitima, 311. leonina, *ibid.* Orientalis: 300. ſimulat., 300. ſyphilitica, 301. Tyria, *ibid.* oculi, I, 93.

Elevures, I, 72.

Elodes, I, 177.

Emetos, II, 177.

Emoptoys, II, 152.

Emphractici morbi, II, 364.

EMPHYSEMA, *Emphyſeme*: ſpontaneum, I, 78. univerſale, II, 247.

Empigo, II, 303.

Empneumatoſis, II, 247.

Emproſthotonus, I, 285.

Emptoe, Emptoica paſſio, II, 252.

EMPYEMA, I, 363. diaphragmatis, 364. intercoſtale, *ibid.* mediaſtini; a peripneumonia; pleuræ; a vomica, *ibid.*

Empyocele, I, 90. 92.

Empyomphale. Emphyomphalus, I, 71.

Encanthis, I, 84. 381.

Encauma, II, 38.

ENCEPHALOCELE, I, 116. hydrocyſtica, 117. Lechelii, 118. ſimplex, 117.

Encephalonoſos, I, 255.

Enchifrenement, II, 199.

Enface (*etat d'*), II, 132.

Enflure, I, 77. *des extremites aux femmes groſſes*, II, 251. *œdemateuſe*, 250.

Engelure, I, 76.

Engourdiſſement, II, 24.

Enrouement, I, 411.

Entelipathia, II, 120.

ENTERITIS, I, 252. colica, *ibid.* enterocelica, 253. flatulenta; *ibid.* iliaca, 342. meſenterica, 253.

Enterobubonocele, I, 102, 104.

ENTEROCELE, I, 102. appendicularis, 104. bubonorixis, 107. completa, 104. cruralis, 105, cyſtocelen inducens; cyſtocelica, 106. epiploico-completa & incompleta, *ibid.* epiploico-cruralis, *ibid.* epiploico-iſchiatica, 107. epiploico nvalaris, 106. epiploico-vaginalis. -ventralis, umbilicalis. 107. hydrocelica, 106. hypogaſtrorixis, 108. incompleta, inguinalis, 104. iſchiatica; 105. merorixis; omphalorixis. 107. ovalaris, 105. parochidialis, 106. partialis, perſtrictoria, 105. vaginalis, *ibid.* ventralis. *ibid.* umbilicalis, *ibid.* labiorum vulvæ, 104.--epiploica, 106.

Enteroceles inſaccatæ, I, 107. ſaccatæ compoſitæ, 106. ſimplices, 104.

Enterocyſtocele, I, 116.

Enteroepiplocele, I, 108.

Enteromerocele, I, 102. 105.

Enteromphalus, I, 105. 107.

Enterooſcheocele, I, 102. 104.

Enterophlogia, I, 252.

Enthuſiaſmus, II, 122. 137.

Enteroſe, I, 120.

Entripado, II, 71. *ibid.*

Entropium, I, 95. 196.

Envie, I, 72. II, 34. *d'aller*, II, 192. *bizre*, II, 114. *de femme groſſe*, 113. *vomir*, 177.

ENURESIS, II, 204. calculoſa, 205. catamenialis, *ibid.* a fiſtula, *ibid.* gravidarum; hernioſorum; infantum; paralyticorum, 204. puerperarum, *ibid.* a ſparganoſi, 205.

Eparvin, I, 86.

EPHELIS; Celſi; gravidarum, I, 71. ab igne *ibid.* lentigo; *ibid.* lutea; ſcorbutica, *ibid.* a Sole, *ibid.* vibex, *ibid.*

EPHEMERA, I, 153. ab ammochaſia, 155. *ibid.* Anglica peſtilens, *ibid.* anniverſaria, 156. a balneo, 154. 155. ex cacochylia, 154. a calore; cardiacis, 155. caſu ab alto, 155. cibis calidis, 153. contuſione, 155. ex crapula cruditate. 154. dichomene; 156. a dolore, 155. ab exercitio violento, *ibid.* a fractura, *ibid.* frigore, 154. furore, 155. hæmathydrotica, 156. ab hypocauſtis; ab inſolatione; ab ira; a labore immodico, 155. lactea puer-

puerperarum; nutricum a lactis refluxo; a lacte repreſſo, *ibid.* a liquoribus ardentibus, *ibid.* a luxatione, *ibid.* maligna; medica; menſtrua; ibid. natalitia, 156. nauſeativa, 154. ex oppilatione; ex perſpiratione ſuppreſſa, 153. a pervigilio, 155. a phlogoſi; *ibid.* pletorica, 153. ex ſatietate, 154. ſudatoria, 155. a ſudorificis; a thermis, *ibid.* a vino, 153. a vulnere, ſeu vulneraria, 155.

Ephemeræ praxis, I, 156.

EPHIALTES, I, 329. ex hydrocephalo, 330. hypochondriaca, *ibid.* plethorica; ſtomachica, *ibid.* tertianaria, verminoſa, *ibid.*

EPHIDROSIS, II, 195. acida; arenoſa; cærulea, 197. cruenta, *ibid.* exanthematum, 196. febricoſa, *ibid.* febrilis; hectica, *ibid.* lactea; lateralis; lutea; nigra; oleaginoſa, 197. a ſaburra, *ibid.* a ſale cryſtalliſato, *ibid.* ſcorbutica; ſpontanea, 196. ſyncoptica, *ibid.* vinoſa: viridis: *ibid.* urinoſa, 197.

Emphimera, I, 153.

Epiala, I, 171.

Epian, II, 293. 294.

Epibole, I, 329.

Epicauma, II, 38.

EPILEPSIA, *Epilepſie*, I, 303. ab achoribus & tineis repreſſis; cachectica, 307. a catameniis retentis, a crapula, 305. a dolore, 307. ab ebrietate habituali, 305. exanthematica, 307. febricoſa, *ibid.* a fiſtulis reſiccatis, *ibid.* ab hæmorrhoidibus retentis, 305. melancholica & hypochondriaca, 306. nephritica, 300. nocturna, 329. a pathemate, 306. pediſymptomatica, *ibid.* plethorica, 305. rachialgica, 307. a ſanguine craſſo; polypoſo, 305. ſeroſa; ſymptomatica a repulſa ſcabie, 307. ſimulata, 306. ſtomachica, 305. ſympathica, 306. ſymptomatica, 305. ſyphilitica, 305. ſyphilitica; a lue venerea, 307. traumatica, ibid. a ventriculo, 305. uterina, ſeu ab utero, *ibid.*

Epilepticus inſultus, I, 299.

Epine venteuſe, I, 86. 129. II, 16.

EPINYCTIS; pruriginoſa; vulgaris, I, 125.

EPIPHORA, II, 35. 197. ex ægilope, *ibid.* ab anchylope, 198. arthritica; 199. calida, cruenta, 198. ab ectropio, *ibid.* frigida, *ibid.* lactea, 199. opthalmica, 199. a pathemate; a rhyade; *ibid.* ſebacea; ſeroſa, 199. ex variolis, 197.

Epiplegia, I, 414.

Epiplobubonocele, I, 108. 110.

EPIPLOCELE, I, 108. completa; cruralis, 11[illegible] cyſtocelica, *ibid.* hydrocelica, *ibid.* hydrocelic[illegible] hydatidoſa, 91. incompleta; inguinalis, labioru[illegible] vulvæ, 110. vaginalis; ventralis; umbilicalis, *ib*[illegible] Epiploceles compoſitæ, *ibid.* ſimplices ſaccatæ, [illegible]*id.* ſacco deſtitutæ, *ibid.*

Epiplocyſtoc[illegible] I, 116.

Epiploenteroce[illegible] I, 106. completa, *ibid.* cruralis, *ibid.* incomp[illegible]a, ſive inguinalis, *ibid.* iſchiatica, 107. ovala[illegible] 106. vaginalis, 107.

EPIPLOITIS; vera, I, 253.

Epiplomerocele, I, 108. 110.

Epiplomphalus, I, 107. 108. 110.

Epiploon, ejus morbi, II, 376.

Epiplooſcheocele, I, 108. 109.

Epiſardium, II, 248.

Epreinte, II, 192.

Epuiſement, I, 419.

Epulis, I, 83.

Eraillment des paupieres, I, 95.

Erethiſmus, II, 327.

l'Ergot, II, 329.

Erotomania, II, 134.

ERRATICA; decimana; hebdomadaria; nona; octana; quintana; ſeptana; vaga, I, 189.

Eruption, I, 74. *laiteuſe à la peau*, 232. 235.

Eruptivi calidi morbi, II, 383. apyreti morbi, *ibid.*

Eryge cuiſſodes; Erygmatodes nouſus, II, 219.

ERYSIPELAS, I, 75. 237. ambuſtio, 238. Chinenſe, *ibid.* commune, 75. contagioſum, 238. pernicioſum, 237. peſtilens, 238. 237. ſymptomaticum, 238. typhodes, 237. a veneno, *ibid.* a veſpis; zoſter; 239.

ERYTHEMA, I, 75. ambuſtio, 76. gangrænoſum, 77. intertrigo, 76. paratrima, 77. pernio, 76. a punctura, 77. ſpontaneum, 75. volans, 77. volaticum, 76.

Eſcarre, ESCHARA, I, 129.

Eſclapete, I, 223.

Eſalfados, I, 167.

Eſquinancie, I, 257. Vid. *Angina Cynanche*.

ESSERA, I, 74. 239. Sennerti, 74.

Eſſouflemens, I, 325. 343. *convulſifs*, 329.

Eſtomac glaireux, I, 401.

Eſtouriſſes, II, 309.

Eſurigo, II, 115.

Eterneument, I, 331.

Ethiſie, II, 236.

Etourdiſſement, II, 28.

Etranguillon, I, 257.

Evacautorii morbi, II, 146. 148. eorum theoria, *ibid.* praxis, 149.

Evanouiſſement, I, 243. *vaporeux*, 440.

Euphlogia, I, 222.

EXANIA, I, 98. ab alvi fluxu, a calculo; a diſtoicia; paralytica, *ibid.* primaria, *ibid.* traumatica, *ibid.*

Exanthematici morbi, II, 341.

EXARTHREMA, I, 120. a cauſa externa; luxatio; completum ſimplex, 121. ſubluxatio; incompletum ſimplex; diſtorſio; incompletum inſtantaneum a vi externa, *ibid.* complicatum; a cauſa interna: a convulſione, *ibid.* a paralyſi, *ibid.* deſmochaunoſi, I, 22. a deſmophlogia, *ibid.* paſtaceum, *ibid.* tophaceum; *ibid.* exoſtoſicum, 123.

Exarthroſis, I, 120.

EXCORATIO; phlictænodes; viva, I, 127.

EXCRESCENTIÆ, I, 83.

Excroiſſances; *charnue*, I, 83. *du foye*, II, 60.

Exertio linguæ, I, 101. 102. 101.
EXOCYSTE; Noeliana; Solingeniana, I, 99.
Exomphale, EXOMPHALUS, I, 90. aqueus, *ibid.* alter, 108. cruentus: 91. flatulentus, 90. inteſtinalis; 105. omentalis, 110. primus, 102. purulentus, varicoſus, 91.
EXOPHTHALMIA, I, 93; II, 36. cancroſa, I, 94. a chemoſi; a conatibus; critica, *ibid.* hydropica, 93. hypoyica, *ibid.* paralytica; a protuberantia, 94. purulenta, 93. a ſtrangulatu; 94. a ſtaphylomate, 95. traumatica, 94.
Exoſtoſe, EXOSTOSIS, I, 86. benigna; cancroſa, *ibid.* oſteoſteatoma, 87. rachitica, 86. ſcorbutica, *ibid.* ſcrophuloſa, *ibid.* ſpuria, ſyphilitica; varioloſa, 87.
Expectoration, II, 202.
Exſcreatus, II, 199.
Exſpuition, Exſpuitio frequens, II, 199.
Extinction de voix, I, 408.
Extuberantiæ, II, 190.
Extubeſcentia linguæ. I, 96.
EXULCERATIO, I, 128. II, 322.

F

Faim cnnine, II, 114.
Faimvalle, II, 115.
Fames bovilla; bovina; canina; lupina, II, 114.
Fanatiſmus, II, 139.
Farcimen, II, 288. benignum; malignum, *ibid.*
Farcin, II, 288. *benin; bifurque; chancreux; corde; interieur; malin*, *ibid.* *des Moluques*, 289. *volant*, 288.
Fatuitas, II, 132.
Favi, II, 306. 307.
Fauſſe ouie, I, 395.
Faux germe, II, 165. 166.
Febere, I, 128.
Febricoſi morbi, II, 344.
Febricula veſpertina, I, 168.
Febriles morbi, II, 344.
FEBRIS, I, 130. 209. earum theoria, 130. 131. hiſtoria generalis, 130. praxis generalis, 140. 144. regulæ practicæ, 141. therapia Cluttoniana; Lobbiana, 190. Sylviana; Sydenhamania, *ibid.* Hecquetana, 191.
Febris alba, I, 168. II, 315. agida, I, 172. 299. amatoria, I, 168. II, 315. 316. anginoſa, I, 257. ardens periodica. 176. bilioſa, 175. 184. bilioſa, putridave paludum, 174. bulloſa, 226. bulloſa cum dyſenteria, 227. carcerum, 163. 234. cardiaca, 171. II, 49. caſtrenſi, I. 172. 175. catarrhalis, 170. catarrhalis epidemica, II. 81. catarrhalis maligna, I, 172. catarrhalis & putrida, 235. cholerica, 158. continens, 149. 157. 159. continens proportionata, 169. CONTINUA, 149. 160. *ibid.* continua periodica, 169. continua putrida; 159. febrium continuarum principium, 150. febris continua & maligna, 173 continua tertio quoque die exacerbans, 176. culicalis, 230. depuratoria, 160. diaphoretica, II, 196. diaria, vid. *Ephemera*. dichomene; I, 156. dyſenterica, 161. epanadida, 169. ephemera, vid. *Ephemera*. Epidemica urbevetana, 178. eryſipelatoſa, 237. eſſeroſa, 229. exacerbans, 169. exacerbans Tymorenſis, 174. exquiſita, 170. hectica maligna nervoſa, 164. hectica lenta, vid. *lenta*. helodes, 232. hepatica, 170. horrida; horrifica, 172. humoroſa, 171. Hungarica, 172. icteriodes, 163. iliaca, 252. iliaca inflammatoria, *ibid*, inflammatoria, catarrhalis & putrida, 235. inflativa, vid. *Ephemera*. INTERMITTENS, 181. 184 intermittens dolores partus ſimulans, II, 67. rheumatiſmum ſimulans, II, 67. rheumatiſmum ſimulans, 19. inteſtinorum inflammatoria, I, 252. lactea, 178. II, 71. latica, I. 170. lenta, 168. vid. *Hectica*. lenta infantum, 167. lenta nervea, 169. lenticularis, 229. 236. lethargica, 186. leypyria, 179. lymphatica continua, 170. lyngodes, 173. maligna cum ſopore; maligna ſpirituoſa, 165. maligna Ægyptiorum, 166. maligna, 172. 220. 237. maligna cerebralis, 244. malignans, 179. 186. mali moris. vid. *Typhus*. menſtrua duplex, 156. miliaris, 229. 230. miliaris puerperarum, 229. morbilloſa, 228. nautica, 234. nervoſa, 164. 179. vid. *Typhus*. paroxyſmalis, 179. periodica, 170. peſtilens, 218. 220. 236. petechialis, 235. 236. petechizans, 173. peticularis, 236. phlegmatica, 170. pleuritica, 161. 245. pneumonica, *ibid.* proportionata, 169. puncticularis, 229. purpurata, *ibid.* 236. putrida, 159. putrida maligna, 232. querquera, 172. quotidiana, 183. vid. *Quotidiana*. quotidiana continua, exquiſita, 170. recidiva, 175. REMITTENS, 169. 179. repletionalis, 172. rheumatica, II, 19. rubra, I, 239. ſanguinis, 157, ſcarlatina, 239. ſpirituoſa, 165. ſpirituum, 179. ſtomachica, 251. ſubcontinua; ſubintrans, 183. 184. ſubcruenta, II, 171. ſudatoria, 196. ſymptomatica a doloribus orta, I, 158. ſyncopalis, 171. 425. ſyneches, 169. 170. ſynocha, vid. *Synocha*. ſynochus, vid. *Synochus*. tertiana; tertiana carotica, I. 184. tertiana continua duplex; 172. typhodes, 263. 265. ſecunda variolarum confluentium, 175. verminoſa & catarrhalis infantum, 173. veſicularis, 226. 229. veſicularis catarrhalis, 227. virginea, 168. urticata, 239.
Fer chaud, II, 46. 185.
Feu St. Antoine, I, 81. 237. 238. II, 29. *ſacrè*, I, 238. *volage*, 76. II, 306. *ibid* *Feux du viſage*, I. 77.
Fic, Ficus, I, 84.
Fièvrre continue, I, 149. *de St. Domingue* 180. 166. *de latt*, *eruptive*, 217. *jaune d'Amerique* 153. *ſyncopale*, 179. 425.
FISSURA, I, 128.
FISTULA, I, 129. II, 22. Fiſtula lacrymalis,

lis, 197. *Fiſtule a l' anus*, 78.
Flamboiſes, II, 27.
Flamma volans, I, 77.
Flammes paſſageres du viſage, II, 27.
Flatos, II, 219.
Flatulence, FLATULENTIA, II, 218. accidentalis, 220. acida, 219. convulſiva, 220. hypochondriaca; hyſterica; 219. infantilis; lochialis; 220. nidoroſa, 219.
Flatulenti morbi, II, 357.
Fleurs blanches, II, 210.
Fluctuatio aurium, II, 103. 104.
Fluor albus, muliebris, II, 210.
Fluſſo bianco, II, 211.
Flux hepatique, II, 170. *hèmorrhoidal*, *immodere*, 171. *de ſang*, 172. *de ventre*, 188. *d' urine*, 204.
Fluxio, II, 21. frigida, I, 441.
Fluxion ſur la dent, II, 42. *la gorge*, I, 354. *la poitrine*, 16?.
FLUXUS, II, 146. 148. eorum theoria, *ibid.* 222. praxis, 149. 227.
Fluxus alvi hepaticus, II, 171. cibalis, 188. colliquativus, 190. a dyſenteria, 170. fulvus, 210. hæmorrhoidalis, 171. hepaticus, 170. niger & fulvus, 211. ſpleneticus, 176. ventris, 167. virulentus, 173. varii meſenterii abſceſſum ſequentes, 171.
Fœdi colores, II, 315. virginum, 316.
Foibleſſe d' eſtomac, II, 50. 51. 53. *des membres*, *des nerfs*, I, 419. *naturelle*, 422. *des ſens*, 376. *de vue*, 382. 389.
Folette, I, 173. II, 21.
Folie, II, 133. 140.
Fondement, *ſa chute*, I, 98.
Fonte & diſſolution du vitrè, I, 318.
Formica, I, 85. amaulatoria Celſi, 73.
Formicatio, II, 24.
Formido, I, 294.
Fortraiture, II, 66.
Foſſula, II, 38.
Fourbure, II, 17. 19.
Fourches, I, 90.
Fourmillement, II, 24.
FRACTURA; ſcindens; atterens, I, 128.
Fracture; tranchante, *avet fracas; ibid.*
FRAMBÆSIA, II, 293. Americana, 294. Guineenſis, 293.
Frayeur nocturne, II, 118.
Frieſel (des) I, 229.
Frigiditas ſtomachi, I, 402.
Frigus, I, 298. febrile, 145. 298. morboſum, II, 26.
Friſſon, I, 288.
Froid exceſſif; de cauſe exterieure, II, 26. *interieure*, *ibid.*
Froideur, II, 26.
Fulgura, I, 97.
Fulmine icti enecrati, I, 429.
Fureur uterine, II, 120.
Furfuratio, II, 3?.
Furfuriſca, II. 308.
Furoncle, I, 80.
Furor, II, 140. uterinus, 120.
FURUNCULUS, I, 80. II, 328. dothien, terminthus, I, 80. phygetion, *ibid.*

G

GALACTIRRHOEA, II, 217. atra; erronea; lutea; mammarum; purulenta; ſeroſa; viridis; virorum, 218.
Gale, *boutonnèe*, II, 304. *de chien*, 301. *commune*, 304. *critique*, 305. *dartreuſe*, *ibid.* *ſeche ibid.*
Galeanthropia, II, 137.
Gambarot, I, 283.
Ganglion, I, 84.
GANGRÆNA, II, 324. ab ambuſtione, 326. a contuſione; 325. a frigore nimio, gelu, 326. ab infiltratione, 325. ab inflammatione, 326. a putredine, 327. a ſtrangulatione, 325. a veneno, 326.
Gangrene; humide, II, 324. *ſeche*, 329.
GASTRITIS, I, 251. eryſipelatoſa, *ibid.* exanthematica, 252. hernioſa, *ibid.* legitima, 251. ſterno-coſtalis, 252. traumatica, 251. a veneno, *ibid.*
GASTROCELE, I, 111. compoſita; ſimplex, *ibid.*
GASTRODYNIA, II, 51. adſtringens, 53. Americana, 52. atterens, 53, bilioſa, 52. calculoſa, 53. chlorotica, ab emphraxi ventriculi; febricoſa, 54. flatulenta, 51. a frigore; gaſtrocelica; hypocondriaca, 54. hyſterica, *ibid.* metaſtatica, *ibid.* a peregrinis, 53. periodynia, *ibid.* pulſatilis, 54. ſaburralis, 51. a vaſis cupreis; a veneno; ulceroſa; a viru, 52. ventriculi, omenti, hepatis, pancreatis vitio, *ibid.* a xiphoide, 53.
Genarum rigiditas, I, 280.
Genitalium communes morbi, II, 315.
Gerontoxon, I, 70. 380. II; 38.
Gerſure, I, 129. *du fondement*, II, 70.
GIBBOSITAS, I, 87. coſtalis; lordoſis, *ibid.* ſcapularis, *ibid.* 124. 125. ſcirrhoſa, 87. ſpinalis, *ibid.* ſternalis, *ibid.*
Gibbus alatus, I, 87.
Glaire des reins, II, 209. *de la veſſie*, *ibid.*
Glande, Glandula, I, 79. *Glandes*, II, 288.
Glandulæ induratæ, 237.
Glaucoma, I, 376. 377. 378.
Glaucoſis, I, 376. 380.
Gloſſalgia, II, 43.
Gloſſanthrax, I, 220.
Gloſſocele, I, 96.
Gloſſolyſis, I, 406.
Gloſſomegiſtus, I, 97.
Glus, II, 209.
Goal-fever, I, 240.
Gods, II, 319.

Gona-

Gonagra, I, 90.
Gomflement hysterique, I, 78.
Gonorrhée, II, 212. *pure du prèpuc*, 213. *ſimple*, 212. *tombée dans les bourſes*. I, 79. 92. II, 80. *virulente*, II, 213.
GONORRHOEA, II, 212. balani, 213. chordata, 213. habitualis; leproſa, 214. libidinoſa, 212. oneirogonos, *ibid.* pura, *ibid.* ſicca, 213. ſimplex, *ibid.* ſpuria, *ibid.* ſyphilitica, *ibid.* in ſcrotum delapſa, I, 79. 92. II, 80. 213.
Gorgoſſet, II, 46.
Goſe, II, 319.
Gouetre, I, 85.
Gout bizarre, II, 112.
Goutte, II, 12. vid. *Arthritis. chaude*, 14. *aux lombes*, *aux reins*, 75. *ordinaire ou reguliere*, 12. *rheumatiſmale*, 13. *ſciatique*, 78. *vague*, 18. *volante*, 14.
Goutte, *crampe*, I, 289.
Goutte-roſe, I, 71.
Goutte-ſereine, I, 390.
Grain de grele, I, 85. II, 34.
Gramia oculi, II, 199.
Granchio, I, 284.
Grando, I, 85. 378. II, 34.
Granf, II, 24.
Grasfondure, II, 190.
Graſſeyement, I, 498.
Gratelle, II, 305.
Gravedo, II, 305. capitis, 28.
Gravelle, II, 62.
GRAVIDITAS, II, 259. molaris, 260. a falſa mola, 261. ovarii, *ibid.* perennis, *ibid.* ſarcoma, *ibid.* tubalis, *ibid.* vera, 260. veſicularis, 261.
Gravitas, I, 437.
Grepi, I, 24.
Griping of the Guts, II, 174.
la Grippe, I, 173. 360. II, 21.
Groſſeſſe, II, 259.
Gulæ ſpaſmus, II, 43.
Gummata, II, 17.
GUTTA ROSEA; febrilis, herpetica; ſimplex; ſyphilitica, I, 71.
Gutta opaca, I, 376.
Gutta ſerena; amauroſis, I, 390. 391. II, 51.
Gynaicomania, II, 120.

H

Hæmalops, I, 72. 381.
HÆMATEMESIS, II, 157. ex aneuryſmate, 158. ab aorta compreſſa; atra; carnoſocruenta, 159. catamenialis, 158. cholerica; cruenta, 159. hæmorrhoidalis, 158. ab hepate, 159. ab hirudine, 158. a lumbricis, *ibid.* ex pancreate, *ibid.* plethorica, *ibid.* ſcorbutica; ſimulata; ex ſplend, 159. traumatica, 168. a veneno, 159.
Hæmatocele, I, 92.
Hæmatomphalus, I, 91.
HÆMATURIA, II, 159. ex allii eſu, 160. calculoſa, *ibid.* ex caſu, *ibid.* catamenalis, 162. deceptiva, 160. ejaculatoria, 161. equitatione, 160. in exanthematicis, *ibid.* ex ficubus opuntiæ, *ibid.* hæmorrhoidalis, 161. lateritia, *ibid.* nigra, a niſu, *ibid.* purulenta, 160. ex rene, 161. ex rubis idæis, 160. ſpontanea, *ibid.* ſpuria; ſtillatitia, 161. a transfuſione, 362. traumatica, *ibid.* varioloſa, 160. a verme, 162. violenta, ex vomitu, 160.
Hœmodia, II, 43.
Hæmoptoe, HÆMOPTYSIS, II 152. accidentalis, 153. aſcitica, 156. calculoſa, *ibid.* a caſu ab alto; *ibid.* catamenialis, 154. catarrhalis, *ibid.* 156. a diapedeſi, 154. a fluxione, 156. habitualis, 193. Helvvigiana, 159. ab hirudine; Indica, 156. periodica: a menſtruis ſuppreſſis, 154. a pectore contuſo, percuſſo, 156. periodica; peripneumonica, 154. phthiſica; a pulmonis ſcirrho; ſephacelo, 155. vulnere, 156. ſcorbutica, 154. ſplenetica, 156. traumatica, 155. a tuberculo, *ibid.* varioloſa, 154. vomicæ prodromus, 155.
HÆMORRHAGIA, II, 151. in chronicis; critica; febrilis, 152. ab hirudine, *ibid.* inſalubris, *ibid.* inteſtinorum tenuium, 172. paſſiva, 151. plethorica, *ibid.* ex rene, 161. uterina, 162. 163. 164.
Hæmorrhoides, I, 89. oris II, 157.
HÆMORRHOIS, II, 171. alba, 191. catamenialis, 171. ab exania, 172. immodica; moderata, 171. polypoſa, 172.
Hæſitatio, I, 408.
Hale, I, 71.
HALLUCINATIONES, II, 87.
Hauſafin, I, 228.
Haut mal, I, 303.
Heat, II, 26.
Hebdomadaria, I, 189.
HECTICA, I, 167. cachectarum, 169. a calculis, 168. catarrhalis, II, 238. chlorotica, I, 168. fluxuum, 169. hydropum, 168. infantilis, 167. II, 244. lymphatica; nervea, I, 169. noſtalgica, 168. a ſcabie, 169. ſcrophuloſa; ſyphilitica, 168. verminoſa, 169. veſpertina, 168. a vomitu, 169.
Heimvvehe, II, 117.
Hemeralopia, I, 379.
HEMICRANIA, II, 31. a calculis, 32. clavus, *ibid.* coryzæ, *ibid.* a febre intermittenti latente 31. hæmorrhoidalis, 32. ab inſectis, *ibid.* lunatica; nephralgica, 33. ocularis, 31. odontalgica, *ibid.* purulenta, 32. ſinus, *ibid.*
HEMIPLEGIA, *Hemiplegie*, Hemiplexia, I, 414. ex apoplexia, 416. apoſtematodes, *ibid.* arthritica, 415. ex epilepſia, 416. exanthematica; 415. intermittens; purpurea, 416. nocturnina, *ibid.* ſcrophuloſa, 415. ſeroſa; ſimulata, 416. ſpaſmodica; ſyphilitica, 415. tranſverſa, *ibid.* traumatica, 416.

Hemi-

Hemitritæus, I, 170. 172. legitimus, *ibid.* major, 181. minor; nuthus, 172. peſtilens, *ibid.*
Hemoptyſie, II, 152.
Hemorrhagie du nez, II, 151.
Hemorrhoides, I, 89. II. 79.
HEPATALGIA, II, 58. æruginoſa; 59. apoſtematoſa, 60. calculoſa, 58. deceptiva. 60. infarctus, 59. intercus, *ibid.* Petitiana, 60. ſarcomatoſa, *ibid*, ſcirrhoſa, 59.
Hepaticus fluxus, II, 170. 171. 172.
HEPATIRRHOEA, II, 170. ex abſceſſu hepatis, *ibid.* cruenta; intermittens, 172. inteſtinalis, 170. meſenterica: *ibid.* ſcorbutica, 171. vera; a vulnere, 170.
Hepatis atonia, II, 170. infarctus, 58. inflammatio, I, 263. intemperies, II, 59. morbi, 376. obſtructio, 59. ſcirrhus, *ibid.* tumor ſimplex, *ibid.*
HEPATITIS, I, 263. II. 170. biliofa; a bile, I, 264. cyſtica, *ibid.* eryſipelatoſa, *ibid.* muſcularis; obſcura, *ibid.* pleuretica, 249. 264. ſpuria, *ibid.* ſuppurans, 265.
HEPATOCELE, ventralis; umbilicalis, I, 111.
Hepiala, I, 171.
HERNIA, *Hernie*, I, 102. 108. cerebri, 116. 117. 118. colli emphyſematica, 86. cyſtica uteri vaginæ prolapſui, inverſioni accedens, 116. cyſtico enterica, 106. cyſtico-epiploica, 110. enterico-cyſtica, 116. epiploico-cyſtica, *ibid.* epiploico-enterica; - cruralis, 106. epiploico-enterica foraminis ovalis, *ibid.* in vagina eveniens, 107. gutturis, 85. hepatis, 111. humoralis, 92. hydrocelico-enterica, 106. hydrocelico-epiploica, 110. inteſtinorum completa; ſcrotalis, vel labiorum vulvæ, 102. 104. *ibid.* rupto peritonæo, 107. incompleta ſeu inguinalis, 102. ſimplex & compoſita; ſaccata & inſaccata, *ibid.* inteſtinalis & epiploica in inguine, 106. completa, *ibid.* inteſtini cruralis, 102. rupto peritonæo, 107. inteſtinalis foraminis ovalaris, 105. ab ilei diverticulo, 104. iſchiatica, I, 102. 105. ovalaris ſeu foraminis ovalis, 101. 105. parorchido-enterica, 106. partialis, perſtrictoria ab altero inteſtini pariete, 105. in vagina eveniens, 102. 105. ventralis, 102. 105. 106. rupto peritonæo, 108. hernia lienis, 112. omenti completa, ſcrotalis vel labiorum vulvæ, 108. 110. incompleta, *ibid.* omenti cruralis, 108. 110. *ibid.* rupto peritonæo, 107. omenti inguinalis rupto peritonæo, *ibid.* omenti & inteſtini dorſalis, iſchiatica, *ibid.* omenti & inteſtini ventralis; umbilicalis, 60. omenti vaginalis, 108. 110. ventralis, 108. 110. rupto peritonæo, 107. ſanguinea, 92. ſtomachi, ventriculi, 111. veſicæ urinariæ, 113. 115. 116. uteri, 112.
Hernie fauſſe, I, 91. *inteſtinale de l'aine*, 104. *de l'echancrure ſciatique*, 105. *du nombril*, *ibid.*
Herpe, HERPES, I, 72. collaris; depaſcens; eſthiomenos; exedens, *ibid.* Indica, II, 305. miliaris, I, 73. periſcelis, *ibid.* puſtuloſus, *ibid.* ſerpigio; *ibid.* ſimplex, 72. ſyphiliticus; venereus, 73. zoſter, 74.
Hiccok, I, 332.
HIDROA; alba, ſudamen, I, 75. ſymptomatica, *ibid.*
Hieranoſos, I, 291.
Hippus, I, 288.
Homa, II, 251.
Hoquet, I, 332. vid. *ſingultus*.
HORDEOLUM, I, 85. II. 86. chalazium; grando; hypatidoſum; ſiro; ſteatomatoſum; verrucoſum, I, 85.
Horripilatio, Horror, I, 298.
Hotme, II, 56. 200.
Humiditas aurium; *humidité des oreilles*, II 218.
HYDARTHRUS; flatulentus; ſynovialis, I, 89.
Hydatide en chapelet, I, 89. Hydatides, 227.
Hydatidocele, I, 91.
HYDATIS; celluloſa; corollata; hygroma, I, 89. ſcroti cirſoceli ſuccedens, 91.
Hyderos, II, 247.
Hydrachnis, I, 223.
Hydroa, I, 226.
Hydrocardia, I, 362.
Hydrocele; ab hydatidibus funiculi ſpermatici; omenti prolapſi; Malabarica, I, 91.
Hydrocephale, II, 262. *des*, *ibid.* *tegumens des*, *ventricules*, *ibid.*
HYDROCEPHALUS, II, 262. artificioſus 263. exterior; interior, *ibid.*
Hydroencephalocele, I, 117. ſpinæ bifide mixta, 118.
Hydroenterocele, I, 104.
Hydroepiplocele, I, 110.
HYDROMETRA, aſcitica, II, 269. gravidarum, 270. hydatica, *ibid.* ovarii; puriformis; ſanguinea, *ibid.*
Hydromphalus, I, 90.
Hydronoſus, I, 155. II. 197.
HYDROPHOBIA, *hydrophobie*, II, 123. contagioſa, *ibid.* ſpontanea, 125. vulgaris, 123.
Hydrophthalmia, I, 93. 390. II, 36. ſeroſæ vitrei turguſcentiæ mixta, I, 95.
Hydropiſie; Hydrops, abdominis, II. 263. aſcites, *ibid.* cerebri, *du cerveau*, I, 436. *enkiſtee*, II, 267. *par infiltration*, *de matrice*, 248. *de matrices de femmes groſſes*, 270. ad matulam, 203. *de l'œil*, I, 93. 362. PARTIALES, II, 262. pectoris, *de poitrine*, pulmonis, I, 360. *ibid.* *du peritoine*, II, 267, ſiccus & flatulentus, 271. *du ventre*, 263. *de vents*, 271. vera, 248. veſicæ, 275. a viſcerum obſtructione, 264. univerſalis, 248. uteri, 269. uteri veſicoſus, 270.
Hydropneumonia, I, 344.
Hydropyreton, I, 155.
HYDRORACHITIS, I, 417. II, 263.
Hydroſarcocele, I, 91.
HYDROTHORAX, I, 360. chyloſus, 361. febricoſus, 362. hydatidoſus; mediaſtini, *ibid.* ab omento, 361. pericardii, 363. pleuræ, 362. a ſcabie, 363. vulgaris, 361.
Hygroma, I, 89.

Hygrophthalmia, I, 93.
Hyperauxeſis, I, 382.
Hyperemeſis, II, 180.
Hyperoſtoſis, I, 86.
Hyperſarcoſis, I, 84. ulceroſa pedum, II, 252.
Hypnobateſes, Hypnobatæ, II, 109.
Hypochondriaca paſſio, Hypochondriaciſmus, Hypochondriacus morbus, HYPOCHONDRIASIS, *Hypocondrie*, II, 106. algida, 109. aſthmatica, 108. biliosa, 107. calculoſa, 109. calida & humida, 107. calida & ſicca, *ibid.* frigida & ſicca, 108. hyſterica, *ibid.* melancholica, *ibid.* muliebris, *ibid.* phthiſica, *ibid.* pituitoſa, *ibid.* ſanguinea, 107. tympanitica, 109.
Hypochyma, II, 93.
Hypochyſis. I, 376. hæmatodes, 382.
Hypocophoſis, I, 393. iridis, 386.
Hypogaſtrocele prima, I, 102. 106. epiploicoentrica, 107. inteſtinalis, 106. altera, 108. omentalis, 110.
Hypogaſtrorixis, I, 108.
Hypohæma, I, 382.
Hyponychon, I, 72.
Hypophthalmia, I, 72. 382.
Hypopyon, I, 72. 90. 381. ecchymoma, 72.
Hypoſarca, Hypoſarcidios, II, 248. 252.
Hypoſphagma, I, 72. 381.
HYPOSTAPHYLE, I, 96, II, 46. ab inflammatione: a laxitate, I, 96.
HYSTERALGIA, II, 66. ex abſceſſu, 68. calculoſa, 69. cancroſa, 66. febricoſa, 67. ab hyſterocele; ab hyſteroloxia; ab hyſteroptoſi, 66. impræguatarum, 68. lactea, *ibid.* lochialis, *ibid.* a menoſtaſia, 66. ab oſſe; pruridinoſa, 67. a ſparganoſi, 69. vaporoſa, 68. ulceroſa, 67.
HYSTERIA, I, 307. ab acutis morbis; a catharticis repetitis, 309. chlorotica, 308. emphractica, 309. febricoſa, *ibid.* a leucorrhœa, *ibid.* libidinoſa, *ibid.* a menorrhagia, *ibid.* ab obſtructionibus; ab ovariis infarctis, *ibid.* a partu difficili; a phlebotomiis repetitis, *ibid.* a ſemine acri retento, *ibid.* ſtomachica, *ibid.* verminoſa, 308.
Hyſteritis, I; 253.
HYSTEROCELE, I, 112. II, 66. inguinalis; 112. ventralis, I, 113. hyſteroceles nudæ, 99.
Hyſterocyſtocele, I, 116.
HYSTEROLOXIA; anterior, I, 118. citra graviditatem, 119. lateralis, poſterior, 118.
Hyſteromania, II. 120.
HYSTEROPTOSIS, I, 99. II, 66. vaginæ prolapſus, I, 101. uteri inverſio, 100. prolapſus 99. compoſita, 101. 116.
Hyſtralgia, II, 66.

I

Jail diſtempers, I, 163. 234.
Janon, II, 121. 123.
la Jarretiere, I, 73.
Jaundice, *Jauniſſe*, II, 309. *Jauniſſe critique & ſymptomatique*, 310.
Jekon, II, 292.
Ictere noir, II, 313. *rouge*, 314.
Icteriſmo, I, 307.
ICTERITIÆ, II, 308. Icteritia alba, 315. flava, 309. nigra & viridis, 313.
Icterodes infantum color, I, 71.
Icterus, II, 309. albus, 315. a colica billoſa, ſpaſmodica, 312. a colica convulſiva, *ibid.* flavus, viridis, 309. niger, 313. 314. a vitio hepatis, *ibid.* niger ſcorbuticus, 313. periodicus, 311. a plethora, *ibid.* a ſpaſmis, 312. a vitio hepatis, 314.
Idroa, I, 75.
Idropiſia minacciante, II, 265. tympanitica, 273.
Ignis S. Antonii, I, 77. 237. 238. Perſicus, 81. ſacer, 237. 238. ſylveſtris, II, 306. volaticus, I, 76. II, 306. *ibid.*
Ileos hæmatites, II, 157. 298.
ILEUS, II, 182. 248. ab anarrhopia humorum, 183. a bubonocele, 184. calculoſus, 185. a calloſa coli ſtructura, *ibid.* a colo pituita infarcto, 184. a cydoniato obturante; a fæcibus induratis, 183. hernioſus, 184. ieterodes, 309. imperforatorum, 185. Indicus, *ibid.* inflammatorius, 183. ab inteſtino compreſſo, *ibid.* a recti inteſtini coalitu, 185. phyſodes, *ibid.* ſpaſmodicus, 183. a veneno, 185. verminoſus, *ibid.* volvulus, 184.
Iliaca paſſio, II, 182. a vermibus, 185.
Iliſcis, II, 315.
Illachrymatio, II, 197.
Ilug Gabelchoveri, I, 76.
Imantium, I, 96.
Imbecillite, II, 132.
IMPETIGINES, II, 132.
Impetigo excorticativa, II, 303. Americana, *ibid.* Indica, 305. ſcroti, 80.
Impuiſſance virile, I, 403. *d'ejaculation*, II, 213.
Inappetence, Inappetentia, I, 400. a bile, 401.
Incendium virgæ, II, 80.
Incontinence de ventre, II, 189. *d'urine*, 204. *apres les couches*, *ibid.*
Incube, Incubus, I, 329. vigilantium, 330.
Infarctus, II, 59. 327.
Infiltration, I, 77. II, 327. *des jambes*, II, 250. *laiteuſe*, I, 78. II, 68. 251. *ſereuſe*, II, 250.
Inflammation du fondement, II, 78.

In-

Inflammationis cauſa, I, 211. theoria, 196. therapia, 215. ſymptomata. 201.
Inflatio, II, 51. linguæ, I, 96. ventriculi, II, 274. uteri, 269. 271.
Infreddatura, II, 21.
Influenza, I, 173.
Ingenii ſtupiditas, ſtupor, tarditas, II, 133.
Inquietude, Inquietudo, II, 22.
Inſania, II, 140.
Inſomnie, II, 144.
Inſpirationis vitia, I, 343.
Inſultus epilepticus, I, 299. a vermibus, *ibid.*
Intemperiei morbi, II, 373.
Intercus, II, 267. 248.
Intertrigo, I, 76. II, 78.
Inteſtin (pincement de l') I, 105.
Inteſtini tenuis morbus, II, 182. inteſtinorum inflammatio, I, 252. laxitas, II, 244. morbi, 377. phlogoſis, 56.
INTUMESCENTIÆ, II, 245.
Ionthos, I, 72. 75.
Iotaciſmus, I, 409.
Ipochondria, II, 106.
Irk Medici, II, 292.
Iſchiagra, ISCHIAS, II, 76. ex abſceſſu, 77. arthriticum, 78. a carie, 77. a fractura, *ibid.* Gallica, *ibid.* gravidarum; hyſtericum, *ibid.* intermittens, 76. rheumaticum, 78. ſanguineum; euſparganoſi, 77. a ſubluxatione, *ibid.* ſyphiliticam; verminoſum, *ibid.*
Iſchnophonia, I, 408.
Iſchouria, ISCHURIA, *Iſchurie*, II, 275. aſpadialis ab urethræ clauſura, 284. atretarum, urethro-cyſtica a menſtruis in vagina retentis, 282. carunculoſa, a morbis urethræ, 283. cryptopyica, a penis intra corpus retractione, 284. cyſto-lithica, a veſicæ calculo, 279. cyſto-phlegmatica, a veſicæ muco, 281. cyſto-plegica, a veſicæ paralyſi, 280. cyſto-proctica, a recto turgente, 281. cyſtopyica, veſicalis purulenta, *ibid.* cyſto-ſpaſtica, a veſicæ ſphincteris ſpaſmo, 280. cyſto-thromboides, veſicalis a ſanguinis grumo, 281. cyſtitica, a veſicæ inflammatione, 279. ectopocyſtica, a veſicæ ectopia, 281. hydrocelodes, ab urethræ ruptura in ſcrotum hiante, 284. hyſtero-cyſtica, veſicalis ab utero, 281. nephrelmintica, renalis verminoſa, 277. nephritica, a renum inflammatione, 276. nephrolithica, a renum calculo, *ibid.* nephro-phlegmatica, renalis pituitoſa ſeu mucoſa, 277. nephroplegica, renalis paralytodea, 278. nephroplethorica, renalis a plethora, 276. nephropyica, a renum purulentia; nephroſpaſtica, renalis ſpaſmodica; nephrothromboides, renalis a ſanguine congrumato, 277. notha, 275. paradoxa, 282. perideſmica, a vinculo ſtrictori peni injecto, 284. perinæalis, urethralis a perinæi tumore, 282. phymoſica, urethralis a phimoſi, 284. polyurica, a veſica lotio diutius cohibito diſtenta, 280. renales, 276. renalis, *ibid.* lunatica, 277. ſuppleta, renalis ab alia evacuatione ſuppleta, 278. vera, 275. veſicales, 279. uretericæ, 278. ureteritica inflammatoria, *ibid.* ureterolithica, ureteritica calculoſa, *ibid.* uretero phlegmatica, ureterica a pituita, *ibid.* ureteropyica; ureterica purulenta, *ibid.* ureteroſtomatica, ab orificii ureterum inferioris clauſura; ureterothromboides, ureterica a ſanguinis grumo, *ibid.* urethrales, 282. urethrelmintica, urethralis verminoſa, 283. urethritica, ab urethræ inflammatione, *ibid.* urethro-carunculoſa, a morbis urethræ, *ibid.* urethro dydrocelodes, ab urethræ ruptura in ſcrotum hiante, 284. urethro-hymenodes, a membrana in urethram impacta, 283. urethro-lithica, a calculo urethræ impacto, 282. urethrophlegmatica, a muco urethram infarciente; urethropyica a pure urethram obſtruente; urethrotrhomboides, a ſanguinis grumo urethram opplente, 283.
Iteh, II, 304.
Iraru, II, 292.
Juvenum morbi, II, 377.
Ixia, I, 296.

K

Kæringbad, II, 27.
Kaſmodia, vid. *Caſmodia*.
Keria, Kerion, II, 307.
Kingcouck, I, 341.
Kings evil, II, 287.
Kinorexia, vid. *Cynorexia*.
Kinos, I, 88.
Kion, I, 96.
Kirſocele, Kirſomphalus, vid. *Cirſocele*.
Kiſtes, I, 88.
Koiaſſi, II, 252.
Kolten, Koltun, II, 319.
Krithe I, 85. II, 34.
Kryos, II, 26.

L

Labarium, II, 46.
Labii inferioris proptoma, I, 97.
Lacrymæ morboſæ, II, 197. ſanguineæ, 198.
Lactei morbi, II, 355.
Lactis concretio, II, 70. effluxus, 218. redundantia, 70. 217.
Lactucimen, I, 240.
Lactumina, II, 306.
Ladrerie, II, 289. 300.
Lagophthalmie, Lagophthalmus, I, 95. *ibid.* 279. II, 38.
Lagoſtoma, I, 409.
Lait repandu, I, 78. *grumele*, II, 70.
Lallatio, Lambdaciſmus, I, 409.
Langue, vid. *Lingua*.
Languor virium, I, 419. Pannonicus, *ibid.* ſcorbuticus, 420.

Lapſus palpebræ ſuperioris, I, 95. vaginæ, 101. uteri, 99.
Larmes de ſang, II, 198.
Larmoyement, II, 197.
Laſſitude, LASSITUDO, II, 23. cachectica, 24. a calore, febrilis, a fluxu, 23. a labore, *ibid.* oſtocopos, a pathemate, a plethora, *ibid.* a ſcorbutica, ulceroſa, 24.
Laſſitudines ſpontaneæ, I, 420.
Lateris dolor, II, 61. a flatu, I, 358. laterum dolor, 357.
Latica febris, I, 170.
Latyphroſyne, II, 143.
Laxitas inteſtinorum, II, 191.
Lebendig, II, 298.
Leberflecte Solenandri, I, 71.
Leienteria, II, 191.
LEIPOPSYCHIÆ, I, 218. 423.
LEIPOTHYMIA; a pathemate; ſtomachica, I, 422.
Leipyria, I, 179.
Lemæ, Lemia, II, 199.
Lentigo, *Lentille*, I, 71.
LEONTIASIS, II, 290. 300. corniculata, 291. hyſtrix, vitulina, *ibid.*
LEPRA, *Lepre*, II, 302. allopicia, 301. Arabum, 300. Aſturienſis, 303. Elephantia, 301. Græcorum, 302. herpetica, 304. *humide*, *ibid.* ichthyoſis, 303. Indica, *ibid.* *des Juifs*, I, 70. leonina, II. 301. malum mortuum, 304. *ordinaire*, 302. Tyria, 301.
Lethargie, LETHARGUS, I, 430. 434. 435. 436. 437. apoſtematodes; arthriticus; cephaliticus, 436. a febre, 435. a frigore; ingens; 436. litteratorum, *ibid.* a narcoticis, 435. periodicus, 436. pulmonicus, 435. traumaticus; typhodes, 436.
Leuca, Leuce, I, 70. II, 317.
LEUCOMA, I, 69. 380. albugo, cicatrix, gerontoxon, 70. nephelium, 69.
Leucomoria, II, 136.
Leucophlegma, Leucophlegmatica, II. 248. 250.
Leucophlegmatie hyſterique, II, 250. *urineuſe*, *ibid.*
LEUCORRHOEA, II, 210. Americana, cancroſa, 211. fungoſa, 210. gravidarum, 211. Indica. *ibid.* Nabothi, 212. ſcirrhodes, 211. ſyphilitica, 210. ulceroſa, *ibid.*
Lichen, II, 306.
Lien ingens, II, 61. lienis inflammatio, I, 265. morbi, II, 377. obſtructio, 61.
LIENTERIA, *lienterie*, II, 191. aphthoſa, *ibid.* primaria, *ibid.* ſcorbutica, *ibid.* ſecundaria, 192. ſpontanea, ex ſtomachi irritatione; ex ulcere ventriculi, 191.
Linguæ contractio, I, 96. exertio, extruſio, *ibid.* 97. extumeſcentia; hernia; inflatio, intumeſcentia, magnitudo, voratæ reſolutio in fauces, *ibid.* rectractio, 96. 97. tumor, *ibid.*
Liparocele, I, 92.
Lipoma, I, 89.
LIPOTHYMIA, I, 422.
Lippitudo, II, 199. Celſi, II, 33. ſanguinea, 197. ſeroſa, *ibid.*
Lipyria febris, I, 172.
Livor Sennerti, I, 72. totius corporis periodice recurrens, II, 313.
Lochia, II. 165. catharſis, *ibid.* immodica, 162.
Loimos, I, 218.
Longue abſtinence, I, 402.
LORDOSIS, I, 87. compernium, *ibid.* gibboſitas, 87. valgorum, varorum, 88.
Lorum, I, 96.
Louche, I, 388.
Loupe, I, 79. 89. *graſſeuſe*, *ibid.*
LOXARTHRUS, I, 124. aniſotonicus; gibboſus, intrarticularis, perverſivus, 125.
Ludibria Fauni, I, 329.
Lues Indica, II, 292. vaccarum Tubingenſis, 173. venerea, 296.
Luette baſſe, *ſa chute*, *inflammation*: *paralyſie*, *relachement*, I, 96. *luette tombee*, *ibid.* II, 97.
LUMBAGO, II, 74. ab aneuryſmate; apoſtematoſa, 76. arthritica, 75. ab arthrocace, 76. catamenialis, febrilis, a fluore albo, hæmorrhoidalis, 75. ab hydrothorace, 76. miliaris, a niſu, 75. partus, *ibid.* plethorica, *ibid.* pſeudoiſchuria, 76. pſoadica, 75. rheumatica, 62. 74. a ſaburra, 75. a ſatyriaſi, 76. ſcorbutica, 75. ſympathica, 76. a tubo intra muſculos effuſo, 75. varioloſa, *ibid.*
LUPIA, I, 79. 89. 381. cancroſa, 81. meliceris, 89. ſteatoma, *ibid.* lupiæ ſpecies, II, 263.
Lupus, cancer, I, 81.
Luſcioſitas, I, 388.
Luſcitas, I, 277. 388.
Luxatio, I, 92. 120. a capitum oſſis & acetabulorum intumeſcentia, 123. a cauſa externa, 121. interna, *ibid.* completa, *ibid.* complicata, *ibid.* incompleta, *ibid.* inſtantanea a vi externa, *ibid.* a ſeroſa ligamentorum laxitate, 122. a phlogodea ligamentorum intumeſcentia, *ibid.* a muſculorum convulſione, 121. paralyſi, *ibid.* ſimplex, *ibid.* ſymphyſium. 123. a ſynoyiæ lenteſcentis concretione, copia, 122.
Luxationes, *luxations*, I, 92.
Lycanke, I, 356. II, 125.
Lycanthropia, Lycaon, II, 137.
Lycorexis, II, 114.
Lygmon, Lyngon, I, 332.
Lypiria, I, 172. 179.

Ma-

M

Machoire de travers, I, 125.
MACIES, II, 235.
Maclet, II, 75.
MACULÆ, I, 69. hepaticæ, 70. volaticæ, 76.
Maculoſi morbi, II, 373.
Mal des ardens, I, 80. 220. 238. II, 329. *caduc*, I, 303. *de cerf*, 287. *au cœur*, II, 49. *aux dents*, 41. *d' eſtomac*, 250. *de gorge*, I, 258. 354. *S. Jean*, I, 303. de la Luna; 295. *de mer*, II, 182. *de mere*, I, 307. 439. II, 66. *mort*, II, 304. *de Paris*, 173. di punta, I, 245. *des reins*, II, 75. de la roſa, 303. *de Siam*, I, 220. *ſubtil*, II, 238. *de la terre*, I, 303. *a la tete*, II, 28. *des femmes enceintes*, 29. *aux yeux*, 33.
Malacia, II, 112. 113.
Maladie de geole, *d' hopl'al*, I, 163. *particuliere des glandes*, II, 21. *imaginaire*, 135. *noire*, 176. *du pays*, 117. *pediculaire*, 318. *des priſons*, I, 163. *ſacree*, 291. *des ſomnambules*, II, 109.
Malhundo, II, 79.
MALIS, II, 291. acridophagorum, 292. Americana; cornipedum, 291. a crinonibus, 292. dracunculus, *ibid.* furialis, 293. humida, 173. hypodermatitis, 291. pratenſis, 293. Trans ſylvanica, *ibid.* verminoſa, 291. VVeſtphalienſis, 293.
Malvat, I, 81.
Malum biliofum, II, 71. hyſterico-hypochondriacum, I, 307. iſchiadicum, II, 76. 78. mortuum, 304.
Mammorum abſceſſus, II, 71. cancer, 70. proptoma, I, 97.
MANIA, *Manie*, II, 133. 140. ab amore, 141. a belladonnæ baccis; a daturæ ſemine, 142. a graviditate, 141. ab hemicrania, *ibid.* ab herpete repreſſo; hyſteralgica, 142. lactea, 141. ſine materia, a melancholia, *ibid.* a menſtruis retentis, metaſtatica; 142. a pathemate, 141. periodica, 142. a plica refecta; a ſcabie repreſſa; a ſemine retento, *ibid.* a terrore, 141. a venenis; ab ulcere ſiccato; vulgaris, 142.
Manquement de ſoif, I, 403.
Maranſis, II, 244.
Maraſme, II, 243. Maraſmus ſenilis, II, 244.
Marcor, I, 434. 437.
Margarita, I, 69. 380.
MARISCA, I, 89.
Marmaryges, II, 96.
Maſclous, II, 292.
MASTODYNIA, I, 79. II, 69. apoſtematoſa; 71. butyroſa, II, 70. cancroſa, *ibid.* emphyſematoſa, *ibid.* phlegmonodes, 69. pilaris; polygala, 70. portentoſa, 71. puberum, 70.
Mater puerorum, I, 303.
Matrice, vid. *Uterus*.
Maxillæ ſpaſmus a vulnere; a luxato ſeſamoide pedis, I, 280. tetanus in infantibus, 279. inferioris tortura, 125.
Meſete, I, 428.
Megaloſplachna, Megaloſplachnos, II, 257.
Megaloſplenia, I, 79.
MELÆNA, II, 176. atrabilis, *ibid.* febricoſa, 177. hæmorrhagica, *ibid.* hepatirrhoica, prima Hippocratis, *ibid.* ſcorbutica, 176. ſplenetica, *ibid.*
Melaina-nouſos, II, 176.
Melanchlotus, II, 313.
MELANCHOLIA, II, 133. amatoria, 134. Anglica, 137. Argantis, 135. attonita, 136. enthuſiaſtica, 137. errabunda, *ibid.* hippantropica, 136. hypochondriaca, 106. imaginaria, 135. moria, *ibid.* nervea, I, 307. phrontis, II, 137. religioſa, 134. ſaltans, 136. Scytharum, 137. ſuperſtitioſa, 134. uterina, 120. vulgaris, 133. zoanthropia, 137.
Melas, I, 70. 313.
MELASICTERUS, II, 313. alphus; diverſicolor; *ibid.* hepaticus, 314. Indicus, *ibid.* periodicus, 313. ſcorbuticus, *ibid.* ſpleneticus, 314. a veneno, 313.
Melaſma, I, 72.
Meliceris, I, 89. II, 307.
Mellifavium, I, 89.
Melon, I, 381.
Membres bots, I, 124.
MENORRHAGIA, II, 162. decolor, 165. difficilis, 162. erronea, 164. gravidarum, *ibid.* ab hyſteroptoſi, *ibid.* immodica, 163. lochialis; ex mariſcis, 165. ſtillatitia, 162. ulceroſa, 165.
Menſes ante vertentes, inordinati, II, 162. 163. cum moleſtia fluentes, 162. vitioſi, 165. menſium per aliena loca excretio, 164. fluxus nimius, 163. ſtillicidiumi, 162.
Menſtruatio difficilis, II, 162.
Mentagra, II, 306.
Mentis alienatio, II, 128.
Merdechi, II, 187.
la Mere, I, 307.
Merocele, I, 102. 105. altera, 108. epiploica, 110. epiploico-enterica, 106.
Merorixis, I, 107.
Meſenterii abſceſſus, II, 174. phlegmone, inflammatio, I, 253.
Metaſtatici morbi, II, 343.
Meteoriſme, METEORISMUS, I, 252. 253. 351. II. 274. abdominis, *ibid.* Hyſtericus, *ibid.* a manzanilla, 275. ventriculi; 274.
Methemerina, I, 170.
Methodi Jonſtoni & Sennerti conſpectus, I, 8.
Methodus anatomica morborum, II, 373.
Metoſis, I, 391.
METRITIS, I, 253. lactea, 254. puerperarum; typhodes, *ibid.*

Metromania, II, 120.
Meurtriſſure, I, 72. 127.
Mia, II, 297.
Miarola, I, 229.
Miaſmatici morbi, II, 345.
Mictus cruentus, ſanguineus, II, 159. ex calculo renum; menſtruus; in morbillis, 160. ex renum ulcere, *ibid.* ſimplex; ſpontaneus, 159. in variolis, 160. ex veſica ejuſque ſphincere, 161. vermiformis, 159. ex veſicæ hemorrhoidibus, 161. violentus, 160. ex urethra, 161. lumbricorum, 159.
la Miliaire, MILIARIS, Miliarium morbus, *Millet*, *Millot*, I, 229. acutior, 230. benigna, *ibid.* Boia; 231. Britannica; 235. critica; 231. diuturnior; 230. Germanica; 233. lactea; 232. maligna; 230. nautica; 234. puerperarum; 235. purpurata; 234. recidivans; 230. ſcorbutica; 234. 235.
Mill-reech, II, 72.
Mill-reeck, I, 293.
Mirachia, II, 106.
Miſerere, II, 182.
Modorra, Modorilla, I, 434.
Mogilalia, I, 409.
Mola veſicularis, II, 261.
Mollium partium morbi, II, 374.
Molten greaſe, II, 190.
Monotes, I, 393.
Morales morbi, II, 370.
Morbilli, I, 228. vid. *Rubeola*. confluentes, vid. *Scarlatina*.
Morbus arquatus flavus; II, 309. Braſilienſis; 79. caducus, I, 303. carcerum, 234. comitialis, 303. coſtalis, 245. coxarius, II, 76. curæ gravis; 137. Deliorum, 318. diſſolutus, 172. divinus; I, 303. frigidus; II, 244. Herculeus; I, 303. Hungaricus; 419. hypochondriacus; II, 106. S. Lazari, 300. 322. major; I, 303. niger, II, 176. 181. pilaris, 292. pœnalis Gerhamenſium, I, 98. polymorphos, polyrizzos, II, 298. regius, 309. ſacer, I, 303. ſolſtitialis, 256. ſonticus, 303. virgineus, II, 315.
Morbi detegendi methodus; I, 44.
Morbi dyſpnœici, vid. *Anhelationes*, febriles, I, 130. inflammatorii; 193. vid. *Phlegmaſiæ*.
Morborum claſſes ætiologicæ; II, 332. praxis generalis; I, 142. principia, 39. methodus anatomica, II, 373.
Mordetchin, Mordexin, II, 185.
Morfondure; II, 199.
Moria, II, 135.
Moroſis; II, 133.
MOROSITATES, II. 110.
Morphæa; *Morphee*, alba, I, 70. nigra; *ibid.* II, 313.
Mors apparens, I. 426. ſubita, ſubitanea, *ibid.* 437.
Morſus ventriculi, II, 49.
Morve; II, 199.
Morus; I, 381.
Mouvemens convulſifs; I, 299.
Mue de la voix, I, 410. *des oiſeaux*; II, 321.
Mule au talons, I, 101.
Mulierum morbi, II, 375.
Mure, I, 84. 381.
Muſcæ, II, 94.
Muſomania; II, 123.
Mutaciſmus, I, 409.
MUTITAS, *Mutité*, I, 405. 406. elinguium; *ibid.* a gloſſolyſi, *ibid.* hyſterica; a narcoticis; proœretica; a ſiccitate; ſilentium; ſpaſmodica, *ibid.* ſurdorum, 407. traumatica, 406.
Mydriaſis, I, 390.
Myocephalum, I, 381.
Myopia, *Myepie*, Myopiſmus, I, 385.
Myoſis, I, 382. 391.
Myrmecia, I, 84.

N

NÆVUS; lenticularis; maternus; ſigillum; I, 72.
Nakir Albucaſis, II, 72.
Napta dorſi, I, 84.
Narium morbi, II, 375.
Narke, II, 24.
Naſitas, I, 408.
Natta, I, 83.
NAUSEA, *Nauſée*, Nauſeoſis, Nutia, II, 177. ab apoſtemate circa cardiam, 178. bilioſa, *ibid.* ex cacochylia; ex gaſtritide, *ibid.* ex gaſtrocele; gravidarum, 177. marina, 178. nephritica; 178. a pancreate; 177. ab enormi renis abſceſſu ventriculum comprimente, 178. a ſemine corrupto, *ibid.* a tænia, 177.
Nebula, I, 69. 380.
NACROSIS, II, 329. epidemica, 331. febrilis, 330. infantilis, 331. ſcorbutica, *ibid.* a viru, 330. uſtilaginea, 329.
Nephelium, 69. 380.
NEPHRALGIA, II, 61. arenoſa, 62. arthritica, *ibid.* calculoſa, 61. a carie, 63. febricoſa; gravidarun; hæmaturia, *ibid.* hæmorrhoidalis; hyſterica, 62. a lienis luxatione, 63. meſenterica, *ibid.* miliaris, *ibid.* monſtroſa; a pancreate, *ibid.* plethorica, 62. purulenta, 63. rheumatica, 62. ſcirrhoſa; scorbutica, 63, verminoſa, *ibid.*
Nephriticus dolor, II, 61.
NEPHRITIS, I. 265. arthritica, 266. calculoſa, *ibid.* ſpuria, II, 62. vera, I, 265.
Nervus Medinenſis, II, 292.
Niaiſerie, II, 132.
Nigredo a Sole, I, 71.
Nigror, I, 72.
Noctumbulatio, Noctegerſia, Noctiſurgium, II, 109.

Nodus, I, 86.
Noma tibiarum, II, 323.
Nomenclatura Noſologia, I, 15.
Noſologiæ hiſtoricæ, I, 7. Philoſophicæ fundamenta, I, 19.
Noſologica methodus, I, 7. nomenclatura, 15.
NOSTALGIA, II, 117, complicata, 118. ſimplex, 117. ſimulata, 118.
Noſtomania, Noſtraſſia, II, 117.
Nouage, II, 285. *Noueure ſcrophuleuſe*, 286.
Nouage, I, 69.
Nyctalopia, *Nyctalopie*, I, 383. 384.
Nyctubaſis, Nyctobatæ, II, 109.
Nylsbred, I, 441.
Nymphocluia, NYMPHOMANIA, II, 120. fervor uteri, 121. furibunda, *ibid.* pruriginoſa, *ibid.* ſalacitas, 120.
NYSTAGMUS, I, 288. 441. bulbi; catarhalis; epilepticus, *ibid.*

O

Obauditio, I, 395. II, 105.
Obdormitio, II, 24.
Obeſitas, II, 247.
Oblivio morboſa, II, 143.
Obſcurciſſement de la vuë, I, 379.
OBSTIPITAS; annuens catarrhalis, I, 282. gibboſa, lateralis, *ibid.* renuens, *ibid.* ſpaſmodica, 283.
Obſtructiones viſcerum naturalium, I, 422. *du foye*, II, 59. *de la rote*, 61.
Oculi elephantiaſis; expreſſio; magnitudo nimia; prolapſus, I, 93.
Oculi lacrymoſi, II, 197. gramioſi. 199. Oculorum dolor, inflammatio, II, 33. morbi externi, 376. interni, 375. vid. *Oeil.*
Odeur de bouc, II, 222.
Odontagra, II, 41.
ODONTALGIA, II, 41. arthritica, 43. carioſa, 41. catarrhalis, 42. dentitionis, *ibid.* gravidarum, 41. hæmodia; hyſterica, 43. ſcorbutica, 42. ſtomachica, 43.
OEDEMA, I, 77, II, 267. cryſtallinum; flaccidum, I, 77. hyſtericum; lacteum, 78. perioſtei, 77. purulentum, 78. ſerpentina, 77. vario-
lorum dolor, inflammatio, II, 33. morbi externi, 376. interni, 375. vid. *Oeil.*
Odeur de bouc, II, 222.
Odontagra, II, 41.
ODONTALGIA, II, 41. arthritica, 43. carioſa, 41. catarrhalis, 42. dentitionis, *ibid.* gravidarum, 41. hæmodia; hyſterica, 43. ſcorbutica. 42. ſtomachica, 43.
OEDEMA, I, 77, II, 267. cryſtallinum; flaccidum, I, 77, hyſtericum; lacteum, 78. pe-
rioſtel, 77, purulentum, 78, ſerpentina, 77. varioloſum, urinoſum, 78, uvulæ, 96.
Odematie, I, 77, II, 250. *des femmes groſſes*, II, 251.
Oedeme; commun, I, 77. *du poumon*, 344.
Oeil; cancer; chute, I, 93. 94. *fondu*, 90. *ſa groſſeur contre nature; hydropiſie*, 93. *de lièvre*, 95. II, 38. *poché*, 381.
Oeſtro di ballare, II, 121.
Offuſcatio, I, 390.
Olfactus amiſſio, I, 392.
Ombrage, I, 69.
Omenti inflammatio, I, 253.
Omphalocele prima, I, 102. 105. rupto peritonæo, 107. altera, 108. 110.
Omphalorixis, I, 107.
Oneirogmos, Oneirogonos, II, 212.
Onglée, II, 24.
Onglet, I, 85. 381.
Onyx, I, 90. 381. II, 39.
Ophiaſis, II, 321.
OPHTHALMIA, *Ophthalmie*, II, 33. ab acrimonia ſanguinis, 34. angularis, 37. angulos oculi afficiens, 34. *bourgeonnée*, 35. cancroſa, 38. catarrhalis, 33. chemoſis, 37. choroideæ, *ibid.* a corneæ fiſtula, 39. ab elcomate, 38. eryſipelatoſa, 35. febricoſa, 39. Gallica, 36. herpetica; humida, 35. 197. interna, I, 79. *interne de la retine ou de la choroide*, II. 37. a lagophthalmo, II, 38. metaſtatica, 39. notha, 33. phlyctænodes, 39. puſtuloſa, 35. ſcrophuloſa, *ibid.* ſicca, 34. a ſynechia, 38. ſyphilitica, 36. taraxis, 33. tenebricoſa, 36. trachoma, 34. traumatica, 37. trichiaſis, 33. tuberculoſa, 34. venerea, 36. vera, 35. ungue, 39. uveæ, *ibid.*
Ophthalmoponia, II, 33.
Ophthalmoptoſis, I, 93.
Opiſthotonos, I, 285.
Oppreſſions de poitrine, I, 343.
Orcheocele I, 91.
Ordinum ſynopſis, I, 52.
Oreillon, I, 80. 104.
Orexis, II, 46.
Organici morbi, II, 361.
Orgeolet, *Orgueil*, I, 85. II, 34.
Orina di ſangue, II, 159.
Oris hæmorrhoides, II, 157. tortura paralytica, I, 282. affectio ſcorbutica, II. 157. morbi, 375.
Orthopnée, ORTHOPNOEA, I, 349. 351. ab aneuryſmate, 352. ab antipathia, 353. a bronchocele, *ibid.* cardiaca, 351. a deglutitis, 352. ab empyemate, 353. febricoſa, *ibid.* a gaſtrocele, 352. ab hydrocephalo, 354. ab hydroneumonia, 353. ab hydrothorace, 352. hyſterica, *ibid.* ab inanitione, a lipomate, 353. peripneumonica, 351. a pinguedine, 352. polypoſa, 354. pſeudoperipneumonica, *ibid.* ſcorbutica, *ibid.* ſicca, ſpaſmodica; 351. a terrore, 352. traumatica, 353. a vaporibus, *ibid.* varioloſa, 354. a vermibus, 353. a vomica, 352.
OSCEDO, I, 331. febrilis; hyſterica, partus, ſtomachica, 332.

OS-

OSCHEOCELE, I, 91. 104. 110 adipoſa; ab algedine, 92. altera 108. aquoſa, 91. cruenta, 92. epiploico-enterica, 106. flatulenta; hydatidoſa, 91. inteſtinalis, 104. Malabarica, 91. omentalis, 110. prima, 102. purulenta, 92. ſeminalis, 91. Varioloſa, 92.
Oſcheo-hydrocele, I, 91.
Oſcitatio, I, 331.
Oſphialgia Hippocratis, II, 75.
Oſſium dolor, II, 16. recuſſus, I, 123.
Oſteoſarcoſis, I, 420. II, 17. 74.
Oſteoſteatoma, I. 96.
OSTOCOPUS, II, 16. ab arthrocace, *ibid.* cancroſus; *ibid.* a gummatibus, 17. ab oſteoſarcoſi, *ibid.* a pædarthrocace, 16, ſcorbuticus, 17. a ſpina ventoſa, 16. ſyphiliticus, 17.
OTALGIA, II, 40. catarrhalis, *ibid.* inflammatoria, *ibid.* ab inſectis, ab intruſis, 41. notha, 40. verminoſa, *ibid.*
OTORRHOEA; menſtrua; purulenta; seroſa, II, 218.
l'Oubli, II, 143.
Ouie double, I, 396. *engourdie*, *ibid.* *fauſſe*, 395. *tendre*, *ibid.*
Oule, I, 70. 380.
Ourles, I, 260.
Oxycoia, I, 395. II, 105.
Oxyregmia, II, 220.
Ozæna, I, 392. II. 199. 221.

P

Pacheoblepharoſis, I, 380.
Pachu, II, 263.
Pachytes, I, 380.
Pædarthrocace, I, 86. II, 16. 252.
Pales couleurs, II, 113. 315. *des filles*, 316. *des femmes ibid.*
Palette demiſe, II, 182.
Pallores, II, 317.
Palmos, I, 294.
Palpebræ ſuperioris caſus, lapſus, retractio, I, 95. palpebrarum extroverſio, introverſio, *ibid.*
PALPITATIO, I, 294. ab aneuryſmate cordis, 295. ex aortæ aneuryſmate, anguſtia, 296. apoſtematoſa, *ibid.* arthritica, *ibid.* calculoſa, 295. chlorotica, 296. a corde oſſificato, 295. febricoſa, 297. hyſterica, 296. melancholica; a pancreate, *ibid.* a pericardii abſceſſu; a polypo; polypoſa, 295. tremula, *ibid.*
Pululimos, II, 114.
Pamaiſon, I, 423.
Panaris cutane, I, 81.
PANDICULATIO, I, 289. febricoſa; hyſterica; torpidorum, *ibid.*
Panicophobos, II, 118.
Panis, Panus, I, 131.
Pannus, I, 85. 381.
PANOPHOBIA; hyſterica, II, 118. infantum, *ibid.* phronitis; arabie, 119. verminoſa, 118.
Pantophobia, II, 119. 123.
Papulæ, I, 72.
Paracoe, PARACUSIS, I, 395. II, 105. barycoia, I, 395. duplicata; 396. oxycoja, 395. Vvilliſiana, 396.
Paracynanche, I, 354.
Paracyſma, I, 395.
PARAGLOSSE; deglutitoria, I, 96. exertoria, 97. gloſſomegiſtus, *ibid.* retractoria, 96.
Paralampſis, I, 69. 380.
Parelyſie, PARALYSIS, I, 412. bilioſa; a colica biliari, 413. corporis inferioris, 417, febrilis, 413. *de la langue*, 406. *de la lautte*, 96. metallicorum, 413. nervea, 414, plethorica, 413. Polonica, *ibid.* rachialgica, *ibid.* rheumatica, *ibid.* ſcorbutica; ſcrophuloſa; ſeroſa, *ibid.* ſpuria, 417. traumatica 413. *du ventricule*, II, 50. univerſalis, I, 417. a vomica, 413.
Paralytoidei morbi, I, 366. 372.
Paranoia, I, 83. II, 132.
PARAPHONIA, I, 409. catharralis, 411. gutturalis, 412. naſalis, 411. a polypo, 412. puberum, 410. ſibilans, 412. ſtertens; ulceroſa, *ibid.*
Paraphrenſis, PARAPHRENITIS, I, 244. diaphragmatica, *ibid.* hepatica, 245. pleuritica, *ibid.*
PARAPHROSYNE, I, 244. II, 128. ab atropa belladonna, 129. calentura, 131. a conio, 129. a coriaria, *ibid.* critica, 131. a datura methel, 128. a datura ſtermonium, *ibid.* febricoſa, 131. febrilis, 130. ab hypoſciamo nigro, 128. hyſterica, 131. magica, 130. ab opio, 129. a pathemate, 131. puerperarum, *ibid.* ſolano hortenſe, 129. ſomnolenta, 128. venenis, *ibid.*
Parapleuritis, I, 359.
PARAPLEXIA, *Paraplexie*, I, 417. equina, 418. intermittens, 417. rachialgica, *ibid.* rheumatica; ſanguinea, ſcorbutica, *ibid.* a ſpina bifida, *ibid.* ſyphilitica, 418. traumatica, 417.
Parapoplexia, I, 178. 417.
Parathrema; I, 120. parathremata, 92.
Paraſynanche, I, 259. 355.
Paratrima, I, 77.
Pareſis, I, 414. II, 204.
PARONYCHIA, I, 81. arctura, *ibid.* artificialis, 82. cutanea, 81. digitium; perioſtei, preſſura; tendinis, 82.
PARORCHIDIUM, I, 119. ab intropreſſione; a retractione, *ibid.* a ſeroſo deſcenſu, *ibid.*
Parorchido-enterocele, I, 106.
Parotide, PAROTIS; benigna; febrilis, I, 80. peſtilens, 81. *ſimple*, 80.
Paroulis, Parulis, I, 90.
Partus difficilis, II, 63. vid. *Dyſtocia*.
Paſine, I, 275.
Paſſio bovina, II, 291. Paſſio cœliaca, *Paſſion cœliaque*, 191. Paſſio hydrolcos, 136. Paſſio hyſterica, *Paſſion hiſterique*, I, 307. Paſſio iliaca, II, 182. pleuretica; I, 245.
Pavor nocturnus, in ſomno, II, 118.
Paupières, leur eraillement, I, 94. *ſuperieure, ſa chute, ſa relaxation*, 95.

Peau de poule; I, 75.
Pectoris dolor, I, 357. morbi, II, 376. externi; interni; *ibid.*
Peju de S. Thoma, II, 252.
Peiunk, II, 292.
Pelade, II, 321.
Pelidine, Græcis; I, 72.
Pelo, II, 70.
Pomphigos puretos. Pemphigos PEMPHIGUS, I, 226. Braſilienſis, 228. caſtrenſis, 227. Helveticus, *ibid.* Indicus, *ibid.* major, *ibid.*
Pemphingodes Galeni; I, 240.
Pendeloques; I, 84.
Penis nodus; I, 215.
Percuſſio; I, 214.
Percupino-man; II, 291.
Perforation de la veſſie, II, 304.
Perical, II, 252.
Periodyna ſtomachi, II, 53.
Periphimoſis, I, 83.
Peripleumonia; I; 261.
PEPIPNEUMONIA, *Peripneumonia*, I, 249. 261. ardens, *ibid.* arthritica, 262. biliosa; 261. catarrhalis, 362. 354. epidemica; 249. eryſipelatoſa, 262. exanthematica, 263. *fauſſe*; 354. gaſtrica, 263. hydrophobica, *ibid.* hyemalis, 354. maligna; 262, a miliari, 263. notha, 262. 254. peſtilens, 262. phthiſicorum; pituitoſa; *ibid.* pura, 261. putrida, *ibid.* rachialgica; 263. a rubeola, *ibid.* typhodes, 262. a variola, 263. vera; 261.
Peripneumonitis, I, 261.
Peripneumopleuritis, I; 245.
Perrirhœa; II, 204.
Periſcelis, I, 73. 74.
Perle; I, 69.
Pernio, I, 76.
Peroſiæ, I, 378.
Perſe, II, 192.
Pertes d'appetit; I, 400. *d'odorat*, 392. *de ſentiment*, 376. *de voix*, 407. *ronges des femmes*; II, 162. *des femmes groſſes*, 164. *de ſang*, *ibid.*
Pertuſſis, I, 341.
Perverſio oſtium capitis ac muſculorum appenſorum; I, 124. 125.
Pervigilium, II, 144. febrile, *ibid.*
Pes febricitans; II, 252.
Penſanteur d'eſtomac; II, 51. *de tete*, 28.
Peſtilentia, PESTIS; I, 218. Ægyptiaca, 222. Aleſienſis, 219. anticardia; 220. benigna, 219. bovilla; II, 174. carbunculoſa, I, 220. 222. gloſſanthrax, 220. Indica, *ibid.* 222. interna, 219. Londinenſis, 218. Maſſilienſis, 219. remittens, 221. retrocedens, 219. ſcorbutica, 221. Siamæa, 220. ſporadica; *ibid.* vulgaris; 218.
Petechiæ, Peticulæ, Petechialis febris, vera; I, 79. Petechiæ benignæ, 220. *petechies accidentelles*; 234.
Petite-verole; I, 222.
Phagædena cancer, I, 81.
Phagedena Cælii Aureliani; II, 114.
Philopatridomania, II, 117.
PHIMOSIS, I, 82. circumligata, 83. hydrocelica, 82. infantium, 83. ſyphilitica, 82. vaginæ, 83. vera; *verolique*, 82.
PHLEGMASIÆ, I, 191. 216. theoria, 193. therapeja; 215. EXANTHEMATICÆ; 217. MEMBRANOSÆ; 241. PARENCHYMATOSÆ, 255. &c.
PHLEGMATIA, Phlegmatites; II, 248. 250. cruralis; Delienſis, 250. elephantina, 252. exanthematica, *ibid.* gravidarum; hyſterica; lactea, 251. Malabarica; 252. a meneſtaſia; ulceroſa; 251. vulgaris; 250.
Phlegmatica; I, 171.
Phlegmatorrhagia, II, 199.
Phlegmon, PHLEGMONE, I, 79. axillaris, *ibid.* membranæ coſtas ſuccingentis, 245. mammarum, muſculorum, oculi 79. teſtis, *ibid.*
Plogoſtici morbi, II, 348.
Phlogoſis, I, 56.
Phlyctænæ, *Phlyctenes*, Phlyctides, I, 71. II, 39. corneæ: *ibid.*
Phobos, II, 118.
PHOENIGMUS, II, 314. Indicus, 315. petechialis, 314. plethoricus, 315. a venenis, a vernice; *ibid.*
Phreneſis, I, 242.
Phrenitiaſis, PHRENITIS, I, 241. aphrodiſiaca: apureta, 243. a calentura, *ibid.* comatoſa; 435. dolore; 244. eſſentialis, 242. hectica; 256. hydrophobica; 244. idiopathica; 242. inanitorum; 244. Indica; *ibid.* latrans, II, 123. miliaris; I, 242. morbilloſa; a plica, 243. ſymptomatica; 242. 243. ſynochi pleuriticæ; 242. ſynochi ſanguineæ, *ibid.* a tarantiſmo, 244. varioloſa, 243. vera, 212. verminoſa 243.
phriſcamus, Phrice, Phriciaſis; I, 298.
Phricodes, I, 172.
Phronitis nouſus Chalepe, II, 137.
PHTHIRIASIS, II, 318. 321. funeſta; inguinalis; interna; 319. pedicularis, 318.
Phthiſie, PHTHISIS, Phthoe, II, 238. aſthmatica; calculoſa, 241. cellularis, 243. chlorotica, 242. chyloſa; 243. exanthematica, 242. a febribus, *ibid.* hæmoptoica, 241. hepatica, 242. humida, 240. hypochondriaca, 243. icterica; impetiginoſa, *ibid.* incipiens, 239. a metaſtaſi puris, 241. nephritice, 236. nervoſa, 243. notias, 236. a peripneumonia, 242. a plica, 243. primariæ, 239. pulmonalis, 238. pupillæ, I, 387. 391. rheumatico-arthritica, II, 242. a ſtirrhis pulmonum, 239. ſcorbutica; ſcrophuloſa; ſecundariæ, 240. ſenilis, 241. ſicca, 239. ſyphilitica, *verolique*. *ibid.* a vomica, 243.
Phthora, II, 265.
Phygetlon, I, 80.
PHYMATA, I, 75. II, 373.
PHYSCONIA, II, 252. ab adipe ſubcutaneo, 237. 259. calculoſa, 253. 254. concreto-glomerata, 256. emphractica, 253. ab excreſcentia, 259. externa hydatidoſa, 258. externa lupialis, *ibid.* exter-

externa ſcirrhodea, *ibid.* fungoſa, 254. hepatica, 253. hydatidoſa, *ibid.* 254. 257. inteſtinalis, 256. lupialis externa, 258. megaloſphlachina, 257. meſenterica, 254. omentalis, 256. ab ovario, 254. polyplachna, 257. renalis, 253. ſarcomatico cyſtica, 254. *ibid.* 256. 257. ſcirrhodæa, 253. *ibid.* 254. 257. ſimplex, 259. ſplenica, 253. ſteatomatoſa: ſtrumoſa, 254. ſyphilitica, 259. viſceralis, 257. uterina, 254.

PHYSOCEPHALUS; artificialis, II, 262.

PHYSOMETRA, II, 271. humida; ſicca, *ibid.*

le Pian; II, 16. 293. 294.

PICA; Picaceus appetitus, Picatio, II, 112. antiſcorbuticorum, 113. chloroſiantium; 112. infantilis, *ibid.* malacia, 113. ſimulata, 114. voluntaria, *ibid.*

la Picote, I, 222.

Picottin, I, 181.

la Pièce, I, 263.

Pieds bots, I, 124. 125. *enflès*, II, 250.

Pikal, II, 252.

Pincement de l'inteſtin, I, 105.

Piquure, I, 126. *venimeuſe*, 127. *de guepes, couſins*, &c. 74.

Piſſement de pus, II, 208. *de ſang*, 159.

Pithyriaſe, Pityriaſis, II, 308. 321.

Pitta, II, 112.

Pituita, Horatii, II, 33. alba, 248.

Pituitoſi morbi, II, 353.

Pladarotes, I. 381.

PLAGE, I, 125. II, 374.

Plateiſma, I, 409.

Playe ſimple, I, 126.

Pleura furens, I, 245.

Pleureſie venteuſe, I, 358.

Pleureſis, Pleuritica febris, PLEURITIS, I, 245. bilioſa, 248. 249. 250. catarrhalis, 249. convulſiva, *ibid.* dorſalis, 247. eryſipelatoſa, 249. 250. cum febre ardenti, 249. febricoſa, 250. flammoſa, 246. hepatica, 249. hydrothoracica, 250. impura, ingluvioſa, 248. intermittens, 185. lactea, 250. mediaſtini, 247. miliaris, 251. pericardii, 248. periodica, 250. peſtilens, *ibid.* phthiſica, 358. Polonica, 250. pulmonis, 247. pura, 246. putrida, 248. ſanguinea, 246. ſecundaria, 248. ſicca, 249. ſplenica, 251. ſpuria, 357. ſtomachalis, 248. ſymphatica, 249. ſymptomatica, 248. traumatica, *ibid.* vera, 246. verminoſa, 248.

PLEURODYNE, I, 357. ex abſceſſu, 359. ex aneuryſmate, *ibid.* arthritica, *ibid.* a cacochylia, 358. catarrhalis; febricoſa, 359. flatulenta, 358. hypocondriaca, hyſterica, *ibid.* miliaris, 359. a rupto œſophago, *ibid.* ab oſſiculo, *ibid.* parapleuritis, *ibid.* phthiſica, 358. plethorica, *ibid.* rachitica, 359. rheumatica, 358. ſcorbutica; 359. a ſpaſmate, 358. venerea, *ibid.* verminoſa, *ibid.* a vomico, 359.

Pleuroperipneumonia, I, 247. 248. *ibid.* 261. 262.

Pleurototonos, I, 292.

Plica, II, 320. Belgarum, 319. femina, 320. major, 319. Polonica, *ibid.*

Plie, *Plique*, II, 319. *en cordons*, *ibid.* *melle*, 320. *male*, 319.

le Plomb, I, 428. 429.

Pneumatica, I, 345.

Pneumatocele, I, 91.

Pneumatomphale, Pneumatomphalus, I, 90.

PNEUMATOSIS, II, 247. febrilis; 248. hyſterica, 247. a veneno; a vulnere, *ibid.*

Pneumonia, Pneumonitis; Pneumopleuritis, I, 261.

Pnigalion, Pnigamon, I, 329.

Pnix hyſterica, I, 352. 439.

Podalgia, Podagra, II, 12. capitis, 30. dentium, I, 280.

Pœnalis morbus Gerhamenſium, I, 97.

le Poil, I, 155. II, 70.

Point de cotè, I, 247. 357.

Poirean, I, 240.

Poitrine ailèe, I, 128.

Pollution involuntaire, II, 212.

POLYDIPSIA, febrilis, II, 116. fluxuum; hydropica, *ibid.* a morſu dipſadis, a veneno, 117.

Polype du nez, Polypus narium, I, 82. uteri, *ibid.*

POLYSARCIA; adipoſa, II, 246.

la Porcelaine, Porcellana, I, 74. 239.

le Porc èpy, II, 290.

Porphyra, I, 235.

Porrigo, II, 306. 380. 321.

Porrum, *Porreau*, I, 84. 85.

Poſthia, II, 34.

Pothopatridomania, II, 117.

Poulain, I, 79.

Pourpre, I, 235. *blanc*, 229.

Pouſſe, I, 347. 350.

Præfocatio uterina, I, 352.

Præputii prolapſus, proptoma, I, 97.

Præputiolum, II, 34.

Pragmon, II, 182.

Presbyopia, Presbytia, I, 387.

Preſſura, I, 82. 437.

PRIAPISMUS, I, 284. II. 119. a cantharidibus, I, 286. dyſuricus; a frigore; gonorrhoicus, 285.

PROCTALGIA, II, 78. Braſilienſis, 79. cancroſa, 78. diarrhoica; equina, 79. exania, *ibid.* fiſtuloſa; inflammatoria; intertriginoſa, *ibid.* ex mariſcis, 79. ex rhagadibus, *ibid.* teneſmodes, *ibid.*

Protocele, I, 98.

Productio uvulæ a pituita, I, 96.

Prolapſus, I, 92. vid. *Proptoma*.

Prolegomena, I, 1.

Propendentia uvulæ paralyticæ, I, 96.

PROPTOMA, I, 97. auricularum, *ibid.* labii inferioris; mammarum, *ibid.* præputii, *ibid.* ſcroti, *ibid.*

Pros-

Proſphyſis, I, 379.
Pruna, I, 81.
Prunella, I, 357. 260.
Prurit, PRURITUS, II, 25. arthriticus, exanthematicus; fugax, *ibid.* gravidarum, *ibid.* ictericus; infantum, *ibid.* ex meduſa; ex opio, *ibid. des parties naturelles*, 80. pedicularis, 25. ſyphiliticus, 26. uteri, 67. 121.
PSELLISMUS, I, 408. 409. balbuties, *ibid.* iotaciſmus, *ibid.* iſchnophonia, 408. lagoſtamatum, 409. lambdaciſmus, *ibid.* metallicus, *ibid.* mogilalia, *ibid.* naſitas, *ibid.* a ranula, *ibid.* rottaciſmus, 408. traulotes, 409.
Pſeudo-aſthma, I, 344.
Pſeudo-pleuritis, I, 357. *bis*.
Pſora, II, 304.
Pſychos, II, 26.
PSYDRACIA, I, 74. II, 306. ab acaris, I, 74. acne; diurna, 75. porcellana; a veſpis; urticata, 74.
PTERYGIUM, I, 85. 381. pannus, ungula, I, 85.
Ptiloſis, I, 380.
Ptoſes, Ptoſis, I, 92.
ptueliſmus PTHYALISMUS, II, 199. aphtoſus, 201. arthriticus, *ibid.* artificialis, 200. a calculo, 202. a carie, catarrhalis, *ibid.* febrilis, *ibid.* gravidarum, 201. hypocondriacus; hyſtericus, *ibid.* Lapponicus; a laxitate, 200. melancholicus, 201. mercurialis, 200. nauſeoſus, *ibid.* ab oris ulcuſculis, *ibid.* phthiſicus, 201. purulentus, *ibid.* a pyroſi, 200. a ſaburra nidoroſa, *ibid.* ſcorbuticus, 201. ſymptomaticus, 200. ſyphiliticus, 202. varioloſus, 200. viridis, 201. urinoſus, 202.
Puanteur, *Punaiſie*, II, 221. *des aiſſelles*, 220. *de bouche*, 221. *des camards*, *ibid. d'eſtomac*; *des oreilles*; *des pieds*; *de la tête*; 222.
PUDENDAGRA, II, 79. arſura, 80. ab aſcaridibus, *ibid.* cancroſa; *ibid.* a gonorrhœa; *ibid.* hernioſa, 79. a parorchidio, *ibid.* ex phimoſi; *ibid.* pruriens, 80. teſtium, *ibid.* ulcuſculoſa, 79.
Pudendi nova diſtorſio, II, 215.
Puerperia, II, 165.
Pulmonaria, I, 261. 351.
Pulmonia, *Pulmonie*, I, 261. II, 238. lethargica, I, 435.
Pulſatio, I, 204.
de Pulſus frequentia, I, 137.
PUNCTURA; a cuſpide fracta; ſimplex, I, 126. venenata, 127.
la Punta, I, 246.
Puris profluvium, II, 191.
PURPURA, I, 235. accidentalis, 236. alba, 229. apyreta, II, 314. benigna, I, 236. maligna, 229. 236. miliaris, 229. puerperarum, *ibid.* 234. rubra, 230. ſcorbutica, 235. ſymptomatica, 236. verminoſa, *ibid.* urticata, 239.
Purulenti morbi, II, 359.
Puſtulæ, *puſtules*, I, 72. II, 39. oris, I, 240.

Pyreta dialeira, I, 181. epanadida, 169. ſynechonta, 146.
PYROSIS, II, 46. bilioſa, *ibid.* a conceptione, 47. a phlogoſi; Suecica; a viſceribus inflammatis; 46. ulceroſa, 47. vulgaris, 46.
PYRIA, II, 208. arthritica; 210. chyloſa, 209. a corde, *ibid.* lactea, *ibid.* a meſenterio, 210. mucoſa, 209. ngira, 210. renalis, 208. a thorace, 209. veſicalis, 208. vireſcens, 210. viſcida, 209.

Q

QUARTANA, *Quarte*, *Quartaine*, I, 187. amens, 188. arthririca; cataleptica, *ibid.* comatoſa, 189. duplex, duplicata, 188. epileptica; hyſterica, *ibid.* infantum, 189. legitima, 187. maligna, 181. metaſtatica, 189. nephralgica, 188 ſcorbutica, 189. ſplenetica, 188. ſyphilitica, *ibid.* triplex, *ibid.* triplicata, 189.
Querquera febris, I, 172.
Quintes, I, 341. II, 21.
QUOTIDIANA, I, 183. catarrhalis, 184. cephalalgica, *ibid.* continua, 170. deceptiva; 183. epileptica; hyſterica; iſchiatica, 184. legitima, 183. nephralgica; partialis. 184. ſimplex, 183. ſoporoſa; ſtranguerioſa, 184.

R

Rabies canina, II, 123.
Rache, II, 306. *farineuſe*, 308. *humide*, 307. *ſeche*, 308. *verolique*, *ibid.*
RACHIALGIA, II, 71. ab ad apneuſtia, 74. arthritica, 73. febricoſa, 81. metallica, 72. oſteoſarcoſis, 74. Pictonum, 71. Saturnina, 73. Saturnina, 74. traumatica, *ibid.*
RACHITIS, II, 285. Britannica, *ibid.* Calmucana, 286. a caſtratione; elephantiaca, *ibid.* incipiens, nodoſa, 285. Polonica; a ſcabie, 286. ſtrumoſa, *ibid.* 288.
Racoſis, I, 97.
Radoterie, II, 133.
Raffreddatura, I, 360.
Rage, II, 123. 138. *de l'Hamak*, 140.
Rale, *Ralement*, I, 343. 412.
Ramex varicoſus, I, 84.
Raphania, I, 291. 299.
Rapport, II, 218. *d'œufs couves*, 219.
Raptus poſterganeus, I, 285.
Raſcatio, I, 341.
Raſque, II, 306.
Rattling, I, 343.
Ravaglio, I, 223.
Raucedo, I, 411.
Refrigeratio, II, 26. flatuoſa, I, 439.
Reifroidiſſement, I, 298.

Reins entr' ouverts, II, 75.
Renchos, Renxis, I, 343.
Renum inflammatio, phlegmone, I, 265. ulcus, II, 208. morbi, 376.
Reſpirandi difficultas, I, 344. reſpiration elæſiones, 343.
Reſtleneſs, II, 22.
Retention de urine, II, 275.
RHAGAS, I, 129.
RHEUMA, I, 360. catarrhale, *ibid.* epidemicum, *ibid.* gaſtros, II, 188, ophthalmons, 197.
RHEUMATISMUS, *Rheumatiſme*, II, 17. 18. 188. acutus, 17. 20. arthriticus, 19. calidus; *chaud*, 17. 19. *ſimple chronique*, 18. convulſivus 20. cruralis, 18. dorſalis, 20. equinus, 19. febricoſus; flatuoſus, *ibid.* fugax, 20. *goutteux*, 18. hyſtericus, 19. a lympha ſpiſſa & acri, 18. metallicus, 20. miliaris; necroſeos, *ibid.* odontalgicus, 41. ſaltatorius, 20. ſcorbuticus, 18. verminoſus, 19. cum ulcere, 172. uteri, 210. vulgaris, 18.
Rhigos, I, 298.
Rhoodes, II, 167.
Rhume de cerveau, II, 199. *d' ſtomac*, 188. 202. *de poitrine*, I, 360.
Rhytidoſis, I, 382.
Richket, II, 185. *ibid.*
Riedtkuchen, II, 59.
RIGOR, I, 298. catarrhalis, *ibid* febricoſus, 299. febrilis, 298. a frigore, *ibid.* a pathemate; a purulentia, *ibid.* tertianarius, 299.
Riptaſmos, II, 22.
Riſus caninus, I, 281.
Rogne, II, 304.
Romadizo, I, 360. II, 21.
Ronchos, Ronchus, *Renflement*, I, 343. 412.
Roſa ſaltans, I, 74. Roſa Sennerti, 237.
Roſeola, I, 228.
Rothlauff, I, 231.
Rots, II, 218. *aigres : peurris*, 219.
Rottaciſmus, I, 408.
Rougeole, I, 228. *boutonnèe*, 229.
Rougeur, I, 71.
Rouſſeur, I, 71.
Rubedo, I, 204.
RUBEOLA, I, 228. anginoſa, 229. anomala; confluens; epidemica & maligna, 228. regularis, *ibid.* variolodes, 229. vulgaris, 228.
RUPTURA, *Rapture*, I, 128.
Ruptures, I, 107. 108. 110. vid. *Hernia*.

S

Saburrales morbi, II, 352.
Sahafati, Arabum, II, 306. humidum, *ibid.* 307. ſiccum, 306.
Salacitas, II, 120.
Salivatio, *ſalivation*, II, 199. anginoſa, 201. ab hydrargyroſi, 200. mercurialis, *ibid. de la petite verole confluente*, *ibid.*
Saltus Valentini; Viti, II, 122.
Sanglot, I, 332.
SANGUIFLUXUS, II, 150.
Sanguluvio, II, 211.
Sanguinei morbi, II, 349.
Sanguinis poſt partum effluxus nimius, II, 165 profluvium, 151. ſputum, 152. ſtillicidium, 151. ab utero, 162.
Sanguiſugum, I, 344.
Sarcites flatuoſus, II, 247.
Sarcocele, I, 84.
SARCOMA, *Sarcome*, I, 83. 381. bicephalium, 84. bronchocele, 86. cercoſis, 83. encanthis, 84. epulis, 83. fungoſum, 84. narium; natta; oculorum; 83. ſcroti, 84. varicocele, *ibid.* uteri, II, 261. vulgare, I, 83.
Sardiaſis, I, 282.
Sarette, I, 279.
Satyriaſe, SATYRIASIS; acuta, II, 119. chronica, *ibid.* hydrophobica, 120. muliebris, 121. neogamorum, 120. *tres ſingulier*, 212. venerea, 120.
Satyriaſme, Satyriaſmus, II, 76. 300.
SCABIES; benigna, II, 304. canina, 305. capitis venerea, 297. catamenialis, 305. critica; *ibid.* 306. felina, *ibid.* herpetica, 305. humida, 304. Indica, 305. neogamorum, 306. ſcorbutica, 305. venerea, 296. vermicularis, 306.
SCARLATINA febris, I, 239. anginoſa; intermittens; porriginoſa; variolodes, *ibid.* urticata, *ibid.*
Sceletyrbe, SCELOTYRBE, I, 310. II, 298. chorea Viti, I, 310. feſtinans, *ibid.* inſtabilis, *ibid.* intermittens, *ibid.* pituitoſa, *ibid.* verminoſa, *ibid.*
Scharboek, Scheurbeck, Scherbyk; Schoerbuck, II, 298.
Sciatica, *Sciatique*, II, 76.
Scirrhe, Scirrhoſis, SCIRRHUS, I, 78. *au foye*, hepatis, I, *ibid.* II, 59. *a la rate*, lienis, I, 78. II, 61. lupia, I, 79. *de la matrice*, II, 67.
Schlerophthalmia, II, 34.
Sclerysma, I, 78.
Scolioſis, I, 87.
Scorboks, II, 298.
Scorbutica oris affectio, II, 175.
Scorbut, SCORBUTUS, I, 421. II, 298. vecalidus, 300. creſcens, 298. incipiens, *ibid.* inveteratus, *ibid.* lividus, pallidus, petechialis, 299. ruber, 300.
Scordinema, Scordiniſmos, I, 289.
Scotodinos, Scotoma, II, 89. Scotoma Heurnii, 93. 94.
SCROPHULA, Scrophulæ, II, 287. Americana; 288. chalaſis, 289. farcimen, fugax, 288. leproſa, 289. meſenterica, 288. Moluccana, 289. periodica, *ibid.* vulgaris, 287.

Scroti

Scroti proptoma; *Scrotum ſa relaxation*, I, 97.
Scroti impetigo, II, 80.
Scruvy, Seaſcurvy, II, 292.
Seaſoning, I, 169.
Secheresſe de la gorge, I, 339. 343. *de poitrine*, 339.
Sein, I, 72.
Seminis tarda emiſſio a corporum cavernoſorum nodis, II, 215. ab epilepſia ſpaſmodica in coitu adveniente, 216. a genitalium ignavia, 217. a validiori penis erectione, 216. ab anguſtiori præputii orificio, 215. a morbis urethræ, 214. a muco urethram infarciente, 216. Seminis in actu venereo retentio, *ibid.*
Semitertiana, I, 172.
Senium, II, 244.
Senſuum morbi, II, 375.
Senum morbi; II, 378.
Senteur du pied de muletier, II, 322.
Separation des épiphyſes, I, 124.
Septimanaria; I, 157.
SERIFLUXUS, II, 193.
Seroſi morbi, II, 356.
Serpentine, I, 77.
Serpigo, I, 73.
Setæ, II, 292.
Sexuum morbi, II, 375.
Le Siam, I, 166. 220.
Sibilius, I, 421. II, 104.
Sideratio, I, 255. 429. 442.
Sifflement, I, 412. *d' oreille*, II, 104.
Sigillum, I, 72.
Silentium, I, 406.
Singhiozzo, I, 332.
the Singles, I, 74. 238.
SINGULTUS, I, 173. 332. accidentalis, ab acrimonia alimentorum, *ibid.* ab adiapneuſtia, 336. ab alimentis, 332. ab alvi fluxu, 336. ab aphthis, 337. arthriticus, 335. cachecticus, 338. a cacochylia, 333. a cerebro, 338. criticus, 335. a dolore, 336. epilepticomaniacus, 339. exanthematicus, 335. ab excoriatione œſophagi, ventriculi, 338. febrilis, 334. a flatibus, 333. a gangræna, 337. a gula, 332. ab hernia, 337. hypochondriacus, 338. ab inanitione, 334. ab inflammatione, 335. ab iſchuria, 336. mechanicus, 339. a medicamentis, 334. a menoſtaſi, 336. a metaſtaſi, 335. nervoſus, 338. periodicus, 334. a preſſione, 339. purulentus, 337. tranſitorius, 332. typhodes, 334. a venenis, *ibid.* a vermibus, 333. virulentus, 338. a vulnere, 337.
Sinuoſitas, II, 324.
SINUS, I, 128.
Siriaſis, I, 255. 256.
Siro, I, 85. *Sirones*, 74.
Sirſen, I, 241.
Sitis febrilis; morboſa, II, 116.
Small-pox, I, 222.
Soda, den Sodt, II, 46.
Soif exceſſive; des febricitens, II, 416.
Somnambule, SOMNANBULISMUS, II, 109. catalepticus, 110. vulgaris, *ibid.*
Somnolente, Somnolentia continua, I, 436.
Sonitus aurium, II, 103. a plethora, 104.
Sopor, I, 437.
Soporoſi morbi, I, 430.
Soubreſaut des tendons, I, 289. 294.
Souci, II, 119. 137.
la Soucette, I, 155.
Souſles convulſifs, I, 329.
Sourdite, I, 396.
la Souris, I, 288.
Sparganoſis, II, 69. 70. 77. 217.
SPASMI, I, 267. 276. 288. eorum theoria, 268. 269. GENERALES CLONICI, 298. PARTIALES CLONICI, 288. GENERALES TONICI, 282. PARTIALES TONICI, 277.
Spaſmodici morbi, II, 367.
Spaſmos; I, 289.
Spaſmus, I, 285. cynicus 281. flatulentus, 284. II, 19. gulæ, 43. maxillæ a luxato ſeſamoide pedis; a vulnere, I, 284. Sardonicus; 282.
Spermatocele, I, 92. ſyphilitica, *ibid.*
Sphaceliſmus cerebri, I, 255.
Sphacele, Sphacelus, Sphacerus, I, 255.
Sphygmocephalus, II, 29.
Spina bifida, II, 263.
Spina ventoſa, I, 90. II, 16. 263.
Spinola, II, 52. 263.
a Spittle of unuſual colour, II, 202.
Spleen, I, 307.
SPLENALGIA; infarctus, II, 61. ſarcomatoſa, *ibid.* ſcirrhoſa, *ibid.* ſuppuratoria, *ibid.*
Splendores, II, 96.
Splenes magni, II, 298.
SPLENICIS, phlegmonodea, I, 265.
SPLENOCELE; inguinalis ventralis, I, 112.
Sputatio arthritica, II, 201.
Squinantia, I, 257.
Squirre; au foye; a la rate; I, 78.
Staphyle, I, 96.
STAPHYLOMA, I, 89. 95. 122. II, 39.
Steatoma lupia, I, 89.
STERNUTATIO; catarrhalis, I, 331. critica; epidemica; periodica; *ibid.* a ptarmicis; rubeoloſa, *ibid.* ſpontanea, *ibid.* a vermibus, *ibid.*
Sterteur, STERTOR, I, 343. apoplecticus, aſthmaticus; *ibid.* 411.
Stillicidium ardens, II, 204. urinæ, 205.
STOMACACE, II, 157. 298. ab hæmorrhoo; purulenta, 157. ſcorbutica, *ibid.* univerſalis, *ibid.*
Stomachi adſtrictio, II, 53. attritio, periodynia, *ibid.* dolor, 51. morbi interni, 377.
Stomalgia, II, 43.
Strabiſme, STABISMUS, I, 277. æquinoctialis, 278. Buffonii, *ibid.* calignantium, 279. catarrhalis, 278. a cryſtallino, *ibid.* lagopthalmos, *ibid.* a luſcitate; 277. myopum, orantium, 278.

278. a paralyſi; ſpaſmodicus, *ibid.* ſymptomaticus, *ibid.* vulgaris, *ibid.*
Stracchezza, II, 23.
Strangulatio ſuſpenſorum, I, 356. uterina, I, 352. 439.
Strangulationis metus in ſcorbuto, I, 354.
Stranguria, *Strangurie*, II, 205. colicum popularem concomitans, 207.
Strepitus aurium, II, 103.
Stridor dentium in morbis acutis, I, 280. a vermibus, 281.
Strophus Celſi, II, 55.
Strumæ, II, 287. 288.
Stupiditas, *Stupidite*, II, 143.
Stupeur, STUPOR, I, 400. 437. II, 24. formicans; a gelu, *ibid.* miliaris; a necroſi, *ibid.* a preſſione; *ibid.* rachialgicus; *ibid.* ſaburralis; 25. a torpidine, 24.
Svanimento, I, 423.
Subet haſarim, I, 437. ſahara, 434. 437.
Subluxatio, I, 120. 121.
Subſtillum urinæ, II, 100.
Subſultus tendinum, I, 289. 294.
Subunguium, I, 72.
Succubus, I, 329.
Sudamen, Sudamina, I, 75.
Sudatio morboſa, II, 195.
Sudor criticus, I, 156. apyretos ſponte perſeverans; II, 196. criticus, *ibid.* diaphoreticus, febrilis, *ibid.* morboſus, 195. ſyncopticus, 196.
Sudoriferus morbus; I, 156.
la Suette, I, 155. 159. 229. 232. II, 197. *miliaire*, I, 232. *pes Picards*, 175.
la Sueur, II, 195.
Suffocatio, *Suffocation*; I, 351. *hyſterique*; mulierum; uterina, 439. 428. 352.
Suffuſio, I, 376. II, 93. colorans, 99. coruſcans; 97. Danaes; 98. dimidians; 101. objecta fulgurans, 97. metamorphoſis, 100. multiplicans; 101. myodes, 94. nutans, 101. radians, 96. reticularis *ibid.* ſcintillans, *ibid.* 99.
Sugillatio, I, 72. 96.
Superficiarii affectus, v. *Vitia*.
Suppreſſion, II, 268.
Suppuration lymphatique du poumon, 203.
Surdaſtri, I, 393.
Surditas, I, 396. ab atonia, 398. congenita, 399.
Suſpirium, I, 346. irruptum, 264.
Suſurrus, II, 104.
Svvealing ſickneſs, I, 155.
Sycoſis; I, 84. II, 34.
Symblepharoſis, I, 379.
Synanche, I, 257.
Synchyſis, I, 90. 378. 391. apoſtema, 90.
SYNCOPE, I, 423. ab antipathia, 424. ab apoſtematis; 425. arthritica; *ibid.* cardiaca; 351. a cardiogmo, 424. a dolore, *ibid.* epileptica, *ibid.* exanthematica, 426. febricoſa; 425. febrilis, 424. ab hydrocardia, 425. hyſterica; 424. ab inanitione; 433. Lanzoni; metaſtatica; pathetica, 426. a plebotomia; plethorica; 424. a polypo, *ibid.* ſcorbutica; a ſphacelo, ſtomachica, *ibid.* a veneno, 425. verminoſa, *ibid.*
Syneches; I, 170. vomitum ſimulans, 185.
Synechia, II, 38.
Syniſeſis, I, 382.
SYNOCHA; vel continens febris, I, 157. ardens; 158. catarrhalis, *ibid.* cauſodes; cauſonides; *ibid.* cephalalgica, 159. dolorum, 168. inflata; 157. miliaris; 159. plethorica, 157. putrida, 158. ſauguinea, 157. ſcorbutica, 158. ſimplex, *ibid.* tragœda; *ibid.*
Synochoi, I, 149.
SYNOCHUS; I, 159. anniverſaria, 162. ardens; bilioſa, 161. cardiaca, 260. catarrhalis; 162. dyſenteriodes, 161. hiemalis, 162. imputris, 157. miliaris, 163. noſtalgica, 168. pleuritica, 161. putris, 159. rheumatiſans, 162. ſanguinea, 160. a ſcabie, 163. ſcorbutica, 162. ſimplex, 157. ſoporoſa, 162. ſpermatica, *ibid.* ſudatoria, 160. taranta, 162. variolodes, varioloſa, 160.
Synthexis, II, 190.
SYPHILIS, II, 295. Indica; 297. Polonica, *ibid.* Venerea, 295.
Syrigma, I, 412.
SYRIGMUS, I, 409. II, 103. bombus, II, 106. catarrhalis; cephalalgicus, 105. criticus; 104. a debilitate, 103. a cauſa frigida: a frigiditate; ab hypochondriaſi, 105. ab oxycœa; *ibid.* perſpiratione ſuppreſſa, *ibid.* plethoricus; ſibilus; ſuſurrus, 104. a ventriculo, 105. vertiginoſus, *ibid.*

T

Tabardillo; I, 236.
TABES, II, 236. apoſtematodes, 237. catarrhalis, 238. a diarrhœa, 243. dorſalis, 236. 238. a dyſenteria; 244. a fluore albo, 243. gallica, 238. glandularia, 237. *ibid.* a gonorrhœa, 243. hepatica, 237. ab hepatis ſcirrho, *ibid.* ab hydrope, *ibid.* a lienteria, 244. meſenterica, 237. nervea, 243. nutricum, 237. ab oneirogmo, 243. pectorea, 244. a pericardio, 237. rachialgica, 238. ranalis, 236. ſcrophuloſa, 237. a ſtomacho, *ibid.* ſudatorio, *ibid.* ſyphilitica, a 238. a veneno, *ibid.* ulceroſa, 237. 238. a vomica, *ibid.*
Tabidi morbi, II, 373.
Tache blanche, I, 69. *de brulure*, 71. *de la cornee*, 380. *hepatiques*, 71. *de rouſſeur*, *ibid.*
Tædium vitæ, II, 137.
Tarantiſme, TARANTISMUS; Apulus, II, 121. enteneaſmus, 122. muſomania; 123. a ſcorpio Apulo; ſimulatus; a Tarantula, alba; ſtellata, uvea, 122. Tingitanus, 123.
Taraxis, II, 33.
Tarabo Ægyptorum, II, 324.

Tarten, I, 381.
Taye, I, 69. 380.
Teico araiba, II, 191. 193.
Teigne, II, 306. *crouteuſe*, *écailleuſe*, *farineuſe*, 308. *figueuſe*; *humide a rayon de miel*; *humide ſimple*, 307. *lupineuſe*; *de ſon*, 308.
Teineſmos, II, 192.
Telum, I, 245.
Temulentia, I, 442. II, 128.
Tenaſmo, II, 192.
Tendineo-oſſearum partium morbi, II, 374.
Teneſme, TENESMUS, II, 192. ab aſcaridibus, *ibid.* bilioſus; calculoſus, *ibid.* a carcinomate; dyſentericus, *ibid.* a dyſuria, *ibid.* hæmorrhoidalis, *ibid.* Indicus, *ibid.* legitimus, *ibid.* Orientalis, *ibid.* a pituita acida, falſa, *ibid.* a ſcybalis, *ibid.* ſpontaneus, *ibid.* a veſicularum ſeminalium phlegmone, *ibid.* ulceroſus, *ibid.*
Tenſio. I, 206.
Tentigo, II, 120.
Teredon, II, 16.
Terminthus, I, 74. 80.
Terreur panique: *de vapeurs*, II, 118. 119.
TERTIANA, I, 184. accidentalis, 186. apoplectica, *ibid.* arthritica; aſthmatica, 185. cardialgica, 187. carotica, 186. cholerica, 187. II, 187. continua, I, 176. continua duplex, 172. Danica, 186. diaphoretica, 187. duplex; duplicata; 186. dyſenterica, 187. emetica, 185. epileptica, 186. erratica, *ibid.* extenſa, 185. hemiplegica, 187. hypochondriaca; hiſterica, 185. intermittens, 184. legitima, *ibid.* lethargica, 178. lipyria, 187. maligna, 176. malignans; 186. miliaris, *ibid.* pernicioſa, 176. petechialis, 185. pleuretica: *ibid.* a ſcabie, 186. ſcorbutica, *ibid.* ſoporoſa, 178. ſpuria, 185. ſubcontinua, *ibid.* 186. ſyphilitica, *ibid.* triplex; verminoſa, *ibid.* urticata, 187.
Teſticulorum ſerior deſcenſus, I. 119. in inguen intruſio, 120. retractio, 119.
TETANUS, I, 285. anticus; dorſalis; emproſthotonicus, *ibid.* febricoſus, hemiplegicus, 286. holotonicus, 285. hyſtericus, 286. Indicus, 285. lateralis, 286. metallicus, 283. mirandus, 286. opiſthotonicus, 285. rheumatiſmalis mirandus, 287. ſyphiliticus, 286. tonicus, 285. traumaticus; verminoſus, 286.
Tetartaios, I, 187.
TETARTOPHIA; carotica; hepatalgica; maligna; ſemitertiana; ſimplex; ſplenalgica, I, 180. 181.
Theligonia; II, 120.
Thorybes, II, 118.
Thymus, I, 84.
Tic, I, 279. 280. 281. II, 131. *douloreux*; I, 281. *de l'œil*, 288.
Tierce; I, 184.
Tigne, II, 306.
Timor; I, 437.
TINEA; II, 306. cruſtacea; 308. favoſa: ficoſa; 307. furfuracea, 308. humida; 307. lactea; 306. lupina; porrignoſa; 308. ſyphilitica; *ibid.* volatica, 306.
Tineſmus, II, 192.
Tintoin, II, 103.
Tiraillement; I, 289.
Tiſe, Tiſichezza; II, 238.
Tophus, I, 378.
Tormentum, II, 185. acutum, 182.
Tormina, II, 172. recens natorum, 58.
Torpor, I, 437.
Torticolis, I, 282.
Toſſe, I, 339.
Tournoyement de tete, II, 89.
Toux, I, 329. *de ronard*, 242.
Trachoma, II, 24.
Tracophonia, I, 410.
Tranchees des enfans, II, 58. *naturelles des accouchees*, 68.
Transport au cerveau, I, 242. II, 128.
Traulotes, I, 409.
Traumatici morbi; II, 263.
Tremblement, TREMOR, I, 393. Aſturienſis, 394. coactus, 393. a coffea; *ibid.* cordis, 395. a debilitate, 393. ab humiditate, ab hydrocephalo; metallurgorum, *ibid.* palpitans; paralytodes; a pathemate; a plethora, 394. rheumatiſmalis; *ibid.* a ſaburra; ſcorbuticus, *ibid.* ſenilis; a ſiccitate; temulentus, 393. tendinum, 394. traumaticus; typhodes; *ibid.* vertiginoſus, 393.
Trichiaſe, Trichiaſis; II, 34. 70. *aveo introverſion des tarſes*, I, 95.
TRICHOMA, II, 219. cirroſum, *ibid.* Polonicum; villoſum, 230.
TRISMUS, I, 379. arthriticus, 380. 381. Balearicus, 379. cacoethes, 380. capiſtratus, *ibid.* catarrhalis, 381. crepitans, 380. cynicus, 381. cynogelos, *ibid.* diaſtrophe, 383. dolorificus, 381. equinus, 380. febrilis, *ibid.* hypochondriacus, inflammatorius, *ibid.* maxillaris, 381. naſcentium, 379. occipitalis, 380. ſardonicus, 383. ſcorbuticus, 380. traumaticus, *ibid.* verminoſus, *ibid.*
TRITÆOPHYA, I, 176. Americana, 180. aſſodes, 178. carotica, *ibid.* cauſus, 176. comatoſa, 178. deceptiva, 179. diaphoretica, 177. elodes, *ibid.* II, 196. lactea, 178. leipyria, I, 179. ſubcontinua malignans, *ibid.* ſyncopalis, 176. typhodes, 177. 179. Uratiſlavienſis, 176.
Tritæus, I, 183.
Tritaiophyes puretos, I, 176.
Tritaios, I, 184. ſyneches, 176.
Trombofis, II, 70.
Tromos, I, 393.
Trouſſe galant, I, 357. bis, II, 186.
TUBERA, II, 385.
Tuberculum crudum, II, 239. pulmonum I, 359. II, 239.
Tumeur blanche, I, 89. bis; *chancreuſe*, 81. *ſcrophuleuſe*; *ſquirreuſe*, 79.
Tumidi morbi, II, 373.

Tumor, I, 208. genu loco puris ventum emittens, 89. phlegmonodes, 79.
Tumores capſulati, I, 88. hæmorrhoidales, 89.
Turpitudinis ſymptomata, II, 120.
TUSSIS, I, 339. accidentalis, 340. arthritica, 243. calculoſa, *ibid.* catarrhalis, 339. elangoſa, 341. convulſiva, *ibid.* 342. a dentitione, 341. exanthematica, 343. ferina, 341. gravidarum, *ibid.* gutturalis, *ibid.* hæmoptoica, 342. hepatica, 341. humida, II, 202. hypochondriaca, I, 341. hyſterica, 339. metallicolarum 341. mucoſa, 339. phtiſica, 342. a polypo, *ibid.* purulenta, II, 202. rheumatica, I, 343. a ſcabierepulſa, *ibid.* ſeroſa, 339. ſicca; ſimulata, 340. ſtomachalis ſicca, *ibid.* verminoſa, 343. xeropha-ryngea, *ibid.*
Tyloma, Tylus, I, 84.
Tyloſis, II, 34.
Tympania, Tympanias, Tympanita, *Tympanite*, TYMPANITES, II, 271. abdominalis, 272. aſciticus, 273. enterophyſodes, *ibid.* fugax, 220. inteſtinalis, 271. *de la matrice*, *ibid.* ſpaſmodicus, 273. Stvvartii, *ibid.* verminoſus, 274. univerſalis, 247. uteri, 271.
Typhodes, I, 163. 177. 179.
Typhomanie, TYPHOMANIA, I, 434. agrypnocoma, 435. continua, 434. febricoſa, *ibid.* Martinicana; verminoſa, 435.
Typhos quartus, II, 271.
TYPHUS, I, 163. ejus therapia Hecquetiana, 166. Typhus Ægyptiaca, *ibid.* carcerum, 163. 256. caſtrenſis, 165. comatoſus, *ibid.* exhauſtorum, 167. hyſterico-verminoſus, 165. icterodes, 166. a manipuera, 167. nervoſus, 164.

V.

Vaginæ inverſio; lapſus; prolapſus; relaxatio, I, 101. prolapſus completus veſicam deorſum abripiens, *ibid.* vid. *Uterus*,
Vaiola, Vaiolo, I, 222.
Valgi, I, 88. 125.
Vampiriſmus, II, 138.
Vapeurs, I, 307. *épileptiques*, 303. *hypochondriaques*, 440.
Vapor moletrinæ, II, 72.
Vapours, I, 307.
Vari, I, 72. 75. 88. 124. 125.
Varice, I, 88.
Varicocele, I, 84. 91.
Varicomphale, Varicomphalus, I, 89. 91. *bis*.
VARIOLA, Variolæ, I, 222. anomala, 224. aquoſa, 223. aurea, *ibid.* confluens, 225. confluens cohærens, *ibid.* confluens, corymboſa, 226. confluens cryſtallina, 215. confluens hæmatodes, 226. confluens Japonica, 225. confluens nigra, 226. confluens maligna; regularis, 225. confluens ſanguinea; ſcorbutica, 226. diſcreta, 223. diſcreta benigna, *ibid.* diſcreta complicata, dyſenteriodes, 224. diſcreta miliaris; ſicca; ſiliquoſa; verrucoſa; veſicularis, *ibid.* halituoſa, 223. hermaphroditica, 229. inſititia, 223. lymphatica, *ibid.* regularis, 223. volatica, *ibid.*
VARIX, I, 88.
Varus, I, 72. 75.
Vercordia, II, 132.
VVeiſſe-Ruhr, II, 132.
Vena Medeni, vena Medina, II, 292.
Venenati morbi, II, 337.
Venter propendulus, I, 118.
Ventoſité, II, 219.
Ventriculi ardor, II, 46. debilitas, I, 402. dolor, 251. II, 51. inflammatio, I, 251. inflatio, II, 274. languor, I, 402. morſus, II, 49. morbus rarus, 50.
Ventriculoſa paſſio, II, 191.
Ventris fluxus, II, 167. profluvium, 187. dolor ob apoſtema pancreatis, 57.
Ver de Guinee, II, 292.
Vercoquin, I, 243.
Vermine interne, II, 319.
Verminoſi morbi, II, 365.
Vermis cerebri, I, 172. Vermis morbus dictus Braſilienſibus, II, 79. Vermes malum hyſtericum mentientes, I, 308.
Verole, II, 295. *commune*, 296.
Verole (petite), *Verolette*, *Verrette*, I, 222. vid. *Variola*.
VERRUCA, *Verrue*, I, 84. cancroſa, 81. gregalis, 85. *des paupiéres*, *ibid.* ſimplex, 84. ſyphilitica, 85.
Vertige, VERTIGO, 89. accidentalis, 92. a cereviſia; a coriariæ foliis, *ibid.* ab ebrietate, 91. fugax, 92. a fumo lithantracis & calcis, *ibid.* hypochondriaca; hyſterica, *ibid.* ab ictu, *ibid.* idiopathica, 91. ab ingluvie, *ibid.* a lolio; ab opio; 92. ovilla, 93. plethtrica, 91. ſtomachica; ex tabaco; a venenis; a vino, 92.
VESANIÆ, II, 81. 82. 96. earum theoria, 82. praxis, 85. VESANIÆ ANOMALÆ, 142. HALLUCINATIONES, 87. MOROSITATES, 110.
Veſicæ urinariæ inflammatio, I, 254. catarrhus, II, 209. hydrops, 268. inverſio, prolapſus; ejus colli inverſio; ejus tunicæ interioris inverſio, prolapſus, I, 99. morbi, II, 377. morbus, rarus, 209. ulcus, 208.
Veſiculæ Divæ Barbaræ, I, 225. gingivarum, 240.
Veſpertina acies, I, 384.
Veternus, I, 429.
Vibex, I, 71. Vibices, 72.
Vigiliæ immodicæ; vigilium morboſum, II, 144.
Virgæ caruncula, incendium, II, 206.
Virginum obſtructiones, II, 315.
de Viribus animatis, I, 27. inanimatis, 33.
Viridelllus, I, 303.
Virium debilitas ab animi affectu, I. 420.
Virorum morbi, II, 375.
Virulenti morbi, II, 339.
Viſus confuſus, I, 389. debilis, 382. diurnus, 383.

383. duplicatus. II. 101. hebetudo, 382. juvenum, 385. nocturnus, 384. obtuſus, 389. ſenilis, 387.
VITIA, I, 54. 69. eorum theoria, 56.
VITILIGO, I, 70. II, 306 alphus, I, 70. hepatica, *ibid.* leuce; melas, *ibid.*
Vitre (extenſion non naturelle du corps) I, 93.
Vitrei diſſolutio, I, 90. turgeſcentia ſeroſa, 93.
Ulcere, ULCUS, I, 128. II, 322. *haveaux*, *ib. de la bouche ſcorbutique*, I, 241. *cancreaux*, *ou chancreux*, II, 289. 323. *carcinomateux de la matrice*, 211. cerebrum depaſcens, I, 255. *dartreux*, II, 322. *fongueux a la matrice*, 210. *au goſier verolique*, I, 356. gutturis, 411. hydropum, II, 322. laryngis, I, 411. *de matrice*, II, 67. 210. *du nez*, 221. *œdemateux*, 322. *aux reins*, II, 208. *ſcorbutique*, 323. *ſcrophuleux*, 322. ſerpiginoſum, *ibid.* tracheæ, I, 411. *verolique*, II, 323. *verolique a l' uterus*, II, 210. *a la veſſie*, 208. ureterum, *ibid.* uteri, ſimplex, 210.
Ulcuſcula oris I, 240. 241.
Ullem, II, 56. 200.
Umbilici vitium, I, 105.
Unguis, I, 381, II, 39.
Ungula, I, 85. 381.
Volvulus, II. 182.
Vomica, *Vomique*, I, 90. II, 202. 243. pulmonum latens, I, 345. 359.
Vomiſſement, II, 178. *de ſang*, 157.
Vomiting of blood, II, 157.
Vomito prieto, II, 181.
Vomituritio, II, 177.
VOMITUS, II, 178. atrabilarius, bezoarticus; 181. a calculo; a carbunculo peſtilenti, *ibid.* cephalalgicus, 182. a crapula, 179. cruentus, 157. cruentus a plethora, 158. a dentitione, 179. febricoſus, 180. 181. gaſtriticus; gaſtrocelicus, 181. gravidarum, 180. hæmorrhagicus, 182. ſanguinis ab hæmorrhoidibus, 168. ab hepate, 181. ab hernia, 182. hypochondriacus, 180. iliacus, 182. lacteus, 179. marinus, 182. ſanguinis a menſibus ſuppreſſis, 158. ſanguinis menſtruus, *ibid.* nephriticus; ab œſophago obſtructo; a pancreate, 181. pituitoſus, 182. cruentus a plethora, 158. a puſtulis rubris lividis, 181. a pyloro calloſo, 180. rabioſus, 181. ruminatio, 179. a ſaburrra, *ibid.* ſanguinis, 157. a veneno, 180. a ventriculi herpete, 181. ſteatomate; ulcere, 180. verminoſus, 179. urinoſus, 182. a cartilagine xiphoidea, *ibid.*
Voracite, II, 115.
Ureterum ulcus, II, 208.
Urethræ ædopſophia, II, 220.
Urina cretacea, II, 209. nigra, 161. rubra, *ibid.* ejus ardor, *ibid.* incontinentia, 204. profluvium, 203. retentio, 275. ſtillicidium, 204. 205. ſubſtillum, *ibid.* ſuppreſſio, 275.
Urines blanchatres & troubles, II, 209. *briquetees*, *rouges*, 161.
Uteri vel vaginæ depreſſio, I, 100. uteri dolor, II, 66. hæmorrhoides, II, 165. inclinatio, I, 118. *ibid.* 119. inflammatio, I, 254. inflatio, II, 169. 171. intemperies humida, 165. inverſio, I, 100. inverſio completa veſicam deorſum abripiens, 101. uteri vel vaginæ inverſio, 99. *ibid.* uteri obliquitas, 118. *ibid.* 121. perverſio, 100. procidentia completa veſicam deorſum abripiens, 101. uteri vel vaginæ procedentia, prolapſus, 99. uteri pruritus, II, 67. 121. reclinatio, I, 118. *ibid.* 119. uteri vel vaginæ relaxatio, 99. uteri rheumatiſmus, II, 210. ſarcoma, 261. ulcus, 210.
Uva, I, 96.
Vue baſſe, I, 389. *de chat*, 384. *confuſe*, 382. 489. *courte*, 384. *double*, II, 101. *francoiſe*, I, 381. *de hibou*, 384. *de lievre*, 278. *longue*, 387. *louche*, 388. *a la Montmorenci*, 278.
Vuidanges, II, 165.
Vulnerarii morbi; II, 363.
VULNUS, I, 126. ſclopetorum, *ibid.* ſimplex, *ibid.* virulentum, *ibid.*
Vulvæ ſtrangulatus, I, 439.
Uvulæ caſus, catarrhus; inflammatio, œdema, paralyſis; productio a pituita; prolapſus; propendentia, I, 96.
VVampiriſmus, II, 138.
VVater-galle, II, 182.
VVater pocken, I, 225.
VVearineſſ, II, 23.
VVeiſſe-Ruhr, II, 174.
VVichtelzoppe, II, 319.
VVorm, II, 79.
VVurmshadem, II, 322.

X

Xerophalmia, II, 34.

Y

Yavv, II, 293.
Ydros, II, 195.
Yvreſſe apoplectique, I, 442.

Z

Zerzera, I, 172.
Zoanthropia, II. 137.
Zona, I, 73. 74. 238. ignea, 74.
Zoſter, 73. 74. 238.

FINIS INDICIS.